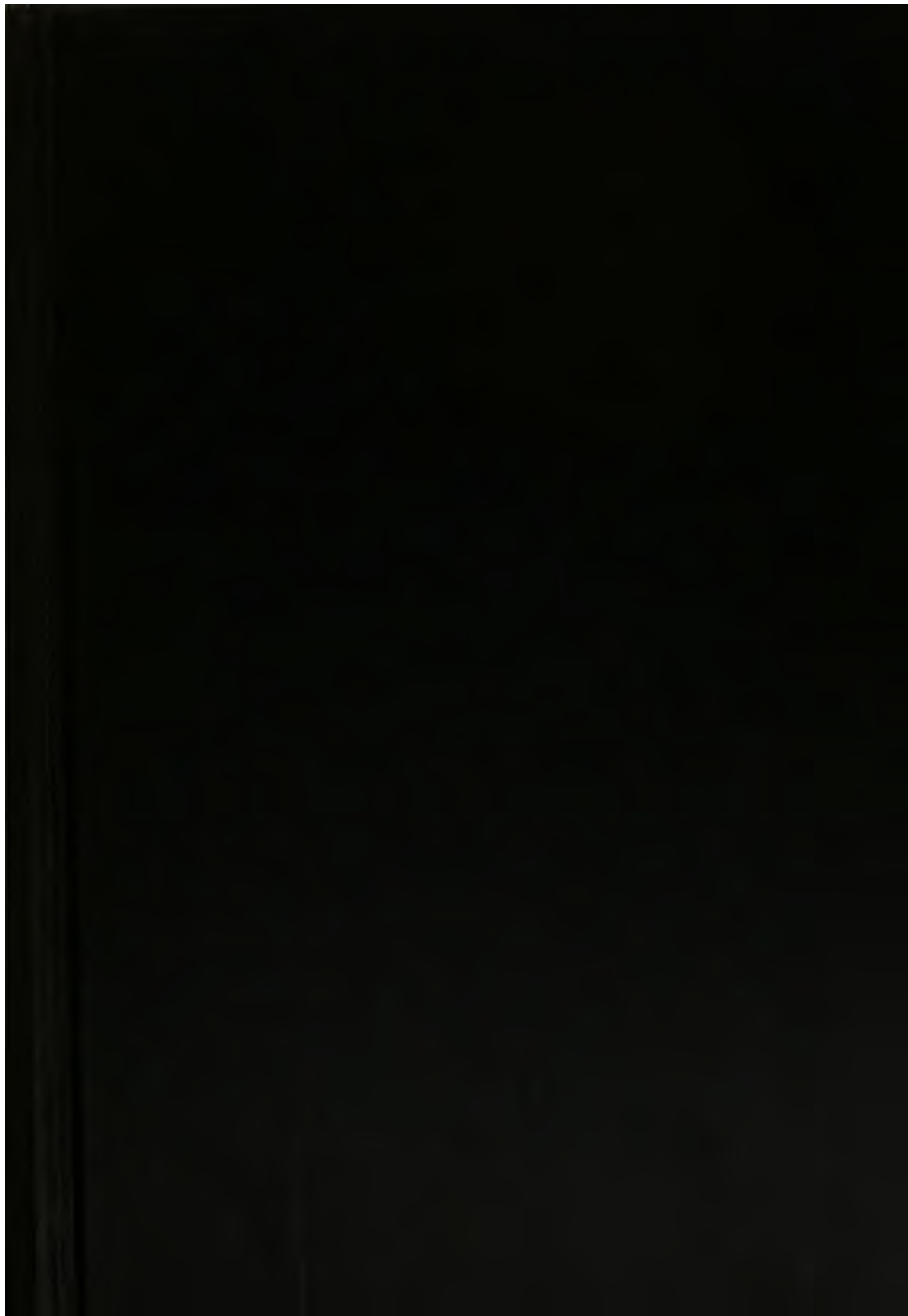

INDICES,

GENERALES SIMUL ET SPECIALES,

PATROLOGIÆ LATINÆ,

ALPHABETICE, CHRONOLOGICE, STATISTICE,
SYNTHETICE, ANALYTICE, ANALOGICE, THEOLOGICE, LOGICE, HIERARCHICE,
BIBLIOGRAPHICE, BIOGRAPHICE, ETC., ETC., ETC.,
SECUNDUM PERSONARUM CONDITIONEM, REGIONEM, ETC.,
ET RERUM SPECIALITATEM,

CONCINNATI;

LECTORIS AD QUÆSITUM QUODLIBET PER IMMENSAM MATERIARUM SYLVAM QUASI MANU DUCTORES;

ET CATHOLICAM TRADITIONEM REDIVIVAM COMPLENTES.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,
BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,
SIVE
CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS SECUNDUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER*
NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.

1862

INDICES,

GENERALES SIMUL ET SPECIALES,

PATROLOGIÆ LATINÆ,

ALPHABETICE, CHRONOLOGICE, STATISTICE,
SYNTHETICE, ANALYTICE, ANALOGICE, THEOLOGICE, LOGICE, HIERARCHICE,
BIBLIOGRAPHICE, BIOGRAPHICE, ETC., ETC., ETC.,
SECUNDUM PERSONARUM CONDITIONEM, REGIONEM, ETC.,
ET RERUM SPECIALITATEM,

CONCINNATI;

LECTORIS AD QUÆSITUM QUODLIBET PER IMMENSAM MATERIARUM SYLVAM QUASI MANU DUCTORES;

ET CATHOLICAM TRADITIONEM REDIVIVAM COMPLENTES.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS SECUNDUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER*
NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.

1862

ELENCHUS

INDICUM QUI IN HOC TOMO CCXIX CONTINENTUR.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

INDICES

PATROLOGIÆ LATINÆ SPECIALES.

—

SERIES INDICUM QUARTA.

Huc usque generales tantum exhibuimus Indices, quibus nostrum constat primum volumen : qui scilicet Indices, quamvis octo et viginti numero, nihil aliud tamen sunt quam introductio vel prooemium ad nostrum laborem inauditum, et, ut ita dicam, giganteum, quem traditionis patristicæ offerimus amicis. Nunc nobis novum opus aggrediendum; nunc Indices tradendi speciales. Hoc in opere ordinem logicum et rationi consentaneum, quantum saltem fieri poterit, assequi nitemur. Sic in hac quarta serie, tredecim Indices complectente, sub oculis vicissim ponemus quidquid SS. Patres et scriptores ecclesiastici dixere de Deo et divinis illius attributis; de Trinitate et Providentia; de Creatione; de *Angelis* bonis et malis; de Mundo physico; de Homine; de Anima humana et illius spiritualitate et immortalitate; de Ratione hominis et ejus excellentia et infirmitate; de Paradiso terrestri et primorum Parentum lapsu; et ita omnes veritates primordiales, et quidquid de illis tradiderit Patrologia Latina, statim lector, nullo labore impenso, reperiet:

XXIX.

INDEX DE DEO

ET DE VARIIS ILLIUS ATTRIBUTIS

LOGICO DIGESTUS ORDINE ET EXHIBENS QUÆCUNQUE DE ILLIS SCRIPSERE PATRES.

—

MONITUM.

Hoc in indice summatim de Deo tractamus; sed, majori lectoris providentes utilitati, plurima statuimus capita, quibus sigillatim referimus, vel numeris tum voluminum tum paginarum indicamus quidquid dixere Patres de Dei existentia, essentia, unitate, præscientia et de variis illius attributis, adeo ut indicis hujus adjumento lector statim et perfacile desiderata reperiat. Ad calcem apposuimus libros de Deo ex professo tractantes quos Patrologia complectitur. Præterea in uniuscujusque capitis adumbratione ordinem Patrologiæ chronologicum observavimus.

1. — *De exsistentia Dei.*

Deum esse ex mundi et rerum creatione probatur; Tertullianus, I, 575. Deum esse comprobatur ex testimonio animæ nostræ, *ibid.*, 576. Deum Judæorum coluerunt Romani, *ibid.*, 432. Deum esse ex motu probatur; *ibid.*, 390. Major popularitas generis humani Deum Mosis novit; id., II, 257. Opera atque beneficia Deum probant; *ibid.*, 265. Tempore Pauli nemo de Deo disceptavit; *ibid.*, 270. Deus primo natura cognoscendus, dein doctrina recognoscendus; *ibid.*, 266. Dei notitiam Mosis stylus a primordio mundi, a paradiso et Adam, et non ab Ægyptio et Mose recenset; *ibid*, 257. Deus semper notus nunquam latuit, quia semper illuxit; *ibid.*, 285. Deum nos a prophetis et a Christo non a philosophis erudimur; *ibid.*, 303. Deus omnibus notus per naturam et conscientiam; *ibid.*, 798. — Ex totius mundi ornatu, ex ordine temporum dignoscitur Deus; Minucius Felix, III, 284. — Deum omnes naturaliter sciunt; Arnobius, V, 1269 — Deum esse qui negat, publico assensu stultus judicatur; S. Hilarius, IX, 323. Deum esse testantur præclara ejus opera; *ibid.*, 761. Deum esse vel cœlum contuens quisque sentiet; *ibid.*, 668. — Ipsa natura proprio judicio creatorem suum agnoscit; S. Ambrosius, XVII, 68. — Notitia Dei natura in est omnibus; S. Hieronymus, XXVI, 570. — Quomodo ex creaturis Deus cognoscitur. S. Augustinus, XXXII, 782. Creatura clamat creatorem Deum; *ibid*, 811. Deus auctoritate Scripturarum vestigandus; *ibid.*, 1315. Opinio gentium de Deo nostr ; id., XXXIV, 1055. Rarum hominum genus est qui dicant in corde suo : Non est Deus; id., XXXVI, 613. Non esse Deum nemo audet dicere, etiamsi ausus fuerit cogitare; *ibid.*, 141. Deus philosophis notus ex creaturis; id., XXXVIII, 776. Ut anima ex motibus et administratione corporis, ita Deus ex administratione mundi et animarum regimine intelligitur; *ibid.*, 1022. Deus verus oraculorum responsis agnitus; id., XLI, 651. Quid universa natura nos de Deo doceat; id, XLII, 1061. Cognitio Dei per creaturas; id., XLIV, 211. — Deus co-

gnoscitur mundi ordine; Boetius, LXIII, 630. — Deus testimonium suæ agnitionis in hominibus collocavit. S. Fulgentius, LXV, 771. Deus ex rebus conditis quomodo cognoscatur, LXXIII, 506. Quomodo cognoscatur ex earumdem rerum conservatione; *ibid.* — Per creaturas ad Dei cognitionem pervenitur; S. Gregorius Magnus, LXXV, 706. Per res visibiles Deum cognoscimus; 1107. Deum esse ex ratione colligere debemus; id., LXXVI, 403. Anima a sui cognitione ad Dei notitiam elevatur; *ibid.* Deus cognoscitur ex operibus suis; *ibid.* — Quibus rationibus probetur quod sit Deus; V. Beda, XC, 1131. — Deus varie cognoscitur; S. Bruno Herbip., CXLII, 220. — Deus sola experientia cognosci potest; Guibertus, CLVI, 353. — In promptu est rationali mente Deum maxime omnium esse; S. Anselmus Cant., CLVIII, 225. Quoad sit quædam natura per quam est quidquid est, et quæ per se est, et est summum omnium quæ sunt, *ibid.*, 147. Ostenditur id quo majus cogitari non potest, esse reipsa, *ibid.*, 249. Secundum vocem, Deus potest cogitari non esse, secundum rem non potest; *ibid.*, 228. Quod vere sit Deus; *ibid.*, 227. Quod sit quiddam optimum et maximum et summum omnium quæ sunt, CLVIII. 144. — Dei cognitio per creaturas; S. Bernardus, CLXXXIV, 28. Ad Dei cognitionem perveniri non potest, nisi per sui cognitionem; *ibid.*, 826. — Dei existentia ostenditur; Robert. Pullus, CLXXXVI, 673. — Deus ex administratione totius mundi intelligitur, sicut anima ex administratione corporis; Petrus Lombardus, CXCI, 1328. — Deum nulla scientia, sed sola fide deprehendimus; Alanus de Insulis, CCX, 601. — Dei exsistentia et unitas probantur, Petrus Pict., CCXI, 791.

II. — *De Essentia Dei.*

De natura Dei quam variæ fuerint philosophorum opiniones; Tertullianus, I, 588. Philosophi invento et enarratu difficilem Deum dixerunt; *ibid.*, 509. Unde Θεός dictus; id., I, 590, seq. Deus solus erat ante omnia, ipse sibi et mundus, et locus, et omnia; id., II, 160. Non solus tamen absolute habens in semetipso rationem, et in ratione sermonem quem secundum a se faceret, cogitando intra se; *ibid.* Otium natura sua non novit Deus; si cessaret, non esset; *ibid.*, 271. In Deo omnia rationalia esse debent, sicut naturalia; *ibid.*, 272. Deum judicare de nostro sensu, plane stultum; *ibid*, 759. — Poetæ et philosophi veteres Deum mentem et spiritum dicunt; Minucius Felix, III, 292. — Deus nomen est illi; S. Cyprianus, IV, 577. Dei epithetæ; Arnobius, V, 928. — Deus Domini nomine jure appellatur; Lactantius, VII, 57.. — Deus ita est, ut qualis est talis et semper sit; S. Hilarius, IX, 269 Deus ipse est, in sese est, secum est, ad se est, suus sibi est, et ipse sibi omnia; *ibid.* — Genus Dei est non habere genus; S. Optatus, XI, 992. — Deus cum definitur ipsa sua definitione crescit; S. Ambrosius, XVII, 360. — Dei essentia quid sit; S. Hieronym., XXVI, 488. Præter Deum, nihil potest esse a se, *ibid.*, 488. — Apud Deum, summa vita et summa ratio; S. August., XXXII, 591. Quid sit Deus; id., XXXIII, 459. Qualis sit Deus non potest cogitatione comprehendi; id., XXXIV, 790. Non parvæ notitiæ pars est scire quid non sit Deus, antequam sciri possit quid sit; id., XXXV, 1588. Dei natura qua is sit; *ibid.*, 1876. Quid sit Deus; *ibid.*, 2215. Deus est quædam substantia; id., XXXVI, 844. In Deo est et causa subsistendi, et ratio intelligendi, et ordo vivendi; id., XLI, 228. Deus non ejusdem cum anima naturæ; *ibid.*, 230. Deus est summa substantia; id, XLIV, 253. Genuina Dei notio; id., XLVI, 823. — Deus quid sit; S. Salvianus, LIII, 29. — Descriptio Dei; S. Leo papa, LIV, 194. Deus summa est ratio; id., LV, 127. — Natura Dei; A. Prudentius, LX, 667. — Deus origo rerum; Dracontius, LX, 827. Deus origo lucis; *ibid.*, 698. Dei substantia; Eugyppius, LXII, 619. — Una est essentia, seu natura deitatis; S. Fulgentius Rusp., LXV, 674. Verus Deus est qui natura Deus est; natura Deus est, qui deitatem ex æternitate nativitatis habuit, non ex gratia donationis; *ibid.*, 214. — Quot significationibus Scriptura de Deo loquatur; Junilius, LXVIII, 21. De significationibus divinæ essentiæ; *ibid.*, 21. — Deus lingua græca dicitur timor; Cassiodorus, LXX, 741, 742. Deus quomodo a quibusdam definiatur; *ibid.*, 39. — Deus potius quid non sit, quam quid sit, a nobis in hac vita percipitur; S. Gregorius Magnus, LXXV, 713. Esse Dei quid sit; *ibid.*, 1143. Divina substantia nil detrimentum recipit nec augmentum; id. LXXVI, 1048. — Decem nominibus Deus apud Hebræos vocatur; S. Isidorus Hispal., LXXXII, 259. — Deus in Scriptura varia habet nomina; Rabanus Maurus, CX, 13. — Dei natura, quam nec angeli apprehendunt, a fortiori hominibus impervia est; S. Paschasius Radbert., CXX, 1425. Deus non ex accidente, sed essentia veritas est, *ibid.*, 1399. — Explicari potest non quid sit Deus, sed quid non sit; Ratherius Veron., CXXXVI, 709. — Deus est omnia omnibus; Lanfrancus, CL, 207. — De Deo et quid sit Deus; Manegaldus, CLV, 159. — Deus est una individua et simplex natura; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 271. De summa essentia quærenti unde est recte responderi potest; de nihilo, id est, nequaquam facta est; *ibid.*, 154. Essentia Dei quam diversa a creata essentia; *ibid.*, 319. Dei natura nulla præstantior; *ibid.*, 268. — Deus est substantia; Ivo Carnot., CLXI, 60. — Qualem de Deo habere debeamus ideam; V. Hildebertus, CLXXI, 1073. — Deus quid sit; S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 801. Dei præclara notio; *ibid.*, 1057. Deus est id quo nihil melius cogitari potest; *ibid.*, 796. — Deus an sit universale aut individuum; Petrus Pictav., CCXI, 924.

III. — *De Unitate Dei.*

Deus unus est qui totam molem istam de nihilo expressit; Tertullianus, I, 375. Deus unicus est qui universa condidit, et hominem de humo struxit; *ibid.*, 378. Deum summum magnum et unicum credi oportet; id., II, 201. Si Deus est, unicum sit necesse est, ut unius sit; *ibid.* Deus est unicus ex infinitis ejus perfectionibus; *ibid.*, 249. Deus unus est aut nullus; *ibid.*, 250. — Deus unus est; Arnobius, V, 864. Deus nonnisi unus adorandus; *ibid.*, 939. — Deus perfectus esse non potest, nisi unus, ut in eo sint omnia; Lactantius, VI, 123. Deus unus est, si nihil aliud esse potest quod tantumdem capiat potestatis; *ibid.*, 123. Unius arbitrio mundum regi necesse est; *ibid.*, 125. Unitas Dei astruitur a prophetis; *ibid.*, 127. Unitas Dei astruitur a poetis et philosophis; *ibid.*, 129. Unitas Dei astruitur a divinis testimoniis et sibyllis, *ibid.* 138. Unitas Dei astruitur ex testimoniis Apollinis et deorum; *ibid.*, 148. Quod Deus sit unus, *nec possunt esse plures*; *ibid.*, 1019, *sq.* Quod Deus non est nisi unus; *ibid.*, 1056. De Dei unitate sententiæ philosophorum; id., VII, 112, 113. — Deus, Deus unus est; S. Optatus, XI, 905. — Unus Deus, unum nomen, una divinitas, una majestas; S. Ambrosius, XVI, 522. Unum Deum communis natura testatur; unum Deum fides significat; unum Deum magi crediderunt; *ibid.*, 535. Unitas divinitatis per unitatem operum designata; *ibid.*, 534. Numerum non recipit divina natura; *ibid.*, 799. Deus unum et simplex et incompositum est, quidquid est; *ibid.*, 1274. Deus unus omnipotens, quia unitas potestatis est; *ibid.*, 566. Quidquid ab unius Dei professione recedit, mortuum habetur; id., XVII, 376. Sine dubio omnium Deus unus est; *ibid.*, 80. — Deus unus, aut nullus; S. Phœbadius, XX, 13. — Natura Deus unus est, positione plures; S. Gaudentius, XX, 855. Una est Dei et sola natura, quæ vere est; S. Hieronymus, XXII, 357. Lex naturalis et scripta unum Deum testatur; id., XXIV, 408. — Deus unus est; S. August., XXXVIII, 1076; S. Petrus Chrysolog., LII, 365; S. Leo papa, LIV, 198; Gennadius Massil., LVIII, 999, 1000. Dei unitas; Vigilius Taps., LXII, 107. — Testimonia de uno Deo; S. Fulgentius Rusp., LXV, 710, 711. Unum Deum esse Veteris et Novi Testamenti demonstrat auctoritas; *ibid.* 362. — Credi oportet in primum et in novissimum Deum unum ac trinum, unum substantia; unum potentia; unum nomine; S. Columbanus, LXXX, 229. — Tres deos credere profanum est; S. Isidorus Hispal., LXXXI, 141. Dei unitas; *ibid*, 1294. — Deitas una est; Hincmarus Rhem., CXXV, 472. — Deus unus est; Lanfrancus Cant., CL, 18; S. Anselmus Cant., CLVIII, 238; Hildebert. Cenom., CLXXI, 1072. — Deus unus in natura, non in persona; Hugo de S. Victore, CLXXV, 527. — Deus unus sibi et in se; S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 797. Deus est summe simplex, unus et immutabilis; CLXXXIII, 1169. — Summa substantia non potest habere parem sicut nec superiorem; Richardus de S. Victore, CXCVI, 897. Quod summa substantia idem sit quod divinitas ipsa, et quod Deus non sit nisi substantialiter unus; *ibid.*, 898. Quod non sit Deus, nisi unus; *ibid.*, 898, 902. — Deus unicus est, omnis infirmitatis aut mutabilitatis expers; Alanus de Insulis, CCX, 451.

IV. — *De attributis Dei.*

1° *Deus increatus et æternus.* — Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum vivum; Tertullianus, I, 441. Deus æternus est, ante omne tempus; *ibid.*, 432. Motus Dei liber et æternus; id., II, 235. Omnia in Deo naturalia et ingenita; *ibid.*, 271. Deus quod ab æterno proposuit et revelavit, medio spatio sæculorum in figuris et ænigmatibus et allegoriis præministravit; *ibid.*, 483. Deus solus sine origine; *ibid.* 468. — Deus utpote omnium parens, nec principium habet nec terminum; Minucius Fe-

lix, HI, 309. — Divinum est quod nec ortum nec occasum habet, *ibid*. 309. — Nonne solus ingenitus, immortalis et perpetuus solus est? Arnobius, IV, 928. — Bonum illud quod omnia appetunt, cum suapte natura semper Deus sit, ortum non habet, ac proinde nec principium; Constantinus Magnus, VIII, 405. — Nihil ante Deum est, nihil aliunde, nihil extra; S. Hilarius, X, 431. E scripturis discit quod Deus sit æternus, *ibid*., 28. — Solus Deus perfectus, omnipotens, sempiternus; S. Zeno, XI, 391. — Illius Dei est esse qui semper est; S. Ambrosius, XV, 1823. Deus nec initium dierum, nec finem habet; id., XIV, 126. Hoc est verum nomen Dei esse semper, id., XVI, 914. Qui est et est semper, Deus est, *ibid*., 614. Solus sine processu Deus, quia in omni perfectione semper æternus est, *ibid*., 619. Proprium Dei est non cœpisse, sed semper idem esse, quod semper est, id., XVII, 516.—Deus sine initio et fine; Rufinus, XXI, 341. — Deus solus, qui æternus est, essentiæ nomen vere tenet; S. Hieronymus, XXII, 457. Deus solus semper est id quod fuit, id., XXIII, 344. Deus non habet principium, id., XXIV, 437. — Dei æternitas; S. Augustinus, XXXII, 664. Deus est et vere est, et eo ipso quod est vere, sine initio et termino est, id., XXXVII, 1743. Deus manet apud se, et in seipso plena et perfecta æternitas; id., XXXVIII, 1073. Deus solus æternus est, *ibid*., 208. Deus sapiens, æternus, non participatione sapientiæ et æternitatis, sed sapientia et æternitate cujus ipse est auctor, id., XL, 16. — Solus Deus vere æternus; S. Prosper Aquitanus, LI, 453, 620. — Deus ante tempus exsistit; S. Patricius Hibern., LIII, 835. *Dei æternitas*, *ibid*., 835; Eugyppius, LXII, 616. Deus *proprie est*, quia nec habet præteritum nec futurum; Cassiodorus, LXX, 645 — Deus ab æterno omnia *disposuit*; S. Gregorius Magnus, LXXV, 986. Dei *æternitas explicatur*; id., LXXIX, 628. — Si summa natura finem haberet vel principium, ipsa non esset vera æternitas; S. Anselmus Cant., *CLVIII*, 167. Summa natura est sine principio et fine, *ibid*., 164. Deus est æternitas, *ibid*., 522. — Dei attributa; S. Ivo Carnot., CLXI, 67, 68, 104. De æternitate Dei, *ibid*., 71, 75. — Deus solus proprie æternus; P. Lombardus, CXCI, 1530. — Una est substantia summa, quod sit a semetipsa, et eo ipso ab æterno, et sine omni initio; Richardus de S. Victore, CXCVI, 895. Quod Deus sit increatus; *ibid*., 901. — Deus æternus est, invisibilis, incomprehensibilis ex quo, per quem, in quo sunt omnia; Adamus Scotus, CXCVIII, 795 —Dei solium æternitas est; Alanus de Insulis, CCX, 269. Deus post omnia est, non tempore, sed æternitate; *ibid*., 270.

2° *Infinitus et immensus*. — Deus immensus est; Tertullianus, I, 376. In Deo omnis locus, non ipse in loco, quia universitatis ultima linea est; id., II, 175. Deus intra abyssos est, et ubique consistit, sed vi et potestate; *ibid*., 184. Deus perfectus est in omnibus; *ibid*., 274, 504. — Deus est infinitus, immensus et soli sibi tantus quantus est notus; Minutius Felix, III, 344. — Deus super omnia, continens omnia, immensus; Novatianus, III, 889. — In Deum non cadit neque timor, neque libido, neque invidia aut cupiditas; Lactantius, VII, 124. — Deus est ubique; S. Hilarius, IX, 682. Deus totus et semper et ubique est; *ibid*., 863. Deus ubique est idem et totus; *ibid*., 629. Quomodo Deus sit in omnia circumfusus et transfusus; *ibid*., 774. Deus infinitus et immensus brevibus humani sermonis eloquiis intelligi non potest vel ostendi; id., X, 522. Dei immensitas; *ibid*., 253. Deus infinitus in omnia circumfusus est et infusus; *ibid*., 28. Intra Deum omnia, et extra eum nihil illius capax; *ibid*., 71. — Etsi immensus Deus, mensuram omnium tenet; S. Ambrosius, XIV. Divinitatis splendor incomprehensibilis premit nostri corporis sensus; id., XV, 1703. Deus non de loco ad locum transit, qui ubique semper est: id., XVI, 572. In Deo omnia æqualia sunt immensitate infinitatis; id, XVII, 384. — Deus nullo concluditur loco, quia omnia pugillo concludit et palmo; S. Hieronym., XXIV, 553. Ubique est Deus et totus ubique; id., XXVI, 472. — Deus ubique præsens, non locorum spatiis, sed majestatis potentia; S. August., XXXIV, 1277. Deus ubique præsens est; id, XXXVI, 952; XXXVII, 1125. Deus est ubique totus, nusquam divisus; id., XXXVIII, 367, 560 Deus est ubique præsens et omnia videns; *ibid*., 441. — Dei *substantia non circumscripta quantitate*; *ibid*., 157 —Nullus est sine Deo locus; S. Prosper Aquit., LI, 396. Deus solus est infinitus et æternus; *ibid*., 620. — Deus est ubique præsens, semper totus; S. Petrus Chrysol., LII, 296. Deus teneri locis non potest, qui totus ubique est; idem, 532.—Deus est immensus et ubique præsens: A. Prudentius, LIX, 661; LX, 147. — Deus nullo loco concludi potest; S. Fulgentius Rusp., LXV, 244. Dei immensitas per omnem locum diffusa sine quantitate; *ibid*., 684 Deus immensus virtute non mole; *ibid*., 512, 513, 696. — Dei præsentia ubique; S. Benedictus, LXVI, 380. Deus quomodo ubique præsens est; *ibid*., 478. — Deus ubique totus est præsens; Cassiodorus, LXX, 1148, 528, 889. Deus nulla loci determinatione concluditur; *ibid*., 592. — Dei describitur immensitas; S. Gregorius Magnus, LXXV, 1126, 1139. Deus sine spatio immensus, sine initio et fine æternus; id., LXXVI, 803. Non est locus ubi non sit Deus; *ibid*., 1211 — De immensitate et omnipotentia Dei; Taio Cæsaraug.; LXXX, 735; S. Isidorus Hisp., LXXXIII, 541. — Deus ubique totus est; Alcuinus, CI, 642; S. Paschasius Radbertus, CXX, 281, 1413. — Deus incircumscriptus, ubique totus, nusquam minor, nusquam major; Ratherius Veron., CXXXVI, 707. — Deus est ubique diversis modis; S. Bruno Carthus., CLIII, 581. — Deus implet omnia, incomprehensibilis et ubique totus est; Guibertus, CLVI, 484. —Deus nec volens, nec nolens finem habebit; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 164. De Dei immensitate; *ibid*., 780; Hildebertus Cenom., CLXXI, 1074. — Deus essentialiter est, et vere est in omni creatura, loco, tempore, et quomodo; Hugo de S. Victore, CLXXV, 223. — Deus est immensus; S. Bernardus Claræv., CLXXXII, 796. Deus est ubique, sed vario modo; id. CLXXXIV, 23. — Deum esse ubique prædicant creaturæ; *ibid*., 23. — Deus est ubique; P. Lombardus, CXCII, 272; Richardus de S. Victore, CXCVI, 652; Galterus, CCIX, 572; CCX, 601.

3° *Deus spiritus*. — Deus spiritus est, omnis omnino corporeæ concretionis expers; Tertullianus, I, 599. Deum incorporeum Platonici, corporeum stoici dixerunt; *ibid*., 517. Deus ipse invisibilis, simulque visibilis; id., II, 170. Dei manus, pedes, oculi, quid; *ibid*., 503 — Deus nec videri potest, visu clarior, nec comprehendi, tactu purior, nec æstimari sensibus major; Minucius-Felix, III, 290; S. Cyprianus, IV, 576. — Deus lineamentis corporis caret; Arnobius, V, 953. Deus mas non est, sed e us nomen masculinum; *ibid*., 915. Deus est incorporeus; *ibid*., 757, 928. Deus est expers quantitatis et qualitatis; *ibid*., 755. Deus est sine situ, motu et habitu; *ibid*., 755. Deus sine corpore est; Lactantius, VI, 153. Deus lumen est humanæ mentis; id, VII, 74. Utrum figuram aliquam habeat Deus; *ibid*., 82. — Deus non est secundum nos corporalis; S. Hilarius, IX, 683, 719, 430. Deus invisibilis est, nec videri potest in hac vita; *ibid*., 554. Dei cor, manus, oculi, quid; id. X, 439. — Deus est spiritus; S. Ambrosius, XIV, 257. Incorporei Dei corporea adumbratio esse non potest; *ibid*., 131. Nihil Deus habet in sua substantia corporale; XV, 1749; S. Hieronymus, XXV, 77. — Si quæris utrum Deus possit videri, respondeo, potest; si quæris unde sciam, respondeo, quia in verassima Scriptura legitur: Beati mundo corde; S. Augustinus, XXXIII, 612. Quomodo videatur Deus; *ibid*., 625. Deus non est quid corporeum, nec aliquid quale formari nostra cogitatione possit; XXXVIII, 569. Dei facies et manus et pedes, quid; *ibid*., 566 Deus nulla corporis forma definitur; id. XL, 188. Deum probatur non esse corpus; id. XLI, 230. Quidquid corporeum occurrit, et in spiritalibus quidquid mutabile, non est Deus; id. XLII, 958. Divinitatem aspicere non possunt oculi carnis; id. XLIV, 92. In divinitate nullus est sexus; *ibid*., 405. — Deus solus est incorporeus; Cass. Massil., L, 683. — In natura Deitatis nulla forma corporea sentiatur; S. Prosper Aquit., LI, 347. — Deus incorporalis est et invisibilis; S. Maximus Taurin., LVII, 376. — Deus est incorporeus; Gennad. Mass., LVIII, 1018.—Deus oculis corporeis cerni nequit; Prudentius, LIX, 924. — Deus est substantia incorporea, Boetius, LXIV, 1410; LXV, 162. — Dei aures et oculi; S. Benedictus, LXVI, 229. — Deus invisibilis et incomprehensibilis; S. Gregorius Magnus, LXXV, 1140. Deum esse corporeum quinam crediderint; id. LXXVI, 636. — Deus spiritus est et non anima; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 84.— Deo quatenus oculi, aures, manus, ira conveniant; B. Rabanus Maurus, CIX, 727. — Refellitur eorum error, qui Deo corpus tribuebant; Ratherius Veron., CXXXVI, 704. — Deus membra non habent; Guibertus, CLVI, 484. — Deus est summus spiritus; S. Anselmus Cant., CLVIII, 229 Summa essentia est spiritus, non corpus, nec aliquid sensibile; *ibid*., 161. Summa sapientia nihil est aliud quam summus spiritus; *ibid*., 183. — Deus est incorporeus; Rupertus Tuit., CLXVII, 199. Deus vere spiritus est; id CLXIX, 363.

4° *Deus simplex*. — Deo denegant quidam proprietates suas, simplicitatem et potestatem; Tertullianus, I, 1201. — Deus est simplex, et non humano more cogitandus; S. Hilarius, X, 338 Deus compositionis expers est; id. IX, 720. Deus est summa simplicitas; id X, 166, 253, 268. Dei summe simplicis, quales sint proprietates; *ibid*., 505 — Deus neque defectionem aut diminutionem patitur, neque adjectionem capit; S Ambrosius, XIV, 319.

Deus unum et simplex et incompositum est quidquid est; S. Ambrosius, XVI, 1274. Deus naturæ simplicis est; *ibid.*, 553. In Divinitate nec membra, nec partes sunt, sed propter unitatem Divinitatis sunt expressa; *ibid.*, 757. Deus habet nec potest amittere, quod habet naturaliter ex divina majestate; *ibid.*, 662. Deus compositus intelligi non potest; id. XVII, 510. — Dei simplicitas; S. Augustinus, XLI, 251. Deus animam habere tropice dicitur, sicut et corporis membra; *ibid.*, 554. Deus nec sexum habet, nec ætatem, nec definita corporis membra; *ibid.*, 134. Deus est natura simplicissima; id. XLII, 1076. Deus simplex est et multiplex; *ibid.*, 928, 929. — Deus solus est vere simplex; S. Prosper Aquit., LI, 488. — Dei nulla successio temporum ascribitur; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 518. — Natura Dei est simplex et nullo modo composita; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 167. — Deus est summe simplex, unus et immutabilis; S. Bernardus, CLXXXII, 797. CLXXXIII, 1169. — Deus unus incorporeus; Galterus, CCIX, 572.

5° *Deus Immutabilis*. — Deum immutabilem et informabilem credi necesse est ut æternum; Tertullianus, II, 190. Deus solus de incorruptibilitatis proprietate felix; *ibid.* 304. — Deum credi oportet immutabilem; Novatianus, III, 892. — Immutabile est omne divinum, scilicet Deus; Candidus, VIII, 1013. — Dei æterna immutabilitas, S. Hilarius, IX, 1066. Deus non est mutationi obnoxius; *ibid.*, 268. — Solus Deus est perfectus, omnipotens, indemutabilis; S. Zeno, XI, 391. — Deus cum immutabilis sit, cur dicatur irasci; S. Ambrosius, XIV, 366. Deus non cogitat sicut homines, ut aliqua ei nova succedat sententia; *ibid.*, 366. Dei immobilis voluntas, homines vero mobiles et cur; id. 1175. Non mutabilis est sententia Dei, ibid, XVI, 1159. Deus immutabilis perseverat; id. XVII, 75. — Deus non mutatur; S. Hieronymus, XXV, 1473. Deus solus natura sua immutabilis; id. XXVI, 320. — Deus summe bonus et immutabilis creator est omnium mutabilium naturarum; S. Augustinus, XXXII, 599. Credere est naturam incommutabilem Deum esse ac summum bonum; *ibid.*, 634. Non bene de Deo sentit, qui non eum omnipotentem, atque ex nulla particula commutabilem credit; *ibid.*, 1224. Deus est excellentissima quædam incommutabilisque natura; id. XXXIV, 557, 562. Deus est immutabile bonum; *ibid.*, 584. Consilium Dei non mutabile est; *ibid.*, 300. Vita Dei immutabilis; id. XXXV, 1548. In Deum non cadit perturbatio; id. XXXVI, 92. Ipsa Dei substantia est, quæ nihil habet mutabile, ubi nihil est præteritum, quasi jam non sit nihil futurum quasi nondum sit, et non est ibi nisi est; id. XXXVII, 1311. Deus est immutabilis, id. XXXVIII, 986; XL, 360; XLI, 220, 562; XLII, 518. Deus nec mole distenditur, nec partitione minuitur; id. XLI, 280. Deus incommutabili consilio et voluntate operatur; *ibid.*, 366, 367. In substantia summi boni nulla mutabilitas temporis potest inveniri. id. XLII, 594. Deus solus immortalis, quia solus immutabilis; *ibid.*, 768. — Deus solus immutabilis et bonus; Cassianus, L, 667. — Omnium rationes in Deo æternæ et immutabiles; S. Prosper Aquit., LI, 717. Deus est immutabilis; *ibid.*, 284. — Apud Deum incommutabilis rerum ordo; S. Leo papa, LIV, 368. — Dei decreta sunt immutabilia; S. Maximus Taurin., LVII, 567. — Deus est immutabilis; Gennadius Massil., LVIII, 935. — Deus est incommutabilis; Eugyppius, LXII, 576, 724. Deus tempore non variatur; *ib.* 734. Deus immutabilis, *ib.*, 851; S. Fulgentius, LXV, 513; S. Fulgentius Rusp., LXV, 349; S. Gregorius Magnus, LXXV, 601; LXXIX, 663. Solus Deus expers est mutabilitatis; LXXV, 1003; LXXVI, 324, 1143. Deus immutabilis natura et ex voluntate; id. LXXVI, 640. Deus non subjacet mutabilitati; id. LXXIX, 438. — In Deo nihil est commutationis; Alcuinus C, 716. — Dei judicium immutabile est; Rabanus Maurus, CIX, 522. — Deus tempora mutat, non consilia; S. Bruno Herbip., CXLII, 219. — Summa essentia nullo modo est mutabilis; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 178. Deus immutabilis; *ibid.*, 419, S. Bruno Ast., CLXIV, 154; Rupertus Tuit., CLXVII, 592; CLXX, 251; Hildebertus Cenom., CLXXI, 799, 800; Godefridus, CLXXIV, 427; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 220; S. Bernardus, CLXXXIII, 1169; Philippus de Harveng, CCIII, 349; Galterus, CCIX, 572; Alanus de Insulis, CCX, 451.

6° *Deus liber*. — Motus Dei, liber est et æternus; Tertullianus, II, 235. Libertas, non necessitas Deo competit; *ibid.*, 212. — Dei voluntate in mundo fiunt quæ fiunt; Arnobius, V, 893. — Deo lex voluntas est, et condendi jus; S. Ambrosius, XIV, 1035. Voluntas divina fundamentum est universorum; *ibid.*, 134. Voluntas Dei, potestas est; id. XV, 1636. Voluntas Dei virtus naturæ est; id. XIV, 149. Sermo Dei voluntas est, opus Dei natura est; *ibid.*, 141. — Nil fit præter Dei voluntatem, etiam dum fit contra ejus voluntatem; S. Augustinus, XL, 279. — Deus habet duplicem voluntatem; S. Bruno Carth., CLII, 428. — Dei voluntas nulla cogitur necessitate et nulla subditur necessitate; S. Anselmus Cant., CLVIII, 419. Voluntas Dei multiplex; *ibid.*, 585. Deus sola voluntate ex nihilo omnia fecit; *ibid.* 272. Ipsa est Dei voluntas ex qua, et per quam et in qua omnia; *ibid.*, 413. — Deus id quod voluit, non per alium, sed per semetipsum effecit; Rupertus Tuit., CLXX, 450.

7° *Deus omnipotens*. — Dei posse, velle est, et non posse, nolle; quod autem voluit, et potuit, et ostendit. Tertullianus, II, 166. Deo non competit infirmitas, nec mendacium, *ibid.*, 774. Deo nihil impossibile est, nisi quod non vult, *ibid.*, 756. Non alia lege credendus est Deus, quam omnia posse credatur, *ibid.*, 809. Divinæ potestatis exempla, *ibid.*, 810. — Veritatis regula exigit ut primo omnium credamus in Deum Patrem et Dominum omnipotentem. Novatianus, III, 886. — Deo soli congruit omnia facere quæ velit. S. Hilarius, IX, 757. Dei magnitudinem testantur opera, *ibid.*, 790. Dei opera potenter sunt effecta, *ibid.*, 857. Dei potentia se certo manifestat gestis, quorum ratio nobis occulta est, id. X, 78. — Deus est solus perfectus, omnipotens, indemutabilis, S. Zeno, XI, 391. — Quid non potest, qui omnia potest, nisi quod posse nolit; S. Ambrosius, XV, 1494. Deus non vult cum aliis consortium habere dominatus, *ibid.*, 1370. Deus unus omnipotens, quia unitas potestatis est, id. XVI, 566. Deo impossibile nihil est, *ibid.*, 532. — Potentia Dei prædicatur, id. XXIII, 556. Deo cuncta possibilia sunt, *ibid.*, 517. Potentia Dei commendatur, S. Hieronymus, XXIII, 383. Dei majestas et potentia, id., XXIV, 406. Omnipotentia Dei in quo prævaleat; *ibid.*, 492. Potentia Dei demonstratur in parvis animantibus. id. XXV, 964. Deus fundavit terram fortitudine, *ibid.*, 625. Dei imperium, potentia et benignitas quomodo intelligitur in creatione rerum, S. Augustinus, XXXIV, 228. Deus nulla creatura indiget ut aut melior sit, aut potentior, aut beatior; id. XXXVI, 896. Deus est omnipotens, id. XXXVIII, 1060, 1067. Deum omnipotentem nemo negat, etiam paganus. *ibid.*, 1131. Deo servit omnis creatura, velit, nolit, id. XL, 279. Deus non sineret bonus aliquid fieri mali, nisi omnipotens, *ibid.*, 279. Dei voluntatem nulla vis vinci; id. XLI, 339. Deus omnia quæcunque vult facit, quomodo; *ibid.*, 752. — Dei omnipotentia est infinita; Cassianus Mass., L, 135. — Dei omnipotentia omnia conservantur et subsistunt; S. Prosper Aquit., LI, 467. — Deus est omnipotens; S. Petrus Chrysol., LII, 371. — Deus omnia voluntate fecit; Eugyppius, LXII, 622. Dei voluntas est potentissima; *ibid.*, 798. — Dei potestas minor non est quam ejus voluntas; S. Fulgentius Rusp., LXV, 660. Sola Divinitas plenam habet potestatem; *ibid.* 287. Deus quantum vult, tantum potest; *ibid.*, 162. In Deo nulla est infirmitas; *ibid.*, 294. Dei voluntas semper impletur, quia potestas ejus nullatenus vincitur; *ibid.*, 441. — Deo nihil impossibile est; Cassiodorus, LXIX, 478. — Deus omnipotens; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 541. — Ideo Deus est omnipotens, quia omnia fecit; S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 127. — Dei potentiæ nemo resistere potest; Rabanus Maurus, CVIII, 1139. Mortis et vitæ in Deo potestas, id. CIX, 17 — Deus est omnipotens; Hincmarus Rhem., CXXV, 130. — Deus omnia potest, sive faciat, sive non faciat S. Petrus Damianus, CXLV, 609. — Dei omnipotentia; S. Anselmus Cant., CLVIII, 780. Summa natura omnipotens est, *ibid.*, 164. — De Dei omnipotentia; Rupertus Tuit., CLXX, 486. — Quod Deus sit summe potens; Richardus de S. Victore, CXCVI, 900.

8. *Deus summe Sapiens; de ejus scientia*. — A Deo nihil subitum, quia nihil a Deo non dispositum; Tertullianus, II, 523. — Dei scientia, unde mirabilis; S. Hilarius, IX, 800. Quomodo Dei scientia omnia complectatur, *ibid.*, 463. Deum sapientem prodit mundi creatio, id., X, 173. Dei scientia perfecta, *ibid.*, 56. — Est in Deo quidam uterus paterne arcanum sapientiæ, quod non Angeli, non aliqua creaturarum potuit penetrare natura; S. Ambrosius, XVI, 634. Deus sapiens super omnia, *ibid.*, 148. — Deus semper immortalis, sapiens; S. Hieronymus, XXIII, 542. Deus solus est sapiens, *ibid.* Deus fundavit terram sapientia, id., XXV, 627. — Deus est sapientia, in quo, et a quo, et per quem sapiunt quæ sapiunt omnia. S. Augustinus, XXXII, 869. Deus sapiens, æternus, non participatione sapientiæ et æternitatis, sed sapientia et æternitate cujus ipse est auctor, id., XL, 16. — Æternæ Dei sapientiæ nihil novum: S. Prosper Aquit., LI, 435. — Deus omnia ratione et judicio semper agit; S. Salvianus, LIII, 45. — Dei judicia incomprehensibilia; S. Agobardus Lugd., CIV, 254. — Dei decretum et sapientia infallibilis; Rabanus Maurus, CVIII, 738. — Dei sapientia quomodo multiformis; Lanfrancus Cant., CL, 294. — Dei sapientia et scientia, quæ sint; S. Bruno Carthus., CLIII, 99. — Dei fortitudo et sapientia; Rupertus Tuit., CLXVIII, 1021, 1070. — Deus solus proprie sapiens; Petrus Lom

bardus, CXCI, 1530. — Quod Dei sapientia sic sit summa, ut sit unaquæque perfecta; Richardus de S. Victore, CXCVI, 900.

9. *Deus summe bonus.* — Dei bonitas semper cum ratione conspirat. Tertullianus, II, 275. Deus solus bonus est; *ibid.*, 300. — Deus de suo optimus, de nostro justus, *ibid.*, 812. Deus, etsi de natura bonus, tamen et justus, *ibid.*, 984. — Qualis in Deo et quanta patientia; S. Cyprianus, IV, 634. — Dei bonitate servatur quod recte vinctum est; Arnobius, V, 865. Deus indifferenter benignus est omnibus, *ibid.*, 939. Deus nulli benignitatem suam negat, *ibid.*, 781. — Quo sensu ira Deo tribuatur; Lactantius, VII, 89, 151. — In Deo nihil nisi bonum et æternum; S. Hilarius, IX, 657. Dei bonitas erga eos qui ex infirmitate labuntur, *ibid.*, 529. Deum bonum ex nativitate nostra discimus, id., X, 175. — Dei proprium est ut bonus sit: S. Ambrosius, XV, 1526. Deus universitate bonus, homo ex parte, *ibid.*, 1786 Quomodo Deus sit bonus omnibus, id., XIV, 859. Bonitas Dei in omnes est, severitas in paucos, id., XV, 1525. Dei in nos quanta charitas, id., XIV, 608. Bonitas Dei nullum perire vult, id., XVII, 91. Tria in Deo ordinem temporum, præteritum, præsens et futurum custodiunt, bonitas, misericordia, justitia, *ibid.*, 1005. — Quare Deus bonus justos castiget; S. Gaudentius, XX, 838. — Deus bonus per se est: Rufinus, XXI, 820. — Clementia Dei quæ sit: S. Hieronymus, XXIII, 544. Grandis Dei clementia laudatur, id., XXIV, 545 Magna est Dei clementia, id., XXV, 840. Deus benignus est et severus; *ibid.*, 689 — Deus natura sua bonus, id., XXVI, 415. — Creaturæ ex Dei bonitate subsistunt et perficiuntur; S. Augustinus, XXXII, 845. Ex Dei gratia, omnia subsistunt, *ibid.*, 846. Dei bonitas non sinit rem ullam corruptione eo perduci ut non sit, *ibid.*, 1349. De Dei bonitate et justitia in hominum discretione, id., XXXIII, 832. — Dei imperium, potentia et benignitas quomodo intelligitur in creatione rerum; id., XXXIV, 228. Deus omnia fecit bonitate, non necessitate, id, XXXVII, 1745 Deus est bonum omnium bonorum, bonum a quo sunt omnia bona, *ibid.*, 1742. Dei bonitatis et magnitudinis testimonium dicunt omnes creaturæ, *ibid.*, 1865. Deus sic proprietate naturæ bonus est, ut non possit vitiari, id., XLV, 1536. — Dei bonitas, quanam sit. S. Petrus Chrysol., LII, 263. — Deus est summum bonum sine qualitate: Claud. Mamert., LIII, 779. — In Deo est omnis plenitudo bonitatis, omnisque tranquillitas bonitatis: S. Maximus Taurin., LVII, 800. — Deus totus bonus est et ipsa bonitas: Gennadius Mass., LVIII, 1018 Deus non est auctor mali quod permittit, *ibid.*, LIX, 700. — Dei bonitas et justitia; Dracontius, LX, 831. Dei bonitas erga homines, *ibid.*, 733. Dei benignitas et clementia; *ibid.*, 826. — Deus est benignus; Eugyppius. LXII, 615. Dei bonitas et justitia et potentia, *ibid.*, 640. — Dei patientia ad pœnitentiam nos adducit: S. Benedictus, LXVI, 236. — Deus summe bonus, benevolentia plenus, invidiæ carens, malitiæ nescius: S. Gallus, LXXXVII, 89. — Deus bonis et malis benefacit: S. Paulinus Aquil., XCIX, 218. — Deus solus est vere natura bonus: S. Agobardus Lugd, CIV, 137. — Deo nihil melius, nec sine illo boni quidqiam invenitur: S Paschasius Radbertus, CXX, 1472. — Dei essentia non est aliud quam bonitas: S. Anselmus Cant., CLVIII, 803. — Dei erga peccatorem benignitas et severitas; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 662. — Deus est omne bonum: S. Bernardus, CLXXXIV, 1063. — Dei bonitas erga peccatores: Gillebertus, CLXXXIV, 527. — Deus bonorum et malorum auctor, quo sensu: Robertus Pullus, CLXXXVI, 857. — Deus solus proprie æternus, bonus; Petrus Lombardus, CXCI, 1530. — Deus proprie dicitur charitas: Petrus Cantor, CCV, 274.

10. *Deus summe justus.* — Deus judex justus et severus: Tertullianus, II, 302. Justitia Dei plenitudo divinitatis ipsius, *ibid.*, 300. Deus etsi de natura bonus, tamen et justus est, *ibid.*, 984: Arnobius, V, 864. — Deus aut iniquitatis aut malignæ voluntatis argui non potest: S. Hilarius, IX, 345. Dei justitia per misericordiam non excidit, *ibid.*, 860. Dei bonitatem justitia moderatur utendi modo, non præbendi, *ibid.*, 859. — Deus justus per omnia, sapiens super omnia, perfectus in omnibus: S. Ambrosius, XVI, 148. Nec Deus injustus est, nec mutabilis ejus sententia, *ibid.*, 566. Tria in Deo ordinem temporum custodiunt, bonitas, misericordia, justitia; id, XVII, 1005. Justitia Dei de sacramento Dei est; *ibid.*, 79. Deus est justus, quia quod promisit, dedit: *ibid.*, 56. — Si justus Deus, quare infantes, majorum nescii, diversis malis afficiuntur: Zacchæus Christ., XX, 1104. — Deus justus in bonos et malos, quomodo dicatur; Rufinus, XXI, 675. — Dei justitia quænam sit: S. Hieronymus, XXIII, 565. — De Dei bonitate et justitia, in hominum discretione: S. Augustinus, XXXIII, 832. Deus et cum damnat et cum miseretur justus est, id., XXXVII, 1922. Grandis amor justitiæ in Deo est, id., XLIV, 712. — Deus misericors et justus: S. Prosper Aquit., LI, 413. — Deus est fons justitiæ: Eugyppius, LXII, 842. — Metuenda est Dei justitia; S. Fulgentius Rusp., LXV, 158. — Deus est sanctus et justus; Rabanus Maurus, CIX, 16. — Judicium Dei, licet occultum, est tamen justum; Servatus Lupus, CXIX, 551. — Deus judicat in æquitate, id est, sine acceptione personarum; S. Bruno Herbip., CXL, 218. — Dei opera et justa sunt et benigna; Lanfrancus Cant., CL, 337. — Dei justitia non est aliud quam ipse Deus; S. Anselmus Cant., CLVIII, 578. — Deus juste judicat; Rupertus Tuit., CLXVIII, 1007. — Deus solus est justus; Adamus Scotus, CXXXIX, 852. - Apud Deum non est personarum acceptio; Petrus Cantor, CCV, 200. — Deus justus; Galterus, CCIX, 572.

11. *Deus summe sanctus.* — Deo non competit perversitas neque fallacia; Tertullianus, II, 166. Deus non est causa peccati; *ibid.*, 296. Solus Deus est sine peccato; *ibid.*, 720. — Deus non est auctor mali; Arnobius, V, 895, 897. — Dei sanctitas humanis auxiliis non se subtrahit; S. Hilarius, IX, 861. — Sine peccato est; S. Ambrosius, XVI, 808. Apud Dominum omnium virtutum abundantia est; *ibid.*, 1394. Nihil pretiosius invenimus, quo Deum prædicare possimus, nisi ut sanctum appellemus; *ibid.*, 803. Quomodo in Deo ira sit et indignatio; id., XVII, 65. — Solus Deus verax est, omnis homo mendax; S. Hieronymus, XXIII, 584. Solus Deus est sine peccato; *ibid.*, 561. — Deus est auctor nullius peccati vel levissimi; S. Augustinus, XXXVII, 1397. — Deus peccare non potest; Eugyppius, LXII, 818. Deus lux est; *ibid.*, 687. — Solus Deus est sanctus, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 61. Quomodo Deus cor obduret, quin sit causa peccati; Alcuinus, C, 919. — Quomodo Deus sit causa peccati; Rabanus Maurus, CVIII, 1117. — Deus est intentator malorum; B. Servatus, CXIX, 636. — Deus est Deus veritatis; S. Bruno Herbip, CXLII, 135. Deus non est auctor mali; S. Bruno Carth., CLII, 610, 613; Deus non potest creaturis inquinari; V. Guibertus, CLVI, 484. — Deus est summa veritas; S. Anselmus Cant., CLVIII, 167. — Deus est solus sanctus, bonus, justus; Guillelmus, CLXXXIV, 1202. — Deus auctor malorum non est; Petrus Lombardus, CXCI, 949.

12. *Deus summe misericors.* — Dei misericordia et patientia, quænam sint; Lactantius, VII, 137.— Deus præcipue ob misericordiam est laudandus; S. Hilarius, IX, 861. Dei misericordia et patientia, quænam sint; *ibid.*, 560. Dei justitia per misericordiam non excidit; *ibid.*, 860. — Quomodo misericordia Dei plena sit terra; S. Ambrosius, XIV, 911. Tria in Deo ordinem temporum præteritum, præsens et futurum custodiunt, bonitas, misericordia, justitia; id., XVII, 1005. — Absconditur Dei misericordia et ira demonstratur, ut homines peccare desistant; S Hieronymus, XXIV, 210. Deus natura sua est misericors; *ibid.*, 1117. — Concordia justitiæ et misericordiæ Dei; S. Augustinus, XXXIV, 134. Dei misericordia præveniens est et subsequens; id., XXXIX, 1650. — Deus misericors est et justus; S. Prosper Aquit., LI, 413; S. Fulgentius Rusp., LXV, 618. — Dei misericordia et pietas ubique in Scripturis prædicatur; S. Fulgentius Rusp., LXV, 168. Solus Deus per essentiam misericors et miserator et patiens; Cassiodorus, LXX, 721. — Dei misericordia, quæ sit; S. Gregorius Magnus, LXXVII, 104. — Deus est justus et misericors; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 88. — Quod nemo possit salvari nisi ex præcedenti et subsequenti misericordia Dei; S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 187 — Deus nunquam misericordiæ suæ obliviscitur; Rabanus Maurus, CXII, 1115. — Dei misericordia, quænam sit; Servatus Lupus, CXIX, 628. — Deus, quare misericors est; Guibertus. CLVI, 857. — Misericordia Dei et justitia; Goffridus, CLVII, 184; S. Anselmus Cant., CLVIII, 735.

V. — *De Deo Creatore.*

Vide Indicem *de creatione.*

VI. — *De Providentia Dei.*

Vide specialem Indicem *de Providentia.*

VII. — *De Præscientia Dei.*

Deus neque damnat judicia sua præterita, nec ignorat futura: Tertullianus, II, 311. — Deo futura pro factis sunt; S. Hilarius, IX, 664. Deus quomodo cognoscat aut ignoret futura; *ibid.*, 260. Præscientia Dei; *ibid.*, 419. Proprium Deo est futura cognoscere; id., X, 330. — Dei proprium est scire transacta et nosse futura; S. Zeno, XI, 463. — Deo omnia præsentia quæ futura sunt, et manifesta quæ latent; S. Ambrosius, XIV, 958. Apud Deum

nihil est quod futurum dicatur, id., XVII, 260. Præscientia Dei quænam sit; *ibid.*, 134. Justum est judicium præscientia Dei; *ibid.*, 136. Deus de justitia judicat, non de præscientia; *ibid.*, 134. Quomodo Deus eos prædestinaverit qui salvantur; *ibid.*, 427. Deus Paulum persequentem elegit, præscius quod futurus esset bonus; *ibid.*, 136. — Dei præscientia non fallitur; S. Gaudentius, XX, 864. — Præscientia Dei, quænam sit; S. Hieronymus, XXIII, 415. Futurorum scientia solius Dei est; id., XXV, 499. — Dei præscientia quomodo liberam voluntatem peccantibus non auferat; S. Augustinus, XXXII, 1272. Dei præscientia non efficit ut non libera voluntate peccemus; *ibid.*, 1273. Deus prænoscens non cogit ad peccandum, et ideo peccata juste punit; *ibid.*, 1275. Deus novit omnia incommutabiliter; id., XXXIV, 334. Deus nihil facit quod non ab æterno se facturum esse præscivit; id., XXXVII, 1416. Apud Deum omne præsens est; id., XL, 15. Qualis in Deo scientia sit et præscientia; *ibid.*, 136. Dei quæ fuerit voluntas erga salutem Adami quem peccaturum præscierat; *ibid.*, 281. Deus præscientia, præterita, futura immutabiliter videt; id., XLI, 334. Præscientia Dei sicut et sententia certa est et fixa; *ibid.*, 472. Præscientia Dei futura prænoscit; id., XLIV, 845. — Dei præscientia omnia tempora complectitur; S. Prosper Aquitanus, LI, 718. Dei præscientia non necessitat voluntatem; *ibid.*, 719. — Apud Deum solum est notitia futurorum; S. Maximus Taurin., LVII, 258. — Præscientia Dei nec ad justa nec ad contraria humanas violenter urget voluntates; Faustus Rheg., LVIII, 815. In Deo, aliud est præscire, aliud prædestinare; *ibid.*, 816. — Deus cur creavit hominem quem præsciebat prævaricaturum; Eugyppius, LXII, 637. Dei præscientia vera est et incommutabilis; S. Fulgentius Rusp., LXV, 610. In Deo solo est earum rerum præscientia quæ veræ futuræ sunt, non earum quæ futuræ non sunt, *ibid.*, 610. Peccata hominum cuncta præscivit Deus; *id.*, 175. Ad prædestinationem Dei quænam pertineant; *ibid.*, 654. — Nihil novum contra præscientiam Dei evenit; Cassiodorus, LXX, 764. Facta nostra et cogitationes, etiam antequam exsistamus, agnoscit; *ibid.*, 984. Per præscientiam Deus nos discernit et quomodo; *ibid.*, 592. — Deus ab æterno futura vidit et decrevit; S. Gregorius Magnus, LXXV, 986. In præscientia Dei tempora cujusque vitæ immobiliter sunt præfixa; *ibid.*, 1013. Res non ideo videntur a Deo, quia sunt; sed ideo sunt, quia videntur; id., LXXVI, 163. Præscientiæ divinæ certitudo; id., LXXIX, 593. Prædestinationis divinæ certitudo; *ibid.*, 593. — Deus futura prævidens, quasi jam perfecta laudat; Rabanus Maurus, CVII. Deus ideo non loquitur, ut quid fiat, sed quia futurum est, ideo prædicit; id., CXI, 865. — Præscientia et prædestinatio Dei sempiterna est et incommutabilis; S. Remigius Lugd., CXXI, 989. Prædestinatio Dei nulli necessitatem ad malum imponit; *ibid.*, 995. — Deus omnia novit antequam fiant; Ratherius Veron., CXXXVI, 325. Dei præscientia, quænam sit; *ibid.*, 702 — De prævidentia et providentia Dei; Ivo Carnot., CLXI, 71, 75, 76. — Deo nihil futurum, nihilque præteritum; Richardus de S. Victore, CXCVI, 101.

VIII. — *Libri de Deo tractantes.*

Liber de ira Dei; Lactantius, VII, 80. — Liber de Unitate Dei; S. Augustinus, XLII, 1193 De Essentia divinitatis liber unus; *ibid.*, 1200. — Conflictus de Deo trino et uno; Arnobius junior, LIII, 239. — Carmen de Deo; Dracontius, LX, 679. — Sententia catholica de Unitate Dei; Boetius, LXIV, 1249. — De divinitatis essentia Monologium; S. Anselmus Cant., CLVIII, 142. Alloquium de Dei exsistentia; *ibid.*, 224. — Tractatus de concordia præscientiæ et prædestinationis necnon gratiæ Dei cum libero arbitrio; *ibid.*, 507. Liber de voluntate Dei; *ibid.*, 581.

XXX.

INDEX DE DEO TRINO,

VEL DE TRINITATE,

ORDINE LOGICO DISPOSITUS, ET QUÆCUNQUE DE HOC MYSTERIO SCRIPSERE PATRES OB OCULOS PONENS.

—

MONITUM.

In hoc indice varias referimus Patrum sententias de notione et exsistentia SS. Trinitatis, et de tribus personis divinis, scilicet de Patre, de Filio et de Spiritu sancto. Varios præterea enumeramus circa illud mysterium errores, et libros quibus Patres illos refellere conati sunt. Sicut in indice præcedenti, in quocunque capite ordinem sequimur Patrologiæ chronologicum.

I. — *Notio et exsistentia SS. Trinitatis.*

Trinitatis distinctionem et demonstrationem Scripturæ omnes ostendunt; Tertullianus, II, 166. Trinitas rationaliter expensa, veritatem constituit, *ibid.*, 158. In Trinitate unitas disponitur, tres non statu, sed gradu, non substantia, sed forma, nec potestate sed specie, unius autem substantiæ et unius potestatis, *ibid.*, 157. — Trinitatis sacramentum in novissimis temporibus manifestatum; S. Cyprianus, IV, 315. Tres unum sunt, *ibid.*, 366. — Tres divinæ personæ propter naturæ Unitatem sunt inseparabiles; S. Dionysius, V, 108. — Trinitatis mysterium occultum erat Judæis; S. Hilarius, X, 147. Ineffabile et incomprehensibile, *ibid.*, 53. Trinitatis notitia sufficienter in baptismo tradita, *ibid.*, 49. Trinitatis mysterium explicare ac tueri semper solliciti fuerunt apostolici viri, *ibid.*, 652. Trinitatis apud Orientales quosdam falsa nuncupatio, *ibid.*, 656. — Trinitatis nomina, quid; S. Optatus Milev., XI, 911, 962 Tres personæ initio Genesis designantur, *ibid.*, 1047. — Trinitas distinctionem significat personarum, unitas potestatem; S. Ambrosius, XIV, 963. Evidens testimonium ad probandam Trinitatem coæternam atque perfectam; id., XV, 1625. Qui unius voluntatis Trinitatem asserunt, unius utique asserunt potestatis, *ibid.*, 1056. Licet individua divinitas, distincta persona est, *ibid.*, 1722. In constitutione mundi operatio Trinitatis elucet; id., XIV, 138. Nos Patrem et Filium et Spiritum sanctum confitemur, ita ut in Trinitate perfecta et plenitudo sit divinitatis, et unitas potestatis; id., XVI, 531. Unius et Pater et Filius et Spiritus sanctus et naturæ sunt et scientiæ, *ibid.*, 769. — Trinitatis mysterium; id., XVII, 754. Vocabulum S. Trinitatis grande mysterium et arcanum est, *ibid.*, 522. Trinitatis mysterium ex Apostolo probatur. *ibid.*, 1004. In Trinitate tria nomina et tres personas unius esse essentiæ, unius majestatis atque potentiæ credimus, *ibid.*, 531. Et Unitas in Trinitate et Trinitas in Unitate est, *ibid.*, 514. Trinitatis mysterium in unius Dei natura et potestate clauditur, cum sit immensum, *ibid.*, 245. Pater, Filius et Spiritus sanctus unius sunt dominationis unius deitatis, unius omnipotentiæ, *ibid.*, 804. — In mysterio baptismi Christi apparent tres personæ S. Trinitatis; S. Chromatius, XX, 330, 331. — Trinitatis natura indivisa; S. Gaudentius Brixiæ episcopus, XX, 946. — Patris et Filii et Spiritus sancti una divinitas; S. Hieronymus, XXIII, 170. Trinitatis mysterium ignotum antiquis, *ibid.*, 431. Trinitatis unitas quibus doceatur, *ibid.*, 120 *seq.* Trinitatis confessio

De æqualitate Patris et Filii et Spiritus sancti, *ibid*., 54. Quod de sancta Trinitate nihil dicatur secundum accidens, *ibid*., 55.—Eadem substantia simplex omnino atque individua quæ Pater est tam Filius quam Spiritus sanctus; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1057. Moyses cum de universa mundi ageret creatione in ipso statim Genesis exordio Deum Patrem et Filium et Spiritum sanctum commemorat, *ibid*., 990. Quædam opera specialiter alicui personæ attribuuntur, quamvis indivisa totius Trinitatis opera prædicentur, *ibid*., 992. Quod fidei summa sit in unitate ac Trinitate divina, *ibid*., 1698. Quid ipse sentiat de unitate ac Trinitate, ostendit et id ratione et auctoritate defendit, *ibid*., 1699. Quædam uni personæ, et non alii convenire, quædam de una dici, et de omnibus intelligi solere, *ibid*., 1702. Probat philosophos nec salute, nec cognitione Trinitatis caruisse, *ibid*., 1712. — Deum et simplicem et trinum esse; S. Bernardus, CLXXXII, 797. In Trinitate non esse admittendam ullam disparitatem, sed omnimodam æqualitatem, *ibid*., 1037. Impia Abælardi de sancta Trinitate dogmata recenset et explodit; *ibid*., 1055. —De mysterio Trinitatis et Unitatis; P. Lombardus, CXCII, 543. Quomodo in creaturis apparet vestigium Trinitatis, *ibid*., 530. Quomodo in anima sit imago Trinitatis, *ibid*. De distinctione trium personarum, *ibid*., 546. De æqualitate trium personarum, *ibid*., 573. — De sacrosancta Trinitate; Magister Baudinus, CXCII, 972 seqq. De æqualitate trium personarum, *ibid*., 997. An proprietates personarum sint ipsæ personæ vel Deus, *ibid*., 1011.— Quomodo ex inspecta solum proprietate condilectionis deprehendi possit vestigium Trinitatis; Richardus S. Victoris; CXCVI, 927. Quod summa æqualitas sit in illa Trinitate, *ibid*., 928. De tribus appropriatis personis in Trinitate, *ibid*., 991.

Quod homo nunquam obliviscatur unum Deum in tribus personis ardenter invocare; S. Hildegardis, CXCVII, 449. Fides vera est ut unus Deus in Trinitate personarum, eadem Trinitas in uno Deo, gloriose honoranda sit, *ibid*., 1069, 1070.—In unitate divinæ substantiæ tres sunt personæ, seu hypostases, Pater, Filius et Spiritus sanctus; Galtherus theologus, CCIX, 577. Mysterium Trinitatis humanæ animæ similitudine declaratur, *ibid*., 584. — Pater et Filius et Spiritus sanctus æquales sunt potentia et natura; Alanus de Insulis, CCX, 604. Personarum Trinitas est unitas Deitatis, *ibid*. Opera Trinitatis indivisa sunt, *ibid*., 630 —Multiplex personarum distinctio in Trinitate; Petrus Pictav., CCXI, 875. De hoc nomine, Trinitas; *ibid*., 919.

II. — *De Deo Patre.*

Pater habeat Filium necesse est, ut sit Pater; Tertullianus, II, 165. Pater tota substantia est, Filius vero derivatio ipsius et portio, *ibid*., 164.—Quod Deus Pater est Verbi; Constantinus Magnus, VIII, 405. — Patri proprium est esse innascibilem; S. Hilarius Pict., X, 102. — Pater in ipsum alium se genuit ex se, ex innascibili scilicet sua illa substantia; S. Zeno, XI, 395. Pater in Filio exsultat cum Spiritus sancti plenitudine una originali coæternitate renitens, *ibid*., 392.— Pater proprium generantis est nomen; S. Ambrosius, XVI, 565. Pater et Filius unum sunt, non confusione personæ, sed unitate naturæ, *ibid*., 531. — Credendus est ergo Deus esse Pater unici Filii sui Domini nostri, non discutiendus; Rufinus Aquil., XXI, 341. — Quod ergo neque natum, neque factum est, Pater est; S. Ambrosius, XVII, 512. — Semper gignit Pater, et semper nascitur Filius; S. Augustinus, XXXIII, 1047. Pater ipse sapientia est; id., XLII, 936. Lumen Pater, lumen Filius, lumen Spiritus Sanctus, *ibid*., 939. Deus Pater unde major sit Filio, *ibid*., 746.

Pater principium et Filius principium non duo principia; S. Prosper Aquitan., LI, 318. — Pater æternus filium habet æternum; Gennadius Massil., LVIII, 979, 1000. — Pater veritatis, Filii scilicet origo; Eugyppius, LXII, 715. Patris persona prior, *ibid*., 709, 710. — Pater Deus est; Boetius, LXIV, 1249. Pater generationis principium, *ibid*., 89.—Deus Pater non Trinitatis auctor est, sed Filii et Spiritus sancti; S. Fulgentius, LXV, 821, 822. —Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 139. - Interrogatus de Patre, responde, Deus. Interrogatus de Filio, responde, Deus; Alcuinus, CI, 15. Pater non est Deus sine Filio, *ibid*., 17. Non Pater Deus de Deo, nec lumen de lumine, *ibid*. Credi necessarium est quod Pater plenus et perfectus est Deus, *ibid*., 18. Alius est Pater, et alius Filius, non est tamen diversa substantia Patris et Filii, *ibid*., 19. Deus non fecit Filium, sed genuit de substantia sua æqualem sibi, *ibid*., 32. Sicut Pater est vita, ita et Filius est vita, *ibid*., 33. Non dicimus Patrem esse de Filio, sicut Filium de Patre, Pater quidem a nullo, *ibid*., 1055. Pater ingenitus, Filius genitus, Spiritus sanctus procedens, *ibid*., 1060. Pater Deus ex se ipso ineffabiliter sine initio genuit Filium, *ibid*., 1061. — Non esse Pater æternaliter potuisset, si Filium æternaliter non haberet; S. Petrus Damianus, CXLV, 21. Absque ulla dubietate credendum est, quod Pater plenus, et perfectus est Deus, *ibid*., 22. — Persona Patris Deus est; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 266. Pater est pater et genitor et ingenitus, *ibid*., 269. — Quæritur an Pater genuit essentiam; Petrus Lombardus, CXCII, 535. Utrum Pater voluntate genuit Filium, an necessitate, et an nolens vel volens sit Deus, *ibid*., 539.

III. — *De Deo Filio.*

Filius Dei verus est Deus cui omnia veri Dei nomina tribuuntur: Tertullianus, I, 399, 404, 415; II, 161, 176, 183, 422, 802. Par est et æqualis Patri suo æterno, altissimus et omnipotens, *ibid*. Exivit a Patre ut radius ex sole, et rivus ex fonte, id., II, 163. —Alium esse Filium, alium Patrem; Novatianus, III, 956. — Verbum est Patri consubstantiale; Dionysius papa, V, 109. Verbum non est formatum vel factum, sed genitum ab omni æternitate, *ibid*. — Quod Filius non sit Deus a Patre distinctus; Lactantius, VI, 558. — Filius tempore et natura non inferior Patre, S. Hilarius, X, 52. Filii deitas astruitur ab Osee, *ibid*., 122; ab Isaia, *ibid*., 125. Filius Dei neque emanatio est, neque pars Patris, *ibid*., 496. Ex utero genitus dicitur, ut ex Patris substantia natus ostendatur; *ibid*., 168. Ex Patris substantia est, atque intra Patris substantiam, id., IX, 936. Virtute, substantia, divinitate, generatione Filius est, *ibid*., 809. Filius unus est cum Patre, non tantum unitate voluntatis, sed et virtutis, *ibid*., IX, 801. — Filius Dei Deus, æqualis Patri prædicatur; S. Zeno, XI, 385, 394, 405. —Quod Dei Filius sit omnipotens, et quod una sit omnipotentia Patris et Filii sicut et una deitas: Faustinus et Marcell., XIII, 62. —Si quis non dixerit Verbum Domini Filium Dei Deum sicut Patrem ejus; S. Damasus papa, *ibid*., 361. Filium credimus qui non sit Pater, sed habeat Patrem de quo sit genitus, non factus, *ibid*., 1049. — Verbi æternitas et divinitas ex primis Joannis Evangelii verbis asseritur, S. Ambrosius, XVI, 821. Variis argumentis probatur Filium Dei esse verum Deum; *ibid*., XV, 553. In Patre et Filio nulla distantia divinitatis est, sed una majestas; id., XVI, 575. Filius Dei immortalitatem habet in natura, habet in substantia, et habet non per gratiam temporalem, sed per sempiternam divinitatem; *ibid*., 656. Filii ea omnia sunt quæ pater habet, æternitatem, majestatem, divinitatem, etc..; *ibid*., 567. Principium fidei nostræ est genitus est Dei Filius, *ibid*., 561. Filius exit a Patre ut Deus ex Deo, *ibid*., 778. Filius Filius est absque initio, id. XVII, 512 Nullum exstitit tempus quando Filius sine Patre, *ibid*. 516. Deum Filium Dei Patris altissimi, unici unicum, et cum Patre ac Spiritu sancto unum Deum esse confitemur, *ibid*., 522. — Pater non est sine Filio, Phæbadius, XX, 24. — Filii Dei sempiterna generatio accipienda in his verbis: Ego hodie genui te: S. Augustinus, XXXVI, 71. Filius Dei Deus, id., XL, 628, 640. —Verbum Dei Deus, non creatura: S. Prosper Aquit., LI, 189. — Filio est æqualis cum Patre divinitas: S. Leo Magnus, LIV, 769. — Filium esse Deo Patri consubstantialem, multis probatur: Vigilius Taps., LXII, 554. — Filius Deus est: Boetius, LXIV, 1249.— Quod Filius sit Deus æqualis Patri: S. Fulgentius Rasp., LXV, 749. Filius ita verus Deus dicitur, ut Pater Deus verior non dicatur, *ibid*., 566. — Filius splendor lucis et speculum sine macula. Rabanus Maurus, CXI, 702. — Filius Patri consubstantialis S. Bruno Carthus., CLIII, 379.

IV. — *De Spiritu sancto.*

Spiritus sanctus tertia est persona S. Trinitatis: Tertull., II. 163. Tertium nomen divinitatis et tertius gradus majestatis, *ibid*., 196. Ejusdem est cum Patre et Filio naturæ, *ibid*. — Credere in Spiritum sanctum Novatianus, III, 943. — Spiritus sanctus non est pars Patris aut Filii: S. Hilarius, X, 519. Ex Patre et Filio accipit, *ibid*., 656. — Spiritus sanctus habet unam substantiam, virtutem, deitatem, majestatem voluntatemque Patris et Filii: S. Zeno, XI, 428. — De Spiritu sancto: Faustinus, XIII, 76. — Spiritus sanctus Dominus dictus est: S. Ambrosius, XVI, 747. Spiritus sanctus omnia probatur habere quæ Deus habet, *ibid*., 810. Spiritum sanctum nec creaturam esse nec mutabilem variis argumentis probatur, *ibid*., 719. Spiritus sanctus novit omnia et unius est scientiæ cum Patre et Filio, *ibid*., 767. Eamdem esse Patris et Spiritus sancti operationem, *ibid*., 772. Spiritus sanctus, sicut Pater et Filius, creator est

V. — *Errores circa mysterium Trinitatis.*

VI. — *Libri de Trinitate tractantes.*

XXXI.

INDEX DE PROVIDENTIA DIVINA

ET DE ILLIUS ERGA HOMINES BENEFICIIS,

ORDINE REFERENS LOGICO VARIAS DE ILLA SS. PATRUM SENTENTIAS.

—

IX. *De exsistentia Providentiæ.*

Providentia Dei a Platone et Platonicis recognita, et ab Epicuro ejusque asseclis negata ; Tertullianus, I, 517. Deus totius mundi gubernator ; id., II, 599. — Mundum a Deo conditum fuisse atque ab eo regi et administrari ; Minucius Felix, III, 281. — Deus, mundi Dominus et rector, et cuncta arbitrio ejus et nutu geruntur ; S Cyprianus, IV, 518. Nihil fieri potest, nisi quod aut fecerit Deus, aut fieri permiserit ; *ibid.* — De Providentia ; Lactantius, VI, 293, 740. Ex dispositione rerum naturalium providentia Dei elucet ; *ibid.*, 745, 746. De hominis creatione atque de dispositione mundi ; *ibid.*, 749. De mundi ortu et rerum natura, et Dei providentia ; id , VII, 100. — Ex ordine et dispositione rerum naturæ providentia Dei stabilitur ; Constantin. Magn., VIII, 416. — In quibus providentia Dei significatur et bonitas ; S. Hilarius, IX, 872. In eos qui Dei providentiam negant ; *ibid.*, 856. — Deus humana curat et respicit ; S. Ambrosius, XIV, 487. Providentia Dei testimonia, *ibid.*, XIV, 1475. Dei in homines providentia ; id., XIV, 216, 217. Male quidam philosophorum illam negarunt ; *ibid.*, 407. — Objectio contra divinam providentiam, desumpta ex eo quod mali bonique promiscue tribulationes experiantur, solvitur ; S. Gaudentius, XX, 840 *seq.* — Providentia Dei impugnatur quoad inordinationem mundi, prosperitatem impiorum et justorum adversitatem ; Zachæus, XX, 1104. Propugnatur ; *ibid.* Eruitur altera objectio de infantibus malorum nesciis, tamen diversis malis affectis ; *ibid.*, 1105. — Non omnia fortuito geri, et variam in rebus humanis fortunam ludere, sed cuncta judicio Dei fieri ; S. Hieronymus, XXIII, 1083. A Deo cuncta in utilitatem hominum fieri, et non absque ejus voluntate disponi ; *ibid.*, 1075. Deus jussit humanis usibus elementa servire, ut homines hæc videntes intelligant esse providentiam ; *ibid.*, 1039. Ignorantes veritatem non ignorant providentiam ; id., XXV, 1125. Providentia Dei stabilitur ; id, XXV, 1286. Negantes providentiam arguuntur ; *ibid.*, 1351. — Providentiam quidam negant ; S. August., XXXII, 1275. Alii providentiam Dei vel infirmam, vel injustam, vel malam nefario errore credunt ; *ibid.* Omnia divina providentia regi ; id , XXXIV, 977. Argumenta divinæ providentiæ ; *ibid.*, 337. Gemina operatio providentiæ ; *ibid.*, 379. Providentiæ ordine ac legibus fit quidquid fit ; id., XXXVII, 1946 Nullum mare tam profundum est quam est ista cogitatio Dei , ut mali floreant, et boni laborent ; id , XXXVII, 1176. Gubernatio rerum ad Deum pertinet ; id., XXXVIII, 518. Res humanas ad Deorum curam pertinere negabant Epicurei, asserebant Stoici ; id , XLI, 601. — Quod nihil in hoc mundo sine Deo geratur ; Cassianus, XLIX, 582. — Providentia Dei impugnatur ob hujus mundi inordinationem apparentem ; Fastidius, L., 385. Exempla Dei providentiam astruentis ; *ibid* , 388, 390, seq. — Deus omnia ut voluit, sed sapienter disposuit ; S. Prosper Aquit, LI, 619. Deus mundum quem condidit regit sine fatigatione ; *ibid.*, 622. — De gubernatione Dei ; S. Salvianus, LIII, 30, seq. — Humano generi semper a Deo fuit consultum ; S. Leo Magnus, LIV, 205. — Providentia Dei astruitur ; Eugyppius, LXII, 765. — Quid sit providentia ; Boetius, LXIII, 814 — De his quæ ad gubernationem mundi pertinent ; Junilius, LXVIII, 28 ; Primasius Adrumet ; *ibid.*, 688. — Nulla fiunt hominibus sine Dei consilio etsi occulto ; S. Gregorius Magnus, LXXV, 986. Providentia eximie describitur ; *ibid.*, 1126. — Divina providentia cuncta certissimo ordine administrat ; Beda Ven., XCI, 84. — Providentia Dei ex ordine mundi demonstrata ; Walafridus Strabus, CXIII, 1121. — Cuncta in Deo subsistunt et ab eo gubernantur ; S. Prudentius Trec., CXV, 998. Dei providentia sempiterna et omnipotentissima præscientia omnia ordinari, disponi, dispensari, destinari, regi ac gubernari modis cuique congruis nullo modo dubitamus ; *ibid.*, 1021. — Omnia æternæ ordinationi immobiliter subsunt ; S. Remigius Lugd , CXXI, 993. De æterna Dei providentia ; *ibid.*, 1093. — De Dei providentia ; S. Petrus Dam., CXLV, 603. — Non ab alio quam a Deo cuncta reguntur ; S. Anselmus, CLVIII, 222. Deo est cura de omnibus ; *ibid.*, 857. Omnia subjacent Dei dispositioni , *ibid.*, 525. — De Dei providentia ; Ivo Carnot., CLXI, 979. Quod Deus cuncta disponat et consideret universorum finem ; *ibid.*, 981. — Providentia definitur ; Honorius, CLXXII, 1159. Astruitur ; *ibid.*, 1156 — Providentia Dei duplex in suis et in alienis ; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 218. — De divina providentia ; S. Bernardus, CLXXXIII, 590. Omnia divina Providentia reguntur ; id., CLXXXIV, 28, 29. — De divina Providentia ; Zacharias, CLXXXVI, 146. Robertus Pullus ; *ibid.*, 714. Joannes Barest ; id., CXCIX, 444, 446.

II. — *De Providentiæ divinæ objecto, seu de Providentia in ordine temporali et spirituali.*

Dei imperio omnia commoventur, fontes scaturiunt, amnes labuntur, fluctus assurgunt, fœtus suos cuncta parturiunt, venti spirare coguntur, etc. ; Novatianus, III, 898, seq. Dei providentia non solum sigillatim per homines concurrit, sed etiam per urbes ipsas et civitates, imo etiam per totum orbem ; *ibid.* — Providentia Dei mundus regitur ; Minucius, III, 284. — Mundum omnesque partes ejus, ut videmus, mirabilis ratio gubernat ; Lactantius, VI, 745. — Deus humana curat et respicit ; S. Ambrosius, XIV, 817. Providentiæ divinæ ascribitur, quod in animantibus rationalibus, vel etiam irrationabilibus animadvertitur ; id., XV, 1472, seq. Volatilia cœli omnia non serunt, neque metunt, et Deus pascit illa ; *ibid.* Qui alit aves, non aleret homines, quod ad imaginem et similitudinem sui fecit ; *ibid.* — Providentia Dei hunc mundum gubernat ; S. Gaudentius, XX, 840. — Deus omnia gubernat ; S. Hieronymus, XXIII, 499. Curam habet Deus universarum gentium ; id., 1005. Ordo Providentiæ Dei omne genus ineffabili judicio dispensantis ; id. XXIV, 189. In hominibus etiam per singulos Dei currit providentia ; id., XXV, 1286. — Divina providentia quosque pertendat ; S August., XL, 37. Providentia Dei ad hominem et ad inferiora et ad minima quoque se extendit ; id., XXXII, 978 , XXXVII, 1416, 1892, 1943. Justitia nulla esset in hominibus, si res humanas non curaret Deus ; id., XL, 38. Curam habet omnium Deus, maxime justorum ; id., XXXVII, 451, 456. Occulta Dei administratio, qua etiam lignis et herbis dat incrementum ; id , XXXIV, 379. Dei providentia in rerum gubernatione et ordinatione malorum ; id., XXXVIII, 318, 691. — Divina Providentia cuncta certissimo ordine administrat ; Beda, XCI, 84. Cura Dei de omnibus ; id., XCII, 35. — Deus omnia creans, omnia vivificans, et gubernans ; Alcuinus, C, 565 ; — Sollicitudo Dei erga homines et erga cunctas creaturas ; Haymo Halberst, CXVIII, 687, 686. Dei providentia quid statuerit circa hominem ; id., 736. — Mundum totum Dei providentia regi probatur ; Ratramnus, CXXI, *ibid.* — Omnia a Deo reguntur et gubernantur ; Atto, CXXXIV, 218. — Deus cœlestia et terrestria gubernat ; S. Bruno Sign., CLIII, 255. — Dei providentia erga cuncta creata ; S. Anselmus Laud., CLXII, 1312. — Magna Dei cura erga omnes creaturas ; Rupertus, CLXVIII, 1499. — Omnia divina providentia regit ; S. Bernardus, CLXXXIII, 28, 29. Mores hominum divinæ providentiæ subjiciuntur ; S. August., XXXIV, 337. Alios coronat Deus, alios damnat, nunquam errat : alios probat, de aliis probat : omnes ordinat ; id.. XXXVIII, 118. Omnes naturas bonus creat, omnes voluntates justus ordinat ; id., XXXIV, 380. — Dei providentia, regens atque administrans universam creaturam et naturas et voluntates, etc. ; Eugyppius, LXII, 649.

III. — *De erroribus circa divinam Providentiam.*

Quinam negaverint divinam providentiam ; Lactantius, VI, 740. — Plures homines rerum omnium distinctiones atque ornatus causam naturæ tribuunt, alii fato vel fortuito casui assignant ; Constantinus magnus, VIII, 418. —

Deo humanorum operum curam esse multi negant : S. Hilarius, IX, 856. — Dei providentia a quibusdam philosophis negatur : S. Ambrosius, XIV, 268. Providentiam quidam negant : S. Augustinus, XXXII, 1272. Quidam eam pessime confitentur, *ibid.* — Deum humana curare negant Epicurei, XLII, 376. — Fuit enim error quorumdam, Deum cœlestia gubernare tantum, terrena solo casu fortunæ volvere : S. Bruno Carth., CLIII, 255.

IV. — *Libri de Providentia tractantes.*

Unius Dei nutu omnia gubernari : Minutius Felix, III, 284, 297 ; Novatianus, III, 898. — De divina Providentia : Lactantius, VI, 120, 1019, 1036 ; VII, 100. — Oratio metrica de providentia Dei : Decius Ausonius, XIX, 859. — De providentia Dei : S. Hieronymus, XXII, 802. — Omnia divina Providentia regi : S. Augustinus, XXXII, 977 ; XXXIV, 336, 379. De Providentia Dei, id., XL, 18, 295. Quod nihil in hoc mundo sine Deo geratur : Cassianus, XLIX, 582. De principali proposito Dei, et providentia quotidiana, *ibid.*, 908. — Carmen de Providentia divina : S. Prosper Aquit., LI, 618. — De gubernatione Dei libri octo : S. Salvianus Mass., LIII, 30. — De Providentia Dei : Eugyppius, LXII, 765, 1057. — De divina Providentia : Boetius, LXIII, 815. — De divina dispositione : Ratramnus Corb., CXXI, 13. — De æterna providentia Dei : S. Remigius Lugd., CXXI, 1097. — De Dei prævidentia et simul providentia : Burchardus Worm., CXL, 1024. — De Dei providentia : S. Petrus Damianus, CXLV, 608 *seq.* — De Dei prævidentia et simul providentia : Ivo Carnot. CLXI, 979. — Quid sit providentia Dei : Honorius August., CLXXII, 1139. — De providentia Dei, et quod duplex est providentia, in suis et alienis : Hugo de S. Victore, CLXXVI, 215. — Quod providentia Dei causa sit eventuum rerum et non : P. Abælardus, CLXXVIII, 1586. — De Dei providentia : Robertus Pullus, CLXXXVI, 714. — De providentia Dei : Joannes Saresb., CXCIX, 445.

XXXII.

INDEX CREATIONIS IN GENERE,

EXPONENS ORDINE LOGICO QUIDQUID DIXERE SS. PATRES DE ENTIBUS IN PRINCIPIO CREATIS.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, ordinem creationis consectantes, vicissim exhibebimus : I quid sit creare, et quæ creaturarum natura ; II cujus opus sit creatio ; III quæ fuerint de creatione philosophorum sententiæ ; agemus IV de creatione angelorum ; V de creatione lucis seu de prima creationis die ; VI de die secunda, seu creatione firmamenti ; VII de opere tertiæ diei ; VIII de quarta die, vel creatione solis, lunæ et stellarum ; IX de creatione avium, piscium, vel de die quinta ; X de die sexta, seu de creatione bestiarum ; XI de septima die.

Quid sit creare et de natura creaturæ.

Creatio et nativitas in quo differunt : S. Hilarius Pictav., X, 495 seq. — Creata e nihilo id in se habent necessitatis ut non sint, id., IX, 1057. — Creatio quid sonat inter Græcos et Latinos : S. Hieronym. XXVI, 509. Creatio et possessio in quo differunt, id., 471. — Creare et condere idem est : S. Augustinus, XL, 184. Creare, condere, constituere, facere pro uno indifferenter et eodem ponuntur in Scripturis : S. Augustinus, XLII, 632, 633. Creare non potest ulla creatura : S. Augustinus, XXXIV, 602. Ideo non possunt homines de nihilo aliquid fabricare, quia per corpus operantur : S. Augustinus, XL, 90. Creare dicimus, novum aliquid instituere, ut illud quod non fuit videatur exsistere : Cassiodorus, LXX, 365. Quæ sit differentia inter facere et creare : Cassiodorus, LXX, 1044. Creare, quid : Rupertus abb., CLXVII, 202 ; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 734 ; Magister Bandinus, CXCII, 1029.

Creatura omnis naturæ suæ est circumscripta limitibus : S. Ambrosius, XVI, 723. Omnis creatura mutabilis, *ibid.*, 720 ; S. Leo Magnus, LIV, 687. — Creatura quid sit ? Augustinus, XLII, 1162. Creata res omnis ex nihilo, et quasi non ex nihilo, id., XL, 1018. Ex se semper in nihilum vertitur, id., XLII, 1162. Creaturæ quæcumque in Deo vita sunt, id., XXXV, 1387 ; XXIV, 332. Omnia priusquam fierent, erant in notitia facientis, id., XXXIV, 332. Creaturæ quomodo in Dei sapientia ante creationem, id., XLII, 674. Creaturæ omnes in Dei verbo, id., XXXV, 1674. — Creaturæ quomodo in Deo fuere antequam factæ sint : Alcuinus, C, 745, 746. Creatura non de Dei natura, sed de nihilo facta est, id., XXXIV, 247. De nihilo factum esse idem ac naturam Dei non esse, id., XLV, 1479. Creaturæ in se habent naturæ suæ terminum, quo non sint quod Deus est, id., XXXIV, 309. Creatura non est Deo consubstantialis aut coæterna, *ibid.*, 247. — Creaturam nec a Deo alienam esse, nec tamen ejusdem cum illo substantiæ, ex Paulo ostenditur : S. Augustinus, XLII, 583. Creatarum rerum et Creatoris non una natura, id., XL, 761, 773. — Nulla creatura aliquid habet a se : S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 325. Creaturæ non habent simplicem absolutamque essentiam, *ibid.*, 184. Creaturæ non simpliciter et absolute, sed vix esse dicuntur, *ibid.*, 181. — Omnium creaturarum causæ ab æterno in Deo fuerunt : Hildebertus, CLXXI, 1120. — Creatura omnis Dei bona est : S. Hieronym., XXII, 729. A Deo bonæ conditæ sunt creaturæ : S. Hieronymus, XXII, 503. — Creaturas omnes bonas esse, quomodo : S. Augustinus, XLII, 580, 593, 558, 743 ; XXIV, 32 ; XLV, 1557. — Nulla creaturarum natura mala : S. Leo Magnus, LIV, 683 ; Gennadius, LVIII, 995, 1035. — Creata omnia bona sunt : S. Gregorius Magnus, LXXV, 883. — Creaturas bonas esse creatas a bono Deo : Petrus Lombardus, CXCII, 548. — Omnis creatura per naturam sui obnoxia potest esse peccato : S. Ambrosius, XVI, 731. — Creaturarum vilitas demonstratur, ut appareat incomparabilis sublimitas Dei : S. Hieronymus, XXII, 806. Creatura omnis, excepto Deo, sub vitio est : S. Hieronym. XXIII, 555. — Creatura ex se semper in nihilum vertitur : S. Augustinus, XLII, 1162. — Quod ex nihilo factum est, pendet in nihilo : S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1035. Creaturæ Deo comparatæ, sic sunt tanquam non sint, id., LXXV, 1144. Quidquid in rebus creatis comparatur Deo, inane fit et nihil, id., LXXVI, 751. — Creatura respectu Dei nihil est, nec immortalitatem habet : Adamus Præm., CXCVIII, 807.

II. — *Cujus opus sit creatio et de motivo creationis.*

Verbum per quod omnia creata sunt : S. Victorinus martyr., V, 311 ; Faustinus, XIII, 41. — Creatio qui Patris simul et Filii sit : S. Hilarius episcopus, X, 112. Creata omnia sunt Patre dicente, Filio faciente, id., IX, 880. Creavit Deus in Filio omnia, et postea de thesauris in se conditis pro arbitrio singula protulit, *ibid.*, 496. Creata magnitudinem Creatoris testantur, *ibid.*, 565. Dei magnificentiam omnes mundi creationes indemutabili officiorum suorum constitutione testantur, *ibid.*, 580. — Omnis creatura et ex voluntate, et per operationem et in virtute est Trinitatis : S. Ambrosius, XVI, 764. — Omnes creaturæ habent a Deo ut sint : S. Hieronymus, XXVI, 488. — Universam creaturam Deus non per aliquam creaturam, sed solus fecit : S. Augustinus, XXXVII, 1758. Creatura undique clamat, *Deus me fecit*, id., XXXVI, 205. Creaturæ clamant, *Ipse fecit nos* : clamor earum est species earum, id., XXXII, 783. Creaturæ omnes a Deo per Filium suum factæ, id., XLII, 579. Patris jussio ut fierent omnia, non est nisi Verbum Patris per quod facta sunt omnia, *ibid.*, 685. Quid est quod in creatione commemoratio fiat Filii, modo ut est Principium, modo ut est Verbum, id., XXXIV, 218. Opinio quorumdam, Deum Verbo fecisse omnia,

et tanquam præstantiorem cæteris hominem suis manibus fecisse refutatur : XXXVI, 158. Deus per Filium in unitate. S. Spiritus universam creaturam constituit. XXXIII, 221, 241. Creatio mundi opus totius Trinitatis : XLII, 129. Omnis creatura a Trinitate creatrice habet esse speciem et ordinem : S. Augustinus, XXXIV, 129. In creatura vestigia Trinitatis, XLI, 342. S. Trinitas insinuatur in inchoatione et perfectione creaturæ : XXXIV, 251. Creaturæ spiritalis principium et æterna sapientia, XXXIV, 250. Creaturæ sunt vestigia et nutus Dei : XXXII, 1264. Omnia opera Dei testimonium dicunt bonitatis et magnitudinis Dei : XXXVII, 1580. — Deus solus Creator, non angeli, etsi operationem suam rebus quæ gignuntur in mundo adhibeant : S. Prosper Aquitanus, LI, 447 ; Deum cunctorum auctorem esse omnibus semper innotuit ; quodque omnia ut voluit sapienter disposuit : S. Prosper Aquitanus, LI, 619. — creatio et nostra recreatio a Trinitate tota : S. Petrus Chrysologus, LII, 616. — Deus omnipotenti Verbi sui virtute ex nihilo omnia efformavit ; S. Maximus Taurin., LVII, 238. — Mundi totius creatio et gubernatio Deo adscribenda : S. Paulinus Nolanus, LXI, 229. — Creatio et sanctificatio est a Spiritu sancto ; Vigilius Tapsensis. LXII, 314. Potest intelligi Deum fecisse cœlum et terram in unigenito Filio suo ; Beda Ven. XCI, 15. Quomodo ex Deo sunt omnia ; Lanfrancus, CL, 141. Deus ex nihilo fecit omnia quæ sunt ; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 805. Deus sola voluntate ex nihilo omnia fecit ; id. 224, 445, 780. Creaturæ sunt clarissima signa Dei ; Rupertus abb. ; CLXVII, 204. Creatura omnis et facta est per Filium et reformata : Rupertus abb. CLXVII, 1573. Trinitas creando cœlum et terram et ornatum illorum, nullum præter seipsum exemplar habuit ; id. CLXVII, 199. In creaturis sunt signa Trinitatis et ejus attributorum : Hildebertus Cenoman. CLXXI, 1084. Omnium quæ sunt, moventur et vivunt, unum principium Deus ; Ernaldus abb. CLXXXIX, 1515. Creata omnia eademque esse a Patre, sed per Filium ; Petrus Lombardus, CXCI, 1605. Creata omnia per Christum ; CXCII, 264. Magnitudo creaturarum Dei immensitatem demonstrat. Adamus Præmonst., CXCVIII, 800

Faciendorum sola causa fuit Dei misericordia : S. Hilarius, IX, 772. Creata condidit Deus, non ad suam, sed ad creatorum utilitatem : id., 269. Creaturas omnes ex sola bonitate sua condidit Deus, non ex indigentia ; S. Augustinus, XXXII, 845. Mundum quare Deus facere voluerit, XL, 18. Nulla alia est causa mundi creandi, nisi ut bona fierint a bono Deo, XLI, 334. Plato id agnovit, *ibid* 336. Mundus ad quid factus. Lanfrancus, CL, 167. Materiam creatam ad laudem Dei et utilitatem hominis ; Hugo de S. Victore. CLXXV, 53. Creationis beneficium expenditur ; S. Bernardus Claræv. CLXXXIII, 259. Quare et qualiter Deus mundum creaverit ; Robertus Pullus, CLXXXVI, 771.

III. — *Sententiæ philosophorum de creatione.*

Philosophi mundum hunc innatum infectumque defendunt ; Tertullianus, II, 809. Ex contrariis universa constare condicunt ; Tertullianus, II, 657. Mundum increatum dixit Pythagoras ; Tertullianus, I, 333. Ab angelis institutus fuit, juxta Simonem Magum ; Tertull., II, 62, 708. Plato docuit mundum a Deo factum ; Tertull., I, 533; II, 1053, 667. Stoici volunt per Deum materiam decucurrisse, quomodo mel per favos; Tertullianus, II, 236. — De mundo diversæ philosophorum sententiæ ; Arnobius, V, 824, 865, 898. — Aristoteles mundum æternum existimavit ; Lactantius, VI, 315, 735. Error veterum de æternitate chaos ; Lactantius, VI, 297. Opinio Ciceronis de creatione mundi, *ibid.*, 121. Democritus asseruit omnia fortuito facta ; Lactantius, VI, 120, 760. Epicuri sententia de mundi creatione ; Lactantius, VI, 120. Heraclitus ex igne dicit nata esse omnia ; Lactantius, VI, 309. Plato mundum agnovit genitum ; Lactantius, VI, 755. Thales aquam dixit rerum omnium principium ; Lactantius, VI, 133. — Mundus fortuitis motibus constitisse a nonnullis asseritur ; S. Hilarius, IX, 251. Mundum aut ex fortuito concursu aut Deum opinantes refelluntur ; S. Hilarius, IX, 880. — Mundum ex materia præexistenti a Deo constitutum et ornatum qui asseruerunt ; S. Zeno, XI, 390, not. 1. — Aristoteles duo principia rerum ponit, materiam et speciem, et tertium cum iis quod operatorium dicitur ; S. Ambrosius, XIV, 123. Mundum incorruptum, nec creatum, aut factum existimat Plato ; S. Ambros., XIV, 123. Quid de eo alii philosophi senserint, *ibid.* Thales dixit quod omnia ex aqua constarent ; id., 123. Gentiles plerique qui coæternum Deo mundum volunt esse, quasi adumbrationem virtutis divinæ ; S. Ambrosius, XIV, 131. Occurritur iis qui materiæ æternitatem e Scripturæ verbis conantur adstruere ; S. Ambrosius, XIV, 135. Mundum plerique ingenitum esse dixerunt ; S. Ambrosius, XIV, 841. — Mundum et factum esse et tamen ab æterno esse sentiebant Platonici ; S. Augustinus, XLI, 311, 319, 320, 359. Somniavit Epicurus innumerabiles mundos fortuitis atomorum motibus gigni et resolvi ; S. Augustinus, XLI, 320. Variæ et contrariæ philosophorum sententiæ circa mundi unitatem, initium, etc. ; id., 601. Mundum non a Deo factum asserebant Carpocrates, Cerynthus, Simon Magus, Menander, Saturninus ; S. Augustinus, XLII, 26. — Mundum a maligno principe factum volunt Priscillianistæ, XLII, 44. Mundus quomodo et unde fabricatus secundum Manichæos, XLII, 113. Elementorum materiam de qua factus est mundus, non a Deo factam, sed Deo coæternam volunt ; Seleuciani, XLII, 41. — Mundum novissime ideo factum, ut animæ quæ ante peccaverant purgarentur, sentiebant Priscillianistæ, XLII. 668, 674, 675. — Mundum a Deo factum esse, sed administrari a diis quos Deus fecerat, credebant Gentiles ; XLI, 518. — De mundi origine variæ opiniones ; XXXV, 2316. — Adversus eos qui audent asserere coæternam Deo esse materiam ; Dionysius Exiguus ; LXVII, 380. — Errores philosophorum mundum, nunquam aut creatum aut finiendum rite eversi ; Cassiodorus, LXX, 717. — Sententiæ philosophorum de creatione mundi ; Rabanus Maurus, CVII, 443; Remigius Antissiodor., CXXXI, 53. — Philosophi tria ponunt principia ; Deum, materiam, et archetypas ideas ; Hugo de S. Victore, CLXXV, 53. Plato dixit tria esse principia materiam, formam, opificem, CLXXVI, 79. — Primum Geneseos capitulum abolet et confundit quidquid de mundo senserunt philosophi ; Ernaldus abb., CLXXXIX, 1515. — Platoni tria sunt principia, Aristoteli tria de creatione mundi ; Magister Bandinus, CXCII, 1027. — *Plato cognovit* Deum creasse omnia : Alanus de Insulis, CCX, 314.

IV. — *De Creatione cœli et terræ.. Dies creationis, quales fuerunt... Creatio angelorum.*

An ex materia æterna mundus fuerit factus : Lactantius, VI, 124, 297, 926. Mundi divina fabrica, id., 307. — Mundum Deus ab æterno simul ac semel præparavit : S. Hilarius, X, 458. — Moysis opinio de initio rerum, auctore mundi et creatione materiæ : S. Ambrosius, XIV, 124. Principium suum a Deo mundum habere : id., 126. Occurritur iis qui materiæ æternitatem e Scripturæ verbis conantur adstruere : id., 135. — Versiculus I, cap. I Geneseos vindicatur contra obtrectantes, quid faceret Deus ante mundi creationem et unde subito ei placuerit mundum creare : S. Augustinus, XXXIV, 174; XXXII, 815. — De creatione cœli et terræ : Taio Cæsaraug., LXXX, 748. Rabanus Maurus, CVII, 445. — De materia prima, quando, et ubi, et qualis creata sit : Hugo de S. Victore, CLXXV, 34. — In quo principio Deus fecisse cœlum ac terram intelligendus : S. Ambrosius, XIV, 127, 130; S. Hieronymus, XXIII, 937; S. Augustinus, XXXIV, 174, 247; Beda, V, XCI, 13; Rabanus Maurus, CVII, 443; Walafridus Strab., XCIII, 68; Remigius Antissiodor., CXXXI, 54; Honorius Augustod., CLXXII, 253, 255; Magister Bandinus, CXCII, 1029.

Viginti quatuor horarum mensura unius diei tempus est ; S. Ambrosius, XIV, 144. — Qui sunt dies et noctes creationis ; S. Augustinus, XXXIV, 231. Dies primos creationis mundi impossibile est cogitare, quanto magis dicere ; S. Augustinus, XLI, 322. Quomodo dies unus peractus fuit sive in creatione sive post creationem lucis XXXIV, 253. Dies et nox quomodo potuerint esse ante solis creationem, XXXIV, 231, 275. Diem et noctem ante creationem solis factum fuisse emissione et contractione lucis non probatur, XXXIV, 258. Dies, vespera et mane quomodo intelligi debeat in creationis historia, XXXIV, 314, 317. Omnia simul facta, et nihilominus per sex dies facta, XXXIV, 319. Dies sex creationis, quomodo accipiendi, XXXIV, 295, 309, 314, 325, 338 ; XLI, 322. — Qui dicatur Deus cuncta simul creavisse ; S. Gregorius Magnus, LXXVI, 614. — Quomodo in pluribus diebus facta creatio, *ibid.* Et huc usque dies expletus est unus, viginti scilicet et quatuor horarum ; Beda Ven. XCI, 18. — Rabanus Maurus, CVII, 449 — Walafridus Strabus, CXIII, 71. Quid significent illæ sex dies creationis : Remigius Antissiodor., CXXXI, 57, 58 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 160. — Inquirenda est ratio si ista omnia in uno die facta fuerant, aut per sex dies ; Wicbodus, XCVI, 1157. — Vespere est finis diei ; mane autem finis noctis ; quæ duo juncta, viginti quatuor horæ fiunt, et unum diem conficiunt ; Honorius Augustodun., CLXXII, 255. — Qui-

dam dicunt, Deum omnia simul fecisse quæcunque; alii distinguunt per sex dierum operationem et dicunt illam distinctionem figurativam esse ; Hugo de S. Victore, CLXXV, 33. Deus qui in momento poterat omnia facere sex diebus distinxit opera sua non propter suam impotentiam, sed propter rationabilium creaturarum instructionem et exemplum ; Hugo de S. Victore, CLXXV, 33. Quibusdam tamen videtur quod non per intervalla temporum factæ sunt illæ distinctiones rerum, sed simul ; Hugo de S. Victore ; CLXXVI, 89. Per sex dies ex illa materia genera rerum sunt distincta ; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 90. — Liquet itaque Deum, non ut sibi bene esset, sed ut bono suo alii participarent, operatum fuisse, secundum Moysen, sex diebus quidquid cœli ambitu continetur ; Robertus Pullus, CLXXXVI, 717. — Tantumque aiunt fuisse spatium inter opus et opus, quantum sex dierum continent intervalla ; Ernaldus abbas, CLXXXIX, 1517. — Quod quidem non simul factum est, ut aliqui Patrum tradere videntur, sed per volumina sex dierum, ut fides catholica tenet ; Magister Bandinus, CXCII, 1040. — An simul aut successive opera sex dierum Deus patraverit ; Philippus de Harveng, CCIII, 1.

Prius tamen angelos atque archangelos Deus creavit, quam hominem finxit, spiritalia terrenis anteponens ; S. Victorinus martyr., V, 305. Idcirco autem prius opera sua Deus consummavit, quam angelos creavit, et hominem fabricavit, ne forte adjutores se fuisse falsa dictione asseverant ; S. Victorinus martyr, V, 306. — Ante *tempora et secula conditi* sunt angeli ; S. Hilarius, X, 612. — Angelorum creatio ; S. Augustinus, XXXIV, 222. Per lucem primo die facta intelligitur ; id., 218. Angeli non sunt coæterni Deo, nec tamen passi vicissitudinem temporum, XXXII, 831. An angeli potuerint semper esse, XLI, 563. Angeli quandonam creati sunt, XLI, 324. 347. Angelorum creatio an anterior quam mundi, XLI, 345. Angelorum creationem non evidenter expressit Scriptura ; XLI, 324. Angelica creatura prima omnium creata est, XXXIV, 326. Angelica natura dies est primitus conditus, XXXIV, 334. Angeli quomodo creati, aut Deo non coæterni, si semper fuisse intelliguntur, XLI, 361. De angelorum creatione quibus conditionibus licet disputare, XLI, 343 — Angeli inter omnes creaturas primo creati ; S. Gregorius Magnus, LXXVI, 664. Quo sensu angelus et homo simul creati ; id., 614. — Angeli qui in principio cum cœlo et terra conditi sunt; Beda Ven., XLI, 14 ; Rabanus Maurus ; CVII, 445. — De creatione angelorum ; Wicbodus, XCVI, 1107, 1115, 1118. — Duas res fecit Deus ante omne tempus, angelicam creaturam et materiam informem ; Walafridus Strabus, XCIII, 69. — Cœlum igneum quod statim repletum est angelicis spiritibus ; Remigius Antissiodor., CXXXI, 55. — Cœli appellatione incorporea, ut sunt angeli, intelliguntur, et cuncta spiritualia quæ a nobis non conspiciuntur ; Honorius Augustodun., CLXXII, 254. Ipsi enim astra matutina exstiterunt, quæ in creatione mundi Deum laudaverunt ; id., CLXXII, 255. — Quis novit quot annis aut lustris ante mundum angeli laudaverunt Creatorem suum ; Hugo de S. Victore, CLXXV, 34. De creatione rerum et præcipue angelorum ; id., CLXXVI, 79. — Deus angelum mox cum cœlo, et in cœlo condidit ; Robertus Pullus, CXXXVI, 719. — Ante cœli et terræ creationem, angelicæ claritatis obsequium Creatori non defuit, et præcessit illa spiritalis natura corporalem originem ; Ernaldus abb., CLXXXIX, 1517. — Tempus angelicæ creationis ; Magister Bandinus, CXCII, 1030. — Quando fuit angelica natura facta ; Petrus Pictav., CCXI, 941. Ubi fuit facta natura angelica ; id., 942. Qualis fuit facta angelica natura ; id., 943. Qualis postea facta fuit angelica natura ; id , 944.

V. *De creatione lucis seu de prima die creationis.*

In principio fecit Deus lucem, eamque duodenario mero horarum, die noctuque, divisit : S. Victorinus martyr. V, 303. — Creatur lux : eadem a tenebris discernitur atque approbatur, et qua causa lux dies, ac tenebræ nox, appellatæ : S. Ambrosius, XIV, 141. — Lux creata duplex, spiritualis et corporalis : S. Augustinus, XLVIII, 405, 611. De luce creata primo die variæ difficultates, id., XXXIV, 254. Lux an sit creatura prima, *ibid.*, 248. Lux quæ initio facta est, quænam, *ibid.*, 227. 228, et qualis, 322. An corporale quid, an spirituale, *ibid.*, 232, 248. An temporaliter, an in Verbi æternitatæ dixit Deus, *Fiat lux*, *ibid.*, 232, 269. Nec dicitur *et sic factum est*, *ibid.*, 292, 317. Divisio facta inter lucem et tenebras, quomodo accipienda. *ibid.*, 228. Utrum in tempore dictum sit, *fiat lux*, an sine tempore, *ibid.*, 251. — Congruit operibus Dei, ut mundi ornatum a luce incipiat : Beda Ven., XCI, 16. Quibus in locis facta sit lux, *ibid.*, 17. De creatione lucis, id , XCIII, 209. — In die dixit Deus : *Fiat lux*, an ante omnem diem : Wicbodus, XCVI, 1117. Lux autem hæc est visibilis an invisibilis, *ibid.*, 1118. Facta est lux, id est creatio angelica, quia tunc cœperunt agnoscere vel intelligere creatorem suum, *ibid.* Quare Deus lucem tantum laudavit, et non noctem, *ibid.*, 1120. Quid est lucem a tenebris dividere, *ibid.* — Quid est quod dicitur : *Dixit Deus : Fiat lux :* Alcuinus, C, 520 Quare prima die lux creata legitur? *ibid* — Ubi lux primum fieri jubetur : Rabanus Maurus, CVII, 447. — De creatione lucis, qualis fuerit : Walafridus Strabus, CXIII, 71; Remigius Antissiodor., CXXXI, 55. — Per lucem quid intelligitur : Guibertus abb., CLVI, 37. — Quæ est ista lux quæ prior sole, luna et stellis esse perhibetur : S. Bruno Signiensis, CLXIV, 149. Sensus mysticus lucis, *ibid.*, 151. — Quod lux quæ facta est angelica sit creatura : Rupertus abb., CLXVII, 206. Quod non pro similitudine, sed pro re vera lux dicta sit angelica creatura, *ibid.*, 207. — Creata dicitur lux in eo loco ubi sol oritur : Hugo de S. Victore, CLXXV, 34 — De creatione lucis : Petrus Abælardus, CLXXVIII, 738. — Qualis fuerit lux prima die creata : Magister Bandinus, CXCII, 1041. Ubi lux sic facta, *ibid.*

VI. — *De creatione firmamenti, seu secunda die creationis.*

Firmamentum creatur, ut aquas ab aquis determinet : S. Ambrosius, XIV, 146. Firmamentum non idem esse ac cœlum, veras aquas super ipso residere perperam negari, *ibid.*, 148. Cœlum, nomen commune, speciale vero, firmamentum, *ibid.*, 152. — Aquæ ut firmamento divisæ : S Augustinus, XXXIV, 181. Firmamentum idem quod cœlum, *ibid.*, 232. Non omne firmamentum cœlum est, *ibid.*, 233. Firmamentum cœli, quid, *ibid.*, 238. Firmamentum in medio aquarum quid. Aquas supra sidereum cœlum esse quidam negant, *ibid.*, 263. — De creatione firmamenti : Beda Ven., CXI, 18. Qualis fuerit causa divisionis istæ aquarum, *ibid.*, 20 De secunda die creationis, id., XCIII, 210, 249 ; Wicbodus, XCVI, 1122. — Firmamentum die secundo factum, et divisio aquarum supra et infra firmamentum : Rabanus Maurus, CVII, 449; Walafrid Strabus, CXIII, 72. Die secunda posuit Deus firmamentum sanctas scilicet Scripturas in Ecclesia, *ibid.*, 73. — Creatur firmamentum : Remigius Antissiod., CXXXI, 56. — Quid firmamentum, nisi robur est Scripturarum : S. Petrus Damian., CXLV, 992. — Quodnam est firmamentum a Deo creatum : S Bruno Signiensis, CLXIV, 151. An superiores aquæ, firmamento interposito, naturam mutaverint, *ibid.* Quid significet spiritualiter firmamentum in medio aquarum, *ibid.* — Quid vel unde sit firmamentum : Rupertus abb., CLXVII, 219. Quæ sint illæ aquæ super firmamentum, *ibid.* Quare Deus vocavit firmamentum cœlum, *ibid.*, 224. Quid sit dies secundus, *ibid.*, 225. — Quid sit firmamentum secunda die creatum : Hugo de S. Victore, CLXXV, 35; Petrus Abælardus, CLXXVIII, 741, 742. — De distinctione secundæ diei qua factum fuit firmamentum; de qua materia sit factum firmamentum : Magister Bandinus, CXCII, 1042. Quare tacuit Deus bonitatem creatorum secundæ diei, *ibid.*

VII. — *De opere tertiæ diei.*

In aquarum congregatione Ecclesiæ figuram exprimi : S. Ambrosius, XIV, 155. Terram superfusis aquis prius invisibilem, iisdem unum in locum confluentibus apparuisse... quam mirum aquas omnes uno in loco contineri, illisque suos limites a Deo præfigi potuisse, *ibid* , 158. Quomodo locum aquis, toto orbe diffusis, Deus paraverit, *ibid.*, 161. Cur pabulum pecori prius creatum, quam cibus homini, *ibid* , 167. Noxia cum utilibus non sine ratione generari, *ibid.*, 171. Semina nunquam proprie degenerare, cum eorum non mutetur genus, sed perfectio, *ibid.*, 173. De ortu arborum, *ibid.*, 175 *et seq.* — Arbores quomodo et quando creatæ : S. Augustinus, XXXIV, 275. Tertia die creatæ secundum rationales causas, *ibid.*, 259. Aquam non a Deo creatam, sed ipsi coæternam, quædam hæresis dixit, id., XLII, 45. Aquas a Deo factas esse, impie negatur, id., XLI, 348. Aqua quando creata, id., XXXIV, 230. Aquarum congregatio est ipsarum formatio, *ibid.*, 181, 232. Aquarum congregatio quomodo facta, *ibid.*, 235 ; XLII, 612. De eo quod quidam putant aquas non creatas, id., XLI, 347. — De die tertia creationis : Beda Ven., XCVII, 211, 251; Wicbodus, XCVI, 1125. — Aquæ a terra separatio fieri jubetur, et terra germinare die tertia : Rabanus Maurus, CVII, 451. — Die tertia congregantur aquæ, sensus mysti-

VIII. — *De creatione solis, lunæ et stellarum seu de opere quartæ diei.*

IX. — *De creatione avium et piscium seu de opere quintæ diei.*

X. — *De sexta die. Creatio animalium. (Hominis Creatio alibi tractatur.)*

XI. — *De septima die creationis.*

XXXIII.

INDEX DE ANGELIS,

In quo indicatur quidquid Patres scripsere I) de eorum creatione, II) fidelitate, confirmatione in gratia et remuneratione in gloria, III) hierarchia et cujusque ordinis nomine, natura et proprietatibus, IV) spiritualitate, immortalitate et aliis dotibus supernaturalibus, V) eorum legatione a Deo ad homines, VI) functionibus in cœlo et in terra, at præsertim de eorum cura et sollicitudine erga genus humanum, tum ad spiritualia, tum ad temporalia.

I. — *De creatione angelorum.*

Non evidenter eorum creationem expressit Scriptura sacra. Cur Moyses eam reticuerit. Referuntur opiniones de illius epocha, an ante, vel in, vel post verba Geneseos. « In principio creavit Deus cœlum et terram, » cum dixit fiat vel tantum die quo fecit hominem. At omnes in hoc concordant angelicam creaturam primam omnium creatam. Ostenditur angelos bonos, et malos *creatos seu translatos* fuisse in cœlo, fuisse conditos ad *similitudinem* Dei, vere astra matutina, in gratia, ad beatitudinem, et non in beatitudine. Eorum numerus nobis ignotus est. Variæ eorum cognominationes, velut cœlum, firmamentum, lux, montes, aquæ, aurum, reges, principes, consules, præsides, etc., et earum explicatio. Eorum exsistentiam non negaverunt scriptores antiqui, poetæ et philosophi, etc., etc

II. — *De angelorum fidelitate, confirmatione in gratia et remuneratione in gloria.*

Angeli creati sunt libero arbitrio et recta voluntate dotati. Sciebant quod possent mutare hanc voluntatem, vel in ea perseverare; quod juste punirentur, si peccarent. Cum ergo omnes scirent quid deberent velle vel non velle, et non debere velle quod qui prævaricaverunt voluerunt, boni angeli magis zelantes justitiam quam habebant, quam illud quod non habebant, et in ea fortiter permanentes, meruerunt firmitatem æternæ perseverantiæ, et beatitudinis quam antea minus acceperant. Tunc gratia et suo merito, non natura, nec casu malorum, adepti sunt quidquid potuerunt, et incommutabiles et confirmati in omni bono facti sunt. Unde per illud dictum pariter ad illos: « Quid habes quod non accepisti? » agnoscentes se non habere primam rectitudinis voluntatem; meruerunt nec aliud posse velle, vel illam non velle. Inde patet Deum dedisse angelis posse deserere justitiam, ut possent eam quodam modo sibi dare, et eis indulsisse gloriam ultra proprii laboris mercedem.

III. — *De hierarchia angelica, et ejusdem cujusque ordinis nomine, natura et proprietatibus.*

Angeli non sunt inter se æquales, sed in potestate et in ordine differt alter ab altero, ut sol, luna et stellæ. Novem enim sunt cœlestium essentiarum ordines. Illarum prima dispositio constat Cherubim, Seraphim et Thronis; media, Dominationibus, Principatibus et Potestatibus; ultima, Virtutibus, archangelis et angelis; hoc est, omnes istos spiritus distinctos esse in personas, dispositos in dignitates, ab initio stantes in ordine suo. Sunt ergo inter ipsos nomina, officia, merita, gradus quæ a nobis conjici et discerni queunt. Unde nobis putandum angelos excellere in notitia divinorum judiciorum, et angelos dici qui singuli singulis hominibus dati creduntur; angelis præesse archangelos, qui, primi in cognitione internorum Dei consiliorum, et perfecte conscii mysteriorum divinorum, nonnisi ob præcipuas et maximas causas mittuntur; super istos esse Virtutes, quibus nutu potenti vel opere signa et prodigia, in elementis sive ex elementis facta, apparent ad commonitionem mortalium; Potestates istis superiores esse, quarum virtute malitia tyrannica dæmonum deturbatur, comprimitur et evacuatur, et malignitas aeris hujus coercetur, ne quantum vult noceat, et ne malignari possit, nisi ut prosit; Principatus his quoque prælatos, quorum moderamine et sapientia potestas, principatus in terris, jura regnorum et altitudo dignitatum ad nutum Omipotentis construuntur, distribuuntur, reguntur, limitantur, transferuntur, mutilantur et mutantur; Dominationes adeo cunctis supereminere præfatis ordinibus ut, respectu horum, cæteri videantur omnes administratorii spiritus et ad istos tanquam ad dominos, istorum referri actus; Thronos alto etiam a Dominationibus evolasse recessu, qui, ex eo quod sedent, Throni dicuntur, et ex eo sedent quod sedit in eis Deus, et in eis seipsum infundit et eis sua arcana patefacit, ut per ipsos ea transmittantur ad inferiores. Ista sessio est summa tranquillitas, placidissima serenitas, pax quæ exsuperat omnem intellectum. Sic isti sunt simillimi Omnipotenti qui sedet in Thronis Dominus Sabaoth, judicans omnia cum tranquillitate, placidissimus, serenissimus, pacatissimus. Nobis putandum adhuc Cherubim fluenta scientiæ ex ipso sapientiæ fonte, ore Altissimi, haurire et effundere; Seraphim tandem spiritus totos divino igne succensos, succendere universa, ut singuli cives singulæ sint lucernæ ardentes et lucentes, ardentes charitate, lucentes cognitione. Hinc patet eorum dissimilitudo, etc.

IV. — *De angelorum spiritualitate, immortalitate et aliis dotibus supernaturalibus.*

Cum in angelicis ordinibus, eo natura sit subtilior, quo Dei imago in eis expressior sit, hic ostenditur angelos omnes esse similitudinem Dei, lucem, incorporeos, spiritus, in semetipsis potentes, gloriosos, visione Dei beatos, perfectos, in genere suo, corpore æthereos, immortalitate perpetuos, impassibiles non creatos, sed factos gratia, non natura, mente puros, affectu benignos, in seipsos amantes, religione pios, castimonia integros, unanimitate individuos, pace securos, omni scientia ornatos, omni pulchritudine decoratos, uni Deo sapientes, momento ubique adesse, scire omnia, cum in Deo omnia conspiciant, et sane sine difficultate omnia posse quæ facere volunt; eorum subtilitati omnia pervia esse; illos esse in immensum rationales, participes æternitatis, veritatis et voluntatis Dei, etc., etc. In hoc articulo de omnium inter se similitudine agitur, etc. — Non omittitur Christum eos instaurasse, ita ut post ipsius adventum multa didicerint quod antea ignorabant etc., etc.

V. — *De angelorum legatione a Deo ad homines.*

Angelorum nomen, ut omnibus notum, est officii et operationis nomen, non vero proprietatis et naturæ. Etsi omnes ordines cœlestium spirituum generaliter angeli vocentur, cum omnes indiscriminatim mitti possint, hoc nomine soli proprie donantur qui mittuntur etiam Seraphim, quando mittuntur, qui ardentes vel incendentes interpretantur. Etenim multoties Deus operatus est per bonos angelos. Illi per verum corpus assumptum frequenter in forma humana et vera carne in suo genere, apparuerunt hominibus ad insignes Dei voluntates denuntiandas; primum certe Adæ cum Cherubim, igneo armatur gladio, ante paradisum collocatus fuit, ut ingressum ei prohiberet. Tres Abrahæ, Saræ et Lot apparent, hospitio suscipiuntur; per ipsos Sodoma evertitur, Ad Jacob, Manue, etc., ad B. Mariam Virginem et ejus sponsum S. Joseph mittuntur. A Seraphim purgatus fuit Isaias propheta. Raphael, Gabriel, Michael nominantur. Notus piscinæ Probaticæ angelus. Lazari anima portatur ab angelis in sinum Abrahæ. Joannis et Christi nativitatem annuntiarunt; Christo in deserto ministrarunt, eum resurgentem et ascendentem in cœlum viderunt, etc., etc. In Actibus apostolorum variæ leguntur missiones et visiones angelorum; in templo Hierosolymitano angelorum voces auditæ fuerunt qui eversionem totamque ejus ruinam præmonuerunt, etc., etc.

Tertullianus, I, 407, 1205, 1206; II, 757, 765, 885. — S. *Hilarius, X, 136*, 143. — S. Zeno, XI, 432. — S. Philastrius, XII, 1247, 1255. — S. Ambrosius, XV, 1545; XVI, 270, 724, 1010. — Tichonius, XVIII, 17. — Sulpicius Severus, XX, 217, 219. — S. Hieronymus, XXIII, 416, 992, 1054, 1059; XXIV, 453; XXV, 1399, 1424; XXVI, 216, 367, 489. — S. Augustinus, XXXIII, 602-604; XXXIV, 557, 558; XXXV, 2191-2194; XXXVI, 507, 666, 835, 1001; XXXVII, 1166, 1585, 1595; XXXVIII, 57, 60, 61, 100, 101, 230; XXXIX, 1514; XLI, 396; XLII, 614. — Cassianus, XLIX, 746, 751. — S. Prosper, LI, 287. — S. Petrus Chrysologus, LII, 415, 530, 537, 605, 627, 739. — S. Leo Magnus, LV, 104, 112, 223. — S. Maximus Taurinens., LVII, 323. — Gennadius, LVIII, 984, 985, 1018, 1120, 1135. — Prudentius, LX, 101, 575. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 400, 445, 611. — Eugyppius, LXII, 676, 765, 854. — S. Fulgentius, LXV, 522, 599. — S. Benedictus Monach., LXVI, 582 — Junilius, LXVIII, 30. — Ammonius, LXVIII, 255, 256, 259. — Cassiodorus, LXX, 684, 726. — Vitæ Patrum, LXXIII, 271, 501, 825, 904, 1100, 1151; LXXIV, 125, 209, 322, 765. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 405, 507, 555; LXXVI, 1110, 1253, 1254, 1264, 1285. — Taio, LXXX, 744, 745. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 1231, 1240. — S. Hildefonsus, XCVI, 89, 90. — Vicbodus, XCVI, 1118. — Alcuinus, C, 1135, 1145; CI, 34, 37, 1080. — S. Agobardus, CIV, 203, 225, 265 — S. Agnellus, CVI, 538. — Rabanus, Maurus, CVII, 556, 1191, 1611; CXI, 31, 36, 736; CXII, 1157, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 71. — Paschasius Radbertus, CXX, 109, 1010. — Joannes Scotus, CXXII, 282, 1036, 1039, 1044, 1053, 1038, 1063. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 56. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — Humbertus cardinal., CXLIII, 1123, 1124. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 560, 764, 922. — Lanfrancus Cantuariens., CL, 378. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1347; CLIII, 192. — Guibertus, CLVI, 585. — Goffridus abb., CLVII, 202. — S. Anselmus, CLVIII, 736, 737, 738. — Ivo Carnotens., CLXI, 256, 991. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 170, 192, 193, 857, 879, 880. — Rupertus, CLXVII, 212; CLXIX, 331. — Hildebertus, CLXXI, 1116, 863. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1180, 1183, 1186, 1189. — Godefridus, CLXXIV, 23, 36, 70, 129, 294, 306, 1113. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 31, 528, 1003; CLXXVI, 83, 251 — Abælardus, CLXXVIII, 1403. — S. Bernardus, CLXXXIII, 72, 228, 350, 449, 800, 952, 983; CLXXXIV, 496, 617. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 72, 1025. — Garnerius, CXCIII, 24, 36, 373. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 755, 789, 869, 870. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 320, 325, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 304, 412, 714. — Petrus Cantor., CCV, 52, 141, 224. — Thomas Cisterciens., CCVI, 147, 148. — Alanus de Insulis, CCX, 316, 319, 382

VI. — *De angelorum munere in cœlo et in terra, at præsertim de eorum cura et sollicitudine erga homines, tum ad spiritualia, tum ad corporalia.*

Nihil unquam Deus, tum sibi, tum nobis, melius instituit quam angelos. Etenim hi spiritus in cœlis, æterno Dei imperio suaviter et liberaliter serviunt, sine fine ei concinunt et ab ipsius contemplatione nunquam resiliunt. In Deo incommutabilem veritatem videntes, secundum eam suas dirigunt voluntates. Explicatur quomodo Deum semper videntes, indesinenter desiderent in eum prospicere, etc. At erga nos dici possunt Dei membra; ejus sunt oculi quibus nos misericorditer prospicit. Eorum meritum est quod cupiunt bonum nostrum; ad hoc per totum mundum discurrunt in nostrum auxilium. Sacram in primis altaris Eucharistiam cum tremore circumstant. Post nos admonent ut pœnitentiam agamus. Gratulantur spiritualibus athletis fortiter pugnantibus; stant pennis volantes et pugnant pro nobis. Omnia nobis serviunt; consolationes nobis subministrant; de nostra redemptione gaudent; eorum præsidium tentatis, et infirmis præsens est; at præcipue adest morituris. Tunc, in hora mortis, viam præparant ante nos; omnes, ceu angelus custos, et ei se ipsos sociantes, animas ad cœlum ducunt eisque sedes assignant, etc., etc.

Tertullianus, I, 1174; II, 233, 625, 713. — S. Cyprianus, IV, 650. — S. Hilarius, X, 117, 119, 516, 603. — S. Ambrosius, XVI, 610, 724, 1076; XVII, 417. — S. Gaudentius, XX, 857. — S. Hieronymus, XXII, 1043; XXIII, 1055, 1107; XXIV, 295, 661, 780, 870; XXV, 27; XXVIII, 621. — S. Augustinus, XXXII, 602, 852; XXXIII, 555; XXXIV, 404, 435; XXXVI, 751, 1001, 1009; XXXVII, 1121, 1379, 1385, 1553, 1941; XXXIX, 1617; XL, 261, 253; XLI, 261, 304, 312, 337, 374, 407, 437, 627, 654, 692, 717, 797; XLII, 418, 614; XLIV, 936. — S. Prosper, LI, 493. — S. Petrus Chrysologus, LII, 352, 413, 526, 530, 543, 598, 601, 640. — S. Maximus Taurinens., LVII, 322, 537, 739. — Gennadius, LVIII, 995, 1019. — Prudentius, LX, 102, 375. — S. Paulinus Nolan., LXI, 401, 471, 641. — Eugyppius, LXII, 650, 676, 887, 1025. — S. Fulgentius, LXV, 166, 284, 686. — S. Benedictus monach., LXVI, 382. — Junilius, LVIII, 30, 31. — Ammonius, LXVIII, 235, 256, 259. — Cassiodorus, LXX, 166, 242, 726. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 829. — Vitæ Patrum, LXXIII, 152, 216, 218, 258, 271, 301, 745, 802, 825, 892, 900, 904, 982, 985, 1010, 1047, 1100, 1135, 1151, 1167. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 96, 175, 525, 555, 642; LXXVI, 1104, 1254, 1264, 1288; LXXVII, 659. — Taio, LXXX, 756, 757. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 273, 274; LXXXIII, 1241; LXXXIV, 606, 700. — Liturgia Mozarabica, LXXXV, 606, 608. — S. Hildefonsus, XCVI, 89 — Viebodus, XCVI, 1107, 1118. — S. Julianus, XCVII, 596, 597. — Alcuinus, C, 287, 333, 517, 824, 1070, 1135, 1138, 1145; CI, 1011, 1081. — S. Benedictus Anianens., CIII, 839. — S. Agobardus, CIV, 205, 221, 265 — S. Agnellus, CVI, 538. — Rabanus Maurus, CVII, 556, 591; CX, 60; CXI, 28, 51; CXII, 157, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIII, 69, 71, 72. — Haymo, CXVI 307, 308; CXVIII, 950. — Paschasius Radbertus, CXX, 613. — Joannes Scotus, CXXII, 1031, 1042, 1048, 1060, — Isidorus Mercator, CXXX, 567. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI 55. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — S. Odilo Cluniacens., CXLII, 1002. — Humbertus Cardinal., CXLIII, 1123. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 507, 764, 798, 921; CXLV, 477, 478, 734. — S. Bruno Carthusian., CLII, 1119, 1318. — Guibertus, CLVI, 49, 67. — Goffridus abb., CLVII, 202. — S. Anselmus, CLVIII, 265, 636. — Ivo Carnotens., CLXI, 991, 992, 993. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 556. — Rupertus, CLXVII, 206, 207, 213, 270, 271, 319, 320, 492, 493, 1598, 1599, 1819, 1820; CLXVIII, 778, 968, 972, 1005, 1006, 1337, 1358, 1510, 1627, 1628; CLXIX, 390, 391, 403, 404, 815, 830, 831, 866, 935, 936, 959, 960, 991, 1097, 1098, 1099, 1100, 1112, 1113, 1160, 1161, 1235, 1236, 1240, 1241, 1368. — Hildebertus, CLXXI, 387, 1110. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1113, 1188. — Godefridus, CLXXIV, 582. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 376; CLXXVI, 80, 83, 87, 217, 250, 252, 262. — S. Bernardus, CLXXXIV, 426, 429, 617, 1195. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 719, 743, 878, 880, 882, 883, 892, 1023, 1026. — Petrus Lombardus, CXCI, 654, 739; CXCII, 82, 338, 416, 417, 509. — Garnerius, CXCIII, 25, 34, 229, 256, 277, 372. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 417, 755, 771, 788, 839, 869, 878, 880. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 320, 321, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 331, 333. — Petrus Cantor, CCVI, 52, 141. — Thomas Cisterciens., CCVI, 146. — Alanus de Insulis, CCX. 316, 319, 381. — Petrus Pictaviens., CCXI, 941, 943, 955.

—

XXXIV.

INDEX DE ANGELIS CUSTODIBUS.

—

Angeli Dei sunt etiam nostri angeli. Gentes, ex sacra Scriptura, dividuntur secundum eorum numerum. Unde sunt angeli custodes publici et privati. Illi quamdam cum genere humano spiritalis consanguinitatis parentelam habent. Angelorum custodum tutela munit imperia, regna, provincias, urbes, pagos, conventus et Ecclesias, etc. Ubique fidelibus cunctis assistunt, unusquisque suum habet angelum custodem, qui nos juvat contra nequitias spiritales. Non enim infirmitas nostra, nisi datis ad custodiam angelis, tot tantisque spiritualium cœlestium nequitiis obsisteret. Angelorum custodum protectio erga nos est necessaria. Nostri salutis studiosi, cupidi et solliciti, nos consolantur, visitant et adjuvant; nostris præsunt orationibus; ambitioso famulatu desideria et orationes nostras ad Deum pervehunt; nos fratres suos dicunt. Hic etiam exponitur eorum opere opus esse moribundis; eorum manibus animas nostras in cœlum deferri, etc., etc...; fiduciam erga eos maximam a nobis habendam, et reverentiam et devotionem; ab eis quærendum auxilium; eorum offensam quam maxime cavendam, etc., etc.

Tertullianus, II, 885, 899. — S. Cyprianus, III, 1155; IV, 574. — S. Victorinus, V, 306, 313. — Lactantius, VI, 330, 1334. — S. Hilarius IX, 280, 396; X, 455. — S. Zeno, XI, 432. — S. Philastrius, XII, 1116. — S. Ambrosius, XV, 1235, 1204, 1293, 1756; XVI, 724, 1010, 1076. — Sulpicius Severus, XX, 217. — Rufinus, XXI, 428, 429, 460. — S. Hieronymus, XXII, 687, 1200; XXIII, 1053; XXIV, 216, 229, 230, 293, 370, 455, 553, 621, 661, 670, 870; XXV, 526, 1412, 1483; XXVI, 31, 130, 560; XXVIII, 618, 621. — S Augustinus, XXXIV, 390; XXXV, 2006; XXXVI, 751; XXXVII, 1348, 1357, 1859; XLI, 210, 268, 291; XLII, 272, 304, 615, 727, 741, 805. — Cassianus, XLIX, 730. — S. Petrus Chrysologus, LII, 396, 413, 530, 537, 575, 589, 600, 601, 602. — Gennadius, LVIII, 984, 1020. — Prudentius, LIX, 936; LX, 102, 575. — S. Paulinus, LXI, 245, 294, 400, 787. — Eugyppius, LXII, 813, 588, 621, 710, 930, 1024. — Fulgentius, LXV, 166, 240, 284. — S. Benedictus monach., LXVI, 362. — Cassiodorus, LXIX 1168, 1197; LXX, 166, 736, 1042, 1197. — Vitæ Patrum, LXXIII, 242, 206, 219, 238, 271, 331, 904, 1160, 1166. — Gregorius Magnus, LXXV, 65, 95, 176; LXXVI, 324, 559; LXXVII, 365; LXXIX, 500. — Taio, LXXX, 746 747. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 274; LXXXV, 605. — Alcuinus, C, 1091, 1100, 1135, 1145; CI, 37, 1080, 1081. — S. Agobardus, CIV, 225, 265. — Rabanus Maurus, CVI, 161, 558, 591; CXI, 31, 36; CXII, 851, 1191, 1611. — Walafridus Strabus, CXIV, 1074. — Haymo, CXVI, 307, 308. — Paschasius Radbertus, CXX, 613, 639. — Joannes Scotus, CXXII, 1036-1064. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 55. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 148. — S. Odilo Cluniacens., CXLII, 1002. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 507, 560, 764, 796, 922; CXLV, 478, 734. — S. Bruno Carthusian., CLIII, 1347. — Guibertus, CLVI, 49, 67. — S. Anselmus, CLVIII, 623, 625, 648, 656, 735, 776, 777. — Ivo Carnotens., CLXI, 886, 987. — S. Bruno Signiacens, CLXIV, 166, 371, 355. — Rupertus, CLXVII, 207, 208, 320, 974; CLXVIII, 778, 967; CLXIX, 71, 976, 1239, 1241. — Hildebertus, CLXXI, 198, 734, 864, 1115. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1114, 1188. — Hugo a S. Victore, CLXXVI, 88, 233, 235, 526, 915, 1035, 1111. — Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1412. — S. Bernardus, CLXXXIII, 71, 92, 232, 235, 256, 297, 348, 355, 426, 448, 526, 580, 807, 808, 809, 915, 1035, 1110, 1113, 1156; CLXXXIV, 210, 313, 426, 429. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 86, 719, 1023, 1026. — Petrus Lombardus, CXCI, 249, 739; CXCII, 251, 339, 409, 509. — Garnerius, CXCIII, 25, 24, 30, 149, 187, 156, 229, 231, 306, 354, 372. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 416, 418, 755, 771, 788, 869, 879. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 321, 326. — Philippus de Harveng, CCIII, 287, 303, 325, 331, 332, 412, 434, 435, 714, 715, 866, 867, 1141. — Petrus Cantor., CCV, 52, 141, 224. — Thomas Cisterciens., CCVI, 147. — Alanus de Insulis, CCX, 374, 382. — Petrus Pictaviens., CCXI, 955.

XXXV.

INDEX DE DÆMONIBUS,

In quo exhibetur, ordine logico, quidquid nobis tradidere Patres I) de eorum lapsu et eorum nominibus ex tunc illis inditis, II) de prærogativis seu donis amissis III) de servatis, utpote naturaliter et radicitus eorum naturæ inhærentibus, IV) de pœnis ipsis inflictis sive in aere, vel in inferis, vel cum hominibus habitent, V) de illorum ob permissum divinum, impugnationibus in homines.

—

I. — *De dæmonum lapsu et nominibus.*

Dæmones, per suum liberum arbitrium, corruerunt a novem ordinibus angelorum. Noluerunt ut Deus solus dominaretur; voluerunt esse similes Deo. Sic peccaverunt, volendo inordinate plusquam acceperant, volendo commodum quod non debebant velle et non volendo quod debuissent velle. Hujus tamen pravæ voluntatis et lapsus tota ratio est Deum non eis dedisse perseverantiam, et ideo non dedisse quia illi non eam acceperunt..., etc. Aperte ostenditur ab initio fuisse bonos, at semetipsos effecisse sua culpa injustos, etc. Nomina quibus designantur, ut Diabolus, Leviathan, Serpens, Leo, Aquilo, Nox, etc.

Tertullianus, I, 405, 415, 434, 459, 700, 705, 1256, 1257, 1306; II, 54, 102, 104, 105, 106, 297, 319, 671, 899. — S. Cyprianus, IV, 450, 631, 634, 639, 642. — Lactantius, VI, 315, 330, 344, 413, 648, 653, 1034, 1035. — S. Hilarius, IX, 266, 419, 928; X, 456, 612, 723. — S. Zeno, XI, 437. — S. Philastrius, XII, 1116. — S. Ambrosius, XIV, 921, 1245; XV, 163, 1544, 1545; XVI, 203; XVII, 160, 417, 598, 658, 678, 880. — Tichonius, XVIII, 55, 56, 57, 59. — S. Chromatius, XX, 367, 368. — Sedulius, XX, 650, 729, 1126. — S. Gaudentius, XX, 930. — Rufinus, XXI, 679, 729, 767. — S. Hieronymus, XXII, 111, 412, 422, 504, 571; XXIII, 24, 44, 151, 152, 348, 613, 1141; XXIV, 254, 288, 345, 409, 1037, 1064; XXV, 412, 577; XXVI, 96, 467, 497; XXVII, 199, 674. — S. Augustinus, XXXIII, 602; XXXIV, 203, 206, 435, 437, 441, 442, 445, 449; XXXV, 2057, 2055, 2297, 2298, 2299; XXXVI, 709; XXXVII, 1168, 1220, 1243, 1245, 1375, 1608, 1623, 1737; XXXVIII, 100, 101, 105, 785, 1080; XL, 333, 561, 585, 587; XLI, 221, 224, 238, 241, 265, 282, 330, 335, 374, 402, 419, 502, 641, 670, 671, 714, 717, 727, 786; XLII, 409, 591, 615, 897; XLIII, 266, 720; XLIV, 429, 585, 589, 670, 692, 717, 733, 731, 857, 922, 932; XLV, 1162, 1163, 1269, 1456, 1537, 1555, 1576. — Marius Mercator, XLVIII, 198, 310. — Cassianus, XLIX, 426, 637, 694, 733, 752, 967. — S Prosper, LI, 333, 621, 623. — S. Petrus Chrysologus, LII, 187, 188, 194, 222, 226, 274, 598, 522, 630, 646, 729, 743. — S. Leo Magnus, LIV, 217, 218, 288, 296, 334, 348, 383, 445, 683; LV, 139; LVI, 839. — S. Maximus Taurinens., LVII, 314, 715, 797. — Gennadius, LVIII, 984, 996, 1034, 1035. — Prudentius, LIX, 812, 1021, 1034, 1027 — Dracontius, LX, 418. — S. Paulinus Nolan, LXI, 285, 471, 472, 678. — Eugyppius, LXII, 587, 610, 623,

627, 634, 635, 813, 851, 950, 1005. — S. Fulgentius, LXV, 165, 334, 504, 599. — S. Benedictus monac., LXVI, 232. — Cassiodorus, LXX, 82, 212, 336, 627, 691, 703, 735, 779. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 1012. — Vita Patrum, LXXIII, 129, 137, 144, 267, 290, 517, 817, 938, 1054; LXXIV, 86, 87, 143. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 577, 586, 589, 631, 640, 643, 645, 647, 665, 699, 700, 702, 739, 824, 831, 1028, 1034, 1050, 1062; LXXVI, 26, 34, 35, 96, 127, 489, 490, 600, 615, 665, 669, 670, 675, 691, 713, 799; LXXVII, 48, 63, 78, 80, 358, 365, 400, 667; LXXVIII, 48, 211, 320, 358, 480, 614, 645, 652, 1243; LXXIX, 26, 81, 82, 159, 187, 204, 205, 212, 213, 346, 609, 652. — Taio, LXXX, 731, 918, 919, 988. — Vicbodus, XCVI, 1119, 1120. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 274; LXXXIV, 748. — Alcuinus, C, 478, 525, 872, 939, 1020, 1025, 1100, 1124, 1125, 1141, 1235; CI, 1071, 1255, 1265. — S. Agobardus, CIV, 155, 181, 265, 275, 280. — Rabanus Maurus, CVII, 172; CVIII, 583, 1143, 1147; CIX, 42, 357, 483, 487, 687; CXI, 427. — Walafridus Strabus, CXIV, 988, 992, 1068. — CXVI, 311; CXVIII, 950 — Paschasius Radbertus, CXX, 307. — Hincmarus Remens., CXXV, 280, 281. — Isidorus Mercator, CXXX, 757. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 110, 338, 370; CXLIII, 1123, 1129, 1134. — Humbertus cardin., CXLIII, 1124, 1126, 1132 — S. Petrus Damianus, CXLIV, 397, 486, 566, 761, 734, 962, 1001, CXLV, 220, 278, 770. — Lanfrancus, CL, 162, 166, 195. — S. Bruno Carthusian., CLII, 991, CLIII, 149, 208. — Guibertus, CLVI, 44, 300, 311. — Vernerus, CLVII, 874, 1145. — S. Anselmus, CLVIII, 328, 334, 491, 501, 730, 775. — Ivo Carnot·us., *CLXI, 976*, 984, 1006, 1010. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, *166*, 371, 916, CLXV, 671. — Rupertus, CLXVII, 208, 215, 270, 327, 366, 539, 631, 940, 1022, 1608, CLXIX, 537, 1239, CLXX, 73, 411, 712, 1057, 1118, 1250. — Hildebertus, CLXXI, 584, 666, 1108, 1110, 1111. — Honorius Augustodun., CLXXII, 48, 1113, 1188. — Godefridus, CLXXIV, 199, 773, 787, 852, 860, 1135. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 33, 74, 642, CLXXVI, 88, 288. — Abælardus, CLXXVII, 1104, 1130, 1415. — S. Bernardus, CLXXXII, 203, 809, 1010, 1064, CLXXXIII, 231, 526, 513, 597, 601, 933, 956, 1020, 1040, 1298, CLXXXIV, 378, 429, 446, 576, 577, 673, 707, 732, 837, 1298, 1299, CLXXXV, 303, 535, 674, 723, 841. — Ogerius, CLXXXIV, 1151, 1298. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 723, 745, 1027, 1028, 1656. — Joannes Cirita, CLXXXVIII, 1662, 1663 — Petrus Lombardus, CXCI, 129, 738, 1071, 1381, 1546, 1600, 1625, CXCII, 87, 264, 471, 739, 1601. — Garnerius, CXCIII, 50, 59, 93, 94, 114, 180, 190, 240, 424. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 267. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 410, 760, 761. — Philippus de Harveng, CCIII, 246, 409, 722. — Petrus Cantor, CCV, 45, 59, 191, 270. — Thomas Cisterciens., CCVI, 215, 714. — Alanus de Insulis, CCX, 79, 178, 197, 199, 209, 210, 316, 317, 502, 505, 839. — Petrus Pictaviens., CCXI, 209, 502, 503.

II. — *De dæmonum prærogativis lapsu amissis.*

Si non penitus suo casu amiserunt angeli apostatæ proprietates spiritales quibus conditi fuerunt et quas angeli fideles suo merito adauxerunt, quam in immensum eas mutilarunt! Et dotes morales, ut intelligentia, potestas, scientia, etc., ad nutum Dei, ex tunc subjectæ et limitatæ sunt. Quas habebant ad maxima et summa, redacta sunt ad infima. Quanto sublimior erat horum spirituum natura, tanto vilior facta fuit. Ergo e cœlo illos delapsos esse post ruinam, veritatem et justitiam amisisse, in malitia obstinatos esse, ad nihil nisi ad malitiam et improbitatem intentos esse, etc., ostenditur; non habere arbitrium ad benefaciendum, sed ad maximam malevolentiam pœna suorum scelerum obduratum. Unde latiori sensu ceciderunt tam ab eo quod accepturi erant quam ab eo quod jam acceperant, et altero sensu strictiore et arctiore tantum ceciderunt ab eo quod accepturi erant.

Tertullianus, I, 413, 415, 454, 1256, 1306; II, 104, 105, 297, 671, 899. — S. Cyprianus, IV, 634, 640. — Arnobius, 777 — Lactantius, VI, 210, 314, 331, 334. — S. Hilarius, IX, 406, 928. — S. Ambrosius, XIV, 278, 921, 989; XV, 1630; XVII, 111, 160, 658, 878. — Tichonius, XVIII, 56. — Sulpicius Severus, XX, 215, 216 — S. Hieronymus, XXII, 886; XXIII, 151, 152, 943, 1022, 1037, 1141; XXIV, 710, 1057, 1064; XXVI, 109, 514, 1071, 1175. — S. Augustinus, XXXII, 1285, 1286; XXXIII, 1022, 1037; XXXIV, 210, 435, 442, 443; XXXV, 2058, 2297; XXXVI, 761; XXXVII, 1168, 1213, 1246, 1375, 1608, 1657, 1757; XXXVIII, 103, 786, 1080; XL, 143, 164, 561, 584, 587, 589, XLI, 138, 221, 239, 241, 274, 419, 502, 671, 714, 727, 783, XLII, 409, 561, 616, 737, 897, 1026, 1028, XLIII, 720, XLIV, 429, 589, 719, 733, 837, 862, 863, 922, XLV, 1163, 1385, 1436, 1537, 1576. — Cassianus, XLIX, 698, 700, 708, 735, 744, 752. — S. Prosper, LI, 621. — S. Petrus Chrysologus, LII, 188, 193, 225, 227, 274, 312, 345, 348, 393, 398, 513, 514, 522, 729, 745. — S. Leo Magnus, LIV, 205, 217, 296, 348, 377, 383, 379, 433, 443, 683, LV, 179, LVI, 859. — S. Maximus Taurineus., LVII, 314, 686, 714. — Gennadius, LVIII, 996, 1035. — Dracontius, LX, 810. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 294, 374. — Eugyppius, LXII, 587, 623, 630, 636, 774, 813, 972, 1005. — S. Fulgentius, LXV, 165, 334, 478, 531, 599. — S. Benedictus monac., LXVI, 232.

Cassiodorus, LXX, 83, 335, 427, 735, 778. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 1011. — Vitæ Patrum, LXXIII, 137, 267, 517, 1054; LXXIV, 88, 142. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 577, 643, 699, 701, 703, 739, 825; LXXVI, 34, 97, 600, 664, 668, 713; LXXVII, 47, 64, 78, 410; LXXVIII, 210, 357, 646, 653; LXXIX, 80, 82, 188, 204, 213, 610. — Taio, LXXX, 730, 918, 988. — Vicbodus, XCVI, 1118. — Alcuinus, C, 478, 872, 938, 1124, 1141, 1254; CI, 1255, 1265. — S. Agobardus, CIV, 156, 265, 276, 281. — Rabanus Maurus, CVII, 175; CVIII, 1143; CIX, 358, 486, 688; CXI, 428. — Walafridus Strabus, CXIV, 987, 1067. — Paschasius Radbertus, CXX, 308. — Hincmarus Rhemens., CXXV, 276, 277, 280. — Isidorus Mercator, CXXX, 567, 736, 785. — Arnoldus, CXLI, 1007, 1008. — Godehardus, CXLI, 1203. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 74, 110, 180, 339, 340, 570, 581; CXLIII, 1123, 1124, 1129, 1135. — Humbertus Cardinal., CXLIII, 1123, 1125, 1126, 1133. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 597, 486, 566, 761, 734, 841, 962, 969, 1001, 1002; CXLV, 220, 277, 504, 559, 713, 770. — Othlonus, CXLVI, 66, 76. — Lanfrancus, CL, 162, 166, 195. — S. Bruno Carthus., CLII, 855, 991; CLIII, 56, 149, 208. — Radulphus Ardens, CLV, 1546, 1551. — Guibertus, CLVI, 41, 300, 511, 671. — Vernerus, CLVII, 866, 874, 1144, 1145. — S. Anselmus, CLVIII, 325, 328, 332, 351, 358, 381, 382, 491, 492, 501, 730, 762, 763, 764, 776. — Ivo Carnotens., CLXI, 976, 985, 987, 990, 991, 1006, 1009, 1010. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 148, 166, 371, 555, 1946; CLXV, 670, 671. — Rupertus, CLXVII, 167, 208, 211, 215, 219, 270, 290, 327, 328, 363, 366, 521, 539, 570, 631, 644, 877, 940, 1021, 1022, 1028, 1031, 1608, 1643, 1755; CLXIX, 60, 61, 537, 1239, 1250; CLXX, 72, 73, 584, 411, 511, 712, 872, 1057, 1117, 1118, 1219, 1250, 1471. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 48, 1113, 1114, 1188. — Godefridus, CLXXIV, 64, 199, 670, 812, 860, 1136. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 642; CLXXVI, 288. — Abælardus, CLXXVII, 1130, 1415. — S. Bernardus, CLXXXII, 809, 1019, 1065; CLXXXIII, 526, 573, 597, 953, 1020, 1040, 1298; CLXXXIV, 429, 446, 577, 707, 1298; CLXXXV, 728. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 745, 1028, 1656. — Petrus Lombardus, CXCI, 130, 738, 1071, 1072, 1382, 1385, 1547, 1599, 1600, 1626; CXCII, 87, 263, 264, 393, 471, 472, 739, 1243, 1601. — Galtherius, CXCIII, ! 0, 59, 67, 81, 94, 93, 114, 171, 180, 181, 190, 241, 382, 425. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 267, 268. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 411, 412, 760, 761. — Philippus de Harveng, CCIII, 244, 245, 306, 409, 410, 722. — Petrus Cantor, CCV, 43, 54, 59, 191, 270. — Thomas Cisterciens., CCVI, 215, 216, 714. — Alanus de Insulis, CCX, 80, 178, 179, 198, 199, 209, 210, 316, 317, 502, 503, 505, 510, 839. — Petrus Pictaviens., CCXI, 209, 210, 502, 503, 504 ...

III. — *De prærogativis et donis dæmonum servatis.*

Prævaricatores angeli, sanctitate, veritate, justitia et aliis donis supernaturalibus amissis, non tamen amiserunt spiritalitatem, immortalitatem, agilitatem, etc., nec vivacem angelicæ naturæ sensum, et alia huic naturæ radicitus inhærentia. In illis adhuc plurima inest scientia, intelligentia, perspicacitas, subtilitas et tenuitas ad utramque hominis substantiam invadendam. Nam quanto eorum natura est subtilior hominum natura, tanto in omnibus artibus peritiores sunt quam ullus hominum... Non tamen sciunt omnia, nec sciunt futura nisi quantum ex transactis colligunt aut subtilitate naturæ, aut experientia temporum, vel quantum Deus sinit eos scire. Non possunt etiam quæ volunt, nec omnino poterunt. Ad malum prorsus efficaces sunt, non tamen quantum volunt, sed quantum a Deo vel a bonis angelis permittuntur, verbi gratia, eorum artibus et præstigiis oracula et miracula edebantur quæ ethnici deorum suorum industriæ ascribebant, etc. etc. Eorum etiam fortitudo non timenda; ipsis nostra voluntate subjicimur, etc. A Christo per crucem victi sunt; a Christianis, per adjurationes, orationes, jejunia, etc., pariter debellantur, etc. Ibi tandem ostenditur esse nos in potestate dæmonum omnes positos, propter Adæ peccatum, nec tamen alienos esse a lege

potestatis Dei, quæcunque, Deo judicante, illis tradi posse ita quod a Dei potestate sub qua ipsi sunt constituti, aliena esse non possint... etc .. Unde de facto strictiore sensu servaverunt quæcunque acceperant, cum de plus aut minus tantum agitur.

Tertullianus, I, 406, 407, 459, 618, 688, 703, 977, 1175, 1205, 1241, 1306; II, 693, 732, 748, 889, 899, 912, 1241. — Minutius Felix, III, 328, 336. — S. Cyprianus, IV, 772, 834, 1151. — Arnobius, V, 773. — Lactantius, VI, 332, 333, 336, 338, 623, 653, 1031. — S. Hilarius, IX, 419. — S. Ambrosius, XV, 506, 602, 1064, 1681, 1728; XVI, 407; XVII, 58, 797. — S. Gaudentius, XX, 838, 939. — S. Hieronymus, XXII, 111, 344, 396, 401, 424, 803, 961; XXIV, 527; XXVI, 441, 442, 516. — S. Augustinus, XXXV, 1775, 1858, 1872; XXXVI, 105, 119, 209, 1024, 1042; XXXVII, 1129, 1396, 1687, 1769, 1841, 1854, 1857; XXXVIII, 785, 787, 1080; XXXIX, 1567; XLI, 49, 139, 210, 224, 240, 251, 296, 575, 628, 634, 717, 786; XLII, 33, 409, 539, 668, 757, 897, 1026, 1029; XLIII, 720; XLIV, 429, 589, 692, 719, 734, 922, 932; XLV, 1162, 1269, 1337, 1576. — Cassianus, XLIX, 701, 733, 961. — S. Petrus Chrysologus, LII, 188, 193, 225, 274, 398, 521, 629, 645, 729, 746. — S. Leo Magnus, LIV, 217, 289, 334, 682; LV, 138. — S. Maximus Taurinens., LVII, 313, 714. — Gennadius, LVIII, 995, 1035. — Prudentius, LIX, 811, 1020. — S. Paulinus Nolan., LXI, 285, 472. — Eugyppius, LXII, 625, 634, 1005. — S. Fulgentius, LXV, 105, 334. — Cassiodorus, LXX, 82, 556, 627, 703, 779. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 1011. — Vitæ Patrum, LXXIII, 157, 267, 290, 847, 958; LXXIV, 87, 143. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 577, 589, 631, 645, 665, 669, 702, 739, 1050; LXXVI, 34, 96, 127, 490, 600, 665, 670, 675, 799; LXXVII, 63, 78 80, 365, 691; LXXVIII, 48, 320, 358, 480, 645, 1245; LXXIX, 26, 81, 159, 205, 346, 632. — Taio, LXXX, 752, 918. — S. Isidorus Hispalens., LXXXI, 274; LXXXIV, 747. — Alcuinus, C, 525, 871, 939, 1020, 1025, 1100, 1125; CI, 1255, 1265. — S. Agobardus, CIV, 155, 265, 280. — Rabanus Maurus, CVII, 171; CVIII, 583, 1143, 1147; CIX, 357, 483, 488; CXI, 428. — Walafridus Strabus, CXIV, 938, 1068. — Haymo, CXVI, 311. — Paschasius Radbertus, CXX, 508, 417. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 110, 338, 370; CXLIII, 1129, 1134. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 397, 486, 566, 734, 1001; CXLV, 220, 278, 770. — Lanfrancus, CL, 195. — S. Bruno Carthusian., CLII, 932; CLIII, 209. — Guibertus, CLVI, 301, 510. — Vernerus, CLVII, 874. — S. Anselmus, CLVIII, 354, 491, 730. — Ivo Carnotens., CLXI, 984, 1010. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 371, 945. — Rupertus, CLXVII, 215, 327, 339, 940, 1022, 1608; CLXIX, 1259; CLXX, 411, 712, 1250. — Hildebertus, CLXXI, 666, 1110. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1113, 1415. — Godefridus, CLXXIV, 773, 852. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 34, 73. — S. Bernardus, CLXXXII, 203, 808, 1064; CLXXXIII, 526, 597, 602; CLXXXIV, 378, 446, 576, 673, 735, 837, 1298, 1299; CLXXXV, 535, 674, 727. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 745, 1656. — Petrus Lombardus, CXCI, 738, 1381, 1545, 1600; CXCII, 87, 471, 739. — Garnerius, CXCIII, 51, 58, 190, 425. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 409, 760. — Philippus de Harveng, CCIII, 408, 721. — Alanus de Insulis, CCX, 78, 177, 190, 210, 317, 502, 839, 840. — Petrus Pictaviens., CCXI, 209, 503, 504.

IV. — *De pœnis dæmonibus illatis.*

Cum angeli apostatæ reparari non potuerint, quia sponte ceciderunt, et irremissibiliter peccaverint, quia eorum culpa tanto damnabilior judicata fuit, quanto sublimior erat eorum natura, detrusi sunt, confirmati in æternum in suo casu, e cœlo, Lucifer, et principes ejus, in infernum, et alii socii in hunc tenebrosum aerem qui ipsis est velut carcer, in quo sunt spiritales nequitiæ et in quo ut in inferno ardentes luunt supplicium. . Insuper omnem illis viam misericordiæ obstinatio interclusit..... hic ostenditur eos, igne æterno involutos sive in aere, sive in terris, sive in inferis, pœnis æternis esse præparatos, et nihil esse in tali damnatione nisi justum Dei judicium... In fine mundi nihil præter tormenta eos manet, nihilque potestatis nec privilegiorum, usque ad hoc tempus in homines vel aerem relictorum, ipsis superesse, etc.

Tertullianus, I, 1306; II, 777. — Lactantius, VI, 491, 471, 623, 801, 924. — S. Hilarius, IX, 418, 797; X, 723. — S. Ambrosius, XIV, 989, 995; XV, 1205, 1707, 1727, 1739. — S. Gaudentius, XX, 837, 977. — Rufinus, XXI, 679. — S. Hieronymus, XXII, 850; XXIII, 548, 358; XXIV, 157, 676; XXV, 1142, 1216, 1250; XXVI, 58, 55, 109, 497, 516, 1175. — S. Augustinus, XXXIII, 378; XXXVI, 119, 709, 867; XXXVII, 1220, 1253, 1385, 1406, 1850; XXXVIII, 334, 368, 726, 1080, 1209; XXXIX, 1567; XL, 261, 573, 784, 785; XLI, 265, 270, 271; XLII, 50, 391, 597, 616, 1026; XLV, 1333, 1383, 1436, 1537. — Cassianus, XLIX, 733, 742, 747. — S. Prosper, LI, 180, 181. — S. Petrus Chrysologus, LII, 273, 323, 345, 393, 559, 628, 732, 780, 781, 804, 821, 845. — S. Leo Magnus, LIV, 224, 334, 348, 415. — S. Maximus Taurinens., LVII, 314, 320, 686, 716. — Gennadius, LVIII, 985, 1017, 1018. — Dracontius, LX, 362. — S. Paulinus Nolan., LXI, 285, 375, 465, 678. — Eugyppius, LXII, 630, 634, 774, 861. — S. Fulgentius, LXV, 331, 478, 687. — S. Benedictus, LXVI, 241. — Cassiodorus, LXX, 70, 82, 242, 703, 738, 825, 1095, 1148. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 217, 1033. — Vitæ Patrum, LXXIII, 129, 137, 139, 290, 668, 797, 962, 992. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 641, 642, 643, 648, 667, 676, 692, 697, 700, 778, 825; LXXVI, 26, 55, 96, 127, 486, 489, 644, 729, 759, 899, 748, 681, 700, 713; LXXVII, 277, 278, 365, 588; LXXVIII, 48, 667; LXXIX, 26, 82, 89, 159, 187, 208, 241, 353, 364, 396. — Taio, LXXX, 751, 918, 988. — Beda Vener., XCIII, 229. — S. Paulinus, XCIX, 275, 268, 269, 275. — Alcuinus, C, 518, 526, 685, 709, 874, 1020, 1110, 1128, 1141; CI, 1070, 1272, 1263. — S. Agobardus, CIV, 158, 182, 275, 280. — Rabanus Maurus, CVIII, 1147; CIX, 42, 485, 487. — Walafridus Strabus, CXIV, 988, 992. — Haymo, Paschasius Radbertus, CXX, 307, 308. — Hincmarus Remens., CXXV, 280, 281. — Isidorus Mercator, CXXX, 757. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 111, 337; CXLIII, 1229, 1134. — Humbertus cardin., CXLIII, 1126, 1133. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 486, 762, 734, 962, 963, 1001; CXLV, 221, 771. — Lanfrancus, CL, 165, 194, 195. — S. Bruno Carthusian., CLII, 991; CLIII, 208. — Guibertus, CLVI, 43, 301, 512. — S. Anselmus, CLVIII, 327, 354, 730. — Ivo Carnotens, CLXI, 976, 977, 1006, 1009. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 371, 945. — Rupertus, CLXVII, 208, 270, 327, 366, 631, 940, 1022, 1608. CLXIX, 53; CLXX, 73, 411, 1056, 1057, 1117, 1251. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 947. — Hildebertus, CLXXI, 584, 1108, 1111. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 48, 1112, 1187. — Godefridus, CLXXIV, 199, 787, 853, 860, 1136. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 33, 74, 642; CLVI, 87, 289. — Abælardus, CLXXVII, 1130, 1415. — S. Bernardus, CLXXXII, 205, 810, 1009, 1010, 1054; CLXXXIV, 378, 429, 446, 576, 673, 728, 841. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 722, 1027, 1028. — Joannes Cirita, CLXXXVIII, 1663. — Petrus Lombardus, CXCI, 129, 737, 1071, 1346, 1601, 1626; CXCII, 88, 265, 471, 740. — Garnerius, CXCIII, 50, 59, 94, 180, 240, 425. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 268. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 411, 761. — Philippus de Harveng, CCIII, 245, 408, 721. — Petrus Cantor, CCV, 44, 58, 191, 270. — Thomas Cisterciens., CCVI, 214, 215. — Alanus de Insulis, CCX, 78, 178, 199, 209, 315, 318, 501, 505, 839. — Petrus Pictaviens., CCXI, 202, 503.

V. — *De dæmonum in homines impugnationibus.*

Dæmones nos exterius et interius, ad nostram exercitationem, oppugnare permittuntur. Deus, probationis causa sive vindictæ illis permittit nos tentare per carnis ministerium et unumquemque pro suis moribus. Cum anima se conserere solent ex societate substantiæ et diversitate naturæ. Vias suas malas nobis insinuant; cogitationi, locutioni et operi nostro semper assistunt, si forte quid inveniant unde apud examen justi Judicis accusatores exsistant. Dæmone pene nullus hominum caret. Ipsis ludus est nos trahere de vitio in vitium... Insuper quoties Deus quocumque flagello huic mundo irascitur, illos ad ministerium vindictæ mittit, qui tamen divina voluntate coercentur, ne tantum noceant quantum cupiunt... Cum ergo nos innumeris suggestionibus nos tentent, eo quod dulce est ipsis nos peccare, ut peccatorum nostrorum glorientur, nobis est ipsis resistendum, et a nobis Dei auxilium implorandum, etc. Memores esse debemus quod nolenti non nocent, et resistentibus sibi non vulnerant, sed coronant, etc., et nos renuntiasse diabolo, pompis et angelis ejus, etc., etc.

Tertullianus, I. 405, 434, 684, 1296, 1306; II, 11, 18, 54, 106, 294, 297, 748, 899, 912, 916. — S. Cyprianus, III, 453; IV, 573, 776, 779. — Lactantius, VI, 330, 332, 445, 623, 658, 938, 1034, 1055. — S. Hilarius, IX, 607, 678; X, 724. — S. Zeno, XI, 437. — S. Philastrius, XII, 1225, 1262. — S. Ambrosius, XIV, 129, 306, 848, 981, 1114; XVI, 998; XVII, 53, 160, 417, 658, 878. — S. Chromatius, XX, 367. — S. Gaudentius, XX, 838, 950, 977, 978. — Rufinus, XXI, 332, 679. — S. Hieronymus, XXIII, 272, 592, 414; XXIV, 204, 227, 527, 793; XXV, 887, 896,

XXXVI.

INDEX DE DURATIONE MUNDI ET EJUS FINE,

DE QUIBUS VARIÆ SS. PATRUM REFERUNTUR SENTENTIÆ.

—

I. — *De duratione.*

II. — *De signis finis mundi et igne ultimæ conflagrationis.*

LIBRI DE FINE MUNDI TRACTANTES.

XXXVII.

INDEX

DE CREATIONE HOMINIS,

ORDINE REFERENS LOGICO QUIDQUID DE ILLA DIXERE SS. PATRES.

De creatione mulieris.

XXXVIII.

INDEX DE ANIMA HUMANA

IN QUO EXHIBETUR, ORDINE LOGICO, QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE ANIMÆ ORIGINE, NATURA, IMMATERIALITATE, DOTIBUS, IMMORTALITATE, EXCELLENTIA, ETC., ETC.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, utilitati simul et facilitati lectoris providentes, divisiones statuemus plurimas; sic vicissim agemus : I de existentia et origine mentis humanæ; II de illius natura; III de immaterialitate; IV de variis dotibus; V de immortalitate; VI de unione animæ cum corpore et de sede illius; VII de excellentia; VIII de statu animæ præsenti; IX de statu ejus in morte et post mortem; X libros de anima ex professo tractantes adducemus; XI denique velut in appendice de anima brutorum aggrediemur quæstionem. Sed ne longius hic Index protraheretur, non omnes de verbo ad verbum Patrum sententias retulimus, at tantum numeris et voluminum et paginarum indicavimus locos ubi facillime lector reperiet desideratas.

I. — *De exsistentia et origine mentis humanæ.*

Anima humana non ex Deo sed a Deo creata et descendens, imago Dei est, nam eosdem motus et sensus habet quos et Deus, licet non tales quales Deus. Asseritur animas non fuisse priusquam in corpore mitterentur; non esse ex traduce, sed formato corpore creari et infundi. Variæ hic etiam de illius origine opiniones necnon circa illam errores recensentur.

Tertullianus, I, 377; II, 257, 293, 304, 632, 686, 693, 696, 712, 801, 805.— Arnobius, V, 833, 851, 855, 863, 864, 883, 833 — Lactantius VI, 309, 319, 322, 345, 403, 730, 927.— S. Hilarius, IX, 402, 451, 458, 650, 718; X, 358. — Philastrius, XII, 1183, 1233, 1249. — S. Ambrosius, XV, 1332. — S. Chromatius, XX, 420. — S. Hieronymus, XXII, 1083; XXIII, 371, 372, 450, 478, 1112.—S. Augustinus, XXXII, 887, 1237, 1242, 1296; XXXIII, 541, 588, 590, 717-719, 723, 727, 728, 731-733, 747, 778, 857, 858, 862, 864, 882; XXXIV, 313, 315, 333, 356, 360, 361, 366, 372, 412, 415, 418, 419, 422, 425, 426; XXXV, 2229; XXXVII, 1822; XXXIX, 2175, 2183; XL, 11, 34, 35, 93, 95, 99, 784, 809, 887; XLI, 311, 356, 373, 402; XLII, 116, 117, 380, 381, 549, 668-670, 1207, 1208, 1216; XLIV, 150, 196, 477, 479, 482, 484, 489, 490, 492, 493, 496-499, 501, 506, 512, 513, 520, 523, 525, 530, 532, 546, 547, 608; XLV, 1218, 1718, 1784. — Cassianus, XLIX, 499, 756. — S. Leo Magnus, LIV, 683. — Gennadius, LVIII, 1020, 1021. — Prudentius, LIX, 878, 984, 987, 994. — S. Fulgentius, LXV, 139, 411, 504, 503, 665, 666, 668. — Cassiodorus, LXX, 1281, 1283. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 989. — S. Isidorus Hispal., LXXXI, 83, 85, 86, 234. — Alcuinus, CI, 1075. — S. Agobardus, CIV, 168 — Rabanus Maurus, CVII, 475; CX, 1112. — Wernerus, CLVII, 1161, 1162, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 623. — Odo, abb., CLX, 1100. — S. Bruno Astens., CLXIV, 160 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 266, 356. — Hildebertus, CLXXI, 1121. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 730 — Alanus de Insulis, CCX, 315, 316 *et seqq.*

II. — *De natura animæ humanæ.*

Anima substantia est simplex; sic recte quasi ὀναίμα, id est, a sanguine longe discreta vocatur, cum post mortem corporis perfectam ejus constet esse substantiam. Quidam dicunt animam sic appellatam, eo quod animet atque vivificet sui corporis substantiam. Animus appellatur, quia velocissima ejus cogitatio ad similitudinem venti motu celeri pervagatur; mens dicitur a μήνη, id est, luna, quia licet mutetur vicissitudine varia, se tamen restituit in id quod fuit quadam novitate perfecta; spiritus etiam dicitur, sive quia inspirat quod vult, universa complet, totus in orbe, immobilis loco, sive quatenus est substantia tenuis nobisque invisibilis; sive quatenus per totum corpus emissum atque receptum per eum vita mortalium continetur. Una est anima quæ, dum contemplatur, spiritus est; dum sentit, sensus; dum sapit, animus; dum intelligit, mens; dum discernit, ratio; dum consentit, voluntas; dum recordatur, memoria; dum membra vegetat, anima est. Variæ de natura animæ opiniones referuntur et errores refelluntur varii.

Tertullianus, I, 610; II, 182, 654-656, 667, 668, 672, 682, 686, 775, 805, 814, 817, 956.—Arnobius, V, 831, 832, 836, 838, 839, 853, 854, 858, 865, 866, 889, 830. — Lactantius, VI, 779; VII, 63. — S. Zeno, XI, 340 — Philastrius, XII, 1210, 1252, 1253.— S. Ambrosius, XIV, 403, 466, 501, 560; XVI, 1074; XVII, 491, 529. — S. Hieronymus, XXII, 796, 824. — S. Augustinus, XXXIV, 358, 362, 363, 365, 366, 372, 425, 426, 480; XXXVII, 1887; XL, 194, 671, 727, 784, 803, 814; XLI, 287, 326, 773; XLII, 11, 46, 47, 93, 94, 255, 961, 982; XLIV, 363, 364, 426, 480, 534, 538-541, 543, 544; XLV, 1318, 1510. — Cassianus, XLIX, 507, 663, 774. — S. Prosper, LI, 241, 414, 495. — S. Leo Magnus, LIV, 682. — Gennadius, LVIII, 1021, 1022. — Prudentius, LIX, 693; LX, 475. — S. Fulgentius, LXV, 284, 285. — Cassiodorus, LXX, 1283, 1287, 1289. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 83, 85; LXXXIV, 716. — B. Alcuinus, CI, 664, 1103. — Rabanus Maurus, CX, 1110. — Isidorus Mercator, CXXX, 564, 894. — Wernerus, CLXVII, 1175, 1176. — S. Bruno Astens., CLXIV, 161, 470, 959. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 418, 419; CLXXVII, 179, 180. — S. Bernardus, CLXXXIV, 340. — Isaac de Stella, CXCIV, 1878. — Adamus Scotus, CXCVIII, 806.

III. — *De animæ immaterialitate.*

Anima spiritus est, sicut ipsa dies lux; incorporea, immaterialis et ideo dissolvi non potest. Non crescit in pueris, nec in juvenibus viget, nec in senibus diminuitur. Nihil in se corporeum retinet; nec longitudinem, nec latitudinem, nec profunditatem habet; spiritualiter multa longius et prope posita perpendit, de cœlestibus cogitat; de ipso summo Deo quædam ardua nosse desiderat, etc.

Tertullianus, II, 664. — Lactantius, VI, 771, 772, 775, 776 — S. Hilarius, IX, 566, 719, 721. — S. Ambrosius, XIV, 557; XV, 1534; XVI, 1074. — S. Hieronymus, XXVI, 66. — S. Augustinus, in eosdem locos articulo præcedenti de natura mentis allatos — Prudentius, LIX, 697. — Boetius, LXIV, 1400. — S. Fulgentius, LXV, 668, 691. — Cassiodorus, LXX, 1283. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 325. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 85. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 159, 161. — B. Alcuinus, CI, 645, 1644. — Rabanus Maurus, CX, 1111, 1113. — Guibertus abb., CLVI, 677, 678. — Wernerus, CLXVII, 1175, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 806. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 690.

IV. — *De proprietatibus vel dotibus animæ.*

Anima rationalis est et libera; capax scientiæ et intellectus; semper mobilis et exercita. Anima in corpore tres habet affectiones; rationabilem, concupiscibilem, irascibilem; triplici constat potentia, vitali, sensuali, rationali; ratione viget, consilio valet, intelligentia antecellit. Anima de divinis tractat, humana sapit, naturaliter tendit ad superiora; facultates et quasi instrumenta cognoscendi ac diligendi habet ex natura; septem sicut illi vires: animus, mens, imaginatio, opinio, ratio, intellectus et memoria, etc.

Tertullianus, I, 293, 680, 686; II, 654, 656, 659, 726,

750, 751, 772, 775.—S. Ambrosius, XV, 1735, 1736. — Cassianus, XLIX, 597, 1606.— Dionysius Exiguus, LXVII, 570, 571. — B. Alcuinus, CI, 640, 642. — Rabanus Maurus, CX, 1111. — S. Anselmus, CLVIII, 216, 434, 535, 805.— Odo, CLX, 1081.—Hugo de S. Victore, CLXXVII, 559, 572. — Isaac de Stella, CXCIV, 1887. — Joannes Saresberiens., CXCIX, 954.

V. — *De immortalitate animæ.*

In hoc articulo afferuntur omnia argumenta quibus conati sunt Patres astruere animæ immortalitatem; recensentur etiam variæ de illa opiniones, et errores refelluntur.

Tertullianus, I, 610, 1261; II, 648; 720, 795, 796, 798. — S. Cyprianus, III, 781, 782; IV, 247, 309, 430, 476, 477, 493, 585, 586, 596, 598, 605, 750-752, 791, 792. — Arnobius, V, 475-477, 484-486, 852-854, 855-859. Lactantius, VI, 26, 579, 380, 381, 609, 665, 765, 770, 776, 777, 855, 856.— S. Hilarius, IX, 411, 589, 590, 632, 633, 861, 865, 931, 932; X, 26, 27, 30, 31, 596, 597, 411, 412, 640, 641, 861, 862, 1015, 1046, — S. Zeno, XI, 340.—S. Philastrius, XII, 1121, 1210.— S. Ambrosius, XIV, 358, 359, 539-541, 553-555, 557, 558, 1174. 1175; XV, 1498, 1499, 1508, 1509; XVI, 592. 922, 923, 1309, 1310, 1320, 1321, 1328, 1352, 1353, 1571, 1573. — Rufinus, XXI, 666, 667, 682, 1004, 1086, 1087. — S. Hieronymus, XXII, 467, 589, 890; XXIII, 1060-1062; XXVI 190, 191. — S. Augustinus, XXXII, 713, 719, 720, 896, 1021, 1023, 1025, 1028, 1029; XXXIII, 269; XXXIV, 457; XXXVI, 322, 352, 355, 354 670, 760; XXXVII, 1678, 1679, 1682, 1702, 1703, 1782, 1906; XXXVIII, 206, 220, 232, 233, 428, 588, 721, 799, 1288, 1385, 1414, 1415, 1450, 1475, 1476; XXXIX, 1578; XL, 281, 607, 1025, 1096, 1580-1582; XLI, 253, 299, 607, 758, 765, 768, 771, 772; XLII, 384, 1023; XLIV, 110, 747. — Cassianus, XLIX, 514, 356, 370, 499-501, 529, 530, 613, 614, 705, 704. — S. Prosper, LI, 132, 133, 157, 158, 174, 175, 231, 232, 436, 440, 441, 456, 457, 599, 600, 621, 622. — S. Petrus Chrysolog., LII, 214-217, 226, 228, 375, 376, 501-503, 536, 537, 549, 550, 555, 556, 616-620. — S. Valerianus, LII, 736 738, 742, 743. — S. Salvianus, LIII, 171. — S. Leo Magnus, LIV, 25, 28, 87, 88, 126, 128, 168, 169, 213, 214, 253, 301, 302, 306, 336, 379, 380. — S. Maximus Taurin., LVII, 377, 425, 685, 792, 811, 812.— Gennadius, LVIII. 985, 1004, 1005, 1021. — S. Faustus, LVIII, 856. — Pomerius, LVIII, 836. — Prudentius, LIX, 664; LX, 712, 778. — S. Paulinus Nolan., LXI, 200, 201, 208, 215, 217, 221, 549-551, 462, 465. — Eugyppius, LXII, 684, 685, 750-752, 783, 784, 810, 812, 835, 860, 861 899, 900, 943, 944, 1021, 1022, — Boetius, LXIII, 713; LXIX, 1403. — S. Fulgentius, LXV, 153, 154. — Cassiodorus, LXIX, 882, 1035, 1036; LXX, 1283-1285. — S. Gregorius Turon., LXXI, 540, 1138, 1139. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 640, 641, 713, 714; LXXVII, 140-142, 320-322, 528-530, 404, 405. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 83, 948-949, 1183, 1244. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 214, 215. — B. Alcuinus, C, 519, 520, 565, 566; CI, 1099-1102. — S. Agobardus, CIV, 201, 202.—Rabanus Maurus, CVIII, 1148, 1167; CIX, 709; CX, 1109-1111. — S. Lupus, CXIX, 492, 493, 624, 625.— Lietbertus, CXLVI, 1173. — Joannes Rothomag., CXLVII, 228, 229. — Lanfrancus, CL, 123, 124, 131, 132. — Manegaldus, CLV, 111. — S. Anselmus, CLVIII, 213. 214, 216, 218. 794, 795. — S. Ivo Carnot., CLXI, 973, 1001, 1002. 1004. — S. Bruno Astens., CLXV, 162. — Rupertus abbas, CLXVII, 386-558. — Hugo a S. Victore, CLXXV, 486-488; CLXVII, 747. — Herveus, CLXXXI, 375. — S. Bernardus, CLXXXII, 238, 239; CLXXXIII 210, 211, 1172, 1173 — Petrus Lombardus, CXCII, 56-58, 43, 937, 1110. — Garnerus, CXCIII, 88, 198. 199. Gerhohus, CXCIV, 497. — Wolbero, CXCV, 1021.—S Hildegardis, CXCVII, 747. Philippus de Harveng, CCIII, 206, 207, 602, 603, 1286, 1287. — Ermengaudus, CCIV, 1242, 1252, 1253. — Petrus Blesensis, CCVII, 752, 753. — Alanus de Insulis, CCX, 232, 233, 328-331. — Petrus monac., CCXIII, 558-560. — Innocentius III, CCXVII, 378.

VI. — *De sede animæ et ejus unione cum corpore.*

Anima quo modo corpori adhæreat, non potest comprehendi: non continetur in corpore, ut id quod in vase, aut quod in loco est, sed per omnes corporis particulas tota simul adest, nec minor in minoribus, nec in majoribus major, at in omnibus tota, et in singulis tota est, quæ omnia triplici operatione vivificat, sensificat et regit, etc.

Tertullianus, II, 671, 672.—Lactantius, VI, 773, 1005; VII, 69. — S. Zeno, XI, 372. — S. Ambrosius, XVI, 508, 526. — S. Hieronymus, XXIII, 418, 580; XXVI, 408, 418. — S. Augustinus, XXXII, 1034; XXXIII, 723; XXXIV, 563; XXXV, 1584, 1586, 1737, 2325; XL, 501, 710, 711, 794, 795, 812; XLI, 725; XLII, 185, 877, 989. — Eugyppius, XLII, 648. — Dionysius Exiguus, LXVII, 361, 370. — Cassiodorus, LXX, 1293, 1294. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 85. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 161, 164. — B. Alcuinus, CI, 222, 613, 1099, 1100. — Rabanus Maurus, CX, 1114. — Hincmarus, CXXV, 296. — Wernerus, CLVII, 1176. — S. Anselmus, CLVIII, 711. — S. Bernardus, CLXXXIII, 120, 188, 450, 697, 701. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 690 *et seqq.* — Isaac de Stella, CXCIV, 1882. — Adamus Scotus, CXCVIII, 805.

VII. — *De animæ excellentia.*

Anima humana, Dei insignita imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps, quoddam habet Trinitatis vestigium; imaginis seu Verbi magnitudinem et rectitudinem refert; nihil illâ potentius, nihil sublimius, etc.

Tertullianus, II, 668, 805.—S Hilarius, IX, 566, 709. — S. Ambrosius, XIV, 256. 258, 259; XVI, 1074.— S. Hieronymus, XXIII, 299. XXIV, 489; XXVI, 130. — S. Augustinus, XXXII, 1276, 1279, 1287; XXXIV, 364; XXXV, 1451, 1585; XXXVII, 1885; XXXVIII, 429; XXXIX, 552; XL, 787, 805, 806, 809; XLI, 229, 264; XLII, 1221. — S. Prosper, LI, 495. — B. Alcuinus, CI, 639, 640, 642, 1101. — S. Anselmus, CLVIII, 215, 216. — S. Bernardus, CLXXXII, 979; CLXXXIII, 448, 667, 916, 917, 1181; CLXXXIV, 489, 490, 517. — Thomas abb., CCVI, 109.

VIII. — *De statu præsenti animæ in ordine spirituali; necessitas et media eam sanctificandi.*

Anima est currus Dei, qui equos habet bonos et malos; virtutum ornata floribus, hortus est, vel in se paradisum habens germinantem; civitas est, munita per Christum, obsessa per diabolum; templum est et altare Dei; tabescit quando peccatum minuitur; incrassatur cum peccata cumulantur; cum semel adhæserit cupiditatibus, difficile in altum potest, unde descendit, sine Dei favore, revolare. Anima cum solo Deo, in Deo solo est beata; temporalibus voluptatibus dedita, semper exardescit cupiditate, nec satiari potest. Alimentum animæ, voluntas Dei. Anima tribus modis moritur: cogitatione, opere, perseverantia in malo, etc. etc. In hoc articulo, ut jam diximus, ne longius protraheretur Index, numeris tantum et voluminis et columnarum indicamus Patrum locos quibus agunt de statu animæ præsenti et de necessitate et modis illam sanctificandi, quos scilicet locos fructuose adibit lector.

Tertullianus, II, 296, 719, 720. — S. Ambrosius, XIV, 260, 317, 351, 366, 388, 506, 507, 514, 519, 521, 527, 531, 549, 558, 559; XV, 1055, 1222, 1212, 1349, 1384, 1387, 1632, 1642, 1737, 1781; XVI, 91, 282, 290, 293, 295, 370, 488, 1054, 1056, 1057, 1066, 1255, 1241, 1242; XVII, 207, 782. — S. Hieronymus, XXII, 336, 551, 583, 793, 809, 816, 1075; XXIII, 41, 200; XXIV, 50, 51, 471, 530; XXV, 220, 1108, 1280. — S. Augustinus, XXXII, 783, 791, 857, 1037, 1231, 1263, 1314; XXXIII, 212, 213, 494, 496, 506, 539; XXXIV, 359, 710; XXXV, 1344, 1580, 1581-1586, 1605, 1605 1681, 1737; XXXVI, 82, 92, 432, 752, 754, 765; XXXVII, 1117, 1178, 1261, 1316, 1550, 1552, 1634, 1724, 1813, 1854; XXXVIII, 138, 413, 428, 713, 882, 1248, 1594, 1598, 1452; XXXIX, 1635, 1951, 2024, 2168, 2326; XL, 16, 38, 58, 62, 90, 787, 806, 807, 820, 826, 953, 959, 1057, 1334, 1351; XLI, 257, 271, 309 *et seqq.*, 377, 387, 390, 610, 612, 665, 776, 779, 1361; XLII, 102, 113, 115, 127, 138, 165, 261, 424, 614, 616, 636, 890, 898, 977, 988, 998, 999, 1005-1007, 1051, 1052; XLV, 1865. — Cassianus, XLIX, 561, 926, 1307. — S. Prosper, LI, 380, 438, 494, 610, 637. — S. Petrus Chrysolog., LII, 214, 261, 320, 553. — S. Leo Magnus, LIV, 186, 272, 310. — S. Maximus Taurin., LVII, 245, 605. — Prudentius, LX, 356. — S. Paulinus Nolan., LXI, 143, 202, 269, 305, 365, 377, 412, 576, 730, 731. — Eugyppius, LXII, 638, 757. — S. Fulgentius, LXV, 233, 234, 537, 561, 596. — Cassiodorus, LXX, 172, 434, 702, 819, 814. 952, 1296. — Vitæ Patrum, LXXIII, 804, 1017, 1055; LXXIV, 1256. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 59, 352, 806, 892; LXXIX, 77, 79, 135, 146, 259, 492, 493, 500, 510, 526, 530, 581. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 262. — B. Alcuinus, C, 201; CI, 640, 643, 645, 1074. — S. Agobardus, CIV, 36, 206, 262. — Rabanus Maurus, CVIII, 766; CIX, 535, 910; CX, 703, 710; CXI, 1114, 1173, 1183. — Paschasius Radbertus, CXX, 389, 435, 831, 1065,

1068, 1081, 1083. — S. Petrus Damian., CXLIV, 268, 541, 550, 707; CXLV, 405, 622, 993. — S. Bruno Carthus., CLII, 785, 1266. — Guibertus abb., CLVI, 68. — S. Anselmus, CLVIII, 805. — S. Bruno Astens., CLXIV, 920; CLXV, 920; CLXV, 254, 626. — Rupertus abb., CLXVII, 479, 502, 509, 1124, 1191, 1702; CLXVIII, 327, 953, 1309, 1462; CLXX, 267, 304. — Hildebertus, CLXXI, 141, 156, 475, 856, 862, 891, 906. — Godefridus abb., CLXXIV, 50, 90, 192, 198, 379, 454, 602, 638, 640, 715, 789, 809, 923, 1037, 1048, 1123. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 276, 347, 417, 420, 421; CLXXVII, 956. — S. Bernardus, CLXXXII, 246, 821, 987; CLXXXIII, 51, 90, 97, 222, 591, 593, 594, 780, 785, 885, 897, 912, 919, 966, 1000, 1075, 1167, 1192, 1193; CLXXXIV, 149, 324, 345 *et seqq.*, 490, 510, 546, 599; CLXXXV, 85. — Garnerus, CXCIII, 144, 180, 275, 348. — Wolbero, CXCV, 1059, 1126, 1133. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 152, 211, 309, 430, 450, 494, 1200, 1278. — Adamus Scotus, CXCVIII, 234, 275, 357, 370, 373, 422, 769, 785, 1360. — Philippus de Harveng, CCIII, 1204. — Thomas Cisterciens., CCVI, 725. — Alanus de Insulis, CCX, 262. — Anonymus, CCXIII, 913.

IX. — *De statu animæ in morte et post mortem.*

Anima justi a corpore discedens, videt omnia opera bona sua, et ideo gaudet; mox eam accipit angelus qui eam custodivit, et eam ante thronum Dei locat; anima vero peccatoris cum incipit a vinculis carnis absolvi, amaro terrore concutitur, mordacis conscientiæ stimulis laceratur: recolit vetita quæ commisit, dolet; manere satagit, ire compellitur; erubescit, etc. Anima justi post obitum, si nihil purgandum habeat, statim evolat ad cœlum; anima vero peccatrix detruditur in inferos, etc. Hic etiam recensentur et refelluntur variæ opiniones de metempsychosi. Quoad pœnas animæ peccatricis et justorum præmia indices de cœlo et de inferno adeat lector.

Tertullianus, II, 444 *et seqq.*, 697, 741, 742, 745-747, 749, 751, 819. — S. Augustinus, XXXIV, 48, 360, 361, 376, 481; XXXV, 1751, 2232; XXXVI, 361; XXXVII, 1457, 1911; XXXVIII, 1132, 1135, 1154; XL, 795, 800, 801, 812, 1024, 1026, 1062, 1063, 1065, 1184; XLI, 263, 310, 375, 392, 711, 794; XLII, 45, 47, 226, 231, 383, 384, 1069, 1220; XLIV, 499, 978. — Prudentius, LIX, 846, 887; LX, 357. — Vitæ Patrum, LXXIII, 154, 1043, 1125. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 331, 356, 357, 363, 380, 381, 405. — Idalius, XCVI, 478-481, 492. — B. Alcuinus, C, 342. — S. Petrus Damian., CXLIV, 738; CXLV, 738. — S. Anselmus, CLVIII, 734. — S. Bernardus, CLXXXIII, 659, 663.

X. — *Libri de anima tractantes.*

Liber de anima, Tertullianus, II, 641.

De immortalitate animæ, Lactantius, VI, 761.

De æternitate animæ, Lactantius, VI, 764.

De anima et corpore, de conjunctione eorum, et de discessu et reditu, id., VI, 771.

De anima, ac testimonia de ejus æternitate, id., VI, 777.

Animæ immortalitas confirmatur, id., VI, 1086.

De mente et ejus sede, id., VII, 64-75.

Liber de Isaac et anima, S. Ambrosius, XIV, 501.

Liber de immortalitate animæ, S. Augustinus, XXXII, 590, 1021.

Liber de quantitate animæ, id., XXXII, 594, 1035.

Liber de spiritu et anima, id., XL, 779.

De anima et ejus origine libri IV, id., XLIV, 475, XXXII, 653, XXXIII, 720.

De statu animæ libri III, Claudianus Mamertus, LIII, 699.

Liber de anima, Cassiodorus, LXX, 1280.

Tractatus de anima, Rabanus Maurus, CX, 1110.

De diversa et multiplici animæ ratione, Hincmarus, CXXV, 932.

De origine animæ, Guillelmus de Campellis, CLXIII, 1043.

De anima, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 166.

De unione corporis et animæ, id., CLXXVII, 285

Visio status animarum post mortem, Joannes monac., CLXXX, 177.

De natura corporis et animæ, Guilelmus abb., CLXXX, 695.

Liber de anima corpore exuta, Hugo Eterianus, CCII, 163.

XI. — *De anima brutorum.*

Animale nihil sine sensu, nihil sensuale sine anima, Tertullianus, II, 775. — Utrum animalibus mens insit, et quinam hanc ipsis tribuerint, Lactantius, VII, 93. Eorum intelligentia et providentia futuri, id., VI, 765. Illorum animæ morte solvuntur, *ibid.*, 321, quinam ipsis rationem tribuerint, *ibid.*, 917. — Anima inest et pecori, S. Augustinus, XLII, 1037, 1061., bestiarum animæ vivunt, sed non intelligunt, *ibid.*, 975, 979. Bestiæ intellectu carent, id., XXXVI, 480, XXXVII, 1939. Bestiæ sentiunt, reminiscuntur, appetunt, id., XLII, 999; imagines in parte animæ brutorum, *ibid.*, 979. — Animalium animæ cum ipsa carnis nativitate nascuntur, et in carnis morte finiuntur, sed non reguntur ratione, Gennadius, LVIII, 984. — Animal rationis amicum, Dracontius, LX, 723. — Animæ brutorum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1231. — Animalium animæ quæ, B. Alcuinus, CI, 1076. — Anima bruti non vivit, nisi quamdiu vivificat, S. Bernardus, CLXXXII, 239 — Animæ brutorum cum ipsis intereunt, Robertus Pullus, CLXXXVI, 739 — Spiritus bruti unde vocetur spiritus, naturalis, vitalis, et an sit animatus vel inanimatus, Alanus de Insulis, CCX, 530, 331.

XXXIX.

INDEX DE RATIONE HUMANA

ET DE EJUS EXCELLENTIA, POTENTIA, INFIRMITATE,

LOGICO REFERENS ORDINE QUIDQUID DE HIS DIXERE SS. PATRES.

MONITUM.

Hoc in Indice, rerum ordinem logicum tenemus; sic, ratione definita, illius exsistentiam, fines, excellentiam exponimus; sed cum inter illas rationis humanæ dotes plurimi exsurgunt defectus, illius infirmitates et istarum causas aggredimur, varias de his omnibus Patrum sententias vel referentes, vel numeris saltem et voluminum et columnarum indicantes.

I. — *Rationis definitio.*

Ratio est mentis motio ea quæ discuntur distinguendi et connectendi potens, S. August., XXXII, 1009. — Ratio est aspectus mentis quæ verum contemplatur, id., XXXII, 6.6; XXXVIII, 255; XL, 786 — Rationis est animæ supra corporalia et infra spiritualia collocata, id. XL, 808 — Ratio est vis animæ, quæ omnia discernit et judicat, id., XL, 809. — Ratio animi motus quo ducitur ad arcanum veritatis, Cassiod., LXX, 1284. — Ratio est motus quidam animi visum acuens mentis, veraque a falsis distinguens, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 82. — Ratio nihil aliud est quam intellectus, ex quo Dei et angelorum similes efficimur, Guibertus, CLVI, 33. — Triplex S. Bernardi rationis egregia definitio. S. Bernard. CLXXXIV, 341 et 331. — Est ratio vis quædam bonum a non bono discernens, Philippus de Harveng., CCIII, 946.

II. — *Rationis exsistentia.*

Anima humana est rationalis.

Tertullianus, II, 295, 679; S. Hier., XXIII. 1025; XXX, 681; S. Aug., XXXII, 1048; XXXV, 1518; XXXVII, 1887; XL, 784, 814; S. Prosperus Aquit., LI, 505; Gennadius LVIII, 984, 985; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 83; Florus, CXIX, 129; Joannes Scotus, CXXII, 735; S. Remigius, CXXXI, 60; S. Bruno, CLII, 64, 1082; S. Anselmus, CLVIII, 215, 440, 534; Honorius Aug. CLXXII, 97, 98. Hugo de S. Vict., CLXXV, 419; CLXXVII, 589; Guillelmus abb. CLXXX, 703; Adamus Præm., CXCVIII, 100. — Homo est animal rationale, Tert., II, 160; S. Hil. IX, 564; S. Hier., XXIV, 49; Dionysius Exiguus, LXVII, 357; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 76; Joannes Scotus, CXXII, 756; S. Anselmus, CLVIII, 567; Hermannus, CLXXX, 14; S. Bern., CLXXXII, 621, 746. — Homo particeps rationis, Arnobius, V, 835, 746; S. Aug., XLIV, 530; S. Leo, LV, 127; Boetius, LXIII, 635; LXIV, 12; S. Remigius Lugd., CXXI, 1112; Joannes Scotus, CXXII, 733 757; S Anselmus, CLVIII, 504; Rupertus. CLXVII, 257. — Cœli ratio in animo est. Lact., VI, 636. — Dedit homini artifex noster sensum et rationem, id VII, 14. — Per textum Genesis. *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*, plerique Patres rationis existentiam arguunt, S. Hil., IX, 566, 721; X, 134; S. Zeno, XI, 340; S. Ambr., XIV, 258; XV, 1214; S. Aug., XLII, 103, 1040; XXXIV, 245; XXXVI, 218; XLII, 1004; S. Leo, LIV, 168; S Faustus, *LVIII, 825*; Eugyppius, LXII, 917; Virgilius. LXIX, *192; S.Greg.* Mag., LXXV, 715; Ven. Beda, XCI, 29; XCII, *639; XCIII*, 689, 757, 826; Alcuinus, C, 565 *et seqq.*; S. *Fulg.*, LXV, 668; S Remigius Ant., CXXXI, 57, 477; Guibertus, CLVI, 55; Petrus Alf., CLVII, 618; S. Anselmus Cant., CLVIII, 805, 806; S. Bruno Segn. CLXIV, 158; Rupertus, CLXVII. 249; CLXXI, 185 et 184; Ven. Hildebertus, CLXXI, 1118, 1215; Hugo de S. Vict., CLXXV, 37; Guillelmus abbas, CLXXX, 721 et 722; S. Bernard., CLXXXIII, 667; CLXXXIV, 774; Gerholsus, CXCIII. 629, 683; Wolbero, CXCV, 1264; Petrus Pict., CCXI, 966. — Scias te mortalem, rationalem, S. Amb., XV, 1214. — Ratio naturale homini lumen, Rufinus. XXI, 786. — Ratio inter bona homini a Deo concessa, S. Hier., XXIII, 1073. — Homo per rationem naturæ angelicæ consors. S. Aug., XXXII, 1287; Eugyppius, LXII, 890; Jumilius, LXVIII, 26; LXXIX, 488; Ven. Beda, XC, 1113; Alcuinus, C, 517; Guibertus, CLVI, 590; S. Anselmus, CLVIII, 436, 444; Rupertus, CLXIX, 212; S. Bern., CLXXXIII. 449. — Ratio menti naturaliter inest, S. Aug., XLII, 999 et 1009.— Ratio non in infantibus nulla sed sopita, id., XXXIII, 561.— Homo per corpus communis cum bestiis, per rationem cum Deo, S. Petrus Chrysol., LII, 596 —Deus hominem concessit sapere, id., LII, 625.—Primus homo rationali spiritu animatus est, S. Leo, LIV, 205.—In homine neganda ratio, antequam negetur libertas. S. Faustus, LVIII, 831.—Homo animalibus per rationem præstat, *ibid.*, 830; Boetius, LXIV, 495; S Greg. Mag., LXXV, 956; LXXIX, 614; S. Anselmus, CLVIII, 444; Rupertus, CLXVII, 266; Herveus, CLXXXI, 54. —Anima perfectionem in ratione obtinet, Dionysius Exiguus, LXVII, 371. — Homo ex corpore et anima rationali constat, Vigilius, LXIX. 196. — Rationem homini inesse quis dubitet? Cassiod., LXX, 1284. — Ratio in mente, sicut domina familiæ, S. Greg. Mag., LXXV, 546.—Rationabilitas in mente, sensualitas in carne, id., LXXXIII. 418, S. Isid. Hisp., LXXXIII, 599. — Anima dum discernit, ratio est, *ibid.*, 84. — Ratio est quasi vertex in anima, Beda Vener., XCIII, 522, 552. — Homo solus inter mortales ratione valet, Alcuinus, CI, 640. — Anima nostra invisibilia videt, Joannes Scotus, CXXII, 1153. — Inest animæ ratio, S. Petrus Dam., CXLIV, 563. — Semper habemus instrumentum ratiocinandi, S. Anselmus Cant. CLVIII, 535.— Mens speculum Divinitatis per intelligentiam, id., CLVIII, 213, 710. — Lux rationis in omnibus lucet, Rupertus, CLXIX, 213. — Motus animæ cogitatio rationis, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1035. — Sapientia mundi est ratio humana, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 586.—Corvus sine nigredine, nivis sine candore, et homo sine ratione non sunt, S. Bern., CLXXXIII, 1169. — Anima ratione munita, Robertus Pullus, CLXXXVI, 734. — Dominus tribuit nobis intellectum, Gelhohus, CXCIII, 838. —Homo rationabilis, Wolbero, CXCV, 1223.—In corpore humano inhabitat ratio, Adamus Præmonst, CXCVIII, 100.

III. — *Rationis finis.*

Homo ratione præditus ut creationem percipiat et miretur, Lact., VI, 749; VII, 122; Vener. Beda, XCI, 30. — Rationis finis Dei cognitio, Lact., VII, 14; S. Hil., IX, 527; S. Zeno, XI, 126; S. Amb., XVI, 1132; S. Hier., XXVI, 504; XXIII, 116; XXX, 720; Hincmarus, CXXV, 131; S. Anselmus, CLVIII, 401; B Ado, CLX, 1081. — Rationis finis cultus Deo præstandus, Lact., VI, 749; VII, 93, 14; S. Hil., IX, 828; S. Aug., XL, 812; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 586; Philippus de Harveng., CCIII, 946; Alanus de Insulis, CCX, 254. — Ratio homini data ut Dei imitator sit. S. Leo, LIV, 168; LV, 125; S. Anselmus. CLVIII, 803; S. Bernard. CLXXXIV, 773.—Ratio creata ut sibi ipsi bonum esse non possit homo, Eugyppius, LXII, 933 — Data homini ratio ut bonum a malo discernat, S. Greg. Mag., LXXVI, 427; S. Anselmus Cant., CLVIII, 337, 803; Philippus de Harveng, CCIII, 946. — Ratio data est omnem homini vitam regere et gubernare, Alcuinus, CI, 614. — Humanam naturam rationalem fecit Deus, ut irrationalem secundum Dei voluntatem disponeret, S. Anselmus, CLVIII, 806. — Creata ratio ut homo ad summam felicitatem perveniat, S. Anselmus, CLVIII, 804; Rupertus, CLXVII, 259; Ven. Hildebertus, CLXXI, 1107; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 721; CLXXVII, 93; Hermannus, CLXXX, 13. — Deus corpori hominis rationem sociavit, ut ostenderet exemplum unionis quæ est inter spiritum et Deum, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1107. — Deus hominem ratione decoravit, ut omnibus animalibus præstaret, S. Bernard., CLXXXIV, 541, 773.

IV. — *Rationis excellentia.*

1° Circa veritates naturales.

Naturam rerum cœlestium, terrenarumque conquisiverunt philosophi, Lact., VII, 13. — Mens hominis scrutator utriusque naturæ, S. Amb., XVI, 134.— Ratio hominis astra cœli considerat, id., XVI. 1134, 1212.— Geometria ars philosophorum propria, S. Hier., XXV, 419. — Anima de rerum varietate et de ipsa cogitatione judicat, S. Aug., XLII, 186.—Rationis vis in his quæ ad musicam pertinent percipiendis, id., XXXII, 1177; Boetius, LXIII, 1176, 1193, 1195, 1196. — Quædam in physicis certo sciuntur, S. Aug., XXXII, 946. — Homo est, et se esse novit, et id esse ac nosse diligit, in his tribus non fallitur homo, id., XLI, 309.—Ratio ipsa ratione cognoscitur, id., XXXII, 1246, 1247, 1268 — Ratio excogitat tria omnium disciplinarum, id., XXXII, 1012. — Ratio in scientiis physicis valet, id., XL, 808 —Infelix homo qui scit illa naturalia, se autem nescit, id., XXXII, 708. — In duobus naturalibus vis apparet rationis, id., XXXII, 1010.—Si ad terrena ordinanda impotens esset ratio, prorsus non vitiata sed exstincta fuisset, S. Prosper Aquit, LI, 241. — Philosophia siderum vias radio describit, Boetius, LXIII, 613. — Ratio species rerum detegit, id., LXIII, 849. — Ratio imaginabilia comprehendit, id., LXIII, 850. — Arithmetica viribus rationis innititur, id. LXIII, 1082, 1083, 1196. — Philosophia de humanarum divinarumque rerum scientia disserit, id., LXIII, 615; LXIV, 11.—In naturalibus rationabiliter versari oportet, *id.*, LXIV, 1250.—Animus rerum origines, species et magnitudines perspicit, S. Isid., Hisp. LXXXIII, 564.—Ratio causam fulgurum detexit, id., LXXXIII, 1002. — Lunam a sole illuminari contendunt philosophi, id., LXXXIII, 993.— Philosophia naturas rerum percipit. Alcuinus, CI, 947; Manegaldus, CLV, 152; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 581. — Ante Christum in mundo scientiæ naturales, Ernaldus CLXXXIX, 1590. — Circumierunt sapientes hujus sæculi rerum naturas, S. Bern. CLXXXIV, 29.

2° Circa veritates supernaturales.

Gentiles philosophi sola duce ratione multas supernaturales veritates detexerunt, Tert., I, 513, 517, 588; II, 687, 795; S. Cyp., III, 1068; Lact., VI, 121, 130, 131, 153, 1019; VII, 113; S. Zeno, XI, 371, 372; S. Hier., XXV, 135; XXX, 650; S. Aug., XXXIII, 389; XXXIV, 361, 604, 1056; XXXVIII, 439, 776; XL, 1161; XLI, 136, 230, 231; Salvianus, LIII, 29, 30; Primasius, 419; S. Petrus Dam., CXLV, 604; Lanfrancus, CL, 109; S. Bruno, CLII, 1205; CLIII, 28; Hugo de S. Vict. CLXXV, 833; Abælardus, CLXXVIII, 1712, 1715; Alanus de Insulis, CCX, 314. — Deus rationi innotescit per speculum creationis, Tert., II, 798; S. Amb., XVI, 1134; S. Hier., XXIII, 1039; XXV, 395, 511; XXX 650, 720; S. Aug., XXXII, 745; XXXIII, 519; XXXVI, 944, 1851; XXXVIII, 1022; XL, 761; S. Petrus Chrysol., LII, 157; Boetius, LXIII, 788; S. Greg. Mag., LXXV, 956; LXXVI, 358; S. Isid., Hisp., LXXXIII, 543; Joannes Scotus, CXXII, 1155; Atto, CXXXIV, 139; S. Anselmus, CLVIII, 258; Honorius Aug., CLXXII, 44; CLXXVI, 219; S. Bern., CLXXXII, 787; CLXXXIII, 473; CLXXXIV, 29; Richardus de S. Vict., CXCVI, 51, 52; S. Martinus Leg., CCVIII, 1214. — Deus rationi innotescit per conscientiam, Tert., II, 798; S. Aug., XL, 818; XLIV, 247; Honorius Aug., CLXXIV, 217; CLXXVI 219; S. Bern., CLXXXIV, 525. — Deum omnes naturaliter sciunt, Arnobius. V, 815. — Docet ratio falsas esse rei-

giones deorum, Id., VI, 286.—Deus non ignorabilis, sed inenarrabilis, S. Hil. X. 57. — Qui dicunt Dominum malorum esse factorem nescierunt potentiam rationis, S. Philastrius, XII, 1189.—Deum unum et simplicem omnes sentiunt et intelligunt, Zacchæus, XX, 1107. — Homines tales facti sunt, ut Deum possent agnoscere, si velint, S. Hier., XXV, 651. — Hæc est vis veræ Divinitatis, ut creaturæ rationali jam ratione utenti, non omnino penitus possit abscondi, S. Aug., XXXV, 1910. — Naturaliter sentit anima humana se esse factam a Deo, id, XLIV, 247. — Mens rationalis ad summæ sapientiæ investigationem sola assurgere valet, id., XL, 812.— Mens contemplatur quod æternum est, Eugyppius, LXII, 1083. — Omnis homo ex ratione colligit a Deo creatum se esse, S. Greg. Mag., LXXVI, 403. — Per rationis acumen Deus nobis revelatur, Haymon, CXVII, 574. — Ad intelligendum Deum omnem meæ rationis intuitum verti. S. Bruno, CLII, 1281.—A Deo tribuendis corpore et forma abhorret ratio, Petrus Alphonsus, CLVII, 541. — De Deo ratione disseritur, S. Anselmus, CLVI I, 141 *et seqq.* — Mens humana se et summam essentiam intelligere potest, id, CLVIII, 186. 212. — Deus partim humana mente agnoscitur, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1071. — Immutabilitas Dei docte et theologice descripta, id. CLXXI. 860.

3° Circa veritates morales.

In conscientia hominis existit lex naturalis, Tert., II, 598, 600; S. Hil., IX, 604; S. Amb., XVI, 1231; XIV, 292, 598; XVII, 755, 771; Rufinus, XXI, 775; S. Hier., XXVI, 549; S. Aug., XXXIII, 683, 1574; XXXIV, 673; XXXVI, 673; XLIV, 227, 228; XLV, 1492; S. Petrus Chrysologus, LII, 198; S. Greg. Mag., LXXVI, 427; LXXV, 518; V. Beda, XCIII, 505; S. Remigius Lugd., CXXI, 1112; S. Bruno, CLIII, 29; S. Petrus Dam., CXLIV, 536; V. Hildebertus, CLXXI, 692; V. Godefridus, CLXXIV, 1131; Ger., CLXXXI, 102; S. Bern., CLXXXIII, 977; Garnerus, CXCIII, 287; Wolbero, CXCV, 1852; Petrus Celleusis, CCII, 924; Philippus de Harveng. CCIII, 851, 946. — Homo naturaliter inter bonum et malum distinguere potest. S. Amb., XVI, 443; S. Anselmus, CLVIII, 214; Franco Affl., CLXVI, 725; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 278; Robertus Pullus, CLXXXVI, 734; Garnerus, CXCIII, 187; Gerohus, CXCIII, 1320; Wolbero, CXCV, 1051. — Ratio ad refrenandas libidines posita. S. Amb., XVI, 91, 290; Rufinus, XXI, 709; S. Hier., XXIII. 1025; S. Aug., XXXIV, 746; XXXVIII, 70; XLI, 427; Eugyppius, LXII, 726, 839, 897; S. Greg. Mag., LXXV, 1048; Alcuinus, CI, 610; S. Remigius Aut., CXXXI, 164; Garnerus, CXCIII, 924; Alanus de Insulis, CCX, 141.—Ratio nos docet recta, quæ agere debemus; Rufinus, XXI, 749; S. Hier XXIV, 718; S. Aug., XXXII, 1312; XXXIV, 746; S. Prosperus Aq., 41, 493; S. Faustus, LVIII, 825, 826; S. Greg. Mag., LXXV, 1154. Guibertus, CLVI, 41. — Philosophia omnium magistra virtutum. Boetius, LXIII, 603. — Est pars philosophiæ *ethica* quæ modum bene vivendi docet. Alcuinus, CI, 947. — Profani moralium librorum auctores in multis sacris libris concordant. Lanfrancus, CL, 158 comment.— Tullius ad quasdam ordinis moralis veritates pervenit. V. Hildebertus, CLXXI, 1009 *et seqq.* — Ratio data ut voluntatem instruat. S. Bernard, CLXXXII, 1003. — Peccatorum primus judex, ratio. Garnerus, CXCIII, 287.

4° Rationis excellentia generaliter expressa.

Ratione nihil præstantius in homine. Lact., VII, 19, 595; S. Amb., XV, 1361; Rufinus, XXI, 655; S. Aug., XXXIII, 546, 918, 1233, 1248. — De rationis usu in religione. Lact., VI 287, 288; S. Aug., XXXIII, 454; Cassianus, L, 175; Eugyppius, LXII, 897, 898; S. Fulg. LXV, 480; S. Anselmus, CLVIII, 1193; Guillemus abb., CLXXX, 710. — Ratione animus tanquam certissimo duce nititur. S. Hil., IX, 416. — Intelligentia rationis officium. Id., IX, 527.—Perceptio rationis sensuum perceptionibus præstat. S. Hier., XXVI, 222; S. Aug., XXXIII, 615; XXXIV, 145; S. Prosperus Aq., LI, 493.—Ratio fons sapientiæ. S. Hier., XXIII, 1025 — Ratio est cibus mentis. Id., XLIV, 680.— Ratio animæ caput et oculus. Id., XXXII, 1177, 1248.— Ratio capax scientiæ et veritatis. Id., XLI, 789. — Ratio exemplis anteponenda. Id., XLI, 136. — Ratio vera non errat. Id., XXXIII. 455.— Verum et falsum ratio percipit. Id., XL, 788.—Ratio fons scientiæ. Id., XXXII, 1066, 1067, 1268; XL, 787; Wolbero, CXCV, 1224; S. Bern., CLXXXII, 790. — Duplex veritatis principium, auctoritas et ratio. S Aug., XXXII, 957, 1001. 1007; S. Prosperus Aq., LI, 496; S. Bruno, CLXX, 618. — Philosophia splendore veræ lucis, Boetius, LXIII, 655. — In ratione semen veritatis. Id., LXIII, 775, 776, 777, 845. — Fides rerum a ratione collecta. Cassiod., LXIX, 513. — Quot bona ex ratione defluunt. Id., LXX, 1285; S. Isid. Hisp., LXXXIII, 834.— Peccatum originale rationem non exstinxit. Hincmarus, CXXV, 269; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 1120.— Philosophorum lectio ad intelligentiam Scripturæ conducens. S. Petrus Dam., CXLV, 560. — Divus Paulus rationem approbat. Lanfrancus, CL, 323, 324; S. Bruno, CLIII, 558 — Quid valet ratio sine gratia, Hugo de S. Victore, CLXXV, 411. — Carmina de ratione. Alanus de Insulis, CCX, 496 *et seqq.*

V. — *Rationis infirmitas.*

1° Circa veritates naturales.

Rationi imperviæ sunt rerum naturalium causæ. Arnobius, V, 892; Lact. VI, 414; VII, 54, 60, 61, 62, 64; Constantinus Mag. VIII, 419; S. Hil., IX, 718; S. Zeno, XI, 318, 402, 445; S. Hier. XXIII, 1075; S. Greg. Mag. LXXV, 835; LXXVIII, 990; S. Isid. Hisp. LXXXIII, 1011, 1015. — Anima pro ratione mysteriis plena Lact., VII, 62. 68, Dionysius Exiguus, LXVII, 361; S. Greg. Mag, LXXV, 835; Guibertus, CLVI, 36. — Opera creationis pleraque rationi inscrutabilia. S. Zeno, XI, 455, 456; S. Amb. XIV, 249; XVI, 1339; Zachæus, XX, 1092; S. Hier, XXVI, 504; S. Aug. XLI, 352; S. Petrus Chrysol., LII, 620; Cassiod, LXX, 657; S. Bern. CLXXXIII, 551; Alanus de Insulis, CCX, 869. — Scientia incerta et vana. S. Aug., XL. 29; Manegaldus, CLV, 155; S. Anselmus, CLVIII, 761; Rupertus, CLXVIII. 1277; V. Hildebertus, CLXXI, 478; S. Bern., CLXXXIII, 667.—Quo eamus et unde venimus ratio docere nequit. S. Greg. Mag., LXXIX, 1122. — Circa naturales veritates fallax ratio. Manegaldus, CLV, 154. — Intelligentia rerum a Deo. Philippus de Harveng, CCIII, 17.

2° Circa veritates supernaturales.

Infinita Dei magnitudo menti innaccessibilis. Tert., I, 509, 806, 809, 810; II, 759. — Bona electis promissa intellectus apprehendere nequit. Lact. VI, 658. — In Dei rebus mens deficit. S. Hilarius, X, 53, 230, 385; IX, 718, 855, 58, 149, 94, 145. — Scientiam cœlestium homo possidere non potest. S. Hil., X, 107. — In Deo mysteria rationi incomprehensibilia. S. Amb., XVII, 511; S. Hier., XXX, 561, 700; S. Aug., XXXIV, 790; XXXII, 661; XLII, 1120. — Miracula Evangelii explicare ratio nequit. Cassianus, L, 136. — Judicia Dei impenetrabilia. S. Prosper Aq., LI, 687; S. Petrus Chrysol., LII, 157; Salvianus, LIII, 38; S. Maximus Taur., LVII, 619, 457.—Veritates, quas percipit ratio æternam vitam non possunt conferre, S. Prosperus Aq. LI, 246. — Pauca de Divinitate ratio valet. Boetius, LXIII, 818; Eugyppius, LXII, 955, 890; Primasius, LXVIII, 419; Cassiod, LXX, 1067. — Actus Dei, sed nullo modo substantiam apprehendit ratio. Cassiod., LXX, 1031; S. Greg. Mag., LXXVI, 99.—Hominem de Deo loqui est cæcum de lumine disserere. S. Greg. Mag., LXXVI, 403, 459; LXXV, 708, 686, 679. — Deus incomprehensibilis, Rab. Maur., CVIII, 613; CXII, 418; Haymon. CXVIII, 558; Lupus abbas, CXIX, 493; Joannes Scotus, CXXIII, 562, 413, 844, 1158. — Excedunt humanam mentem Dei perfectiones, Gezo. CXXXVII, 376; Manegaldus. CLV, 157; S. Anselmus, CLVIII. 320. 210, 608, 609, 581; Rupertus, CLXVII, 1248; Honorius Aug., CLXXII, 1246. — Verum summum apprehendere nequiverunt philosophi, Hugo de S. Victore, CLXXXI, 581. — Supra rationis vires incarnatio et redemptio, Herveus, CLXXXI, 610.—Scientia Dei superat omnem intellectum, Id., CLXXXI, 1188. — Divinitas rationi abyssus, S. Bern., CLXXXIII, 525; Adamus Præmonstratensis, CXCVIII, 836; Gualterius, CCIX, 586; Alanus de Insulis, CCX, 535, 444, 539.

3° Circa veritates morales.

Ratio sibi derelicta notiones boni et mali mox confundit. Tert., I, 653; S. Bruno Sign., CLXIV, 246; Ven. Godefridus, CLXXIV, 421; S. Bern. CLXXXIII, 667; Innoc., III, CCXVII, 1038. — Philosophi per se justitiæ notionem habere non poterant. S. Zeno, XI, 281. — De insufficientia legis naturalis. S. Amb., XVII, 155; Rufinus, XXI, 692; S. Hier., XXX, 673, 720; S. Aug., XXXVI, 673; XXXVII, 1574; S. Prosperus Aug., LI, 239; Gennadius. LVIII, 991; S. Bruno Herbip., CXLII, 141; Lanfrancus, CL, 110; S. Bruno, CLIII, 40; Rupertus, CLXVIII, 131; V. Gildebertus. CLXXI, 548, 692; Hugo de S. Vict., CLXXV, 559, 560; CLXXVI, 301; Herveus, CLXXXI, 656; Gerhohus, CXCIII, 1177; Wolbero, CXCV, 1052; Petrus Cellensis, CCII, 924. — In rationali natura ignorantia rerum agendarum. S. Aug., XL, 244.—Delicta sua qui se que non intelligit., Rufinus. XXI, 714. — Sancta consilia

4° Infirmitas rationis generaliter expressa.

VI. — *Rationis infirmitatis causæ.*

1. Causa, peccatum originale et actuale.

2. Causa, superbia mentis.

3. Causa, carnis concupiscentia.

Bern., CLXXXIII, 755.—Vagationem mentis illicita generat tristitia, Garnerus, CXCIII, 155.—Ex ventris ingluvie hebetudo intelligentiæ, Garnerus, CXCIII, 153. — Luxuria decipit mentem, Id., CXCIII, 154.

XL.

INDEX DE PARADISO TERRESTRI

IN QUO, SEMOTA PECCATI ORIGINALIS QUÆSTIONE, NOTATUR QUIDQUID PATRES SCRIPSERE DE HISTORIA EDEN A TRANSLATIONE IN ILLUM USQUE AD EJECTIONEM ADAMI, SEU, 1.) QUÆ ANTE, 2.) QUÆ PER, ET 3.) QUÆ POST LAPSUM PRIMORUM PARENTUM IN EO PERACTA SUNT.

—

I. — *Ante lapsum.*

In hac parte explicatur Genes. cap. II a vers. 8 ad ultimum; scilicet, de plantatione, lignis et fluviis paradisi terrestris, de Adami introductione, præcepto non comedendi de ligno scientiæ boni et mali (non quod ipsum lignum in sua natura rationale esset, vel scientiam boni et mali habuisset, sed quod Adam in eo experiri et scire poterat quid esset inter obedientiæ bonum et inobedientiæ malum), de adductione et nominatione animalium, de sopore, vaticinio, Adami et mulieris formatione, de non erubescentia (seu quod Adam et Eva custodientes angelicæ dignitatis honestatem erant quidem nudi mundanis vestibus sed immortalitatis splendore erant vestiti), et de statu morali et physico Adami et Evæ dum commorati sunt innocentes in hoc amœnissimo loco (id est quod ad hoc in paradiso terrestri positi fuerant, boni, felices, sine ulla carnis impugnatione, liberi ad bonum et ad malum, ut, si ad sui Conditoris obedientiam charitatis vinculis se astringerent, ad cœlestem patriam quandoque sine carnis morte transirent, sic namque mortales fuerant conditi ut, si peccarent, mori possent, et immortales ut, si non peccarent, etiam non mori possent, atque ex merito liberi arbitrii beatitudinem illius regionis attingerent in qua vel peccare vel mori non possent).

Tertullianus, I, 1277, 1302; II, 288, 293, 599, 665, 725, 725, 883, 900, 904. — Novatianus, III, 887, 896, 916. — S. Cyprianus, IV, 650, 822, 896, 912, 929.—S. Victorinus mart., V, 304, 312, 325, 314. — Magnes presb., V, 346. — Lactantius, VI, 322, 323, 666, 755, 756, 931, 932, 933. — Victorinus poet., VIII, 1289. — S. Hilarius, IX, 334, 930. — S. Zeno, XI, 314. — Firmicus Mater., XII, 1037. — S. Philastrius, XII, 1239. — Jul. Hilarianus, XIII, 1099. — S. Ambrosius, XIV, 275, 300, 700, 921, 954, 1061; XV, 1205, 1206, 1211, 1212, 1468, 1484, 1584, 1585, 1632, 1911; XVI, 310, 316, 1142. — Juvencus poet., XIX, 347. — Cœl. Sedulius, XIX, 612. — Faltonia Proba, XIX, 803, 816. — Sulpicius Sever., XX, 95, 232. — S. Gaudentius, XX, 899. — S. Hieronymus, XXII, 659, 732, 1033; XXIII, 940, 941; XXV, 1089. — S. Augustinus, XXVII, 140, 607, 649, 654; XXXIV, 202, 203, 208, 371, 380, 383, 384, 385, 386, 396, 400, 401, 402, 403, 408, 487, 553, 574, 575; XXXVI, 668; XXXVIII, 172; XL, 332; XLI, 395, 397; XLII, 613, 614, 615; XLIV, 109, 110, 172, 173, 271, 935; XLV, 1090, 1536, 1556, 1598. — Mar. Mercator, XLVIII, 198, 632, 638, 639, 642, 645. — S. Eucherius, L, 906, 907, 908, 909. — S. Prosper, LI, 734. — S. Petrus Chrysologus, LII, 505, 359, 506, 507, 509, 520, 538. — S. Salvianus, LIII, 37. — S. Leo Mag., LIV, 871. — S. Maximus Taurinens., LVII, 448, 567, 570, 571, 572, 575. — Gennadius, LVIII, 985. — S. Avitus, LIX, 327, 328, 329, 330. — Prudentius poet., LIX, 803, 801, 826, 827, 856. — S. Paulinus Nolan., LXI, 441, 905. — Mar. Claud. Victor, poet., LXI, 938. — Amœnus poet., LXI, 1075. — Eugyppius, LXII, 642, 643. — Gilbertus, LXIV, 1392, 1394, 1410, 1411, 1412. — Boetius, LXIV, 1333. — S. Fulgentius, LXV, 447, 466, 503, 664, 700, 701. — Dionysius Exiguus, LXVII, 380, 381, 550. — Cassiodorus, LXX, 29, 806, 1017. — S. Gregorius Turonens., LXXI, 163. — Vitæ Patr., LXXIII, 421, 582. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 649, 661, 664, 663, 973; LXXVI, 231, 293; LXXIX, 21, 222, 314, 553, 554, 555, 556, 557, 606, 619, 620, 646. — S. Paterius, LXXIX, 686, 687, 688, 689. — Taio, LXXX, 753, 754. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 1236. — Pirminius, LXXXIX, 1031. — Beda, XCI, 13, 43, 45, 47, 48, 49, 50, 206, 207, 208; XCIII, 223, 226, 227, 228, 269, 270, 271, 272. S. Hildefonsus, XCVI, 114. — S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 268, 269. — Alcuinus, C, 517, 518, 519, 520, 521, 522. — Sedul. Scotus, CIII, 56, 139. — Theodulfus, CV, 231. — Halitgarius, CV, 676. Freculphus, CVI, 921, 922. Rabanus Maurus, CVII, 462, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 568, 595; CVIII, 368; CXI, 31, 99, 334; CXII, 46, 461. — Walafridus Strabus, CXIII, 86, 87, 88. — Angelomus, CXV, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134. — Haymo, CXVII, 568, 629, 730; CXVIII, 93. — S. Lupus, CXIX, 602, 625, 628. — Paschasius Radbertus, CXX, 196, 218, 647, 736. — Ratramnus, CXXI, 71, 85. — S. Remigius Laudunens., CXXI, 1087. — Joannes Scotus, CXXII, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840. — Hincmarus Remens., CXXV, 131, 231, 234, 375. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 60, 61, 62, 63, 88, 803. — S. Odo, CXXXIII, 543, 544, 568. — Ratherius, CXXXVI, 191, 193. — Petrus Damianus, CXLV, 512, 590, 745, 779, 790, 883.—S. Bruno Herbipol., CXLII, 578, 812. — Othlonus, CXLVI, 63. — Lanfrancus Cantuariens., CL, 160. — S. Bruno Carthus., CLII, 750, 1331. — Radulphus Ardens., CLV, 1742. — Guibertus, CLVI, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 78, 99, 100, 589, 590. — Goffridus, CLVII, 238. — S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 325, 393, 400, 401, 441, 442, 443, 444, 445, 538, 540, 634, 815. Ivo Carnotens., CXLII, 506.— Anselmus Laudunens., CLXII, 1236.—Callistus II, pap., CLXIII, 1378. — S. Odilo, CXLII, 1007. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 162, 163, 164, 165; CLXV, 876. Drogo, CLXVI, 1525. — Rupertus, CLXVII, 253, 269, 270, 271, 276, 277. Hildebertus, CLXXI, 1119, 1120, 1121. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1117, 1118. — Godefridus, CLXXIV, 31, 276, 368, 1013, 1091, 1131. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 39, 40, 638, 639. — Petrus Abælardus, CLXXVIII, 780, 781, 782. — Hermannus, CLXXX, 16, 17, 18. — S. Bernardus, CLXXXII, 958; CLXXXIII 166; 167, 479; CLXXXIV, 184. Zacharias, CLXXXVI, 267. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 746, 752. — Petrus Venerab., CLXXXIX, 692. — Ernaldus, CLXXXIX, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1540. — Petrus Lombardus, CXCI, 293, 581, 1239; CXCII, 215, 686, 687, 688.— Magister Bandinus, CXCII, 1045, 1046, 1047.— Garnerus, CXCIII, 553.— Gerhohus, CXCIII, 869, 1137, 1196, 1259; CXCIV, 231, 285, 601, 604. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1067, 1068, 1069, 1070. — Adamus Scotus, CXCVIII, 586, 593, 594, 614-624.— Petrus Cellensis CCII, 892, 1032. — Philip. de Harveng, CCIII, 19, 593, 594.—Thomas Cisterciens., CCVI, 691.—Petrus Pictaviens., CCXI, 960, 961, 1011.

II. — *Per lapsum.*

Sub hoc titulo agitur de Genes., cap. III, vers. 1 ad 9, seu de permissione et modo tentationis et seductionis ex parte diaboli erga Adamum et Evam (Deus enim dixerat, « morte moriemini, » Eva dixit, « ne forte moriamur; » novissime serpens dixit, « nequaquam moriemini, »), quod mox Eva comedit de ligno vetito, jamque quod Adam per mulierem decipitur, pariterque comedit: tandemque de apertione oculorum, erubescentia, et ficulneis succinctoriis. Unde quod dum uterque divinitatis similitudinem appetunt, ceciderunt et munera immortalitatis perdiderunt; quodque perdita charitate, mali inventi sunt, hoc est quod princeps victorum, dum eos vicit, ad Dei imaginem factos, pudicitia armatos, temperantia compositos, illis donis ac tantis bonis exspoliavit, pariterque peremit...

Tertullianus, I, 405, 406, 1256, 1257; II, 314, 904. — Novatianus, III, 888. — S. Cyprianus, IV, 496, 629, 630, 634, 633. — S. Victorinus, V, 313. — Magnes, V, 316 — Lactantius, VI, 323, 756, 932, 933, 933.—Victorinus, VIII, 1289.— S. Hilarius, IX, 502, 807, 808, 929, 930, 931, 960,

967.—S. Zeno, XI, 227, 314, 340 348, 352 —Firm. Maternus, XII, 1037, 1038, 1039.—S. Ambrosius, XIV, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307. 308, 701, 792, 825, 842, 922, 944. 1010; XV. 1358, 1371, 1421. 1422, 1468, 1630, 1631, 1646, 1718; XVI, 310, 398, 522, 1152. 1153, 1154.—Juvencus, XIX, 348.—Faltonia Proba, XIX, 806, 807.—Sulpicius Severus, XX, 95, 232.—S. Gaudentius, XX. 951, 952, 976.— Rufinus, XXI, 1140.— S. Hieronymus, XXIII, 940, 942; XXVI, 535. 731, 1061.— S. Augustinus, XXXII, 607, 641; XXXIII, 141; XXXIV, 206, 207, 208. 209, 213, 380, 382, 385, 429, 443, 445, 446, 487; XXXVII. 1008, 1383; XXXVIII, 161; XL, 333; XLII, 613, 614, 616, 617; XLIV, 171, 183, 258, 260, 271, 433, 471; XLV, 1144, 1179, 1271, 1274, 1496, 1553, 1554, 1555.—Marius Mercator, XLVIII, 115, 116, 117.—Cassianus, XLIX, 632, 633, 736, 737.—S Eucherius, L, 910, 911, 912. — S. Prosper, LI, 237, 238, 239, 735.—S. Petrus Chrysologus, LII, 193, 225, 247, 410, 424.—S. Leo Magnus, LIV, 211.—S. Maximus Taurinens., LVII, 234.—Gennadius, LVIII, 985.—S. Avitus, LIX, 330, 332, 335, 338.—Prudentius, LIX, 805, 857, 858.—Amœnus. LXI, 1075.— S Paulinus Nolan., LXI, 441. — M. Claud. Victor, LXI, 938.— Eugyppius, LXII, 607, 642, 643.— S. Fulgentius, LXV, 668, 669. — Dionysius Exiguus, LXVII, 381.— Primasius, LXVIII, 440, 441.— Cassiodorus, LXX, 20, 1017.—S. Gregorius Turonens., LXXI, 1163.—S. Gregorius Magn., LXXV, 664, 670, 861, 907, 979; LXVI, 96, 230, 231, 487, 1136; LXXVII, 317. 741, 806, 893, 894; LXXIX, 21, 131, 132, 346, 347, 607, 608, 614, 646. — S. Paterius, LXXIX, 690, 691. — Taio, LXXX, 754, 758, 917 —S. *Isidorus Hispalens.*, LXXXIII, 131, 1236 — *Pirminius*, *LXXXIX*, 1031.—Ven. Beda, XCI, 51, 52, 53, 54, 55, 209, 210, 211, 269, 271, 273, 277, 278; XCIII, 229, 230, 231, 232, 273, 274, 275.—S. Hildefonsus, XCVI, 114.—S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 291.—Alcuinus, C, 522, 523. — Smaragdus, CII, 123. — Sedulius Scotus, CIII, 67. — Claudius Taurinens., CIV, 880.— Halitgarius, CV, 659.— Rabanus Maur., CVII, 486, 491; CVIII, 921, 1148; CXI, 233. —Walafridus Strab., CXIII, 89, 90, 91.—Angelomus, CXV, 134, 135, 136, 137, 138, 139 —Haymo, CXVII, 93.—Lupus Servatus, CXIX, 625.— Paschasius Rodbertus, CXX, 196, 218, 299, 404, 419, 421.—Hincmarus Remens., CXXV, 196, 209, 429, 444.— S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 64, 65, 805.— S. Odo, CXXXIII, 125, 515.—Atto Vercellens, CXXXIV, 145.—S. Bruno Herbipolens., CXLII, 375.— S. Odilo, 1007.—Othlonus, CXLVI, 65.—Lanfrancus Cantuar., CL, 205.— S. Bruno Carthusian., CLII, 152, 641.— Lanfrancus. CL, 350.—S. Bruno Carthus., CLII, 750—Radulphus Ardens, CLV, 1828. — Guibertus, CLVI, 73, 74, 75, 99, 100.— Goffridus, CLVII, 256, 257.— S. Bruno Signiacens., CLXIV, 166, 167, 981. — Rupertus, CLXVIII, 286, 287, 1520.—Hildebertus, CLXXI, 345, 997, 998.—Honorius Augustodunens., CLXXII, 1117. — Godefridus, CLXXIV, 278, 361. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 39, 40, 41, 164, 597; CLXXVI, 287, 288, 289, 290; CLXXVII, 520.—Petrus Abælardus, CLXXVIII, 782, 785, 1421. — S. Bernardus, CLXXXII, 676; CLXXXIV, 800. — Zacharias, CLXXXVI, 319. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 755. — Ernaldus, CLXXXIX, 1540, 1541, 1542, 1543, 1544, 1545, 1546, 1547, 1548.— Petrus Lombardus, CXCI, 295, 1388.— Magister Bandinus. CXCII, 1048. — Hugo Rothomagens., CXCII, 1306, 1307. — Gerhohus, CXCIII, 506, 869, 870, 936, 972, 1196, 1259. -Sancta Hildegardis, CXCVII, 748.— Adamus Scotus, CXCVIII, 246.—Petrus Comestor, CXCVIII, 1670, 1671. — Petrus Cellens., CCII, 769, 996. — Philippus de Harveng, CCIII, 584, 595, 644, 1167.—Petrus Cantor., CCV, 52.—Thomas Cisterciens., CCVI, 691.—Petrus Pictaviens., CCXI, 962, 1011.

III. — *Post lapsum.*

Datur explicatio vers. 8-24 cap. III Genes, seu de Dei ambulatione in paradiso et interrogationibus ad Adamum et Evam, et istorum confessione et excusatione, de maledictione serpentis et Salvatoris promissione; de pœnis Adamo et Evæ inflictis; de tunicis pelliceis, et ejectione e paradiso; de cherubim flammeoque gladio.

Tertullianus, I, 520. 1188, 1237; II. 286, 314, 315, 715, 835. — Novatianus, III, 888, 889, 893, 898, 935. — S. Cyprianus, IV, 461, 629, 630, 753, 762. — Magnes, V, 346, — Lactantius, VI, 323, 324, 325, 756, 757, 933, 934. — S. Hilarius. IX, 502, 318, 319, 440, 479, 484. 609, 618, 648, 719, 839, 841, 930, 931. — S. Zeno, XI, 314, 318.— Firm. Maternus, XII, 1037, 1038 — S. Philastrius, XII, 1114, 1115, 1238. 1239. — S. Ambrosius, XIV, 275, 301, 306, 308, 314, 321, 701, 825, 842. 939, 947, 965, 977, 1124, 1158, 1159; XV, 1201, 1202, 1206, 1228, 1241, 1304, 1325, 1358. 1457, 1458, 1476, 1484, 1487, 1614, 1718, 1712; XVI, 311, 521, 522, 1143, 1154, 1252. — Juvencus, XIX, 319.— Cœl. Sedulius, XIX, 600. — Faltonia Proba, XIX, 807, 808. — Sulpicius Sever., XX, 95, 232.— S. Gaudentius, XX, 832. — Rufinus, XXI, 1140, 1141. — S. Hieronymus, XXII, 400, 406, 659, 732; XXIII, 714, 945; XXV, 697; XXVI, 635, 751, 1064; XXX, 85. — S. Augustinus, XXXII, 601, 605; XXXIV, 201, 203, 205, 208, 212, 214, 218, 353. 354. 379, 384, 385, 392 420, 435, 447, 449, 450, 451, 455, 487; XXXV, 1613, 2039, 2040; XXXVI, 896; XXXVII, 1341, 1386, XL, 201, 211, 281, 332, 335, 379, 387, 398, 422, 423, 450; XLI, 367, 386, 420, 422, 425; XLII, 124, 125; XLIV, 183, 417; XLV, 1070, 1384, 1442. — Mar. Mercator, XLVIII, 199, 311, 312, 313, 314. — S. Eucherius, L, 912, 913, 914, 915, 916 — S. Petrus Chrysologus, LII, 225, 277, 409. 478, 479, 576. — S. Salvianus, LIII, 37. — S. Maximus Taurinens., LVII, 349, 350, 447, 575. — Prudentius, LIX, 806, 858, 859, 860. — M. C. Victor, LXI, 338, 339. — S. Paulinus Nolan., LXI, 613, 617. — Amœnus, LXI, 1075.—Eugyppius, LXII, 650, 654. — Boetius, LXIV, 1333. — S. Fulgentius, LXV, 447, 455, 456, 478, 479, 503, 606, 728, 729. — Primasius, LXVIII, 440. — Cassiodorus, LXX, 479, 860, 1015, 1017, 1324. — S Gregorius Turonens., LXXI, 164. — Vitæ Patr., LXXIII, 581. — S. Gregorius Magn., LXXV, 661, 664, 979; LXXVI, 231, 314, 364, 365, 404, 495, 553, 557, 707, 708, 719. 765, 766, 767. 775; LXXVII, 317, 741, 806, 893, 894; LXXIX, 559 568, 569, 606. — S. Paterius, LXXIX, 691, 692, 693, 694, 695. — Taio, LXXX, 754, 755. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 99, 131, 1236. — Pirminius, LXXXIX, 1031. — Ven. Beda, XCI, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 213. 214, 215, 280, 285; XCIII, 232, 233, 234, 280, 281, 283, 285. — S Hildefons, XCVI, 114. — Alcuinus, C, 523, 524, 525, 777, 831. — Freculphus, CVI, 922. — Rabanus Maur., CVII, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501; CVIII. 367. 427, 530; CIX, 716; CXI, 31, 99, 161. 234, 235, 334; CXII, 296, 461. — Walafridus Strab, CXIII, 92, 93, 94, 95, 96, 97. — Angelomus, CXV, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146. — Haymo, CXVIII, 442, 629. — Florus, CXIX, 127. — Lupus Servatus, CXIX, 602, 625. — Paschasius Radbert. CXX, 120, 299, 404, 419. — Ratramnus, CXXI, 85. — Alvarus Cordubens., CXXI, 460. — Joannes Scotus, CXXII, 849, 850, 851, 852, 853, 854. — Hincmarus Rhemens., CXXV, 209. — S. Remigius Antissiodorens., CXXXI, 65, 66, 67, 68. — S. Odo, CXXXIII, 123, 400. — Atto Vercellens., CXXXIV, 400. — Ratherius, CXXXVI, 193. — S. Bruno Herbipolens., CXLII, 268, 287, 512. — Lanfrancus Cantuariens., CL, 205. — S. Bruno Carthusian., CLII, 625, 1331. — Guibertus, CLVI, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79. — Goffridus Vindocinens., CLVII, 256. — Vernerus, CLVII, 958. — S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 393. — Callistus II pap., CLXIII, 1378. — S. Bruno Signiacens., CLXIV, 168, 169, 170, 171; CLXV, 879.—Franco, CLXVI, 729. — Rupertus, CLXVII, 300, 301, 302, 303; CLXVIII, 1530. — Hildebertus, CLXXI, 344. — Honorius Augustodunens., CLXXII, 1119, 1120. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 42, 43, 597, 723.— Petrus Abælardus, CLXXVIII, 783, 784, 1421.—S. Bernardus, CLXXXII, 460; CLXXXIII, 166, 167, 266, 268, 386, 429, 441, 458, 460, 508; CLXXXIV, 183, 184, 696, 799. — Zacharias, CLXXXVI, 169. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 753. — Petrus Venerab., CLXXXIX, 121, 371, 692, 973. — Ernaldus, CLXXXIX, 1515, 1516, 1517, 1548, 1549. — Petrus Lombardus, CXCI, 295, 391, 1313 — Hugo Rothomagens, CXCII, 719. — M Bandinus, CXCII, 1049, 1050.— Gerhohus, CXCIII, 265, 601, 604, 869, 1137, 1259. — S. Hildegard., CXCVII, 914. — Adamus Scotus, CXCVIII, 246, 586. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1073, 1074, 1075. — Petrus Cellens., CCII, 983. — Philippus de Harveng, CCIII, 19, 593, 594, 595, 622, 1167. — Thomas Cisterciens., CCVI, 691. — Petrus Pictaviens., 962, 966, 1011.

—

Cum ex citatis Patribus, quidam has quæstiones specialiter tractarunt et velut ex professo: conveniens nobis videtur eorum opera hic consignare ad abundantiam utilitatis et notionis.

Lactantius. — De priorum parentum culpa et pœna, VI, 319-325.

Jos. Isseus. — Notæ in Adamum et Evam ex doctrina Lactantii, VI, 931-933.

Anonymi. — Dissertatio de priorum parentum ex doctrina S. Zenonis, XI, 121-124.

S. Ambrosius. — Lib. de paradiso, XIV, 275-314. Epistola, XVI, 1142-1145.

Rufinus. — Lib. de fide, XXI, 1139-1143.

S. Augustinus.— De Genesi contra Manichæos, XXXIV, 371-408. De Genesi ad litteram, XXXIV, 444-454.

Gennadius. — De ecclesiasticis dogmatibus, LVIII, 985-986.

S. Avitus. — Poema de initio mundi, LIX, 327-330.

Prudentius. — Cathemerinon, LIX, 826, vers. 113, et Hamartigenia, 1071, vers. 856-860.

S. Gregorius Turonens. — Historia ecclesiastica, LXXI, 163-164.

S. Paterius. — Expositio in Vet. Testam., LXXIX, 687-696.

Pirminius. — Scarapsus de singulis libris canonicis, LXXXIX, 1031-1032.

Taio. — Sententiæ, LXXX, 753-755.

Ven. Beda. — Commentarium in Pentateuchum, XCI, 206-215. Quæstiones in Genes., XCIII, 269-285.

Alcuinus. — Interrogationes et responsiones in Genes., C, 521-525.

Rabanus Maurus. — Commentarium in Genes., CVII, 476-502. Quæstiones in Genes., CVII, 471-501. De Adamo, CXI, 31. Lib. de universo, CXI, 233-235.

Walafridus Strabus. — Glossa ordinaria, CXIII, 86-98.

Joannes Scotus. — De divisione naturæ, CXXII, 834-856.

Remigius Antissiodorens. — Commentarium in Genes., CXXXI, 60-68.

Guibertus. — Morales in Genes., CLVI, 63-78.

Rupertus. — De Genes., CLVII, 276-318.

Honorius Augustodunens. — Elucidarium, CLXXII, 1117-1123.

Hugo de S. Victore. — Elucidationes in Pentateuchum, CLXXV, 39-44.

Robertus Pullus. — Sententiæ, CLXXXVI, 746-755

Ernaldus. — Hexaemeron, CLXXXIX, 1535-1547.

S. Hildegardis. — Scivias, CXCVII, 391-395.

Adamus Scotus. — De tripartito tabernaculo, CXCVIII, 614-624.

Petrus Comestor. — Historia ecclesiastica, CXCVIII, 1067-1074.

Petrus Pictaviens. — De operibus sex dierum, CCXI, 960.

XLI.

INDEX DE PECCATO ORIGINALI

VEL DE PRIMORUM PARENTUM LAPSU,

IN QUO OMNIA QUÆ SCRIPSERE PATRES ORDINE REFERUNTUR ANALOGICO.

—

Index ille, ne bis in unum redundaret, hic tantum memoratur, et ad Indicem de peccatis infra subjicietur; quem adeat lector benevolus.

SERIES INDICUM QUINTA.

—

In hac quinta serie, undecim Indices complectente, omnia quæ spectant ad Scripturam sacram, quatenus verbum Dei et totius religionis fundamentum, exhibebimus. Primo quidem referemus quidquid dixere Patres de Scripturarum inspiratione, authenticitate, veracitate, etc., deinceps apponemus omnes Commentarios generales in Scripturas; omnes Explanationes in varia uniuscujusque libri capita et in locos notabiliores; posthæc apparebit Index exegeticus omnium versiculorum, a primo Genesis ad ultimum Apocalypsis, juxta librorum ordinem canonicum, ita ut lector uno intuitu conspiciet omnes scriptores, ordine chronologico a Tertulliano ad Innocentium III, sæpe ducentos aut trecentos numero, qui talem talemve Scripturæ versiculum elucidarunt vel commentati sunt. Præterea, subjicientur Indices de Allegoriis, de Figuris, de Parabolis tum Veteris tum Novi Testamenti; denique evolventur ordine alphabetico tum viri, tum mulieres utriusque Testamenti nobiliores, de quibus Patres in scriptis mentionem fecerunt. His factis, ne unum quidem verbum, vel iota Scripturarum in *Patrologiæ Cursu* relatum, nos præteribit, et si alibi labores plus quam Herculeos promisimus, hæc sola series promissionis veritatem probabit.

—

XLII.

INDEX SCRIPTURARIUS

REFERENS SCILICET QUIDQUID SCRIPSERE PATRES DE SANCTARUM SCRIPTURARUM INSPIRATIONE, AUCTORITATE, EXCELLENTIA, ETC. ETC.,

RERUM ORDINE LOGICO DIGESTUS.

—

MONITUM.

Indicem hunc apponere statuimus veluti necessarium ad tres subnexos indices proœmium, cujus adjumento facilior et certior ad illos patebit aditus. Verum enim vero hoc in Indice vicissim agemus de sanctarum Scripturarum inspiratione, auctoritate, excellentia et integritate; de illarum canone, auctoribus, versionibus, interpretatione et sensibus variis; præterea sermonem habebimus de Scripturarum divisione, nimirum de Veteri et Novo Testamento et de cunctis uniuscujusque libris; denique referemus generales de sacra Scriptura tractatus, et sic lectori omnia Patrum dicta de sacris libris uno intuitu, et non sine magno commodo, conspicere licebit.

I. — *De inspiratione sacræ Scripturæ.*

Divinitas S. Scripturæ ostenditur, Tertull. I., 388 *et seqq.* Scripturæ deificæ, *id.* III. 1059. Libri Veteris Testamenti a viris divino Spiritu inundatis editi, *id.* 378. — Scriptura divina cur θεόπνευστος dicatur, S. Ambrosius. XVI. 805. — Omnia verba Scripturæ divinitus inspirata. S. Hieronym. XXII. 431. Scripturæ omnes Spiritu sancto inspiratæ, *id.* XXIV. 332. Scripturæ a Spiritu sancto editæ, *id.* XXV, 1222. — Scriptores sacri uno Spiritu locuti sunt. S. August. XXXIV, 1175, 1176. In ea (Scriptura) Deus ipse loquitur, *id.* XXXII, 864, et hoc ostendit Apostolus, *id.* XLII, 616. Scriptura sacra est Chirographum Dei, *id.* XXXVII, 1880. Scriptura sacra est venerabilis stylus Spiritus Dei, *id.* XXXII, 747. Scripturæ divinitus inspiratæ, *id.* XLII, 1175, 1183. Quasi litteræ sunt nobis a Deo directæ, *id.* XL, 1050. — Quæ sanctis Scripturis Spiritus divinus inseruit, Cassianus., XLIX, 728. — Sacrarum Scripturarum auctor Deus. S. Leo Magnus. LVI., 880. — Omnis Scriptura divinitus inspirata est, S Maximus Taurin. LVII. 749. S. Laur. Novar. LXVI, 105. — Unde probamus libros religionis nostræ divina esse inspiratione conscriptos, Junilius. LXVIII, 42. — Unde probetur Scripturam esse divinam et traditam a Deo, Cassiodorus, LXX, 19. Scripturæ divinæ libri omnes superna luce et virtute Spiritus sancti resplendent, *ibid.*, 1109. Scriptura sacra lingua Dei vocatur, *ibid*, 540. — Spiritus sanctus loquitur per scriptorem sacrum quæ sunt illius, et scriptor ipse, eaquæ Dei sunt, in se, tanquam de altero scribit, S. Gregor. Magn. LXXV. 518. Scriptor sacer est calamus quo libri sacri a Spiritu sancto sunt scripti, *ibid.*, 517. Inspiratio Scripturæ sacræ, *ibid.*, LXXIX, 19. In Scriptura non prophetarum et patriarcharum, sed Dei vox auditur, *id.* LXXIX, 148. — Auctor autem earumdem Scripturarum Spiritus sanctus esse creditur, S. Isidorus Hispal. LXXXIII, 750. — Quod in Ecclesiam sanctam Spiritus sanctus Novum et Vetus Testamentum plenissime inspiravit, S. Hildef. Tolet. XCVI., 139. — Omnes hos libros idem Esdra divino afflatus Spiritu reparavit, cunctaque prophetarum volumina correxit. Raban. Maur. CVII. 366. Hi sunt scriptores sacrorum librorum, divina inspiratione loquentes *ibid.* 367; CXI, 110. Auctor autem earumdem Scripturarum Spiritus sanctus esse creditur; *id.*, CVII., 367. Esdras scriba post incensam legem a Chaldæis, dum Judæi regressi fuissent in Jerusalem, divino afflatus Spiritu, bibliothecam Veteris Testamenti reparavit, *id.* CXI, 121. Singuli in singulis cellulis (ut quidam asserunt), separati, ita omnia per Spiritum sanctum interpretati sunt, *ibid.*, 122. Scripturæ a Dei inspiratæ, *id.*, CVIII, 1134. — Omnis Scriptura divinitus inspirata Veteris ac Novi Testamenti., Walafrid. Strab. CXIII., 752. ignea vocatur, quia inspirata revelatione Spiritus sancti, *ibid.*, 33. Omnis Scriptura sacra, Scriptura canonica, unus liber est, qui ad unum tendit, et ab uno Deo profecta, uno eodemque Spiritu conscripta est. Rupertus. CLXIX. 18, Neque enim voluntate humana allata est aliquando Scriptura sacra, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines, *ibid*, 1091. Vox de cœlo Scriptura sacra, *ibid.*, Quæ Scripturæ divinitatis nomine singulariter appellari debeant. Hugo de S. Victore. CLXXV., 9.

II. — *De auctoritate Scripturæ sacræ, et de ejus veracitate.*

Scripturæ sacræ majestas et auctoritas. Tertull., I., 386 *et seqq.*, 416, 469; II, 167. Divinarum Scripturarum sequenda auctoritas, *id.* — III, 1058, 1065, 1114. — Scripturæ auctoritas., S. Hilarius, IX, 1045. — Græcorum Scripturæ sacræ codicum potior est auctoritas, S. Ambros XVI, 839. — Auctoritas Scripturarum sectanda, S. Hieronym. XXIV, 122. Nec parentum, nec majorum error sequendus est, sed auctoritas Scripturarum et Dei docentis imperium, *ibid.*, 745. Si ad Scripturas sanctas admissa fuerint velut officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis, *id.*, XXII, 648. Utrum scriptorem SS. Scripturarum mentiri oportuerit, *ibid.*, 566. Fluctuat auctoritas Scripturarum si scriptores potuerint officiose mentiri, *ibid.*, 567. — De auctoritate canonicæ Scripturæ divino Spiritu conditæ. S. August. XLI, 318. Agnoscit necessitatem fidei et Scripturarum auctoritatem, *id.*, XXXII, 723. Scripturarum auctoritatem de medio auferunt Manichæi, dum quædam accipiunt, quædam respuunt, *id.*, XLII, 508, 597. XLV, 1008. Scripturæ sacræ divina auctoritas, *id.*, XXXII, 725, 842, 852, XLII, 219. Scripturæ auctoritas mirabilis, *id.*, XLI, 357, 359, et eminentissima, *ibid.*, 318. Scriptura sancta in summo et cœlesti auctoritatis culmine collocata, *id.*, XXXIII, 277, 278. Solos auctores librorum canonicorum non errasse aliquid scribendo credendum est, *ibid.*, 276, 284, 285 Scripturæ canonicæ auctoritas nulli cedit, *id.*, XLI, 517, 678. Scripturarum auctoritas unde probanda, *ibid.*, 245, 248, 283, 284, 452, 485, 486, 517, 626. Scripturæ auctoritas in narratione rerum gestarum quanta, *id.*, XLI, 599, 600. Scripturarum Veteris Testamenti auctoritas commendata a Christo et apostolis ejus, *id.*, XLII, 637, 638, 647. Scripturæ auctoritas non culpanda propter peccata quæ refert, imo laudanda et diligenda, *ibid.*, 438, 439, 440. Scripturis, quæ in Ecclesia canonicæ nominantur, sine ulla dubitatione credendum, *id.*, XXXIII, 598 Nihil credi voluit Christus adversus confirmatam Scripturarum auctoritatem, *id.*, XLII, 284. Quod Scripturæ divinæ præscribit auctoritas, aut universa frequentat Ecclesia, observandum est, *id.*, XXXIII, 202. Titubat fides, si divinarum Scripturarum vacillat auctoritas, *id.*, XXXIV, 35. Scripturæ sanctæ auctoritatem frangere conantur, qui aliquod ei mendacium tribuunt, *id.*, XL, 404. Scripturæ canonicæ auctoritati nullus quamlibet sanctus et doctus vir comparandus, *id.*, XLIV, 381. Si ratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest, *id*, XXXIII, 588. Scripturæ summa est veritas, *id.*, XXXIII, 859, 860. Dum Scriptura testimonium aliquod ex auctore sumit, non propterea cætera illius auctoris scripta confirmat, *id.*, XXXIV, 738. — Scriptura cœlum, cujus auctoritas quasi firmamentum in Ecclesia posita, et per totum

orbem extensa.—S. Prosper Aquit. LI, 288.—Scripturæ sacræ auctoritas indubitabilis.—S. Leo Magnus. LIV, 314, Scripturæ divinæ ab Hebræis servatæ testimonium præbent contra ipsos evangelicæ veritatis hostes, S. Maxim. Taurin. LVIII, 355.—De auctoritate Scripturarum, Junilius, LXVIII, 20. Qui libri sunt perfectæ auctoritatis, *ibid.*, Qui mediæ, *ibid.* Qui nullius auctoritatis sunt, *ibid.*, Quæ auctoritas Scripturarum in Ecclesiis primum sit sequenda, — S. Hildef Tolet XCVI, 139. Ad quos recurrendum, cum sacræ Scripturæ auctoritas non occurrit, Ivo Carnot., CLXI, 285. De re obscurissima non esse disputandum sine auctoritate divinarum Scripturarum, *ibid.*, 314. — De divinarum Scripturarum et traditionis auctoritate, S. Bruno Signiensis, CLXIV, 84. — De auctorita e librorum sacræ Scripturæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 15. — Nihil auctoritatis canonicis remanebit Scripturis, si ad eas mendacia fuerint admissa. Gratianus, CLXXXVII, 50. Non debetur par auctoritas Scripturis et expositionibus earum ; *ibid.*, 51.

III. — *De excellentia sanctarum Scripturarum.*

Earum (Scripturarum) prædicatione Christiani spem fiduciamque suam recreabant, Tertull. I, 489. Scripturarum omnium consonantia, *id.*, II., 632.— Plus roboris dabitur et magis ac magis intellectus cordis operabitur scrutanti Scripturas veteres ac novas, S. Cyprian. IV, 677.—Scripturæ nihil non habent auctore suo dignum, S. Hilarius IX, 768. Quidquid in his est, excelsum, divinum, rationabile et perfectum est, *ibid.*, Scripturis non modo nihil sapientius, sed et eloquentius nihil, *ibid.*, 543. Scripturæ quam multa scientia nos imbuant, *ibid.*, 596, 597. Scriptura omnis ad cœlestium bonorum spem nos vocat ; *ibid.* 548. Scripturis Deus ad cognitionem sui nos erudivit, *id.*, X, 171. Eloquiis Dei anima refecta tanquam pabulum aliquod vitæ æternæ in se continet, *id.* IX, 549. Iter tibi sit divina Scriptura. S. Ambrosius XV, 1394. Omnes ædificat. S. Ambros. XIV, 1157. Habet verbum Dei epulas, alias fortiores ut lex et Evangelium, alius suaviores, ut sunt, Psalmi et Cantica canticorum, *id.* XV, 1517. Bona pascua sunt libri Scripturarum cœlestium, *ibid.* 1390. Deus præceptis salutaribus eas replevit, quibus infirmitas animæ sanaretur. S. Ambros. XIV, 1012. Remedium tædiorum omnium, atque in tentationibus unum perfugium sunt, *ibid.* 819. Scriptura divina convivium Sapientiæ est, *id.* XVI, 71. Deambulat in paradiso Deus, quando divinas Scripturas lego, *ibid.* 1154. Pretium Scripturæ fides nostra est, *ibid.* 1045. Quanto amplius in corde ruminatur, tanto salubriorem dulcedinem menti exhibet, *id.* XVII, 866. Ad resecanda vitia acutissima est, *ibid.* 926. Panis est animarum, *ibid*, 831. Pabulum et vita est, *ibid.* 662.

Mos Scripturarum ut ad pœnitentiam provocent. S. Hieronym. XXIV, 235. Doctrina Scripturarum, murus firmissimus, *id.* XXV, 1267. Eruditio Scripturarum germinat virgines, *ibid.* 1489. Per Scripturas nota fecit Deus universa mysteria, *id.* XXVI, 452. Quando utilis est Scriptura audientibus, *ibid.* 322. Fructus meditationis Scripturarum, *ibid.* 439. Arma scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabis, *id.* XXII, 1078, 1124. Majestas divinæ Scripturæ admiranda, *id.* XXIV, 596.

Scripturæ sacræ laus et dignitas. S. August. XXXII, 854, XXXIII, 508, 524. Scripturarum Veteris Testamenti dignitas et excellentia ; *id.* XLII, 74. Scriptura sacra cæteris antecellit ; *id.* XLIII, 128. Sacræ Scripturæ cum profana comparatio ; *id.* XXXIV, 64. Fides ex Scripturis concepta est ; *id.* XLI, 646. Magna excellentia Scripturæ præ litteris profanis ; *id.* XXXII, 748. Scripturæ sacræ omnibus sæculi deliciis suaviores ; *ibid.* 810. In Scripturis satietas sine fastidio ; *id.* XXXVIII, 30. Scriptura sic loquitur, ut altitudine superbos irrideat, profunditate attentos terreat, veritate magnos pascat, affabilitate parvulos nutriat ; *id.* XXXVIII, 323. Scripturæ sacræ simplicitas, *id.* XXXII, 686, 725, 847. Scripturæ sacræ mira profunditas, *ibid.* 725, 810, 832, 1315, XXXIII, 516. Scripturarum concordia, *id.* XLX, 600. Scripturarum etsi diversi sint scriptores, omnia tamen ita sibi concordant, ut tanquam uno ore dicta inveniantur, *id.* XLII, 249. Scripturarum latebræ maxime valent ad amorem veritatis acuendum, etc., *id.* XL, 320. In Scripturis quædam ad fidem et doctrinam tantum pertinent, quædam ad mores componendos, *id.* XXXIV, 887, 888, 889. Scriptura non asserit nisi catholicam fidem rebus præteritis, præsentibus et futuris, *ibid.* 71. Scripturarum prope omnis pagina nihil aliud sonat, quam Christum et Ecclesiam toto orbe diffusam, *id.* XXXVIII, 289, XLII, 463. Scriptura vetus non nisi ad commendandum Christi adventum et præsignandam Ecclesiam, *id.* XL, 313, 315. Scriptura nova Christum narrat, et dilectionem monet, *id.* XL, 375. Quomodo Scriptura informat mores hominum, *id.* XXXIV, 71. Omnis morbus animi habet in Scripturis medicamentum suum, *id.* XXXVI, 357. Scriptura Dei munit nos adversus scandala, *id.* XXXIII, 266, 267, 270. Scriptura omnis ad id unum tendit ut fides, spes, charitas in animo ædificantur, *id.* XLII, 951. Ad commemorationem fidei nostræ, ad consolationem spei nostræ, ad exhortationem charitatis nostræ propheticos et apostolicos libros legimus, *ibid.* 294. Scripturæ plenitudo finisque, amor Dei et proximi, *id.* XXXIV 34, 39. Scripturæ omnes nihil aliud te docent, nisi continentiam ab isto sæculo, ut amor tuus currat in Deum, *id.* XXXVIII, 264, 695. Scripturarum utilitas, *id.* XXXVI, 564. Scriptura tecta figuris et sacramentis est cœlum nubibus opertum, *id.* XXXVII, 1908, 1909. Quare gladius bis acutus Scriptura vocatur, *id.* XLI, 692. Scripturæ tanquam lucernæ in hujus sæculi nocte accensæ, *id.* XXXV, 1662; XXXVIII, 1567. Scriptura sacra nubes est, *id.* XXXVI, 457; XLII, 266. Scriptura sacra speculum, *id.* XXXVII, 1388; XLII, 438, 440; XLIII, 89; XL, 702. Divinus thesaurus, *id.* XXXVIII, 1481; XL, 670. Veteris Testamenti libri quatenus jam utiles sunt, *id.* XLII, 237, 238; XLIV, 138.

Scriptura divina agro opimo ac fertili comparatur. Cassianus. XLIX, 723. Scripturæ sacræ auctoritate dæmones repellendi; *ibid.*, 1255.

Lectione divinarum Scripturarum cibum perennis eloquii acquirimus. S. Maximus Taurin. LVII, 564. Ab illecebris mundi Scripturæ nos revocant; *ibid.*, 340.

Scripturæ sanctæ omnes scientiæ inferiores. Eugyppius, LXII, 628 De virtute Scripturæ divinæ. Cassiodorus, LXX, 1131. Scripturæ sanctæ nihil supervacuum habent; *ibid.*, 17. Nihil vanum in Scripturis sacris continetur; *ibid.*, 1139.—Scripturæ sacræ potentia. Cassidorus. LXX, 22, 1131. Scripturæ sacræ pascua populi fidelis; *ibid.*, 698. Divina Scriptura cur favis distillans vocetur; *ibid.*, 1077.

Scriptura sacra dicitur fluvius, in quo agnus ambulet et elephas natet. S. Gregor. Magn. LXXV, 615. Vocatur modo cibus, modo potus; *ibid.*, 540. Messis et divitiæ; *ibid.*, 1088. Scriptura sacra dicitur ager et vinea; *ibid*, 1150. Lucerna; *id.*, LXXVI, 107, 848. Arcus Ecclesiæ; *ibid.*, 133. Scriptura dicitur turris ex qua mille clypei pendent; *ibid.*, 971. Scriptura sacra cæteris libris longe anteponenda; *ibid.*, 135. Ejus excellentia; *ibid.* Qui in Scriptura sacra charitatem Dei et proximi legendo non quærunt ex herba et cortice pascuntur; *ibid.*, 149. In Scriptura sacra docet Deus quidquid scire nos docet; *ibid.*, 271. Sacra Scriptura rotæ similis, ascendit et descendit; *ibid.*, 829 Scriptura omni ex parte ædificat; *ibid.*, 851. Scriptura sacra cœlo comparatur; *ibid.*, 885. Scriptura sacra similis silici, ex quo, licet frigido, ignis excutitur; *ibid.*, 1058. Scriptura sacra mons quidem est; *id.*, LXXIX, 474. Ignis; *ibid.*, 475. Fons et puteus; *ibid.*, 513, 515. Ecclesiæ fundamentum est Scriptura sacra. *Ibid.* 146 Scriptura sacra plaustri nomine figurata; *ibid.*, 292.

Omnem scientiam atque doctrinam Scriptura sacra sine aliqua comparatione transcendit. Taio Cæsaraugus., LXXX, 790. Per præcepta Scripturæ sacræ reviviscimus, qui mortui in culpa jacebamus; *ibid.*, 791.— Scriptura sacra est mensa Christi. Alcuin, C, 630.— De eminentia sacrarum Scripturarum et ad quid omnis scientia referenda sit, Rabanus Maurus, CVII, 379. Aliud cum istis (litteris sacris) nihil est comparandum; *id.*, CXI, 106. Sanctarum lectio Scripturarum divina est præcognitio non parva beatitudinis; *id.*, CXII, 1253. In his enim quasi in quodam speculo homo seipsum considerare potest, qualis sit, vel quo tendat; *ibid.* Lectio assidua purificat animam, timorem incutit gehennæ, ad superna gaudia cor instigat legentis; *ibid.* Geminum confert donum lectio sanctarum Scripturarum; *ibid.*, 1234. Intellectum mentis erudit; *ibid.* A mundi vanitatibus abstractum hominem ad amorem Dei perducit *ibid.* —Omnes plane Scripturæ sacræ ad animarum salutem scriptæ sunt, ut proficiamus in eis in veritatis agnitione; *ibid.*, 1234. — De commendatione S. Scripturæ. Walafrid Strab., CXIII, 25. — Scripturæ pluviæ dicuntur per similitudinem. S. Bruno Carthus, CLII, 678. Stateræ dicuntur; *ibid.*, 926. Mensa; *ibid*, 975. Cœli; *ibid.*, 1059.

Scripturæ sacræ puritas. Guibertus, CLVI, 178.

Sacra Scriptura omnis veritatis, quam ratio colligit, auctoritatem continet. S. Ansel., Cant. CLVIII, 528. Qui pie vivere quærit, sanctam Scripturam meditatur; *ibid*, 596.

Evangelia et apostolorum Epistolæ, Moysi et prophetarum Libri, quasi quædam fercula deliciis omnibus referta apponuntur nobis. S. Bruno Signiensis, CLXV, 406.

Scripturam sacram legere et celebrare festivitatem

Rupertus, CLXVIII, 813. Scriptura sacra est via ad cœlum; *id.*, CLXVII, 566. Significatur per columbam; *ibid.*, 141. Scripturæ sacræ adapertio significatur per pinguedinem terræ, vel abundantiam frumenti et vini; *ibid.*, 461, 462. Scriptura sacra est paradisus voluptatis; *ibid.*, 607; Scripturas sacras legendo exploramus terram optimam. *ibid.*, 875. Scriptura sacra est terra viventium; *ibid.*, 958. Generat amorem in anima; *ibid.*, 1575, 1576. Scripturæ prophetica significatur per imbrem temporaneum, apostolica vero per serotinum; *id.*, CLXVIII, 92. Scriptura sacra dicitur aurum et argentum; *ibid.*, 248. Scripturæ sermo castus nitet ut argentum, rutilat velut aurum; *ibid.*, 1557. Quod sancta veteris instrumenti Scriptura ille ager sit, et quam ob causam convenienter agri nomine significata sit. Id. CLXIX. 15. Quod non in una parte agri, sed per totum agrum sacræ Scripturæ thesaurus iste; *ibid.*, 16. Scripturæ sacræ aquarum nomine solent aliquando significari; *ibid.*, 1091. Tonitruo quoque solent assimilari; *ibid.* — Scripturarum lectio custos pudicitiæ. Hildebert, CLXXI, 197. Scriptura est specula, custodia, mensa; *ibid*, 515 Mensa coronata; *ibid.*, 550. Speculum nostrum; *ibid.*, 374. Panis animæ; *ibid.*, 588, 678. Scriptura sacra est apotheca gratiæ; *ibid.*, 594. Sacra Scriptura est aqua salutaris, quæ lavat, reficit et refrigerat; *ibid.*, 665. Est via salutis; *ibid.*, 712. Scripturæ sacræ pascua sunt sacra; *ibid.*, 780. Scriptura sacra thesaurus pastorum et Christianorum; *ibid.*, 818. Scripturæ sacræ præstantia; *ibid.*, 862.— Scriptura sacra remedia præbet contra tentationes. Godefrid, CLXXIV, 60, 167. Scriptura sacra regno Dei comparatur, *ibid.*, 134. Scripturæ sanctæ meditatio dulcedinem spiritus nutrit, *ibid.*, 721. Seges sacra est Scriptura, *ibid.*, 1059. — Quod divina Scriptura ab aliis distinguitur. Hugo de S. Victore, CLXXV, 11. De fructu divinæ lectionis, *ibid.*, 20. Quem fructum sacra Scriptura ex aliis capiat, et quid aliis præstet, *ibid.*, 20. De materia divinæ Scripturæ, *ibid.*, 24, et CLXXVII, 576. — Scripturæ sacræ sunt vasa sacra. S. Bernardus, CLXXXIV, 762. Quatuor Scripturæ sacræ officia, *ibid.*, 178, Eo omnis Scripturarum intentio spectare videtur, ut credamus, speremus, diligamus. Guerricus abbas, CLXXXV, 154. — Scriptura sancta lucerna est. Petrus Lombardus, CXCI, 1096. Scriptura divina mensa referta est, *ibid.*, 637. Scriptura bonis refectio est, *ibid.*, 1483. Scriptura sacra cur dicatur ignea lex. Richard. a S. Vict., CXCVI. 755. — S. Scripturæ lectionis assidue fructus et commoda aliaque elogia. Adam. Præmonst., CXCVII, 629. — Quod etiam in sacra Scriptura sunt optimæ civilitatis regulæ. Joannes Saresb, CXCIX, 740.

IV. *De integritate Scripturæ sacræ et de ejus alteratione.*

De Veteris Testamenti auctoritate et integritate et antiquitate dubitari non potest. Tertull. I, 384. Scripturarum interpolatio, quantum nefas, *Id.*, II, 51 *et seqq.* Earum adulteratio semper comitatur doctrinæ variationem, *ibid.* Illic deputanda est Scripturarum et expositionum adulteratio ubi diversitas invenitur doctrinæ, *id.*, II, 51, 146. Scripturas alias manu, alias sensu expositiones invertit. *ibid.*, 52. Integritas Scripturarum, *ibid.*, 51. Alteratio Scripturarum ab hæreticis, *ibid.*, 52, 515. Marcion Scripturas sacras rejicit et corripit, *ibid.*, 758. Novum Testamentum a Vetere separavit, *ibid.*, 265. Plura ex Scripturis hausta corruperunt philosophi, *id.*, I, 515, 520. — Anathema illi, qui divinis Scripturis addit aliquid, aut minuit. S. Ambrosius, XVI, 927. Scripturæ codices aliquos latinos perfidi falsaverunt, *ibid.*, 752. Scripturis divinas quædam falsa apponebant hæretici, et quædam detrahebant, *id.*, XVII, 968. — Respondet iis qui sibi obtrectabant, quod quædam ex Novo Testamento jam recepta mutasset. S. Hieronym., XXII, 431. — Scripturæ si non integræ recipiantur, aperiuntur januæ omni errori vel sceleri. S. August., XLII, 1145. Scripturis canonicis quas accipiebant Manichæi quasdam falsas sententias permixtas esse contendebant, *id.*, XLV, 1337. Scripturas esse corruptas impudenter docebant. *id.*, XLII, 89. A quibus corruptas eas esse putabant Manichæi, *ibid.*, 70 Scripturas se ab igne servasse jactant Donatistæ, *id*, XXXVIII, 310. Augustinus Hieronym. exhortans ut Septuaginta versionem mire depravatam ac variantem reddat suæ veritati, *id.*, XXXIII, 241, 807. Scripturarum libri quos Catholica disciplina custodit, non falsati, *id.*, XL, 70. Scripturarum Latina versio in diversis codicibus ita varia est ut tolerari vix possit, *id.*, XXXIII, 291. — Idiomata sacræ Scripturæ nullo modo temeranda. Cassiodorus, LXX, 1126. Locutio sacræ Scripturæ incorrupta permanere debet, *ibid.*, 1127. Non mutanda Scripturæ verba, ut regulæ elocutionum latinarum serventur; *ibid.*, 1128.

V. — *De Canone SS. Scripturarum.*

Annotationes in fragmentum incerti scriptoris de canone SS. Scripturarum. Tertull., III, 169. Fragmentum acephalum incerti scriptoris de canone SS. Scripturarum; *ibid.*, 173.—Quas Scripturas habuerit Hilarius canonicas. S Hilarius, IX, 240, 241 Not —Decretum de libris recipiendis et non recipiendis ex monumentis ineditis illustratum. Anonym., XIX, 787. Incipit ordo Veteris Testamenti, 791. Incipit ordo prophetarum 791. Incipit ordo historiarum, *ibid.* 792; *item* ordo Scripturarum Novi Testamenti, quos sancta et catholica suscipit Ecclesia; *ibid.* Qui libri in canone recipiantur. S. Innocentius I papa, XX, 501, 623. — Omnem Scripturam quæ ecclesiastico canoni non congruit neque consentit, non solum non suscipimus, verum etiam velut alienam a fidei veritate damnamus. *Bachiarius*, XX, 1034. — Canon Scripturarum. S Hieronym., XXIII, 246. — Canon librorum Veteris et Novi Testamenti. S. August., XXXIV, 41. Scriptura canonica et apocrypha quænam sit; *id*, XLI, 470. Scripturæ canonicæ quæ sint, in concilio institutæ; *id.*, XXXIII, 233. Nullæ recipiendæ præter eas quas recipit Ecclesia; *id.*, XXXIX, 2176. Scripturarum libri eo numero recipiuntur quam Ecclesiæ tradit auctoritas; *id.*, XLV, 1718, 1755. Libri canonici; *id.*, XXXIV, 40 —Novum et Vetus Testamentum recipimus in illo librorum numero quem Catholicæ Ecclesiæ tradit auctoritas. Marius Mercator, XLVIII, 513, 514. Canon SS. Scripturarum. — S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871. Num canon Scripturarum conditus fuerit a Niceno synodo; *ibid.*, 429, 430. Decretale in urbe Roma ab Hormisda papa editum —Not. de ordine librorum canonicorum Veteris et Novi Testamenti. Vigilius Taps., LXII, 537.—Qui libri inter canonicas Scripturas non currunt. Junilius, LXVIII, 17.—Plenitudo Novi et Veteris Testamenti, quam in canone Catholica recipit Ecclesia, juxta vetustam priorum traditionem qualis est. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 155. Qui libri in canone recipiantur; *id.*, LXXXIV, 652.—Qui libri continentur in canone utriusque Testamenti. S. Hildef, XCVI, 140. Quod omnes sanctæ auctoritatis libri vel memoria tenendi sunt, vel omnino incogniti non habendi; *ibid.* De libris duorum Testamentorum. Rabanus Maurus, CVII, 385. — De canonicis et non canonicis libris. Walafrid Strab., CXIII, 20 *et seqq.*— Scripturæ canonicæ, quæ sunt. Isidorus Mercator, CXXX, 338. Ordo Veteris Testamenti quem sancta et Catholica Romana suscipit et veneratur Ecclesia, digestus a Gelasio papa, cum LXX episcopis; *ibid.*, 983. Decretum cum LXX episcopis habitum de apocryphis scripturis; *ibid.*, 984. Decreta de recipiendis vel non recipiendis libris, scripta a Gelasio papa. Burchard, CXL, 715. — De ordine librorum Testamenti (quem Gelasius papa in concilio Romæ habuit cum LXX episcopis. Ivo Carnot., CLXI, 276. De ordine librorum Novi Testamenti quos sancta Romana Ecclesia tenet et universalis Ecclesia observat., *ibid.* Sanctam Scripturam canonicam tam Veteris quam Novi Testamenti certis suis terminis contineri; *ibid.*, 313. Qui libri ab Ecclesia sunt recepti; *ibid.*, 1101. — De numero librorum Veteris et Novi Testamenti. — S. Bruno Sign., CLXIV, 320. De ordine et numero librorum. Hugo de S. Victore, CLXXVI, 778. De numero librorum sacri eloquii; *id.*, 185; CLXXV, 15.

VI. — *De Auctoribus divinorum librorum.*

De scriptoribus divinis. Junilius, LXVIII, 20. Scriptores divinorum librorum ex titulis et procemiis cognoscimus; *ibid.* vel ex titulis tantum; *ibid.* aut ex traditione veterum; *ibid.* — De scriptoribus sacrorum librorum. S. Isidorus, LXXXIII, 747. Rabanus Maurus, CVII, 365; CX, 106. Hugo de S. Victore, CLXXV, 16; CLXXVI, 779. De auctoribus Novi Testamenti. Hugo de S. Victore, CLXXVI, 781. Quæ Scripturæ sunt authenticæ; *ibid.*, 786. Quæ sint apocryphæ Scripturæ; *ibid.*, 787.

VII. — *De versionibus SS. Scripturarum.*

Scripturæ libri ex hebraico in græcum sermonem conversi, Tertull. I, 378 *et seq.* — Poscente rege Ptolemæo, septuaginta seniores libros Veteris Testamenti ex hebræis litteris in græcas transtulerunt. S. Hilarius, IX, 262 —Religiosa et antiqua eorumdem auctoritas; *ibid.*, 539. Translationem eorum transgredi non est tutum; *ibid.*, 529, 751. In translationum varietate præferuntur LXX; *ibid.*, 742. Scripturæ duas translationes Hilarius simul composuit; *ibid.*, 878.—Septuaginta virorum sententias magis sequitur Ecclesia. S. Ambros, XV, 1325. De nova post LXX Veteris Testamenti versione. S. Hieronym., XXII, 665. Editiones quinta, sexta et septima; *id*, XXIII. 665 Auctoritas præeminens septuaginta interpretum; *id.*, XXII,

366. Hilarius qui homilias in Job, et in psalmos tractatus plurimos in latinum vertit e Græco, *ibid.*, 572, 603. Origines Scripturas in multis bene interpretatus est., *ibid.*, 603. Composuit Origenes Hexapla quatuor editionum, et in editione LXX Theodotionis editionem miscuit; *id.*, XXIII, 459. Editio LXX in Daniele multum distat a veritate, et merito reprobatur ab Ecclesiis, *ibid.*, 455; LXX interpretes emendati ab Hieronymo, et translati, *ibid.*, 447. Versiones Aquilæ, Symmachi et Theodotionis quomodo exprimunt textum Scripturæ, *ibid.*, 452. Recipiuntur a Græcis, *ibid.* Habentur in Hexaplis, *ibid.* Libros XVI prophetarum, quos in latinum de Hebræo sermone verti, *id.*, XXII, 512. Transtuli nuper Job in linguam nostram, *ibid.* Vercellensis Eusebius qui omnium psalmorum commentarios hæretici hominis (Eusebii Cæsariensis) vertit in nostrum eloquium; *ibid.*, 693. Aquilæ prima editio. *id.*, XXIV. 719. Aquilæ editio secunda; *ibid.*, 740. Vulgata translatio LXX distat a veritate hebraica, et cæteris editionibus, *ibid.*, 126, 239 —Augustinus Hieronymo, dehortans a libris Veteris Testamenti ex hebræo vertendis, et exhortans ut septuaginta versionem mire depravatam ac variantem reddat suæ veritati, S. Augus., XXXIII, 241. Aquila Scripturam ex hebræa lingua in Græcam transtulit, *id.*, XLI, 603. Quo tempore, *ibid.* not. Aquilam cæteris interpretibus Judæi anteponunt; *ibid.*, 470. Exemplaribus græcis Evangeliorum major fides habenda; *ibid.*, XXXIV, 1259. Interpretum LXX editio ab Augustino appellatur Vulgata; *id.*, XLI, 489. Scripturæ sacræ variæ versiones; *ibid.*, 603. Scripturarum divinarum pertractatores in latina lingua perpauci sunt, in Græca innumeri, *id.*, XLII, 214. Quare quædam in versione LXX inveniuntur, quæ in codicibus hebræis non sunt, et e contra, *id.*, XLI, 604. Hebræis codicibus et LXX versione utendum, *ibid.*, 605. Septuaginta Interpretes quare ab hebræo varient., *id.*, XXXIII, 243; XXXIV, 1139; XLI, 604. Septuaginta editio astericis verubusque distincta, *id.*, XXXIII, 755. Versio hæc a Ptolemæo Ægypti rege procurata est, *id.*, XLI, 255. Septuaginta Interpretum auctoritas quanta, *id.*, XXXIV, 595; XLI, 450, 470, 605; XXXIII, 245, 290. Augustinus Hieronymi interpretationem LXX ex Hebræo non vult legi in Ecclesia, quare, *id*, XXXIII, 290. Septuaginta versio in usu apud latinas Ecclesias, *id.*, XLI, 604. Commendatur itala versio latina, et græca septuaginta interpretum, *id.*, XXXIV, 46. — Ex hebræa lingua in græcam sacra eloquia transtulerunt, Aquila, Symmachus, Theodotion, *id.*, XLI, 603. S. Hieronymus omnes Testamenti Veteris libros ex Hebræorum scilicet codicibus, vertit in Latinum. Gennadius, LVIII, 1059. Daniel et Job in Romanam linguam perfecta interpretatione mutavit, *ibid.* Matthæi Evangelium ex hebræo fecit esse Romanum Hieronymus, *ibid.*, 1060. Solus omnium Romanorum omnes XVI prophetarum commentatus est libros, *ibid.* Qua dispositione providentiæ Dei Scripturæ Veteris Testamenti ex hebræo in Græcum eloquium translatæ sint, ut universis gentibus innotescerent. Eugyppius, LXII, 1018. — Translationes sanctorum librorum a S. Hieronymo, Cassiodorus, LXX, 1116, 1117, 1118, 1119, 1124. — Translatio Vulgata ex hebræo arabicoque sermone derivata, S. Gregor. Magn., LXXVI, 645. Nova veteri præfertur Scripturæ translatio, *ibid.*, 174 —Primam post Esdram editionem de Hebræo in græcum LXX interpretes ediderunt sub Ptolemæo Ægyptio rege, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 747. Post hæc secundam editionem Aquila, tertiam et quartam Theodotion et Symmachus ediderunt, *ibid.*, 748 Quintam vero et sextam editionem Origenes reperit, et cum cæteris supradictis editionibus comparavit, *ibid.* De Hebræo in latinum eloquium tantummodo Hieronymus presbyter sacras Scripturas convertit, *ibid.*, De Versione LXX.—Rabanus Maurus, CVII, 366; CXI, 121. Post hæc secundam editionem Aquila, tertiam et quartam Theodotion et Symmachus ediderunt. *ibid.* Quintam vero et sextam reperit, *ibid.*—Translatores bibliorum. Walafrid Strab., CXIII, 23. — De translatione sacrarum Scripturarum qua usus est S. Bruno., S. Bruno Signiens., CLXIV, 19 —De diversis Scripturæ sacræ translationibus, Hugo a S. Victore, CLXXV, 17; CLXXVI, 780, 781.

VIII. — *De usu, interpretatione, variis sensibus Scripturæ sacræ.*

Scripturæ sensus certæ interpretationis expetit gubernaculum, Tertull. II. 22. Communes sensus simplicitas ipsa commendat, *ibid.*, 799. Scripturas Judæi palam recitabant, vectigali libertate, *id.*, I, 381. In synaxibus Christianorum legebantur, *ibid.*, 477. Eas non occultabant, nec poterant; *ibid.*, 446. Hæreticos ad ullam de Scripturis disputationem esse admittendos, *id.*, II, 28, 30, 31, 50. Aristeæ testimonium de Veteris Testamenti græca interpretatione, *id.*, I, 380. — Recitatio sacrarum Scripturarum in palatio. Euseb. Pamph., VIII, 73. — Scripturas legere, audire, et cantare qualiter deceat. S. Hilarius, IX, 550. Judæi sacros libros legentes manu contrectare non audent, sed linteo substernunt, *ibid*, 728. Scripturæ sensus spiritales non commentitios esse, *ibid.*, 685. Qui secundum litteram intelligenda omnia existimant, refelluntur, *ibid.*, 779, 783. Scriptura sensibus dives, *ibid.*, 987. Sensus allegoricus litteræ veritati nihil detrahit, *ibid.*, 758-954. Scripturarum intelligentia unde expetenda, *id.*, X, 107. Scriptura mysteriis feta peritum lectorem ac pium postulat, *id.*, IX, 753. Ad testimonia Dei investiganda præparatio est morum probitas, *ibid.*, 504. Ad intelligenda veteris legis mysteria cœlesti opus est magistro, et plurimis fidei meritis, *ibid.*, 610. Scripturarum studium sit pervicax, sed earum intelligentia a Deo exspectanda, *id*, X, 49. Ad illas intelligendas necessaria est gratia, *id.*, IX, 501. Scripturarum intelligentia ex præpositis aut ex consequentibus expetenda; *id.*, 282. Verborum virtutes non minus oportet introspicere quam rerum, *id.*, IX, 966. Singula personis, temporibus, etc., discernenda; *ibid.*, 754. Scriptura res easdem geminis elocutionibus iterare non solet, *ibid.*, 716. Scripturarum clavis, Christi notitia, *ibid.*, 236. — Meditatio Scripturæ maxime sacerdotibus necessaria, S. Ambrosius, XV, 1344, 1345. Prius propheta legitur, et apostolus, et sic Evangelium, in quo verba lucida et validiora præcepta, *ibid.*, 1443. Exerceamur indefesso illius usu et cur, *ibid*, 1370. Omnis Scriptura divina vel naturalis vel mystica, vel moralis est, S. Ambrosius, XV, 65. Mysticus sensus acutior est, moralis dulcior, *ibid.*, 1351. Salomon in libro de *Proverbiis* moralem locum uberius expressit, naturalem in *Ecclesiaste*, mysticum in *Canticis canticorum*, *id.*, XIV, 511. Præterita pro venturis vel præsentibus solent ponere; *ibid.*, 445, Sit nobis tota die ac nocte exercitii usus in quadam cœlestium Scripturarum palæstra, *id.*, XV, 1370. Ede quotidie earum cibos, ut non esurias sed repleatris, *ibid.*, 1317. Mare est Scriptura sacra, habens in se sensus profundos, *id.*, XVI, 880. — Sacræ litteræ laqueus dicuntur iis, qui perperam eas interpretantur, Rufin., XXI, 688. — Orandum in interpretatione Scripturarum, S Hieronym., XXII, 564. Multorum malorum occasio est intelligentia carnalis Scripturæ, *id.* XXVI, 407. Litteralis non juvat, *ibid.*, Quidam nolunt spiritualiter illas intelligere, *ibid.*, 422. Divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, *id.*, XXII, 533. Quantæ difficultatis sit divinam Scripturam et maxime prophetas intelligere, *ibid.*, 512. Non est ejusdem hominis, et aureos nummos, et Scripturas probare, et degustare vina, et prophetas, vel apostolos intelligere, *ibid.* 604. De studio Scripturarum; *ibid.*, 540. Ad divinæ. Scripturæ lectionem primum hortatur, *ibid.*, 1204. Scripturarum non potest haberi cum mundi divitiis, *id.*, XXIII, 936 Omnes artes absque doctore non discimus, sola Scripturarum doctrina tam vilis aut facilis multis videtur, ut non indigeat præceptore, *ibid.*, 1037. Quomodo legendum Vetus et Novum Testamentum, *ibid.*, 1104. Quid observat in interpretatione Scripturarum; *id.*, XXV, 1164. Apostoli in recitandis Scripturis, non verba, sed sensum sequuntur, *ibid.*, 1056. Abusus testimoniorum Scripturæ damnatur; *ibid.*, 1028. Grande periculum est in Ecclesia Scripturas interpretari, *id.* XXVI, 322. Malunt nonnulli Judæos sequi quam apostolos in expositione Scripturarum, *ibid.*, 385. Mos est ut hebraicum verbum sæpe ponant cum sua interpretatione, *ibid.*, 374. Asterici et obeli in interpretatione scripturæ, quid significant; *id.*, XXII, 928.

Duo dissensionum genera in Scripturis interpretandis, S. August., XXXII, 838 Adversus eos qui aliorum interpretandi rationem temere rejiciunt, *ibid.*, 839. Ut varie intelligitur ab eruditis Scriptura, *ibid.*, 841. Interpretibus Scripturæ plurimum auctoritatis tribuendum censet, *id.*, XXXIII, 112. Veri Scripturæ sensus a Spiritu sancto revelantur, *id.*, XXXII, 844. Ad Scripturarum intelligentiam quatenus conducat animalium, herbarum, etc. præsertimque siderum cognitio, *id.*, XXXIV, 56. Scripturæ ambiguitas in una lingua, tollitur per aliam, *id.*, XXXVII, 1536. Obelisci aut asterisci in codicibus græcis quid significabant, *id.*, XXXIV, 590; XLI, 604. Quare virgulæ seu obeli et asterisci aliquando positi sint in editione, LXX Interpretum, *id.*, XXXIII, 261. Scripturæ quomodo legendæ, *id.*, XXXVIII, 354, 74; XXXIV, 262. Scripturæ sacræ studium requirit humilem et mitem animum, *id.*, XXXIV, 64. 66. Explicatio Scripturæ quæ non intelligitur petenda a Deo, *id.*, XXXV, 1539, 1540; XXXIV, 89 Scripturæ intelligentia modo inusitato non est exspectanda, *id.*, XXXIV, 17. Scripturam qui non potest intelligere, Scripturæ Dei det honorem, sibi timorem. *ibid.*

Quibus obscuritatibus Scriptura sacra sit involuta, et quod eam temere alicui legere non liceat; Rabanus Maurus, CVII, 380. De modo legendi sacras Scripturas; *ibid.*, 385. De ignotis signis; *ibid.*, 385. Modus inveniendi utrum locutio propria sit, an translata; *ibid.*, 389. De varia significatione verborum, quæ constat in contrarietate et diversitate; *ibid.*, 390. De lectione divinarum Litterarum; *id.*, CXII, 1193. Quadruplex sensus Scripturæ; Walafrid Strab, CXIII, 33. Utrum sensus litteralis cæteris sensibus sacræ Scripturæ sit dignior; *ibid*, 37, 38. A quo incipiendum est; *ibid.* Quis dicendus sit sensus sacræ Scripturæ litteralis, et quis spiritualis; Walafrid Strab., CXIII, 39. An quilibet textus sacræ Scripturæ exponatur quadruplici sensu supra tacto; *ibid.*, An textus sacræ Scripturæ sit tantum unus sensus litteralis, vel quandoque plures; *ibid.*, 41. Posito quod aliquando unus textus habeat plures, quis eorum est alteri præferendus; *ibid.*, 43. An ex quolibet sensu litterali possit sumi efficax argumentum; *ibid.*, 44 Sensus litteralis potest comparari ad alios sensus dupliciter; *ibid.* Respondet ad hoc littera occidit, spiritus vivificat; *ibid.*, 47. Per sensum litteralem non solum habetur historia tantum, sed etiam quæ sunt agenda; *ibid* Sensus litteralis est fundamentum; *ibid.*, 48. In sacra Scriptura multa traduntur parabolice; *ibid.* Studium sacræ Scripturæ a quibus incipit; *ibid.*, 49. Sensus tropologicus, allegoricus, anogogicus, litteralis; *ibid.*, 57, 63. Regulæ septem interpretandi S. Scripturam Walafrid. Strab, XCIII, 31, 32. Canonicæ tantum S. ripturæ legi debent in Ecclesiis. Isidorus Mercator, CXXX, 338.

Scriptura ex traditione interpretanda. Ratherius Veron., CXXXVI, 339. Contra pravam divinæ Scripturæ interpretationem. Othlonus, CXLVI, 77. Scripturam sacram plebem docere debent episcopi et pastores. Joannes Rothomag., CXLVII, 142, 233. Scripturis sacris exponendis quatuor adhibendæ regulæ. Guibertus, CLVI, 25. Historia, allegoria, tropologia, anagoge; *ibid.* Sacræ Scripturæ studium imprimis injungitur. S. Anselm. Cant. CLVIII, 1064. Omnes ad sacræ paginæ quæstiones cautissime accedere debent; *ibid*, 265. Quomodo et quo tempore libri veteris novique Testamenti legendi sint. Ivo Carnot, CLXI, 277, 1103. Quomodo divinæ Scripturæ legendæ sint et interpretandæ. S. Bruno Signiensis, CLXV, 173. Scripturæ profunditas non aliter quam per fidem Christi intelligitur, Rupertus, CLXVII, 983. Scripturæ sanctæ, in materia fidei, non proprio sensu, sed ratione et auctoritate sunt interpretandæ. Hildebertus, CLXXI, 1067. In sacra Scriptura quatuor sunt observanda; *ibid.*, 634 Quod in sacra Scriptura per Scripturam ipsam non est expositum, id prælatis Ecclesiæ reservatur exponendum; *ibid.* 767. Quod in sacra Scriptura non intelligitur, Spiritui sancto relinquendum est; *ibid.*, 767. Scripturæ intelligentiam voluptates impediunt; *ibid*, 768. Scripturæ sensus est litteralis, spiritualis et intellectualis. Godefrid., CLXXIV, 999. De triplici intelligentia. Hugo de S. Victore, CLXXVI, 789. Non omnia in divino eloquio comperta, sed quædam duntaxat ad dictam triplicem interpretationem esse adigenda; *id.*, CLXXV, 12. Quod sit necessaria interpretatio litteralis et historica; *ibid.*, 13. Quomodo legenda sit Scriptura divina ad correctionem morum; *id.*, CLXXVI, 794. Quomodo legenda sit sacra Scriptura a quærentibus scientiam in ea; *ibid.*, 799. De Scripturam divinam triplici modo tractandi; *id.*, CLXXVII, 205. De interpretibus sacræ Scripturæ; CLXXVI, 780. De divinarum Scripturarum studio; *ibid.*, 777. De septem regulis; *ibid.*, 791. De locis, temporibus ac gestis mysticis sacræ Scripturæ; *id.*, CLXXV, 23. De dif. cultatibus sacræ Scripturæ; *ibid.*, 25 Triplex sensus Scripturarum, historicus, moralis, mysticus. S. Bernardus, CLXXXIII, 714. Scripturæ ejusdem plures sensus an et quomodo admittendi; *ibid.*, 1027. Scriptura abuti diabolicum; *ibid.* 186 Ecclesiæ judicium infallibile injusu et applicatione Scripturæ; *ibid.*, 94. Scripturæ serio et sedulo scrutandæ; *id.*, CLXXXV. 211 Pia ad Christum aspiratio ad obtinendam sacræ Scripturæ intelligentiam; *id*, CLXXXIV, 762. Scripturarum sensus sæpe orantibus aperitur; *ibid.*, 976. De lectione Scripturæ; *ibid.*, 1194. Sensus a fidei regula non discrepantes, aut a contextu lectionis non nimis dissonantes non reiciendis Guerricus, CLXXXV, 177. Ad intelligentiam sacrarum Scripturarum sæcularium peritia necessaria ostenditur. Gratianus, CLXXXVII, 206. Ignorantia Scripturarum est ignorantia Christi; *ibid.*, 210. Scripturæ intellectus cui aperitur. Petrus Lombardus, CXCI, 1276. Scripturæ obscuritas utilis non reprehendenda; *ibid.* Scriptura sacra multiplicem expositionem admittit. Richardus de S. Victore, CXVI, 269. S. Scriptura continet in se quatuor sensus e quibus litteralis quandoque difficilior spirituali. Adamus Præmonst., CXCVIII, 630. Scriptura qua simplicitate explicanda. P. Cantor, CCV, 33. Ejus interpretatio non debet pendere a voluntate nostra, sed e contra; *ibid.*, 240. Scripturæ sacræ triplex est sensus, historicus, tropologicus, allegoricus. Alanus de Insulis. CCX, 203.

IX. *De allegoriis in sacram Scripturam.*

Allegoriæ quædam Scripturæ sacræ. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 100 *et seq.* Allegoriæ in universam sacram Scripturam Rabanus Maurus, CXII, 850 *et seq.* Allegoriæ in Vetus Testamentum. Hugo de S. Victore, CLXXV, 635 *et seq.* Allegoriæ in librum Geneseos ab initio mundi usque ad Abraham; *ibid.* De reliquis mysteriis Geneseos ab Abraham usque ad Moysen; *ibid.*, 645, reliquos Pentateuchi libros et primo in Exodum; *ibid.*, 655. Allegoriæ in libros Josue, Judicum et Ruth.; *ibid.*, 670 *et seq.*, In librum I Regum, ab Heliana usque ad David; *ibid.*, 681. In I et II Regum a David usque ad Salomonem; *ibid.*, 691, in III et IV Regum, a Salomone usque ad transmigrationem Babylonis; *ibid.*, 703. In duos Esther, Tobiæ, Judith et Machabæorum; *ibid.*, 734. Allegoriæ in novum Testamentum; *ibid.*, 750. In mysteriis Evangelii S. Joannis; *ibid.*, 752, in Matthæum; *ibid.*, 764, in Marcum; *ibid.*, 802, in Lucam; *ibid*, 810, in Joannem; *ibid.*, 827. Allegoriæ in Epistolas Pauli; *ibid.*, 879 *et seq.* Gregorianum, vel sensus verbis plurimis in Scriptura sacra attributus. Garnerus, CXCIII, 23 *et seq.*

X. *De divisione sacræ Scripturæ.*

Scripturæ sacræ divisio. S. Aug st., XXXV, 1745. Omnis Scriptura in duo Testamenta, Vetus et Novum bipertita est; *id.*, XXXIV. 246, 247. Scriptura sacra in quatuor partes divisa. S. Gregor. Magn. LXXVI, 834. Vetus Testamentum in quot libris dinumeratur. Alcuin, CI, 1120. Primus ordo legis quomodo accipiendus est; *ibid.*, 1124. Ordo secundus qualis est; *ibid.* Qualis est ordo tertius; *ibid.* Hebræi Vetus Testamentum Esdra auctore, juxta numerum litterarum suarum in 22 libros accipiunt, dividentes eos in tres ordines, legis scilicet et Prophetarum atque hagiographorum, in quo sunt libri novem.; *ibid.* Quidam autem Ruth et Cinoth qui latine dicitur lamentatio Jeremiæ hagiographis addicunt, et viginti quatuor volumina Testamenti Veteris faciunt; *ibid.* Quartus est apud nos ordo Veteris Testamenti eorum librorum, qui in canone hebraico non sunt. Rabanus Maurus, CXI, 10. In novo autem Testamento duo sunt ordines; *ibid.* Alii autem Vetus et Novum Testamentum in septuaginta duos libros distinguunt; *ibid* Primi legis Moysi libri quinque sunt; *ibid.*, hos sequuntur historici libri sedecim; *ibid.* Libri prophetici sedecim sunt; *ibid.*, 105, 106. Post hæc versuum octo libri habentur, qui diversa apud Hebræos metro scribuntur; *ibid.* Libri veteris Testamenti quadraginta quinque; *ibid.* Novi autem Testamenti primum quatuor Evangelia sunt; *ibid.*, hæc 14 epistolæ Pauli apostoli sequuntur, quibus subjunctæ sunt septem canonicæ epistolæ Jacobi, Petri, Joannis et Judæ; *ibid.* Actus duodecim apostolorum quorum omnium signaculum est Apocalypsis Joannis; *ibid.*

II. *De Veteri et Novo Testamento.*

Vetus Testamentum non minus ad Christianos quam ad Judæos pertinet. Tertull., I, 386. Cur et quomodo. Tertull., I, 394. Testamentum Vetus in Christo sepultum est; *id.*, II, 973. Veteris decessio, et successio novi; *ibid*, 415. Testamentum novum oportebat in eo suggestu consignari, in quo conscriptum Vetus fuerat; *ibid.*. 414. Apud Israelitas Vetus Testamentum resignabant apostoli, et novum consignabant; *ibid.*, 849. Novum Testamentum a Vetere separavit Marcion; *ibid.*, 43. Veteris Testamenti libri hebraici, Alexandriæ repositi; *id*, I, 579.

Testamentum, lex data Judæis eo nomine cur a prophetis appellata. Lactantius, VI, 514. Quod Vetus et Novum diversi sint; *ibid.* Vetus non fuisse perfectum, novum vero consummatum; *ibid.*, 515. Vetus Testamentum in litteris condidit Moyses. S. Hilarius, IX, 262. Testamenti Veteris in XXII libros partitio; *ibid.*, 241. Testamenti Veteris ac novi eadem doctrina; *ibid.*, 431.

Legis sacræ nomen non tam Moysis Pentateucho, quam cæteris libris Veteris Testamenti et Novi etiam tributum. S. Zeno, XI, 338, adn., I, 387, adn., 3. Testamenta veteris et novæ legis significata per scalam Jacob.; *ibid.*, 428. Per gladium ex utraque parte acutum; *ibid.* Comparantur cum calamo scribæ; *ibid.*, 429. Explicantur per duos denarios in ore piscis a Petro capti; *ibid.*, 430. Comprobantur ex duobus denariis stabulario datis a Samaritano; *ibid.*, 431. Designantur ex Moyse et Aaron; *ibid.*, 510. Unum sine altero utile esse non potest; *ibid*, 430.

Novum Testamentum in Veteri Testamento erat S. Ambrosius, XV, 1250 Testamentum vetus in typo, novum in veritate; *id*, XIV, 331. Umbra in lege, imago in Evan-

Vetus et Novum per arcum figuratur; *ibid.*, 1123.

Novi et Veteris Testamenti omnes inter se libri concordant, S Bruno Segn., CLXIV, 320.

Testamenta duo per duos Cherubim significantur. Rupertus abbas, CLXVII, 702, 1153. Per duos montes; *id.*, CLXVIII, 741.

Unde dicatur Testamentum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 210. De duobus Testamentis; *ibid.*, 208. Utrumque Testamentum tribus ordinibus distinguitur; *id.*, CLXXVI, 778. Quæ discrimina sint inter duo Testamenta; *id.*, CLXXV, 626, 627.

Unde illud Vetus Testamentum, hoc Novum dicitur, Petrus Lombardus, CXCII, 461, 462. Testamenti Veteris auctoritatem cur teneamus, cujus ritum non observamus; *ibid.*, 461.

Testamenti Veteris in Novum translatio; *id.*, CXCI, 598. Testamentum Novum Veteri melius; *id.*, CXCII, 460. Testamenti utriusque non eadem promissa sacramenta et præcepta; *ibid.* Inter duo Testamenta differentia; *ibid.*, 461. Per denarium Vetus Testamentum significatur; *id.*, CXCI, 1298. Testamentum Vetus et Novum gladius bis acutus; *ibid.*, 1258. Vetus Testamentum in tres ordines distinctum, Petrus Comestor, CXCVIII, 1259.

XII. — *De libris Veteris Testamenti.*

Testamenti Veteris libri XXII, aut XXIV, S. Hilarius IX, 241. Ordo Veteris Testamenti. Sedulius, XIX, 791. Ordo prophetarum; *ibid.* Ordo historiarum; *ibid.*, 792. In libros Veteris Testamenti procemia, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 156 *et seq.*, 747. Vetus Testamentum in quot libros dinumeratur, Alcuin., CI, 1120. Hi libri, in quot ordines secundum Hebræos dividuntur; *ibid.*, 1123, 1124. Habentur plures libri Veteris Testamenti, an non; *ibid.* Inveniuntur amplius ex libris Veteris Testamenti; *ibid.* Hebræi Vetus Testamentum, Esdra auctore, juxta numerum litterarum suarum, in 22 libros accipiunt, Rabanus Maurus, CXI, 105. Quando et quo tempore libri Veteris Testamenti legendi sint, Ivo Carnot., CLXI, 277. De libris Veteris Testamenti, Hugo de S. Victore, CLXXV, 15, CLXXVI, 782. S. Scriptura Veteris Testamenti quot habet libros, Adamus Præmonst., CXCVIII, 697. Sunt enim quadraginta duo libri Veteris Testamenti. S. Bruno Sign., CLXIV, 320.

De Genesi. — Moysi quinque libri, S. Hilarius, IX, 241. Libri quos a Moyse et prophetis scriptos esse Hebræorum religio tradebat; *id.*, X, 28. Paradisus est Genesis liber, in quo virtutes pullulant patriarcharum, S. Ambros., XVI, 1154. De Genesi, Sedulius, XIX, 791. Inter libros canonicos recipitur Genesis, S. Innocent. I, XX, 501. Liber Hebraicarum quæstionum in Genesim, præfatio, S. Hieronym., XXIII, 935 *et seq.* De quibus tractatur in Genesi; *id.*, XXII, 545. Genesis multa suggerit de natura rerum; *id.*, XXIII, 179. Genesis caput omnium librorum; *ibid.*, 938. Quomodo vocatur apud Hebræos; *ibid.*, 939, XXVI, 587. Inter canonicos libros accipitur Genesis, S. August., XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871. Vigilius Taps., LXII, 537. Moyses scripsit Pentateuchum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 747. De Genesi; *ibid.*, 159, 155. Moyses scriptor quinque librorum qui juxta Græcos Pentateuchum nominantur. Beda Venerab. XCIII, 235. De Genesi, S Hildef. Tolet., XCVI, 140. Primus Moyses divinæ historiæ cosmographicon in quinque voluminibus edidit, quod Pentateuchum nominatur, Alcuin., CI, 1125. Quid contineatur in Genesi; *ibid.*, 1121. Primum Moyses scripsit Pentateuchum, Raban. Maur., CVII, 365. Scripsit Moyses librum Genesis; *id.*, CVIII, 1001, CXI, 105, 106. De Genesi; *id.*, CVII, 365. Walafrid. Strab., CXIII, 21. Isidor. Mercat., CXXX, 338. S Petrus Damianus, CXLIV, 778. D. Ivo Carnot., CLXI, 276. Rupertus abbas, CLXVII, 201 Hugo de S. Victore, CLXXV, 15, 16, *id.*, CLXXVI, 186, 778. Quænam fuerit Moysi causa divinæ legis historiam scribendi. Angelom Luxov., CXV, 111. Interrogatur ubi Moyses libros suos ediderit; *ibid.*, 112. Auctor Genesis Spiritus sanctus fideliter creditur, *ibid.*, CXV, 111.

De Exodo. — S. Hilarius, IX, 241. Sedulius, XIX, 791. S. Innocent. I, XX, 501. De quibus tractatur in Exodo, S. Hieronym., XXII, 545. Inter canonicos libros numeratur Exodus, S August., XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871. Vigil. Taps., LXII, 537. De Exodi, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 159. S. Hildefons. Tolet., XCVI, 140. Quid in Exodo contineatur, Alcuin., CI, 1121. Exodus unde nomen accepit; *ibid.*, 1125. Raban. Maur., CVII, 365. De Exodo, Raban. Maur., CXI, 105, 107, 111. Walafrid. Strab., CXIII, 21. Exodus in quo pene omnis quibus Ecclesia instruitur, figuraliter exprimuntur, Walafrid. Strab., CXIII, 183. Inter canonicas Scripturas Exodus, Isidorus Mercator, CXXX, 338. Ivo Carnot., CLXI, 276. Hugo de S Victore, CLXXV, 15, 16; *id.*, CLXXVI, 186, 778.

De Levitico. — Sedulius, XIX, 791. S Innocent. I, XX, 501. De quibus tractatur in Levitico, S. Hieronym., XXII, 545. De Levitico, S. August, XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871. Vigil. Taps., LXII, 537. S. Isid. Hispal., LXXXIII, 159. Quinque libri Moysi, Genesis, Exodus, Leviticus, etc.; *ibid.*, 155. Continetur in canone SS. Scripturarum, S. Hildef. Toletan., XCVI, 140. Quid contineatur in Levitico, Alcuin., CI, 1121. Leviticus unde dicitur; *ibid.*, 1125. De Levitico, Raban. Maur., CVII, 365, CXI, 105, 107, 111. Walafrid. Strab., CXIII, 21. Inter canonicos libros numeratur, Isidorus Mercator, CXXX, 338. Ivo Carnot. CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15 CLXXVI, 186, 778.

De Numeris. — Numerorum liber unus ex quinque Moysis cur sic appellatur. S. Ambros., XVII, 9. Numeri liber unus. Sedulius, XIX, 791. Numeri quid continent. S. Hieronym., XXII, 545. Liber Numeri inter canonicos libros ponitur. S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. De Numeris. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 160, 155. Quid in numero? Alcuin, CI, 1121. Numerus (lege numerorum) liber quare dicitur; *id.*, 1125. Inter legendos et recipiendos liber Numerorum. Rabanus Maurus, CVII, 365. Unde vocatur; *id.* CXI, 107. Ejus materia; *id.*, III. Inter canonicos libros ponitur; Walafrid. Strab., CXIII, 21. Isidorus Mercator., CXXX, 338. Ivo Carnot., CLXI, 276. Hugo de S Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186, 778.

De Deuteronomio. — Paradisus Deuteronomium, in quo germinant legis præcepta. S. Ambros. XVI, 1154. Deuteronomium liber unus. Sedulius, XIX, 791. Deuteronomium quid continet; S. Hieronym., XXII, 545. De Deuteronomio; *id.*, XXIII, 890, 895, 897, 899, 905, 907. Inter canonicos libros ponitur Deuteronomium; S. Aug., XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 428, 504 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. De Deuteronomio; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 155, 160. Quid in Deuteronomio. Alcuin., CI, 1121. Deuteronomium cur sic appellatus est; *id.*, 1125. In canone, utriusque Testamenti continetur Deuteronomium; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Inter libros legendos et recipiendos Deuteronomium. Raban. Maur., CVII, 365. Unde vocatur; *id.*, CXI, 107. Ejus materia *id.*, III. Inter libros canonicos ponitur. Walafrid. Strab. CXIII, 21. Isidor; Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot. CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186, 778.

De Josue. — Jesu Nave Sextus. S. Hilarius, IX, 241. Jesu Nave liber unus. Sedulius, XIX, 791. Recipitur in canone; S. Innocent., I, XX, 501. De libro Josue; S. Hieronym., XXII, 545; S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 428, 504, 721, 871; Virgil. Taps., LXII, 537. Inter historicos libros Junilius, LXVIII, 16. De libro Josue S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 156, 161, 747. Jesus Nave edidit librum suum; *id.*, 747 Quid continetur in canone utriusque Testamenti; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Quid in Jesu Nave. Alcuin., CI, 1121. Josue a quo nomen accepit; *id.*, 1125. Scriptorem libri Josue eumdem Josue Hebræi asserunt; *ibid.*, inter quos sub amore doctrinæ et pietatis legendos recipiendosque, Ecclesiarum principes tradiderunt, Jesu Nave. Raban. Maur., CVII, 365. Josue liber unde nomen accepit; *id.*, CXI, 107. Ejus materia; *id.*, 111. Inter libros canonicos ponitur. Walafrid. Strab., CXIII. 21 Isidor. Mercat., CXXX, 338. Ivo Carnot., CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186, 778.

De libro Judicum. — S. Hilarius, IX, 241. Judicum liber unus. Sedulius, XIX, 791. In canone recipitur liber unus Judicum. S. Innocent, I, XX, 501; S. August., XXXIV, 41; S. Leo. M. Magnus, LVI, 428. 504, 721, 871 Vigil. Taps., LXII, 537. Inter historicos libros. Junilius, LXVIII, 16. De libro Judicum S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 151, 156, 746. Judicum autem et Ruth. et Samuelis primam partem conscripsit Samuel; *id.*, 747 Continetur in canone utriusque Testamenti liber Judicum S. Hildef, Tolet., XCVI, 140. Judicum unde nominatur? Alcuin., CI 1125. Quid in libro Judicum; *id.*, 1121 Librum Judicum edidisse creditur Samuel; *ibid.*, 1125 Raban. Maur. CVII, 365. Inter recipiendos et legendos; *ibid.*, Materia libri Judicum; *id.*, CXI, 111. Judicum liber nominatur, unde; *ibid.*, 107. Inter libros propheticos et canonicos; Walafrid. Strab., CXIII, 21. Isidor. Mercat., CXXX, 338. Ivo Carnot., CLXI, 276, Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186, 778.

De libro Ruth. — S. Hilarius, IX, 241. Ruth liber unus, Sedulius, XIX, 791. Recipitur in canone; S. Innocent, II XX, 501; S. August., XXXIV, 41 Magis videtur ad Regnorum principium pertinere; *ibid.* Inter canonicas ponitur Scripturas; S. Leo Magn. s LVI, 428, 504, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. Inter historicos libros Ruth; Junilius,

ibid., 238. Psalmorum liber unus, non quinque; *ibid.*, 232. Psalmi apud Hebræos indiscreti, ab Esdra in unum collecti, a LXX in ordinem redacti; *ibid.*, 238. Trina psalmorum quinquagenaria quid designet; *ibid.*, 239. Psalmi apud Hebræos ordine ac numero carent, ab Esdra in unum volumen collecti; *ibid.*, 237, 238. Psalterium videtur in quinque libros esse divisum. S. Ambros., XIV, 1083 *et seq.* Esdras scriba qui titulos posuit, psalmos aliter quam dictati fuerant ordinavit. Rufinus, XXI, 644. Psalmorum V libros esse quidam dixerunt, at unum tantum esse canonicæ Scripturæ probat auctoritas, S. August., XXXVII, 1961. Psalmorum numerus, S. Benedictus, LXVI, 472. Psalmorum divisio; *ibid.*, 471. Psalmorum divisio secundum antiquos patres, Cassiodorus, LXX, 504. De quinquefaria divisione; *ibid.*, 16. De ordinatore Psalmorum, Beda Venerab., XCIII, 482 Liber iste ex centum quinquaginta psalmis, non sine altioris mysterii ratione consistit, Walafrid. Strab., XCIII, 843. Item per tres quinquagenas triplex fit psalmorum distinctio, *ibid.*, 844 Unus est liber Psalmorum, non quinque; *ibid.* Ordo Psalmorum ab ordine historiæ discordat; *ibid.* Quos quidem (psalmos) primus Esdras in unum volumen coegit, et in ordinem numerumque disposuit. Remigius Antissiod., CXXXI, 136. Ordo Psalmorum, *ibid.* 141. E quot psalmis consistit liber iste. Petrus Lombardus, CXCI, 57. Quomodo distinguitur; *ibid.* An unus sit liber psalmorum, vel plures; *ibid.*, 57, 58. De ordine psalmorum, *ibid.*, 59. Quinam psalmos ita disposuit *id.*, 60. Psalmos ordinavit Esdras, Gerhohus, CXCIII, 636.

De usu, interpretatione, variis sensibus Psalmorum. — Psalmorum cantus. Tertull., II, 660; *id.*, I, 1194. Psalmorum clavis, Christi fides. S. Hilarius, IX, 236. Alii sunt faciles, alii captu difficiles; *ibid.*, 291 Ad eorum intelligentiam juvat scire quis ac de quo loquatur; *ibid.*, 247, 248. Doctis ut indoctis clausi et signati sine fidei clave; *ibid.*, 235, 236. Quique suas habent claves; *ibid.*, 246, 247. Psalmorum intelligentia spiritalis nequit respui; *ibid.*, 685. Psalmus intelligi potest spiritaliter, licet titulus historiam præferat; *ibid.*, 642. Psalmi semper et ubique cantandi; *ibid.*, 530. Etsi omnium psalmorum corpus unum, in eo tamen viget naturalis, mysticus et moralis sensus. S. Ambros., XIV, 966 et seq. Homo sine psalmorum celebritate diem claudere non debet; *ibid.*, 223. Psalmi quidam tanto profundiores sunt, quanto videntur apertiores, S. August., XXXVII, 1501. Psalterium a S. Hieronymo translatum ex Hebræo; *id.*, XXXIII, 1077. Origenes, Eusebius et alii multi qui psalmos interpretati sunt, recensentur; *ibid.*, 262. Psalterii translationes esse duas apud Latinos in usu atque honore, Romanam scilicet et Gallicam. Beda Venerabilis, XCIII, 481. Cur plus omnibus aliis in Ecclesia frequentetur; *ibid.*, 483. Walafrid Strab., CXIII, 842. De Psalmorum interpretatione. S. Bruno Sign., CLXIV, 22. De censuris adversus Psalmorum interpretationem S Brunonis; *ibid.*, 23. Hanc Scripturam plus cæteris in Ecclesiasticis frequentari officiis, quare. Petrus Lombardus, CXCI, 57. Elegit David quatuor millia virorum, qui non solum voce, sed et musicis instrumentis psalmos canerent. Gerhohus, CXCIII, 632. Ipse quoque David cum ipsis cantoribus citharam percutiebat in domo Domini; *ibid.*, 633.

De compositione psalmorum. — Qua lingua compositum totum psalterium, Beda Venerab., XCIII, 480. Omnes autem psalmi apud Hebræos metrico carmine constant esse compositi; Alcuin., CI, 1126. Raban. Maur., CXI, 108.

De inspiratione libri Psalmorum. — Psalmorum auctor est Spiritus Dei; S. Hilarius, IX, 792. Istos CL psalmos Spiritu Dei revelante sanctus composuit David, Rufin., XXI, 644. David solius Spiritus sancti instinctu sine omni exteriori adminiculo suam edidit prophetiam, Petrus Lombardus, CXCI, 55. Cœlesti aspiratione intus edoctus Spiritu in eo loquente completus est, Gerhohus, CXCIII, 958.

Unus ex libris canonicis liber Psalmorum. — S. Hilarius, IX, 241. Sedulius, XIX, 791, S. Innocent. I, XX, 501, S. August., XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 428, 505, 721, 871, Vigil. Taps., LXII, 537. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 740, S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Raban. Maur., CVII, 365, CXI, 106, Walafrid. Strab., CXIII, 21. Isidor. Mercat., CXXX, 358, Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 186.

De Proverbiis, Ecclesiaste, Cantico cantic. etc. — S. Hilarius, IX, 241. Salomon licet innumera cantica cecinisse dicatur, unum tamen quod Ecclesia receperit, Canticum canticorum dereliquit, S. Ambrosius, XIV, 923. Tres libri Salomonis, unus de proverbiis, alius Ecclesiastes, tertius de Canticis canticorum; *id.* XV, 1529. Salomonis libri tres. Sedulius, XIX, 791. Salomonis libri quinque. S. Innocent I, XX, 501. Tres libri Salomonis recepti sunt in auctoritatem canonicam. S. August., XLI, 554. XXXIV 41. Salomon scripsit, Proverbia, Ecclesiasten et Cantica canticorum; S Leo Magnus, LVI, 428, 505, 871. S. Isidorus, LXXXIII, 747; Alcuin., CI, 1126; Raban. Maur., CVII, 366, CXI, 108. Isidor. Mercator, CXXX, 358. Rupertus, CLXVII, 1252. Hugo de S. Victore, CLXXV, 16. Wolbero, CXCV, 1013. Salomon in libro de *Proverbiis* moralem locum uberius expressit, naturalem in Ecclesiaste, msyticum in Canticis canticorum, S. Ambros., XIV, 511. Proverbiorum liber unus; Sedulius, XIX, 791; S. August., XXXIV, 41, XLI, 554. Proverbia Salomonis; S. Leo Magnus, LVI, 721. Salomonis libri tres, Proverbia, etc. Vigil. Taps., LXII, 537. De Proverbiis, Junilius, LXVIII, 18. In Proverbiis quid doceatur. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 164. Salomonis tres libri, Proverbia., etc. S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Liber Proverbiorum unde dicitur. Alcuin., CI, 1126. Quid in Proverbiis contineatur.; *ibid.* 1122. De libro Proverbiorum; Raban. Maur., CXI, 108. Walafrid Strab., CXIII, 1125. Materia Proverbiorum; Walafrid. Strab., CXIII, 1127. Proverbia Salomonis; Hugo de S Victore. CLXXV. 15. Parabolas composuit Salomon; *ibid.* 16 Proverbia Salomonis quæ Græce parabolæ, Hebraice *masloth*, dicuntur. Hugo de S. Victore, CLXXVI, 186. Proverbiorum liber invitat ad fidem, Ecclesiastes ad spem; Cantica ad charitatem; Rupertus, CLXVII, 1252. In Proverbiis de morum honestate perorat; Wolbero, CXCV, 1013.

Ecclesiastes. — Liber unus; Sedulius, XIX, 791. Ecclesiastes multa suggerit de natura rerum. S. Hieronym., XXIII, 479. De illo nulla est ambiguitas; *ibid.*, 527. Ecclesiastes liber ex sententia Hebræorum, unde meruit auctoritatem; *ibid.*, 1116. Est liber Salomonis pœnitentiam agentis; *ibid.*, 1021. Male quidam opinantur nos ex hoc libro ad voluntatem et luxuriam provocari; *ibid.*, 1014. Non provocat ad luxuriam, neque in Epicuri dogma corruit, 1106. De Ecclesiaste S. August, XLI, 554. Ecclesiastes liber in canone sacrarum Litterarum a Judæis habentur; *ibid.*, 661. Eugypp., LXII, 767. A Christianis; S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721; Vigil. Taps., LXII, 537. Quæ sit differentia inter Ecclesiastem et Ecclesiasticum. Cassiodorus, LXX, 1117. In Ecclesiaste rerum naturam discutit, etc. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 164. Continentur in Canone utriusque Testamenti Ecclesiastes. S. Hildefons. Tolet., XCVI, 140 Quid in Ecclesiaste, Alcuin., CI, 1122. Ecclesiastes unde dicitur; *ibid.*, 1126. De Ecclesiaste Raban. Maur., CVII, 365 366. Materia Ecclesiasti, *id.*, CXI, 113. Unde dicitur, *ibid.*, 108. In numero canonicorum librorum; Walafrid. Strab., CXIII, 21; Wolbero, CXCV, 1013.

Canticum canticorum. — S. Hilarius, IX, 241. Canticum canticorum liber unus; Sedulius. XIX, 791; S August., XLI, 554; XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721. Vigil. Taps., LXII, 537. Junilius, LXVIII, 18. De quibus tractatur in Cantico canticorum; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 164, 165. A doctoribus nostris tractatur, apud Hebræos hanc fuisse observationem, ne cuiquam librum hunc legere permitterent, nisi viro jam perfectæ scientiæ, et laboratæ fidei; *ibid.*, 165. Quid contineatur in Canticis canticorum. Alcuin, CI, 1122. Quare dicitur Cantica canticorum; *ibid.*, 1126 De Cantico cantic.; Raban. Maur., CVII, 365, 366, CXI, 105, 108, Walafrid. Strab., CXIII, 21, 1127. Hugo de S. Victore, CLXXVI. 186; CLXXV, 16. Wolbero, CXCV, 1009 Cantici canticorum qualis fuerit causa quare fuerit decantatum; *ibid.*, 1010. Tria sunt consideranda in hoc libro, materia, intentio, finalis causa; *ibid.*, 1012. In hoc libro nihil secundum litteram carnaliter intelligendum; *ibid.* In Canticis canticorum de rationabili divinorumque mysteriorum dispositione decantat, *ibid.*, 1013. In hoc libro quatuor personæ loquentes introducuntur; Richardus S. Victoris, CXCVI, 409.

De libro Sapientiæ. — Sapientiæ liber Salomoni adscriptus; Tertull., II, 544. Apud Latinos Salomonis, apud Græcos et Hebræos Sapientia Sirach habetur. S. Hilarius, IX, 827. Illum ut Domini sermonem respiciunt Orientales; *ibid.*, 673. Sapientiæ liber unus; Sedulius, XIX, 791. Salomonis libri quinque; S. Innocent. I, XX, 501. Sapientiæ liber inscriptus nomine Salomonis. S. Hieronym., XXIV. 616. Judæi librum Sapientiæ non recipiunt in auctoritatem canonicam. S. August., XXXII, 658, XXXIII, 199. Unus qui Sapientia, de quadam similitudine Salomonis esse dicitur; *id.*, XXXIV, 41. Sapientiæ liber auctoritatem Scripturæ canonicæ habet., *id.*, XLIV, 980, 981. Libri Sapientiæ auctoritate usi sunt magni et docti viri qui longe ante August. divina eloquia tractaverant, *id.*, 1019, 1020. Salomonis libri quinque. S. Leo Magn., LVI, 504, 871. Item Sapientiæ liber I. Vigil. Taps.,

LXII, 537. Adjungunt quidam librum qui vocatur Sapientiæ. Junilius, LXVIII. 18. De libro Sapientiæ. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 165. Sapientiæ liber a Jesu filio Sirach dicitur editus; *ibid.*, 158. Salomonis titulo est prænotatus; *ibid.*, in canone utriusque Testamenti continetur. S. Hildefons. Tolet, XCVI, 140. Liber sapientiæ apud Hebræos nusquam est. Alcuin., CI, 1127. Hunc Judæi Philonis esse affirmant; *ibid*, Hieronymus dicit eumdem librum (Sapientiæ) apud Hebræos nusquam haberi, nec inter canonicas Scripturas apud antiquos recipi. Raban. Maur., CIX, 672. Salomonis libri v. Isidorus Mercator., 338. Sapientia Salomonis. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15, 16. In CXXX canone auctoritatis non scribitur liber Sapientiæ Salomonis; *id.*, CLXXVI, 186.

De Ecclesiastico. — Ecclesiasticus liber unus; Sedulius, XIX, 791. Salomonis libri quinque; S. Innocent I, XX, 501. Alius qui Ecclesiasticus inscribitur, de quadam similitudine Salomonis esse dicitur; S. August., XXXIV, 41. De Ecclesiastico; *id.*, XLI, 554. Ecclesiasticus non est in canone Hebræorum *id.*, XL, 165. Salomonis libri quinque; S. Leo Magnus, LVI, 505, 871. Ecclesiastici liber 1; Vigil. Taps., LXII, 537. De Ecclesiastico; S. Isidorus Hispal. LXXXIII, 165. Ecclesiasticus dicitur a Jesu filio Sirach editus *ibid.*, 158. Salomonis titulo prænotatus; *ibid.*, in canone utriusque Testamenti continetur; S. Hildef. Tolet. XCVI, 140. Ecclesiasticum quis composuit? Alcuin., CI, 1127-1128. Ecclesiasticus unde dicitur; *ibid.*, De Ecclesiastico; Raban. Maur., CVII, 365. Quis composuit librum Ecclesiasticum; *ibid.*, 367 Salomonis titulo prænotatur; *ibid.*, 109. An sit in canone Ecclesiasticus; Walafrid. *Strab.*, CXIII, 21. De Ecclesiastico dicit Augustinus, meruisse recipi in auctoritatem, et inter propheticos debere numerari; *ibid.*, Salomonis libri 5; Isidorus Mercator, CXXX, 338. Librum Ecclesiasticum certissime filius Sirach composuit; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16. Apud Hebræos reperitur, sed inter apocryphos habetur; *ibid.*

De Esdra. — Esdræ liber philosophorum nugas despexit S. Ambrosius, XVI, 1074. Esdræ liber unus; Sedulius, XIX, 792. Esdræ duo libri; S. Innocent I, XX, 501 Esdras et Nehemias in unum volumen coarctantur; S. Hieron., XXII, 518. Ex Prologo in Esdram; *id.*, XXIII, 452. De Esdra; S. August., XLI 596. Quo tempore scripsit; *ibid.* Quodammodo de Christo prophetavit; *ibid*, Magis rerum gestarum scriptor est habitus, quam propheta; *ibid.*, Esdræ duo libri; *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 428, 505, 721, 871; Vigil. Taps. LXII, 537; Junilius, LVIII, 17; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 746. Esdras scripsit librum suum; *ibid*, 747. Esdræ libri duo continentur in canone utriusque Testamenti; S. Hildef Tolet, XCVI, 140. Esdræ libri quis auctor exstitit? Alcuin., CI, 1127. Secundus, tertius et quartus libri Esdræ inter apocryphos deputantur; *ibid.* Quid in Esdra; *ibid.*, 1123. Esdræ duo; Raban. Maur., CVII, 365. Quinam scripsisse dicuntur; *ibid.*, 366, CXI, 108. Esdras cum Nehemia (est enim totus unus liber); Walifrid. Strab., CXIII, 21. Esdræ libri 2; Isidorus Marcator, CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276. Liber Esdras auctoris sui titulo prænotatur; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16. De Esdra; *id.*, CLXXVI, 186, 779.

Nehemias. — S. Hieronym., XXII, 518. In cujus textu ejusdem Esdræ Nehemiæque sermones pariter continentur, Alcuin., CI, 1127; Raban. Maur., CXI, 108, 119; Walafrid. Strab., CXIII, 21; Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

De libro Tobiæ. — Quibusdam autem visum est, additis Tobia et Judith; S. Hilarius, IX, 241. Tobiæ liber unus; Sedulius, XIX, 792; S. Innocent. I, XX, 501. Liber Tobiæ Chaldæo sermone conscriptus; S. Hieronym., XXIX, 23. Hebræi de catalogo divinarum Scripturarum eum secant; *ibid.*, 24, De libro Tobiæ; S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magn. LVI, 428, 505, 871; Vigil. Taps., LXII, 537; S. Isidor. Hispal. LXXXIII, 746. Libri Tobiæ auctor; *ibid.*, 749; Alcuin, CI, 1128. Liber Tobiæ in canone Hebraico non est; *ibid.*, 1124. De libro Tobiæ; Raban. Maur., CVII, 365 Quis cum scripsit; *ibid.*, 367; CXI, 105. An inter libros canonicos; Walafrid. Strab., CXIII, 21; Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15. De ejus auctore minime constat; *ibid.*, 17. In canone auctoritatis non scribitur liber Tobiæ; *id.*, CLXXVI, 186, 779.

Judith. — S. Hilarius, IX, 241. Judith liber unus; Sedulius, XIX, 792; S. Innocent. I, XX, 501. Apud Hebræos liber Judith inter apocrypha legitur; S. Hieron., XXIX, 37. Chaldæo sermone conscriptus; *ibid.*, 39. Hunc librum Synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse; *ibid.*, S. August., XXXIV, 41. Judith librum in canone S. Scripturarum non recepisse dicuntur; S. August., XLI, 583. Quo tempore gesta sunt quæ scripta sunt in libro Judith, *ibid.* Inter Scripturas canonicas habetur; S. Leo Magn., LVI, 428, 505, 871; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 17; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 157; S. Hildef. Tolet., XLVI, 140. De auctore ejus minime constat; Alcuin., CI, 1128; Raban. Maur., CVII, 367, 365; CXI, 105, 109 Liber Judith inter canonicos innumeratur; Walafrid. Strab., XIII, 21; Isid. mercat. CXXX, 338; Ivo Carnot. CLXI, 276. Non scribitur in canone; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186, 779. De ejus auctore; *id.*, CLXXV, 17.

Esther. — S. Hilarius, IX, 241. Ester liber unus Sedulius, XIX, 792; S. Innocent. I, XX, 501. Librum Esther variis translatoribus constat esse vitiatum; S. Hieron., XXVIII, 1435. De libro Esther; S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magn. LVI, 428, 505, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537. Inter historicos libros habetur; Junilius, LXVIII, 17. De libro Esther; S. Isidor. Hispal. LXXXIII, 157; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Alcuin. CI, 1120. Librum Esther quis scripsit, *ibid.* 1127; Raban. Maur., CVII, 366; CXI, 109. Habetur in canone Esther; Walafrid. Strab., CXIII, 21; Isidor. Mercat., CXXX, 338; Ivo Carnot., CLXI, 276. Nonus Esther; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15. Librum Esther Esdras creditur conscripsisse; *ibid.*, 16.

Isaias. — S. Hilarius, IX, 241. Isaiæ liber unus; Sedulius XIX, 791. Isaiæ liber universa Domini sacramenta continet; S. Hieronym., XXIV, 18 In expositione ejus Græcorum ingenia sudaverunt, non Latinorum; *ibid.*, 20. Origenes triginta volumina scripsit in Isaiam prophetam; *ibid.*, 21. Videre prologum commentariorum in Isaiam prophetam *ibid.*, 17 *et seq.* Evangelista magis quam propheta; *id*, XXIII, 454; XXIV, 18. Loquitur præcipue de tribu Juda et Benjamin; *id.*, XXIV, 21 De Isaia; S. Aug., XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 428, 721, 871; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18; S. Isidor. Hisp., LXXXIII, 166; S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Alcuin., CI, 1122, 1127; Raban. Maur., CVII, 365; CXI, 108, 113; Walafrid. Strab., CXIII, 21; Isidor Mercator., CXXX, 538; Ivo Carnot., CLXI, 276; Hugo de S. Victore, CLXXV, 15, 16.

Jeremias. — S. Hilarius, IX, 241; S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 428, 721, 871, etc., sicut in præcedenti ad alios Patres.

Ezechiel. — S. Hilarius, IX, 241, Ezechielis visio ultima cum septima Joannis concordat S. Ambros., XVII, 946. Ezechielis liber unus, Sedulius, XIX, 791. Prophetia Ezechielis difficilis, S. Hieronym. XXV, 17, Ante tricesimum annum apud Hebræos non legebatur exordium et finis hujus voluminis; *ibid.* Ezechielis liber inter canonicos libros, S. August., XXXIV, 41, etc., etc. Sicut in præcedentibus, ad alios Patres.

Daniel. — S. Hilarius IX, 241. Daniel Spiritu Dei inspiratus, S. Ambros, XVI. 785. Danielis liber unus, Sedulius, XIX, 791. Daniel de quibus agit; S. Hieronym., XXII, 547. Ecclesiæ juxta Theodotionem legunt Danielem; *id.*, XXIII, 455; XXV, 493. Ad intelligendas extremas partes Danielis, multiplex Græcorum historia necessaria est, quorum; *id.*, XXV, 494. Quibus linguis conscriptus est liber Danielis; *ibid.*, 499. Calumniatores historiæ Danielis rejiciuntur; *ibid.*, 534. Contra prophetam Danielem duodecimum librum scripsit Porphyrius; *ibid.*, 491. Nullum prophetarum tam aperte dixisse de Christo; *ibid.* Susannæ Belisque ac Draconis fabulas non contineri in Hebraico; *ibid.*, 492. De Daniele; S. August., XXXIV, 41. Quid prophetavit Daniel propheta; *id.*, XLI, 593. Cur peccata sua et peccata populi sui confitetur; *id.*, XLIV, 159. Daniel ab angelo hebdomadarum mysterium discebat; *id.*, XXXIII, 911. Danielis hebdomadas ad Christi nativitatem et passionem impletas non putat Hesychius; *ibid*, 904, 911. Quidam de secundo Christi adventu eas exposuit; *ibid.*, 901. Non futurum Christi adventum significant, sed præteritum; *ibid.*, 899. Daniel inter canonicos libros habetur; S. Leo Magnus, LVI, 428, 721, 871. Danielis liber I, Vigil. Taps., LXII, 537, Junilius, LXVIII, 18. De Daniele; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 169. Quid in Daniele? Alcuin., CI, 1122. Librum Danielis quis composuit; *ibid.*, 1127, Raban. Maur., CVII, 366; CXI, 108. In canone S. Scripturarum habetur, Walafrid. Strab., CXIII, 21, Isidorus Mercator, CXXX, 338, Ivo Carnot, CLXI, 276. Daniel sui libri auctor fuit, Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Osee. Oseæ liber unus. Sedulius, XIX, 791. Osee quid habet; S. Hieronym., XXII, 546. Osee sub quo rege prophetare cœperit; *id.*, XXV, 820. Ante et post captivitatem Israel prophetavit; *ibid.*, 821. Osee propheti ad tribus pertinet; *ibid.*, 919. Græci auctores, qui Osee exposuerunt; *ibid.*, 819, 820. Prophetiam ejus intelligere non quidem impossibile, tamen difficile est; *ibid.*, 815. Voluminis obscuritatem ipse scriptor testatur; *ibid.* Quorum prophetarum nomina sunt hæc, Osee. S. August., XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721. Osee liber I Vigil. Taps., LXII, 537. Junilius, LXVIII, 18. S. Isidorus His-

pal., LXXXIII, 169. Alcuin. CI, 1122. Raban. Maur., CXI, 108. Walafrid Strab., CXIII, 21; Ivo Carnot, CLXI, 276 Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Joel.—Joel liber unus. Sedulius XIX, 791. De quibus agit S. Hieronym., XXII. 546. De Joel; *id.*, XXV, 947. S. August., XXXIV, 41. Quid et quo tempore prophetavit; *id.*, XLI, 583, 587. Inter libros can. in auctoritatem receptos; S. Leo Magnus, LVI, 721. Joel liber 1, Vigil. Taps., LXII, 537. Junil., LXVIII, 18; S Isidor. Hispal., LXXXIII, 170; Alcuin, CI, 1122, 1127; Raban. Maur., CXI, 108, 116. Walafrid Strab., CXIII, 21. Ivo Carnot. CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Amos. Liber unus; Sedulius, XIX, 791. De quibus agit S. Hieronym., XXII, 546. Amos, quomodo interpretatur, *id*, XXV. 989. Amos. S. August. XXXIV, 41. Quid et quo tempore prophetavit; *id.*, XLI, 583, 584. Inter receptos in canone Amos; S. Leo Magnus LVI, 721. Vigil. Taps. LXII, 537. Junilius, LXVIII, 18. De Amos. S. Isidor, Hispal., LXXXIII, 170. Quid in Amos. Alcuin, CI, 1122. Raban. Maur., CXI, 108, 116. Walafrid Strab., CXIII, 21. Ubi et quid vaticinavit Amos. Haymo Halberst., CXVII. 107. Amos. Ivo Carnot. CLXI, 276. Rupertus abbas, CLXVIII, 257. Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Abdias. — Abdiæ liber unus. Sedulius, XIX, 791. De quibus agit. S. Hieronym. XXII, 546. Quando prophetavit non invenitur S. August. XLI, 587. Quid prophetavit; *ibid*. De Abdia; *id.*, XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 721. Vigil. Taps, LXII, 537. Junilius, LXVIII, 18; De Abdia. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 171. S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Alcuin., CI, 1127. Quid in Abdia; *ibid.*, 1123. Raban. Maur., CXI, 117. Abdias; *id.*, 108. Walafrid. Strab., CXIII, 21. Quo tempore prophetavit Abdias. Haymo Halberstat., CXVII, 119. Abdias propheta. Ivo Carnot., CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Jonas.—Jonæ liber unus. Sedulius, XIX, 791. Materia libri ejus. S Hieronym., XXII, 546. Quomodo interpretatur; *id.*, XXV, 1117. Quo tempore prophetavit; *ibid.* 1119. S. August, XLI, 583. 587. Iram non, misericordiam annuntiavit; *id*, XXXIX, 1610. Jonas non tam sermone Christum, quam sua quadam passione prophetavit; *id.*, XLI, 587. De Jona, *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Magn., LVI, 721. Vigil Taps., LXII, 537. Junilius, LXVIII, 18; S. Isidor. Hispal, LXXXIII, 171. S. Hildef. Tolet., XCVI, 140; Alcuin, CI, 1127. Quid in Jona, *ibid.*, 1123; Raban. Maur, CXI, 117. De Jona; *ibid.*, 108. Walafrid. Strab, CXIII, 21. Haymo Halberst., CXVII, 127. Ivo Carnot., CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Michæas. — Michæas liber unus; Sedulius, XIX, 791. Quid annuntiat; S. Hieronym, XXII, 546. In ordine prophetarum secundum Septuaginta interpretes, tertius est; *id.*, XXV. 1151. Sextus secundum Hebraicum; *ibid.* Quo tempore prophetavit Michæas; S. August., XLI, 583. Quæ Michæas, et Jonas et Joel novo Testamento congruentia prophetaverint. *ibid.* 586. De Michæa; *id*, XXXIV, 41. S Leo Magn, LVI, 721; Vigil. Taps., LXII, 537; Junilius, LXVIII, 18; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 172. Alcuin., CI, 1127. Quid in Michæa, *id.*, 1123. Raban. Maur, CXI, 117. De Michæa, *ibid.*, 108. Walafrid. Strab., CXIII, 21; Ivo Carnot., CLXI, 276. Quomodo interpretatur. Rupertus abbas, CLXVIII, 439. De Michæa, Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

Nahum. — Nahum liber unus. Sedulius, XIX, 791. De quibus tractat; S. Hierony., XXII. 546. Quomodo interpretatur; *id*, XXV, 1231. In Hebraico, post Jonam. Michæas ponitur, et Michæam sequitur Nahum; *ibid.* Quo tempore prophetavit; *ibid.* Quæ in Abdia, in Nahum, et Ambacu de salute mundi in Christo prænuntiata reperiantur. S. August., XLI, 587. De Nahum; *id.*, XXXIV, 41; S. Leo Mag., LVI, 721. Vigil. Taps., LXII, 537. Junilius, etc. ut in præcedenti.

Habacuc. — Abbacuc liber unus; Sedulius, XIX, 791. Materia libri Habacuc. S Hieronym., XXII, 546, 547. Quid et quo tempore prophetavit; *id.*, XXV, 1274. Quæ in Ambacu de salute mundi in Christo prænuntiata reperiuntur. S. August., XLI, 588. De Habacuc; *id.*, XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 721, etc., sicut in præcedentibus ad alios Patres.

Sophonias. — Sophoniæ liber unus. Sedulius, XIX, 792. Materia libri Sophoniæ; S. Hieronym., XXII, 547. Quomodo interpretatur; *ibid.* Prophetavit in diebus Josiæ; *id.*, XXV, 1339 De Christo et vocatione Gentium quæ Sophonias prophetico spiritu sit præfatus; S. August., XLI, 591. Quo tempore prophetavit, *ibid.* De Sophonia; *id*, XXXIV, 41; S. Leo Magnus, LVI, 721, etc. etc. Ad alios Patres sicut in præcedentibus.

Aggæus. — Aggæi liber unus; Sedulius, XIX, 792. S. Hieronym., XXII, 547. De quo prophetat; *id.*, XXV, 1338. Quid et quo tempore prophetavit. S. August, XXXVII. 1467. Impleti Spiritu sancto hi duo prophetæ, Aggæus et Zacharias; *ibid.* De prophetæ Aggæi vaticinio; *id*, XLI, 593. Propheta erat in captivitate Babylonica; *id.*, XXXVII, 1917. Prophetavit reparationem Jerusalem; *ibid.* Aggæi locus vindicatur contra Manichæos; *id.*, XXXVIII, 530. Aggæus non favet donatistarum schismati; *id.*, XLIII, 670. Aggæus; *id.*, XXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 721, etc. etc., sicut in præcedentibus ad alios Patres.

Zacharias. — Zaccharaiæ liber unus. Sedulius, XIX, 792. S. Hieronym., XXII, 547, Zacharias propheta obscurus, et inter duodecim longissimus; *id.*, XXV. 1417. Scripsit in hunc prophetam Origenes duo volumina; *ibid.*, 1418. Hippolytus quoque edidit commentarios; *ibid.* Zacharias quid et quo tempore prophetavit. August., XXXVII, 1467, 1917.1940, XLI, 593. De Zacharia; *id.*, XXXXIV, 41. S. Leo Magnus, LVI, 721, etc., etc., sicut in præcedentibus ad alios Patres.

Malachias. — Malachiæ liber unus; Sedulius, XIX, 792. Aperte vaticinatur de abjectione Israel, et vocatione gentium. S. Hieronym., XXII, 547. De Malachia prophetæ opiniones variæ; *id.*, XXV, 1541. Scripsit in hunc librum Origines tria volumina; *ibid.*, 1543. Utrum idem, an diversus ab Esdra; *ibid.*. 1541 *et seq.* An angelus humano in corpore fuerit; *ibid.*, 1399. Quo tempore prophetavit; *ibid.*, 1542. Malachias, sive Malachi propheta, Angelus dictus, et ab aliquibus sacerdos Esdras creditus. S. August. XLI, 699. Quid et quo tempore prophetavit; *ibid.*, 593. De Malachia; *id.*, XXXIV, 41. S Leo Magnus, LVI, 721. Vigil. Taps., LXII, 537. Junilius, LXVIII, 18. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 174. S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Alcuin., CI, 1125, 1127. Raban. Maur., CXI, 108, 118. Walafrid. Strab., CXIII, 21. Malachiam Hebræi putant esse Esdram prophetam et sacerdotem. Haymo Halberstat., CXVII, 277. Prophetavit eodem tempore quo et Aggæus et Zacharias, *ibid.* Nonnulli eum putaverunt natura angelum carne indutum; *ibid.* Rupertus abbas, CLXVIII, 815. De Malachia. Ivo Carnot., CLXI, 276. Hugo de S. Victore, CLXXV, 16.

De Machabæis. — Tertull., II, 606; S. Cyprian., IV, 668, 743; *id.*, III, 800. Machabæorum liber secundus; lectus olim assidue a Christianis tempore persecutionis Lactantius, VII, not. 391. Liber II Machabæorum citatur; S. Hilarius, X, 582. Liber I, Machabæorum citatur; Lucifer Calaritan., XIII, 959, 964, 966. De libro II Machabæorum; *ibid.*, 981, 982; L. Ambros., XIV, 632, 633, 634. 635. De libro I Machabæorum; *id*, XVI, 81, 82. De libro II, Machabæorum; *ibid.*, 83, 84, Machabæorum libro duo. Sedulius, XIX, 792. S. Innocent, I, XX, 501. Machabæorum libros non habent Judæi, si ut legem et Prophetas et Psalmos. S. August., XLIII, 729. Non inutiliter ab Ecclesia recepti sunt, si sobrie legantur vel audiantur; *ibid.* Ecclesia pro canonicis habet; *id.*, XLI, 596, XXXIV, 41. De libro II, Machabæorum; *id.*, XL, 593. Machabæorum libri duo. S. Leo Mag., LVI, 428, 505, 871. Vigil. Taps., LXII, 537, Junilius, LXVIII, 17. De Machabæis, S. Isid. Hispal., LXXXIII. 174, 175 S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Quid in Machabæorum libris et intelligendum. Alcuin., CI, 1123. Machabæorum libri quibus auctoribus scripti sunt, minime constat; *ibid.* 1128; Raban. Maur., CVII, 567. Duo Machabæorum; *ibid.*, 365. quos licet Judæi inter apocrypha separent, Ecclesia tamen Christi honorat et prædicat. Raban. Maur., CXI, 105. Materia librorum Machabæorum; *ibid.*, 119. Quamvis Hebræi non habeant eos pro canonicis, tamen Ecclesia habet illos pro canonicis, propter quorumdam martyrum passiones vehementes atque mirabiles. Walafrid. Strab., CXIII, 21, 22. Machabæorum libri II; Isidor. Mercat., CXXX. 338. Ivo Carnot., CLXI, 276. Leguntur quidem, sed non scribuntur in canone. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186. De eorum auctore minime constat; *id.*, CLXXV, 17.

Baruch. — Jeremiæ liber unus cum uno Baruch; Sedulius XIX, 791. Baruch libellus editioni LXX copulatur, nec habetur apud Hebræos; S. Hieronym. XXIV, 680. Baruch interpretatio *id.* XXVI. 445. Sextus est Baruch, ut dicit Hieronymus in prologo Jeremiæ. Walafrid. Strab. CXIII, 22. Prolegom.

XIII. — *De libris Novi Testamenti.*

De Evangelio. Ejus inspiratio. — Evangelistæ divino Spiritu ubertatem dictorum rerumque omnium ministrante, sine ullo molimine Evangelium scripserunt. S. Ambrosius, XV, 1534. Non potestate propria sunt locuti, neque omnes eadem omnia, sed sancti Spiritus gratia illis ea tribuit quæ loquerentur, etc.; *id.*, XIV, 787, 788. In Evangelistis loquitur Spiritus sanctus; *id.*, XVI, 711. Spiritu sancti pleni scripserunt Evangelia, S. Hieronym; *ibid.*, XXVI, 221. Pergunt Evangelistæ quocumque eos flatus sancti Spiritus perduxerit. S. Evangelii

Quatuor Evangelistæ per quæ figurati. Raban. Maur., CXI, 109, 119. Walafrid. Strab. CXIII, 64. S. Petrus Damian, CXLIV, 780. Rupert., CLXIX, 928.

De actibus Apostolorum. — Lucas Evangelium et actus apostolorum scripsisse perhibetur, S. Ambros., XVII, 441. Actus apostolorum liber unus. Sedulius, XIX, 792. Recipiuntur in canone actus apostolorum, S. Innocent. I, XX, 502. Actus apostolorum nudam videntur sonare historiam, et Ecclesiæ infantiam tenere, S. Hieronym., XXII, 548. Omnia hujus libri verba sunt animæ languentis medicina, *ibid.*

Actus Apostolorum quidam Manichæi repudiant, S. August., XXXIII, 1035, XLII, 69, 368, 505. Et huic libro nolunt credere, *id.*, XXXIV, 1262. Actuum Apostolorum lectio celebris in Ecclesia, *id.*, XLIV. 962, not. 2. Actuum Apostolorum liber omni anno in Ecclesia recitatus, *id.*, XXXV, 1433. Actuum Apostolorum liber legi solitus a Dominico Paschæ, *id.*, XXXVIII, 1426. De actibus Apostolorum, *id.*, XXVIV, 41. S. Leo Magn., LVI, 428, 721, 871. Junilius LXVIII, 16. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 178. Actus Apostolorum quis composuit, *id.*, 750. Alcuin. CI, 1130. Raban. Maur., CVII, 367; CXI, 110. Materia Actuum Apostolorum, *id.*, CXI, 120. Quibus in novo correspondent Acta Apostolorum. Walafrid. Strab., CXIII, 24. Isidorus Mercat., CXXX, 338. Ivo Carnot., CLXI, 277. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15.

De Epistolis XIV. B. Pauli. — Paulus Græco sermone scripsit Epistolas. Tertull., I, 1186. Cerdon Apostoli Epistolas neque omnes neque totas recipit. *id.*, II, 70. Epistolæ Pauli a Marcione mutilatæ, *ibid.*, 470. Epistolæ ad Galatas scopus, *ibid.* De ecclesiastico statu agitur in Epistolis ad Titum et ad Timotheum, *ibid.*, 524. Summa Epistolæ ad Galatas. Victorin., VIII, 1145. Summa Epistolæ ad Ephesios, *ibid.*, 1235. — Pauli Epistolarum varius ordo. S. Ambros., XVII, 497. Paulus quatuor modis scribit Romanis, *ibid.*, XVII, 46. Quibus de causis scripserit ad Corinthios, *ibid.*, 183. Ante hanc Epistolam aliam iisdem scripserat, *ibid.*, 210. Cur ad Colossens. scripserit. *ibid.*, 421. et Thessalon., *ibid.*, 441., et ad Timoth., *ibid.*, 461. Ad Philem., *ibid.*, 503. — Epistolæ Pauli numero XIV. Sedulius, XIX, 792. — S. Innocent. I, XX, 502. — S. Hieronym., XXIII, 617. Epistola beati Pauli apostoli ad Romanos, quibus et cur scripta. S. Hieronym., XXVI, 593. Nihil habet quod sit contrarium Epistolæ ad Galatas, *ibid.* Epistola ad Galatas manu Pauli subscripta, ab alio exarata, *ibid.*, 434. Eadem est materia ad Galatas et ad Romanos, *ibid.*, 309. Quoddam discrimen notatur inter utramque, *ibid.* Epistola ad Ephesios inter omnes obscura, *ibid.*, 505. Utraque Epistola Pauli ad Timotheum, ad Hebræos et ad Titum a nonnullis hæreticis rejiciuntur, *ibid.*, 555. Epistola ad Titum unde scripta. *ibid.* Nonnulli Epistolam ad Philemonem repudiant, *ibid.*, 599. Refelluntur, *ibid.* Epistola ad Hebræos a plerisque extra numerum ponitur, *id.*, XXII, 548. Epistola ad Hebræos cujus creditur, *id.*, XXIII, 617. Non habebatur apud Romanos, *ibid.*, 669. Epistola ad Hebræos non recepta a Latinis, *id.*, XXIV, 91. Cur ei contradicitur et dubia est, *ibid.*, 99. Inter canonicas Scripturas non recipitur, *ibid.*, 121. Non recepta ab omnibus, *id.*, XXVI, 475. Inter ecclesiasticas recipitur, *ibid.*, 578. — Epistolam ad Hebræos quidam negabant esse apostoli Pauli S. August., XLI, 500. Epistola ad Hebræos nonnullis incerta, sed ab Ecclesiis orientalibus inter canonicas habita, *id.*, XLIV, 137. Epistola ad Hebræos teste usi sunt illustres catholicæ regulæ defensores, *id.*, XL, 235. Epistolæ ad Romanos et ad Galatas invicem comparantur, *id.*, XLIV, 733. De quatuordecim Epistolis Pauli apostoli. *id.*, XXXIV, 41. S. Leo Magn., LVI, 429, 721, 871. Vigil. Taps, LXII, 537. S. Gregor. Magn., LXXVI, 778. S. Isidor. Hispal, LXXXIII, 176, 749. S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Epistolas Pauli quis scripsit : et quot sunt, vel ubi et ubi leguntur scriptæ. Alcuin., CI, 1129. Raban. Maur., CVII, 365, 367, CXI, 105, 110, 119, 120. Epistola ad Romanos unde scripta, Walafrid. Strab, CXIV, 469. Ob quam causam. *ibid.* Haymo, CXVII, 364. Epistola I ad Corinthios ab Epheso scripta, Walafrid. Strab., CXIV. 519. Ob quam causam. *ibid.* Haymo. CXVII, 509. Epistola II ad Corinthios a Troade per Titum scripta, *ibid.*, 551. Ob quam causam, *ibid.*, Haymo, CXVII, 607. Epistola ad Galatas. Walafrid Strab., CXIV, 569. Haymo, CXVII, 669. Epistola ad Ephesios. Walafrid. Strab., CXVII, 699. Epistola ad Philip. Walafrid Strab, CXIV, 604. Epistola ad Coloss, *ibid.*, 609. Epistola I ad Thessalon. Walafrid. Strab., CXIV, 615. Haymo, CXVII, 765. Epistola II ad Thessal. Walafrid. Strab., CXIV, 619. Haymo, CXVII, 777. Epistola I ad Timoth. Walafrid. Strab., CXIV, 625. Epistola II ad. Timoth., *ibid.*, 633. Epistola ad Titum., *ibid.*, 637 et Haymo, CXVII, 809. Epistola ad Philem., Walafrid. Strab., 641. Epistola ad Hebræos, *ibid.*, 643. Haymo, CXVII, 809, 819, 821. Pauli apostoli Epistolæ XIV. Isidor. Mercat., CXXX, 338. Ivo Carnot, CLXI, 277. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15; CLXXVI, 186.

Inter omnes epistolarum scriptores, Paulus in tribus et pluribus forte excellit. Petrus Lombard., CXCI, 1297. Sciendum quod XIV scripsit Epistolas Paulus. *ibid.*, 1298. Ad quid significandum, *ibid*, Epistola ad Hebræos an sit B. Pauli, *ibid.*, 1299. An titulum Pauli habeat, *ibid.* Qua lingua scripta fuerit, *ibid.* De ordine Epistolarum B. Pauli, *ibid.*, 1299. Generalis omnium Epistolarum materia, quænam sit, *ibid.*, 1302. Intentio, modus tractandi, *ibid. et seq.*

De Epistolis 7 canonicis. — Epistolæ canonicæ numero septem. Sedulius, XIX, 792. Recipiuntur in canone, Epistolæ Joannis tres, Epistolæ petri duæ, Epistola Judæ, Epistola Jacobi. S. Innocent I, XX, 502. — Epistola catholica B. Petri notatur. S. Hieronym., XXIV, 685. Secundam Epistolam B. Petri canonicam vocat Hieronymus, *ibid.*, 636. Judæ Epistola inter Scripturas canonicas. S. August., XXXV, 1831. Petri duæ, Joannis tres, Jacobi una, Judæ una. S. Leo Magn., LVI, 429, 505, 721, 871. Vigil. Taps., LXII, 537. Junilius, LXVIII, 19. De Epistolis beati Petri. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 177. De Epistola beati Jacobi, *ibid.*, 178. De Epistolis beati Joannis, *ibid.* De Epistola sancti Judæ apostoli, *ibid* Septem catholicæ Epistolæ, *ibid.*, 746. Earum auctores, *ibid.* 749. In canone utriusque Testamenti continentur. S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Alcuin., CI, 1128. Quid habetur in Epistolis Petri, Alcuin., CI, 1131. Quid in Jacobi, *ibid.* Quid in Judæ, *ibid.* De septem canonicis Epistolis Raban., Maur., CVII, 365, 367, CXI, 105, 110, 120. Walafrid. Strab., CXIII, 24. Isidor. Mercat., CXXX, 338. Ivo Carnot., CLXI, 277. Hugo de S. Victore, CLXXV, 15.

De Apocalypsi. — Apocalypsis Joannis ordinem temporum evolvit. Tertull., II, 850. Apocalypsis auctor idem est Joannes, qui Evangelium scripsit. S. Hilarius, X, 192. not., 191. Apocalypsim quidam e catalogo divinarum Scripturarum amputare voluerunt. S. Ambros., XVII, 964. Hæc Scriptura non tantum ad futurum tempus, sed etiam ad præteritum pertinet, *ibid.* Quis ejus auctor, *ibid.*, 765. In septem visiones distincta est, *ibid*, 767. Apocalypsis Joannis apostoli liber unus. Sedulius, XIX, 792. S. Innocent. I, XX, 502. Apocalypsis multo post passionem Domini scripta est. S. Hieronym., XXII, 487. Difficilis est et obscura, *ibid.*, 543. Non reseratur nisi a Christo, *ibid.* Apocalypsis tot habet sacramenta quot verba, *ibid.*, 548. Apocalypsis infinita futurorum mysteria continet, *id.*, XXIII, 247. Apocalypsim quinam interpretati sunt, *ibid.*, 623. — Apocalypsis liber, quam obscurus. S. August., XLI, 683. Apocalypsim non accipiunt Alogi, *id.*, XLII, 31. Apocalypsis an a Pelagio sit accepta dubitat Augustinus, *id.*, XXXVIII, 1376. Apocalypsis Joannis. S. Leo Magn., LVI, 429, 505, 871. Vigil. Taps., LXII, 537. De Joannis Apocalypsi apud Orientales admodum dubitatur. Junilius, LXVIII, 18. De Apocalypsi. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 178, 160. S. Hildef. Tolet., XCVI, 140. Apocalypsim quis composuit, aut quo tempore, vel ubi. Alcuin, CI, 1130. Quid in Apocalypsi continetur, *ibid.*, 1131. Raban. Maur., CVII, 365, 367; CXI, 105, 110, 120. Walafrid. Strab., CXIII, 24. Raban. Maur., CXXX, 538. Ivo Carnot., CLXI, 277. Hugo de S. Victore., CLXXV, 15; CLXXVI, 186. In Pathmos insula Apocalypsim propria manu scripsit. S. Martin. Legion., CCIX, 253. Apocalypsis aliis excellentior est prophetiis, *ibid.*, 300.

14° — Tractatus generales de sacris Scripturis.

Prologus in librum Psalmorum. S. Hilarius, IX, 233 *et seq.* Decretum de libris recipiendis et non recipiendis. Sedulius, XIX. 788 *et seq.* De Scriptura sacra speculum. S. August., XXXIV, 889 *et seq.* De partibus divinæ legis libri II. Junilius, LXVIII, 16 *et seq.* In libros Veteris ac Novi Testamenti procemia. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 155 *et seq.* De Veteri et Novo Testamento quæstiones, *ibid.*, 200 *et seq.* In disputatione puerorum, multæ de Veteri et Novo Testamento quæstiones. Alcuin., CI, 1120 *et seq.* Item in Institutione Clericorum. Raban. Maur., CVII, 365 *et seq*, in libro v. De Universo, *id.*, CXI, 105 *et seq.*, item. Walafrid. Strab., CXIII, 20 *et seq.* De Scripturis et Scriptoribus sacris Hugo de S. Victore, CLXXV, 10 *et seq.*

—

XLIII.

INDEX GENERALIS

COMMENTARIORUM IN SCRIPTURAS, SECUNDUM ORDINEM SACRORUM LIBRORUM DISPOSITUS, A GENESI AD APOCALYPSIM,

CHRONOLOGICE REFERENS OMNES EXPOSITIONES QUÆ IN PATROLOGIA LATINA REPERIUNTUR.

—

MONITUM.

Hoc in Indice Commentarios vel explanationes generales in quoscumque Scripturarum Libros solummodo commemoramus, prætermissis omnibus quæ ad singula capita vel ad locos notabiliores attinent; illis enim Index subsequens constabit. Ordinem Scripturæ sacræ canonicum, et in unoquoque articulo chronologicum, id est voluminum, sequimur. Quando idem auctor in eumdem Librum plurima scripta ediderit, illa interjectis tantum lineolis distinguimus, sed unumquemque scriptorem revocamus ad lineam ne oriatur confusio. Primum caput, velut hujus Indicis prooemium, omnes de sacris Scripturis tractatus exhibet, et sic quæcumque ad Sanctos Libros attinent, uno intuitu Lectori patebunt.

—

DE SACRIS SCRIPTURIS.

DE VETERE TESTAMENTO.

Liber testimoniorum ex Veteri Testamento, S. Petrus Dam., CXLV, 987.
Applicatio moralis ex Veteri Testamento, V. Hildebertus, CLXXI, 1265.
Quæstiones in Pentateuchum. S. Augustinus, XXXIV, 485, 547.
Commentarium in Pentateuchum, V. Beda, XCI, 189. — Quæstiones in Pentateuchum, id., XCIII, 234.
Quæstiones in Octateuchum, Wicbodus, XCVI, 1101.
Adnotationes in Pentateuchum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 29.

IN GENESIM.

Genesis metrica, in Append. ad Tertullianum, II, 1097. — Carmen de Sodoma, ibid., 1101. — De ligno vitæ, ibid., 1113.
Fragmentum libri de fabrica mundi, S. Victorinus, V, 301.
Liber de opificio Dei, Lactantius, VII, 9.
Opusculum de verbis : *Factum est vespere*, etc., Victorinus, VIII, 1009.
Tractatus de Genesi, S. Zeno, XI, 386, 455.
Hexaemeron, S. Ambrosius, XIV, 123. — De paradiso terrestri, ibid., 275. — De Cain et Abel, ibid., 315. — De Noe et arca, ibid., 461. — De Abraham, ibid., 419. — De Isaac, ibid., 501. — De Jacob, ibid., 597. — De Joseph patriarcha, ibid., 641. — De benedictionibus patriarcharum, ibid., 673.
Carmen in Genesim, in Append. ad Juvencum, XIX, 345.
Liber de benedictionibus patriarcharum, Paulinus diac., XX, 715.
Liber de benedictionibus patriarcharum, Rufinus, XXI, 297.
Quæstiones Hebraicæ in Genesim, S. Hieronymus, XXIII, 935. — Liber de benedictionibus Jacob, ibid., 1307. — De decem tentationibus populi in deserto, ibid., 1319. — Liber Genesis, id., XXVIII, 147.
Liber de Genesi, contra Manichæos, S. Augustinus, XXXIV, 173. — Liber imperfectus de Genesi ad litteram, ibid., 219. — Liber de Genesi ad litteram, ibid., 245. — Liber de benedictionibus Jacob, id., XXXV, 2199. — Liber de Genesi, id., XLII, 1171.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 773. — Commentaria, ibid., 893.
Metrum in Genesim, S. Hilarius, L, 1287.
Metaphrasis in Hexaemeron S. Basilii, Eustathius, LIII, 867.
Carmen de initio mundi, S. Avitus, LIX, 323.
De genealogiis patriarcharum, Anonym., LIX, 523.
Commentaria in Genesim, Marius Victor, LXI, 937.
Interpretatio libri S. Gregorii de creatione hominis, Dionysius Exiguus, LXVII, 347.
Hexaemeron metricum, S. Dracontius, LXXXVII, 369.
Hexaemeron, Ven. Beda, XCI, 9. — Commentarii, ibid., 189. — Liber de sex dierum creatione, in Append. ad Ven. Bedam, XCIII, 207. — Dialogus quæstionum, ibid., 233. — Hymni Ven. Bedæ de operibus Dei, XCIV, 621.
Quæstiones super Genesim, Wicbodus, XCVI, 1166.
Interrogationes et responsiones super Genesim, B. Alcuinus, C, 515.
Epistola de nihilo et tenebris, Fredegisus, CV, 751.
Commentaria in Genesim, Rabanus Maurus, CVII, 439.
Commentaria in Genesim, Angelomus, CXV, 107.
Carmen de creatione mundi, Wandalbertus, CXXI, 635.
Expositio super Genesim, Remigius monac., CXXXI, 51.
Expositio mystica libri Geneseos, Petrus Damian., CXLV, 841. — Collectanea, ibid., 987.
Fragmenta commentar., Richardus de Domellis, CLV, 1629.
Moralia in Genesim, Ven. Guibertus, CLVI, 31.
Liber de Arca fœderis, Goffridus abb., CLVII, 222.
Expositio in Genesim, S. Bruno Astens, CLXIV, 147.
Liber de operibus Trinitatis, Rupertus abb, CLXVII, 193. — Commentarius in Genesim, ibid., 199.
Liber metricus de sex dierum operibus, Hildebertus, CLXXI, 1213. — De ordine mundi, ibid., 1235. — De ornatu mundi, ibid., 1239.
Hexaemeron, S. Honorius Augustod., CLXXII, 147. — Liber de decem plagis Ægypti, ibid., 265.
Opusculum de benedictionibus Jacob, Godefridus, CLXXIV, 1133.
Adnotationes elucidatoriæ in Genesim, Hugo de S. Victore, CLXXV, 29. — Libri IX de Arca Noe morali, id., CLXXVI, 617. — Liber de Arca Noe mystica, ibid., 681.
Expositio in Hexaemeron, P. Abælardus, CLXXXVIII, 731.
Hexaemeron, Ernaldus abb., CLXXXIX, 1515.
Tractatus in Hexaemeron, Hugo Rothomag., CXCII, 1247.
Benjamin minor, Richardus de S. Victore, CXCVI, 1. — Benjamin major, ibid., 63.

IN EXODUM.

Tractatus de Exodo, S. Zeno, XI, 510.
Liber de XLII mansionibus in deserto, S. Ambrosius, XVII, 9.
Sermones de Exodo, S. Gaudentius, XX, 843.
Liber de tentationibus in deserto, S. Hieronymus, XXIII, 1319. — Libri Exodi versio latina, id., XXVIII, 239.
Quæstiones in Heptateuchum, S. Augustinus, XXXIV, 501, 597. — Sermones de decem plagis, id., XLVI, 945.
Liber instructionum, L. Eucherius, L, 779.
Carmen de transitu maris Rubri, Avitus, LIX, 355.
Liber de Testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 725.
Quæstiones, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 287 et 430.
Commentarii, Ven. Beda, XCI, 285. — Libri III de Tabernaculo, Vasis, etc., ibid., 393. — Variæ quæstiones, in Append. ad Ven. Bedam, XCIII, 303.
Commentarium in Exodum, Rabanus Maurus, CVIII, 9.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 183.
Opusculum de decem plagis Ægypti et Decalogo, S. Petrus Damian., CXLV, 685. — Collectanea ex scriptis S. Petri Damian., ibid., 1011.
Expositio in Exodum, S. Bruno Astens., CLXIV, 233.
Commentarium in Exodum, Rupertus abb., CLXVII, 565.
Liber de X plagis Ægypti spiritualiter, Honorius, CLXXII, 265.
Adnotationes elucidatoriæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 61. — Institutiones in Decalogum, id., CLXXVI, 9.
Expositio in canticum I Moysis, Gerhohus, CXCIV, 1017. — Expositio in canticum II Moysis, ibid., 1065. — Commentarium in canticum Annæ, ibid., 1009.

IN LEVITICUM.

Liber Levitici, S. Hieronymus, XXVIII, 299, 345.
Quæstiones in Heptateuchum, S. Augustinus, XXXIV, 215, 68.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 779.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 753.
Quæstiones, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 321 et 141.
De tabernaculo et vestibus sacris, Ven. Beda, XCI, 189. — Commentarium, ibid., 331. — Quæstiones, in Append., XCIII, 387.
Expositio in Leviticum, Claudius Taurin., CIV, 615.
Expositiones, Rabanus Maurus, CVIII, 247.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 295. — Epitome in Leviticum, id., CXIV, 795.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1029.
Expositio in Leviticum, S. Bruno Astens., CLXIV, 377.
Adnotationes elucidatoriæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 75.
Prologus in Leviticum, Richardus abb., CLXVI, 1357.
Commentarium in Leviticum, Rupertus abb., CLXVII, 743.
De Tabernaculo, Richardus de S. Victore, CXCVI, 211.
De tripartito Tabernaculo, Adamus Scotus, CXCVIII, 609.

IN NUMEROS.

Liber Numerorum, S. Hieronymus, XXVIII, 313.
Lectiones et quæstiones, S. Augustinus, XXXIV, 641 et 717.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 781.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 761.
Quæstiones, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 339 et 441. — Liber Numerorum, ibid., 1203.
Commentaria in Numeros, Ven. Beda, XCI, 357. — Quæstiones, id., in Append., XCIII, 395.
Commentarium, Rabanus Maurus, CVIII, 587.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 379.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1033.
Expositio in Numeros, S. Bruno Astens., CLXIV, 463.
Commentaria, Rupertus abb., CLXVII, 837.
Adnotationes elucidatoriæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 84.

IN DEUTERONOMIUM.

Liber Deuteronomii, S. Hieronymus, XXVIII, 411.
Locutiones et quæstiones, S. Augustinus, XXXIV, 531, 747.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 781.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 773.

IN LIBRUM JOSUE.

IN LIBRUM JUDICUM.

IN LIBRUM RUTH.

IN LIBROS REGUM.

IN LIBROS PARALIPOMENON.

IN LIBRUM ESDRÆ.

IN LIBRUM NEHEMIÆ.

IN LIBRUM TOBIÆ.

IN LIBRUM JUDITH.

IN LIBRUM ESTHER.

IN LIBRUM JOB.

IN PSALMOS.

Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1229.
Commentarius in psalmos pœnitent., S. Gregorius VII, CXLVIII, 823.
Expositio in psalmos, S. Bruno Carthus., CLII, 637.
Liber in psalmum *Miserere*, S. Anselmus, CLVIII, 821.
Expositio in psalmos, S. Bruno Astens., CLXIV, 695.
Expositio in psalmos, S. Oddo Astens., CLXV, 1141.
Expositio aliquot psalmorum, Honorius, CLXXII, 269.
Commentarius in psalm., CXXXVII, Ernaldus, CLXXXIX, 1569.
Glossa in Psalterium, Alanus abb., CXC, 1475.
Commentaria, Petrus Lombard., CXCI, 55.
Commentarium, Ven. Gerhohus, CXCIII, 619; CXCIV, 9.
Adnotationes mysticæ, Richardus de S. Victore, CXCVI, 265.
Commentarius in psalmos pœnitent., Innocentius III, CCXVII, 967.

IN LIBRUM PROVERBIORUM.

Liber Proverbiorum, S. Hieronymus, XXVIII, 1241. — Præfatio in Libros Salomonis, *id.*, XXIX, 403.
Expositio mystica, Salonius, LIII, 957.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 895.
Expositio in parabolas, Ven. Beda, XCI, 937. — Libellus de muliere forti, *ibid.*, 1039. — Fragmenta in Proverbia, *ibid.*, 1051.
Expositio in Proverbia, Rabanus Maurus, CXI, 681.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 1079.
Explanatio in ferculum Salomonis, Hincmarus, CXXV, 817.
Prologus in Libros morales, Martinianus, CXXXI, 25.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1155.
Expositio in Proverbia, S. Bruno Astens., CLXIV, 1229.
Quæstiones et responsiones, Honorius, CLXXII, 311.

IN ECCLESIASTEN.

Commentarius in Ecclesiasten, S. Hieronymus, XXIII, 1009. — Liber Ecclesiastis, *id.*, XXVIII, 1275.
Expositio mystica, Salonius, LIII, 993.
Commentarius, Alcuinus, C, 665.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 1115.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1159.
Commentaria, Rupertus abb., CLXVIII, 1195.
Quæstiones et responsiones, Honorius, CLXXII, 331.
Homiliæ in Ecclesiasten, Hugo de S. Victore, CLXXV, 113.
Carmen in Ecclesiasten, Ven. Hildebertus, CLXXVII, 1271.

IN CANTICUM CANTICORUM.

Commentarius in Canticum cantic., S. Ambrosius, XV, 1851.
Interpretatio homiliarum Origenis, S. Hieronymus, XXIII, 1011. — Liber Cantici canticorum, *id.*, XXVIII, 1285.
Explicatio in Canticum C., S. Justus Urgell., LXVII, 963.
Expositio in Canticum C., Cassiodorus, LXX, 1321.
Expositiones, S. Gregorius Magn., LXXIX, 471.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 905.
Expositio in Cantica, Isidorus Hispal., LXXXIII, 1119.
Expositio mystica, Ven. Beda, XCI, 1065.
Compendium in Canticum, B. Alcuinus, C, 639. — Epistola super quædam Cantici verba, *ibid.*, 695.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 1125
Enarrationes in Canticum, Angelomus, CXV, 551.
Commentarium in Canticum, Haymo, CXVII, 295.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1143.
Commentarii, Robertus de Tumbalena, CL, 1361.
Enarrationes, Anselmus Laudun., CLXII, 1187.
Expositio in Canticum, S. Bruno Astens., CLXIV, 1231.
Commentarium, Rupertus abb., CLXVIII, 837.
Expositio in Canticum, Honorius Augustodun., CLXXII, 347.
Expositio in Canticum, Anonym., CLXXII, 519.
Excerpta e S. Gregorio Magn. super Canticum, Guillelmus abb., CLXXX, 441. — Expositio altera, *ibid.*, 473. — Excerpta ex S. Bernardo, *id.*, CLXXXIV, 407.
Sermones in Canticum, S. Bernardus, CLXXXIII, 779.
Sermones in Canticum, Gilbertus de Hoilandia, CLXXXIV, 11.
Commentarium, Wolbero abb., CXCV, 1001.
Expositio Cantici, Richardus de S. Victore, CXCVI, 405.
Expositio super Canticum, Gilbertus Foliot, CCII, 1147.
Commentaria, Philippus de Harveng, CCIII, 181. — Moralitates in Canticum, *ibid.*, 489.

Commentatio in Canticum, Joan. Algrinus, et Thomas Cisterciens., CCVI, 17
Elucidatio compendiosa, Alanus de Insulis, CCX, 51.

IN LIBRUM SAPIENTIÆ.

Liber sapientiæ, S. Hieronymus, XXIX, 403.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 917.
Commentarii, Rabanus Maurus, CIX, 671.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 1167.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1154.

IN ECCLESIASTICUM.

Liber Ecclesiastici, S. Hieronymus, XXIX, 421.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 928.
Commentarii, Rabanus Maurus, CIX, 763.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 1183.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1153.

IN ISAIAM PROPHETAM.

Tractatus de martyrio Isaiæ, Potamius, VIII, 1403.
Tractatus de Isaia propheta, S. Zeno, XI, 462.
Commentarius in Isaiam, S. Hieronymus, XXIV, 17. — Translatio homiliarum Origenis in Isaiam, *ibid.*, 901. — Abbreviatio in Isaiam, *ibid.*, 937. — Liber Isaiæ, *ib.*, XXVIII, 771.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 784.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 939.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIII, 1231.
Commentarius in Isaiam, Haymo, CXVI, 715.
Commentarius, Rupertus abb., CLVII, 1271.
Liber de X oneribus Isaiæ, Ven. Godefridus, CLXXIV, 1157.
Commentaria in Isaiam, Hervæus, CLXXXI, 17.
Expositio in canticum Isaiæ, Gerhohus, CXCIV, 1017.
De Emmanuele, Richardus de S. Victore, CXCVI, 601.
De sex alis Cherubim, Alanus de Insulis, CCX, 269.

IN JEREMIAM ET BARUCH.

Commentarius in Jeremiam, S. Hieronymus, XXIV, 679. — Versio homiliarum Origenis, *id.*, XXV, 585. — Tractatus in Lamentationes, *ibid.*, 787. — Liber Jeremiæ, *id.*, XXVIII, 847.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 967.
Expositiones in Jeremiam, Rabanus Maurus, CXI, 793.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIV, 9, 63.
Expositio in Lamentationes, S. Paschas. Radbert., CXX, 1059.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 1161.
Tropologia in Threnos, Ven. Guibertus, CLVI, 451.
Commentarius in Jeremiam, Rupertus abb., CLXVII, 1363.
Adnotationes elucidatoriæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 255.

IN EZECHIELEM PROPHETAM.

Commentarius in Ezechielem, S. Hieronymus, XXV, 15. — Versio homiliarum Origenis, *ibid.*, 691. — Liber Ezechielis, *id.*, XXVIII, 937.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 783.
Homiliæ in Ezechielem, S. Gregorius Magn., LXXVI, 785.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 983.
Commentarii, Rabanus Maurus, CX, 493.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIV, 61.
Commentarii in Ezechielem, Rupertus abb., CLXVII, 419.
Expositio in visionem Ezechielis, Richardus de S. Victore, CXCVI, 527.

IN DANIELEM PROPHETAM.

Tractatus in Danielem, S. Zeno, XI, 523.
Commentarius, S. Hieronymus, XXV, 495. — Libri Danielis versio Latina, *id.*, XXVIII, 1293.
Commentarius in Danielem, Luc. Dexter, XXXI, 573.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 997.
Quæstiones in Danielem, Petrus archidiac., XCVI, 1317.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CIX, 61.
Commentarius, Rupertus abb., CLXVII, 1499.
Carmen de Susanna, Ven. Hildebertus, CLXXI, 1287.
De somnio Nabuchodonosor, Philippus de Harveng, CCIII, 585.

IN XII PROPHETAS MINORES.

Liber prophetarum XII minorum, S. Hieronymus, XXVIII, 1015.
De XII prophetis minoribus, Rupertus abb., CLXVIII, 9.
In prophetas XII minores, Haymo, CXVII, 9.

IN LIBRUM OSEE.

Commentarius in Osee, Rufinus, XXI, 959.

Liber instructionum, S. Eucherius, L, 796.
Interpretatio progenitorum Christi, S. Aileranus, LXXX, 327.
Expositio in S. Matthæum, Ven. Beda, XCII, 9.
In progenitos Christi, B. Alcuinus, C, 725.
Expositio in S. Matthæum, Sedulius Scotus, CIII, 273.
Præfatio in catenam super S. Matthæum, Claudius Taurin., CIV, 833.
Textus passionis Domini, Candidus, CVI, 60.
Expositio in S. Matthæum, Druthmarus Christian., CVI, 1259.
Commentarium, Rabanus Maurus, CVII, 727.
In initium Evangelii S. Matthæi, Walafridus Strab., CXIV, 849.
Expositio in S. Matthæum, S. Paschasius Radbertus, CXX, 31.
De octo beatitudinibus, Arnoldus, CXLI, 1089.
Collectanea, S. Petrus Damian., CXLV, 892.
In orationem Dominicam, Theodoricus, CXLVII, 333.
Fragmentum in S. Matthæum, S. Gregorius VII, CXLVIII, 823.
Enarrationes in S. Matthæum, Anselmus Laudun., CLXII, 1227.
Expositio in S. Matthæum, S. Bruno Astens., CLXIV, 63.
Commentarium, Rupertus abb., CLXVII, 1535. — De gloria et honore Filii hominis, *id.*, CLXVIII, 1307.
Historia scholastica, Petrus Comestor, CXCVIII, 1537.

IN EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

Versio S. Marci Gothica, Ulfilas, XVIII, 525.
Evangelium secundum Marcum, S. Hieronymus, XXIX, 583. — Expositio ejusdem Evangelii, in Append. ad S. Hieronymum, XXX, 560.
Expositio in S. Marcum, Anonymus, XXX, 589.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 798.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 1031.
Expositio in S. Marcum, Alulfus, LXXIX, 1175.
Commentarius in S. Marcum, Ven. Beda, XCII, 131.
Expositio in eumdem, Sedulius Scotus, CIII, 279.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 895.
Enarrationes in S. Marcum, Anselmus Laudun., CLXI, 1227
Commentarius in S. Marcum, S. Bruno Astens., CLXV, 315.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

Expositio Evangelii secundum Lucam. S. Ambrosius, XV, 1527.
Versio S. Lucæ Gothica, Ulfilas, XVIII, 583.
Versio homiliarum Origenis in Lucam, S. Hieronymus, XXVI, 219. — Evangelium secundum Lucam, *id.*, XXIX, 607. — Expositio in Lucam, in Append. ad S. Hieronymum, XXX, 567.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 799.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 1057.
Expositio in Lucam, Alulfus, LXXIX, 1199.
Expositio in eumdem, Ven. Beda, XCII, 301.
Expositio argumenti hujus Evangelii, Sedulius Scotus, CIII, 285.
Expositio brevis, Christian. Druthmarus, CVI, 1503.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 898.
Commentarius in Lucam, S. Bruno Astens. CLXV, 334.

IN EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

Versio Evangelii S. Joannis Gothica, Ulfilas, XVIII, 601.
Evangelium secundum S. Joannem, S. Hieronymus, XXV, 653. — Expositio super Joannem, in Append. ad S. Hieronymum, XXX, 577.
Tractatus in S. Joannem, S. Augustinus, XXXV, 1379.
Expositio in S. Joannem, Alulfus, LXXIX, 1239.
Commentarius in S. Joannem, Ven. Beda, XCII, 635.
Commentaria super S. Joannem, B. Alcuinus, C, 733.
Expositio in S. Joannem, Christian. Druthmarus, CVI, 1515.
Prologus ad S. Joannem, Joan. Scotus, CXVI, 283. — Commentarius super eumdem, *ibid.*, 297. — Fragmentum commentarii, *ibid*, 1243.
Collectanea ex S Petro Damian., CXLV, 900.
Commentarius in S. Joannem, S. Bruno Astens., CLXV, 451.
Commentaria in S. Joannem, Rupertus abb., CLXIX, 205.
Epistola de S. Joanne, Petrus Venerab., CLXXXIX, 487.

IN ACTUS APOSTOLORUM.

Liber nominum Græcorum ex Actibus, S. Hieronymus, XXIII, 1297. — Actus Apostolorum, *id.*, XXIX, 687.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 803.
Libri duo de Actibus, Arator, LXVIII, 82.
Complexiones in Actus, Cassiodorus, LXX, 1381.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 1085, 1121.
Expositio in Actus, Alulfus, LXXIX, 1269.
Commentaria in Actus, Ven. Beda, XCII, 937. — Liber retractationum, *ibid.*, 995.
Tractatus in quædam Actuum verba, S. Fulbertus, CXLI, 277.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 903.

IN OMNES EPISTOLAS B. PAULI.

Commentarium in Epistolas S. Pauli, S. Ambrosius, XVII, 45.
Commentarium in easdem, Hilarius diacon., XVIII, 65.
Epistolæ S. Pauli, S. Hieronymus, XXIX, 727. — Commentaria in easdem, *id.*, XXX, 645.
Commentaria in easdem, Primasius, LXVIII, 417.
Complexiones in easdem, Cassiodorus, LXX, 1321.
Collectanea in epistolas B. Pauli, Sedulius Scotus, CIII, 9.
Commentarius in easdem, Claudius Taurin., CIV, 837. — Rabanus Maurus, CXI, 1273; CXII, 9. — Haymo Halberstat., CXVII, 359. — Florus diacon., CXIX, 279 — Atto Vercell., CXXXIV, 125. — B. Lanfrancus, CL, 101. — S. Bruno Astens., CLIII, 11.
Quæstiones in Epistolas, Hugo de S. Victore, CLXXV, 431. — Exceptiones posteriorum, *ibid*, 635.
Commentarium in easdem, Ven. Hervæus, CLXXXI, 591. — Petrus Lombardus, CXCII, 9.
Aliquot loci difficiles Apostoli, Richardus de S. Victore, CXCVI, 665.
In abbreviationem expositionis in Epistolas B. Pauli ex S. Augustino, Robertus de Torinneio, CCII, 1319.

IN EPISTOLAM AD ROMANOS.

Versio Gothica, Ulfilas, XVII, 709.
Expositio quarumdam propositionum, S. Augustinus, XXXV, 2063. — Expositio inchoata ejusdem Epistolæ, *ibid.*, 2087.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 803.
Commentarius, Luculentus, LXXII, 811.
Expositio ejusdem Epistolæ, Alulfus, LXXIX, 1291.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIV, 469.
Expositio in eamdem Epistolam, Abælardus, CLXXVIII, 783.
Expositio in eamdem, Guillelmus abb., CLXXX, 547.

IN EPISTOLAS AD CORINTHIOS.

Versio Gothica, Ulfilas, XVIII, 779.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 805.
Commentarius, Luculentus, LXXII, 825 et 1122.
Expositio in eamdem, Alulfus, LXXIX, 1307.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIV, 519.
Collectanea ex S. Petro Damian., CXLV, 905.

IN EPISTOLAM AD GALATAS.

Commentarius in hanc epistolam, S. Victorinus, VIII, 1145.
Versio Gothica, Ulfilas, XVIII, 779.
Commentarius, S. Hieronymus, XXVI, 307.
Expositio in eamdem, S. Augustinus, XXXV, 2105.
Expositio in eamdem, Alulfus, LXXIX, 1319.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIV, 569.

IN EPISTOLAM AD EPHESIOS.

Commentarius in hanc epistolam, S. Victorinus, VIII, 1235.
Versio Gothica, Ulfilas, XVIII, 791.
Commentarius in eamdem, S. Hieronymus, XXVI, 443.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 606
Commentarius in eamdem, Luculentus, LXXII, 837.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 1319.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIV, 587.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES.

Commentarius in hanc epistolam, S. Victorinus, 1197.
Versio Gothica, Ulfilas, XVIII, 805.
Liber de testimoniis, S. Paterius, LXXIX, 1129.
Expositio in eamdem, Alulfus, LXXIX, 1335.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIV, 601.

IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

Versio Gothica, Ulfilas, XVIII, 815.
Liber instructionum, S. Eucherius, L, 807.
Commentarius in eamdem, Luculentus, LXXII, 845.
Expositio in eamdem, Alulfus, LXXIX, 1361.
Glossa ordinaria, Walafridus Strab., CXIV, 609.

XLIV.

INDEX SACRÆ SCRIPTURÆ CAPITUM

ET LOCORUM NOTABILIUM QUÆ COMMENTARIIS ET EXPLANATIONIBUS SS. PATRES ELUCIDARUNT,

ORDINE LIBRORUM CANONICO SIMUL AC INTERPRETUM CHRONOLOGICO DISPOSITUS.

Cap. III. — S. Augustinus, XXXVIII, 59.
Cap. VI — S. Augustinus, XXXIX, 1781.
Cap. VII. — S. Augustinus, XXXVIII, 67.
Cap. XII. — S. Gaudentius, XX, 845, 912. — Radulphus Ardens, CLV, 1842.
Cap. XV. — S. Augustinus, XXXIX, 1634 — Godefridus abbas, CLXXIV, 258. — Gerhohus, CXCIV, 1017. — Petrus Cellensis, CCII, 1047.
Cap. XVI. — Godefridus abbas, CLXXIV, 645.
Cap. XXV. — Ven. Beda, XCI, 593.

LEVITICUS.

Cap. IV. — Berengosus abbas, CLX, 1025.

LIBER NUMERORUM.

Cap. VII. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1142.

LIBER DEUTERONOMII.

Cap. XXXII. — Gerhohus, CXCIV, 1045.

LIBER JOSUE.

Capp. XV, XX. — Godefridus abbas, CLXXIV, 258, 1075.

LIBER JUDICUM.

Cap. V. — S. Hieronymus, XXIII, 1321.
Cap. XI. — S. Ambrosius, XVI, 267.
Capp. XVI, XVII. — Godefridus abbas, 275, 1077.

LIBRI REGUM.

Cap. II Libri I. — Gerhohus, CXCIV, 1009.
Cap. III Libri III. — S. Augustinus, XXXVIII, 91.
Cap. V Libri IV. — Godefridus abbas, CLXXIV, 229.
Cap. XXVIII Libri IV. — Godefridus abbas, CLXXIV, 296.

LIBER JUDITH.

Cap. XVI. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 1169.

LIBER ESTHER.

Cap. I. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 1183.

LIBER PSALMORUM.

Psalm. I. — S. Petrus Chrysolog., LII, 322. — S. Paulinus, LXI, 449. — Honorius Augustod., CLXXII, 270. — Idem Honorius psalmos, L, LI, C, CI, CL, elucidavit, quos *ibid.* reperies.
Psalm. II. — S. Paulinus, LXI, 480.
Psalm. VI. — S. Petrus Chrysolog., LII, 325. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 540. — Plures alios exposuit, qui exstant, *ibid.* — Alcuinus, C, 569. — Plurimos etiam ab eodem explanatos reperies.
Psalm. XXI — S. Augustinus, XXXIII, 558.
Psalm. XXII. — S. Augustinus, XXXIX, 1646.
Psalm. XXVIII. — Godefridus abbas, CLXXIV, 703.
Psalm. XXXV. — S. Ambrosius, XIV, 921. *Ibid.* plures alii reperiuntur.
Psalm. XL. — S. Petrus Chrysolog., LII, 251.
Psalm. XLI. — S. Augustinus, XL, 1203.
Psalm. XLIV — S. Hieronymus, XXII, 628. — S. Augustinus, XLII, 55. — Facundus, LXVII, 757. — Paschas. Radbertus, CXX, 993.
Psalm. L. — Anselmus Cantuar., CLIX, 821.
Psalm. LVIII. — Berengosus, CLX, 1011.
Psalm. LXVII. — Godefridus abbas, CLXXIV, 708.
Psalm. LXVIII. — S. Augustinus, XLII, 51. — Romualdus abbas, CXL, 1125.
Psalm. LXXII. — S. Augustinus, XXXVIII, 516.
Psalm. XC. — S. Bernardus, CLXXXIII, 185.
Psalm. XCIV. — S. Petrus Chrysolog., LII, 528.
Psalm. XCV. — S. Augustinus, XXXVIII, 178.
Psalm. XCIX. — S. Petrus Chrysolog., LII, 202.
Psalm. C. — Zeno Veron., XI, 458.
Psalm. CXVIII. — S. Ambrosius, XV, 1197. — S. Hieronymus, XXX, 211.
Psalm. CXXXII. — Petrus Venerabilis, CLXXXIX, 1569.
Psalm. CXXXVI. — S. Paulinus, LXI, 451.
Psalm. CXLIII. — S. Augustinus, XXXVIII, 196.
Psalm. CXLIX. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 1160.
Psalm. pœnitential. — S. Gregorius Magnus, CXLVIII, 825. — Innocentius III, CCXVII, 967.

LIBER PROVERBIORUM.

Cap. VIII. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1012.
Cap. IX. — S. Augustinus, XXXVIII, 213.
Cap. XXXI. — S. Augustinus, XXXIX, 1855. — Radulphus Ardens, CLV, 1614.

CANTICUM CANTICORUM.

Cap. III. — Godefridus abbas, CLXXIV, 758.
Cap. IV. — Godefridus abbas, CLXXIV, 36.

Cap. VIII. — Balduinus Cantuar., CCIV, 511.

LIBER ECCLESIASTICI.

Cap. XXI. — Godefridus abbas, CLXXIV, 979.
Cap. XXIV. — Haymo, CXVIII, 765. — Radulphus Ardens, CLV, 1421. — Anselmus Cantuar., CLIX, 585.

ISAIAS PROPHETA.

Capp. I-VIII. — Zeno Veron., XI, 462.
Cap. IX. — Radulphus Ardens, CLVI, 1696. — Godefridus abbas, CLXXIV, 66.
Cap. XI. — Radulphus Ardens, CLVI, 1555.
Cap. XII. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1191.
Cap. XIII. — Tichonius Afer, XVIII, 55. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1159.
Cap. XIV. — Tichonius Afer, XVIII, 55.
Cap. XV, XVII. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1165, 1169.
Cap. XIX. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1174.
Cap. XX. — Godefridus abbas, CLXXIV, 60.
Cap. XXI. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1179.
Cap. XXIII. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1197.
Cap. XXX. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1206.
Cap. XXXVI. — Godefridus abbas, CLXXIV, 72.
Cap. XXXVIII. — S. Bernardus, CLXXXIII, 546.
Cap. XL. — Godefridus abbas, CLXXIV, 64
Cap. XLVIII. — Tichonius Afer, XVIII, 22
Cap. LIII. — S. Augustinus, XXXVIII, 258.
Cap. LX. — Godefridus abbas, CLXXIV, 689, 842.
Cap. LXI. — Godefridus abbas, CLXXIV, 651.

JEREMIAS PROPHETA.

Cap I. — Radulphus Ardens, CLV, 1576.
Cap. XIII. — S. Martinus Legionens., CCVIII, 51.

EZECHIEL PROPHETA.

Cap. I. — Richardus de S. Victore, CXCVI, 527.
Cap. XVIII. — Godefridus abbas, CLXXIV, 177.
Capp. XXVII, XXXII, XXXVI, XXXVII. — Tichonius Afer, XVIII, 55 *et seq.*
Cap. XXXIV. — S. Augustinus, XXXVIII, 270.
Cap. XXXIX. — S. Ambrosius, XVI, 519.

DANIEL PROPHETA.

Cap. I. — Zeno Veron., XI, 522. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1116.
Capp. II-VI. — Zeno Veron., XI, 523-525.
Cap. VII. — Zeno Veron., XI, 526. — Lucius Dexter, XXXI, 775. — Godefridus abb., CLXXIV, 1119.
Cap. VIII. — Zeno Veron., XI, 526.
Cap. IX. — Zeno Veron., XI, 527. — S. Augustinus, XXXIII, 889. — Anonymus, CCXIII, 785.
Cap. XIII. — Zeno Veron., XI, 423.
Cap. XIV. — Godefridus abbas, CLXXIV, 254.

JOEL PROPHETA.

Cap. II. — Radulphus Ardens, CLVI, 1778.

AMOS PROPHETA.

Cap. VI. — S. Augustinus, XXXIV, 93.

HABACUC PROPHETA.

Cap. III. — Ven. Gerhohus, CXCIV, 1077.

LIBRI MACHABÆORUM.

Cap. I. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1130.

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

Cap. I. — S. Ambrosius, XVII, 1011. — S. Augustinus, XXXVIII, 332. — Petrus Chrysolog., LII 588. — S. Leo Magnus, LIV, 250. — Ven. Beda, XCIV, 31, 415. — Paulus Winfridus, XLV, 1162, 1319. — Alcuinus, C, 725. — Walafridus Strab., CXIV, 849. — Haymo, CXVIII, 47. — S. Petrus Damian., CXLIV, 748. — Radulphus Ardens, CLV, 1445. — Wernerus abbas, CLVII, 763. — Godefridus abbas, CLXXIV, 639.
Cap. II. — Petrus Chrysolog., LII, 590. — S. Fulgentius, LXV, 732. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1110. — Ven. Beda, XCIV, 50. — Paulus Winfridus, XCV, 1186. — Smaragdus, CII, 70. — Haymo, CXVIII, 75, 107. — Radulphus Ardens, CLV, 1328, 1684, 1751. — Wernerus abbas, CLVII, 804. — S. Bruno Astens., CLXV, 762. — Godefridus abbas, CLXXIV, 677. — S. Bernardus, CLXXXIII, 149. — Innocentius III, CCXVII, 485.
Cap. III. — S. Augustinus, XXXVIII. 334. — Godefridus abbas, CLXXIV, 699,
Cap. IV. — Maximus Taurin., LVII, 581. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1092, 1134. — Haymo, CXVIII, 190, 747. — Radulphus Ardens, CLV, 1365, 1793. — Wernerus abbas, CLVII, 863, Godefridus abbas,

EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

rin, LVII, 723. — Ven. Beda, XCIV, 278. — Paulus Winfridus, XCV, 1348. — Smaragdus, CII, 374. — Haymo, CXVIII, 621. — Radulphus Ardens, CLV, 1989. — Wernerus abbas, CLVII, 1045. — Godefridus abbas, CLXXIV, 459.

Cap. VI. — Maximus Taurin., LVII, 507. — Ven. Beda, XCIV, 276. 433, 447. — Paulus Winfridus, XCV, 1363, 1545. — Haymo, CXVIII, 615, 741, 776 — Radulphus Ardens, CLV, 1982. — Wernerus abbas, CLVII, 1057. — S. Bruno Astens, CLXV, 518. — Godefridus abbas, CLXXIV, 440, 1052.

Cap. VII. — S. Augustinus, XXXVIII, 591, 595. — S. Petrus Chrysolog., LII, 460. — Maximus Taurin., LVII, 753. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1238. — Paulus Winfridus, XCV, 1415. — Haymo, CXVIII, 183, 684. Radulphus Ardens, CLV, 1397, 2065. — Wernerus abbas, CLVII. 1151. — Godefridus abbas, CLXXIV, 585, 933. — Innocent III, CCXVII, 533.

Cap. VIII. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1131. — Smaragdus, CII, 109. — Haymo, CXVIII, 163. — Radulphus Ardens, CLV, 1768. — S. Bruno Astens., CLXV, 772. — Godefridus abbas, CLXXIV, 153. — Isaacus de Stella, CXCIV, 1749.

Cap. IX. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1232. — Paulus Winfridus, XCV, 1341. — Radulphus Ardens, CLV, 1430. — Godefridus abbas, CLXXIV, 187, 715. — Petrus Venerab., CLXXXIX, 933.

Cap. X. — S. Augustinus, XXXVIII, 605. — S Gregorius Magnus, LXXVI, 1138. — Ven. Beda, XCIV, 420, 443. — Paulus Winfridus, XCV, 1380, 1383, 1505, 1570. — Smaragdus, CII, 415. — Haymo, CXVIII, 669, 767, 1125, 1455, 1561. — Radulphus Ardens, CLV, 2043. — Anselmus Cantuar., CLIX, 644. — S. Bruno Astens., CLXV, 845. — Godefridus abbas, CLXXIV, 561, 959. — Innocentius III, CCXVII, 574.

Cap. XI. — S. Augustinus, XXXVIII, 618, 625; XXXIX, 1907. — Petrus Chrysolog., LII, 659. — Ven. Beda, XCIV, 168, 421, 513. — Paulus Winfridus, XCV, 1179. — Rabanus Maurus, CX, 39. — Haymo, CXVIII, 253, 530, 800. — Radulphus Ardens, CLV, 1601, 1805, 1902. — Wernerus abbas, CLVII, 877, 961 — S. Bruno Astens., CLXV, 765, 794, 855. — Godefridus abbas, CLXXIV, 210, 924. — Isaacus de Stella, CXCIV, 1817. — Innocentius III, CCXVII, 581.

Cap. XII. — S. Augustinus, XXXVIII, 627, 632, 636. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1123. — Ven. Beda, XCIV, 389, 457. — Paulus Winfridus, 1555. — Haymo, CXVIII, 785. — Radulphus Ardens, CLV, 1590. — Wernerus abbas, CLVII, 739.

Cap. XIII. — S. Augustinus, XXXVIII, 638, 641. — S. Petrus Chrysolog., LII, 474. — Maximus Taurin., LVII, 507. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1227. — Haymo, CXVIII, 698. — Wernerus abbas, CLVII, 1115.

Cap. XIV. — S. Augustinus, XXXVIII, 643. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1265. — Ven. Beda, XCIV, 149, 174, 300. — Paulus Winfridus, XCV, 1423. — Haymo, CXVIII, 601, 688. — Radulphus Ardens, CLV, 1541, 1837, 1969, 2070. — Wernerus abbas, CLVII, 1013, 1165. — Anselmus Cantuar., CLIX, 649, 651. — Godefridus abbas, CLXXIV, 415, 589.

Cap. XV. — Juvencus, XIX, 53. — S. Hieronymus, XXII, 379. — Petrus Chrysolog., LII, 183, 641. — S. Gregorius Magnus LXXVI, 1246. — Ven. Beda, XCIV, 575, 510 — Paulus Winfridus, XCV, 1257. — Haymo, CXVIII, 247, 609. — Radulphus Ardens, CLV, 1976. — Wernerus abbas, CLVII, 1029. — Godefridus abbas, CLXXIV, 201, 433.

Cap. XVI. — S. Augustinus, XLVI, 921. — S. Petrus Chrysolog., LII, 586, 529. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1293. — Ven. Beda, XCIV, 267, 284. — Paulus Winfridus, XCV, 1370. — Smaragdus, CII, 348. — Haymo, CXVIII, 589, 646. — Radulphus Ardens, CLV, 1962, 2017. — Wernerus abbas, CLVII, 1003, 1083. — Anselmus Cantuar., CLIX, 655, 1131. — Godefridus abbas, CLXXIV, 387, 524. — S. Bernardus, CLXXXII, 661. — Innocentius III, CCXVII, 427.

Cap. XVII. — S. Petrus Chrysolog., LII, 622. — Maximus Taurin., LVII, 507. — Ven. Beda, XCIV, 289. — Paulus Winfridus, XCV, 1394, 1396. — Haymo, CXVIII, 675. — Radulphus Ardens, CLV, 2052. — Wernerus abbas, CLVII, 1131. — Anselmus Cantuar., CLIX, 660. — Godefridus abbas, CLXXIV, 575.

Cap. XVIII. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1081. — Ven. Beda, XCIV, 289. 314. — Paulus Winfridus, XCV, 1375. — Haymo, CXVIII, 172, 661, 696. — Radulphus Ardens, CLV, 1773, 2030. — Wernerus abbas, CLVII, 835, 1099. — S. Bruno Astens., CLXV, 775. — Godefridus abbas, CLXXIV, 519. — Isaacus de Stella, CXCIV, 1777.

Cap. XIX. — S. Petrus Chrysolog., *LII*, 548. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1274. — Ven. Beda, XCIV, 439, 471. — Smaragdus, CII, 540. — Haymo, CXVIII, 653 — Radulphus Ardens, CLV, 2025. — Wernerus abbas, CLVII, 1089, 1225. — S. Bruno Astens., CLXV, 860. — Godefridus abbas, CLXXIV, 542, 775. — Innocentius III, CCXVII, 441.

Cap. XX. — Ven. Beda, XCIV, 572.

Cap. XXI. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1077, 1259. — Haymo, CXVIII, 17. — Radulphus Ardens, CLV, 1548, 1678. — Wernerus abbas, CLVII, 739. — S. Bruno Astens., CLXV, 749. — Godefridus abbas, CLXXIV, 51.

Cap. XXII. — S. Ambrosius, XVI, 443. — Ven. Beda, XCIV, 423. — Smaragdus, CII, 169. — Godefridus abbas, CLXXIV, 990.

Cap. XXIV. — S. Augustinus, XXXVIII, 657, 1115-1125. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1481. — Ven. Beda, XCIV, 427. — Smaragdus, CII, 250. — Haymo, CXVIII, 456, 466. — Wernerus abbas, CLVII, 929. — Godefridus abbas, CLXXIV, 807.

EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM.

Cap. I. — S. Ambrosius, XVI, 821. — S. Augustinus, XXXVIII, 24, 661-680; XLII, 589, 1114. — S. Paulinus Nolan., LXI, 250 — S Gregorius Magnus, LXXVI, 1099. — Ven. Beda, XCIV, 26, 38, 89, 256, 261. — Smaragdus, CII, 31. — Haymo, CXVIII, 41, 54, 115. — Joannes Scotus, CXXII, 283. — Radulphus Ardens, CLV, 1707. — Wernerus abbas, CLVII, 757. — S. Bruno Astens., CLXV, 841. — S. Martinus Legion., CCVIII, 83. — Innocentius III, CCXVII, 451.

Cap. II. — S. Augustinus, XLVII, 1144. — Ven. Beda, XCIV, 68, 114, 512. — Paulus Winfridus, XCV, 1282. — Smaragdus, CII, 84, 155. — Haymo, CXVIII, 126, 294. — Wernerus abbas, CLVII, 819. — Godefridus abbas, CLXXIV, 108 — S. Bernardus, CLXXXIII, 1153. — Isaacus de Stella, CXCIV, 1723. — Innocentius III, CCXVII, 533.

Cap. III. — Ven. Beda, XCIV, 197. — Smaragdus, CII, 539. — Haymo, CXVIII, 578. — Radulphus Ardens, CLV, 1949. — Wernerus abbas, CLVII, 989, 995. — Godefridus abbas, CLXXIV, 379.

Cap. IV. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1210. — Paulus Winfridus, XCV, 1272, 1438. — Smaragdus, CII, 141. — Haymo, CXVIII, 273, 726. — Radulphus Ardens, CLV, 2102. — Wernerus abbas, CLVII, 1197. — Anselmus Cantuar., CLIX, 664 — S. Bruno Astens., CLXV, 835. — Godefridus abbas, CLXXIV, 82, 224, 617.

Cap. V. — S. Augustinus, XXXVIII, 686 725. — Ven. Beda, XCIV, 83. — Paulus Winfridus, XCV, 1228. — Haymo, CXVIII, 217, 240, 309. — Radulphus Ardens, CLV, 1486. — Godefridus abbas, CLXXIV, 182. — S. Bernardus, CLXXXIII, 291.

Cap. VI. — S. Augustinus, XXXVIII, 729, 734. — Ven. Beda, XCIV, 154. — Paulus Vinfridus, XCV, 1455. — Smaragdus, CII, 151. Haymo, CXVIII, 284, 548, 569. — Radulphus Ardens, CLV, 1691, 1815. — Wernerus abbas, XCLVII, 887, 1215. — Godefridus abbas, CLXXIV, 255, 625.

Cap. VII. — Paulus Winfridus, XCV, 1241, 1287, 1311. — Haymo, CXVIII, 211, 299, 336. — Radulphus Ardens, CLV, 1911.

Cap. VIII. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1149. — Ven. Beda, XCIV, 106 — Paulus Winfridus, XCV, 1225, 1279 — Smaragdus, CII, 167. — Haymo, CXVIII, 232, 282, 322, 327. — Wernerus abbas, CLVII, 895 — Godefridus abbas, CLXXIV, 244. — S. Bernardus, CLXXXIII, 592.

Cap. IX. — S Augustinus, XXXVIII, 746, 750. — Paulus Winfridus, XCV, 1293. — Smaragdus, CII, 159. — Haymo, CXVIII, 303.

Cap. X. — S. Augustinus, XXXVIII, 750, 763, 769. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1127. — Ven. Beda, XCIV, 213 — Paulus Winfridus, XCV, 1314. — Haymo, CXVIII, 512, 499, 546. — Wernerus abbas, CLVII, 939, 991. — Anselmus Cantuar., CLIX, 670. — S. Bruno Astens., CLXV, 810. — Godefridus abbas, CLXXIV, 518. — Innocentius III, CCXVII, 403

Cap. XI. — S. Augustinus, XXXIX, 1927, 1929. — Paulus Winfridus, XCV, 1299, 1317. — Smaragdus, CII, 161. — Haymo, CXVIII, 315.

Cap. XII. — Ven. Beda, XCIV, 125. — Haymo, CXVIII, 381. — Radulphus Ardens, CLV, 1147, 1526. — Wernerus, CLVII, 907. — S. Bruno Astens., CLXV, 838. — Godefridus abbas, CLXXIV, 950, 1030.

Cap. XIII. — Ven. Beda, XCIV, 150. — Smaragdus,

Si quis ampliores in sacros libros optaverit explanationes, adeat sermonum Indicem qui sequetur infra, et præsertim primam partem in qua omnes de sanctis Scripturis orationes et homiliæ consignantur.

XLV.

INDEX EXEGETICUS

OMNIUM SCRIPTURÆ SACRÆ VERSICULORUM, A PRIMO GENESIS AD ULTIMUM APOCALYPSIS,

JUXTA LIBRORUM ORDINEM CANONICUM DISPOSITUS, COMMENTARIA VARIA ET ELUCIDATIONES PATRUM IN QUOCUNQUE VERSICULO CHRONOLOGICE EXHIBENS.

—

MONITUM.

Index ille omnium Scripturæ sacræ versiculorum exegeticus, qui inter cæteros, velut gigas, præeminet, hic tantum memoratur, tum quia nondum hunc habemus absolutum, tum quia propter materiarum amplitudinem et momentum rerum, seorsim edere statuimus, et solus uno volumine constabit. Non ægre ferat lector, mox enim in lucem evadet.

XLVI.

INDEX DE ALLEGORIIS VETERIS TESTAMENTI

ORDINE DIGESTUS ANALOGICO

ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM VARIASQUE SS. PATRUM REFERENS EXPLANATIONES.

—

MONITUM.

Hoc in Indice proferimus primo omnia quæ de Allegoriæ natura, divisione et utilitate agunt; deinceps varios, tredecim scilicet, statuimus articulos vicissim exhibentes Allegorias quæ I ad Deum, — II quæ ad Christum, — III quæ ad Mariam Virginem, — IV quæ ad Angelos, — V quæ ad Spiritus malignos, — VI quæ ad Ecclesiam, — VII quæ ad Sacramenta, — VIII quæ ad Apostolos et Justos, — IX quæ ad Gentiles et Hebræos, — X quæ ad Hæreticos et Peccatores, — XI quæ ad Virtutes et Vitia, — XII quæ ad Novissima hominis, — XIII quæ ad Scripturam sacram spectant, in unoquoque articulo ordinem servantes alphabeticum, adeo ut statim quæsita Lectori sint obvia.

—

PROEMIUM.

De Allegoriæ natura, divisione et utilitate.

ALLEGORIA est cum aliud dicitur et aliud significatur : Victorinus Afer, VIII, 1183 ; S. Hieronym. XXIV, 629 ; XXV, 161 ; XXVI, 389 ; Junilius Afer, LVIII, 19 ; Cassiodor. LXX, 223, 698, 1271 ; Raban. Maur. CXII, 330. — Allegoria dicitur cum aliquid aliud videtur sonare in verbis et aliud in intellectu significare : S. Augustin. XXXVII, 1347 ; Petr. Lombard. CXCI, 147. — Allegoria est tropus ubi ex alio aliud intelligitur : S. Augustin. XLII, 1068, 1069 ; Ven. Guibert. abb. CLVI, 25. — Allegoria ea quæ in veritate gesta sunt, alterius sacramenti forma præfigurat : Joannis Cassian. XLIX, 963. — Allegoria est cum per id quod ex littera significatum proponitur aliud aliquid sive in præterito, sive in præsenti, sive in futuro factum significatur : Hugo de S. Victore, CLXXV, 11. — Allegoria dicitur quasi alieniloquium, id, *ibid.* 11. — Allegoriæ plures sunt species in quibus est etiam quod dicitur ænigma : S. August. XLII, 1068. — Quadruplex est allegoria : historiæ, facti, sermonis et sacramenti : id. XXXIV, 166. — Allegoria quatuor modis cognoscitur : 1° secundum translationem vel metaphoram : *Iratus est Dominus.* 2° Secundum imaginationem vel hypotyposim : *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho.* 3° Secundum comparationem vel similitudinem : *Simile est regnum cælorum.* 4° Secundum proverbialem modum : *Bibe aquam de vasis tuis* : S. Justus Urgellensis, LXVII, 19. — Nihil aliud est allegoria quam intelligentia spiritalis, spiritalis autem scientia tria complectitur genera : tropologiam, allegoriam, anagogen ; tropologia quæ est moralis explanatio ad emendationem vitæ et institutionem pertinens actualem ; allegoria quando ea quæ in veritate gesta sunt alterius sacramenti formam præfigurasse dicuntur ; anagoge vero quæ de spiritualibus mysteriis ad sublimiora quædam et sacratiora cœlorum secreta conscendit : Raban. Maur. CXII, 331. — Allegoria dicitur quasi alieniloquium, quia aliud dicitur et aliud significatur, quæ subdividitur in simplicem allegoriam et anagogen. Allegoria cum per visibile factum aliud invisibile factum significatur ; anagoge, id est sursum dictio, cum per visibile invisibile factum declaratur : Hugo de S. Victore, CLXXV, 11.

Omnia quæ nobis figurate insinuantur plus movent et accendunt amorem quam si nuda sine ullis sacramentorum similitudinibus ponerentur et quidquid per allegoricam significationem intimatum est plus movet, plus delectat, plus honoratur quam si verbis propriis diceretur apertissime : S. Augustin., XXXIII, 214. — In

Scriptura quædam si allegorica explanatione extenuata non fuerint et spiritalis ignis examinatione mollita, nullo modo ad salutarem interioris hominis cibum sine corruptionis clade pervenient : Joannes Cassianus XLIX, 725. — Quod in promptu positum non ita movebat, enudatione allegoriæ alicujus eruitur : Eugypp. LXII, 858. — Allegoria est machina per quam anima levatur ad Deum : S. Greg. Mag., LXXIX, 473; Richard. a S. Victore, CXCVI, 405. — Allegoria per hoc quod non abhorret cognitum, intelligit quoddam incognitum : S. Greg. Mag. LXXIX, 473. — Rebus nobis notis per quas allegoriæ conficiuntur, sententiæ divinæ vestiuntur, et dum re cognoscimus exteriora verba pervenimus ad interiorem intelligentiam, id. *ibid.* — Allegoria maxime circa fidei nostræ sacramenta versatur, et qualis creduntur magis quam intelliguntur : Richard. a S. Victore, CXCVI. — Allegoria usus est ipse Christus in Evangelio : S. August. XLII, 70.

ARTICULUS I.

Allegoriæ quæ ad Deum spectant.

ABSCONDERE Deus faciem legitur, cum quibusdam eorum ex gentibus cognitionem suam abscondit, sicut in populo Judæorum nunc impletum esse videmus : S. Eucher. L., 734.

ABYSSUS, æternum Dei judicium : Raban. Maur. CXII, 852. — Incomprehensibilitas judiciorum Dei : Garner. de S. Victore, CXCIII, 284. — Abyssi nomine in Scripturis designantur ineffabilia judicia Dei ; Alcuin., C, 423.

AGNÆ septem quas sacrificavit Abraham, significant septiformam gratiam Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXVII, 425.

AGRICOLA noster est Deus. S. Augustin. XXXVI, 804. — Agricola dicitur Deus. S. Eucher. L., 742. — Agricola cœlestis, Deus Pater nuncupatus. S. Paulin. Nolan. LXI, 366; Raban. Maur. CXII, 853.

ALÆ, protectio divina. S. Eucher. L, 748. — Alæ, misericordia Domini et veritas, præcepta Domini. Raban. Maur. CXII, 857. — Protectionem misericordiæ Dei sub velamento alarum divinus sermo significat. S. Hilar. IX, 394. — Alas habere dicitur Deus pro eo quod more avis electos suos tanquam pullos sub se colligit et fovet. S. Eucher. L. 733. — Misericordia et charitas quasi alæ sunt Patris quibus se protegi congruenter expostulat. Cassiodor. LXX, 120.

AMBULARE dicitur Deus non de loco ad locum transeundo, quia impium est ita credere, sed ambulatio ejus in cordibus sanctorum delectatio ; vel certe ambulare Dei est in sanctis prædicatoribus suis de loco ad locum transire. S. Eucher. Lugdun. L, 735.

ANGELUS est Spiritus sanctus. Raban. Maur. CXII, 851.

ANIMA, vis est Dei. Raban. Maur. CXII, 852.

ANNI, Dei æternitas. S. Eucher. Lugdun. L, 741.

AQUA. Aquæ nomine Spiritus sanctus intelligitur. S. August. XXXIV, 216 ; XXXVII, 1353. — Aqua et populum et Spiritum sanctum signat. S. August. XXXIV, 79. — Aquæ nomine in Scriptura sancta aliquando Spiritus sanctus significatur. S. Eucher. Lugdunens. L, 742. — Aquæ Spiritum sanctum designare solent. S. Gregor. Mag. LXXVI, 100. — Aqua, Spiritus sanctus, Raban. Maur. CXII, 861 ; Rupert. abb. CLXIX, 198. — Per aquam sancti Spiritus gratia designatur. S. Greg. Mag. LXXV, 960. — Aqua, fluenta Spiritus sancti ; S. Bruno Herbipolens. CXLII, 293. — Aqua sancti Spiritus infusio. Garner. de S. Victore, CXCIII, 279. — Aqua viva gratia Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXIX, 555. — Aqua symbolum gratiæ. S. Augustin. XXXIV, 737.

ARCUS, intentio comminationis divinæ. S. Eucher. L, 738. — Arcus, Spiritus sanctus. Garner. de S. Victore, CXCIII, 324.

ARGENTUM. Argento eloquia divina signantur : Rupert. abb., CLXVIII, 829.

ARMA Domini, adjutorium ejus in sanctos. S. Eucher. Lugdunens. L. 738.

ARMILLA, misericordia divina. Raban. Maur. CXII, 861.

ASPIRATIO Dei pro æterna felicitate et acclinatio umbræ pro indeficiente nocte hujus mortalitatis accipitur. Wolbero abb. CXCV, 1156.

AURES habere dicitur Deus propterea quod omnia audit et nihil eum in silentio latet. S. Eucher. Lugdun., L, 731. — Aures Domini cum exaudire dignatur. Id. *ibid.* 737. — Auris Dei potentia et clementia. Raban. Maur. CXII, 891.

AURUM, divinitas. Raban. Maur. CXII, 870. — Aurum, claritas divinitatis. Garner. de S. Victore, CXCIII, 303. — Aurum et argentum significant dona Spiritus sancti. Rupert. abb. CLXVII, 1524.

AUSTER, Spiritus sanctus. S. Eucher. Lugdun. L, 739. Raban. Maur. CXII, 869 ; Rupert. abb. CLXVIII, 901. Garner de S. Victore, CXCIII, 56 ; Alanus, CCX, 82. — Auster significat gratiam Spiritus sancti Raban. Maur. CXI, 262. — Auster sanctum Spiritum significat. Wolbero abb. CXCV, 1175. — Per austrum qui nimirum calidus ventus est non immerito Spiritus sanctus designatur, quo quisque dum tangitur ab iniquitatis suæ tepore liberatur. S. Greg. Mag. LXXVI, 436, 623, 799, 938 ; LXXIX, 516.

BACULUS est misericordia Dei. Raban. Maur. CXII, 873. — Baculus divini judicii signum. Rupert. abb. CLXX, 539.

BASES, consilia divina. Raban. Maur. CXII, 874. — Bases aureæ significant consilium Dei et in judicando inflexibilitatem. Rupert. abb. CLXVIII, 927.

CALAMUS, dispositio Dei. Raban. Maur. CXII, 879.

CALCULUS, sermo Domini. Raban. Maur CXII, 880.

CALIGO, divinorum secretorum operimentum. S. Eucher. L, 739.

CALIX. In Deo est calix iræ et calix vitæ, sicut est vinum cor hominis lætificans et vinum cor hominis compungens. S. Hilar. LX, 583. — Calix, judicium Dei. Raban. Maur. CXII, 879.

CALOR est fervor Spiritus sancti. Raban. Maur. CXII, 880. S. Bruno Herbipolens. CLXII. 100.

CAPUT Dei ipsam essentiam divinitatis ejus quæ præcedit et cui omnia sunt subjecta intelligere debemus. S. Eucher. Lugdun. L, 730.

CEDRUS, divinitas. Raban. Maur. CXII, 891.

CŒLUM undique terram protegens misericordiæ divinæ figura est. S. August. XXXVII, 1331. — Cœlum, Deus. Raban. Maur. CXII, 891. — Cœlum, cœleste judicium, divinum eloquium. Garner. de S. Victore, CCXIII, 50. — Cœlum dicitur sanctissima Trinitas, Alanus, CCX, 65.

COGNOSCERE Dei est cognoscentes facere. S. Eucher. Lugdun. L, 736.

COLUMBA, Spiritus sanctus : S. Eucher., L, 748; Garnerius de S. Victore, CXCIII, 71 ; Alanus de Insulis, CCX, 63. — In columba secundum prophetiam S. Spiritus intelligendus : S. Hilar., IX, 1036. — Columba, symbolum Spiritus sancti : S. Bernard., CLXXXIII, 1001. — Columba, Spiritus sancti typus : S. Paulin. Nolan., LXI, 336. — Columba, Spiritus sanctus ; dona ejusdem Spiritus sancti : Raban. Maur., CXII, 898.

COLUMNA nubis, figura Spiritus sancti fideles edocentis : S. Gregor. Turonens., LXXI, 168. — Columnæ ferculi Christi, dona sunt Spiritus sancti : Alanus, CCX, 75.

CULTER, præcepta Dei : Raban. Maur., CXII, 903.

CURRUS DEI, sedes Dei : S. Eucher. Lugdun., L, 738.

DESCENDERE Deus in mundum dicitur quando aliquid novum quod antea non fuerat, in creatura humana operatur : S. Eucher. Lugdun., L, 734.

DEXTERA Domini signat Patris gloriam et æternam beatitudinem : S. Eucher., L, 732. — Dextera significat pietatem Dei : S. Bruno Carthus., CLII, 1068. — Dextera Dei et sinistra æternam et temporalem salutem significant : Petr. Lombard., CXCI, 1214.

DIGITUS est Spiritus sanctus : Raban. Maur., CXII, 910; S. Gregor. Mag., LXXIX, 312, 416, 627. — Digitus Dei Spiritus sanctus accipitur; etenim ipse scripsit qui scribenda dictavit : S. Eucher. Lugdun., L, 732. — Digitus Christi dona Spiritus sancti, vel verbum prædicationis indicat : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 561. — Digiti, Spiritus sanctus, dona ejusdem Spiritus sancti : Garner. de S. Victore, CXCIII, 260. — Digitus Dei dicitur Spiritus sanctus propter partitionem donorum quæ ab eo dantur : S. Eucher., L, 738. — Digiti pro distributione donorum Spiritus sancti accipiuntur : Raban. Maur., CXI, 160. — Digiti divisiones sunt gratiarum : Petr. Lombard., CXCI, 1255.

DIVITIÆ, contemplationes Dei : Raban. Maur., CXII, 911.

DORMIRE dicitur Deus, cum fides ejus inter prosperitates hujus mundi et inter quorumdam corda fidelium non vigilat, sed dormit; vel certe dormire Dei est auxilia tarde subvenire : S. Eucher. Lugdun., L, 737.

EPHI mensura trium mensurarum sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis est typus : Raban. Maur., CVIII, 286, 287, 298, 676.

FACIES Dei est cognitio divinitatis ejus ad omnes : S. Eucher. Lugdun., L, 731. — Facies, Deus Pater; præscientia Dei; notitia Dei; benevolentia Dei; scientia

judicio ac justo, facere aliquid consuevit : S. Eucher. Lugdun., L, 735.

REFRIGERIUM, protectio Dei : Raban. Maur., CXII, 1007.

RIVULI, dona Spiritus sancti : Raban. Maur., CXII, 1040.

ROMPHÆA, vindicta, vel sermo Domini : S. Eucher. Lugdun., L, 738.

ROS, Verbum Domini : S. Eucher. Lugdun., L, 739. — Ros, Dei gratia : Raban Maur., CXII, 1040. — Ros cœli significat gratiam Spiritus sancti : Rupert. abb., CLXVII, 461. — Ros Spiritum sanctum significat, id., *ibid.*, 1120. — Ros, divinæ gratiæ symbolum : Vener. Godefrid., CLXXIV, 38.

SAGITTA, sermo Dei; animadversio Dei; vindictæ Domini; præcepta Domini; comminationes Dei; percussiones Dei : Raban. Maur., CXII, 1044. — Sagittæ, præcepta divina : S. Eucher., L, 738. — Sagittæ in manu potentis, verba sunt doctrinæ Dei : Alcuin., C, 579, 620.

SANGUIS, furor Dei : Raban. Maur., CXII, 1045.

SCAPULÆ. Scapulas habere dicitur Deus quia infirma membra Ecclesiæ, quasi in scapulis suis portat : S. Eucher., L, 735.

SCUTUM, protectio divina : S. Eucher. Lugdun., L, 738; Garner. de S. Victore, CXCIII, 321.

SEDERE dicitur Deus non corporaliter humano modo, sed potentialiter super omnem creaturam rationabiliter præsidere : S. Eucher. Lugdun., L, 734.

SEMITA, arctiora præcepta Dei : Garner. de S. Victore, CXCIII, 264.

SEPTEM. Septem dona Spiritus sancti sunt intellecta per horam septimam : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 620. — Septem dona S. Spiritus designantur per primos septem libros Scripturæ sacræ : id., *ibid.*, 1064. — Numerus septenarius operationem septiformis Spiritus; septem virtutes Spiritus sancti : Garner. de S. Victore, CXCIII, 448.

SINUS, substantia Deitatis; Dei gratia : Raban. Maur., CXII, 1054.

SOL, Deus : Raban. Maur., CXII, 1057.

SONUS, Spiritus sanctus : Raban. Maur., CXII, 1059.

SPIRITUS, ipse Deus; inspiratio divina : Raban. Maur., CXII, 1056.

STARE dicitur Deus cum nos infirmos, id est, suam creaturam, ad pœnitentiam et conversionem patienter sustinet : S. Eucher. Lugdun., L, 735.

STELLA, dona Spiritus sancti : Raban. Maur., CXII, 1051.

TEMPORA, opportuna distributio voluntatis divinæ : S. Eucher. Lugdunens., L, 741.

TENEBRÆ, occulta Dei judicia : Garner. de S. Victore, CXCIII, 378.

TERNARIUS numerus fidem sanctissimæ Trinitatis signat : Garner. de S. Victore, CXCIII, 412.

THESAURUS, providentia Dei : Raban. Maur., CXII, 1066.

TORRENS, sapientia Dei : Raban. Maur., CXII, 1068. — Inundatio sancti Spiritus : id., *ibid.*; Garner. de S. Victore, CXCIII, 297.

TRANSIRE dicitur Deus cum de cordibus quorumdam hominum in quibus ante per fidem credebatur, postea subrepente perfidia vel quolibet delicto, ab eis recedit et ad alios transit : S. Eucher., L, 735.

TRES pueri Trinitatis figuram gerunt : S. Zeno, XI, 522, 524.

TRITICUM, Dei Verbum : S. Eucher. Lugdun., L, 742.

TRULLA, protectio divina : Raban. Maur., CXII, 1070.

TUBA, vox Domini manifesta : S. Eucher. Lugdun., L, 738.

TURTUR, Spiritus sanctus : S. Eucher. Lugdun., L, 748; Garner. de S. Victore, CXCVII, 71.

UBERA significant Spiritum sanctum : Rupert. abb., CLXVIII, 841.

UMBRA, protectio divina : S. Eucher. Lugdun., L, 741.

UMBRACULUM Jonæ significat consolationem divinam : Rupert. abb., CLXVIII, 436.

UNGUENTUM est Spiritus sanctus : Rupert. abb., CLXX, 25. — Unguentum, dona Spiritus sancti : Raban. Maur., CXII, 1085. — Unguentum optimum est gratia Spiritus sancti : Rupert. abb., CLXVIII, 841.—Unguenta sunt dona spiritualia Dei : Alanus de Insulis, CCX, 56.

UTERUS, substantia Patris : Raban. Maur., CXII, 1086. — Gratia Dei, id., *ibid.*, 1086. — Uterus Dei incomprehensibilia judicia quæ rimari nequeunt : S. Eucher. Lugdun., L, 735. — Secretum ex quo Filium protulit : id., *ibid.*, 738. — Secretus gratiæ Dei sinus; Dei consilium : Garner. de S. Victore, CXCIII, 225.

VAS, intelligentia divinitatis, approbatio Dei : Raban. Maur., CXII, 1075.

VENTER Dei secreta origo substantiæ ejus accipitur : S. Eucher. Lugdun., L, 735.

VENTILABRUM, examen justitiæ Dei : S. Eucher. Lugdun., L, 742.

VENTUS, dona Spiritus sancti : Raban. Maur., CXII, 1071. — Ventus urens significat Spiritum sanctum : Rupert. abb., CLXVIII, 197.

VESTIGIA Domini, operum secretorum signa : S. Eucher. Lugdun., L, 738. — Vestigia, operationes Dei; visitationes Dei; præsentia Dei : Raban. Maur., CXII, 1076.

VESTIMENTUM, opera divina : Raban. Maur., CXII, 1075.

VIA, præcepta divina : Raban. Maur., CXII, 1077. — Via, actiones Dei : Garner. de S. Victore, CXCIII, 260.

VIDERE Dei est acta bona approbare; aliter *videre Dei* est mala hominum sciendo reprobare; item aliter *videre Dei* est nos videntes facere : S. Eucher. Lugdun., L, 735.

VIGILARE Dei est in defensione electorum suorum se manifestum demonstrare : S. Eucher. Lugdun., L, 737.

VINUM, arcanum Deitatis, fervor Spiritus sancti : Raban. Maur., CXII, 1078. — Vinum significat virtutem Spiritus sancti : Rupert. abb., CLXVII, 794.

VIRGA, regni significatio vel correptio disciplinæ : S. Eucher. Lugdun., L, 738. — Virga, verbum manens; castigatio divina; divina persecutio : Raban. Maur., CXII, 1081.

VITTA, præcepta divina : Raban. Maur., CXII, 1082.

VOX, exhortatio divina : Raban. Maur., CXII, 1083.

ZELARE dicitur Deus cum creaturam suam quam non vult perire sæpe castigat, corripit atque flagellat et flagellando ad se reducit : S. Eucher. Lugdun., L, 736. — *Zelare* etiam dicitur Deus cum nullum peccatum impunitum vult relinquere : id., *ibid.*, 736.

ARTICULUS II.

Allegoriæ quæ ad Christum spectant.

ADAM. Christus secundus Adam cœlestis est : S. Hilar., IX, 669; S. Aug. XLV, 1512; S. Maxim. Taur., LVII, 239, 249, 570.

ÆSTAS nostra Christi est adventus : hiems nostra Christi occultatio : S. Aug., XXXVIII, 217.

AGNUS est Christus per quem redempti sumus ac vivificati : S. Cyprian., IV, 653. — Agnus Christus ut homo dicitur : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 432. — Agnus typicus in figuram Christi occisus : Rupert. abb., CLXIX, 952. — Agnus paschalis Christus : S. Cyprian., IV, 561; Lactant., VI, 530; S. Ambros., XIV, 457, 648, 1107. S. Aug., XXXIV, 547; S. Paulin. Nolan., LX, 338, 339. — Agnus paschalis typus Christi incarnandi : Rupert. abb., CLXIX, 1280. — Passio figurata in immolatione agni paschalis : S. Bruno Astens., CLXIV, 255. — Christus agnus nobis est, Judæis vero hædus, S. Ambros., XIV, 648.

ALTARE dicitur ipsa divinitas, caro Christi, humanitas Verbi. Raban. Maur., CXI, 856. Altare de terra est Christus in incarnatione : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 404.

ANGELUS Dei Agar allocutus, Deus est, filius et angelus Dei et Deus : S. Hilar., X, 113. — Angelus est filius, magni consilii angelus et Dominus et Deus, id., *ibid.*, 116. — Angelus Mosi in rubo visus Dominus et Deus est., id., *ibid.*, 119. — Apparuit Jacob in forma angeli ut nuntium se magni consilii indicaret : S. Phæbadius, XX, 48. — Christus fuit Angelus luctans cum Jacob : S. Aug., XXXVI, 506; XXXVII, 1956; XXXVIII, 682.

AQUA. Humanitas Christi aquæ comparata : S. Gaudentius, XX, 985. — Aquæ amaræ occidentis litteræ et legis habent figuram : Raban. Maur., CIX, 1031.

ARCA. In arca Noe quædam ad Christum, quædam ad Ecclesiam referuntur : S. Aug., XLII, 274, 275. — Arca Noe in omnibus Christum Ecclesiamque significat, id., XLI, 472, 477. — Salvatoris incarnationem designat : Raban. Maur., CVIII, 145. — Figura fuit humanitatis Christi : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 428. — Figura Corporis Christi : Philippus de Harveng., CCIII, 669. — Arca fœderis typus naturæ humanæ Christi : Alan. de Insulis, CCX, 241. — Arca testamenti Corporis quod Dominus assumpsit species est : S. Hilar., IX, 737 : Rupert. abb., CLXX, 232.

ARGENTUM. Humanitas Christi significata est per argentum : Rupert. abb., CLXVII, 1423.

ARIES immolatus ab Abrahamo figura fuit Christi : S. Ambros., XIV, 448 : S. Aug., XLI, 511. — Aries

Maur., CXII, 1002. — Murus : S. Gregor. Mag., LXXVI, 169; Raban. Maur., CXII, 1003; S. Bernard., CLXXXIII, 524; Garner. de S. Victore, CXCIII, 392. — Negotiator cœlestis : S. Aug., XXXVI, 251. — Novacula salutiferæ sectionis : S. Paulin. Nolan., LXI, 263.— Nubes . S.Aug., XLII, 269; Eugypp., LXII, 678. Nubes ex virgine : S. Aug , XXXVII, 1124. — Nycticorax : S. Eucher., L, 450; Raban. Maur., CXII, 1006. — Oleum : S. Aug., XXXIV, 710. — Onager : S. Greg. Mag., LXXVI, 560, 561; Raban. Maur , CXII, 1012; Garner. de S. Victore, CXCIII, 116. — Oriens : S. Eucher., L, 741 ; S. Gregor. Mag., LXXV, 539; LXXVI, 162, 1062; LXXIX, 598; Raban. Maur., CXII, 1012; Vener. Guibert., CLVII, 986. Garner. de S. Victore, CXCIII, 387. — Os : Raban. Maur., CXII, 1013; Garner. de S. Victore, CXCIII, 173, 214.— Os Dei : S. Bruno Herbipol., CLII, 764; Wolbero abb., CXCV, 1017. — Ostium : S. Hieronym., XXX, 462; S. Gregor. Mag., LXXIX, 170, 544; Raban. Maur., CXII, 1014; Garner. de S. Victore, CXCIII, 406. — Ovis : S. Aug., XXXIV, 373; XXXV, 1839; Raban. Maur., CXII, 1015; Rupert. abb., CLXVII, 1536; Garner. de S. Victore, CXCIII, 105. — Pacificus : S. Aug., XXXVII, 1655, 1668; S. Gregor. Mag., LXXIX, 545; Raban Maur., CXII, 1016; Wolbero abb., CXCV, 1255; Alanus de Insulis, CCX, 211. — Panis : S. Paulin. Nolan , LXI, 194; S. Gregor. Mag., LXXVI, 281; LXXIX, 108 ; Raban. Maur., CXII, 1021. Panis angelorum : S. Aug., XXXII, 1286; XXXVII, 1865. Panis cœli. et angelorum : S. Bruno Herbipol., CXLII, 294. — Paradisus voluptatis : Adamus Scotus, CXCVIII, 248, 249. — Pascua fidelium : Petr. Lombard , CXCI, 1096. — Passer : S. Eucher., L, 750; S. Paulin. Nolan ,LXI, 373, 374 ; S. Gregor. Mag ,LXXVI, 128; LXXIX, 609; Raban. Maur., CXII, 1022; Rupert. abb., CLXVII, 811; Garner. de S. Victore, CXCIII, 83. — Pastor : S. August., XXXVII, 1102, 1403; S Eucher., L, 756; S. Gregor. Mag., LXXVI, 48, 941; LXXIX, 464; S. Paulin. Aquileiens , XCIX, 376; Raban. Maur., CXI, 203. — Pastor pastorum : S. Aug., XXXVII, 1102. — Pax : S. August., XXXVII, 1655; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 216, 217, 218; Raban. Maur., CXII, 1016; S. Bruno Herbipol., CXLII, 270. Princeps pacis : S. Petr. Damian., CXLV, 275. — Pelicanus : S. Eucher., L, 749; S. Gregor. Mag., LXXIX, 609. — Peregrinus : Raban. Maur , CXII, 1027. — Petra : S. Ambros., XIV, 1059; S. Aug., XXXII, 618; XXXIV, 112, 375, 804; XXXV, 1839; XXXVII, 1153; XLII, 269, 270, 772; S. Eucher., L, 743; S. Prosper Aquitanus, LI, 327; S. Paulin. Nolan., LXI, 334; Eugypp., LXII, 846; Cassiodor., LXX, 752; S. Gregor. Mag., LXXVI, 559, 627; LXXIX, 598; S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 483; Raban. Maur., CVIII, 1158; CXII, 1028; S. Bruno Herbipol., CXLII, 232; S. Petr. Damian , CXLV, 771; S. Bruno Astens., CLXIV, 271; Rupert. abb., CLXVII, 883; CLXVIII, 868; Garner. de S. Victore, CXCIII, 319. Petra ad quam hostis major est occidendus et minor elidendus : S. Aug., XXXVII, 1774. Petra forata : Guerric. abb , CLXXXV, 101, 140. Petra scandali : Tertull., II, 330. — Piscis : S. Aug., XLI, 580; Raban. Maur., CXII, 1030; Vener. Godefrid., CLXXIV, 815. — Piscis aquæ vivæ : S. Paulin. Nolan , LXI, 210. — Piscis assus : S. Eucher., L. 748; Rupert. abb., CLXX, 227. — Porta : S. Paulin. Nolan., LXI, 309 ; S. Gregor. Mag , LXXV, 751; CXXVI, 1855, 1063; Raban. Maur., CXI, 385; CXII, 1031; Rupert., CLXVIII, 987; Garner. de S. Victore, CXCIII, 402 — Procurator : Raban. Maur., CXII, 1032. — Propitiatorium : Raban. Maur , CXII, 1032. — Propugnator : CXII, 1032. — Psalterium : S. Bruno Herbipol., CXLII, 223. — Pulcher aspectu : S. Gregor. Mag., LXXIX, 464, 466. — Pupilla : Raban. Maur., CXII, 1034. — Radix : S. Gregor. Mag., LXXV, 990; Raban. Maur., CXII, 1036 Radix David : S. Bernard., CLXXXIII, 279. — Rector cœlorum : Alan. de Insulis, CCX, 538. — Rector Ecclesiæ : id., *ibid.*, 572. — Rhinoceros : Rupert. abb., CLXVII, 899.— Rufus et pulcher aspectu : S. Gregor. Mag., LXXIX, 464, 466. — Sacerdos : S. Paulin. Nolan., LXI, 194; Eugyppius abb., LXII, 582; S. Gregor. Mag , LXXVI, 1160; Raban. Maur., CXII, 1042; S. Petr. Damian., CXLIV, 461.— Sagitta : S. Hilar., IX 649; S. Hieronym., XXV, 462.— Salutaris noster : S. Aug., XXXVII, 1728.— Samaritanus vulneratum a latronibus curans : Rupert. abb., CLXX, 321 ; Wolbero abb , CXCV, 1036. — Sanctus sanctorum : S. Aug., XXXVII, 1102.—Sapphyrus : Rupert. abb., CLXVIII, 1082. — Saxum : Raban. Maur , CXII, 1047. — Scarabæus : S. Gregor. Mag , LXXVI, 560; Rabanus Maur., CXII, 1042. — Securis : Raban. Maur., CXII, 1047; Garner. de S. Victore, CXCIII, 328.—Semen : Raban. Maur., CXII, 1048.— Semen et fructus : Guerric. abb., CLXXXV, 199.— Serpens : S. Gregor. Mag., LXXVI, 560; Raban. Maur., CXII, 1051. — Serpens æneus : S. Ambros., XV, 1314.— Servus Domini : Rupert., CLXVIII, 722 —Sigillum Dei : Alan. de Insulis, CCX, 247.—Sigillum Patris : id., *ibid.* — Silex : Raban. Maur., CXII, 1054.— Sinapis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 430. — Mons Sion : Alcuin., C, 626. — Sol : S. Aug., XXXVI, 132; XXXVII, 1947; XLII, 266; S Eucher , L, 739; S. Prosper Aquitan., LI, 365; Eugypp., LXII, 675; Cassiodor , LXX, 735; S. Gregor. Mag., LXXV, 248; LXXVI, 750, 937, 1218; LXXIX, 486; S. Bruno Herbipol., CXLII, 270; S. Petrus Damian., CXLIV, 719; Rupert. abb., CLXI, 196; Vener. Godef. abb., CLXXIV, 798; Hugo de S. Victore, CLXXV, 638; Garner. de S. Victore, CXCIII, 37. — Sol humani cordis : S. Fulgentius Ruspens., LXV, 544.— Sol justitiæ : S. Maxim. Taur., LVII, 529; Rupert. abb., CLXVIII, 361. — Splendor : Alan. de Insulis, CCX, 232. — Sponsus Ecclesiæ : S. Aug., XXXVII, 1784; Justus Urgell., LXVII, 963; S. Gregor. Mag., LXXIX, 476; Vener. Beda, XCI, 1083; S. Bernard., CLXXXIII, 402; Adam Scot., CXCVIII, 107.— Sponsus transiliens montes et colles : S. Bernard., CLXXXIII, 1035. — Statera : S. Gregor. Mag., LXXV, 767; LXXVI, 196; Raban Maur., CXII, 1047; Rupert. abb , CLXVIII, 1104. — Stella : Raban. Maur., CXII, 1052. — Stella matutina : S. Gregor. Mag , LXXVI, 520; Garner. de S. Victore, CXCIII, 37.— Taurus : S. August., XXXVIII, 133; XLII, 316; Eugypp., LXII, 687. — Templum : Rupert. abb., CLXVIII, 709; Garner. de S. Victore, CXCIII, 398. — Terra promissionis : S. Petrus Damian., CXLIV, 517, 624. — Tonitrus : S. Gregor. Magnus, LXXVI, 503; Raban. Maur., CXII, 1068; Garner. de S. Victore, CXCIII, 62.—Torrens bonis qui Judæis cessavit ut nobis abundaret : S. Ambros., XIV, 962.— Turris : S. Paulin. Nolan., LXI, 309; S. Bruno Herbipol., CXLII, 232.— Turris fortitudinis : S. August , XXXVI, 725. — Turtur : Garner. de S. Victore, CXCIII, 71. — Pleno cornu unctus : S. Gregor. Mag., LXXIX, 462. — Unguentum : S Hieronym., XXV, 462. — Uva : S. Ambros., XIV, 681 ; S. August., XXXVI, 109; Rupert. abb., CLXVII, 554.— Vacca : Raban. Maur., CXII, 1072. Mons et vallis : S. Aug., XXXVII, 1597. — Vectis : S. Gregor. Mag., LXXVI, 470, 473. — Vectis tabernaculi conjungens utrumque testamentum : Adam. Scot., CXCVIII, 695. — Vena : Raban. Maur., CXII, 1073. — Ventus : Raban. Maur., CXII, 1074. — Verbum absconditum : S. Gregor. Mag., LXXV, 705. — Verbum bonum : Petr. Lombard., CXCI, 437. — Vermis : S. Aug., XXXVI, 174; S. Eucher., L, 754; Raban. Maur., CXI, 256; CXII, 1075; S. Petr. Damian., CXLIV, 891 ; S. Bruno Carthus., CLII, 720; S. Bernard., CLXXXIV, 671 ; Petr. Lombard., CXCI, 229; Garner. de S. Victore, CXCIII, 130. — Vertex : Garner. de S. Victore, CXCIII, 162. — Via : S. Hieronym., XXV, 162; Raban. Maur., CXII, 1077; S. Bruno Herbipol., CXLII, 289; S. Bernard., CLXXXII, 1024; Garner. de S. Victore, CXCIII, 260; Adam. Scot., CXCVIII, 702. — Via juxta quam laqueus ponitur a malis : Petr. Lombard., CXCI, 1244. — Vinea : Raban. Maur , CXII, 1079; Rupert. abb., CLXVIII, 870 — Vir : S. Gregor. Mag., LXXIX, 90; Raban. Maur., CXII, 1080; S. Bruno Carthus., CLII, 639; Garner. de S. Victore, CXCIII, 157. — Vir a femina circumdatus : S. Gregor. Mag., LXXIX, 23. — Virga : S. Aug., XL, 698; Rupert. abb , CLXVII, 596; CLXVIII, 852. — Virga simul et flos : S. Hilar., IX, 283; S. Hieron., XXV, 462. — Vitis : S. Ambros., XIV, 681 ; S. August., XXXV, 1839; S. Eucher., L, 745; S. Paulin. Nolan., LXI, 367; Raban. Maur., CXII, 1081; S. Anselm., Cantuariens., CLVIII, 593; Vener. Godefr. abb., CLXXIV, 831, 856; S. Bernard., CLXXXIV, 925. — Vitulus : S. August., XXXVII, 1133; XXXVIII, 45; S. Eucher., L, 753; S. Gregor. Mag., LXXVI, 625; LXXIX, 463; Raban. Maur., CVIII, 1158; CXII, 1082; S. Bruno Herbipol , CXLII, 262; Rupert. abb., CLXVII, 757, 1458; CLXVIII, 1577; Garner. de S. Victore, CXCIII, 101. — Vultur : S. Aug., XXXIV, 885; S. Gregor. Mag., LXXVI, 67; Raban. Maur., CXI, 266, 1239; CXII, 1083; Garner. de S. Victore, CXCIII, 83.

Christus comparatur. Agno : Alan. de Insul., CCX, 231. — Api : S. Bernard., CLXXXIII, 41. — Arcæ Noe : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 803. — Bombyci qui sericum texit : Alan. de Insul., CCX, 243. — Candelabro aureo : Guerric. abb., CLXXXV, 176. — Capræ : S. Gregor. Magn., LXXIX, 497 : Alan. de Insul., CCX, 68. — Carboni ignito et mortuo : S. Bernard , CLXXXIV, 1020. — Cereo : Guerric. abb., CLXXXV, 63. — Cervo : S. Ambros., XIV, 811 ; Guerric. abb., CLXXXV, 63. — Citharæ : S. Bernard., CLXXXIV, 655. — Gallinæ : S. August., XXXVII, 1116. — Guttæ : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 529. — Hinnulo : Alan. de Insul., CCX, 68. — Hædo : Thomas Cisterciens., CCVI, 384. — Ovi : S. Bernard., CLXXXIII, 41 ; Alan. de Insul., CCX, 231.

FORAMINA PETRÆ vulnera Christi : Wolber. abb., CXCII, 1071; Alanus de Insulis, CCX, 70. — Vulnera Christi, figuræ videlicet clavorum et lanceæ percussuræ: Cassiod., LXX, 1066. — Christi vulnera sunt foramina petræ et caverna maceriæ : vener. Hildebert. Cenoman., CLXXI, 815; S. Bernard., CLXXXIII, 1071.

GALLINA. Charitas Christi simillima naturæ gallinæ : Petr. Lombard., CXCI, 543.

GENA. Per genas sponsi modestia Christi, pietas, vel severitas, vel habitus vultus illius accipitur : Cassiodor., LXX, 1088. — Modestia Salvatoris per genas designatur : Raban. Maur., CXII, 943.

GIGAS est Christus biformis naturæ : vener. Hildebert. Cenoman., CLXXI, 596.

GLADIUS, verbum Dei : Garner. de S. Victore, CXCIII, 322.

GRANUM, humanitas Christi : Rabanus Maurus, CXII, 943. — Christus arbor fuit cum resurrexit qui cum moreretur granum fuit : S. Eucher., L, 745.

GRESSUS signant adventum Filii Dei et regressionem ejus ad Patrem : S. Eucher., L, 734.

GUTTUR, doctrina Christi : Raban. Maur., CXII, 946. — Divinitas Christi : Alanus de Insulis, CCX, 90.

HAMUS divinitas Filii Dei nuncupatur : Raban. Maur., CXI, 240.

HERMON. Ros Hermon est gratia Christi : Alcuin., C, 637.

HINNULI corporis et animæ Christi typum gerunt : Alanus de Insulis, CCX, 98.

HIRCUS. Duo hirci qui jejunio afferebantur utrumque ordinem Christi figurant; Christum scilicet passurum et fidelibus alimoniam in Ecclesia præstaturum : Tertull., II, 331. Quidam per duos hircos Christum et Barabbam intellexerunt : Raban. Maur., CXI, 203; Rupert. abb., CLXVII, 818. — Hirci duo significant Christum et Antichri tum id. Rupert. abb., CLXVIII, 1577.

HOEDUS. Christus agnus est nobis, Judæis vero hœdus: S. Ambros., XIV, 648. — Hœdi ab Isaac oblati præfigurant carneum Salvatoris adventum : Raban. Maur., CVII, 588.

HORTUS, Christi humana est natura : Alanus de Insulis, CCX, 91. Horti hujus accola, anima est : Alanus de Insulis. CCX, 91.

HYSSOPUS, immolato sanguine intincta supra leprosi corpus septies solebat aspergi, significans pretioso sanguine Domini Salvatoris maculas peccatorum efficaciter esse diluendas : Cassiodor., LXX, 364. — Hyssopo sanguis Christi significatur : S. Bruno Herbipolens., CXLII, 206. — Hyssopus significat fidem et humilitatem passionis Christi : Rupert. abb., CLXVII, 692.

IGNIS. Christi humanitas significata per nubem quæ obumbrabat per diem et divinitas per ignem qui lucebat per noctem : Adam. Scot., CXCVIII, 750.

JUGUM dicitur Christi dominium : Raban. Maur., CXII, 972.

LAPIS. Christus lapis præcisus de monte qui jacendo humilis quassat offendentem, veniendo excelsus conterit superbientem : S. Augustin. XXXVIII, 567, 681.

LATITUDO templi Christi charitatem significat : Rupert. abb., CLXVII, 1147.

LIGNUM. Aqua de amaritudinis vitio in suum commodum suavitatis Mosis ligno remediatur, lignum illud erat Christus aquas baptismi ex sese remedians : Tertull., I, 1209.— Quod aquæ amaræ ligno in se suscepto dulcescunt, judicio erat amaritudinem gentium per lignum crucis in usum dulcedinis esse quandoque vertendam : Raban. Maur., CVIII, 76. Bene ligno fructifero comparatus est Christus, propter crucem quam pro hominum salute suscepit : Cassiodor., LXX, 30. — Ligna Libani membra Christi : Alanus de Insulis, CCX, 83. — Lignum vitæ in medio paradisi Christus est in medio Ecclesiæ suæ : S. Ambros., XVII, 778.

LILIUM inter spinas Christus inter Judæos : Wolbero abb., CXCV, 1094

LUMINARIBUS cœli assimilantur vulnera Christi : vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 968.

MALLEOLUS ligneus in tabula sonans, Christum in cruce significat : Rupert. abb. CLXX, 150.

MALUM GRANATUM. Mali granati nomine Christus intelligitur : S. Gregor. Mag. LXXIX, 361.

MALUM PUNICUM Christi passionem designat : Alanus de Insulis, CCX, 93. — Malum punicum dicitur sanguis Christi : Raban. Maur., CXII, 932.

MANE adventus Christi; item adventus judicis : Garner. de S Victore, CXCIII, 368. — Mane dicitur tempus incarnationis : Raban Maur., CXII, 992. — Tempus Resurrectionis *ibid.*, — Resurrectio Christi vocatur mane : S Eucher., L, 742.

MANNA. Per manna absconditum sapientia quæ Christus est intelligi potest : S. Ambros., XVII, 781. — Manna significat carnem Christi : Raban. Maur. CVIII, 869. — Manna Christi panis cœlestis fuit figura : S. Augustin., XXXVIII, 554; XXXIX, 1155.

MANUS. Per manus dilecti intelligitur omnis virtus potentiæ ejus : Wolbero abbas, CXCV, 1185.

MAXILLA Christi passionem significat : Rupert. abb., CLXVIII, 496.

MERCATOR. Christus mercator qui in sacco ferebat pretium nostrum; percussus est lancea, fusus est saccus et manavit pretium orbis terrarum : S. Augustin, XXXVI, 178, 179.

MERIDIES tempus passionis designat : Alanus de Insulis, CCX, 59.

MONS. Christus assidue in Scripturis mons appellatur: S. Augustin., XXXVI, 74, 77, 517; XXXVIII, 45. — Mons translatus in mare, Christus gentibus ab apostolis nuntiatus, id., XXXVIII, 534. — Montes significant Christum a celsitudine virtutum : S. Eucher., L, 742. — Sicut in monte leges datæ ita et Christi Domini mandata in monte : S. Prosper Aquitan., LI, 767.

MYRRHA. Per myrrham passio et sepultura Christi designatur : Cassiodor., LXX, 1060. — Myrrha amaritudinem passionis significat : Wolbero abb, CXCV, 1080.

NARDUS typus est Dominicæ passionis : Cassiodor., LXX, 1078.

NARES. Præscientia Christi narium nomine designata: Raban. Maur., CXII, 1004.

NEBULA. Nebulæ totam terram tegenti similis humanitas Christi : vener. Godefr abb., CLXXIV, 50.

NUBES ascensio Christi : Raban. Maur., CXII, 1007. Christi humanitas significata per nubem quæ obumbrabat per diem : Adam. Scot., CXCVIII, 750.

OCTAVA. Pro octava secundus significatur Domini adventus quando finita sæculi hebdomada ad judicandum venerit mundum : Cassiodor., LXX, 59.

OLEUM. Oleo nomen Christi comparatum : Nicolaus, CLXXXIV, 831.

OSTIUM in latere arcæ typus vulneris in latere Christi : Guerric. abb., CLXXXV, 140.

PALLIUM, altitudo humanitatis Christi : Raban. Maur, CXII, 1018.

PALUS. Columna Christi palo vitis significata : S. Bernard., CLXXXIV, 644

PARIES corpus Salvatoris significat : Raban. Maur., CXI, 401.

PASCHA figura transitus Christi ad Patrem : S. Prosper Aquitan., LI, 766.

PASSER. — Duo passeres de quibus Leviticum sunt divinitas et humanitas Christi : Rupert. abb., CLXXII, 811.

PASTOR. Verus est pastor Christus et qui noluerunt ab eo pasci, depascet eos mors : S. Ambros., XIV, 1164.

PES. Exemplum Christi pes : Raban. Maur, CXII, 1025. — Per pedes Filii Dei intelligitur incarnatio : S. Eucher., L, 735. — Pedes Domini incarnationem ejus, manus vero potentiam significant : Vener. Godefr., abb., CLXXIV, 812.

PETRA. Quod in propheta Isaia dicitur : *Aquam de petra producet illis* : in Evangelio adimpletur quando Christus qui est petra finditur ictu lanceæ : S. Cyprian. LV, 379.

PODERIS et mitra apud Zachariam secundum Christi adventum in gloria significant. Tertull., II, 330, 331.

POSTERIORA. Filii Dei incarnatio accipitur : S. Eucher., L, 735.

PSALTERIUM corporis Domini decora similitudo: Cassiodor., LXX, 542.

PURPURA dicitur passio Christi : Alan. de Insulis, CCX, 100. — Purpureus color mysterium Dominicæ passionis significat : Cassiodor., LXX, 1071, 1075, 1096.

QUADRIGÆ Aminadab Christi principales sunt virtutes in incarnatione exhibitæ : Alanus de Insulis, CCX, 95.

RAAB funiculum coccineum in fenestra suspendens sanguinis Christi mysterium præferebat : S. Fulgentius Ruspens., LXV, 545.

RADIX. Incarnatio Dominica, radix : Garner. de S. Vict., CXCIII, 342.

RAMUS virentis olivæ Christi sanctissimam carnem designat : Vener. Godefr. abb, CLXXIV, 1016.

ROS significat Verbum Domini : Raban. Maur., CXI, 328. — Christus quasi ros in utero Virginis : Rupert. abb. CLXVIII, 201.

SACCUS corpus est Christi Jesu, cum pro nobis ipse mori dignatus est : Cassiodor., LXX, 206.

SACRIFICIA Christus in sacrificiis veteribus prophetatus : S. August., XLII, 347.

APPENDIX AD ARTICULUM II,

Allegoriæ quæ ad crucem spectant.

ARTICULUS III.

Allegoriæ quæ ad beatam Mariam spectant.

ARTICULUS IV.

Allegoriæ quæ ad angelos spectant.

FIRMAMENTUM, confirmatio angelicæ naturæ post ruinam malorum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 56.

LILIUM, angeli, candore justitiæ : S. Eucher., L, 742.

MENSES. Ordines angelorum, menses : Raban. Maur., CXII, 997.

MONTES accipere possumus angelica ministeria et cœlorum virtutes et potestates quarum ministerio nobis in sublimia præstatur ascensus : S. Hilar., IX, 655. Montes in circuitu nostro angelorum sunt munitiones quæ nos defendunt, *ibid.*, 682.—Montis nomine angelorum celsitudo significatur : S. August., XXXVII, 1141, 1142.—Montes in circuitu Jerusalem sunt angeli, *ibid.*, 1650

NOVEM nomina lapidum hæc hic is. novem sunt ordines angelorum : S. Gregor. Mag., LXXVI, 1250.— Novenarius numerus, novem ordines angelorum : Garner., CXCIII, 450.

SAPPHIRUS. Claritas angelorum sapphirus : Raban. Maur., CXII, 1044.

SEPIS. Angelorum custodia sepis, *ibid.*, 1049.

SIGNACULUM est primus angelus, *ibid.*, 1053.

TEMPLUM capacitas intellectus angelici et humani, *ibid.*, 1063.

ARTICULUS V.

Allegoriæ quæ ad spiritus malignos spectant.

ABYSSUS, astutiæ diaboli : Garner. de S. Victore, CXCIII, 284.

ÆGYPTUS. Quid Ægypti nomine accipitur nisi a cœlorum sedibus lapsa multitudo? Et quid in Pharaone Ægypti rege, nisi ipse tenebrarum auctor diabolus? S. Gregor. Mag., LXXIX, 187.

ALIENUS. Dæmones dicuntur alieni : Raban. Maur., CXII, 857.

ALITUS, suggestio diaboli, *ibid.*, 856.

AMALECITÆ, figura malignorum spirituum : vener. Godefrid., CLXXIV, 299.

AMMON. Populus mœroris seu Ammon diabolus et angeli ejus non inconvenienter intelliguntur : Raban. Maur., CVIII, 1187.

ANGELUS, spiritus malignus, id., CXII, 851.

ANIMA, voluntas diaboli, *ibid.*, 852.

AQUILA. In Scriptura sacra vocabulo aquilæ maligni spiritus raptores animarum et insidiatores accipiuntur, id., CX, 694; CXII, 862.

AQUILO. Diabolus et angeli ejus per figuram in aquilone ponuntur sicut Christus in austro : S. August., XXXIII, 561. —Diabolus et coapostatæ ejus angeli mali nuncupantur aquilo : S. Eucher., L, 739.— Aquilonis nomine appellari diabolus solet, qui ut torporis frigore gentium corda constringit : S. Gregor. Mag., LXXVI, 26, 798, 959; LXXIX, 515 —Diabolus venit ab aquilone et est princeps opprobrii nostri : Rupert. abb., CLXVIII, 231. — Aquilonis latera, diaboli gens : S. Bruno Carthus., CLII, 842.

ARMA, nequitiæ diaboli : Raban. Maur., CXII, 864. — Fraudes diaboli : Garner. de S. Victore, CXCIII, 318.

ASPES, spiritus maligni : Raban. Maur., CXII, 868. — Occulta sævitia diaboli, *ibid.* — Suggestiones diaboli, *ibid.*

ASSUR idem est ac diabolus, pro eo quod multos ad culpam pertrahit, cum cuncta sua multitudine ad inferni claustra descendit : S. Gregor. Mag., LXXV, 916.

AVIS, spiritus maligni : Raban. Maur., LXXV, 872.

BABYLONIA est civitas diaboli : Rupert. abb., CLXVII, 1510

BELLUM, tentatio diaboli; resistens adversarius; suggestio adversarii; ipse malignus : Raban. Maur., CXII, 874.

BESTIÆ terræ sunt maligni spiritus, *ibid.*, 875; Rupert. abb., CLXVIII, 991, 1182.

BRANCHIA, potestas diaboli : Raban. Maur., CXII, 874

CARTILAGO, membra diaboli, *ibid.*, 887.

CATULI, dæmones, *ibid.*, 889.

CETUS vel Leviathan diabolum præfigurat : S. Gregor. Mag. LXXV, 644, 824.

CHANANÆUS. Diabolus significatur per Chananæum pugnantem cum Israel : Rupert. abb., CLXVII, 875.

CIVES, dæmones : Raban. Maur., CXII, 898.

CLAMOR, violenta tentatio diaboli, *ibid.*, 881.

CLYPEUS. Repugnatio diaboli, clypeus : Garner., CXCIII, 321.

COLLIS est diabolus ob superbiam derelictus : S. Bernard., CLXXXIII, 1058.

COR. calliditas diaboli : Raban. Maur., CXII, 902.

CORVUS est symbolum diaboli : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 253.

CUBILE, quies diaboli : Raban. Maur., CXII, 904.

CUSTODES, spiritus maligni, *ibid.*, 905.

DÆMONES merito figurantur a porcis : S. Petr. Chrysol., LII, 198. — Dæmones tempestatis nomine signantur : S. Bruno Carthusian, CLII, 854. Dæmones dicuntur calumniatores, *ibid.*, 991. — Dæmones per dracones significantur, *ibid.*, 1015.

DENTES, persecutiones dæmonum : Raban. Maur., CXII, 907.

DESERTUM, dæmones, *ibid.*, 909. — Maligni spiritus dicuntur desertum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 268.

DIABOLUS accusator in Judicio : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 871. — Adversarius, *ibid.*, 268; Raban. Maur., CXII, 872. — Angelus, *ibid.*, 851 — Aper singularis : S. Bruno Herbipol., CXLII, 306. — Aquilo : Raban. Maur., CXII, 860; S. Bruno Carthus., CLII, 842. — Pars aquilonaris : S. Eucher. Lugdun., L, 741. — Armatus : Raban. Maur, CXII, 865; Rupert. abb., CLXVIII, 988 —Ascensor : Raban. Maur, CXII, 867.—Aspis, *ibid.*, 868; S. Bruno Herbipol, CXLII, 340.—Auctor scandalorum : S. Bernard., CLXXXII, 202. — Avis : Raban. Maur, CXII, 872.— Nocturna avis, olens vigiliarum et anathema : Wolbero abb., CXCV, 1159, — Basiliscus : Raban. Maur., CXII 874; S. Bruno Herbipol., CXLII, 340.—Bechemot : Raban Maur., CXII, 875.— Bestia, *ibid.*— Bos., *ibid.*, 877.—Cadaver, *ibid.*, 878.— Caligo, *ibid.*, 879.— Calumniator, *ibid.*, 880; S. Bruno Herbipol. CXLII, 450.— Caput : Raban. Maur., CXII, 884.—Caput impiorum : Eugypp. abb., LXII, 971; Rupert., CLXVIII, 611 —Caput et initium totius iniquitatis : S. Petr. Dam., CXLIV, 279. — Caput et princeps omnium malorum : S. Agobard : CIV, 153.—Catulus : Raban. Maur., CXII, 888 — Cetus : S. Gregor. Mag., LXXV, 824; Raban. Maur., CXII, 895.—Collis ob superbiam derelictus : S. Bernard., CLXXXIII, 1058.— Coluber : Raban. Maur., CXII, 900.— Damascus, *ibid.*, 906.—Damula, *ibid.*, 906.—Draco : S Eucher. L. 754; Raban. Maur., CXII, 904; S. Bruno Herbipol., CXLII, 74, 340, 575; Rupert. abb., CLXVII, 1785.—Draco in insidiis : S. Augustin., XXXV, 879; XXXVI 458, 867; XXXVII, 1168. — Draco inimicus Ecclesiæ, *ibid.*, 1581.— Edom : Raban. Maur., CXII, 915.— Exactor, *ibid.*, 918; Rupert. abb., CLXVIII, 980.—Exactor pessimæ hæreditatis: S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 268.—Faber : Raban. Maur., CXII, 919.— Faber sufflans persecutiones in servos Dei. Rupert. abb., CLXVII, 1540.—Fortis : Raban Maur., CXII, 931.— Gigas, *ibid.*, 936.— Homo : S. Eucher. Lugdun., L, 751.— Horribilis : S. Gregor. Mag., LXXV, 1097.—Hostis antiquus, id., LXXVI, 601.—Hostis hominis : S. Bernard., CLXXXIII, 178.—Hyæna : Raban. Maur., CXII, 954.—Lacus, *ibid.*, 970 — Infernus, *ibid.*, 970.— Superbiæ institutor : S. Paulin. Aquileiens., XCIX, 268. — Inventor mortis, *ibid.*— Inventor et causa omnis mali : S. Agobard., CIV, 280.— Lapis : Raban. Maur., CXII, 980.—Lapis caliginis : Rupert. abb., CLXIX, 1235.—Laqueus venantium : S Bruno Astens., CLII, 1122. — Latro : S. Gregor. Mag, LXXV, 1063; S. Petr. Dam., CXLIV, 761. – Leo : S. August., XXXV, 879; XXXVIII, 1209; S. Bruno Herbipol, CXLII, 74, 340, 575; Rupert. abb., CLXVII, 1755; S. Bernard., CLXXXIII, 257. — Leo in impetu, draco in insidiis : S. August., XXXVI, 458, 867; XXXVII, 1168.—Leo et formica : S. Gregor. Mag., LXXV, 702.—Leviathan : Raban. Maur., CXII, 985. Lucifer, *ibid.*, 989.—Lupus : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 519.—Malleus : Cassiodor., LXX, 690; Raban. Maur., CXII, 997.— Malleus cœlestis Opificis : S. Bernard., CLXXXIII, 485.—Milvus : Raban. Maur., CXII, 999.— Moab, *ibid.*, 1000. — Mons, id., CXI, 559.— Mons qui se misit in cor Judæ : S. Ambros., XIV, 1137.— Mors : Raban. Maur., CXII, 1002.— Morus, *ibid.*, 1002.—Nebulo : S. Augustin., XXXIX, 1619. —Nox : Rab. Maur. CXII. 1007. Pater, *ibid.*, 1023—Pater mendacii : S. Paulin Aquileiens., XCIX, 267. — Perdix : Raban. Maur, CXII, 1027.—Pirata : S. Augustin., XXXIX, 1619.—Piscis : Raban. Maur., CXII, 1030.— Plumbum, *ibid.*, 1034.— Porta mortis, id., CXI, 385.— Præpositus mortis : S. August., XXXVI, 223.—Princeps : Raban. Maur., CXII, 1029.— Princeps carceris : Rupert., CLXVII, 522.— Princeps opprobrii nostri, id, CLXIII, 231.— Princeps superborum : S Bernard., CLXXXIII, 857 —Princeps voluptatum sæculi : vener. Godefrid., CLXXIV, 61, 65.—Rex : Raban. Maur., CXII, 1088. — Rex sævissimus : S. Ambros., XIV, 1114.—Rex vitiorum : Eugypp. abb., LXII, 852.—Scorpio : S. Eucher. Lugdun., L, 754.—Serpens, *ibid.*; Raban. Maur, CXII, 1051.— Serra, *ibid.*—Servus, *ibid.*— Spiritus, *ibid.*, 1056.— Superbus, *ibid.*, 1061.— Umbra mortis : Cassiodor, LXX, 169.— Vectis : Raban. Maur., CXII, 1075.— Vectis qui ad necem percutit : S. Gregorius Mag., LXXV, 645. —Ventus : Raban. Maur., CXII, 1074.—Vipera : S. Eucher., L. 754 —Vir, *ibid.*; Raban. Maur., CXII, 1080. — Vitulus, *ibid.*, 1082. —Vulpis : S. Petr. Damian., CXLIV, 514

Diabolus dicitur Additamentum : Rupert., CLXVII, 1631.

ARTICULUS VI.

Allegoriæ quæ ad Ecclesiam spectant.

ARTICULUS VII.

Allegoriæ quæ ad sacramenta spectant.

MYRRHA. Pœnitentiæ symbolum est myrrha : S. Bern. CLXXXV, 48.

NAAMAN. Baptismi gratia figurata fuit per curationem Naaman a lepra : S. Ambros., XVI, 420, 421, 423; Rupert., CLXVII, 1265. — Baptismus septiformis Spiritus præfiguratus in septem lotionibus Naaman, id., CLXX, 108.—Pœnitentia in Naaman fuit figurata : S. Bernard., CLXXXV, 61.

NIVIS nomine baptismus significatur : S. Eucher. Lugd., L, 739.

OSTIUM. Baptismus est ostium positum in arca Noe : Rupert. abb., CLXVII, 342.

PALLIUM. Pœnitentia vocatur pallium : Raban. Maur., CXII, 1018.

PANIS dicitur Eucharistia, *ibid.*, 1020. — Pœnitentia dicitur panis subcinericius : Alan. de Insulis, CCX, 208.

RADICES. Sacramenta comparantur radicibus : Vener Godefrid. abb., CLXXIV, 981.

ROSA. In Eucharistia carpitur rosa hoc est Dominici corporis sanguis : S. Ambros., XV, 1590.

RUBRUM MARE. Mare rubrum baptismum significat : S. Cyprian., IV, 414; S. Zeno, XI, 510; S. Ambros., XIV, 867; XVI, 420, 421, 425; S. Prosper Aquit., LI, 764; S Ivo Carnotens., CLXII, 507; Rupert. abb., CLXX, 162.—Sicut Judæi semel mare Rubrum ingrediuntur, ita et baptismus noster, cujus mare figura fuit, semel est recipiendus : S. Ambros., XVII, 18.—Ægyptiorum submersio in mari Rubro figura abolitionis peccatorum in baptismo : S. Augustin., XXXVII, 37.—Rubrum mare figura aquæ baptismatis, quæ mista sanguine de latere Christi exivit : Cassiodor., LXX, 588.—*Baptismus in nube et in mari in Moysen consummatus* : Raban. Maur., CVIII, 66. — Baptismus Israelitarum per mare Rubrum transitu figuratus fuit : S. Augustin., XXXVI, 917; XXXVII, 1037, 1411, 1420, 1760; XXXIX, 1562, 1635, 1637; XL, 555, 695; Cassiodor., LXX, 551; S. Gregor. Mag., LXXVII, 1162; LXXIX, 491; Raban. Maur., CVIII, 9.—Sicut Judæi post mare ad eremum pervenerunt, nos post baptismum ad paradisum (Ecclesiam) pervenimus : S. Zeno, XI, 519.—Redempti a Domino vere dicuntur qui in toto orbe terrarum de magna et lata Ægypto, quasi per mare Rubrum baptismum scilicet sacratum Christi sanguine liberantur : S. Prosper Aquitan., LI, 307. - Rubri maris divisiones sunt baptismus Christi in quo fiunt divisiones, ut una aliis sit in vitam, aliis in mortem; in vitam fidelibus, in mortem persecutoribus, *ibid.*, 589.—Sicut populus Israel per mare Rubrum salvatus est, Pharaone demerso, ita Ecclesia gentium, per baptismum, de diaboli servitio liberata et ad veram repromissionis terram et evangelicam libertatem introducta est : Cassiodor., LXX, 1059.—Maris Rubri transitus fuit figura Eucharistiæ : Rupert. abb., CLXVII, 1639.

SILOE. Baptismus significatur per aquas Siloe, *ibid.*, 1291.

TENEBRÆ. Pœnitentiæ lamenta tenebræ nuncupata : Garner. de S. Victore, CXCIII, 378.

UNGUENTUM dicitur pœnitentia : Raban. Maur., CXII, 1085.

UTERUS. Aqua baptismi uterus et sepulcrum est : Rupert. abb., CLXVII, 1618.

VENTER. Fons baptismi vocatur venter : Raban. Maur., CXII, 1071.

VER dicitur vitæ renovatio per baptismum vel per resurrectionem : S. Eucher., L, 741.

VESTITUS dicitur habens baptismi indumentum; nudus autem carens baptismi sacramento, *ibid.*, 756.

ARTICULUS VIII.

Allegoriæ quæ ad apostolos et justos spectant.

AARONIS vestimenta omnia fideles novissimi temporis sunt : Wolbero abb., CXCV, 1026.

ABIES, contemplator sanctus : Garner. de S. Victore, CXCIII, 336.

ABORTIVI, sancti ante legem : Raban. Maur., CXII, 853.

ABYSSUS sunt prædicatores Verbi : S. August., XXXVI, 981.—Collegium apostolorum : Raban. Maur., CXII, 853. — Abyssus in Scriptura sunt sapientia cordis hominum : Alcuin., C, 423.

ACCIPITER quilibet sanctus : S. Eucher. Lugdun., L, 748; Garner. de S. Victore, CXCIII, 81.—Accipiter, quilibet electus : Raban. Maur., CXI, 853.

ACERVUS testimonii, multitudo martyrum, id., CXII, 854; S. Bruno Carthus., CLII, 917. — Acervus testimonii sanctorum Patrum institutio est : Walbero abb., CXCV, 1119.

ACETABULUM. Apostoli comparantur acetabulo argenteo : ven. Godefrid. abb., CLXIV, 745.

ACIES, unitas electorum Raban. Maur., CXII, 855

ADOLESCENTULÆ sunt electorum animæ per baptismum renovatæ : S. Gregor., Mag.: LXXIX, 482, 839. — Sunt animæ sanctorum : Raban. Maur., CXII, 854; Wolbero abb. CXCV, 1026; Thomas Cisterciens., CCVI, 39. — Apostoli dicuntur adolescentulæ : Philippus de Harveng, CCIII, 329. Dili gentes Deum nominantur adolescentulæ, *ibid.*, 214.

ÆS, calceamentum apostolorum : S. Petrus Damian., CXLIV, 727. Æs prophetas signat, *ibid.*, 728.—Æs, prædicatorum vox, obscura veterum Patrum prædicatio : Garn. de S. Victore, CXCIII, 515.

ÆSTAS adolescentiam designat : Wolbero abb., CXCV, 1223.

ÆSTAS, quilibet perfectus : Raban. Maur., CXII, 91 .

ÆGYPTII. Ægyptiorum spoliatio figurat philosophorum scientiam mutuandam esse Christiano : Petrus Lombard., CXCI, 955.

AGER est animus : ven. Guibert. abb., CLVI, 225. — Agro comparatur anima fidelis : Adam. Scot., CXCVIII, 789.

AGNA est vita activa : Raban. Maur., CXII, 855.

AGNI apostoli : S. Eucher., L, 752. — Agni sancti, *ibid.*; Raban. Maur., CXII, 202, 855. — Agni fideles signant : S. Paulus Nolan., LXI, 357.—Agnus cujuslibet catholici vitam innoxiam designat : Raban. Maur., CXI, 202. Agnus apostoli, viri sancti, simplices et innocentes, id., CXII, 855.

AGRICOLA, doctores Ecclesiæ, *ibid.* 855.

ALÆ, virtutes sanctorum : S. Eucher., L, 746.— Cogitatio viri sancti, virtutes sanctorum : Raban. Maur., CXII, 857.

ALTARE, vita justorum, *ibid.*, 856.

ALTILIA, Patres Novi Testamenti, *ibid.*, 857.

AMICUS, quilibet proximus noster, animus noster, prædicatores sancti, cæteri sancti, *ibid.*, 857.—Amici concordes in Deum : S. Eucher., L, 755.—Amici Dei apostoli et patriarchæ : Cassiodor., LXX, 990. — Pastores dicuntur sponsi amicissimi : S. Bernard., CLXXXIII, 1154.

ANCILLA, prædicatores Ecclesiæ humiles quique : Rab. Maur., CXII, 858. Ancillæ ad arcem missæ designant Christum elegisse prædicatores infirmos ac despicabiles qui fideles populos ad superna patriæ cœlestis ædificia colligerent, id., CXI, 710.

ANGELUS dicitur Joannes Baptista, id., CXII, 851.—Quilibet sacerdos, *ibid.*; Philippus de Harveng, CCIII, 116.— Angeli ascendentes et descendentes e scala Jacob proficientes et deficientes designant : S. Zeno, XI, 452; S. Bernard., CLXXXII, 224. — Angelorum nomine in sancta Scriptura designantur cives cœlestis Jerusalem in hominibus assumpti; fidelium populus; quilibet justus; prædicatores vel sacerdotes : S. Eucher., 739.—Sancti prædicatores Ecclesiæ pro eo quod gloriam patriæ cœlestis annuntiant angelorum nomine possunt accipi : S. Greg. Mag., LXXVI, 725; Rupert abb., CLXVIII, 250; S. Bernard., CLXXXIV. 83.—Angeli dicuntur sanctus Joannes Baptista, prædicatores, sancti, prælati Ecclesiæ, sacerdotes : Garn. de S. Victore, CXCIII, 27.

ANIMA sumitur pro vita : Rupert. abb., CLXVIII, 973.— Anima rex est et sacerdos : Hugo de S. Victore, CLXXV, 276.— Anima est virgo et fornicaria, *ibid.*, 329, 330.—Anima fidelis agro et horto comparatur : Adamus Scot., CXCIII, 789.

ANIMALIA. Singula Ezechielis animalia ad unumquemque evangelistam recte conveniunt : S. Gregorius Mag., LXXVI, 625, 803; Raban. Maur., CX, 505; CXII, 859; S. Bruno Astens., CLXIV, 969; Garner. de S. Victore, CXCIII, 95. — Evange istæ quatuor animalibus significantur, quia Evangelium per quatuor mundi partes erant divulgaturi : Alcuin., CI, 1122, 1153.—Animalia plena oculis in circuitu et intus sanctos designant : S. Gregor. Magn., LXXVI, 109, 805; Raban. Maur., CXII, 859; Garner. de S. Victore, CXCIII, 93. Animalia, evangelistæ, justi, simplices in Ecclesia, *ibid.*—Animalia quatuor apud Ezechielem pastores Ecclesiæ significant : S. Bernard., CLXXXIV, 1099. — Animalium Ezechielis sunt virtutes sanctorum : S. Greg r. Magn., LXXVI, 297.

ANNULI arcæ quatuor, quatuor designant evangelistas : Adam. Scot., CXCVIII, 758.

ANNUS, multitudo redemptorum : Raban. Maur., CXII, 858; Garner. de S. Victore, CXCIII, 858.

ANTEMURALE, prophetæ : Raban. Maur., CXII, 859; Garner. de S. Victore, CXCIII, 394.

APIS, humiles : Raban. Maur., CXII, 859.

APOSTOLI messuerunt quod patriarchæ seminaverunt : Rupert. abb., CLXVIII, 376.

AQUA populum christianum denotat : Eugypp. abb., LXII, 1041; Rupert. abb., CLXVIII, 48.—Aqua cogitationem humanam figurat : Richard. a S. Victore, CXCVI, 180. — Aqua dicuntur bonæ mentes : Garnerius de S. Victore, CXCIII, 279. — Aqua, animæ beatæ, sancti, devotiones a

Raban. Maur, CXII, 860.—Aquæ mentes fidem sequentium designare solent : S. Gregor. Mag., LXXVI, 100.— Aquæ sunt merita in homines : S. Petrus Damian., CXLIV, 408. — Aquæ maris significant doctores ex gentibus : Rupert. abb., CLXVIII, 370.—Prædicatores designantur per aquas: Bruno Carthus., CLII, 941.— Assimilantur aquis : Petrus Lombard., CXCI, 194.—Aquæ superiores bonos salvandos, aquæ inferiores malos damnados significant : Hugo de S. Victore, CLXXV, 637.

AQUILA Joannes evangelista aquilæ comparatur : S. Gregorius Magn., LXXVI, 815 ; Alcuin., CI, 1133 ; Raban. Maur., CX, 694; CXII, 862; S. Petr Damian., CXLIV, 857; Rupert. abb., CLXVII, 1681.—Aquilæ, sancti : S. Eucher., L, 748.— In Scriptura sacra vocabulo aquilæ subtilissimæ sanctorum intelligentiæ et Joannes apostolus et evangelista designantur : Raban Maur , CX, 694.—Aquila, Joannes evangelista, anima, sublimis hujus sæculi potestas, anima electorum, id , CXII, 862; Garner. de S. Victore, CXCIII, 69. — Aquilæ comparatur anima : S. Bruno Herbipol., CXLII, 368. — Aquilæ comparantur patres antiqui : S. Gregor. Mag., LXXVI, 625.

AQUILO aliquando electus ad fidem conversus : Raban. Maur , CXII, 860.

ARBOR, homo a fructu operum : S. Eucher., L, 742.— Adam arbori comparatur : Alan. de Insulis, CCX, 246. — Arbor perfectus quilibet in fide : Rab. Maur., CXII, 865. —Arbores typus in sanctitate eminentium : ven. Godefrid. abb., CLXXIV, 31.—Arbor qui sublimia appetunt : Garner. de S. Victore, CXCIII, 333.—Homo arbor inversa : Guerric., CLXXXV, 107.

ARCA. Anima justi est arca testamenti : Rupert. abb., CLXVII, 1191. — Arca Noe bicamerata contemplativos et activos designat : S. Bernard., CLXXXIV, 1279.—Arca et torcular significant pressuras sanctorum : Rupert. abb., CLXVIII, 253.

ARCTA via, perfectorum via : Richardus de S. Victore, CXCVI, 315, 316

ARCTURUS significat patres antiquos, *ibid.*, CLXVIII, 347.

ARCUS, evangelista : Raban. Maur., CXII, 862.

ARDEA potest significare animas electorum, id., CXI, 246.

AREA, ecclesiasticus doctor; mens sancta, id., CXII, 864.

ARENA, electi, *ibid.*, 849. Humiles, *ibid.*, 864.

AREOLA, quilibet humilis, *ibid.*, 866.

ARGENTUM, martyres, vita prædicatorum, *ibid.*, 863. —Divini eloquii scriptores : Garner. de S. Vict , CXCIII, 341. — Argento similes sunt apostoli : vener. Godefrid., CLXXIV, 744.

ARIES. Per arietem accipi debet primus intra Ecclesiam ordo sacerdotum : Raban. Maur., CXI, 778. Aries, ordo sacerdotalis, sancti apostoli, prælati in Ecclesia, rationales quique, id., CXII, 865 ; Garnerius de S. Victore, CXCIII, 103.—Aries prælatos exemplo præeuntes indicare valet : Vener. Godefrid., abb. CLXXIV, 1072. — Arietes significant apostolos vel ecclesiarum principes : S. Aug., XXXIII, 1026; XXXVI, 785; XXXVII, 749, 1414; S. Eucher., L, 752 ; Eugypp. abb., LXII, 757 ; Cassiodorus, LXX, 178, 990; S. Greg. Mag., LXXVI, 764, 1148; S. Agobard., CLV, 224 ; Rabanus Maur., CXI, 778 ; S. Bruno Carthus., CLII, 746, 1258; Petr. Lombard., CXCI, 284 —Apostoli arietes et successores filii arietum dicuntur : S. Bruno Herbipol., CXLII, 128, 243. — Arietes sunt Ecclesiæ doctores : S. Gregor. Mag., LXXV, 527.—Arietes sunt prælati : Rupert. abb., CLXVII, 1751.—Arietum nomine ostenduntur sacerdotes quos doctrinæ apostolicæ eruditio cum orationum odore ad martyrii studium prosequitur : S. Hilarius, IX, 434.

ARMA, sanctorum miracula : Garner. de S. Vict., CXCIII, 318.

ARMENTA, doctores, vel rectores Ecclesiæ, collegium patriarcharum : Raban. Maur., CXII, 866.

ARMILLA, opera præpositorum, *ibid.*, 864.

AROMATA, viri sancti, bona opera sanctorum, *ibid.*, 866.

ARTUS, intestina Ecclesiæ membra, *ibid.*, 865.

ARULA, cor humanum, *ibid.*

ARVA, subjecti, *ibid.*, 867.

ASCENSUS, afflictio martyrum, *ibid.*

ASELLUS Domini, populus mitis : S. August., XXXVI, 272, 310.

ASINA, omnes cœlestes animæ, simplices : Rab. Maur., CXII, 868.— Simpliciter viventes : Garner. de S. Victore, CXCIII, 90.—Anima justi comparatur asinæ : ven. Godefr., CLXXIV, 23.—Doctores dicuntur asinæ nitentes : Rupert. abb., CLXVII, 1028.

ASINUS, fidelis anima : Garner. de S. Victore, CXCIII, 68.

ASTRA, viri sancti in Ecclesia : Raban. Maur., CXII, 867.

ATRIUM amplitudo fidelium, prophetæ et apostoli, *ibid.*, 868.—Atrium tabernaculi significat vitam patriarcharum : Rupert. abb., CLXVII, 716.—Atrium tabernaculi exterius denotat incipientes et novitios : Adamus Scot., CXCVIII, 706. — Atria significant eos qui jam in penetralibus sunt Ecclesiæ : Raban. Maur., CXI, 390.

AUCEPS Concionator est apostolicus auceps qui animos juvenum per aera volantes calamo divini sermonis attingit : S. Petrus Chrysolog., LII, 498.

AURIGA, quilibet prædicator : Raban. Maur., CXII, 871.

AURIS, doctor Ecclesiæ, *ibid.*

AURORA mens justi est quæ peccati sui tenebras deserens ad lucem jam erumpit æternitatis : S. Gregor. Mag , LXXV, 1158; S. Eucher., L, 741.—Aurora, qui noviter bona opera inchoat, vita justorum, mens sancta : Raban. Maur., CXII, 869.

AURUM claritas sanctorum in cœlestibus animæ fideles, cœtus martyrum, vita sacerdotis, bona conversatio populi fidelis, claritas contemptorum mundi, acumen subtilis ingenii, æterna vita electorum : Raban. Maur., CXII, 870. — Auro boni similes sunt, feno mali : S. August., XXXVII, 1375. — Auro vita justorum designatur : Rupert. abb., CLXVIII, 1212. — Scientia apostolorum comparatur auro : vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 746. — Aurum dicitur sensus bene operantis, anima fidelis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 503. — Per principes qui possident aurum, apostoli nuncupantur : S. Gregor. Mag , LXXV, 670.

AUSTER, prædicator, cœtus martyrum : Raban. Maur., CXII, 869. — Quilibet spiritus fervens : Garner. de S. Victore, CXCIII, 56.

AUTUMNUS juventutem designat : Wolbero abb., CXCV, 1223.

AVIS, anima hominis, viri spirituales : Raban. Maur., CXII, 871. — Anima, quasi avis est : verbum Dei ut laqueus : Rupert., abb., CLXVIII, 294. — Aves dicuntur mens humana, mentes spiritualium virorum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 65.

AXES, corda sanctorum : Raban. Maur., CXII, 871.

BARBA, cœtus apostolorum, *ibid.*, 873. — Barba bene dicuntur apostoli : Cassiodor., LXX, 956. — Apostoli barbæ nomine designati : S. August., XXXVII, 1733. — Apostoli barba sunt Aaron : Wolbero abb., CXCV, 1026.— In barba Aaron, quæ unguentum fluens a capite prima suscepit, apostoli significantur et martyres in quibus virtus capitis et sacramento eminet et exemplo : S. Prosper Aquitan., LI, 382. — Apostoli dicuntur barba aut capilli Christi : vener. Guibert. abb., CLVI, 614.

BASES sunt sancti doctores qui lavacrum nobis vitæ ministrant : Raban. Maur., CIX, 415. — Per bases designantur apostoli virique apostoli, *ibid.*, 173, 443. — Bases, apostoli, prædicatores, Patres Veteris Testamenti, id., CXII, 874. — Apostoli Ecclesiæ sunt bases : S. Petr. Damian., CXLIV, 727. — Bases titulis suppositæ sunt fundamenta apostolorum et prophetarum : Rupert. abb., CLXVII, 711. — Bases, doctores, prophetæ, intentiones animæ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 411.

BATUS, duæ hominis substantiæ : Raban. Maur., CXII, 874.

BENEDICTIO apostolorum figurabatur in benedictione Zabulon et Nephtalim : Rupert. abb , CLXVII, 990.

BESTIA quilibet conversus a peccato : Raban. Maur., CXII, 875.

BINARIUS numerus designat perfectos in charitate : Garner. de S. Victore, CXCIII, 459.

BOS labor prædicatoris, sapiens doctorum multitudo : Garner. de S. Victore, CXCIII, 94. — Bos, prædicator, Lucas evangelista, patriarchæ, prælati, perfecti quique : Raban. Maur., CXII, 877. — Boves designant apostolos : S. Eucher., L, 752 ; Raban. Maur., CXI, 201, 208 ; Rupert., abb., CLXVII, 834. — Apostoli duodecim significantur per duodecim boves portantes mare templi, *ibid.*, 1168. — Boves mystice prædicationis laborem designant : vener. Guibert., CLVI, 165. — Boves significant prædicatores : S. Gregor. Mag., LXXIX, 370 : S. Bruno Carthus., CLII, 666. — Boves significant bonos operatores : Rupert. abb., CLXVIII, 971.

BOTRUS, prædicatores sancti : Raban. Maur., CXII, 876.

BRACHIA Christi sunt prophetæ : Cassiodor., LXX, 133 ; vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 1150. — Apostoli : Cassiodor., LXX, 133 ; Petr. Lombard., CXCI, 201. — Brachia Christi apostoli et prophetæ, sunt ut arcus æreus : S. Bruno Herbipolens, CXLII, 96.

BUCCINA, prædicatores : Raban. Maur., CXII, 877

fideles comparantur vineis florentibus, *ibid.*, 1068. — Apostoli, locata vinea et ab eisdem culta : S. Gregor. Mag., LXXIX, 545.

VINITORES dicuntur prædicatores : Rupert. abb., CLXVIII, 48. — Prælati Ecclesiæ, *ibid.*, — Viri apostolici : Rupert., CLXVIII, 48.

VINUM, contemplativus quisque : Raban. Maur., CXII, 1078.

VIOLÆ, confessores : S. Eucher., L, 742.

VIR, robusti et spirituales : Raban. Maur., CXII, 1080 — Vir quilibet perfectus, perfecti viri : Garner. de S. Victore, CXIII, 195. — Vir sumitur pro firmo, mulier pro infirma : Alan. de Insul., CCX, 259. — Apostoli significantur per duos viros portantes botrum in vecte : Rupert. abb., CLXVIII, 738.

VIRGA, congregatio justorum : Raban. Maur., CXII, 1081. — Humanum genus virgæ Moysis comparatur : Petr. Lombard., CXCI, 684.

VIRGO, anima sancta : S. Eucher., L, 751 ; Raban. Maur., CXII, 1080. — Virgines sunt species Christi : Richard. de S. Victore, CXCVI, 517.

VISCERA, mentes hominum : Raban. Maur., CXII, 1081. — Viscera qui spiritualibus sacramentis in Ecclesia deserviunt : Garner. de S. Victore, CXCIII, 228.

VITRUM, status civium cœlestium : Raban. Maur., CXII, 1082.

VITULUS, sancti : S. Eucher., L, 752. — Sanctus prædicator : Garner. de S. Victore, CXCIII, 101. — Lucas vituli speciem tenet : S. Gregor. Mag., LXXVI, *815 ; Alcuin.*, CI, 1133 ; S. Petr. Damian., CXLIV, *909* ; Rupert. abb., CLXVIII, 153 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 104.

VIVI, justi : S. Eucher., L, 756.

VOLATUS, sanctorum excessus in Deum : S. Eucher., L, 748.

VOLUCRES, animæ sanctæ, principes sæculi : Raban. Maur., CXII, 1085.

ARTICULUS IX.

Allegoriæ quæ ad gentiles et Hebræos spectant.

ACERVUS. Infidelis acervus mercurii : Raban. Maur., CXII, 834.

ADVERSARIUS, populus incredulus, *ibid.*, 872.

ÆGYPTUS, gentilitas, *ibid.*, 915 : Godefrid. abb., CLXXIV, 63.

AGER, gentilitas : Garner. de S. Victore, CXCIII, 256. — Populus Judaicus et gentilis, ager : Raban. Maur., CXII, 834.

AGRICOLA. Principes Synagogæ, agricolæ, *ibid.*, 833.

ANCILLA, effeminatæ Judæorum mentes, *ibid.*, 859.

ANIMALIA fuerunt gentes vera religione vacuatæ, id., CXI, 190. — Animalia inter quæ Christus cognitus fuit, fuerunt duo latrones, id est, Ecclesia ex Judæis et gentibus, id est duo Testamenta : Rupert. abb., CLXVIII, 629.

ANTICHRISTI dicuntur Judæi : S. Agobard., CIV, 91.

AQUA quinque porticibus cincta, populus Judæorum lege conclusus : S. August., XXXVII, 1065. — Aqua contradictionis Judæos denotare valet : Vener. Godefrid., CLXXIV, 851. — Populi, mollia Judæorum corda, infidelitas, aqua : Garner. de S. Victore, CXCIII, 284. — Per vim aquarum significat Scriptura populorum furorem : S. Prosper. Aquitan., LI, 569. — Aquæ multæ sunt populi infideles, sive foris oppugnantes sive intus insidiantes, *ibid.*, 410. — Aquæ multæ turbæ gentilium dicuntur : S. Bruno Herbipol., CXLII, 289. — Aquæ populos significant : S. Bruno Carthusian., CLII, 747.

AQUILO, gentilitas : Raban. Maur., CXII, 860 : Garner. de S. Victore, CXCIII, 39.

ARCA. Sicut stante arca Domini, corruit Dago, ita ut Testamentum Domini pervenit in gentibus confestim idola quæ deceptum possidebant orbem destructa sunt : Raban. Maur., CXII, 28.

ARCHONTES. Deus archontas Sodomorum appellat archontas Judæorum : Tertull., II, 539.

ARCTURUS, populus gentilis : S. Gregor. Magnus, LXXVI, 430. — Populus incredulus : Raban. Maur., CXII, 862.

AREA, latitudo populi gentilis, *ibid.*, 865 : S. Bruno Carthus., CLII, 993.

ARENA, populus gentilis : Raban. Maur., CXII, 949. — Infideles infructuosi, *ibid.* — Arena maris populum ante legem infructuosum denotat : Vener. Godefrid., CLXXIV, 1111. — Arenæ maris, innumeras gentium multitudines designant : S. Eucher., L, 742.

ARIES, ducatus sequentium populorum : Garner. de S. Victore, CXCII, 105.

ARMENTA. Armentorum nomine possunt Judaicæ plebis Synagogæ designari quæ jugum legis traxere, et lac simplicis doctrinæ suis auditoribus præbuere : Raban. Maur., CIX, 404.

ARUNDO, gentilis populus : id., CXII, 949.

ASINA. In asina figuratur populus gentilium nunc Christo subditus : S. Ambros., XIV, 416. — Synagoga, asina : Raban. Maur., CXII, 868. — Gentiles significantur per asinam : Rupert. abb., CLXVII, 547. — Asina Balaam sermone humano loquens, figura conversionis gentium : S. Paulin. Nolan., LXI, 200. — Asina Balaam typum gentilitatis tenet : Raban. Maur., CXII, 731.

ASINUS, populus gentilis : S. August., XXXVII, 1675 ; S. Eucher., L, 752 ; Raban. Maur., CIX, 405 ; CXII, 867 ; S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 651. — Asinorum nomine gentilium simplicitas designatur : S. Gregor., Mag., LXXV, 527, 578, 1149 ; LXXVI, 770, 771 ; Rupert. abb., CLVII, 1271 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 88. — Asinus populum sub lege exprimit : Raban. Maur., CVIII, 88. — Stultitia Judæorum, asinus, id., CXII, 867.

ASPIS. Judæi figurati in aspide : Cassiodor., LXX, 103.

ATRIUM, plebs infidelis : Raban. Maur., CXII, 868.

AURUM, sapientia gentilitatis, *ibid.*, 870.

AUSTER, plebs Judaica, id., CIX, 598 ; CXI, 262 ; CXII, 869. — Auster, Judæa : Garner. de S. Victore, CXCIII, 56.

BABYLON. Ecclesia de gentibus dicitur Babylon. : Raban. Maur., CXII, 872.

BARBA, populus Judaicus, *ibid.*, 873.

BESTIA dicitur Ecclesia de gentibus, *ibid.*, 875. — Bestiæ silvæ gentes intelliguntur : S. Prosper Aquitan., LI, 291.

BOS, populus Judaicus : S. August., XXXVII, 1678 ; S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 629 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 94. — Bos errans gentem ex circumcisione exprimit : Raban. Maur., CXIII, 921. — In bobus humilitas Israelitarum signatur, id., CXI, 578. — Boves significant Judaicum populum et Synagogam : Rupert. abb., CLXVIII, 629. Judæi et gentiles, boves : Raban. Maur., CXII, 876.

BOTRUS. Gentiles et Judæi significantur per duo homines portantes botrum in vecte : Rupert. abb., CLXVII, 874.

CADAVERA mystice infidelium corpora significant : Raban. Maur., CXI, 195.

CALAMUS, gentilitas, id., CXII, 879, 882.

CAMELUS est Judæus tumens per superbiam, quales Scribæ et Pharisæi, id., CVIII, 883. — Gentilis populus, Samaritanorum vita : Garner. de S. Victore, CXCIII, 92. — Cameli nomine designantur vitiosi gentiles et Samaritani : S. Gregor. Mag., LXXV, 536, 545 ; LXXVI, 770. — Per camelos possunt gentiles exprimi : Raban. Maur., CXX, 405.

CAMPUS, populus Judaicus, gentes inculti, id., CXII ; 882. — Gentilitas : Garner. de S. Victore, CXCIII, 257.

CANIS dicitur Judæus vel gentilis : S. Eucher., L, 752. — Gentiles canes a Judæis dicebantur : S. August., XXXVI, 702 ; XXXVII, 486, 679. — Judæi figurati in canibus : Cassiodor., LXX, 413. — Gentes et Judæi, canes : Raban. Maur., CXII, 883 ; Garner de S. Victore, CXCIII, 102.

CAPPARIS, plebs Judaica : Raban. Maur., CXII, 885.

CAPRÆ dicuntur justi ex gentibus venientes : S. Eucher., L, 752.

CAPUT, sacerdotium Judæorum, principatus Synagogæ : Raban. Maur., CXII, 884. — Summa sacerdotii Judaici, caput : Garner. de S. Victore, CXCIII, 158. — Capiti inimicorum Christi sunt Judæi : S. Bruno Herbipol. CXLII, 96.

CARECTUM, populus Judaicus : Raban Maur., CXII, 887.

CARMELUS, carnalis purificatio Judæorum, *ibid.*

CATENÆ, duræ leges gentium, *ibid.*, 890.

CATULI significant gentiles, id., CXI, 224. — Gentiles et Judæos, CXII, 889.

CEDRUS, regnum Judææ : Garner. de S. Victore, CXCIII, 534. — Gentiles et Judæi, cedri : Raban. Maur., CXII, 891.

CERVUS signat plebem Judaicam : S. Gregor. Mag., LXXVI, 541.

CILICIUM, Judæi : Raban Maur., CXII, 894.

CINCINNI, catervæ populorum, *ibid.* 896.

CIVES, Judæi persequentes, *ibid.*, 897.

CIVITAS, gentiles et Judæi, *ibid.*

CLAUDICANTES Judæi qui Vetus Testamentum carnaliter tenentes, Novi gratiam respuerunt : Cassiodor., LXX, 136.

ARTICULUS X.

Allegoriæ quæ ad hæreticos et peccatores spectant.

ARTICULUS XI.

Allegoriæ quæ ad virtutes et vitia spectant.

I. Virtutes.

CYPRUS, gratiæ cœlestis refectio, *ibid.*, 896.

DENTES, interni sensus : Raban. Maur., (XI, 1222 ; CXII, 907 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 178. — Robora virtutum : Raban. Maur., CXII, 907. — Dentes significant intelligentiam : Gillebert., CLXXXIV, 124. — Exercitia spiritualia : Alan. de Insulis, CCX, 92.

DESERTUM, sancta conversatio, cœlum : Raban. Maur., CXII, 908.

DEXTERA, DEXTRA, gratia, salus animæ, bona actio, contemplatio, patientia, prosperitas, elatio in virtutibus, vita æterna, favor : Raban. Maur., CXII, 909. — Vita perpetua, id quod pro magno habetur : Garner. de S. Victore, CXCIII, 198. — Dextra significat potentiam vel pietatem : S. Bruno Carthus., CLII, 844. — Favorem, *ibid.*, 944. — Æternalia, resurrectionem : Wolbero abb., CXCV, 1105. — Prosperitatem : Alan. de Insul., CCX, 56. — Dextra felicitatem designat : Rupert. abb., CLXVII, 1426. — Dextera mystice denotat bona opera : Vener. Godefr., CLXXIV, 729.

DEXTRALIA, ornamenta bonorum operum : Raban. Maur., CXII, 909.

DIES, justitia, fides, prospera ; dierum etiam nomine intelligitur illuminatio divinæ gratiæ per diversa dona virtutum : S. Eucher., L, 741. — Dies, tempus, illuminatio mentis, claritas quietis internæ, bona interna : Raban. Maur., CXII, 909. — Claritas vitæ futuræ, claritas intellectus : Garner. de S. Victore, CXCIII, 370. — Dies præmium significat : Wolbero abb., CXCV, 1156.

DIGITUS, discretio, moderamen : Raban. Maur., CXII, 910. — *Digiti, discretio* : Garner. de S. Victore, CXCIII, 290. — *Digiti* designant opera discreta : Alan. de Insulis, CCX, 86.

DILUCULUM, claritatis internæ adventus, studium : Raban. Maur., CXII, 910. — Cognitio veritatis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 366.

DIVITIÆ, consilia : Raban. Maur., CXII, 911. — Consiliorum acumina : Garner. de S. Victore, CXCIII, 309.

DOMUS, patria cœlestis, delectatio favoris, diversi ordines, conscientia bona : Raban. Maur., CXII, 911. — Conscientia, virtutum fabrica : Garner. de S. Victore, CXCIII, 395.

DORMITIO, quies vitæ : Raban. Maur., CXII, 913.

DORSUM, patientia, *ibid.*, 912.

EBRIETAS, gaudium supernæ gratiæ, *ibid.*, 914.

EBUR dicitur castitas, fortitudo, *ibid.*, 913.

EDOM.-Per filiam Edom turba omnium persecutionum Ecclesiæ exprimitur, id., CXI, 1261.

EDUS, gemitus, pœnitentia, id., CXII, 914.

ELATÆ, palmarum spirituales triomphi, *ibid.*, 915.

ELECTRUM. Electro pax comparatur : Petr. Cantor, CCV, 494.

ENSIS, rigor pœnitentiæ, rigor continentiæ, acumen prædicationis : Raban. Maur., CXII, 915.

EQUUS, honor sæcularis, opera, cogitationes, *ibid.*, 916. — Dignitas temporalis, recta intentio : Garner. de S. Victore, CXCIII, 87. — Equi currus prudentiæ sunt quinque sensus externi : Alan. de Insul., CCX, 521.

EREMUS, austera, secura et tranquilla vita : Raban. Maur., CXII, 953.

ESCA, simplex doctrina, desiderium, sacrificia legis, *ibid.*, 917. — Escæ mundæ et immundæ significabant eleemosynis munda omnia fieri : S. Prosper Aquitan., LI, 775.

ESEBEN, cor compunctum : Raban. Maur., CXII, 917.

EXITUS, compunctiones, relictio peccati, *ibid.*, 919.

FACIES, intentio, conscientia bona, actio, *ibid.*, 920. — Mens, mentis intentio, notitia, cogitatio Dei, rei præsentia, ultio animadversionis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 184.

FARINA, munda cogitatio : Raban. Maur., CXII, 921.

FAUCES, scientiæ, meditationes cordis, verba, *ibid.*, 923.

FAVILLA, recordatio mortalitatis, *ibid.*

FAVUS distillans est dulcedo meritorum : Richard. de S. Victore, CXCVI, 496.

FEMINALIA, insignia castitatis : Raban. Maur., CXII, 923.

FENESTRA est auditus fidei vel cordis intellectus, visus, auditus, odoratus, et cæteri sensus carnis, cogitatio carnis, vel ipsa mentis intentio, id., CXI, 401. — Fenestræ indicant sensus nostros : Vener. Godefrid., CLXXXIV, 844 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 409. — Doctrinam manifestam : Alan. de Insulis, CCX, 67.

FENUM, concupiscentia : S. Augustin., XXXVII, 1242. — Res transitoria, subsidia temporalia : Raban. Maur., CXII, 924.

FERMENTUM, charitas, *ibid.*

FERRUM, donum intellectus, prædicatio, tribulatio, sermo durus, spiritualis fortitudo, necessitas vitæ præsentis, *ibid.*, 925. — Fortitudo, jacuum prædicationis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 512.

FESTUCA, perturbatio mentis : Raban. Maur., CXII, 925.

FETUS gemelli significant duo charitatis præcepta, id est, dilectionem Dei et proximi, id., CXI, 202.

FICUS, suavitas mentis, charitas, id., CXII, 926.

FIDES est lucerna : Bernard., CLXXXIV, 522. — Fides significatur per naviculam : S. Rupert. abb., CLXVIII, 1554. — Per primum diem : S. Bernard., CLXXXIV, 607. — Fides comparatur Libano : Gillebert., CLXXXIV, 197. — Pupillæ oculi : S. Bernard., CLXXXIV, 741. — Umbræ, id., CLXXXIII, 944.

FILIÆ Jerusalem designant virtutes : Alanus de Insulis, CCX, 76.

FILIUS, bona opera : Raban. Maur., CXII, 927. — Virtutes per filias Job significantur : Rupert. abb., CLXVIII, 966.

FINIS, impletio, mors carnis, internæ cogitationes, extremitas orbis : Raban. Maur., CXII, 932.

FISTULA, suggestio, *ibid.*, 929. — Humilitas per fistulam exprimitur : Wolbero abb., CXCV, 1172, 1258.

FLAMMA, cognitio, gloria temporalis, bona prædicatio : Raban. Maur., CXII, 921.

FLOS, decor mundi, teneritudo primæ ætatis, initium boni operis, *ibid.*, 929. — Flos horti, virginitas, flos campi, martyrium, flos thalami, bona actio : S. Bern., CLXXXIII, 1009. — Flores, specimen justitiæ aut inchoatio bene operantium : S. Eucher., L, 742. — Præsentis vitæ gloria, favor humanus : Garner. de S. Victore, CXCIII, 547. — Flores fidem designant : S. Bernard., CLXXXIII, 1025. — Flores incipientes fructus perfectos designant, *ibid.*

FLUCTUS, timor Dei : S. Eucher., L, 742. — Tumultus tentationum : Garner. de S. Victore, CXCIII, 303.

FLUENTA, copiæ virtutum : Raban. Maur., CXII, 936.

FLUMEN, instabilitas sæculi, transitoria hujus mundi, tribulationes : Raban. Maur., CXII, 933. — Actiones sæculi : Garner. de S. Victore, CXCIII, 295.

FLUVIUS, abundantia internæ refectionis, vita sæcularis, sapientia sæcularis : Raban. Maur., CXII, 934. — Cursus mutabilitatis : Garner. de S. Victore, CXCIII, 291. — Fluvius gratiam cœlestem designat : Alan. de Insulis, CCX, 200. — Fluvius egrediens de paradiso gratiam denotat : Adam. Scot., CXCVIII, 249. — Cardinales virtutes sunt quatuor fluvii paradisi : Vener. Godefrid., CLXXIV, 147.

FOLIUM, sermo doctrinæ, vel vestitus et decor cum protectione divinæ gratiæ : S. Eucher., L, 742. — Instabilitas : Raban. Maur., CXII, 939.

FONS, doctrinæ spirituales, dona internæ gratiæ, *ibid.*, 929. — Dona gratiæ spiritalis, fluenta veritatis : Garner. de S. Victore, CXCVIII, 299. — Fons signatus est sapientia : Gillebert., CLXXXIV, 186.

FORAMEN, interna compunctio, dona spiritualia : Raban. Maur., CXII, 930. — Occulta inspiratio : Alanus de Insulis, CCX, 86. — Fornax, tribulatio : Raban. Maur., CXII, 931.

FORTES tres David significant sapientiam, humilitatem et fortitudinem : Rupert. abb., CLXVIII, 167.

FOSSA, humilitas, patientia : Raban. Maur., CXII, 952 ; Garner. de S. Victore, CXCIII, 275.

FOVEA, terrenarum rerum abjectio, latebra defensionis, *ibid.*, 274.

FRENUM, afflictio carnis : Raban. Maur., CXII, 925.

FRIGUS, adversitas, *ibid.*, 937.

FRUCTUS, merces, exemplum, justitia, prædicationes sanctæ, virtutes spirituales, *ibid.*, 958. — Fructus opera designant : S. Bernard., CLXXXIII, 1025.

FRUMENTUM, opus spirituale, virtutes, sermo doctrinæ : Raban. Maur., CXII, 938. — Viriditas æternæ retributionis, spiritale opus, interna sacri eloquii intelligentia, virtutes, prædicationis verba : Garner. de S. Victore, CXCIII, 430.

FULGOR, renovatio mentis : Raban. Maur., CXII, 953.

FULGUR, comminatio peccatorum, terror timoris, miracula, *ibid.* — Fulgura exprimunt divinos terrores vel comminationes quæ scriptæ sunt in lege divina, id., CXI, 277.

FUMUS, initia compunctionis futuræ : S. Eucher., L, 738. — Compunctio, brevitas vitæ : Raban. Maur., CXII, 955. — Compunctio, caliginosa dubietas : Garner. de S. Victore, CXCIII, 359. — Contritio significatur per vaporem fumi : Rupert. abb., CLXVII, 1676. — Fumus significat compunctionem lacrymarum, *ibid.*, 1291.

FUNDAMENTUM, fides : Raban. Maur., CXII, 935.

FUNICULUS, fides, cogitatio nostra, subtilitas prædicationis, *ibid.*, 937.

II. — *Vitia.*

ARTICULUS XII.

Allegoriæ quæ ad novissima nostra spectant.

ARTICULUS XIII.

Allegoriæ quæ ad sacram Scripturam spectant.

XLVII.

INDEX DE ALLEGORIIS NOVI TESTAMENTI

ORDINE DIGESTUS ANALOGICO

ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM VARIASQUE SS. PATRUM REFERENS EXPLANATIONES.

—

In hoc Indice eumdem ac in præcedente ordinem observavimus, ideoque si libeat, hujusce Indicis XLVI *Monitum* adeat lector benevolus.

—

ARTICULUS I.

Allegoriæ quæ ad Deum spectant.

ARTICULUS II.

Allegoriæ quæ ad Christum spectant.

LUCERNA typus est humanitatis Christi : Vener. Godefrid., CLXXIV, 924.

MAGI. Magorum munera designant aurum regem, thus Deum, myrrha hominem : S. Hilar., IX, 923; S. Ambros., XVI, 244, 535; Juvencus, XIX, 98; Sedulius, *ibid.*, 605; S. Petrus Chrysologus, LII, 620; S. Maximus Taurin., LVII, 264, 272; S. Gregor. Mag., LXXVI, 1112; S. Fulgent., LXV, 716. — In muneribus quæ Regi nato Magi obtulere pretiosa continentur dona quæ ipse Salvator cum Deo Patre et Spiritu sancto in cœlis regnans a gentibus obtinuit : S Maximus Taurin., LVII, 261. — Magi Christum thure Deum, auro regem, myrrha hominem agnoscunt : S. Bernard., CLXXXIII, 147.

MANUS angeli fortis est operatio salutis nostræ : B. Alcuin., C, 1144.

MEDIATOR Dei et hominum est angelus thuribulum aureum in manu tenens, seu Christus, *ibid.*, C, 1135.

MONS. Christus gentibus ab apostolis nuntiatus, mons translatus in mare : S. Augustin., XXXVIII, 854.

MYRRHA Christi et nostram a mortuis resurrectionem prænuntiat : S. Maximus Taurin., LVII, 259. — Myrrha designatur incorruptibilitas, *ibid.*, 269, 283. — In myrrhæ specie sepelienda demonstratur humanitas : S. Sedatus, LXXII, 773.

NOE. Christus figuratus est in Noe, et in illa arca, orbis terrarum : S. Augustin., XXXV, 1464.

OREB mons Christi est typus : S. Paschas. Radbert., CXX, 99.

PEDES. Adventus Christi in mundum designatur per pedes : B. Lanfranc., CLI, 140.

PISCIS erat Christus discipulis escam præbens vitalem, sed Judæis in serpentem commutatur : S. Prosper Aquitan., LII, 354. — Piscis qui prior ascendit staterem habens in ore, figura Christi : S. Paschas. Radbert., CXX, 600.

PRIMOGENITUS merito asseritur Christus, quia nullus ante ipsum mortuus resurrexit : B. Alcuin., C, 1095.

RUGITUS Christi sicut leonis : Rupert. abb., CLXIX, 1008.

SAMARITANUS misericors Christum designat : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 269.

SAPIENTIA. Christus, sapientia Dei ubique præsens : S. Augustin., XXXV, 1659.

SARDINUS Redemptoris humanitatem significabat : B. Alcuin., C, 1116.

STELLA matutina Christum figurat, *ibid.*, 1109. — Secundum Incarnationis mysterium est stella : S. Ambros., XV, 1569.

TESTIS fidelis merito asseritur Christus : B. Alcuin., C, 1093.

THABOR qui interpretatur *lumen veniens* typus Christi incarnati : Raban. Maur., CIX, 38.

THUS, veræ religionis cultus, idolorum cessatura superstitio : S. Maximus Taurin., LVII, 259. — Pontificium Christi thure monstratur, *ibid.*, 269, 283. — In thuris vapore divina majestas demonstratur : S. Sedatus, LXXII, 773.

UNCTIO sacerdotum unctionem Christi figurat : B. Alcuin., C, 1090.

VINEA dicitur a vite quæ Christus est : Rupert. abb., CLXIX, 928.

ARTICULUS III.

Allegoriæ quæ ad angelos spectant.

ANIMALIA et seniores in Apocalypsi, angeli sunt : B. Alcuin., C, 1123.

MESSORES angeli zizania ad comburendum in fasciculos ligant, cum pares paribus in tormentis similibus sociant, ut superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis, avari cum avaris : S. Gregor. Magnus, LXXVII, 381.

OCULI. Angeli in Ecclesia per oculos designantur : B. Alcuin., C, 1098.

SEDES posita in cœlum sunt sancti angeli : Richard. de S. Victore, CXCVI, 746.

ARTICULUS IV.

Allegoriæ quæ ad spiritus malignos spectant.

ANGELI quatuor stantes super quatuor angulos terræ corpus antiqui hostis significant : B. Alcuin., C. 1128.

DIABOLUS dicitur angelus abyssi : Rupert. abb., CLXIX, 992. — Criminator : B. Alcuin., C, 1010. — Draco : S. Augustin., XXXV, 1467. — Draco magnus : S. Bruno Astensis, CLXV, 670; Rupert. abb., CLXIX, 800. — Equus rufus : Rupert. abb., CLXIX, 915. — Exterminans : B. Alcuin., C, 1111. — Homicida, *ibid.*, 872. — Infernus : Rupert. abb., CLXIX, 947. — Leo : S. Augustin., XXXV, 1731. — Lupus, *ibid.* — Lupus in Ecclesia : B. Alcuin., C, 887. — Mendax et mendacii pater, *ibid.*, 906. — Mons magnus : Rupert. abb., CLXIX, 780. — Mors, *ibid.*, 945. — Pater Judæorum, *ibid.*, 562. — Princeps hujus mundi : B. Alcuin., C, 940; Rupert. abb., CLXIX, 562. — Satanas : S. Bruno Astens., CLXV, 670. — Seminis seminator nocturnus : S. Fulgentius, LXV, 560. — Serpens antiquus : S. Bruno Astens., CLXV, 670; Rupert., abb., CLXIX, 800.

EQUUS rufus antiqui hostis est corpus : B. Alcuin., C, 1124.

GLADIUS magnus qui datur sedenti super equum rufum diaboli potestatem figurat, *ibid.*

PHARAO, id est diabolus, aquis necatur, baptizato populo, ipse cum exercitu suo obrutus : S. Hilar., IX, 762.

SEDENS super equum rufum diabolus est qui pacem sumit de terra : B. Alcuin., C, 1124.

VOLUCRES cœli sæpenumero immundos spiritus cognominari didicimus : S. Hilarius, IX, 957. — Dæmones sunt volucres : Richard. de S. Victore, CXCVI, 859.

ARTICULUS V.

Allegoriæ quæ ad Ecclesiam spectant.

ABEL. Ecclesia cum Abel cœpit : Petr. Lombard., CXCII, 307.

ANGELUS qui Joanni apparuit una cum apostolo Ecclesiam præfigurat : B. Alcuin., C, 1091. — Angeli Ecclesiarum septem de quibus mentio fit in Apocalypsi sunt septem Ecclesiæ : S. Augustin., XXXIV, 81. — Angeli Ecclesiam indicant : B. Alcuin., C, 1135.

ANIMA figura est Ecclesiæ : S. Paschas. Radbert., CXX, 387. — Ecclesiæ anima Spiritus sanctus : Vener. Hildebert. Cenoman., CLXXI, 407.

ANIMALIA quatuor figurant Ecclesiam : B. Alcuin., C, 1118, 1119, 1124.

ARCA Noe Ecclesiam significat : S. Ambros., XV, 814; S. Paschas. Radbert., CXX, 166, 167, 743.

AREA est Ecclesia in qua nunc triticum, non sine palea : S. Augustin., XXXVIII, 1174. — Per aream Dominicam intelligitur Ecclesia Dominica per totum orbem valide lateque diffusa, id., XXXIV, 127.

BETHLEEM fuit totius Ecclesiæ typus : S. Paschas. Radbert., CXX, 133, 134; Rupert. abb., CLXX, 81. — Bethleem mystice est Ecclesia : Adam. Scot., CXCVIII, 188.

CANDELABRUM. Ecclesia significatur per candelabrum : Rupert. abb., CLXVIII, 1598. — Candelabra septem septiformem Ecclesiam designant : B. Alcuin., C, 1097.

CANTUS Ecclesiæ, vox magna de cœlo : Rupert. abb. CLXIX, 1055.

CIVITAS Christi est Ecclesia super Christum fundata : Rupert. abb., CLXIX, 1195.

COENACULUM significat sanctam Ecclesiam : Raban. Maur., CVII, 590.

COLUMBA typus est Ecclesiæ : S. Ambros., XV, 1587.

COLUMNA. Per columnam nubis de qua in Apocalypsi Ecclesiam possumus accipere, *ibid.*, 865.

CONJUNCTIO. Mysterium conjunctionis viri et mulieris unionem Christi et Ecclesiæ præsignat : Victorinus Afer, VIII, 1289.

CORONA. Ecclesia coronas habet aureas : B. Alcuin., C, 1117.

COSTA Adæ in mulierem ædificata typus est Ecclesiæ : S. Paschas. Radbert., CXX, 647, 648.

CRUX. Ecclesia Christi cruce exaltatur : S. Augustin., XL, 688.

DOMUS septem columnis firmata typus Ecclesiæ : S. Paschas. Radbert., CXX, 41. — Domus Simonis leprosi typus Ecclesiæ, *ibid.*, 878.

ECCLESIA est vel dicitur Ager Domini : S. Augustin., XL, 685. — Ager Dei primum spinosus, *ibid.*, 688. — Ager Christi benedictus : Vener. Godefrid., CLXXIV, 274. — Ager sanguinis : Rupert. abb., CLXVIII, 1578. — Bilibris peccata hominum ponderans et remittens : B. Alcuin., C, 1126. — Castellum supra montem positum : S. Bruno Astensis, CLXV, 390. — Civitas : B. Alcuin., C, 906; Vener. Hildebert. Cenoman, CLXXI, 753. — Civitas Dei : S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 588 — Civitas Domini : Rupert. abb., CLVIII, 1474. — Civitas inexpugnabilis : Vener. Hildebert., CLXXI, 496. — Civitas supra montem posita : S. Chromatius, XX, 340-341; Raban. Maur, CVII, 802. — Cœlum : S. Paulin. Nolan., LXXVI, 1282; Richard. de S. Victore, CXCVI, 744. — Columba : Rupert. abb., CLXIX, 268. — Columnæ verita-

ARTICULUS VI.

Allegoriæ quæ ad sacramenta spectant.

ARTICULUS VII.

Allegoriæ quæ ad apostolos et justos spectant.

Rupert. abb., CLXIX, 804. — Evangelistas, *ibid.*, 1096. — Angeli portarum Hierusalem doctores Ecclesiæ, *ibid.*, 853. — Angeli septem sunt prædicatores, *ibid.*, 1111.

ANIMALIA. Viginti quatuor animalia sunt viginti quatuor Patres, duodecim apostoli et duodecim patriarchæ : S. Victorin., V, 324, 325. — Per quatuor animalia Ezechielis quatuor Evangelistæ intelliguntur : S. Augustin., XXXV, 1046, 1665; B. Alcuin., C, 1118, 1119; S. Bruno Astens., CLXV, 969; Rupert. abb., CLXIX, 1152.—Animalia in circuitu sedis Dei sunt catholici doctores : Rupert. abb., CLXIX, 814.

ANTIPAS, testis fidelis, omnes martyres figurat : B. Alcuin., C, 1104.

AQUILA. Joannes aquila prænotatur : S. Augustin., XXXV, 1665; S. Eucher., L, 796; B. Alcuin., C, 1118; S. Paschas. Radbert., CXX, 335; Richard de S. Victore, CXCVI, 750; Adam Scot., CXCVIII, 301. — Aquilæ dicuntur discipuli Christi : S. Paschas. Radbert., CXX, 814, 815. — Animæ justorum aquilis comparantur : S. Ambros., XV, 1781.

ARBORES. Per arbores animarum status in Scripturis significantur : S. Paschas. Radbert., CXX, 160.

ARIETES. Apostoli dicti sunt arietes : Rupert. abb., CLXVIII, 1579.

AURUM per ignem probatum, chorus sanctorum : S. Victorin., V, 318.

BOVES dicuntur apostoli et prophetæ : S. Augustin., XXXV, 1470.

CANES lingentes vulnera sunt prædicatores : Vener. Godefrid., CLXXIV, 390.

CAPILLI sanctos Ecclesiæ designant : B. Alcuin., C, 1098.

CENTURIO. Perfectæ mentis figura per centurionem evangelicum pulcherrime designatur : Joannes Cassian., XLIX, 673.

CHANANÆA mulier pœnitentis animæ simulacrum : Vener. Godefrid. abb., CLXXIV, 192.

CHORDÆ. Apostoli et sancti patriarchæ sunt velut chordæ in citharis extentæ per afflictiones : Rupert. abb., CLXIX, 1091.

CŒLUM dicitur anima justi : S. Gregor. Mag., LXXVI, 1283. — Cœli dicuntur prædicatores, *ibid.*, 1224. — Apostoli sunt rationales cœli : Rupert. abb., XXXV, 1664. — Apostoli et prophetæ cœlorum nomine signati : S. Augustin., XXXV, 1664.

COLUMNA in templo Dei sunt et prædicatores et boni auditores : B. Alcuin., C, 1112. — Fideles sunt columnæ Ecclesiæ seu veritatis : B. Lanfranc, CLI, 353.

CORPUS Christi sunt fideles, *ibid.*, 236, 290.

CYATHI prophetæ sunt et legis doctores : Rupert. abb., CLXIX, 1106.

DEXTERA angeli prædicatores designat : B. Alcuin., C, 1100.

DUODECIM. Apostoli duodecim sunt fundamenta civitatis; sunt duodecim boves æreum mare sustinentes, duodecim tribus filiorum Israel, duodecim fontes in Elim : S. Paschas. Radbert., CXX, 402. — Leones duodecim thronum ferentes Salomonis, duodecim lapides altaris, duodecim horæ diei, *ibid.*, 100, 401, 402.

EQUI. Apostoli sunt equi et quadrigæ salvationis : Rupert. abb., CLXIX, 758.

FACIES Electi per faciem fulgentem ut sol possunt intelligi : B. Alcuin., C, 1122.

FONS aquarum multiplicitatem donationum Dei in sanctis indicat, *ibid.*, 1134.

FULGUR, apostoli : Rupert. abb., CLXVIII, 1595.

FUNDAMENTA dicuntur prophetæ : Rupert. abb., CLXIX, 1195. — Apostoli duodecim sunt fundamenta civitatis : S. Paschas. Radbert., CXX, 402; Rupert. abb., CLXIX, 1197.

HOMO Matthæus hominis refert formam : S. Augustin., XXXV, 1665; S. Eucher., L, 796; B. Alcuin., C, 1118; S. Paschas. Radbert., CXX, 335; Richard. de S. Victore, CXCVI, 750.

HORÆ. Apostoli horæ sunt, Christus dies : S. Ambros, XV, 1759. — Apostoli duodecim sunt sicut duodecim horæ diei : S. Augustin., XXXV, 1750; B. Alcuin., C, 807; S. Paschas. Radbert., CXX, 402.

INSULÆ homines sunt minoris justitiæ : B. Alcuin., C, 1127.

LAPIDES. Apostoli sunt lapides de quibus Josue : S. Paschas. Radbert., CXX, 401; Rupert. abb., CLXVIII, 1567.

LEGATI pacis dicuntur Christi apostoli, id., CLXIX, 810.

LEO. Marcus leonis specie præfiguratur : S. Augustin., XXXV, 1665; S. Eucher., L, 796; B. Alcuin., C, 1118; S. Paschas. Radbert., CXX, 335; Richard. de S. Victore, CXCVI, 750.

LOCUSTÆ cibus sunt prophetarum : S. Ambros., XV, 1578.

LUCERNÆ. Prophetæ lucernæ sunt in populo Dei : S. August., XXXV, 1583.

LUX. Apostoli dicti sunt lux mundi : S. Paschas. Radbert, CXX, 232, 233, 234; Rupert. abb., CLXIX, 753.

MULIER pariens pœnitentem signat : Vener. Godefrid., CLXXIV, 531.

NUBES designant apostolos : Rupert. abb., CLXIX, 958. — Prædicatores : B. Alcuin., C, 1094. — Sanctos : S. Paschas. Radbert., CXX, 405.

OCULI prædicatores Ecclesiæ figurant : Alcuin., C, 118. — Oculi animalium spiritualia lumina electorum sunt, *ibid.*, 1118.

OVES a dextris electos designant : S. Paschas. Radbert., CXX, 862.

PALMÆ victoriam electorum designant : Alcuin., C, 1133.

PEDES Christi sunt apostoli qui per Passionem conflati in universo orbe verbum ejus prædicaverunt : S. Victorin., V, 319.

PHIALÆ apostoli sunt et viri apostolici : Rupert. abb., CLXIX, 1106.

PISCIS qui prior ascendit staterem habens in ore figura est sancti Stephani proto-martyris : S. Paschas. Radbert., CXX, 601.

PLATEÆ sanctæ civitatis sancti inferioris meriti sunt. Richard. de S. Victore, CXCVI, 866.

PRESSURA. Pressuræ partus immemor beatam animam denotat : Vener. Godefrid., CLXXIV, 337.

PROCURATORES. Prædicatores sunt procuratores vineæ, *ibid.*, 135.

RAMI oleastri inserti sunt patriarchæ et prophetæ : Petr. Lombard, CXCI, 1486.

REGES. Membra Christi, id est, fideles, reges sunt et sacerdotes quia caput rex est et sacerdos : B. Alcuin., C, 1093.

SAL. Apostoli per salem terræ nuncupati : S. Chromatius, XX, 337; S. Paschas Radbert., CXX, 231, 232.

SAMARITANA ad fontem, pœnitentis animæ idea : Ven. Godefrid., CLXXIV, 229.

SEDES positæ in cœlo sunt perfecti doctores et prælati per misericordiam positi et ordinati in sancta Ecclesia : Richard., CXCVI, 746.

SENES viginti quatuor sunt omnes veteris et novi Testamenti sancti perfecti doctores : Richard., CXCVI, 747. — Senes viginti quatuor propter gravitatem maturitatis dicti sunt, *ibid.* — Apostoli dicuntur seniores : Rupert. abb., CLXIX, 909.

SERAPHIM duo apostoli et prophetæ : Rupert. abb., CLXIX, 198.

SERVI. Prædicatores sunt servi Domini invitantis ad nuptias : Vener. Godefrid., CLXXIV, 612.

SMYRNA Latine vertitur canticum eorum, id est, electorum : B. Alcuin., C, 1096.

SUDOR sanguineus Domini significabat martyrum passiones : S. Prosper. Aquitan., LI, 520.

TONITRUA septem, septem sunt oracula prophetarum : Rupert. abb., CLXIX, 1009.

UTRES novi dicuntur apostoli : S. Paschas. Radbert., CXX, 380; Rupert. abb., CLXVIII, 1480.

VASA. Fideles vasis fictilibus comparantur : Alcuin., C, 1100.

VIDENTES. Prophetæ dicuntur videntes : Rupert. abb., CLXIX, 1228.

VIRGA ferrea regimen prædicatorum significat : B. Alcuin., 1108.

VITULUS. Lucas annuntiatur in vitulo : S. Augustin., XXXV, 1665; S. Eucher., L, 796; B. Alcuin., C, 1118; S. Paschas., CXX, 335; Richard. de S. Victore, CXCVI, 750.

ZONA Christi aurea, chorus sanctorum : S. Victorin., V, 318.

ARTICULUS VIII.

Allegoriæ quæ ad Judæos et gentes spectant

AQUÆ multæ populi esse intelliguntur : S. Victorin., V, 319; S. Augustin., XXXV, 1528.

ARCHISYNAGOGI filia populum significat Judæorum S. Augustinus, XXXVIII, 485, 486. — Archisynagogi filia synagoga est : S. Petr. Chrysolog., LII, 302; Rupert. abb., CLXX, 290.

ASINA seu pullus asinæ genus humanum significat : Rupert. abb., CLXX, 57. — Asinæ nomine gentilitas de-

ARTICULUS IX.

Allegoriæ quæ ad hæreticos et peccatores spectant.

PARALYTICUS mystice homo dissolutus, absque operibus bonis : Rupert. abb., CLXIX, 327. — Paralyticus signat spiritualem tepescentem : Ven. Godefrid., CLXXIV, 116. — Spiritum peccatis debilitatum, *ibid*, 609. — Genus humanum, *ibid.*, 604.

PASTORES alieni sunt hæretici : Rupert. abb., CLXVIII, 607.

PERDIX. Hæretici perdici comparantur : Petr. Lomb., CXCII, 576

PLANTARIA mortis sunt hæretici : Rupertus abb., CLXVIII, 716.

SERPENS dicitur hæreticorum error : Petr. Lombard., CXCI, 1418.

STELLÆ cadentes de cœlo ii sunt qui videntur sancti et qui ad iniquitatem illo tempore Antichristi ruent : B. Alcuin., C, 1127.

TERRÆ MOTUS sigilli sexti ultimam Antichristi persecutionem prænuntiat, *ibid.*, 1126.

VENTUS. Doctrina pravorum est quasi ventus et tempestas : Petr. Lombard., CXCII, 204.

VILLICUS diffamatus apud dominum, homo abutens donis Dei : Ven. Godefrid., CLXXIV, 524, 530.

VITIS. Adam inobediens comparatur viti alienæ, *ibid.*, 831.

VULPES. Herodes, vulpes : S. Petr. Chrysol. LII, 251; Rupert. abb., CLXVIII, 776. — Hæretici vulpibus comparantur : S. Hieronym., XXV, 110; S. Ambros., XV, 1707, 1710; S. Paschas. Radbert., CXX, 857.

ZIZANIA sunt illi qui nec audire quidem fidei verba dignantur : Raban. Maur., CVII, 774. — Zizania hæreticos signat : S. Paschas. Radbert., CXX, 493, 494.

ARTICULUS X.

Allegoriæ quæ ad virtutes et vitia spectant.

I. — Virtutes.

ALÆ sex opera misericordiæ sunt : Rupert. abb., CLXIX, 918.

ANGELUS apparens Joseph viro Mariæ internas designat inspirationes : Adam. Scotus, CXCVIII, 321, 323

ANNA prophetissa typus est animæ piæ quæ sibi et proximo prodest : Adam. Scot., CXCVIII, 354.

AQUA vilis in vinum versa significat hominis substantiam mortalem conditione in resurrectionis gloriam esse commutandam : S. Ambros., XVII, 620; S. Maximus Taurin., LVII, 608.

ARBOR bona et arbor mala in Evangelio, duæ hominum voluntates : S. Augustin., XLIV, 370, 461, 667, 668, 672, 754; XLV, 454, 1455, 1458.

ARCHITRICLINUS convivii discretionem designat : Adam. Scotus, CXCVIII, 435.

ARGENTUM verbum prædicationis est : Richard. de S. Victore, CXCVI, 678.

AURUM ignitum est charitas : Richard. de S. Victore, CXCVI, 740.

BETHLEEM mystice designat congregationem religiosam : Adam. Scot., CXCVIII, 398.

CALAMUS Joanni datus ut templum Dei metiret divinam prædicationem tropice significat : B. Alcuinus, C, 1116.

CANA GALILÆÆ est zelus revelationis : Adam. Scot., CXCVIII, 398.

CARO infirmitatem significat : B. Lanfranc. Cantuar., CL, 303.

CHARITAS mater est omnium bonorum : Pet. Lomb., CXCI, 1602. — Fons bonorum, *ibid.*, 1658. — Charitas omnium virtutum radix et fundamentum : Petr Lombard., CXCII, 158. — Charitas, actio recti itineris, *ibid.*, 194.

COLLYRIUM humilitas est : Rupert. abb., CLXIX, 901.

COLUMBA significat opera pietatis : Rupert. abb., CLXVIII, 1387.

COR. Quid est cor sacerdotale, nisi arca Testamenti? S. Gregor. Mag., LXXVII, 953.

CRYSTALLUM. Fides crystallo comparatur : B. Alc., C, 1118.

EQUUS albus verbum est prædicationis cum Spiritu sancto in orbem missum : S. Victorin., V, 328.

FAMA. Famæ bonus odor in ædificationem proximi designatur per stellam Magos ad Jesum adducentem : Adam. Scot., CXCVIII, 402.

FLAMMA. Amor Dei per flammam ignis designatur : Alcuin., C, 1098.

FUMUS est incensorum effectus : Rupert., abb., CLXIX, 986. — Fumus putei, sapientia hujus sæculi, *ibid.*

GEMMA alba, adoptio in filium Dei : S. Victorinus, V, 322.

GLADIUS oris est sermo : B. Alcuin., C, 1095.

HUMERUS laborem indicat : Ven. Godefrid., CLXXIV, 637, 662, 664.

HYDRIA. Fides est veluti hydria ad hauriendam gratiam : S. Bernard., CLXXXII, 577.

JORDANIS typus est humilitatis : S. Paschas. Radbert., CXX, 396; Adam. Scot., CXCVIII, 397.

LECTUS audaciam et securitatem designat : B. Alcuin., C, 1107.

LEPROSI decem signant sensus nostros internos et externos : Ven. Godefrid., CLXXIV, 575.

LIBELLUS acceptus de manu angeli est prædicatio : B. Alcuin., C, 1115.

LIBER signatus sigillis septem, sapientia : Gillebertus, CLXXXII, 186.

LINTEUM symbolum est munditiæ cordis : Ven. Godefrid., CLXXIV, 783.

LOTIO pedum emundationem affectuum significat, *ibid.*, 784.

LUNA charitatem significat : S. Bruno Carthusian., CLI, 540

MANNA absconditum immortalitas est : S. Victorin., V, 322.

MANUS vitam activam designat : S. Paschas. Radbert., CXX, 250.

MARGARITÆ religio comparatur : S. Bern., CLXXXII, 1131

NAVICULA significat fidem : Rupertus abb., CLXVIII, 1354. — Navicula Simonis est humilitatis animæ symbolum : Ven. Godefrid., CLXXIV, 461, 608.

NOMEN novum in calculo scriptum Christianum est : S. Victorin. V, 322.

OCULUS designat mentis intentionem : S. Paschas. Radbert., CXX, 250. — Vitam contemplativam, *ibid.*, 251. — Oculi animæ sunt intellectus et affectus : Ven. Godefrid., CLXXIV, 164. — Oculorum sublevatio est intentio, *ibid.*, 626.

ODORAMENTA sunt orationes : Richard a S. Victore, CXCVI, 757.

OLEUM. Charitas per oleum significatur : S. Paschas. Radbert., CXX, 841.

OLIVETUM. Oliveti mons misericordiam indicat : Ven. Godefrid., CLXXIV, 25, 26.

OSSA firmitatem significant : B. Lanfrancus Cantuar., CLI, 303.

PEDES, mentis cogitationes designant, *ibid.*, 306.

PHIALÆ. Charitas per phialas aureas intelligitur : B. Alcuin., 1098.

PISCIS nomine fides significatur : S. Paschas. Radbert., CXX, 320.

RADICES arborum sunt cogitationes, *ibid.*, 161.

SAGENA missa in mare, misericordiæ typus : S. Bern., CLXXXII, 1042.

SAL figurate sumitur pro sapientia : S. Paschas Radb., CXX, 251, 252.

SCALA. Beatitudines sunt illa scala Jacobi cujus cacumen de terra pertingebat ad cœlum : S. Chromatius, XX, 328.

SENARIUS numerus perfectionem significat : Richard. a S. Victore, CXCVI, 752.

SOLITUDO lucerna est quæ universum resplendet orbem supra eremi candelabrum locata : S. Eucher. Lugd., L, 709. — Solitudo hæc est civitas quæ abscondi non potest in deserti monte constructa, quæ imagine sua cœlestem Jerusalem terris dedit, *ibid.*

THURIBULUM aureum est fides : Rupert. abb., CLXIX, 973.

TUBA. Charitas tubæ comparatur quia ad bellum provocat spiritale : B. Alcuin., C, 1116.

TUNICA inconsutilis designat fidem : S. Bern., CLXXXII, 360. — Charitatem : Petr. Lombard., CXCII, 283.

VASA. Corda per vasa significantur : B. Lanfranc. Cantuar., CL, 629.

VESTIS nuptialis est charitas : Ven. Godefrid., CLXXIV, 615.

VOX aquarum multarum charitatem significat : B. Alcuin., C. 1098.

II. — Vitia.

AQUILA dicitur sanguis : Rupert. abb., CLXIX, 1117.

AURICULA symbolum appetitus humanæ laudis : Ven Godefrid., CLXXXIV, 794.

CAMELUS mundanos affectus repræsentat, *ibid*, 605.

EMMAUS imperfectionem et teporem indicat, *ibid.*, 807.

EQUUS niger signat famem : S. Victorinus, V, 329. — Equus pallidus et cui sedebat Mors, pestes magnas et mortalitates designat, *ibid.* — Equus rufus bella futura præsignat, *ibid.*

FÆCES operationem peccati denotant : Ven. Godefrid., CLXXIV, 791.

ARTICULUS XI.

Allegoriæ quæ ad novissima nostra spectant.

ARTICULUS XII.

Allegoriæ quæ ad Scripturam sacram spectant.

XLVIII.

INDEX FIGURARUM

VETERIS TESTAMENTI EXEGETICUS, ORDINE DIGESTUS ANALOGICO,

SED IN ANALOGIA SERVANS ORDINEM RERUM ALPHABETICUM SIMUL AC PATRUM CHRONOLOGICUM.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, velut et in sequenti, ob utilitatem simul ac commoditatem lectoris, varias statuimus divisiones, et omnes figuras de quibus disseruere Patres, ad quinque capita revocavimus, scilicet, I. figuras quæ spectant ad Christum; II. quæ ad Ecclesiam; III. quæ ad apostolos et justos; IV. quæ ad Judæos et gentiles; V. quæ ad hæreticos et impios. Præterea ne quid lectorem fugeret, Appendicem subjecimus in quo omnes quæ vel diabolum vel duo Testamenta exprimunt, collegimus figuras. In unoquoque articulo ordinem rerum observavimus alphabeticum, adeo ut quid quisque desideraverit statim reperiet.

PROOEMIUM.

Figura quid sit, et illius divisio.

Figura est antiphrasis, cum per contrarium verba dicuntur. S. Augustinus, XXXVIII, 634.—Typus seu figura est præsentium, aut præteritorum, aut futurarum rerum ignotarum per opera, secundum id quod opera sunt, manifestatio, Junilius African., LXVIII, 33. — Typorum quatuor sunt modi; aut enim : 1° grata gratis significantur; v. g. Resurrectio Christi typus nostræ resurrectionis; 2° mæsta mæstis, v. g. Reprobatio angelorum typus reprobationis malorum; 3° mœstis grata, v. g. Transgressio Adæ typus justitiæ Salvatoris; 4° gratis mœsta, v. g. Baptisma typus mortis Christi, Junilius African., LXVIII, 34.

I. — Figuræ quæ Christum præsignant.

banus Maurus, CX, 647; CXI, 67. — Rupertus abbas, CLXVII, 1422.

GAD exprimit Christum qui in secundo eventu suo contra Antichristum dimicabit. S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 107.

GEDEON, qui cum trecentis perrexit ad prœlium, typum Christi portavit, qui in signo crucis de mundo victoriam reportavit : trecentorum enim numerus T littera continetur, quæ speciem crucis ostendit : et sic in aliis circumstantiis. S. Prosper, LI, 786. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111. — Rabanus Maurus, CVIII, 1157, 1158, 1163, 1172; CXI, 56. — Petrus Damian., CXLIV, 893. — Rupertus abbas, CLXVII, 1035; CLXVIII, 17. — Godefridus abbas, CLXXIV, 34, 655. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 1092.

HELCANA Christum præfigurabat, et ejus sacrificium exprimebat Christi passionem. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 21, 30.

ISAAC in typo Salvatoris natus ex promissione, et a patre in hostiam deditus, ipse portans lignum sacrificii, Christum patientem præsignabat, et sic in diversis suæ vitæ circumstantiis. Tertullianus, II, 346. — S. Zeno, XI, 427. — S. Ambrosius, XIV, 319, 428, 446, 501, 1061; XVII, 133, 464. — S. Augustinus, XXXV, 1464; XXXVI, 244, 245, 603; XXXVIII, 133; XLI, 511; XLII, 772, 810, 832. — S. Prosper, LI, 696, 745, 746. — S. Leo, LVI, 1156. — S. Maximus Taurin., LVII, 356, 799. — S. Paulinus Nolan., LXI, 318, 359. — Eugyppius, LXII, 675. — Rabanus Maurus, CVII, 569, 573, 574. — B. Lanfrancus, CLI, 401. — S. Bruno Astens., CXIV, 198. — Rupertus abbas, CLXVII, 323, 397, 401, 448, 458, 465; CLXIX, 95, 101. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 684. — Adamus Scotus, CXCVIII, 135.

JABES, iste magister scribarum atque cantorum, quem melius significare potest quam Redemptorem nostrum qui est verus magister sanctorum doctorum et rite Deo laudes canentium. Rabanus Maurus, CIX, 295, 296.

JACOB, qui interpretatur supplantator, tum descendens in Ægyptum, tum luctans cum angelo; aut habens visionem, aut Laban filiam nubens, Christum præsignabat. S. Hilarius, IX, 878. — S. Zeno, XI, 428. — S. Ambrosius, XIV, 624. — S. Hieronymus, XXV, 930. — S. Prosper, LI, 751, 756. — S. Leo, LVI, 1136. — S. Maximus Taurin., LXII, 608. — S. Fulgentius, LXV, 437. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 563. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105. — Rabanus Maurus, CVII, 591, 610; CXI, 38. — S. Ivo Carnot., CLXII, 506. — Rupertus abbas, CLVII, 490; CLXIX, 100; CLXX, 23.

JAIR, qui interpretatur illuminans, Christum, lucem veram, significabat. Rabanus Maurus, CVIII, 1176.

JECHONIAS Christum adumbravit. S. Augustinus, XXXVIII, 341.

JEPHTE et ejus filia. Jephte post victoriam filiam immolans, Redemptoris ostendebat figuram, qui a facie fratrum suorum, id est, Judæorum, abscedens, in gentibus principatum accepit. S. Augustinus, XXXIV, 817. — S. Prosper, LI, 789. — S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 111. — Rabanus Maurus, CVIII, 1177; CXI, 57. — Rupertus abbas, CLXVII, 1040 — Godefridus abbas, CLXXIV, 33.

JEREMIAS propheta et verbis et factis Christi mortem et passionem figuravit. S. Hieronymus, XXV, 666. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114. — Rupertus abbas, CLXVII, 1365; CLXX, 122.

JESRAEL Christi semen significat. Rupertus abbas, CLXVIII, 30.

JESU NAVE filius, minister Moysis et sacerdos magnus, et nomine et gestu Christi Salvatoris mundi typum expressit, nam quemadmodum induxit populum Israel in terram promissionis, sic nos ad veritatem Salvator deduxit, et in regnum gloriæ collocabit. S. Hilarius, X, 463. — S. Ambrosius, XIV, 1154; XVI, 651. — S. Hieronymus, XXV, 1591. — S. Augustinus, XLII, 328. — S. Prosper, LI, 782. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 195, 630. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111, 115. — Rabanus Maurus, CVIII, 118, 137, 1120; CIX, 1090; CXI, 54, 65. — Rupertus abbas, CLXX, 187.

JOATHAN, qui interpretatur perfectus, typus fuit et figura Christi. Rabanus Maurus, CIX, 513; CXI, 62.

JOB, justus, verax, dives, tentatus a diabolo, amittens facultates et filios; ulceribus maculatus, ab uxore hortatus ut peccet, amicorum insolentias sustinens, in sterquinilio sedens, sanitatem recuperans, etc., etc., imaginem Christi præfert, qui his omnibus similia pro nobis sustulit. S. Zeno, XI, 441, 442. — S. Hieronymus, XXVI, 623 *et seqq.* — S. Gregorius Magnus, LXXV, 524, 525, 532, 576, 583, 1063; LXXVI, 237. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 108. — Rupertus abbas, CLXVII, 1607; CLXVIII, 963, 967.

JONAS, typum per omnia tenuit et implevit Salvatoris: sive cum fugit a facie Domini, sive cum auctor suæ demersionis exsistit; sive cum demersus est in profundum et triduano die sanus evadit. S. Hilarius, IX, 475. — S. Zeno, XI, 418. — S. Hieronymus, XXII, 546. — S. Augustinus, XXXIII, 384. — S. Petrus Chrysolog., LII, 503. — S. Maximus Taurin., LVII, 357 — S. Paulinus Nolan., LXI, 404, 405. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 474, 475, 477, 532, 533. — Rupertus abbas, CLXVIII, 492; CLXX, 123.

JONATHAS, Christi figura. S. Bernardus, CLXXXIV, 761.

JOSEPH sive somnians, sive mortis in lacum missus, vel a fratribus venditus, aut in Ægyptum traductus, et enutriens esurientes Ægyptios, etc., etc., per omnes vitæ suæ eventus Christum Salvatorem mundi exprimebat. Tertullianus, II, 346. — S. Cyprianus, IV, 689. — S. Ambrosius, XIV, 403, 644, 645, 649, 688, 1096, 1110. — Paulus Mediolan., XX, 727. — Rufinus, XXI, 328. — S. Hieronymus, XXII, 462; XXV, 1493. — S. Prosper, LI, 752, 753, 755, 756. — S. Petrus Chrysolog., LII, 595. — S. Leo, LVI, 1136. — S. Paulinus Nolan., LXI, 359. — S. Gregorius Turon., LXXI, 166. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1217. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107. — B. Alcuinus, C, 792. — Rabanus Maurus, CVII, 622, 624, 629, 663; CIX, 223. — S. Bruno Astens., CLXIV, 218. — Rupertus abbas, CLXVII, 448, 506, 524, 526, 535, 576; CLXX, 107. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1148, 1151. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 631. — S. Bernardus, CLXXXIV, 760, 1023; CLXXXV, 141. — Alanus de Insulis, CCX, 231, 236.

JOSIAS præsignavit Christum pro nobis passum, qui vitia dejicit, exusta comminuit, et in hujus sæculi torrente projicit. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114. — Rabanus Maurus, CXI, 63.

JUDAS, catulus leonis, Dominum Salvatorem præsignat, tanquam leonina ortum prosapia, videlicet regia stirpe progenitum. Paulinus Mediolan., XX, 721. — Rufinus, XXI, 301, 302. — S. Hieronymus, XXV, 1493. — Eugyppius abbas, LXII, 694. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106. — Rabanus Maurus, CXI, 43.

LOTH, justus et hospitalis in Sodomis, qui ex illo incendio quod erat similitudo futuri judicii, meruit salvus evadere, typum referebat corporis Christi, quod in omnibus sanctis et nunc inter iniquos atque impios gemit, quorum factis non consentit, et a quorum permistione sæculi in fine liberabitur, illis damnatis supplicio ignis æterni. Rabanus Maurus, CVII, 556; CXI, 56.

MALACHIAS, qui angelus Domini interpretatur, Salvatorem, qui angelus magni consilii dicitur, præsignabat. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115.

MANUE apparens angelus et stans in altaris flamma, magis significasse intelligendus est illum magni consilii angelum in forma servi, hoc est in homine, quem suscepturus erat, non accepturum sacrificium futurum. Rabanus Maurus, CVIII, 1192.

MATATHIAS Dominum Salvatorem significat, qui princeps est populi Dei et defensor electorum suorum. Rabanus Maurus, CIX, 1163.

MELCHISEDECH rex panem offerens et vinum, Christi regnum et sacerdotium, cujus corporis et sanguinis sacramentum panis et vini specie offertur, repræsentat. S. Cyprianus, IV, 376. — S. Leo, LV, 148. — Cassiodorus, LXX, 889. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 104. — B. Alcuinus, C, 1064 — Rabanus Maurus, CVII, 320. — S. Petrus Damian., CXLIV, 754. — S. Bruno Astens., CLXIV, 188. — Rupertus abbas, CLXIX, 460.

MOYSES, qui populum suum e servitute Ægyptiorum liberavit, fere per omnes suæ vitæ eventus Christum Salvatorem mundi exprimebat. Tertullianus, I, 667; II, 547. — S. Ambrosius, XIV, 319. — S. Augustinus, XXXIV, 743. — S. Prosper, LI, 759, 761, 777, 782. — S. Paulinus Nolan., LXI, 559. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 109. — Rabanus Maurus, CVIII, 17, 18, 84, 86. — S. Petrus Damian., CXLX, 1054. — Rupertus abbas, CLXVII, 576. — Godefridus abbas, CLXXIV, 260, 1151. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 492. — S. Bernardus, CLXXXIII, 506.

NAASSON, qui interpretatur serpentinus fuit figura Christi. S. Ambrosius, XV, 1222.

NABOTH moriens aptissime Christi a principibus falso accusati et cruci affixi typus est. Rabanus Maurus, CIX, 217; CXI, 65. — Rupertus abbas, CLXVII, 1251.

NABUCHODONOSOR lapidem pretiosum, id est, Christum somniavit. B. Alcuinus, C, 1129.

NOE, qui interpretatur requies, de vinea inebriatus et nudatus in domo sua, cui non appareat Christi esse figuram, qui inebriatus est dum passus est, nudatus est cum

crucifixus est ; in domo sua, id est, in gente sua et in domesticis sanguinis sui, utique Judæis ; tunc enim nud ta e t mortalitas carnis ejus. Quam nuditatem, id est, passionem Christi, videns Cham irrisit ; et Judæi Christi mortem videntes, subsannaverunt, etc., etc. S. Cyprianus, IV, 575. — S. Ambrosius, XV, 1610. — S. Augustinus, XXXV, 1022; XLI, 472 — S. Paulinus Nolan., LXI, 200, 359. — S. Gregorius Turon., LXXI, 164. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 102. Rabanus Maurus, CVII, 320, 525. — S. Bruno Astens., CLXIV, 185. — Rupertus abbas, CLXVII, 510, 546, 562 ; CLXX, 151, 231.

OSEE propheta Christum præfigurabat. Rupertus abbas, CLXVIII, 17, 158.

OSIAS præsignabat Christum, qui ex f rni atione gentium assumpsit in corpore suo Ecclesiam. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114.

OTHONIEL, civitatem Cariath percutiens, Christum exprimebat. Rupertus abbas, CLXVII, 1623. — Godefridus abbas. CLXXIV, 272.

SALOMON Christi prænuntiat figuram, qui ædificavit domum Domino in cœlesti Hierusalem, non de lignis et lapidibus, sed de sanctis hominibus. ad cujus sapientiam audiendam regina venit Ethiopiæ, hoc est Ecclesia de gentibus ; et sic in pluribus aliis. S. Augustinus, XXXVII, 1668. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115. — Rabanus Maurus, CIX, 186 ; CXI, 59. — Rupertus abbas, CLXVII, 1141. — Godefridus abbas, CLXXIV, 521, 759. — S. Bernardus, CLXXXIII, 147, 672, 912. — Wolbero abbas, CXCV, 1274. — Alanus de Insulis, CCX, 75.

SAMSON nascens, vivens et moriens. Christum in plurimis exprimebat. S. Ambrosius, XVII, 774. — S. Hieronymus, XXVI, 454. — S. Augustinus, XXXIX, 1616, XLVI, 820. — S. Prosper, LI, 790, 794. — S. Paulinus Nolan., LXI, 251, 261. - S. Gregorius Magnus, LXXVI, 491, 1173. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111. - Rabanus Maurus, CVIII, 1194, 1197, 1198. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 928. — Rupertus abbas, CLXVII, 1043. — S. Petrus Damian., CXLV, 1090. — Godefridus abbas, CLXXIV, 275.

SAMUEL præfigurabat Christum Dominum, ducem, sacerdotem, prophetam, sacerdotes arguentem, etc. S. Cyprianus, IV, 639. — S. Prosper, LI, 795. — Rupertus abbas, CLXIX, 43. — Godefridus abbas, CLXXIV, 428

SAUL in persecutione gessit typum Christi in multis. Rupertus abbas, CLXX, 250.

SETH, qui interpretatur resurrectio. Christum signat resurgentem. S Augustinus, XXXIX, 445, 460, 461. — S. Isidorus Hispal, LXXXIII, 101.

TOBIAS filius, Domini nostri Jesu Christi imaginem habuit, qui velut absconditam et obcæcatam figuram caligine legis, claritate suæ virtutis illuminat. S. Prosper, LI, 815. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116. — Rabanus Maurus, CXI, 66. —Godefridus abbas, CLXXIV, 1101.

ZARA, qui interpretatur oriens, figura fuit Christi. S. Ambrosius, XV, 1600.

ZACHARIAS, summus sacerdos, typum Christi gessit. S. Ambrosius, XV, 1542. — Rupertus abbas, CLXVIII, 699.

ZOROBABEL, typus Salvatoris, qui reduxit de captivitate populum, et de vivis lapidibus construxit templum. S. Gregorius Turon., LXXI, 170. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116 — Rupertus abbas, CLXVIII, 697.

II. — Figuræ quæ ad Ecclesiam spectant.

AARON, typus episcoporum, Ecclesiæ tenet imaginem, quam bene monti fortissimo comparavit, quæ et honore sancto præeminet, et fidei soliditate consistit. Filius virga verum significat sacerdotium. Cassiodorus, LXX, 554. — S. Bruno Carthusian., CLIII, 536. — Philippus de Harveng, CCIII, 669.

ABEL immolatus, primitiæ Ecclesiæ et populi Christiani typus. S. Ambrosius, XIV, 318. — S. Augustinus, XXXVII, 1589.

ABIGAIL orando ad David, præveniens typum gessit Ecclesiæ in sacrificio altaris. Rupertus abbas, CLXVII, 1113; CLXX, 59.

ABIMELECH, domus gentium, Ecclesiam præsignabat. Rupertus abbas, CLXVII, 415.

ABRAHAM, uxorem Saram occultans, typus Ecclesiæ, occultæ Christi sponsæ; et ejus sacerdotio figurabatur regale novæ legis sacerdotium. S. Augustinus, XLI, 424. — S. Prosper, LI, 743. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 104.

ADAM typus et custos Ecclesiæ. S. Ambrosius, XV, 1632. — S. Bruno Carthusian, CLIII, 536.

ANNA sterilis, custodiens et servans quæ Dominum non clamosa petitione, sed modeste et tacite intra ipsas pectoris latebras precabatur, typum refert Ecclesiæ, quæ prius sterilis nunc largiter fœcunditate pollet. S. Cyprianus, IV, 522. — S Gregorius Magnus, LXXIX, 27, 62, 90. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 112.

AOD, judex in Israel, bonorum Ecclesiæ prælatorum typus, Rabanus Maurus, CVIII, 1131.

ARCA NOE, prophetia nostrorum fuit temporum, Ecclesiam Christi præfigurans. S. Hieronymus, XXII, 1054. — S. Augustinus, XLI 528.

BENJAMIN terra dicitur Ecclesia. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 262.

BERSABEA, dum in fonte Cedron lavaretur exuta vestibus, David placuit, et ad regios compulsa est venire complexui, maritusque ejus principali jussione trucidatus est ; sic et Ecclesia, id est, congregatio fidelium per lavacrum sacri baptismatis, mundatis sordibus peccatorum, Christo Domino noscitur esse sociata. Cassiodorus, LXX, 358. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 66.

DAVID, panes propositionis manducans, typus regni et sacerdotii. S Augustinus, XXXVI, 601. — S. Petrus Damian., CXLIV, 735. — S. Bruno Carthusian., CLII, 696.

DEBBORA quæ, devicto in Sisara diabolo, canticum cœlestis gl riæ proclamavit, nobis mystice revelavit ortum surrecturæ ex gentibus Ecclesiæ. — S. Ambrosius, XVI, 249. — S. Prosper, LI, 785. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111.

ENOS, invocans nomen Domini, signat Ecclesiam spe viventem dum veniat ad beatitudinem. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 101.

EPHREM typus est Ecclesiæ. S. Hilarius, IX, 388.

ESDRAS, parabolam pandens, figurat Ecclesiam. S. Prosper, LI, 814.

ESTHER, quæ interpretatur absconsa, et quæ altero nomine vocabatur Edissa, hoc est, misericordia, Ecclesiam gentium designat, quæ in abscondito cordis sui propter fidei castitatem placet Deo, et misericordiam ac gratiam coram oculis Dei magis invenit quam synagoga Judæorum quæ merito impietatis suæ absque misericordia per Oseam vocatur. S. Hieronymus, XXII, 547 ; XXV, 1187. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116. — B. Alcuinus, CI, 1127. — Rabanus Maurus, CIX, 646

EVA, cunctorum mater viventium, de costis Adæ edita, significat quod de latere Christi in cruce per mortem sopiti, sacramenta salutis essent exitura, videlicet sanguis et aqua de quibus sponsa illi conderetur Ecclesia. S. Ambrosius, XVII, 813. — S. Hieronymus, XXII, 1101. — S. Augustinus, XXXIV, 215 ; XXXVI, 461 ; XXXVII, 1673. — S. Maximus Taurin., LVII, 357. — S. Fulgentius, LXV, 326. — S. Gregorius Turon., LXXI, 163. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 99. — Rabanus Maurus, CVII, 481. — S. Ivo Carnot., CLXII, 506. — Petrus Lombardus, CXCII, 215

EZECHIEL, præpositorum in Ecclesia personam præsignabat. S. Gregorius Magnus, LXXVII, 45, 46.

HEBER, qui propriam loquelam servat, cæteris linguis divisis, Ecclesiam præsignabat in cujus sinu unitas. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 103.

ISMAEL, ludens cum Isaac, figura fuit persecutionis Ecclesiæ. Wolbero abbas, CXCV, 1040.

ISRAEL dicitur Ecclesia, id est, in quo est Deus, et videns Deum. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 235 — S. Bruno Herbipol., CXLII, 212. —Rupertus abbas, CLXVII, 459.

ISSACHAR significat Ecclesiam de gentibus, quæ subjecit humerum suum ad crucis onus portandum : S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106 — Rabanus Maurus, CXI, 44.

JACOB populum Novi Testamenti præfigurat, quia sicut Jacob fratri benedictione anterior exstitit, cum postea natus fuerit, ita et Christiana plebs priorem populum synagogæ fidei gressibus antecessit. S. Hieronymus, XXII, 888. — S. Augustinus, XXXVI, 1015. — Cassiodorus, LXX, 689, 962. — S. Bruno Herbipol., CXLII, 202. — Rupertus abbas, CLXVII, 459

JAHEL, mulier illa alienigena, de qua prophetia dixit quod in manu mulieris victoria fiet, figuram tenet Ecclesiæ, quæ ex alienigenis gentibus congregata est. S. Isidorus Hispal, LXXXIII, 111. — Rabanus Maurus, CVIII, 1156

JAPHETH auditores in Ecclesia signabat. Rupertus abbas, CLXVII, 362.

JEPHTE FILIA, sexaginta diebus lugens ob virginitatem. Ecclesiam filiam et virginem significabat. Rabanus Maurus, CVIII, 1189.

JOSUE DOMUS figurat Ecclesiam ubi Christus coronatur. Rupertus abbas, CLXVIII, 746.

JUDAS designat Ecclesiam. Cassiodorus, LXX, 558 — Adamus Scotus, CXCVIII, 191.

III. — Figuræ apostolos et justos adumbrantes.

114. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 645. 725. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1113. — Richardus de S. Victore, CXCVI, 1245.

DAVID, hominem probum, contemplativum et humilem repræsentat, et per illum recte sanctam animam accipimus, quæ illum qui quasi leo rugiens circuit quærens quem devoret, in seipsa interfecit. S. Paulinus Nolan., LXI, 626. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 551. — Rupertus abbas, CLXVII, 1060. — Godefridus abbas, CLXXIV, 467. — Adamus Scotus, CXCVIII, 195.

DEBBORA, quæ interpretatur avis, significat prophetiæ suavitatem et cœlestis doctrinæ dulcedinem. Rabanus Maurus, CXI, 56.

ELCANA, pater Samuelis, in oratione perseverans, in pietate constantes præsignabat. Rabanus Maurus, CIX, 14.

ELIAS, ad Sareptanam viduam missus, et illius duplex spiritus, præfigurat apostolos missos ad gentes. Rupertus abbas, CLXVII, 1240. — S. Bernardus, CLXXXIII, 322.

ELISÆUS Eliam sequens, et ejus duplicem deposcens spiritum, apostolos Christum sequentes, et animam Deum sitientem repræsentat. S. Prosper, LI, 803. — Rupertus abbas, CLXVII, 1254, 1255; CLXX, 248. — Godefridus abbas, CLXXIV, 334.

ESDRAS typum habet et apostolorum et prædicatorum Evangelii Christi, qui spiritale ædificium Dei, post exitum fidelium de Babylone istius mundi, atque regressum in terram repromissionis, verbis et exemplis quotidie instaurando reædificant. Rabanus Maurus, CXI, 70.

EVA, figura beatæ Virginis Mariæ, nam sicut hæc nos damnari fecit per arboris pomum, sic illa absolvit per arboris fructum, quia et Christus in ligno pependit ut fructus. Tertullianus, II, 782. — S. Ambrosius, XVII, 692.

EZECHIAS designat omnes sanctos quibus ad acquirendum cœlum quinque libri Moysis et decem præcepta decalogi sunt dati. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114.

EZECHIEL, eximius propheta, quadraginta diebus jacens latere uno, captivitatem futuram dum præfigurat, absolvit; qui sacratus numerus iste suscepit iniquitates ut deleat, captivitates ingreditur ut absolvat, vincula patitur ut relaxet. S. Petrus Chrysologus, LII, 635.

GEDEON pœnitentis typum gessit. Hugo de S. Victore, CLXXVII, 705.

HABACUC, populus est fidelis qui super excelsa constitutus, in cruce Dominum contemplatur. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115.

ISAAC, typus oblationis religiosæ et filiorum promissionis. S. Augustinus, XXXIV, 566. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 83. — Petrus Lombardus, CXCII, 148. — Adamus Scotus, CXCVIII, 481.

ISAIAS signat evangelistas et apostolos, qui universa sacramenta Christi quasi præsentia prædicavit. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114.

ISRAEL, id est, vir Deum videns, electos et vitam contemplativam significat. B. Alcuinus, C, 1105. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1130, 1138.

ISSACHAR, symbolum religiosæ professionis, et quia merces interpretatur, apostolorum typus, qui putandi sunt merces Filii Dei. Rufinus, XXI, 317. — Adamus Scotus, CXCVIII, 482.

JACOB, per varias suæ vitæ circumstantias, electos et illorum virtutes præfiguravit, necnon et cœlorum regnum, etc. S. Augustinus, XXXIV, 567; XXXVII, 1597, 1598, 1771, 1772, 1936; XXXIX, 34, 35, 687; XLI, 518. Rabanus Maurus, CVIII, 10, 11. S. Paschasius Radbertus, CXX, 84, 352. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 586. — Rupertus abbas, CLXVII, 1558. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1030, 1136, 1138. — Adamus Scotus, CXCVIII, 820. — Petrus Cantor, CCV, 77.

JAPHETH, typus apostolorum et prædicatorum. Rupertus abbas, CLXVII, 562.

JOATHAN sicut per fugam recessit, et reliqui interfecti sunt fratres, sic nemo evadere poterit persecutionem Antichristi, nisi qui per fugam recesserit, et in montem benedictionis ascenderit. Rabanus Maurus, CVIII, 1172.

JOB, conjugatos et pœnitentes, filii autem ejus apostolos signarunt. S. Augustinus, XXXVII, 1732. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 535. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 645, 725. — Godefridus abbas, CLXXIV, 1113. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 705.

JOEL signat eos qui fidei ostium et divinæ scientiæ incipiunt cognoscere sacramentum. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115.

JOIADA qui in locum Achitophel substituitur, significat quod Juda prævaricante ac decidente de apostolatu, non remansit duodecimus locus vacuus, sed in loco prævaricatoris, Petro cæterisque apostolis ordinantibus, successit Matthias, humilis atque fidelis. Rabanus Maurus, CIX, 406.

JOSEPH apostolorum, castitatis et gratiæ typus. S. Hilarius, IX, 923. — S. Prosper, LI, 754, 757. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 146. — Godefridus abbas, CLXXIV, 199.

JOSIAS, typus electorum. Adamus Scotus, CXCVIII, 824.

JOSUE castos et qui baptismalem candorem servant designat. Ven. Guibertus abbas, CLVI, 587.

JUDAS, quantum intelligi datur, ex parte prophetarum, ex parte patriarcharum, Patrumque typus erat, qui ob justitiam Dei omnes homines filios computabant. S. Zeno, XI, 435.

LIA, quæ interpretatur laborans, figura est vitæ activæ. S. Augustinus, XXXIV, 1046. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 449. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 84. — S. Petrus Damian., CXLIV, 503. — Rupertus abbas, CLXVII, 474. — S. Bernardus, CLXXXIV, 755, 1276.

LOT, Sodomis fugiens, et religiosos et sanctos qui in fine sæculi ab impiorum incendio liberabuntur. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105. — S. Bernardus, CLXXXIV, 1044.

MACHIR, qui interpretatur restituet, et est primogenitus Manasse primogeniti Joseph, significat populum priorem de quo principes, hoc est, apostoli et doctores primitivæ Ecclesiæ descenderunt. Rabanus Maurus, CVIII, 1144.

MARDOCHÆUS doctores gentium significat, et maxime B. Paulum apostolum, qui etiam de stirpe Jeminea, hoc est, de tribu Benjamin se esse testatur. Rabanus Maurus, CIX, 646.

MATATHIÆ filii designant apostolos et martyres. Rabanus Maurus, CIX, 1141.

MOYSES discretionem denotat. Richardus de S. Vict., CXCVI, 334.

NAAMAN, hominis figura mundani ad meliora conversi. Godefridus abbas, CLXXIV, 220.

NABOTH justos omnes præsignat. Rupertus abbas, CLXVIII, 25.

NEHEMIAS typum habet et apostolorum et prædicatorum Evangelii Christi, qui spiritale ædificium Dei, post exitum fidelium de Babylone istius mundi, atque regressum in terram repromissionis, verbis et exemplis quotidie instaurando reædificant. Rabanus Maurus, CXI, 70.

NEPHTHALIM, figuram gerit apostolorum et prædicatorum qui instar cervi transilientes, ad superna seipsos et audientes erigunt. Paulinus Mediolan., XX, 727. — Rufinus, XXI, 327. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106 — Rabanus Maurus, CVIII, 1144.

NOE, typus electorum. Ven. Hildebertus, CLXXI, 645, 725. — Adamus Scotus, CXCVIII, 821.

ORPHA ET RUTH. Alii post perceptam gratiam baptismi et societatem fidei retro ad errores pristinos relabuntur, quorum typum gessit Orpha, quæ ad deos suos et ad populum suum reversa est; alii vero diffinito consilio et instandi studio sequuntur gratiam quam perceperunt, quorum figuram Ruth expressit. Rabanus Maurus, CVIII, 1204. Godefridus abbas, CLXXIV, 1026.

PHINEES designat sanctos doctores qui Judæos et hæreticos spirituali mucrone feriunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 110.

RAAB, figura castissimæ Virginis Mariæ. Godefridus abbas, CLXXIV, 1025.

RACHEL, quæ visum principium interpretatur, vitam contemplativam nobis exhibet. S. Augustinus, XXXIV, 1046; XLII, 452. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 954; LXXVI, 449. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 505

SAMSON per capillos, omnes electos; uxorem suam invisens, apostolorum prædicationem significat. S. Ambrosius, XVII, 774. — Rupertus abbas, CLXVII, 1048.

SAMUEL Joannem Baptistam refert. Rupertus abbas, CLXVII, 1091.

SARA prudentiæ imaginem præbet. Adamus Scotus, CXCVIII, 551.

SEM figura prophetarum et apostolorum qui ex ejus stirpe nascuntur. S Isidorus Hispal., LXXXIII, 105.

SOPHONIAS designat eos qui per contemplationis arcanum ad perfectum veniunt meritorum. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115.

THAMAR figurat beatam Virginem Mariam. Godefridus abbas, CLXXIV, 1022. — Adamus Scotus, CXCVIII, 384.

TOBIAS prudentiæ typus Rupertus abbas, CLXX, 331.

URIAS Hæbræus, typus et exemplum fervoris et affectus ad bonum commune. Adamus Scotus, CXCVIII, 485.

ZABULON venatores, nihil sunt nisi apostoli Domini, ex cujus tribu aliqui fuere. Rufinus, XXI, 317.

ZACHARIAS, qui memor Domini interpretatur, et fuit

IV. — Figuræ quæ ad Judæos et gentiles spectant.

LEVI et auctor et figura principum sacerdotum qui Christum crucifixerunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106.

LIA lippientibus oculis et fetosa, sacramenta demonstrat synagogæ, quæ infirmis oculis cordis sacramenta Dei speculari non potuit. S. Ambrosius, XV, 1488. — S. Hieronymus, XXII, 1035; XXV, 930. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105. — Rupertus abbas, CLXVII, 475, 503.

LOT, personam habet legis, de qua infidelitatis opera pariunt qui ea carnali intellectu utuntur; duæ illius filiæ monstrant Samariam et Jerusalem quæ fornicantur in lege per adulterium illicitæ doctrinæ. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105, 106.

MANASSES, populi prioris typus. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107.

MARIA, soror Moysis, speciem præfert synagogæ, quæ leprosa propter detractionem et murmurationem contra Christum, cujus vendidit sanguinem. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 107. — Rabanus Maurus, CXI, 53. — Rupertus abbas, CLXVII, 947.

MICHOL, despiciens David ludentem, præsignat synagogam Christum blasphemantem. Rupertus abbas, CLXVII, 1112, 1126.

NAAMAN, qui princeps militiæ regis Syriæ esse describitur, quem melius significare potest, quam populum gentilem qui in orbe per virtutem bellorum principatum gerebat ac rerum decore fruebatur. S. Ambrosius, XVII, 834. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114. — Rabanus Maurus, CIX, 231.

NABAL, de quo dictum est quod vir durus et pessimus et malitiosus esset, typum tenet populi Judæorum, quorum aliqui uva fellis et botro amaritudinis inebriati dura cervice, et incircumcisis cordibus semper Spiritui sancto resistebant, atque carnalem sensum in lege sequentes, stulti facti sunt. Rabanus Maurus, CIX, 64.

NOE in tribus filiis figurantur gentes quas Christus Dominus sparsas invenit et collegit. S. Prosper, LI, 741.

OCHOSIAS significat populum Judæorum, et maxime principes synagogæ, qui, peccatis et vitiis dediti, veritatem a se repellebant, imo et persequebantur. Rabanus Maurus, CXI, 65.

ONAN, secundus Judæ filius, typus est Judaici populi, cui præcipitur ut semen excitet fratris, id est, reliquas nationes idololatriæ deditas ad Dei cultum excitet. S. Zeno, XI, 436.

OZIAS leprosus, figura Judæorum qui dedecus suum in fronte portant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114.

PHILISTÆI Samsonem in Gaza comprehensum custodientes, significant Judæos sepulcro Christi apponentes custodiam. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1173.

RAAB, gentilitatis typus. Rupertus abb., CLXVII, 1008.

ROBOAM ET JEROBOAM divisionem repræsentant Judæorum in Christi adventu, quorum pars Christum, pars Antichristum sequetur. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113.

RUBEN, primogenitus, figuram habet populi qui violavit cubile Dei Patris, quando carnem Christi confixit in patibulo crucis. Paulinus Mediolan., XX, 717. — Rufinus, XXI, 313. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106.

RUTH, eliciens ex spicis hordeum, gentilium conversorum constantiæ typus. S. Prosper, LI, 795. — Rabanus Maurus, CVIII, 1206, 1207, 1209.

SAMSON leonem interficiens, Judæorum typus. S. Paulinus Nolan., LXI, 263.

SAMUEL novi sacerdotii signat successionem, abjecto veteri sacerdotio. S. Augustinus, XLI, 532, 533. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 91. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 112.

SAREPTANA VIDUA gentilitatem præfigurabat. Rupertus abbas, CLXVIII, 326; CLXX, 106.

SAUL Judaici populi insinuat reprobationem, sive ejusdem populi æmulationem, qui David, id est, Christum, injusto judicio conatus est perdere. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 112. — Rabanus Maurus, CXI, 58.

SERON, princeps exercitus Syriæ, refert istius mundi principatum. Rabanus Maurus, CIX, 1150.

SIMEON ET LEVI Scribas et Pharisæos designant adversus Dominum non armorum pugna bellantes, sed versutia callida. Paulinus Mediolan., XX, 719. — Rufinus, XXI, 315. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106. — Rupertus abbas, CLXVII, 551.

SUNAMITIS FILIUS, figura humani generis, super quod Christus spiritum septiformem aspiravit. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113.

THAMAR geminos in utero filios gestans, duos gestabat populos, quorum posterior natus qui manum prior ex utero misit, quia gentium populus antea quidem est per prophetas ostensus, sed postea revelatus cujus ideo obstetrix ligavit dexteram cocco, quia idem populus per sanguinem Christi crucis notatus est signo. S. Isidorus Hispal., CLXXXIII, 108.

TOBIAS priscæ legis imaginem portat, cujus oculos Judaicæ hirundines obcæcant, dum eos luminis sacramenta male intelligentes obcæcant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116. — Rabanus Maurus, CXI, 66.

URIAS cum litteris missus ut occidatur, populus est Judaicus portans legem per quam moriatur. S. Paschasius Radbertus, CXX, 67. — Rupertus abbas, CLXVII, 1135; CLXX, 294.

VASTHI regina plebem exprimit Judaicam, quæ quasi regina regnasse videbatur, cum in cultu unius Dei cæteris gentibus præeminere inveniebatur. Rabanus Maurus, CIX, 642.

ZACHARIAS populum gentilem demonstrat. Rupertus abbas, CLXVIII, 834.

V. — Figuræ quæ hæreticos et impios repræsentant.

ABBADDON, rex locustarum, typus est hæreticorum B. Alcuinus, C, 1141.

ABIMELECH, ancillæ filius et seditiosorum rex, personam gerit Antichristi, qui omnium iniquorum caput est et princeps; præfigurat etiam Judam proditorem, per quem fraude contra Redemptorem nostrum, qui vere rex est, operatus est diabolus. S. Prosper, LI, 788. — Rabanus Maurus, CVIII, 1175; CIX, 59; CXI, 56. — S. Petrus Damian., CXLV, 388, 392.

ABIRON, CORE ET DATHAN, qui se a Moyse et Aaron segregantes, sacrificium usurpare conati sunt, hæreticorum pravitatem designant, perniciemque eorum qui se a sacerdotibus Christi et societate Ecclesiæ dividunt, et sacrificia profana accipiunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 110. — Rabanus Maurus, CVIII, 681; CXI, 55. — Adamus Scotus, CXCVIII, 814.

ABSALON, dum patrem suum David crudeliter insequeretur, mulæ impetu perductus, in condensam quercum, ramis ejus colla nectentibus, in aeris sublimitate suspensus est, quadam præfiguratione Dominici traditoris; nam sicut Judas innodatus laqueo vitam finivit, ita et persecutor David, constrictis faucibus, exspiravit. S. Augustinus, XXXVI, 97; XXXVII, 1847. — Cassiodorus, LXX, 43. — S. Gregorius Turon., LXXI, 1097. — Rabanus Maurus, CIX, 807; CXI, 59. — S. Bruno Carthusian., CLII, 647. — Rupertus abbas, CLXVII, 1136. — S. Bernardus, CLXXXIV, 72, 752. — Petrus Lombardus, CXCI, 77. — Adamus Scotus, CXCVIII, 801, 816. — Philippus de Harveng, CCIII, 558.

ACHAB, qui in Samaria regnabat, hæresiarchas exprimit, qui perditorum turbam per errorum devia ducunt, et in perpetuum mortis præcipitium mergunt. Rabanus Maurus, CXI, 60.

ACHAM, qui de Jericho anathemate concupivit, designat nequam Christianum, qui post perceptam fidem, sæculares mores vel mundi illecebras appetit. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111. — Rabanus Maurus, CXI, 54.

ACHARIS qui interpretatur amarus, hæreticos refert, qui merito ipsi dicuntur amari, qui non meruerunt divina gratia fieri repleti. Rabanus Maurus, CIX, 898.

ACHITOPHEL, qui recedens a David ad Absalon transmigravit, hæreticos significat, qui recedentes a tramite veritatis, se sociant hosti antiquo et subsequuntur errorem. Judam pariter proditorem exprimit. Rabanus Maurus, CIX, 107, 406.

ADAM fugiens a paradiso, hominem a veritate fugientem exprimit. Hugo de S. Victore, CLXXV, 163.

AGAR ancilla, fugiens a facie Sara, hæreticorum et carnis figura. S. Augustinus, XXXVIII, 32. — S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 253.

ALCIMUS, contaminator legis et proditor patriæ, repræsentat eos qui Testamentum Dei sectis nefandis profanare, et Ecclesiam Dei perturbare non metuunt. Rabanus Maurus, CIX, 1183.

AMALECH spiritum fornicationis et vitium luxuriæ designat. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 397, 407.

AMAN superbus significat et diabolum et fastum potentum hujus sæculi, qui beneficiis sibi divina pietate collatis abutentes, proximos suos, quos consortes habent naturæ, gratiæ socios habere despiciunt. Rabanus Maurus, CIX, 652. — Rupertus abbas, CLXIX, 169.

AMMON, qui interpretatur filius mœroris, designat hæreticos et illos omnes gehennæ prædestinatos, ubi erit eis fletus et stridor dentium, tanquam populo mœroris S. Gregorius Magnus, LXXIX, 396. — Rabanus Maurus, CVIII, 1187; CXI, 380. — Adamus Scotus, CXCVIII, 384, 815.

APPENDIX.

Hoc in Appendice, ne quid lectorem prætereat, omnes apposuimus figuras quæ vel diabolum vel duo Testamenta olim præsignabant, et quas memorarunt sancti Patres; unde scilicet :

I. — Figuræ quæ diabolum denotant.

HOLOPHERNES, iniquorum caput. Rabanus Maurus, CIX, 546.

LABAN, qui interpretatur dealbatio. Rabanus Maurus, CVII, 606.

MOLOCH. Rabanus Maurus, CVIII, 462.

NABUCHODONOSOR, princeps confusionis. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116. — Rabanus Maurus, CIX, 272; CXI, 65. — Rupertus abbas, CLXIX, 1344; CLXX, 338.

NEMROD. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105.

OZIAS, rex leprosus. Rabanus Maurus, CIX, 246.

PHARAO, qui populum Dei perdere tentat. S. Zeno, XI, 510. — S. Prosper, LI, 761. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 108. — Rupertus abbas, CLXVII, 637. — S. Bernardus, CLXXXIII, 978; CLXXXIV, 577.

RAPSACES. Godefridus abbas, CLXXIV, 73.

SEHON rex. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 109. — Rabanus Maurus, CVIII, 719, 850.

SISARA. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111.

URIAS Hethæus. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 112.

II — Figuræ duo Testamenta præsignantes.

ABRAHAM DUO FILII, duo Testamenta signant. Victorinus Afer, VIII, 1185. — S. Augustinus, XXXV, 2155.

AGAR ET SARA. S. Hieronymus, XXII, 1055. — Rupertus abbas, CLXVII, 388.

EXPLORATORES DUO. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111.

JACOB DUÆ UXORES, una libera, altera ancilla. Eugyppius abbas, LXII, 691. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 104.

MOYSES ET AARON. S. Zeno, XI, 510.

XLIX.

INDEX FIGURARUM

NOVI TESTAMENTI EXEGETICUS, ORDINE DIGESTUS ANALOGICO,

SED IN ANALOGIA SERVANS RERUM ORDINEM ALPHABETICUM SIMUL AC PATRUM CHRONOLOGICUM.

—

I. — Figuræ quæ ad Christum spectant.

ANGELUS movens aquam, Christum designat; nam descendente angelo sanabatur infirmus, et descendente Christo sanatur mundus. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 128.

EVANGELISTÆ quatuor, sub quatuor animalium vultibus figuraliter Christum exprimunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116.

JOANNES per figuram aquilæ signat Christum post resurrectionem carnis evolasse in cœlum. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117.

JOSEPH, virginis Mariæ sponsus, Christum indicat qui ad custodiam deputatus est sanctæ Ecclesiæ quæ non habet maculam aut rugam. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117.

LUCAS, per mysticum vituli vultum, Christum pro nobis immolatum prædicat. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117.

MARCUS, a solitudine exorsus, leonis figuram induit, et Christi regnum invictum potentiamque proclamat. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117.

MARTHA, quæ sollicita circa frequens ministerium describitur, non incongrue assumptam Christi humanitatem figurare potest. Godefridus abbas, CLXXIV, 959, 960.

MATTHÆUS Redemptorem natum et passum annuntians in similitudinem hominis comparet. S. Isidorus Hispal., CLXXXIII, 117.

PETRUS ET JUDAS, duo Christi oculi; quos ille novus Samson amisit, quando Petrus in voce ostiariæ ter illum negavit, et quando Judas, qui tradidit illum, laqueo sese suspendit. Godefridus abbas, CLXXIV, 2*4.

SPONSUS, designat Christum, qui in nuptiis cum Ecclesia aquam in vinum mutat, quia credentes per lavacri gratiam transeunt ad passionis gloriam. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127.

II. — Figuræ quæ Ecclesiam denotant.

APOSTOLI totius Ecclesiæ portant typum, qui similem potestatem in remittendis peccatis acceperunt, habentes formam patriarcharum, qui per prædicationem in toto orbe populos Christo genuerunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 119.

ARCHISYNAGOGI FILIA, signat Ecclesiam de gentibus, quæ post prædicationem Christo credidit, et salutem accipere promeruit. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 119.

CHANANÆA MULIER, Ecclesiam exprimit de gentibus, quæ tanquam canis micas quærit de doctrina apostolorum et prophetarum. S. Augustinus, XXXVIII, 487, 486, 544. — S. Isidorus Hispal., LXXIII, 118. — Illius filia pariter Ecclesiæ typus fuit. S. Hilarius, IX, 1004, 1005.

DISCIPULI SEPTUAGINTA DUO, designant illustrationem totius orbis per Evangelium, qui ideo mittuntur bini, propter prædicandum Dei amorem et proximi, vel mysteriorum gemina Testamenta, scilicet Ecclesiam Dei. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117.

EUNUCHUS ÆTHIOPS, qui venerat adorare in Hierusalem, refert Ecclesiam de gentibus, quæ foris stabat quia legis et prophetarum scientiam non invenerat. Rupertus abbas, CLXX, 228, 229.

LAZARUS suscitatus, figura Ecclesiæ Dei. S. Augustinus, XXXVI, 872.

MARIA, Christi Mater, signat Ecclesiam, quæ desponsata Christo virgo nos de Spiritu concepit, virgo etiam peperit. S. Ambrosius, XV, 1555. — S. Augustinus, XL, 660. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117.

MARIA ET MARTHA. Respective ad tempus præsens et futurum, Ecclesia figuratur per Martham et Mariam, Martha enim Ecclesiam in hac vita Christum in corde excipientem, et in opere justitiæ laborantem exprimit, Maria vero sedens secus pedes Jesu, in futuro sæculo ab opere cessantem et requiescentem. S. Augustinus, XXXIV, 1341. — Isidorus Hispal., LXXXIII, 121.

MARIA MAGDALENA ET ALTERA MARIA, Ecclesiæ typum deferunt: unum nomen duas geminatur in feminas; quia hic Ecclesia ex duobus populis veniens, una figuratur ex duobus populis, id est, Judæis et gentibus, quia primi novissimi et novissimi primi. S. Petrus Chrysolog., LII, 412, 415, 432, 468. — Rupertus abbas, CLXX, 228.

MULIERES EVANGELICÆ. Plurimæ mulieres quæ in Evangelio memorantur, variis modis Ecclesiam exprimebant, quæ scilicet: Mulier abscondens fermentum in farina. S. Ambrosius, XV, 1749; XVI, 498. — Mulier a decem et octo annis infirma. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126. — Mulier adultera. S. Isidorus Hispal., LXXXIII. — Mulier cui Christus resurgens dixit: Noli me tangere. S. Augustinus, XXXVIII, 1144, 1153. — Mulier ingressa domum Pharisæi. S. Ambrosius, XV, 1339. — Mulier patiens fluxum sanguinis. S. Ambrosius, XVI, 476; S. Augustinus, XXXIV, 821; XXXV, 1611. — Mulier Samaritana. Rupertus abbas, CLXX, 110. — Mulier ungens Christi caput et pedes. S. Ambrosius, XVI, 1110. — S. Augustinus, XXXVI, 171. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 938. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 128. — Vidua æra duo mittens in gazophylacium. S. Ambrosius, XVI, 1045. — Zebedæi filiorum mater. Godefridus abbas, CLXXIV, 944.

PETRUS ET JUDAS. Petrus personam gerit Ecclesiæ, quæ potestatem habet dimittendi et retinendi peccata et ab inferis homines reducendi; Judas vero damnandæ Babyloniæ portat imaginem. Cassiodorus, LXX, 795. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117.

VIRI quatuor vel quinque mille saturati panibus, Eccle-

III. — Figuræ quæ justos et virtutes designant.

IV. — Figuræ Judæos et gentiles referentes.

V. Figuræ quæ ad hæreticos et impios spectant.

PASTORES pecorum fugientes, principes impiorum, qui fidem fugientes, virtutes tamen stupentes prædicant. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 119.

PILATUS, typus omnium judicum qui damnaturi essent eos quos innoxios existimarent. S. Ambrosius, XV, 1828.

SCRIBA repudiatus, designat eos qui Christi fidem non propter Dominum, sed propter sæculi lucrum appetunt. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 119.

Ampliora si lector optaverit, homiliarum et sermonum Indicem adeat, præsertim de Scripturis; ibi alias figuras reperiet explanatas.

L.

INDEX EXEGETICUS

PARABOLARUM NOVI TESTAMENTI PRÆCIPUARUM,

ORDINE RERUM ALPHABETICO SIMUL ET PATRUM CHRONOLOGICO DISPOSITUS, QUO SCILICET EXHIBENTUR VARIÆ ILLARUM EXPLANATIONES QUÆ IN PATROLOGIA LATINA REPERIUNTUR.

PROOEMIUM.

Parabolæ definitio. — Parabolæ sunt similitudines rerum quæ comparantur rebus de quibus agitur. Rufinus, XXI, 840. — S. Hieronymus, XXV, 161. — S. Augustinus, XXXV, 546; XXXVI, 852. — Salonius, LIII, 967, 968. — Cassiodorus, LXX, 625, 1277. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 38. — S. Isidorus Hispalensis, LXXXII, 259. — Rabanus Maurus, CVII, 939; CVIII, 723; CX, 694, 698. — S. Ivo Carnot., CXLII, 259, 290. — S. Bruno Carthus., CLII, 847, 1030. — S. Bruno Astens., CLXV, 191. — Rupertus abbas, CLXVIII, 614, 1353. — Petrus Lombardus, CXCI, 724.

Divisio. — Parabolæ Domini secundum similitudinem et dissimilitudinem sunt intelligendæ. S. Augustinus, XXXV, 1358. — Ven. Beda, XCII, 550, 551.

Utilitas. — Parabola proponit similitudines earum rerum quæ in conversatione humani generis frequentantur, ut auditor idoneus ad operandi studium comparationis magisterio informetur. S. Gaudentius, XX, 973. — S. Hieronymus, XXVI, 132. — S. Augustinus, XL, 320. — S. Petrus Chrysologus, LII, 469. — Salonius, LIII, 968.

PARABOLA I. — AMICUS PETENS NOCTU AB AMICO PANES PRO HOSPITE. *Luc.* XI, 5.

Homo ille qui media nocte postulabat ab amico tres panes, similitudinem exprimit cujusque in media tribulatione Dominum postulantis, ut det ei necessaria. Eusebius Vercellens., XII, 598. — S. Ambrosius, XV, 1721, 1722. — S. Hieronymus, XXIX, 630. — S. Augustinus, XXXVIII, 618-620. — S. Petrus Chrysolog., LII, 543-545. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 125. — Ven. Beda, XCII, 473, 474, 519, 520. — Paulus diacon., XCV, 1539. — Smaragdus abbas, CII, 305, 306. — Rabanus Maurus, CX, 224-226. — Haymo, CXVIII, 530-534. — Radulphus Ardens, CLV, 1902. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 149-152. — Thomas Cisterciens., CCVI, 658. — Joannes Algrinus, CCVI, 745. — Innocentius III, CCXVII, 427, 438.

PARABOLA II. — DIVES EPULO ET LAZARUS MENDICUS. *Luc.* XVI, 19.

Dives ille qui induebatur purpura et bysso, significat Judæorum superbiam, florentem quondam imperii claritate vel honoris excellentia; mendicus ulcerosus demonstrat gentilem populum, confessionibus peccatorum humiliatum; quinque fratres divitis illius qui apud inferos torquebatur, Judæi intelliguntur, qui sub quinque libris legis positi sunt. Tertullianus, I, 630. — S. Ambrosius, XV, 1768, 1771. — S. Hieronymus, XXIX, 639; XXX, 575. — S. Augustinus, XXXV, 1350; XLVI, 921, 923. — S. Petrus Chrysolog., LII, 529-532. — Victor Capuan., LXVIII, 308. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1301; LXXIX, 1222. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126. — Ven. Beda, XCII, 533; XCIV, 268. — Paulus diacon., XCV, 1362. — Smaragdus abbas, CII, 348-352. — Rabanus Maurus, CX, 294-297; CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 589-593. — Radulphus Ardens, CLV, 1962. — S. Bruno Astens., CLXV, 422, 793. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 822. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 824, 825. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 337-340. — Thomas Cisterciens., CCVI, 833, 834.

PARABOLA III. — DIVES SIBI GRATULANS DE DIVITIIS MULTIS. *Luc.* XII, 16.

Dives ille cujus ager uberes fructus attulit, significat hominem luxuriis deditum, et abundantem peccatis quem immoderate plus amplius peccare desiderantem arguit Dominus dicens: Stulte, hac nocte auferunt animam tuam abs te; quæ parasti, cujus erunt? Tertullianus, I, 1161; II, 432. — S. Cyprianus, IV, 533. — Eusebius Vercellens., XII, 611, 612. — S. Hieronymus, XXV, 679; XXIX, 632, 633. — S. Petrus Chrysolog., LII, 490. — Victor Capuan., LXVIII, 307. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 1020. — Alulphus, LXXIX, 1214, 1215. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 125. — Ven. Beda, XCII, 491, 492. — Rupertus abbas, CLXVIII, 1318; CLXX, 323. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 574. — Hervæus monac., CLXXXI, 76. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1799. — Petrus Cantor, CCV, 338.

PARABOLA IV. — DOMUS SUPRA PETRAM FUNDATA. *Matth.* VII, 24; *Luc.* VI, 48.

Petra Christus est, auctor apostolorum. Domum autem quam dixit, habitaculum corporis nostri est. In hac igitur petra, hoc est, Christo, domum nostram ædificemus; hoc est, corpus nostrum sanctificemus, ut cum flumina et ventus venerint, hoc est, impetus persecutionis et procellæ, impulsi non cadamus. Arena autem non aliud quam hæreses intelliguntur, quæ omni tempestate volvuntur. Super igitur hanc arenam, hoc est, hæresim, quicunque domum suam ædificaverit, stultus est; mox enim advenient flumina et venti, hoc est, impetus persecutionis, et illico cadet. S. Hieronymus, XXVI, 50. — Arnobius, LIII, 574. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 118. — Rabanus Maurus, CXI, 75. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 329.

PARABOLA V. — DRACHMA PERDITA, QUAM CUM MULIER QUÆRENS INVENERIT, SIBI SUISQUE CONGRATULATUR. *Luc.* XV, 8.

Mulier, divina sapientia; decem drachmæ, novem ordines angelorum, cum adjunctione humanæ naturæ. Mulier enim decem drachmas habuit, cum Deus homines et angelos ad imaginem suam creavit; sed unam perdidit cum homo a similitudine Creatoris recessit; sed sapientia lucernam ad quærendum accendit, cum in carne apparuit; quia lucerna lux est in testa, id est Verbum in carne: quæ ubi inter homines claruit, domum evertit, quia conscientias hominum consideratione reatus sui perturbavit; et sic drachma reperitur, dum in homine similitudo Conditoris reparatur. Tertullianus, I, 1312; II, 993. — Eusebius Vercellens., XII, 635, 636. — S. Hieronymus, XXIX, 637. — S. Augustinus, XXXV, 1344. — S. Petrus Chrysologus, LII, 641, 643. — Victor Capuan., LXVIII, 302. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1246, 1249. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII, 521. — Smaragdus abbas, CII, 360, 361. — Rabanus Maurus, CXI, 77. — Haymo, CXVIII, 613, 615. — Hugo de

S. Victore, CLXXV, 820 — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 303. — Petrus Lombardus, CXCII, 757. — Philippus de Harveng, CCIII, 977. — Thomas Cisterciens., CCVI, 629. — Innocentius III, CCXVII, 643, 810.

PARABOLA VI — FERMENTUM IN FARINÆ SATIS TRIBUS MISSUM. *Matth.* XIII, 33; *Luc.* XIII, 21.

Mulier ista quæ fermentum accepit, et abscondit illud in satis tribus farinæ, donec fermentaretur totum, vel prædicatio est evangelica, vel Ecclesia quæ e diversis gentibus congregata est; hæc tulit fermentum, notitiam scilicet et intelligentiam Scripturarum, et abscondit illud in farinæ satis tribus, ut spiritus et anima et corpus in unum redacta, non discrepent inter se, sed cum duobus vel tribus convenerit, impetrarent a Patre quodcunque postulaverint.

Mulierem istam multi Ecclesiam interpretantur, quæ fidem hominis cum farinæ satis tribus commiscuerit, credulitati Patris et Filii et Spiritus sancti, cumque in unum fuerit fermentatum, non nos ad triplicem Deum, sed ad unius divinitatis perducunt notitiam. Farinæ quoque sata, dum non est in singulis diversa natura, ad unitatem trahunt substantiæ. S. Sixtus papa, V, 87. — S. Hilarius, IX, 994. — Eusebius Vercell., XII, 227. — S. Ambrosius, XV, 1749, 1750; XVII, 628-630. — Juvencus Aquil., XIX, 214. — S. Hieronymus, XXVI, 91, 92; XXIX, 559, 635; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326; XXXVII, 641. — S. Petrus Chrysologus, LII, 477, 479. — S. Maximus Taurin., LVII, 514. — Victor Capuan., LXVIII, 287. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 67, 507. — Rabanus Maurus, CVII, 918, 919, 950; CXI, 76. — Walafridus Strab., CXIV, 133. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 498. — S. Bruno Astens., CLXV, 191, 250. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 794. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 228-231.

PARABOLA VII. — FICULNEA INFRUGIFERA, QUÆ JUBETUR EXCIDI. *Luc.* XIII, 6.

Homo qui arborem fici in vinea sua plantavit, Christus est, qui Synagogam in Judaico populo condidit; quem cum Dominus quasi inutilem jussisset abscidi, fit illi a colonis apostolis fossa humilitatis, adhibetur stercus, id est, confessio peccatorum, sicque in novissimo credendo immutabitur in melius, dabitque fructus justitiæ copiosos. S. Hilarius, IX, 1037. — Eusebius Vercellens., XII, 621, 622. — S. Ambrosius, XV, 1741-1744. — Juvencus Aquil., XIX, 270. — S. Hieronymus, XXVI, 153; XXIX, 569, 634. — S. Augustinus, XXXVIII, 533-535, 638, 639. — S. Petrus Chrysolog., LII, 493. — Victor Capuan., LXVIII, 303, 316, 334. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 122-1229. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII. — Ven. Beda, XCII, 241, 503; XCIV, 315. — Druthmarus Christian., CVI, 1453-1456. — Rabanus Maurus, CVII, 1033, 1015; CXI, 80. — Haymo, CXVIII, 699. — Remigius Antissiod., CXXXI, 868. — S. Petrus Damian., CXLV, 1086. — S. Bruno Astens., CLXV, 245-247, 274, 401, 898, 1033. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 817. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 380, 383, 470.

PARABOLA VIII. — FILII DUO, UNUS POENITENS ET PATRI OBEDIENS, ALTER VERO FINGENS SE OBEDIRE. *Matth.* XXI, 28.

Duo hi filii ad operandam vineam duorum populorum typum demonstrant. Primus enim missus vocatur gentium populus per naturæ intelligentiam ad operis divini culturam: qui tamen spernens, contumax exstitit et sese iturum negavit. Adveniente autem Domino, priorem contumaciam sequenti emendavit obedientia. Secundus autem filius missus Judæus per legis cognitionem respondit: Omnia quæcunque dixerit nobis Dominus faciemus. Sed idcirco damnatur, quia non solum in confessione legis prævaricatus est, sed in ipsum Dominum vineæ parricidales manus extendit. S. Hilarius, IX, 1040. — Eusebius Vercellens., XII, 237. — S. Hieronymus, XXIX, 569; XXX, 557. — Victor Capuan., LXVIII, 317. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 122. — Venerab. Beda, XCII, 92. — Druthmarus Christian., CVI, 1436. — Rabanus Maurus, CVII, 1047; CXI, 78. — Haymo, CXVIII, 237, 238. — S. Bruno Astens., CLXV, 247, 792. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 797. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 384.

PARABOLA IX. — FILIUS PRODIGUS. *Luc.* XV, 11.

Homo quidam, id est, Deus Pater. *Duos filios*, Judæos et gentes, quia Judæis prius data est lex. *Da mihi portionem*, id est, vitam præsentem. *Divisit substantiam*, id est, dedit libertatem arbitrii utroque populo. *Peregre profectus est*, id est, longe a Deo: *vivendo luxuriose*, id est, idolis adorando: *fame valida*, id est, de verbo Dei: *uni civium*, id est, philosopho: *in villa sua*, id est, in mundo: *pascere porcos*, id est, ut more pecorum vixit: *et de siliquis*, id est, implere ventrem, et non impinguescere: *porci*, id est, stulti. *Mercenarii patris mei*, id est, qui viliores sunt servi Dei: *panibus saturantur*, id est, doctrina. *Peccavi in cœlo*, ipsi dicunt hoc, qui diabolum patrem habent, qui peccavit in cœlo. *Misericordia motus*, id est, venit in carne: *ad servos suos*, id est, ad apostolos: *stola prima*, fides quam Adam perdidit: *annulum*, id est, crux in fronte: *calceamenta*, id est, Evangelium: *vitulum saginatum*, id est, Christus ex duabus legibus. *Mortuus erat*, id est, Adam: *revixit*, id est, per baptismum: *perierat*, id est, in desperatione: *inventus est*, id est, in spe. *Filius senior*, id est, Judæi: *in agro*, id est, immundo desiderio: *symphonia et chorus*, id est, prophetia et Evangelium, etc. Tertullianus, I, 1212. — Eusebius Vercell., XII, 637. — S. Ambrosius, XV, 1756-1760. — S. Hieronymus, XXIX, 657; XXX, 574. — S. Augustinus, XXXV, 1374. — S. Prosper Aquitan., LI, 393. — S. Petrus Chrysologus, LII, 197. — S. Maximus Taurin., LVII, 823. — Victor Capuan., LXVIII, 303. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 1066. — Alulfus, LXXIX, 1218. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126. — Ven. Beda, XCII, 522; XCIV, 375, 510. — Paulus Winfridus, XCV, 1257. — Haymo, CXVIII, 247-255. — S. Bruno Astens., CLXV, 414-420. — Godefridus abbas, CLXXIV, 201, 210. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 820. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 303-310.

PARABOLA X. — JUDEX INIQUUS ET VIDUA. *Luc.* XVIII, 2.

Judex ille iniquus, qui Dominum non timebat, assidue tamen deprecantem viduam exaudivit, similitudo est qua demonstratur quantam spem habere debeat qui Dominum indesinenter exposcit, cum etiam apud aures iniqui judicis valuerit frequens instantia viduæ deprecantis. Ipsa autem vidua significare potest Ecclesiam, perseverantia sua petentem ultionem de inimicis suis, id est, diabolo vel hæreticis. S. Hieronymus, XXIX, 640, 641. — S. Augustinus, XXXV, 1358. — Victor Capuanus, LXVIII, 316. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127. — Ven. Beda, XCII, 550; XCIV, 314. — Rabanus Maurus, CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 696-698. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 383.

PARABOLA XI. — MARGARITA PRETIOSA. *Matth.* XIII, 45.

Bonæ margaritæ, quas quærit institor, lex et prophetæ sunt et notitia Veteris Instrumenti. Una autem est pretiosa margarita, scientia Salvatoris et sacramentum Passionis illius et resurrectionis arcanum; quem cum invenerit homo negotiator, omnia legis prophetarumque mysteria et observationes pristinas in quibus inculpate vixerat, quasi purgamenta contemnit et quasi quisquilias, ut Christum lucrifaciat; non quo inventio unius novæ margaritæ sit condemnatio veterum; sed quo comparatione ejus omnis alia gemma sit vilior. S. Cyprianus, IV, 608. — S. Hilarius, IX, 993. — Eusebius Vercell., XII, 229. — S. Hieronymus, XXVI, 95; XXIX, 559; XXX, 582. — S. Augustinus, XXXV, 1371. — S. Petrus Chrysolog., LII, 331. — S. Maximus Taurin., LVII, 528. — Victor Capuan., LXVIII, 288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1115. — Ven. Beda, XCII, 69. — Druthmarus Christian., CVI, 1376. — Rabanus Maurus, CVII, 954. — Walafridus Strab., CXIV, 133. — Paschasius Radbertus, CXX, 504. — S. Bruno Astens., CLXV, 192, 1067, 1070. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 719. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 764. — S. Bernardus, CLXXXIII, 687. — S. Ogerius abbas, CLXXXIV, 1131-1133. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 235. — Joannes Algrinus, CCVI, 629. — Innocentius III, CCXVII, 799.

PARABOLA XII. — MNÆ DECEM IN SERVOS AD NEGOTIANDUM DISTRIBUTÆ. *Luc.* XIX, 12.

Servus qui mnam unam accipiens decem acquisivit, significat doctores qui, accepta gratia Evangelii, in decem verborum Decalogi prædicamentis bene usi sunt, et docendo multos in fide acquisierunt, idcirco, adveniente Domino, laudabuntur, quia lucrati sunt. Qui vero ex una quinque acquisivit, illos demonstrat qui mandatum Dei servantes, consequuntur scientiam legis in quinque libris Moysi scriptam, eamque docendo ad usum salutis necessarium fœnerantur. Qui vero mnam unam ipsam in sudario conservavit, ostendit eum qui creditum sibi gratiæ donum delicate otioseque tractavit, unde et recte amittit collatam gratiam, quia per negligentiam prædicare contempsit, ut ei augeretur quod laboravit. S. Hilarius,

IX, 1058-1061. — Luciferus Caralit., XIII, 978. — S. Ambrosius, XV, 1792, 1794. — S. Hieronymus, XXIX, 642. — S. Augustinus, XXXV, 1359. — Victor Capuan., LXVIII, 337. — Alulfus, LXXIX, 1229. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127. — Ven. Beda, XCII, 562; XCIV, 472. — Smaragdus, CII, 540. — Druthmarus Christian., CVI, 1512, 1516. — Rabanus Maurus, CXI, 82. — S. Bruno Astiens., CLXV, 435, 438, 853, 1058. — Godefridus abbas, CLXXIV, 773, 780. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 485, 488.

PARABOLA XIII. — NUPTIÆ FILII REGIS, AD QUAS INVITATI VENIRE NEGLEXERUNT. *Matth.* XXII, 2; *Luc.* XIV, 16.

Rex qui fecit nuptias filio suo, Deus Pater intelligitur, qui copulavit ex Virgine carnem virginem Christo. Servi vero qui missi sunt vocare invitatos, apostoli sunt atque prophetæ, qui Judæos per legem et Evangelium vocaverunt; sed illi modo voluptatibus terrenis, modo carnis et legis onere pressi, solemnitatem adventus Domini contempserunt; ex quo se indignos existimaverunt vitæ æternæ; gentes autem introisse manifestantur. Rex iratus qui misit exercitus suos et perdidit interfectores illos et civitatem illorum succendit, Deus Pater est, qui suscitavit Vespasianum Cæsarem Romanorum, qui et populum gladio vastavit, et civitatem Jerusalem funditus cum suis universis evertit, ita ut ulterius belligerare non possit. Homo autem non habens vestem nuptialem in accubitu, qui loquente rege obmutuit; quem jubet servis ablatum mitti in tenebras exteriores, ille est qui in fide quidem cum cæteris requiescit, sed si inventus fuerit in die judicii vestem carnis operibus pollutam habere, confestim jubetur ab angelis tolli et mergi in gehennam ignis æterni. S. Hilarius, IX, 1044. — Eusebius Vercell., XII, 291-294. — Luciferus Caralit., XIII, 914. — S. Hieronymus, XXVI, 160; XXIX, 570, 636; XXX, 557. — S. Augustinus, XXXV, 1329, 1345; XXXVIII, 559, 643. — Victor Capuan., LXVIII, 318. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1265, 1286. — S. Isidorus Hispal., 122, 123. — Ven. Beda, XCII, 93, 514; XCIV, 272. — Paulus diacon., XCV, 1363, 1438. — Smaragdus abbas, CII, 355, 487. — Druthmarus Christian., CVI, 1438. — Rabanus Maurus, CVII, 1054; CX, 305; CXI, 78. — Amulo Lugdun., CXVI, 174. — Haymo, CXVII, 1135; CXVIII, 601-608, 717-726. — Hincmarus, CXXV, 362. — Radulphus Ardens, CLV, 1969, 2095. — S. Anselmus, CLVIII, 651. — S. Bruno Astens., CLXV, 250, 821, 835. — Godefridus abbas, CLXXIV, 415, 611. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 798, 819.

PARABOLA XIV. — OPERARII VARIIS DIEI HORIS CONDUCTI, EAMDEM MERCEDEM RECIPIENTES. *Matth.* XX, 1.

Paterfamilias qui operarios ad vineam conducit et denarii mercedem promittit, Christus est, qui vocat omnes ad cultum fidei, promittens eis præmium perfectæ beatitudinis. Operarii qui hora prima conducti sunt, hi sunt qui a rudimentis infantiæ cultum fidei consecuti sunt; qui autem hora tertia, hi sunt qui in adolescentia ad fidem accesserunt; qui vero hora sexta conducti sunt, hi sunt qui in juventutis ætate crediderunt; qui autem hora nona accesserunt, illi sunt qui a juventute in senectutem declinantes, Christi gratiam perceperunt; qui vero ultima hora, illi sunt qui jam decrepiti et in extremo vitæ suæ tempore vocati ad Christum venerunt: qui tamen prioribus parem mercedem æternæ beatitudinis accipiunt, in illis conservans Christus justitiam, qui a prima hora nativitatis operati sunt, in istis impendens misericordiam, qui una vitæ hora laboraverunt. S. Hilarius, IX, 1029. — Eusebius Vercell., XII, 273. — Juvencus Aquil., XIX, 260-262. — S. Hieronymus, XXVI, 141; XXIX, 567; XXX, 556. — S. Augustinus, XXXVIII, 530. — S. Prosperus Aquit., LI, 670. — Arnobius, LIII, 576. — Victor Capuan., LXVIII, 309. — S. Gregorius Turonens, LXXI, 167. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1154, 1155. — Alulfus, LXXIX, 1161, 1165. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII, 87. — Paulus diacon., XCV, 1203. — Smaragdus abbas, CII, 102. — Druthmarus Christian., CVI, 1422. — Rabanus Maurus, CVII, 1025; CXI, 77. — Haymo, CXVIII, 154-165. — Hincmarus, CXXV, 362. — S. Bruno Astens., CLXV, 237, 770. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 131, 139. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 797. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 345. — Aelredus abbas, CXCIV, 489. — Innocentius III, CCXVII, 353, 1115.

PARABOLA XV. — OVIS CENTESIMA PERDITA, QUAM PASTOR, RELICTIS 99, REQUISIVIT. *Luc.* XV, 4; *Matth.* XVIII, 12.

Homo habens centum oves, et relictis nonaginta novem perditam ovem quærens, ac repertam humeris revehens, figuram Christi exprimit, qui relictis nonaginta novem angelorum agminibus in cœlis, ovem quæ perierat in Adam, ut bonus pastor, quæsitam in gentibus reperit, atque crucis suæ humeris paradiso reportavit. Tertullianus, I, 1242; II, 992. — S. Hilarius, IX, 1020. — Eusebius Vercel., XII, 635. — S. Ambrosius, XV, 1755. — S. Hieronymus, XXVI, 130; XXIX, 565, 637; XXX, 553. — S. Augustinus, XXXV, 1345. — S. Petrus Chrysol., LII, 639. — Victor Capuan., LXVIII, 302. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1267. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII 520. — Smaragdus, CII, 360. — Druthmarus Christian., CVI, 1409. — Rabanus Maurus, CVII, 1009; CXI, 77. — Walafridus Strab., CXIV, 146. — Haymo, CXVIII, 610. — Paschasius Radbertus, CXX, 614. — S. Petrus Damian., CXLIV, 718. — S. Bruno Astens., CLXV, 225, 413. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 820. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 303. — Innocentius III, CCXVII, 810.

PARABOLA XVI. — PASTOR BONUS, MERCENARII ET OVES, *Joan.*, X, 2.

Pastor bonus qui animam suam dat pro ovibus suis ipse Christus est, qui pro hominibus homo factus mortuus est in cruce. Oves, homines sunt tum gentiles tum Judæi quos omnes in unum ovile congregare vult Christus. Mercenarii, pastores mali qui lucrum animarum non quærunt, sed terrenis commodis inhiant, honore prælationis gaudent, et temporalibus lucris lætantur. Lupus, spiritus est malignus, scilicet diabolus, qui mentes fidelium in tentatione dilaniat, cum alium ad luxuriam pertrahit, alium in avaritiam accendit, alium in superbia erigit, alium per iracundiam dividit, hunc invidia stimulat, illum in fallacia supplantat, etc. S. Cyprianus, IV, 225. — Eusebius Vercellens., XII, 425, 426. — Auctor incertus, XIII, 668. — Luciferus Calarit., XIII, 958. — S. Hieronymus, XXIX, 669. — S. Augustinus, XXXV, 1727-1750; XXXVIII, 754-756. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1127-1130. — Ven. Beda, XCII, 762. — Paulus diacon. XCV, 1341. — Alcuinus, C, 882. — Smaragdus, CII, 285. — Rabanus Maurus, CX, 187, 188. — Haymo, CXVIII, 504-506. — S. Remigius Lugdun., CXXI, 1011. — Anastasius Bibliothec., CXXIX, 686. — Ratherius Veron., CXXXVI, 490. — Radulphus Ardens, CLV, 1873. — S. Anselmus, CLVIII, 670. — S. Bruno Astens., CLXV, 556, 810. — Rupertus abbas, CLXVII, 528. — Hildebertus, CLXXI, 758. — Godefridus abbas, CLXXIV, 318-326. — S. Bernardus, CLXXXIII, 945. — Petrus Cantor, CCV, 116. — Innocentius III, CCXVII, 405-410.

PARABOLA XVII. — PATERFAMILIAS QUI A SERVO IN CONSERVUM IMMISERICORDE REPETIT DEBITUM JAM REMISSUM. *Matth.*, XVIII, 23.

Homo ille et rex cui regnum cœlorum assimilatur, qui rationem cum servis suis posuit, est Redemptor noster, qui cum servis suis rationem facit, quando uniuscujusque meritum districte examinans perpendit. Servus hic qui decem millia talentorum debuit Judaicus est populus, quem Dominus suus, ob suas legis transgressiones, in exterarum potestatem tradidit nationum; sed postea misericordia motus captivitatem absolvit. Liberatus ergo de captivitate, Judaicus populus, non solum Redemptori suo gratias minime egit, sed conservum suum, id est, gentilem populum, quasi sibi obnoxium fatigare non distulit. Conservi qui proterviam servi Domino renuntiarunt, apostoli et prædicatores Evangelii; iratus Dominus tradidit eum tortoribus, id est, in manus Romanorum, qui totam eorum terram vastaverunt, et Jerusalem a fundamento destruxerunt. Tertullianus, I, 1163. — S. Hilarius, IX, 1018-1023. — Eusebius Vercell., XII, 263, 645. — Luciferus Calaritan., XIII, 912. — S. Hieronymus, XXVI, 132; XXIX, 565; XXX, 535. — S. Augustinus, XXXIV, 977; XXXV, 1328. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 121. — Ven. Beda, XCII, 83. — Druthmarus Christian., CVI, 1411. — Rabanus Maurus, CVII, 1013; CXI, 77. — Haymo, CXVIII, 128. — S. Anselmus, CLVIII, 616. — S. Bruno Astens., CLXV, 229, 276. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 621. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 796. — Petrus Lombardus, CXCII, 897. — Richardus de S. Victore, CXCVI, 1157.

PARABOLA XVIII. — PHARISÆUS ET PUBLICANUS. *Luc.* XVIII, 9.

Pharisæus orans in templo, Judæorum est populus, qui ex justificationibus legis extollit merita sua. Publicanus vero gentilis est populus, qui longe a Deo positus confitetur peccata sua: quorum unus superbiendo recessit non justificatus, alter humiliatus confitendo appropinquari meruit exaltatus. S. Cyprianus, IV, 525. — S. Hieronymus,

XXIX, 641. — S. Augustinus, XXXIV, 930; XXXVIII, 653. — Victor Capuan., LXVIII, 314. — Alulfus, LXXIX, 1211, 1228. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 127. — Ven. Beda, XCII, 552; XCIV, 289. — Paulus diacon., XCV, 1395. — Smaragdus, CII, 435, 436. — Rabanus Maurus, CX, 416-418; CXI, 81. — S. Bruno Astens., CLXV, 430-432, 826. — Godefridus abbas, CLXXIV, 549, 555. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 824. — Innocentius III, CCXVII, 473-480.

PARABOLA XIX. — Porta coeli angusta, via salutis arcta. *Luc.* XIII, 24.

Per angustam portam aula salutis intratur, quia per labores necesse est ac jejunia ut fallentis sæculi illecebra vincatur. Non ideo dicitur angusta porta et arcta via, quia jugum Christi asperum sit et sarcina gravis, sed quia labores finire pauci volunt. Lata via est sæculi ad voluptates, quas appetunt homines; angusta quæ per labores et jejunia panditur. Per latam multi ambulant, angustam pauci inveniunt. Latam non quærimus, nec inventione opus est, et sponte se offert, et errantium via est. Angustam vero nec omnes inveniunt, nec qui invenerunt statim ingrediuntur per eam: siquidem multi, inventa veritatis via, capti sæculi voluptatibus, de medio itineris revertuntur. Eusebius Vercellens., XII, 625. — Luciferus Calaritan., XIII, 900. — S. Hieronymus, XXIX, 635. — S. Augustinus, XXXIV, 975-989. — S. Paterius, LXXIX, 1043. — Alulfus, LXXIX, 1216. — Ven. Beda, XCII, 507. — Rabanus Maurus, CVII, 840-845; CX, 456. — Walafridus Strab., CXIV, 110. — S. Bruno Astensis, CLXV, 129. — *Zacharias* Chrysopolit., CLXXXVI, 153, 154.

PARABOLA XX. — Pueri canentes et lamentantes in foro. *Matth.* XI, 17.

Pueri isti qui sedent in foro canentes et lamentantes, Judæorum generationem significant. Forum autem Dominicum vel synagoga vel ipsa est Jerusalem, in qua præceptorum cœlestium jura recondebantur, ubi ad coæquales suos loquebantur. Saltationis verbo non histrionici motus, non sinuati corporis rotatus, sed impigri devotio cordis, et religiosa membrorum designatur agilitas. S. Hilarius, IX, 981. — Eusebius Vercellens., XII, 207. — S. Augustinus, XXXIV, 975. — Ven. Beda, XCII, 57, 58. — Rabanus Maurus, CVII, 912, 913. — S. Bruno Astens., CLXV, 170.

PARABOLA XXI. — Sagena in mare missa. *Matth.* XIII, 45.

Sagena hæc, sancta Ecclesia est, quæ et piscatoribus est commissa, et per eam quisque ad æternum regnum a præsentis sæculi fluctibus trahitur, ne in æternæ mortis profunda mergatur. Quæ ex omni genere piscium congregat, quia ad peccatorum veniam sapientes et fatuos, liberos et servos, divites et pauperes, fortes et infirmos vocat, sed littus hoc finem mundi hujus indicat; sagena sanctam Ecclesiam quam trahebat. Et quidem boni pisces, hoc est, boni homines, tunc recipiuntur in vasa, hoc est, in æternas ducentur mansiones; mali autem foras mittentur, in caminum videlicet ignis, ubi erit fletus et stridor dentium. — Aliter: sagena est Evangelii prædicatio, quæ omnes bonos et malos trahit ad Ecclesiam; mare, mundus; littus, finis sæculi; pisces in vasa collecti, sancti in cœlum admissi; pisces foras missi, reprobi in infernum detrusi. — S. Hilarius, IX, 996. — Eusebius Vercellens., XII, 229, 230. — S. Hieronymus, XXVI, 95; XXIX, 559; XXX, 552. — S. Petrus Chrysolog., LII, 331. — Victor Capuan., LXVIII, 248. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1116. — S. Paterius, LXXIX, 1041. — Alulfus, LXXIX, 1161. — Ven. Beda, XCII 70. — Druthmarus Christian., CVI, 1376. — Rabanus Maurus, CVII, 954; CXI, 240. — Walafridus Strab., CXIV, 134. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 506. — Remigius Lugdun., CXXI, 1006. — S. Odo abbas, CXXXIII, 493. — S. Bruno Astens., CLXV, 192. — Godefridus abbas, CLXXIV, 719. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 761, 795. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 235.

PARABOLA XXII. — Samaritanus curans eum qui in latrones inciderat, infuso in plagas oleo et vino. *Matth.* XVIII, 23.

Homo descendens ab Jerusalem in Jericho, ipse Adam intelligitur in genere humano; Jerusalem, civitas pacis, illa cœlestis Jerusalem, a cujus beatitudine lapsus est. Jericho, luna interpretatur et significat mortalitatem nostram, propter quod nascitur, crescit, senescit et occidit. Latrones, diabolus et angeli ejus qui eum spoliaverunt immortalitate, et plagis impositis, scilicet peccata suadendo, reliquerunt semivivum, quia ex parte qua potest intelligere et cognoscere Deum, vivus est homo; ex parte qua peccatis contabescit et premitur, mortuus est, et ideo semivivus dicitur. Sacerdos autem et levita qui, eo viso, prætererierunt, sacerdotium et ministerium Veteris Testamenti. Samaritanus, Christus est; alligatio vulnerum, cohibitio peccatorum; oleum, consolatio spei bonæ; vinum, exhortatio ad fortiter operandum; jumentum, Christi caro; stabulum, Ecclesia; altera dies, resurrectio; duo denarii, duo præcepta charitatis; stabularius, apostoli, etc. Eusebius Vercellens., XII, 593. — S. Ambrosius, XV, 1717-1719. — S. Hieronymus, XXIX, 629; XXX, 573. — S. Augustinus, XXXV, 1340. — S. Fulgentius, LXV, 931. — S. Paterius, LXXIX, 1062. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 124. — S. Eligius, LXXXVII, 627. — Ven. Beda, XCII, 468. — Smaragdus abbas, CII, 446. — Rabanus Maurus, CX, 419; CXI, 80. — Godefridus abbas, CLXXIV, 570.

PARABOLA XXIII. — Seminans cujus semen cecidit aliud secus viam, aliud in petrosa, aliud in spinas, aliud in terram bonam fecitque fructum centesimum, sexagesimum trigesimum. *Matth.* XIII, 4.

Semen est verbum Dei; seminans, Christus Deus; exiit ad seminandum, de sinu Patris exiens venit in mundum, et verbum veritatis vel per se, vel per eos quos instituit, seminavit; quod cecidit secus viam, et conculcatum a transeuntibus, et a volucribus, id est a dæmonibus raptum; quod cecidit in petrosa, id est in præcordia quæ nullis disciplinæ studiis erudita, nullis tentationum probationibus emollita, dulcedines tantum audiunt sermonis ac promissis cœlestibus ad horam delectantur, sed in tempore tentationis recedunt; quod in spinas, sollicitudo sæculi suffocat; quod autem in bonam terram, hoc est fidelis electorum conscientia quæ fructificat et fructum affert. Tertullianus, II, 145. — S. Hilarius, IX, 993. — Eusebius Vercell., XII, 221. — S. Hieronymus, XXVI, 86; XXIX, 557, 587, 625; XXX, 551, 602. — S. Augustinus, XXXV, 1396; XXXVIII, 470, 538. — Victor Capuan. LXVIII, 286. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1131. — Alulfus, LXXIX, 1181. — Ven. Beda, XCII, 65, 167, 429, XCIV, 345. — Paulus diacon., XCV, 1208. — Smaragdus abbas, CII, 109. — Druthmarus Christian., CVI, 1371. — Rabanus Maurus, CVII, 939. — Walafridus Strab., CXIV, 130. — Haymo, CXVIII, 163, 172. — S. Bruno, CLXV, 190. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Godefridus abbas, CLXXIV, 153. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 791. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 224. — Isaac de Stella, CXCIV, 1749, 1756, 1774, 1777. — Petrus Blesensis, CCVII, 818. — S. Martinus Legion., CCVIII, 905.

PARABOLA XXIV. — Servus vigilans noctu, et dominum a nuptiis revertentem exspectans. *Luc.* XII, 36.

Dominus a nuptiis revertens, Christus est, judicaturus veniens e cœlo; pulsabit, mortem præsagiendo; vigiles servos faciet discumbere, id est in æterna quiete refoveri, suæ lucis illustratione satiando. S. Hilarius, IX, 1058. — Eusebius Vercell., XII, 513. — Juvencus Aquil., XIX, 295. — S. Hieronymus, XXVI, 182; XXIX, 635. — S. Augustinus, XXXIV, 989. — S. Petrus Chrysolog., LII, 272. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1124; LXXIX, 1215. — Ven. Beda, XCII, 495. — Smaragdus, CII, 538. — Druthmarus Christian., CVI, 1461. — Rabanus Maurus, CVII, 1080, 1084. — S. Bruno Astens., CLXV, 132, 398-400. — Godefridus abbas, CLXXIV, 726, 731. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 472. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1825. — Innocentius III, CCXVII, 655-660.

PARABOLA XXV. — Sumptus ante bellum et ante turris ædificationem computandi. *Luc.* XIV, 28.

Homo turrem ædificans et rex parans bellum Christi designant discipulum, cui in omnibus aspiciendus est finis, et omne quod agitur præveniri per studium considerationis debet. Turris ædificanda, turris est humilitatis, quæ non expensas colligendo sed potius dispergendo construitur. Rex adversarius Judicem exprimit supremum, ad quem Christianus mittere debet legationem lacrymas suas, mittere misericordiæ opera, mactare in ara ejus hostias placationis, etc. Eusebius Vercell., XII, 655. — S. Hieronymus, XXIX, 636. — S. Augustinus, XXXIV, 990; XXXV, 1343. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1274. — Ven. Beda, XCII, 517, 518. — Smaragdus abbas, CII, 532-534.

PARABOLA XXVI. — Sinapis granum. *Matth.* XIII, 31.

Regnum cœlorum prædicatio Evangelii est et notitia Scripturarum quæ ducit ad vitam. Homo qui seminat, vel Salvator qui in animis credentium seminat, vel ipse homo qui seminat in agro suo, id est in semetipso et in suo corde. Granum sinapis, Evangelii prædicatio, quæ mi-

minima est ex omnibus disciplinis, humilia scilicet prædicans, et a philosophis contempta. Hæc autem prædicatio quæ parva videbatur in principiis, cum vel in anima credentis, vel in toto mundo sata fuerit, non exsurgit in olera, sed crescit in arborem, ita ut volucres cœli, quas vel animas credentium, vel fortitudines Dei servitio mancipatas sentire debemus, veniant et habitent in ramis ejus. Ramos puto evangelicæ arboris, quæ de grano sinapis creverit, dogmatum esse diversitates, in quibus supradictarum volucrum unaquæque requiescit. Tertullianus, II, 436. — S. Sixtus papa, V, 86. — S. Hilarius, IX, 994. — Eusebius Vercell., XII, 227. — S. Ambrosius, XV, 1746. — Juvencus Aquil., XIX, 213. — S. Hieronymus, XXVI, 90; XXIX, 558, 588, 635; XXX, 532, 604. — S. Augustinus, XXXV, 1326. — S. Petrus Chrysol., LII, 475. — S. Maximus Taurin., LVII, 505. — Victor Capuan., LXVIII, 286. — S. Paterius, LXXIX, 1063, 1183. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 67, 172, 506. — Druthmarus Christian., CVI, 1375. — Rabanus Maurus, CVII, 948, 949; CXI, 76. — Walafridus Strab., CXIV, 132. — S. Petrus Damian., CXLIV, 587. — S. Bruno Astens., CLXV, 191, 221, 772, 775. — Rupertus abbas, CLXVII, 1561; CLXIX, 545. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 793. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 227.

PARABOLA XXVII. — TALENTA IN SERVOS DISTRIBUTA, QUORUM UNI QUINQUE, ALTERI DUO, TERTIO UNUM DATUM. *Matth.* XXV, 14.

Homo peregre proficiscens, qui tradidit bona sua servis suis, Christus est, qui post resurrectionem suam ad cœlos regrediens, tradidit evangelicam gratiam evangelicis negotiatoribus fœnerandam. Sed primus servus in quinque talentis sibi datis, quinque libros legis accepit, quos doctrina vel opere decem præceptorum ampliavit. Alter in duobus talentis, duo Testamenta promeruit, eaque morali ac mystico sensu pie dispensando duplicavit. Tertius sub figura unius talenti gratiæ donum acceptum in terrenis voluptatibus obscuravit, ideoque projectus est in infernum, quia nullum inde operatus est fructum. Alii in primo servo quinque sensus cordis et corporis acceptos, in secundo intelligentiam et opus, in uno, rationem intellexerunt. S. Hilarius, IX, 1061, 1062. — Eusebius Vercell., XII, 517. — Luciferus Calarit., XIII, 974. — Juvencus Aquil., XIX, 500. — S. Hieronymus, XXII, 828; XXVI, 185, 186; XXIX, 569, 576; XXX, 559. — S. Augustinus, XXXVIII, 580, 581. — S. Prosperus Aquit., LI, 695. — Victor Capuan., LXVIII, 304, 336. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1106. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 124, 127. — Ven. Beda, XCII, 108. — Paulus diacon., XCV, 1442, 1551. — Smaragdus, CII, 497-500. — Druthmarus Christian., CVI, 1465, 1512. — Rabanus Maurus, CVII, 1089; CXI, 79, 82. — Radulphus Ardens, CLV, 1575, 1786, 2107. — S. Anselmus, CLVIII, 642. — S. Bruno Astens., CLXV, 279, 281, 829, 1062. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hildebertus, CLXXI, 779-783. — Godefridus abbas, CLXXIV, 929, 935. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 800. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 480.

PARABOLA XXVIII. — THESAURUS ABSCONDITUS IN AGRO. *Matth.* XIII, 34.

Thesaurus, cœleste est desiderium. Ager vero in quo thesaurus absconditur, disciplina studii cœlestis. Quem profecto agrum, venditis omnibus, comparat, qui voluptatibus carnis renuntians, cuncta sua terrena desideria per disciplinæ custodiam cœlestis calcat, ut nihil quod caro blanditur, liceat, nihil quod carnalem vitam trucidat, spiritus horrescat. Aliter: Thesaurus est aut Dei verbum quod in carne Christi videtur absconditum, aut sanctæ Scripturæ, in quibus reposita est notitia Salvatoris; quem cum quis in eis invenerit, debet omnia istius sæculi emolumenta contemnere, ut illum possit habere, quem repererit. Quod autem sequitur: *quem cum invenerit homo abscondit*, idcirco dicitur, non quod de invidia faciat, sed quod timore servantis et nolentis perdere abscondat in corde suo, quem pristinis prætulit facultatibus, etc. S. Hilarius, IX, 995. — Eusebius Vercell., XII, 231. — S. Hieronymus, XXVI, 94; XXIX, 559; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326. — Arnobius, LIII, 575. — Victor Capuan., LXVIII, 288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1115. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 120. — Ven. Beda, XCII, 69. — Paulus diacon., XCV, 1561. — Druthmarus Christian., CVI, 1375. — Rabanus Maurus, CVII, 952, 953; CXI, 77. — Walafridus Strab., CXIV, 135. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 502. — Radulphus Ardens, CLV, 1671. — S. Bruno Astens. CLXV, 192, 837, 1068. — Rupertus abbas, CLXVIII, 1361. — Godefridus abbas, CLXXIV, 719. — Hugo de S. Victore CLXXV, 794. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 235. — Joan. Algrinus, CCVI, 629.

PARABOLA XXIX. — VILLICUS INIQUUS, FACIENS SIBI AMICOS DE MAMMONA INIQUITATIS UT OFFICIO PRIVATUS, AB EIS RECIPIATUR. *Luc.* XVI, 1.

Dispensator prodigus quem dominus suus a villicatu amoveri præcipit, et fraudem faciens domino suo relaxavit debitoribus suis partem, ut haberet unde in posterum viveret, ad exemplum nostri proponitur. Nam si ille a domino suo laudari promeruit, qui fraudem et faciens in posterum sibi de alienis rebus providit, quanto magis Christo placere possumus, si ex rebus nostris misericordiam indigentibus faciamus, a quibus recipi in tabernacula æterna possimus. Aliter: *Homo dives*, Christus; *villicus*, quilibet homo; *dissipare bona*, malus rationis usus; *vocavit illum*, mors; *ratio villicationis*, judicium; *fodere non valeo*, sincera confessio; *mendicare erubesco*, peccatoris confusio, etc. Eusebius Vercell., XII, 611. — S. Ambrosius, XV, 1764. — S. Gaudentius, XX, 973. — S. Hieronymus, XXIX, 638. S. Augustinus, XXXIV, 990; XXXV, 1348; XXXVIII, 649. — S. Petrus Chrysolog., LII, 546. — Victor Capuan., LXVIII, 309. — Alulfus, LXXIX, 1218. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 126. — Ven. Beda, XCII, 529; XCIV, 284. — Paulus Winfridus, XCV, 1370. — Smaragdus, CII, 417. — Rabanus Maurus, CX, 396; CXI, 81. — Haymo, CXVIII, 646, 653. — Radulphus Ardens, CLV, 2017. — S. Anselmus, CLVIII, 635. — S. Odo, CLX, 1121, 1127, 1151. — S. Bruno Astens., CLXV, 420, 826. — Godefridus abbas, CLXXIV, 524, 536. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 821. — S. Ogerius, CLXXXIV, 1021-1031. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 540. — Innocentius III, CCXVII, 427.

PARABOLA XXX. — VINEA LOCATA, CUJUS CONDUCTORES OCCIDERUNT HERI SERVOS ET FILIUM. *Matth.* XXI, 33.

Homo qui vineam plantavit Dei portat figuram, qui condidit Jerusalem, in qua ædificavit turrim et torcular fodit, altare videlicet et templum, et sepem circumdedit, id est angelorum munitione vallavit; coloni autem quibus vineam locat, populus est Israel, qui sub divino cultu possedit Jerusalem. Servi autem qui tempore fructuum missi interfecti sunt a colonis, prophetæ intelliguntur quorum sanguis effusus est a Judæis, dum ab eis quærerent justitiæ fructum et legis. Filius autem novissime missus, quem ejectum coloni extra vineam occiderunt, Christus est, quem crucifixerunt Judæi, ejicientes eum extra portas Jerusalem. Coloni autem quos Dominus vineæ perdidit, iidem populi Judæorum intelliguntur, qui olim, ut videntur, dispersi sunt atque peremptl. Illi autem agricolæ alii, ad quos vinea transferri præcipitur, significant apostolos, vel successores apostolorum, etc. S. Hilarius, IX, 1011, 1012. — Eusebius Vercell., XII, 288. — Luciferus Calarit., XIII, 912. — S. Hieronymus, XXVI, 156, 157; XXIX, 570, 600, 644; XXX, 557, 623, 624. — S. Augustinus, XXXVIII, 531. — Arnobius, LIII, 577. — Victor Capuan., LXVIII, 317. — S. Isidorus Hispalens., LXXXIII, 122. — Ven. Beda, XCII, 94, 95, 249; XCIV, 372. — Paulus Winfridus, XCV, 1258. — Druthmarus Christian., CVI, 1156. — Rabanus Maurus, CVII, 1049; CXI, 75. — Haymo, CXVIII, 244. — Hincmarus, CXXV, 363. — S. Petrus Damian., CXLV, 1085. — S. Bruno Astens., CLXV, 248, 795, 852. — Rupertus abbas, CLXVII, 508, 1292, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 761, 826. — S. Bernardus, CLXXXIII, 687. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 386.

PARABOLA XXXI. — VIRGINES DECEM, QUINQUE PRUDENTES ET QUINQUE FATUÆ. *Matth.* XXV, 1.

Quinque virgines sapientes, omnes animæ sanctæ intelliguntur, quæ quoniam per quinque sensus corporis nullam admittunt cordis corruptionem, idcirco quinario numero computantur. Quinque virgines fatuæ quæ non habent in vasis suis oleum, illæ animæ sunt quæ habent quidem integritatem corporum, sed non servant intra conscientiam boni operis testimonium dum in facie gloriantur apud homines, et non in corde apud Deum; ideo quod quia in vasis pectorum suorum mentis splendorem non gerunt, adveniente Domino, a regni ejus gaudio excluduntur. Aliter: Sponsus et sponsa, Christus et Ecclesia; lampades, animarum splendentium lumen; oleum, fructus boni operis; vasa, humana corpora; vendentes, sacerdotes; nuptiæ, assumptio immortalitatis; mora sponsi, pœnitentiæ tempus; exspectantium somnus, quies credentium; nocte media clamor, tubæ vox est in extremo judicio, etc. S. Hilarius, IX, 1060. — Eusebius Vercell., XII, 314-316. — Juvencus Aquil., XIX, 296. — S. Hieronymus, XXVI, 184, 185; XXIX, 575, 576; XXX, 559. — S. Augustinus, XXXVIII, 573. — Arnobius

LIII, 578. — Victor Capuan., LXVIII, 335, 336. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1119. — Alulphus, LXXIX, 1168. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 124. — Ven. Beda, XCII, 106. — Smaragdus, CII, 548-552. — Druthmarus Christian., CVI, 1463. — Rabanus Maurus, CVII, 1084; CXI, 79. — Radulphus Ardens, CLV, 1609. — S. Bruno Astens., CLXV, 265, 397, 860, 1073. — Rupertus abbas, CLXVII, 1565. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 790. — Hermannus, CLXXX, 78. — S. Ogerius abbas, CLXXXIV, 1043-1049. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 477-480.

PARABOLA XXXII. — ZIZANIA QUÆ SEMINI SUPERSEMINAVIT INIMICUS. *Matth.* XIII, 24.

Homo sator est Christus; ager, mundus; bonum semen, filii lucis; zizania, filii iniquitatis; homines dormientes, prælati negligenter agentes; inimicus, diabolus; herba nascens, ad meliora proficiens fructus ejus, bonum opus illius: messis, consummatio sæculi; messores, angeli; alligatio zizaniorum in fasciculos innuit unius criminis consortes, unius pœnæ futuros esse participes; triticum, sancti; horreum, mansio cœlestis. Præterea, in hac parabola zizaniorum, Christus docet bonam voluntatem, et cautelam, et patientiam, et discretionem, et longanimitatem, et justitiam, etc. S. Hilarius, IX, 993. — Eusebius Vercell., XII, 225. — Juvencus Aquil., XIX, 212-215. — S. Hieronymus, XXVI, 85-89; 93, 94; XXIX, 538, 587, 623; XXX, 552. — S. Augustinus, XXXV, 1326, 1367; XXXVIII, 470. — S. Petrus Chrysolog., LII, 471. — Victor Capuan., LXVIII, 286-288. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1161; LXXVII, 381. — Ven. Beda, XCII, 65, 172. — Druthmarus Christian., CVI, 1374. — Rabanus Maurus, CVII, 947; CXII, 950. — Walafridus Strab., CXIV, 132. — S. Bruno Astens., CLXV, 851, 1064. — Rupertus abbas, CLXVII, 1564. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 792. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 226-233. — Innocentius III, CCXVII, 1002.

Plures aliæ in Novo Testamento exstant parabolæ; quas a Patribus explanatas si lector desideraverit, adeat Indicem tum homiliarum, tum sermonum de Scripturis.

LI

INDEX TUM VIRORUM TUM MULIERUM

VETERIS TESTAMENTI CLARISSIMORUM,

DE QUIBUS PATRES IN SCRIPTIS QUOCUNQUE MODO EGERUNT

ORDINE NOMINUM ALPHABETICO DIGESTUS, SED IN HOC ALPHABETO SERVATUR PATRUM ORDO CHRONOLOGICUS.

—

MONITUM.

Hoc in Indice, velut et in sequenti, ne longius traberetur, et sic lectorem minus adjuvaret quam retardaret, non omnino omnium virorum sive nomina sive loca ubi in Patrologia occurrunt, retulimus; ad hoc enim præstandum nihil aliud nobis curandum fuisset quam sæpe sæpius quorumdam Patrum fere tota scripta transcribere; sed præcipua tantum memoravimus, nullum exhibentes textum, sed tomum et paginam indicantes numeris, quos si lector adire voluerit, desiderata inveniet. Aliquando lector revocatur ad numeros crassiores textui insertos.

AARON, frater Moysi, et insignis miraculorum socius, in lege sacerdos Domini primus, cujus virga sorte electa, fronde et germine floruit. Annorum centum viginti trium natus, juxta præceptum Domini mortuus est in monte Hor, ubi sepultus jacet. Tertullianus, II, 517, 937. — S. Cyprianus, IV, 514, 679. — S. Hilarius, IX, 746-748. — S. Ambrosius, XIV, 1060; XV, 1510; XVI, 106, 560, 561, 890, 1113, 1202, 1203, 1204, 1225, 1228; XVII, 25. — S. Hieronymus, XXIII, 881; XXVII, 185. — S. Augustinus, XXXIV, 599, 645, 684, 714; XXXIX, 1801; XLI, 419, 534, 536. — S. Prosper, LI, 539. — S. Petrus Chrysolog., LII, 451, 502. — S. Salvianus, LIII, 44, 45. — S. Leo Magnus, LIV, 145, 154. — Cassiodorus, LXX, 534. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 455, 872, 1244; LXXVII, 27, 28; LXXIX, 409, 410. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 109, 138. — B. Alcuinus, C, 637; CI, 1231. — Rabanus Maurus, CVIII, 226, 333, 334, 683, 684, 874; CIX, 26, 1087, 1088, 1089; CXI, 52. — Walafridus Strab., CXIII, 302, 442; CXIV, 819 *et seqq.* — S. Bruno Astens., CLXIV, 241, 245, 246, 333 *et seqq.*, 369, 370. — Rupertus abb., CLXVII, 590, 596, 776, 790, 794, 869, 888; CLXVIII, 879, 1368, 1369. — Godefridus abb., CLXXIV, 447. — Petrus Lombardus, CXCI, 895. — Garnerius, CXCIII, 197. — Volbero abb., CXCV, 1026, 1047. — Richardus de S. Victore, CXCVI, 332, 334. — Adamus Scot., CXCVIII, 731, 735. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1251, 1254. — Hugo Eterianus, CCII, 257. — Philippus de Harveng, CCIII, 668-670. — Petrus Cantor, CCV, 122. — Thomas Cisterc., CCVI, 170. — Alanus de Insulis, CCX, 221.

ABDEMELECH, qui interpretatur *assumptus a Domino*, propugnator et patronus Jeremiæ. S. Ambrosius, XVI, 767.

ABDIAS, de terra Sichem ortus, sub Ochosia centum pavit prophetas. Eliæ factus discipulus prophetavit; propria morte obiit, et sepultus est in Sebastia civitate cum patribus suis. S. Hieronymus, XXV, 1097-1099, 1101, 1102; XXVI, 537. — Dexter Barcinon., XXXI, 116 118. — S. Augustinus, XLI, 587. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115, 117. — Rabanus Maurus, CXI, 68. — Haymo, CXVII, 119 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVIII, 377, 378. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 372.

ABEL, filius Adam et pastor ovium, in vita innocens, in morte patiens, post mortem non silens, in martyrio primus, in obedientia summus, in sacrificiis Deo placens, in meritis fratri displicens; quem Cain impius et parricida novus, stimulante invidia, ferro prostravit. Tertullianus, II, 601, 607. — S. Cyprianus, IV, 353, 667. — S. Zeno, XI, 315. — Philastrius, XII, 1116. — S. Ambrosius, XIV, 315 *et seqq.*, 318, 320, 329, 537, 361, 956; XV, 317, 819, 1079, 1080; XVII, 813, 815. — Juvencus, XIX, 350. — S. Hieronymus, XXV, 257; XXVI, 173. — S. Augustinus, XXXV, 2017, 2154; XXXVI, 412; XXXVII, 1569, 1846; XL, 748, 1740; XLI, 437, 438, 445, 456, 460, 461, 614; XLII, 259; XLV, 1575. — S. Prosperus, LI, 625. — S. Petrus Chrysolog., LII, 109. — S. Salvianus, LIII, 38. — S. Maximus Taurin., LVII, 798. — Cassiodorus, LXX, 890. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 524, 671; LXXVI, 969; LXXVII, 1053; LXXIX, 199. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 100, 131, 225 *et seqq.* — B. Alcuinus, C, 518, 768. — Rabanus Maurus, CVII, 501; CXI, 32; CXII, 790. — Walafridus Strab., CXIII, 98. — Angelomus, CXV, 146. — Paschasius Radbertus, CXX, 674, 675. — Guibertus abb., CLVI, 78 *et seqq.* — S. Bruno Astens., CLXIV, 157 *et seqq.*, 172. — Rupertus abb., CLXVII, 322, 325, 328; CLXVIII, 196; CLXIX, 1258 *et seqq.*; CLXX, 391. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 44, 630. — Herveus

— S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 104. — B. Alcuinus, C, 538. — Rupertus abb.. CLXVII, 390, 419. — Petrus Lombardus, CXCII, 146, 147. — Volbero abb., CXCV, 1040. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1096, 1103.

ISSACHAR, filius Jacob, studiosus in laboribus terræ, possidens Galilæam, et de benedictionis suæ fructibus dona porrigens regibus. S. Ambrosius, XIV, 683. — Rufinus, XXI, 319. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106, 135. — B. Alcuinus, C, 1131. — Rabanus Maurus, CXI, 43.

JACOB, filius Isaac natus in terra Chanaan. dilectus matris, supplantator patris, humilis quoque et simplex, et innocentem habitans domum. Hic, postquam primogeniti præripuit benedictionem, obediens matri, et fraternam fugiens iracundiam, exsul effectus servitutem longam sustinuit; sed dum consortio egeret hominum, comitatum meruit angelorum. Hic Domino colluctatus prævaluit; facie ad faciem Deum vidit; famis inopia pulsus, cum præclara progenie ingressus est in Ægyptum Emensis centum quadraginta septem annis, naturæ reddidit debitum, sepultusque est cum patribus suis. Tertullianus, I, 1208; II, 356, 357. — S. Cyprianus, IV, 667. — S. Hilarius, IX, 336, 482, 658, 707, 755. 756, 878: X, 119, 141, 554, 380. 381, 658. — S. Zeno, XI, 316, 428, 432, 433. — S. Ambrosius, XIV, 317, 329, 597 *et seqq.*, 601, 615, 621, 624, 628, 641; XVI, 36, 960, 1019, 1050, 1085, 1216, 1320, 1321, 1343, 1344; XVII, 818, 843, 844. — Juvencus, XIX, 566, 568 *et seqq.* — S. Hieronymus, XXIII, 413, 528, 988; XXIV, 657, 807, 875; XXV. 924, 825. 930, 1241; XXVI, 518. — S. Augustinus, XXXII. 739; XXXVI, 306, 327, 957, 1015; XXXVII, 1397, 1528, 1771, 1772, 1936, 1937; XXXVIII, 34, 37. 39, 41, 45, 47, 53, 56, 557, 681, 1275. — S. Prosper, LI, 696. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermonibus 70, 73, 131, 147, 154. — S. Leo Magnus, LIV, 241. — S. Maximus Taurin., LVII, 608, 799. — S. Fulgentius, LXV, 437, 697, 608 *et seqq.* — S. Gregorius Magnus, LXXV, 524, 671, 672, 674, 690, 959; LXXVI, 408, 563, 789, 829, 830, 955, 970; LXXVII, 33, 474, 668, 980, 981; LXXIX, 52, 132. 133, 402, 655. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105, 154, 255-258, 264, 266. — Ven. Beda, XCII, 397. — B. Alcuinus, C. 519, 552, 1105. — Rabanus Maurus, CVII, 582, 589, 591, 605. 609, 610. 615, 616, 615, 647. 650, 654, 666; CXI. 38. 339, 357. — Valafridus Strab., CXIII, 150. 155 *et seqq.*, 162, 174. — Angelomus Luxov., CXV. 206. — Haymo, CXVIII, 909. — S. Petrus Damian, CXLV, 1004 *et seqq.* — S. Bruno Astens., CLXIV, 204, 205 *et seqq.*, 216 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 449 *et seqq*, 465, 470, 474, 497, 541, 518; CLXVIII, 359, 360, 878, 1312, 1313, 1332, 1585; CLXIX, 95, 101, 408. — Godefridus abb., CLXXIV, 101. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 58, 59, 489 *et seqq.*, 650, 652, 654; CLXXVI, 1213; CLXXVII, 641, 642. 697, 698. — Herveus, CLXXXI, 1655. — S. Bernardus, CLXXXIV, 756, 1276; CLXXXV, 167. — Petrus Lombardus, CXCI, 896; CXCII, 493-495. — Garnerius, CXCIII, 159, 231. — Volbero abb., CXCV, 1270. — Adamus Scotus, CXCVIII, 821. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1115, 1121, 1140. — Alanus de Insulis, CCX, 543. — Petrus Pictavicus, CCXI, 858, 1153.

JAHEL, Haber uxor, quæ Sisaræ Chananæorum ducis ligno tempora transfixit, et sic victoriam reportavit. Ven. Beda, XCIII, 423. — Rabanus Maurus, CVIII, 1136; CXI, 56. — S. Petrus Damian., CXLV, 1081. — Rupertus abb.. CLXVII, 1033. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1275.

JAPHET, filius Noe, qui interpretatur latitudo, et ideo dicitur gentium pater. S. Hilarius, X, 1033. 1034. — Philastrius, XII, 1243. — S. Ambrosius, XIV, 363, 412; XVI, 1169. — Juvencus, XIX, 332. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 103, 236. — B. Alcuinus, C, 532. — Rabanus Maurus, CVII, 525, 526; CIX, 281. — Ven. Guibertus, CLVI, 109.

JECHONIAS, filius Joachim regis Judæ, et ipse rex qui a Jeremia vocatur *Sterilis*. S. Augustinus, XXXIV, 1076; XXXVIII, 341. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 862. — B. Alcuinus, C, 725.

JEHU, filius Josaphat, rex Israel, qui Jezabel occidit et septuaginta filios Achab. S. Augustinus, XL, 520. — Rabanus Maurus, CIX, 232, 238, 498. — Valafridus Strab., CXIII, 685. — Haymo, CXVII, 13. — Rupertus abb., CLXIX, 886.

JEPHTE, Galaadites, felix in præliis, affectum pietatis exsuperans tolerantia mentis; hic enim voverat Deo, ut si quid illi post victoriam revertenti primum occurreret, immolaret. Nam rediens ex hostibus, Ammonitarum triumphator, ne pollueretur labe perjurii, pollicitam sponsionem complevit, ac filiam, quæ victori occurrerat, immolavit. Judicavit Israel sex annis, et mortuus est sepultusque in civitate Galaad, quæ est in dimidia tribu Manassæ. S. Ambrosius, XIV, 858; XVI, 168, 169, 267, 331; XVII, 266. — S. Hieronymus, XXIII, 249, 373; XXIV, 755; XXVII, 261. — S. Augustinus, XXXIV, 810, 812, 814, 817-819; XLI, 35, 815, 816, 820. — S. Petrus Chrysolog., LII, sermo 55. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 111, 139, 388 *et seqq.* — Ven. Beda, XCIII, 428. — Rupertus abb., CLXVII, 1040. — Godefridus abb., CLXXIV, 35. — Hugo de S. Victore, CLXXV. 680; CLXXVII, 325-327, 329 *et seqq.* — Herveus, CLXXXI, 1659. — Alanus de Insulis, CCX, 344.

JEREMIAS ex tribu sacerdotali ortus, in vico Anathor, qui est tribus millibus ab Jerusalem, sacerdos in Judæa positus, propheta in gentibus consecratus, antequam plasmaretur agnitus, antequam procederet sanctificatus, et ut virgo permaneret, admonitus. Hic prædicare puer cœpit, arguens populum ob delicta, et sæpius cohortans ad pœnitentiam, sed plebis perfidæ sævientis crudelitate afficitur sæpe atque ligatur, in carcerem etiam mittitur, projicitur in lacum, catenis cingitur, ad ultimum apud Taphnas in Ægypto a populo lapidatur. Tertullianus, II, 137. — S. Hilarius, IX, 233, 1032; X, 136. — S. Zeno, XI, 410, 411. — Philastrius, XII, 1232. — S. Ambrosius, XVI, 334; XVII, 561. — S. Hieronymus, XXIII, 413, 566, 567; XXIV. 61, 681. 682, 815, 816, 834, 835, 967; XXV, 104, 587-539, 592, 624, 640, 665, 731. — S. Augustinus, XXXIII, 816; XXXIV, 341; XXXVII, 1917; XLI, 236, 582, 583, 591; XLV, 1429. — Cassianus. L, 85. — Cassiodorus, LXX, 176. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 636; LXXVI, 797, 862; LXXVII, 20, 197, 258, 891. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114, 142, 167, 168, 422. — B. Alcuinus, CI, 1122, 1127. — Rabanus Maurus, CXI, 76, 77. 797, 798, 959, 960, 1050, 1051. — Valafridus Strab., CXIV, 9 *et seqq*, 40. — Haymo, CXVII, 12, 222; CXVIII, 891 — Guibertus abb., CLVI, 449. — Rupertus abb., CLXVII, 1363, 1365; CLXVIII, 879. — Godefridus abb., CLXXIV, 289. — S. Bernardus. CLXXXII, 333. — Adamus Scotus, CXCVIII, 824. — Hugo Eterianus, CCII, 257. — Philippus de Harveng, CCIII, 1103. — Petrus Cantor, CCV, 39, 40, 172, 173, 185. — Petrus Blesens., CCVII, 362. — S. Martinus Legion., CCVIII, 795.

JEROBOAM, qui decem tribus a domo David et a templo Dei separans, ad idololatriam perduxit. S. Ambrosius, XVI, 217. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermone 27. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 598. — S. Isidorus Hispal.. LXXXIII, 170. — S. Agobardus, CIV, 233. — Rabanus Maurus, CIX, 199, 1099; CXI, 59. 64. — Rupertus abb., CLXVII, 1276; CLXIX, 384; CLXX, 381. — Godefridus abb., CLXXIV, 311.

JESUS, sacerdos magnus. S. Hieronymus, XXIII, 288, 562. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115. — Rabanus Maurus, CXI, 65.

JESUS, filius Sirach. Philastrius, XII, 1171. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII. 165, 166.

JETHRO, sacerdos Madianitarum, cujus filiam Moyses duxit in uxorem. — S. Ambrosius, XIV, 329. — S. Augustinus, XXXIV, 619. — Rabanus Maurus, CVIII, 87, 88.

JEZABEL impia, Achab regis impii conjux, quæ occidit prophetas Domini; a canibus dilacerata post mortem. Philastrius, XII, 1127. — S. Ambrosius, XIV, 585; XVI, 344, 345, 1210 — B. Alcuinus, C, 1106, 1107. — Raban. Maur., CXI, 63. — Rupertus abb., CLXIX, 881, 882, 886, 1067.

JOAB, filius Sarviæ sororis David, dux exercitus regis. S. Augustinus, XXXVI, 715. — Rabanus Maurus, CIX, 112.

JOAS filius Ochosiæ, qui, dum senatus regius occiditur, solus evasit, et rex Judæ a suis ministris interfectus periit. Cassianus, XLIX, 458. — Rabanus Maurus, CVIII, 1171, 1172; CIX, 513; CXI, 58.

JOATHAN, filius Oziæ rex Juda. S. Hieron. XXIV, 101, 102. — Raban. Maurus, CVIII, 1171, 1172; CIX, 513; CXI, 58.

JOB filius Zaræ de Bosra rex Idumæorum, homo gentilis, fide clarus, humilitate summus, hospitalitate præcipuus, in disciplina mansuetus, in eleemosynis largus, dives in censu, extemplo factus egenus, locuplex in liberis, repente orbus; tentationi traditus, sed contra tentationem fidei lorica armatus; factus gloriosus in certamine, æquanimis in dolore, damna omnium pertulit, sed inter supplicia Deum glorificavit, et pro tanta virtute patientiæ, duplici in fine remuneratione sublevatus. Vixit autem post plagam centum quadraginta annis, et fuerunt omnes dies vitæ ejus ducenti quadraginta octo anni, et mortuus est atque sepultus in regione sua. Tertullianus, I, 1271; II, 103. — S. Cyprianus, IV, 588. — S. Hilarius, IX, 328, 473, 537, 562, 618; X, 723, 724. — S. Zeno, XI, 316, 317, 439-442 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 278, 798, 801, 808, 829, 1019, 1054; XV, 1371, 1396, 1397, 1624; XVI, 1021; XVII, 134. — S. Hieronymus, XXII, 677; XXIII, 381, 382, 539, 594, 885, 890, 971; XXV, 724; XXVI, 537. — S. Gaudentius, XXXI, 835, 837. — S. Augustinus, XXXII, 1329; XXXIII, 212, 549, 1103; XXXV, 1637.

457. — Cassiodorus, LXX, 558. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106, 135, 268. — Rabanus Maurus, CVII, 625, 627. — Godefridus abb., CLXXIV, 1023, 1028. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 652. — S. Bernardus, CLXXXII, 89, 809.

JUDITH vidua, filia Merari, de tribu Simeon, magnanimis in gloria, viris præstantior. Hæc pro salute populi morti se obtulit, nec trepidavit furorem regium; nam dormientem necavit principem, salvo pudore suis civibus triumphum victoriæ reportavit. Vixit autem annis centum et quinque, sepultaque est in spelunca viri sui Manasse in Bethulia civitate. S. Ambrosius, XVI, 169, 170, 246, 1197. — S. Hieronymus, XXIII, 412. — S. Augustinus, XLI, 583. — S. Fulgentius, LXV, 519, 520. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116, 148. — B. Alcuinus, CI, 1127. — Rabanus Maurus, CIX, 541, 545, 558, 565, 567, 568, 570-572, 589, 593, 597, 618, 621, 622, 624, 627, 628, 634, 6 6; CXI, 66. — Walafridus Strab., CXIII, 735 *et seqq.* — Hugo de S. Victore, CLXXV, 743 *et seqq.*; CLXXVII, 1169, 1172, 1175. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1475. — Philippus de Harveng, CCIII, 1181, 1183.

LABAN, pater Liæ et Rachel, quas Jacob duxit in uxores. S. Ambrosius, XIV, 582, 623. — S. Augustinus, XXXIX, 1763; XLII, 452. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 585, LXXVII, 981. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105, 260. — Rabanus Maurus, CVI, 606, 607; CXI, 42. — S. Petrus Damian., CXLV, 1004. — Petrus Cantor, CCV, 83.

LAMECH, qui interpretatur percutiens, interfecit Cain; quod etiam ipse postea se perpetrasse uxoribus confessus est. S. Hilarius, IX, 1022. — S. Ambrosius, XIV, 360. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 101. — Rabanus Maurus CXI, 35. — Angelomus Luxov., CXV, 154. — Walafridus Strab., CXIII, 101. — S. Bruno Astens., CLXIV, 175. — Rupertus abb., CLXVII, 335; CLXVIII, 816.

LEVI sacerdotalis auctor originis, cum tribu Juda permistione generis junctus, sed in Israel toto divisus; carens propriæ sortis funiculo, et habitans in universis sortibus fratrum. S Ambrosius, XIV, 677. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 132. — Rupertus abb., CLXVII, 584

LIA, Laban filia et uxor Jacob, cui plurimos genuit liberos. Juvencus, XIX, 368. — S. Maximus Taurin., LVII, 780. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 761; LXXVI, 954; LXXVII, 449. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105, 259 *et seqq.*, 264 *et seqq.* — Ven. Beda, XCII, 797. — Rabanus Maurus, CVIII, 601; CIX, 1219; CXI, 40. — S. Petrus Damian., CXLV, 1004-1006 — Rupertus abb., CLXVII, 474. — S. Bernardus, CLXXXIV, 755, 1276, 1277. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 2, 6. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1116. — Petrus Cantor, CCV, 119, 575.

LOT filius Aram, consanguineus Abrahæ, pater Moab et Amon, apud Chaldæos natus; homo justus, hospitalis, in Sodomis pie casteque inter nefariam gentem conversatus, qui propter solum hospitalitatis officium etiam susceptor effectus est angelorum, sulphureumque exitium ac Sodomitarum evasit incendium, mansitque postea in urbe Segor, quæ est juxta mare Mortuum. Tertullianus, II, 602. — S. Ambrosius, XIV, 424, 426, 440, 441, 477; XV, 1559; XVI, 214. — Juvencus, XIX, 355 *et seqq.*, 359, 363. — S. Petrus Chrysolog. LII, in sermonibus 10, 12, 42. — S. Maximus Taurin., LVII, 464. — S. Paulinus Nolan., LXI, 662. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 750; LXXVII, 102, 103, 855, 856. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 103, 134, 245. — Rabanus Maurus, CVII, 555; CXI, 36. — Walafridus Strab., CXIII, 130, 133. — Haymo, CXVIII, 911. — Guibertus abb., CLVI, 117, 118. — Rupertus abb., CLXVII, 374, 413. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 646 *et seqq.*; CLXXVI, 1023, 1024. — S. Bernardus, CLXXXIV, 1044. — Gerhohus, CXCIII, 752. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1101. — Alanus de Insulis, CCX, 544.

MACHABÆI principes, Judas scilicet et fratres ejus, qui bellum gloriosum adversus hostes populi Dei gesserunt. Tertullianus, II, 606. — S. Augustinus, XXXV, 2192; XLV, 1755. — S. Valerianus, LII, 746, 747. — S. Maximus Taurin., 691-698 — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1293 *et seqq.* — Hugo de S. Victore, CLXXV, 748 *et seqq.* — Petrus Comestor, CXCVIII, 1505 *et seqq.* — Hugo Eterianus, CCII, 198.

MACHABÆI septem fratres, in fide stabiles, in spe fortes, divinæ legis constantissimi observatores, inter tormenta acerbissima patientes, ab Antiocho rege pro lege Dei cum matre eorum atrociter interempti, coronas martyrii meruerunt. S. Cyprianus, IV, 354, 668, 671. — S. Zeno, XI, 378. — S. Ambrosius, XVI, 633, 636. — S. Hieronymus, XXIII, 911, 1066 — S. Gaudentius, XXVI, 948, 9 9 *et seqq.* — S. Augustinus, XXXIII, 156; XXXV, 2192; XXXVI, 389, 855, 856, 868; XXXVII, 1945; XXXVIII, 202, 1500, 1577, 1579, 1580; XLI, 596; XLIII, 729; XLV, 1755. — S. Leo Magnus, LIV, 241; LV, 320 — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 116, 148, 174, 175, 423. — Ven. Beda, XCIII, 451. — Rabanus Maurus, CIX, 1236, 1237; CXI, 66. — Rupertus abb., CLXIX, 1422.

MALACHIAS, post egressionem populi in Sophia est genitus; vir justus et aspectu decorus, quem Judæi Malachiam, id est angelum Domini, ideo asserunt vocatum, quia quæcunque prædicebat, confestim angelo de cœlis veniente, confirmabantur. Hic autem admodum juvenis mortuus atque in agro proprio sepultus est. S. Hieronymus, XXV, 1541; XXVI, 124. — S. Augustinus, XLI, 595, 699. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115, 145, 174. — B. Alcuinus, CI, 1123. — Rabanus Maurus, CXI, 69.

MANASSES, ditatus in millibus, una cum Joseph patre suo mystice passus tributum. Hi sunt patres apostolorum et principes populi Judæorum, tribus Jacob, et præclara progenies Israel. Quibus pater moriens pro divitiarum copiis, sanctificationis gratiam dereliquit, quique regnante Joseph in Ægypto, regnaverunt, ibique etiam post longam vitæ quietem occubuerunt et sepulti sunt. S. Hilarius, IX, 388. — S. Ambrosius, XVII, 988, 989. — S. Hieronymus, XXIII, 1079; XXV, 1340. — S. Augustinus, XXXIV, 820; XXXVI, 719, 1022. — Cassiodorus, LXX, 580. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 136 — B. Alcuinus, C, 1131. — Rabanus Maurus, CIX, 265, 321; CXI, 49, 63. — Haymo, CXVI, 195; CXVIII, 928. — Rupertus abb., CLXX, 585. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1415.

MARDOCHÆUS, defensor et tutor Esther, captivus abductus in Babylonem, et a rege summo honore affectus. Rabanus Maurus, CIX, 645, 660. — Walafridus Strab., CXIII, 744. — Rupertus abb., CLXVIII, 195, 879; CLXIX, 1000, 1379, 1380, 1382, 1384.

MARIA, soror Moysis et Aaron, cum in mitissimum hominum Moysen obmurmurasset, in pœnam lepra percussa est. S. Zeno, XI, 310. — S. Ambrosius, XVI, 1203, 1204. — S. Hieronymus, XXIII, 885. — S. Augustinus, XXXIX, 1638. — S. Salvianus, LIII, 46. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 109. — Ven. Beda, XCIII, 400, 405. — Rabanus Maurus, CVIII, 661, 662, 664, 666, 850; CXI, 53. — Rupertus abb., CLXVII, 652, 869, 872. — Gerhohus, CXCIII, 1026. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1227, 1232 — Petrus Cantor, CCV, 134.

MATHAN, sacerdos Baal. S. Augustinus, XXXII, 653. — B. Alcuinus, C, 725.

MATHATHIAS, sacerdos magnus, qui studium pro tuenda religione ostendit, et pro illa strenue decertavit. Rabanus Maurus, CIX, 1140, 1143, 1148. — Rupertus abb., CLXVIII, 879.

MATHUSALEM, filius Henoch, qui solus in terra vixit 969 annis. S. Hilarius, X, 537. — Juvencus, XIX, 351 — S. Hieronymus, XXIII, 947. — S. Augustinus, XXXIV, 518; XLI, 449, 454; XLIV, 398. — Rabanus Maurus, CVII, 510, 511; CXI, 33.

MELCHISEDECH, rex Salem, sacerdos Dei altissimi primus, verique oblator sacrificii, cujus origo secreta. Iste Abraham revertenti post victoriam benedixit, idem in typo veri sacrificii de frugibus terræ prior panem et vinum Deo hostiam obtulit, quia sacerdotium et regnum vere primogenitis debebatur, antequam Aaron sacerdotio fungeretur. Post diluvium urbem condidit Salem, id est Jerusalem, in qua regnavit et decessit annis sexcentis natus. — S. Cyprianus, IV, 375, 376. — Philastrius, XII, 1186, 1231, 1282, 1303. — S. Ambrosius, XIV, 475; XVI, 404, 438, 607. — S. Hieronymus, XXII, 676 *et seqq.*; XXIII, 961. — S. Augustinus, XXXIII, 769; XXXIV, 567; XXXV, 2323-2329; XLI, 500. — S. Maximus Taurin., LVII, 798. — Cassiodorus, LXX, 890. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 104, 132, 239. — B. Alcuinus, C, 556, 1062, 1063 *et seqq* — Rabanus Maurus, CVII, 540; CVIII, 505; CXI, 55. — Remigius monac., CXXXI, 100. — Guibertus abb., CLVI, 127. — S. Bruno Astens., CLXIV, 188, 189, 1127. — Rupertus abb., CLXVII, 377, 378, 380; CLXVIII, 1313; CLXX, 583. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1094. — Philippus de Harveng, CCIII, 670, 671. — S. Martinus Legion., CCVIII, 218.

MICHÆAS propheta, de tribu Ephrem in Morasthi ortus est. Hic quoniam peccantem Achab sæpius arguebat, sub Joram filio ejus de præcipitio magno projectus occubuit. Sepultus est in terra sua juxta Polyandrum, quod est prope Naim. S. Ambrosius, XVI, 1254. — Cassiodorus, LXIX, 1164. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 145, 172. — B. Alcuinus, CI, 1125. — Rabanus Maur., CIX, 216,

S. Augustinus, XLI, 468. — Rabanus Maurus, CVIII, 1201, 1205, 1210, 1211, 1221.

OCHOSIAS, filius Achab, qui prophetas Dei, maxime Eliam persecutus est. Rabanus Maurus, CIX, 221; CXI, 65. — Paschasius Radbertus, CXX, 70.

OPHNI ET PHINES, filii ambo Heli sacerdotis magni, qui propter scelera in bello adversus Philistinos occisi interierunt. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 29-30. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 279. — Rabanus Maurus, CIX, 21, 27; CXI, 58. — Angelomus Luxov., CXV, 281. — Petrus Cantor, CCV, 366.

ONAN, filius Judæ, qui Thamar duxit uxorem fratris sui ut illi semen suscitaret, sed frustrabat eam ne mater fieret, propterea a Deo punitus. S. Zeno, XI, 436. — S. Isidorus Hispal. LXXXIII, 268. — Godefridus, abb., CLXXIV, 1023, 1027.

OSEE propheta, de tribu Issachar, ortus in Belemoth, et in terra sua sepultus. S. Hieronymus, XXIV, 22, 122; XXV, 819, 950. — S. Augustinus, XLI, 584; XLII, 459. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114, 144, 169, 170. — Haymo, CXVII, 11 *et seqq.*, 222. — Rupertus abb., CLXVIII, 18.

OTHONIEL, filius Cenez, regem Mesopotamiæ devicit et a servitute liberavit populum Israel quem per quadraginta annos judicavit. Rabanus Maurus, CVIII, 1111, 1125, 1127, 1128. — Rupertus abb., CLXVII, 1024. — Petrus Cantor, CCV, 73.

OZIAS, rex Juda, qui sibi sumens officium sacerdotum, cum incensum adolere voluisset, lepra punitus est. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 114. — S. Agobardus, CIV, 135, 141. — Rabanus Maurus, CIX, 246, 503, 512, 562. — Rupertus abb., CLXVIII, 1316. — Petrus Cantor, CCV, 134.

PHARAO, rex Ægypti, qui servitute oppressit Israelem, et cum a Moyse liberatum insequeretur fugientem, cum omni suo exercitu in aquis submersus periit. S. Hilarius, IX, 762. — S. Ambrosius, XIV, 421; XV, 1300, 1455. — S. Hieronymus, XXIV, 339, 619, 620, 657; XXV, 277. — S. Augustinus, XXXIII, 219; XXXIV, 498, 501, 601; XXXV, 2080, 2081; XXXVII, 1750, 1771; XXXVIII, 72, 75; XLI, 521; XLIV, 911. — S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1044. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 537, 916. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 108, 288 *et seqq.* — Rabanus Maurus, CVII, 634, 644, 647; CVIII, 27, 28; CX, 795, 796, 798, 800, 811, 814, 820, 821; CXI, 52. — Walafridus Strab., CXIII, 205. — S. Bruno Astens., CLXIV, 234, 244 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 525, 565, 569, 588, 625; CLXVIII, 1394; CLIX, 61, 62, 1116. — Adamus Scotus, CXCVIII, 332.

PHAREZ, filius Juda de Thamar. S. Ambrosius, XV, 1597, 1601. — Godefridus abb., CLXXIV, 1025, 1024.

PHENENNA, Elcana uxor, quæ illi plurimos genuit liberos. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 27. — Angelomus Luxov., CXV, 238 *et seqq.* — Petrus Comestor, CXCVIII, 1296.

PHINEES sacerdos, filius Eleazari sacerdotis, filii Aaron, zelum Domini agens, Zambri coeuntem impudicum simul cum scorto Madianitide telo percussit, atque perpetuas sacerdotii infulas præmiumque victimarum in generationibus Israel meruit, pro eo quod zelo divini amoris accensus iram Domini feriendo placavit. S. Hieronymus, XXIII, 512; XXVII, 203. — S. Augustinus, XXXIX, 2265. — S. Prosperus, LI, 303. — Anonymus, LIX, 557. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 872; LXXVI, 91. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 110, 138, 426. — Ven. Beda, XCIII, 408. — Rabanus Maurus, CIX, 21. — Rupertus abb., CLXIX, 881. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1240. — Alanus de Insulis, CCX, 261.

PUERI TRES, ex stirpe regia clari, memoria gloriosi, scientia eruditi, fide pares, devotione stabiles, incorrupti corpore, sobrii mente, judices provinciarum, et regionum principes, paternarum quoque memores legum et a cibis gentilium vel immolatis nequaquam polluti, leguminibus vitam degentes et oleribus. Hi vigore virtutis contempserunt mortem, idolorum non adoraverunt ritum, regem sævissimum fidei robore vicerunt, restinxerunt quoque camini flammantis incendia, et inter horrendas spissa caligine flammas hymnum apertis vocibus cecinerunt. Jacent in Babylonia pariter sub uno specu positi, et cum magna veneratione sepulti. S. Cyprianus, IV, 353, 427, 490, 667. — S. Zeno, XI, 522, 523. — S. Hieronymus, XXIV, 599; XXV, 511, 512. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1161. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 146. — Rupertus abb., CLXVIII, 879; CLXIX, 1353, 1354, 1368; CLXX, 128. — Petrus Lombardus, CXCII, 498.

RACHEL, filia Laban, uxor Jacob, mater Joseph et Benjamin. S. Cyprianus, IV, 689. — S. Hilarius, IX, 923. — S. Ambrosius, XVI, 222, 223, 264, 289, 1237. — Juvencus, XIX, 368 *et seqq.* — S. Hieronymus, XXIII, 237, XXV, 930. — S. Augustinus, XXXIV, 1046; XLII, 432. — S. Maximus Taurin., LVII, 799. — S. Paulinus Nolan., LXI, 209. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 75, 564, 764, 954; LXXVII, 449. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 105, 140, 259 *et seqq.*, 264 *et seqq.* — Rabanus Maurus, CVII, 607, 617, 763, 905; CXI, 40, 773. — Angelomus Luxov., CXV, 126, 216 *et seqq.* — Paschasius Radbertus, CXX, 84, 133, 144, 145. — S. Petrus Damian., CXLV, 303, 590, 1004-1006. — S. Bruno Astens., CLXIV, 217. — Rupertus abb., CLXVII, 474. — S. Bernardus, CLXXXIV, 755, 1276, 1277.

RAHAB meretrix, quæ exploratores missos in urbe Jericho excepit hospitio, et sic illos salvavit; pro mercede, in captione urbis, cum suis servata. S. Ambrosius, XV, 1020, 1598, 1776; XVI, 674, 675; XVII, 698. — S. Hieronymus, XXIII, 243. — S. Augustinus, XL, 540, 541 *et seqq.* — S. Fulgentius, LXV, 514, 515. — Cassiodorus, LXX, 619. — Isidorus Hispal., LXXXIII, 111, 371, 374. — Ven. Beda, XCIII, 417. — Paschasius Radbertus, CXX, 61. — Rupertus abb., CLXVIII, 887, 1315; CLXX, 76. — Godefridus abb., CLXXIV, 1024-1026. — Herveus, CLXXXI, 1636. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1261.

REBECCA, filia Bathuelis, et uxor Isaac cui geminos genuit liberos, Esau scilicet et Jacob. Tertullianus, II, 598, 904. — S. Ambrosius, XIV, 432, 453; XV, 1215; XVI, 1216. — Juvencus, XIX, 364 *et seqq.* — S. Hieronymus, XXIII, 254. — S. Augustinus, XXXVII, 1673; XXXVIII, 38; XXXIX, 1757, 1758. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 770, 829. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 252, 253. — B. Alcuinus, C, 549. — Rabanus Maurus, CVII, 569, 571, 573, 578, 580, 590. — Walafridus Strab., CXIII, 153. — Angelomus Luxov., CXV, 201, 202 *et seqq.* — Remigius monac., CXXXI, 98. — Guibertus abb., CLVI, 200. — S. Bruno Astens., CLXIV, 199, 200 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 439-441, 445, 447; CLXVIII, 1312, 1313; CLXIX, 101, 104. — Hugo de S. Vict., CLXXV, 647 *et seqq.* — Adamus Scotus, CXCVIII, 155, 156. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1107, 1109.

ROBOAM, filius Salomonis, cui successit. Illo regnante, Israel in duas partes divisus est, et inde regnum Juda cui Roboam et regnum Israel cui Jeroboam præfuit. S. Hieronymus, XXIV, 61. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 115. — Walafridus Strab., CXIII, 681. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 707. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1372.

RUBEN, primogenitus filius Israel, ætate fratribus major, sed posteritate numero minor, paternum torum polluit, atque ordinem primogenitæ dignitatis amisit. Rufinus, XXI, 314. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 106, 135, 267. — B. Alcuinus, C, 1130. — Rabanus Maurus, CVII, 618; CVIII, 1145; CIX, 509; CXI, 43.

RUTH, mulier alienigena ex populo gentili, natione Moabitis, quam Booz in uxorem duxit, ex qua posthæc David oriundus. S. Ambrosius, XV, 1601-1603. — S. Augustinus, XL, 435. — S. Maximus Taurin., LVII, 818. — S. Paulinus Nolan., LXI, 660. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 112, 390, 391. — Ven. Beda, CI, 1121. — Rabanus Maurus, CVIII, 1201, 1206, 1208, 1212, 1215, 1221; CX, 465; CXI, 111. — Paschasius Radbertus, CXX, 66, 89. — Rupertus abb., CLXVII, 1057, 1100, 1315, 1316; CLXVIII, 1315; CLXX, 76. — Godefridus abb., CLXXIV, 1026. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 688; CLXXVII, 1063. — Petrus Comestor, CXCVIII, 123.

SABA REGINA, quæ ab intervallis ultimis excitata venit ad audiendam Salomonis sapientiam. S. Maximus Taurin., LVII, 815. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 113, 417. — Ven. Beda, XCIII, 446. — Angelomus Luxov., CXV, 464. — Rupertus abb., CLXVII, 1175. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 181. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1369.

SALMANAZAR rex Assyriorum, qui contra Samariam pugnavit, et transtulit Israel cum Ozee rege in Assyrios. S. Hieronymus, XXIV, 379. — Walafridus Strab., CXIII, 725 *et seqq.*

SALOMON, filius David ex Bethsabee, vocatus sapientissimus hominum et Dominici dedicator templi: felix imperio, paternis meritis impar, dilectus a Deo, sapiens in judicio, in sententia justus, pacificus in regno. Qui poposcit sapientiam et impetravit, ut sciret dispositionem orbis terrarum et virtutes elementorum, naturas animalium et cogitationes hominum. Hic quoque mores composuit, rerum naturas reperit, sacramenta Christi et Ecclesiæ revelavit. Cujus principia bona fuerunt, novissima vero mala; nam, post multarum virtutum gloriam, amore depravatus femineo, et acceptam sapientiam perdidit, et in profundum idololatriæ flenda ruina demersus est. Quadraginta annis regnavit, quinquaginta et duobus ætatem peregit, et sepultus est in civitate patris sui Bethleem. S. Hilarius, 695,

---

LII.

INDEX TUM VIRORUM TUM MULIERUM

NOVI TESTAMENTI CLARISSIMORUM, DE QUIBUS SS. PATRES IN SCRIPTIS QUOCUNQUE MODO TRACTARUNT,

ORDINE NOMINUM ALPHABETICO DISPOSITUS, SED IN ALPHABETO PATRUM ORDINEM SERVANS CHRONOLOGICUM

1146, 1162. — Anonymus, III, 177, 671, 1186, 1187, 1192, 1203. — Lactantius, VII, 628. — Marius Victorinus, VIII, 1083. — S. Hilarius, IX, 530, 743, 977, 978, 980, 998, 1015; X, 59, 66, 372. — S. Zeno, XI, 286. — S. Ambrosius, XIV, 907, 994; XV, 1539, 1546 *et seqq.*, 1549, 1556, 1562 *et seqq.*, 1576, 1578, 1580, 1582, 1663 *et seqq.*, 1666, 1693; XVI, 169, 209, 227, 319, 419, 617, 639, 712, 1197; XVII, 459 *et seqq.* — Juvencus, XIX, 63, 188, 218 *et seqq.*, 274. — S. Chromatius, XX, 172, 329. — Victricius, XX, 448. — Zacchæus Christian., XX, 1129, 1152. — S. Hieronymus, XXII, 425, 427, 491, 659, 888, 1108; XXIII, 161, 509, 510, 621: XXV, 825; XXVI, 28, 98, 124; XXVII, 561. — S. Augustinus, XXXII, 799; XXXIII, 540 *et seqq.*, 840; XXXIV, 725; XXXV, 1391 *et seqq.*, 1408, 1496, 1498, 1507, 1582, 1637, 1660: XXXVI, 594, XXXVII, 1728, 1832 *et seqq.*; XXVIII, 420, 437, 714, 1013, 1015, 1021, 1048, 1301, 1304-1308, 1310-1319, 1327, 1331, 1406; XLIII, 289 *et seqq.*; XLIV, 595; XLV, 1320, 1331. — S. Prosper, LI, 551, 695. — S. Petrus Chrysolog., LII, 320, 398, 441, 444, 446, 450, 452, 455, 458, 519, 568, 620, 636, 641, 650, 653. — S. Leo Magnus, LIV, 232, 249, 520; LV, 44 *et seqq.* — S. Maximus Taurin., LVII, 236, 270, 289, 293, 298, 300, 388, 429, 539, 619, 631-633, 635, 637, 659, 660, 686. — S. Paulinus Nolan., LXI, 311, 442, 445, 657, 901. — Paschasius diac., LXII, 31. — Petrus diac., LXII, 87. — Eugyppius abb., LXII, 690, 765, 832, 834, 906. — S. Fulgentius, LXV, 162, 923 *et seqq.* — Dionysius Exiguus, LXVII, 282, 284, 417 *et seqq.* — Fulgentius Ferrandus, LXVII, 911, 935. — Victor Capuan., LXVIII, 262 *et seqq.*, 266, 285, 289. — Arator, LXVIII, 207 *et seqq.* — Primasius, LXVIII, 552, 563, 725. — Cassiodorus, LXIX, 1039, 1234. — S. Gregorius Turon., LXXI, 282, 378, 454, 565 *et seqq.*, 714, 716, 718, 720, 751, 826, 828, 966, 1038, 1040, 1085, 1169. — S. Germanus Parisiens., LXXII, 97, 208, 296, 430. — Licinianus, LXXII, 700. — Luculentius, LXXII, 808 *et seqq.* — S. Gelasius I, papa, LXXIV, 1088, 1165, 1175. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 172, 603, 1034; LXXVI, 598, 675, 788, 877, 908, 967, 970, 988, 1007, 1094, 1096 *et seqq.*, 1100 *et seqq.*, 1161 *et seqq.*, 1209; LXXVII, 156, 309, 701, 1033, 1158; LXXVIII, 119, 120, 133, 281, 394, 404, 693, 786; LXXIX, 109, 152, 246, 268, 281, 462, 516. — S. Protadius, LXXX, 417, 418. — S. Sonnatius, LXXX, 446. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 147, 1284; LXXXV, 735; LXXXVI, 904, 906, 1129, 1133, 1158, 1204, 1331. — S. Eugenius, LXXXVII, 402. — Willibrodus, LXXXVIII, 552. — Ven. Beda, XCIV, 44, 202, 210, 237, 627, 650. — Paulus Winfridus, XCV, 530, 1169, 1183, 1476, 1508, 1597. — Elipandus, XCVI, 870, 965, 972, 1381. — Pippinus, XCVI, 1548, 1551. — Carolus Magnus, XCVII, 389; XCVIII, 1230. — Adrianus I, papa, XCVIII, 389, 1259, 1279. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 432 *et seqq.* — B. Alcuinus, C, 746, 810; CI, 803, 736, 744, 755, 759, 771, 1250. — Smaragdus Abb., CII, 377, 381, 475, 491. — Amalarius, CV, 1304. — Druthmarus Christian., CVI, 1289, 1353. — Rabanus Maurus, CVII, 766, 907, 1035, 1165; CX, 50, 336, 444. — S. Prudentius, CXV, 1248. — Haymo, CXVIII, 755, 822. — Joannes IX, papa, CXXXI, 872, 878. — Joannes XIII, papa, CXXXV, 949. — S. Leo IX, papa, CXLIII, 742. — S. Petrus Damian., CXLIV, 330, 341, 356, 391, 418, 419, 626-630, 644. Joannes Rothomag., CXLVII, 42. — Guido abb., CL, 1219, 1224, 1230. — Radulphus Ardens, CLV, 1376, 1435. — Guibertus abb., CLVI, 624, 660, 693. — S. Anselmus, CLVIII, 447, 967. — S. Ivo Carnot., CLXII, 295. — Calixtus II, papa, CLXIII, 1175. — S. Bruno Astens., CLXV, 821, 840. — Rupertus abb., CLXVII, 1089; CLXVIII, 17, 1324, 1349-1351, 1356, 1361, 1397, 1503, 1509, 1516; CLXIX, 164, 213, 215, 230, 232, 336. — Hildebertus, CLXXI, 974. — Honorius Augustodun., CLXXII, 689, 706, 769, 770, 800, 965, 997. — Godefridus abb., CLXXIV, 66, 80, 83, 84, 637, 699, 819, 897, 902, 993, 1000, 1010, 1102. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 451; CLXXVII, 412, 762, 765, 1126, 1131, 1132, 1134, 1199. — Abælardus, CLXXVIII, 582, 1512. — Innocentius II, papa, CLXXIX, 220, 239, 246, 335, 576. — S. Bernardus, CLXXXII, 154, 251, 233, 696; CLXXXIII, 175, 349, 397, 399, 401, 402, 410; CLXXXIV, 718, 991, 992, 994-999; CLXXXV, 163, 165, 167, 170-172, 1001. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 49, 89, 98, 106, 117, 205, 259. — Joannes abb., CLXXXVIII, 1663. — Petrus Lombardus, CXCI, 1241, 1537. — B. Isaac abb., CXCIV, 1689. — Ælredus abb., CXCV, 290. — Adamus de S. Victore, CXCVI, 49, 1489, 1510. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1537, 1552, 1554, 1561, 1574. — Alexander III, papa, CC, 576, 1075. — Lucius III, papa, CCI, 1564. — Joan Belethus, CCII, 140, 141, 151. — Urbanus III, papa, CCII, 1418. — Petrus Cellens., CCII, 809, 813. — Philippus de Harveng, CCIII, 122, 123, 586, 763, 805, 934. — Bonacursus, CCIV, 780. — Thomas Cisterc., CCVI, 92. — Petrus Blesens., CCVII, 644. — S. Martinus Legion., CCIX, 13. — Alanus de Insulis, CCX, 242, 318, 358. — Petrus Pictav., CCXI, 1256. — Innocentius III, papa CCXIV, 231, 1064.

JOANNES, apostolus et evangelista, filius Zebedæi, frater Jacobi, virgo electus a Domino, atque inter cæteros magis dilectus, qui etiam super pectus Magistri recumbens, et Evangelii fluenta de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit. Quique in locum Christi, Christo jubente, successit, dum suscipiens Matrem Magistri discipulus, etiam ipse pro Christo alter quodammodo derelictus est filius. Hic, dum Evangelium Christi in Asia prædicaret, a Domitiano Cæsare in Patmon insolam metallo relegatur, ubi etiam positus Apocalypsim scripsit. Plurima vivens miracula edidit; longo tandem vetustatis senio fessus, cum diem transmigrationis imminere sibi sentiret, jussisse fertur effodi sibi sepulcrum, atque inde vale dicens fratribus, facta oratione vivens tumulum introivit, deinde tanquam in lectulo in eo requievit, apud Ephesum. Tertullianus II, 34, 46, 49, 366, 496, 735, 744, 952. — S. Stephanus I, papa, III, 1007, 1250. — Anonymus, III, 177, 182, 186, 1198. — Lactantius VI, 469; VII, 199, 503, 440. — Marius Victorin., VIII, 1049, 1107, 1112, 1115. — S. Hilarius, X, 188, 191, 393. — Eusebius Vercel., XII, 334. — S. Philastrius, XII, 1162. — S. Ambrosius, XV, 1087, 1210 *et seqq.*, 1487, 1529, 1846; XVI, 317-319, 344, 434, 540, 822, 826, 1217, 1222, 1327; XVII, 540, 763, 775, 864 *et seqq.* — Juvencus, XIX, 241, 307. — Sedulius, XIX, 591. — S. Chromatius, XX, 329, 367. — Innocentius I, papa, XX, 502. — S. Gaudentius, XX, 876, 900. — S. Hieronymus, XXII, 522, 542, 595, 1090; XXIII, 246, 247, 547, 621, 623, 657; XXIV, 540; XXV, 1514; XXVI, 17, 142, 182, 433; XXIX, 851 *et seqq.*; XXX, 578. — S. Augustinus, XXXIII, 910; XXXIV, 992, 1039, 1043 *et seqq.*, 1067, 1213; XXXV, 1381, 1390; 1510, 1536, 1556, 1662, 1743, 1932, XXXVIII, 210, 1131; XXXIX, 1148; XL, 391; XLII, 493. — S. Prosper, LI, 552, 556 *et seqq.* — S. Petrus Chrysolog., LII, 337, 420, 599, 644. — S. Victorius, LIII, 295 *et seqq.*, 318. — S. Leo Magnus, LV, 47, 150, 152. — Ruricius, LVIII, 89, 231. — Gelasius I, papa, LIX, 28, 119, 127. — Avitus, LIX, 303. — Prudentius, LX, 112. — S. Paulinus Nolan., LXI, 249, 416, 512, 515, 671. — Paschasius diac., LXII, 19. — Eugyppius abb., LXII, 832, 834. — Felix IV, papa, LXV, 85. — S. Fulgentius, LXV, 167, 900, 904, 939. — S. Laurentius, LXVI, 119. — Dionysius Exiguus, LXVII, 33, 191, 248, 260, 333. — Facundus, LXVII, 531, 535, 591, 593, 593, 617, 746, 788. — Fulgentius Ferrandus, LXVII, 929. — S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1051, 1100. — Junilius, LXVIII, 16, 19. — Arator, LXVIII, 117 *et seqq.*, 147. — Victor Capuan., LXVIII, 266, 268, 341, 343, 351, 354, 357, 359. — S. Nicetius, LXVIII, 373, 376. — Primasius, LXVIII, 440, 459, 465, 495, 545, 587, 621, 648 *et seqq.*, 701, 759, 797 *et seqq.* — Vigilius papa, LXIX, 69, 102. — S. Gregorius Turon., LXXI, 173 *et seqq.*, 193, 524, 526, 541, 778. — Joannes III, papa, LXXII, 14. — S. Germanus Parisiens., LXXII, 95, 445. — Licinianus LXXII, 693. — Pelagius, II, papa, LXXII, 725, 742. — Luculentius, LXXII, 807. — S. Leander, LXXII, 883. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 1068; LXXVI, 624, 814, 816, 970, 1175, 1176, LXXVII, 281, 604; LXXVIII, 26, 33 *et seqq.*, 102, 122, 290, 362, 383, 647, 693, 787; LXXIX, 43, 437. — S. Aileranus, LXXX, 337. — S. Protadius, LXXX, 415, 417, 422, 428. — Taio, LXXX, 749, 762, 788, 973, 991. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 253, 288; LXXXIII, 151, 177, 1042, 1284; LXXXVI, 127, 618, 622, 625, 627, 630, 633, 889, 951, 936 *et seqq.*, 1329, 1331. — S. Gallus abb., LXXXVII, 52, 54. — V. Beda, XCII, 633; XCIII, 85 *et seqq.*, 119-121, 129; XCIV, 434; XCV, 158. — Paulus Winfridus, XCV, 1175, 1241 *et seqq.*, 1249, 1288, 1536. — Hildefonsus, XCVI, 84, 85, 103, 158, 166. — Elipandus, XCVI, 870, 920, 949, 956, 963, 976, 987, 1009. — Anonymus, XCVI, 1379. — Carolus Magnus, XCVII, 1061; XCVIII, 927, 1068, 1090. — Adrianus I, papa, XCVIII, 368, 379, 389, 1249. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 368, 388, 432, 445 *et seqq.* — B. Alcuinus, C, 74, 743, 928, 957, 1003, 1006, 1085, 1091, 1095, 1100, 1115, 1118, 1157; CI, 740, 750, 765, 1126, 1132. — Smaragdus abb., CII, 27, 41, 48, 80, 141, 148, 155, 159, 161, 165, 199, 241, 250, 266, 276, 284, 287, 292, 299, 313, 316, 325, 331, 343, 353, 386, 435, 523, 526. — S. Benedictus Anian., CIII, 1221. — Amalarius, CV, 1275. — Agnellus abb., CVI, 537, 1154. — Christian. Druthmarus, CVI, 1424. — Rabanus Maurus, CVII, 1025; CX, 1155. — Walafridus Strab., CXIV, 355, 693, 703, 705, 710, 905. — S. Prudentius, CXV, 1145. — Haymo, CXVII, 937; CXVIII, 70, 136. — Florus diac., CXIX, 256, 266. — Paschasius Radbertus, CXX, 335. — Wandalbertus, CXXI, 606. — Grimlaicus abb., CXXI, 875, 910. — Joannes Scotus, CXXII, 283, 297, 1245. — Usuardus, CXXIII, 612, 622, 693, 782; CXXIV, 27 *et seqq.*, 693, 843. — Hervæus, CXXXII, 663. — Herigerus abb., CXXXIX, 1054. — S. Petrus Damian.,

dhus, LXXX, 419. — Taio. LXXX, 788, 790.— S Isidorus Hispal., LXXXII, 226. 233; LXXXIII, 115, 152, 1039, 1291; LXXXVI, 905, 1205. — Ven. Beda. XCII. 9; XCIV, 249, 419. — Paulus Winfridus, XCV, 1432, 1523. — S. Hildefonsus. XCVI, 81. — S. Julianus, XCVI, 565, 573 *et seqq.*, 585, 663 *et seqq.* — Elipandus, XCVI, 964. — Leo III, papa, XCVIII, 138. — B. Alcuinus, CI, 741, 743, 761, 767 *et seqq.*, 1152. — Smaragdus abb., CII, 27. 35, 48. 68, 91, 96, 100, 118, 129, 169, 221, 260, 389, 395, 399, 411, 424, 455, 471, 475, 480, 485, 496, 501, 503, 507, 512, 519, 543, 547. — Sedulius Scotus, CIII, 271. — Claudius Taurin., CIV, 833. — Druthmarus Christian, CVI, 1261, 1535. — Rabanus Maurus, CVII, 727 *et seqq.*, 810; CX, 458. — Walafridus Strab., CXIV, 63, 849, 863. — Haymo, CXVIII, 358. — Florus diac., CXIX, 259. — Paschasius Radbert., CXX, 555, 363, 406. — Wandalbertus, CXXI, 611. — Grimaldus abb., CXXI, 907, 913. — Usuardus, CXXIV, 491. — Adrevaldus monac., CXXIV, 947, 949. — Joannes IX, papa, CXXXI, 863, 872, 878, 886, 892, 895, 899, 907, 913, 917, 922, 926. — S. Petrus Damian., CXLIV, 571, 584, 648, 777. 780, 781, 790, 803, 856; CXLV, 945, 1028, 1036, 1083, 1100, 1155, 1171, 1173. — Guido abb., CL, 1235. — Radulphus Ardens, CLV, 1319, 1450, 1517, 1533, 1573, 1583, 1609, 1621. — S. Anselmus, CLVIII, 597, 602, 617, 637. — Anselmus Laudun., CLXII, 1227. — S. Bruno Astens., CLXV, 63 *et seqq.*, 840. — Rupertus abb., CLXVII, 1684; CLXVIII, 1307, 1475; CLXIX, 915. — Honorius Augustodun., CLXXII, 1605. — Godefridus abb., CLXXIV, 739, 1035. — *Hugo* de S. Victore, CLXV, 761. 763, 767 *et seqq.* — Abælardus, CLXXVIII, 492. — S. Bernardus, CLXXXII, 801; CLXXXIII, 687; CLXXXIV, 1131. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 114.—Ordericus monac., CLXXXVIII, 168 — Garnerus, CXIV, 108. — Adamus a S. Victore, CXCVI, 750. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 1515. — Lucius II, papa, CCI, 1229. — Joan. Belethus, CCII, 134. — Clemens III, papa, CCIV, 1410. .— Petrus de Riga, CCXII, 31. — Innocentius III, papa, CCXVI, 180.

MATHIAS, unus de septuaginta discipulis, et pro Juda Iscarioth duodecim inter discipulos subrogatus, electus est sorte, et solus sine cognomine. Huic datur Evangelii prædicatio in Judæa. Lactantius, VII, 193. — Innocentius I, papa, XX, 502. — S. Hieronymus, XXVII, 610. — S. Augustinus, XLIII, 263. — S. Fulgentius, LXV, 939. — Arator, LXVIII, 103. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 652; LXXVII, 27, 30; LXXIX, 390. — S. Protalius, LXXX. 414. — S Isidorus Hispal., LXXXII, 236; LXXXIII, 153, 1291. — Paulus Winfridus, LCV, 1301. — B. Alcuinus, CI, 769. — Haymo, CXVIII, 823. — Usuardus, CXXIII, 712 *et seqq.*, 791. — Ekkehardus, CLIV, 1279. — Radulphus Ardens, CLV, 1349. — Godefridus abb., CLXXIV, 743. — Ordericus, CLXXXVIII, 177. — Petrus Comestor. CXCVIII, 1650.

NATHANAEL, e Cana Galilææ oriundus, verus Israelita, in quo dolus non est; quem ad Christum Philippus adduxit; unus e discipulis Domini, quem plures eumdem esse ac Bartholomæum existimant. Juvencus, XIX, 156. 157. — S. Hieronymus, XXII, 1038; XXIV, 649 — Lucius Dexter, XXXI, 155 — S. Augustinus, XXXV, 1445; XXXVI, 788; XXXVIII, 557, 680, 681. — S. Salvianus, LIII, 193. — S. Gregorius Turon., LXXI, 705, 706. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 693. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289. — Ven. Beda, XCII, 654, 655. — B. Alcuinus. C, 764. — Rupertus abb., CLXIX, 270, 271.

PAULUS, qui ante Saulus, apostolus gentium, advocatus Judæorum, a Christo de cœlo vocatus, in terram prostratus, qui oculatus cecidit, cæcatus surrexit, ex persecutore effectus est vas electionis, ex lupo ovis, inter apostolos vocatione novissimus, prædicatione primus. In lege Gamalielis discipulus, in Evangelio Christi servus. Cujus patria Tharsus fuit, genus Benjamin. Hic secundo post Ascensionem Domini anno baptizatus, dignitatem meruit apostolatus, atque plus omnibus laborans, multo latius inter cæteros verbi gratiam seminavit, atque doctrinam evangelicam sua prædicatione implevit. Incipiens enim ab Jerosolymis, usque ad Illyricum et Italiam Hispaniasque processit, ac nomen Christi multarum manifestavit gentium nationibus, quibus ante nondum fuerat declaratum; cujus miracula ista esse noscuntur. Raptus sursum in tertium cœlum conscendit, demersus deorsum nocte et die in profundo maris fuit, seducentem Pythonis spiritum imperata discessione damnavit, adolescenti mortuo vitalem redintegravit spiritum, cæcitate percussit magum, claudo proprium reformavit incessum; diri quoque serpentis nec sensit nec horruit morsum, sed igni dedit arsurum; patrem etiam Publii a febribus orando sanavit. Hic ob amorem Christi multas passiones graviaque corporis sustinuit tormenta. In primis Judaicas persecutiones et gentium miserias, et laborem, famem, sitim frigus, et nuditatem, naufragia, et mille pericula, rabiem ferarum, verbera, carcerales tenebras, tormenta catenarum, squalores, et vincula. Inter hæc ligatur a Judæis, traditur gentibus, lapidatur ad necem, in sporta per murum demittitur, virgis cæditur, pœnis arctatur, in carcere vinctus terræ motu facto resolvitur, ad ultimum a Nerone gladio cæditur eo die quo et Petrus crucifixus est; sepultus Romæ in via Ostiensi, anno post passionem Domini tricesimo sexto. Tertullianus, I, 403, 1186, 1213, 1216, 1219; II, 33, 35, 36, 49, 70, 148, 151, 268, 327, 364. 368, 403, 469, 470, 1009, 1011, 1216. — S. Cyprianus, III, 1118; IV, 233, 674. — Lactantius VII, 193, 197, 437, 629. — S. Julius I, papa, VIII, 930, 936, 957. — Marius Victorinus, VIII, 1057, 1068 *et seqq.*, 1094, 1112, 1113, 1116 *et seqq.* — Osius Cordub., VIII, 1320. — S. Hilarius, IX, 463, 523, 569, 593; X, 151, 172, 193, 286, 288, 414, 424. — S. Optatus, XI, 310. — S. Philastrius, XII, 1153, 1162, 1199, 1200 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 365, 577, 660, 664, 674. 692. 986 *et seqq.*, 993, 1021 1053; XV, 286, 1265, 1273, 1330, 1812; XVI. 300, 342, 184, 489, 490, 496 *et seqq.*, 764, 1057, 1083, 1114, 1126, 1256, 1258; XVII, 38. 47, 49, 158, 182, 209, 231, 271, 274, 281, 295, 326, 315-348, 408, 421, 482, 503, 649, 657. — Ulfilas XVIII, 710 *et seqq.* — Phœbadius, XX, 31 *et seqq.* — S. Anastasius I. papa, XX, 53. — Innocentius I, papa, XX, 476, 497, 502, 515. — Zozimus, I, papa, XX, 659 — S. Bonifacius I, papa, XX, 760. — S. Gaudentius, XX, 834, 891, 918, 987. — Zacchæus Christian., XX, 1130, 1133. — S. Hieronymus, XXII, 397, 406, 462, 502 *et seqq.*, 541, 548, 552, 579. 616, 662, 669, 727, 938, 947, 1009, 1050, 1056, 1076, 1114, 1157, 1195; XXIII, 221 *et seqq.*, 411, 459, 507, 512, 524, 542, 554, 561, 572, 707, 1009; XXIV, 125, 139, 239, 302, 468, 478, 500, 618, 621; XXV, 107, 724, 862, 886, 1013, 1089, 1498; XXVI, 119, 135, 310, 312, 320, 322, 327, 331, 354, 356 *et seqq.*, 362, 380, 385, 387, 392, 401, 403, 426, 455, 461. 477, 481, 484, 515, 520, 524, 525, 547, 552, 560, 574, 578, 593 *et seqq.*, 602, 605, 612; XXVII, 583, 590; XXIX, 646, 727. — S. Augustinus, XXXII, 620, 638, 747, 753, 762, 798, 862, 922, 1320; XXXIII, 113, 156 *et seqq.*, 220. 235, 260, 277 *et seqq.*, 285, 288 *et seqq.*, 297, 610; XXXIV, 17, 93, 96, 339, 453 *et seqq.*, 478; XXXV, 1268, 1471, 1553, 1961, 2022, 2037; XXXVI, 348, 367, 493, 513, 761, 833, 875, 914, 951; XXXVII, 819, 1103 *et seqq.*, 1118, 1164, 1182, 1255, 1268, 1283, 1299, 1330, 1361, 1436, 1448, 1464, 1473, 1645, 1708, 1734, 1812, 1923, 1934 *et seqq.*, 1954; XXXVIII, 147, 358, 481, 587, 605, 808, 834, 854 *et seqq.*, 913, 917, 920, 925, 948, 950, 1275, 1278, 1352, 1361, 1364, 1366, 1370, 1374, 1429, 1465; XXXIX, 1537, 1571, 1954; XL, 212, 255, 493, 536, 557 *et seqq.*, 604, 656, 680; XLI, 414; XLII, 246, 248, 385, 445, 650, 658, 873, 953, 959; XLIII, 456; XLIV, 133, 147, 154, 163, 165, 166, 207, 339, 341, 314, 557, 558 *et seqq.*, 602, 888, 892; XLV, 1088, 1116. — Cassianus, L, 40, 169, 210 *et seqq.* — Cœlestinus I, papa, L, 408, 552. — Xistus III, papa, L, 601. — Vincentius Lirinens., L, 663. — S. Eucherius, L, 883 *et seqq.*, 1027. — S. Petrus Chrysolog., LII, 202, 293, 354, 360. 371, 404, 471. 481, 499, 510, 515, 526, 602, 614, 639, 663. — S. Salvianus, LIII. 59, 157, 160, 194. — S. Leo Magnus, LIV, 426, 512, 513; LV, 17, 49, 50, 59, 981, 983, 984, 986, 1178. — S. Maximus Taurin., LVII, 393, 395-500, 514, 588, 631, 661, 673 *et seqq*, 752. — Victor Vitens., LVIII, 229 *et seqq.*, 256 — S. Faustus, LVIII, 846, 880. — S. Gelasius I, papa, LIX, 28 119, 126, 154; LXXIV, 1166 *et seqq.* — S. Avitus, LIX, 202, 215, 248, 301, 303, 307 *et seqq.*, 311, 319 *et seqq.* — Pomerius, LIX, 415, 457, 466, 513. — Prudentius, LX, 214 *et seqq.*, 324. — Dracontius, LX, 358. — S. Paulinus Nolan., LXI, 34, 620, 728, 731. — Eugyppius, LXII, 684, 689, 699, 767, 769, 778, 822, 841, 843, 846, 848, 852, 884, 887, 891, 896, 981, 998, 1000, 1023. — S. Fulgentius, LXV, 88, 92 *et seqq.*, 157 *et seqq.*, 346, 486, 845 *et seqq.*, 860, 892 *et seqq.*, 941, 923 *et seqq.*, 939. — Joannes II, papa, LXVI, 20. — Agapetus I, papa, LXVI, 39. — S. Laurent., XLVI, 96, 117, 121, 140. — S. Benedictus, LXVI, 234, 421, 431. — Dionysius Exiguus, LXVII, 191, 248, 260, 283, 291, 311 *et seqq.*, 415 *et seqq.* — Facundus, LXVII, 537, 572, 601, 603, 647, 684, 832, 858, 859. — Ferrandus, LXVII, 891, 896, 907, 947. — S. Justus, LXVII, 965 *et seqq.*, 984 *et seqq.*, 989. — S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1052. 1084. — Junilius, LXVIII, 16, 19, 29. — Arator, LXVIII, 153 *et seqq.* — Victor Capuan., LXVIII, 251, 359. — S. Nicetius, LXVIII, 369, 377. — Agnellus, LXVIII, 384. — Primasius, LXVIII, 416 *et seqq.*, 507 *et seqq.*, 551 *et seqq.*, 584. 626, 639, 643, 652, 659, 671, 679, 683, 685, 823. — Vigilius papa, LXIX, 17. 27, 31, 89, 92. 94, 96, 184, 202, 204, 206, 236. — Gildas, LXIX, 384 *et seqq.* — Pelagius I, papa, LXIX, 399, 404. — Cassiodorus, LXIX,

1227, 1229. — S. Gregorius Turon., LXXI, 173, 377, 406, 528, 542, 566, 577, 680, 684, 686, 723, 728, 730, 777 *et seqq.*, 996, 1023, 1083. — Martinus Dumens., LXXII, 54, 42. — S. Germanus Parisiens., LXXII, 280, 295 — Benedictus I, papa, LXXII, 683. — Licinianus, LXXII, 700. — Pelagius II, papa, LXXII, 723, 728, 738. — Sedatus, LXXII, 772. — Luculentius, LXXII, 804, 811 *et seqq.* — S. Gregorius Magnus, LXV, 199, 301, 618, 692, 720, 758, 809, 831, 924, 930, 948, 900, 986, 996, 1059; LXXVI, 44, 50, 95, 101, 120, 131, 139 *et seqq.*, 220, 242, 275, 310, 338, 350, 376, 406, 424, 430, 431, 455, 462, 474, 493, 498, 512, 539, 582, 589, 592, 600 *et seqq.*, 609, 616, 629, 631, 638, 705, 766, 777, 817, 840 *et seqq.*, 871, 877, 912, 915, 931, 939, 967, 970, 1001-1004, 1022, 1044, 1050, 1060, 1064, 1091, 1157, 1207, 1225, 1275, 1335; LXXVII, 21, 26, 31, 36, 43, 47, 56 *et seqq.*, 75, 80, 92, 96, 110, 117, 122, 187, 213, 264, 269, 463, 472, 474 *et seqq.*, 700, 705, 738, 877, 885, 1159; LXXVIII, 26, 43, 124, 297, 395, 696, 790; LXXIX, 219, 303, 322, 353, 555, 369. — S. Columbanus abb., LXXX, 243, 248, 275, 279. — Aileranus abb., LXXX, 336. — Bertichramnus, LXXX, 590. — S. Protadius, LXXX, 411, 417. — Sonnatius, LXXX, 446. — Taio, LXXX, 749, 787, 798, 803, 820, 826, 845, 857, 882, 905, 918, 926, 984. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 193, 234, 300; LXXXIII, 149, 175, 707, 712, 715, 1040, 1286. — S. Eligius, LXXXVII, 495. — Venantius Fortunatus, LXXXVIII, 108, 126. — Ven. Beda, XCIII, 455, 456 *et seqq.*; XCIV, 214, 219, 493, 628; XCV, 85, 171. — Paulus Winfridus, XCV, 1238, 1386, 1399, 1402, 1410, 1461, 1476 *et seqq.*, 1483. — Elipandus, XCVI, 861, 875, 920 *et seqq.*, 932, 948, 989, 995, 1000, 1004, 1008. — Isidorus Pacens, XCVI, 1257. — Anonymus, XCVI, 1379, 1486. — Benedictus diacon., XCVII, 900. Adrianus I, papa, XCVIII, 384, 389, 419, 1251, 1274, 1275, 1279, 1281, 1288, 1290, 1292. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 368 *et seqq.*, 384, 408, 411, 413, 417, 420, 448, 450. — B. Alcuinus abb., C, 226, 236 *et seqq.*, 1007, 1083; CI, 743, 756, 758, 763, 765, 769, 770, 1129, 1317, 1322. — Smaragdus abb., CII, 27, 41, 48, 55, 75, 80, 91, 96, 100, 103, 112, 118, 129, 132, 148, 165, 199, 221, 224, 362, 392, 395, 399, 405, 411, 414, 419, 433, 435, 439, 442, 448, 455, 461, 466, 471, 480, 485, 491, 496, 501, 505, 507, 512, 519, 523, 526, 531, 543, 667, 685. — S. Benedictus Anian., CIII, 904, 998. — S. Agobardus, CIV, 90 *et seqq.*, 168, 205. — Claudius Taurin., CIV, 837 *et seqq.*, 841 *et seqq.*, 925. — Amalarius, CV, 1806 — Freculphus, CVI, 1152. — Rabanus Maurus, CX, 52, 554; CXI, 1153, 1273, 1278, 1319, 1363, 1396, 1454, 1505, 1541, 1590; CXII, 9 *et seqq.*, 159 *et seqq.*, 245, 381, 478, 507, 579, 563, 580, 635, 653, 693, 711, 854, 1660. — Walafridus Strab., CXIV, 469 *et seqq.*, 1119. — S. Prudentius, CXV, 1484, 1527. — Angelomus, CXVI, 126, 131, 135. — Haymo, CXVIII, 561 *et seqq.*, 759, 825, 830 *et seqq.* — Florus diacon., CXIX, 256, 279 *et seqq.* — Ratramnus, CXXI, 252. — Wandalbertus, CXXI, 586. — Grimaldus abb., CXXI, 875, 896, 906, 910. — Usuardus, CXXIII, 139, 205, 207, 229, 693, 782; CXXIV, 329. — Hincmarus, CXXV, 95, 99, 226. Atto Vercell., CXXXIV, 126 *et seqq.* — Herigerus abb., CXXXIX, 1008. — S. Petrus Damian., CXLIV, 836; CXLV, 277, 357, 375, 589, 591, 592, 594, 649, 693, 708, 800, 801, 836, 905, 942, 961. — Lanfrancus, CL, 101, 103, 105, 107, 159, 162, 170, 184, 203, 250, 251, 275, 372, 394, 641, 750. — Guido abb., CL, 1221, 1225, 1631. — S. Bruno Carthus., CLIII, 11, 15, 16, 47, 79, 150, 156, 180, 205, 262, 272, 274, 284, 361, 404, 425, 427, 459, 475, 569. — Radulphus Ardens, CLV, 1351, 1392, 1506. — Guibertus abb., CLVI, 586, 626. — Goffridus abb., CLVII, 42, 215, 221. — Theofridus abb., CLVII, 396. — S. Anselmus, CLVIII, 975, 1007, 1010; CLIX, 569. — Berengosus, CLX, 971. — Calixtus II, papa, CLXIII, 1124, 1176, 1191, 1240. — Rupertus abb., CLXVII, 560, 985, 1122, 1320, 1687, 1691, 1716, 1738; CLXVIII, 65; CLXIX, 50, 70, 158; CLXX, 91, 116, 190, 225, 954. — Honorius Augustod., CLXXII, 688, 732, 800, 969. — Godefridus abb., CLXXIV, 554, 831, 877, 904, 906. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 431, 544, 552, 596, 609, 879, 905, 919; CLXXVII, 561, 676, 1098. — Abælardus, CLXXVIII, 529, 1478, 1480, 1483, 1486. — Innocentius II, papa, CLXXIX, 364, 497, 522. — Anacletus, antipapa, CLXXIX, 692. — Eugenius III, papa, CLXXX, 1115. — Div. Algerus, CLXXX, 889, 1059. — Hervæus, CLXXXI, 591, 595, 815, 1001, 1129, 1201, 1279, 1313, 1355, 1385, 1403, 1450, 1501, 1515. — S. Bernardus, CLXXXII, 336, 440, 731, 953, 1028; CLXXXIII, 127, 141, 359, 360, 362, 366, 403, 405, 408, 411, 418, 440, 565, 588, 605, 631, 819, 858, 900, 905, 937, 953, 960, 987, 997; CLXXXIV, 88, 139, 145, 270, 432, 485, 874; CLXXXV, 108, 146, 179, 180, 211. — Ordericus, CLXXXVIII, 105, 114, 128, 130. — Adrianus IV, papa, CLXXXVIII, 1557. — Petrus Lombard., CXCI, 135 *et seqq.*, 1301, 1314, 1426, 1535, 1575, 1598, 1611, 1674; CXCII, 9, 41, 78, 85, 94, 101, 118, 151, 170, 196, 222, 228, 258, 287, 311, 326, 331, 365, 383, 394, 399. — Gerhohus, CXCIV, 1083, 1316. — Isaac abb., CXCIV, 1856. — Aelredus abb., CXCV, 294. — Adamus a S. Victore, CXCVI, 1479, 1495. — S. Hildegardis, CXCVII, 1029. — Adamus Scotus, CXCVIII, 142, 511, 827, 828. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1662, 1668, 1671, 1690, 1691, 1696, 1698, 1701, 1704, 1706-1711. — Joannes Saresb., CXCIX, 462. — Alexander III, papa, CC, 1064, 1290. — Joan. Belethus, CCII, 142. — Urbanus III, papa, CCII, 1402, 1480, 1481. — Philippus de Harveng, CCIII, 131, 751, 756. — Henricus de Castro, CCIV, 451, 703. — S. Stephanus de Mureto, CCIV, 1110. — Petrus Cantor, CCV, 93, 153, 188. — Petrus Blesens., CCVII, 644, 791. — Balduinus imper., CCIX, 244, 924. — Sicardus, CCXIII, 450. — Innocentius III, CCXIV, 432, 1185; CCXV, 65, 78, 91, 1267, 1363, 1376, 1378, 1385, 1442; CCVI, 107, 115, 219, 527, 590, 600, 747; CCXVII, 214, 489.

PHILIPPUS a Bethsaida civitate, unde et Petrus, Gallis prædicat Christum, barbarasque gentes, vicinasque tenebris et tumenti Oceano conjunctas, ad scientiæ lucem fideique portum deducit. Deinde in Hierapoli Phrygiæ provinciæ urbe crucifixus, lapidatusque obiit, rectoque sepultus cadavere, simul cum filiabus suis ibidem requiescit. Anonymus, III, 1187. — S. Pontius diacon., III, 1478. — Juvencus, XIX, 155 *et seqq.* — S. Hieronymus, XXII, 822, 1038, 1108; XXIII, 265, 637; XXIV, 616 *et seqq.*; XXV, 1756. — S. Augustinus, XXXVIII, 600, 601, 1226, 1227. — S. Maximus Taurin., LVII, 259. — S. Paulinus Nolan., LXI, 671. — Eugippius abb., LXII, 906. — Facundus, LXVII, 714 *et seqq.*, 782, 865. — Fulgentius Ferrandus, LXVII, 916. — S. Justus, LXVII, 971. — Victor Capuan., LXVIII, 265, 268. — Licinianus, LXXII, 693. — S. Gelasius, papa, LXXIV 1161. — S. Gregorius I, papa, LXXVIII, 26, 375, 779 — S. Protadius, LXXX, 415. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 227, 288; LXXXIII, 151, 1045, 1289, 1329. — Paulus Winfridus, XCV, 1475. — Elipandus, XCVI, 951. — B. Alcuinus, CI, 222, 767. — Rabanus Maurus, CXII, 1647. — Haymo, CXVIII, 825. — Paschasius Radbert., CXX, 405. — Grimaldus abb., CXXI, 908. — Usuardus, CXXIV, 10, 127. — Radulphus Ardens, CLV, 1361. — Paschalis II, papa, CLXIII, 97 — Calixtus II, papa, CLXIII, 1197. — S. Bruno Astens., CLXV, 1816. — Godefridus abb., CLXXI, 627, 753, 839, 841, 845, 849, 850, 1136. — Honorius Augustodun., CLXXII, 681. — Abælardus, CLXXVIII, 1490. — Willelmus Malmesbur., CLXXIX, 1685. — Zacharias Chrysopolitan., CLXXXVI, 108. — Ordericus monach., CLXXXVII, 156. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1670. — Innocentius II, papa, CCXVI, 397.

PONTIUS PILATUS, Judææ præses pro Romanis, qui Christum innocentem morti addixit; et qui deinceps a Tiberio in exsilium missus, seipsum interemit. Tertullianus, II, 403 — Lactantius, VI, 503, 504, 980, 984; VII, 466, 549. — S. Ambrosius, XV, 1829. — Juvencus, XIX, 329-339. — Rufinus, XXI, 360. — S. Hieronymus, XXIII, 322. — Lucius Dexter, XXXI, 67, 69, 77, 153. — Paulus Orosius, XXXI, 1066, 1067, 1071. — S. Augustinus, XXXVI, 762; XXXVIII, 1051; XL, 187. — S. Prosper, LI, 551, 552. — S. Leo Magnus, LIV, 322, 338, 339, 347. — S. Maximus Taurin., LVII, 331, 332. — Arator, LXVIII, 127. — Cassiodorus, LXIX, 1228; LXX, 56, 913. — S. Gregorius Turon., LXXI, 171-173. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289; LXXXIII, 129. — Ven. Beda, XCII, 901 *et seqq.* — B. Alcuinus, C, 973; CI, 1137, 1140, 1272. — S. Agobardus, CIV, 88. — S. Petrus Damian., CXLV, 579. — S. Bruno Carthus., CLIII, 456. — Rupertus abb. CLXXII, 1052; CLXIX, 774, 778, 793.

SIMON PETRUS, filius Joannis, frater Andreæ, ortus in vico Bethsaida, provinciæ Galilææ, qui est juxta stagnum Genesareth, cujus prima vocatio nominis Bar-Jona, legis directa generatio est. Petrus in Christo Ecclesiæ firmamentum est. Cephas corporis Christi principatus et caput est. Simon Joannis, virginitatis regeneratio incorrupta est. Qui dum juxta Joannem habeatur tertius, juxta Matthæum eligitur primus: nec immerito, quia apostolorum princeps est. Et confessor primus Filii Dei, et discipulus, et pastor humani gregis, Petra Ecclesiæ, clavicularius regni, amator Domini, atque negator: confitendo laudatus, præsumendo elatus, negando lapsus, lacrymando purificatus, confitendo probatus, patiendo coronatus, cui nomen ex opere datur, titulus ex merito potestatis imponitur. Hic in Galatia, Ponto, Cappadocia, Bithynia, Asia, atque Italia Evangelium prædicavit, atque harum virtutum signis effulsit. Pendulo gressu fervidum mare calcavit, præteriens umbra

179, 181, 188, 198. — Zacharias Chrysopolit., CLXXXVI, 111, 174, 216, 298, 501, 610. — Ordericus, CLXXXVIII, 105, 117, 128, 150, 196, 368. — Anastasius IV, papa, CLXXXVIII, 1051, 1063, 1074. — Adrianus IV, papa, CLXXXVIII, 1382, 1488, 1497, 1557, 1557, 1582. — Petrus Venerab., CLXXXIX, 1060, 1066. — S. Thomas Cantuar., CXC, 678. — Petrus Lombardus, CXCI, 1472, 1537. — Ven. Gerhohus, CXCIV, 1247, 1316. — B. Isaac. abb., CXCIV, 1856. — Aelredus abb., CXCV, 274, 275. — Wolbero abb., CXCV, 1058. — Adamus a S. Victore, CXCVI, 1491. — S. Hildegardis, CXCVII, 253. — Adamus Scotus, CXCVIII, 827. — Petrus Comestor, CXVIII, 1566, 1619, 1623, 1638, 1649, 1655, 1659, 1678, 1686, 1687, 1696, 1714 *et seqq.*, 1718, 1719, 1782. — Alexander III, papa, CC, 118, 131, 154, 163, 359, 355, 569, 388, 504, 510, 660, 692, 836, 912, 922, 973, 1039, 1064, 1128, 1137, 1172, 1391, 1458. — Lucius III, papa, CCI, 1098, 1100, 1118, 1133, 1200, 1268, 1280, 1290, 1322, 1357. — Joan. Belethus, CCII, 87, 142, 145, 480. — Petrus Cellens., CCII, 817. — Robertus de Torinn., abb., CCII, 1317. — Urbanus III, papa, CCII, 1402, 1484. — Philippus de Harveng, CCIII, 384. — Henricus de Castro, CCIV, 319. — Clemens III, papa, 1353, 1427. — Petrus Cantor, CCV, 99, 169, 184. — Cœlestinus III, papa, CCVI, 881, 900, 925, 934, 947, 966, 997, 1005, 1042, 1078 *et seqq*, 1150, 1188. — Petrus Blesens., CCVII, 644, 653. — S. Martinus Legion., CCIX, 218, 238. — Thomas de Radolio, CCIX, 1007, 1011. — Alanus de Insulis, CCX, 244 *et seqq.*, 256, 480. — Sicardus, CCXIII, 450. — Innocentius III, papa, CCXIV, 26, 72, 88, 103, 450, 461, 547, 610, 711, 815, 959, 1135; CCXV, 47, 168, 185, 189, 193, 232, 314, 362, 442, 465, 494, 497, 530, 616, 629, 653, 668, 898, 918, 979, 1073, 1104, 1138, 1785, 1544, 1557; CCXVI, 15, 41, 53, 81, 214, 216, 224, 369, 382, 415, 502, 568, 734, 795, 899, 945, 960; CCXVII, 10, 41, 53, 214, 224, 545, 547, 561.

SIMON ZELOTES, qui prius dictus est Chananæus, zelo Domini fervens, par in cognomento Petri, et similis in honore, accepit Ægypti principatum, et post Jacobum Justum cathedram tenuit Jerosolymorum. Post annos autem centum viginti meruit sub Trajano per crucem sustinere matyrii passionem Jacet in Bosphoro. Fulgentius, LXV, 939. — Victor Capuan., LXVIII, 268. — S. Gregorius I, papa, LXXVIII, 26, 145, 706. — S. Protadius, LXXX, 430. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 153, 1291. — Ven. Beda, XCIV, 489. — Paulinus Aquil., XCIX, 492. — B. Alcuinus, CI, 761, 768. — Paschasius Radbert., CXX, 207, 404, 407, 1022. — Usuardus, CXXIV, 629. — S. Leo IX, papa, CXLIII, 591, 687. — Honorius Augustodun., CLXXII, 1015. — Ordericus, CLXXXVIII, 172. — Joan. Belethus, CCII, 155.

STEPHANUS PROTOMARTYR, vir plenus fide et Spiritu sancto, unus e septem diaconis, qui faciebat prodigia et signa magna in populo, a Judæis lapidatus, primus martyrii palmam retulit. Tertullianus, II, 195, 877. — S. Cyprianus, IV, 652. — Lactantius, VII, 628. — S. Hilarius, IX, 1018. — Philastrius, XII, 1148. — S. Ambrosius, XIV, 212, 1159, 1174; XV, 1634; XVI, 297, 354, 617, 618, 1182, 1190; XVII, 17. — S. Hieronymus, XXV, 1056. — S. Augustinus, XXXIII, 965; XXXV, 1426, 2014; XXXVI, 695; XXXVII, 1754; XXXVIII, 325, 565, 1275, 1426, 1428, 1429, 1431, 1433, 1436, 1440-1446; XXXIX, 1684; XL, 689; XLI, 766-768, 770, 771. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermone 154. — S. Leo Magnus, LIV, 437; LV, 87-91. — S. Maximus Taurin., LVII, 377, 380, 381, 587. — Victor Vitens., LVIII, 251, 505, 407. — Prudentius, LX, 109, 110, 320. — Eugyppius, LXII, 898. — S. Gregorius Turon., LXXI, 173, 176, 198, 215, 529, 726, 734, 755, 881, 1026. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 797; LXXVI, 186, 847, 1005, 1006; LXXVIII, 28, 53, 281, 382. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289; LXXXIII, 1293. — B. Alcuinus, C, 246, 987; CI, 739, 751, 756, 1318. — Paschasius Radbert, CXX, 601, 785. — Joannes Rothomag., CXLVII, 41, 87. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 600. — S. Bruno Astens., CLXV, 737 *et seqq.* — Rupertus abb., CLXVII, 1732; CLXVIII, 378; CLXIX, 200, 1113. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 715, 716 *et seqq.* — S. Bernardus, CLXXXIII, 129, 130; CLXXXIV, 474, 815 *et seqq.* — Adamus Scotus, CXCVIII, 263, 266. — Philippus de Harveng, CCIII, 446.

THOMAS, apostolus Christi, Didymus nominatus, et juxta Latinam linguam Christi geminus ac similis Salvatori, audiendo incredulus, videndo fidelis. Hic Evangelium prædicavit Parthis et Medis, Persis, Hyrcanis, Bactrianis et Indis tenentibus Orientalem plagam, et intima gentium penetrans, ibique prædicationem suam usque ad titulum suæ passionis perducens; lanceis enim transfixus occubuit in Calamina civitate Indiæ, ubi et sepultus est in honore. S. Hilarius, X, 209 *et seqq.* — S. Ambrosius, XIV, 1142, 1845. — S. Victricius, XX, 448. — Innocentius I, papa, XX, 502. — S. Gaudentius, XX, 962 *et seqq.* — S. Augustinus XXXIX, 2063, 2072. — S. Petrus Chrysolog., LII, 456. — S. Leo Magnus, LV, 897. S. Maximus Taurin., LVII, 597 *et seqq.* — S. Paulinus Nolan., LXI, 514, 657, 671, 679, 924. — Symmachus papa, LXII, 61. — Eugyppius abb., LXII, 829. — S. Fulgentius, LXV, 363, 465. — Victor Capuan., LXVIII, 268, 357. — Primasius, LXVIII, 467. — Vigilius papa, LXIX, 124. — S. Gregorius Turon., LXXI, 732, 1077. — Pelagius II papa, LXXII, 725. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1200, 1213; LXXVIII, 26, 151, 858. — S. Protadius, LXXX, 422. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 288; LXXXIII, 153. — Paulus Winfridus, XCV, 1335. — S. Julianus, XCVI, 565. — Elipandus, XCVI, 951. — B. Alcuinus, C, 992; CI, 760, 766, 788. — Rabanus Maurus, CXII, 1450. — Paschasius Radbert., CXX, 406. — Grimaldus abb., CXXI, 917. — Usuardus, CXXIV, 823. — Rupertus abb., CLXIX, 811. — S. Hildebertus, CLXXI, 585. — Godefridus abb., CLXXIV, 311. — S. Bernardus, CLXXXIII, 66. — Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 606. — Ordericus, CLXXXVII, 159. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1641. — Lucius III, papa, CCI, 1276. — Joan. Belethus, CCII, 165. — Clemens III, papa, CCIV, 1445. — Cœlestinus III, papa, CCVI, 911, 1238. — Willelmus de Campania, CCIX, 745, 748. — Innocentius III, papa, CCXVII, 265.

TIMOTHEUS, Ephesiorum episcopus, de civitate Triensium patre Græco, id est ethnico, matre autem Judæa, id est Eunice. Hic discipulus fuit Pauli apostoli, ejusque filius spiritualis, quem puerum proprie secum idem Paulus assumpsit; cui pudicus et virgo permansit, quique apud Ephesum in monte qui vocatur Pion, cum magno honore quiescit. S. Hilarius, X, 415, 416. — S. Ambrosius, XVII, 181, 350, 412, 413, 461, 474, 485. — Lucius Dexter, XXXI, 190, 210. — S. Prosper, LI, 573, 579. — S. Salvianus, LIII, 34, 168, 169, 173. — S. Paulinus Nolan., LXI, 531, 672. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 420, 1091; LXXVII, 76; LXXVIII, 402, 702. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 155, 1293. — Lanfrancus, CL, 358, 362. — S. Bruno Carthus., CLIII, 425 *et seqq.* — Hugo de S. Victore, CLXXV, 593, 594. — Petrus Lombardus, CXCII, 259, 260.

TITUS, Pauli apostoli discipulus, et in baptismo filius, natione Græcus, et ex gentibus solus a Paulo apostolo post Evangelium circumcisus; quem ad exstruendas Cretæ ecclesias præfatus reliquit apostolus, ibique in pace defunctus, atque sepultus quiescit. S. Ambrosius, XVII, 346, 347. — S. Hieronymus, XXVI, 583, 599, 600. — Lucius Dexter, XXXI, 363. — S. Paulinus Nolan, LXI, 514, 672. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 76. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 156, 1041, 1293. — B. Lanfrancus, CL, 232. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 605.

ZACHÆUS, publicanorum princeps, vir dives et statura pusillus, qui Jesum videre cupiens, arborem sycomorum ascendit; apud quem mansit Christus, et cujus fidem laudavit. Tertullianus, II, 451. — S. Ambrosius, XV, 1790, 1791. — S. Hieronymus, XXII, 646, 670, 887; XXV, 1053. — S. Augustinus, XXXVIII, 112, 170, 243, 649, 941. — S. Prosper, LI, 231, 232. — S. Petrus Chrysolog., LII, in sermone 54. — S. Maximus Taurin., LVII, 729, 752. — Eugyppius, LXII, 752, 841. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1093, 1196. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 289; LXXXIII, 127. — B. Alcuinus, CI, 736. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 825 *et seqq.* — S. Bernardus, CLXXXIII, 459, 460.

ZACHARIAS, sacerdos Domini, ex tribu Levi et vice Abia, vir justus et pater Joannis Baptistæ. S. Pontius, III, 1491. — S. Julius I, papa, VIII, 967. — S. Ambrosius, XV, 1542. — Juvencus, XIX, 61 *et seqq.* — S. Innocentius I, papa, XX, 476. — S. Hieronymus, XXVI, 185, 225, 228 *et seqq.* — S. Augustinus, XXXV, 2191. — S. Eucherius, L, 1133. — S. Prosper, LI, 531. — S. Maximus Taurin., LVII, 383, 619, 652. — Eugyppius, LXII, 681, 884. — S. Fulgentius, LXV, 838, 920 *et seqq.* — Victor Capuan., LXVIII, 255 *et seqq.* — Primasius, LXVIII, 698. — S. Gregorius Turon., LXXI, 727. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 117, 118. — Paulus Winfridus, XCV, 1161. — S. Julianus, XCVI, 559. — Agnellus abb., CVI, 536. — Usuardus, CXXIV, 659. — S. Anselmus, CLVIII, 651. — Adrianus IV, papa, CLXXXVIII, 1493. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1537. — Philippus de Harveng, CCIII, 1129.

Qui plurima de his optaverit, Homiliarum et Sermonum adeat Indices de Scripturis et præsertim de Sanctis.

SERIES SEXTA.

In hac sexta Serie agimus de Religione sensu generaliori sumpta, in eo scilicet quod sit societas Deum inter et hominem, quorum mutuas complectitur relationes, ac proinde Dei jura et hominis officia; de Revelatione divina ad homines et de illius possibilitate, utilitate et necessitate; de Prophetiis et Miraculis, ac de illorum natura, notis seu characteribus et vi probante. Deinde varios exponimus errores quos tum pagani, tum philosophi adversus religionem suscitarunt; tandem, cum SS. Patres, et præsertim qui primis vixere sæculis, istos errores scriptis tam polemicis quam apologeticis impugnavere, de his scriptis varios subjicimus Indices.

LIII.

INDEX DE RELIGIONE

GENERATIM SPECTATA,

IN QUO REVOCANTUR ORDINE CHRONOLOGICO DE ILLA SS. PATRUM SENTENTIÆ.

MONITUM.

Religionis generatim spectatæ dogma his stat verbis Apostoli: *Invisibilia enim ipsius* (Dei), *a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus et divinitas* (*Rom.* I, 20); et istis Psalmistæ: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine* (*Psal.* IV, 7). Hoc est: Deus, qui natura invisibilis est, qualicunque similitudine potentiam suam demonstrans, se quodam modo videri permittit. Etenim dum nosmet ipsos et quæ sunt creata cernimus, in Creatoris admiratione sublevamur, divinitatis notitiam colligimus, et per nos et hoc quod factum est virtutem Factoris admiramur; in rebus creatis patens divinæ cognitionis inest indicium; per hoc Deus interiori homini nostro suam mirabiliter impressit imaginem, et sicut in se bonorum operum exemplum hominibus tradidit, sic testimonium suæ agnitionis in illis collocavit, ut cum ejus imago, sive in nobis, sive in creaturis, attenditur, illius cujus imago est, agnitio capiatur. Naturaliter ergo et necessario fatendum quod non solum in nobis et in universis rebus, sed in singulis fulget quædam imago et vestigium Deitatis; quod in magnitudine universitatis, sicut in vultu hominis notatur divina potentia, in rerum pulchritudine sapientia, et in utilitate bonitas; quod in his Dei *invisibilibus*, scilicet potentia, sapientia et bonitate, consistunt omnia, et per hæc reguntur. Nam potentia creat, sapientia gubernat, benignitas conservat. Quæ tamen sicut in Deo ineffabiliter unum sunt, ita in operatione separari non possunt, cum potentia per benignitatem sapienter creet, sapientia per potentiam benigne gubernet, et benignitas per sapientiam potenter conservet. Hinc miro ordine Deus intelligentiam sui sic infundit ut subtrahat, et sic subtrahit ut infundat. In omnibus ergo rebus creatis Creator multipliciter elucet semper notus, semper intelligitur, semper auditur, quia nunquam latet, nunquam deest. Cum ergo sit a majestate mirabilis, a sapientia venerabilis, et a bonitate amabilis, fit funiculus triplex inter Creatorem et rationabilem creaturam, qui facile non rumpitur, ut timeatur, honoretur et diligatur; et hac conditione gignimur, ut generanti nos Deo justa ac debita obsequia præbeamus, hunc noverimus, hunc sequamur. Hoc vinculo pietatis et obstricti et religati sumus. Unde ipsa Religio nomen assumpsit a *religando*, et sic appellatur quod per eam Deo religamus et in fascem vincimus animas nostras ad cultum divinum vinculo serviendi, seu quia cujusdam naturæ superioris, quam divinam vocant, curam et cæremonias affert. Quæ evidenter deducitur ex hoc quod cognitio Dei semper fuerit in terris; nam Deum nosse quid prodest, si diligere ac timere cordi non est? Ut herus de servo suo exigit servitutem, et homo hominem sibi parere et obedire compellit, sic juris humani et naturalis potestatis est homini cum Deo conjungi timore et amore quia Dominus et Pater. Quæ duo in duobus nominibus una res et vis sunt, alterum in sensu positum, et alterum in actu; nam fons religionis Deus solus est, solus in mente dedicandus et in pectore consecrandus cum subjectione externa qualicunque ex parte nostra. Ad ultimum ergo religio generatim spectata est veri Dei cognitio et cultus, semota quæstione quo modo et ritu colendus sit, dummodo colatur aut coli credatur, etiamsi verus Deus falso et indigno cultu colatur et honoretur, et admisso quod non obsit unicuique colere quod putaverit verum Deum cum religio in genere sumpta sit res præter cæteras voluntaria, nec necessitas cuique imponi possit ut colat quod non vult.

Index iste attingit hæc principia et conclusiones juris naturalis, non excluso quod, præter rationem templa ædificare, sacrificia facere, gratias Deo conferre ex his quæ ipse tribuit, quod præter cultum in odore, sanguine, prece et invocationibus, quod præter testimonium animæ ad cœlum respicientis et ad Deum tendentis decet ut sit etiam in humanis officiis consummatus justitiæ ordo, studere pietati, et in

observantias bonorum operum mentis puritate transcendere, ut sit sapientia, animus gratitudinis, natura communionis et societatis hominum appetens, sitque tandem in nobis sensus velle quod Deus jubet, nolle quod prohibet, et nos in ipsius conspectu vivere tum erga se, tum erga proximum, tum erga nosmet ipsos.

Tertullianus, I, 435-445, 483, 503, 599, 666, 699, 701, 711, 716, 717, 950, 1054, 1055, 1078, 1079, 1080, 1103, 1115, 1116; II, 170, 256, 257, 258, 265, 285, 325, 440, 474, 477, 501, 502, 591, 599, 600, 601, 716, 812, 941. — Minucius Felix, III, 245, 246, 250 256, 285-300, 313, 314, 315, 421-440, 489-496. — S. Cyprianus, IV, 550 553, 565, 566, 576, 577. — Commodianus, V, 203, 205, 255. — S. Victorinus, V, 302, 303. — Antonius, V, 262, 263, 264, 265. — Arnobius, V, 730, 743, 755, 756, 763, 767, 814, 815, 1080, 1081, 1143, 1144, 1240, 1241. — Lactantius, VI, 111, 119, 120, 121, 373, 375, 456, 457, 458, 536, 537, 538, 583, 640, 641, 652, 666, 667, 669, 726, 727, 1067-1077; VII, 11, 14, 15, 18, 46, 47, 123, 1011, 1013, 1015. — S. Hilarius, IX, 280, 378, 379, 487, 489, 754, 846, 869, 870. — Firmicus Maternus, XII, 982, 983, 996, 1002, 1003. — S. Ambrosius, XIV, 424, 576, 862, 943, 1114; XV, 1596, 1692, 1738; XVI, 196, 203, 1088, 1251; XVII, 57, 58, 67, 93, 120. — Zacchæus, XX, 1088. — S. Hieronymus, XXIV, 408; XXV, 80, 81, 1090, 1091, 1127, 1179; XXVI, 326, 349; XXX, 650, 651. — S. Augustinus, XXXI, 605; XXXIV, 169, 170, 171; XXXV, 1390; XXXVII, 1185, 1484; XXXVIII, 1021; XL, 20, 21, 188, 888, 973; XLI, 57, 58, 153, 154, 234, 247, 252, 280, 281; XLII, 903; XLIV, 233, 258, 909. — S. Petrus Chrysologus, LII, 393, 507. — S. Leo Magnus, LIV, 176, 187, 214; LV, 167, 168. — Julianus Pomerius, LIX, 505, 508, 509, 510, 512. — Prudentius, LIX, 936; LX, 13, 197, 206, 207, 247, 248, 249, 250, 497. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 228, 230, 454. — Boetius, LXIII, 746, 747, 821, 822; LXIV, 1261, 1327. — S. Fulgentius, LXV, 268, 363, 765, 771. — Primasius, LXVIII, 419, 420. — Gregorius Magnus, LXXV, 112, 939, 706, 1107; LXXVI, 93, 403; LXXVII, 328. — Taio, LXXX, 740. — S. Isidorus Hispalens, LXXXII, 295. — Carolus Magnus, XCVIII, 1055, 1056. — Alcuinus, CI, 924. — Agobardus, CIV, 204, 214, 243. — Rabanus Maurus, CIX, 700, 701, 702, 704, 873, 874; CXI, 90, 1295, 1296, 1300. — Walafridus Strabo, CXIII, 849; CXIV, 472, 759, 760. — Haymo, CXVII, 374, 375, 376, 378. — Florus, CXIX, 281, 282. — S. Lupus, CXIX, 623, 624. — Otto Vercellens., CXXXIV, 139, 140, 141. Othlonus, CXLVI, 257. — Lanfrancus, CL, 109, 110. — Meneguldus, CLV, 152, 153. — Guibertus, CLVI, 254. — S. Anselmus Cantuariens., CLVIII, 145, 146, 147, 213, 218, 711, 712. — S. Bruno Astens., CLXIV, 304. — Rupertus, CLXVII, 416, 582; CLXIX, 1114, 1115; CLXX, 269. — Hildebertus, CLXXI, 1071, 1072, 1074. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 439, 440; CLXXVI, 225; CLXXVII, 204. — Hervæus, CLXXXI, 610, 611, 612. — S. Bernardus, CLXXXII, 788, 789; CLXXXIII, 812. — Guillelmus, CLXXXIV, 406. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 675, 676. — Petrus Lombardus, CXCI, 1527, 1528, 1530. — S. Hildegardis, CXCVII, 744. — Adamus Præmonstratens., CXCVIII, 794 — Alanus de Insulis, CCX, 314. — Petrus Pictaviens., CCXI, 294. — Helinardus, CCXII, 740, 741.

Patres, in quorum scriptis hæ quæstiones abundantiores sunt.

Ne mireris solum indicatos qui vixere prioribus Ecclesiæ sæculis, cum tunc temporis questio cum gentibus assidue movebatur, et fundamenta cujusque religionis discutiebantur.

Tertullianus. Apologeticus adversus gentes, I, 257-536; Libri ad nationes, I, 559-608; De testimonio animæ, I, 608-618; De Deo unico, II, 1054-1062; De Marcionis antithesibus, II, 1078-1084, Ad senatorem, II, 1105-1108; De exsecrandis gentium diis, II, 1115-1118.

S. Cyprianus. De idolorum vanitate, IV, 564-583.

Commodianus. Instructiones adversus gentium deos, V, 203-262.

Antonius. Carmen adversus gentes, V, 262-282.

S. Victorinus. De fabrica mundi, V, 301-314.

Arnobius. Disputationes adversus gentes, V, 714-1291.

Lactantius. Institutiones divinæ, VI, 111-820; De opificio Dei, VII, 9-78. Discussio dogmatica in Lactantium, artic., t. VII, 1011-1029.

Firmicus Maternus De errore profanarum religionum, XII, 982-1032.

Helinandus. De reverentia Dei, CCXII, 740, 741.

LIV.

INDEX DE REVELATIONE DIVINA.

ORDINE CONCINNATUS ANALOGICO

ET VARIAS DE ILLA PATRUM SENTENTIAS EXHIBENS.

—

MONITUM.

In hoc Indice, ut facilius quæsita Lectori occurrant, ad diversas quæstiones revocabimus materias; sic dicemus: 1° Quid sit Revelatio; 2° an exstiterit; 3° an sit utilis, imo et necessaria; 4° an consentanea veritati; 5° an rationi hominis adversa; 6° an sit triplex, scilicet: Primitiva vel Naturalis, Mosaica, Evangelica. Præterea in unoquoque articulo varias SS. Patrum sententias ordine chronologico referemus, vel potius, brevitatis causa, summatim in uniuscujusque articuli fronte indicabimus.

Si forte numerus Arabicus columnas nostræ editionis aliquando non referret, tunc numeros crassiores textui insertos adire velit lector benevolus; quod dico de hoc Indice, fortasse de quibusdam aliis dicendum, sed tamen rarissime.

I. — Quid sit Revelatio.

Revelatio est ipsarum rerum visio, et quasi extrinsecus admonitio, qua per Spiritum sanctum, in quocunque tempore aliquid subito indicatur. Victorinus Afer, VIII, 1151, 1248. — S. Hieronymus, XXIV, 1145. — S. Augustinus, XLII, 171, 172. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 892, 1310. — Lanfrancus Cantuar., CL, 202.

II. — An exstiterit Revelatio.

Ipse Dominus semper ad humana colloquia descendit; ab initio conversatus est cum patriarchis et prophetis, docens jam quid esset facturus in fine. — Nobis divinatione opus non est, quibus veritatem divinitas ipsa patefecit. — Plena sunt omnia divinis testimoniis. — Quod ipse per se veritas ut crederetur, per Scripturas divinitus inspiratas, dignata est revelare, profitemur — Evangelia et apostolorum Epistolæ, Moysis et prophetarum libri, quasi quædam fercula deliciis referta, omnibus apponuntur nobis. Tertullianus, II, 61, 174, 317, 328. — Lactantius, VI, 118, 127, 763 — Constantinus imper., VIII, 352. — Victorinus Afer, VIII, 1152, 1252, 1263. — Liberius papa. VIII, 1397. — S. Hilarius Pictav., IX, 615; X, 96, 257, 293, 448, 506, 733. — S. Ambro-

gius, XIV, 123, 1180; XVI, 718, 745; XVII, 525.—S. Phœbadius, XX, 20. — S. Hieronymus, XXIII, 155, 156; XXIV, 119, 729, 732, 906; XXV, 521. — S. Augustinus, XXXIV, 125; XXXVI, 541; XXXVIII, 602.—Cassianus, L, 450. — S. Leo Magnus, LV, 52. — Paschasius diaconus, LXII, 9. — Cassiodorus, LXX, 65. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 7; LXXVI, 712; LXXVII, 712.—Taio Cæsaraugust., LXXX, 788. — Rabanus Maurus, CXI, 24. — Remigius Autissiodor., CXXXI, 524.—S. Odilo Cluniacens., CXLII, 1000. — Durandus Troarn., CXLIX, 1401. — S. Bruno Carthus., CLIII, 11. — S. Bruno Signiacens., CLIV, 1034. — S. Bernardus Clarævall., CLXXXIII, 938. — Petrus Lombardus, CXCII, 224.

III. — An utilis, imo et necessaria sit Revelatio.

Homo per seipsum pervenire ad veritatis scientiam non potest, nisi doceatur a Deo. — Quid esset verum ipsum, neque sciebant homines, neque quomodo, aut ubi, aut qua mente quærendum. — Rationem rerum cœlestium cognoscere nullo modo possumus. — Mysterium Dei Patris et Domini Jesu, homines cognoscere, nisi ex Revelatione non potuerunt. — Dum philosophi studio contradicendi insaniunt, dum sua etiam falsa defendunt, aliorum etiam vera subvertunt, non solum elapsa illis veritas est, sed ipsi eam potissimum suo vitio perdiderunt. — Lex spiritualis est, et Revelatione opus est ut intelligatur. — In Scriptura sacra docet Deus quidquid scire nos decet. — Revelatio utilis est ad solatium et ad sanctificationem. — Illud mirandum est in Evangelio, quod omnibus hominum conditionibus vitæ verba præbuit, ut unusquisque in suo statu salutem æternam consequi valeat. — Scriptura sacra est via ad cœlum, paradisus voluptatis. — Lex dies fuit quæ fugatis ignorantiæ tenebris, cultum unius Dei docuit, ostendens quid Deo, quid proximo debeamus; quæ pœna pro peccatis, quæ virtutibus remuneratio reponeretur. — Vis Ecclesiæ est veritas Revelationis. Tertullianus, II, 59. — Lactantius, VI, 267, 350, 432, 734, *et per totum librum* VII. — Victorinus Afer, VIII, 1261. — S. Hilarius, IX, 987. — S. Ambrosius, XV, 1695; XVI, 617; XVII, 765. — S. Hieronymus, XXII, 1543; XXIV, 16, 27, 156-158, 160, 454, 511, 515, 607, 1129. — S. Augustinus, XXXIV, 121, 128, 554; XXXVI, 357; XXXVII, 581, 1481; XL, 951; XLII, 821. — Cassiodorus, LXX, 66, 331, 490, 517. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 747, 1267 *et seqq.*, 1378; LXXVII, 712. — B. Alcuinus, XCIX, 384, 460. — Rabanus Maurus, CIX, 675; CX, 311. — Haymo Halberstatens., CXVII, 366. — Joan. Scotus, CXXII, 296. — Othlonus, CXLVI, 174. — Lanfrancus Cantuar., CL, 565. — S. Bruno Carthusian., CLIII, 362. — S. Bruno Signiens., CLIV, 1129, 1257; CLV, 62. — Guibertus ven., abb., CLVI, 125. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 264. — Rupertus abb., CLXVII, 76, 248. — Hildebertus Turon., CLXXI, 564, 1101. — Hervæus monac., CLXXX, 1606. — S. Bernard. Claræv., CLXXXIII, 938. — Wolbero abb., CXCV, 65. — Absalo abb., CCXI, 22.

IV. — Revelatio an sit veritati consentanea.

Revelatione veritatis nihil jucundius, et verbo Dei nihil præponendum. — Credite illi qui non fallit; nec falsor est qui legem dedit. — Regula veritatis oraculis divini sermonis exprimitur. — Oportet ut credamus vera esse Dei summi oracula; nam divinum eloquium e fidelibus sanctæ Ecclesiæ rectum et verum esse comprobatur. — Nefas est discere quod Scripturæ mentiantur, verba enim Scripturarum divinitus inspirata sunt. — Scriptura sacra est venerabilis stylus Spiritus sancti. — Summa est Scripturæ sacræ veritas. — Lex illa quæ per Moysen data est, irreprehensibilis est, quia perfecta veritate consistit. — Scripturæ divinæ libri omnes superna luce et virtute Spiritus sancti resplendent. — Nunquam evangelistæ a veritate deviant, nunquam falsa loquuntur; quæcunque dicunt, vera sunt, justa sunt, munda et nimis credibilia sunt. — Scriptura sacra est vox Dei ad homines, ideo in errorem inducere nequit. Tertullianus, I, 378, 659; II, 405. — S. Cyprianus, IV, 561. — S. Hilarius Pictav., X, 96, 144, 416. — S. Ambrosius, XIV, 145; XV, 1501. — Rufinus, XXI, 677, 690. — S. Philastrius, XXII, 1267. — S. Hieronymus, XXV, 323, 545, 808; XXVI, 481; XXIX, 134. — S. Augustinus, XXXII, 859; XXXVI, 1159; XXXVII, 747; XXXVIII, 692. — S. Prosper, LI, 475. — Cassiodorus, LXX, 66, 538. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 8, 13. — S. Hildefonsus Toletan., CXVI, 136. — Carolus Magnus, XCVIII, 1130. — Smaragdus abb., CII, 28. — Rabanus Maurus, CX, 238, 409; CXI, 26, 889; CXII, 1072. — Hincmarus Remens., CXXVI, 119. — S. Fulbertus Carnot., CXLI, 279. — S. Bruno Signiens., CLIV, 65, 97. — Rupertus abb., CLXIX, 8. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 21.

V. — Revelatio an adversetur rationi.

Verbo et ratione fides nostra fundatur; revelatio enim nedum rationem destruat naturalem, eam e contra perficit, velut auxilium quoddam a Deo missum. — Ratio humana et divina Revelatio sunt velut duo quædam luminaria ex eodem sole accensa, quæ eidem viæ prælucent: duæ sunt germanæ sorores quæ sibi mutuo manus consociare amant, hominique libenter ac benigne præbere auxilium, ut illum ad eumdem finem ducant. — Ratio ac Revelatio divina ex eodem fonte, qui est Deus, originem trahunt atque ad idem et unum tendunt. — Duo modi sunt, duæ viæ, duæ manifestationum species, per quas a principio Deus absconditus seipsum hominis menti revelavit, ratio scilicet humana et divina revelatio. — Ratio autem Deum detegit in seipsa atque ex iis quæ extrinsecus sunt; Revelatio vero nobis manifestat quod de Deo ignotum erat, et divinorum attributorum quæ jam noscebantur, fidem corroborat. S. Hilarius, X, 76, 95, 145. — Faustinus, XIII, 39. — S. Ambrosius, XV, 1535; XVI, 665, 780; XVII, 964. — Gezo abb., CXXXVII, 576, 580. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 441, 442.

VI. — Revelatio triplex scilicet :

I. — *Primitiva vel naturalis*. — Deus Adæ certa mandata dedit, et omnis ætas ab institutione mundi doctrinis Dei fuit erudita. — Universæ primum gentes totiusque orbis naturalem legem acceperunt. — Lex naturalis omnibus data fuit, et ante legem scriptam in cordibus manebat piorum. — Panem, scilicet verbum, non cessavit Deus fidelibus suis distribuere, tam in primis ætatibus quam in ultimis. — Omni spiritui rationali gemina quædam vis data est a Patre luminum; una est ratio, altera affectio; ratio qua discernamus, affectio qua diligamus; ratio ad veritatem, affectio ad virtutem: hæ sunt sorores illæ duæ a Domino desponsatæ. Tertullianus, II, 599. — Lactantius, VI, 322. — S. Hilarius, IX, 651. — S. Philastrius, XII, 1270. — S. Ambrosius, XVI, 1242. — S. Gaudentius, XX, 891. — Rufinus, XXI, 781. — S. Hieronymus, XXIV, 285; XXV, 1576. — S. Augustinus, XXXVI, 500. — Petrus Chrysologus, LII, 111. — S. Leo Magnus, LIV, 202, 204. — Godefridus abb., CLXXIV, 32-36. — Wolbero abb., CXCV, 38. — Richardus a S. Victore, CXCVI, 3.

II. — *Mosaica*. — Deus legem per Moysen uni populo dedisse creditur. — Moysis lex a Deo scripta fuit. — Moyses lex oris Dei potest dici, per quem Dominus locutus est et dedit legem. — Per Moysen testes vocaverat Dominus cœlum et terram, dans populo legem suam. — Tertullianus, II, 599. — S. Hilarius, IX, 928. — S. Ambrosius, XIV, 455, 703, 967; XV, 1328; XVI, 1254; XVII, 1008. — Rufinus, XXI, 375. — S. Hieronymus, XXII, 916; XXIV, 10, 70, 316, 318, 562; XXV, 916. — S. Augustinus, XXXV, 615; XXXVI, 1574; XXXVII, 198; XL, 262. — S. Petrus Chrysologus, LII, 394. — S. Prudentius, LX, 99. — Taio Cæsaraugust., LXXX, 790. — Ven. Beda, XCII, 658. — Rabanus Maurus, CX, 627; CXII, 443. — Haymo Halberstat., CXVII, 366. — S. Bruno Signiens., CLV, 119.

III. — *Evangelica*. — Regula fidei a Christo instituta seu revelata fuit. — Magister venit in signis, et Doctor cœlestis, et Institutor consummatæ veritatis. — Evangelica præcepta nihil aliud sunt quam magisteria divina, et evangelica doctrina, prædicata per apostolos, de cœlo data est. — Lex triplex est: lex humana vel naturalis, lex Mosaica et lex evangelica quæ docet peccanti indulgere, pro peccatoribus exorare, et inimicos diligere. — Tertullianus, II, 26 *et seqq.*; III, 960. — S. Cyprianus, IV, 519. — Constantinus imper., VIII, 508, 956. — S. Ambrosius, XIV, 1408; XV, 1320, 1408. — Rufinus, XXI, 705. — S. Hieronymus, XXII, 124, 168, 205, 401, 714; XXIV, 130, 247, 319, 322, 526; XXV, 15, 275. — S. Augustinus, XXXVI, 1130; XLII, 116. — S. Prosper, LI, 475, 479. — S. Leo Magnus, LIV, 422. — S. Prudentius, LIX, 617, 865. — S. Paulinus Nolan., LXI, 619, 1004. — S. Gregorius Magnus, LIV, 422. — S. Prudentius, LIX, 617, 865. — S. Paulinus Nolan., LXI, 649, 1004. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 883, 1580. — Taio Cæsaraugust., LXXX, 791. — Rabanus Maurus, CVIII, 986, 1009; CX, 238, CXI, 22. — Hincmarus Remens., CXXVI, 128. — Remigius Antissiodor., CXXXI, 191. — Flodoardus Remens., CXXXV, 500. — S. Anselmus, CXLIX, 595. — Rupertus abb., CLXVIII, 243, 561. — Hervæus, CLXXX, 1690. — Reinerus, CCIV, 49. — Thomas Cisterciens., CCVI, 5. — S. Martinus Legion., CCIX, 162.

LV.

INDEX DE PROPHETIIS

ORDINE DISPOSITUS ANALOGICO, REFERENSQUE VARIAS PATRUM SENTENTIAS DE NOTIONE PROPHETIÆ, EJUS UTILITATE, EJUS DIVINITATE VEL INSPIRATIONE, ETC.

—

MONITUM.

In hoc indice tractatur 1° de notione prophetiæ et ejus utilitate, 2° de divinitate vel inspiratione prophetiarum, 3° de characteribus seu formis prophetiarum, 4° de prophetis et eorum vita, 5° de præcipuis objectis prophetiarum : 1° de B. Maria Virgine, 2° de Christo, 3° de Ecclesia.

I.—*De notione prophetiæ, de ejus utilitate vel excellentia.*

II.—*De divinitate vel inspiratione prophetiarum.*

III. — *De characteribus seu formis prophetiarum.*

IV. — *De prophetis, et de eorum vita.*

V. — *De præcipuis objectis prophetiarum.*

1° De Maria Virgine Matre Christi.

Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet (*Isaia* XI, 1) : S. Bernardus abb., CLXXXIII, 63. In hoc tamen Isaiæ testimonio, florem Filium, virgam intellige Matrem, *id.*, 64. — Huic quoque Gedeonico facto propheticum dictum pulchre satis convenire videtur, ubi legitur : *Descendet sicut pluvia in vellus, ibid.* — Audiamus et Jeremiam nova veteribus vaticinantem : *Femina circumdabit virum* (*Jerem.* XXXI, 22). Quæ est hæc femina ? Quis vero iste vir ? *ibid.* — Sed vide si non etiam hanc Jeremiæ novitatem Isaias lucidissime aperit, qui et novos superius Aaronicos flores exposuit : *Ecce*, inquit, *virgo concipiet et pariet filium*, *id.*, 66.—De beatæ Virginis Mariæ integra et perfecta pulchritudine : *Tota pulchra es*, etc. (*Cant.* IV) : Richardus a S. Victore, CXCVI, 482. — Porta quoque sancta et perpetua, virgo est, ut in eodem dictum invenitur Ezechiele, quia *porta hæc clausa erit et non aperietur* (Ezech. XLIV, 2) : Adamus Præmonst., CXCVIII, 186. — Unde cum canticum amoris, scilicet epithalamium Salomonis, specialiter et spiritualiter ad Ecclesiam referatur, tamen specialissime et spiritualissime ad gloriosam Virginem reducitur : Alanus de Insulis, CCX, 53.

2° De Christo Domino nostro.

De nato Christi ex Virgine, Isaias propheta : *Ecce*, ait, *virgo in utero accipiet et pariet filium, et vocabitis nomen ejus Emmanuel* (*Isa.* VII, 14) : S. Hieronymus, XXIV, 102 : S. Prosper Aquitanus, LI, 819 ; Haymo Halberstat. CXVI, 761 ; Rupertus abb., Tuit., CLXVII, 1304 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 99.

De nato Christo ex femina, Jeremias propheta : *Femina*, inquit, *circumdabit virum*, (*Jerem.* XXXI, 22). ; S. Hieronymus, XXIV, 880 ; Rabanus Maurus, CXI, 1039.

De Christo in præsepi posito, Isaias propheta : *Agnovit*, ait, *bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui* (*Isa* I, 3) : S. Prosper Aquitanus, LI, 820. — Et Habacuc : *In medio*, inquit, *duum animalium cognosceris* (*Habacuc* III, 2, sec., LXX) : S. Hieronymus, XXV, 1309; S. Prosper Aquitanus, LI, 820.

De Christo a Magis adorato, David dixit : *Reges Tharsis et insulæ munera offerent, reges Arabum et Saba dona adducent* (*Psal.* LXXI, 10) : Rufinus, XXI, 939 ; S. Hieronymus, XXVI, 1029 ; S. Prosper Aquit., LI, 820 ; Beda Ven., XCII, 265 ; Petrus Lombardus, CXCI, 663. — Item Isaias : *Omnes a Saba venient, ferentes aurum, thus et lapidem pretiosum*, etc., (*Isa.* LX, 6) ; S. Prosper Aquit., LI, 820.

De fuga in Ægyptum, Osea propheta : *Ex Ægypto vocavi Filium meum* (*Osee* XI, 1) : Rufinus XXI, 1016 ; S. Hieronymus XXV, 915 ; S. Prosper Aquit., LI, 821 ; S. P. Chrysolog., LII, 602 ; Haymo Halberstat, CXVII, 79 ; Rupertus abbas, CLXVIII, 170 *et seqq.*, et Isaias : *Ecce Dominus ascendet supra nubem levem*, et *ingredietur Ægyptum*, et *movebuntur simulacra Ægypti a facie ejus*, etc., (*Isa.* XIX, 1) ; S. Hieronym., XXIV, 181, 250 ; Haymo Halberstat., CXVI, 807.

De miraculis Christi, Isaias propheta : *Ecce*, ait, *Deus noster retribuet judicium, ipse veniet, et salvos nos faciet. Tunc aperientur oculi cæcorum, et aures surdorum audient*, etc., (*Isa.* XXXV, 4) : S. Hieronym., XXIV, 376 ; S. Prosper Aquit., LI, 822 ; Haymo Halberstat., CXVI, 894.

De Christo, quod mare pedibus ambulavit, David propheta : *In mari est via tua et semitæ tuæ in aquis multis* (*Psal.* LXXVI, 20) : S. Augustinus, XXXVI, 981 ; S. Prosper Aquit., LI, 823 ; Cassiodorus, LXX, 555 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 994 ; Petrus Lombardus, CXCI, 720.— Dicit et Habacuc : *Dispergens aquas itineris, dedit abyssus vocem suam* (*Habacuc* III, 10) ; S. Prosper Aquit., LI, 823.

De Jesu, quod portatus asello est, Zacharias propheta : *Dicite*, ait, *filiæ Sion : Ecce Rex tuus venit tibi justus et salvans ; ipse mansuetus, sedens subjugalem asinam et pullum novellum* (*Zachar.*, IX, 9) : S. Hieronym., XXV, 1483 ; S. Prosper Aquitan., LI, 823 ; Haymo Halberstat., CXVII, 250 ; Rupertus abb., CLXVIII, 769.

De contumeliis in Jesum, de corona spinea, ejus cruce et vulneribus. Per Isaiam prophetam : *Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus*, etc. (*Isa.* L, 6) : S. Hieronym., XXIV, 477, 478 ; S. Prosper Aquitan., LI, 825 ; Haymo Halberstat., CXVI, 973 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 471. — Et Jeremias dicit : *Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis* (*Thren.* III, 30) ; S. Prosper Aquitan., LI, 825. — David ipse dicit : *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina* (*Psal.*, XXXI, 4), *ibid.* — *Foderunt manus meas et pedes meos ; dinumeraverunt omnia ossa mea* (*Ps.*, XXI, 17) : Rufinus, XXI, 723 ; S. Augustinus, XXXI, 175 ; S. Prosper Aquitan., LI, 825 ; Arnobius Junior., LIII, 353 ; Cassiodorus, LXX, 159 ; Beda Ven., CXIII, 595 ; Haymo Halberstat., CXVI, 266 ; S. Bruno Carthus., CLII, 721 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 768 ; Petrus Lombardus, CXCI, 234 ; Gerhohus Reichersp., CXCIII, 1012. — Isaias propheta : *Sicut ovis*, ait, *ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum* (*Isa.*, LIII, 7) : S. Hieronym., XXIV, 508, 509 ; S. Prosper Aquit., LI, 825 ; Haymo Halberstat., CXVI, 990 ; Rupertus abbas, CLXVII, 1338 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 493, 494. —Jeremias dicit : *Mittamus lignum in panem ejus* (*Jer.*, XI, 19) : S. Hieronym., XXIV, 756 ; S. Prosper Aquit., LI, 825.

Quod Christus in medio latronum sit crucifixus. *Inter sceleratos*, inquit, *deputatus est, qui peccatum non fecit, cujus livore sanati sumus omnes* (*Isa.*, LIII, 12) : S. Hieronym., XXIV, 512 ; S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Haymo Halberstat., CXVI, 994 ; Rupertus abbas, CLXVII, 1339 ; Herveus Burgidol., CLXXXI, 496.

Quod vestimenta ejus divisa, et sortem super tunicam ejus miserunt. Per David prophetam : *Ipsi diviserunt sibi*, ait, *vestimenta mea et super vestem meam miserunt sortem* (*Ps.* XXI, 19) : Rufinus, XXI, 723 ; S. Augustinus, XXXVI, 176 ; S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Cassiodorus, LXX, 161 ; Haymo Halberst., CXVI, 266 ; Petrus Lombardus, CXCI, 235 ; Gerhohus Reichersp., CXCIII, 1024.

De Christo, qui felle et aceto potatus est. Per David prophetam : *Dederunt*, ait, *in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto* (*Psal.* LXVIII, 22) : S. Hilarius, IX, 481 ; Rufinus, XXI, 927 ; S. Augustinus, XXXVI, 868 ; S. Prosper Aquitan., LI, 826 ; Cassiodorus, LXX, 486 ; Haymo Halberstat., CXVI, 425 ; Remigius Antissiod., CXXXI, 498 ; S. Bruno Herbipol., CXLII, 261 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 959 ; Petrus Lombardus, CXCI, 636.

Quod in Christi passione sol lunaque obscurati sunt. Joel propheta : *Ante faciem ejus*, ait, *confundetur terra et movebitur cœlum, sol et luna contenebrescent*, etc. (*Joel* II, 10) ; S. Prosper Aquitan., LI, 827.

De sepultura Christi Domini et ejus resurrectione. David propheta : *Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber, et sicut vulnerati dormientes projecti in monumentis* (*Psal.* LXXXVII, 5, 6) : S. Augustinus, LXXXVII, 1111, 1112 ; S. Prosper Aquitan., LI, 827 ; Cassiodorus, LXX, 624 ; Haymo Halberstat., CXVI, 493 ; S. Bruno Carthus., CLII, 1100 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 1056 ; Odo Astens., CLXV, 1248 ; Petrus Lombardus, CXCI, 812, et alibi ; *Non derelinques*, ait, *animam meam apud inferos, neque dabis Sanctum tuum videre corruptionem* (*Psal.* XV, 10) : Rufinus, XXI, 698 ; S. Augustinus, XXXVI, 145 ; S. Prosper. Aquitan., LI, 827 ; S. Bruno Carthus., CLII, 691 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 742 ; Petrus Lombardus, CXCI, 175.

Osee propheta dicit : *Vivificavit nos post duos dies : in die tertia suscitabit nos*, etc. (Osee VI, 3) : S. Prosper Aquitan., LI, 828.

De ascensione Christi in cœlum, David propheta dicit : *Ascendit in altum, captivam duxit captivitatem*, etc., (*Psal.* LXVII, 19) : Rufinus, XXI, 917 ; S. Prosper Aquitan., LI, 829 ; Cassiodorus, LXX, 469 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 948 ; Petrus Lombardus, CXCI, 611. Et alibi : *Ascendit super cherubim et volavit, volavit super pennas ventorum* (*Psal.* XVII, 11) : Rufinus, XXI, 704 ; S. Prosper Aquitan., LI, 829 ; Cassiodorus, LXX, 128 ; Haymo Halberstat., CXVI, 247 ; Petrus Lombardus, CXCI, 190.

De secundo adventu Filii hominis, David propheta dicit : *Deus manifestus veniet, Deus noster, et non silebit. Ignis ante eum ardebit, et in circuitu ejus tempestas valida* (*Psal.* XLIX, 3) : Rufinus, XXI, 844 ; S. Augustinus, XXXVI, 569 ; S. Prosper Aquitan., LI, 849 ; Cassiodorus, LXX, 349 ; Haymo Halberstat., CXVI, 363 ; S. Bruno Carthus., CLII, 854 ; S. Bruno Signiens., CLXIV, 874 ; Petrus Lombardus, CXCI, 476.

3° De Ecclesia.

Hanc sponsam Christus sibi etiam per Salomonem ex vocatione gentium accersit. Siquidem legisti (*Cant.* IV, 8) : *Veni, Sponsa, de Libano* : Tertull., II, 382. — Quod Ecclesia, quæ prius sterilis fuerat, plures filios habitura esset ex gentibus, quam quot Synagoga ante habuisset : S. Cyprianus, IV, 688. — Quam Ecclesiam etiam in Cantico canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat et dicit : *Una est columba mea, perfecta mea*, etc. (*Cant.* VI, 9) : S. Cyprianus, IV, 500. — Hanc domum designat et denuntiat Spiritus sanctus in *Psalmis* dicens : *Deus qui inhabitare facit unanimes in domo* (*Psal.* LXVII, 7), *id.*, 506. — Montem hunc ejusque nomen atque etiam urbis ipsius, Ecclesiam quæ corpus est Christi nuncupatam semper accepimus. Domino in Psalmis dicente : *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion*, etc. : S.

Hilarius, IX, 414. — *Mons Sion, latera aquilonis, civitas Regis magni*, etc. Cur sit exsultatio universæ terræ, evidenter expressit; quoniam Dominus Jesus Ecclesiam sibi ex peccatoribus congregavit : S. Ambrosius, XIV, 1147. — In quibus est Ecclesia Domini, quæ est civitas Regis magni, *id.*, 1148. — *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ* (*Psal.* xxxv). — Domus ergo Ecclesia est : S. Ambrosius, XIV, 962. — *Et signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole*, etc. Hæc mulier Ecclesiam designat : S. Ambrosius, XVII, 875. — *Et civitatem sanctam Jerusalem vidi descendentem de cœlo a Deo*, etc. Civitas Jerusalem Ecclesia est ex omnibus justis constructa, *id.*, 957. — Prophetæ disposuerunt, apostoli fundamenta Ecclesiæ jecerunt, *id.*, 380. — *Tu conteres caput illius*, etc. — Mulier Ecclesia, serpens diabolus : S. Hieronymus, XXVI, 840.— Vox Ecclesiæ contra hæreticos (*Psal.* x). *id.*, 845. — Psalmus xxii continet vocem Ecclesiæ collaudantis Christum : XXVI, 884. — Psalmus xxiii continet interdum vocem Prophetæ de Ecclesia loquentis, *id.*, 886. — Psalmus xxiv interdum habet Ecclesiæ supplicantis vocem, *id.*, 889. — *Astitit regina a dextris tuis.* Ipsi nunc Ecclesiæ Propheta loquitur : S. Hieronymus, XXVI, 959. — Deus Pater dedit Filium suum in Sion : hoc est in sanctam Ecclesiam, *id.*, 979. — *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei*, et tamen ipsam civitatem Ecclesiam intelligimus de gentibus congregatam, *id.*, 1081. — Propheta loquitur ad Ecclesiam, et dicit ei : *Sicut lætantium omnium habitatio est in te*, *id.*, 1084. — Psalmus, *Lauda Jerusalem Dominum*, ad Ecclesiam refertur, *id.*, 1257. — *Lætare sterilis quæ non paris*, etc. (*Isa.* liv, 1). Sterilis Ecclesia, sine viro Christo : XXVI, 391; XXIV, 515. — *Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium*, quod intelligitur de Ecclesia Christi, *id.*, XXIV, 43. — Commotis ergo gentibus venerunt electa omnium gentium, et repleta est gloria domus Domini, quæ est Ecclesia Dei viventis, etc., *id.*, XXV, 1404. — *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis tuis, Filia principis* (*Cant.* vii). Filia principis sancta Ecclesia dicitur, quia prædicatione Christi in vitam novam regeneratur, *id.*, 533. — *Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum?* (*Cant.* viii, 5.) Sancta Ecclesia de deserto ascendit, quia in exsilio hujus peregrinationis posita, ad cœlestia gaudia mente et cogitationibus tendit, *id.*, LXXIX, 540. — *Soror nostra parvula est, et ubera non habet* (*Cant.* viii, 8). Sororem Christus Ecclesiam vocat, quia de ipsis apostolis dicebat : *Ite, dicite, fratribus meis* (*Matth.* xxviii, 10). Soror autem parvula, ubera non habebat, quando in solis apostolis Ecclesia erat, *id.*, 543. — *Mulierem fortem quis inveniet? Procul, et de ultimis finibus pretium ejus.* Mulier fortis Ecclesia catholica vocatur : Beda Ven., XCI, 1039, *seqq.* — Cantica canticorum ad Ecclesiam referuntur, *id.*, 1087. *seqq.* — *Mulier amicta sole et luna sub pedibus ejus* (*Apoc.* xii). Ecclesia Christi lumine cincta, gloriam calcat temporalem, *id.*, XCIII, 165. — *In capite ejus corona stellarum duodecim.* Duodenario apostolorum numero caput ornatur Ecclesia, *id.*, 166. — *Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni* (*Apoc.* xxi). Sponsam et uxorem dicit Ecclesiam, quæ, immaculata permanens, spirituales semper Deo filios generat, *id.*, 195. — Caput xii Apocalypsis ad Ecclesiam refertur : Alcuinus, C, 1152. — *Ipsa conteret caput tuum* (*Gen.*). Mulier conteret caput serpentis, cum Ecclesia sancta insidias diaboli, et suasiones venenosas in ipso mox initio deprehensas abigit, etc. : Rabanus Maurus, CVII, 493. — *Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium* (*Isa.* ii). Iste quippe mons, mons domus Domini est, id est Ecclesiæ, quæ est domus Domini supra Christum fundata : Haymo Halberstat., CXVI, 729. — *Consurge, induere fortitudinem tuam, Sion : induere vestimentis gloriæ tuæ, Jerusalem civitas sancta* (*Isa.* lii). Potest et ad præsentem etiam referri Jerusalem, id est Ecclesiam : *id.*, 982.— *Lauda, sterilis, quæ non paris*, etc. (*Isa.* liv). Potest etiam Ecclesia, quæ in Judæis deserta erat, sterilis appellari, quia Domino adveniente filios ejus non pariebat, *id.*, 993. — *Et veniet Desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria* (*Agg.* ii). Postquam ergo Christus venit, impleta est domus Domini, id est Ecclesia, quæ est domus Dei de vivis lapidibus ædificata, *id.*, CXVII, 217. Prophetia de constitutione sanctæ Ecclesiæ, quæ tam ex Judæis quam ex gentibus constat. *id.* 248.— Salomon composuit hunc libellum (*Cant.*) de nuptiis Christi et Ecclesiæ, *id.*, 295.—Sancta Ecclesia designatur per cœlum, similiter et per mulierem (*Apoc.* xii) : *id.*, 1069.— Vel certe per nubem candidam Ecclesia intelligitur (*Apoc.* xiv), *id.*, 1111. — *Mulierem* (*Gen.* iii) hic Ecclesiam Quæ ab Isaia de Ecclesia sint prædicta : S. Augustinus LXI, 585, 586. Quorum Aggæus Christum et Ecclesiam hac apertius brevitate prophetat : *Adhuc unum modicum et ego commovebo cœlum, et terram, et mare, et aridam*, etc., *id.*, 595. Zacharias de Christo et Ecclesia : *Exsulta*, inquit, *filia Sion; jubila, filia Jerusalem; ecce Rex tuus veniet tibi*, etc., *id.*, 594. Malachias prophetans Ecclesiam quam per Christum cernimus propagatam, Judæis apertissime dicit ex persona Dei : *Non est mihi voluntas in vobis*, etc., *id.*, 594. De prophetia Danielis et Ezechielis quæ in Christum Ecclesiamque concordat, *id.*, 594. Ecclesiam Christi ipsam esse prædictam : unde dicitur : *Sedes autem gloriæ exaltata est, sanctificatio nostra* (*Jerem.*, xvii, 10, 12), XLII, 289. Quis mons, nisi is qui secundum prophetiam Danielis ex parvo lapide crevit, et factus est mons magnus, ita ut impleret universam terram (*Dan.*, ii, 34), *ibid.* Ego sum Ecclesia de qua illi in eodem psalmo dicitur, et tanquam factum quod futuram fuerat prænuntiatur : *Astitit Regina a dextris tuis*, etc., *id.*, XL, 175. Ita ergo dicit Isaias, incipiens ab humilitate Christi, et se postea convertens ad alloquendam Ecclesiam : Delectare sterilis quæ non paris : *id.*, XXXIV, 1065. — Nunc Sion mons quod sit Ecclesia, docet propheta qui dicit : *Ecce Dominus excitabo Sion in gentibus*, etc. : Arnobius Junior., LIII, 329. — Legimus in eodem apostolo dictum de Ecclesia : *Lætare sterilis, quæ non paris*, etc. : S. Maximus Taurin., LVII, 469. — *Osculetur me osculo oris sui.* Vox Ecclesiæ hæc est venientis ad Christum in osculo : S. Justus Urgell., LXVII, 963. *Ecce tu pulchra es, amica mea.* Christus Ecclesiam, quam amicam pacis suæ osculo fecit, bis pulchram pronuntiat, *id.*, 968. *Introduxit me in cellam vinariam*, Ecclesia in cellam vinariam introducitur, quando hæc apostolica congregatio Spiritu sancto repletur, *id.*, 970. *Columba mea in foraminibus petræ.* Non aliud Ecclesia columba vocatur, nisi quia est sine dolo et Spiritu sancto repletur, *id.*, 972. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum?* Per desertum ascendit Ecclesia, quando populus gentium, fide occupans credentium multitudinem, proficit, *id.*, 974, 975. *Columnas ejus fecit argenteas.* Sustentacula Ecclesiæ præparantur ex doctis vel apostolis, *id.*, 975. *Soror nostra parva, et ubera non habet*, Ecclesia ex gentibus veniens, etc. *id.*, 991.— *Mulier amicta sole et luna sub pedibus ejus* : id est Ecclesia Christo induta, propter ejus dilectionem mutabilia cuncta calcantem : Primasius Adrumet., LXVIII., 872. *Et in capite ejus corona stellarum duodecim*, id est Ecclesiæ; duodenario apostolorum numero primordia dicit fundatæ mox Ecclesiæ decorari, *id.*, 873. *Veni, ostendam tibi novam nuptam, uxorem agni*, id est Ecclesiam, *id.*, 925. Hinc Isaias (cap. iii) : *Erit*, inquit, *in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles*, *ibid.* — *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens* (*Cant.*, vi, 9)? Quasi aurora quippe electorum surgit Ecclesia, quæ pravitatis pristinæ tenebras deserit, et sese in novi luminis fulgorem convertit. S. Gregorius Magnus, LXXV, 648. Apte enim Ecclesia auroræ comparata describitur, quæ per cognitionem fidei a peccatorum suorum tenebris in clara luce justitiæ commutatur, LXXVI, 62. *Omnis gloria ejus Filiæ regum ab intus* (*Psal.*, xliv, 14). Filia quippe regum Ecclesia quæ in bono est opere spiritalium principum prædicatione generata, LXXV, 853. *Agrum non suum demetunt, et vineam ejus quem vi oppresserint vindemiant* (*Job*). Potest agri vel vineæ nomine universa Ecclesia designari, *id.*, 1150. *Ædificabitur civitas Domino*, etc. (*Jerem.*, xxxi, 38). Civitatem quippe esse Domini sanctam Ecclesiam nullus ignorat, LXXVI, 333. *Jerusalem quæ ædificatur ut civitas* (*Psal.*, cxxxi, 3). Et ipsa est civitas, scilicet sancta Ecclesia, quæ regnatura in cœlo adhuc laborat in terra, *id.*, 958. *Ecce etiam luna non splendet*, etc. (*Job*). Quid per lunam, nisi cuncta simul Ecclesia, *id.*, 21. *Surge, Aquilo, et veni, Auster, perfla hortum meum* (*Cant.*, iv, 5). Qui hortum Dei, id est sanctam Ecclesiam perflat, *id.*, 799. *Mulier amicta sole et luna sub pedibus ejus* (*Apoc.*, xii, 2). Sancta autem Ecclesia, quia superni luminis splendore protegitur, quasi sole vestitur, quia vero cuncta temporalia despicit, lunam sub pedibus ejus premit, *id.*, 731. *Quæ est ista quæ progreditur?* etc. (*Cant.*, vi, 9) Ecclesia sancta quasi aurora consurgens in judicio ultimo progreditur, LXXIX, 530. *Osculetur me osculo oris sui* (*Cant.*). Suspirans sancta Ecclesia pro adventu Mediatoris Dei et hominum, ad patrem orationem facit, ut filium dirigat, etc., *id.*, 478. *Introduxit me rex in cubiculum suum* (*Cant.*, i, 3). Ecclesia Dei, quasi quædam domus regis est : et ista domus habet portam, habet ascensum, habet triclinium, habet cubicula, *id.*, 485. Hæc verba : *Nigra sum, sed formosa*, quomodo ad Ecclesiam referuntur, *id.*, 486. *Vox turturis audita est in terra nostra* (*Cant.*, ii, 12). Quid per turturem, nisi Ecclesia? *id.*, 499. *Surgam, circuibo civitatem* (*Cant.*, iii, 2). Quid

---

LVI.

INDEX DE MIRACULIS

ORDINE RERUM DIGESTUS ANALOGICO.

—

MONITUM.

In hoc Indice agimus : I De miraculis generatim sumptis ; II De miraculis Veteris Testamenti ; III De miraculis Novi Testamenti ; IV De miraculis tempora apostolica sequentibus quæ scilicet Patres ipsi operati sunt, vel ab aliis fide dignis audierunt, et in suis scriptis consignavere ; V De falsis quibuslibet miraculis, seu rectius prodigiis, etsi stupendis, quæ astutia et arte dæmonum, imprimis ante Christi adventum, divulgabantur ; VI Alphabetice tandem damus nomina Patrum qui chronologice tantum indicantur in prædictis articulis.

I. — *De miraculis generatim sumptis.*

S. VICTORINUS mart. — Dei potentiam celebrat in opere De fabrica mundi, V, 501 *et seqq.* Visiones et revelationes Apocalypsis laudat et explicat, 517 *et seqq.*

ARNOBIUS. — Demonstrat vera esse miracula Christi, V, 781 *et seqq.* Ejus miracula præsertim ipso moriente quanta sit illius potestas ostendunt, 791. Miraculorum Christi veritas probatur ex testibus locupletissimis, 792; item ex veloci propagatione religionis christianæ, 793. Ethnici objicientes quod Christus humanam induerit naturam et humano modo interemptus sit, refelluntur, 800, 801.

LACTANTIUS. — Dei consilia et dispositiones cogitatio humana non potest assequi, VI, 113. Nullo modo potest comprehendi, 152. Vis ejus et majestas a Platone prædicata, 153. Est vere omnipotens, 155. Ex nihilo fecit omnia, 299. Solus habet cum Filio rerum omnium potestatem, 538. Deo nihil est clausum aut secretum, 724. De inenarrabili ipsius potestate etiam in incorporalia, 800. Excitavit Deus principes, qui tyrannorum nefaria et cruenta imperia resciderint, humano generi providerunt, ut jam, quasi discusso transactis temporis nubilo, mentes omnium pax jucunda et serena lætificet. Nunc post tantæ tempestatis violentos turbines placidus aer et optata lux refulsit. Nunc placatus servorum suorum precibus, Deus jacentes et afflictos cœlesti auxilio sublevat. En nunc mœrentium lacrymas, exstincta impiorum conspiratione, deterget; et qui illuctati erant Deo, jacent; qui templum sanctum everterant, ruina majore ceciderunt; qui justos excarnificaverunt, cœlestibus plagis et cruciatibus meritis nocentes animas profuderunt; serius quidem, sed graviter ac digne. *Distulerat* enim pœnas eorum Deus, ut ederet in eis magna et mirabilia exempla, quibus posteri discerent, et Deum esse unum, et eumdem vindicem, digna videlicet supplicia impiis ac persecutoribus irrogare, VII, 191, 192.

CONSTANTINUS MAGNUS. — Deus omnium quæ gignuntur est principium, VIII, 405. Omnibus quæ mundi complexu continentur, subsistendi ac vivendi hinc suppetit causa VIII, 405. Plerique homines hujus rerum omnium distinctionis atque ornatus causam naturæ tribuunt; alio fato vel fortuito casui assignant, hujusmodi rerum potestatem fato ascribentes. Neque intelligunt se, cum fatum nominant, nomen quidem proferre, sed nullum actum nullamque substantiam designare. Quid enim ipsum per se fatum esse possit, cum natura omnia procreaverit, aut quid censebimus esse naturam, si lex fati violari non possit? Sed ex eo quod fatalis lex esse dicitur, cum omnis lex opus sit alicujus legislatoris, satis apparet fatum ipsum, siquidem lex est, Dei opus atque inventum esse. Cuncta igitur Deo subjecta sunt, nec quidquam ejus est potentiæ expers. Cæterum fatum Dei voluntatem esse ac censeri minime improbamus, 412, 413.

S. HILARIUS. — Miraculorum possibilitas astruitur, IX, 411, 412. Ea colligitur ex creatione hominis, 566. Dei revelationes hominibus, 619. Omnia magnifica et præclara opera Deum esse testantur, 761. Miracula corporaliter gesta, IX, 761. Deus solus miracula operatur, IX, 772. Christi opera quis sit testantur, 810. Sanctitas operum Dei verborum fidem firmat, 862. Christi gesta non succumbunt naturalibus mentium sensibus, X, 34. Deus non subjacet naturæ legibus, a quo legem omnis natura sortitur, 339.

S. ZENO. — Christi operibus credendum, XI, 389. Sæculorum genitor Virginis immortalis factus filius, sibi homini moritur, XI, 405. Resurrectio carnis Christianis credenda, 377, 378, 381.

S. OPTATUS. — Credere necesse est Dei Filium per Mariam Virginem secundum hominem natum esse, passum, mortuum et sepultum fuisse, et post hæc resurrexisse, XI, 885. Mirabilem et realem Christi præsentiam in Eucharistia agnovit S. Optatus, 765.

S. AMBROSIUS. — Moyses nec falli, nec fallere potuit; nam eruditus in omni scientia Ægyptiorum, subsidiis regalibus fultus, omnibus sæcularibus prudentiæ disciplinis informari atque instrui desideravit qui cum de aqua nomen acceperit, non putavit tamen dicendum quod ex aqua constarent omnia ut Thales dixit. Et cum esset in aula educatus regia, maluit tamen pro amore justitiæ subire exsilium voluntarium quam in tyrannidis fastigio peccati perfunctionem deliciis acquirere, naturali æquitatis studio provocatus in secretum Æthiopiæ se contulit. Ibidem a cæteris negotiis remotus totum divinæ cognitioni animum intendit, ut gloriam Dei facie ad faciem videret. Itaque Moyses non in persuasione humanæ sapientiæ, nec in philosophiæ simulatoriis disputationibus, sed in ostensione spiritus et virtutis tanquam testis divini operis ausus est dicere: « In principio fecit Deus cœlum et terram, » XIV, 126, 125. Ex Deo materia, per ipsum operatio quæ ligavit atque constrinxit universa in ipsum, quia quando vult, omnia ejus virtute manent atque consistunt, et finis eorum in Dei voluntatem recurrit et ejus arbitrio resolvuntur. XIV, 131, 132. Neque creatura legem tribuit, sed accepit et servat acceptam, XVI, 133. Deo impossibile nihil est, XVI, 147. Neque in hac creatura mundi, si qua nobis difficilia intellectu videntur, et incomprehensibilia ingenio nostro, temerario quodam debemus condemnare judicio, XVI, 277. Per sapientiorem serpentem a quo decepta est mulier intelligendus est ille adversarius qui tantum habet hujus mundi sapientiam, XVI, 301. Quomodo diabolus hominem tentat XIV, 302, 306. Plurima sunt quæ nostro ingenio non metienda sunt, sed ex altitudine divinæ dispositionis et verbi sunt æstimanda; neque dubitandum neque reprehendendum quod in paradiso diabolus erat; miraculum in elementis, documentum in mysteriis, XIV, 1633. Miracula, per gentes, ante Christum, vel raro, nulla, 1663. Miracula divinæ potestatis non omnium est mereri, sed eorum quibus religiosæ devotionis studia suffragantur, XVI, 240, 241. Homines qui suscitaverunt mortuos, non in sua virtute id fecerunt, sed in Christi nomine, 595 Miracula a SS. Gervasio et Protasio patrata, ab Arianis negari non possunt, 1025.

S. HIERONYMUS. — Nihil mendacii dicitur in sacris Scripturis, XXII, 566. Quanta audivimus et vidimus, ea et patres nostri nuntiaverunt nobis, XXII, 566. Nulli dubium est revera facta esse quæ scripta sunt, quasi aliud littera sonet, et aliud spiritus clausum teneat, XXII, 698. Respondetur objectionibus contra miracula, XXII, 900. In signorum magnitudine non naturæ mutatio, sed Dei omnipotentia demonstratur, XXII, 901 — Argumenta contra miracula, XXIII, 548. Multæ sunt præstigiæ et innumerabiles laquei quibus animæ capiuntur humanæ, sed obturabimus aures nostras, ne audiamus voces incantantium et sirenarum carmina negligamus, XXII, 719. Miraculorum vis et potentia demonstratur, XXIII, 548. Signa apud barbaras nationes quare fiant per servos Dei, XXV, 527. Error gentilium quo putant deos esse quos supra se vident XXV, 504.

S. AUGUSTINUS. — Deus tentatur, cum miracula flagitantur, non ad salutem, sed ad experientiam, XXXII, 802. Quare miracula, in aliis locis fiant, in aliis non fiant, Dei consilium, XXXIII, 269. Miracula videndi consuetudine mira non sunt, XXXIII, 372. Tres viros ab ignibus et Danielem a leonibus Deus liberavit, ut consuleret saluti regum illorum, a quibus in illa supplicia tradebantur, XXXIII, 425. Mirabilia Dei universa ideo ab infidelibus non creduntur, quia ratio eorum non videtur, XXXIII, 454. Multi sunt quos ad invisibilium fidem visibilibus miraculis excitari opus est, XXXIII, 454 Miracula quotidie in rerum natura eduntur, quæ præ consuetudine vilescunt, XXXIII, 519. Miracula non sunt signa sapientiæ, XXXV, 1307. Miracula Deus quotidie facit quæ homines non mirantur, XXXV, 1450. Ille qui facit miracula præter veritatem, nihil est, XXXV, 1501. Inusitata quædam servavit Deus quæ fecerat, ut dormientes homines excitaret, XXXV, 1450. Omnia quæ fecit Dominus Jesus non solum valent ad excitanda corda nostra miraculis, sed etiam ad ædificanda in doctrina fidei XXXV, 1458. In miraculis Christus saluti animarum magis consuluit quam saluti corporum, XXX, 1527. Miracula ad intelligendum Deum de visibilibus mentem humana admonent, XXXV, 1592, 1593. Miracula fidem firmant, XXXV, 1752. Miracula habent linguam suam, XXXV, 1593. Miracula sunt Christi opera et verba; miracula quædam fecit Christus, quæ nemo alius fecit; quædam alii fecerunt quæ ipse non fecit, XXXV, 1860, 1861. In miraculis faciendis apostoli non sibi potentiam Domini sui arrogabant, XXXVII, 1197. Miracula aliter a Christo, aliter a sanctis patrata, 1432, 1440. Quomodo Christianus in alio faciente miracula ipse faciat, 1707. Miraculis corporalibus ædificabat Christus fidem, XXXVIII, 339. Ecclesiæ postea fides sine miraculis laudabilior, 539. Miracula nunc Christus majora operatur, 540. Miracula Domini in corporibus et in animis, 591. Miracula Christi propter significationem facta, 592. Si cœperis humano sensu discutere miraculorum rationem, time ne perdas fidem, 1157. Miracula sanitatum cur non omnes obtineant, 1299. Novit Deus quomodo miracula sua debeat commendare, novit agere ne vilescant, 1299. Miracula quædam, etiam scelerati homines aliquando faciunt, qualia sancti facere non possunt; Cur a malis fieri aliquando miracula sinitur, aliquando non; miracula alio fine aliaque potestate et jure fiunt per magos et per sanctos; aliter per bonos, aliter per malos Christianos, XL, 91, 92. Miracula fiebant simplici fide pietatis, non incantationibus, XLI, 286, 291. — Miracula quam multa in Veteri Testamento facta ad commendandum Dei cultum, 289. Miracula magica, plerique specie tenus mortalium sensus imaginaria ludificatione decipiunt 293. Miracula deorum cum nostris non sunt conferenda, 293. Respondetur his qui mira-

cula in Scripturis sacris relata falsa esse dicunt, 296, 297. Non ideo aliquid non fuit vel futurum non est, quia ratio reddi non potest, 714. Miracula ethnicorum aut magicarum artium ope, aut per ipsos dæmones fiebant, 717. Miracula multa videntur quæ fiunt ab hominibus usu creaturarum, 718. Miracula etiam nunc fiunt in nomine Christi, 760, 769. Miracula quæ nunc fiunt non tanta quanta prima illustrantur gloria, 760. In miraculis est quædam Dei eloquentia, 770. Miracula an fiant operationibus martyrum, an precibus tantum eorum 771. Miracula martyrum et falsorum deorum comparantur, 772. Miracula proprie quænam, 879. Miracula quomodo fiant, ab homine comprehendi non potest, 881. Miracula an nullo fiant modo, 63, 64. Cur modo non fiant, XLII, 90. Miraculum quid et quotuplex, 90. In miraculis tota ratio facti est voluntas facientis, 519. Miracula sola veritas facit, 876. Potentius est conjungi Omnipotenti pia voluntate quam propria potestate et voluntate posse quod contremiscant qui talia non possunt, 957.

JOANNES CASSIANUS. — Dei gratia non in mirabilibus, sed in humilitate consistit XLIX, 1004. Miraculum majus est luxuriæ fomitem a se expellere, quam dæmones ex alienis corporibus 1007. Quantum vitæ probitas ipsa præcellat miracula 1008.

S. PROSPER. — Miracula Christi, cur apud credituros non facta, apud non credituros facta sint, inscrutabile, LI, 198. Prophetiæ auctoritas non humana est, sed divina, 371. Prophetia lucerna erat in tenebris, 381. Mirabilia quæ Deus solus fecerit, 387, 388. Aliqua miracula per angelos et homines facit Deus, 588. Mirabilia Dei vident quibus prosunt, 442. Mirabilia Dei quotidiana, visibilia et invisibilia; a visibilibus ad invisibilia transeundum, 445. — Miracula non sunt contra naturam, etsi ita nobis videatur, 469.

S. PETRUS CHRYSOLOGUS.— Miracula quibus præstanda, LII, 222. Signa dæmoni, 222. Miraculorum virtutes a Deo sunt, 334. Miraculum singulare, visa non videre, scita nescire, credita non credere, 430. Indicium credulitatis ex miraculis discipulorum Christi, 433. Christum esse Deum ostendunt miracula, 480. Miracula lassant, nec proficiunt in Judæis, 486, 487. Quid fecerit Christi miraculum, 493.

AUREL. PRUDENTIUS — De oraculis paganorum, LIX, 959. Miracula Christi, LX, 104. Miracula patrandi virtus a Deo communicata martyribus 292. Miracula ad sepulcra martyrum, 291, 407.

S. PAULINUS NOLANUS. — Miracula quæ a Christo sunt patrata, Judæos non ad credendum, sed ad blasphemandum provocarunt, LXI, 410. Miraculum tam Veteris quam Novi Testamenti manifeste declarant omnia Deo subjacere, non fato, 607.

EUGYPPIUS. — Miracula cur non fiant; etiam nunc fiant; mira cur primo discipuli effecerint, LXII, 803, 804.

JUNILIUS. — De auctoritate divinarum Scripturarum quæ miraculis scaturiunt, LXVIII, 20. Quomodo Dei nutu omnia creata sunt, 25.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Miracula non debent discuti per intellectum, LXXV, 738 Cur miracula miremur, et Dei mira opera ipso usu nobis viluerint, 738. Cur Christus faciebat miracula in die, et in nocte vacabat orationi, 760. Qui invisibilia despiciunt, visibilibus miraculis moveri possunt, LXXVI, 410, 721. Miracula prædicatoribus sanctis necessaria, 410, 827. Miracula sanctorum nostræ insensibilitatis tenebras illustrant. 410. Signa non fidelibus, sed infidelibus data, 420, 1082, 1215. Miracula non eosdem effectus producunt in omnibus. 423. Miraculis sanctorum fracta est tyrannidis violentia, 469. Potestates hujus mundi rigidas non verbis Deus, sed miraculis fregit, 573. In fine mundi miracula substrahentur ab Ecclesia Dei, 721. Miracula sanctorum nostra sunt propugnacula, 972. Non sunt certa sanctitatis argumenta, 998, 1215. Electorum et reproborum miracula in quo differant, 998. Sola est in miraculis ratio, potentia facientis, 1034. Concessa infirmis miracula, 1082. Miracula Christi aliud ostendunt per potentiam, aliud per mysterium loquuntur, 1082. Miracula veram fidem consequentia quæ sint intelligenda, 1215. Miracula aliquando sanctitatem probant, sed non faciunt, 1215. Cur miraculis sepulcra martyrum illustrentur, 1257. Potestas miraculorum ex Veteri et Novo Testamento Ecclesiæ vindicatur, LXXVII, 134, 139, 140. Miracula in sacra Scriptura signata fidem omnem superant, 139. Miraculis antepone. da virtutum exempla, 141. Per miracula Patrum intelligi possunt tam stupenda virtutum opera quam signa, 143. Frequentia miracula ad sepulcra martyrum, eorum animas vivere probant, 329. Miracula quandoque a reprobis sunt facta, 1141.

Testimonium tandem hujus Patris mirum de mirabilibus Dei, pareat lector, referendum est integrum: Omnipotentis Dei, ait S. Doctor (LXXV, 737), mirabilia quis perscrutat sufficiat, quod cuncta ex nihilo creavit quod ipsa mundi fabrica mira potentiæ virtute disposita est, et super abyssum terræ libratur; quod ex rebus invisibilibus omnis hæc universitas ac visibilibus exsistit, quod hominem fecit, ut ita dixerim, in brevi colligens mundum alterum, sed rationalem; quod hunc ex anima et carne constituens, investigabili virtutis dispositione permiscuit spiritum et lutum? Ex his itaque aliud novimus, aliud et sumus; sed tamen mirari negligimus, quia ea quæ incomprehensibili indagatione mira sunt, humanis oculis usu viluerunt. Unde fit ut si mortuus homo suscitetur in admirationem omnes exsiliant, et quotidie homo qui non erat nascitur, et nemo miratur, cum procul dubio omnibus constet quia plus sit creari quod non erat, quam reparari quod erat. Quia arida Aaron virga floruit, cuncti mirati sunt; quotidie ex arente terra arbor producitur, virtusque pulveris in lignum vertitur, et nemo miratur. Quia quinque sunt panibus quinque millia homines saturati, crevisse escas in dentibus cuncti mirati sunt; quotidie sparsa grana seminum, plenitudine multiplicantur spicarum, et nemo miratur. Aquam semel in vinum permutatam videntes cuncti mirati sunt; quotidie humor terræ in radicem vitis attractus, per botrum in vinum convertitur, et nemo miratur. Mira sunt itaque omnia quæ mirari homines negligunt, quia ad considerandum usu torpescunt. Sed inter hæc sciendum est quia divina miracula et semper debent considerari per studium, et nunquam discuti per intellectum. Sæpe namque humanus sensus, dum quarumdam rerum rationem quærens non invenit, in dubitationis se voraginem mergit. Unde fit ut nonnulli homines mortuorum corpora in pulverem reducta considerent; dumque resurrectionis vim ex ratione colligere non possunt, hæc ad statum pristinum redire posse desperent. Mira igitur, ex fide credenda sunt, perscrutanda per rationem non sunt, quia si hæc nostris oculis ratio expanderet, mira non essent. Sed cum in his fortasse animus titubat, necesse est ut ea quæ per usum novit, nec tamen per rationem colligit, ad memoriam reducat, quatenus rei similis, argumento fidem roboret, quam labefactari sua sagacitate deprehendit. Considerato quippe humanæ carnis pulvere, quorumdam mens concussa desperat, quando pulvis ad carnem redeat, et redivivum corpus per membrorum lineamenta componat, quando illa terræ ariditas per viventia membra viridescat, ac se per eorum species formasque distinguat. Hoc nimirum comprehendi per rationem non potest, sed tamen credi facile per exemplum potest. Quis enim ab uno grano seminis, immensam surgere arborem crederet, nisi certum hoc per experimentum teneret? In tanta namque unius grani parvitate et pene nulla sui dissimilitudine, ubi latet ligni duritia, et ligno tenerior vel durior medulla, asperitas corticis, viriditas radicis, sapor fructuum, suavitas odorum, colorum diversitas, mollities foliorum? Et tamen quia hoc per experimentum novimus, ex uno grano seminis prodire omnia non dubitamus. Quid ergo est difficile, ut pulvis in membra redeat, dum Conditoris quotidie potentiam cernimus, qui et ex grano ligna mirabiliter et adhuc mirabilius fructus ex lignis creat? Unde divinorum operum magnitudo nec ex qualitate valet discuti, nec ex quantitate numerari.

VITÆ PATRUM.— Miraculorum vis, LXXIII, 160, 161. Miracula orationibus, non præceptis sanctorum fiunt, LXXIII, 163, 164. Miracula per vestimenta et oleum benedictum, LXXIII, 252, 253. Miracula qua virtute fiant, LXXIV, 14. Miracula pignus doctrinæ, LXXIV, 104. Miracula cur in Ecclesia fiant, LXXIV, 238.

TAIO episcop. Cæsaraugustan. — Dei mirabilia quid hominem perscrutari sufficiat, LXXX, 741. Deus magna facit et inscrutabilia, LXXX, 742. Miracula Dei quæ ex fide credenda sunt, perscrutenda per rationem non sunt, LXXX, 742. Miracula fuerunt necessaria in exordio Ecclesiæ, LXXX, 871. Infideles sanctitatem existimarunt in miraculis, LXXX, 806.

S. ISIDORUS Hispalens. — Ecclesiæ data est potestas operum, LXXXIII, 591. Mundum oportebat miraculis credere, LXXXIII, 592. Cum Antichristus venerit, miracula cessabunt ab Ecclesia, LXXXIII, 592. Quid sit discrimen inter miracula, portenta, ostenta, prodigia et monstra, LXXXII, 470, et LXXXIII, 56.

SEDULIUS SCOTUS. — Signa virtutum magis auctoritatem dant signis, CIII, 17. Signum quid, CIII, 48. Nihil naturæ considerat fides quia summipotentem novit eam qui eam movet, CIII, 50.

S. AGOBARDUS Lugdunens. episc. — De illusione signorum, CIV, 24. Sancti agunt mirabilia non ut causæ, sed ut media et instrumenta, CIV, 26. De interventu angelorum et diaboli in actibus hominum, CIV, 180, 183,

sunt tribuenda, CLXIV, 721. Misericordiæ divinæ miracula, 1112. Major est splendor miraculorum, quam splendor ignis, et multo longius refulget miraculorum fama quam lampadarum flamma, 739.

HERMANNUS ex Judæo Christianus. — Ob animæ conversionem nec a Deo signum aliquod petendum est, nec magnopere exoptandum, cum utique ejus omnipotentiæ facillimum sit absque omni miraculo convertere quem voluerit, et otiosum est signum quod visibiliter foris exhibetur, si ipse per gratiam, in corde hominis, invisibiliter non operetur; fides quæ miraculis persuadetur, vel nullum vel minimum meritum habet, CLXX, 814.

HUGO A S. VICTORE. — Mirabilium Dei multitudo et profunditas, CLXXVI, 613. Mirabilis Deus in sanctis suis, plus intus quam foris, 622. De multiplici visione, 646. Quod Deus omnia potest, CLXXVII, 68. Majus est de nihilo aliquid facere quam de aliquo plus facere, 286. Aliquid in nihilum redigere soli Deo possibile est, 287.

VEN. HERVÆUS Burgidolens. monach. — Tria sunt genera visionum, CLXXXI, 19. Signa per aliquas rerum corporalium similitudines demonstrantur in spiritu, 20. Pulchritudine virtutum, claritate miraculorum ac prædicationis decorati sunt apostoli, 745. Fides non quærit rationes eorum quæ debet credere, sed omnia imputat virtuti divinæ possibilia, sciens Deo nihil esse impossibile, 831. Idcirco fiunt exteriora miracula, ut mentes hominum ad interiora perducant, quatenus per hoc quod mirum visibiliter ostenditur, ea quæ invisibilia sunt, mirabiliora credantur, 966.

PETRUS VENERABILIS Cluniacens. abb. — Inter Spiritus sancti charismata gratia miraculorum non parvam obtinet dignitatem, utpote quæ tantam in se continet utilitatem, ut maxime per illam et mundus ab infidelitatis tenebris liberatus et æterno lumine veritatis donatus sit, et adhuc in multorum fidelium cordibus, quibus aliquando hoc videre datur, per eam fides augeatur, spes crescat, veritas confirmetur, CLXXXIX, 852.

JOANNES SARESBERIENS. Carnotens. episc. — Unde dicatur præstigium, et quis dicatur ejus auctor, CXCIX, 406. Qui sunt magi et unde dicantur, 407. De speciebus magiæ, 407. Qui sunt incantatores, arioli, aruspices, physici, imaginarii, conjectores, mathematici, sortilegi, augures, *ibid.* Contemnendas non esse rerum naturalium significationes, 407 et 418.

BALDUINUS Cantuariens. archiepisc. — Sancti prophetæ, quamvis ad quædam videnda vel prævidenda a sancto Spiritu illuminati essent, sicut homines tamen, multa permissi sunt ignorare, Deo non revelante, CCIV, 574. De miraculorum necessitate, 586.

II. — *De miraculis Veteris Testamenti.*

III. — *Item de miraculis Novi Testamenti.*

Cum hæc duo quæsita exegissent relationem omnium miraculorum Scripturæ sacræ, quæ frequentius relata frequentem repetitionem expostulassent; cumque huic operi nimis oneroso suppleatur indice generali *De verbis Scripturæ sacræ contentis in scriptis Patrum*; indice, qui solus, ut putatur, ultimum Patrologiæ tomum concludet, nos ad hunc indicem, qui revera est Concordantia scripturarum Patrum, remittimus; etenim facillime percipitur quod, cum scietur ubi Patres tractarunt de voce Sodoma, v. g., Cana, etc., ibi invenietur relatio miraculorum destructionis Sodomæ, etc., et sic de aliis.

IV. — *De miraculis post apostolos peractis.*

Hic indicantur, 1° Miracula, quæ sancti Patres operati sunt vel audierunt, vim miraculorum Christi et apostolorum et « eamdem manifestationem Spiritus ad utilitatem » habentia, seu quidquid est, sermo sapientiæ et scientiæ, fides, gratiæ sanitatum, operationes virtutum, prophetiæ, discretiones spirituum, genera linguarum, et interpretationes sermonum (*I Cor.*, XII, 7-11); 2°, item, facta potens divinitatis sigillum præ se ferentia.

Hujus ultimæ classis, miraculorum sit in exemplum uno præ millibus electo, mors persecutorum Romanorum pontificum (Lactant. VII, *col.* 190-276). Ex his non ægre feratur nos, salva reverentia, hic quædam sermone Gallico scribere, prout nuper (7 et 14 *Septemb.* 1861) ea vulgavit nota publicatio hebdomadaria *Le Rosier de Marie.*

« Rome immole ses Pontifes!! En tête de la liste des persécuteurs, se lit le nom du trop fameux Néron. Ce prince, la honte des trônes et le vassal du crime, après avoir assassiné sa mère, égorgé son épouse, tué sa concubine, envoyé à la mort une innombrable foule d'innocents, mis le feu aux quatre coins de Rome et chanté en habit de comédien ce vaste embrasement, signa le premier édit de persécution contre les Chrétiens, et inscrivit l'apôtre saint Pierre au nombre des martyrs... Mais soudain tout se lève, amis, ennemis, peuple, armée. Le Sénat s'assemble en tumulte, et porte ce décret qu'un poteau sera dressé au milieu de la place publique, que le tyran y sera traîné nu et chargé de chaînes, que ses bourreaux le frapperont de verges jusqu'à ce qu'il expire, et que son corps sera enfin précipité dans le Tibre... Abandonné de tous, un valet le frappe, et Néron tombe. Domitien, second persécuteur de l'Église et bourreau du pape saint Anaclet, périt assassiné par ses officiers et par sa propre femme; Trajan souille sa pourpre impériale du sang des papes saint Clément et saint Evariste, n'arrive pas à Rome où des arcs de triomphe et de guirlandes l'attendent, mais laisse exhaler son dernier souffle, après une illustre défaite sous les murs ignorés de l'obscure Sélinonte. Adrien osa mettre au nombre des martyrs saint Alexandre et saint Sixte .. Il mourut des suites d'un repas. Valérien, vaincu et fait prisonnier dans une bataille qu'il livre à Sapor Ier, roi de Perse, fut abreuvé d'outrages par ce cruel vainqueur. Pendant sept ans, Sapor le traîna de ville en ville, chargé de lourdes chaînes; quand il voulait partir, il le faisait approcher, l'obligeait de se mettre à genoux, lui ordonnait de se baisser encore; puis posant le pied sur ses reins, sur ses épaules, sur sa tête, il sautait de là sur son cheval ou dans son char. Ce n'est pas tout : lorsque la mort vint terminer les misères de l'infortuné vieillard, Sapor le fit écorcher; il donna ordre qu'on remplit sa peau de paille, afin de lui conserver la forme humaine; qu'on le teignît en rouge, pour montrer qu'elle avait porté la pourpre impériale, qu'on la suspendît à la porte d'un temple... Qu'avait donc fait Valérien, ce prince autrefois si puissant? Il avait fait mettre à mort les papes saint Etienne et saint Sixte. »

Item, ut miraculum habemus quæ de Juliano apostata in præfata publicatione habetur : — Un jour, un homme puissant, au mépris de toutes les prophéties, et voulant les faire mentir, entreprit de relever le temple de Jérusalem et de rétablir la Judée dans son ancienne gloire. Qu'arriva-t-il? Une flèche mortelle vint percer le cœur de l'impie audacieux : chancelant il recueillit une poignée de sang, et la lançant avec fureur vers le ciel, « Tu as vaincu, Galiléen, s'écria-t-il, et il tomba inanimé. »

His præmissis, indicationes submittimus, quæ talia, majori minorive fundamento stabilita, sæpe amplectuntur. Ista conglobata, etsi particulatim sumpta nil fere dicant, magnam probationis vim afferunt causæ cui adaptantur et inserviunt, hoc est in gratiam nostræ religionis, catena miraculorum illius progressus sequentium.

TERTULLIANUS presbyter Carthaginiensis. — Christiani sunt tanti quanti denotamur. Obsessam vociferantur civitatem, in agris, in castellis, in insulis Christianos; omnem sexum, ætatem, conditionem, etiam dignitatem transgredi ad hoc nomen quasi detrimento mœrent, I, 262, 263, 264. Glabrio objectus a Trajano leoni ferocissimo, ope Dei et virtute sua eum confecit, et post ipse necatus est, in Notis, 261. Moriente Christo, dies, medium orbem signante sole, subducta est; eum mundi casum relatum in arcanis vestris habetis, ait ethnicis Tertullianus, 401. Hesterni sumus et vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castella, municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium, senatum, forum; sola vobis reliquimus templa, 462, 463, 570, 571, 704. Septuaginta Interpretes (hoc evenit ante Christum et apostolos) omnes in eamdem sententiam convenerunt in eamdem scripturam, separatim eam interpretantes, I, 380. Lacerati et cruenti Christiani exclamant : Deum colimus per Christum, 403 et 865.

Martyrium est prælium quo Christiani sub discrimine capitis ante gentilium tribunalia certant et vincunt cum occiduntur; plures efficimur quoties metimur; semen est sanguis Christianorum, I, 535, 704. Mulier theatrum adiit, cum diabolo rediit et exorcizata liberata fuit, 657. Marcus Aurelius, Christianorum militum precibus impetrato divinitus imbre, jussit severius animadverti in eos qui Christi sectatores accusarent, 295, 707. Vigellius Saturninus, et Claudius Lucius, persecutores Christianorum, sua morte ultionem divinam præ se ferunt, 702. Si pristinæ clades comparentur, leviora nunc accidunt ex quo Christianos a Deo orbis accepit, 486. Vita Christianorum, sua sanctitate, miraculum constans; vide, inquiunt pagani, ut se invicem diligant, 200, 465, 471, 472, 700. Severus, frater Antonini, Proculum Christianum Eulodeæ procuratorem, qui cum per oleum aliquando

curaverat, requisivit, et in palatio suo habuit, I, 703. Spiritus immundus jussus loqui a quolibet Christiano se dæmonem confitetur, 413, 700 Christianorum in dæmones potestas quanta, 413, 463, 624, 677; 700, 703; II, 112. Diabolum esse profitetur, I, 651, 655, 977, 1164, 1205, 1256, 1512; II, 54, 102, 106, 296, 297, 301, 576, 620, 675, 916, Diaboli responsio, cum oneraretur in exorcismo ob mulierem Christianam in theatro a se obsessam : In meo eam inveni, I, 657 Dæmones esse affirmatur, I, 406; 413, 434; 447, 616, 677, 700, 703; II, 97, 696, 700, 717, 752, 748. Alios ignis, alios gladius, alios bestiæ Christianos probaverunt, II, 125.

Sanctæ martyres Felicitas et Perpetua Visiones et passio sanctarum Perpetuæ, Felicitatis et sociar., III, 47-58. Sancta Felicitas gravida cum pro naturali difficultate octavi mensis in partu laborans doleret, ait illi quidam ex ministris carceris : Quæ sic modo doles, quid facies objecta bestiis quas contempsisti, cum sacrificare noluisti ? Et illa respondit : Modo ego patior quod patior; illic autem alius erit in me qui patietur pro me, quia et ego pro illo passura sum, 47-58. S. Petro mox crucifigendo Romæ, Christus apparuit et dixit : *Vado iterum crucifigi*, in Notis, III, 47. De martyrio sancti Polycarpi, 44. Joannes in igneum oleum demersus nil passus est, in Notis, 90.

MINUCIUS FELIX. — Semel et iterum asseveranter affirmatur signo crucis Christi et Christianorum adjurationibus omnem magicam artem omniaque incantamenta evanescere ac cunctas dæmonum fraudes repelli. Dæmones adjurati per Deum verum et solum, inviti miseris corporibus inhorrescunt, et vel exsiliunt statim, vel evanescunt gradatim, prout fides patientis adjuvat, aut gratia curantis aspirat, III, 326. De martyrio sanctæ Agnetis, Dissertatio in Minuc. Felic., 536. Pueri et mulierculæ, cruces et tormenta, feras et omnes tormentorum terriculas, inspirata patientia doloris, illudunt, 353. Bibliadis mirum martyrium, 487.

PONTIUS diaconus. — Martyrium S. Cypriani, 1482-1506.

S. CYPRIANUS episcop. Carthaginens. et martyr.—Mutati sunt piscatores, mutati sunt postea etiam plurimi senatores, mutatus est Cyprianus, IV, 75. Postquam undæ genitalis auxilio superioris ævi labe detersa, in expiatum pectus serenum ac purum desuper se lumen infudit, postquam cœlitus spiritu hausto, in novum me hominem nativitas secunda reparavit, mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare quod prius difficile videbatur, geri posse quod impossibile putabatur, ut esset agnoscere terrenum fuisse quod prius carnaliter natum delictis obnoxium viveret, Dei esse cœpisse quod jam Spiritus sanctus animaret, 200, 201. Dæmones a Christianis e corporibus obsessorum ejiciuntur, 203, 555. Nemo Christianorum reluctatur quando apprehenditur, quamvis nimius et copiosus sit populus Christianus, 557. Martyres exsultant in tormentis, 559. Est in muneribus magnis si quis coronatur quo coronatum se putat, si forte martyr moriatur, 794. Virtus martyrii tanta est ut per illam credere etiam ille cogatur qui te voluit occidere, 795. De revelatione cautitis sancti Joannis Baptistæ, 951; 910.

ARNOBIUS.—Polycarpus, constantissimus et floridissimus martyr, concrematus fuit, Not., V, 747. Gentes, populi, nationes quæ sub oculis suis peragi viderunt, crediderunt ipsi, et credenda posteris tradidere, 792. Totus mundus brevi tempore religione Christiana completus est, 793. Præcones religionis Christianæ, per orbem totum missi, membra et viscera sua laniendo præbuere, 794. Simon Magus a S. Petro ex sublimi aere dejectus perhibetur, 828.

LACTANTIUS. — Fieri non potuit ut homini per seipsum ratio divina innotesceret, et ideo non est passus hominem Deus lumen Sapientiæ requirentem diutius errare, ac sine ullo laboris effectu vagari per tenebras inextricabiles : aperuit oculos ejus aliquando, et notionem veritatis munus suum fecit, ut et humanam sapientiam nullam esse monstraret, et erranti ac vago viam consequendæ immortalitatis ostenderet, VI, 113. Sibylla prædixit de Christo et aliis rebus religionis Christianæ, 491-498; 505-515. Sicut Christus, cum inter homines ageret, universos dæmones verbo fugabat, hominumque mentes emotas et malis incursionibus furiatas, in sensus pristinos reponebat, ita nunc sectatores ejus eosdem spiritus inquinatos de hominibus, et nomine magistri sui et signo Passionis, excludunt; nam cum diis suis immolant, si assistat aliquis signatam frontem gerens, sacra nullo modo litant : « Nec responsa potest consultus reddere vates, » 532 et 896. Christiani cruciari atque interfici malunt, quam thura tribus digitis comprehensa in focum jactare, 610, 611. Dæmones, cum corpora hominum occupant animasque divexant, abjurantur a Christianis, et nomine Dei veri fugantur; quo audito, tremunt, exclamant et uri se verberarique testantur, et interroganti qui sint, quando venerint, quomodo in hominem irrepserint, confitentur, sic extorti et excruciati virtute divini numinis, exsolantur, 623. Cum jam Nero imperaret, Petrus Romam advenit, et editis quibusdam miraculis, quæ virtute ipsius Dei, data sibi ab eo potestate, faciebat, convertit multos ad justitiam, Deoque templum fidele ac stabile collocavit, VII, 195, 196. Commonitus est in quiete Constantinus, ut cœleste signum Dei notaret in scutis, atque ita prælium committeret. Fecit ut jussus est, et transversa X littera summo capite circumflexo, Christum in scutis notat; quo signo armatus exercitus capit ferrum. Procedit hostis obviam sine imperatore, pontemque transgreditur. Acies pari fronte concurrit. Summa vi utrinque pugnatur. Neque his fuga nota, neque illis. Fit in urbe seditio... Tumque repente populus voce subclamat, Constantinum vinci non posse, 261. Licinio quiescenti asistit angelus Dei monens ut ocius surgeret, atque oraret Deum summum cum omni exercitu suo; illius fore victoriam, si fecisset. Post has voces, cum surgere sibi visus esset, et cum ipso qui monebat astaret, tunc docebat eum quomodo et quibus verbis esset orandum, 264. Perplura miranda referuntur in opere : *De mortibus persecutorum*, 190-275.

EUSEBIUS PAMPHILUS. — Constantinum imperatorem, horis diei meridianis, sole in occasum vergente, crucis tropæum in cœlo ex luce conflatum, soli superpositum, ipsis oculis se vidisse affirmavit cum hujusmodi inscriptione, *Hac vince*, in vita Constantini, VIII, 22, 23. Quemadmodum Mosis ac religiosæ quondam gentis Hebræorum temporibus, Deus currus et exercitus Pharaonis projecit in mare et fluctibus operuit, sic plane Maxentius, persecutor Christianorum, et quicunque circum illum erant, milites ac stipatores, instar lapidis in altissimum Tiberis gurgitem conciderunt, 25, 26. Ubicunque in præliis crucis signum adfuit, parta est victoria, 38. His ex cruciferis qui fugit, interfectus est ; qui vero fidelis permanserat, incolumis evasit, 39. Constantinus orans in tabernaculo victoriam adeptus est, 40.

FORTUNATUS. — S. Hilarius ex insula Gallinaria serpentes fugat, infantem sine baptismo defunctum suscitat, Abræ filiæ et uxori mortem precibus obtinet, IX, 190, 191, 192. S. Hilarii reliquiarum ope Probianus moribundus sanatur; duo leprosi mundantur de pulvere sepulcri. Manus contracta sanatur, cæco visus redditur, mulieri manus arida redditur sana, in una puella plura eduntur miracula, de cereo miracula, 195, 196, 197, 198, 199. Præsente S. Hilario, hæretica machinamenta proficere non possunt, 190.

S. ZENO. — A malo spiritu sanavit Gallieni Cæsaris filiam; boves cum duce submersos reduxit a pelago; multos liberavit ab hoste pestifero, e fluvio exemptum suscitavit mortuum, multa idola destruxit per crebra jejunia, ejus potestas magna fuit in dæmones, XI, 131, 154. In civitate Verona Natale S. Zenonis martyris quando aquæ fluminis Athesis usque ad superiora tecti, fenestras ecclesiæ illius excreverunt, nec in eam intrare potuerunt, virtutem martyris ostendentes, 155.

S. OPTATUS.— Julianus apostata, imperator profanus et sacrilegus, justo Dei judicio moritur, XI, 969. Donatistæ jusserunt Eucharistiam canibus fundi, non sine signo divini judicii; nam iidem canes accensi rabie, ipsos dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos et inimicos laniaverunt. Ampullam quoque Chrismatis per fenestram, ut frangerent, jactaverunt, et cum casum adjuvaret abjectio, non defuit manus angelica quæ ampullam spiritali subvectione deduceret; projecta casum sentire non potuit; Deo muniente illæsa inter saxa consedit, XI, 972. De martyrio SS. Donati et Marculi, 1015.

S. PAULINUS. — Vox infantis fertur sonuisse in populo Ambrosium episcopum, et ad ejus vocis sonum totius populi ora conversa sunt, acclamantis Ambrosium episcopum, *Vita S. Ambrosii*, XIV, 29. Quædam mulier paralytica, in lecto jacens, in sellula gestata est ad S. Ambrosium, et ipso orante et manus imponente sanata fuit, 30. S. Ambrosius a virgine Arianorum vestimentis attractus ut pelleretur de ecclesia, illam admonuit vereri judicium Dei ne sibi mali aliquid eveniret. Quod dictum exitus confirmavit; nam alio die mortuam ad sepulcrum usque deduxit, gratiam pro contumelia rependens, et hoc incussit omnibus timorem, 31. Euthymius carpentum malitiose parat, quo S. Ambrosium raptum traheret ad exsilium ; at in eo carpento, justo Dei judicio, ipsemet dirigitur ad exsilium quod paraverat S. Ambrosio, *ibid.*

SS. Protasius et Gervasius, martyres se revelant S. Ambrosio, et cum eorum corpora sunt levata, cæcus lumen recepit, et obsessa corpora a spiritibus immundis curata, summa cum gratia domum repetebant, 32, 37, 95. Quidam Arianus a spiritu immundo correptus et cruciatus clamare cœpit se optare ita torqueri eos, ut ipse torquebatur, qui negarent martyres, vel qui non crederent in Trinitatis unitatem quam docebat Ambrosius; at Ariani, præsentes tali voce contusi, in piscinam demersum hunc hominem necaverunt, perfidiæ homicidium adjungentes, 32. Vir de hæresi Arianorum constitutus in ecclesia vidit angelum ad aures sancti Ambrosii tractantis loquentem, ut verba angeli populo episcopus renuntiare videretur, 33. Dæmones fatentur se non solum nihil posse in S. Ambrosium, verum nec etiam ad fores domus, in qua manebat Ambrosius, appropinquare, 34. Quidam Arianus gladium ferens ad cubiculum S. Ambrosii usque pervenit, ut eum interficeret; sed cum elevasset manum, districto gladio, dextera exserta in aera obrigente remansit. Tunc se missum a Justina postquam confessus est, brachium quod, inique cum extenderetur, obriguerat, sanatum est confessione *ibid.* Puer spiritu immundo vexatus, Mediolanum adveniens apud S. Ambrosium non obsessus fuit, at rediens iterum vexatus fuit; et cum interrogaretur ab exorcistis cur quandiu Mediolani fuisset non in illo apparuisset, confessus est diabolus se timuisse S. Ambrosium, et ideo recessisse ad tempus, atque exspectasse in illo loco, ubi ab illo recesserat donec reverteretur, *ibid.* Theodosius imperator promiserat se veniam daturum civibus civitatis Thessalonicensis; at, agentibus comitibus occulte cum imperatore, plurimi innocentes interempti sunt. Quod factum ubi cognovit S. Ambrosius, copiam imperatori ingrediendi ecclesiam denegavit, nec prius dignum judicavit cœtu Ecclesiæ, vel sacramentorum communione quam publicam ageret pœnitentiam, 35, 38, et 57, 58, 59. Obsessus a dæmone sanatur a S. Ambrosio, 38, 39. Sunt adhuc quædam similia miracula in sequentibus ibid, 40, 41, 42, 43, 44, 45 et 46. Valentinianus præfectus, ob maledicta in S. Ambrosium, pœnas dat, 91. Per obsidionem Hierosolymitanam a Tito Paschæ diebus templum refulgebat per singulas noctes quasi dies esset, et alia miranda audita sunt, ut, Transeamus hinc, vox ab oriente, etc., XV, 2187-2192. De inventione et miraculis SS. Gervasii et Protasii, etc, 2100, 2206; XVI, 557, 558. De cæco illuminato, 1019l et 026.

SULPICIUS SEVERUS. — In Vita S. Martini et in Dialogis, multa leguntur miracula facta intercessione S. Martini, etc., XX, 159 et 222.

RUFINUS AQUILEIENS. — In Historia monachorum innumera referuntur miracula; eam adi, XXI, 391-465. Philosophus dialecticus confunditur simplicitate cujusdam senioris, 469, 470. Paphnutius confessor sola oratione ægros curat, cæcis visum reddit et paralyticos sanat, 471. S. Spiridion episcopus, cum fures nocte ad caulas venissent ut oves furarentur et permansissent invisibilibus quibusdam vinculis restricti, mane eos liberavit et dimisit. Ejus filia Irene, accepto deposito, defuncta est, et qui illud commendaverat, ad patrem repostulavit; at eo non invento, nemo enim sciebat unde esset, Spiridion pater ad sepulcrum filiæ properat, atque eam ex nomine clamitat. Tum illa de sepulcro, Quid vis, ait, pater?... Commendatum illius ubi posuisti? At illa locum designans, Illic, ait, invenies defossum; et rem repertam pater tradidit reposcenti, 471. S. Helena, Constantini mater, Jerosolymam petit et pergit ad locum cœlesti indicio sibi monstratum, ut veram Christi crucem reperiret; et tres in confuso ordine reperit; etsi titulus adfuerit, non satis evidenter Dominici prodebat signa patibuli. Accidit feminam gravi ægritudine confectam seminecem jacere. Macarius, Hierosolymitanæ Ecclesiæ episcopus, ait: Afferte huc totas quæ repertæ sunt cruces, et quæ sit quæ portaverit Dominum, nunc nobis adaperiet Deus; et oratione facta admovit ad mulierem semivivam unam crucem e tribus; post secundam; et nihil profecerunt, nec aliquid egerunt; ut vero admovit tertiam, repente mulier adapertis oculis consurrexit et, stabilitate virium recepta, alacrior quam cum sana fuerat tota domo discurrere et Domini potentiam manifestare cœpit, 475, 476, 477, 478. Frumentio episcopo apud Indos tanta gratia virtutum data fuit a Deo ut signa apostolica per eum fierent, et infinitus Barbarorum numerus converterentur ad fidem, 478, 479, 480. Mulier captiva, oratione fusa ad Deum, parvulum ægrotantem cujusdam nobilis feminæ, nomine Dei Christi invocato, sanat. Parentes convertuntur ad fidem; fama volat, et rex ipse et regina loci vocant captivam, et illi et omne regnum convertuntur ad Christum, et ecclesia construitur, 480, 481, 482. S. Athanasius per sex annos latens in cisterna non habente aquam, proditus, fugit, Spiritu divino admonitus, eadem nocte qua ad eum comprehendendum veniebatur, 491. Miracula de Judæorum conatibus qui a Juliano decepti templum in Jerosolymis reædificare volebant; ita ut terræmotu et igni accenso divinitus, Judæi ab illicitis disturbantur inceptis, 505, 506. Globus igneus per medium plateæ Hierosolymitanæ percurrens ultro citroque ferebatur, et signaculum crucis in vestimentis omnium apparuit. Quæ signa terrifica conversa sunt in exitium Judæorum, 506. Homo omnibus membris et præcipue pedibus aridus, oleo unctus in nomine Domini sanatus est, et confirmatæ sunt plantæ ejus; cæcus visum recepit ad cellulam S. Macarii absentis; leæna vicina adducit catulos prope S. Macarium; et ille cum intellexisset bestiam pro cæcitate catulorum supplicare, rogavit Deum ut eis redderet visum. Quo recepto, matrem sequentes redeunt ad speluncam, 511, 512. Spiritus immundi effugantur e puella a quinque Patribus deportatis in quamdam insulam Ægypti, et populi insulæ convertuntur ad Christum, 513, 514. Mulier, quo properas, aiebat quidam præfectus, tam festina? Ad campum, ait illa, quo catholicorum populus convenit. Et non audisti, ait ille, quia præfectus illuc pergit ut omnes interficiat quos invenerit? Audivi, inquit, et ideo festino ut ibi inveniar, 514. Quot virtutes et miracula fecerunt discipuli sancti Antonii, 517. Justina imperatrix exitium sortitur quod Dei sacerdotibus præparabat, 525.

S. HIERONYMUS. — Ad monasterium Bethleem cui præerat S. Hieronymus advenit leo, tribus claudicans, quarto suspensus pede, vulneratam a sentibus habens plantam; sanatur et convaluit; familiaris factus, asinum socium habuit, et simul opera domus in campis peragebant. Asinus raptus fuit a mercatoribus. Isti, post tempus, redierunt ad vicinia, ducentes præfatum asinum oneratum mercibus et simul multos camelos. Leo, ut fures asini vidit, eos fugat, et asinum cum camelis coegit ante se ad monasterium. Patres mirantur, gaudent de asino sibi reddito, et de præda camelorum solliciti sunt. Mox mercatores venerunt et confessi sunt se rapuisse revera quondam asinum et furorem leonis in ipsos, dum eos conspexisset in campis. Tunc, pace inita, relinquunt asinum, et secum assumunt suos camelos et sua, et suum iter pergunt, in Vita S. Hieronymi, XXII, 204-214. Volentibus mori, non permittebatur occidi; sic unus martyr, victor inter equuleos laminasque, melle perungitur, et sub ardentissimo sole, religatis manibus post tergum, reponitur, ut muscarum aculeis cederet qui ignitas sartagines ante superasset; alter irretitus blandis sertorum nexibus super exstructum plumis lectum ponitur, inter lilia candentia et rubentes rosas. Quem meretrix speciosa cœpit delicatis stringere colla complexibus... Quid ageret miles Christi, et quo se verteret, nesciebat. Quem tormenta non vicerant, superabat voluptas. Tandem cœlitus inspiratus, præcisam mordicus linguam in osculantis se faciem exspuit, et sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superavit, XXIII, 20. Paulo per noctem quiescenti revelatum est esse alium ulterius multo se meliorem ad quem visendum deberet proficisci, 22. Paulus et Antonius, post sanctum osculum et proprio nomine salutati, sermocinantes, ecce suspiciunt alitem corvum in ramo arboris consedisse, qui inde leniter subvolabat, et integrum panem ante ora mirantium deposuit. Post ejus abscessum, Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, vere pius, vere misericors. Sexaginta jam anni sunt ex quo dimidii semper panis fragmentum accipio; verum ad adventum tuum, militibus suis Christus duplicavit annonam, 25. Paulus rogat Antonium ut quæsitum eat pallium S. Athanasii ad obvolvendum corpus suum post mortem, 26. Antonius videt inter angelorum catervas, inter prophetarum et apostolorum choros, niveo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere, 27. Cum Antonius contristaretur quod sarculum quo terram foderet non haberet, duo leones ex interioris eremi parte currentes volantibus per colla jubis ferebantur, et directo cursu ad cadaver beati Pauli substiterunt; adulantibus caudis circa Antonii pedes accubuere, fremitu ingenti rugientes prorsus ut intelligeret eos plangere, quo modo poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes unius hominis capacem locum foderunt; et statim quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus pedesque lingentes. At ille animadvertit benedictionem a se precari... et postea manu innuens eis, ut abirent imperavit, 27, 28. S. Hilario dæmonum ludibria fugat, signans crucem Christi in fronte, 51. Venientes latrones ad S. Hilarionem nocte a vespere usque ad solis ortum discurrentes, locum ejus

Cum ultio divina perurgeret Judæos, Pilatum quoque qui in morte Christi iniqui judicis officio functus est, non sinit esse impunitum. Hic ergo a Caio multis malorum cladibus excruciatus, tandem propria manu se transverberans damnat in mortem, 827. Herodes, interfector Jacobi, fratris Domini, apud Cæsaream faciens spectacula in honorem Cæsaris, arrogantissime indutus veste mirabiliter auro et argento contexta, a populis stupentibus ex metalli radiantis fulgore deus subito appellatur atque ut fiat propitius exoratur. Sed quia appellationem et fastum non repressit, mox percussus ab angelo et incredibili dolore ventris et inflatione correptus, respiciens ad amicos: En ego, inquit, deus vester; ecce percellor confestim et detrahor e vita, 823. Fraus Simonis Magi a S. Petro detecta et exstincta, 828. Nero, crudelissimus imperator, qui in tantum sceleris progressus est quod et in matrem et in fratres, et in uxores et omnis sanguinis proximos parricida exstitit, et incestus ferit, Christianos maxime persequitur, 830. In subversione Hierosolymitana a Tito Vespasiano, Ecclesia fidelium quæ Hierosolymæ fuerat congregata, divino accepto responso, prævenit subversionem, et oppidum Pellam nomine trans Jordanem, emigrat. Tunc incredibilis fit cædes Judæorum, et primo quidem diræ et inauditæ famis exitio plaga intolerabilis divinitus mittitur, in tantum ut bella et cædes inter parentes et liberos committerentur, dum non solum e manibus, sed ex ipsis faucibus invicem capere cibum decertant. Ad ultimum quidem nec loris, vel cingulis, aut etiam ipsis calceamentis abstinent; nonnulli et feni veteris festucas edunt. Porro geritur ibi facinus exsecrabile, neque adhuc apud Græcos, neque apud Barbaros auditum: Mulier quædam, Maria nomine, cum famis ingravescente periculo, et hostis deprædatione omnino jam fame deficeret, pessimis usa consultoribus, parvulum filium qui ei erat sub uberibus jugulat, igni suppositum torret; dimidium quidem consumit, dimidium vero reservat. Prædonibus autem mox, odore carnium comperto, ingressis partem offert, Meus, inquiens, hic partus est; nolite effici aut matre religiosiores, aut femina molliores; edite, nam et prior comedi. Illico universa regio tam nefarii sceleris nuntio repletur. Nec multo post magnifica et famosissima civitas Hierosolymorum capitur, cujus quanta fuerit vastitas, vix scripto comprehenditur; ubi undecies centena millia fame et ferro peremptorum computantur, exceptis quibusque juvenibus electis, qui propter decorem corporis ad triumphum reservantur, cæterisque aliis qui ad opera Ægypti, vel ad secanda marmora, vel ad extrahenda metalla destinantur, vel per provincias vincti in servitutem distrahuntur, quorum fit numerus usque ad nonaginta millia, 832, 833. Vitula quoque tunc in subversione Hierosolymitana, sacrificiis admota in die festo Azymorum, inter manus ministrorum enixa est agnum. Porta vero in interioris ædis area, cum tanti ponderis esset, ut vix a viginti viris clauderetur, vectibus et seris munita, nocte ultro patefacta est. Visi etiam currus et armatorum cohortes in aerem ferri, et alia multa, 833. Verba S. Ignatii martyris referuntur, 837. De S. Polycarpo insigni martyre, 840. M. Aurelius, bella infert Sarmatis et Germanis; cujus exercitus dum siti periclitatur, quidam milites Christiani qui aderant, Deum supplicant: quorum supplicationibus et pluvia large de cœlo perfusa reficit exercitum, et fulmina crebro coruscantia fugant eminus hostes, 845. Narcissus, episcopus Hierosolymorum, aquam in oleum convertit quando forte in solemni die vigiliarum Paschæ oleum deesset luminaribus, 846.

S. ANSCHARIUS. — Multa refert miracula S. Willehadi post mortem patrata, et post talem renumerationem ait: Ne prolixior narratio onerosa fiat legentibus, hæc et alia multa intermisimus, quæ tamen plurimorum ore vulgata in populis habentur. Corpus ejus, magnifice collocatum in basilica innumeris claruit virtutum indiciis, et de die in diem meritis beati viri multiplicia inibi crescunt miraculorum signa, CXVIII, 1022-1052.

S. LUPUS Ferrariens. — Quædam sunt miracula in Vita quam scripsit de S. Maximino, CXIX, 665-680. Multa vero in Vita S. Wigberti, 680-694.

PASCHASIUS RADBERTUS. — Quædam refert miranda in passione SS. martyrum Rufini et Valerii, CXX, 1489-1507. Item in Vitis S. Adalhardi et abb. Walæ, 1508-1556 et 1557-1650.

WANDALBERTUS. — In Vita S. Goaris multa sunt relata miracula, CXXI, 639-658. Item, in Translatione reliquiarum SS. martyrum Chrysanthi et Dariæ, 673-682. Et in libro De miraculis S. Othmari, 779-795. Similiter in Vita metrica, Translatione et Elevatione S. Amandi, 931-977.

S. ADO Viennensis. — Quidam leprosus, inspectante populo, tactu S. Desiderii, Viennensis episcopi, mundatus est a lepra ab illo die quo S. Desiderius ingressus est insulam in qua exsilium subibat, eicindelam oleo plenam, quæ manu illius illuminata fuerat virtute divina permansit indeficiens, semper ardens et suam plenitudinem inexhaustam omnibus manifestans; et quicunque cujuslibet infirmitatis a sancto pontifice ex eodem liquore perunctus fuisset, illico sanatus abibat, CXXIII, 437. Vasculum vini vacuum, mox fiducia S. Desiderii in bonitatem Dei et largitatem Creatoris, plenum inventum est, 438. Brunnehildis regina, quæ immaniter interemi jussit S. Desiderium, ipsa justo Dei judicio, sub Clotario rege, indomitis equis religata brachiis, et cruribus divaricatis, membratim discinditur, 439. Ad sepulcrum S. Desiderii fiunt miracula. Quidam pauperculus, omnibus membris contractus, insuper trementibus membris gravi passione agitabatur: hic in qualo virgeo ad memoriam S. Desiderii deportatus, mox perfecta sanitate incolumis redit, *ibid.* Claudius nomine habebat filiam multo tempore tibia claudicantem; accessit; filiam S. Desiderio sanandam commisit; oleo ipsius ut perlinita est, sanissima effecta, torturam claudicationis amisit, *ibid.* Dici non potest quot cæci ibi lumen inexpertum receperint, dæmoniaci purgati sint, claudi sanati et diversis infirmitatibus diversi curati. Sed et si qui cum fide tulerint assulam de fuste illo quo sanctum caput illius terebratum est, et quo obiit martyr, meritis illius liberantur sive a dolore dentium, sive a typo variarum febrium, sive ab aliis infirmitatibus... Mulier, multis annis a spiritu immundo vexata, illuc suorum manibus attracta, ut S. Desiderii locum attigit, illico virtute divina curata est, 439, 440, 441. Homo a nativitate cæcus, lumen inexpertum recepit ad tumbam S. Desiderii, in conspectu totius Ecclesiæ. Multaque postmodum ibi Dominus per servum suum operatus est, quæ si universa quis scribere voluerit, volumen longi operis consummabit, 441, 442. S. Theuderius cellam ædificat facto miraculo, 446. Angelus apparuit S. Theuderio, qui locum secretum ei designat ut construat monasterium, 447. Miraculis Dominus S. Theuderium clarificavit, ita ut plures a malignis spiritibus vexati et variis languoribus detenti ejus orationibus sanarentur, 448. Cum corpus S. Theuderii in feretro positum deferendum fuisset ad sepulcrum, moveri a loco non potuit; ut vero statutum fuit ut deferretur ad suum monasterium et non ad alium locum, ut primo definitum fuerat, illico tanta facilitate est motum, ut nullius ponderis esse putaretur, 448. Cæcus, ut tetigit velamen feretri S. Theuderii, continuo ab oculis ejus sanguis profluxit, et lumen recepit, 449. Quidam membris contractus ita ut natibus ipsius plantæ inhærerent, suis pedibus rediit a sancto sepulcro, 450. In translatione S. Bernardi, cum a tumulo membra hujus sancti pontificis levarentur, visum est senioribus vino ablui, ex quo multa sunt officia languentibus præstita. Vidimus energumenos atque lunaticos hujus liquoris unda potatos, viribus convaluisse, sedata impulsione diabolica, 451, 452. Septem alia miracula referuntur cum suis indiciis et circumstantiis, 451, 452.

USUARDUS Sangermanens. — In ejus Martyrologio recensentur multa miracula, 599, etc.

ADREWALDUS. — Historia translationis S. Benedicti et de miraculis, CXXIV, 901-948. Vita S. Aigulfi, 956-968. Miracula S. Germani, 1208-1270.

ADREWALDUS, monach. — S. Benedicti miracula, 905 et seqq. Miracula S. Aigulphi, 965 et seqq.

ODO Bellovacens. — Quomodo reliquiæ SS. Maximi et Juliani miraculis illustrentur, 1124.

HERICUS, monach. — Miracula S. Germani, 1161-1211 et seqq.

HINCMARUS, Remens. — Vita S. Remigii Remens., CXXV, 1130-1188.

S. BERTARIUS. — S. Scholastica, caput in manibus declinans et lacrymarum fluvios in mensa fundens, serenitatem aeris ad pluviam traxit ut S. Benedictus frater nondum discederet ab ea, et ait illi: Ecce te rogavi, et audire me noluisti; rogavi Dominum meum et audivit me, CXXVI, 983, 984. S. Benedictus ad monasterium reversus, vidit ejusdem sororis suæ animam de ejus corpore egressam, in columbæ specie, cœli secreta penetrare, 986.

S. REMBERTUS. — In ejus Vita ab auctore anonymo scripta quædam referuntur miracula ab illo patrata, 992-1010. Item, leguntur miracula in inventione sive translatione S. Vincentii martyris, et in libro De miraculis S. Germani, et in translatione S. Savini, 1011-1056.

ANASTASIUS Bibliothecarius. — Multorum Pontificum Romanorum Vitas consuit et miracula, CXXVII et CXXVIII. S. Gregorii IV miracula, 1288; Miraculum a S. Maximo gestum, CXXIX, 656. De S. Petro Alexandrino, 690 et seqq. De S. Demetrio, 715 et seqq.

S. LANFRANCUS Cantuariens. archiepisc. — Ipsius miracula, CL, 54 et seqq.

GUILLELMUS abb. — Miracula ab illo patrata, 910 et seqq.

URBANUS II pap. — Ipsemet Casini miraculo, dolore lateris nimio sanatur CLI, 34. Miraculis claruit, teste Guiberto Novigenti abbate, 261.

VALCANDUS monach.—Vita S. Hildulfi episcop., 587-604. Vita S. Deodati monac., 605-635

ANONYMUS.—De revelatione, ædificatione et auctoritate monasterii Fiscannensis, 701-723.

ANONYMUS Fiscannensis.—Prodigia in constructione quarumdam ecclesiarum, et alia, CLI, 715, 717, 729

S. STEPHANUS, Hungarorum rex.—In ejus Vita a Carthuitio episc. scripta, multa sunt miracula, 1207-1233.

SANCTA MATHILDIS regina. — In ejus Vita quædam sunt miracula, 1311-1323.

STEPHANUS, Hungarorum rex.—Miracula in ejus sepultura, 1226. Item nova miracula in elevatione corporis ejusdem sancti, 1230 *et seqq.*

S. BRUNO Carthusianor. institutor, — Ejus conversio occasione mortui qui sese damnatum inter solemnes exsequias e feretro proclamat, 492-496, 526-555. S. Brunonis miracula post mortem, 605-632.

S. HUGO Lincolniens. episc.—Christus in hostia apparuit sub specie infantis post mysticam sanctificationem, CLIII, 1036. De stupendo valde miraculo inter manus indigni sacerdotis, de corpore Christi, 1039 1042. Quædam alia miracula, 1057-1113.

S. WOLPHELMUS abb.—In ejus Vita referuntur multa *miracula*, 407-434.

EKKEHARDUS Urangiens.—Miracula S. Celsi, 1239-1245. Miracula S. Symeonis, 1245-1247. De Vita S. Agritii, 1247-1251. Vita et passio Conradi archiep., 1251-1267. Historia martyrum Treverensium, 1269-1275 Miracula S. Medoaldi, 1275-1279. Inventio et miracula sancti Mathiæ, 1279-1298.

EBERWINUS abb.—De miraculis S. Simeonis monachi, CLIV, 1245 *et seqq.* Item S. Agritii, B. Conradi, S. Medoardi, 1250, 1263 et 1275 *et seqq.*

GOSCELINUS, Cantuariens. monach.—Miracula sancti Augustini Anglorum, apostoli, in ejus reliquiarum translatione, CLV, 17—46. Miracula S. Swithuni, 48-80. Miracula S. Yvonis episc. Pers., 82 — 92. Miracula sanctæ Wereburgæ virg., 97-109. Miracula sanctæ Ladgithæ, virg., 111-116.

RADULPHUS ARDENS. — Visio S. Joannis evangelistæ facta diebus quinque ante obitum, 1322. Alia ejusdem apostoli visio, 1324. Miracula in sanctæ crucis inventione, 1375. Miraculum de corpore sancti Bartholomæi apostoli, 1435.

GUIBERTUS abb. de Novigento. — Miracula B. Mariæ Virginis intercessione patrata, CLVI, 564. Puer imaginem alloquitur, cui et ipsa dedit responsum, 617. Juge miraculum olim Jerosolymis de igne quotannis accenso, 827.

GOFFRIDUS VINDOCINENS. abb. — S. Sixtus S. Laurentium prævenit ad vitam æternam, CLVII, 42. Miracula quibus Deus in auxilium venit B. Patris Benedicti, 277, 278.

THIOFRIDUS abb. Efternacens. — Miracula de pace restituta, 306. De suavi odore quæ de tumba S. Willibrordi exivit in translatione corporis sui, 1031. Miracula facta per virgas, baculos, vestes et liquores aquæ, vini et olei sanctorum, et de S. Nicolao, 372-379. De clavis Dominicis et lancea militis, 394. De cruce S. Petri, S. Andreæ et de catenis S. Pauli, 396. De lapidibus S. Stephani, et de craticula S. Laurentii, 397. De potestate mirabili sanctorum reliquiarum, 405.

S. ROBERTUS abb.—Ejus miracula, 1269-1287.

S. ANSELMUS Cantuariens. archiepisc. — Ejus miracula, auctore Eadmero, CLVIII, 49-112 et 119.

EADMERUS, Cantuariens. monach.—Miracula S. Wilfridi, CLIX, 714-752. Miracula S. Bregvini, 754-761. Item, SS. Oswaldi, Dunstani, 761-80.

HUGO Cluniacens. abb. — Ejus miracula, CLIX, 845-927. Ejus visiones, 954.

GUNDULFUS episc. — Ejus miracula, CLIX, 813-836.

SIGEBERTUS, Gemblacens. monach. — Quædam recensentur miracula S. Basilii Cæsariens. episc., CLX, 66. Miracula de capite S. Joannis Baptistæ, 69. Corpus S. Stephani protomartyris miraculis illustratur, 77. Constantinopoli terræmotus et signa plurima ostenduntur in cœlo, 84. Miracula per lignum sanctæ crucis, 85. S. Simeon Stylites miraculis claret, 87. Imago sacra quam quidam Judæus diripuerat et telo transfixerat, sanguinem emittit, 105. Hastæ igneæ in cœlo videntur, portendentes Langobardorum irruptionem in Italiam, 106. Grande miraculum prodit cum juramento Petrus diaconus de S. Gregorio pap. 114. S. Amandus Elnonens. per Gallias miraculorum et prædicationis gratia clarescit, 115. Signa in cœlo Saracenorum invasionem prænuntiantia, 119. Audomarus qui senio cæcus erat, intercessione S. Vedasti illuminatus est, sed pro sua salute et suis precibus iterum obtinuit ut iterum cæcus fieret, 124, 125. S. Michaelis apparitio Autberto episc., 134. Miraculum sub Constantino imperatore gestum in imagine a quibusdam Judæis profanata, quæ sanguinem emisit, 145. Miracula ad sepulcrum S. Medardi episc., 158 Plura portenta monstrantur per Italiam, 187. S. Uldaricus episc. miraculorum gloria claruit, 193. Prodigia videntur in cœlo, 194. S. Conradus episc. miraculis illustratur, 215. Anselmus episc. miraculis innotescit, 223. Miracula visa in cœlo in Italia, 230. Miraculum feminæ, cujus manus sanguine fluebant dum lavaret puerum, 242. Miraculum auxilio sanctæ Crucis gestum in civitatis Ascalon obsidione, 276, 277. Miracula S. Maclovii, 759. Miracula S. Theobardi episcop. et martyr., 754-758. Miracula S. Lamberti, 761-810.

FULCHERIUS Carnotens. — Victoria virtute sanctæ Crucis adepta, 907-910.

BERENGOSUS abb — Miracula de inventione sanctæ Crucis, 935-981; inter hæc reperitur quomodo apostoli Petrus et Paulus Constantino apparuere, 971.

B. ROBERTUS de Arbrissello abb. — Ejus miracula, CLXII, 1054-1056.

JOANNES. S. Audoeni abb. — Miracula in translatione S. Nicasii martyr., CLXII, 1164.

CALIXTUS II pap. — Miracula S. Jacobi apostoli, CLXIII, 1369-1376. Miracula S. Jacobi Tarentasiens., 1411-1414.

S. BRUNO Signiacens. episc. — Ejus sepulcrum miraculis insignitur, CLXIV, 155.

GUALTERUS canonic. — De vita et martyrio S. Caroli Boni comitis, CLXVI, 873-942.

RUPERTUS abbas.—De somniis et visionibus, CLXVII, 524, 550, 554, 603.

S. NORBERTUS archiepisc. — Ejus miracula, CLXX, 1257-1343.

Ven. HILDEBERTUS. — Ejus miracula, CLXXI, 88. Vita S. Radegundis, 968-986.

HONORIUS Augustodunens. episc. — Miracula S Basilii episc., CLXXII, 843, 844. Miracula S. Cypriani, Theophili, Mariæ Magdalene, Mariæ Ægyptiacæ, Thaidis, etc., 863-933. Item S. Benedicti, 978.

GAUFRIDUS GROSSUS. — Vita et miracula B. Bernardi fundatoris congregationis de Tironio, CLXXII, 1363-1339.

RODULPHUS abb. — Sepulcrum S. Trudonis quotidie coruscat miraculis, CLXXIII, 44-50.

LEO MARSICANUS monach. — Miracula S. Benedicti fundatoris monasterii Casinens., CLXXIII, 490 et 509 De miraculis S. Apollinaris abbat., 518. Alia miracula, 626, 630, 640, 641, 658, 663; et a 678 ad 1114.

GUALTERUS monach. — De miraculis B. Mariæ Virginis, CLXXIII, 1380-1386.

WILLELMUS monach. — Tradit miracula quædam Oswaldi Leonis III pap., CLXXIX, 1006, 1024; S. Martini, 1079; S. Eadwardi, 1150, S. Magni, 1146; Gregorii VI, 1187, etc.; S. Æthelredi, 1193, 1194; S. Cenelmi, 1195, 1196. S. Wintonii, 1196, 1197; S Eadmundi, 1197; sanctæ Melburgæ, 1199; sanctæ Eadburrhæ, 1199, 1200; sanctæ Ædgithæ, 1200, 1201; et sancti Eadwardi, 1203.

S. BERNARDUS abb. — De vita et gestis S. Malachiæ episc., CLXXXII, 1073-1117. S. Bernardi vita et res gestæ, auctore Guillelmo monacho, CLXXXV, 225-267; auctore Ernaldo abbate, 267-301; auctore Gaufrido monacho, 301-367; auctore Philippo monacho, 374-386; auctoribus variis, 386-395; auctore Gaufrido monacho jam dicto, 395,415; ex libro: Exordium magnum Cisterciense, 416-454; ex libris: De miraculis Cisterciensium monachorum, 454-466. Alia S. Bernardi Vita, auctore Alano episcopo Antissiodorens., 469-524; alia Vita, auctore jam bis citato Gaufrido monacho, 524-530; alia Vita, auctore Joanne eremita, 532-550. Leguntur etiam miracula, 684-765, 880, 905, 943-977; et 995-1193. Unde in istis plus quam millibus columnis indicatis, fere millia reperiuntur miracula, cum vix quædam non habeat, dum aliæ multa, ut duo vel tria, aut plus habeant. Hic satietas nauset, nec pati posset nisi ista miracula essent cujusque generis et speciei, unde varietas nutrit lectionem et attentionem ea legentium. Adhuc in hoc volumine sunt tres libri miraculorum aliorum Patrum Cisterciensium, 1271-1383. Lector percurrat hæc et illa et fidem in miracula suam consolidabit irrefragabiliter.

GAUFRIDUS monach. Clarævallens. — De spiritu

prophetiæ quà S. Bernardus claruit, CLXXXV, 325. De mirabilibus S. Bernardi, 355-410.

HERBERTUS abb — De libro miraculorum S Bernardi, CLXXXV, 415-459.

SUGERIUS S. Dionysii Parisiens. abb. — Miracula patrata in Cella quadam semiusta, CLXXXVI, 1225

ORDERICUS Vitalis monach. — Actus et miracula apostolorum, CLXXXVIII, 101-184. Miracula S. Martialis Lemovicens., 190. Miracula successorum B. Petri, 197 *et seqq*. Miracula et prodigia ad sepulcrum B. Guthlaci eremitæ, 482. Miracula plurima habentur ad corpus S. Nicolai Myrens. episc. post translationem, 539. Mirificus casus cujusdam presbyteri episcopatus Lexoviens., 607. Prodigia et flagella cœlestia, 959.

ANSELMUS, Haverbergens. episc. — Quomodo primitiva Ecclesia novitate miraculorum et prodigiorum crescebat, 110.

S. JOANNES CIRITA, abb. — Miracula in ejus Vita, 1662-1668.

PETRUS VENERAB. Cluniacens. abb. — Libri duo de miraculis, CLXXXIX, 852-928. Inter tanta quæ refert miracula in his libris, unum nunc nos narrabimus, ut notetur virtus signi crucis. Ven. Petrus, morbo diurno fatigatus, in lectulo decumbebat. Et ecce subito velut in perturbatam vocem prorumpens, circumjacentes vocavit. Quibus astantibus, horribilem malignorum spirituum turbam sibi apparuisse, seque valde terruisse, narravit. Ita, inquit, mihi conspicui fuerunt, ut mirum mihi sit, si vos latere potuerunt. Qui, signo quidem crucis a me facto pavefacti, statim disparuerunt, pessimas tamen intolerandi fetoris reliquias recedentes reliquerunt, 950, 931. Visiones et revelationes, etc., 931-951.

S. THOMAS Cantuariens. archiepisc. et mart. — Vitæ ejus, auctore Edwardo Grim, CXC, 1-56; auctore Rogerio de Pontiniaco, 56-103; auctore Willelmo filio Stephani, 104-192; auctoribus Joanne decano et Alano abbate, 194-255; auctore Willelmo Cantuariens., 254-257; auctoribus Henrico abbate et Rogerio monacho, 258; auctore anonymo, 264-266; auctore Benedicto abbat., 268. Passio, auctoribus anonymis Lamberthiensi, 278-318; 318-328; 328-330; 330-335; 335-344; 344-352; adhuc et una Vita, anonymo auctore, 352-370, referunt innumera miracula, quæ sigillatim referre onerosissimum opus esset.

HERBERTUS de Boseham. — S. Thomæ gloriosa mors revelata, 1281.

GERHOHUS, præpositus Reichersbergensis. — De vita et virtutibus S. Wirntonis abbat., CXCIV, 1427-1433. De ejus obitu, 1433-1444.

ECKBERTUS abb., B. MATERNUS, Trevirens. episc. — De morte suscitatur per baculum S. Petri, CXCV, 23. S. Dionysii insigne miracul., qui post martyrium caput suum gerens perambulabat, 23. Visiones, signa, etc., in Vita sanctæ Elisabeth virgin., 120.

S. AELREDUS abb. — Ejus miracula, 200. Edwardi regis Anglor. miracula, 752-775. Quomodo monialis in carcere dejecta miraculo liberata est, 791.

S. HILDEGARDIS abbatissa. — Natales, res gestæ et scripta, CXCVII, 9-84; Vita auctoribus Gaudefrido et Theodorico monachis, 91-139. Scivias seu visiones et revelationes, 384-738. Vita S. Ruperti, 1081-1094; et S. Disibodi, 1095-1116.

JOANNES Saresberiensis Carnotens. episc. — Vita S. Anselmi, CXCIX, 1010-1040.

PHILIPPUS DE HARVENG abb. Bonæ Spei. — Vita S. Augustini, CCIII, 1206-1234. Vita et miracula S. Amandi, 1234-1300. Passio sanctorum martyrum Cyrici et Julitæ, 1303-1311. Passio S. Salvii martyris, 1315-1323. Passio S. Foillani martyris, 1325-1337. Passio Gisleni confessoris, 1338-1350. Vita sanctæ Waldetrudis, CIII, 1375-1380. Passio S. Agnetis martyris, 1387-1392.

REINERUS monach. — Miracula in vita S. Thiebaldi monach., CCIV, 78. Revelationes et miracula duorum ducum, 84. S. Volbodonis miracula, 210.

S. STEPHANUS DE MURETO. — Ejus Vita, auctore Gerardo priore Grandimontensi, CCIV, 1011-1071. Innumera ibi describuntur miracula per vitam et post mortem a S. Stephano patrata.

GUILLELMUS DANDINA abb., Grandimontens — Vita Hugonis de Lacerta, CCIV, 1181-1222.

PETRUS BLESENSIS. — Quædam miracula narrantur, CCVII, 494.

S. MARTINUS Legionensis presbyt. — Ejus Vita, auctore Luco episcopo Tudensi, CCVIII, 9-22.

WILHELMUS abb. S. Thomæ de Paraclito. — Ejus Vita, auctore anonymo, CCIX, 589-656.

STEPHANUS Tornacens. episc. — Quidam Hugo a mortuis resurrexisse dicebatur, et finem mundi annuntiabat, CCXI, 500.

ADAMUS Persenniæ abb. — Per B. Mariam Virginem ægri curantur, CCXI, 703, 755, 760. Miraculum miraculorum, virginitas cum fecunditate, CCXI, 764, 765.

HELINANDUS monach. — Quomodo Petrus diaconus vidit columbam ad aurem B. Gregorii, verba quæ scriberet sugerentem, CCXII, 731. Mortui apparentes suis, 731-734. Visiones, apparitiones, etc., 771, etc.

SICARDUS Cremonens. episc. — B. Martinus miraculis coruscavit, CCXIII, 394.

INNOCENTIUS III pap. — Sacramenta Christianis sunt miracula quotidiana, CCXVII, 552. Majora sunt miracula quæ nunc fiunt spiritualiter quam illa quæ in veteri lege fiebant corporaliter, 336.

V. — *De falsis miraculis.*

Certum est Satanam se transfigurare in angelum lucis, signa facientem stupenda ad evertendos, si fieri posset, etiam Dei electos; dæmones, utpote spiritus tenues momento ubique esse; totum orbem illis locum unum esse; eos quod ubique geratur, tam facile scire quam enuntiant. Unde eorum velocitas ut quid divinum creditur. Auctores videntur esse eorum quæ annuntiant. De insolatu aeris, de vicinio siderum et de commercio nubium cœlestia sapiunt et quasdam temporum sortes repromittunt, delitescentes etiam sub nominibus et imaginibus mortuorum, quibusdam signis fidem divinitatis operantur et æmulantur ipsammet divinitatem dum furantur divinationem. Adhuc in templis se occultabant paganorum, et sub statuis et imaginibus, ut sic veritatem caligine obducerent, avium volatus gubernarent, sortes regerent, oracula efficerent falsis pluribus involuta et temperarent ambiguitates in eventus. Nec mirum olim illos scivisse dispositiones Dei, quia prophetis concionantibus eas exceperunt, et nunc etiam eos scire; quia lectionibus Scripturæ sacræ resonantibus eas carpunt. Eorum præstigias profani a veritate intelligere non valentes, ab illis attribui putabant imperia, victorias, opes, eventus prosperos rerum, et reipublicæ e periculis imminentibus liberationem. Inde Romani cæterique omnes ethnici veros esse deos suos contendebant, qui stupendis signis, miraculis, prædictionibus, oraculis, divinationibus ac factis quibusdam, quæ cunctas creaturarum vires superare videbantur, suam divinitatem et omnipotentiam sæpe sæpius comprobaverant. Et hæc certe quæ extra solitum naturæ ordinem acta esse opinabantur, illorum oculos et mentem sic fascinaverant ut persuasum omnino haberint ea soli deorum potestati esse tribuenda; at in sequentibus ostenditur hanc argumentationem ab iis tantum proferri et urgeri qui veram ignorabant effectuum illorum causam. Semotis quippe inanibus præjudiciis agnoscere potuerunt ea omnia facta fuisse dæmonum agilitate maxima, malis artibus, dolis, fraudibus ac præstigiis quibus hi mendaces impurique spiritus incautis hominibus plane illudebant. Huc etiam accedit quod ethnici inficias ire nequibant plura extraordinariis deorum, uti putabant, suorum factis similia ab hominibus magiæ deditis eorumdem dæmonum dolis ac fraudibus edita fuisse. Quis ergo, nisi insaniat, hos idcirco veros deos esse dixerit? quæ porro ac quanti ponderis sint hæc argumenta quibus patres ea confutarunt videre est in operibus primorum Patrum, videlicet, Tertulliani, *Apologet.*, I, 401-432 et Dissertat., 874-899; Minucii Felicis, *Octav.*, III, 312-331 et Dissertat., 589-645; Cypriani. *De idolor. vanitat.*, IV, 564-575; lib. ad Demetrianum, IV, 544-564; Commodiani, *Carm. advers. Gentium deos*, V, 202-262; Arnobii, *Disputat. advers. gentes*, V, 714-1290; Lactantii, *Divin. Institution.*, VI, 330-344, et *Dissertat.*, 823-1016, etc.

TERTULLIANUS. — Crœsus Lydiæ rex misit ad varia deorum oracula nuntios qui ea consulerent et sciscitarentur quid ipse in Lydia ageret. Singulorum autem responsa cum accepisset, nullum probavit, nisi Delphici Apollinis qui ea, quæ ab illo revera agebantur, hoc responso edixit: « Testudinem pariter et agnum concisos in lebete aheneo coxit operculo aheneo imposito, » 409, 878. Idem cum cogitaret bellum inferre Persis, Apollinem Delphicum, cujus templum infinitis opibus et donariis exornaverat, de futuro hujus belli eventu consuluit, et hoc plane ambiguum responsum accepit: « Crœsus Halyn superans magnam pervertet opum vim. » 409, 878. Item, Pyrrho consulenti fuit responsum ambiguo a fatidico: « Dico te, Pyrrhe, vincere posse Romanos. » 409, 877, 878. Phantasma Castorum hoc est, quod dæmones induebant effigiem Castoris et Pollucis, ac sic innata velocitate celebrem Romanorum de Perseo rege victoriam Romæ eodem die annuntiaverunt quo reportata fuerat, 410. Tuscia aquam cribro gestans, 409 et 876. Claudia cingulo navem promovens, 410, 876.

legitur : Tiemone marty[illegible] e inter tormenta immani- ruciato et defuncto, ut [illegible] homines conati sunt sancti membra de terra le[illegible] vare, Deus ponderavit illa, [illegible]na montium funda[illegible] entia, et nec minimum di- [illegible]nbrum ullo pot[illegible] vat artificio levare gentilis [illegible]m rex audivit [illegible]oc factum miraculum, per- [illegible] suis quod [illegible]tam inauditum perpetrasset [illegible]ncilio init[illegible], misit ad suum consiliarium, [illegible]m Machr[illegible]it nominatum. Quæ gesta sunt facien[illegible]da essent inquisivit. Cui statim [illegible]se responsum : Magnus et potens [illegible]nam suis testibus post mortem [illegible]m. Ecce manifestum est, quem [illegible]rissimum, et ideo potestatem [illegible]embris. Ergo quia vos non [illegible]nis quatenus illum honori- [illegible]nt sepelire, et quem epi- [illegible]ortem dignum patronum [illegible]tii quæ audierant regi 904.

[illegible]t. episc. — Vespa- [illegible] Titi Hierosolymo- [illegible]ius placuit mira- [illegible] nationibus Dei [illegible]a vel falsa po- [illegible]atorem, qui- [illegible]is claudus [illegible] adierunt, [illegible] quiete [illegible]ret, et [illegible]ntin- [illegible]vit ; [illegible]is, [illegible]m [illegible]

[illegible] texere, [illegible]em, sed in lati- [illegible]ebrarum, supervacuum [illegible] extis animalium divinare præ- [illegible]atici quoque vera, quæ in rugis ma- [illegible]se nosse gloriantur. Pythonicorum vero eo [illegible]osior est consultatio quo fallacia malignorum spi- rituum in [illegible]is est manifestior, qui sive mentiantur, sive non, in pro[illegible]posito semper habent ut noceant. Fallunt au- tem interd[illegible]um studio fallendi, interdum cæcitatis suæ er- rore dece[illegible]li ; id tamen agunt assidue, ut futurorum conscii per omnia [illegible] videantur. Inde est quod ambiguitate verborum obnubila[illegible]e student oracula, ut cum mendaces, aut fallaces inventi fu[illegible]erint, aliquo rationis velamento suam quærant tue- ri fallaciam. Sic utique fallere non desistunt, donec auditores suos præcipitent in ruinam. Cui enim a sæculo vatum pro- fuere responsa? Crœsone, an Pyrrho, aut præcedentium, aut subsequentium cuiquam? Dux Thebanus, dum de ora- culo sperat victoriam, fratris mucrone perfoditur. Et tamen avus L[illegible]aius successus belli visus est polliceri. Quid enim aliud significaret, quod post multas ambages intulit :

Certa est victoria Thebis?

Cæterum ne, interempto duce, mendacii arguatur, ut fallaciam ambigua veritatis nota obduceret, quo malitiam tueatur, subjecit :

Hei mihi! per gladios vicit pater.

... Crœsus maxima regna, si Halin transgrediatur, de ora- culorum fide sibi subjectum iri confidit. Sed cum res in contrarium cesserit, fallax Apollo, se unius verbuli æqui- vocatione absolvit ab invidia mentiendi. Quid Pyrrhus? Romanis victis, quos sæpe in acie virtute fuderat, beneficio Phœbi sibi promittit imperium, sed irreparabiliter stratus, in se ipsum retorsit culpam, qui amphibologiam oraculi minus utiliter intellexit, etc., 461, 462.

S. MARTINUS, Legionens. presbyt. — Huic quæstioni De falsis miraculis antequam finem imponamus, testimo- nium præclare digestum, ut finis coronet opus, adducemus, quo bene intellecto, ut jam annotavimus in operibus pri- morum Patrum, mire elucebit quod ad dæmones referenda sunt perplura miracula paganorum, hæreticorum, schi- smaticorum etiam; nec tunc iis fidem adhibendam esse, quidquid velint probare. Unde S. Martinus Legionensis ait : Boni angeli per gratiam ita sunt confirmati, ut peccare non possint; et mali ita vitio obscurati, ut bene vivere nequeant. Licet mali angeli per malitiam ita sint obstinati, vivaci tamen sensu penitus non sunt privati. Nam, ut tra- dit S. Isidorus, triplici acumine scientiæ vigent dæmones, scilicet subtilitate naturæ, partim experientia temporum, partim revelatione supernorum spirituum, quorum scientia etiam magicæ artes exercentur, quibus tamen tam scientia quam potestas a Deo data est, vel ad fallendum fallaces, vel ad admonendum fideles, vel ad exercendam proban- damque justorum patientiam. Unde B. Augustinus, Video, inquit, infirmæ cogitationi, quid possit occurrere, cur sci- licet, ista miracula magicis artibus fiant. Nam et magi Pharaonis serpentes fecerunt, etiam et alia plura. Sed illud est amplius admirandum quomodo magorum potentia, quæ serpentes facere potuit, ubi ad muscas minutissimas, id est, sciniphes, ventum est, omnino defecit. Cur ergo magi non potuerunt facere sciniphes, nisi quia major aderat dominatio prohibentis Dei per Spiritum sanctum. Quod et magi confessi sunt dicentes : *Digitus Dei est hic*, Dei sci- licet manifesta virtus operatur hæc miracula.

Hæc vanitas magicarum artium, ut ait B. Isidorus, ex traditione angelorum malorum in toto terrarum orbe plu- rimis sæculis valuit per quamdam scientiam futurorum et infernorum, et evocationes eorum. Inventa sunt etiam aruspicia, augurationes, et ipsa quæ dicuntur oracula et necromantia. Nec mirum de magorum præstigiis quorum in tantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moysi si- millimis resisterent signis, vertentes virgas in dracones et aquas in sanguinem. Magorum primus Zoroastres, rex Ba- ctrianorum fuit, quem Ninus, rex Assyriorum, interfecit in prælio; de quo Aristoteles scripsit quem vicies centum millia versuum ab ipso condita indiciis voluminum ejus declarentur. Hanc artem multa post sæcula Democritus ampliavit, quando et Hippocrates medicinæ disciplina effloruit. Fertur et quædam maga famosissima Circe quæ socios Ulyssis mutavit in bestias (Virgil. Eglog. VIII, 70). Legitur et de sacrificio quod Arcades deo suo Licio immo- labant, ex quo quicunque sumerent, in bestiarum formas convertebantur. Hinc apparet non esse in toto dubium quod nobilis ille poeta scribit de quadam femina, quæ ma- gicis artibus excellebat; ait enim :

Ecce se carminibus promittit solvere mentes
Quas velit; ast aliis duras immittere curas,
Sistere aquam fluviis, et vertere sidera retro;
Nocturnosque ciet Manes. Mugere videbis
Sub pedibus terram et descendere montibus ornos.
VIRG. *Æneid.*, IV, 487.

Quid plura? si credere fas est, Pythonissam, prophe- tæ Samuelis animam de inferni abditis evocare, et vivorum præsentare conspectibus, si tamen animam prophetæ fuisse credamus, et non aliquam phantasmaticam illusionem, Sa- tanæ fallacia factam.

Prudentius quoque de Mercurio ait :

Traditur hinc exstinctas assumpto moderamine virgæ
In lucem revocasse animas.....
Ast alias damnasse neci.

Et post paululum adjecit :

Murmure nam tenues magico excitare figuras,
Atque sepulcrales scite incantare favillas,
Vita itidem spoliare alios, ars noxia novit.

In omnibus ergo supra dictis (et nos idem dicimus), ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum et malorum angelorum exorta. Unde cuncta vitanda sunt a Christianis, et omni penitus exsecratione repudianda atque damnanda, CCVIII, 566, 567.

Hercules de Appio et Jupiter de Atinio, et Minerva de Cerere. Hinc quod serpens urbem Romam pestilentia liberavit., Epidauro accersitus, 337—341.

EUSEBIUS PAMPHILUS. — Spectra in urbibus quæ Licinio parebant visa, VIII, 38.

JUL. FIRMICUS MATERNUS. — Constans veterum Christianorum opinio sub statuis et imaginibus delitescere dæmones, XII, 1613. De Serapide, Palladio et aliis, XII, 1011—1024.

CASSIODORUS. — Licinius, contra Constantinum pugnaturus, spem victoriæ habebat per divinationes et sacrificia. Dicitur eum tunc expertum divinationem Mileti Geminique Apollinis, eique consulenti de bello respondisse per dæmonium his duobus versibus quos Græce scripsit Homerus :

O senex, valde te juvenes pugnatores observant
Tuaque vita soluta est, sævaque te senectus excipiet.

LXIX, 891. Juliani Apostatæ post mortem, compertæ sunt magiæ; nam ingredientes in templum, invenerunt mira principis simulacra; viderunt mulierem capillis appensam, extensas habentem manus, cujus uterum aperuerat, ut Persarum victoriam in jecore inspiceret. In Antiochia plurimas areas in palatio humanis aiunt capitibus plenas fuisse compertas, et innumera in puteis demersa corpora mortuorum. Post ejus mortem, communiter clamabant omnes : Maxime fatue, ubi sunt tua vaticinia? Vicit Deus et Christus ejus, 1003, 1004.

S. GREGORIUS MAGNUS. — Quidam divitum Romanorum, relicta uxore fuerat a S. Gregorio Romano pontifice communione privatus. Quod ille molestissime ferens, et auctoritatem tanti pontificis evacuare non prævalens, magorum suffragia requisivit. Qui, magnis muneribus persuasi posse se suis carminibus agere, ut immisso dæmone, tamdiu caballus pontificis vexaretur, quousque cum sessore suo, periclitaretur, fiducialiter promiserunt. Hoc incestus judex pollicitatione lætatus magos juxta viam qua pontifex ad stationem profecturus erat in edito stare permisit, ut videre transeuntes, non videri a transeuntibus possent. Cumque magi ex planctatorum mappulatorumque processionibus magnum pontificem cognovissent, immisso dæmone, tam fortiter ejus equum vexari fecerunt, ut nunquam a sessore sive a stratoribus teneri posse putaretur. Tunc S. Gregorius, revelante Spiritu sancto, dæmoniacam submissionem cognoscens, sancto crucis signaculo, tum caballum a præsenti rabie liberavit, quam maleficos ex latente culmine jubens deponere, perpetua cæcitate multavit, LXXV, 101.

ALCUINUS. — S. Vedastus quodam tempore visitavit equitando quamdam Deo devotam feminam, et ascenso equo ad propria remeare disponebat. Sed mulier prædicta, equitantis patris vestigia sequens, obtulit S. Vedasto filium. Eo accipiente itaque infantem, equus ferox factus est, et huc illucque dentibus frendens, pedibusque calcitrans, et toto corpore insaniens, inconsueto impetu per campum discurrere cœpit; sed cum S. Vedastus orasset, puer non læsus fuit et equus redditus est mansuetudini suæ. Mater filium suum super terram sanum et ridentem suscepit in ulnas suas. Ipse tamen S. Vedastus non equo iter agere, sed asello mansuetissimo ex eo tempore voluit. Sic ergo, miserante Deo, tentatio maligni hostis illi versa est in laudis honorem, et superbia equi a dæmone fuit S. Vedasto humilitatis gratia et magistra CI, 687, 688.

HAYMO. (Ex S. Augustino, epist. 86.) — Quidam Simon Samaritanus, caput totius pravitatis, et principium totius hæresis, sub Claudio Cæsare magicis artibus et ope dæmonum sublevatus, in urbe Roma deus decernitur, et simulacri potitur honore, collocati inter duos pontes fluminis Tiberis, habens etiam titulum Latinis verbis : *Simoni deo sancto*. Sed non diu permanet, fraude divinitus detecta, CXVIII, 828. Apud Alexandriam ingens templum Serapidis dejicitur, in quo tam vastum erat ipsius Serapidis simulacrum, ut dextera unum parietem, alterum læva perstringeret, quod monstrum ex omni genere metallorum signorumque compositum ferebatur. Hoc idolum dicebant statutis diebus salutari a sole. quoniam arte erat compositum, ut per fenestram exiguam, radius solis directus os et labia ejus populo inspectante illustraret. Sed et in eodem tempore signum solis ex subtilissimo ferro fabricatum, magnete lapide desuper laquearibus infixo, ipsumque trahentibus movebatur deorsum, et tanquam ad salutandum Serapim altius elevabatur. Sed cum ad subvertendum hoc simulacrum Christiani insurgerent, paululum territi retardantur, gentibus pro certo asserentibus, quod si humana manus illud tetigisset, terra dehiscens illico solveretur in chaos, cœlumque ruere in præceps. Tum ecce unus ex militibus, fide concalescens, correptam bipennem maxillæ veteratoris illidit. . Exinde Serapis distrahitur et exuritur; et tunc fraus comperta est : per subterraneos aditus simulacrum ingrediebatur vates dans oracula et aliæ multæ paganorum fraudes tunc deteguntur, 873, 874.

RATHERIUS Veronens. episc. — Quomodo diabolus quædam prodigia magicis artibus agere potest, CXXXVI, 153, 154. Quæ potestas ipsis ex Deo permittente venit, 154. Habes S. Augustini auctoritate multa posse dæmones per angelicam illam suam naturam, quæ etiam non possunt per prohibitionem divinam; nihil vero posse, nisi data desuper potestate, vel ad fallendos fallaces, sicut Ægyptios, quorum similes sunt qui fallacias diaboli aut venerantur tanquam divinas, aut desiderant tanquam proficuas, cum multum etiam illis sint detestabiliores, qui eas exercent, imo per quos exercentur, tanquam virtutes, 157.

OLIVA Vicens. episcop. — Cum obsessiones dæmonum quamdam speciem habeant miraculi, etsi non fiant, nisi Deo permittente, cumque nihil aliud quod pertineat ad miracula falsa adducitur post tertium Ecclesiæ sæculum, nisi stupenda quæ a corporibus a dæmonio vexatis aut possessis flebant, ad ultimum sufficiat unum præclarum referre exemplum de audacia et astutia dæmonum ad decipiendum animas quæ sibi ipsæmet devovent ad malum; est exemplum sanctæ Afræ et sociarum meretricum, quæ, pro eorum vita, etsi non visibiliter insanirent, ut solebant obsessi, nihilominus, diabolicis catenis vinctæ, veræ obsessæ erant, ut apparebit, cum dæmon eas sibi in potestatem vindicabat, suumque bonum eas esse contendebat. — Erat Narcissus episcopus eodem tempore quo Diocletiani ferebatur insania. Nesciens ubi intraret, profugus ad meretricem ingressus est, Afram nomine, cum diacono suo Felice. Cum spes emendationis et conversionis Afræ et sociarum appareret, cumque Narcissus et Felix orarent, apparuit Ægyptius quidam nigrior corvo, nudus et vulneribus elephantiasis toto corpore plenus, qui dare mugitum cœpit et dicere : O sancte Narcisse episcope, quid tibi cum mea chara Afra? Quid tibi cum ancillis meis, quas ego semper in amicitia mea habui? Deus tuus mundas animas et munda corpora diligit, istæ jam meæ sunt, aliæ esse non possunt. Numquid ego intro ubi castitas regnat? Numquid locum invenio ubi est spiritus castitatis? Hic tu quid intrasti, ubi inquinata sunt corpora et pollutæ sunt animæ? Tunc Narcissus dixit ei : Jubeo te, immunde spiritus, ut des in responsum quod te interrogavero. Dic mihi, damnate : Scis Dominum meum Jesum Christum Nazarenum tentatum, flagellatum, etc.? Respondit dæmon et dixit : Utinam mihi hoc nescire licuisset! Nam ea hora, qua crucifixus est, Princeps noster fugiens a facie ejus in templum Dei se misit, et ideo velum templi scissum est, tunc saxa, etc., quod princeps noster ab eo crucifixus est, tentus est et catenis igneis est religatus. Respondit Narcissus et dixit : Quod nomen est principis vestri? Dixit ei dæmon : Satan nomen est illi. Dicit ei Narcissus : Dic mihi, quid peccavit Dominus noster Jesus Christus, ut tanta pateretur? Dicit ei dæmon : Numquid peccavit? Dicit ei Narcissus : Et qui nunquam peccavit, quare tanta passus est? Respondit dæmon : Non pro suis peccatis passus est, sed pro alterius. Dicit ei Narcissus : Ex ore tuo te condemnas, immunde spiritus. Cum ergo scias Dominum meum Jesum Christum non pro suis, sed pro alienis peccatis occisum, discede ab iis mulieribus, quia pro illis passus qui ad fidem ejus et gratiam confugerunt. Dicit ei dæmon : Quare docet lex sancta, et jubet ut res alienas non tollat aliquis, tu qui sanctus es, res meas quid tollis? Quid mihi tollis animas quas mihi lucratus sum? Dicit ei Narcissus : Et fractor et fur es tu, ab initio damnate et inveterate; nam istas animas a Creatore suo et Domino tu separasti; ego modo te furem teneo, et Creatori creaturam suam restituo. Respondit ei dæmon dicens : Et ego creatura ejus sum, ergo et me Creatori meo restitui. Dicit ei Narcissus : Tu ipse ore tuo confessus es Christum pro peccatis hominum passum; etsi quomodo pro peccatis hominum passus est et pro dæmone passus esset, te restituerem Creatori tuo; nunc autem sic passus est pro peccatis hominum ut et vestrum principem ligaret in infernum et principatum diriperet. Dicit ei dæmon : Modo jube me hic manere ista nocte. Dicit ei Narcissus : Si potes nobiscum manere, mane. Dicit ei dæmon : Si expendis manus tuas ad cœlum et flectis genua tua et psallis Deo tuo, non possum hic manere. Dicit ei Narcissus : Nunquam tibi sit bene, immunde spiritus; non solum autem ego, sed et isti omnes tota nocte mecum Domino nostro flectent genua et laudes ei una nobiscum canent. Tunc dæmon diræ vocis teterrimum ululatum emittens, nusquam comparuit, CXLII, 595-597.

S. GREGORIUS VII pap.—In Vita seu Passione S. Tie-

monis legitur : Tiemone martyre inter tormenta immaniter excruciato et defuncto, ut homines conati sunt sancti martyris membra de terra levare, Deus ponderavit illa, quasi maxima montium fundamenta, et nec minimum digitorum membrum ullo poterat artificio levare gentilis turma. Ut autem rex audivit hoc factum miraculum, perterritus est cum suis quod tam inauditum perpetrasset homicidium. Et, concilio inito, misit ad suum consiliarium, nefandissimum idolum Machmit nominatum. Quæ gesta sunt nuntiavit; quæ adhuc facienda essent inquisivit. Cui statim idolum tale fertur dedisse responsum : Magnus et potens est Deus Christianorum; nam suis testibus post mortem dat vivere in regno cœlorum. Ecce manifestum est, quem cecidistis, suum esse familiarissimum, et ideo potestatem habere non potestis in illis membris. Ergo quia vos non potestis date licentiam Christianis quatenus illum honorifice, et maximum Patrem studeant sepelire, et quem episcopum meruere viventem, post mortem dignum patronum se habere gaudeant. Et reversi nuntii quæ audierant regi suo detulere responsa, CXLVIII, 903, 904.

JOANNES SARESBERIENS., Carnot. episc. — Vespasianum Judææ vastatorem, patremque Titi Hierosolymorum pii eversoris, ut quibusdam scriptoribus placuit miraculorum signis ad faciendam vindictam in nationibus Dei digitus excitavit (nos vero hæc miracula ficta vel falsa potius putamus). Ipsum namque necdum imperatorem, quidam e plebe luminibus orbatus; itemque alius claudus crure debilis, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudini, eo quod sibi foret in quiete monstratum, oculos restituendos, si eos ille inspiceret, et crus debili roborandum, si illud dignaretur calce contingere ; orantibus amicis, licet invitus, utrumque tentavit ; nec defuit eventus, CXCIX, 426. Quid de necromanticis, quorum impietas, Deo auctore, per se ipsam ubique jam viluit, nisi quod morte digni sunt, qui a morte conantur scientiam mutuare? Nam de auspicibus, auguribus, ariolis, pythonissis, aruspicibus et aliis, quorum prave multitudine tædiosa est enumeratio, productiorem sermonem texere, cum nemo istorum jam progrediatur in lucem, sed in latibulis, si quis est exerceat opera tenebrarum, supervacuum est. Aruspices pro parte in extis animalium divinare prædictum est. Chiromantici quoque vera, quæ in rugis manuum latent, se nosse gloriantur. Pythonicorum vero eo perniciosior est consultatio quo fallacia malignorum spirituum in his est manifestior, qui sive mentiantur, sive non, in proposito semper habent ut noceant. Fallunt autem interdum studio fallendi, interdum cæcitatis suæ errore decepti; id tamen agunt assidue, ut futurorum conscii per omnia videantur. Inde est quod ambiguitate verborum obnubilare student oracula, ut cum mendaces, aut fallaces inventi fuerint, aliquo rationis velamento suam quærant tueri fallaciam. Sic utique fallere non desistunt, donec auditores suos præcipitent in ruinam. Cui enim a sæculo vatum profuere responsa? Crœsone, an Pyrrho, aut præcedentium, aut subsequentium cuiquam? Dux Thebanus, dum de oraculo sperat victoriam, fratris mucrone perfoditur. Et tamen avus Laius successus belli visus est polliceri. Quid enim aliud significaret, quod post multas ambages intulit :

Certa est victoria Thebis?

Cæterum ne, interempto duce, mendacii arguatur, ut fallaciam ambigua veritatis nota obduceret, quo malitiam tueatur, subjecit :

Hei mihi! per gladios vicit pater.

... Crœsus maxima regna, si Halin transgrediatur, de oraculorum fide sibi subjectum iri confidit. Sed cum res in contrarium cesserit, fallax Apollo, se unius verbuli æquivocatione absolvit ab invidia mentiendi. Quid Pyrrhus? Romanis victis, quos sæpe in acie virtute fuderat, beneficio Phœbi sibi promittit imperium, sed irreparabiliter stratus, in se ipsum retorsit culpam, qui amphibologiam oraculi minus utiliter intellexit, etc., 461, 462.

S. MARTINUS, Legionens. presbyt. — Huic quæstioni De falsis miraculis antequam finem imponamus, testimonium præclare digestum, ut finis coronet opus, adducemus, quo bene intellecto, ut jam annotavimus in operibus primorum Patrum, mire elucebit quod ad dæmones referenda sunt perplura miracula paganorum, hæreticorum, schismaticorum etiam; nec tunc iis fidem adhibendam esse, quidquid velint probare. Unde S. Martinus Legionensis ait : Boni angeli per gratiam ita sunt confirmati, ut peccare non possint; et mali ita vitio obscurati, ut bene vivere nequeant. Licet mali angeli per malitiam ita sint obstinati, vivaci tamen sensu penitus non sunt privati. Nam, ut tradit S. Isidorus, triplici acumine scientiæ vigent dæmones, scilicet subtilitate naturæ, partim experientia temporum, partim revelatione supernorum spirituum, quorum scientia etiam magicæ artes exercentur, quibus tamen tam scientia quam potestas a Deo data est, vel ad fallendum fallaces, vel ad admonendum fideles, vel ad exercendam probandamque justorum patientiam. Unde B. Augustinus, Video, inquit, infirmæ cogitationi, quid possit occurrere, cur scilicet, ista miracula magicis artibus fiant. Nam et magi Pharaonis serpentes fecerunt, etiam et alia plura. Sed illud est amplius admirandum quomodo magorum potentia, quæ serpentes facere potuit, ubi ad muscas minutissimas, id est, sciniphes, ventum est, omnino defecit. Cur ergo magi non potuerunt facere sciniphes, nisi quia major aderat dominatio prohibentis Dei per Spiritum sanctum. Quod et magi confessi sunt dicentes : *Digitus Dei est hic*, Dei scilicet manifesta virtus operatur hæc miracula.

Hæc vanitas magicarum artium, ut ait B. Isidorus, ex traditione angelorum malorum in toto terrarum orbe plurimis sæculis valuit per quamdam scientiam futurorum et infernorum, et evocationes eorum. Inventa sunt etiam aruspicia, augurationes, et ipsa quæ dicuntur oracula et necromantia. Nec mirum de magorum præstigiis quorum in tantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moysi simillimis resisterent signis, vertentes virgas in dracones et aquas in sanguinem. Magorum primus Zoroastres, rex Bactrianorum fuit, quem Ninus, rex Assyriorum, interfecit in prælio; de quo Aristoteles scripsit quem vicies centum millia versuum ab ipso condita indiciis voluminum ejus declarentur. Hanc artem multa post sæcula Democritus ampliavit, quando et Hippocrates medicinæ disciplina effloruit. Fertur et quædam maga famosissima Circe quæ socios Ulyssis mutavit in bestias (Virgil. Eglog. VIII, 70). Legitur et de sacrificio quod Arcades deo suo Licio immolabant, ex quo quicunque sumerent, in bestiarum formas convertebantur. Hinc apparet non esse in toto dubium quod nobilis ille poeta scribit de quadam femina, quæ magicis artibus excellebat; ait enim :

Ecce se carminibus promittit solvere mentes
Quas velit; ast aliis duras immittere curas,
Sistere aquam fluviis, et vertere sidera retro;
Nocturnosque ciet Manes. Mugere videbis
Sub pedibus terram et descendere montibus ornos.
VIRG. *Æneid.*, IV, 487.

Quid plura? si credere fas est, Pythonissam, prophetæ Samuelis animam de inferni abditis evocare, et vivorum præsentare conspectibus, si tamen animam prophetæ fuisse credamus, et non aliquam phantasmaticam illusionem, Satanæ fallacia factam.

Prudentius quoque de Mercurio ait :

Traditur hinc exstinctas assumpto moderamine virgæ
In lucem revocasse animas.....
Ast alias damnasse neci.

Et post paululum adjecit :

Murmure nam tenues magico excitare figuras,
Atque sepulcrales scite incantare favillas,
Vita itidem spoliare alios, ars noxia novit.

In omnibus ergo supra dictis (et nos idem dicimus), ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum et malorum angelorum exorta. Unde cuncta vitanda sunt a Christianis, et omni penitus exsecratione repudianda atque damnanda, CCVIII, 566, 567.

VI. — INDEX ALPHABETICUS

PATRUM QUI CHRONOLOGICE TANTUM IN PRÆCEDENTIBUS QUÆSITIS COLLECTI SUNT.

LVII.

INDEX MYTHOLOGICUS,

SEU DE DIIS, DEABUS ET SUPERSTITIONIBUS PAGANORUM,

JUXTA ORDINEM ALPHABETICUM DISPOSITUS.

—

MONITUM.

In hoc Indice, omnes referimus, ordine nominum alphabetico, deos vel deas quibus olim Pagani exhibebant divinum cultum, quod sæpe sæpius illis exprobravere Patres. Numero Romano tomum, Arabico columnam revocamus, ubi variæ istæ superstitiones impugnantur vel etiam irridentur.

C

D

E

F

etiam Dionysius post mortem ut deus habitus. S. Aug., XLI, 569, 571. — Liber vini inventor. Arnob., V, 912; S. Aug., XLI, 569. — Deus factus ob vini inventionem. Tert., I, 334. — Ex Indicis triumphavit. Tert., II, 86. — Potarium cantharum dextra gessit. Arnob., V, 1213. — Debellator ferocitatis Acdestiæ. Arnob., V, 1091, 1104. —Inferos nosse expetit, id., V, 1140, 1141, 1142.— Ex fici arbore panem fecit, id., V, 1140 1141, 1142.—Liber Cretensis, Liber Thebanus. Firmic. Matern., XII, 995. — Liber Eleutherius. Arnob., V, 1209. — Ejus et Prosumni historia, id., V, 1141, 1142, 1143 seq. — A Titanibus membratim discerptus est, id., V, 770. — Illius simulacro bestiæ applicatæ. Tert., I, 341. — Laurea corona cinctus. Tert., II, 86. — A senatu rejectus ex omni Italia, id., I, 304 seq., 575. — Liberi mysteriis in publico discumbebant ethnici, id., I, 492. — Nolebant Christiani iis interesse, ibid. — Liber cum Cerere seminibus præponitur. S. Aug., XLI, 207. — Liberalia ludi. Tert., I, 636, 643. —Liberi sacra quam turpia. S. Aug., XLI, 210, 214. — Liberum paucorum sacratorum oculis committendum putant pagani, id., XXXIII, 83.

LIBER deus qui præest conceptui, alius a Baccho. — S. Aug., XLI, 795.

LIBERA dea ab ethnicis culta. Lact., VI, 164. — De illa variæ opiniones, ibid. et 896. — Pro luna colitur. Firmic. Mat., XII, 999.

LIBURNUS deus. — Arnob., V, 1018

LIMA, dea. — Arnob., V, 1018.

LIMI dii curatores obliquitatum. — Arnob., V, 1019.

LIMINTIUS deus liminum. Arnob., V, 750, 1018, 1022; S. Aug., XLI, 119, 184.

LUCINA dea quæ partum producit ad *lucem*. — Tert., II, 713. — Lucina dea a parturientibus invocata. S. Aug., XLI, 122. — Parturientibus præfecta, id., XLI, 128; S. Isidor., LXXXII, 320.

LUCRII dii. — Arnob., V, 1018.

LUNA dea sub Isidis nomine culta ab Ægyptiis. Lact., VI, 235. — Luna dea adamavit Endymionem. Arnob., V, 1059. — Femina est paganis, id., V, 1182. — Redintegrat seipsam, id., V, 1182. — Huic quare taurus immolatus. Lact., VI, 238. — De ea variæ philosophorum opiniones, id., VI, 354.

LUNUS deus a quibus cultus. — Lactant., VII, 576.

LUPA, Romuli nutrix divinis affecta honoribus. — Lact., VII, 216. — Quænam fuerit, id., VII, 903. — De varietate auctorum circa ejus nomen et festorum ipsius. Lact., VII, 904. — Utrum in figuranda illa exemplum ab Atheniensibus Romani sumpserint, ibid.

LUPERCA dea. — Arnob., V, 1009.

M

MAGNA MATER accita ex Phrygia. Arnob., V, 1283. — Diluvio et Deucalione posterior, id., V, 1089. — Ex lapidibus quos Deucalion et Pyrrha jactarunt, nata est. Arnob., V, 1089.— Quando Romæ coli cœperit. Arnob., V, 929. — Turrito cum capite fungitur. Arnob., V, 1113. — Cum infulis saltatur. Arnob., V, 1073.

MAIA. — Arnob., V, 924. — Mater Mercurii. Arnob., V, 760.

MAJUMÆ. Utrum festa ejus eadem fuerint cum festis floralibus. — Lact., VI, 903. — Ubinam celebrarentur, ibid.

MALLUM Amobilochi oraculum habebat. — Tertull., II, 730.

MANES sanguine humano placantur. — Lact., VI, 581. — Manes dii existimati sunt a paganis omnes mortui. S. Aug., XLI, 253. — Et animæ hominum quorum merita incerta sunt, id., XLI, 265. — S. Isidorus, LXXXII, 323.

MANIA dea mater Larum. — Arnob., V, 999.

MANTURNA. — S. Aug., XLI, 188.

MARS deus belli. — S. Aug., XLI, 206. — S. Isidor., LXXXII, 319. — Mars trigonus. Tertull., II, 266. — Thraciæ finibus procreatus. Arnob., 1050. — Belli potestatem habet. Arnob., V, 973. — Effector mortium. S. Aug., XLI, 196. — Sub militis forma figuratus. Tert., I, 574. — Mars homicidii reus absolvitur. Arnob., V, 1050-1051; S. Aug., XLI, 567. — Lactant., VI, 161. — Hæret in laqueis involutus. Arnob., V, 1050-1051. — Mars vinctus et in vinculis pene consumptus. Tertull., I, 351, 375. — Mars adulter. Lactant., VI, 161. — Idem qui Hessus apud Gallos. Lact., VI, 229.— Mars et Vulcanus inimici. S. Aug., XLI, 712. — Spartanus. Arnob., V, 1050. — Martis sidus. S. Aug., XLI, 206. — Marti canes et asini immolantur. Arnob., V, 1050.

MATUTA dea, Melicertis mater. S. Aug., XLI, 572. — Præfecta frumentis maturescentibus, id., XLI, 118.

MAXIMI COELITES. — Arnob., V, 746.

MEDEA. S. Aug., XXXIV, 1191; XLI, 601. — Medea volans., id., XXXII, 687, 898.

MELLONA sive Mellonia dea. Arnob., V, 1016, 1017, 1024. — Mellona dea Mellis curam habens. S. Aug., XLI, 140.

MEMORIA Jovis uxor. Arnob., V, 988.

MENA dea Jovis filia, privigna Junonis Lucinæ. S. Aug, XLI, 195. — Menæ deæ officium, id., XLI, 195. — Mena menstruis feminarum præfecta. S. Aug., id., XLI, 122.

MENS dea. — S. Aug., XLI, 128, 196. — Mentis filia Minerva. Arnob., V, 981, 989.

MERCURIUS. Commodian. Afer, V, 207; S. Isidorus, LXXXII, 314. — Mercurius primus literas enarravit. Tertull., II, 87.—Inventor litterarum, id., I, 616.— Primæ vestis auctor, id., II, 1038. — In calvitio pennatulus, in caduceo ignitulus, id., I, 576. — Ab histrionibus repræsentatus gladiatores mortuos cauterio examinans, id., 382. — Oviculam diglublavit, id, II, 1038. — Mercurius Cyllenius dictus Arnob., V, 983 — Gnatus Maiæ, id., V, 1188. — Ore facundus, id., 1043. — Glaber, id., V, 1188. Petasatus, ib., V, 1188. — Gestator colubrarum, id., V, 1043. — Quasi quidam Medicurrius, id., V, 983. — Non est deus, id., V, 983. — Fur est, id., V, 1048. — Nundinarum mercium commerciorumque mutator, id., V, 983. — Pugilatibus et luctationibus præest. Arnob., V, 969. — Mercurius nepos Atlantis ex Maia filia quo tempore fuerit. Arnob., V, 965; S. Aug., XLI, 563, 599. — Quare in deorum numerum relatus, id., XLI, 565.— Mercurius appellatur nuntius, id., XLI, 205. — Mercurius quasi medius currens, id., V, 205. — Mercurius mortalis fuit, id. XLI, 542.—Cur alatus pingatur, id., XLI, 205. — Mercurii officia, id., XLI 205.—Mercurius litterarum repertor dicitur, id, XXXVII, 49.— Eloquentiæ præerat XLI, 128. — Mercibus, id., 205. — Sepultura Mercurii in civitate Hermopoli, id., XLI, 234.—Mercurius avus Trismegisti, id., XLI, 234, 599.

MERCURII quinque. Arnob., V, 1028.

MERCURIUS TRISMEGISTUS, magister omnium physicorum. Tert., I, 567. —Mercurius Trismegistus, nepos Mercurii majoris, id., XLI, 259, 599 — Non præcedit tempore patriarchas, neque ipsum Moysen, id., XLI, 599.

MERCURIUS ÆGYPTI, Tert., II, 705.

MERCURIUS GALLORUM. Tertul., II, 136. — Grandiores personas immolabant ei, id., I, 516.

METELLUS deum Alburnum invenit. Tertull., II, 266.

METEMPSYCHOSIS quid. Tert., II, 711.—Metempsychosis opinio a quibus propagata. Lact., VI, 405. — Ejus origo, ibid.—Solide refutatur. Tertul., II, 697, 711.

MIDAS ingentes aures suas Sileno tradidit. Tert., II, 649. — Midæ rosetum, id., II, 98, 1036.

MINERVA, Græce Ἀθηνᾶ. S. Aug., XLI, 566. — Minerva e Jovis cerebro nata. Arnob., V, 924, 980, 1032. —Quare. S. Aug., XLI, 120, 566.—Quasi quædam Meminerva, id., V, 980 —Memoria, id., V, 980. — Minervam vel summum æthera, vel lunam esse dixerunt. S. Aug., XLI, 207. — Minervam idæas intelligi vult Varro, id., 218 — Minerva quo tempore vixerit, quare Tritonia dicta et in deorum numerum relata, id., XLI, 566. — Minerva armorum et artium dea. Tert., II, 94.—Artibus et ingeniis præposita. S. Aug., XLI, 128, 207. — Prima navem molita est. Tert., II, 87. — Inventrix oleæ. Arnob., V, 964. — Textrinæ artis. Tert., II, 1039; Arnob., V, 961; Lact., VI, 214. — Quam absurde ob oleæ inventionem ab ethnicis facta dea. Tert., I, 334. —Pallas appellata. Arnob., V, 1033.—Armata, id., V, 1030. — Eademque et luna. Arnob., V, 980. — Luminis ministra, id., V, 1032. — Creditur virgo vitula. Arnob., V, 1245. — Minervæ virginitas suspecta. Lact., VI, 208. — Ab Ægyptiis quo nomine appellata, id., VI, 214. — An eadem eum Noema Lamochi filia, ibid. — Ejus et Junonis judicium. Tertull., I, 359. — Coryphasiæ occidit patrem. Arnob., V, 1030. — Minerva ubi culta. Tert., VI, 193. — De ea auctores quinam consulendi, ibid. —Cum urbem Athenas moliretur, nihil aliud quam regionis naturam prospexit et optima ingenia pollicita est. Tert, II, 683. — Urbem suam a Xerxe non defendit. Tert., I, 607. — Minervæ ludos instituit rex Erichtonius. S. Aug., XLI, 569. — Minervæ ludorum præmium, oleum, id., XLI, 569. — Erichtonium cum Dracone cista inclusum Cecropidis filiabus quare commendaverit., Lact., VI, 208. Trulla Minervæ. Tert., I, 344. — Minervæ quinque. Arnob., V, 1033. Firmicus Maternus, XII, 1018. — Earum inter se certamen de dignitate nominis. Arnob., V, 1033, 1034.

MINERVIUM. Arnob., V, 1033, 1175.

MINOS. Minois et Rhadamanthi tribunal et judicium, a Platone et a poetis decantatum. Tertul., I, 415. — Minois astutia in religione. Lactant., VI, 245. — An fuerit Jovis filius, ibid. — Unus inferorum judex, id., VI, 894. — Minos, Xanthi filius ex Europa, id., XLI, 569.

Q

R

S

T

TERENSIS deus. Arnob., V, 1016, 1022.

TERMINALIA unde dicta. Lact., VII, 215, 689. — Quo die et mense celebrarentur, *id.*, VII, 316, 502. — Fictione quadam dies anni ultimus fuere, *ibid.*

TERMINUS deus quinam fuerit. Lact., VI, 228. — Quare et quando a Romanis cultus, *id.*, VI, 228, 229. — Ab eo dicta terminalia, *id.*, VI, 228. — Quo ritu ei sacrificaretur, *ibid.* — Forma lapidis vel stipitis in agris cultus, *id.*, VII, 500. — Sacra ipsi quando fierent, *id.*, VII, 501. — Non plures illi dies sacri, *ibid.*— A quo consecratus, *id.*, 682. — Terminus deus Romanorum. S. Aug., XLI, 135, 168. — Ad Terminum deum rerum fines pertinent. S. Aug., XLI, 260. — Terminalia sacra Februario celebrari solita, *id.*, XLI, 200.

TERRA, mater magna. Arnob., V, 978. — Ceres, *ibid.*, 978. — Terræ cultus apud Phryges. Firmic. Matern., XII, 987.

TEUTATES humano sanguine placatus apud Gallos. Lact., VI, 250, 906. — Idem ac Mercurius, *id.*, VI, 250.

THEMIS. Arnob., V, 1089.

THESPII ramum colunt pro Cinxia. Arnob., V, 1186.

THETIS Achillem amat. Arnob., V, 1059.

TIGILLUS, Jovis cognomen. S. Aug., XLI, 205.

TITAN. Ejus posteri a Jove deleti. Lact., VI, 560.

TITANES. Commodian. Afer, V, 216. — Titanes Mauri. Arnob., V, 761. — Titanorum bellum. S. Aug., XLI, 137.

TREBIANI dii. Arnob., V, 1003.

TRITO. Tritonis lacus. S. Aug., XLI, 566.

TRITONIA Minerva. S. Aug., XLI, 566.— Tritonia virgo. Arnob., V, 964, 1215.

TROJA. Trojam Neptunus et Apollo a Laomedonte conducti construxerunt. S. Aug., XLI, 80. — Troja mater populi Romani. S. Aug., XLI, 17, 79. — Trojæ eversio a Fimbria, *id.*, XLI, 83. — A Græcis, *id.*, XLI, 79, 80, 573. — Trojæ eversionem dii qui in ea celebrantur, non impedierunt. S. Aug., XLI, 79, 80. — Trojani belli et excidii origo. S. Aug., XLI, 105. — Trojani dii, *id.*, XXXVIII, 505.

TUTILINA dea præfecta frumentis collectis atque reconditis. S. Aug., XLI, 118.

TUTUNUS deus. Tert., I, 601. — Tutinus, Tutunus seu Mutunus pro deo cultus a Romanis. Lact., VI, 227, 906. — Idem ac Priapus, *ibid.* — Unde dictus, *ibid.*

TYNDARIDÆ Castor et Pollux quare ita appellati. Lact., VI, 130. — Arnob. V, 761, 924.

U

ULYSSES. Ulyssis socii in bestias mutati S. Aug., XLI, 573, 574. — Quomodo. S. Aug., XLI, 575, 576.

UNXIA dea. Arnob., V, 972.

V

VALENTIA, Ocriculanorum dea. Tert., I, 421.

VALLONIA, dea vallibus præfecta. S Aug., XLI, 118.

VARSUTINA dea Maurorum. Tert., I, 596.

VEHILLIA, dea. Tert., I, 600.—S. Aug., XLI, 122, 211.

VENUS. Arnob., V, 1266. — S. Isidor., LXXXII, 314. — Venus Cypria, *id.*, V, 1119. — Cytherea ex pelagi spuma orta. *id.*, V, 1016. — Venus unde sic nuncupata. S. Aug., XLI, 188. — Meretricula. Arnob, V, 1089. — Fœda dea, *id.*, V, 974. — Dicta quod ad cunctos veniat, *id.*, V, 904. — Artem meretriciam instituit. Lact, VI, 207. — Amoris flammas hominibus subministrare putatur. Arnob., V, 974. — Ad Phrynes meretricis formam effigiatur. Arnob., V, 1191. — Nuda pingitur, *id.*, V, 1188. — Venus cur Vulcani uxor et Martis adultera dicatur. S. Aug., XLII, 374. — De ipsius cum Marte amoribus. Lact, VI, 207. Ejus concubitus cum Anchise, *id.*, V, 1059 — Venus Æneæ mater fuit adultera. Tert., II, 94. — S. Aug., XLI, 80. — Amans saltatur. Arnob., V, 1072, 1073. — Proles Dionea, *id.*, V, 760. — Venus militaris. Arnob., V, 1014. – Martiæ gentis procreatrix, *id.*, V, 1082. — Sauciata. Tert., I, 551; Arnob, V, 1052. — Venus calva. S. Aug., XXXIII, 84. — Venus a pastore judicata. Tert., I, 559. — Ei myrtus sacra, *id.*, II, 94. — Venus Urania qua forma Athenis culta. Lact., VII, 497. — Culta in Syrophœnice, *id.*, VII, 279. — Paphia seu figura pyramidis, *ibid.*—Ejus obscœnitas et libidines, *id.*, VI, 207. — Firmic. Matern., XII, 1005. — Veneri calvæ ædes a Romanis consecrata. Lact. VI, 225. — Quo nomine Veneri armatæ ædem atque simulacrum Lacedæmonii dedicarint. Lact., VI, 226, 906. — Venus Limnesia partubus præest, *id.*, VI, 236. — Ei quis primus templum posuerit, *ibid.* — Veneris seu Liberæ vel Cereris officium. S. Aug., XLI, 194. 495. — Venerem et stellam esse et etiam lunam quidam volunt, *id.*, XLI, 206. — Veneris stella, Hesperos, Vesperugo, Lucifer appellatur, *id.*, XLI, 720, 721. — Portentum quod in stella Veneris exstitit, *id.*, XLI, 720. — Veneris sacra, *id.*, XLI, 185. — Veneri donum dabant Phœnices de prostitutione filiarum antequam eas viris jungerent, *ibid.*, XLI, 121. — An tres sunt Veneres, *id.*, XLI, 121.— Veneres quatuor. Arnob., V, 1031.

VESTA. Firmicus Matern. XII, 1015. — S. Isidor., LXXXII, 320. — Vesta quæ et terra. Arnob., V, 983. — Ejus ignis perpetuus, *id.*, V, 918, 919, 1072. — Vestam interpretabantur ignem. Tert., II, 261. — Cur virgo credita. Lact., VI, 185. — Quotuplex fuerit, *ibid.* — Sacrorum ejus apud Romanos antiquitas, *ibid.*—Vesta et dearum maxima et terra et sæpius ignis esse dicitur. S. Aug., XLI, 120, 121. — Dicitur esse Venus, *id.*, XLI, 121. — Vestæ templo nihil apud Romanos sanctius, *id.*, XLI, 108. — In Vestæ templo ignis perpetuus, *id.*, XLI, 77, 99, 108. — Vestali foco ideo adhibitæ virgines, quod sicut ex virgine ita nihil ex igne nascatur, *id.*, XLI, 120, 121. — Vestæ sacra quam inutilia urbi tuendæ, *id.*, XLI, 99. — Templi Vestæ conflagratio, *id.*, XLI, 99. — Vestalis stupri accusata ad pudicitiæ testimonium, cribrum aqua plenum ad judices suos portavit, *id.*, XLI, 294, 774. — Vestales sacerdotes in stupro detectæ vivæ defodiebantur, *id.*, XLI, 82. — Vestalium virginitas. Tertul., II, 955. — Ignem perpetuum nutriebant. *id.*, I, 1284.

VIBILIA dea. Arnob., V, 1016.

VICTA dea. Arnob., V, 972.

VICTORIA dea gentilium et quæ ejus effigies. Tert., I, 566 *et seqq.*, 579.

VIDUUS deus, seu Vidius qui animam corpore viduat. Tertul., I, 606.

VIRGINIENSIS dea. S. Aug., XLI, 122, 188.

VISIDIANUS deus. Tert., I, 420.

VITUMNUS deus. Tert., I, 600; S. Aug., XLI, 195.

VOLETA dea. Tert., I, 600.

VOLUMNA dea. S. Aug., XLI, 128.

VOLUMNUS deus. Tert., I, 600; S. Aug., XLI, 128.

VOLUPIA dea. Tert., I, 600. — S. Aug, XLI, 122.

VOLUTINA dea, cui involumenta folliculorum commissa sunt. S. Aug., XLI, 118.

VULCANUS. S. Aug., XXXVII, 1483.—S. Isidor., LXXXII, 314, 318. — Vulcanus ignis. Arnob, V, 984; S. Aug., XLI, 207. — Quare ignis creditur. Lact, VI, 185. — Quare inter deos annumeretur, *id.*, VI, 213. — Huic ignis et ferri inventio tribuitur, *ibid.* — Faber. Arnob., V, 1245. — Fabrilia opera exercuit apud insulam Lemnum, *id.*, V, 1048. — Cum malleo et pileo pingitur, *id.*, V, 1188, 1189. — Flammipotens ensis fabricator. *id.*, V, 964. — Claudus deus, *id.*, V, 1024. — Claudus fingitur. S. Aug., XLII, 374. — Quomodo in insulam Lemnum fuerit præcipitatus. Lact., VI, 195. — Tubalcain a multis existimatus, *id.*, VI, 215. — Vulcanus maritus Veneris. S. Aug., XLI, 81. — Vulcanus et Mars inimici, *id.*, XL, 712. — Vulcani templum Athenis, *id.*, XLI, 570.

Z

Ζεύς, sive Ζὴν, Jupiter cur ita appellatus. Lactant., VI, 189.

Auctores de rebus in hocce indice tractatis in primis consulendi :

TERTULLIANUS tractat de diis et mythis paganismi et eos confutat. T. I, II.

MARCUS MINUCIUS Felix, orator, apologeta, in libro cui titulus : *Octavius*. T. III.

S. CYPRIANUS, episcopus Carthaginiensis, Ecclesiæ doctor. T. IV, 545, 565 (præsertim).

COMMODIANUS AFER, poeta. Tom. V.

ARNOBIUS, rhetor, t. V.

LACTANTIUS, rhetor, apologeta, cognomine Cicero Christianus. T. VI, VII.

JULIUS FIRMICUS MATERNUS. T. XII.

PAULUS OROSIUS, presbyter Hispanus, historicus apologeticus. XXXI.

S. AUGUSTINUS passim, et præsertim in libro *De civitate Dei*. T. XLI.

S. PAULINUS, Nolanus episcopus, poeta. T. LXI.

SALVIANUS, presbyter Massiliensis, apologeta in libro cui titulus *De gubernatione Dei*. LIII

LVIII.

INDEX

DE PLACITIS VETERUM PHILOSOPHORUM QUORUM MENTIO FIT IN PATROLOGIA,

ORDINE RERUM DIGESTUS ALPHABETICO.

-

MONITUM.

n noc Indice, recensemus omnes veterum philosophorum errores quos Patres in scriptis vel memorarunt vel impugnarunt; et, ut faciliorem simul et utiliorem lectori viam præbeamus, varias res vel materias, circa quas erravere philosophi, ad ordinem alphabeticum revocamus, volumen tantum Romano et columnas Arabico numero indicantes.

providentiam, et terrena contemni, dum nihil recti nec juxta ordinem in terris geritur, XXV, 82. Deum esse animam motu ac ratione mundum gubernantem Varroni placuit, XLI, 158. Dei providentiam res humanas non curare, impia iniquorum doctrina est, XXXVIII, 924. Gubernationem rerum humanarum ad Deum non pertinere unde quibusdam est suspicio, XXXVIII, 518. Pravi corde tres habent de Deo sententias, aut non est Deus, aut injus us est Deus, aut non gubernat res humanas, XXXVI, 275. Providentiam quidam negant, XXXII, 1272; quidam eam pessime confitentur, 1273.

Ratiocinium.—Dialectica Aristotelis, artifex struendi et destruendi versipellis, in sententias coacta, in conjecturis dura, in argumentis operaria contentionum, II, 20. Argumentationibus res plana non debet fieri dubia, XXIII, 435.

Religio.—Interpretatio vocis religionis, quam affert Cicero redarguitur, VI, 536. Cynicorum habitus differentiam nullam facit in religione, XLI, 647.

Reminiscentia.—Animarum reminiscentia ex Platone et Pythagora improbatur et expugnatur, XXXII, 601; XLII, 1011, 1012.

Resurrectio. — Philosophi carnis resurrectionem fieri posse apertissime contradicunt, XXXVI, 1134.

Sacra vel Sacrificia.—Plato ejusque discipuli diis plurimis sacra facienda putaverunt, XLI, 237.

Scientia. — Academici scientiam sustulerunt, VI, 555, 556; XXXII, 923. Academici contra Physicos ex rebus obscuris argumentati sunt, nullam esse scientiam, exemplis paucarum rerum incomprehensibilium contenti, amplexi sunt ignorantiam, tanquam scientiam totam sustulissent, quia in parte sustulerunt. Physici contra ex iis quæ operta sunt argumentum trahebant, omnia sciri posse, contentique perspicuis, retinebant scientiam, tanquam totam defendissent, quia ex parte defenderant, VI, 569.

Sensationes. — Stoicorum et Peripateticorum sententia circa affectus, sensationes et dolores, VI, 688 *et seqq*.

Sol. — Philosophi dicunt solem esse sempiternum, XXXIII, 579.

Terra —Cultus terræ apud Phryges, XII, 987; unum ex principiis rerum, 985.

Theologia.—Tres theologiæ secundum Varronem: fabulosa, naturalis, civilis, XLI, 180, 192; theologia fabulosa, turpis, 182, 185: theologia theatrica deorum crimina jactitat, 225; diis est indigna, 182, 186.

Veritas. — Arcesilas veritatem e vita tollebat, XXIII, 431. Academici sentiebant verum non posse comprehendi, XXXII, 925; sapientis totum munus in conquisitione veri collocatum esse, 925; sapientem nulli rei assentiri debere, *ibid*. Philosophi ad quem finem referendæ essent veritates quas noverunt, nesciebant, XLI, 602; cur veritatem detinuerunt in iniquitate, XLII, 1034.

Virtus animi.—Pythagoriei et Platonici in quo ponebant veram animi virtutem, XLIV, 745. Summum bonum in virtute animi posuit Antisthenes, XLI, 601. Calyphonis mens de virtute, XLIV, 1083, 1084.

Vitium. — Manichæi concupiscentiam non tanquam accidens vitium, sed tanquam naturam ab æternitate malam vituperabant, XLIV, 572. Stoici misericordiam in vitio ponunt, XXXIII, 595, 596. Caliphonis sententia de vitio, XLIV, 1083, 1084.

Voluptas.—Aristippus et Epicurus in voluptate summum bonum ponebant, XXXVI, 944; XLI, 601.

LIX.

INDEX NOMINATIVUS

VETERUM PHILOSOPHORUM,

QUORUM ERRORES SCRIPTIS IMPUGNAVERE PATRES, ORDINE ALPHABETICO DISPOSITUS.

—

MONITUM.

In hoc Indice varias veterum philosophorum sententias summatim revocantes juxta nominum ordinem alphabeticum, numeris tum tomi Patrologiæ tum columnarum vel paginarum indicamus locos in quibus Patres illas scriptis refellerunt, et quos sic lector facile reperiet.

Academici. — Illi veteres philosophi fidem sensuum damnabant; scientiam negabant, et verum sentiebant ab homine non posse comprehendi; omnia illis erant incerta, et de rebus etiam manifestissimis dubitabant; in hac vita ponebant beatitudinem, et circa passionum exstirpationem graviter errabant; II, 674; VI, 555, 556, 560; XXII, 1148; XXIII, 479; XXVI, 597; XXXII, 925, 924, 955; XL, 242; XLI, 625-627, 630, 646; CXCIX, 638, 981.

Ægyptii. — Sapientes Ægypti aquæ cultum admittebant, et bestias sicut deos, adorabant, oves, boves, etc., I, 418; II, 261, 302, 596, 928, 953; XII, 384.

Ænesidemus. — Illius falsa opinio de animæ substantia, II, 660.

Albinus. — Quid senserit de animabus, II, 667.

Anaxagoras. — Sententia ejus turbata de animabus et illarum successione, de fine homini assignando; de sole et de Deo, II, 666; VI, 571 *et seqq.*; XXXIII, 442, 443; XLI, 226, 601; CXCIX, 982.

Anaximander — Mundos admittebat innumerabiles et principia rerum credebat esse infinita, XLI, 226.

Anaximenes. — Illius de animæ substantia opinio, et de Deo quem aerem esse asserebat, II, 660; VI, 154; XXXII, 782; XXXIII, 443; XLI, 226.

Apelles. — Creatorem angelorum quemdam indeterminatum Deum affirmabat; Deum legis et Israel igneum fingebat; illius errores de animabus et de corpore humano, II, 47, 686, 801, 811.

Apollophanes. — In novem partes dividebat animam, II, 668.

Arcesilas, Academicorum princeps. — Deorum triplex genus fingebat, physicum, mythicum et gentile seu plebeium; veritatem e vita tollebat, et in omnibus fluctuabat anceps, I, 587, 589; XXIII, 431; CXCIX, 981.

Aristippus, philosophus Socraticus. — Summum bonum in voluptate corporis ponebat, VI, 564; XLI, 237, 601.

Aristoteles. — Dialectica ejus versipellis; summum bonum in honestate et virtute ponebat; illius sententiæ de matrimonio, et de anima quam quintum corpus esse asserebat; de Deo et circa ejus providentiam errores. Gloria vana, quam verbis impugnaverat, Aristotelem devicit, II, 20; VI, 155, 564; XXIII, 280, 479; XLI, 775; CXCIX, 648, 932, 983, 984.

Aristoxenes. — Sententia illius de animæ natura, VI, 779.

Athenienses. — Deum Numentinum adorabant, et diis ignotis, sicut Romani incertis, erigebant aras, I, 596; II, 255.

Athei. — Athei qui fuerint; illorum percelebre dictum: *Quod supra nos, nihil ad nos*, VI, 120, 416; VII, 99; XXXII, 1246; XXXIV, 153; XLIII, 560.

Aulus Gellius. — Quis timor aut passio mentis secundum Aulum Gellium et Stoicos in sapientem cadat, CXCIX, 641.

Basilides. — Judæorum Deum negat, quem dicit angelum, II, 62.

Calipho. — Illius sententia de virtute et vitio, XLIV, 1083, 1084.

Calliphus. — Felicitatem ponebat in honestate cum voluptate juncta, VI, 564.

Cerdon. — Duo introduxit initia vel principia, id est duos deos, bonum et malum, II, 70, 249.

Chrysippus. — Animam dividebat in septem partes, et

LX.

INDEX OBJECTIONUM

TUM VULGARIUM TUM SCIENTIFICARUM, QUIBUS GENTILES, PHILOSOPHI ET HÆRETICI CHRISTIANAM IMPUGNARUNT RELIGIONEM·

ET QUAS SS. PATRES SCRIPTIS DEBELLARE CONATI SUNT, ORDINE RERUM CONCINNATUS ALPHABETICO.

—

MONITUM.

In hoc Indice varias adversus Christi religionem paganorum, philosophorum et hæreticorum, colligimus objectiones, quas ad formam revocamus syllogisticam, quamvis aliter se habeant in Patrologia. Hanc methodum elegimus tam brevitati operis quam lectoris utilitati consulentes; et exposita objectione, indicamus tantum responsiones quæ tunc facile reperientur.

secutionis ejus tempus omnibus incertum est et ignotum. — Resp. S. August., XLI, 646, 677, 678.

Obj. Dicitur quod Judæi in Antichristum credituri sint, postquam in Christum credere noluerunt; illud absurdum est, siquidem mala ipsius opera eum manifestum faciunt. — Resp. S. Ambros., XIV, 1100, 1101.

APOSTOLI.

Obj. Apostoli non sunt credendi quia apostolici viri contrariam docuerunt doctrinam. — Resp. Tertull., II, 34, 45, 363.

Obj. Apostoli diversa inter se prædicarunt; ergo non sunt credendi. — Resp. Tertull., II, 37.

Obj. Suspicanda est apostolorum doctrina, quia quædam palam et universis, secreto et paucis quædam demandarunt. — Resp. Tertull., II, 37, 38.

Obj. Apostoli reprehensibiles sunt, quod mulieres secum ducerent. — Resp. Tertull., II, 490.

Obj. Dubitandum est an baptizati fuerint apostoli, cum de illorum baptismate silet Scriptura; atque tamen hoc illis ut cæteris necessarium erat ad salutem. — Resp. Tertull., I, 1213.

APPARITIONES.

Obj. Contendunt quidam nullas nunquam fuisse Dei ipsiusmet apparitiones, quia, juxta illos, eæ quæ referuntur in dubium revocari possunt. — Resp. S. Leo, LV, 1328, 1329.

Obj. Dei ipsiusmet apparitio Patribus in Veteri Testamento facta, credenda non est, siquidem, juxta quosdam, apparuerunt tantum angeli aut sancti. — Resp. S. August., XLII, 140, 853, 856.

ARBITRIUM.

Obj. De exsistentia liberi arbitrii multum controvertitur; ergo, etc. — Resp. S. Hieronymus, XXVI, 401, 402.

Obj. Arbitrii libertas non est homini in utramque partem concessa, quia quandoque, ut ait Apostolus, vitare non potest homo malum quod non vult, nec facere bonum quod vult. — Resp. Tertull., II, 292, 916; S. Cyprianus, IV, 507, 760; S. Hieronym., XXX, 286, 575.

Obj. Si exsistat liberum arbitrium, amovenda est gratia Dei, quia hæc duo consociari non possunt. — Resp. S. Hieronym., XXIV, 745, 796; XXVI, 401; S. August., XL, 232; XLIV, 241, 542.

Obj. Falso dicitur quod gratia sit præveniens, liberum vero arbitrium subsequens, quia sic adimeretur liberum arbitrium. — Resp. S. Gregorius, LXXVI, 298, 809.

Obj. Vel liberum arbitrium vel gratia e medio tollenda sunt, quia se invicem tollunt. — Resp. Raban., CVIII, 1204, 1205; CXI, 885.

Obj. Non exsistit liberum arbitrium siquidem per Adæ peccatum omnino sublatum est; atqui. — Resp. S. Augustin., XXXIV, 133, 1268, 1275; XLI, 149; XLII, 451, 540; XLIV, 552, 564, 567.

Obj. De libero arbitrio prorsus dubitandum est, quia alii plus, alii minus ei tribuunt. — Resp. S. August., XXXVIII, 85, 877, 1268; XLIV, 573, 574, 441, 870, 879, 880, 885; XLV, 1290, 1520.

Obj. Adhuc objicitur quod liberum arbitrium conciliari nequeat cum gratia, siquidem illud tollunt qui gratiam prædicant. — Resp. S. August., XXXIII, 677, 974, 987; XXXIV, 156; XXXV, 2071; XXXVI, 208; XXXVIII, 903; XLIV, 233, 265, 383; XLV, 1110, 1115, 1298.

Obj. Liberum arbitrium non est in omnibus, siquidem illud amittit homo, cum spiritus Dei igitur, et cum diabolo voluntarie se dedit. — Resp. S. Prosper, LI, 654, 655.

Obj. Nemo potest liberum arbitrium per se habere, quia ejus principia et profectus, et perseverantia in bonis usque in finem dona Dei sunt. — Resp. S. Prosp., LI, 264.

Obj. Post gratiam liberum arbitrium non manet in natura; ergo qui gratiam habet, liberum arbitrium non habet. — Resp. S. Prosp., LI, 264, 265.

Obj. Post gratiam non remanet liberum arbitrium, siquidem destruitur quando omnia ad Deum referuntur. — Resp. S. Prosper, LI, 983, 984.

Obj. Nemo sine gratia libero arbitrio bene utitur; ergo gratia liberum arbitrium tollit. — Resp. S. Prosp., LI, 209, 210, 685, 686.

Obj. Non habet omnis homo libertatem arbitrii, siquidem constat quosdam esse homines, qui in malum inviti et quasi coacti protrahuntur. — Resp. S. Anselmus; CLVIII, 490, 491, 493, 494, 496.

ARIANI.

Obj. Arianorum doctrina olim longe lateque diffusa est, siquidem, ex S. Hieronymo, universus orbis miratus est se esse Arianum; porro quod fuit olim, potest esse et nunc, vel hæc fuit prima fides, ergo et nunc debet remanere; ergo Ariani non sunt hæretici. — Resp. Lactant., VI, 542, 543.

Obj. Arius asserit Christum ante B. Mariam et ante sæcula exstare; porro hoc videtur catholicum dogma, ergo. — Resp. S. Hilarius, X, 716, 204.

Obj. Hæretici essent Ariani quia contendunt Christum genitum et creatum esse, non esse sempiternum, nec omnipotentem, nec summe bonum, nec sapientem, nec scientem diem judicii: porro hæc constant ex Scripturis; ergo. — S. Ambros., XVI, 562, 685, 840, 841, 941, 1045, 1046.

Obj. Ariani docent Filium et Spiritum sanctum esse Patre minores, utpote ei subjectos et ab illo missos: porro hoc constat ex Scripturis; ergo. — Resp. S. Fulgentius, LXV, 369, 370, 814, 815.

Obj. Ariani subscripserunt concilio Nicæno; ergo non sunt hæretici. — Resp. Cassiodorus, LXIX, 925, 926.

ASINUS.

Obj. Christiani olim objurgabantur a paganis quod ad orarent caput et superficiem asini; porro hoc ridiculosum. — Resp. Tertull., I, 364, 372, 579.

Obj. Irrident quidam cum legant asinam loqui adversus Balaam; ergo ista locutio est fabulosa. — Resp. S. Cyprian., IV, 664, 665.

ATOMI

Obj. Admittendum est systema atomorum, quod sint rerum principia, hoc est quod ex illorum concursu, siquidem Epicurus optime probat eorum originem, fortuito et innumerabiles mundi, et animantia, et animæ, etc. fieri cœperunt. — Resp. Lactant., VI, 401; S. Augustin., XLI, 230; XXXIII, 444, 445.

AZYMUS.

Obj. Azymum panem merito improbant atque rejiciunt Græci in conficienda Eucharistia, quia non est proprie et vere panis. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 511, 512, 543

BAPTISMUS.

Obj. Non legitur in traditione quandonam Christus baptismum instituerit; ergo de illius exsistentia dubitare possumus. — Resp. Lact., VII, 616, 617.

Obj. Baptismus olim non dabatur infantibus; ergo nec hodie dari debet. — Resp. S. Cyprian., III, 1015, 1018; IV, 473.

Obj. Parvuli non sunt baptizandi ob peccatum originale, nec propter vitam æternam, sed tantum propter regnum cœlorum, ut aiunt Pelagiani: quod tamen rejiciunt Catholici. — Resp. S. August., XXXIII, 761, 765; XXXVIII, 1336; XLIV, 142, 146, 377, 385, 394, 395.

Obj. Multi, etiam Christiani, non credunt quod infantes sine baptismo mortui damnentur, quia, inquiunt, hoc injustum esset. Nam et ipsi non sunt adeo culpabiles ut tale supplicium mereantur. — Resp. S. August., XLIV, 188, 189, 481, 505, 1330.

Obj. Parvuli sine baptismo mortui damnationem non habebunt, quia, juxta plures, in medio quodam loco erunt, ubi beate vivant. — Resp. S. Leo, LVI, 486, 497, 498.

Obj. Baptismus et circumcisio nihil differunt, siquidem ambo peccatum originale auferunt: ille in nova lege, et hæc in veteri lege; detur ergo ratio discrepantiæ. — Resp. Hugo a S. Victore, CLXXV, 885, 886.

BEATITUDO.

Obj. Beatitudinem reponunt philosophi aut in non dolendo, aut in voluptate, aut in honestate, aut in bonis corporis, et Catholici in solo Deo, quibus credendum? — Resp. S. Ambros., XVI, 103, 104.

Obj. Beatitudinem tantum in altera vita ponendam esse negant plurimi, quia, inquiunt, in hoc mundo inveniri potest. — Resp. S. Ambrosius, XVII, 678, 679.

Obj. Beatitudo in voluptate, juxta Aristippum; in animi virtute, juxta Antisthenem; in bonis gulæ vel fortunæ, juxta alios; ergo non in solo Deo consistit beatitudo. — Resp. S. August., XLI, 601; XLII, 101, 549, 551; XLIV, 852.

Obj. Immerito dicitur quod beati esse non possumus in hoc mundo, quia potentes et divites vere sunt beati. — Resp. Philippus de Harveng, CCIII, 310, 311, 319, 450.

BELLUÆ.

Obj. Belluæ habent intelligentiam, ac futuri providentiam; porro nihil amplius habet homo, et quidam non

OBJ. Christus merus fuit homo excellens, ut volunt philosophi, vel, ut placet aliis, sanctus, ut Abraham, Moyses, etc., nec ut Deus habendus est. — RESP. S. Gregorius, LXXV, 87, 88; LXXVI, 85; LXXIX, 66, 67.

OBJ. Christus non est filius unicus Mariæ B. Virginis, siquidem illius primogenitus appellatur. — RESP. S. Bruno. CLXV, 76, 77.

OBJ. Christus non fuit a conceptione plenus gratiæ et veritatis, siquidem, sapientia et ætate proficiebat, ex Scripturis. — RESP. Hugo a S. Victore, CLXXVI, 73, 74.

OBJ. Christi corpus consecrari deberet in pane fermentato, ut fit apud Græcos; nam hæc discrepantia displicet omnibus. — RESP. Algerus, CLXXX, 827.

OBJ. Ratio non est cur panis in corpus et vinum in sanguinem consecrentur, siquidem Christus in utraque specie continetur. — RESP. Algerus, CLXXX, 825.

OBJ. Christus, nequidem angelis æqualis est, siquidem paulo ab eis minoratus est, ex Scriptura. — RESP. Petrus Lombardus, CXCII, 416, 417.

CIRCUMCISIO.

OBJ. Semper durare debuisset circumcisio et nunquam cessare, quia gratiam et salutem Judæis dabat. — RESP. Tertull., II, 601, 602.

OBJ. Immerito abolita est circumcisio, siquidem idem erat ac baptismus, hoc est peccatum originale purgabat et a morte æterna liberabat. — RESP. S. August., XXXIII, 96, 309, 415; XXXVIII, 1548; XLI, 506; XLII, 309; XLIV, 450, 685, 720, 854; S. Gregorius, LXXV, 634; Ivo, CLXI, 80; Alanus, CCX, 256; Petrus Pictav., CCXI, 1140, 1141.

COENA.

OBJ. Cœnæ Domini adesse possumus non jejuni, quia discipuli corpus et sanguinem Christi non acceperunt jejuni, et de hoc jejunio nihil definire audet S. Augustinus. — RESP. S. August., XXXIII, 202, 203

COLUMBA.

OBJ. Spiritus sanctus dicitur in columba apparuisse; atque talis apparitio rejicienda videtur. — RESP. S. Aug., XL, 502; XXXIII, 747.

COMMUNIO.

OBJ. Communio fieri debet sub utraque specie, quia sic olim fiebat, et nunc adhuc in usu est apud Græcos. — RESP. S. Anselmus, CLIX, 255, 256.

OBJ. Comprobatur quod in acceptione corporis Christi, in Missa, sacerdos solum corpus Christi suscipit in susceptione panis et sanguinem solum in susceptione vini; ergo in communione fidelium sub sola specie panis, solum Christi corpus suscipitur; ergo mancum est sacramentum. — RESP. S. Anselm., CLIX, 255.

CONCUPISCENTIA.

OBJ. Deus concupiscentiam nobis auferre debuisset, quia concupiscentiæ resistere non valemus, ut ait Apostolus, qui ipse facit quod non vult. — RESP. S. Aug., XXXVIII, 716; XLIV, 150, 455, 560, 679, 682, 815, 829, 855.

OBJ. Concupiscentiis quidam resistere non valent, quia Deus concupiscentiis suis quosdam tradidit, ex Scriptura. — RESP. S. Aug., XXXIV, 400, 829; XXXVIII, 591, 719, 816; XLIV, 795, 1545.

OBJ. Nullatenus valent quidam concupiscentias suas vincere, siquidem justi ipsi eas penitus exstirpare non possunt. — RESP. S. Aug., XXXVIII, 189, 815, 820, 892.

CONFESSIO.

OBJ. Publice esse facienda confessio, quia sic nos vehementius ad humilitatem provocaret, et cæteros ædificaret, ut in usu erat apud primos Christianos. — RESP. Tertull. I, 1222.

OBJ. Sufficit confessio Deo facta, et non externe sacerdoti; ergo sola retinenda. — RESP. S. Anselm., CLVIII, 866, 867, 877, 878, 1125, 1126: Adamus Scotus, CXCVIII, 168, 169, 175.

CONFIRMATIO.

OBJ. Confirmationis sacramentum non admittunt hæretici, quia, juxta illos, non fuit a Christo institutum. — RESP. Alanus, CCX, 369, 570.

OBJ. Confirmationis minister necessario non est episcopus, quia, juxta plures, fuit olim a sacerdotibus collata. — RESP. Alanus, CCL, 369, 570.

CONJUGIUM.

OBJ. Conjugatis permittitur divortium facere fornicationis causa; ergo dimissa uxore fornicante, viro licitum esse debet alteram ducere; hoc consequens est quod ei licet dimittere fornicantem: attamen hoc Ecclesia prohibet. — RESP. S. August., XL, 100, 451, 452: Abælardus, CLXXVIII, 1546.

OBJ. Verum non fuit conjugium inter Mariam Virginem et B. Josephum, siquidem non fuit corporum commistio. — RESP. Petr. Pictaviens., CCXI, 1256, 1257.

CONSTANTINUS MAGNUS.

OBJ. Falso dicitur Constantinum orbi justitiam, sapientiam et pacem attulisse, siquidem Maxentio bellum injuste, impie et crudeliter intulit. — RESP. Lactant., VI, 116; VII, 261, 367.

OBJ. In quibusdam historiis legitur crucem Constantino ostensam fuisse in cœlo, in qua vinceret; atqui illud est inventionis opus. — RESP. Lactantius, VII, 261, 262.

OBJ. Constantinus immerito a Christianis ut sanctus habetur, quia multa in ejus vita vituperanda sunt. — RESP. S. Philastrius, XII, 1179, 1180.

CONTINENTIA.

OBJ. Continentia conjugio non est anteponenda, quia votum castitatis societati non prodest, imo est ei nocivum. — RESP. Tertull. II, 486, 487, 905, 925, 931.

OBJ. Antiquitus et ante adventum Christi insolita erat continentia; ergo non semper bona fuit. — RESP. S. Aug., XL, 435; XLIV, 422, 425.

OBJ. Ut bona sit continentia, requiritur ut sit voluntaria et procedat ex libero arbitrio; atqui non ita fit, siquidem nemo potest esse continens, nisi Deus det, ex Scriptura. — RESP. S August., XXXII, 729, 796; XL, 444, 445: XLIV, 297, 236, 886.

CONVERSIO.

OBJ. Inquirenda non est conversio, siquidem viribus humanis obtineri non valet, sed ex solo Dei dono procedit, siquidem ait Scriptura: *Converte nos, Deus*, etc. — RESP. S. August., XXXIII, 591; XXXVI, 48, 51, 137; XXXVII, 119, 1073; XLIV, 169, 888.

OBJ. Impossibilis est conversio, siquidem dicitur difficiliorem esse conversionem peccatorum, quam resurrectionem mortuorum. — RESP. S. August., XXXII, 751; XXXVII, 1125.

CONVICIUM.

OBJ. Convicium pro convicio reddendum est, quia oculum pro oculo, dentem pro dente. — RESP. S. August., XXXIII, 136; XXXVII, 1185, 1434; XXXIX, 1584.

CORPUS.

OBJ. Æterna beatitudo corporibus non erit, siquidem, juxta plures, non convenit quod corpora eamdem habeant felicitatem quam animæ. — RESP. S. Hilarius, IX, 763, 944, 945.

OBJ. Sæpe dicitur quod corpus hominis ad imaginem Dei sit factum; atqui hoc videtur absurdum. — RESP. S. August., XL, 32; XLIV, 710.

OBJ. Admittendum non videtur corpus futurum fuisse immortale et angelicam formam accepturum fuisse si non peccasset Adamus; hoc enim valde incertum est. — RESP. S. Aug., XXXIV, 283, 354; XL, 332; XLV, 200, 354, 355, 1599.

CRASTINUM.

OBJ. Præceptum non cogitandi de crastino ad ignaviam et imprævisiones aut futuri incuriam hominem ducit; ergo rejiciendum. — RESP. S. August., XXXV, 1803; XL, 508, 509; XLII, 167.

CREATURA.

OBJ. Deo simillima est creatura intelligens, illique omnino æqualis, quia ubique legitur et dicitur hominem esse alterum Deum, et factum omnino fuisse ad imaginem Dei. — RESP. Constantin., VIII, 437, 440.

OBJ. Falsum videtur quod dicitur, Deum de nihilo fecisse omnia valde bona, quia, juxta Manichæos, multæ creaturæ sunt malæ. — RESP. S. August., XXXII, 745; XXXVII, 1878; XLII, 558, 580, 607, 745; XLV, 1537.

OBJ. Creaturæ omnes dici nequeunt utiles, quia sunt animalia infima, inutilia et noxia. — RESP. Alanus, CCX, 311, 312.

CRUX.

OBJ. Crucis signum in fronte mera est superstitio, quia nulla lege præscribitur. — RESP. S. Cyprian., IV, 514, 515. 715, 716.

OBJ. Si crucis signo esset aliqua virtus, et si per illud dæmones, ut dictum fuit, fugarentur, hoc evidentissime probari deberet; porro, etc...; ergo. — RESP. Lactant., VII, 210, 216, 314, 671; Rabanus Maur., CXII, 235, 294; S. Bernard., CLXXXIV, 749, 750.

CYPRIANUS (S.)

OBJ. Vituperatur S. Cyprianus, quod acriores cum S. e-

DÆMONES.

DAMNATIO.

DETRACTIO.

DEUS.

DIABOLUS.

DIES.

DILUVIUM.

DIVITES.

ECCLESIA.

Obj. Ecclesiæ ministris in tempore persecutionis semper fugere licet, quia nemo tenetur periculo sese exponere. —Resp. Tert., II, 115, 144.

Obj. Falso sancta appellatur Ecclesia, quia multi sunt in ea improbi.—Resp. Tert., I, 1286.

Obj. Vera non est Ecclesia catholica, quia in ea frumentum cum zizania miscetur et confunditur.—Resp. S. Cypr., III, 791, 792; IV, 344, 345

Obj. Sunt martyres extra Ecclesiam; ergo et salus extra Ecclesiam haberi potest. — Resp. S. Cyprianus, III, 783, 1224; IV, 511, 512.

Obj. Falso asseritur Ecclesiam nunquam perituram, siquidem, juxta multos, jam mortua est vel saltem imminenti morti proxima. — Resp. S. Ambros., XVI, 466, 476, 477, 807 879 880; S. Hieronym., XXIII, 506.

Obj. Contemni et rejici potest Ecclesia, quin a Deo recedatur, siquidem Deus et Ecclesia duo sunt diversa, nec uno eodemque fundamento nituntur.—Resp. S. August., XXXV, 1998; XXXVI, 175, 225, 508; XXXVII, 1103, 1297, 1684; XXXVIII, 418; XXXIX, 1615; XL, 668.

Obj. Pelagiani et Cœlestini Ecclesiam hic esse debere sine macula probant; ergo de sinu Ecclesiæ ejiciendi sunt mali. — Resp. S. Aug., XXXIV, 336, 556, 998; XXXVIII, 981, 982, 1169.

Obj. A pluribus vituperatur Ecclesia, eo quod ad dominationem suam stabiliendam recurrat ad potestates sæculares.—Resp. S Leo, LIV, 873, 874, 1040.

Obj. Immerito dicitur Ecclesiam Veteris et Novi Testamenti unam esse, siquidem diversa sunt illarum præcepta, diversæ fides ac spes, et diversa sacramenta.—Resp. Hincmar., CXXV, 454, 455, 458, 459.

ECLIPSIS.

Obj. De celebre eclipsi in morte Christi visa tacent scriptores; ergo non admittenda.—Resp. Tertullian., I, 401.

ELECTI.

Obj. Rejicienda est electio bonorum et reprobatio cæterorum, quia sub justo Deo hoc inintelligibile est.—Resp. S. Aug., XXXV, 1831, 1851; XXXVIII, 177; XL, 121, 122, 127, 275.

Obj. Electio non supponit meritum, sed e contra præcedit omnia merita; ergo inintelligibilis. — Resp. S. Aug., XXXIII, 821, 822, 827, 887; XXXV, 1831, 1852; XXXVII, 1744; XL, 620; XLIV, 582, 924; XLV, 1133, 1140, 1142.

Obj. Si non ex meritis procedit electio; ergo personarum acceptor est Deus, et est, ut apparet ex Esau et Jacob. — Resp. S. Aug, XXXIII, 887; XXXVIII, 587; XLIV, 580, 987.

ELEEMOSYNA.

Obj. Falso dicitur exiguam eleemosynam magnam habere remunerationem apud Deum, quia debet esse proportio præmium inter et donum.—Resp. S. Maxim., LVII, 818, 819.

Obj. Eleemosynæ prosunt illis qui eas faciunt ut impune peccare possint, quia omnia omnino peccata redimunt eleemosynæ. — Resp. S. Fulgent., LXV, 507, 508.

EPICURUS.

Obj. Nec mundus totus, nec anima hominis opus Dei sunt, siquidem, juxta Epicurum, ex atomis proveniunt.— Resp. Tertull., II, 703, 564, 653.

Obj. Admittendi sunt atomi Epicuri, quia apprime creationem rerum producunt. — Resp. S. August., XXXIII, 64, 443.

EPISCOPI.

Obj. Episcoporum electiones ex suffragiis populi fieri deberent, ut olim, juxta vetus axioma : Populus errare nescit.—Resp. S. Cyprian., III, 768, 769, 1025, 1026, 1027.

Obj. Contendunt nonnulli episcopatum non esse presbyterio majorem, quia non invenitur in Scripturis distinctio inter utrumque. — Resp. S. August., XXXIII, 290, 780, 784.

Obj. Episcopi non sunt presbyteris dissimiles, quia alias presbyteri dicti sunt.— Resp. Raban. Maurus, CXII, 597, 598.

Obj. Episcopi nulla tenentur obligatione erga reges, quia potestates utrorumque valde dissimiles sunt. — Resp. Hincmarus, CXXV, 739, 740.

EUCHARISTIA.

Obj. Eucharistia non admittenda videtur, quia panis non potest nec debet esse corpus Christi, sed tantum ejus figura et memoria passionis, et repugnat quod corpus Christi incorruptibile dentibus atteratur, et etiam a soricibus corrodatur. — Resp. Tertull., II, 348, 460, 461; Guibertus, CLVI, 708, 709, 710; Anselmus, CLVIII, 910, 911, 913, 922; CLIX, 253, 254, 255.

Obj. Solum vinum in Eucharistia, vel solus panis offerendus est, quia in solo vino et in solo pane corpus et sanguis Christi pariter essent. — Resp. S. Cyprianus, IV, 383, 384, 385.

Obj. Eucharistia non est sacramentum præstantius quam erat manna, siquidem utrumque de cœlo datum est ad cibum hominum. — Resp. S. Ambrosius, XVI, 403, 404, 444.

Obj. A non jejunis accipi potest Eucharistia, siquidem discipuli primum non jejuni eam acceperunt. — Resp. S. August., XXXIII, 203, 204.

Obj. Eucharistia pro hominibus non constituta est, siquidem panis est angelorum. — Resp. Petr. Lombard., CXCI, 417, 418.

EVANGELISTÆ, EVANGELIUM.

Obj. Inspiratio divina evangelistarum a pluribus controvertitur. — Resp. S. Ambros., XV, 1531, 1534, 1535; XIV, 787.

Obj. Pluribus in locis inter se non concordant evangelistæ, ut in texenda Christi genealogia et in aliis; ergo non fuerunt inspirati. — Resp. S. Ambros., XV, 1587, 1830, 1833; S. August., XXXV, 1947; XXXVIII, 1117, 1130, 1135; XLII, 217, 513.

Obj. Evangelium rejiciunt quidam, quia non omnia narrat quæ prænuntiabant prophetiæ. — Resp. S. Leo, LIV, 312, 313, 314.

EXCÆCATIO.

Obj. Credendum non est quod in Scripturis legitur, scilicet Deum excæcasse unum et alterum illuminasse, quia talis agendi ratio esset a parte Dei injusta et omnino iniqua. — Resp. S. August., XXXV, 1777; XXXVI, 116, 790, 794; XLII, 389, 394.

EXORCISMUS.

Obj. Ad nihil valet exorcismus; ergo rejici debet. — Resp. S. Cyprianus, IV, 203, 204, 558, 559; III, 1151.

FEMINÆ.

Obj. In luxum feminarum, istæ non peccant quæ cutem medicaminibus ungunt, genas rubore maculant, oculos fuligine collinunt. — Resp. Tertull. I, 1325; S. August., XLII, 438; XLV; 1551, 1552.

FIDES.

Obj. Non tantum valet fides quantum asseritur, siquidem sine operibus mortua est. — Resp. S. Hilarius, IX, 960, 961, 977, 978, 1010, 1041.

Obj. Fides in Christo dici non potest necessaria, quia in Veteri Testamento non habebatur, et tamen antiqui justi fide salvi facti sunt. — Resp. S. August., XXXVII, 1396; XL, 287; XLIV, 249

Obj. Fides in Christo non est necessaria, quia sine illa potest homo juste vivere, et quia fidei anteponenda sunt legis opera. — Resp. S. August., XXXVI, 257, 258, 261; XXXVIII, 236; XL, 204, 621.

Obj. Dici non potest fidem esse donum Dei, alioquin nullatenus penderet ex libero arbitrio, et sic ille qui credere vellet, credere non posset; quod est absurdum. — Resp. S. August., XXXIII, 984, 987; XXXV, 1778; XXXVIII, 787; XLIV, 209, 235, 976.

Obj. Fidei initium homini tribuunt quidam; ergo non a solo Deo est. — Resp. S. Prosper. LI, 116, 117, 313, 314, 376, 377, 389, 390, 671, 672, 968.

Obj. Ad salutem non requiritur ut fides operibus adjungatur, siquidem fides sola justificat, ex Scriptura. — Resp. Ildefonsus, XCVI, 189, 190.

Obj. Fidem non admittunt quidam, quod discussionem repellat et rationem, et quod rationabile proinde non sit credere quod non intelligimus. — Resp. S Guibertus, CLVI, 24, 25, 353, 1153; S. Anselmus, CLVIII, 255, 256, 262, 263, 264.

FILIUS.

Obj. Filius Dei non est Patri coæqualis, siquidem, ex Scriptura, a Patre exivit. — Resp. Tertull., II, 161, 176, 183, 422, 802.

Obj. Filius non est ejusdem æternitatis ac Pater, quia de natura est ut filius sit patri posterior. — Resp. Tertull., II, 162, 176, 183, 422.

Obj. Plures dicti sunt filii Dei; ergo non unicus. — Resp. S. Hilar., X, 434, 435.

Obj. Filius Dei immerito dicitur primogenitus et unigenitus, quia hæc duo sibi adversantur. — Resp. S. Ambros., XVI, 549, 550.

Obj. Capere impossibile est quomodo Filium Pater genuerit. — Resp. Rufinus, XXI, 341, 342.

Obj. Filius Dei non est Patri similis, siquidem est tantum imago Patris. — Resp. S. August., XXXIV, 153; XXXV, 1819, XLII, 688, 691, 701, 774, 777, 780, 784, 818, 931.

Obj. Omnipotens non est Filius, siquidem legitur in Scriptura, non posse Filium a se facere quidquam, etc.— Resp. S. August., XXXVIII, 701, 703, 746, 747, 860.

Obj. Filius Dei Patri consubstantialis, coæqualis et coæternus dici nequit, quia a Patre genitus est. —Resp. S. Leo, LIV, 208, 233, 234, 769; S. Fulgentius, LXV, 566, 567, 750; Eugyppius, LXII, 904, 905, 910, 915.

Obj. Filius Dei diem judicii scire debet, atque tamen nescit, ex Scriptura. — Resp. Raban. Maurus, CXI, 436, 1437.

FLAGELLUM.

Obj. Accusandæ sunt Dei justitia et providentia, quod boni cum malis ab ipso flagellentur.— Resp. S. Augustin., XXXVI, 255 274; XXXVII, 1180, 1945; XXXVIII, 276; XL, 701.

FURTUM.

Obj. Furtum aliquando licitum est, siquidem filii Israel Ægyptios furto spoliaverunt, in fuga sub Pharaone. — Resp. S. August., XXXIV, 608, 609; XXXVII, 1400.

Obj. Nec nocturnus nec diurnus furtum perpetrans occidendus est, quia nunquam licitum est homicidium.— Resp. S. August., XXXIV, 627, 628.

GENTILES.

Obj. Multi ex gentilibus omnes habent virtutes, scilicet misericordiam, sobrietatem, patientiam, charitatem, etc.; ergo tam valent quam Christiani. — Resp. S. Ambros., XIV, 943, 944.

Obj. Gentes Deum verum sufficienter cognoscebant, siquidem legem in cordibus scriptam habebant, eamque naturaliter implebant. — Resp. S. August., XXXIV, 227, 228, 749, 750; XXXVI, 785, 786.

GRATIA.

Obj. Vel gratia vel liberum arbitrium e medio tollendum est, quia sibi invicem opponuntur. — Resp. S. Cyprian., IV, 507, 653; M. Mercator, LVIII, 671; S. Prosper, LI, 86, 87, 649, 650; S. Anselmus, CLVIII, 521, 522, 527, 528.

Obj. Si gratuita sit gratia, laudandi non sunt martyres, quia illorum constantia in tormentis tota gratiæ Dei tribuenda est. — Resp. S. Cyprianus, IV, 247, 291, 790, 802, 803.

Obj. Si gratuita sit gratia, jam non valet vetus axioma : Adjuva te, et ego te adjuvabo. —Resp. S. Cyprianus, IV, 528, 529, 536.

Obj. Gratia non est necessaria; nam si esset necessaria, nemini negaretur petenti, vel cuilibet gratuito tribueretur; porro neutrum est. — Resp. S. Hilarius, IX, 409, 410, 569, 570, 685; X, 74, 75.

Obj. Non omnes homines gratiæ cooperari valent, siquidem plures inviti ad malum pertrahuntur, teste Apostolo, qui malum agit quod non vult. — Resp. S. Hilarius IX, 535, 537, 597, 598.

Obj. Gratia munus est largientis; ergo illam nequaquam obtinere possumus. — Resp. S. Ambros., XVI, 349, 350, 507, 508.

Obj. Gratia non est necessaria ad operandum, siquidem datur ex abundantia ad facilius operandum. — Resp. S. August., XXXIII, 554, 775, 829; XXXVIII, 174, 856; XLIV, 264, 370, 584.

Obj. Gratia secundum opera datur, siquidem viribus nostris vitare peccata sufficientes sumus.— Resp. S. August., XXXIII, 771, 772; XXXIV, 416; XLIV, 259, 274, 281, 693.

Obj. Si homo non posset viribus suis vitare peccata, admittendus esset iniquitatis in hominem dominatus ante gratiam; atqui... — Resp. S. August., XXXIV, 406; XXXVI, 233, 895, 898; XXXVII, 1224; XXXVIII, 108, 187, 853.

Obj. Deus cujus vult miseretur; ergo gratia tollit liberum arbitrium. — Resp. S. August., XXXIII, 984, 985; XXXVIII, 179, 180; XL, 127, 128, 278; XLV, 1505.

Obj. Non omnes gratiam recipiunt; ergo injustus est Deus et personarum acceptor. — Resp. S. August., XXXIII, 882, 974; XXXVII, 1890.

Obj. Nil tandem certum de gratia et libero arbitrio dici potest, siquidem Apostolus defecit animo in his quæstionibus, sese exclamans : O homo, tu quis es? o altitudo! Resp. S. August., XXXIII, 564, 565; XXXV, 2061; XXXVIII, 179, 905; XL, 278; XLIV, 241, 621; XLV, 1008, 1010.

HÆRESES, HÆRETICI.

Obj. Non reprobandæ sunt hæreses, quia eas esse oportet ex Scriptura. — Resp. Tertull., II, 12, 13, 14, 17; Lactant., VI, 540, 541.

Obj. Hæretici suam doctrinam Scripturis sacris probant; ergo legitimo innituntur principio. — Resp. S Hieronymus, XXIII, 181, 182; S. August., XXXII, 272; XXXIII, 459; XXXIV, 360; XLII, 400; S. Paulinus, XCIX, 289, 290, 552.

HERODES.

Obj. Culpabilis non fuit Herodes in occidendo Joanne Baptista, quia suum jusjurandum tenere debebat. — Resp. S. Ivo, CLXI, 795, 798.

HOMO.

Obj. Non bonus creatus est homo, quia homines quidam sunt ita mali, ut ab improbitate nullatenus revocari valeant. — Resp. S. Cyprian., III, 811, 812.

Obj. Homo non est a Deo creatus, siquidem, juxta philosophos, vel ex atomis, vel ex fortuito casu, vel ex terra formatus est. — Resp. S. Hilar., IX, 458, 459; X, 356.

Obj. Si ad imaginem Dei homo factus fuisset, vel Deus esset, vel quamdam divinitatis prærogativam haberet; atqui neutrum dici potest; ergo, etc. — Resp. S. August., XXXII, 626, 858; XXXIII, 26, 186, 244; XXXIV, 243, 292, 547, 366, 409; XXXVI, 218; XXXVIII, 362; XLII, 1001, 1005.

HUMILITAS.

Obj. Humilitatem frustra profitentur Christiani, quia Deo non placet. — Resp. Tertull., I, 1326; II, 914.

Obj. Negligenda est humilitas, quia contemnitur in hoc mundo et a plerisque irridetur. — Resp. S. Ambros., XV, 1236, 1237, 1776, 1777.

IDOLOLATRIA.

Obj. Idololatriam defendunt non pauci, quia dicunt a se non simulacra coli, sed quod simulacris significatur. — Resp. S. August., XXXIII, 801; XXXVII, 1244, 1245, 1788, 1789; XXXVIII, 1023; XLI, 221, 222; XLII, 290, 462.

Obj. Bona erat idololatria, siquidem clades Romana ex eversis idolis accidit. — Resp. S. August., XXXVIII, 623, 624; XLIII, 43.

IGNORANTIA.

Obj. Ignorantia semper excusat a peccato, quia voluntate caret. — Resp. Tertull., I, 261, 262; II, 27, 648.

Obj. Voluntaria non sunt peccata ex ignorantia, quia peccare non potest nesciens sicut sciens. — Resp. S. August., XXXIII, 883; XLI, 665; XLIV, 515, 884, 885; XLV, 1118, 1120.

Obj. Falso dicitur ignorantiam semper esse peccatum, quia melior est ignorantia quam temeraria scientia. — Resp. Petr. Lombard., CXCI, 95, 96, 237.

IMAGO.

Obj. Negant perplures hominem ad imaginem Dei creatum fuisse, quia, inquiunt, nec in corpore nec in mente Deo similis est homo. — Resp. S. August., XXXII, 640; XXXVI, 480, 564, 629; XL, 532, 628; XLII, 1038, 1040.

Obj. Imaginum usus semper est damnandus, quia semper idololatriam sentit et exprimit. — Resp. Tertull., I, 667; S. Ivo, CLXI, 206, 294, 298.

Obj. Prohibendæ sunt imagines, quia olim Judæis illas Deus prohibuit. — Resp. Tertull., I, 430, 696; II, 310.

IMPOSSIBILITAS.

Obj. Impossibilia jubet Deus, quia plures ipsius præcepta implere non valent. — Resp. S. August., XXXV, 1778 1779; XLIV, 271, 288.

INCARNATIO.

Obj. Admittenda non est incarnatio, quia incomprehensibilis est, et majestati divinæ rectæque rationi repugnat. Resp. Lactant., VI, 517, 518; S. Hilarius, IX, 33, 34, 73, 74, 397, 398; S. Anselmus, CLVIII, 368, 369.

Obj. Contendunt plures incarnationem nec esse necessariam, nec sapientem, quia, inquiunt, alius modus liberandi homines a Deo adhiberi potuisset. — Resp. S. August., XXXIV, 134; XXXVI, 898; XXXVIII, 573, 710, 945, 951, 1006, 1016; XLI, 220, 222, 508; XLII, 1024; XLIV, 174.

Obj. Incarnatio Christi non fuit absolute necessaria, quia sufficiens fuisset ad redimendum mundum hominis aut angeli incarnatio. — Resp. S. Fulgent., LXV, 245, 246, 456, 457.

INFERNUS.

Obj. Inferni æternitas a quibusdam in dubium revocatur. — Resp. S. Hieronym., XXIV, 354.

Obj. Inferni exsistentiam admittere renuunt plures, quia, inquiunt, nemo ab inferis unquam reversus est ad nos edocendos. — Resp. S. Petrus Chrysolog., LII, 536, 537, 540, 541.

Obj. Inferni supplicia nec vera nec æterna erunt, siquidem asserunt plures quod transitoria vel phantastica

tantum erunt. — Resp. S. Gregor., LXXV, 911, 912; LXXVI, 757, 758.

INIMICI.

Obj. Diligendi non sunt inimici, nec pro eis orandum est, quia præceptum hoc est impossibile, nimis durum, et in veteri lege non invenitur. — Resp. Tertull., I, 416, 648. — S. Cyprian., IV, 759, 760; S. August., XXXVI, 631, 447, 1274; XXXVII, 1518, 1524; XXXVIII, 120, 807, 1433, 1436.

Obj. Si diligendi essent inimici, inimicorum interfectio Judæis non licita fuisset, nec sancti et spirituales interfectionem fecissent. — Resp. S. August., XLII, 158, 159.

INIQUITAS.

Obj. Iniquorum operibus Deus aliquo modo communicat, siquidem quod iniquus inique agit, hoc inique Deus permisit. — Resp. S. August., XXXVI, 715; XXXVIII, 993. — S. Fulgentius, LXV, 167, 168.

Obj. Falso asseritur brevem iniquorum vitam tormentorum æternitate puniri, quia justus Deus æternam pœnam culpæ temporali et momentaneæ imponere nequit. — Resp. S. Fulgent., LXV, 572, 573.

INTERITUS.

Obj. Homo justus ab injusto non distinguendus est, quia unus est hominum et jumentorum interitus. — Resp. Hugo, CLXXV, 197, 249, 250.

IRA.

Obj. Mala non est ira, siquidem Deus ipse irascitur, ex Scriptura. — Resp. Lactant., IV, 693, 694; VII, 89, 92, 125, 126.

ISAAC.

Obj. Audire nolunt plurimi quod jusserit Deus Isaac a patre occidi, quia, inquiunt, crudelis est et iniqua hæc jussio. — Resp. S. August., XXXVI, 244, 245; XXXVIII, 27, 155; XLI, 511.

Obj. A mendacio excusari nequit Isaac, eo quod uxorem suam sororem esse affirmaverit, ex Scriptura. — Resp. S. August., XXXVIII, 427, 428.

Obj. Isaac benedicendo Jacob omnino deceptus fuit; ergo non valuit ipsius benedictio. — Resp. Hugo, CLXXV, 630, 631.

JACOB.

Obj. Jacob et Esau eamdem sortem a parte Dei habere debuissent, siquidem eamdem habuerunt sortem ex patre, ex matre, ex conceptu, ex ortu, secundum Scripturam. — Resp. S. August., XXXIII, 887, 888.

Obj. Jacob non est Esau anteponendus, siquidem benedictionem non accepit, nisi per dolum et per mendacium. — Resp. S. August., XXXIV, 567; XXXVIII, 41, 45, 46, 557; XLI, 515.

Obj. A fraude in Esau commissa excusari nequit Jacob, quia ibi fraus vera fuit. — Resp. Alan., CCX, 342, 343.

JOANNES BAPTISTA.

Obj. Non laudandus Joannes Baptista, quia, ex Scriptura, scandalizatur, auditis Christi virtutibus. — Resp. Tertull., II, 402.

Obj. Juste ab Herode trucidatur Joannes Baptista, quia reverentiam et obedientiam auctoritati debitam reddere noluit, illamque, ex Scriptura, increpavit. — Resp. Tertull., II, 137, 402, 404, 623.

Obj. Dubitare possumus an Joannes Baptista sanctificatus fuerit in utero matris. — Resp. S. Cyprian., IV, 1201, 1202.

Obj. Christum prædicare non debuisset Joannes Baptista, quia illum ignorabat, siquidem ad eum discipulos misit, ut eum interrogarent quis esset. — Resp. S. Hilar., IX, 921, 978, 980.

Obj. Joannis Baptistæ abstinentia a pluribus in dubium revocatur, quia, inquiunt, impossibilis est. — Resp. S. August., XXXII, 799, 800.

Obj. Christo major est Joannes Baptista, siquidem dicitur major omnibus natis mulierum. — Resp. S. Maximus, LVII, 389, 390.

JOB.

Obj. Crudelis fuit Deus erga Job, quia illi nimis multas immisit tentationes. — Resp. S. Ambros., XVI, 354, 355, 1007, 1008, 1021.

Obj. Immerito laudatur Job patientia, quia aliquid duri contra Deum dixisse videtur et a blasphemia defendi nequit. — Resp. S. August., XXXII, 1329; XXXVII, 1383, 1384; XL, 719; XLIV, 162.

JONAS.

Obj. Rejicienda est Jonæ historia, quia triduo incolumis et incorruptus in alvo piscis permanere non potuisset. — Resp. Tertull., II, 840, 999; S. August., XXXIII, 382, 383.

JOSEPH.

Obj. Joseph dici nequit justus, ut eum dicit Scriptura, quia sponsæ conceptum discutere noluit. — Resp. S. Petrus Chrysolog., LII, 588, 589.

Obj. Errant qui dicunt Joseph esse tantum sponsum Mariæ, quia plures contendunt illum esse verum Mariæ maritum. — Resp. S. Maximus, LVII, 638, 639, 640.

Obj. Mariam cognovit Joseph, quia vir Mariæ proprie et sine restrictione appellatur. — Resp. S. Fulgent., LXV, 454, 455, 456.

JUDAS.

Obj. Judam in apostolum eligere non debuisset Christus, nec sustinere, quia eum a longe cognoscebat et præsciebat. — Resp. S. Cyprian., IV, 626, 627; III, 1155, 1156; S. Ambros., XIV, 1019, 1020, 1076, 1077; Rupertus, CLXVII, 270.

Obj. Putant nonnulli quod Judas Eucharistiam non acceperit, sicut cæteri apostoli, quia, inquiunt, si accepisset, Dominum magistrum non tradidisset. — Resp. S. Ivo, CLXI, 188, 189.

JUDÆI.

Obj. Primus Christi adventus non fuit Judæis satis evidens atque manifestus, quia Judæi eum cognoscere non potuerunt. — Resp. Tertull., II, 833; I, 381.

Obj. Judæi in tantum rei fuissent, in quantum Christum cognovissent ut Messiam; atque talem non cognoverunt Christum. — Resp. S. Hilarius, IX, 555, 556, 989, 990; X, 196, 197, 298, 299.

Obj. Immerito cæci dicuntur Judæi, siquidem videntes in Scripturis appellantur; insuper, ex Scripturis regem potentem et non humiliatum exspectabant, bonaque temporalia per Christum sperabant. — Resp. S. August., XXXIII, 516; XXXIV, 1858; XXXV, 1573, 1936; XXXVI, 522, 790, 862; XXXVIII, 260, 752; XL, 645, 664; XLII, 51.

Obj. Excusandi sunt Judæi ob ignorantiam aut bonam fidem, quia Dominum dæmoniacum bona fide putarunt. — Resp. S. August., XXXV, 1635, 1937; XXXVI, 765, 931.

JUDICIUM.

Obj. Judicium extremum negandum est, quia, juxta multos, de illo non clare loquitur Scriptura. — Resp. S. August., XXXVI, 914, 945; XL, 305, 342, 346; XLI, 661, 663.

Obj. De judicio extremo dubitandum est, quia judicii signa quæ dixerunt prophetæ, omnia completa sunt. — Resp. S. August., XXXVIII, 576; XLIV, 326.

Obj. Judicii dies modo dicitur brevi futurus, modo affirmatur nonnisi post Evangelii in universo mundo prædicationem venturus; ergo de illo dubitandum. — Resp. S. August., XXXIII, 900; XXXVIII, 76, 128, 228.

JURAMENTUM.

Obj. Semper licitum est juramentum, quia a Deo usurpatum est et ab Apostolo. — Resp. S. August., XXXVIII, 972, 974, 977, 1406; XLI, 1660.

Obj. Alias ergo nullo in casu licet jurare, quia semper malum est juramentum. — Resp. Petrus Cantor, CCV, 321, 513, 240, 521.

JUSTITIA.

Obj. Justitiam non habet Deus, quia mali et improbi lætam et tranquillam vitam agunt, dum boni miseriis omnibus premuntur. — Resp. Zacchæus, XX, 1104, 1106.

Obj. Justitia Dei cum ejusdem misericordia conciliari non potest, siquidem justus non potest esse Deus simul et misericors. — Resp. XXXVI, 1550, 1922.

Obj. Justitia hominis non est in gratia Dei collocanda, ut volunt Christiani; bene vero, ut volunt Pelagiani, in lege, vel in natura, vel in voluntate. — Resp. S. August., XXXIII, 760, 768; XXXVIII, 921, 926; XLIV, 249, 602, 603, 605, 616; XLV, 1210.

Obj. In gratia Dei non est ponenda justitia hominis, siquidem eam a se habet homo, cum illa nascitur, et a libero arbitrio oritur. — Resp. S. August., XXXIV, 758; XXXVIII, 922; XLV, 1102, 1249, 1542; XLIV, 120, 201, 231, 245, 282, 605, 606.

Obj. Errant catholici, cum asserunt hominem justum fieri gratia Christi et non propriis meritis, quia tunc nullum valeret liberum arbitrium. — Resp. S. August., XXXII, 1346; XXXIV, 380; XL, 531; XLIV, 242, 877.

Obj. Dici nequit hominem gratia Christi fieri justum, quia antiqui justi gratiam Christi non habebant, et tamen justi facti sunt. — Resp. S. August., XXXIII, 658, 839; XL, 621; XLIV, 315, 399, 403, 450, 500.

quia hoc omnino negatur, nam si hoc esset, hoc esset quia a peccato oriretur; atqui a peccato non oritur mors, siquidem mortem corporis, etiam peccante nullo, in paradiso futuram esse contendunt multi. — Resp. S. August., XLI, 387, 1585, 1586; XLV, 1112, 1181, 1222, 1596, 1603, 1604.

MOYSES.

Obj. Deo gratus non fuit Moyses, quia a Deo impetrare non potuit quod petiit. — Resp. S. Cyprian., IV, 481, 482.

Obj. Homicida est Moyses, quia factum ejus in Ægyptii cæde nullatenus justificari potest. — Resp. S. August., XXXIV, 597.

Obj. Falso dicitur Moysem Deum vidisse, siquidem per angelum Deus illi loquebatur et non per semetipsum. — Resp. S. August., XXXIII, 610, 611; XXXV, 1405, 1779; XXXVIII, 63, 64; XL, 622, 663; XLII, 811, 812.

Obj. Moysem ab æterna sanctorum societate alienatum fuisse putant plurimi, quia, juxta ipsos, graviter peccavit dubitatione, crudelitate et imprecatione. — Resp. S. August., XXXVII, 1267, 1802; XXXVIII, 553, 554; XXXIX, 1553; XLII, 325, 452.

Obj. De Moysis veracitate dubitandum est, quia in illius libris multa reperiuntur suspicanda aut valde dubia. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 635, 636, 652, 653, 654.

MUNDUS.

Obj. Credere nolunt multi mundum exsistere tantum a sex millibus annis, quia, inquiunt, ab æterno est mundus, aut saltem ignoratur initium ejus. — Resp. Tertullianus, I, 533; II, 609; S. Cyprianus, IV, 653, 654, 668, 669; Arnobius, V, 898, 899.

Obj. De mundi creatione et de ejus prærogativis dubitare possumus, quia innumeræ sunt circa hæc philosophorum opiniones. — Resp. Arnob., V, 823, 824, 898, 899.

Obj. Mundus non ex nihilo creatus est, siquidem a Deo ex materia præexsistente constitutus et ornatus est. — Resp. Zeno, XI, 389, 390, 391.

Obj. Admittenda est mundi æternitas, quia contendunt plures eum nunquam periturum esse. — Resp. S. Hieronym., XXV, 502, 503.

Obj. Si mundum Deus creasset, pulchriorem et excellentiorem illum fecisset, ut suæ majestati convenientior esset mundus. — Resp. S. August., XXXVIII, 1892; XLII, 182, 291, 319, 376, 718.

Obj. Pulchritudinem mundi non possumus admittere, quia nimis multa displicentia, imo et noxia, in illo reperiuntur. — Resp. S. August., XXXVIII, 438, 498, 1134; XLI, 353.

Obj. Bonus non est mundus, siquidem totus in maligno positus est. — Resp. Hugo, CLXXV, 554, 555.

Obj. Non creatus est a Deo summe bono mundus, quia totus malus est et reprobus, ex Scriptura. — Resp. Alanus, CCX, 311, 312, 545, 546.

NECESSITAS.

Obj. Necessitate ad peccatum trahitur homo, siquidem Paulus ait, Non quod volo bonum, etc. — Resp. S. August., XLV, 118, 1299, 1393, 1398, 1490, 1492, 1500.

NIHIL.

Obj. Contendunt quidam philosophi quod de nihilo res non fecerit Deus, quia, inquiunt, de se ipso omnia fecit. — Resp. S. August., XLV, 1470, 1471.

NOE.

Obj. Quod solus Noe inventus fuerit justus inter cunctos homines, credere nolunt quidam, quia, inquiunt, etsi corrupta fuerit terra, usque eo tamen non venerat ejus corruptio, ut unus tantum inveniatur justus. — Resp. S. Cyprian., IV, 423, 424, 492; Philipp., CCIII, 833, 834.

Obj. Immerito dicitur quod Noe vineam plantaverat, siquidem Liberus illam sua manu sevit. — Resp. Lactant., VI, 327.

OBSTETRICES.

Obj. Obstetricibus Ægyptiacis benefacere Deus non debuisset, quia mentiendo Pharaoni et abstinendo se ab Hebræorum subversione vere peccaverunt, insuper mentitæ sunt audacter et scienter. — Resp. Tertull., II, 417; Raban. Maurus, CVIII, 447.

OCCISIO.

Obj. Occidere licet alterum, volentem, petentem et vivere jam non volentem, quia tunc fit ei nulla injuria. — Resp. S. August., XXXIII, 940, 941.

Obj. Nemini nulloque in casu licet hominem occidere, quia vita hominis bonum est omnibus bonis præstantius. — Resp. Petrus Pictaviens., CCXI, 1150, 1151.

OPERA.

Obj. Si Deus, ut volunt Catholici, in homine operatur et velle et operari; ergo nulla est hominis operatio; ergo nullum est hominis arbitrium. — Resp. S. August., XXXV, 1775, 1778, 1783, 1784; XXXVIII, 850; XLIV, 918.

Obj. Non credendum est quod opera nostra bona esse nequeant sine fide aut sine gratia, quia quædam sunt opera ejus quæ intrinsecam habent bonitatem. — Resp. S. August., XXXIII, 853; XXXVIII, 52; XL, 111, 112, 204, 288, 323, 528; XLV, 1153, 1142.

Obj. Opera bona operantur quidam ex timore et non ex amore; ergo dantur bona opera sine fide, sine gratia, sine charitate. — Resp. S. August., XXXVI, 990; XXXVII, 1174; XXXVIII, 33, 792.

Obj. Ad bona opera non absolute requiritur gratia, siquidem opera legis hominem justificant, ex Scripturis — Resp. S. August., XXXIII, 892; XXXV, 2117, 2118, 2137.

Obj. Infideles et impii ipsi aliqua operantur bona opera; ergo non requiritur gratia. — Resp. S. August., XLIV, 230, 754.

ORATIO.

Obj. Non necessaria, nec utilis est oratio, siquidem Deus scit nostras necessitates et illis vult subvenire sine nostra oratione. — Resp. S. Hilarius, IX, 409, 538, 539, 568, 569, 785, 786.

Obj. Frequentem orationem a nobis non exigit Deus, siquidem nunquam nobis tale dedit præceptum. — Resp. S. Ambros., XIV, 551, 552; XV, 1473, 1474, 1720, 1721.

Obj. Nulla est orationis necessitas, quia scit Deus quid nobis sit necessarium. — Resp. S. August., XXXIII, 500; XLIV, 151, 317, 318, 376, 380, 381; XXXVIII, 379, 404.

Obj. Necessaria non est oratio, quia per vires proprias legem implere possumus, ac proinde stultum est orare ut faciamus quod in potestate habemus. — Resp. S. August., XXXIII, 595, 761, 765, 775; XXXVIII, 895; XLIV, 256, 531.

Obj. Impossibile jubetur in Scripturis, scilicet sine intermissione orare et nunquam deficere. — Resp. S. August., XXXIII, 500, 501; XXXVI, 404.

ORIGINALE PECCATUM.

Obj. Non exsistit peccatum originale, siquidem animæ singulis singulæ creantur puræ. — Resp. S. Augustin., XXXIII, 725.

Obj. Non exsistit peccatum originale, quia in veteri lege nullum erat remedium ad illius remissionem. — Resp. S. Maximus, LVII, 655, 656.

Obj. Falso dicitur peccatum originale transire a parentibus in sobolem per carnem, quia non in sola carne est peccatum. — Resp. Hugo, CLXXV, 460, 461.

Obj. Rejiciendum est peccatum originale, quia intelligi nequit quomodo et quare posteris imputetur, et quomodo in baptismo deleatur. — Resp. Hugo, CLXXV, 460, 461; CLXXVI, 299, 300, 301.

Obj. Peccatum originale non est ex voluntate propria, ergo non est peccatum. — Resp. Petr. Lombardus, CXCI, 162, 163.

PARADISUS.

Obj. Paradisus qui in Eden plantatus dicitur, nunquam exstitit, quia locus in quo fuit, nec designatus nec designari potest. — Resp. S. August., XXXIV, 378; XLIV, 398.

Obj. Non exsistit paradisus terrestris, siquidem quod de eo narrat Scriptura, de paradiso spirituali intelligendum est. — Resp. S. August., XLII, 394; XLV, 1089, 1310, 1328, 1332, 1408, 1599.

Obj. Ambigitur de paradiso quem latroni promisit Christus in cruce, quia non concipitur, quomodo die mortis Christi in paradiso cum ipso fuerit, siquidem tribus diebus in sepulcro remansit Christus. — Resp. S. August., XXXIII, 712, 853; XXXIV, 376, 377.

PARENTES.

Obj. Credere nolunt plurimi quod propter parentum peccata puniendi sint filii, quia argui posset justitia divina. — Resp. S. August., XXXIV, 753; XXXVII, 1457; XLII, 137, 138; XLIII, 633.

Obj. Honorandi non sunt parentes, quia Evangelium et ipse Christus eos habendos odio esse præcipiunt. — Resp. S. August., XXXII, 615; XXXIII, 1053, 1056; XXXIV, 1249; XLII, 136, 137, 138.

PARVULI.

Obj. Cum peccato originali non nascuntur parvuli, quia alias jam Dei creatione mali essent, et a diabolo posside-

rentur : quod dici incongruum est. — Resp. S. August., XXXII, 598; XXXIII, 871; XLIV, 188, 189, 441, 466, 838; XLV, 1154, 1212, 1216, 1240, 1241, 1402, 1404, 1537.

Obj. Si parvuli peccato originali contaminarentur, deberet ipsorum anima ipsamet peccato renuntiare et non per alios, siquidem impossibile est credere per alios, id est impossibile est ut credulus fiat ex incredulo, per alios. — Resp. S. August., XXXVIII, 125, 127, 187, 505, 570, 971; XLIV, 132, 146, 505, 570; XLV, 1267, 1506.

Obj. Immerito dicitur parvulos sine baptismo decedentes propter peccatum originale reprobari, quia parentum culpa perire nequeunt. — Resp. S. Prosp., LI, 706, 707.

Obj. Parvulos esse damnandos credere nolunt plurimi, quia repugnat misericordiæ et justitiæ Dei. — Resp. S. Prosper, LI, 497, 498, 505, 506, 709, 710.

Obj. In mortem animæ non nascuntur parvuli, quia alienam iniquitatem nemo portare debet. — Resp. S. Fulgent., XLV, 156, 157, 538, 539, 540.

Obj. Injustitiæ argui videtur Deus, quod e duobus parvulis ejusdem peccati reis unum damnet et alterum liberet; unum ad gratiam portet, et alium suffocet. — Resp. S. August., XXXVIII, 177, 905; S. Fulgentius, LXV, 448, 617, 618.

PASSIO.

Obj. In sua passione non tantum passus est Christus quantum asseritur, siquidem in deliciis ei fuit passio, ex Scripturis. — Resp. S. Hilarius, IX, 805, 806.

Obj. Contendunt quidam Christum fuisse passum non sua voluntate, sed necessitate, quia sic ostendunt ipsius verba : *Transeat a me*, etc., — Resp. S. August., XXXVI, 333; XXXVII, 1104, 1105.

Obj. Christi passio rejicienda in multis quæ nimium vilitatis præ se ferunt. — Resp. S. Maximus, LVII, 574, 575.

Obj. Passio Christi non fuit vera et realis, quia phantastica et putativa tantum fuit. — Resp. Gennad., LVIII, 1011, 1012.

Obj. Pater non genuit Filium sibi coæqualem, quia Pater solus est sapiens, solus potens, solus immortalis, solus invisibilis, solus beatus, solus magnus, solus bonus, ut legitur in Scripturis. — Resp. S. August., XLII, 729, 730, 731, 733, 745, 761, 764, 766, 867, 925, 953, 955, 937.

Obj. Patri non est coæqualis Filius, siquidem a Patre mittitur, mandata Patris exsequitur, Patris servus appellatur, dum e contra Pater dicitur Deus et Filii Dominus. — Resp. S. August., XXXVI, 821; XLII, 685, 733, 734, 838, 839.

Obj. Filio major est Pater, quia de nullo genitus genuit Filium. — Resp. S. August., XLII, 786, 787.

Obj. Filio major est Pater, quia Patrem majorem se ait Christus. — Resp. S. August., XXXV, 1835, 1837.

Obj. Major est Filio Pater, quia Filius in Patris dextera sedens secundum tantummodo tenet locum. — Resp. S. August., XLII, 692, 693.

Obj. Pater est Filio antiquior, siquidem fuit Pater ante Filii generationem. — Resp. S. Fulgent., LXV, 777, 778.

Obj. Dici nequit quod Pater quotidie gignet Filium, quia illud repugnat. — Resp. Petr. Pictaviens, CCXI, 896, 897.

Obj. A Patre simul et Filio non procedit Spiritus sanctus, siquidem Pater et Filius non possunt esse unum Spiritus sancti principium. — Resp. Petr. Pictaviens., CCXI, 903, 904, 905.

PATRIARCHÆ.

Obj. Vituperandi sunt patriarchæ, eo quod non solum plures habuerint uxores, sed etiam concubinis conjugia miscuerint. — Resp. Tertull., I, 1277; II, 921; S. August., XXXVIII, 515, 517; XL, 395; XLII, 405, 417. 440, 465.

Obj. Dici non potest quod patriarchæ Christum figuraverint, quia plurimi ex illis erant obnoxii pluribus defectibus et vitiis. — Resp. S. Cyprian., IV, 628.

PAULUS (S.).

Obj. Raptum S. Pauli rejiciunt non pauci, ut laborem mentis aut imaginationis, ut figurativum, præcipue cum ipse dubitaverit an in corpore an extra corpus raptus sit in cœlum. — Resp. S. Cyprian., IV, 674, 675; S. Ambros., XVIII, 329, 330; S. August., XXXIV, 453, 458; S. Maximus, LVII, 395, 396; Hugo a S. Victor., CLXXV, 552, 553.

Obj. Immerito dici videtur quod conversio Pauli Deo sit tribuenda, quia tunc in ea non laudandus esset Paulus, utpote minime particeps. — Resp. S. August., XXXVI, 701; XXXVIII, 913, 914, 1465, 1466; XLIV, 207, 888, 889.

Obj. A mendacio excusari non videtur Paulus, quia modo vetera sacramenta cum Judæis celebrabat, modo non celebrabat, et in Petro reprehendit quod ipse commiserat — Resp. S. August., XXXIII, 28, 115, 156, 257, 277, 280, 779; XL, 536; Petr. Lombardus, CXCII, 101, 102.

Obj. Impossibile est omnia omnibus sine mendacio fieri; ergo mendax est Paulus cum factus sit omnia omnibus. — Resp. S. August., XXXIII, 288; XXXVII, 1182, 1185; XL, 495, 536, 558; Petr. Lombardus, CXCI, 415, 414.

Obj. Mendax fuit Paulus cum promiserit se venturum ad Corinthios, cum tamen non venerit. — Resp. Hugo a S. Victore, CLXXV, 544, 545.

PECCATA.

Obj. Peccantium supplicia non erunt æterna, quia illud bonitati Dei prorsus repugnat. — Resp. S. Hieronymus, XXVI, 522, 523.

Obj. Nulla unquam facienda est peccatum distinctio, quia de peccatis gravibus aut levibus distinctionem non habet Scriptura. — Resp. S. Hieronym., XXIII, 528, 529; XXV, 91, 92, 735, 736; S. August., XXXVII, 1132; XXXVIII, 1206, 1275, 1540; XL, 269, 539.

Obj. Justum non est peccata patrum a Deo puniri usque ad tertiam et quartam filiorum generationem; atque tamen hoc fundatur Scripturis. — Resp. S. Hieronymus, XXV, 167, 168.

Obj. Homo non est causa peccatorum actualium, quia in Deum peccata sua refundere solent peccatores, cum ea permittat. — Resp. S. August., XXXII, 1271; XXXIV, 209; XXXVII, 1318; XXXVIII, 143, 587; XLII, 560; XLIV 294, 731.

Obj. Ad peccatum quodcunque constituendum requiritur liberum arbitrium ; atqui in peccatis omnibus non adest liberum arbitrium, quia in peccatum, vel invitus carnis suæ necessitate cogitur homo. — Resp. S. August., XXXII, 753, 759; XLII, 557, 538; XLIV, 286, 293; XLV, 1068, 1069, 1110.

Obj. Falso asserunt Catholici hominem posse esse in hac vita sine peccato; atqui tamen, ex Scriptura, qui natus est ex Deo, non peccat; ergo aliqui possunt esse sine peccato. — Resp. S. August., XLIV, 164, 167, 168, 512, 570.

Obj. Profecto potest esse homo sine peccato, quia Deus homini præcipit esse sine peccato. — Resp. S. August., XLIV, 165, 295; XLV, 1212, 1215.

Obj. Admittenda sunt quædam peccata irremissibilia, siquidem peccatum in Spiritum sanctum, in Evangelio, nobis irremissibile exhibetur. — Resp. S. August., XXXIII, 814; XXXV, 2097, 2101, 2104; XXXVIII, 449, 455; XL, 272, 273.

Obj. Sub peccati nomine in Spiritum sanctum, intelligitur peccatum ad mortem; atqui dantur peccata ad mortem, ex Scripturis. — Resp. S. August., XXXIV, 1229, 1230; XXXV, 1640, 1678, 1687, 1696, 1718.

Obj. Peccata redimit eleemosyna, et etiam alia bona opera, ex Scripturis; ergo non solus Christus auferre valet peccata. — Resp. S. August., XXXIII, 659, 665, 675; XXVI, 810; XXXVIII, 88; XL, 265, 268, 636, 637; XLIII, 63; Paschas. Radbert., CXX, 471, 472; Ivo, CLXI, 1015, 1016.

PELAGIANI.

Obj. Merito negant Pelagiani peccatum originale, siquidem, juxta ipsos, caro omnis infantis carni Christi coæqualis est. — Resp. S. August., XXXIII, 725, 762, 773; XXXVIII, 992, 993.

Obj. Docent Pelagiani mortem non esse a peccato; sed a natura sola, et moriturum esse Adamum, etiamsi non peccasset. — Resp. S. August., XXXII, 598, 608; XLV, 436.

Obj. Liberum arbitrium merito laudant Pelagiani, siquidem voluntas humana, lege data, ad eam complendam sibi sufficere potest. — Resp. S. August., XXXIII, 597, 763, 772; XXXVIII, 172, 409, 656, 1316; XLIV, 373.

Obj. Docent Pelagiani gratiam dari ex abundantia, aut ad facilius operandum; ergo gratia non est absolute necessaria. — Resp. S. August., XXXIII, 829.

POENÆ.

Obj. Pœnæ non futuræ sunt æternæ, quia illarum æternitas justitiæ ac bonitati Dei repugnat. — Resp. S. Hieronym., XXV, 215, 246; S. August., XL, 342; XLI, 732

Obj. Pœnæ non sunt in inferno diversæ, quia ignis, qui est pœna major inferni non potest esse vehementior pro uno et pro altero remissior — Resp. Petr., Pictaviens., CCXI, 1061, 1062.

POENITENTIA.

Obj. Pœnitentia videtur inutilis et infructuosa, quia de-

lictis nostris Deus veniam per pœnitentiam non spopondit. —Resp. Tertull., II, 785, 1001, 1255, 1240.

Obj. Non credendum Deum pœnitere, quia pœnitentiam, hoc est animi ægritudinem admittere nequit divinitas. — Resp. S. Aug., XXXVII, 1416, 1460, 1725; XXXVIII, 152; XL, 141; XLII, 539.

Obj. Nihil valet pœnitentia hodierna, quia longe minus severior est quam antiqua —Resp. Rob. Pullus, CLXXXVI, 1086, 1087, 1106, 1107; Alanus, CCX, 292, 293, 296, 297.

POENITUDO.

Obj. Necessaria non est pœnitudo, siquidem pluribus aliis modis redimi possunt peccata, v. g. precibus, bonis operibus, sufferentia pœnarum.—Resp. S. Ambros., XVI, 575, 576, 508, 509, 519, 520, 1161, 1162.

POTESTAS.

Obj. Potestas Romani Pontificis non debet esse pontificia simul et regalis, quia inter se pugnant et non fuerunt semper conjunctæ.—Resp. S. Leo, LV, 625, 626, 627, 655, 654, 659, 666.

Obj. Immerito dicitur potestatem diaboli imminutam esse post Christi mortem, quia nunc quantam ac olim habet diabolus potestatem. — Resp. Hugo, CLXXV, 457, 458.

Obj. Non toti Trinitati tribuenda est potestas, siquidem soli Patri competit, dum sapientia Filio, et bonitas Spiritui sancto ascribitur. — Resp. Hugo, CLXXVI, 227, 228.

PRÆDESTINATIO.

Obj. Rejicienda est prædestinatio, quia liberum tollit arbitrium et facit Deum injustum. — Resp. S. August., XXXIII, 639, 883; XLII, 614, 615; XLIV, 792, 975; XLV, 1152.

Obj. Admitti non potest prædestinatio, quia hominem in desperationem inducit.—Resp. S. August., XLV, 1019, 1031, 1032.

Obj. Qui prædestinationem admittunt, admittere debent Deum prædestinare ad malum faciendum, siquidem prædestinatio ad interitum nihil aliud est quam prædestinatio ad malum faciendum.—Resp. S. Aug., XLV, 155, 156, 166, 172, 173.

Obj. Circa bonum aut malum non liber homo, quia prædestinatio et præscientia Dei unumquemque hominem compellunt vel ad bene vel ad male agendum.— Resp. S. Aug., XLV, 575, 576.

PRÆSCIENTIA.

Obj. Non admittenda est Dei præscientia, quia illam non pauci negant.—Resp. Tert., II, 290, 293.

Obj. Neganda est Dei præscientia, quia juxta quosdam certa et fixa in Deo esse non potest. — Resp. S. August., XXXII, 1276; XXXVI, 655; XXXVIII, 550, 551; XLI, 472.

Obj. E medio tollenda est Dei præscientia, quia Deum facit causam peccatorum atque injustum, hominique libertatem adimit.— Resp. S. Aug., XXXII, 1276, 1279; XXXV, 1776; XLI, 149, 152, 153; XLIV, 478.

Obj. Omnino neganda est Dei præscientia, quia inutiles facit omnes leges, objurgationes, preces, exhortationes, etc. — Resp S. Aug., XLI, 155; XLV, 1016.

Obj. Ad peccandum cogit Dei præscientia, siquidem necessario futurum est quod præscivit Deus. — Resp. Petr. Lombard. CXCI, 252, 255.

Obj. Præscitos malos creare non deberet Deus, quia creatio ista nullatenus bona dici potest. — Resp. Petr. Lombard., CXCI, 240, 243.

PROVIDENTIA.

Obj. Omnia fortuito fiunt; ergo non est Dei providentia. — Resp. S. Aug., XXXII, 588; XXXVII, 1946; XXXVIII, 118; XL, 98; XLI, 153.

Obj. Si res humanas curaret Dei providentia, nemo industria sua uti deberet, quia alioquin contra Dei providentiam ageret.—Resp. S. Aug., XL, 574, 575.

Obj. Dubitare possumus an Deus providentiam suam erga suos servos exerceat, quia plures justi videntur a Deo absolute derelicti et miseriis omnibus dimissi. — Resp. Petr. Chrysolog., LII, 629, 630, 644, 645.

Obj. Non est in hoc mundo providentia, quia cuncta aut casu fortuito aut sine ratione in illo reguntur. — Resp. S. Anselm., CLVIII, 222, 225, 856, 857.

Obj. Falli potest Dei providentia, quia potest homo aliter facere quam facit. — Resp. Rob. Pullus, CLXXXVI, 712, 713.

Obj. Providentia Dei naturam rerum perimit, ac proinde liberum arbitrium tollit, siquidem series rerum mutari nequit.—Resp. Joan. Saresberiens., CXCIX, 445.

Obj. Necessitatem rebus imponit providentia, quia idem est ac scientia, præscientia, dispositio, prædestinatio, quibus certe contraire non valemus.—Resp. Joan. Saresb., CXCIX, 444.

PURGATORIUM.

Obj. Non exsistit purgatorium, quia post mortem duo tantum supersunt, paradisus et infernus.—Resp. S. Cypr., III, 786, 787.

Obj. Non est locus medius cœlum inter et infernum, nec ergo purgatorium.— Resp. S. Gregor., LXXVII, 141, 398.

Obj. Ignis non potest esse in purgatorio, alias purgatorium idem esset ac infernus.—Resp. S. Gregor., LXXVII, 394; S. Julian., XCVI, 483, 484; Raban. Maur., CVII, 773, 930, 931.

PYTHONISSA.

Obj. Credenda sunt Pythonissæ oracula, quia verissima ac certissima sunt. — Respons. S. Philastrius, XII, 1135, 1136.

REDEMPTIO.

Obj. Fieri potuisset redemptio per personam aut humanam aut angelicam; ergo non necessario requirebatur Dei ipsamet persona ad redemptionem peragendam. — Resp. S. Anselm., CLVIII, 565, 566, 577, 447, 448, 449.

Obj. Per mortem Christi fieri non debuisset nostra redemptio, siquidem solo ipsius verbo fieri potuisset.—Resp. Hugo, CLXXV, 457.

Obj. Convenientiori modo fieri potuisset redemptio; ergo immerito per mortem Christi facta est.— Resp. Hugo, CLXXV, 457, 458.

Obj. De resurrectione non summopere nec tantum laudandus est Christus, quia per alienum nos redimere potuisset.—Resp. S. Bernard., CLXXXIV, 733, 734.

Obj. Non debuisset Christus ipse nos redimere, quia eligere potuisset modum alium convenientiorem. — Resp. Rob. Pullus, CLXXXVI, 710, 711, 1022, 1023.

RELIGIO.

Obj. E medio tollenda est omnis religio, quia non est homini necessaria.—Resp. Lactant., VII, 97, 114, 115; VI, 376, 569, 536, 616, 617.

RELIQUIÆ.

Obj. Rejiciendæ sunt omnes reliquiæ quia semper aut fere semper falsæ sunt. — Resp. S. Gregor., LXXVII, 701, 702; Guibert., CLVI, 621, 622.

REPROBATIO.

Obj. Qui reprobatur, de injustitia Dei semper conqueri potest, quia a Deo semper quærendum est cur unus reprobetur, dum alter salvatur.— Resp. S. Aug., XXXIII, 822, 882, 660; XL, 120, 121, 122.

Obj. De iniquitate et crudelitate Dei semper conqueri potest reprobus, quia certe iniquus et crudelis est Deus qui creat reprobos quos damnandos fore præscivit.—Resp. S. Aug., XXXIII, 824, 825, 833, 860, 884.

RESURRECTIO.

Obj. Rejicienda est resurrectio, quia impossibilis omnino videtur; etenim requireretur ut Deus ex omnibus terræ partibus omnes vel minimas corporis partes congreget ac coadunet.—Resp. S. Philastr., XII, 1118, 1119, 1171, 1176; S. Hilar., IX, 402, 403, 672, 673, 948; Zachæus, XX, 1091, 1092; S. Hieron., XXIII, 378, 379; XXIV, 675, 676; XXV, 443, 444; S. Aug., XXXVI, 786; XXXIX, 1622, 1625, 1631; XL, 193, 309; XLI, 780, 781; S. Petr. Chrysolog., LII, 361, 362, 363, 364; S. Maxim., LVII, 623, 624; Dionys. Exig., LXVI, 393; S. Gregor., LXXI, 540, 865, 1149, 1151; LXXV, 738, 739; LXXVI, 1054, 1055.

Obj. Resurrectio corporum, nec in Scripturis nec in traditione evidenter demonstratur; ergo rejicienda. — Resp. S. Hieronym., XXIII, 385, 386, 387.

Obj. Non admittenda est vera et realis resurrectio, quia per phantasmata fieri poterit.— Resp. S. Hieronym., XXIII, 310, 311.

Obj. Immerito asseritur Christum esse resurrectionem nostram, quia ipse resurgere potuit quin alii resurgant. — Respond. Petrus Chrysologus, LII, 226, 227, 312, 313, 314.

Obj. Non omnes resurgent in novissimo die, quia illis qui in novissimo die vivent, in incorruptionem et immortalitatem sine reali morte immutabuntur.—Resp. S. Isid., LXXXIII, 1250, 1251.

ROMA.

Obj. Romana Ecclesia præstantiorem non habet dignitatem, vel auctoritatem quam aliæ orbis Ecclesiæ; porro contrarium communiter creditur. —Resp. Tertull. II, 153; S. Cyprian., III, 766, 818, 819, 1043, 1114; IV, 226, 227, 309, 310; S. Ambros., XVI, 915, 946; S. August., XXXIII,

SACERDOTES.

SACRAMENTA.

SACRIFICIA.

SALUS.

SALVATOR.

SANCTI.

SATISFACTIO.

SCRIPTURA.

SERPENS.

SOL.

SPECTACULA.

SPIRITUS SANCTUS.

SYMBOLUM

TENTATIO.

TRADITIO.

TRANSSUBSTANTIATIO.

TRINITAS.

UNITAS.

UXORES.

VERBUM.

VISIO.

VITA.

VITIA.

VOCATIO.

de vocatione nostra desperandum est, siquidem de misericordia Dei nunquam certiores esse possumus. — Resp. S. August., XXXVIII, 1396.

VOLUNTAS.

Obj. Contendunt plurimi omnia sua delicta excusanda esse, quia, inquiunt, nihil fit in nobis sine Dei voluntate. — Resp. Tertull., II, 915, 916.

Obj. Nulla est voluntas humana, quia per Dei gratiam omnino adimitur. —Resp. S. Philastrius, XII, 1232, 1233.

Obj. Voluntatem suam in sua potestate non semper habet homo, siquidem aliquando illam mutare non valet, ut testatur Apostolus, qui ait se sentire in membris suis legem, etc., et hoc etiam fatetur S. Augustinus. — Resp. S. Augustin., XXXII, 753, 758; XLIV, 530, 531.

Obj. Malarum voluntatum auctor est Deus, siquidem ipsemet nostras præparat voluntates.—Resp. S. Fulgentius, LXV, 157, 158, 171, 172.

Obj. Voluntas Dei non est ut omnes salvi fiant, siquidem plures damnantur. — Resp. S. Fulgent., LXV, 657, 658, Petrus Pictaviens., CCXI, 707.

VOTUM.

Obj. Votum Deo reddere non tenemur, quia semper conditionale est.— Resp. S. Cyprian., IV, 752, 753; S. Anselmus, CLVIII, 394, 592, 688.

Obj. Contendunt quidam votum non obligare, quia, juxta eos, in tantum censetur factum, in quantum illud implere valemus. — Resp. S. August., XXXIII; 486, 487, 1015; XXXIV, 744; XXXVII, 1058; XXXVIII, 799· XL, 468.

Obj. Nunquam valet votum in tribulatione emissum, quia tunc non est liberum. — Resp. S. Fulgent., LXV, 306, 307.

Obj. Nunquam valet votum, quia minuit gratiam boni operis. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 401, 402, 403.

Obj. Monachica vota a pluribus improbantur, atque procul ab illis rejiciuntur, quia, inquiunt libertatem homini adimunt et bono publico adversantur. — Resp. S. Anselmus, CLVIII, 1162, 1163, 1171, 1172.

VULGUS

Obj. Falsum est dicere quod stultum sit vulgus et credulum quia sæpe et fere semper in populo aut in vulgo residet veritas. — Resp. S. Cyprianus, IV, 573, 574,

---

LXI.

INDEX ALPHABETICUS

AUCTORUM QUORUM OPERA VEL OPUSCULA APOLOGETICA

IN INDICE SEQUENTI REFERUNTUR.

—

Abælardus abb.
Agobardus (S.).
Alanus de Insulis.
Alcuinus (B.).
Algerus scholast.
Ambrosius (S.), Mediol.
Anonymus sæculi XII.
Anselmus (S.), Cantuar.
Arnobius Junior.
Arnobius rhetor.
Augustinus (S.) Hippon.
Boetius philos.
Cassianus.
Celsus.
Constantinus imperat.
Cyprianus (S.).
Ebbo Remensis.
Eckbertus abb.
Ennodius.
Eulogius (S.), Toletan.
Facundus.
Ferrandus.
Firmicus Maternus.
Florus diacon.
Frater B. Reicherspergen.
Fredegisus abb.
Fulgentius (S.).
Gerhohus venerab.
Gualterus de Castellione.
Guillelmus abb.
Herbertus de Boseham.
Hieronymus (S.).
Hilarius (S.) Pictav.
Hildephonsus (S.) Toletan.
Hugo a S. Victore.
Hugo Lingonensis.
Hugo Rhotomagens.
Julianus (S.), Toletan.
Juvencus poeta.
Lactantius.
Lucifer Calaritanus.
Magnes presbyter.
Maximus (S.) Taurin.
Minutius Felix.
Paschasius diacon.
Paulinus (S.) Aquileiens.
Paulinus (S.) Nolan.
Paulus Alvarus.
Pelagius II, papa.
Petrus Damian. (S.).
Petrus Venerabil.
Phœbadius.
Prosper (S.) Aquitan.
Prudentius Aurelius.
Ratramnus.
Ratherius.
Richardus a S. Victore.
Robertus Pullus.
Rufinus presbyter.
Rupertus (S.) abb.
Salvianus.
Tertullianus.
Valerianus (S.).
Victorinus Afer.
Vigilius Tapsens.
Vincentius Lirinens.
Zachæus Christian.
Zeno (S.).

LXII.

INDEX APOLOGETICUS

VEL

SYNOPSIS OPERUM AUT ETIAM OPUSCULORUM APOLOGETICORUM

QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU RECENSENTUR USQUE AD SÆCULUM XII.

—

MONITUM.

Hoc in Indice opera vel etiam opuscula apologetica particulari syntagmate connectere satagimus, ut quivis lector cuncta quæ a Patribus Latinis ad defensionem et splendorem catholicæ religionis promulgata

fuere, in promptu habeat, et sic usu faciliori argumenta validissima comparare possit. Hunc indicem in quatuor sectiones dividimus : I° sectio generalis, complectens opera quæ ad vindictam religionis pertinent; II° sectio apologetico-dogmatica, quæ ad quoddam punctum vel dogma fidei refertur; III° sectio apologetico-polemica, quæ adversus talem talemve errorem veritatis demonstrationem indicat ; IV° sectio individualis, quæ justificationem seu apologiam cujusdam hominis ostendit.

I. *Sectio generalis complectens opera quæ ad vindictam religionis attinent.*

Apologeticus adversus gentes pro Christianis, in quo : Defensio et apologia Christianorum ; vera eorum doctrina; eximii eorum mores, dum gentiles in omnia vitia se dant præcipites. Christiani non sunt læsæ majestatis divinæ vel humanæ culpabiles; nec causa cladium, nec factiosi, nec hostes reipublicæ. Dii gentium falsi et absurdi. Deorum imagines, templa, sacrificia quam vana et turpia, Tertullianus, I, 258. — Libri duo ad nationes, in quibus : Ex ignorantia procedit odium erga religionem Christianam; qui sciunt, odisse desinunt; horrenda et absurda sunt crimina quibus Christiani insectantur. Justificatio eorum de accusatione avaritiæ, luxuriæ et improbitatis. Gentiles vero de istis criminibus rei; origo, vanitas, absurditas et infamia deorum ethnicorum; cur Christianorum nomen in crimen vertitur, Tertullianus, I, 559. — Liber ad Scapulam, ubi : Christiani sunt innocentes, dum gentiles ipsi vere offendunt in quo illos falso reprehendunt. Non fictitios et absurdos deos adorant, sed unicum Deum. Nunquam reperti sunt in seditionibus eo tempore ; sincere honorant imperatorem ; patienter tolerant supplicia. Nihil iniquius jubere Christianos omnibus virtutibus navantes operam, occidi gladio et etiam comburi. Quidquid agat scapula, non deficiet Christianorum secta quæ tum crescit cum cædi videtur. Vera et divina religio quæ tam constantes reddit martyres inter quælibet supplicia, Tertullianus, I, 697. — Liber ad Demetrianum, in quo : Christiani nec defensi nec auditi, et tamen condemnati ostenduntur. Non sunt publicarum calamitatum causa. Illæ publicæ clades ex falsorum deorum cultu, S. Cyprianus, IV, 545. — Liber de idolorum vanitate, in quo : Idololatriæ origo; deorum gentilium absurditas. S. Cyprianus, IV, 563. — Epistola de exhortatione martyrii, in qua : Idola dii non sunt ; crimen idololatriæ; Deus solus colendus, S. Cyprianus, IV, 651. — Octavius, vel liber apologeticus, in quo : Absurditas cultus falsorum deorum, quorum dies natales, tristes exitus, fata, actiones nefandæ et finis noscuntur. Obsceni, crudeles et ridiculi ritus in eorum mysteriis. Auspicia, auguria, quam stulta et superstitiosa. Tribuunt falsa crimina Christianis. Longe repellenda est ab eis accusatio sacrilegii, stupri, incestus; nunquam infantes immolant. Convivia eorum sobria et pudica. Vera eorum religio et sunt rejiciendæ gentilium superstitiones. Ethnici turpissimis criminibus convincuntur, Minucius Felix, III, 231. — Libri apocritici, quibus religio Christiana stabilitur et justificatur contra quemdam philosophum, Magnes presbyt., V, 346. — Libri disputationum adversus gentes, in quibus : Religio christiana non est rejicienda ut nova; Paganismus non sicut religio christiana ante 2000 annos exstitit; Christiani nihil novum adorant; non sunt calamitatum causa; falsa divinitas deorum ethnicorum. Absurdæ opiniones gentilium de diis; eorum vitia; turpitudo et falsitas uniuscujusque dei eorum; simulacra, auspicia, oracula, quam vana et contemnenda. Exigua philosophorum scientia; dissensio eorum et variæ opiniones; comparatio Christianorum et ethnicorum opinionum; hinc patet Christianos pios esse, gentiles vero dementis impietatis, Arnobius, V, 714. — Liber de falsa religione, ubi : De falsis diis, origo erroris; de philosophis et falsa sapientia; præcepta philosophica parum conferunt; vera sapientia in religione, Lactantius, VI, 110. — Liber de divinis institutionibus, in quo : Falsa est deorum ethnicorum divinitas; origo et turpis vita istorum deorum; obscenissima illorum festa ; omnes satis recentes sunt; simulacra ridicula ; oracula et auguria ex dæmonum præstigiis. Philosophorum sectæ a se invicem distinguuntur. Philosophia multitudinem fugit, sed facile est invenire doctrinam cœlestem in religione christiana. Vera sapientia non in multorum deorum cultu sed in vera religione; nulla etiam justitia possibilis apud falsorum deorum cultores; exsistit solum in vera religione, Lactantius, VI, 1019. — Liber de errore profanarum religionum, ubi : Elementa non sunt dii nec principia rerum; ex cultu elementorum ad alias superstitiones transierunt ethnici; absurditas et turpitudo uniuscujusque illorum deorum; vanitas idolorum; signa et symbola in cultu idolorum ridicula et abjicienda. Imperatores debent ad idolorum sacra penitus delenda accedere; de iis exstirpandis mandatum, Firmicus Maternus, XII, 981. — Liber de vera religione, in quo : Vera religio non reperitur apud paganos, neque in secta ulla, præterquam in Ecclesia catholica. Divina œconomia erga humanam salutem; duplici via Deus humanæ saluti consulit, auctoritate credentes, ratione intelligentes, S. Augustinus, XXXV, 918. — Apologia contra paganos, in qua : Non fato cuncta fiunt et ordinantur; idola non sunt dii, nec elementa, neque stellæ, S. Maximus Taurin., LVII, 781.

II. *Sectio apologetico-dogmatica quæ ad quoddam punctum vel dogma fidei refertur.*

Defensio veræ fidei de exsistentia et unitate Dei. Tertullianus, apologeticus, I, 539. De testimonio animæ, I, 607. De idololatria, I, 661. — Minutius Felix, Octavius, III, 231. — S. Cyprianus, liber ad Demetrianum, IV, 545. De exhortatione martyrii, IV, 651. — Arnobius Rhetor, adversus gentes libri septem, V, 714. — Lactantius, de falsa religione, VI, 110. — Robertus Pullus, sententiarum lib., CLXXXVI, 625.

Defensio veræ fidei de trinitate unius Dei. Tertullianus, in Apologetico, I, 559. — S. Cyprianus, liber de idolorum vanitate, IV, 565. — S. Hilarius Pictav., libri de Trinitate, X, 26. — Arnobius Junior, De Deo uno et trino, LIII, 239. — Vigilius Tapsens , contra Marivadum, LXII, 96. — Boetius, quomodo Deus sit unus et trinus, LXIV, 1247. — S. Fulgentius, De Trinitate, LXV, 495; contra Pintum, testimonia de SS. Trinitate, LXV, 254. — Robertus Pullus, lib. Sententiarum, CLXXXVI, 625. — Anonymus sæculi xii, ex Genesi probatur SS. Trinitas; CCIII, 749. — Alanus de Insulis, contra Judæos; sunt tres personæ in Deo testimonia, probationes, auctoritates quibus demonstratur trinam esse Deitatem, CCX, 305.

Deus creator est omnium; non sunt duo principia. Lactantius, De divinis institutionibus, VI, 1019; De ira Dei, VII, 79. — S. Augustinus, libri duo de Genesi, contra Manichæos; vindicatur Genesis et defenditur contra errores et falsas interpretationes Manichæorum, XXXIV, 172. — Alanus de Insulis, De fide catholica, CCX, 305.

Providentiæ Dei exsistentia asseritur. Minucius Felix, Octavius, III, 231. — Lactantius, De falsa religione, VI, 110; De divinarum institutionum septem libris, VI, 1019; De ira Dei, et de bonis et malis in rebus humanis, VII, 79. — Salvianus, De gubernatione Dei, LIII, 29. — Boetius, De consolatione philosophiæ, LXIII, 786. — Rupertus abb., De voluntate Dei, CLXIX, 437. — Robertus Pullus, Sententiarum libri, CLXXXVI, 635.

Divinitas Christi probatur, et justificatur fides in Christum Deum. Tertullianus, Apologeticus, I, 359. — S. Cyprianus, liber ad Demetrianum, IV, 545; liber de idolorum vanitate, IV, 565; liber adversus Judæos, IV, 919. — Arnobius, liber adversus gentes, V, 369. — Celsus, De Judaica incredulitate, VI, 49. — Lactantius, De divinis institutionibus, VI, 1019. — Constantinus imper., Conciones, VIII, 321. — Victorinus Afer, De generatione divini Verbi, VIII, 995. — S. Hilarius Pictav., De Trinitate, X, 9. — S. Zeno, De Genesi, XI, 9. — Lucifer Calaritanus, Pro S. Athanasio, XII, 817. — S. Phœbadius, liber contra Arianos, XX, 13. — Zachæus Christian., consultationes, 1071 ; Altercatio inter Theophilum, etc., XX, 1079. — Cassianus, De incarnatione, L, 9. — S. Maximus Taurin., contra Judæos, LVII, 793. — Aurelius Prudentius, Apotheosis, LIX, 922. — Vigilius Tapsens., contra Eutycheten, LXII, 95; Tractatus de fide Nicæna, 466. — S. Fulgentius, Ad Trasimundum, LXV, 225; De fide catholica adversus Pintum, 254. — S. Paulinus Aquileiens., contra Felicem, XCIX, 159. — B. Alcuinus, libellus adversus Felicem, C, 119. — S. Agobardus, liber adversus Felicem, CIV, 29. — S. Petrus Damian., Opusculum I, CXLV, 51. — Petrus Venerabil., contra Judæos, CLXXXIX, 509. — Hugo Rothomagens. contra hæreticos, CXCII, 1257. — Gerhohus abb., CXCIV, 1074. — Anonymus sæculi xii, Tractatus adversus Judæum, CCIII, 749. — Alanus de Insulis, contra Judæos, CCX, 305.

Christus incarnatus est, et vere factus est homo. Tertullianus, De vera Christi carne, II, 9. — S. Cyprianus, liber adversus Judæos, V, 9. — Arnobius, De incarna-

III. *Sectio apologetico-polemica, quæ adversus talem talemve errorem veritatis demonstrationem indicat.*

NOTA. *In hoc articulo, ut facilius quæsita reperiantur, hæreses vel hæreticos ordine alphabetico exhibemus; sic adversus*

Qui plura de istis et ampliora optaverit specialem adeat Indicem de hæresibus.

IV. *Sectio individualis, quæ justificationem seu apologiam cujusdam hominis ostendit.*

LXIII.

INDEX POLEMICUS

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA OMNIUM AUCTORUM

QUORUM OPERA VEL OPUSCULA POLEMICA IN PATROLOGIÆ CURSU REPERIUNTUR.

LXIV.

INDEX POLEMICUS

VEL

SYNOPSIS OPERUM ET OPUSCULORUM QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU DE POLEMICA TRACTANT.

—

NOTA. *Indicem illum hic tantum memoramus, et ne bis repetita displiceant, ad* INDICEM DE HÆRESIBUS *revocamus lectorem.*

SERIES SEPTIMA.

—

Christus est totius religionis christianæ fundamentum ; Spiritus sanctus illam sustinet et illuminat ; beata Virgo Maria eam protegit illique favet. Itaque, antequam agamus de hac religione, proferimus in hac serie septima Indices circa Verbi Incarnationem et Redemptionem generis humani, id est Christum ostendimus promissum et exspectatum, nascentem, viventem et patientem pro salute mundi. Deinde exhibemus Spiritum sanctum cum suis omnibus donis; B. Virginem Mariam cum suis privilegiis, ab Immaculata Conceptione ad Assumptionem gloriosam, et sic lector omnia Religionis stabilimenta in hac Serie reperiet.

LXV.

INDEX DE CHRISTI INCARNATIONE

LOGICO DISPOSITUS ORDINE, ET QUÆCUNQUE DE HOC MYSTERIO SCRIPSERE PATRES OB OCULOS PONENS.

—

MONITUM.

In hoc Indice vicissim tractamus : I, de necessitate et causa Incarnationis ; II, de convenientia Incarnationis ; III, de præcognitione Incarnationis et de illius prædictione ; IV, cujus opus sit Incarnatio Christi ; V, libros revocamus de Incarnatione speciatim tractantes.

I. — *De necessitate et causa Incarnationis*:

II. — *De convenientia Incarnationis.*

III. — *De præcognitione et prædictione Incarnationis.*

Lactantius, VIII, 452.—Virgilii Maronis notissimi versus in quibus obscure celebrans mysterium Incarnationis, partum virgineum indicat, *ibid.*, 456 *et seqq.*—Eum Redemptorem, omnis spiritus prophetiæ, patriarcharum spes, angelorum voces, toto sæculi tempore divini eloquii sermo testatus est. S. Hilarius, IX, 633. — Christi adventus omnibus legis mandatis continetur, *ibid.*, 638. — Christum tota vita sua speravit Psalmista, *ibid.*, 723. — Deus ex ipsa natura plurima exempla ante præmisit quibus susceptæ Incarnationis decorem probaret et astrueret veritatem. S. Ambrosius, XIV, 233. — Ab Abraham Incarnatio præcognita est. S. August., XLIV, 401. — Christi Incarnatio, non incongrue dicitur quibusdam fuisse revelata in gentibus, *id.*, XLI, 609. — Quanto desiderio veteres patriarchæ sacramenti istius revelationem videre exoptarunt. Cassianus, L, 132, 134. — Christi Incarnationem certo futuram sperabant patriarchæ, annuntiaverunt prophetæ. S. Prosper Aquit., LI, 627. — Ab initio mundi Incarnationis sacramentum promissum. S. Leo Magnus, LIV, 193, 204. — Multis signis, multis vocibus, multisque mysteriis per tot fuerat sæcula prænuntiatum, *ibid.*, 202, 359. — Semper creditum ab antiquis Patribus, *ibid.*, 1169, 1170.—Christi conceptio ex Virgine ab Isaia prædicta. S. Maximus Taurin., LVII, 253. — Justorum in lege veteri, quanta fuere incarnationis Verbi desideria. S. Gregorius Magn., LXXV, 881. — Christi generatio æterna, divinitas, Incarnatio, nativitas, vita, gesta, mors, mysteria omnia antea prophetis prænuntiata. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 451 *et seqq.*, 498. — Clarissimis testimoniis annuntiatur Incarnatio. S. Petrus Dam., CXLV, 62. — Testimonia prophetarum de missione futura Christi, incarnatione. Petrus Bles., CCVII, 835, 837, 842. — Expenditur Jeremiæ locus de partu Virginis, *id.*, CCXIII, 763, 764 .. (Videre tabulam de Christo. Christus figuratus et prædictus).

IV. — *De exsistentia mysterii incarnationis.*

In Christo duæ substantiæ, divina et humana. Tertullianus, II, 194. — Christus et visus et auditus et congressus, miscens in semetipso hominem et Deum, in virtutibus Deum, in pusillitatibus hominem, *id.*, 317. — Christus homo et Deus. S. Cyprianus, IV, 228. — In Christo Deus cum homine miscetur, *ibid.* — De fide Incarnationis Domini. S. Eutychianus papa, V, 167. — De his qui negant Verbi Dei Incarnationem. Caius papa, V, 185. — Argumenta infidelium contra Jesu Incarnationem. Lactantius, V, 517. — Quod perfectum hominem Deus Verbum assumpserit, propter salutem nostram. Athanasius, VIII, 1397. — Filius Dei hominem ex utero Virginis assumpsit. S. Hilarius, IX, 793. — Filius Dei permansit etiam factus Filius hominis, *ibid.*, 267. — Christum Deum Verbum esse et Filium hominis anima et corpore constitisse non ambigimus, *id.*, X, 388. Christus Deus simul et homo, aliquando quæ Dei, aliquando quæ hominis sunt loquitur, *id*, IX, 317. — Christus cum esset in plenitudine divinitatis, exinanivit se et accepit plenitudinem naturæ et perfectionis humanæ S. Ambrosius, XVI, 1147. — Christus homo factus est, Deus natus est, *ibid.*, 155. — In Christo divina atque humana natura sacrum iniere commercium, et quodnam illud sit, *id.*, XVII, 526, 527. — Christus secundum divinitatem per omnia æqualis est Patri, secundum humanitatem homo perfectus exsistit, *ibid.*, 795, 794 — Christus verus fuit Deus et homo. S. Hieronymus, XXII, 776. — Christi Incarnatio quam miranda. S. August., XXXVI, 1011. — Christus sic homo factus est ut non destiterit esse Deus, *id.*, XXXV, 1621 ; XXXVIII, 993, 1203, 1205 ; XLV, 1137. — Christus est Deus anima rationalis et caro, *id.*, XXXV, 1836 ; XXXVI, 1084 ; XLII, 690. — Sicut unus homo anima et caro, ita unus Christus Deus et homo, *id.*, XXXVIII, 940, 997. — Christus simul Deus et homo in unitate personæ, *id.*, XL, 249. — In Christo sunt duæ substantiæ, Deus et homo, *id.*, XXXVIII, 728, 999, 1205. — In Christo duplex forma, seu natura. S. Prosper Aquit., LI, 316, 627. — Christi Incarnatio quo tempore completa, *ibid.*, 701. — Christus Deus manens fit homo, *ibid.*, 627. — Incarnationis mysterium, *ibid.*, 436, 517. — Transfiguratio comprobavit in Christo veram divinitatem et humanitatem. S. Leo Magnus, LIV, 309. — Duæ generationes in Christo una æterna, qua natus est Deus, temporalis altera, qua natus est homo. S. Maximus Taurin., LVII, 239. — Verbum caro factum est, manente Verbo, in sua substantia, et homine in sua natura, Gennadius. Mass., LVIII, 1006. — Incarnatio Verbi hujus mundi stultitia. S. Paulinus Nol., LXI, 298. — Christus verus homo et Deus est. Boetius, LXIV, 1351. — Incarnationis veritas unde ostendatur. S. Fulgentius, LXV, 515, 516. — Vera fides est credere Christum Deum et hominem verum, *ibid.*, 463. — Mysterium Incarnationis explicatur. Cassiodorus, LXX, 78. — De Incarnatione Christi. Taio, Cæsaraug., LXXX, 776 ; Isidorus Hispal., LXXXIV, 98, 139, 151, 164, 346, 319, 363. — Christi Incarnatio est mysterium et sacramentum salutis. Paschasius Radbert., CXX, 1360. — Incarnationis veritas. Isidorus Mercator, CXXX, 853. — Incarnationis Filii Dei declaratio , *ibid.*, 199. — De fide Dominicæ Incarnationis. Othlonus, CXLVI, 265. — Confessio mysterii Incarnationis in symbolo Ephesino. Ivo Carnot., CLXI, 61. — Dominus noster et Deus est et homo. S. Bruno Ast., CLXIV, 700. — De fide Incarnationis. Hildebertus Turon., CLXXI, 1096. — Incarnatio quomodo facta. Hugo de S. Victore, CLXXV, 452. — Incarnationis fides, vel de incarnatione quid credendum, CLXXVI, 70. ; Abælardus, CLXXVIII, 618. — De Incarnatione Verbi aliisque ad hoc spectantibus. P. Lombardus, CXCII, 757. — De Verbo Incarnato. Magister Bandinus, CXCII, 1071 ; Richardus a S. Victore, CXCVI, 995 ; Joannes Cornub., CXCIX, 1041 ; Emengaudus, CCIV, 1243.

V. — *Cujus opus sit Incarnatio Christi.*

Christus accepit a Patre carnis et animæ texturam. Tertullianus, II, 843. — Ex Mariæ carne est, dum ex semine est David, *ibid.*, 550. — Christi corpori Maria originem non dedit. S. Hilarius, X, 355. — Christi caro non ex communi originis genere, *id.*, IX, 61. — Natus de Spiritu sancto et de Virgine immaculatum corpus suscepit. S. Ambrosius, XVI, 470. — Christum ut hominem tota Trinitas fecit. S. Augustinus, XL, 251. — Christi Incarnatio opus est totius Trinitatis, *id.*, XXXVIII, 1096. — Quomodo Spiritus sanctus hominis carnem Unigenito Patris univerit explicatur. S. Maximus Taurin., LVII, 636, 638. — Non ex viri coitu, sed ex Spiritu sancto natus est. Gennadius, LVIII, 1007. — Virgo Deum Verbum secundum carnem concepit et peperit. S. Fulgentius, LXV, 457. — Verbi Incarnationem Pater et Spiritus sanctus operati sunt. S. Petrus Damian., CXLV, 55. — Christi Incarnatio totius Trinitatis opus. Goffridus, CLVII, 244, 255. — Dominus noster secundum humanitatem seipsum creavit et fecit. S. Bruno Ast., CLXIV, 700. — Incarnatio quomodo facta. Hugo de S. Victore, CLXXV, 432. — Quare in Scriptura sæpius tribuatur Incarnatio, quæ opus est Trinitatis, Spiritui sancto, et de ipso, Christus etiam conceptus et natus dicatur. Petrus Lombardus, CXCII, 763. — Incarnationem Filii, Pater, Filius et Spiritus sanctus sunt operati. Philippus de Harveng., CCIII, 458.

VI. — *Libri de Incarnatione tractantes.*

De Fide Incarnationis Domini. S. Eutychianus, V, 167.

De causa Incarnationis Christi. Lactantius VI, 475.

De sacramento Incarnationis. Faustinus presbyter, XIII, 62.

De Incarnationis Dominicæ sacramento liber unus. S. Ambrosius, XVI, 817.

De Incarnatione Verbi ad Januarium libri duo collecti ex Origene. S. August., XLII, 1175.

Scholia S. Cyrilli de Incarnatione Unigeniti, XLVIII, 1006.

Libri de Incarnatione quibus triplex subjicitur appendix. Cassian., L, 9, 59.

De Incarnatione Filii Dei liber. S. Fulgentius, LXV, 573.

De Incarnatione Christi, vel ejus nativitate. Taio Cæsaraug., LXXX, 775.

De Verbo Incarnato. Alcuinus, CI, 1047 ; Rabanus Maurus, CXI, 19.

De Incarnatione contra Judæos. Guibertus de Novigento, CLVI. 489.

De fide Trinitatis et de Incarnatione Verbi. S. Anselmus Cant., CLVIII, 259.

De Incarnatione Domini et ejus sepultura. S. Bruno Ast., CLXV, 1080.

Apologia de Verbo Incarnato. Hugo de S. Victore, CLXXVII, 295.

De Verbo Incarnato collationes tres, *ibid.*, 315.

Tractatus de Incarnatione D. N. J. C. Hermannus S. Mart. Turon., LXXX, 9.

De Incarnatione Verbi, Petrus Lombardus, CXCII, 757.

De Verbo incarnato. Richardus a S. Victore, CXCVI, 995.

Tractatus de Incarnatione. Petrus Pictav., CCXI, 1162.

LXVI.

INDEX DE CHRISTO

SCILICET DE ILLIUS DIVINITATE, HUMANITATE, VITA, MIRACULIS, ETC.

ORDINE REFERENS LOGICO QUIDQUID PATRES DE ILLO SCRIPSERUNT.

—

MONITUM.

In hoc Indice tractatur. I. De Jesu Christi nomine. II. De prophetiis et figuris Christum spectantibus. III. De Christi divinitate. IV. De humanitate Christi. V. De corpore Christi. VI. De anima Christi. VII. De peccato in Christo. VIII. De concupiscentia in Christo. IX. De fame, siti, timore et tristitia, etc., in Christo. X. De duabus naturis in Christo. XI. De voluntatibus in Christo. XII. De scientia in Christo. XIII. De communicatione idiomatum, seu nominum et proprietatum utriusque naturæ in Christo. XIV. De Christi conceptione. XV. De Christi nativitate, ejus genere et infantia. XVI. De circumcisione Christi. XVII. De baptismo, tentatione, jejunio Christi. XVIII. De doctrina, miraculis, et virtutibus Christi. XIX. De Christi passione. XX. De Christi morte. XXI. De Christi sepultura. XXII. De Christi descensione ad inferos. XXIII. De Christi resurrectione. XXIV. De Christi ascensione et ejus sessione ad dexteram Patris. XXV. De Christi gloria, potestate, variis fonctionibus et titulis. XXVI. Christi satisfactio et meritum. XXVII. Errores varii circa personam Christi. XXVIII. De officiis nostris erga Christum Dominum nostrum.

I. — *De Jesu Christi nomine.*

II. — *De prophetiis et figuris ad Christum spectantibus.*

III. — *De Christi divinitate.*

IV. — *De humanitate Christi.*

V. — *De corpore Christi.*

VI. — *De anima Christi.*

existimant, quatenus fallantur, S. Hilarius, IX, 342.—Quomodo Christi anima timore turbata est. S. Ambrosius, XIV, 815.—Refutantur qui putant animam a Domino Jesu non esse susceptam, *id.*, XVI, 854.—Qui animam rationalem ab Incarnationis Dominicæ sacramento segregant, divina sententia percelluntur, *ibid.*, 820. — Christus quia suscepit animam, suscepit et animæ passiones, *ibid.*, 571.— Christus animam suam pro divinitatis potestate posuit, et sumpsit, *ibid.*, 565.—Carnem naturæ humanæ et animam suscepit : S. Hieronymus, XXII, 427. — Fit quæstio de anima illius, *ibid.* — Christum sine anima carnem suscepisse docent Ariani et Apollinaristæ : S. Augustinus, XLII, 39, 40, 686, 687, 689.—Quidam hæretici in Christo Verbum loco animæ esse, alii loco mentis humanæ crediderunt, *id.*, XXXIII, 835. — Christum non assumpsisse animam rationalem dogmatizarunt Apollinaristæ, *id.*, XXXV, 1737; XLI, 404.—In Christo Verbum loco animæ fuisse sentiebant Apollinaristæ, *id.*, XXXIV, 716; XLII, 40.—Christum animam tantum, sine mente humana habuisse dixerunt Apollinaristæ, *id.*, XXXVII, 217. — Quidam ex illa hæresi propagati dixerunt eum caruisse etiam ipsa anima, *ibid.*, 218, 1084. — Christo jam nato animam rationalem accessisse, temerarium est dicere, *id.*, XXXIII, 552.—Christus unde animam acceperit, *id.*, XXXIV, 422. — Christi anima non est ex traduce, *ibid.*—De anima Christi difficillima quæstio est, *id.*, XLII, 784.— Christus habuit animam, *id.*, XL, 302.— An anima ejus ex Adamo propagata, an creata, *id.*, XXXIII, 717. — Christi anima non obnoxia peccato originis, *ibid.*, 866. — Anima in Christo vera : S. Fulgentius, LXV, 287.— Christus animam se habere monstravit cum ejus ponendæ potestatem sibi esse declaravit, *ibid.*, 286. — Anima Christi quid differat ab angelis aut hominibus sanctis, *ibid.*, 416. — Petrus pro Christo animam suam ponendam non nominasset si Christus animam non habuisset, *ibid.*, 288. — Christus animæ nostræ auxilium non ministraret si animam non haberet in qua tentatus esset, *ibid.*, 237. — Ecclesiæ anima salvari non posset si Christo anima deesset, *ibid.*, 235.—Anima Christi minus aliquid veritatis habere nequit quæ ipsius veritatis anima est, *ibid.*, 420.—Animæ Christi plena inest totius divinitatis notitia, *ibid.*, 417.—Quomodo animæ suæ secundum divinitatem notus est Christus, *ibid.*, 420.—Non ideo Christi anima ejusdem naturæ est ac Deus, quia totam deitatem suam novit, *ibid.*, 422. — Non solum ad divinitatem Christi, sed ad ejus quoque animam pertinet quod dicitur in quo sunt omnes thesauri, etc., *ibid.*, 418. — Christus veram carnem et veram animam habuit cum vero intellectu, *ibid.*, 242. — Divinitas Christi anima ejus dici non potuit, *ibid.*, 286. — Christi anima peccato originali excepta. Cassiodorus, LXX, 1292.—Anima Christi ab inferis abstracta est, *ibid.*, 203.—Quando anima ejus de necessitatibus liberata, *ibid.*, 209.—Anima Christi framea est Patris, *ibid.*, 121.—Ex tribus est, anima, carne et Verbo : Hildebertus Cenom., CLXXI, 884.—Christi anima juncta Verbo omnia scivit, sed Verbum naturam, anima per gratiam, *ibid.*, 1100. — Christus an simul et animam assumpserit : Hugo de S. Victore, CLXXVI, 72. — Utrum anima ejus sapientiam omnium rerum habuerit, *ibid.*, 74.

VII. — *De peccato in Christo.*

Caro Christi non peccatrix : Tertullianus, II, 781. — Christus peccati nostri, peccati ipse nescius particeps fieri non recusavit : S. Hilarius, IX, 796. — Christus in sæculo demoratus vitia et peccata sæculi non adiit, *ibid.*, 955. — Solus extra peccatum est, *ibid.*, 815. — Solus culpæ nescius, *ibid.*, 576.—Christus non peccator, sed peccata suscipiens, non infirmus, sed infirmitates portans, *ibid.*, 794. — In Christo nulla causa esse potuit qua peccati alicujus potuerit vulnus accipere : S. Ambrosius, XIV, 1036.—Solus Christus nunquam deflectit, *ibid.*, 458.—Dignum fuit ut qui non erat habiturus corporeæ peccatum prolapsionis, nullum sentiret generationis naturale contagium, *ibid.*, 874.—Quare cum omnia noverit, peccatum non cognoscat, luculenter demonstratur, *ibid.*, 1026.—Susceptio peccatorum in illo pietatis est, non criminis, *ibid.*, 1011.—Christum a peccatis non liberum fuisse, Juliani calumnia contra Catholicos : S. Augustinus, XLIV, 561, 559. — In Christo natura humana sine peccato propter unionem, *id.*, XLII, 668—Christus de humana carne contagia nulla passus est, *ibid.* 720, 714.—Christus sic ad terrena contagia descendit, ut nullum habuerit peccatum, etiam ex Arianorum confessione, *ibid.*, 761. — Christus sine peccato natus, quia sine libidine conceptus, XXXVIII, 412, 785, 825, 852.—Christi nullum peccatum, nec originis nec propriæ iniquitatis, *ibid.*, 824. 928.—Christus solus sine peccato originali, *id.*, XXXVI, 591.—Christus solus in carne sine peccato et ignorantia, *id.*, XL, 60.—Solus Christus sine peccato in hac vita, XXXIV, 733, 867; XXXV, 1696, 1697, 1847; XLIV, 184, 815.—In Christo natura humana impeccabilis, *ibid.*, 934. — Christus quia non de carnis concupiscentia natus, non habuit carnem peccati, *id.*, XLV, 1590. —Christus in carnem suam peccatum non transtulit, sed mortem, *id.*, XLIV, 115. —Christus solus habuit similitudinem carnis peccati, quæ non esset caro peccati, *id.*, XLV, 1584, 1585. — Christus sine peccato, factus tamen peccatum, *id.*, XL, 252.—Quo sensu, XXXVIII, 825, 845; XLIV, 599.—Christus fuit delictorum susceptor, non commissor, *id.*, XXXVI, 849. — In Christo integritas sine peccato, *ibid.*, 465.—Christus solus immunis ab omni peccato : Cassianus, XLIX, 1251.—Christus omnes hominis infirmitates suscepit præter peccatum: S. Fulgentius, XLV, 280.—Christus peccatum nullum habuit : Cassiodorus, LXX, 79. — Humanitas Christi nullam labem admisit, *ibid.*, 1087.—Christus solus sine peccato : S. Gregorius Magnus, LXXIX, 545, 562, 592. — Omnino fuit sine peccato ipse per seipsum : S. Anselmus Cant., CLVIII, 416, 417. — Nec originalis nec personalis injustitia fuit in Christo, *ibid.*, 452. — Non potuit peccare : Hildebertus Cenom., CLXXI, 1104 ; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 78.

VIII. — *De concupiscentia in Christo.*

Christo libidinem conatur Julianus inferre. S. August., XLV, 1371, 1375. — Veritas membrorum in Christo, non cupiditas peccatorum, *ibid.*, 1370. — Christus non habuit cupiditatem vitiorum, *ibid.*, 1366, 1369.—Christus concupiscentiam non habuit, ac per hoc peccatum sicut non fecit, ita nec concupivit, *ibid.*, 1390. — Christus non per concupiscentiam natus nulla concupivit illicita, *ibid.*, 1373, 1374.—Christus non ideo debuit habere concupiscentiam, quia se imitandum proposuit, *ibid.*, 1338, 1390. — Exempli rationem non tolli in Christo, etiamsi non habuerit concupiscentiam communem nobiscum, *id.*, XLIV, 815. — Concupiscentiam carnis Christus si habuisset, non eam sanasset, *ibid.*, 816.—Qui in Christo negant concupiscentiam, non propterea conveniunt cum Apollinaristis, *ibid.*, 814. — Christus solus concupiscentiam non habuit, *ibid.*, 562. — In Christo concupiscentiam non invenit diabolus, *id.*, XLV, 1341, 1366, 1384, 1387.—In carnem Christi cur non transierit concupiscentia, *id.*, XLIV, 814. — Carnis sensus in Christo fuerunt, non concupiscentia, *id.*, XLV, 1367.

IX.—*De fame, siti, timore, tristitia, etc., in Christo.*

Christus humanæ consuetudinis affectus suscepit, ut se verum probaret hominem : S. Hilarius, IX, 594 — In eo mansit flendi, sitiendi, esuriendique affectio, *id.*, X, 361. — Christus se somno, lassitudini, siti et esuritioni sæpe commisit, *id.*, 474. — Infirmitates nostras suscipiens portansque peccata, usu et consuetudine humanæ defatigationis locutus est, *ibid.*, 473, 474.—Per somnum, famem, sitim, lassitudinem lacrymas hominem egit, *id.*, X, 81. — Christus ut esuriret naturæ suæ hominem dereliquit, non ei inediæ subrepsit operatio, *id.*, IX, 928.—Fames Christi qualis, *ibid.*—Cibum aut potum accipiens consuetudini se tribuit non necessitati, *id.*, X, 364.—Christi anima in Evangeliis frequenter tristis et mœsta est, *id.*, IX, 342.—Christus et flevit et doluit, *id.*, X, 388.—Vere flevit, *ibid.*, 387. — Illius fletus rationem reddere nequeunt Ariani, *ibid.*— Lacrymarum Christi mysterium, *ibid.*—Christus flet interdum et ingemiscit et tristis est, et id ipsum ad infirmitatis tribuitur exemplum, *id.*, IX, 477.—Non sibi flevit, aut sitivit, aut esurivit, *id.*, X, 361. — Lacrymæ ejus pro nobis erant, *id.*, IX, 360. — Christi esuries, sitis, etc., quomodo audiendæ, *id.*, X, 522, 525. — Christi divinitati tristitiam, metum, etc., quidam attribuunt, et refutantur, *id.*, IX, 1066.—Christi mœstitia non secundum humanam necessitatem, *ibid.*, 479.—Quomodo Christi anima timore turbata est : S. Ambrosius, XIV, 816. — Fames Domini pia fraus est, *id.*, XV, 1617.—Beata ipsius sitis, quia sitivit pro nobis, *id.*, XIV, 1172.—Quare ploravit Lazarum : S. Hieronym., XXII, 593.—Omnes conditionis humanæ affectus non simulavit, sed plane exhibuit; non conditionis necessitate, sed magisterii voluntate : S. Augustinus, XLII, 484.—Christus esuriebat et sitiebat, quia dignabatur, non quia cogebatur, *id.*, XXXVIII, 968 —Somnus, cibus et affectus humani, in Christo naturam humanam probant assumptam, non consumptam, *id.*, XXXIII, 519.—In Christo ad humanam naturam pertinent fames, sitis, etc. : S. Fulgentius, LXV, 495. —Infideles objiciunt quia Deo facimus injuriam, cum eum dicimus natum de femina, famem, sitim, crucem et mortem subiisse. S. Anselmus Cant., CLVIII, 364.

X. — *De duabus naturis in Christo.*

In Christo duæ substantiæ, divina et humana : Tertull., III, 194. — Quod non solum in eo concurrant duæ illæ na-

XI. — *De voluntatibus in Christo.*

De unica persona in Christo.

XII. — *De scientia in Christo.*

XIII. — *De communicatione idiomatum, seu nominum et proprietatum utriusque naturæ in Christo.*

XIV. — *De Christi conceptione.*

Christum nasci ex semine humano non competebat. Tertullianus, II, 781 *et seqq.* — Delapsus est in Virginem et in utero ejus caro figuratus, *id.*, I, 399. — Nullam de impudicitia habuit matrem, ut Jupiter, *id.*, I, 596 *et seqq.* — Sine patre, sine matre quomodo fuerit. Lactantius, VI, 483. — Christi conceptionis dignitas. S. Hilarius, X, 67, 68. — Christus natus lege hominum, non lege hominum conceptus, *ibid.*, 380. — De conceptione Christi, *id.*, IX, 30. — S. Zeno, XI, 413, 416. — Christus quomodo saltu quodam venit in mundum. S. Ambrosius, XIV, 513. — Matrem in divina generatione nescivit, patrem in Virginis partu ignoravit, *id.*, XVI, 1202. — Natus de Spiritu sancto et de Virgine immaculatum corpus suscepit, *ibid.*, 470, 791. — Christus sine viro de Spiritu sancto factus de virgine, *id.*, XVII, 142. — Christi conceptio possibilis demonstratur. Rufinus, XXI, 349, 350. — Christi conceptio non habet exemplum. S. Augustinus, XXXIII, 707. — Christus sine concupiscentia conceptus, *ibid.*, 814; XXXIV, 422. — Christum non concupiscentia sed gratia mater concepit, *id.*, XXXVIII, 823. — Christi caro de nostra massa, non ex nodo concupiscentiæ hominis et feminæ, *ibid.*, 928. — Christus factus ex muliere, nullo interveniente concubitu, *id.*, XXXIV, 405. — Fide matris conceptus, *id.*, XL, 249. — Christum Virgo non carnaliter concupiscendo, sed spiritaliter credendo concepit, *id.*, XXXVI, 826. — Christus sine peccato conceptus ut solveret peccatum, *id.*, XXXVIII, 817. — Sine peccato natus, quia sine libidine conceptus, *ibid.*, 442, 785, 825, 852. — Christus ex Adami semine non seminali ratione procreatus, *id.*, XLV, 1401. — Filius Dei æternus qua ratione concipi possit temporaliter natus, *id.*, XLII, 1106. — In Christi conceptione maritus sermo est, et uxor auricula, *id.*, XXXIX, 1991. — Adveniens divinitas in uterum Mariæ carnem sibi ex ipsius substantia fabricavit, *ibid.*, 2199. — Christus non de substantia sed de potentia Spiritus sancti conceptus, *ibid.*, 2178. — Deus sine matre, homo sine patre. S. Leo Magnus, LIV, 222. — Christi conceptio ex Virgine ab Isaia prædicta. S. Maximus Taurin., LVII, 235. — In utero sanctæ Mariæ cum Spiritus sanctus supervenit, cum obumbrat Altissimus, Christus generatur, *id.*, 236. — Christus sine matre ut Deus, sine patre ut homo. — S. Fulgentius, LXV, 251. — Verus Deus statim ac in utero conceptus. Alcuinus, CI, 183. — In conceptione Christi nec corpus animam, nec anima corpus præcessit. Hildebertus Cenom., CLXXI, 886. — Conceptio Christi innaturalis, et ideo ineffabilis, *ibid.*, 884. — Ejus conceptio nostram reformat. S. Bernardus, CLXXXIII, 327. — Ei soli reservata sanctitas conceptionis, *id.*, CLXXXII, 335. — Hujus conceptionis modus Deo tantum notus et Deiparæ, *id.*, CLXXXIII, 82.

XV. — *De Christi nativitate, ejus genere et infantia.*

Christus ex Mariæ carne est, dum ex semine est David. Tertullianus, II, 550. — Anno duodecimo Tiberii Cæsaris revelatus est, *ibid.*, 264. — An fabri aut quæstuariæ filius sit, *id.*, I, 662. — An Christus per omnes gradus infantiæ transierit, *id.*, II, 411. — Caro Spiritu instructa, nutritur, adolescit, afflatur, docet, operatur, et Christus est, *id.*, I, 399. — De duplici ejus ortu. Lactantius, VI, 465. — Quando Christus in carne natus sit. S. Hilarius, IX, 1029. — Est de frutice Judæ, *ibid.*, 463. — Christi ex regio et sacerdotali genere ortus, *ibid.*, 917. — De Nativitate Domini. S. Zeno, XI, 407, 412, 415. — Quid de obstetrice sentiendum quæ fertur parturienti Virgini adfuisse, *ibid.*, 415. — Cur Lucas ad Deum putaverit generationem Christi esse referendam. S. Ambrosius, XV, 1593. — Cur Matthæus generationem Christi per Salomonem derivandam putarit, Lucas vero per Nathan, *ibid.*, 1594. — In genealogia Christi posse plures esse successiones, pauciores generationes, *ibid.*, 1608. — Quomodo Christus veri regalisque generis fuerit, si nullum ex semine Jechoniæ regnaturum Propheta prædixerit, *ibid.*, 1607. — Cur Matthæus computaverit inter majores Dominici generis peccatores plurimos, idque Lucas declinaverit, *ibid.*, 1604, 1610. — Nascens non mediocribus signis Deus probatur, *ibid.*, 1568. — Christus qua ratione in terris patrem fabrum habuerit, *ibid.*, 1589. — Honorabat Joseph et Mariam non naturæ debito, sed pietatis officio, *id.*, XIV, 973; XV, 1575, 1788. — Cur tempore pacis natus sit, *id.*, XVII, 608, 609. — Nativitatem ejus pastores ante cognoverunt quam principes, simplex rusticatio quam superba dominatio, *ibid.*, 613. — Quomodo pater Christi dicitur esse faber, *ibid.*, 616. — An indignum sit ut Dei majestas per genitales feminæ transeat egressus. Rufinus, XXI, 351. — Quibus consulibus Christus nascatur. Dexter, XXXI, 55, 56. — Christi generatio et nativitas duplex utraque mirabilis. S. Augustinus, XXXVIII, 260, 773, 1007, 1013, 1017, 1019, 1073; XXXIX, 1655, 1659, 1661, 1675, 1676. — Christi ex Virgine nativitas, *id.*, XL, 643. — Christus natus est illæsa matris virginitate, *id.*, XXXVIII, 999, 1004, 1005, 1011, 1068, 1075. — Incorrupta illius integritate, *id.*, XL, 186, 249. — Christi nativitas carnalis ideo secundum Ambrosium expers delicti quia non est de commistione sexus utriusque, *id.*, XLIV, 444, 1389. — Christi nativitas prodigiis plena, *id.*, XL, 663; XLI, 514. — Signa in Christi nativitate, *id.*, XL, 643. — Christus quo tempore natus, *id.*, XLI, 169, 608. — Quo die quo consule natus sit constabat tempore Augustini, *id.*, XXXV, 1592. — Quot anni a nativitate ejus numerabantur, *id.*, XXXIII, 911. — Christus natus est quando dies jam incipiunt crescere, *id.* XXXVII, 1735. — Christus de regia stirpe et sacerdotali, *id.*, XXXIV, 809, 1072. — Christus quomodo filius Abraham et David, *id.*, XXXVIII, 337; XLII, 468, 469; XXXV, 1742. — Christus filius David merito appellatur, etiamsi Maria ex David nullam originem duceret, *id.*, XXXIV, 1072. — Christi generationem aliter Matthæus, aliter Lucas recensuit, quare, *id.*, XL, 49; XLII, 214. — Christi generationes cur Matthæus descendens numerat, Lucas ascendens, *id.*, XXXVIII, 331. — Quare per Joseph numerantur, non per Mariam, *ibid.*, 342, 550; XLII, 470; XLIV, 810. — Christus quare de tribu Levi nasci noluit, *id.*, XL, 50. — Genealogiæ Christi cur ordo diversus in Matthæo et Luca. S. Leo Magnus, LIV, 234, 791. — In Bethlehem civitate David ortus est Christus juxta prophetias, et pannis involutus in præsepi collocatur. S. Maximus Taurin., LVII, 238. — Non fuit illi locus in diversorio, quare, *ibid.*, 246. — Ex semine Jacob, juxta prophetiam, et ex regio Davidis sanguine secundum carnem Christus natus est, *ibid.*, 264, 265. — Variæ chronologorum opiniones de tempore Christi nativitatis, *ibid.*, 481. — Cur nativitas Domini celebratur. Alcuinus, CI, 1173. — Cur in nocte natus, *ibid.*, 1175. — Ex stirpe sacerdotali et regia natus, itemque Virgo Maria. Rabanus Maurus, CVIII, 1176. — Christus cur de Juda nasci voluit, prætermissis tribus ejus fratribus. S. Paschasius Radbertus, CXX, 87. — Christus cur de desponsata nasci maluit, quam de simplice virgine, *ibid.*, 104. — Christus cur eo tempore natus, quo firma pax in omni terrarum orbe exsistebat, *ibid.*, 122. — De Christi nativitate in Germania errores. Rationes affert auctor quare nasci ut cæteri debuit Christus. Ratramnus Corb., CXXI, 83. — Per vulvam exisse Christum probat auctor, *ibid.*, 85, *et seqq.* —. In natali Christi. Atto Vercell., CXXXIV, 835. — De nativitate Domini Salvatoris. S. Odo Cluniac., CXLII, 991. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 846. — Radulphus Ardens., CLV, 1696, 1707. — Goffridus, CLVII, 237 *et seqq.* — Ivo Carnot., CLXII, 568 *et seqq.* — Nativitatis Christi locus soli David et Michææ revelatus est. Rupertus Tuit., CLXVIII, 439. — De nativitate Domini. Hildebertus Cenom., CLXXI, 581 *et seqq*; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 946. — Christi nativitas miranda. S. Bernardus, CLXXXIII, 87. — Christi nativitas dies redemptionis novæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ, *ibid.*, 91. — Nativitatis locus expenditur, *ibid.*, 112. — Nocte natus docet ostentationem fugiendam, *ibid.*, 123. — Remedia ex Christi nativitate allata, *ibid.*, 101. —. De nativitate Domini, *ibid.*, 116; CLXXXIV, 827; CLXXXV, 29 *et seqq.*; Amadeus Laus., CLXXXVIII, 1319; Ernaldus, CLXXXIX, 1615.; Aelredus CXCV, 220 *et seqq*; Adamus Scotus, CXCVIII, 200 *et seqq.*; Garnerius, CCV, 599 *et seqq.*; Petrus Bles., CCVII, 575; S. Martinus Legion., CCVIII, 65 *et seqq*; Innocentius III, CCXVII, 451 *et seqq.*

XVI. — *De circumcisione Christi.*

Christus circumcisione non egens in templo oblatus est ut circumcideretur. S. Hilarius, IX, 503. — Christi circumcisio die octavo facta, ut ejus resurrectionem significaret. S. Augustinus, XXXIII, 680. — Christus natus ex Maria Virgine circumcisionis signaculo cur dedicetur. S. Maximus Taurin., LVII, 299. — Memoria circumcisionis Christi in Ecclesia sexto sæculo antiquior probatur, *ibid.*, 255. — Cur voluit circumcidi Christus. Alcuinus, CI, 1176. — In festo Circumcisionis Christus legalia suscepit, ut nos ab eis liberaret. Hildebertus Cenom., CLXXI, 599. — Christus cur circumcidi voluerit. S. Bernardus, CLXXXIII, 153. — Circumcisus propter quod natus et passus, *ibid.*, 136. — Ut caput circumcisionem pro membris suscepit, *ibid.*, 138. — Christi circumcisio veritatem humanitatis assumptæ probat, *ibid.*, 133. — Christi humilitas in circumcisione, *ibid.*, 131. — Quid nos docet,

XVII. — *De baptismo, tentatione, jejunio Christi.*

XVIII. — *De doctrina, miraculis et virtutibus Christi.*

XIX. — *De Christi passione.*

XX. — *De Christi morte.*

XXI. — *De Christi sepultura.*

XXII. — *De Christi descensione ad inferos.*

XXIII. — *De Christi resurrectione.*

XXIV. — *De Christi ascensione, et ejus sessione ad dexteram Patris.*

CLXXI, 580, *seq.*; S. Bernardus. CLXXXIII, 309, 394, 1152.

XXV. — *De Christi gloria, potestate, variis functionibus et titulis.*

Christus exinde a passione sua regnare cœpit. Tertullianus, II, 628. — Christi regnum et nomen ubique porrigitur, *ibid.*, 611 — Ubique creditur, in omnibus gentibus regnat et adoratur, *ibid.* — Corporis Christi gloria. S. Hilarius, X, 423. — Filii hominis gloria, *id.*, X, 426. — Christus gloriam meruit, non quia cœlum condidit sed quia in forma servi effectus est, *ibid.*, 593, 594. — Gloria ejus apud Patrem quæ sit, *ibid.*, 310, 311. — Gloriæ Christi diversi gradus, *ibid.*, 426, 427. — Christi auctoritas. S. Augustinus, XLI, 589, 593, 594, 595. — Christus etiam ab iis qui in ipsum non credebant laudatus, *id.*, XXXVII, 1370. — Christum tanquam maxime sapientem pagani honorant, Deum negant, *id.*, XXXII, 636. — Christum blasphemare pagani non audebant, *id.*, XXXVII, 1213 — Prima gloria Christi fuit, ingredi tabernaculum sine macula. Cassiodorus, LXX, 103. — Christus quando gloria et honore coronatus, *ibid.*, 77. — Christus residet ad dexteram Patris non quia major Patre, sed ne minor Patre esse credatur. S. Maximus Taurin., LVII, 370. — Tenet principatum super omnia, et est dominator universæ terræ, *ibid.*, 617. — Gloria Christi resurrectio est. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 617. — Virtus Christi est gloria resurrectionis ejus, *ibid.*, 624.—Christus ante mortem gloriam fugit, post mortem cognosci voluit, *ibid*, 384. — Quomodo clarificatus et clarificandus. Alcuinus, C, 914, 915, 959. — Clarificatio Filii Dei cujusmodi. Rabanus Maurus, CXI, 910; CX, 228. — Christus gloria et honore coronatus. S. Bruno Carth., CLIII, 498, 499.— Humanitas Christi in cœlo claritas. S. Anselmus, CLVIII, 605. — Solus Jesus est in gloria Patris, *ibid.*, 611. — Christi gloriatio in sola humilitate. S. Bernardus, CLXXXII, 821. — Christus in gloria an pascatur inter lilia, *id.*, CLXXXIII, 1129. — Christus in exsilio mansuetus et amabilis, in judicio justus et terribilis, in regno gloriosus et admirabilis, *ibid.*, 148. — Deus judicandi potestatem dedit Filio ut homini, et quare, *ibid*, 1136. — Orbis universus Christi Dominium jure creationis, merito redemptionis, et dono Patris, *ibid.*, 758. Glorificatio ad Jordanem, in monte Thabor, et in cœlis, *ibid.*, 1152.—Christus ut homo major angelis, *ibid.*, 1138. — Ejus gloriam plures quam crucem desiderant, *ibid.*, 873.

Christi proprium officium fuit cognitionem Dei afferre. S. Hilarius, IX, 1046.— Prædicare Patrem, et illius voluntatem explere, *ibid*, 806. — Maximum opus fuit Patrem nobis manifestare ut Patrem, non ut sui creatorem, *id.*; X, 90 — Quomodo Christus interpellet pro nobis. S. Ambrosius, XVII, 129. — Christus orat pro nobis ut sacerdos noster; orat in nobis, ut caput nostrum; oratur a nobis, ut Deus noster. S. Augustinus, XXXVII, 1081.— Christus qui interpellet pro nobis apud Patrem. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 238. — Orat Christus pro Ecclesia, LXXIX, 602. — Orat caput pro membris, Christus pro Ecclesia, *ibid.*, 612. — Quomodo interpellat. S. Bruno Carthus., CLIII, 76. — *Christus Pontifex*. Christus Pontifex Dei Patris. Tertullianus, II, 447. — Proprius et legitimus Dei antistes, *ibid.*, 495. — Sacrificiorum æternorum antistes, *ibid.*, 609. — Christus Jesus in ipso nominis sacramento verus et summus sacerdos Patris, *ibid.*, 330. — Christus sacerdos Dei summi. S. Cyprianus, IV, 376, 383. — De Jesu sacerdotio a prophetis prædicto. Lactantius, VI, 487. — Christus æternus rex et sacerdos, etiam in carnali ortu utriusque generis gloriam obtinet. S. Hilarius, IX, 919. — Christus princeps sacerdotum. S. Ambrosius, XVI, 671. — Sacerdos est novus, *ibid.*, 1141. —Non exegit sed accepit sacerdotium, *ibid.*, 1202.—Christi sacerdotium figuravit Melchisedech. S. Augustinus, XXXIII, 769. — Christi sacerdotium et regnum prænuntiatum in Samuele et Davide, *id.*, XLII, 271. — Christus sacerdos quo Deum placamus, *id.*, XLI, 280. — Christus et in homine et secundum hominem quem suscepit sacerdos et sacrificium, *ibid.*, 298, 513. — Christus solus princeps sacerdotum qui non habuit necessitatem sacrificium offerre pro suis peccatis, *id.*, XLIV, 162. — Christus ad dexteram Patris sacerdos noster, *id.*, XLIII, 59. — Christus sacerdos et victima propitiator et propitiatio. S. Prosper Aquit., LI, 381. — Christus, simul victima et sacerdos, novo populo novum sacerdotium novumque sacrificium initiavit. S. Maximus Taurin., LVII, 595. — Christus jure sacerdos quia circumdatus infirmitate, natura scilicet humana. Eugyppius, LXV, 294. — Christus orat quia sacerdos, *ibid.*, 759. — Christi sacerdotium novum exclusit vetus. S. Gregorius Magnus, LXXIX, 105, 106. — Christus propheta et sacerdos. Alcuinus, CI, 1128, 1129. — Christus est verus Pontifex et Apostolus nostræ confessionis. Isidorus Mercator, CXXX, 298. — Sacerdotium Christi manet in æternum. S. Bruno Carth., CLIII, 538.

Christus Rex. Christus solus novus rex novorum ævorum. Tertullianus, II, 518. — Christus a passione sua regnare cœpit, *ibid.*, 628. — Christi regnum et nomen ubique porrigitur, *ibid.*, 611. —Christus rex in æternum. S. Cyprianus, IV, 720. — Princeps appellatur a prophetis. Lactantius VI, 452. Datum est ei regnum et honor et imperium, et omnes populi, tribus, linguæ servient ei, *ibid* 482. — De regno ejus terreno, Lactantii error, VI, 465, 808, 1013. — Christus rex. S. Hilarius, IX, 311, 275, 276. — Christi temporale regnum quid sit. S. Zeno, XI, 405. — Quodnam sit regnum quod Christus accepit a Patre et Patri tradidit. S. Ambrosius, XVI, 677, 678.— Verus rex pacis, verus rex justitiæ, *ibid.*, 1202. — Christus rex civitatis ad quam tendimus S. Augustinus, XL, 1101. — In Christi regno conregnabimus Christo, sed nos per adoptionem, ille per potestatem, nos gratia, ille natura, XVI, 812, 813. — Christi regnum æternum. Rufinus, XXI, 370. — Christi regnum aliter et aliter dictum S. Augustinus, XL, 76, 77, 78. — Christi regnum per omnes gentes quomodo propagatum, *id.*, XXXVI, 90. — Christo omnis creatura subjecta Cassiodorus, LIX, 75. — Rex in æternum, *ibid.*, 437, 438. — Rex omnipotens, *ibid*, 672 — Rex a Patre constitutus, *ibid.*, 38. — Cur rex, *ibid*, 530. — Christus in hoc mundo rex specialiter ingressus est, *ibid.*, 471. — Christus in cœlis regnans electos ad se colligit. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 631. — Christus in cœlis regnans quomodo simul stet et sedeat, LXXVI, 1216, 1217. — Rex Israel quo sensu. Alcuinus, C, 910. — Christus rex, regnum ejus quale, *id.*, C, 976. — Non venit Christus regnum tollere, sed dare, *ibid.* — Christi et Salomonis regnum quale. Rabanus Maurus, CIX, 414, 480. — Christi regnum, cadente Synagoga, hoc est Judæorum dominatione, stabilitum fuit. S. Bruno Signiens., CLXIV, 602, 688. — Christus rex in gloria S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 102, 105. — — Christus quomodo regnat in domo Jacob in æternum, *id.*, CLXXXIII, 79.

Christus mediator. — Christus mediator inter nos et Patrem. S. Cyprianus, IV, 704. — Quomodo Christus venire debuit ut Dei et hominum mediator esset. Lactantius, VI, 524. — Medius inter Deum et hominem, *ibid.*, 972.— Christus qui mediator. S. Hilarius, IX, 988; X. 218, 285, 414. — Christus unus mediator Dei et hominum S. Augustinus, XXXII, 601; XXXVI, 216; XXXVII, 1159, 1741; XXXVIII, 310, 503, 680, 1332. — Ad hanc meditationem quid requiritur, *id.*, XLI, 268, 271. — Christus mediator non quia Deus, sed quia homo, XXXV, 1842. — Christi mediatoris gratia commendatur, *ibid.*, 1843. — Mediatio Christi necessaria fuit, *id.*, XXXIV, 1070. — Christus mediator Dei et hominum, inter divina et humana nos temperans, etc. S. Paulinus Nolanus, LXI, 202. — Christus mediator pro hominibus apud Deum. Vigilius Taps., LXVII, 144, 145, 146. — Quomodo Dei et hominum mediator, *ibid.*, 594, 595. — Christus mediator hominum propter unionem naturarum. S. Fulgentius Rusp., LXV, 238. — Christus est mediator Dei et hominum. S. Gregorius Magnus, LXXV, 613; LXXVI, 257. — Justorum in utroque Testamento fides una in Mediatorem, *ibid.*, 977, 985. — Job mediatorem desiderat petens libertatem a peccato, LXXV, 836, 880. — Christus mediator. V. Beda, XCII, 885; XCIV, 121; Haymo Halberst., CXVII, 683. — Christus mediator Dei et hominum vocatur, *id.*, CXVIII, 329, 330; S. Bruno Carthus., CLIII, 456, 457. — Christus incarnatus ut mediator Deum inter et homines esset homo. Lanfrancus, CL, 273.

Advocatus. — Christus advocatus noster. S. Cyprianus, IV, 213; S. Ambrosius, XVI, 1141; S. August., XXXVIII, 1062, 1370 — Christus advocatus tantum pro iis qui in eum credunt, *id.*, XL, 253. — Christus advocatus est. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 853.

Medicus. — Christus medicus noster. S. Augustinus, XXXV; 1397, 2054; XXXVIII, 1370; Magnus medicus *id.*, 945. — Christus Samaritanus homini sauciato subveniens, *id.*, 953. — Christus medicus qui poculum prior ægro bibit, *id.*, 542, 781.

Magister. — Christus magister verus. S. Augustinus, XL, 678. — Christus vere magister bonus, quia Deus, XXXII, 855.— Bonus magister, docens quod expedit scire, XXXVIII, 1221. — Tota vita Christi disciplina morum fuit, qua edocemur quæ appetenda, quæ fugienda, *id.*, XXXIV, 135.

Sponsus Ecclesiæ caput, etc. — Christus sponsus virginis Ecclesiæ. S. Hieronymus, XXIV, 697; S. Augustinus, XXXIV, 820. — Caput Ecclesiæ. S. Ambrosius, XVI, 685. — Lapis angularis. S. Hieronymus, XXVI, 476. — Chri-

XXVI. — *Christi satisfactio et meritum.*

XXVII.—*Errores varii circa personam Christi.*

XXVIII.— *De officiis nostris erga J. C*

LXVII.

INDEX DE REDEMPTIONIS MYSTERIO.

NOTA. — Index iste, cum sit idem ac præcedens de Christo, hic tantum memoratur, et quoad materias et explanationes SS. Patrum lector adeat præsertim articulos XIX, XX, et seqq.

LXVIII.

INDEX NOMINUM OMNIUM

QUIBUS SS. PATRES CHRISTUM DESIGNARUNT IN SCRIPTIS,

ORDINE VERBORUM DIGESTUS ALPHABETICO.

Christus a SS. Patribus dicitur :

LXIX.

INDEX DE NOMINE JESU,

ET DE EJUS EXCELLENTIA, VIRTUTE, ET DE MIRACULIS ILLO INVOCATO PATRATIS,

ORDINE DISPOSITUS ANALOGICO.

MONITUM.

In hoc Indice tractatur : — I. De Jesu nominis origine. — II. De Jesu nominis significatione. — III. De Jesu nominis excellentia et virtute. — IV, De miraculis in virtute hujus nominis patratis. — V. De usu hujus nominis et de honore ei reddito. — VI. De necessitate illud invocandi. — VII, de variis opusculis de nomine Jesu tractantibus.

De nomine Jesu.

I. *De Jesu nominis origine.*—Nomen Jesu, ante ipsius adventum in Israel populo, quasi in vase aliquo, Judæorum mentibus claudebatur : S. Ambrosius, XVI, 727. — Jesus hoc nomine vocatus est in die circumcisionis suæ, quare: Beda Ven., XCIV, 56.—Deus dedit Jesu nomen, quod est, etc. : Elipandus, XCVI, 877.—Nomen Jesu ab angelo Virgini prænuntiatum est, *et vocabis nomen ejus Jesum.* Alcuin., CI, 151.—Si quis autem quærat, quando ejus nomen ab angelo, antequam in utero conciperetur, vocatum sit, tunc sine dubio, quando ait angelus ad Mariam : « Ave, etc. » : Haymo Halberstat., CXVIII, 93. — Nec solum hoc sanctissimum nomen antequam in utero conciperetur ab angelo vocatum est, sed etiam longe antea patriarchis et prophetis prædictum, quod Filius Dei homo factus hoc nomine vocaretur, *ibid.*—Ante solem permanet nomen ejus: S. Fulbert. Carnot., CXLI, 332. — Vocabulum Jesu quod non prius ab hominibus decuit efferri in mundum, sed a quadam sublimiori excellentiorique natura. S. Petr. Dam., CXLIV, 852. — Omnes quippe prophetæ nomen istud aut nescierunt, aut penitus tacuerunt, et reservata est prærogativæ dignitas archangelo Gabrieli, qui sancto ore sanctissimæ Virgini illud primum evolvit. *ibid.* — Quo nomine vocatus est ab angelo priusquam in utero conciperetur. S. Bernard., CLXXXIII, 133.—Hoc ei nomen est ab æterno. *ibid.*, 136. — Innatum est ei nomen hoc, non inditum ab humana, vel angelica creatura. *ibid.* — Non prius ab hominibus decuit efferri in mundum sed a quadam sublimiori natura. *id.*, CLXXXIV, 832.—Quod nomen ab angelo fuit impositum Dei Filio, eo quod, etc. : Petr. Lombard., CXCI, 1304.

II. *De Jesu nominis significatione.*—Hujus nominis effusio abundantem quamdam exuberantiam gratiarum bonorumque cœlestium significat largitatem. S. Ambros., XVI, 727.—Jesus Hebraice, Σωτήρ Græce, Salvator Latine : S. Aug., XLII, 1025.—Jesus interpretatur Salvator, sive Salutaris, *id.*, XXXVIII, 944, 1334, 1370; XLI, 333, 785; S. Gregor. Magn., LXXVI, 793, 866, 940, 1040, 1064, 1171, 1208 —Nomen Jesu, nomen triumphi : S. Petr. Chrysol., LII, 367.—Jesus Hebraica lingua dicitur, Salvator dicitur hoc Latina, *ibid.*; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 1286; Paul. Diac., XCV, 1165; Beda Ven., XCII, 1; XCIV, 54; S. Beat., XCVI, 911; Alcuin., CI, 177; Haymo, CXVIII, 33; S. Pasch., CXX, 112; Humbert. card., CXLIII, 1153; S. Anselm. Cant., CLVIII, 627, 639, 725; S. Bruno episc., CLXIV, 777, 778; S. Bernard., CLXXXIII, 88; Petr. Lombard., CXCI, 1304; Garner., CXCIII, 250; Helinand., CCXII, 336; Innocent. III, CCXVII, 577.

III. *De Jesu nominis excellentia et virtute.*—Torquetur

terminantur omnes preces et sacramenta Ecclesiæ : Gelas. papa, LXXIV, 1055 *et seq.* — Nomen Jesu benedicitur : S. Elig. Noviom., LXXXVII, 590. — Nomen Jesu omnes cœlicolæ, medii, inferi genu flexo audiunt : S. Paul. Nolan., LXI, 742. — In nomine Jesu tota deitatis majestas adoratur : Alcuin., CI, 177. — Omnes qui commorantur in cœlis vel in terris vel qui in profundo tenentur inferni, huic prosternunt nomini, hoc adorant, *ibid.* — In nomine Jesu apostoli fecerunt omnia sua miracula, *ibid.*, 178. — In nomine Jesu omne genu in cœlo, in terra et in inferno flectitur. Raban. Maur., CXI, 1485. — Omnes conclamabant benedictum Jesu nomen, in quo videbant fieri innumera miracula : Ademar., CXLI, 118. — Probationes per aquam, ignitos vomeres, etc., per invocationem sanctissimi nominis Jesu ad manifestandum judicium Dei : Richerius, CXXXVIII, 1127 *et seq.* — In nomine Jesu petendum est quod petitur ut gaudium petentis sit plenum : Radulph. Ardens., CLV, 1895. — Ut adorent eum omnes angeli Dei, et in nomine ejus omne genu flectatur : S. Anselm. Cant., CLVIII, 749. — Effusum nomen Jesu Christi, quod non solum cœlos terrasque perfudit, sed aspersit et inferos, adeo ut in nomine Jesu omne genu flectatur, etc. : S. Bernardus, CLXXIII, 845. — Jesus nomine suo loquitur et infirmos curat : Petr. Com., CXCVIII, 1566, 1693, 1700. — Nomen Jesu flexis genibus, res omnis adorat : Joann. Saresber. CXCIX, 980.

VI. *De necessitate nomen Jesu invocandi.* — Sine invocatione Domini Christi nemo vivit apud Deum : S. Ambros., XVII, 144. — De his qui invocant nomen Domini et qui salvantur quidem in nomine Jesu Christi : S. Hieronymus. XXVI, 260. — Non dubitandum est quod præter nomen Jesu non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo nos oporteat salvos fieri : S. Leo Mag., LIV, 234. — Qui non credit in nomine unigeniti Filii Dei jam judicatus est : Victor. Vitens., LVIII, 223. — Jesu nomen est salutis professio : Cassiodor., LXX, 180. — Nemo salvari potest nisi per virtutem nominis Jesu : Bruno episcop., CLXIV, 1015. — Jesu nomen effusum in omnes gentes, et quicunque illud invocaverit, salvus erit : S. Bernardus, CLXXIII, 845. — Dominus Jesus dives in omnes, largitur super omnes qui invocant nomen ejus : S. Gaudentius, CXLIII, 907.

VII. *De variis opusculis de Jesu nomine tractantibus.* — De nomine Jesu carmina : S. Damas. papa, XIII, 377. — Poema de nomine Jesu : S. Paulin. Nolan., LXI, 741. — Versus de tempestate sedata invocato nomine Jesu : Ausonius, LXI, 1079. — Sermo XV S. Bernardi, *id.*, CLXXIII, 845. — Jubilus rhythmicus de nomine Jesu : S. Bernard., CLXXXIV, 1317 *et seq.*

LXX.

INDEX DE SPIRITU SANCTO.

DE ILLIUS DIVINITATE, ATTRIBUTIS, DONIS, OPERATIONIBUS,

ORDINE REFERENS ANALOGICO VARIAS DE ISTIS PATRUM SENTENTIAS.

—

MONITUM.

In hoc Indice tractamus vicissim : I, de divinitate Spiritus sancti ; II, de illius processione et missione : III, de variis attributis ; IV, de nominibus et figuris quibus apparuit ; V, de diversis donis et operationibus ; VI, referimus errores circa Spiritum sanctum ; et VII, indicamus libros de Spiritu sancto tractantes.

I. — *De divinitate Spiritus sancti.*

Spiritus sanctus tertia est persona SS. Trinitatis. Tertullianus, II, 163. — Tertium nomen Divinitatis, et tertius gradus majestatis, *ibid.*, 196. — Ejusdem est cum Patre et Filio naturæ, *ibid.* — Spiritus sanctus habens unam substantiam, virtutem, deitatem, majestatem voluntatemque Patris et Filii. S. Zeno, XI, 428. — Spiritus sancti divinitatem impugnantes refelluntur, *ibid.*, 17, adn. 52. — Sic est Spiritus Dei, ut sit ejusdem substantiæ cum Patre et Filio. Faustinus presbyter, XIII, 77. — Unde apertissimum est Spiritum sanctum non esse creaturam, *ibid.*, 78. — Quod etiam per hoc ipsum Deus probatur Spiritus sanctus, per quod ostenditur non esse creatura, *ibid.*, 79. — Ubi operatio aliqua divina, aut Patris, aut Filii, aut Spiritus designatur, non solum ad sanctum Spiritum, sed etiam ad Patrem refertur et Filium. S. Ambrosius, XVI, 712. — Quis ergo audeat dicere creatam Spiritus sancti esse substantiam. *ibid.*, 726. — Quis igitur de divinitate sancti Spiritus dubitet, cum ubi Spiritus gratia sit, ibi species divinitatis appareat, *ibid.*, 738. — Spiritum sanctum a Patris divinitate non separandum, *ibid.*, 748. — Spiritus sancti divinitas inde probatur, quod templum habeat, *ibid.*, 798. — Spiritus sancti divinitas ex ejus missione probatur, *ibid.*, 752. — Spiritus sanctus omnia probatur habere, quæ Deus habet, nempe divinitatem, etc., *ibid.*, 810. — Objectio hæreticorum contra divinitatem Spiritus sancti ex verbis Amos prophetæ de flatu ventorum desumpta, solvitur, *ibid.*, 753. — Objectio hæreticorum contra divinitatem Spiritus sancti, petita ex verbis Apostoli : ex quo omnia... per quem omnia, solvitur, *ibid.*, 761. — Spiritus sanctus Deus esse probatur. *id.*, XVII, 200, 201, 1010. — Deficiet mihi pagina, deficiet tempus, si cuncta quæ ad probandum divinitatem Spiritus sancti scripta sunt, *ibid.*, 1011. — Si Spiritus sanctus Deus sit. Zacchæus Christ., XX, 1110. — Contra Sabellianos, qui Spiritum sanctum negant Deum, *ibid.*, 1153. — Ejusdem naturæ Spiritum esse cum Filio, et cum Patre. S. Hieronym., XXIII, 121. Spiritus sancti divinitas adstruitur. S. Augustin., XXXIII, 1046. — Spiritum sanctum Deum esse monstravit Petrus, *id.*, XXXIV, 616. — Spiritus sanctus verus Deus Patri ac Filio æqualis, *id.*, XLII, 788, 827, 828, 927. — Spiritus sanctus Patri et Filio consubstantialis et coæternus, *id.*, XXXV, 1826 ; XLII, 928. — Divinitas Spiritus sancti probatur. S. Maximus Taurin., LVII, 629, 631, 637. — Spiritus sanctus est Patri et Filio consubstantialis. Victor Vitens., LVIII, 225. — Objectio Macedonii, qua impie Spiritum sanctum excellentiorem asserit creaturam. Paschasius diaconus, LXII, 27. — Deus Spiritus sanctus. S. Fulgentius Rusp., LXV, 499. — Spiritus sanctus Deus est. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 824. — Si me interrogaveris quid est Spiritus sanctus? ego dicam : Deus et Dominus. Venantius Fort., LXXXVIII, 588. — Spiritus namque sanctus verus Deus, vere et proprie Spiritus sanctus est. S. Paulinus Aquil., XCIX, 293. — Spiritus sanctus, etsi Paracletus, id est advocatus, tamen est Deus, *ibid.*, 377. — Spiritus sanctus Deus in natura exsistens. Theodulfus Aurel., CV, 243. — Teneamus Patrem et Filium, et Spiritum sanctum esse naturaliter Deum, *ibid.*, 257. — Cur Spiritus sanctus prædicatur Deus. Rabanus Maurus, CXI, 23. — Omnis Scriptura Veteris ac Novi Testamenti divinitus inspirata, hoc insinuat quod Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, unus sit Deus, *ibid.*, 26. — An ignoras quia Pater unus Deus est, et Filius unus Deus est, et Spiritus unus Deus est? Æneas Parisiens., CXXI, 691. — Spiritus sanctus est Deus. S. Anselmus Cant., CLVIII, 289. — Quod Spiritus sanctus Patri et Filio consubstantialis Deus ac Dominus sit. Rupertus Tuit., CLXVII, 1573. — Spiritus sancti divinitas probatur, *id.*, CCIII, 753.

II. — *De processione Spiritus sancti, et ejus missione.*

Hoc mihi et in tertium gradum dictum sit, quia Spiritum non aliunde puto, quam a Patre per Filium. Tertullianus, II. 159. — Spiritus sancti processio. S. Hilarius, X, 250 — An id ipsum sit a Filio accipere quod a Patre procedere, *ibid.*, 251. — Non in incerto reliquit Dominus a quo sit, *ibid.*, 230. — Libertas relinquitur intelligentiæ utrum ex Patre, an ex Filio sit, *ibid.* — Etsi non sensu, tamen conscientia tenemus quod Spiritus Dei sit ex Patre per Filium, *ibid.*, 470. — Spiritus sanctus non est creatus, *ibid.*, 468. — Non genitus, *ibid.*, 469. — Non sumpsit de creaturis Spiritus sanctus, *ibid.*, 340. —Sed de Patris et Filii rebus, *ibid.* — Ex Patre et Filio accipit, *ibid.*, 656. — Alter in altero exsultat cum Spiritus sancti plenitudine una originali coæternitate renitens. S. Zeno, XI, 392. — Filius a Patre procedit, et Spiritus ab ipso procedit. S. Ambrosius, XIV, 1170. — Quæ Filius accepit a Patre per unitatem naturæ, ex ipso per eamdem unitatem accepit et Spiritus S. *id.*, XVI, 774.— Spiritus sanctus a Patre et Filio non ex tempore sed ab æterno inseparabiliter procedit, *id.*, XVII, 675, 947, 1015. — Spiritus sanctus de Patre procedens Deus. S Augustinus, XXXVIII, 1071; XL, 258, 634, 684; XLII, 697, 703, 722, 742, 752, 790; XLIII, 378. — Spiritus sanctus non a Patre et Filio factus est, sed procedit, *id.*, XXXIII, 749. — Utrum a Filio procedat Spiritus sanctus, *id.*, XXXV, 1888, 1889. — Spiritus sanctus a Filio cur procedit, *id*, XLII, 902. — Spiritus sanctus cur procedere dicitur, non vero nasci, *ibid.*, 770. — Spiritus sancti processio a Patre et Filio est sine tempore, nec amborum Filius dici potest, *ibid.*, 1094. — Spiritus sanctus a Patre et Filio procedit utrique æqualis. S. Augustinus, XL, 648. — Spiritus sanctus cur non sit genitus et quomodo a Patre ac Filio procedat, *id.*, XLII, 1092. — Spiritus sanctus de Patre et Filio procedit. S. Fulgentius Rusp., LXV, 696. — Spiritus sanctus sic procedit a Filio, sicut procedit a Patre, *ibid.*, 418. — Proprium est Spiritus sancti quod de genitore genitoque procedit, *ibid.*, 575. — A Patre et Filio procedit Spiritus sanctus. Cassiodorus, LXX, 23. — Spiritus sanctus a Filio procedit. S. Gregorius Magnus, LXXV, 541. — A Patre et Filio. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 534, 1198. — Quod Spiritus sanctus Deus est ex Patre Filioque procedens. S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 134. — Quod Spiritus sanctus nec genitus dicitur nec ingenitus, sed procedens tantum, *ibid.*, 135. — Quid interest inter nascentem Filium et procedentem Spiritum sanctum, *ibid.* — Spiritus sanctus a Patre et Filio æqualiter procedit. Alcuinus, C, 844. — Multa testimonia SS. Patrum de processione Spiritus sancti referuntur. Theodulfus Aurel., CV, 239 *et seqq.* — Spiritus sanctus unde procedat. Rabanus Maurus, CXI, 23. — Ratherius Veron., CXXXVI, 223, 247; S. Petrus Damianus, CXLV, 636. — De processione Spiritus sancti contra Græcos. S. Anselmus Cant., CLVIII, 285 *et seqq.* — Spiritus sancti processio a Patre Filioque affirmatur. S. Bruno Ast., CLXIV, 359. — Rupertus Tuit., CLXIX, 14 *et seqq.* —Hildebertus Cenom., CLXXI, 590, 591, 1078. — Spiritus sancti duplex processio. S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 323. — Spiritus sancti processionem a Filio Græci negant et refutantur. S. Petrus Pictav., CCXI, 914. — Spiritus sancti processio a Patre et Filio, *id.*, CCXIII, 754. — Spiritus sanctus non est innascibilis, siquidem missus est a Filio. S. Hilarius, X, 519. — Cur dicatur mitti a Patre, cum a Filio mittatur, *ibid.* — Spiritus sanctus missus est ut credentes instrueret, doceret, sanctificaret, *ibid.*, 489. — Spiritus datus et missus, sicut Filius; atque in hoc utique unitatem divinitatis habent. S. Ambrosius, XVI, 778.— Spiritus sanctus propter societatem unitatemque naturæ a Filio mittitur, *id.*, XVII, 520. — Spiritus sanctus a Patre et Filio missus. S. Augustinus, XLII, 686, 697. — Spiritui sancto quid sit mitti, *ibid.*, 908. — Spiritus sancti missio quomodo intelligenda, *ibid*, 880. — Spiritus sanctus quando missus, *ibid.*, 179. — Spiritus sanctus missus ut impleretur Lex, *id*, XXXVIII, 1239, 1249. — Sicut lex data est quinquagesimo die ab occisione agni, sic Spiritus sanctus venit die quinquagesimo a passione Christi. *id.*, XXXVII, 1167. — Spiritus sanctus cur decimo post ascensionem die venerit, *id.*, XXXVIII, 1239. — Ab utroque, scilicet a Patre et Filio missus dicitur. S. Maximus Taurin., LVII, 610; S. Fulgentius Rusp., LXV, 783. — Hildebertus Cenom., CLXXI, 590, 591. — De missione Spiritus sancti, quæ fit duobus modis, visibiliter et invisibiliter Petrus Lombardus, CXCII, 562, 564, 566.

III. — *De variis attributis Spiritus sancti.*

Natura propria Spiritus sancti sanctitas est. Tertullianus, II, 935. — Spiritum sanctum sempiternum esse probatur. S Ambrosius, XVI, 728. — Spiritum sanctum esse omnipotentem probatur ex Scriptura, *ibid*, 846. — Sicut Pater et Filius, ita etiam Spiritus sanctus immaculatus et omnipotens est, *ibid.*, 815. — Spiritus sanctus sicut Pater et Filius creator est omnium, *ibid.*, 749, 755. — Spiritus sanctus bonus est, fons principiumque bonitatis, *ibid.*, 720 *et seqq.* — Spiritus sanctus unus est, qui efferbuit in prophetis, insufflatus est apostolis, etc., *ibid.*, 717, 718. — Spiritus sanctus verus Deus Patri ac Filio æqualis. S. Augustinus, XLII, 788, 827, 828, 927. — Spiritus sanctus Patri et Filio consubstantialis et coæternus, *id.*, XXXV, 1826; XLII, 928. — Spiritus sanctus creator cum Patre et Filio, *id.*, XLII, 785. — Spiritus sanctus est creator. Cassiodorus, LXX, 739. — Immensus Spiritus sanctus. S. Fulgentius Rusp., LXV, 263, 786.

IV. — *De variis nominibus Spiritus sancti et figuris quibus apparuit.*

Natura Spiritus sancti declarata est per animal simplicitatis et innocentiæ. Tertullianus, I, 1208. — Vicarius est Domini, *id.*, II, 809. — Cur in specie columbæ venit Spiritus sanctus. S. Cyprianus, IV, 506. — Spiritus sanctus frequenter apparuit in igne, *ibid.*, 776. — Spiritus sanctus descendit in specie columbæ; ut et sapientiæ testimonium ferret, et sacramentum lavacri spiritalis impleret. S. Ambrosius, XVI, 769 *et seqq.* — Non solum lux, sed etiam ignis est Spiritus sanctus, *ibid.*, 737. — Spiritus sanctus est aqua viva, *ibid.*, 739. — Non solum aqua, sed etiam flumen dictus est, *ibid.* — Spiritus sanctus est fluvius de sede Dei procedens, quem bibit, qui credit in Christum, *ibid.*, 812. — Oleum lætitiæ Spiritus sanctus est, *ibid.*, 728. — Spiritus sanctus quare quasi columba descendit, *ibid.*, 427, 428. — Spiritus sanctus cur digitus Dei appellatus sit, *ibid.*, 779. — S. Augustinus, XXXIV, 604, 620, 1118; XXXVI, 111; XXXVII, 1167; XXXVIII, 74, 812, 857; XL, 335, 336; XLI, 522; XLII, 731. — Spiritus sanctus in columbæ specie venit, *id.*, XXXV, 2035. — Quare Spiritus sanctus in columba apparuit, et Filius Dei in homine, *id.*, XL, 25. — Quare in specie columbæ super Christum apparuit, et in igne super discipulos, *id.*, XXXV, 1426. — Spiritus sanctus dicitur Dei donum, munus, ignis, amor, charitas, pax, gratia, requies nostra, locus noster, *id.*, XXXII, 848, 1077; XXXIV, 171. — Spiritus sanctus donum Dei, *id.*, XXXV, 1514; XL, 231; XLII, 1083. — Spiritus sanctus magnum flumen, *id.*, XXXVII, 1187. — Spiritus sanctus ostiarius, *id.*, XXXV, 1729. — Rex, *id.*, XLII, 792.— Spiritus sanctus per columbam significatur. S. Gregorius Magnus, LXXV, 529; LXXVI, 1223, 1224, 1293. — Et per ignem, *id.*, LXXV, 529; LXXVI, 800, 824, 1223. —Et per aquam, *id.*, LXXV, 989; LXXVI, 100. — Spiritus sanctus dicitur spiritus vehemens, *id.*, LXXV, 718. — Sonus oris Dei, *id.*, LXXVI, 419. — Spiritus sapientiæ mobilis, *id.*, LXXVI, 490. — Digitus Dei, *ibid.*, 894. — Paracletus, id est advocatus et consolator, *ibid.*, 1221. — Spiritus sanctus, cur sub specie columbæ et ignis videri voluerit, *id.*, LXXV, 529; LXXVI, 417, 800, 824, 1223, 1244. — Quod Spiritus sanctus ex opere angelus dicatur. S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 135. — Quod Spiritus sanctus Paracletus vocetur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus septiformis dictus, *ibid.*, 136. — Quod Spiritus sanctus donum dicitur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus charitas et gratia nuncupetur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus Dei digitus dicatur, *ibid.*, 137. — Quare Spiritus sanctus in columba specie venisse testatur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus ignis nomine appellatur, *ibid.* — Quare Spiritus sanctus aquæ nomine dicatur, *ibid.* — Spiritus sanctus flumen dicitur S. Bruno Carthus., CLII, 836. — Auster, *ibid.*, 1327. — Misericordia Patris et Filii, *ibid.*, 1270. — Spiritus sanctus significatur per columbam emissam ex arca Noe. Rupertus Tuit., CLXVII, 347. — Spiritus sanctus significatur per rorem, *ibid.*, 665. — Spiritus sanctus significatur per fluvium igneum, *ibid.*, 1515. — Spiritus sanctus significatur per ventum urentem. Rupertus Tuitiens., CLXVIII, 197. — Spiritus sanctus significatur per lampadem cum septem lucernis, *ibid.*, 727. — Spiritus sancti symbolum, columba. S. Bernardus, CLXXXIII, 1001. — Spiritus sanctus Patris et Filii osculum, *ibid.*, 810, 812

V. — *De variis donis Spiritus sancti et ejus operationibus.*

Spiritus sancti dona. S. Hilarius, X. 258.— Ea neque emere licet neque vendere, *id.*, IX, 1037.—Hujus doni

virtute diabolus expellitur, et infirmitates curantur, *ibid.*, 967.—Spiritus sancti donum maxime necessarium *id.*, X, 74. — Spiritus sancti donum per impositionem manus et precationem gentibus largiendum, *ibid.*, 1024. Qualiter septem dona ejus unicuique fidelium conveniant. S. Ambrosius, XVII, 798. — Spiritus sancti beneficia quæ sint. S. Augustinus, XLII, 704, 717. — Spiritus sancti dona septem Spiritus Dei dicuntur, propter operationem septenariam unius ejusdemque Spiritus. *id.*, XXXVII, 1960.—Spiritus sancti dona quare diversa, *id.*, XXXIII, 839. — Spiritus sancti dona sideribus comparantur, *id.*, XXXII, 842.—Stellæ dicuntur, *id.*, XXXVII, 1160 —Cum sit unus et idem Spiritus sanctus, propter diversas operationes dissimiliter appellatur, *id.*, XXXIV, 615. — Septem Spiritus sancti dona. S. Leo Magnus, LIV, 409. — Spiritus sancti dona, id est linguæ, prophetia, sacramentorum scientia, fides, etc. S. Fulgentius Rusp., LXV, 546. — Dona Spiritus sancti in nobis augeri vel minui possunt, non ipse Spiritus, *ibid.*, 186. — Rivi olei sunt dona Spiritus sancti. S. Gregorius Magnus, LXXVI, 115.—Digitis Dei dona Spiritus sancti significantur, *ibid.*, 893, 894.—Spiritus sancti dona enumerantur, *ibid.*, 1224, 1225.—Dona quædam Spiritus sancti ad salutem sunt necessaria, *id.*, LXXV, 598. — Quædam sunt ad aliorum utilitatem, *ibid.* — Per septiformem Spiritus sancti gratiam, aditus nobis vitæ cœlestis aperitur, *id.*, LXXVI, 1016. — Septem dona Spiritus sancti in oratione Dominica petuntur, eorum enumeratio. S. Anselmus Cant., CLVIII, 596, 597. — Septem sunt dona Spiritus sancti, scilicet sapientia, consilium, intellectus, fortitudo, scientia, pietas, Deique timor, quæ septem spiritibus immundis opponuntur. S. Bruno Sign., CLXV, 185. — Timoris Domini Spiritus ex judicio Dei inter luces ac tenebras cognoscitur. Rupertus Tuit., CLXIX, 185. — Spiritus fortitudinis ex creatione solis et lunæ agnoscitur, *ibid.*, 184.—Spiritus consilii in creatione piscium aviumque et reptilium, *ibid.*, 185. — Sapientiæ ex requie diei septimi cognoscitur, *ibid.* — Multa sunt in Scripturis consonantia sanctum septiformem Spiritum, *ibid.*, 182. — Septem dona Spiritus sancti, *ibid.*, 1161 *et seqq* —Spiritus pietatis, beati sunt mites. Rupertus Tuit., CLXX, 222. — Spiritus scientiæ facit hominem lugere, et seipsum, et alios peccatores, *ibid.*, 224.—Quid dat Spiritus fortitudinis, *ibid.*, 226.— Spiritus consilii misericordes facit, *ibid.*, 229.—Spiritus intellectus oculum purgat, ut Deum videat, *ibid.*, 231. —Spiritus sapientiæ pacificos facit, *ibid.*, 234. — Tria Spiritus sancti dona, pignus salutis, robur vitæ, scientiæ lumen. S. Bernardus, CLXXXIII, 328. —Dona septem, *ibid.*, 755. — Septem Christi apparitionibus applicata, *ibid.*, 292, 755. — In donis Spiritus sancti cavendum duplex periculum, *ibid.*, 706. — Spiritus septiformis adversus septem peccati vitia, *ibid.*, 574. — De donis Spiritus sancti libellus. Ernaldus abbas., CLXXXIX, 1590. — Quod aliqui dicunt ipsum Spiritum sanctum non dari, sed dona ejus. Petrus Lombardus, CXCII, 557. Spiritus sancti dona multiplicia. Alanus de Insulis, CCX, 219 *et seqq.* — Spiritus sancti operationes recensentur. Novatianus, III, 943. — Spiritus divinus auctor est omnis sermonis prophetici. S. Hilarius, IX, 792. — Loquitur in prophetis, *ibid.*, X, 454. — Quam diversis modis loquatur, *ibid.*, 86 *et seqq.* — Spiritus sancti officium in nobis, *ibid.*, 75. — Spiritus sanctus Deum interpellat pro iis qui vovent Deo, quæ Ecclesia probat, *id.*, IX, 414. — Spiritus sanctus vivificat sicut Pater et Filius. S. Ambrosius, XVI, 749. — Ipse est Spiritus vitæ operator æternæ, *id.* 748. — Omnia quæ Deus, ille operatur, *id.*, XVII, 1007 *et seqq.* — Sanctificat filios Dei. *ibid.*, 595. — Postulat more naturæ suæ, *ibid.*, 127. — Contristatur ex nobis et gaudet in nobis, *ibid.*, 170, 595. — In aurigæ modum ferebatur super aquas. S. Hieronymus, XXII, 659 — Nascentem mundum in figura baptismi parturiebat, *ibid.*—Quomodo Spiritus sanctus suam inspiret voluntatem hominibus, XXIII, 117.—Vigilat ad Deum, et quomodo, *id.*, XXIV, 1296. — Spiritus sanctus solus superferri dicitur super aquas, quare. S. Augustinus, XXXII, 848. — Spiritus Dei super aquas quomodo, *id.*, XXXIV, 226; XL, 135, 167. — Spiritus sanctus quo sensu dictus Deum pro nobis interpellare, *id.*, XLIV, 531. Quo sensu interpellet pro nobis et clamet : Abba, pater, *id.*, XLV, 1052. — Spiritus sanctus antiquorum justorum voluntates bonas non solum adjuvit, sed fecit, *id.*, XLIV, 622.—Spiritus sanctus decimo post Ascensionem die venit, *id.*, XXXVIII, 1239.—In linguis dispertitis apparuit, XXXV, 1429 —Ecclesiæ catholicæ unitatem commendavit, XXXVIII, 1251, 1254. — Ad Spiritum proprie pertinet remissio peccatorum, *id.*, 461. — Spiritus sanctus aliter adjuvat nondum inhabitans, aliter inhabitans, XXXIII, 880. — Spiritus Dei nisi regat, cadis : nisi erigat, jaces, *id.*, XXXVIII, 855. — Sine Christo aut sine Patre, non sanctificat, non illuminat, etc., XLII, 705 — Quosnam facit gemere, *id.* XXXV, 1425 —Spiritus sanctus habitat in parvulis baptizatis, etiamsi nesciant, *id.*, XXXIII, 841. — Sine Spiritu sancto nec Christum diligere, nec mandata ejus servare possumus, *id.*, XXXV, 1826 *et seqq.*—Apostolorum pectora cœlesti vigore firmavit, et novo linguas eorum ditavit eloquio. S. Maximus Taurin., LVII, 631.—De Christi divinitate testimonium præbuit, *ibid*, 636.—Ubi vult spirat, et quibus vult gratis sua dona dispensat, *ibid.*, 635. Ejus cooperatio ad nostram salutem ostenditur, *ibid.*, 630, 631. — Spiritus sanctus facit nos gemere, dum nos facit dolere iniquitatem nostram, postulare veniam, desiderare justitiam. S. Fulgentius Rusp., LXV, 758. — Quomodo Spiritus sanctus intus nos doceat. S. Gregor. Mag., LXXVI, 1222. — Spiritus sanctus apostolos emundavit, *id.*, LXXV, 541. — Spiritus sanctus quid in nobis agat, *id.*, CLXXV, 715, 1221.—Spiritus sanctus docet. S. Ildefonsus Tolet., *id.*, XCVI, 156 — Quid Spiritus sanctus inspiraverit apostolis cum donum linguarum infuderit. S. Agobardus Lugd., CIV, 166. — Spiritus sancti variæ operationes. Rabanus Maurus, CVII, 777. — Spiritus Dei ferebatur super aquas. Rupertus Tuit., CLXI, 183. — Spiritus sancti effectus in nobis. S. Bernardus Clar., CLXXXIII, 524. — Ejus opera, *ibid.*, 530. — Alia operatur propter nos, alia propter proximos, *ibid.*, 706. — Tria operatur in nobis ad declinandum a malo : pœnitentiam, supplicationem et remissionem, *ibid.*, 524.—Item tria ad faciendum bonum ; monet memoriam, docet rationem, movet voluntatem, *ibid.* — Illuminat et accendit, *ibid.*, 813. — Spiritus sanctus pro nobis interpellat. Petrus Lombardus, CXCI, 1447.

VI. — *Errores circa Spiritum sanctum.*

Spiritus sancti divinitatem impugnantes refelluntur. S. Zeno, XI, 267, adn. 52. — Qui divinitatem sancti Spiritus negaverunt, vel Arianorum sunt Judæi, vel Ariani Judæorum. S. Ambrosius, XVI, 820. — Objectio hæreticorum contra divinitatem Spiritus sancti ex verbis Amos prophetæ de flatu ventorum desumpta, solvitur, *ibid.*, 752 *et seqq.*—Objectio hæreticorum contra divinitatem Spiritus sancti, petita ex verbis Apostoli : ex quo omnia per quem omnia solvitur, *ibid.*, 761. — Spiritum sanctum conditum blasphemant hæretici. S. Hieronymus XXIII, 369.—Error circa Spiritum sanctum, *id.*, XXVI, 375. — Ariani, Eunomiani, Macedoniani, Photiniani, Judæi peccabant in Spiritum sanctum. S. Augustinus, XXXIII, 814. — Spiritum sanctum quidam hæretici prorsus negant, alii creaturam esse volunt ; qui illi sint, *id.*, XXXVIII, 448; XLII, 44. — Quomodo erraverunt circa Spiritum sanctum Sabelliani, Ariani, Manichæi, Cataphryges, Donatistæ. XXXV, 2099; XLII, 30. — Spiritum sanctum negabant Sadducæi, *id.*, XXXVIII, 447.—Spiritum sanctum Patri et Filio æqualem, ejusdemque cum eis substantiæ nolebant agnoscere Macedoniani, *id.*, XLII, 797. — De Spiritu sancto quid senserint Ariani, XLII, 680, 681, 736. — Spiritum sanctum Christo subjectum dicebant *ibid.*, 714, 716. — De Spiritu sancto errores Arianorum, Eunomianorum, etc., *id.*, XXXVIII, 448. — Spiritum sanctum deitatem esse Patris et Filii hæretici quidam opinati sunt, XL, 191. —Macedonianorum error de Spiritu sancto. S. Leo Magnus, LIV, 206, 400.—Eum Ariani et Macedoniani Patre et Filio esse minorem blasphemant. Gennadius, LVIII, 1015.—Contra errorem Græcorum de processione Spiritus sancti. S. Petrus Damianus. CXLV, 633.—Quod Græci non recte dicant S. Spiritum procedere de Patre per Filium per quem sunt omnia, etc., S. Anselmus Cant., CLVIII, 307.—Fuerunt hæretici, nempe Macedoniani, qui credebant in Patrem, et Filium, sed non admittebant Spiritum sanctum, eum Deum negantes; quos damnavit Ecclesia in concilio Constantinopolitano. S. Bruno Sign., CLXIV, 258. — Spiritus sancti processionem a Filio Græci negant et refutantur. Petrus Pictav., CCXI, 914.

VII. — *Libri de Spiritu sancto tractantes.*

De Spiritu sancto Faustinus presbyter, XIII, 76.

De Spiritu sancto libri tres. S. Ambrosius, XVI, 703. *et seqq.*

De Spiritu sancto libellus unus, *id.*, XVII, 1005.

Interpretatio libri Didymi de Spiritu sancto. S. Hieronymus, XXIII, 101 *et seqq.*

De Spiritus sancti potentia. S. Nicetas, LII, 853 *et seqq.*

De Spiritu sancto libri duo. Paschasius diaconus, LXII, 12.

De Spiritu sancto. Taio Cæsaraug., LXXX, 737.

LXXI.

INDEX

IN MARIANA SS. PATRUM OCCIDENTALIS ECCLESIÆ,

VEL

ELENCHUS OPERUM ET DICTORUM

QUÆ AD HONOREM ET CULTUM B. MARIÆ VIRGINIS IN PATROLOGIA REPERIUNTUR, AB INCUNABILIS RELIGIONIS CHRISTIANÆ USQUE AD SÆCULUM XIII.

—

MONITUM.

Inter diversos hujus tomi Indices, qui ad multiplicem et faciliorem totius Patrologiæ explanationem referuntur, nullum, ascetice loquor, invenies, cujus tanta fuerit vel operis magnitudo et præstantia, vel quæ percipi ex eo potest, oratorum, pastorum et omnium legentium utilitas.

Nostris præsertim temporibus, momenti est gravissimi, de cultu, laudibus et privilegiis B. Mariæ, synopsim particularem texere, et de perpetua Ecclesiæ catholicæ traditione, firmissimum argumentum ex factis et dictis, per universa retro sæcula, quasi catenam ostendere, ut omne dubium tollatur, et innumerabilibus testimoniis crescat adhuc et ardentius promoveatur erga sanctissimam Virginem fidelium devotio.

Quanta fuerit, a prima religionis ætate Christianorum fiducia in augustissimam Deiparam; quantus repensus honor, quam fervens amor per continuas et piissimas orationes, per sermones frequentissimos, per obsequiosum cultum, multifarie exhibitus et effusus, quis fortasse, ut æquum est, suspicatur?

Hæcce Tabula vel synopsis evidenter omnibus demonstrabit, nostram erga divinam Matrem Mariam devotionem, esse non solum perantiquam, sed adhuc veterum Patrum pietati inferiorem.

Enimvero, ut divos Anselmum et Bernardum e recentiorum Patrum numero sileam, nonne ascendere liceret, quasi per gloriosam et immotam scalam, usque ad Tertullianum, per Innocentium III, Ven. Hildebertum, Martinum Legionensem, Petrum Blesensem, Adamum Scotum, S. Stephanum Cisterciensem, Petrum Lombardum, S. Amedeum Lausaniensem, Hugonem a S. Victore, S. Fulbertum, Venerab. Guibertum, S. Odilonem, S. Paschasium Radbertum, B. Alcuinum, S. Paulinum Aquileiens., Ven. Bedam, S. Ildefonsum, S. Isidorum, S. Gregorium M., S. Fulgentium, S. Augustinum, S. Gaudentium, S. Petrum Chrysologum, S. Ambrosium, S. Hilarium Pictav., Lactantium, et multos alios quos æquis passibus Græcos Patres ardenter sequi vidimus, et quos enumerare omnes longum videretur. Ut inter cæteros unum adhuc in medium proferam, qui solus ipse totam traditionem in suis sermonibus et notis amplectitur, ubi, quæso, nostris temporibus, vel sermo vel liber qui Adami Perseniæ libellum vere aureum et *Mariale* dictum, amore tenerrimo, suavissima pietate, et Scripturæ sacræ necnon et SS. Doctorum florigera scientia, exæquare possit? Vides, benigne lector, non tantum ob sanctam et mirificam pii auctoris devotionem, sed propter innumerabilia fere testimonia quæ in pretioso ejusdem Libro congesta sunt, et tunc intelliges quid a nobis faciendum adhuc supersit, ut nostrorum Patrum devotionem æquiparemus et assequamur.

Ad expeditiorem utilitatem oratorum vel uniuscujusque Christiani qui de B. Virgine Maria aliquid invenire vel dicere cogitat, hunc Indicem in varias dividimus sectiones; sic sectio I, chronologica, exhibet omnes auctores qui a Tertulliano ad Innocentium III de B. Virgine egerunt; sectio II hagiographica, refert quidquid ad B. Mariæ vitam attinet; sectio III, dogmatica, enumerat Patres qui maternitatem et virginitatem B. Mariæ asseruerunt; sectio IV præbet syntagma rerum quæ ad Immaculatam Conceptionem pertinent; sectio V, apologetica, proponit quidquid dixere Patres ad defensionem B. Mariæ; sectio VI, parænetica, dat sermones et homilias de B. Virgine; sectio VII, encomiastica, agit de laudibus B. Mariæ; sectio VIII, liturgica, tractat de festis, hymnis et precibus ad honorem et gloriam Deiparæ; sectio IX, ascetica, ostendit varias B. Virginis Mariæ virtutes; sectio X, philologica, exhibet omnia opera vel opuscula circa B. Mariam, ordine Patrum alphabetico. His dictis:

SECTIO I.

Ordo Patrum et auctorum chronologicus.

An. chr.

245. Tertullianus.
253. S. Cyprianus.
312. Constantinus imperator.
317. Lactantius.
340. S. Ambrosius Mediolan.
350 S. Eusebius Vercellens.
353. S. Hilarius Pictav.
362. Marius Victorinus Afer.
393. Cælius Sedulius.
400. Sulpicius Severus.
405. Aurelius Prudentius.
407. S. Chromatius.
417. Lucius Dexter.
420. S. Gaudentius.
420. S. Hieronymus.
420. Zacchæus.
426. Leporius.
430. S. Augustinus Hippon.
430. Cassianus.
431. S. Paulinus Nolan.
440. S. Leo Magnus, papa.
448 S. Germanus Autissiodor.
450. S. Petrus Chrysologus.
470. Claudianus Mamertinus.
492. Gennadius.
518. Vigilius Tapsensis.
533 S. Fulgentius.
547. Facundus.
560. Cassiodorus.
566. S. Nicetas.
580. Eugyppius.
580. Vigilius Tridentinus.
591 S. Leander.
595. S. Gregorius Turonens.
604. S. Gregorius Magnus, papa.
609. Venantius Fortunatus.
636. S. Isidorus Hispal.
640. Ambrosius Autpertus.
646. Taio.
659. S. Eligius.
660. S. Hildephonsus.
703. Missale Mozarabicum.
703. Breviarium Gothicum.
730. Ven. Beda.

An. chr.

784. Paulus diaconus.
798. Isidorus Mercator.
800. Carolus Magnus.
804. S. Paulinus Aquileiens.
804. B. Alcuinus.
840. Agobardus.
855. Haymo Halberstat.
855. Rabanus Maurus.
865. S. Paschasius Radbertus.
868. Ratramnus.
872. Grimaldus.
872. Joannes Scotus.
882. Hincmarus.
888. Anastasius Bibliothec.
908. Remigius monac.
911. Notkerus.
920. Hervæus.
960. Atto Vercell.
974. Ratherius.
984. Gezo, abbas.
1029. S. Fulbertus.
1031. Robertus, rex.
1045. S Bruno Herbipol.
1048. S. Odilo, abbas.
1072. S. Petrus Damian.
1085. S. Anselmus Lucens.
1086. Udalricus Cluniac.
1091. S. Aldhelmus.
1098. Radbodus II, episc.
1099. Monumenta sæculi XI
1100. Radulphus Ardens.
1104. Ven. Guibertus.
1107. Goffridus abbas.
1109. S. Anselmus Cantuar.
1115. S. Ivo, episc.
1119. Ecbertus abbas.
1124. Arnoldus.
1125. S. Bruno Astensis
1153. S. Stephanus Cisterc.
1135. Ven. Hildebertus.
1135. S. Marbodus.
1136. Honorius Augustod.
1138. Reinerus abbas.
1141. Gualterus Cluniac.

An. chr.

1142. Abælardus.
1142. Ven. Godefridus.
1142. Hugo a S. Victore.
1143. Hugo Farsitus.
1145. S. Amedeus Lausan.
1147. Hermannus abbas.
1149. Arnulphus.
1149. Ogerius abbas.
1150. Guido abbas.
1151. Guerricus abbas.
1152. Joslenus.
1153. S Bernardus Claræval
1155. Ernaldus.
1155. Isaac de Stella, abbas.
1156. Odo abbas.
1164. Petrus Lombardus.
1165. Aelredus abbas.
1169. Gerhohus.
1169. Wolbero.
1173. Adamus a S. Victore.
1175. Godefridus abbas.
1175. Nicolaus abbas.
1179. Bandinus Magister.
1180. Adamus Scotus.
1180. Petrus Comestor.
1181. Gualterus a S. Victore.
1183. Petrus Cellensis.
1184. Belethus.
1186. Philippus de Harveng.
1188. Henricus cardinalis.
1190. S. Stephanus a Mureto.
1197. Petrus Cantor.
1198. Algrinus cardinalis.
1198. Garnerius episc.
1199. Anonymus sæculi XII
1200. Petrus Blesensis.
1200. Thomas Cisterc.
1201. S. Martinus Legion.
1202. Absalo abbas.
1202. Alanus de Insulis.
1209. Adamus Perseniæ.
1212. Helinandus monac.
1215. Sicardus episc.
1216. Innocentius III, papa.

SECTIO II, HAGIOGRAPHICA,

In qua referuntur quæcunque ad vitam B. Mariæ spectant.

B. Virgo Maria Deipara ex lumbis Abrahæ exiit, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1245. — Ex regali et libera prosapia processit, B. Alcuinus, C, 450, 456. — Ex semine David, S. Paschasius Radbertus, XCIII, 94, 95; Alanus de Insulis, CCX, 226. — De patre Joachimo et Anna nata est, secundum traditionem quæ ante S. Hieronymum pervulgata, undique per orbem diffusa est, S. Hieronymus, XXIII; Petrus Lombardus, CXCII, pass. — Prima virginitatis votum fecit, S. Anselmus, CLIX, 217; Adamus Scotus, CXCVIII, 185; Philippus de Harveng., CCIII, 107. — Maria cur desponsata viro, S. Bernardus, CLXXXIII, 740. — Rationes quibus Josepho viro justo desponsata sit. S. Bruno Astens., CLXV, 6 *et seqq.* — Mariæ integritatis custos et testis Joseph, S. Bernardus, CLXXXIII, 764. — Ab initio Gabriel angelo fuit commendata, S. Bernardus CLXXXIII, 636. — Angelus salutat et alloquitur Mariam, Claudianus Mamertus, L, 279; S. Anselmus, CLIX, 250. — Maria Deum et hominem concipit, S. Leo Magnus, LV, 153 — Visitat Elisabeth, S. Anselmus, CLIX, 250. — Virgo peperit, S. Leo Magnus, LV, 153. — Purificatur, etsi non obnoxia, S. Bernardus, CLXXXIII, 764. — Matrem non agnoscendo quid Christus significaret, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1086; S. Bernardus, CLXXXIII, 1136. — Mariæ præsentia ad nuptias quid moraliter significet, et quid ejus querela ad Jesum de defectu vini, Adamus Scotus, CXCVIII, 209, 210. — Mariæ dolor in passione Filii sui, S. Bernardus, CLXXXIII, 610; Thomas Cisterc., CCVI, 71. — Maria martyr fuit et virgo, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031; Philippus de Harveng, CCIII, 69. — Mariæ triplex languor, timoris, doloris et amoris, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031. — B. Maria commendatur a Christo Joanni discipulo, S. Hieronymus, XX, 783; S. Gregorius Turon, LXXI, 475; S. Bernardus, CLXXXIII, 781. — Christus cur Matrem potius in cruce agnovisse videatur. S. Bernardus, CLXXXIII, 1035. — Maria cur ad ungendum corpus Christi non venerit, S. Bernardus, CLXXXIII, 429. — B. Maria, post Christi ascensionem, præsidet collegio apostolorum, et nihil grave sine ejus consilio gerunt apostoli, Luc. Flav. Dexter, XXXI, 91. — Maria multos retro annos a morte Christi vixit, Philippus de Harveng, CCIII, 151. — Et dum vixerit a fidelibus undique confluentibus visitatur, Luc. Flav. Dexter, XXXI, 91. — Mariæ quies post labores, S. Bernardus, CLXXXIII, 1033. — Mariæ obitus, S. Amedeus Lausan, CLXXXVIII, 1336. — Ad ejus mortem congregantur apostoli, S. Gregorius Turon., LXXI, 724. — Maria in valle Josaphat commorata et sepulta, S. Bernardus, CLXXXIII, 1031. — Et illius sepulcrum hic visum est, Godefridus, CLV, 1459. — Mariæ assumptionis gloria, S. Bernardus, CLXXXIII, 764. — Illius corpus in cœlis, Philippus de Harveng, CIII, 151. — In paradiso locatur a Christo, S. Gregorius Turon., LXXI, 475. — Maria exaltatur ad Filii dexteram, S. Amedeus, CLXXXVIII, 1336. — Maria quater tantum locuta legitur, S. Bernardus, CLXXXIII, 730. — Historia nativitatis laudabilisque conversationis B. et intactæ Dei Genitricis, Hrotsuitha, CXXXVII, 1065 — Mariæ vita non solum contemplativa sed activa fuit, Isaac abb., CXCIV, 1808. — Officia Mariæ et Marthæ implevit, S. Bernardus, CLXXXIII, 1036. — B. Mariæ inclyta vita totas illustrat Ecclesias, S. Anselmus, CLX, 1119.

SECTIO III, DOGMATICA,

In qua enumerantur Patres qui maternitatem simul et virginitatem B. Mariæ Deiparæ docuerunt et asseruerunt.

B. Mariam vere matrem Dei fuisse, et simul intemeratam et immaculatam permansisse virginem asseruit,

Tertullianus, I, 59; II, 19. — Lactantius, VI, 1050. — Victorinus Afer, VIII, 80. — Constantinus imper., VIII, 432. — S. Hilarius Pictav., IX, X, 118 et passim. — S. Eusebius Vercell., XII. — Jul. Firm. Maternus, XII. — S. Ambrosius Mediol, XV, 729. — S. Gaudentius, XX, 281. — Zachæus Christ., XX, 1078. — S. Hieronymus, XXI, XXII, passim. — Leporius presbyt., XXXI, 1225. — S. Augustinus, XXXVII, 1012, 1018; XXXVIII, 348. — Claudius Mamertinus, L, v. 149. — S. Petrus Chrysologus, LII, 58. — S. Nicetas, LII, 864. — S. Leo Magnus, papa, LV, 153. — S. Maximus Taurin., LVII, 43 — Gennadius, LVIII, 57, 164. — Aurel. Prudentius, LIX, 453. — Vigilius Taps., LXII, 32. — Cœlius Sedulius, LXIII, v. 11 *et seqq.* — S. Fulgentius, LXV, 508. — Facundus, LXVII, 527. — Taius, LXXX, 776. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1229. — Missale Mozarabicum, LXXXV. — Paulus diaconus XCV, 1162. — S. Hildephonsus, XCVI, 207. — Haymo Halberstad., XCVIII, 378. — B. Alcuinus, C, 731, 817. — Rabanus Maurus, CVII, 752. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 103, 104. — Ratramnus, CXXI, 189. — Hincmarus, CXXV, 517. — Isidorus Mercator, CXXX, 76. — Remigius monac., CXXXI, 886 — Ratherius, CXXXVI, 769. — Gezo, abbas, CXXXVII, 581. — S. Odilo, CXLIII, 639. — S. Anselmus, CLVIII, 455. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 211. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 321. — Abælardus, CLXXXVIII, 1428. — S. Bernardus, CLXXXII, passim. — Guerricus abb., CLXXXV, 120. — Joslenus, CLXXXVI, 1484. — Gerhohus, CXCIV, 1143. — Ernaldus abb., CXCIX, 1617. — Petrus Blesensis, CCVII, 841. — Plurimi etiam alii quos videsis in Patrologia.

SECTIO IV,

Referens syntagma dictorum et rerum quæ ad Immaculatam B. Mariæ Virginis Conceptionem pertinent.

Quamvis in quibusdam hujus Indicis sectionibus, varia de Conceptione Immaculata B. Mariæ annotaverimus, hæc sequentia ponenda etiam censuimus, propter honorem S. Matris Dei, fidelium ædificationem, et graves hujus temporis instantias; ideo:

I. Dictorum. — Conceptionem B. Mariæ immaculatam asseruerunt, S. Ambrosius, XV, 629, 827. — S. Augustinus, XXXVII, 1830; XLIV, 420. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 1229. — Breviarium Gothicum, LXXXVI, 282. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 538. — Honorius Augustod., CLXXII, 489. — S. Bernardus, CLXXXV, 640, 731, 1032. — Bandinus Magister, CXCII, 819. — Arnulphus, CCI, 168. — Philippus de Harveng, CCIII, 121. — S. Martinus Legion., CCVIII, 93. — Alanus de Insulis, CCX, 146. — Adamus Perseniæ, CCXI, 759.

II. Rerum. — Festum Immaculatæ Conceptionis in Ecclesia Orientali, ante sæculum IX frequentatur, ut probant Monumenta ecclesiastica, ex Constitutione Manuelis Comneni imper. anno 1166; ex Menologio Basilii Porphyrogeniti; ex Evangeliorum codicibus ante annum octingentesimum; ex S. Andrea Cretensi; ex Sabæ Typico; ex Joan. Damasceno; ex Menæis, et ex codice Russico.

In Ecclesia Occidentali, festum Immaculatæ Conceptionis est sæculo IX vetustius, quod patet ex vita S. Hildefonsi Tolet., XCVI; ex hymnis Cassinensis monasterii ante sæculum IX; ex S. Leone IX papa, CXLIII; ex S. Anselmo, CLIX; ex Gauffrido abbate, in Chronicis, CLXXXVIII.

Ex cultu natæ Virginis Deiparæ, cultus ejusdem conceptæ perhibetur; sic: S. Hildephonsus, in Nativ. B. Mariæ, XCVI; S. Fulbertus in Nativ. B. Mariæ, CXLI; B. Alcuinus, CI; S. Petrus Damian., serm. in Assumpt., CXLV; Goffridus Vindocin., in Nativ., CLIII; S. Bernardus Clarævall., in Nativ., CLXXXIV; Odo Morismund., in Nativ. B. Mariæ, CLXXXVIII.

• Nihil frequentius quam Nativitatem simul et Conceptionem B. Mariæ recolere, quod constat ex veteribus monumentis, ex S. Paschasio Radberto, *De partu Virginis*, CXX; ex S. Fulberto. Sermon. CXLI; et in Adamo Persen., CCXI, Nicetas, Photius, Leo imperator, S. Joan. Damascenus idem asserunt.

Festum est solemnissimum, ex monumentis quæ probant cultum B. Mariæ primum animatæ; S. Anselmus, Epist. de Concept. Immac., CLIX; Missale Mozarabicum, LXXXIII; veteres hymni, Breviarium Gothicum, LXXXIV.

Conceptio B. Mariæ divina est, sancta, sacratissima, proindeque cultu veneranda: sic Monum. eccles.; Georgius Nicomed.; S. Andreas Cretens.; S. Joann. Damascenus; S. Germanus Constantin.; in Menæis; in Breviar. Armen. Gothic.; in Missale Mozarabico et Gallicano, LXXXIII, LXXXIV.

B. Maria est Mater Dei; inde, omni genere donorum et gratiarum copia locupletavit eam Deus, et prærogativa Conceptionis Immaculatæ non potest sejungi: sic S. Ambrosius, Comment. in Luc., XVI; S. Petrus Chrysolog., sermon., LII; Ven., Beda, XCIV; S. Hildephonsus, XCVI; Arnoldus Carnot., CXXXIX; S. Anselmus, Hymn., CLIX; Eadmerus, De excell. B. Mariæ, CLIX; Rupertus abb., CLXIX; S. Bernardus Claræval., Homil., CLXXXIV; Petrus Celleus., Sermon., CCII.

B. Mariam semper a peccatoribus segregatam fuisse et ab omni peccati nævo præservatam, fides communis fuit Ecclesiæ: S. Ambrosius, Serm. XXII, XVI; S. Augustinus, De nuptiis, XXXIX; S. Petrus Chrysolog., Serm. de S. Anna, LII; Paulus diac., in Isaii, XCV; S. Hildephonsus, Serm. in Assumpt., XCVI; S. Anselmus, in Psalt., CLIX; S. Bernardus Claræval., Serm. de Assumpt., CLXXXIV; Adamus Persen., ex S. Ephrem, ex S. Joan. Damascen., ex Basilio Seleuc., ex Menæis, CCXI.

B. Maria a protoparentibus secernitur, sic: Cœlius Sedulius, XIX; S. Augustinus, De nupt., XXXIX; S. Maximus Taurin., Serm., LVII; Prudentius, Hymn., LX; Arator, LXVIII; Hermannus Contract., De Incarn., CXLIII; Adamus Persen., ex Joan. Chrysostom., ex S. Basilio, ex S. Gregorio Naziauz., ex S. Justino, ex Menæis, CCXI.

B. Maria Deo comparatur, in eo quod ad puritatem sanctitatemque pertinet; ita Lactantius, De divin. Instit., VI; S. Petrus Damian. serm. II, CXLV; S. Anselmus, De Concept. B. Mariæ, CLIX; Ven. Gerhohus, in Psal. XVIII, CXCIII.

B. Maria divina, divinissima, Deo persimilis vocatur, proinde est Immaculata, sic: S. Paulinus Nolan., Panegyr. Rhythm. Celsi, LXI; S. Hildephonsus, De Assumpt., XCVI; S. Bernardus, Serm. in Adventu, CLXXXIV; Adamus Persen., ex S. Joan. Damascen., ex S. Cyrillo Alexandr., ex Theodot. Ancyr., CCXI.

B. Maria mediatrix naturalis et moralis, hinc innocens. Ita S. Hildephonsus, De perpet. virginit., XCVI; Hermannus Contract., CXLIII; S. Petrus Damian., Serm., CXLV; Adamus Persen., ex S. Ephrem, ex S. Germano Constant., ex S. Cyrillo Alexandr., ex Triod., ex Paraclit., etc., CCXI.

B. Maria tota exsors culpæ, tota insignis puritate; S. Columbanus, Breviar. in Psalt., LXXX; S. Paschasius Radbert., De partu Virgin., CXX; S. Anselmus, Hymn., CLIX; Adamus Persen., ex S. Andrea Cretens., ex S. Ephrem, ex Emmanuele Paleol., ex Theophane, CCXI.

B. Maria omnis concupiscentiæ nescia, hinc ab originali peccato præservata: S. Petrus Chrysolog., Serm., LII; Paulus diac., serm. de Assumpt., LXV; S. Leo Magnus, Serm. XXII, LXV; Prudentius, De partu Virg. fragm., LX; S. Ambrosius Autpertus, in S. Luc., LXXXIX; S. Hildephonsus, De perpet. Virgin., XCVI; B. Alcuinus, Serm. in Purific., CI; S. Paschasius Radbert., De partu Virgin., CXX; S. Petrus Damian., Serm. de Assumpt., CXLV; S. Amedeus Lausan., Homil., CLXXXVIII; Petrus Celleus., Epist., CCII.

B. Maria creditur fuisse semper virgo animo et corpore: S. Ambrosius, De virginib., XVI; Innocentius I, papa, Epist. ad Severian., XX; S. Hieronymus, Epist. ad Eustoch., XXII; S. Paulinus Nolan., de dignit. sacerdot., LXV; S. Hildephonsus, De perpet. virgin. B. Mariæ, XCVI; S. Maximus Taurin., Serm., LVII; S. Petrus Damian., Serm. de Assumpt., CXLV; S. Anselmus, Medit. III, CLIX; S. Hildebert., Serm. in Advent. Dom., CLXXI; S. Bernardus, Serm. De laudib. B. Mariæ, CLXXXIV.

B. Maria sine originali peccato fuit; sic verbis asserunt SS. doctores, inter quos S. Maximus Taurin., Serm. in Nativ. Dom., LVII; S. Hildephonsus, De perpet. virg., XCVI; S. Paschasius Radbert., De sanctit. B. Mariæ, CXX; S. Anselmus, De Concept. B. Mariæ, CLIX; Alanus de Insulis, in Anticland., CCX.

Formulæ loquendi de labe originali excludunt absolute B. Mariam. 1° Quoad effectricem causam peccati originalis; hinc istæ locutiones: Offendere in Adamo; subjici Adami culpæ; Adami vulnere lædi; in Adamo mori; maculari Evæ culpa, nunquam pertinent ad B. Virginem Deiparam: sic S. Cyprianus, Epist., IV; S. Hilarius Pictav., in Matthæum, IX; S. Ambrosius Mediol., Apolog. David, XV; S. Hieronymus, in Osee, XXV; S. Augustinus, De peccat. et merit., XLI; Aurel. Prudentius, LIX; Adamus Persen., ex S. Gregor. Nazianz., S. Irenæo, CCXI.

2° Diaboli astu in mortem incidere; morsu lædi; legi diabolicæ subjici; præcepti divini oblivisci, nunquam pertinent ad B. Mariam: sic Tertullianus, De testim. animæ, II; S. Cyprianus, De opere et eleemos., IV; S. Hilarius Pictav., in Psal. CXVIII, X; S. Ambrosius,

in Psal. XLVIII, XIV; S. Hieronymus, in lib. Reg., XXIV; Adamus Persen., ex S. Basilio, ex S. Gregor. Nazianz, CCXI.

3° *Peccatum in hunc mundum intravit*, non spectat B. Virginem Mariam: sic Tertullianus, De cultu femin., I; S. Optatus Milevit., XI; in Adamo Persen. S Irenæus, S. Basilius, CCXI.

4° Cum peccatum [originale sit antiqua impietas, vitium ingenitæ infirmitatis, naturæ illuvies, etc., non pertinet ad B. Virginem: sic Arnobius, Advers. gentes, V; S. Hilarius Pictav., in Psal. CXXII, X; S. Ambrosius, in Apolog. David, XV; S. Hieronymus, in Ezechiel., XXV; S. Prosper, De vocat. gent., LI; Aurel. Prudentius, in Apotheos., LX; Petrus diacon., De Incarnat., LXV; S. Ignatius, in Adamo Persen., CCXI.

5° B. Maria nunquam dici potest ejecta de paradiso, privata honore cum protoparentibus, addicta morti, lethifero vulnere occisa, condemnata unquam divinitus, maledicto implicata, etc.: sic Tertullianus, De testim. animæ, II; S. Cyprianus, Epist. ad Fidum, IV; S. Ambrosius, contra Julian., XVI; S. Hieronymus, in Osee, XXV; Orosius, Apolog. De lib. arbitr., XXXI; S. Prosper, Carmen de ingrat., LI; S. Gregorius Magnus, Homil. in Evang., LXXVI; et in Adamo Persen., S. Athanasius, S. Basilius, S. Gregorius Nazianz., CCXI.

6° Infirmitas, intestina pugna, contagium terrenæ corruptelæ, radix erroris, naturæ languor, incentivum peccaminis, non decent circa B. Mariam: sic S. Hilar. Pictav., in Matth., X; S. Ambrosius, lib. de philosophia a S. Augustino citat., XLII; S. Augustin., *De civitate Dei*, XLVI; S. Prosper, Respons., LI; Prudentius, in Apotheos., LX; et in Adamo Persen. S. Gregorius Nazianz., Macarius abb., CCXI.

De Immaculata puritate B. Mariæ omnes præclarissimi hymnographi Latini carmen cecinerunt, scilicet: Magnes, V; Victorin. Afer, VIII; S. Hilar. Pictav., X; S. Ambros., XVII; Cælius Sedulius, XIX; Juvencus, XIX; Claudianus Mamertus, LIII; Aurel. Prudentius, LX; Ennodius, LXIII; S. Paulinus Nolan. et Paulus diacon., LXV; S. Leander Hispal., LXXII; S. Eugenius Tolet., LXXXVII; Venant. Fortunat., LXXXVIII; S. Paulinus Aquil., XCV; Conantius, Joannes Cæsaraugust. et S. Hildephonsus Tolet., XCVI; Ven. Beda, XCV; Theodulphus Aurelianens., CV; Raban. Maurus, CXII; Servatus Lupus, CXIX; S. Odo Cluniac., CXXXIII; S Fulbertus Carnot., CXLI; S. Petrus Damian., CXLV; S. Anselm. Cantuar., CLIX; Ven. Petrus Cluniac., CLXXXIX; et in Adamo Persenis, hymnographi Græci, CCXI.

Ex hoc synoptico testimoniorum et traditionis conspectu, affirmare iterum et possumus et debemus, cum liturgiis S. Marci, S. Jacobi in Allatio et Tesiphone, cum S. Justino, S. Hippolyto, S. Cypriano, in duobus primis sæculis; cum S. Gregorio Thaumaturgo, cum Origene, cum S. Dionysio Alexandrino, in sæculo tertio; cum S. Athanasio, S. Ambrosio, S. Amphilocho, in sæculo quarto; cum S. Hieronymo, S. Augustino, S. Maximo Taurin. et Theodoreto, in sæculo quinto; cum S. Fulgentio et S. Saba, in sæculo sexto; cum S. Hildephonso, cum Sophronio et sexta synodo generali Constantinopolitana, in sæculo septimo; cum S. Paschasio Radberto, S. Joan. Damasceno, Raymundo Jordano, vulgo Idiota, et secunda synodo generali Nicæna, in octavo sæculo; cum Theophane et Menæis Græcorum, in sæculo nono; cum S. Fulberto, S. Anselmo, S. Petro Damiano, S. Brunone Carthus., in sæculo decimo; cum S. Ivone Carn., cum S. Bernardo et aliis innumeris supradictis, in sæculo undecimo; cum S. Bonaventura, Innocentio III, Alberto Magno et tam multis quos designare longum videretur, in sæculo duodecimo: SINGULARI PROVIDENTIA PERFECISSE DEUS UT BEATISSIMA ET SACRATISSIMA VIRGO AB IPSO SUÆ VITÆ PRINCIPIO, TAM EXSISTERET PURA, QUAM ESSE PURAM DECEBAT ILLAM, QUÆ TANTO BONO, ID EST CHRISTO, DIGNA EXSISTERET. Hæc sunt verba Menæorum, id est Libri precum ad usum Græcorum, qui a nobis longo jam schismate sunt disjuncti. Non est ergo ambigendi locus de fide in sanctam et Immaculatam Conceptionem B. Mariæ, maxime cum *Roma locuta est*, et nunc pro catholicis *causa finita est*, ad majorem Dei gloriam, et honorem Deiparæ in æternum benedictæ.

SECTIO V, APOLOGETICA,

In qua referuntur quæcunque dixere Patres pro defensione B. Mariæ, et ad illius apologiam.

Adversus eos qui negant B. Mariam perseverasse Virginem, S. Ambrosius, XV, 289; S. Hieronymus, XXXIII, 183; S Leo Magnus, LVI, 260; S. Hildephons., XCVI, 429; Rabanus Maurus, CVII, 752; Hincmarus, CXXV, 679; S Bernardus, CLXXXIII, 755. — Adversus Valentinianum et alios, quod Christus corpus cœleste non sumpserit, et quod B. Maria non fuerit Mater tantum nuncupativa, sed vera, Joan. Cassianus, L, 111 *et passim*; S. Vincentius Lirinens, citatus in tom. L, 910; Vigilius Tapsensis, LXII, 33; S. Fulgentius, LXV, 295; Facundus, LXVII, 529; S. Paulin., XCIX, 566; B. Alcuinus, C, 847; S. Paschasius Radbertus, CXX, 729. — Adversus eos qui negant Christum natum de Maria Virgine asseritur integra fide credendum, S. Aug., XL, 186, 231; XLII, 1122; S. Isidor. Hispalensis, LXXXIII, 1240; Ratramnus, CXXI, 609; Ven. Golbertus, CLVI, 489. — De murmure contra Mariam, B. Algrinus, CLXXXVIII, 44.

Præter hæc, varia Scripturæ sacræ testimonia prærogativas B. Mariæ stabiliunt et probant, sic:

1° Oraculum divinum Genesis: *Ipsa conteret caput tuum*, etc.: Tertullianus, De carne Christi, II; S. Cyprianus, De Nativitate, IV; Lactantius, De divin. instit., VI; S. Zeno, XI, S. Ambrosius, XV; Cæl. Sedulius, XIX; S. Augustin., *De civitate Dei*, XLVI; S. Petrus Chrysologus, LII; S. Leo Magnus, LIV; S. Maximus Taurin., LVII; Aurel. Prudent., LX; Claudius Marius Victor, LXI; Primasius ep., LXVIII; S. Gregorius Magnus, LXXVI; S Ansbertus, LXXX; S. Isidorus Hispal., LXXXIII; Venant. Fortunat., LXXXVIII; Ven. Beda, XCIII; S. Agobardus, CIV; Jonas Aurelian., CVI; Walafridus Strab., CXIII; Remig. Antissiod., CXXXI; S. Fulbertus Carnot., CXLI; S. Odo Cluniac., CXLII; Hermannus Contractus, Orat. ad Virg. Mariam, CXLIII; S. Petrus Damian., CXLV; Humbertus cardin., CXLIII; S. Bruno Carthus., CLII; S. Anselmus Cantuar., CLVIII; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Rupertus abbas, CLXVIII; Hermannus Tornac., CLXXX; S Bernardus, CLXXXIV; S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII; Hugo Rothomag., CXCII; Petrus Cellens., CCII; Petrus Blesens., CCVII; Adamus Persen., ex Gregorio Nyssen., ex S. Justino, ex Origene, ex Basilio Seleuciens., ex S. Andrea Cretens., ex S. Chrysostomo, ex S. Proclo, ex S. Germano, ex Leone imper., CCXI; Anonymus sæculi XII, CCXIII.

2° Vaticinium Isaiæ: *Virga surget de radice Jesse*, etc., probat puritatem B. Mariæ quæ nullo fuit nævo infecta peccati, vel originalis vel actualis; sic Tertullianus, De carne Christi, II; Novatianus presbyt., III; S. Ambrosius, De benedict. patriarch., XVI; S. Hieronymus, in Isai., XXIV; S. Augustinus, XL; S. Maximus Taurin., LVII; Paulus diacon., LXV; S. Isidorus Hispal., LXXXIII; Venant. Fortunatus, LXXXVIII; S. Ambrosius Autpert., LXXXIX; S. Hildephonsus, XCVI; Etherius et Beatus, adversus Elipandum, XCVI; Rabanus Maurus, CIX; S. Petrus Damian., CXLV; Radulphus Ardens, CLV; S. Bruno Astens., CLXIV; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Honorius Augustod., in Sigillo, CLXXII; Hugo de S. Victore, CLXXVI; S. Bernardus, CLXXXIV; S. Amedeus Lausan., CLXXXVIII; Richardus de S. Victore, CXCVI; Adamus Persen., Epist., et ex S. Justino, ex Leone imper., ex Menæis, CCXI; Innocentius III, Encom. B. Mariæ, CCXVII.

3° De Esther, quæ typus fuit B. Mariæ, et de psalmo CXVII, qui etiam typicus est de Incarnatione Christi et de B. Virgine Maria. Sic S. Augustinus, XXXVIII; S. Prosper Aquit., LI; Cassiodorus, LXX; Ven. Beda, XCIII; Rupertus abb., De victoria vera, CLXIX; Adamus Persen., ex Origine, ex Eusebio Cæsariens., ex S. Chrysostomo, CCXI.

4° Testimonia ex Evangelio excellentiam B. Mariæ Virginis comprobant. Sic de Salutatione angelica, S. Ambrosius, XV; Ven. Beda, XCIII; S. Bruno Carthus., CLIII; Ælredus abb., CXCV; Adamus Persen., ex Origene, ex Joanne Geomet., CCXI; Innocentius III, CCXVII. — De primo capite S. Lucæ, et de comparatione B. Mariæ cum Eva; sic: S. Petrus Chrysoleg., LII; S. Fulgentius, LXV; Venant. Fortunatus, LXXXVIII; Adamus Persen., ex S. Gregorio Nyssen., ex S. Germano Constant., ex S. Gregorio Neocæsar., ex Theodoro Ancyren., CCXI.

5° Hanc sententiam: *Pulvis es, et in pulverem reverteris*, nescivit B. Mariæ corpus incorruptum; sic censuerunt S. Augustinus, De Assumptione, Serm., XXXVIII; Sacramentarium Gelasianum, LIX; Sacramentarium Gregorianum, LXXVIII; S. Autpertus, epist., LXXX; Missale Mozarabic., LXXXV; Breviarium Gothic., LXXXVI; S. Hildephonsus, de Assumpt., XCVI; concilium Moguntinum, monumentis sæculi X; Paschalis I, papa, CII; Leo IV, papa, CXV; Hincmarus Rhemens., Carmen dogmat., CXXVI; Atto Vercell., CXXXIV; S. Fulbertus Carnot., CXLI; S. Odilo Cluniac., CXLII; S. Petrus Damian., CXLV; S. Hildebertus Cenoman., CLXXI; Hugo de S. Victore, CLXXVI; S

SECTIO VI, PARÆNETICA,

Referens, ordine chronologico, omnes Patres et Scriptores qui de beata Maria Virgine sermones vel homilias composuere.

SECTIO VII, ENCOMIASTICA.

In qua alphabetice exhibentur varia nomina quibus SS. Patres et Scriptores ecclesiastici B. Mariam vocaverunt.

MONITUM.

Quamvis unicum revera sit et præclarissimum Deiparæ nomen MARIA, attamen cum hoc solum non sufficiat ad ejus dignitatem, excellentiam sublimitatemque cognoscendam, et ad ejus perfectionum varietatem multiplicitatemque propalandam, hinc necessario factum est, ut tam variis et innumeris nominibus, eadem Deipara a SS. Patribus et scriptoribus ecclesiasticis fuerit appellata. Quapropter S. Germanus, Constantinopolitanus patriarcha, verissime scripsit: *In Mariam si quis innumera dicat elogia, nunquam assequetur scopum*; et S. Theodorus: *Ave Maria, quasi dicas Miria, Latine innumera, propter innumerabilem tuorum encomiorum laudem.*

Nomina et elogia B. Virginis, quæ non exiguo labore collegimus, juxta verborum ordinem alphabeticum disposuimus ad commodiorem Lectoris usum, nullumque affertur nomen quin indicetur locorum fons, unde illud haustum sit; attamen propter multiplicem frequentiam earumdem vocum et appellationum, tomum et opera uniuscujusque doctoris indicare solummodo censuimus, absque numero paginæ; quæ opera percurrendo, voces facile Lector reperiet. Quamvis autem, ut vides, benigne Lector, tot et tanta sint nomina et elogia SS. Virginis in hoc Indice adducta, scias tamen ea esse minimam partem eorum quæ producere potuissemus, si temporis ac operis major adfuisset commoditas. In votis omnibus nunc superest ut eadem synopsi, non solum reliqua Patrum Latinorum traditio a sæculo XIII et deinceps fideliter consignetur, verum etiam ut innumerabilia et tam præclara SS. Patrum Græcorum testimonia, simili encomiorum syntagmate, ad honorem B. Virginis et Christianorum lectorum usum, per ordinem exarentur, et, ut dicit

CLXXXIV, et CLXXXV; Petrus Cellens., Serm. 6, CCII; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Possessio Dei. S. Hildephonsus, De virgin. B. Mariæ, XCVI.

Potestas consummata. S. Bernardus, Serm., CLXXXIII.

Præconium libertatis. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Præmium salutis. S. Hildephonsus, De Virginit., XCVI.

Præsidium inexpugnabile. S. Bernardus, Super *Salve*, CLXXXIV; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Pratum virginale. S. Bernardus, Serm. ad milit. templ., CLXXXIV.

Pretium pretiorum Adamus Persen, Mariale, CCXI.

Prima Ecclesiæ primitivorum. S. Amedeus Lausan., Homil. 7, CLXXXVIII.

Primiceria virginum. S. Fulbertus, Serm. III, CXLI; Petrus Blesens., Serm. 33, CCVII.

Primigenia Virginum. S. Anselmus Lucens, Super *Ave Maria*, CXLIX.

Primitiæ mirandorum. S. Anselmus Cantuar., Hymn., CLIX.

Princeps. S. Fulbertus, Serm. 3, CXLI; Rupertus, In Cantic., CLXVIII; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Principium vitæ. S. Anselmus Cantuar., Orat., CLVIII; S. Bernardus, Super *Ave Maria*, CLXXXIV; Absalo abb., De Assumpt., CCXI.

Procuratrix pauperum. S. Anselmus Cantuar., Orat., CLVIII; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Proles nobilis Goffridus, Orat., CLVII; Guerricus abb., Serm. 1, CLXXXVIII.

Prophetissa Dei. S. Hieronymus, XXII; S. Hildephonsus, Serm. de Assumpt., XCVI; S. Bruno Carthus., Homil., CLIII; Franco abb., De gratia, CLXVI; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Propitiatio. S. Bernardus, Orat., CLXXXIV; Petrus Cellens., De panibus, CCII.

Propitiatorium. S. Anselmus Cantuar. De Concept., CLIX; Petrus Blesens., Serm. 33, CCVII; Adamus Persen. Mariale, CCXI.

Propugnaculum. Hugo de S. Victore, Serm. in Assumpt. CLXXVI; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Propugnatrix nostra. Arnoldus, De patroc., CLXXIX.

Prosapies sanctitatis S. Augustinus, Serm. 17, XLII.

Protectio animarum. Adamus Persen., Mariale, *passim*, CCXI.

Protectrix vitæ. S. Bernardus, De precat., CLXXXIV; Adamus Persen., Mariale, CCXI

Prudentia animarum. S. Anselmus Cantuar., Hymn., CLVIII.

Puella divina, veneranda. S. Bernardus, Serm., CLXXXIII; S. Amedeus Lausan., Homil. 2, CLXXXVIII; Petrus Cellens. Serm. 3, CCII.

Puerpera felix. S. Petrus Damian., Serm. in Nativit., CXLV.

Pulchritudo. S. Anselmus Lucens., Super *Salve*, CXLIX; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Purgatrix criminum. S. Rupertus, In Cantic., CLXVIII.

Puritas virginea. S. Petrus Damian., Serm., CXLV

Purpura Christi sanguine tincta. Petrus Cellens. Epist., CCII; Philippus de Harveng, In Cantic., CCIII.

Puteus aquarum viventium. S. Hieronymus, De Assumpt., XXX; S. Hildephonsus, De Assumpt., XCVI; S. Rupertus, In Cantic., CLXVIII; Petrus Cellens., Serm. 1, CCII.

Quies cordis. S. Anselmus, Orat., CLVIII; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Radius amoris divini, Deitatis. S. Anselmus Lucens., Super *Salve*, CXLIX; S. Bernardus, Meditat., CLXXXIV; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Radix benedictionum. S. Bernardus, Super *Salve*, CLXXXIV.

Radix bonorum omnium. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Radix consolationis. S. Anselmus Lucens, Super *Salve*, CXLIX.

Radix immortalitatis. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Radix vitæ florens. Venant. Fortunatus, Eleg. de laud. B. Mariæ, LXXXVIII.

Ramus dulcedinis æternæ. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Ramus virginitatis. Hugo de S. Victore, In Epist. ad Rom., CLXXVI.

Raptrix cordium. S. Anselmus Lucens., Super *Ave Maria*, CXLIX.

Ratio Spei nostræ. S. Bernardus, Serm. in Nativit., CLXXXIV.

Ratis mundi. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Receptaculum divinitatis. S. Anselmus, Homil. de Concept., CLIX.

Receptaculum gratiæ. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Receptaculum securum. S. Rupertus, In Cantic. CLXVIII.

Reclinatorium aureum. S. Petrus Damian., Serm., CXLV.

Reclinatorium dulcissimum. S. Anselmus, De Concept. CLIX; S. Bernardus, Rhythm., CLXXXV.

Reclinatorium pietatis. Petrus Blesens., Serm. 38, CCVII.

Reconciliatrix nostra, peccatorum. S. Anselmus Cantuar. De excellent. B. Mariæ, CLIX; S. Bernardus, Orat., CLXXXIV.

Richardus a S. Victore, In Cantic., CXCVI; Petrus Cellens., Serm. 6, CCII; B. Algrinus Cardin., In Cantic., CCVI.

Recreatio in labore. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Recuperatrix gratiæ. S. Bernardus, Super *Salve*, CLXXXIV.

Recuperatrix orbis perditi. S. Anselmus Cantuar., Meditat., CLVIII.

Redemptio captivorum. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Reditus proscriptis. Alanus de Insulis, in Anticlaud., CCX.

Reductrix perditorum. S. Anselmus Lucens., Super *Salve*, CXLIX; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Refectio mentis humanæ. S. Bernardus, Meditat., CLXXXIV.

Refocillatrix pauperum. S. Anselmus Cantuar., Orat., CLIX; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Refrenatrix iræ Dei. S. Anselmus Cantuar., Orat., CLVIII; Adamus Persen., Mariale. CCXI.

Refrigerium laborum. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Refrigerium mentis S. Gregorius Magnus, LXXVI, 570.

Refugium pauperum, peccatorum, etc. Arnoldus, De patrocin., CLXXIX; Ven. Guibertus, CLVI; Gofridus abb., Serm., CLVII; S. Bernardus, Serm., CLXXXIII; Deprecat., CLXXXIV; Petrus Cellens., De panibus, CCII; Adamus Persen., Mariale, passim, CCXI.

Regeneratrix universorum. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Regina cœlorum. Petrus Blesens., Serm. 33, CCVII.

Regina felix. S. Hildephonsus. De Assumpt, XCVI.

Regina gaudii, gratiæ. S. Anselmus Cantuar., De excellent. B. Mariæ, CLIX.

Regina humanæ naturæ. Adamus Persen, Mariale, CCXI.

Regina justitiæ. S. Bernardus, Serm., CLXXXIII; Adamus Persen., Mariale, passim, CCXI.

Regina mundi. S. Hieronymus, De Assumpt., XXX.

Regina virtutum. S. Rupertus. In Cantic., CLXVIII; S. Bernardus, In Assumpt., CLXXXIV.

Regio Dei virginea. S. Hildephonsus, De virginit., XCVI.

Regio lucis reparatrix. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Regula perfectionis. S. Anselmus Lucens., super *Ave Maria*, CXLIX.

Regula viatorum. S. Bernardus, Serm., CLXXXV.

Regula vitæ. Alanus de Insulis, Anticlaud., CCX.

Relevatrix cadentium. S. Fulbertus, Serm. de Nativit., CXLI.

Remedium doloris nostri. Radulphus Ardens, Homil. 2, CLV; Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Remissio laborum, peccatorum. Adamus Persen., Mariale, CCXI.

Renovatio mundi. S. Petrus Damian., Serm., CXLV.

Reparatio casus. Adamus Persen., Mariale, CCXI

Reparatio desperatorum. S. Bernardus, Super *Salve* CLXXXIV.

Reparatio vitæ omnium. S. Hildephonsus, De Assumpt., XCVI; S. Anselmus Lucens., Super *Salve*, CXLIX.

Reparatrix innocentiæ, ruinæ cœlestis, etc. S. Anselmus Lucens., Super *Ave Maria*, CXLIX; S. Anselmus Cantuar., In Psalt., CLVIII; S. Bernardus, Deprecat., CLXXXIV; Richardus a S. Victore, In Cantic., CXCVI; Petrus Blesens., Serm. 38, CCVII; Adamus Persen., Mariale, passim, CCXI.

Requies dejectis. Alanus de Insulis, Anticlaud., CCX.

Requies Domini et nostra. Guerricus, De Assumpt. CLXXXVIII.

Requies Laborum. Adamus persen., Mariale, CCXI.

Restauratio feminarum. S. Augustinus, Serm. 11, XLII; S. Fulgentius, De laud. B. Mariæ, LXV.

SECTIO VIII, LITURGICA,

Quæ tractat de festis, hymnis et precibus ad honorem et gloriam Virginis Deiparæ.

Hic, ne bis repetita displiceant, hanc tantum memoramus sectionem, quæ alias reperitur; adeat igitur lector Indicem specialem de Festis in genere, in quo referuntur omnia quæ ad festa B. Mariæ attinent. Quoad hymnos et preces, consulat etiam Indicem poeticum et Indicem de Oratione, et desiderata inveniet.

SECTIO IX, ASCETICA,

Referens varias B. Virginis Mariæ virtutes, et quidquid de illis dixere Patres indicans.

SECTIO X, PHILOLOGICA,

Quæ exhibet omnia opera et opuscula circa B. Virginem Mariam, ordine auctorum alphabetico.

es, etc. — De laudibus B Mariæ super illud Cantici : *Species ejus ut Libani*, etc. — De Assumpt. B Mariæ et ejus laudibus super illud : *Quæ est ista quæ ascendit*, etc. — Sermon. de B. Maria Virgine, et de illius Conceptione, CXCVI.

Romualdus Salernitan. — Sermo de Annuntiatione B. Virginis Mariæ, CXL.

Rupertus (S.), Tuitiens. abb. — Super Cantic. canticor., de laudibus B. Mariæ Virginis, libr. VII. CLXIX.

Thomas (S.), Cantuar. — Rhythmi de septem gaudiis B. Virginis Mariæ, CXC.

Urbanus II, papa. — Officium B. Mariæ in Sabbato. — Præfationes, CLI.

Venantius Fortunatus. — Lib. de partu B. Mariæ Virginis. — Elegiæ et hymni varii, LXXXVIII.

Walafridus Strabo. — Carmina varia de B. Maria, CXIV.

Zacharias Chrysopolitan — Commentar. super *Missus est*, — super *Magnificat*. — Sermo de Assumpt. B. Mariæ, CLXXXVI.

Zeno (S.), Veronens. episc. — Sermones III de partu Virginis, seu de Christi Nativitate, XI.

Hic finem imponimus Indici, ne in longum, nimia prolixitate, protrahere videamur; non defuit materia, quæ immensa cunctis remanet. Ipse Patrologiam assidua manu verset Lector, ut innumera ad honorem B. Virginis testimonia colligens, omne dubium tollatur et evanescat, nec non obfirmetur cultus erga Mariam Deiparam, quæ est, sicut ait Sanctus Bernardus :

TOTA RATIO SPEI NOSTRÆ.

SERIES OCTAVA.

In hac octava serie agimus de Christianismo, quem, ab incunabulis ordientes, eo scilicet tempore quo apostoli, Spiritu sancto repleti, ad orbem terrarum evangelizandum dispersi sunt, per diversas regiones, quas sua luce irradiat, paulatim progredientem subsequimur; illum undique vexatum exhibemus, et tamen, invitis hostibus, sua beneficia erga persecutores expandentem. Hinc indices de prædicatione Evangelii et conversione gentium historicus, geographicus et bibliographicus ; de Persecutionibus quas adversus Ecclesiam Christianam suscitarunt pagani, imperatores, etc. ; de Beneficiis Christianismi erga populos in societate constitutos, erga familiam, erga hominem privatum ; de moribus, consuetudinibus, etc., Christianorum, quos hic vicissim lectori subjicimus.

LXXII.

INDEX HISTORICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA APOSTOLORUM, EVANGELISTARUM,

DISCIPULORUM DOMINI ET OMNIUM EVANGELII PRÆDICATORUM CUM INDICATIONE ET DENOMINATIONE OMNIUM ORBIS PARTIUM, PROVINCIARUM, REGIONUM, NATIONUM, POPULORUM CIVITATUMQUE IN QUIBUS SINGULI VERBA VITÆ EVANGELIIQUE PRÆDICATIONIS DISSEMINARUNT, AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

A

ABDIAS, Simonis Judæ discipulus, primus Babyloniæ episcopus, in Perside Christum annuntiat (an. 60) *Orderic. Vitalis* CLXXXVIII, 175.

ABEL episcopus, S. Bonifacii socius, in Germania prædicat (an. 745) *S. Bonifac.* LXXXIX, 757.

ABBELINUS episcopus in Sclavoniam missus est (an. 1026). *Adam. Brem.*, CXLVI, 532.

ACCA presbyter, unus e duodecim sociis Willibrordi Fresonum apostoli in Fresia Christum annuntiat (*not.*) an 692, *Beda*, XCV, 245.

ACILINUS cum sociis Sueciam evangelizat (an. 1060), *Adam. Brem.*, 617.

ADALBERTUS Magdeburgensis I episcopus in Sclavonia multos ad fidem convertit (an 968-981), *Adam. Brem.*, CXLVI, 608.

ADALBERTUS (S.) Pragensis episcopus, in Borussia (Dantzick) Evangelium annuntiat cum sancto Gaudentio (an. 990), S. *Mathildis regina* CLI, 1341; Sclavoniam, Pannoniam et Poloniam evangelizat (an. 980), *Cosmas Prag. Decan.*, 92;—*Honor. Augustod.* CLXXVII, 193; *Joannes Canaparius* CXXVII, 866; — Russis prædicat (an. 991) *idem*, ibid. 866, 888, *Cosmas Pragensis*, CLXVI, 273.

ADALDAGUS (S.) Hammaburgensis episcopus, Sclavoniam evangelizat (an. 936) S. *Adalbert. Pragens.*, CXXXVII, 504

Avicianus (S.), Rhotomagensis episcopus et Northmanniæ apostolus in Galliis fidem prædicat (an. 500), *Orderic.*, CLXXXVII, 590.

Avitus (S.), Viennensis episcopus Galliam prædicando percurrit (an. 490), *Ekkeard*, 778. — Contra Arianos fidem stabilit, *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 95.

Avoco Roschaldensis episcopus in Sælandia Evangelium annuntiat (an. 1060), *Adam. Brem. can.*, CXLVI, 545, 624.

B

Barnabas (S.) cum S. Paulo, apostolo, apud Antiochiam prædicat (an. 39), *Freculf.*, CVI, 1125; *Haymo* 826, *Anastas* CXXVII, 456, 458; *Orderic.* CLXXXVIII, 114. — Segregatur cum S. Paulo ad prædicationem Evangelii in Gentibus, *Hugo abb*, CLIV, 21. — In Jerosolymam ascendit, *ibid.*, 24. — Ibique prædicat, Regino Prumiens., CXXXII, 17; *Marian. Scot*, CXLVII, 640, 645; *Orderic.*, CLXXXVIII, 108. — Prædicat apud Athenas, *Haymo*, CXXIII, 827. — Apud Seleuciam, Cyprum et Salaminiam, *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 114-116. — In Seleucia Lystra, Derben, Laodicia, *ibid.*, 178. — Apud Iconium, Lycaoniam, Lystram et Pisidiam, *ibid.*, 115 — Mediolanensis episcopus factus, in Italia divini verbi fit præco. *Landulf*, *Cleric. Mediol.*, CXLVII, 955.

Bartholomæus, unus e duodecim apostolis, S. Philippi apostoli frater, Indiam citeriorem ad prædicandum sortitur (an. 33), *Rufin. Aquileiens.*, XXI, 478; *Haymo*, CXVIII, 831. — In die Pentecostes cum cæteris apostolis Spiritum sanctum accipit fidemque prædicat (an. 33), *Orderic.*, CLXXXVIII, 64, 65; Petrus Comestor, CXCVIII, 1651. — In Lycaonia, India, Armenia, Assyria et Albania Christum annuntiat (an. 34 alii 38), *Freculf.*, CVI, 1147; *Orderic.*, CLXXXVIII, 165.

Basilius (S.) secundus Bracarensis episcopus, fidem in Hispania prædicat (an. 37-65,, *Lucius Dexter*, XXXI, 199.

Basilius (S.) Carthaginis Spartariæ præsul in Hispania prædicat (an 37-60), Lucius Dexter, XXXI, 128.

Benignus (S.), presbyter, cum S. Andochio et Thirso diacono a S. Polycarpo in Gallias prædicandi causa mittitur (an. 140). *S. Warnaharius*, LXXX, 187; *Joannes monach.*, CLXII, 756. — Ad Divionense castrum prædicando pervenit *Joannes monach.*, CLXII, 757. — Ad Lingonam prædicat., *Warnaharius*, LXXX, 188, 193.

Benignus (S.) sancti Patricii successor, in Hibernia Evangelium spargit (an. 460), *Willelm.*, CLXXIX, 1691.

Benjamin (S.), Willehadi socius, in loco Cibhrinstri prædicans a Saxonibus martyrizatur (an. 780), *S. Anschar.*, CXVIII, 1018.

Benno, episcopus, Sclavorum multitudinem convertit (an 1000), *Adam. Brem. canon.*, CXLVI, 535.

Beregisus, episcopus, Arduennarum patronus, in Galliis prædicat (an. incert.), Anonym., CLIV, 1512.

Bernardus, episcopus, in Northmannia et Suecia Christum annuntiat. (an. 1060), *Adam Brem.*, CXLVI, 541, 651.

Bernuinus presbyter, cum Wilfride episcopo in insula Vecta (Wigth), Evangelium prædicat (an. 685), *Beda*, XCV, 196, 11, 197.

Bertuinus Scottigena, cum Etone et Eloquio in Galliis fidem prædicat (an. 651), *Sigebert Gemblac.*, CLX, 123.

Betli cum Cedda et Diuma e Scottia oriundi Anglis mediterraneis Evangelium annuntiat (an. 635), Beda, XCV, 150.

Birinus (S.), Anglorum apostolus, Wintoniensis et Dorcestriensis episcopus, West Saxonibus Evangelium annuntiat et Kinegistum regem cum gente sua ad Christum convertit (an. 650), *Beda*, 126; *Willelm.*, CLXXIX, 1525 — Occidentales Anglos evangelizat *Henric.*, CXCV, 861.

Bonifacius (S.), Moguntinus episcopus, et Germanorum apostolus, ad convertendos Fresones proficiscitur (an. 716), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 609, 611. — Prædicat in Fresia, *Adam. Bremens.*, CXLVI, 465; *Marian. Scotus*, 761; *Sigebert Gemblac.*, CLX, 135, 158. — In Germania, S. Bonifac., LXXXIX, 641; *Anast.*, CXXXII, 975; *Bernold.*, CXLVIII, 1341; *Helinand.*, CCXII, 812. — Saxones et Hessos ad fidem convertit, *S. Bonifac.*, LXXXIX, 617-612. — Bajoarios, *ibid.*, 622, 618. — Iterum apud Fresones et Danos prædicat, *ibid.*, 624, 641; *S. Ado Viennens.*, *archiepisc.*, CXXIII, 125; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 158.

Bosel et Ottcar, primi Wigornienses episcopi, apud Wigorniam in provincia Merciorum Anglorum fidem annuntiant (an. 750), *Willelm.*, CLXXIX, 1587.

Bruno, episcopus, apud Sclavos prædicat multosque ad fidem adducit (an. 980), *Adam. Brem.*, CXLVI, 503, 504.

Burchardus, Wirzeburgensis episcopus, cum S. Bonifacio Moguntino Germaniam evangelizat (an. 730-751), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 646; *Bernold.*, CXLVIII, 1512.

C

Cæsara, Persarum regina, apud Antiochiam baptizata, virum suum Anaulfum magnamque multitudinem gentis Persarum ad Christum convertit (an. 588), *Fredegarius Scholast.*, LXXI, 613; *Heriger.*, CXXXIX, 885; *Ekkeard.*, CLIV, 837.

Calocerus, S. Jacobi apostoli discipulus, Carpetaneæ in Hispania Christum annuntiat (an. 44), *Lucius Dexter*, XXXI, 155.

Candidus cum sancto Augustino ad convertendos Anglos proficiscitur, et cum eo per Angliam fidem prædicat. (an. 596), *S. Greg. Mag.*, LXXVII, 835-841.

Capito, Lucensis episcopus, et sancti Jacobi discipulus in Hispania fidem promulgat (an. 37-60), *Lucius Dexter*, 129, 130.

Carolus Magnus Francorum rex et Germaniæ imperator Saxonibus baptismum imponit (an. 777), *Eginhard.* XCVII, 53; *Ekkeard*, CLIV, 857, 893; *Honor. Augustodun.*, CLXXII, 190.

Carolus Simplex, Francorum rex et Germaniæ imperator, Northmannis fidem imponit ad pacem (an. 912), *Dudo* S. Quintini decanus, CXLI, 651.

Carpus S. Pauli discipulus per Troadam Christum annuntiat (an. 60-100), *Orderic*, CLXXXVIII, 129.

Cedda Scottus, presbyter, dein Licefeldensis episcopus, in provincia Merciorum et Mediterraneis Anglis fidem prædicat (an. 653), *Beda*, XCV, 150. — Anglo Saxonibus fidem abjectam restituit (an. 654), *ibid.*, 151; *Willelm.*, CLXXIX, 1603.

Ceddus, Londoniensis episcopus, S. Melliti successor in Anglia Christum annuntiat (an. 610), *Willelm.*, CLXXIX; 1514. — Apud Orientales Saxones, *Beda*, CXV, 151. — Apud Tilaburgam et Ythancaestir *ibid.*, 152, 154.

Cella Scotus natione, Lindisfarnensis episcopus, Mercios Anglos evangelizat (an. 650), *Willelm.*, CLXXIX, 1603.

Celsus Mediolanensis episcopus apud Mediolanum fidem promulgat (an. 72-100), Regino Prumiens. abb., CXXXII, 18.

Christiani dispersi in persecutione contra S. Stephanum usque ad Phœnicem, Cyprum et Antiochiam in Synagoga Judæorum verbum Evangelii annuntiant (an. 34), *Anastas.*, CXXVII, 454. — Usque in Europam fidem portant (an. 34), *Lucius Dexter*, XXXI, 95, 97.

Christianus ad Arrhusim in Dania Christum prædicat (an. 1059), *Adam Brem.*, CXLVI, 616.

Clemens (S.) a sancto Petro in Gallias ad prædicandum mittitur (an 50), Anonym., CLIV, 1117. — Papa electus sancto Petro succedit et Romæ consecratus prædicat fidem (an. 69), *Marian. Scot*, CXLVII, 649; *Hugo abb*, CLIV, 25-26; *Ekkeard.*, CLIV, 670. — Exsul in Lycia multas gentes convertit, *Freculf.*, CVI, 1156.

Clemens (S.), Metensis episcopus, in Galliis prædicat (an. 50), *Anonym.*, CLXIII, 579.

Cletus (S.), sancti Petri discipulus, Romæ a Petro ordinatus fidem Christi promulgat (an. 45-69), *Ekkeard.*, CLIV, 670.

Clotildis, Francorum regina, ad conversionem Clodovæi gentisque Francorum cum Vedasto et sancto Remigio laborat (an. 496), *S. Gregor. Turon*, LXXI, 152; *Anonym.*, XCVI, 1433; *Hincmar.*, CXXV, 1137; *Borico monach.*, CXXXIX, 596.

Cæcilius, Eliberitanus episcopus, sancti Jacobi apostoli discipulus per Hispaniam prædicat (an. 45-54), *Lucius Dexter*, XXXI, 151-173.

Cœlestis (S.), sancti Clementis discipulus et secundus Mettis episcopus, in Galliis fidem prædicat (an. 70), *anonym.*, CLXIII, 581.

Colmannus, Lindisfarnensis episcopus, Occidentalibus Saxonibus in insula Lindisfarne (*Holy Eland*), fidem annuntiat (an. 650), *Willelm.*, CLXXIX. 1581; *Henric.*, CXCV, 865.

Columba (S.) Hibernus, Scottorum et Pictorum doctor, in Britannia Verbum Christi prædicat (an. 565); *Bernold.*, CXLVIII, 1329. — In Scottia, *Sigebert Gemblac.*, CLX, 112. — In insula Hii juxta Hiberniam prædicat et moritur (an. 596), *Bernold.*, CXLVIII, 1332.

Columbanus (S.), abbas, genti Pictorum in Anglia Australi Christum annuntiat et Bridium regem convertit

G

H

I

M

Christum convertit (an. 33), *Orderic.*, CLXXXVIII, 64, 65, 102; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1651. — Ad portam templi in Jerusalem cum sancto Joanne claudum sanat et multos ad Christum adducit; *Orderic*, CLXXXVIII, 103, 104; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1655. — In Jerusalem prædicat, *Lucius Dexter*, XXXI, 434. — Concilium Hierosolymitanum tenet primum, *Anastas.*, CXXVII, 436. — Cæsaream evangelizat Corneliumque centurionem baptizat cum tota familia, *Lucius Dexter*, XXXI, 434; *Freculf.*, CVI, 1125; *Haymo*, CXVIII, 826; *Anastas.*, CXXVII, 436; *Orderic.*, CLXXXVIII, 109, 120. — Totam Palæstinam, Asiam prædicando percurrit, Christum annuntiat apud Lydam, Ptolemaïdem, Tyrum et Sidonem et Berytum, Tripolim et Antaradum, Laodiceam et Antiochiam ubi episcopalem primam sedem tenuit, *Anast.*, CXXVI, 436; *Heriger.*, CXXXIX, 1008; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *Ekkeard.*, CLIV, 667; *Orderic.*, CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 1701. — Pontum, Asiam Minorem, Galatiam, Cappadociam et Bithyniam peragrat, *Freculf*, CVI, 1135; *Haymo*, CXVIII, 831; *Anonym.*, CLIV, 1116; *Orderic*, CLXXXVIII, 122, 124; *Petrus Comestor.*, CXCVIII, 1679, 1696. — Jerosolymam rediens multos Samaritanos ad fidem convertit, *Anastas.*, CXXVII, 434, 462. — Romam venit, episcopalem sedem fundat et viginti quinque annos regnat, veritatem annuntiando et miracula patrando (an. 45-69), *Lactant.*, VII, 621; *Sulpicius Sever.*, XX, 145; *S. Prosper Aquit.*, LI, 555; *S. Gregor. Turon.*, LXXI, 173; *Freculf.*, CVI, 1128; *Haymo*, CXVIII, 829; *Anastas.*, CXXVII, 438; *Hermann. Contract.*, CXLIII, 57; *Marian. Scot.*, CXLVI, 611; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *Ekkeard.*, CLIV, 667, 1116; *Orderic.*, CLXXXVIII, 122. — Prædicat per Africam et Ægyptum (an. 50), *Lucius Dexter.*, XXXI, 162, 165. — Per Hispaniam, *ibid.*, 161, 162, 163. — Per Gallias et in Anglia, *Anastas.*, CXXVII, 458, 466, 468; *Heriger.*, CXXXIX, 1008. — Romæ reversus presbyteros et episcopos ordinat par diversa loca, nempe : Torquatum, Thesiphontem, Cæcilium, Iscium, Secundum, Indalecium et Euphrasium, quos in Hispaniam ad prædicandum dirigit (an. 53), *Lucius Dexter*, XXXI, 151. — Cæteros mittit in Angliam, *Anastas.*, CXXVII, 460. — Primam epistolam ad dispersionem scribit, *ibid.*, 466. — Linum et Cletum Romæ ordinat, *Hugo abb*, CLIV. In Gallias ad prædicandum mittit, *ibid.*, 25; *Anonym.*, CLIV, 1117. — Romæ cum S. Paulo martyrio coronatur, *Aurel. Cassiod.*, (an 66), *Freculf*, CVI, 1132; *Heriger.*, CXXXIX, 1008; *Orderic.*, CLXXXVIII, 123, 136.

PETRUS (S.) Bracarensis episcopus in Hispania prædicat (an. 57-60), *Lucius Dexter*, XXXI, 109.

PETRUS (S.), de Castro Novo Cisterciensis monachus, contra Albigenses fidem veram propugnat (an. 1206), *Sicard.*, CCXIII, 545, 549.

PHAGANUS (S.) ab Eleutherio papa in Angliam missus Lucinum regem cum ipsius gente ad fidem convertit (an. 166), *Willelm.*, CLXXIX, 1685.

PHILEMON (S.) cum sancto Paulo et Timotheo Hispaniam prædicando percurrit (an. 64), *Lucius Dexter*, XXXI, 190.

PHILIPPUS (S.), apostolus in die Pentecostes Spiritu sancto accepto fidem Christi prædicat (an. 33). *Orderic.*, CLXXXVIII, 64, 65; *Petrus Comestor.*, CXCVIII, 1651. — Scythiam et Galliam ad evangelizandum in sortem obtinet, *Lucius Dexter.*, XXXI, 87, 88. — Apud Gallos nationesque tumenti oceano disjunctas et apud Phrygios in Hierapoli Christum annuntiat, *Freculf.*, CVI, 1148; *Willelm.*, CLXXIX, 1683; *Orderic.*, CLXXXVIII, 156; *Petrus Comest.*, CXCVIII, 1698. — E Gallia in Angliam prædicatores dirigit, *ibid.*, 1685.

PHILIPPUS (S.), unus e septem diaconis cum sancto Stephano ordinatis, apud Samariam fidem disseminat (an. 34), *Freculf.*, CVI, 1123; *Raban. Maur*, CXII, 1490; *Haymo*, CXVIII, 825; *Orderic.*, CLXXXVIII, 106; *Petrus Comestor.*, CXCVIII, 1668. — Eunuchum reginæ Candacis baptizat, *Haymo*, CXVIII, 825; *Orderic.*, CLXXXVIII, 107; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1670. — De Azoto usque ad Samariam verba fidei spargit, *Orderic.*, CLXXXVIII, 107.

PHILIPPUS Mediolanensis, cognomento Philotheus, a S. Paulo conversus et in Hispaniam missus Toleto, Barcinone, Cæsaraugustæ, Hispali Valentiæ et multis aliis civitatibus regnum Dei annuntiat (an. 91), *Lucius Dexter*, XXXI, 261, 263.

PHOTINUS (S.), Lugdunensis primus episcopus, in Galliis prædicat (an. 116), *Hugo abb.*, CLIV, 96; *Balderic.*, CLXXII, 1209.

PILATUS, qui Dominum N. J. C. ad flagellandum et crucifigendum injuste tradidit, ejus mortem, miracula, resurrectionemque imperatori Tiberio senatuique Romano nuntiat (an. 38), *Freculf.*, CVI, 1124; *Haymo*, CXVIII, 826; *S. Ado, Vienn. archiep.*, CXXIII, 75, 76; *Hermann. Contract.*, CXLIII, 57; *Bernold.*, CXLVIII, 1301, *Ekkeard.*, CXLVIII, 663.

PIUS, primus Hispalensis episcopus, in Hispania Evangelium annuntiat (an. 37-70), *Lucius Dexter*, XXXI, 128.

POLYCARPUS (S.), sancti Joannis discipulus, Smyrnæ episcopus, (an. CXXV), *Freculf.*, CVI, 1164.

PONTIUS quidam miles Philippum Romanorum imperatorem ejusque filium Philippum ad Christum convertit (an. 240), *Freculf*, CVI, 1178; *Orderic.*, CXVIII, 70.

POPPO clericus, dein Archusiensis episcopus, apud Danos prædicat et Haroldum regem Danorum convertit (an. 966), *Anonym.*, CXXXIX, 1207, 1208; *Adam. Brem.*, CXLVI, 525, (n.); *Sigebert Gemblac.*, CLX, 191.

POPPO, Sleswicensis episcopus, apud Danos et Sueones sub Herico rege Christum annuntiat. (an 1010-1015), *Adam Brem.*, CXLVI, 525, 526. — Cum Odinkar in Jutland civitatem Sleswich seu Slagwig evangelizat, *ibid.*, CXLVI, 555.

POTENTIANUS apud Senones fidem prædicat (an. 50), *Raban. Maur.*, CXII, 1493.

PRISCA cum Paulo et Aquila in Asia Minori prædicat (an 50), *Freculf.*, CVI, 1130.

PRISCILLA cum Paulo et Aquila Asiam Minorem evangelizat (an. 50), *Haymo*, CXVIII, 829.

PROCORIUS (S.), a Joanne XIII papa missus Polonis Evangelium regni annuntiat (an. 970), *Joannes XIII*, CXXXV, 949.

PUTTA, Herefordensis primus episcopus, in provincia Merciorum Anglorum fidem seminat (an. 720), *Willelm.* CLXXIX, 1599.

Q

QUADRATUS (S.) apud Athenas Ecclesiam congregat (an. 120), *S. Ado Viennens. archiep.*, CXXIII, 82.

QUINTINUS (S.) Ambianensis episcopus Ambianum evangelizat (an. 250), *Folcard.*, CXLVII, 1182; *Orderic.*, CLXXXVIII, 390. — Apud Augustam, Viromandorum civitatem prædicans martyr occubuit (an. 287), *S. Paschas. Radbert.*, CXX, 1496.

QUIRINUS (S.) cum sancto Nicasio ac sancto Dyonysio apud Rhotomagensem civitatem in Galliis prædicat (an. 70), *Orderic.*, CLXXXVIII, 386.

R

RADULFUS (S.), Cisterciensis monachus apud Albigenses fidem veram propugnat (an. 1206), *Sicard.*, CCXIII, 545, 549.

RAGIMBERTUS presbyter inter Danos et Sueones Evangelii semina spargit (an. 860), *S. Anschar.*, CXVIII, 999.

RATOLPHUS seu Rotolphus apud Sleswich Danorum civitatem divini verbi fit præco (an. 1059), *Adam. Brem.*, CXLVI, 616, 625, 668.

REGIMBRONDUS, Harusannensis episcopus, in Dania Cismarina seu Jutland apostolus (an. 918), *Adam. Brem.*, CXLVI, 503.

REHINERUS, primus in Fiune insula episcopus (an. 1040), *Adam. Brem.*, CXLVI, 623.

REMIGIUS (S.), Rhemensis episcopus, Francorum gentem cum eorum rege Clodoveo baptizat (an. 496), *S. Gregor. Turon.*, LXXI, 152; *S. Ado, Viennens. episcop.*, CXXIII, 97; *Hincmar.*, CXXV, 1157; *Bernold.*, CXLVIII, 1329; *Orderic.*, CLXXXVIII, 79.

RECHAREDUS, Arianus rex Wisigothorum in Hispania commorantium, ad veram fidem reversus populum suum adducit ad Christum (an. 589), *S. Gregor. Turon.*, LXXI, 493; *Joannes Biclariens. episcop.*, LXXII, 869.

RIMBERTUS, Danus presbyter, apud Sueones in Bircensi civitate prædicat (an. 854), *S. Anscharius*, CXVIII, 997; (an. 860), *ibid.*, 999. — Hammaburgensis episcopus electus Danis et Saxonibus Christum annuntiat, *Adam. Brem.*, CXLVI, 486.

ROGERIUS Nortmannorum in Sicilia comes, Chamut quemdam primorum cum universa familia ad fidem adducit (an. 1080), *Gaufredus monach.*, CXLIX, 1187. — Per universam Siciliam episcopos constituit, *Adam. Brem.*, CXLVI, 486; *Gaufredus monach*, CXLIX, 1188.

RODOLPHUS, episcopus Sliaswig in Dania, Jutland et Sueonia prædicat (an. 1036), *Adam. Brem.*, CXLVI, 541, 552, 621, 668.

RUDOLFUS S. Bonifacii Moguntini discipulus in Bogoa-

ORDO CHRONOLOGICUS APOSTOLORUM ET PRÆDICATORUM EVANGELII.

An.	
30	S. Joannes Baptista.
30-33	Dominus N. Jesus Christus.
30-33	Discipuli Christi.
33	Apostoli.
33	S. Petrus Apostolorum princeps.
33	S. Joannes, apostolus et evangelista.
33	S. Jacobus apostolus.
33	S. Andreas apostolus.
33	S. Philippus apostolus
33	S. Thomas Didymus.
33	S. Bartholomæus apostolus.
33	S. Matthæus apostolus.
33	S. Jacobus apostolus.
33	S. Simeon Cleophæ filius, apostolus.
33	S. Judas Thaddæus apostolus.
33	S. Mathias apostolus.
33	S. Stephanus protomartyr.
34	Discipuli dispersi.
34	Christiani varii.
34	Cyprii et Cyrenæi.
34	S. Ananias.
34	S. Philippus unus e septem diaconis.
34	S. Paulus.
35	Simon Judas.
35	Appius Centurio.
36	S. Memmius Mancius.
37	Agathodorus
37	Arcadius Juliobrigensis.
37	S. Athanasius Cæsaraugustanus episcopus.
37-65	S. Basilius secundus, Bracarensis episcopus.
37	S. Basilius Carthaginis Spartariæ præsul.
37-60	Capito Lucensis episcopus.
37	Elpidius Toletanus episcopus.
37-60	S. Ephrem.
37-60	Etherius, Barcinonensis episcopus.
37	Eugenius Marcus Marcellus.
37-60	Nestor Palestinus episc.
37-60	S. Petrus primus Bracarensis epicopus.
37-70	Pius Hispalensis primus episcopus.
38	(Pilatus.)
38	(Tiberius Romanus imperator.)
39	S. Barnabas.
43	Telesphorus.
43-54	Cæcilius Romæ Eliberitanus.
43-52	Isedus.
43	Secundus.
44-70	Torquatus.
43-60	Euphrasius.
43	Indalecius.
44	Discipuli septem S. Jacobi.
44	Lucius Cyrenensis.
44	Manahen.
45-60	Evodius S. Petri discipulus
45	Linus S. Petri discipulus.
45-69	Cletus S. Petri discipulus.
45	Paulus Sergius proconsul.
48	Ferontius.
48	Austregisilus.
48	S. Eutropius.
34 48	S. Lazarus a Domino resuscitatus.
48	S. Maximinus
48-63	Joseph ab Arimathea.
48-88	S. Maria Magdalena.
48	S. Martha.
48	S. Marcella.
48	Parmenas.
48	S. Valerius.
50	Prisca.
—	Silas cum S. Paulo.
50	Priscilla.
50	Aquila.
50	S. Clemens.
50	Dionysius.
50	Eucharius.
50	Frontinus Petragoricensis.
50	Mansuetus.
50	S. Maternus.
50	S. Sabinus.
50	S. Potentianus.
50	Sextarmus.
50	S. Sixtus, primus Rhemorum episcopus.
50	Hermagoras episcopus.
50	S. Marcus evangelista.
50	Silas sancti Pauli apostoli discipulus.
52	S. Theodorus.
56	Apollo.
58	S. Saturninus.
58	S. Titus S. Paul. apostoli discipulus.
58	S. Lucas evangelista.
58	Gratian. episcopus.
58	S. Trophimus Arelatens.
58	S. Stremonius.
58	S. Martialis Lemovicensis apostolus.
58-100	Tychicus S. Pauli discipulus.
59	Crescens Viennensis episcopus.
60-100	Carpus S. Pauli apostoli discipulus.
60-100	Archippus sancti Pauli discipulus
60-100	Epaphras S. Pauli discipulus.
60-100	Erastus S. Pauli discipulus.
60 68	Timotheus S. Pauli apostoli discipulus.
60-100	Abdias.
60 100	Sosthenes.
60-100	Onesimus.
64	S. Philemon.
68	Crispinus Astigitanus.
68	Anianus.
68	Flegunta S. Titi discipulus.
68	Herman sancti Titi discipulus.
68	Patrobas S. Titi discipulus.
70-97	Antonius Meldensis episcopus.
70	S. Appollinaris Ravennas episc.
70-97	S. Sanctinus.
70-100	Nicasius Rhotomagensis episcopus.
70-80	S. Quintinus Ambianensis.
70	S. Quirinus.
70	S. Saviculus diaconus.
70	S. Cœlestis S. Clementis discipulus.
70	Austriclianus.
72	Apu eius.
72-100	Celsus Mediolanensis episcopus.
72	Nazarius episcopus.
72	Marcellus.
72	Torpes
72	Alpinianus.
76	S. Paternus Toletanus episcopus.
80	S. Felix Mediomatricus episcopus.
86	Jonas sancti Dyonysii Areopagitæ discipulus.
90	Siuicius.
91	Mansius.
91	Philippus Mediolanensis.
100	Ignatius Antiochenæ Ecclesiæ episcopus.
111-115	Alexander papa.
119	Taurinus Eboracensis episcop.
120	S. Quadratus.
121	S. Polycarpus.
130	S. Apollinaris Hierosolymitanus episcopus.
140	Thirsus diaconus.
140	Benignus presbyter.
166-167	Lucius Anglorum rex.
An.	
166	S. Phaganus.
166	Deruvianus.
166	S. Photinus primus Lugdunensis episcopus.
180	S. Valerianus S. Photini discipulus.
180	S. Marcellus S. Photini discipulus.
195	S. Andochius.
195	S. Zacharias.
208	S. Andeolus.
240	S. Pontius.
250	S. Crispinianus.
250	S. Crispinus.
250	S. Fuscianus.
250	S. Rufinus.
250	S. Victoricus.
280	S. Mallonus Rhotomagensis episcopus.
300	S. Avicianus.
314	S. Silvester papa.
314	Constantinus Magnus imperator
328	Edessius et Frumentius.
328	Mulier captiva.
333	S. Agricius Trevirensis præsul.
342-368	S. Maximinus Trevirensis episcopus.
368	S. Zeno Veronensis episc.
374	Mavia Sarracenorum regina.
375	Moises monachus.
379	Attico episcopus.
379	Meruthas episcopus.
394-432	Ninia seu Ninias.
400	Joannes Constantinopolitanus episcopus.
429	Germanus Antissiodorensis episcopus.
430	Palladius primus Scotorum episcopus.
430	Lupus Tricassinus episc.
431	S. Fingaris episcopus.
432	S. Patricius Hiberniensis episcopus.
432-433	S. Severus Trevirorum episcopus.
460	S. Benignus sancti Patricii successor.
468	Kilianus.
490	S. Avitus Viennensis episc.
490	S. Solemnis episcopus.
496	S. Vedastus.
496	S. Clotildis Francorum regina.
496	S. Remigius Remensis episcopus.
554-570	S. Germanus Parisiensis episcopus.
560	S. Maclovius.

LXXIII.

INDEX GEOGRAPHICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM,

SIVE

SYNOPSIS ALPHABETICA OMNIUM ORBIS PARTIUM, PROVINCIARUM, REGIONUM, NATIONUM ET CIVITATUM PRIMO EVANGELII LUMINE DONATARUM, CUM MENTIONE APOSTOLORUM ET PRÆDICATORUM QUI ILLIS VERBA VITÆ INTULERUNT, AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

—

A

C

ciacens., CXXXIX, 598. — S. Vedastus (an. 496), *Alcuin.*, CI, 670, 672, 678; *Anonym.*, CXLIX, 28. — S. Remigius (an. 496), *S. Gregor. Turon.*, LXXI, 152; *S. Ado Viennens. archiepisc*, CXXIII, 97; *Hincmar.*, CXXV, 1157; *Bernold.*, CXLVIII, 1329; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 79. — Clodovæus cum gente fidem suscipit (an. 496), *S Gregor. Turon.*, LXXI, 225; *Flodoard. Rhemens's canonic*, CXXXV, 50; *Rorico monach.*, CXXXIX, 601, 653; *Anonym.*, CXLIX, 26; *Hugo abb.*, CLIV, 110; *Ekkeardus. ibid.*, 716; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 95; *Hugo de S. Maria*, CLXIII, 913.

Francia (in) seu Franconia divini verbi præcones fuere Kilianus primus in Franconia (an. incert. VII vel VIII secul.), *Adam. Brem. episc.*, CXLVI, 463. —Willibrordus (an. 690), *Alcuin.*, CI, 697, 701.

Fresiam evangelizaverunt Wilfridus Anglorum episcopus qui Adalegisum Fresonum regem convertit (an. 680), *Willelm*, CLXXIX, 1559. — S. Willibrordus (an. 692-700), *Beda*, XCV, 243, *Alcuin.*, CI, 698, 699; *Bernold.*, CXLVIII, 1339; *Joannes monach.*, CLXII, 786; *Helinandus*, CCXII, 805. — Acca presbyter, Adalbertus levita, filius regis Deirorum Lebuinus, Marcellinus, S. Swibertus, Werenfridus, Ewaldus Albus et frater ejus Ewaldus Niger et alii duodecim S. Willibrordi socii (an. 692-700), *Beda*, XCV, 243, 244, 245. — S. Bonifacius Moguntinus Germanorum apostolus (an. 716-745), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 609, 611, 624, 641; *S. Ado Vienn. archiepisc.*, CXXIII, 123; *Adam. Bremens. canonic.*, CXLVI, 465; *Marianus Scotus*, CXLVII, 761, *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 135, 158. — Wulframnus Senonensis episcopus (an. 718), *Helinand.*, CCXII, 812. — Skirbat diaconus, Waltheri presbyter, Megengaudus, Lullus, Sturmius, Waccar et Tatuinus et alii S. Bonifacii socii, discipuli et cooperatores (730-750), LXXXIX, 646, 647, 653, 660, 805. — Willehadus primus Bremensis episcopus (an. 754), *S. Anscharius episc.*, CXVIII, 1015, 1016; *Adamus Brem. episc.*, CXLVI, 465, 469, 471. — Eabonus Ahretatensis episcopus, Hadalfridus seu Hudolfus monachus, Hamung presbyter, Kundekar monachus, Williheri monachus, Wintrung presbyter et alii sancti Bonifacii Moguntini discipuli (an. 755), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 660, 667, 805. — Liudgerus Monasteriensis episcopus (an. 780), *Adam. Bremens.*, CXLVI, 467, 468. — Hildibaldus Coloniensis episcopus (an. 780), *Adam Brem.*, 47. — Anscharius Hammaburgensis (an. 836), *ibid.*, 433.

Fresiam citeriorem evangelizavit unus e XII S. Willibrordi sociis (an. 692), *Beda*, XCV, 245.

Frisingen, *Freisingen*, in Bagoaria Evangelium recepit ab Erimberto Fressingensi episcopo (an. 730), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 649, 741.

G

Galatia (in) Asiæ Minoris regione divini verbi præcones fuere S Petrus apostolus (an. 38-40), *Freculf.*, CVI, 1135; *Haymo*, CXVIII, 831; *Anonym.*, CLIV, 1116; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 122, 124; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1679, 1696. — S. Philippus apostolus (an. 58-60), *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 156; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1698. — S. Paulus apostolus cum Syla et Barnaba (an. 38-58), *Freculf.*, CVI, 1150; *Haymo*, CXVIII, 831; *Anastasius Biblioth.*, CXXVII, 464, 468; *Herigerus Lobiens.*, CXXXIX, 1008; *Marianus Scotus*, CXLVII, 639; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 115, 116. — S. Timotheus (an. 50-58), *ibid.*, 116.

Galecia (in) Hispaniæ provincia discipuli septem S. Jacobi Hierosolymitani episcopi Christum annuntiant (an. 44), *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 113. — S. Andeolus in Galecia prædicat (an. 208), *Lucius Dexter*, XXXI, 358.

Galliam evangelizaverunt S. Petrus apostolus (an. 46-50), *Anastas.*, CXXVII, 458, 466, 468; *Heriger. Lobiens. abb.*, CXXXIX, 1008; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *Anonym.*, *ibid.*, 1117. — S. Philippus apostolus (an. 58), XXXI, 87, 88; *Freculf.*, CVI, 1146; *Willelm.*, CLXXIX, 1683; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 156; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1698. — S. Jacobus apostolus Major dictus (an. 41), *Lucius Dexter*, XXXI, 135. — S. Paulus apostolus (an. 58-69), *Herigerus Lobiensis abb.*, CXXXIX, 1008; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 128. — Ferontius, Austregisilus, S. Eutropius, Irenæus Lugdunensis, Lazarus, Maximinus, Joseph ab Arimathea, Maria Magdalena, Martha, Marcella, Parmenas, Valerius (an. 48-80), *Lucius Dexter*, XXXI, 156, 158; *Raban. Maur.*, CXII, 1493, 1495, 1497; *S. Paschasius Radbertus*, CXX, 1496; *Herigerus Lobiens. abb.*, CXXXIX, 1010; *Hugo Flaviniac.*, CLIV, 25; *Anonym.*, *ibid.*, 1116, 1118, 1124; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 141; *Anonym.*, CLXII, 755; *Willelm. Malmesbur.*, CLXXIX, 1683. — S. Dionysius Areopagita (an. 50), *S. Gregorius Turon.*, LXXI, 175, 183; *Othlonus*, CXLVI, 387; *Folcardus monach.*, CXLVII, 1182; *Hugo abb.*, CLIV, 26; *Ekkeard. Uraugiens.*, *ibid.*, 679. — Clemens, Eucharius, Frontinus, Mansuetus, Maternus, Sabinus, Potentianus et Saturninus, S. Sixtus, Stremonius, Sinicius, Martialis a S Petro missi (an. 48-50-58), *S. Gregorius Turon.*, LXXI, 175, 183; *Raban. Maur.*, CXII, 1493, 1494, 1505; *Paschasius Radbertus*, CXX, 1496; *Heriger. Lobiens.*, CXXXIX, 1010, 1013; *Ademar. monach.*, CXLI, 87; *Jordanus Lemovicensis episcopus*, CXLII, 1353; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *Anonym.*, *ibid.*, 1117, 1118, 1124; *Flodoard. Remens. canonic.*, CXXXV, 32; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 129, 193, 286. — Crescens (an. 59), *S. Ado Viennen. episc.*, CXXIII, 79. — Quirinus, Nicasius, Scuvilus a S. Dionysio missi (an. 70), *Folcard.*, CXLVII, 1182; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 386, 388, 390. — S. Cœlestis S. Clementis discipulus et Secundus Mettis episcopus (an. 70), *Anonym.*, CLXIII, 581. — Austriclianus et Alpinianus (an. 70-72), *Orderic.*, CLXXXVIII, 186, 193. — S. Paternus Toletanus et Constantiensis episcopus (an. 130), *Lucius Dexter*, XXXI, 311. — Mello et Taurinus (an. 119), *Orderic.*, CLXXXVIII, 386. — SS. Benignus, Andochius et Thirsus a S. Polycarpo missi (an. 140), *S. Varnaharius presbyter*, LXXI, 187; *Rupertus abb.*, CLXVII, 756; *Joannes monachus*, CLXII, 756, 757. — S. Photinus, Valerianus, Marcellus et Zacharias Lugdunensis (an. 166-195), *Hugo abb.*, CLIV, 96; *Baldricus*, CLXVI, 1209, 1210; *Joannes monach.*, CLXII, 756. — SS. Crispinus et Crispinianus, Fuscianus, Rufinus, Victoricus, Mallonus, Lucianus, Avicianus (an. 250-300), *Paschasius Radbertus*, CXX, 1494, 1496; *Folcard.*, CXLVII, 1182; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 390. — S. Avitus Viennensis (an. 490), *Ekkeard. Uraugiens.*, CLIV, 778. — SS. Solemnis, Vedastus, Remigius, Clotildis regina (490 500), *S. Gregorius Turon.*, LXXI, 152; *Alcuin.*, CI, 670, 672, 678; *S Ado Viennens. archiepisc.*, CXXIII, 97; *Hincmar.*, CXXV, 1157; *Rorico Moissacensis*, CXXXI, 598; *Bernold.*, CXLVIII, 1329; *Lambert. Atrebatensis*, CXLIX, 26, 28. — *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 79. — SS. Amandus et Landoaldus (an. 614), *Sigebert. Gemblac*, CLX, 115, 120. — SS. Ultanus, Foillanus et Furseus (an. 640), *ibid.*, 122. — SS. Eloquius, Etto et Bertuinus Scotigenæ (an. 651), *ibid*, 123. — Gislenus, Landelinus, Trudo et Vincentius, qui et Madelgarius dicitur (an. 651), *ibid.*, 123.

Gandavum, *Gand*, Flandriæ civitatem evangelizaverunt S. Amandus Treverensis et Tungrensis episcopus (an. 628), CXXI, 945; *Herigerus abbas Lobiens.*, CXXXIX, 1010; *Philippus de Harveng*, CCIII, 1248; CCXII, 785. — S. Livinus cum Frilano, Helia et Kiliano (an. 618). *S. Bonifac.*, LXXXIX, 880, 882; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 122.

Garumni, populi Aquitaniæ ad Garumnam, divini verbi præcones habuere sanctum Martialem Lemovicensem episcopum (an. 70), *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 193. — Austriclianum et Alpinianum (an. 73), *ibid.* 193.

Gentes. Cyprii et Cyrenæi viri post martyrium sancti Stephani dispersi per diversas regiones Græcis et gentibus prædicant (an. 35), CXXVII, 456. — Paulus et Barnabas ad prædicationem in gentibus segregantur, *Haymo*, CXVIII, 825; *Regino Prumiens.*, CXXXII, 17; *Hugo abb. Flaviniac.*, CLIV, 24. — Ad gentes transeunt prædicaturi, *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1692.

Gerdaniam Daniæ civitatem S Gaudentius evangelizat (an. 990), *S. Mathildis*, CLI, 1341.

Germania (in) Europæ regione divini verbi præcones fuere S. Valerius confessor (an. 48-60), *Anonym.*, CLIV, 1124. — S. Willibrordus Fresonum apostolus cum sancto Bonifacio (an. 717-723), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 642. — S. Bonifacius Moguntinus Germanorum apostolus (a. 717-745), *ibid.* 641; *Anastas.*, CXXVIII, 975; *Bernold.*, CXLVIII, 1341; *Helinand. monachus*, CCXII, 812. — Adalheri, Burchardus, Derso, Grimbertus, Skirbalt, Waltheri, Swibertus, Witta, Lullus, Winnibaldus, Willibaldus Gregorius Trajectensis et Geppan S. Bonifacii socii et cooperatores (an. 717-730-756), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 646, 653, 660, 684, 741, 749, 757, 806; *Bernold.*, CXLVIII, 1342. — Sturmius, Waccar monachus, Abel episcopus, Warbertus episcopus, Wera episcopus (an. 740-745), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 647, 660, 741, 757, 805. — Tatuinus et Folradus archicapellanus (an. 750), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 741; *Ekkeard. Uraugiens.*, CLIV, 837.

Glastoniam Angliæ insulam evangelizaverunt Joseph ab Arimathea cum sociis undecim e Gallia a S. Philippo in Angliam missus (an. 63), *Willelm.*, CLXXIX, 1683. — S. Patricius Hibernus contra Pelagianos (an. 431), *Willelm.*, CLXXIX, 1688, 1689.

H

I

J

L

1336; *Sigebert Gemblac.*, CLX, 120; *Willelm.*, CLXXIX, 1381; *Henric.*, CXCX, 860; *Helinand.*, CCXII, 772; Colmannus Lindisfarnensis episcopus (an. 650), *Willelm.*, CLXXIX. 1694; *Henric*. CXCV, 865; Finanus (an. 655), *Beda*, XCV, 150; *Willelm.*, CLXXIX, 1381; *Henric.*, CXCV, 865.

Lindissam Orientalis Angliæ provinciam evangelizavit S. Paulinus Anglorum apostolus (an. 625), *Henric.*, CXCV, 844.

Lingona (in), *Langres*, Galliæ civitate prædicaverunt SS. Benignus, Andochius et Thirsus diaconus a S. Polycarpo in Gallias ad prædicandum missi (an. 140), *S. Varnaharius presbyt.*, LXXX, 188, 195, 199.

Linoges Sclavoniæ populos evangelizaverunt monachi duo incerti nominis (an. 1063) *Adam. Brem. canon.*, CLXVI, 555. 574.

London (in), *Londres*, Angliæ civitate, prædicaverunt S. Laurentius Londoniensis episcopus (an. 600-615), *Henricus*, CXCV, 851, 853. — Mellitus cum Laurentio et Justo (an. 604-655), *Beda*, XCV, 85. — *Bernold.*, CXLVIII, 1352; *Lanfranc.*, CL, 745, 764 (*app.*); *Willelm.*, CCXXIX, 1415; *Henric.*, CXCV, 853. — Sarrumnus et Ceddus Londonienses episcopi, *Willelm.*, CLXXIX, 1514; *Henric.*. CXCV, 865.

Longobardos ad Christi fidem adduxerunt S. Gregorius Magnus papa (an. 595), Liturgia Mozarabica, LXLXV, 541. — Theudelinda regina Longobardorum quæ suum sponsum Agilulfum cum gente convertit; Asmellus Tridentinus episcopus (an. 59.), *ibid.*, 541; *Ekkeard*, CLIV, 797

Lontium (apud) civitatem Obotridorum in Sclavonia prædicant monachi duo nominis incerti (an. 1065) *Adam. Brem. canonic*, CXLXI, 573, 574.

Luca (Martos) Hispaniæ civitas divini verbi præconem habuit Capitonem Lucensem episcopum, S. Jacobi apostoli discipulum (an. 57-60); *Lucius Dexter*, XXXI 129, 130.

Lugdunum, *Lyon*, Galliæ civitatem ad Christum convertunt S. Irenæus Lugdunensis episcopus (an. 48), CXII, 1493; Joannes monachus CLXII, 755. — S. Photinus (an. 166); *Hugo abb.*, CLIV, 96; *Baldricus Dolensis archiep.*, CLXVI, 1209. — Valerianus S. Potini successor (an. 180), *ibid.*, 1210. — S. Zacharias Lugdunensis (an. 195), *Joannes monachus*, CLXII, 756.

Lundona Scaniæ in Suedia civitas evangelizatur per Eginonem Dalboiensem episcopum (an. 1060) *Adam. Brem canonic.*, CXLVI, 617, 627.

Lusitania Hispaniæ regio Christi fidem accepit a Jona S. Dionysii Areopagitæ discipulo (an. 86) *Lucius Dexter*, XXXI, 253

Lutetia Parisiorum prædicatione S. Germani ad Christum conversa (an. 554-570), *Bernold.*, CXLVIII, 1331.

Lycaonia (in) Asiæ Minoris regione Christum prædicant S. Bartholomæus apostolus (an. 38), *Freculf.*, CVI, 1147; *Orderic.*, CLXXXVIII, 165. — SS. Paulus et Barnabas. *ibid.*, 115, 116; *Petrus Comestor.*, CXCVIII, 1693, 1694.

Lyddam (apud) Palæstinæ civitatem S. Petrus prædicat (an. 38-40), *Anastas.*, CXXVII, 456; *Heriger. Lobiens.*, CXXXIX, 1008; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *Ekkeard*, id., 667; *Orderic.*, CLXXXVIII, 116; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674.

Lydiam Asiæ Minoris regionem evangelizavit S Paulus apostolus cum Sila, Timotheo et Barnaba (an. 48-58), *Freculf.*, CVI, 1150; *Haymo* CXVIII, 851; *Anastas.*, CXXVII, 464; *Heriger Lobiens*, CXXXIX, 1008; *Marian. Scot.*, CXLVII, 639; *Orderic Vital.*, CLXXXVIII, 116, 118.

Lystra (in) Isauriæ civitate, *Vatik*, prædicant SS. Paulus apostolus et Barnabas, et Silas (48-50), *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 115 116; *Petrus Comestor.*, CXCVIII, 1693, 1694.

M

Macedoniam evangelizaverunt S. Andreas (an. 38), *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 159, 142. — Matthæus apostolus (an. 38-50), *Freculf.*, CVI, 1147; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 111; *Petrus Comestor.*, CXCVIII, 168. — S. Paulus, Timotheus, Silas et Lucas (an. 48-58), *Freculf.*, CVI, 1150; *Haymo*, CXVIII, 851; *Anastas.*, CXXVII, 467; *Heriger. Lobiens.*, CXXXIX, 1008; *Marian. Scot.*, CXLVII, 639; *Orderic*, CLXXXVIII, 115, 116; *Petrus Comestor.*, CXCVIII, 1699. — Erastus S. Pauli discipulus (an. 60-100). *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 129.

Magdeburgo Sclavoniæ civitas evangelizatur per Adalbertum primum Magdeburgensem episcopum qui multos Sclavorum populos ad Christum convertit (an. 968-981), *Adam. Brem. canonic.*, CXLVI, 508.

Magnopolis Obotritorum in Sclavonia civitas divini Verbi præcones habuit Joannem Scotum natione, Magnopolitanum episcopum (an. 1023), *Adam Brem.*, CXLVI, 527, 540, 593, 617, 630. — Monachos duos incerti nominis (an. 1065), *Adam Brem.*, CXLVI, 574.

Malmesburg Angliæ civitas a Theodoro Malmesburiensi episcopo fidem accepit (an. 613), *Willelm.*, CLXXIX, 1445; *Petrus Comestor.*, CXCVIII, 762.

Marmorica (in), *Marmorique*, Libyæ interioris regione Christum prædicavit S. Marcus evangelista (an. 50-60). *S. Ado Viennens. archiepisc.* CXXIII, 79; *Marian. Scot.* CXLVII, 644, 646; *Orderic.* CLXXXVIII, 182.

Massilia, *Marseille*. S. Lazarus primus Massiliensis episcopus ad Massiliensem portum cum Maria Magdalena, Maximino, Martha, Josepho et aliis appellit Christumque prædicat (an 55), Lucius Dexter, XXXI, 156, 178; *Raban. Maur.* CXII, 1493; *Sigebert Gemblac.* CLX, 141.

Mauritania Aquitaniæ in Galliis civitas, *Mortagne-sur-Gironde*, divini verbi præcones habuit S. Martialem Lemovicensem episcopum et SS. Austriclianum et Alpinianum (an. 73), *Orderic.* CLXXXVIII, 193.

Media (in), Asiæ regione, Christum prædicat Thomas Didymus apostolus (an. 38-53), *Freculf.*, CVI, 1147; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 157.

Mediolanum, *Milan*, evangelizaverunt, S. Barnabas primus Mediolanensis episcopus (an. 58), *Landulfus Senior*, CXLVII, 955; Celsus (an. 79-100), *Regino Prumiens.*, CXXXII, 18; Nazarius, *ibid.* — S. Philippus cognomento Philotheus (an 91), *Lucius Dexter*, XXXI, 261, 263.

Mediomatricum (apud), *Metz*, Christum annuntiat Felix cum sancto Clemente (an. 50-100), *Anonym.*, CLIV, 1119; CLXIII, 579, 581.

Meldunum, *Meaux*, evangelizaverunt, SS. Antonius episcopus Meldensis et Sanctinus et Dionysius (an. 70-79), Hugo abb., CLXV, 27, 29.

Melmin (in), Civitate Berniciorum Christum prædicavit S. Paulinus Anglorum apostolus (an 625), *Henric.*, CXCV 856.

Merch Angli. Vid. Angli Merch.

Mesopotamiam Asiæ regionem evangelizavit Judas apostolus (an. 37-70), *Freculf*, CXI, 1134, 1147; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 115, 116.

Miletum (apud), *Palatcha*, Cariæ in Asia civitatem Christum annuntiant SS Paulus, et Barnabas et Silas et Timotheus (an. 50-58), *Orderic.*, CLXXXVIII, 124, 125; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1707.

Milindorf, Transalbinorum in Germania civitas, per S. Willericum Bremensem episcopum evangelizatur. *Adam. Brem. episcop.*, CXLVI, 472.

Metylenen, *Medelin*, Lesby insulæ urbem regiam ad Christum adducit S. Paulus apostolus (an. 58), *Orderic Vitalis*, CLXXXVIII, 128.

Mons Pessulanus, *Montpellier*. Diegus Oxomensis episcopus, Petrus et Radulphus Cistercienses monachi apud Albigenses in Monte Pessulano prædicant (an. 1206), *Petrus Monach.*, CCXIII, 549.

Mons Regalis, *Montréal*, in Carcassonensi territorio civitas. Diegus Oxomensis episcopus et Guido abbas Vallium Sarnay et Dominicus apud Montem Regalem prædicant (an. 1206-1208). *Petrus Monach.*, CCXIII, 550, 554.

Moraviam Germaniæ regionem evangelizavit Methodius episcopus, et Boemorum rex Borvoy cum sua gente fidem amplexus est (an. 885), *Cosmas Pragens. Decan.*, CLXVI, 71, 81.

Myrmidones (apud), populos Thessaliæ, SS. Matthæus et Andreas Christum annuntiant (an. 50), CLXXXVIII, 159.

Mysia (in), Asiæ Minoris regione, divini verbi præcones fuere SS. Paulus et Timotheus (an. 50-56); *Freculf.*, CVI, 1150; *Haymo*, CXVIII, 851; *Anastas.*, CXXVII, 464; *Heriger. Lobiens.*, CXXXIX, 1008; *Marian. Scot.*, CXLVII, 659; *Orderic.*, CLXXXVIII, 116.

N

Nadaber urbs regia Æthiopiæ per S. Matthæum evangelium recepit (an. 48-70), *Orderic*, CLXXXVIII, 168-170.

Narbonam (apud), in Galliis civitatem cum Paulo Christum prædicavit Paulus Sergius Salaminæ proconsul et sancti Pauli discipulus (an. 60), *Lucius Dexter.*, XXXI, 195; *S. Gregor. Turon.*, LXXI. 175, 183, *Raban. Maur.*, CXII, 1493; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 128.

Narbona Galliarum provincia. Petrus et Radulfus Cistercienses monachi, Diegus Oxomensis episcopus, Guigo Vallium Sarnay abbas et S. Dominicus contra Albigensium hæresim in provincia Narbonensi prædicant (an. 1206-1208), *Sicard. Cremonensis episcopus.* CCXIII, 185, 150.

Neritum Armeniæ civitatem evangelizavit Simon Zelotes apostolus (an. 63), *Freculf.*, CVI, 1135, 1147.

O

P

(1) Romæ Pilatus, qui D. N. J. C. ad flagellandum et crucifigendum damnarat injuste, ejus mortem, miracula, resurrectionemque imperatori Tiberio et senatui nuntiat (an. 38), *Freculf.*, CVI, 1124; *Haymo*, CXVIII, 826; *S. Ado Viennens. episc.*, CXXIII, 75, 76; *Hermannus Contractus*, CXLIII, 57; *Bernold.*, CXLVIII, 1304; *Ekkeard.*, CLIV, 663. — Tiberius vero Romanus imperator, litteris a Pilato acceptis, senatui populoque Romano Domini miracula et resurrectionem denuntiat illumque inter imperii deos inscribere sed frustra conatur (an. 38), *Haymo*, CXVIII, 826.

Petrus Comestor, CXCVIII, 1680. — Discipuli dispersi post martyrium S. Stephani; *Haymo*, CXVIII, 825; *Anast.*, CXXVII, 454; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 109; Philippus diaconus de Azoto usque ad Samariam; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 107.

Sanctonum Aquitaniæ secundæ in Galliis civitatem Eutropius evangelizavit (an. 80), *Anonym.*, CLIV, 1119.

Sanir (apud) civitatem Persidis Christum annuntiaverunt Simeon Chananæus et Judas Jacobi (an. 38-55), *Orderic.*, CLXXXVIII, 176.

Saraceni Asiæ populi. Mavia regina Saracenorum fidem amplexa Moysen quemdam in eremo degentem pro gente sua episcopum postulat (an. 374), *Rufin. Aquileien.*, XXI, 514 — Moyses factus episcopus Saracenos evangelizat, *ibid.*

Sarrona Palæstinæ civitas a S. Petro apostolo fidem accepit, *Petrus Comestor*. CXCVIII, 1674.

Saxonia in Anglia per S. Aldelmum Schireburnensem episcopum evangelizatur (an. 630), *Willelm.*, CLXXIX, 1535, 1619.

Saxoniam Australem in Anglia evangelizarunt S. Wilfridus Eboracensis episcopus (an. 678), *Bernold.*, CXLVIII, 1338; *Willelm.*, CLXXIX, 1553. — Sergius papa qui Saxonum Australium regem Ceadual baptizat (an. 688), *Bernold.*, CXLVIII, 1339. — Wilserius Merciorum rex suis hortationibus Australium Saxonum regem Edelwalhum ad Christum adducit (an. 700), *Willelmus Malmesburiens.*, CLXXIX, 1549.

Saxoniam in Anglia occidentali Christi fidem edocuerunt S. Birinus Anglorum apostolus, Wintoniensis et Dorcestrensis episcopus (an. 650), *Henric. archidiac.*, CXCV, 861. — Angilbertus Gallus natione Dorcestrensis et Wintoniensis episcopus (an. 634), *Beda*, XCV, 126. — Leuterius Dorcestrensis episcopus (an. 634-670); *Beda*, XCV, 126, 128. — Colmannus (an. 670), *Anonym*, CLXIII, 581.

Saxoniam Orientalem in Anglia ad fidem adduxerunt Finanus in insula Lindisfarnia, *Holy Eland*, episcopus (an. 653), *Henric.*, CXCV, 864. — Jarumarmus episcopus (an. 665), *Beda*. XCV, 170. — Ceddus Londoniensis episcopus, *ibid.*, 151.

Saxoniam Germaniæ regionem evangelizaverunt Angli duo incerti nominis (an. 694), *Bernold.*, CXLVIII, 1339. — S. Bonifacius Moguntinus episcopus et Germanorum apostolus (an. 716 745), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 622, 648. — Lobanus Abretatensis episcopus, Hadolfridus seu Hadolfus Kundekar et Willilseri monachi Hamung et Wintrung presbyteri S. Bonifacii Moguntini discipuli et cooperatores (an. 755), LXXXIX, 660, 667, 805. — Carolus Magnus Francorum rex Saxonibus baptismum imponit (an. 777), *Eginhard.*, XCVII, 55; *Ekkeard.*, CLIV, 857, 893; *Honorius Augustodun.*, CLXXII, 190. — Atrebanus clericus, Benjamin, Emmingus comes, Folewardus presbyter et Gerwalus S. Willibrordi discipuli et socii in Saxonia prædicant (an. 780), *S. Anscharius*, CXVIII, 1017. — S. Anscharius Hammaburgensis et Bremensis episcopus (an. 789-858), *Adam. Brem.*, CXLVI, 471. — Rimbertus Hammaburgensis. (an 851), CXLVI, 486. — Athelmus Vellensis primus episcopus, (an. 885), *Willelm.*, CLXXIX, 1515; *Heribert. Wibergens.* (an 1059), *Adam. Brem.*, CXLVI, 616.

Scaldholga Islandiæ civitas per Islef Scaldhogensem episcopum evangelizatur (an. 1065), *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 654.

Scania seu Sconia et Scone insula Christi fidem accepit prædicantibus Haredo seu Horit Sliaswigensi episcopo (an. 948), *Adam. Brem.*, CXLVI, 503. — Gotebaldo (an. 985), *ibid*, 529. — Eginone Dalboiensi episcopo (an. 1060), *ibid.*, 617.

Scarana Westergothiæ in Scania civitas ad Christum convertitur prædicatione Turgothi primi Scaranensis vel Saranensis episcopi (an. 1013). *Adam. Brem.*, CXLVI, 541, 640. — Eginonis Dalboiensis episcopi (an. 1060), *ibid.*, 617.

Schireburnum in Saxonia Orientali Angliæ per S. Aldhelmum Schireburgensem episcopum (an. 630), *Willelm.*, CLXXIX, 1535, 1619.

Sclavoniam evangelizaverunt S. Amandus Trevirensis episcopus (an. 628), *Milo Monach*, CXXI, 950; *Helinand.*, CXII, 786. — S. Anscharius Hammaburgensis episcopus (an. 836), *Adam. Brem.*, CXLVI, 435. — S. Adaldagus Hammaburgensis episcopus (an. 936), *Adam. Brem.*, CXLVI, 501. — Otto Magnus Allemaniæ imperator qui Sclavis fidem imponit (an. 940), *ibid.*, 503. — Adalbertus Magdeburgensis episcopus et Bruno (an. 968-990), *ibid.*, 503, 504, 508. — Adalbertus Pragensis (an. 980), *Adalbert. Pragens.*, CXXXVII, 866; *Cosmas Pragens. Decan.*, CLXVI, 92; *Honorius Augustodun.*, CLXXII, 193 — Folewardus Sclavoniæ archiepiscopus (an. 992), *Adam. Brem.*, CXLVI. 553. — Benno episcopus (an. 1000), *ibid.*, 555. — Albhelinus episcopus (an. 1026), *ibid.*, 1026, *ibid.* 553. — Ezzo Aldenburgensis (an. 1065), *ibid.*, 574, 617.

Scone *vid.* Sconia.

Scottiam evangelizaverunt Palladius primus Scottorum episcopus a Cœlestino papa missus (an. 430), *Beda*, XCV, 121 (n); *Henric.*, CXCV, 822. — S. Columba Hibernus (an. 565), *Sigebert. Gemblac*, CLX, 112. — S. Augustinus Anglorum apostolus (an. 630), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 874, 877. — Laurentius S. Augustini socius (an. 609), *Beda*, XCV, 86. — Menalchius Scottorum archipræsul (an. 630). *S. Bonifac.*, LXXXIX. 874. — Livinus et Follanus et Helias Livini discipuli (an. 648), *ibid.*, 879

Scritefingos (apud) Sueciæ populos Simon Halsinglandensis episcopus Christum annuntiat (an. 1060), *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 641.

Scythiam ad fidem converterunt Andreas apostolus an. 54-57) *Lucius Dexter*, XXXI, 87; *Freculf.*, CVI, 1147; *Haymo*, CXVIII. 831; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 139, 142. — S. Philippus apostolus, *Lucius Dexter*, XXXI, 87, 88; *Orderic. Vital.*, CLXXXVIII, 156; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1698. — S. Joannes Constantinopolitanus episcopus (an. 400), *Aurel. Cassiodor.*, LXIX, 1167.

Seeland (in) Daniæ insula Evangelium prædicaverunt Liafdagus Ripensis et Haredus Sliaswigensis episcopi (an. 948), *Adam. Brem.*, CXLVI, 503, 518, 621. — Gerbrandus Roschaldensis episcopus (an. 1020), *ibid.*, 624. — Willelmus incerti loci episcopus, (an. 1059), *Adam. Brem.*, CXLVI, 616, 625. — Avoco Roschaldensis episcopus (an. 1060), *ibid.*, 545, 624. — Joannes Scotus Magnopolitanus episcopus, *ibid.*, 527, 595, 650.

Selegia Angliæ Merciorum civitas per S. Wilfridum Selegiensem episcopum evangelizatur (an. 680), *Willelm*, CLXXIX, 1549.

Seleuciam Syriæ in Asia Minori regionem evangelizaverunt S. Paulus apostolus et Barnabas (an. 50-58), *Anast*, CXXVII, 460; *Orderic.*, CLXXXVIII, 114.

Senones in Galliis, *Sens*, ad Christum converterunt Potentianus (an. 50), *Raban. Maur.*, CXII, 1495. — S. Andochius (an. 195), CLXII, 757. *S. Warnaharius presbyter*, LXXX, 187, 190. — Wulframnus Senonensis episcopus (an. 718), *Helinand.*, CXII, 812.

Sequani Galliæ populi fidem amplexi sunt prædicante S. Marcello, S. Potini Lugdunensis discipulo (an. 180), *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 1210.

Sicilia, Rogerius Northmannorum comes per universam Siciliam episcopos constituit fidemque dilatavit (an 1090), *Adam. Brem.*, CXLVI, 486; *Gaufred. Monach.*, CXLIX, 1188.

Sietonam vel Sictunam Sueciæ civitatem convertit Adalwaldus junior (an. 1070), *Adam. Brem.* CXLVI, 617, 640, 645

Sidonem Phœniciæ civitatem evangelizavit S. Petrus apostolus (an. 38-44), *Anast.*, CXXVII, 456; *Heriger.*, CXXXIX, 1008; *Hugo*, CLIV, 25; *Ekkeard.*, *ibid.*; *Orderic.*, CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 1701.

Sinope (in) Paphlagoniæ Asiæ Minoris civitate Christum annuntiavit S. Andreas apostolus (an. 58-50), *Orderic.*, CLXXXVIII, 140.

Sleswic, seu Sliaskig in Jutland evangelizavit Haredus episcopus (an. 948), *Adam. Brem.*, CXLVI, 503. — Poppo Sleswicensis episcopus (an. 1010-1015), *ibid.*, 525, 536. — Odinkar, *ibid.*, 535. — Ratolphus (an. 1059), 616, 623, 668.

Smyrna Asiæ Minoris civitas a S. Polycarpo verbum divinum recepit (an. 125), *Freculf.*, CVI, 1164.

Sonegium prope Cameracum monasterium S. Vincentius Sonegiensis abbas fidem edocuit (an. 651), *Sigebert.*, CLX, 125.

Sueciam Septentrionalis Europæ regionem evangelizaverunt Gotebaldus quidam Anglus natione (an. 986), *Adam. Brem.*, CXLVI, 529. — Odinkar senior (an 990-1000), *ibid.*, 518, 526. — Oloph rex Sueciæ qui subditos sibi populos ad catholicam fidem adducere conatur et quo stimulante, Turgothus ordinatur primus Scaranensis episcopus (an. 1013), *Adam. Brem.*, CXLVI. 511. — Turgothus, *ibid.* — Joannes Scotus Magnopolitanus episcopus (an. 1025), *Adam. Brem.*, CXLVI, 527, 574, 540, 595, 617, 650. — Welfredus qui multos ad fidem convertit idolaque destruit (an. 1029), *ibid.*, 543. — Tadicus (an. 1059), *ibid.*, 617. — Sigofridus Glastoniensis monachus (an. 1060), *ibid.*, 651. — Simeon Halsinglandensis episcopus (an. 1060), *ibid.*, 617, 641. — Thaolfus Trondemnensis episcopus, Sewardus et Acilius (an. 1060), *ibid.*, 617. 650. — Asgothus (an. 1060), *ibid.* 571, 617, 651. — Ezzo Aldinburgensis episcopus (an. 1065), *ibid.*, 574, 617. — Avito Razzinburgensis, Joannes Bircacensis

(an. 1065), *ibid.*, 574, 617, 656. — Osmundus episcopus (an. 1069), *ibid.*, 568, 617. — Meinhardus et Adalwardus (an. 1069), *ibid.*, 617, 640, 653.

SORLLO Celtiberiæ in Hispania civitas fidem recipit (an. 86), *Lucius Dexter*, XXXI, 251.

SUEONIAM Sclavoniæ regionem evangelizaverunt S. Anscharius seu Ansgarius Hammaburgensis et Bremensis episcopus (an. 840), *Adam. Brem.*, CXLVI, 476; *Honorius Augustodun.*, CLXXII, 190. — Ebbo Remensis episcopus, Halitgarius Cameracensis, Gauzbertus, Witmarus monachus, Adgarius cœnobita, Gandbertus episcopus, Gislemarus (an. 850-840), *Adam. Brem.*, CXLVI, 474-478; *S. Anscharius*, CXVIII, 971. — Hartugarius eremita (an. 845), *Adam. Brem*, CXLVI, 480. — Anfridus et Erimbertus presbyter (an. 850), *S. Anscharius*, CXVIII, 997-999; *Adam. Brem.*, CXLVI, 481. — Rimbertus Danus presbyter, Ragimbertus (an. 860), *S. Anschar.*, CXVIII, 999. — Unni Hummaburgensis episcopus qui multos ad Christum convertit (an. 905-936), *Adam. Brem.*, CXLVI, 498, 499. — Liafdagus Ripensis (an. 948), *ibid.*, 503, 518, 821. — Haredus Sliaswicensis (an. 948), *ibid.*, 503. — Poppo Sleswicensis (an. 1010-1015) *ibid.*, 525, 526. — Rodulfus Sleswicensis (an. 1026), *ibid.*, 541, 552, 662, 668. — Grimkil et Bernardus (an. 1050-1060), *ibid.*, 541, 650.

SUESSIONUM in Galliis civitatem evangelizaverunt S. Memmius (an. 56-106), *Flodoardus Rhemensis canonic.*, CXLXV, 32. — S. Sixtus primus Remorum episcopus (an. 90), *ibid.*, 32.

SYRIAM Asiæ regionem evangelizantes peragrarunt S. Paulus apostolus et Silas et Barnabas (an. 58-50), *Freculf.*, CVI, 1130; *Haymo*, CXVIII, 851; *Anastas.*, CXXVII, 464; *Heriger. monach.*, CXXXIX, 1008; *Marian. Scot.*, CXLVII, 639; *Orderic.*, CLXXXVIII, 116; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1692, 1698. — Aquila et Prisca et Priscilla, *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1704.

T

TANATO insula Angliæ divini verbi præconem habuit S. Augustinum cum quadraginta sociis (an. 596), *Beda*, XCV, 55; *Sigebert. Gemblac.*, CLX, 112.

TARRACONA, *Tarragone*, in Hispania per S. Agathodorum evangelizatur (an. 57-60), *Lucius Dexter*, XXXI, 129.

TARASCO, *Tarascon*, in Galliis ad Christum convertitur prædicatione S. Marthæ Christi hospitæ, sanctæ Mariæ Magdalenæ sorore (35-60), *Raban.*, CXII, 1497.

TAXANDROS in Germania ad Christum convertit S. Lambertus Trajectensis (*Utrecht*) episcopus (an. 677), *Sigebert.*, CLX, 769, 793.

TERWENNAM in Galliis, *Térouane*, evangelizavit S. Audemarus Terwennensis episcopus (an. 650), *Folcard. monachus*, CXLVII, 1182.

THESSALIA Europæ regio. *Vid.* Myrmidones.

THESSALONICAM Macedoniæ civitatem evangelizaverunt S. Andreas apostolus (an. 57-69), *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 141, 147. — S. Paulus apostolus et ejus socii, nempe Barnabas, Timotheus Silas, Lucas, Prisca, Priscilla et alii (an. 58-58), *Freculf.*, CVI, 1130; *Haymo*, CXVIII, 831; *Anastas.*, CXXVII, 464; *Heriger.*, CXXXIX, 1008; *Marcian. Scot.*, CXLVII, 639; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1701.

THIATMARESGAO Fresiæ civitas. Altrebanus clericus sancti Willehadi socius in Thiatmaresgao Evangelium annuntiat et a Saxonibus martyrii corona donatur (an. 780), *S. Anschar.*, CXVIII, 1018.

THRACIAM (per) prædicant S. Andreas apostolus (an. 38-50), *Orderic.*, CLXXXVIII, 139. — Sacerdotes quidam captivi (an. 330), *Aurel. Cassiodor.*, LXIX, 959.

THRET Fresiæ civitatem Christi fidem edocuit Eobanus S. Bonifacii cooperator et Ahretatensis episcopus (an. 755), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 660, 667, 805.

THRIANTA Fresiæ civitas ad Christum convertitur prædicatione S. Willehadi primi Bremensis episcopi (an. 754), *S. Anscharius*, CXVIII, 1015, 1016.

THURINGIAM Allemanniæ regionem ad fidem adducunt S. Bonifacius Moguntinus episcopus et Germaniæ apostolus (an. 717), *Adam. Brem.*, CXLVI, 466. — S. Willibadus S. Bonifacii cooperator (an. 741), *S. Bonifac.*, LXXXIX, 751, 806.

TILABURGA Orientalium Saxonum in Anglia civitas Christi fidem accepit a Ceddo Londoniensi episcopo (an. 610), *Beda*, XCV, 151, 152, 154.

TOLETUM (apud), *Tolède*, Hispaniæ civitatem Christum annuntiant Elpidius primus Toletanus episcopus (an. 37-60), *Lucius Dexter*, XXXI, 129. — Eugenius Marcus Marcellus (an. 60) *ibid.*, 273. — S. Philippus Mediolanensis (an. 91), *ibid.*, 261, 263.

TOLOSAM Galliarum civitatem evangelizaverunt S. Saturninus (an. 58), *S Gregor. Turon.*, LXXI, 175, 185; *Raban. Maur.*, CXII, 1494; Martialis Lemovicens., (an. 58), *Lucius Dexter*, XXXI, 169.

TORNACUM, *Tournay*, Belgii civitas, evangelizatur per S. Amandum Trevirensem et Tungrensem episcopum (an 640), *Philippus de Harveng*, CCIII, 1251.

TRAJECTUM, *Utrecht*, Germaniæ civitatem ad Christum converterunt S. Willibrordus Trajectensis episcopus (an 690), *Alcuin.*, CI., 698. — S. Gregorius Trajectensis episcopus (an. 756), *S Bonifac.*, LXXXIX, 646, 655. — S. Amandus Trevirensis et Tungrensis episcopus et sanctus Landoaldus archipresbyter et S. Amantius diaconus (an. 650), *Heriger.*, CXXXIX, 1113. — S. Lambertus Trajectensis episcopus (an. 677), *ibid.*, CXXXIX, 1113, 1114.

TRANSALBIA Germaniæ provincia, Willerico Bremensi episcopo prædicante, fidem amplectitur (an. 830), *Adam. Brem.*, CXLVI, 472.

TREVERIS (in), *Trèves*, in Belgica civitate, Evangelium annuntiant S. Valerius confessor qui apud Treveros prædicat (an. 48), *Raban.*, CXII, 1493. — S. Sinicius, S. Eucharius primus Trevirensis episcopus et S. Maternus (an. 50 alii 250), *Herigerus*, CXXXIX, 1010; *Hugo abb.*, CLIV, 25; *Anonym.*, CLIV, 1118. — S. Antonius Meldensis episcopus, et S. Sanctinus (an. 70-97), *Hugo abb.*, CLIV, 27, 29. — S. Agricius Treverorum præsul efficitur populumque ab idololatria ad Christum convertit (an. 333-368), *Anonym.*, CLIV, 1072-1134. — S. Maximinus Trevirensis episcopus sancto Agricio Treverensium apostolo succedit (an. 342-368), *Anonym.*, 1072, 1135. — S. Amandus Trevirensis episcopus Evangelium prædicat (an. 628), *Milo monach.*, CXXI, 945; *Heriger.*, CXXXIX, 1040; *Philippus de Harveng*, CCIII, 1248; *Helinand*, CCXII, 785.

TRIPOLIM (apud) Syriæ civitatem S. Petrus apostolus Evangelium prædicat (an. 38-40), *Anastas.*, CXXVII, 456; *Heriger.*, XXXIX, 1008; *Hugo abb*, CLIV, 25; *Ekkeurd*, *ibid.*, 667; *Orderic.*, CLXXXVIII, 116, 122; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1674, 1701.

TROAS Asiæ Minoris regio ad Christum convertitur prædicantibus SS. Paulo, Luca, Timotheo, Barnaba (an. 38-60), *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1698, 1707. — Carpo S. Pauli discipulo (an. 60-100), *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 129.

TRONDEMPNIS in Suecia civitas divini verbi præcones habuit S. Sewardum et Thoalfum qui Trondempnensis fuit episcopus (an. 1060), *Adam. Brem.*, CXLVI, 617. 650.

TUNGROS Christi fidem edocuerunt SS. Maternus, Eucharius et Valerius (an. 50-80 alii 250), *Heriger.*, CXXXIX, 1013; *Hugo abb*, CLIV, 25; *Anonym.*, *ibid.*, 1118, 1125. — S. Amandus Tungrensis episcopus (an 628), *Milo Monach.*, CXXI, 945.

TURGIA in Hispania. *Vide* CASTRUM prope Turgiam.

TURONES (apud) Christum prædicat S. Gratianus episcopus (an. 58), *S. Gregor. Turon.*, LXXI, 155, 185.

TUTELENSES in Galliis evangelizaverunt S. Martialis Lemovicensis episcopus (an 58), *Orderic.*, CLXXXVIII, 286. — Austriclianus et Alpinianus (an. 70), *ibid.*, 186. — Mansuetus, *Anonym.*, CLIV, 1119, 1124.

TYRUM Syriæ in Asia Minori civitatem ad Christum converterunt S. Petrus apostolus (38-40), *Anastas.*, CXXVII, 456; *Heriger.*, CXXXIX, 1008; *Hugo*, CLIV, 25; *Ekkeard.*, CLIV, 667; *Orderic. Vitalis*, CLXXXVIII, 125; *Petrus Comestor*, CXCVIII, 1692, 1698.

U

UPSALAM (apud) Sueciæ civitatem Christum annuntiavit Adalwaldus Junior (an. 1070), *Adam. Brem.*, CXLVI, 617, 640.

UACI Hispaniæ civitas per S. Indelecium evangelizatur (an. 55), *Lucius Dexter*, XXXI, 169.

V

VALENTIAM Hispaniæ civitatem evangelizaverunt Eugenius Marcus Marcellus (an. 37-60), *Lucius Dexter*, XXXI, 129. — S. Philippus Mediolanensis (an. 91), *ibid.*, 261, 263.

VASCONIA a S. Amando Trevirensi episcopo evangelizatur (an. 535), *Milo Monach.*, CXXI, 957; *Helinand.*, CXII, 787. — A SS. Landoaldo, Amantio et Lamberto (an. 650), *Heriger.*, CXXXIX, 1113.

VECTIS insula Angliæ (*Wigth*) divini verbi præcones habuit S. Bernuinum presbyterum et Wilfridum episcopum (an 685), *Beda*, XCV, 196, 197. — Hiddilam presbyterum (an. 686), *ibid.*, 196, 197.

LXXIV.

INDEX BIBLIOGRAPHICUS

PRÆDICATIONIS EVANGELII ET CONVERSIONIS GENTIUM,

SIVE

ALPHABETICA SYNOPSIS SS. PATRUM ET SCRIPTORUM, QUI DE EVANGELII PRÆDICATIONE ET POPULORUM CONVERSIONE ALIQUID TRADIDERUNT AB INCARNATIONE VERBI USQUE AD ANNUM 1216.

—

A

LXXV.

INDEX DE PERSECUTIONIBUS,

QUAS ADVERSUS ECCLESIAM CATHOLICAM SUSCITARUNT PAGANI IMPERATORES ET HÆRETICI,

ORDINE CHRONOLOGICO CONSTITUTUS.

—

I. — *De persecutione in genere, de ejus utilitate, causis*, etc.

Tempore persecutionis Deus magis creditur et timetur, Tertull., II, 104. Fides sollicitior est et disciplinatior, *ibid*. Soli timori et spei vacatur, *ibid*. Semen est sanguis Christianorum, id., I, 555. Persecutio nominis Christiani ob calamitates publicas, id., III, 1163. Persecutio venit ob peccata, S. Cyprianus, IV, 241. Persecutiones fiunt ut probemur, *ibid*., 581, 656, 665. Persecutio orta ut jacentem fidem Deus erigeret, *ibid*., 468. Persecutio exorta ut appareat quæ sit Ecclesia, id., III, 974. Persecutionum fructus, id., IV, 551, 552. Quid de eo boni sentias, quem persecutio ipsa non reformavit, *ibid*., 483. Quam utilis et necessaria sit persecutio, S. Hilarius, IX, 575. Persecutio non ad negationem credentium, sed ad probationem pertinet, et coronam, S. Hieronym., XXIV, 187. Decem persecutiones a Nerone usque ad Maximianum Ecclesia Christi passa est, Paulus Orosius, XXXI, 1130. Persecutio Ecclesiæ duplex; una in impetu persequentium, altera in malevolentia cogitantium, S. August., XXXVI, 868. Persecutiones variæ quas Ecclesia passa est, id., XLI, 615. Persecutio Ecclesiæ novissima, quæ, *ibid*., 676. Persecutiones sunt utiles Ecclesiæ, *ibid*., 298, 299. Persecutio fit et toleratur propter justitiam, et propter iniquitatem, id., XXXV, 1855. Persecutionum et tribulationum utilitas, id., XXXVII, 648, 653 *seqq*., 1126. 1215, 1259. Persecutio dispensatione divina in alium permittitur ad pœnam, in alium ad probationem, in alium ad coronam, *ibid*., 220. Malorum persecutiones valent sicut ignis ad aurum, non sicut ignis ad fenum, *ibid*., 1693. A persecutione Deus alios eripit corporaliter, ut confundantur infideles, alios spiritaliter tantum, ut fidelibus exempla præbeantur, *ibid*., 1166. Mala quæ fiunt a persecutoribus, sunt vitanda cum possunt, sed ferenda sunt quando vitari sine impietate non possunt, id., XXXIII, 1016. In persecutione fugere licet in alium locum, id., XXXV, 1511. Persecutionis tempore quo sacri codices quærebantur ut cremarentur, et Christianæ plebes congregari solebant, et in carcere fuerunt martyres baptizati, et celebrata sunt sacramenta Christi, id., XLIII, 663. Utilitas ex persecutionibus, Cassiodorus, LXX, 669; Gregorius Magnus, LXXVI, 1235. Periit memoria persecutorum, *ibid*., 1285. Persecutiones quomodo ferendæ, Ratherius, CXXXVI, 229. Persecutiones Ecclesiæ per mare significantur, Rupertus abb., CLXVIII, 1471. Persecutionem non sinit Deus multum durare, *ibid*. Persecutionis tempore fugere licet, *ibid*., 1196. Persecutionem quomodo patientur omnes volentes pie in Christo vivere, Hugo de S. Victore, CLXXV, 604. Persecutiones Ecclesiæ quatuor, *ibid*., 324. Quod persecutio fit tribus de causis, id., CLXXVII, 765. Persecutio Christiano nunquam deest, S. Bernardus Claræv., CLXXXIII, 361. Quod in secundo statu Ecclesiæ exeunte rufo equo gravissima sanctorum persecutio incanduerit, Anselmus Havelberg, CLXXXVIII, 1149. Quod in sexto statu Ecclesiæ, facto terræ motu magno, validissima persecutio futura est tempore Antichristi, *ibid*., 1158. Persecutio Christianorum, quæ, Petrus Lombardus, CXCII, 377. Persecutorum duo sunt genera, Petrus Cantor, CCV, 140. Persecutioni triplici triplex patientia objicienda, *ibid*., 302. Tria genera persecutorum, Thomas Cisterc., CCVI, 515.

II. — *Persecutio prima, imperante Nerone.*

Nero primus Romæ fidem orientem cruentavit, Tertull., I, 292. Primus ex Cæsaribus in Christianos strinxit gladium, id., II, 151. Utrum Nero primus omnium a constituta Ecclesia Christianos sit persecutus, Lactan., VII, 196, 304, 473, 628 *seqq*. Qua occasione, et quo anno in illos sævire cœperit, *ibid*., 438, 832. Nero Christianos persequitur, Sulpicius Severus, XX, 145. Nero primus Romæ Christianos suppliciis et mortibus affecit, ac per omnes provincias pari persecutione excruciari imperavit, Paulus Orosius, XXXI, 1078. Nero primus est persecutus Christianos, S. August., XLIII, 323, 328. Nero Romam incendit, volens videre quomodo Troja arserit, id., XXXVIII, 1356. Prima persecutio, S. Prosper Aquit., LI, 554; S. Gregorius Turon., LXXI, 173. Persecutio prima adversus Ecclesiam Dei omnes discipulos, exceptis undecim, per universam Judæam Samariamque dispersit, Freculphus Lexov., CVI, 1125. Nero primus post omnia attentata facinora Romæ Christianos suppliciis et mortibus affecit, ac per omnes provincias pari persecutione excruciari imperavit, S. Ado Vienn., CXXIII, 78. Nero primus persecutionem in Christianos movit per omne regnum suum, ipsumque nomen exstirpare cupiens, principes apostolorum occidit, Ekkehardus Uraug., CLIV, 673. Cæsar Nero primus persecutionem in Christianos excitavit. Hugo de S. Victore, CLXXVII, 244; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 67; Sicardus Cremon., CCXIII, 451

III. — *Persecutio secunda, imperante Domitiano.*

Domitianus suos in Christianos impetus cito repressit, Tertull., I, 293. Quando sævire cœperit in Christianos, Lactant., VII, 439, 640. Illos utrum ab exsilio revocaverit, Lactantius, VII, 305, 475. Ecclesiam non diu persecutus est, VII, 476, 640. Cur non numeratus a Prudentio inter persecutores, *ibid.*, 476. Domitianus filius Vespasiani Christianos persequitur, Sulpicius Severus, XX, 146. Domitianus paulatim per omnes scelerum gradus crevit, ut confirmatissimam toto orbe Christi Ecclesiam, datis ubique crudelissimæ persecutionis edictis, convellere auderet. Paulus Orosius, XXXI, 1087. Secunda persecutio, Prosper Aquit., LI, 557. Domitianus secundus post Neronem in Christianos sævit, S. Gregorius Turon., LXXI, 173; Freculphus Lexov., CVI, 1150; S. Ado Vienn., CXXIII, 80; Hermannus Contractus, CXLIII, 60; Marianus Scotus, CXLVII, 659. Domitianus, qui secundam post Neronem in Christianos persecutionem excitavit, Hugo Flaviniac., CLIV, 28; Ekkehardus Vrang., CLIV, 678; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 248; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 68; Sicardus Cremon., CCXIII, 458.

IV. — *Persecutio tertia, imperante Trajano.*

Trajanus imperator Christianos damnat et absolvit, Tertull., I, 373. Ejus sententia de Christianis confusione plenis, *ibid.* Plinius junior de Trajano quærit quid agendum sit de Christianis, *ibid.*, 272. Non multo deinde intervallo tertia persecutio per Trajanum fuit, Sulpicius Severus, XX, 146. Tertia persecutio, S. Prosper Aquit., LI, 558; S. Gregorius Turon., LXXI, 174; S. Ado Vienn., CXXIII, 81; Marianus Scotus, CXLVII, 661; Hugo Flaviniac., CLIV, 38; Ekkehardus Vrang., CLIV, 680; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 247; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 68; Sicardus Cremon., CCXIII, 459.

V. — *Persecutio quarta, imperante Aurelio.*

Quarta persecutio, Sulpicius Severus, XX, 147; Prosper Aquit., LI, 562; Ekkehardus Vrang., CLIV, 685, 688; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 249; Marianus Scottus, CXLVII, 666; Sicardus Crem., CCXIII, 460.

VI. — *Persecutio quinta, imperante Septimo Severo.*

Quinta Severo imperante Christianorum vexatio fuit. Sulpicius Severus, XX, 147; Paulus Orosius, XXXI, 1103; S. Prosper Aquit., LI, 566; S. Ado Vienn., CXXIII, 85; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 249; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 69; Sicardus Cremon., CCXIII, 461.

VII. — *Persecutio sexta, Maximino imperante.*

Maximinus persecutionem in Christianos, sextus a Nerone, exercuit. Paulus Orosius, XXXI, 1111; S. Prosper Aquit., LI, 568; Freculphus Lexov., CVI, 1177; S. Ado Vienn., CXXIII, 87; Hugo Flaviniac., CLIV, 40; Ekkehardus Urang., CLIV, 691; Marianus Scottus, CXLVII, 675; Sicardus Cremon., CCXIII, 462.

VIII. — *Septima persecutio, Decio imperante.*

Decii odium in sacerdotes, III, 774. Decius Christianos persequitur, Lactantius, VII, 200. Mox Decio imperante, jam tum septima persecutione sævitum in Christianos. Sulpitius Severus, XX, 147. Septima persecutio sub Decio, S. Hieronym., XXIII, 675. Ad persequendos interficiendosque Christianos, Decius septimus post Neronem, feralia dispersit edicta plurimosque sanctorum ad coronas Christi de suis cruciatibus misit, Paulus Orosius, XXXI, 1116. Septima persecutio, S. Prosper Aquit., LI, 568. Sub Decio imperatore multa bella adversum nomen Christianum exoriuntur, et tanta strages de credentibus fuit, ut nec numerari queant, S Gregorius Turon., LXXI, 175. De Decio persecutore Christianorum, Freculphus Lexov., CVI, 1178; S. Ado Vienn., CXXIII, 87. Decius persecutionem septimam post Neronem in Christianos movit, Ekkehardus Vrang., CLIV, 695; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 250. Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 71; Marianus Scottus, CXLVII. 685; Sicardus Cremon., CCXIII, 463.

IX. — *Octava persecutio, Valeriano imperante.*

Persecutio sub Valeriano, S. Cyprian., IV, 430; S. Hieronym., XXIII, 677; S. Prosper Aquit., LI, 569, S. Gregorius Turon., LXXI, 177; Hugo Flaviniac., CLIV, 42; Ekkehardus Urang., CLIV, 695; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 251; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 71; Marianus Scottus, CXLVII, 687; Sicardus Cremon., CCXIII, 463.

X. — *Nona persecutio, Aureliano imperante.*

Aurelianus persecutionem molitur in Christianos, Lactantius, VII, 203. Quo anno, *ibid.*, 445. Persecutio Aureliani, quando concitata, Lactant., VII, 203, 445. Non intentata modo, sed et exsecutioni mandata, VII, 650. Quot annos duraverit, 651. Aurelianus Christianorum persecutor, S. August., XLI, 614. Nona persecutio, S. Prosper Aquit., LI, 573; Freculphus Lexov., CVI, 1186; S. Ado Vienn., CXXIII, 88; Hugo Flaviniac., CLIV, 42; Ekkehardus Vrang., CLIV, 697; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 71; Marianus Scottus, CXLVII, 689.

XI. — *Decima persecutio, Diocletiano imperante.*

Diocletiani persecutio in Christianos unde orta, Lactantius, VII, 209. Edictum Diocletiani et Maximiani adversus Christianos, quo die et anno promulgatum, Lactant., VII, 214, 317, 506, 687. Galerius Maximianus Diocletianum invitat ad Christianos persequendos, Lact., VII, 211. Diocletiano et Maximiano imperantibus acerbissima persecutio exorta quæ per X continuos annos plebem Dei depopulata est. Sulpicius Severus, XX, 147. Interea Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente vastari ecclesias, affligi interficique Christianos, decimo post Neronem loco, præceperunt, Paulus Orosius, XXXI, 1127. Diocletianus persecutor Christianorum, S. August., XLI, 614. Diocletiani persecutio in qua subversæ per totum mundum sunt ecclesiæ, et cunctæ sacræ Scripturæ quæ inveniri potuerunt, in plateis exustæ, Gildas Sapiens, LXIX, 337. Sub Diocletiano gravis contra Christianos per annos quatuor persecutio exagitata est, S. Gregorius Turon., LXXI, 178. Interea Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente, vastari ecclesias, affligi interficique Christianos, decimo post Neronem loco, præceperunt, Freculphus Lexov. CVI, 1190; S. Ado Vienn., CXXIII, 90. Igitur hæc persecutio sub Diocletiano et reliquis principibus velut ex parva scintilla, pene totum Romanum inflammavit orbem, maxime Ægyptum, Africam et Mauritaniam, Freculphus Lexov., CVI, 1192. Hæc persecutio ita crudelis et crebra flagrabat, ut intra unum mensem decies et octies millia martyrum pro Christo passi inveniantur, S. Ado Vienn., CXXIII, 90. Decima persecutio, Marianus Scot., CXLVII, 695. Anno 18 regni Diocletiani persecutio nova cœpit, Hugo Flaviniac., CLIV, 45. Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente persecutionem decimam post Neronem exercuerunt in Christianos, quæ cæteris sævior per 10 annos Ecclesiam afflixit incessanter, Ekkehardus Urang., CLIV, 699. Tunc tam crudelis et tam sæva, tamque crebra persecutio flagrabat, ut intra unum mensem 17 millia martyrum pro Christo inveniantur, *ibid.*, 700. Anno decimo nono imperii Diocletiani, dum prosperis incrementis Ecclesia Dei per universum orbem dilataretur et cresceret, subito persecutionis turbo increpuit, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 253. Hac tempestate octodecim millia martyrum passi sunt intra Romam, *ibid.* Nono decimo anno Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente ecclesias vastari, affligi Christianos et interfici præcipiunt, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 72. Hæc persecutio tam crudelis et crebra flagrabat, ut intra unum mensem decem et octo millia martyrum pro Christo passi inveniantur, *ibid.*, 72.

XII. — *De persecutione Juliani apostatæ.*

De persecutionibus Juliani blandis et callidis, Rufinus Aquil., XXI, 501. Quibus modis Julianus conatus est paganitatem extollere, et milites ad cultum idolorum inclinare, Cassiodorus, LXIX, 1050. Quomodo Julianus pecunias abstulerit Christianis, *ibid.*, 1855. Quomodo Julianus Judæos armaverit contra Christianos, *ibid.* 1058. De persecutione Juliani apostatæ, Hugo de S. Victore, CLXXVII. 256; Ordericus Vitalis, CLXXXVIII. 74: Sicardus Cremon., CCXIII, 469. *seq.*

XIII. — *De persecutionibus in variis locis excitatis.*

Galliæ immunes persecutionis sub Constantio Chloro, Tertull., I, 217, 322, 501, 700. De persecutione quæ fuit apud Edessam, Rufinus Aquil., XXI, 515. De seditione paganorum contra fideles apud Alexandriam, *ibid.*, 528. Persecutio excitata in Perside adversus Christianos, S August., XLI, 616. Historia persecutionis Africæ provinciæ, Victor Vit., LVIII, 179. Quomodo Judæi Christianos accusaverint apud Persas, qui, et quanti, et quibus modis passi sunt apud Persas, Cassiodorus, LXIX, 913. Quæ in Gaza contra christianos crudeliter sint commissa, et in Sebastia, et in Phœnice, *ibid.*, 1040. De seditione et necibus Christianorum quæ per Judæos apud Alexandriam provenerunt, *ibid.*, 1193. In Asia oritur persecutio, S. Gregorius Turon., LXXI, 174. Lugduni, in Gallia. *ibid.* Persecutio in Africa sub Geiserico. Ekkehardus Vraug., CLIV, 770. Persecutio apud Persas, *ibid.*, 478; Sigebertus, CLX, 117.

Nota. Qui ampliora velit de hac quæstione et præcedentibus documenta, adeat auctores quos subnectimus in § XIV.

XIV. — *Opera de persecutionibus tractantia.*

Liber de mortibus persecutorum, Lactantius, VII, 190.
Historia sacra, Sulpicius Severus, XX, 145 *et seq.*
Historia ecclesiastica, Rufinus Aquil., XXI, 469
Historiarum liber septimus, P. Orosius, XXXI, 1076 *et seq.*
Chronicon, S. Prosperi Aquitan., LI, 535 *et seq.*
Historia persecutionis Africæ provinciæ, Victor Vit., LVIII, 179.
Chronicon, Victoris Tunun., LXVIII, 941 *et seq.*
Historia Francorum, S. Gregorius Turon., LXXI, 175 *et seq.*
De gloria B. martyrum libri XI, S. Gregorius Turon., LXXI, 705.
Chronicon, Freculphus Lexov., CVI, 1125 *et seq.*
Chronicon, S. Ado Vienn., CXXIII, 78.
Martyrologium cum additamentis, S. Ado Viennen., CXXIII, 181.
Martyrologium, Usuardus, CXXIII, CXXIV.
Chronicon, Hermannus Contractus, CXLIII, 58 *et seq.*
Chronicon, Marianus Scotus, CXLVII, 648, 659 *et seq.*
Chronicon, Hugo Flaviniac., CLIV, 28 *et seq.*
Historia Ecclesiastica, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 68, 72 *et seq.*
Chronicon, Sicardus Cremon., CCXIII, 450 *et seq.*

LXXVI.

INDEX DE BENEFICIIS CHRISTIANISMI

ERGA HOMINEM PRIVATUM VEL INDIVIDUUM,

ORDINE RERUM LOGICO, ET PATRUM CHRONOLOGICO, CONCINNATUS.

—

MONITUM.

Beneficia Christianismi erga hominem sub triplici respectu, intelligentiæ scilicet, cordis et corporis, perpendi possunt. Intelligentiam enim hominis irradiavit divina Christi religio, illi impertiendo notitiam veritatum maxime necessariarum, utpote Dei naturæ, unitatis, præcipuorumque illius attributorum, Trinitatis, creationis, peccati originalis, Incarnationis, vitæ æternæ, animæ humanæ originis, dignitatis, officiorum et finis, etc.

Sub respectu cordis, Christianismus fuit homini privato maximæ utilitati, nam illud emundavit et ad mirum perfectionis gradum evexit; illud imbuit eximiis humilitatis, charitatis et castitatis virtutibus, paganis fere omnino ignotis. Tunc omnes aliæ virtutes e tribus istis fontibus uberrimis velut rivuli manarunt, et mediante Christi gratia, homo jam non est tantum opus Dei præstantissimum, sed filius Dei et hæres, frater et cohæres Christi, illius capitis membrum, ac templum Spiritus sancti; imo vero factus est divinæ naturæ consors et particeps.

Sub respectu corporis maxima etiam intulit homini beneficia Christianismus, qui vitam et sanitatem illius omnimodo tuitus est, vel prohibendo omnia nociva, vel præcipiendo omnia ejus conservationi utilia.

Hinc tres hujus Indicis partes vel paragraphi. In unoquoque paragrapho ordinem rerum logicum observavimus, simul et chronologicum auctorum, quorum nomen, tomus et columnæ indicantur, ut facile lector quæsita reperire possit.

§ I. — *Beneficia Christianismi erga hominem quoad intelligentiam.*

Per christianismum intelligentiæ hominis vere innotuit : 1° Deus. — Sic asserunt : Tertullianus, I, 575, 576, 451, 590, 599; II, 160, 203, 259, 265, 266, 507, 516, 588, 798. — Minutius Felix, III, 285, 286. — Novatianus, III, 889, 893, 895, 897. — S. Hilarius, X, 438 — Zeno, XI, 407. — S. Ambrosius Mediolan., XVII, 71, 239, 509, 515. — Phœbadius, XX, 50. — Innocentius I, papa, XX, 488. — Bachiarius, XX, 1020-1035. — S. Hieronymus, XXIV, 437; XXV, 623, 627, 683, 686, 689, 1004, 1112, 1119, 1127, 1137, 1188, 1311, 1473, 1479, 1509. — S. Augustinus, XXXII, 853, 875, 932, 990; XXXIII, 596; XXXIV, 21; XXXVIII, 1134; XL, 138. — S. Eucherius, L, 727. — S Prosper Aquit., LI, 342, 461, 529. — S. Patricius, LIII, 802. — Maximus Taurin., LVII, 243, 376. — Gennadius, LVIII, 995, 999, 1000, 1018, 1034. — Eugyppius, LXII, 1057. — Junilius, LXVIII, 21. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 107, 153, 285. — S. Columbanus, LXXX, 229. — Taio, LXXX, 731. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 260; LXXXIII, 543; LXXXIV, 630. — B. Alcuinus, C, 417; CI, 145. — Raban. Maur., CXI, 14. — Scotus Erig., CXXII, 1168. — Hincmarus, CXXV, 942. — Gezo abb., CXXXVII, 330. — S. Petrus Damian., CXLV, 21. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 224, 238. — Manegaldus, CLV, 159. — Radulphus Ardens, CLV, 1945. — Guibertus abb., CLVI, 32. — Ivo Carnot., CLXI, 68, 1045, 1048. — Rupertus abb., CLXVII, 217, 345, 490. — Honorius Augustodun., CLXXII, 1109. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 54, 217. — Abælardus, CLXXVIII, 1030. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 674. — Ernaldus abb., CLXXXIX, 1516, 1520. — Hugo Ambian., CXCII, 1143-1154. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 796. — Joannes Saresber., CXCIX, 541. — Alanus de Insulis, CCX, 312, 600, 627. — Petrus Pictav., CCXI, 791.

2° Vere innotuit Deus æternus, immortalis Sic : Tertullianus, I, 399; II, 240. — Arnobius, V, 961, 1170. —

XXXIX, 1315, 1518; XL, 275, 284, 285, 331, 342, 407; XLI, 365, 594, 637, 709, 801. — Fastidius, L, 388. — S. Prosper Aquit., LI, 268, 347, 359, 422, 432, 445, 455, 682, 691, 795. — S. Petrus Chrysolog., LII, 524. — S. Patricius, LIII, 818, 837. — Eugyppius, LXII, 571, 817. — S. Maximus Taurin., LVII, 588, 791. — Gennadius, LVIII, 1003. — Julianus Pomerius, LIX, 420, 424, 427, 456. — Cassiodorus, LXX, 1301. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 493, 619. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 216, 938. — S. Bonifacius, LXXXIX, 858. — S. Hildefonsus, XCVI, 478, 524. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 213, 250. — B. Alcuinus, C, 187, 211, 362, 449; CI, 54. — Smaragdus, CII, 620. — Jonas Aurelian., CVI, 275. — Rabanus Maurus, CXII, 1319, 1321. — Haymo Halberstat., CXVIII, 875, 886. — S. Odo, CXXXIII, 177. — Atto Vercell., CXXXIV, 686. — Burchardus, CXL, 1039. — Arnoldus, CXLI, 1090. — S. Leo IX, papa, CXLIII, 574. — S. Petrus Damian., CXLV, 748. — Othlonus, CXLVI, 292. — Theodoricus, CXLVII, 335. — Manegaldus, CLV, 167. — Eadmerus, CLIX, 588-606, 629, 638. — Ven. Guibertus, CLVI, 673. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 240, 241. — Ivo Carnot., CLXI, 997, 1014. — S. Bruno Astens., CLXV, 876. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 616. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1263. — Honorius Augustod., CLXXII, 1157, 1161, 1169, 1171. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 700, 896, 1008. — B. Aelredus, CXCV, 527. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 820. — S. Stephanus Grandimont., CCIV, 1125, 1133. — Petrus Cantor., CCV, 363, 365. — Petrus Pictav., CCXI, 1276.

19°. — Inde etiam hominis intelligentiæ innotuerunt pœnæ æternæ malis reservatæ. Sic asserunt : Tertullianus, I, 520; II, 742. — Minutius Felix, III, 318. — Novatianus, III, 888. — Lactantius, VI, 641, 800. — S. Hilarius Pictav., IX, 290, 341, 354, 361. — Juvencus, XIX, 278. — S. Hieronymus, XXIV, 210; XXV, 99, 124, 167, 245, 273, 732. — S. Augustinus, XXXIV, 26, 168, 481; XXXV, 1331; XXXVI, 762; XXXVIII, 250, 709, 1337; XL, 284, 285, 333; XLI, 702, 709, 712, 723, 726. — Fastidius, L, 388. — S. Eucherius, L, 792. — S. Prosper Aquit., LI, 361, 400. — S. Patricius, LIII, 852. — Gennadius, LVIII, 983, 1017, 1048, 1049. — Julianus Pomerius, LIX, 491. — Prudentius, LIX, 706. — Eugyppius, LXII, 623, 710, 787, 889, 1077. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 597. — S. Julianus Tolet., XCVI, 476. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 244. — B. Alcuinus, C, 484; CI, 53. — Jonas Aurelian., CVI, 275. — Haymo Halberstat., CXVIII, 945, 947, 952. — Hincmarus, CXXV, 888. — Burchardus, CXL, 1039, 1043. — S. Petrus Damian., CXLV, 745. — Ven. Guibertus, CLVI, 674, 677. — Goffridus abb., CLVII, 185. — Wernerus abb., CLVII, 1011, 1012. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 733. — Ivo Carnot., CLXI, 996, 997. — Rupertus abb., CLXVII, 472. — Honorius Augustod., CLXXII, 1159, 1161. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 584, 586, 589, 610. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 700, 823, 1008. — Petrus Lombardus, CXCII, 960. — Aelredus abb., CXCV, 527. — Adamus Præmonst., CXCVIII, 810. — S. Stephanus Grandimont., CCIV, 1116. — Petrus Cantor, CCV, 558. — Petrus Pictav., CCXI, 1137. — Ægidius Parisiens., CCXII, 43, 1057. — Innocentius III, papa, CCXVII, 738, 739.

§ II. — *Beneficia Christianismi erga hominem quoad cor.*

Christianismus non solum hominis intelligentiam illuminavit, sed etiam cor illius immutatum omnibus exornavit virtutibus, scilicet :

1° Inspirando fidem. Sic : Tertullianus, I, 1260; II, 23-27, 889. — S. Cyprianus, IV, 661, 755. — Victorinus, VIII, 1145. — S. Hilarius, IX, 304, 481, 526; X, 397, 399, 457, 525, 660, 611, 710. — Zeno, XI, 254, 260, 261, 266, 269, 271, 426, 459, 480. — Luciferus Calarit., XIII, 791-818, 898-1038. — Ambrosius, XV, 1233, 1266, 1278, 1315, 1324, 1132, 1142, 1483, 1501, 1561, 1597, 1599, 1633, 1636, 1662, 1683, 1723, 1774, 1811; XVI, 527-696; XVII, 82, 83, 107, 185, 357, 500, 736. — S. Hieronymus, XXIII, 170, 171, 225, 374, 466; XXVI, 242. — S. Augustinus, XXXII, 855, 876; XXXIII, 978, 1082; XXXIV, 24, 361; XXXV, 1557, 1689; XXXVIII, 254-258, 593, 698, 730, 808, 852, 890, 914, 1343; XL, 181, 198-231, 286, 298; XLI, 172, 302; XLII, 79, 1140-1156; XLIII, 461; XLIV, 234, 237, 240. — Marius Mercator, XLVIII, 407, 418. — Cassianus, XLIX, 578. — Fastidius, L, 397. — Eucherius, L, 630. — S. Prosper Aquit., LI, 116, 174, 192, 196, 476, 654, 655, 671, 676. — S. Petrus Chrysolog., LII, 360, 362, 365, 369, 371, 377, 557. — S. Nicetas, LII, 847, 866. — Arnobius Junior, LIII, 336. — S. Patricius, LIII, 802. — Salonius, LIII, 969. — S. Leo Magnus, LIV, 308, 935, 942. — S. Maximus Taurin., LVII, 278, 347, 514, 621, 707. — Gennadius, LVIII, 1014. — Julianus Pomerius, LIX, 433, 505. — Gelasius I, papa, LIX, 19, 23, 26, 57, 60. — Petrus diac., LXII, 85, 89. — Vigilius Tapsens., LXII, 298, 466. — Hormisdas papa, LXIII, 387, 400, 401. — S. Eleutherius, LXV, 83. — S. Fulgentius, LXV, 360, 515, 672-720. — Agapetus papa, LXVI, 37, 68. — Dionysius abb., LXVII, 186, 400. — Facundus, LXVII, 528, 534, 548, 683. — S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1146. — Agnellus Raven., LXVIII, 381. — Vigilius papa, LXIX, 143, 178. — Pelagius papa, LXIX, 399, 402, 408. — Cassiodorus, LXIX, 884, 988, 1069, 1126. — S. Gregorius Turon., LXXI, 161, 230, 360, 741, 933, 1020. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 509, 613, 692, 717, 779, 795, 797; LXXIX, 92. — Donatus abb., LXXX, 22. — S. Augustinus, apost. Angl., LXXX, 65. — S. Warnharius Lingon., LXXX, 191. — Bonifacius V, papa, LXXX, 435, 436, 438. — Taio, LXXX, 816. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 295; LXXXIII, 450-556, 586, 601; LXXXIV, 93-626 *passim*. — S. Martinus I, papa, LXXXVIII, 145. — S. Gregorius II, papa, LXXXIX, 503, 504. — S. Bonifacius Mogunt., LXXXIX, 852, 856. — S. Hildefonsus, XCVI, 53, 146. — S. Julianus Tolet., XCVI, 526. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 152, 255, 365. — B. Alcuinus, C, 192, 249; CI, 13, 54, 615. — S. Leo III, papa, CII, 1030. — S. Agobardus, CIV, 268-288. — Halitgarius Camer., CV, 671. — Maxentius Aquil., CVI, 55. — Rabanus Maurus, CXI, 90, 96, 1365; CXII, 1224, 1231. — Haymo Halberstat., CXVIII, 896, 897. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 1272, 1387-1436. — Gotteschalchus, CXXI, 350. — Alvarus Cordub., CXXI, 397. — Hincmarus, CXXV, 773. Joannes VIII, papa, CXXVI, 652. — Remigius monac., CXXXI, 907. — S. Odo Cluniac., CXXXIII, 710. — Atto Vercell., CXXXIV, 29, 48. — Gezo abb., CXXXVII, 331. — S. Leo IX, papa, CXLIII, 556. — S. Petrus Damian., CXLV, 20-40, 674. — Othlonus, CXLVI, 101, 267. — Theodoricus, CXLVII, 337. — S. Anselmus Lucens., CXLIX, 445-476. — Durandus Troarn., CXLIX, 1377. — Goffridus abb., CLVII, 252. — Gilbertus, CLIX, 1006. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 220, 224, 260. — Ivo Carnot., CLXI, 60, 1045; CLXII, 604. — Guillelmus de Campell., CLXIII, 1046-1071. — S. Bruno Astens., CLXV, 901. — Rupertus abb., CLXIX, 45, 137, 141, 149, 155, 158; CLXX, 562-610. — Hildebertus, CLXXI, 1067. — Ven. Godefridus, CLXXIV, 314. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 43, 47, 327-344, 1014. — Abælardus, CLXXVIII, 105, 618, 630, 981, 986, 1353, 1695. — Guillelmus abb., CLXXX, 366-410. — S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 1021; CLXXXIII, 292, 770. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 816. — Petrus Lombardus, CXCII, 805. — Hugo Ambian., CXCII, 1324-1314. — Gerhohus, CXCIV, 1189-1353 *passim*. — Eckbertus abb., CXCV, 21, 25. — Arnulfus Lexiov., CCI, 174. — Hugo Eterian., CCII, 228. — Balduinus Cantuar., CCIV, 572-640. — Petrus Cantor, CCV, 266, 368. — Petrus Blesens., CCVII, 1070-1092. — Alanus de Insulis, CCX, 306-429. — Petrus Pictav., CCXI, 1089. — Anonymus, CCXIII, 726.

2° Spem erigendo. — Sic : S. Hieronymus, XXIII, 1220, 1221, 1383, 1396. — S. Augustinus, XXXVIII, 705, 706, 805, 902, 1336; XL, 234, 266; XLI, 648. — Cassianus, XLIX, 861. — S. Prosper Aquit., LI, 301, 375, 376, 407. — Salonius Vienn., LIII, 969. — S. Fulgentius, LXV, 164. — Cassiodorus, LXX, 1201. — Taio, LXXX, 819. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 603. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 255. — B. Alcuinus, CI, 616. — Smaragdus abb., CII, 614, 650. — Halitgarius, CV, 672. — Rabanus Maurus, CXII, 1234. — Haymo Halberstat., CXVIII, 895, 897. — S. Paschasius Radbertus, CXX, 1436, 1460. — Adalgerus, CXXXIV, 934. — S. Leo IX, papa, CXLIII, 568. — S. Fulbertus Carnot., CXLI, 345. — S. Petrus Damian., CXLV, 718. — Othlonus, CXLVI, 101, 267. — S. Bruno Carthus., CLIII, 47, 74, 427. — S. Bruno Astens., CLXV, 904. — Rupertus abb., CLXIX, 137, 141, 155, 158. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 45. — S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 770. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 816. — Petrus Lombardus, CXCII, 811. — Petrus Cantor, CCV, 271. — Petrus Pictav., CCXI, 1094.

3° Inflammando charitatem erga Deum et proximum. Sic asserunt : Tertullianus, I, 446, 499, 668, 698; II, 595. — Lactantius, VI, 666. — Zeno, XI, 272-274, 278. — S. Optatus, XI, 1018. — S. Ambrosius, XV, 1256, 1379, 1423, 1439, 1477, 1499, 1509, 1658, 1847; XVI, 1663, 1684, 1730, 1751; XVII, 225, 226, 251, 255, 436, 491, 785, 819, 951. — Juvencus, XIX, 124, 138. — S. Anastasius papa, XX, 78. — S. Innocentius I, papa, XX, 554, 559. — S. Zozimus papa, XX, 657. — S. Hieronymus, XXII, 815; XXIII, 179, 425; XXVI, 418, 495, 536. — S. Augustinus, XXXII, 876, 1316, 1578, 1551,

Carnot, CXLI, 325. — S. Petrus Damian., CXLIV, 889, 892; CXLV, 373. — Ven. Guibertus, CLVI, 580-608. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 726. — Ivo Carnot., CLXI, 584. — S. Bruno Astens., CLXV, 1073. — Rupertus abb., CLXX, 546-560. — Petrus Pictav., CCXI, 1127.

§ III. — *Beneficia Christianismi erga hominem quoad corpus.*

Christiana religio semper vitam et sanitatem hominis omnimode tuita est, vel prohibendo nociva, vel utilia illius conservationi præscribendo.

1° Prohibendo ne quis sibi aut aliis mortem inferret; pugnas damnando singulares; in libertatem captivos et servos vindicando, etc. Quoad ea, vide Indices speciales e Homicidio, Duello, etc, etc.

2° Præcipiendo laborem sanitati necessarium, et unde peculiaria bona propriumque dominium oriuntur, quæ summopere in sanitatis tutamen vergunt, Sic : S Ambrosius, XV, 1298, 1397, 1551, 1665; XVII, 19, 179, 229, 318, 377, 444. — Rufinus, XXI, 320. — S. Augustinus, XL, 549, 551, 552. — Cassianus, XLIX, 375, 377, 578, 383, 388, 396, 444, 451. — S. Eucherius, L, 835. — S. Benedictus, LXVI, 703. — Vitæ Patrum, LXXIII, 740, 767, 818, 896, 898, 900. — Theodulphus Aurelian., CV, 193. — Halitgarius, CV, 670. — Haymo Halberstat., CXVIII, 917. — Atto Vercell., CXXXIV, 530. — Ratherius, CXXXVI, 149. — B. Odo, CLX, 1105. — Honorius Augustod., CLXXII, 866. — Petrus Cantor, CCV, 246. — S. Martinus Legion., CCIX, 114.

3° Damnando gulam et ebrietatem. Sic : Tertullianus, I, 613; II, 953, 958, 977. — Novatianus, III, 959. — S. Cyprianus, IV, 766. — S. Hilarius Pictav., IX, 944, 949; X, 687, 747. — S. Ambrosius, XIV, 373, 438, 701, 711-720; XV, 1374. — S. Hieronymus, XXII, 609; XXIII, 501, 510; XXIV, 81; XXV, 440; XXVI, 417, 566. — S. Augustinus, XXXIII, 90; XXXIV, 920, 1018; XXXVIII, 800, 1098. — Cassianus, XLIX, 205, 223, 228, 229, 232, 236, 556. — Vigilius diac., L, 375. — S. Petrus Chrysolog., LII, 186. — S. Maximus Taurin., LVII, 270, 582, 733, 802. — Eugyppius, LXII, 836. — S. Benedictus, LXVI, 833. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 552, 593; LXXIX, 38. — S. Eutropius, LXXX, 10. — Taio, LXXX, 940. — S Columbanus, LXXX, 210. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 647, 649. — S. Egbertus, LXXXIX, 451. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 234, 256. — B. Alcuinus, C, 251, 506; CI, 633. — Halitgarius, CV, 667, 676. — Amalarius, CV, 917. — Rabanus Maurus, CXII, 1246, 1368, 1370. — Hincmarus, CXXV, 777. — Regino abb., CXXXII, 218, 250, 286. — Atto Vercell., CXXXIV, 41. — Ratherius, CXXXVI, 560. — Burchardus, CXL, 889-894. — S. Romualdus abb., CXL, 1127. — S. Leo IX, papa, CXLIII, 572. — S. Petrus Damian., CXLV, 722, 728. — Othlonus, CXLVI, 211, 284. — Rupertus, CLXVII, 1061. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1001. — Adamus Præmonstrat., CXCVIII, 813. — Joannes Saresber., CXCIX, 731, 762. — Petrus Cantor, CCV, 328, 530. — Alanus de Insulis, CCX, 289.

4° — Laudando abstinentiam. — Sic : S. Ambrosius, XVII, 322, 401, 436, 473, 605, 759. — S. Hieronymus, XXVI, 566. — S. Augustinus, XXII, 1358. — Cassianus, XLIX, 551. — S. Petrus Chrisol., LII, 214, 219, 317, 320. — S. Leo Magnus, LIV, 185, 263, 438, 682. — S. Maximus Taurin., LVII, 570. — Gennadius, LVIII, 996, 1037. — Julianus Pomerius, LIX, 463, 467, 469, 470, 502. — Eugyppius, LXII, 604, 836. — Joannes Arelat., LXXII, 860. — S. Leander Hispal., LXXII, 882. — Taio, LXXX, 861. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 651; LXXXIV, 642. — S. Valerius abb., LXXXVII, 603. — S. Chrodegangus, LXXXIX, 1062, 1064, 1109. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 234, 252. — B. Alcuinus, CI, 624. — Haymo Halberstat., CXVIII, 901. — Adalgerus, CXXXIV, 924. — Burgardus, CXL, 887. — S. Leo, IX, papa, CXLIII, 572. — S. Petrus Damian., CXLV, 722, 728. — S. Bruno Astens., CLXV, 936. — Hugo de Ribodimont, CLXVI, 866. — S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 176. Joannes Saresber., CXCIX, 762. — Petrus Cantor., CCV, 850.

5°. — Arcendo impudicitiam, quæ præsertim obstat valetudini corporis. Vide supra, § II, n. 6, 7.

6°. — Inhibendo avaritiam, eleemosynam præcipiendo, hortandoque ad pauperes fovendos. — Sic : Zeno, XI, 285, 326, 329, 330, 332, 337. — S. Ambrosius, XIV, 731, 736, 740, 744, 765, 767, 777; XV, 1235, 1259, 1297, 1298, 1305, 1327, 1376, 1398, 1425, 1459, 1628, 1655, 1730, 1765, 1791; XVI, 65, 80, 120, 125, 130, 137, 158, 161; XVII, 234, 508, 313, 391, 393, 434, 481, 625, 752, 757, 920. — Juvencus, XIX, 130, 134. — S. Innocentius I, papa, XX, 430. — S. Gaudentius, XX, 935-943. — S. Hieronymus, XXII, 417, 639, 813; XXIII, 501, 330, 546, 519; XXIV, 256; XXV, 174; XXVI, 519, 521. — S Augustinus, XXXIII, 470, 471; XXXIV, 920, 621, 951, 965, 981; XXXVIII, 89, 250, 400, 404, 407, 626, 630, 642, 897, 956, 958, 961, 962, 1045, 1129, 1200, 1461; XXXIX, 1519, 1760; XL, 267, 674. — Casianus, XLIX, 295, 298, 313. — Fastidius, L, 396. — S. Hilarius Arelat., L, 1263. — S. Prosper Aquit., LI, 371, 460, 462, 476, 477. — S. Petrus Chrysolog., LII, 205, 208, 231, 259, 263, 269, 282, 314, 317, 320, 586, 529, 573. — S. Salvianus, LIII, 174-256. — S. Leo Magnus, LIV, 157, 159, 176, 285, 298, 301. — S. Maximus Taurin., LVII, 297, 309, 322, 394, 397, 418, 425, 478, 500, 710, 739. — Julianus Pomerius, LIX, 456, 458, 459, 506. — Eugyppius, LXII, 795, 1026. — S. Paulinus Nolan., LXI, 190, 207, 286, 344. — S. Laurentius Novar., LXVI, 105-124. — Dionysius Exiguus, LXVII, 46, 187. — S. Cæsarius Arelat., LXVII, 1077. — S. Gregorius Turon., LXXI, 1058, 1068, 1122. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 493, 516, 519, 705, 863, 883, 1085, 1250; LXXIX, 235, 364. — S. Eutropius, LXXX, 10. — S. Columbanus, LXXX, 211. — S. Sonnatius, LXXX, 445. — Taio, LXXX, 891, 931. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 472, 728. — S. Eligius Noviom., LXXXVII, 593. — S. Ambrosius Autpertus, LXXXIX, 1278. — Paulus diac., XCV, 1403. — S. Paulinus Aquil., XCIX, 200, 226, 227, 238. — B. Alcuinus, C, 204, 453, 469, 508; CI, 625, 634. — Theodulfus Aurelian., CV, 204. — Halitgarius, CV, 666. — Jonas Aurelian., CVI, 213, 215, 251, 238. — Rabanus Maurus, CVII, 112, 340, 1244. — Haymo Halberstat., CXVIII, 902, 904. — Hincmarus, CXXV, 863. — Regino abb. CXXXII, 212, 246, 252. — S. Odo Cluniac., CXXXIII, 277, 544, 609. — S. Odo Cantuar., CXXXIII, 949. — Atto Vercell., CXXXIV, 254, 464, 706. — Ratherius, CXXXVI, 149. — S. Abbo Floriac., CXXXIX, 493. — Ælfricus Cantuar., CXXXIX, 1474. — Burchardus, CXL, 701, 703, 887. — S. Petrus Damian., CXLV, 208-222, 530-544, 568, 569. — Othlonus, CXLVI, 77, 293. — S. Bruno Carthus., CLIII, 258. — Wernerus abb., CLVII, 1014. — Ivo Carnot., CLXI, 1015, 1018. — S. Bruno Astens., CLXV, 406. — Rupertus abb., CLXVII, 1779. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 867. — Honorius Augustod., CLXXII, 864. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1001. — Abælardus, CLXXVIII, 564. — Gerhohus, CXCIV, 1315. — Stephanus Grandimont., CCIV, 1108. — Joannes Saresber., CXCIX, 670, 719. — Petrus Cantor., CCV, 65, 76, 72, 286, 290. — Guntherus monac., CCXII, 214. — Innocentius III, papa, CCVII, 746-762.

LXXVII.

INDEX DE BENEFICIIS CHRISTIANISMI

ERGA SOCIETATEM HUMANAM, VEL ERGA HOMINES IN SOCIETATE CONSTITUTOS,

ORDINE RERUM LOGICO, ET PATRUM CHRONOLOGICO CONCINNATUS.

—

MONITUM.

Societas humana sub duplici respectu perpendi potest, scilicet quoad familiam, et quoad vitam civilem; ac sub utroque Christiana religio maxima contulit hominibus beneficia. Etenim quoad familiam matrimonium ad pristinam dignitatem revocavit; mutua parentum ac liberorum officia sancivit, etc. Quoad vitam civilem, leges constituit æquiores; belli jura humaniora reddidit; omnibus societatis ordinibus consuluit; cunctis ope indigentibus auxilia contulit et remedia; litteris ac variis artibus favit, etc. etc. Hinc hujus Indicis duo paragraphi.

§ I. *Christianismi beneficia quoad familiam.*

Insignis ac mira fuit erga familiam Christianismi utilitas. Sublata enim polygamia, quæ apud paganos fœdabat matrimonium, illud ad pristinam revocavit institutionem, ex qua duo sunt in carne una; maxima illi contulit sanctitatem, conjugii vinculum gratia sacramenti sanciendo, adeo ut Christianorum conjugum societas figura sit illius sanctissimæ et divinissimæ unionis Christi cum Ecclesia. Suam mulieri dignitatem reddidit Christianismus; uxor enim Christiana, non jam est, sicut apud ethnicos, viri sui famula tantum et ancilla, imo vero serva quam pro libitu dimittere poterat eique immaniter vitam eripere; sed est ejus carissima socia, omnisque illius sive bonæ sive adversæ fortunæ inseparabilis, blanda, suavis et usque ad mortem indefessa comes. Vir autem suam uxorem fovere ac diligere debet velut propriam carnem, sicut Christus, divinus ille sponsus, dilexit Ecclesiam.

Non minus egregie prospexit liberis Christiana religio. Vitam enim eorum, ut sacrum quoddam pignus a Deo datum, contra parentum vel incuriam vel etiam inhumanitatem protexit. Parentes jam non habent jus liberos suos tum derelinquendi, tum exponendi, tum ut rem quamlibet vendendi, tum etiam, quod infandissimum est, interficiendi, aut, ut sæpius accidit, dirissima morte illos falsorum numinum simulacris immolandi Parentes e contra filios diligere, alere ac bonis moribus instituere debent; et, ut eximie ait Apostolus, quæcunque vera, quæcunque sancta, quæcunque pudica, quæcunque amabilia, pueri docendi sunt.

Præclare etiam liberorum officia Christianismus constituit. Præcepit enim ut filii parentes suos tanquam Dei imagines venerarentur. Omnia pietatis obsequia parentibus, sive in infirmitate sive in senectute positis, prompto ac libenti animo præstare debent. Novissimis sepulturæ expletis officiis, gratus liberorum animus eleemosynis, bonis operibus ac piis orationibus animas ac dulcem parentum memoriam jugiter apud Deum prosequitur. Maxima insuper præmia pollicetur religio filiis parentes suos diligentibus, gravissimaque minatur supplicia contemnentibus. Sic censuerunt

§ II. *Beneficia Christianismi circa societatem civilem.*

Religio Christiana universam societatem velut hominem privatum divinis æternæ veritatis illuminavit ful-

goribus. et eximiis adornavit virtutibus. Illud in primis habendum quod insulsum et omnibus contaminatum flagitiis averterit falsorum numinum cultum; abolevit etiam cruenta gladiatorum certamina et immania victimarum humanarum sacrificia, et afflante jam veritate, ab ortu solis usque ad occasum, in omni loco sacrificatur et offertur Deo oblatio munda, ac Deus qui spiritus est in spiritu et veritate adoratur. In singulis quoque societatis ordinibus præclaris emicuit virtutibus. Reges justitiam et clementiam edocuit, divites beneficentiam et miserationem, pauperes patientiam; omnes homines humilitatem, castitatem, charitatem. Leges in pace æquiores et belli jura humaniora reddidit. Servitutem impugnavit et e medio tollere conata est, prædicans Deum non esse personarum acceptorem, sed omnium Creatorem, Patrem ac Judicem qui secundum opera sua unicuique reddet.

Omnium temporum ætatibus, prout opus postulabat, congruis enituit beneficiis Christianismus. Persecutores vicit ac fregit suorum martyrum constantia, quam adeo admirati sunt spectantes ut ad fidem converterentur, et sanguis martyrum semen fieret Christianorum. Sedatis persecutionibus, cum invalesceret scelerum lues, pristinusque virtutum mollesceret vigor ac refrigesceret charitas, ad eam refocillandam Christiani fere innumeri utriusque sexus, ac cujuslibet conditionis, spretis mundi voluptatibus, in eremum secesserunt, ibique pietate, manuum labore, litterarum studio, morum austeritate, omnibus maximeque stupendis floruerunt virtutibus.

Nationes remotissimas, quas Romanorum arma subigere non valuerant, ad Christum convertit et mansuefecit. Torvi Barbarorum duces subita et insueta moti clementia et veneratione, coram imbellibus Christi ac præsulum majestate steterunt attoniti, priscæ feritatis immemores, illorumque gladius toties cruentatus jacuit obtusus.

Post tot Barbarorum irruptiones omnia miscentur jura, omnesque per fas et nefas ruunt; sed in his tam luctuosis temporibus non suo saluberrimo operi deest Christi religio. Bella civilia ubique flagrantia quodammodo compescit hac memoranda lege *Trevia* seu *Treuga Domini* dicta; principum, regum, imperatorum solutas coercet libidines; omnium vitiorum invadentem colluviem salutari auctoritate comprimit.

Quando hæretici veritatem obnubilare satagunt. Spiritus sanctus egregios doctores suscitat; si vero tempestas scelerum ingruit, viri ac virgines, conculcatis voluptatum illecebris, monasteria condunt, ubi omnium virtutum splendore fulgent Ecclesiamque exhilarant. Non solum pietate claruerunt mediæ ætatis monachi, sed etiam litteris, scientiis et omnibus artibus gnavam dederunt operam; veterum scriptorum ac SS. Patrum libros societati servarunt, transcripserunt et fere per totum orbem diffuderunt. Dum ibique ob civium inter se discordias rura jacerent inculta, monachi ea apprime excolebant, miras exstruebant ædificia, aratoria instrumenta conficiebant, sicque litteris, scientiis, liberalibus ac necessariis artibus, agrorum culturæ et architecturæ maxime profuerunt.

Quam fauste, quam benigne, quam mire igitur mundo affulsit Christianismus! In eo solo, ut olim cecinerat propheta, misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatæ sunt. Quidquid vel temporum vel personarum ratio postulabat, eximie ac semper præstitit; singulis infirmitatibus singula contulit remedia. Xenodochia pauperibus ac ægrotis aperuit, Christum in egentibus pasci jussit, captivos redimendos curavit, viduas et orphanos defendendos commendavit; senes ac infantes derelictos in suo gremio alendos et refovendos pie ac blande suscepit; omnibus intelligentiis congruum doctrinæ cibum, velut prudens ac sedula mater, distribuit, etc., etc., etc., quod fere omnes scriptis asseruere Patres. Hinc

1° — Huic legi : *Alteri ne feceris quod tibi fieri non vis*, quæ prima et naturalis est regula ad pacem inter cives componendam, Christianismus præclarum charitatis imposuit apicem, sicque veram fraternitatem instituit. Quoad ea, vide Indicem præcedentem, n. II, § 3.

2° — De officiis subditorum. Constantinus Magnus, VIII, 109. — Nazarius, VIII, 586. — S. Optatus Milevit., XI, 999. — S. Ambrosius, XV, 1339. — S. Augustinus, XXXIV, 1026. — S. Eucherius Lugdun., L, 850. — S. Fulgentius, LXV, 226 — S. Gregorius Turon., LXXI, 230, 239, 300, 421, 658. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 717. — Jonas Aurelian., CVI, 296. — Hincmarus, CXXV, 962-981. — S. Abbo Floriac., CXXXIX, 480 — Burchardus, CXL, 902. — S. Gregorius VII papa, CXLVIII, 308 — Canutus rex, CLI, 1171. — Joannes Saresber., CXCIX, 6_6

3° — De officiis populos regentium. — S. Ambrosius, XV, 1279, 1434, 1575, 1634. — S. Hieronymus, XXV, 1328. — S. Prosper Aquit., LI, 519, 520, 561, 593, 624. — S. Martinus Dumiens., LXXII, 25, 28. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 879, 1281. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 720, 724. — S. Eligius Noviom., LXXXVII, 654. — B. Alcuinus, C, 501, 554. — Jonas Aurelian., CVI, 281. — Hincmarus, CXXV, 833, 835, 954, 983. — Collect. canon., CXXXVIII, 425. — S. Abbo Floriac., CXXXIX, 477, 478. — Burchardus, CXL, 895-897, 905. — S. Petrus Damian., CXLV, 822. — Hugo de S. Maria, CLXIII, 941, 943, 948, 976. — Gratianus, CLXXXVII, 29, 43, 67. — Joannes Saresber., CXCIX, 513, 522, 529, 537, 626. — Helinandus, CCXII, 735, 739.

4° — De officio regis, in quantum est legislator. — Zeno, XI, 257, 274, 285, 286, 297, 298, 338, 389, 407, 502. — S. Ambrosius, XV, 1254, 1311, 1436, 1461, 1559, 1571, 1576, 1599, 1636, 1640, 1632, 1660, 1677; XVI, 1251; XVII, 107, 118, 253, 272, 284, 835. — Zaccharias, XX, 1087. — S. Hieronymus, XXIII, 539, 540, 544, 555; XXV, 408, 1442; XXVI, 349, 365. — S. Augustinus, XXXVI, 714; XXXVIII, 841, 833, 845; XLI, 642. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 577, 723. — Hincmarus, CXXV, 851. — S. Abbo Floriac., CXXXIX, 481. — Burchardus, CXL, 896, 907. — Joannes Saresber., CXCIX, 514.

5° — De officio regis, in quantum est judex. — Constantinus Magnus, VIII, 96, 102, 142, 146, 149, 198, 203, 208, 235, 284, 292, 378. — S. Hilarius Pictav., IX, 298; X, 749. — Zeno Veron., XI, 280-285, 340, 420, 458, 460, 509. — S. Ambrosius, XIV, 507; XV, 1286, 1450, 1464, 1487, 1492, 1494, 1562, 1655, 1828; XVI, 128, 147, 149; XVII, 90, 153, 207, 750. — S. Chromatius, XX, 326. — Rufinus, XXI, 329, 346, 1076. — S. Hieronymus, XXIII, 542, 549, 565, 1044, 1207, 1215; XXVI, 221. — S. Prosp., LI, 81, 440. — S. Petrus Chrysol., LII, 212, 515. — Julianus Pomerius, LIX, 505, 506, 508. — Eugyppius, LXII, 569, 705, 787, 842, 963. — Cassiodorus, LXX, 41. — S. Gregorius Turon., LXXI, 801. — S. Martinus Dumiens., LXXII, 27, 28. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 521, 937, 1106. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 720, 724. — B. Alcuinus, C, 492; CI, 628, 629. — Smaragdus, CII, 50. — S. Agobardus, CIV, 186. — Halitgarius, CV, 674. — Jonas Aurelian., CVI, 218. — Hincmarus, CXXV, 817, 850. — Ratherius, CXXXVI, 149. — Burchardus, CXL, 910, 913, 916, 960. — Arnoldus, CXLI, 1021. — S. Petrus Damian., CXLV, 422; 821. — S. Anselmus Lucens., CXLIX, 561. — Wernerus abb., CLVII, 1209. — S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 480. — S. Bruno Astens., CLXV, 912. — D. Algerus, CLXXX, 860. — S. Bernardus Claræval., CLXXXIII, 1116. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 905. — Gratianus, CLXXXVII, 238, 240, 871 — Isaac de Stella, CXCIV, 1697. — Joannes Saresber., CXCIX, 529, 532, 573, 589. — Balduinus, CCIV, 509. — Petrus Cantor, CCV, 162, 282. — Helinandus, CCXII, 742.

6° — De officio regis, in quantum est dux exercituum. — S. Ambrosius, XV, 1579, 1806; XVI, 63, 81 — S. Augustinus, XLI, 116, 633. — S. Eucherius, L, 830. — Ferrandus, LXIV, 928-930. — B. Alcuinus, C, 196. — Hincmarus, CXXV, 840, 841, 954. — Regino abb., CXXXII, 298. — Burchardus, CXL, 770. — S. Anselmus Lucens., CXLIX, 533 — Honorius Augustod., CLXXII, 865 — Gratianus, CLXXXVII, 1164, 1166. — Joannes Saresber., CXCIX, 589, 596, 601, 609, 616.

7° — Demum Christianismus, nedum societatem arceret a progressu, econtra semper et ubique eam in meliores impulit vices, per ministros colendo scientias et artes. — S. Ambrosius, XVII, 196, 225, 251, 253, 426, 777, 797. — S. Hieronymus, XXIII, 291, 514, 515; XXV, 475; XXVI, 490, 547. — S. Augustinus, XXXII, 1011, 1015, 1042, 1066, 1082 1190, 1196-1228; XXXIII, 79; XXXIV, 55, 80; XLI, 238, 258, 263, 319, 547, 559, 457, 485. — S. Eucherius, L, 820, 821. — Eugyppius, LXII, 947, 948, 952, 955. — Boetius, LXIII, 1080-1165, 1168-1306, 1308-1364; LXIV, fere per totum. — Cassiodorus, LXIX, 505, 514, 1249; LXX, 1106-1150-1220-1239-1270. — S. Gregorius Magnus, LXXIX, 355. — Taio, LXXX, 916. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 74-260; LXXXIII, 9-98, 180-200, 963-1018. — S. Aldhelmus, LXXXIX, 162-238. — Crispus, LXXXIX, 370-376. — Ven. Beda, XC, 124-130, 187, 277, 293, 579, 599, 607; XCII, 9 292. — Paulus Diacon., XCV, 434-672, 1158. — B. Alcuinus, C, 298, 254, 266, 269, 278; CI, 850-1002. — S. Agobardus, CIV, 148. — Dungalus, CV, 448. — Fredegisus, CV, 752. — Rabanus Maurus, CVII, 395; CIX, 1083; CXI, 159-678 — Wandalbertus, CXXI, 625. — Scotus Erigena, CXXII, 1442 — Remigius monac., CXXXI, 950-964. — Notkerus, CXXXII, 1000, 1172. — Hucbaldus, CXXXII,

Quoad alia Christianismi erga societatem beneficia, quæ innumera sunt, speciales adeat lector Indices qui titulis illi facile innotescent.

LXXVIII.

INDEX PRAXEOLOGICUS

VEL

PRACTICÆ VITÆ SYNOPSIS

ORDINE RERUM ALPHABETICO DISPOSITA, IN QUA EXPONUNTUR VARIA RELIGIONIS, PIETATIS DEVOTIONISQUE OPERA, USUS, CONSUETUDINES, QUÆ IN OCCIDENTALI ECCLESIA, DIVERSIS TEMPORIBUS, APUD CHRISTIANOS VIGUERUNT.

—

MONITUM.

Nonnulla de hujus Indicis ratione et utilitate præmittere liceat. Studiosum præmonemus lectorem hoc fuisse mentis nostræ propositum, omnia congerere indicia vitæ Christianæ; origines exponere variarum Ecclesiæ consuetudinum, quæ olim pro locorum diversitate floruerunt; curas notare et studia quibus, unaquaque ætate, devotionem suam atque pietatem palam professus est vere Christianus. Sic exhibentur fraternitas et concordia primævæ Ecclesiæ discipulorum; ipsorum cura de defunctis; reverentia erga sanctorum reliquias; largitates divitum et regum in ædificandis ecclesiis, in pauperibus alendis; in monasteriis condendis; peregrinationes; bella sacra; leges conditæ; regulæ monachorum, etc., etc., etc. Quædam etiam alia, tum utilia tum jucunda, obiter annotavimus, omnia alphabetice ordinantes.

Nemo violenter de ecclesia retrahendus ex decret. Bonifacii papæ, Sigebert Gemblac., CLX, 116. Impunitas ecclesiis et confugientibus ad eas probatur, Ivo Carnot., CLXI. 221. De his qui ad ecclesias confugiunt, Gratian., CLXXXVIII, 1072; Innocent. III, CCXV, 1255.

Baculus, Annulus pastoralis. De baculis et annulis per manus sæcularium abusu datis, Humbert., CXLIII, 1148. Baculus pastoralis quid significet, Philipp. de Harveng., CCIII, 110.

Balneæ. Balnearum usus Christianis non interdictus, Tertull., I, 492. Balneæ promiscuæ ethnicorum ob fœditatem a Christianis respuebantur, Cyprian., IV, 458. Olim Romæ cum parentibus puberes filii balneas non adibant, Ambros., CXIV, 413. Iis sobrie uti debent adolescentes, ne foveant libidinem, Hieron., XXII, 730, 876, 957, 1075. Balneum ideo dictum, quia anxietatem pellit ex animo, August., XXXII, 777. Balneorum usus semel in mense conceditur sanctimonialibus, XXXIII, 963. Utrum liceat die Dominico, Greg. Magn., LXXVII, 1254. Quibus liceat, S. Paulin. Aquil., XCIX, 206. Ægris concedatur, S. Benedict. Anian., CIII, 1084. 1089, 1091. Sanis tardius concedendus, ibid. Balnea monacho vitanda, Philipp. de Harveng., CCIII, 787.

Barba totius corporis rationem probat, Lactant., VII, 53. Barba tactu iurulata, Tertull., I, 410. Barbæ capitisque rasura luctus indicium, Hieron., XXIV, 164. Barba est virili ornamento, non munimento, August., XLI, 791. In primæva juvenilis barbæ tonsione oratio specialis olim dicebatur, Greg. Magn., LXXVIII, 233, 520. De barbæ et capitis cultu apud Christianos, Ratramn., CXXI, 522. Indecorum est viro esse sine barba, S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 349.

Basilica, Ecclesia. Ecclesiæ ab initio dicuntur arces sacræ, et orationis loca quæ admodum pusilla et sine arte inveniebantur, Zeno, 355 not. Modo publice, modo occulte sacræ synaxes fiebant pro ratione temporum et locorum propter ethnicorum injurias, ibid.; Tertull., I, 571, 568, 579. Præsidebant probati seniores, ibid., 469. Domus Dei dicebantur sub Hilario Pictav., IX, 695, 696. Vera Christi Ecclesia non ea quæ in parietibus, in tectis et ædificiis sistit, id., X, 616. Plerique sunt dies, quibus statim meridianis horis adveniendum sit ad ecclesiam, canendi hymni, celebranda oblatio, Ambros., XV, 1314. Aurum et gemmæ in ecclesiis improbantur a D. Hieron., XXII, 535-536. Matronis divitibus nomine suo inflatis sordent ecclesiæ, Tertull., I, 1301. Corripiuntur mulieres quæ in vestitu superbo ecclesiam adeunt, S. August., XXXVIII, 205. Basilicarum forma, id., XXXIV, 660. Ecclesiæ constructio opus valde laudandum, id., XXXIX, 1475. Ecclesiæ ad audiendum verbum Dei institutæ, id., XLI, 82. Ibi viri seorsim a mulieribus sedent, ibid., 76, 77. Præpositi sublimius plebe, et cur, id., XXXVIII, 569. Ecclesiæ asylum securum iis qui mortem vel supplicia formidabant, id., XXXIII, 430, 647, 651; XLI, 14, 17. Variis donariis ornabantur, Salvian., LIII, 127. Cantus in ecclesiis frequens, Leo Magn., LIV, 505. Basilicæ quædam dedicantur sub S. Leone in urbe Roma, LIV, 218, 468. Limina templorum exosculari Christiani solebant, Aurel. Prudent., LX, 530 not.; Paulin. Nol., LXI, 313. Ibi condiebantur sanctorum reliquiæ, 334. Aqua in cantharis foribus ecclesiæ ponebatur, ibid., 338. Luminaria antiquitus in ecclesiis recepta, ibid., 611. In basilicis olim processiones fieri solitæ, Greg. Magn., LXXVII, 542. In ecclesiis prandere non licet, Crisc., LXXXVIII, 897. Paucissimi in ecclesia sepeliendi, Theodulf. Aurelian. Ecclesiæ pretio non vendendæ, Hincmar., CXXVI, 261. Nemo in ecclesiis convivari præsumat, Regino, CXXXII, 202. De ecclesiarum defensoribus, Abbo Floriac, CXXXIX, 476. De fundatoribus, ibid., 491. De earum dispensatione, ibid, 496. De Sigismundi regis munificentia erga ecclesias, ibid., 605. De ecclesiarum exstructione, cultu et honore, Burchard., CXL, 673. De ecclesiis, Gerard., CXLII, 1284. De ecclesiis consecrandis, Ivo Carnot., CLXI, 77. Quare ecclesiæ dictæ sunt basilicæ, ibid., 215. Canticum turpe ab ecclesia removendum, ibid. Ecclesia honoranda, ibid., 216, 233. De situ ecclesiæ, Honor. Augustod., CLXXII, 586. Ornatus superfluus ecclesiarum reprehenditur, S. Bernard., CLXXXII, 914. De familiis, servis ac ministerialibus ecclesiarum, quarum olim longe alia facies fuit quam hodiernis temporibus, Gerohus, CXCIV, 1228. De ordinatione servitii ecclesiæ, Guichard, CXCIX, 1095. De institutione ecclesiæ, Sicard. Cremon., CCXIII, 13. De fundatione, ibid., 17. De variis ecclesiæ partibus, ibid., 19. De nominibus diversis, ibid., 26. De eius consecratione, ibid., 28-36. De ecclesiæ conservatione, ibid., 37. De ecclesiæ ornatu, ibid., 40.

Bellum, Militia, Miles. Militia an in totum Christiano conveniat, Tertull., I, 690; II, 91. Licita est usque ad causam coronæ, id., II, 94. Pulchrior miles in prælio occisus, quam in fuga salvus, ibid., 112. Olea coronabantur, ibid., 94. Christi milites, Christiani, id., II, 927. Bellatoris virtus difficilioribus locis est necessaria, Ambros., XIV, 364 In bello justitia et fides servanda, id, XVI, 63. In fortitudine bellica non mediocris honesti ac decori forma est, ibid., 85. Sunt nobis quædam et in pace prælia, et in bello pax, ibid., 1091. Bella omnia non culpat doctrina Christiana, August., XXXIII, 530. Be la non fiant sine misericordia, ibid., 531. Sæva nimis quæ sub Galieno gesta sunt, ibid., 918. Bellorum nobis duo genera, id, XXXVI, 959. Bellare non omnibus fas est, id., XXXIV, 791. Bella justa quænam, ibid., Belli civilis calamitas, id., XLI, 88. Bellis Deus hominum mores emendat, virtutem exercet et auget, ibid., 15. Bella socialia, ibid., 109. Ad belligerandum sola necessitas bonos compellit, ibid., 124. Bellantium finis pax, ibid., 440. Belli suscipiendi auctoritas et consilium penes principem, exsequendi ministerium penes milites esse debet, ibid., XLII, 447. Bellare recte potest vir justus sub homine sacrilego, ibid. Est bellum quoddam adversus seipsum, id, XXXVI, 959. De bello adversus infideles gerendo sermones Urbani II papæ, CLI, 568, 570. De bello quid sentiendum, Gratian., CLXXXVII, 1159 et seqq. Milites templi voto astricti ad præliandum adversus infideles, Guibertus, CLVI, 702. Vide Arma, Crucesignati.

Benedictio, est sanctificationis et gratiarum votiva collatio, Ambros., XIV, 675. Cum sacerdos benedicit, populus respondet, Amen, et quare, ibid., 1084. Benedictio hominibus tantum, avibus et piscibus a Deo impertita, quare, August., XXXII, 860. Benedictio antistitum super populum, id., XXXIII, 761, 775. Benedici a Deo multis modis volunt homines, id. XXXVI, 803. Deus cum benedicit, facit quod dicit, id., XXXVII, 1444. Fiant primum preces antequam benedicatur quod est in mensa Domini, item cum benedicitur populus, id., XXXIII, 636. Benedictio sacerdotis nupturæ tradita, Leo Magn., LIV, 249. Benedictionum sacerdotalium mysteria, ibid., 626. Benedictio lactis et mellis, id., LV, 40. Fontis baptismalis, ibid., 156. Benedictio aquæ, Gregor. Turon., LXXI, 725, 958; Greg. Magn., LXXV, 257; id., LXXVII, 208. Vestimentorum, Vitæ Patr., LXXIII, 254. Olei, ibid, 1117, 1118. Simeon Stylita Barbaris benedictionem impertitur, id., LXXIV, 104. Benedictio salis et aquæ ex institutione Eutychiani papæ, LXXVIII, 232. Benedictio signi seu campanæ, ibid., 127. Frugum, Anast. Bib. CXXVII, 1442. Cerei paschalis benedictio a Zosimo instituta, id., CXXVIII, 174. Aqua, sale conspersa benedicendus populus, Isidor. Merc., CXXX, 94. Benedictio cereorum, id., CXXVIII, 1055. Cinerum, ibid., 1055. Palmarum, ibid., 1058. Reginæ, ibid., 1118. Armorum, ibid., 1122. Benedictio episcopalis ad missam, ibid., CXLVII, 154. Benedictio ante lectionem petenda, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 87.

Bibliothecæ. Romæ bibliotheca collecta est a S. Gelasio papa, Anast. Bibl., CXXVIII, 415. Bibliotheca pontificia, ibid., 1366.

Bona ecclesiastica. Alienatio bonorum Ecclesiæ vetita, Leo Magn., LIV, 704. Ecclesiæ bona non distrahenda, LVI, 644, 646, 652, 657, 670, 676. Quid, si adsit necessitas, ibid., 644. Quibus conditionibus alienandæ, ibid., 661. Ecclesiæ patrimonium non minuendum, sed potius augendum, Gelasius I, LIX, 137. Ecclesiæ Romæ patrimonia in toto orbe partita, Greg. Magn., LXXVII, 444. Maximas opes acquisivit Ecclesia sub rege Dagoberto, ibid., LXXX, 499 et seqq. Donationes ac testamenta, ibid., LXXXVIII, 1078. De rebus Ecclesiæ procurandis et alienandis, Diurn., CV, 95. Bona Ecclesiæ vota sunt fidelium patrimonia pauperum, pretia peccatorum, et in tuitione atque Christi defensione consistunt, Hincm. Rhem., CXXVI, 128. Massa, quæ vox Gallice terrain sonat, sæpenumero concessa invenitur Ecclesiæ, unde citantur in territorio Romano massæ Gariliana, Muronica, Auriana, Sentiliana, Castis, Trapæa, etc., Anast. Bibl., CXXVII, 1516. Venditio horum bonorum sub anathemate prohibetur, ibid., CXXVIII, 1059; Isid. Merc., CXXX, 264. Quomodo ad laicos transiere multa bona Ecclesiæ Rhem., Flodoard., CXXXV, 121. A Carolo rege restituta, ibid., 144. Possessio rerum Ecclesiæ non danda sine censu, id., CXXXVI, 1303. Vide Abbo, CXXXIX, 489, 491, 496. Denarium Romanum concessit Æthelredus rex Anglorum, id., CLI, 1166. De ecclesiarum reditibus nil detrahendum, Ivo Carnot., CLXI, 202. 205, 209. Decimæ Ecclesiæ persolvendæ, ibid., 237, 245 Laici ecclesiastica non disponant, Placid., CLXIII, 627. Nunquam Ecclesiæ tollendum quod semel ei fuit datum, ibid., 634. Quam male sit res Ecclesiæ tollere, ibid., 635.

HERBULÆ. E sepulcris sanctorum ereptæ herbulæ et cum veneratione servatæ, Greg. Turon., LXXI, 1035.

HIEROSOLYMÆ. Jerusalem, tempore Augustini, plena fuit laudatoribus Christianis, nullum habuit Judæum, August., XXXVI, 759, 773. Jerusalem, visio pacis interpretata. Imago est cœlestis Christi Ecclesiæ, id., 122; XXXVII, 1952. Cur dicta Civitas sancta, id., XLI, 438. Ad eam undique peregrinantur Christiani, Alberic., CLXVI, 592; Baldric., CLXVI, 1065. Ad Hierosolymam itinerarium, auct. Willelmo Malmesb., CLXXX, 1318. Ibi hospitium in peregrinantium gratiam exstruxit Carolus Magnus, *ibid.* Quot peregrini Hierosolymam petant circa finem XII sæc., Guillelm. Tyren., CCI, 226. Petrus Eremita dictus, 227. Urbanus II papa, quid egerit ad liberandam Palæstinam e tyrannide Turcarum, *ibid.*, 231. Christiani totius Occidentis crucesignati, *ibid.* Populi ad arma convolant, duce Godefrido, id., 259. Urbis Hierosolymæ descriptio, *ibid.*, 405. Quomodo fideles inde expellerentur a paganis, *ibid.*, 401. Oppugnatur et capitur a crucesignatis, *ibid.*

HORÆ CANONICÆ. Dies cum noctibus per horarum spatia digesti, Cyprian., IV, 786. Sub lege Daniel cum tribus pueris, in orationibus celebrandis observabat horam tertiam, sextam et nonam juxta sacramentum S. Trinitatis, *ibid.*, 541. Horarum spatia jampridem spiritaliter determinantes adoratores Dei, statutis et legitimis ad precem temporibus servabant, *ibid.* Hora nulla a Christianis excipitur quominus frequenter ac semper Deus adorari debeat, *ibid.*, 542. Sic divisas orandi horas debemus habere, ut si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque et vesperam, nemo est qui nesciat, Hieron., XXII, 421. Item vult S. Doctor ut sanctimonialis assuescat magistræ exemplo ad orationes et psalmos nocte consurgere; mane hymnos canere, tertia, sexta, nona hora, stare in acie quasi Christi bellatrix, accensaque lucernula reddere sacrificium vespertinum, *ibid.*, 875. Monachæ, temporibus D. Hieronymi, post *Alleluia* cantatum nulli residere licitum erat. Sed prima, seu inter primas veniens, ad laborem eas provocat. Mane, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem psalterium cantabant, *ibid.*, 896. Oramus verbis per certa temporum intervalla, August., XXXIII, 506. Psallere quid, id., XXXVI, 787. Psalmorum cantus in ecclesia, id., XXXII, 800; XXXIV, 45. Toto orbe Christiano celebris, id., XXXII, 766. Psalmi a populo stante cantabantur, id., XXXVI, 584. Psalmorum cantus quando inductus Mediolani, id., XXXII, 769. Hymnizare, *id.*, XXXVI, 320. Hymnorum cantus in ecclesiis, *ibid.*, 914; XXXVII, 1947, 1948. Tertia, sexta, nona hora conveniendum, id., XXXIX, 2019. *Apocr.* Horis sex de ecclesiæ conventu sese non subducens, qui lucretur, *ibid.*, 2079. *Apocr.* Hora tertia, sexta, nona et undecima quibus paterfamilias operarios in vineam suam misit allegorice interpretantur, Greg. Magn., LXXVI, 1534, 1535. Horæ canonicæ coram infirmo recitatæ, id., LXXVII, 557 not. Horarum canonicarum varietas, *ibid.*, 558. De officiis tertiæ, sextæ et nonæ, Isidor. Hisp., LXXXIII, 757. De Vesperis et Completis, *ibid.*, 758. De Matutinis, *ibid.*, 760. De Laudibus, *ibid.*, 750. De Vigiliarum antiquitate, *ibid.*, 759. De choris, canticis et psalmis, *ibid.*, 741, 742. De hymnis, antiphonis, responsoriis et lectionibus, *ibid.*, 743, 744. Breviarium Mozarrabicum ab Isidoro coordinatum, seu saltem auctum, *id.*, LXXXVI *per totum*. Horæ tertiæ, sextæ et nonæ officia, Alcuinus, CI, 569, 1274. Horæ vespertinæ et completæ, *ibid.*, 1274. De Matutinis et eorum antiquitate, *ibid.*, 1275. Horarum canonicarum usus, S. Bruno, CLII, 1310. De horis canonicis, Ven. Rupertus, CLXX, 13 *et seqq.*; Honorius Augustod., *ibid.* Horarum canonicarum officia, eorum ordo et explicatio, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 340 *et seqq.* Hora prima, *ibid.*, 407, 408. Tertia, sexta et nona, *ibid.*, 410, 873. Vespertina et matutina et hora completorii, *ibid.*, 874. Officium divinum opus Dei dictum, Bern., CLXXXIII, 1011. Officio divino ut assistendum, *ibid.* In divinis officiis qualia legi vel cantari debeant, id., CLXXXII, 609. Qui in officiis adimplendis quæstui et gloriæ student fundamenta reipublicæ labefactant, Petr. Cant., CCV, 95. Mercenarius est qui Deum ob aliud quam propter seipsum laudat, *ibid.*, 98. Hymni matutinales duplicati in festo S. Stephani clericorum movent animos, *ibid.*

HOSPITALE. Vide *Xenodochium*.

HOSPITALITAS. Hospitalitatis contesseratio apud Christianos, Tert., I, 1295; II, 31. Est publica species humanitatis, Ambros., XVI, 151. In officiis hospitalibus omnibus quidem humanitas impartienda est, justis autem deferenda uberior honorificentia, *ibid.*, 152. Hospitalitatis præceptum observandum, *ibid.*, 255. Hospitalitas diligenda et cur, *ibid.*, 1217. Hospitalitatis commendatio et officia, Hieron., XXIII, 469. Quid timendum sit in hospitum rejectione, *ibid.* Hospites non levi sermone aut summis labiis invitemus, sed toto mentis ardore teneamus, id., XXII, 1080. Cum lucro nostro sese offerunt, *ibid.* In recipiendis hospitibus ignotis multo melius est malum hominem admitti quam excludi bonum dum cavemus ne recipiatur malus, August., *ibid.*, 153. Apud plerosque consuetudo est ut laventur pedes hospitum, id., XXXV, 1794. Aliquando nescientes patriarchæ susceperunt angelos, id., XXXVII, 615. Hospitalitas commendatur, *ibid.*, 506, 612, 967, 1118, 1121, 1127. Hospites hic omnes sumus, *ibid.*, 643. Hospitalitatis officia, Joan. Cassian., XLIX, 1189, 1311. Etiam otiosis hominibus exhibenda, *ibid.*, 381. Ipse Christus in hospite suscipitur, S. Petr. Chrysol., LII, 309 *et seqq.* Zacchæus, Christo hospite suscepto, salutem adeptus est et episcopatum, *ibid.*, 351. Ipse Chrysologus hospes aliquando et peregrinus pacem plebi suæ mandavit, *ibid.*, 572. Qui hospitalitatem violant ut puniantur, *ibid.*, 333. Hospitalitatis Christianæ jura et proprietates indicantur, S. Maxim. Taurin., LVII, 483. Hospitalitas exemplo Abrahæ commendatur qui tres viros oravit ut ad tabernaculum suum diverterent, *ibid.*, 725.

Hospitum cura olim fidelibus et maxime episcopis incumbebat, Gregor. Magn., LXXVII, 1085, 1145, 1181, 1313. Benedictionem hospes ab hospite petit adventans, Vitæ Patr., LXXIII, 214. Hospites qualiter suscipiendi, S. Bened. Anian., CIII, 1215. Hospitalitas quantum bonum, Alcuin., C, 541. Hospites non sunt evitandi, *ibid.*, 542. De cura hospitum et peregrinorum, Hincmar. Rhem., CXXV, 776. De hospitibus suscipiendis, Guido, CL, 1178. De eodem argumento, Guigo Carthus., CLIII, 711. Hospitum susceptores magna mercede afficiuntur, Rupert., abbas, CLXXVIII, 1504. Hospitum susceptio, quæ, S. Bern., CLXXXIII, 796. De hospitalitate a clericis colenda, Gratian., CLXXXVII, 221. Gratia eximia est hospitalitatis inter omnes virtutes, Petrus Cant., CCV, 324. De hospitalitate sectanda, Petr. Rhem., CCVI, 98; Alan. de Insulis, CCX, 181.

HYMNUS. Hymnus specialiter Deo dicitur, Ambros., XVI, 89. Hymnorum meorum carminibus deceptum populum ferunt, plane nec hoc abnuo, *ibid.*, 1008. Hymnus, quid, Hieron., XXVI, 528. Hymnorum cantus ad altare institutus Carthagine, August., XXXII, 634. Impugnatur ab Hilario et propugnatur ab Augustino, *ibid.* Hymnorum cantus in ecclesiis viget, *id.*, XXXVI, 487. Hymnus canticum est laudem Dei continens, *ibid.*, 914. Tria habere debet, et laudem, et Dei, et canticum, id., XXXVII, 1947, 1948. Hymnus est canticum quo laudatur Deus, S. Prosper, LI, 425. Hoc utuntur omnes sancti, *ibid.* Varii Hymni Prudentiani recensentur, LIX, 667 *seqq.* Hymni in exsequiis, S. Prudent., id., 879, 880. Hymni martyrum ad vesperas, *ibid.*, 823. Hymnarium Thomasii, aliud de tempore, aliud de sanctis, *ibid.*, 578. Lucernarium quid, *ibid.*, 678. Correctione indiget, *ibid.*, 786 not. Hymnodia Hispanica emendatur a Prudentio, *ibid.* 677, 678, 747. Hymnia, Hymnista, Hymnice, *ibid.*, 749; LX, 292 not. Hymnorum expositio, id., LIX, 547. Hymnos canenti consuetudo vetustissima, *ibid.*, 773 not. Hymnus vespertinus Ennod., LXIII, 326. Varii ejusdem hymni in honorem sanctorum, *ibid.*, 927 *et seqq.* Hymni a S. Gregor. Magno conscripti, id., LXXVIII, 849 *seqq.* De Hymnis officii S. Isidori Hispal., LXXXI, 87, 88. Alii hymni S. Isidoro ascripti, *ibid.*, 573. Hymni *Te Deum laudamus* an Sisebuthus auctor, *ibid.*, 895, 896. De hymnis canendis concilii Toletani quarti sententia, id., LXXXIV, 370. Hymnus quid, *id.*, LXXXII, 253. De hymnis, id., LXXXIII, 743. Hymni Breviarii Mozarabici, *vide* tom. CLXXXVI *passim*. Præfatio Jodoci Metzleri in hymnos sacros Patrum Sancti Galli, id., LXXXVII, 27.

Hymnus Græce, Latine laus carminis, Alcuinus, C, 429. Hymnus post cœnam ab apostolis prætermissus quare, *ibid.* Hymnus Fortunati *Pange, lingua*, ... *Prælium certaminis* de Christi nativitate et cruce, id., CI, 562. Hymnus B. Sedulii *A solis ortus cardine*, *ibid.*, 609. Hymnus *Te Deum*, *ibid.*, 597. Hymnus pulcherrimus de sex dierum opere, C, 407. Hymni Trium Puerorum laus, *id.*, CI, 485. Plures fecit hymnos Gelasius papa, Anast. Bibl., CXXVIII, 415. Varii hymni a piissimo rege Roberto concinnati, CXLI, 939, 945. Hymni a sanctis viris compositi sunt cantandi in Ecclesia, Isidor. Merc., CXXX, 468. De hymnorum conditoribus, Notkerus Balb., CXXXI, 1000. Liber *sequentiarum* seu hymnorum Notkeri, *ibid.*, 1003. Hymni matutini, Regino, CXXXII, 221. Hymni quatuor S. Odonis Cluniac., CXXXIII, 513. Hymnus in festo Omnium Sanctorum, a quodam notatus vindicatur, Rather., CXXXVI, 262. Hymni officii S. Henrici imperat.,

poris quantitate resurrecturi sunt infantes, id., XLI. 776. Infans unius diei non est mundus a peccato, non ex eo quod commisit, sed eo quod contraxit, id., XXXVIII, 928. Ipsi infantes Liberatore egent et baptismo, *ibid.*, 1333. Puer nascens plorat quia in hanc vitam ingreditur, id., XXXVII, 1664. Nascendo plorans propheta est calamitatis suæ, id., XXXVIII, 909. Pueritia nondum præcepti capax, id., XLI, 750.

Baptizati infantes in ipsa morientes infantia regnum cœlorum ingrediuntur, Greg. Magn., LXXVII, 349. Non omnes parvuli qui loqui possunt salvantur, *ibid.* Nonnullis parvulis ejusdem regni cœlestis aditus a parentibus clauditur, si male nutriantur, *ibid.* Sic parvulus quinque annorum blasphemare assuetus, patre non corripiente, diabolo traditur, *ibid.*, 349. Cur olim infantes frequenter sine baptismo moriebantur, *ibid.*, 484. Infantes quomodo edocendi, *ibid.*, 879. Verba nutrientium infantes, aut lac sunt, si bona, aut venenum si mala, *ibid.* De filiis religiose edocendis, Jonas, CVI, 134. De oppressione infantium, ab Ecclesia castigata, Regino, CXXXII, 297. De adoptione infantium ad fore ecclesiæ expositorum, Isaac Lingon., CXXIV, 1107. De parvulis, Ratherius, CXXXVI, 203. De filiis in monasterio oblatis, *ibid.*, 400 not. Illi pueri, cum essent adulti, suam confirmabant oblationem, *ibid.* Pueri monasterio qualiter offerendi, Guido, CL, 1264. De puerorum confessione, *ibid.*, 1271. Pueri quomodo ecclesiam adire debeant, Guichard., CXCIX, 1102. De puerorum correctione, *ibid.*, 1107. De risu ipsis in choro vitando, *ibid.*, 1111. Vide supra *Filius*.

Infirmi. Vide *Æger*.

Infula. Infulæ honorum, Cyprian., IV, 220. Quid sit, Aurel. Prudent., LIX, not. 5. Infulæ discrimen a vitta, LX, 269. Infula fasciola est sacerdotalis capitis alba, in modum diadematis, vittis devincta, Isidor. Hisp., LXXXII, 693.

Inquisitio. Ibi asseritur Ecclesiæ jus inquirendi inimicos palam et occulte sibi adversantes, tum fidem, tum mores depravando, ipsosque debellare, et seu ad silentium seu ad salutarem reditum compellere divinis et humanis treta legibus.

Omnia hæreticis libera et soluta, Tert., II, 58. Præsidibus suis reverentiam nesciunt, *ibid.*, 57. Eos ad officium compelli, non induci dignum est, *ibid.*, 125. In disputatione cum hæreticis nulla victoria, aut par incertæ, *ibid.*, 31. Maleficium nullum sine formidine est, quia nec sine conscientia sua, id., II, 401. Malefici gestiunt latere, trepidant deprehensi, negant accusati, et scelus suum astris aut fato imputant, id., I, 267. Christiani non aliunde noscibiles quam de emendatione vitiorum pristinorum, id. I, 701. Hæreticorum conversatio quæ, id., II, 56. Excommunicatio separatio est a communicatione orationis et conventus et omnis sancti commercii, id., I, 469, 677, 1292.

Commercia vetita cum malis, Cyprian., III, 829. Ecclesia catholica una est et vera, *ibid.*, 1037. In Ecclesia frumentum et zizania, id., IV, 514. Dolebam vehementer et graviter angebar quod eis communicare non possem quos semel diligere cœpissem, *ibid.* Contumacia improborum frenanda, id., III, 712. Omnium Ecclesiarum consensus in damnatione Novatiani et in lapsorum causa dijudicanda, *ibid.*, 994, 1033. Venerabilis omnium Ecclesiarum auctoritas, *ibid.*, 1184. Omnis potestas et gratia in Ecclesia constituta est, *ibid.*, 1161. Persecutionis genus nimia indulgentia, id., IV, 479. Cumulat crimen qui irascitur sacerdoti vulnus curanti, *ibid.*, 484. Vigor in improbos, lenitas in lapsos pœnitentes, id., III, 712. Hæreticis Ave non dicendum, *ibid.*, 1072. Hæresis pestis est, *ibid.*, 1134. Lupi oves a pastore secernunt, id., IV, 538.

Simus in custodia vigilantes, aditum contra hostis insidias solliciti muniamus. Et si quando ovem perditam de commissis gregibus error abduxerit, toto illam annisu ad caulas Dominicas revocare contendamus, Dionysius papa, V, 156. Sixtus II papa statuit ut si quis adversus episcop. vel Ecclesiæ actores rem habeat, prius eos adeat conciliationis gratia, id., V, 87. Præpositis præsertim incumbit vigilantia, Hilarius Pictav., IX, 1058. Hæretici, viri sanguinum, *ibid.*, 814. Quantis dolis fidem subvertere nitantur, *ibid.*, 411. Qui ab Ecclesia respuuntur diaboli dominatui traduntur, *ibid.*, 607, 957. Oculi Ecclesiæ Apostoli et sacerdotes, *ibid.*, 810.

Universa Ecclesia cum plausu zelum probavit imperatoris Constantini Magni potestate sua utentis in eruendis idolorum templis, in exstinguendis pravis moribus et fidei via revelanda, VIII, 63, 65 *et seqq.* Quomodo inquisitione facta apud hæreticos, omnes nefarii libri quot reperti sunt, tot flammis traditi fuere, *ibid.*, 68. Unde plurimi hæreticorum ad Ecclesiam rediere, *ibid.* Signum crucis plantavit apud Sarmatas et Scythas, suo adjunctos imperio, *ibid.*, 71. Suis militibus formulam precationis tradidit, *ibid.*, 74. Ubique cultum prohibuit idolorum, martyres autem festis honorari procuravit, *ibid.*, 75. Verba sceleratissima episcopi cujusdam schismatici, Optat., XI, 911. Ira feminæ cujusdam factiosæ nomine Lucillæ, *ibid.* Schismaticorum violentia et mala fide permotus imperator hæc protulit : O rabida furoris audacia, gentilium more appellationem interponunt, *ibid.*, 934-935. Misera schismaticorum conditio sibi a seipsis procreata, *ibid.*, 956, 957. Ipsorum furor et crudelitas, *ibid.*, 968 *et seqq.* Sacerdotes insontes dignitate a Donatistis spoliati et pœnitentiæ addicti. Item matronæ, pueri, virgines immerito pœnitentiæ subjecti, *ibid.*, 980, 984. Talia Ecclesiam induxere ad sibi tribunal statuendum, et sæcularem potestatem adhibendam, *ibid.*, 999, 1008 *et seqq.* Vide leges Honorii imperat. adversus Donatistas, *ibid.*, 1204 *et seqq.*

Ad Felicem II pap. scripsit Athanasius e sede ab hæreticis dejectus : Certum est, eidem sanctæ sedi vestræ in honorem beatissimi Petri, Patrum decreta peculiarem decrevisse Dei reverentiam, pro rebus inquirendis atque determinandis quæ sollicite decet justeque ab ipso præsulum examinari vertice apostolico, id., XIII, 14. Vestrum est nos defendere atque liberare, *ibid.*, 15. Negligere, dum possis, deturbare perversos, nihil aliud est quam fovere, *ibid.*, 16. Responsum Felicis papæ ad concilium, consule, *ibid.*, 18 *et seqq.*

In Ecclesia floret virga et gratia sacerdotalis, Ambros., XIV, 526. Vox exercenda pro Christo, quando ovile Ecclesiæ incursant lupi, *ibid.*, 248. Hæretici lupis comparantur, id., XV, 1275. Homines cum a sacerdotibus corripiuntur peccatum suum ingravant, dum negare cupiunt aut defendere, id., XIV, 854. Hæreses parricidalibus gladiis nos cupiunt vulnerare, id., XVI, 821. Episcopus quæ sanari non possunt cum dolore abscindat, *ibid.*, 139. Hæretici schismatici, luxoriosi e castris ejiciuntur, id., XVII, 22. Episcopus superinspector interpretatur, *ibid.*, 579.

De vigilantia sacerdotali qua præcaventur hæreses et schismata, Innocent. I pap., XX, 481. Non habent latentia peccata vindictam, *ibid.*, 499-500. Probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit, *ibid.*, 500. Auctoritate utendum adversus errores ne latius serpant, multosque contaminent, *ibid.*, 570. De hæreticis segregandis vel abscindendis, si pertinaces remaneant, *ibid.*, 588, 589. Arguitur Joannes Hierosolymitan. episc. propter vigilantiæ defectum, et mala inde orta ut corrigat et retundat hortatur Innocentius, *ibid.*, 601. Laurentium episc. jubet ut hæreticos Photini venena sectantes curet expelli, *ibid.*, 607. Licet accusare homicidam, *ibid.*, 626. Nomen intrusi in tabulis ne inscribatur, *ibid.*, 651. Queritur Zosimus papa quod veritas non inquiratur in causis Ursi et Tuentii, *ibid.*, 662. Idem Patroclum hortatur ut Proculi ausus et illicitas ordinationes impediat, *ibid.*, 673. Rebellibus omnimodo resistendum, *ibid.*, 679. De male spretis judiciorum regulis, *ibid.*, 682.

Ecclesiæ justa judicia nequaquam irrationabili clementia destruantur, Hieron., XXII, 828. Episcopus in Ecclesia constituitur ut populum coerceat ab errore, id., XXIII, 160. Hæreticos non recipimus, *ibid.*, 469. Quid tibi videtur de his, qui, damnati palatia obsident, et facto cuneo, fidem persequuntur? *ibid.*, 470. Hæretici semel et bis tantum corripiendi sunt, *ibid.*, XXVI, Hæretici omnibus modis ad Ecclesiam sunt revocandi, August., XL, 714. Sanandi potius quam perdendi, id., XXXVIII, 175. Hæreticos sic corrigi vult August. ut doceantur, id., XXXIII, 367. Ut doceantur etiam per terrorem, *ibid.*, 322. Hæreticos Deus per humanas potestates misericorditer admonet, id., XLIII, 106, 108. Hæretici, schismatici, pagani severis legibus pro religione possunt coerceri, *ibid.*, 802; XLIII, 44. Pietas est eis esse molestos, id., XL, 715. Persecutio adversus hæreticos et schismaticos non dici debet persecutio, id., XXXVIII, 1482. Magna fit in hæreticos misericordia cum per leges imperatorum a sua secta eripiuntur inviti, id., XXXIII, 798. Leges imperatorum adversus illos, id., XXXV, 685, 716. Lex Theodosii, XXXIII, 358, 804. Leges quibus privantur suis basilicis, id., XXXV, 684, 685. Hæreticos vult corrigi August. non necari, id., XXXIII, 367.

Constantius imperator adversus Pelagianos diligenter inquiri jussit, ut olim Theodosius qui primus inquisitores dari decrevit ad conquirendos hæreticos, quod solemne erat in atrocibus criminibus, *ibid.*, 405. Honorii et Theodosii constitutio qua Pelagius, Cœlestius et eorum asseclæ ab Urbe expelluntur, *ibid.*, 378. Præfectorum Urbis edictum de eadem re, *ibid.*, 392. Epistola Honorii imp. ad Aurelium Carthag. episc. de subscribenda damnatione Pelagii et Cœlestii, *ibid.*, 394. Epistola Aurelii ad episcopos Byzacenæ provinciæ de eadem causa, *ibid.*, 400

nis, Abbo Flor., CXXXIX, 482. Ælhelredi Anglorum regis leges ecclesiasticæ, id., CLI, 1165. Item Canuti, *ibid.*, 1171. Et Edwardi, *ibid.*, 1190.

LIBELLUS, LIBELLATICUS. — Libelli a martyribus dati, quid, et quomodo a S. Cypriano vituperantur, S. Cyprian., IV, 261, 285. Mappalicus martyr soli matri suæ libellum concessit, *ibid.*, 283. Libellatici qui, *ibid.*, 311, 315.

LIBRI SACRI. Vide *Scriptura sacra.*

LIBERTAS. — Libertas secundum naturam antiquior servitute, Ambr., XVI, 1264. Nec servitus derogat nec libertas adjuvat, 337. Apud Christum æqua lance penduntur, *ibid.* Libertas spiritalis vera, *ibid.*, 1090. Quam miserum ut qui nascimur in libertate, in servitute moriamur, *ibid.*, 1092. Uni Deo summa libertate servitur, Aug., XXXII, 1170, 1320. Libertas vera est Christo servire, id., XXXIII, 128. Libera voluntas tanto erit liberior, quanto sanior, et tanto sanior quanto divinæ misericordiæ gratiæque subjectior, *ibid.*, 676. Libertatis lex est charitatis lex, *ibid.*, 740. Libertas plena in æternitate, id., XXXV, 1697, 1699. Libertas vera et sana libertas est, cum bonum opus fit non timore sed amore, id., XXXVI, 820. Libertas duplex, immortalitas, perseverantia, XLIV, 936. Libertas justorum tanta non est in hac vita quanta erit in altera, id., XLV, 1116. Quæstio de libertate an quis sit liber vel servus requirit majores judices, Greg. Magn., XVI, 923. Christianus liber et servus, Lanfranc., CL, 177. Ne quis vendatur extra patriam, Æthelredus, CLI, 1167. De Christiano non vendendo extra regnum, *ibid.*, 1177.

LICITUM. Licita sunt quædam quæ non expediunt, Aug., XL, 460, 463. Abstinendum aliquando a licitis, Isidor. Merc., CXXX, 130. De tribus prohibitis et tribus licitis, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 858.

LIMINA templorum exosculari Christiani soliti : limina apostolorum Romæ, Aurel. Prud., IX, 330, not. Infirmi et miseri sæpissime ad limina sanctorum adducebantur, Dynam., LXXX, 31. Vide *Peregrinatio.*

LITANIÆ, Rogationes. Processiones. Rogationum institutio, Greg. Turon., LXXI, 232. Signa in processione delata, *ibid.*, 320. Processiones generales et Litaniæ calamitatis tempore, Romæ fiunt, sub Gregorio Magno, *ibid.*, 528. In Basilicis olim fiebant processiones, Greg. Magn., LXXVII, 512. Processio et populi concursus, *ibid.*, 518. Litania unde dicatur et quomodo dicitur male litania, *ibid.*, 1329. S. Mamertus episcopus Viennensis litanias solemnes instituit, *ibid.* In maxima Tiberis inundatione processiones et litaniæ Romæ factæ sunt, Greg. II, LXXXIX, 465. De orationibus faciendis tempore litaniæ majoris ante Dominicam Ascensionem, Ven. Beda, XCIV, 168. De variis litaniis, Alcuin., CI, 522, 528, 649, 1219. De litaniis, Raban. Maur., CVII, 332. De litaniis agendis, Walafridus, CXIV, 962. Processiones in quatuor festis B. Mariæ, sub Sergio papa, Anast. Bibl., CXXVIII, 898. Litaniæ, *ibid.*, 611, 917. Ad B. Petri Limina litania, *ibid.*, 700. Item ad S. Mariam ad Martyres, *ibid.*, 1051. Ad S. Mariam de Præsepe, cum Salvatoris imagine, *ibid.*, 1087. Litania ad tres basilicas, *ibid.* Litaniæ majores, *ibid.*, 1214. Pictura seu historia litaniæ majoris, *ibid.*, 1220. Litaniæ triduanæ, ante Dominicam ascensionem, *ibid.*, 1223. Triduo ante Domini ascensionem litanias instituit Leo III papa, *ibid.* Litaniarum et processionum Romæ usus frequens, *ibid.* De litania majore, Regino, CXXXII, 245. Processiones in diebus Rogationum et S. Marci, Joannes Rothomag., CXLVII, 120, 121, 122. Die Ascensionis processio, *ibid.*, 122. De processione Dominicali, Udalric., CXLIX, 653. De processionibus, Guido, CL, 1272. Rogationes seu litaniæ ante diem Dominicæ Ascensionis cum jejunio et vacatione ab operibus servilibus celebrandæ, Ivo Carnot., 266, 272. Rogationum institutio, *ibid.*, 272. Litaniarum usus cum jejunio, *ibid.*, 834. Rogationes seu processiones tres principales, Hugo a S. Victore, CLXXVII, 817. De processionibus, J. Beleth., CCII, 20. Sermones de litaniis, S. Martin. Legion., CCVIII, 1009. De litaniis, Sicard., CCXIII, 367. De processionibus, Innoc. III, CCXVI, 805.

LITIGARE, LIS. — Litis dispendio carere non est mediocre lucrum, Ambr., XVI, 130, 143. Litigatorum malorum vox, se malos judices esse perpessos, Aug., XXXIII, 169. Judicio publico sua repetere, nulla succurrunt apostolica exempla, *ibid.*, 327. Melius est dubitare de occultis, quam litigare de incertis, id., XXXIV, 376. Litigare an liceat, id., XXXVI, 1281. Litigare etiam apud judices ecclesiasticos, delictum est Christianis, id., XXXVII, 1015. Litigantes ad episcopos causas suas deferunt, *ibid.*, 1570. Litem inferenti cedere aliquid ut Deo vaces, est tempus redimere, id., XXXVIII, 910. Litigare quis censendus, id., XXXIX, 1595. Litem habere de rebus sæcularibus prohibitum a Christo, id., XL, 270. Lites Christianis fugiendæ, Salvian., LIII, 61. Litem inter abbatem et subdiaconum auctoritate sua componit Gregorius Magn., LXXVII, 966. Litigare vetat S. Gregorius, *ibid.*, 1152. Lites ab electis judicibus seu arbitris finiantur, *ibid.* Bona legata relinquere mavult quam litigare, *ibid.*, 1228.

LITTERÆ dimissoriæ olim in usu non erant, Greg. Magn., LXXVII, 461, 575, not. Olim sine dimissoriis litteris laici ordinari a quocunque episcopo poterant, *ibid.*, 536. Sine litteris dimissoriis clericos alieni juris ex privilegio admittebant episcopi Constantinopolitanus et Carthaginensis, *ibid.* Usu hodierno episcopi soli natalis requiruntur dimissoriæ litteræ, *ibid.*

LOCA SACRA. Vide *Ecclesia*, *Terra sancta*, *Hierosolyma.*

LOTIO PEDUM. Pedes lavare fidei mysterium et humilitatis insigne est, Ambr., XVI, 280. Lotionem pedum die Cœnæ in consuetudinem multi recipere noluerunt, ne videretur ad baptismi sacramentum pertinere, Aug., XXXIII, 220. Nonnulli de consuetudine auferre non dubitaverunt, alii in diem tertium octavarum vel in ipsum octavum transtulerunt, *ibid.* Lotio pedum agitur in Cœna Domini, Alcuin., CI, 1202, 1203; S. Benedict., CIII, 1201. De chrismatis consecratione et pedum lotione in Cœna Domini, Rupert., CLXX, 143. Utrum omnibus lavandi sint pedes hospitibus, S. Bernard., CLXXXII, 607.

LUCERNA. Vide *Lampas.*

LUDUS. Wiboldus Camerac. episc., ludum clericalem instituit ad exstirpandum alearum ludum, CXXXIV, 1007, 1010, 1015. Hujus ludi ordo et regula, *ibid.*

LUMBI. In Christiano lumbos habere præcinctos et in manu lucernam ardentem, quid significet, S. Fulgent., LXV, 725.

LUMEN. Usus luminum in conventiculis Christianorum, Lact., VI, 637, 994. Mos ille quare retentus, *ibid.* De exstinctione luminum in hebdomada majori, Amalar., CV, 1202. Vid. CANDELA, LAMPAS.

LUXURIA. Cibo agresti frenatur luxuria, Petr. Chrysolog., LII, 210.

MACHINA belli a quodam artifice inventa, cujus ope urbem Nicænam ceperunt crucesignati, Guillelm. Tyr., CCI, 279.

MAHUMETISMUS. Lugendus hominum situs cum irruent Mahumetismus, Guillelm. Tyr., CCI, 223.

MAMERTUS (S.). Rogationes seu supplicationes solemnes in Ecclesia instituit, Greg. Magn., LXXVII, 1329. Vid. *Litaniæ.*

MARIA (Beata Virgo). Nominis *Mariæ* etymologia, Ambr., XVI, 314. Pulchra in figura Ecclesiæ de Maria prophetata sunt, *ibid.*, 326. Ejus virtutes describuntur, *ibid.*, 208. Talis fuit, ut ejus vita sit omnium disciplina, *ibid.*, 210. Mariam stantem ante Filii crucem lego, flentem non lego, *ibid.*, 1371. Maria, nubes levis, *ibid.*, 345. An S. Maria Josephi uxor fuerit, tempore annuntiationis, Juvencus, XIX, 69, not. An a Christo reprehensa in Cana, *ibid.*, 159. Elisabeth visitat, *ibid.*, 73. Ejus præsentatio in templo, *ibid.*, 70. Ipsius parentes quandonam obierint, *ibid.*, 71. Maria Mater Dei virgo simul et fecunda, Hieron., XXII, 407. Ejus virginitas perpetua, *ibid.*, 509. Illius commendatur puritas, *ibid.* Maria Joanni discipulo commendatur a Christo, quam ante crucem nunquam dimiserat, *ibid.*, 954. In ejus partu nulla obstetrix, id., XXIII, 91. Non legitur nupsisse post partum, *ibid.*, 202. Mariæ perfectio major perfectione Elisabeth, *ibid.*, 510. Cur ad Mariam venit Gabriel et non ad Joseph sicut ad Zachariam, August., XXXVIII, 1317. Zachariæ et Mariæ similis interrogatio, animus dissimilis, *ibid.*, 1314. Maria a falsa suspicione Josephi liberata, id., XXXIX, 1507. Mariæ modestia et humilitas feminis imitanda, id., XXXVIII, 343. Inter mulieres benedicta, *ibid.*, 1318. Ex gratia fit Mater Filii Dei, *ibid.*, 1319. Fidei charitate fervente concepit, *ibid.*, 1069. Virgo credidit, virgo concepit, virgo peperit, virgo permansit, *ibid.*, 313. Per feminam mors, et per feminam vita, *ibid.*, 1108. Maria de tribu Juda et sacerdotali, id., XL, 50. Maria virginem se Deo voverat cum audisset Christum de ipsa nasciturum, *ibid.*, 308. Maria sola est et spiritu et corpore mater et virgo, *ibid.*, 399. De Maria propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur quæstionem habere vult Augustinus, id., XXXII, 716. S. Maria virgo prius Christum concepit mente quam corpore, Leo Magn., LIV, 190. Ejus fides Elisabeth miraculo confirmatur, *ibid.*, 192. Deum et hominem genuit, id., LV, 150. Maria idoneum Christi habitaculum, Maxim. Taurin., LVII, 225. Josepho justo ac juveni desponsatur, *ibid.*, 659. Maria virgo perpetua, Greg. Turon., CLXXI, 163, 170, 707, 712. B. Maria discipulo Joanni commendatur, *ibid.*, 524. Ad ejus mortem apostoli congregantur et Christus eam in corpore ad paradisum reducit, *ibid.*, 708, 713.

564. Quis securus exigat præmium a Christo, *ibid.*, 646. Præmium Christianorum, Salvian., LIII, 57. Præmia non exigenda tum baptismi, tum pœnitentiæ et mortuorum sepulturæ causa, Leo IV, CXV, 678.

PRESBYTER. Nemo presbyter olim ordinabatur ante annum tricesimum, Marius Merc., XLVIII, 290. Quomodo in conviviis defunctorum aliarumve collectarum gerere sese debeant presbyteri, Hincm., CXXV, 776. Quidam presbyter in quadam Romæ ecclesia reliquias S. Helenæ diripuit et secum in Gallias asportavit, Flodoard., CXXXV, 109. Non mulierculæ ad imitandum presbyteris proponuntur, sed presbyteri illis, ac cæteris, Philippus de Harveng, CCIII, 753. [Vide *Clericus, Sacerdos.*

PRIMITIÆ. De primitiis seminum Ecclesiæ solvendis ex Canuti Angliæ regis lege, CLI, 1175.

PRINCEPS, REX. Titulus quo utitur Greg. Magn. erga reges et reginas, LXXVII, 467, 673, 705. Francorum reges merito Christianissimi cognominati, *ibid.*, 798. Ecclesia tuenda et vindicanda a principibus, S. Paulin. Aquil., XCIX, 520. Carolo Francorum regi ab omnibus fere optimatibus derelicto fidelis remanet Herivæus Remensis præsul et eum pie sustentat, Flodoard., CXXXV, 293. De studio sanctorum regum erga cultum divinum, et remuneratione et peccato et vindicta plebium, Humbert., CXLIII, 1164. Francorum rex Cantuariam petit peregrinans ad S. Thomæ sepulcrum, CXC, 1309. Res Ecclesiæ non sunt regis sed pauperum, Gerohus, CXCIV, 1215. Principum morbus cito credere et condemnare, Stephan., CCXI, 317. Liber de bono principis regimine, Helinand, CCXII, 735 *et seqq.* De ejus studio et sapientia, *ibid.*, 736. De æquitate, *ibid.*, 737. De publicis exactoribus, 742. De militum electione et officio, *ibid.*, 745. De mutuo affectu principis et subditorum, *ibid.*, 744.

PRIVILEGIA ECCLESIASTICA, Vid. *Diplomata, Præcepta.*

PROCESSIO. Vide *Litania.*

PROCURATIO. Jus procurationum, Stephanus, CCXI, 318.

PRODESSE studendum est omnibus, Isidorus Merc., CXXX, 229.

PROFESSIO MONASTICA. Liber de diversis ordinibus et professionibus quæ sunt in Ecclesia, Anonym., CCXIII, 809 *et passim.*

PROVIDENTIA DEI ad hominem et ad omnia inferiora ac minima quæque se extendit, Aug., XXXII, 978. Sine providentia Dei, nihil contingit, *id.*, XXXVIII, 70. Per eam omnia administrantur, *id.*, XL, 17, 295. Justitia nulla esset in hominibus, si res humanas non curaret Deus, *ibid.*, 98. Providentia Dei occulta, *id.*, XLI, 224. Divina Providentia occultavit Deitatis pavorem in habitum humanitatis, Petr. Chrysol., LII, 204. Dei Providentia, *ibid.*, 246. Beati qui divinæ providentiæ credunt, *ibid.*, 628. De Dei providentia, et cur electi cum reprobis patiantur in hoc mundo, Honorius Augustod., CLXXII, 1159.

PSALMUS, PSALMODIA, PSALTERIUM. Tempore S. Zenonis Psalmi non tantum cantabantur, sed et legebantur in ecclesiis, *id.*, XI, 362 not. 3, et 467 not. 3 Christiana traditio de psalmis recitandis super mortuos, Hieron., XXII, 697. Mos cantandi ad altare psalmos Carthagine receptus, Aug., XXXII, 634. Psalmorum cantus toto orbe celebris, *ibid.*, 766. Cantantur in funere mortuorum, 776. Psalmus a populo ex parte auditus et ex parte cantatus, *id.*, XXXVI, 199. Canonicus psallendi modus, Joan. Cassian., XLIX, 83, 88. Vocis devotio et mentis hilaritas in psalmodia sociari debent, Cassiod., LXX, 671. Psalmodia personata choris divisis, Gregor. Turon., LXXI, 864. Quomodo psallebatur a primitiva Ecclesia, Isidor. Hisp., LXXXIII, 742 Psalmodia cum delectatione peragenda, Alcuin., C, 604. Mos imponendi psalmum, S. Bened., CIII, 1168. De divina Psalmodia, Agobard., CIV, 325. Psalmi omnes David ut antiphonatim ante sacrificium psallantur præcepit S. Damasus, Anast. Bibl., CXXVIII, 74 et Cœlestinus, *id.*, 225; et Sigebert., CLX, 78. De psallendi officio, Gerard., CXLII, 1303. Psallere est orare, S. Bruno, CLIII, 199. Psalmodia qualis esse debeat, S. Bernard., CLXXXIV, 1158, 1175. De modo psallendi, Gratian. *ibid.* Psallere spiritu et mente quid sit, Wolbero, CXCV, 1272. Divina psalmodia nulli oneri esse debet, Adamus, CXCVIII, 855.

PUELLA. Utrum puellæ inaures habere debeant, Ambrosius, XIV, 453. Puellæ instituendæ modus, August., XXXII, 779. Puellas custodiri Cyprianus passioni proximus præcepit, XXXVIII, 1411. Puellæ Deo consecratæ, Salvian., LIII, 171. Puellæ sacræ, *ibid.*, 205. De raptu puellarum, viduarum et sanctimonialium coercendo, Hincmar., CXXV, 1017.

PUER, PUERITIA. Pueritiæ vitia ad succedentes ætates transeunt, Aug., XXXII, 674. Humilitate, non ætate, regnum cœlorum assequuntur, *ibid.* Pueritia proponitur et ad imitandam humilitatem et ad cavendam fatuitatem, *id.*, XXXVI, 525, 526. Pueritia cum senectute quomodo conjungenda, XXXVII, 1472. Pueritia Christianorum animatur levibus mandatis ut juventus ad gravia accedat, Petr. Chrysol., LII, 306. Puer non nisi bona recipiat a patre, *ibid.*, 355. Cum eis non ridendum, S. Bened., Sedul., CIII, 1041. Disciplinæ assuefaciendi, *ibid.* Qualiter tractandi, *ibid.*, 1100. Ut puniendi cum falluntur in oratorio, *ibid.*, 1165. Indulgentius habendi, *ibid.*, 1197. Infans et puer idem sancto Benedicto, *ibid.* Pueri custodiendi, 1365. Oblati a parentibus cogebantur olim perpetuo manere in monasterio etiam post annum pubertatis, *ibid.*, 1303, 1308. Chartas donationum quando facere debebant, *ibid.*, 1308. Eorum legitima in tres partes divisa, *ibid.*, 1312.

PUERPERA. Ejus benedictio ad usum Æthiopum, Collect. can. anonym., CXXXVIII, 907.

PULVIS tumulorum sanctorum cum reverentia collectus et servatus, Greg. Turon., LXXI, 820.

PUNICI CHRISTIANI *salutem* baptismum vocant, et Eucharistiam, vitam, Gennad., LVIII, 1041.

PUNITIO Judæi cujusdam propter horrendam imaginis Christi profanationem, Sigebert., CLX, 105. De punitione Rodulphi comitis monasterium Casinense deprædari volentis, Leo Marsic., CLXXIII, 681.

PURIFICATIO B. MARIÆ VIRGINIS. Cereorum origo in festo Purificationis B. Mariæ Virg., Alcuin., CI, 1181. Quomodo huic legi se subjicit Mater Christi, *id.*, CI, 1300. Cur in die Purificationis sanctæ Mariæ candelas portamus, Rupert., CLXX, 87.

QUADRAGESIMA totis, præter Sabbatum, jejunatur diebus, Ambr., XIV, 708. Ecclesiæ consuetudo de quadragesimali jejunio, *id.*, XXVI, 57. Quadragesima, præcipua jejuniorum observatio, Aug., XXXIV, 591. Qui per alios dies jejunatis, per hos augete quod facitis, *id.*, XXXVIII, 1040. A carne et vino abstinetur, *ibid.*, 1040, 1043. Quadragesimæ dies toto orbe sacratissimi, *ibid.*, 1046. Quadragesimalis abstinentia qualis esse debet, *ibid.*, 1044. Hæc observatio superstitiose, sed divina lege servatur, *id.*, XLII, 492. Per quadragesimam non solum a carnibus, verum etiam a quibusdam terræ fructibus se abstinent fere omnes, *ibid.*, 491, 493. Quadragesimæ pelagus ingrediens quid debeat agere, Petr. Chrys., LII, 208. Quadragesimali jejunio divina jungenda cantica, *ibid.*, 215. Tempus est spiritualium bellorum, *ibid.*, 222. Jejunium quadragesimale curat navigia corporum nostrorum, *ibid.*, 566. Quadragesimæ tempore diligentius Deo serviendum, et sanctius vivendum, Leo Magn., LIV, 264. Oritur ex divina et apostolica institutione, 275, 286 In toto mundo observatur, *ibid.*, 269. Tempus est reconciliationis et indulgentiæ, *ibid.*, 274. Maximum sacratissimumque est jejunium, *ibid.*, 301. In Quadragesima quibus studiis vacandum, *ibid.*, 291. Eo tempore episcopus se recludit, Greg. Turon., LXXI, 217. De Quadragesima, *ibid.*, 275, 278, 376. Summa ex Patrum auctoritate, abstinentia Quadragesimæ, *ibid.*, 1072. Natalitia vel nuptiæ ne fiant in Quadragesima, Criscon., LXXXVIII, 840. De quadragesimali jejunio, Rab. Maur., CVII, 335. Quadragesimæ jejunium a Gregorio II papa institutum, Anast. Bibl., CXXVIII, 979. In Quadragesima non edatur ante horam vespertinam, Joan. Rothom., CXLVII, 272. De Quadragesima, Anonym., CLI, 1015. In Quadragesima baptizandorum fit scrutinium, Hug. a S. Vict., CXXVII, 446 Ciborum delectus in Quadragesima qualis olim fuerit, *id.*, CLXXVI, 1145. De Quadragesimæ observatione et de jejuniis, Gratian., CLXXXVII, 1859 *et seqq.* Quomodo campanæ pulsandæ sint in Quadragesima, Joan. Beleth., CCII, 90. Vid. *Jejunium.*

REDEMPTIO CAPTIVORUM. Christiani a S. Zacharia redempti ne paganis tradantur cruciandi, Anast. Bibl., CXXVIII, 1038.

REFECTIO. Horam refectionis et somni antevertere, vitium, Joan. Cassian., XLIX, 550.

REGULA incommutabilis est Dei voluntas, Aug., XXXVII, 1206. Cujusvis Christiani regula vivendi, Bonifac., LXXXIX, 870. Militum Templi regula, Joan. Michaelens., CLVI, 859 *et seqq.* De regula canonicorum regul., Guichard. Lugd., CXIX, 1093 *et seq.* S. Augustini regula ab apostolis manare creditur, Stephan., CCXI, 334.

RELIQUIÆ. Sanctus ubique beatorum martyrum sanguis exceptus est, et veneranda ossa quotidie testimonio sunt, Hilar., Pict., X, 584. Quid de cultu reliquiarum traditum sit ab Optato, *id.*, XI, 765. Reliquiis sanctorum divinitus honor conciliatus, Aug., XXXVIII, 1255. Reliquiis sanctorum ad fidelium consolationem, *ibid.*, 1257. Ad memorias orationum non ad glorias martyrum, *ibid.* Reliquiæ Stephani martyris in Africam translatæ, ac ubique ob Dei beneficia famosæ, *ibid.*, 1435. Ipsæ in sacro loco collocatæ, *ibid.*, 1457. Sanctorum reliquiæ sincerissime hono-

rius, *ibid.*, 879. Vitia adversum nos fœdus ineunt, Greg. Magn., LXXV, 631. Cur vitia quædam leviora subigere non possint justi, *ibid.*, 658. Viri sancti soli secum sunt, qui vitia subegerunt, *ibid.*, 668. Aliud est contra vitia certare, aliud vitiis consentiendo subjacere, id., LXXVI, 264. Quid agendum ne noceant, *ibid.*, 625. Vitia non tantum virtuti vicina, sed etiam remota sunt cavenda, *ibid.*, 1021. Vitia capitalia a nobis comprimi debent sicut et cætera, Godefrid. Admont., CLXXIV, 57. Morte Christi prostrata, *ibid.*, 500. Bestiis comparantur vitia, *ibid.*, 1120, 1128.

XENODOCHIUM Præceptum de concedendo Xenodochio, Lib. Diurn., CV, 102. De administratione Xenodochii in quo peregrini suscipiuntur, Ivo Carnot., CLXI, 891.

SERIES NONA.

In hac nona Serie, quidquid ad veram Christi Ecclesiam attinet, sedulo colligimus. Hic itaque agimus primo de illius origine, antiquitate, et de præcipuis quatuor notis, scilicet unitate, sanctitate, catholicitate et apostolicitate, quibus inter alias inclarescit. Mirabilem ejus Hierarchiam, Ordinis simul ac Jurisdictionis, contemplamur, et proinde vicissim tractamus de Summo Pontifice, de Metropolitis, Episcopis, Sacerdotibus, ac de aliis inferioribus Ministris, necnon de diversis illorum officiis et muneribus. Deinde Ecclesiam Dei ab Hæresibus oppugnatam, dilaceratam a Schismaticis, sed semper, velut rupem inter procellas, immotam ostendimus. Sanctos præterea et Martyres innumeros recensemus, et sacrum commercium suffragiorum, bonorum operum, meritorum, quibus omnia Ecclesiæ membra per unum spiritum vinculo charitatis colligata coadunantur. Tandem cum Doctores et auctores ecclesiastici semper catholica dogmata scriptis asseruerunt et contra hæreticos propugnarunt, de his scriptis dogmaticis speciales subjicimus Indices.

LXXIX.

INDEX DE ECCLESIA

LOGICO RERUM ORDINE DISPOSITUS,

REFERENS IN TRIBUS ET VIGINTI CAPITIBUS QUIDQUID DE EA SCRIPSERE SS. PATRES.

MONITUM.

In hoc Indice utilitati simul et commoditati lectorum providentes, varia statuimus capita, et in unoquoque capite ex Patribus collecta exhibemus. Sic vicissim agimus I. De definitione Ecclesiæ quoad nomen II. De definitione Ecclesiæ quoad rem, id est, Ecclesiæ in se spectatæ. III. De origine et antiquitate Ecclesiæ. IV. De variis nominibus quibus designatur Ecclesia tum in sacris Scripturis, tum in traditione Patrum, ordine alphabetico memoratis. V. De diversis typis vel figuris quibus adumbratur Ecclesia tam in Veteri quam in Novo Testamento. VI. De nonnullis quibus assimilatur vel comparatur Ecclesia. VII. De partibus quibus constat Ecclesia. VIII. De non pertinentibus ad Ecclesiam. IX. De bonis spiritualibus Ecclesiæ et quomodo benigna est erga filios. X. Quo indicio dignoscenda Ecclesia. XI. De præcipuis quatuor notis quibus agnoscitur vera Dei Ecclesia. XII. De unitate. XIII. De sanctitate. XIV. De catholicitate. XV. De apostolicitate. XVI. De doctrina et fide Ecclesiæ. XVII. De disciplina et moribus Ecclesiæ. XVIII. De perpetua duratione seu indefectibilitate Ecclesiæ. XIX. De auctoritate et infallibilitate Ecclesiæ. XX. De potestate Ecclesiæ. XXI. De Romano Pontifice. XXII. De episcopis. XXIII. De rationibus propter quas intrare in Ecclesiam oportet, et cur semel ingressis nunquam ab ea discedendum. Et sic Index noster verum ex SS. Patribus de Ecclesia tractatum lectori præbet.

I. *Definitio Ecclesiæ quoad nomen, et quomodo differt a Synagoga.*

JUXTA vim nominis ἐκκαλέω, Ecclesia est evocatio seu vocatorum cœtus; ex vocatione enim appellata est; S. August., XXXV, 2089; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 739, 740; Synagoga autem sic dicitur a voce συνάγω, *congrego*, *ibid.* — Inde Ecclesiam inter et Synagogam differentia est ex nominis notione; S. Aug., XXXVII, 1047, 1896. — Inde jam dignior Ecclesia, quam Synagoga, quæ non nisi ex congregatione; pecora enim congregari, homines non nisi convocari solent; S. Hieronym., XXV, 1401; S. Aug., XXXV, 2089. — Post Synagogam equidem vocata, sed ante eam promissa fuit Ecclesia; Id., XXXIX, 2171, scilicet patriarchis Abrahæ, Isaac et Jacob, et populis per imitationem fidei filiis eorum; id., XLIII, 822. — In Genes., cap. II, jam prænuntiata fuerat, id. XLVII, 258. — In benedictione Abrahæ promissa, id.

XL, 174; est enim Ecclesia verum Abrahæ semen, id., XXXIV, 789; annuntiata et quasi revelata huic patriarchæ per promissionem sibi factam, S. Ambros., XV, 1591; præfigurata fuit in lege, S. Hieronym., XXII, 1554. — Et prædicta a prophetis; S. Aug., XLI, 584; XLII, 289; præsertim ab Isaia qui plusquam cæteri de ea prophetavit, id., XLI, 585; in ipsis tandem promissionibus, jam tunc erat figurata, id., XLII, 505. — Ecclesia per Rebeccam, Synagoga per Saram adumbrata est, S. Hieronym., XXIX, 1754. — Repudiatur Synagoga ut introducatur Ecclesia, id., XXIX, 1755. — Calcaneum Christi Synagoga, decor et gloria vultus ejus Ecclesia. S. Ambros., XIV, 1159. — In hoc, ut in multis adhuc aliis, differt Ecclesia a Synagoga quod diversos colligit populos, id., XVII, 810; S. Aug., XLI, 670; S. Prosper Aquit., LI, 166; S. Greg. Magn., LXXIX, 488; Vener. Beda, XCII, 68 — Ex utroque enim populo nempe judaico et gentili ædificata est Ecclesia, S. Gregor. Magn., LXXIX, 618 *et seqq.*; ista vero fuerit unius gentis; Cassiod. Senator, LXX, 501; S. Ildefons, XCVI, 159. — Figuratæ fuerant Ecclesia et Synagoga per duas molentes Evangelii, quarum una assumitur, altera relinquitur, S. Ambros., XVII, 650. — Christus per infidelitatem Synagogæ unam amisit gentem, nec ipsam tamen totam; totum mundum per fidem Ecclesiæ acquisivit, S. Au. XXXIX, 1755.

II. *Definitio Ecclesiæ quoad rem, id est Ecclesiæ in se spectatæ.*

Varie definienda Ecclesia juxta varias nominis illius acceptiones; nam multiplex est Ecclesiæ nominis acceptio, nempe latissima, latior, lata, stricta et propria, impropria et metaphorica.

Prima acceptio ita generalis est ut extendatur ad quoslibet hominum conventus; eo sensu David, psalmo 25 : *Odivi Ecclesiam malignantium*, S. Aug., XXXVI, 187.

Secunda non ita generalis, latior tamen est; usurpatur enim ad designandam collectionem omnium fidelium tam viventium in terris quam defunctorum, sive jam fruantur in cœlo, sive detineantur adhuc in Purgatorio; hoc sensu Apost.... *Et ipsum* (Christum) *dedit caput super omnem Ecclesiam*, Eph. I, 22; S. August., XXX, 826; XXXVI, 385.

Tertia, quæ nuncupatur lata, sumitur pro collectione fidelium omnium ab initio mundi ad ejus finem : hoc sensu Greg. Magn., LXXVI, 1154, ait Ecclesiam incipere ab Abel justo usque ad ultimum electum : complectitur proinde cœtum populi Dei et ante Legem, et sub duobus Testamentis.

Quarta, stricta nimirum et propria, designat tantum fideles ab adventu Christi ad diem qua veniet judicaturus orbem, et ita communis est et usitata ut per illam sine addito et simpliciter pronuntiatam intelligatur illa societas quæ in unum religionis corpus per professionem doctrinæ et præceptorum Christi sub pastoribus legitimis et præsertim Romano Pontifice adunatur: eo sensu Augustinus: *Pœnitentiæ prædicatione vocatur ad Christum et convocatur Ecclesia*, id., XXXVIII, 1963.

Quinta tandem acceptio, id est, impropria et metaphorica usurpatur pro loco, seu ædibus consecratis in quas fideles ad orandum conveniunt; hoc sensu Apostolus : *Convenientibus vobis in ecclesiam audio scissuras esse inter vos*, I. Cor. II, 18, Firmianus Lactantius VII, 215; S. Aug., XXXIII, 430, 474, 477; XXXVII, 1590; XXXVIII, 205, 422, 569, 1165, 1174, 1212, 1475, 1600.

III. *Origo et Antiquitas Ecclesiæ.*

Ecclesia Christi, si sumatur acceptione lata id est pro cœtu fidelium in Christum credentium ita antecessit nativitatem Christi, ut tempore Legis naturæ et Legis scriptæ sancti exstiterunt religionis Christianæ cultores; Godefrid. abb., CLXXIV, 552, 1014. — Ab Abel justo incepit, S. Greg. Magn., LXXVI, 1164. — Ab initio Abel est plantata, Bruno abb. Asten., CLXIV, 165. — Etiam ante Christum jam erat in Sanctis, S. Aug., XXXVIII, 58; nam qui Christum præcesserunt Sancti membra erant Ecclesiæ, Aurelius Prudent., LX, 315, 555. — Si sumetur acceptione stricta, pro cœtu fidelium ab adventu Christi ad diem Judicii, a Christo initium duxit et ortus ejus ad nativitatem referendus est; S. Hilar. Pictav., IX, 736; S. Ambros., XVII, 398; S. Aug., XL, 645, S. Leo Magn., LIV, 215; De latere Christi per passionem et soporis mortem formata est, S. Ambros., XVII, 550, 813; S. Aug., XXXIV, 216; XXXV, 1513; XXXVIII, 55; S. Maxim. Taurin., LVII, 555. — Incunabulum ejus Judæa S. Hilar. Pictav., IX, 735; S. Maxim. Taurin., LVII, 261; Vener. Beda, XCIV, 50; S. Ildef. Tolet., XCVI, 139; S. Bruno Carth., CLIII, 23, 31. — Ecclesiæ conditor Deus, fundavit eam in æternum; S. Ambros., XIV, 1153. — Suffragiis humanis fundata non fuit neque subsidiis; S. Hilar. Pictav., X, 610. — Prophetæ disposuerunt, apostoli jacuerunt Ecclesiæ fundamenta, S. Aug., XXXVII, 380. — Fundamentum Ecclesiæ primarium et essentiale Christus qui est petra super quam ædificata est; Magnes presbyter, V, 314. — Rufin. presbyt. Aquil., XXI, 718; S. Aug., XXXII; 618; XXXVIII, 479, 1238; S. Prosp. Aquit., LI, 290; Cassiod. Vivariens. abb., LXX, 556, 618, 729; S. Greg. Magn., LXXVI, 939; S. Brun. Astens., CLXIV, 259, 1005; Petr. Lombard., CXCI, 930; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 868; fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est quod est Christus Jesus, S. Ambr., XVII, 199. — Super petram Christum fundatam fuisse Ecclesiam quomodo debet intelligi, Paschas. Radbert., CXX, 560 *et seqq.* — Fundamenta Ecclesiæ secundaria, prophetæ qui disposuerunt, et cæteri apostoli qui hæc jacuerunt fundamenta; id., XVII, 380; omnes enim plantaverunt Ecclesiam non contumelias faciendo, sed patiendo et fundendo suum sanguinem : S. Hieronym., XXII, 741, 742; S. Leo Magn., LV, 51, 59. — Primum fundata est in Antiochia a S. Petro; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 739.

IV. *Varia nomina sub quibus designatur Ecclesia tum in SS. Scripturis, tum in Traditione Patrum, ordine alphabetico ducta.*

Ecclesia dicitur ædificatio corporis Christi : Florianus abbas, LXXII, 925. — Ager, S. Greg. Magn., LXXV, 1151. — Ager Christi benedictus cur, Haymo Halberst., CXVII, 953. — Ager sanguinis, quare, Rupert. abbas, CLXVIII, 1575. — Agricultura Christi, S. Bernard., CLXXXIII, 935. — Altare Dei, Petr. Lombard., CXCI, 492. — Arca, Raban. Maur., CXII, 864. — Arca Domini ubi cœlestes thesauri reconduntur, Walafrid., CXIII, 487. — Arca sanctificationis Christi; Cassiod. abb. Vivariens., LXX, 950. — Arca Christi, S. Aug., XXXIV, 127; XLIII, 555; Alcuin. abb., C, 635, in qua nunc triticum non sine palea, S. Aug., XXXVIII, 119, 1174. — Arca ante ventilationis tempus non deserenda, id., XXXVI, 190. — Atrium, S. Brun. Carthus., CLII, 1147; Atrium domus Dei, Remig. Monach, CXXXI, 285. — Aurora, S. Greg. Magn., LXXV, 648; LXXVI, 62; Gerhohus Reich., CXCIII, 505 *et seqq.* — Caro Christi, S. Aug., XXXVI, 1991; S. Brun. Herbipol., CXLII, 87. — Castellum forte et insuperabile; Bruno abb. Astens., CLXV, 390. — Castra Dei, S. Petr. Dam., CXLV, 508. — Castrorum acies ordinata terribilis, quia per unitatem charitatis compacta nullum locum aperit per malum discordiæ hostibus, id est hæreticis vel immundis spiritibus, Cassiod. Vivariens., LXX, 1089; Walafrid. Fuldens., CXIII, 1158; Petr. Cantor., CCV, 168. — Cella Vinaria, in qua charitas ordinatur, Cassiod. Vivariens., LXX, 1062. — Circumdata varietate, Honor. Augustodun., CLXXII, 188. — Civitas Dei, S. Ambros., XIV, 1442; S. Aug., XXXVII, 1261; S. Prosp. Aquit., LI, 580; Cassiod. Vivariens., LXX, 336; Alcuin. abb., CI, 1072; Walafrid., CXIII, 558; Haymo Halberst., CXVI, 354; Berno abb. Augiæ, CXLII, 195; Rupert. abb. Tuitiens., CLXVIII, 615, 807, 1476; Petr. Lombard., CXCI, 451, 459, 665, 904; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 1575; 1583, 1588; Alan de Insul., CCX, 200; ex fide gignitur hæc civitas, vivit ex spe; S. Aug., XLI, 461, 466. — Civitas superna, dum peregrinatur in terra, leges et instituta nationum sequitur quæ non impediunt religionem, S. Aug., XLI, 646. — Civitas habitationis, Cassiod. Vivariens., LXX, 775. — Civitas sancta supra montem posita, S. Aug., XLIII, 495; S. Fulgent. Rusp., LXV, 198; Haymo Halberstat, CXVI, 564; CXVII, 1188, 1192; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1398, CLXIX, 1195; Alan. abbas Tewkesberiens., 1769. — Cœlum, Tichon, Afric., XVIII, 56; S. Aug., XXXVIII, 380, 588, 394; S. Greg. Magn., LXXVI, 651; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 981; Haymo Halberstat., CXVII, 1079, 1082, 1085, 1105, 1118, 1175; Rupert. Tuitiens., CLXIX, 1232; Petrus Lombard., CXCI, 1089; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 31; cur dicitur cœlum, Richard. a S. Victore, CXCVI, 744; Philip de Harveng., CCIII, 1904. — Columba, S. Optat. Milev., XI, 941; Rufin. Aquileiens., XXI, 914; S. Fulgent. Ruspens., LXV, 302; Cassiodor. Vivariens., LXX, 466, et sic nominatur propter simplicitatem multitudinis credentium in ea, S. Hieronym., XXV, 1374. — Columba deargentata, Cassiodor. Vivariens., LXX, 466, propter nitorem eloquii sui; Haymo Halberstat., CXIV, 416. — Columna et firmamentum veritatis, S. Aug., XLIII, 340; columna cujus splendore possent omnes illuminari; firmamentum, quippe quæ tuetur et firmat veritatem, S. Ambros., XIV, 628; S.

Magn., LXXIX, 513; Walafrid. Fuld., CXIII, 131. — Sponsa, S. Hilar. Pictav., IX, 708; S. Optat. Milev., XI, 941; S. Ambr., XIV, 906; S. Aug., XXXVIII, 563, 991, 1233; XL, 668; S. Petr. Chrys., LII, 262, 476; S. Fulg. Rusp., LXV, 337, 707; Cassiod., LXX, 1076; S. Greg. Magn., LXXIX, 477, 597; S. Agobard. Lugdun., CIV, 180, 196, 206; Walafrid. Fuldens., CXIII, 495; Paschas. Radbert., CXX, 741 *et seq.*; Rupert. Tuit., CLXIX, 155; Petr. Lombard., CXCI, 300; S. Hildegardis, CXCVII, 1024; Adam. Scot., CXCVIII, 738. — Sponsa Christi, Placidus episc., CLXIII, 624. — Sponsa Christi perpetua, S. Petr. Chrysol., LII, 371; Alcuin. abb., CI, 1072; Raban. Maur., CVII, 297; CVIII, 1205; CXI, 191; Petr. Damian., CXLIV, 897; Placid. episc., CLXIII, 624; Petr. Lombard., CXCII, 70; Gerhohus Reischersperg., CXCIII, 1283. — Sponsa æterno fœdere sponso Christo consecrata, S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 175. — Matrem synagogam, reliquit, ut Christo adhæreret, S. August., XXXVIII, 570. — Sponsa et uxor, id., XLIII, 403; S. Petr. Chrysol., LII, 264; Ven. Beda, XCIV, 68; Alcuin., C, 630; Valafrid. Fuldens., CXIII, 134, 513; Paschas. Radbert., CXX, 741; Reginо Prumiens., CXXXII, 257, 470; S. Bernard., CLXXXII, 275; CLXXXIII, 767, 770, 955. — Sponsa et Virgo, Alcuin., C, 788. — Sponsa unica, Tertull., II, 382, 913; S. Optat. Milev., XI, 965; Cassiodor., LXX, 74. — Synagogæ nurus, S. Petr. Chrysol., LII, 632. — Tabernaculum Domini, Pelag. Hæretic., XXI, 807; S. Aug., XXXV, 812, 1991; Cassiod., LXX, 127; Haymo Halberst., CXVI, 299, 1276, 398; S. Bruno Herbipol., CXLII, 180; Petr. Dam., CXLV, 506; Lanfranc. Cant., CL, 441; Petrus Lombard., CXCI, 272, 312, 497, 1278. — Tabernaculum peccatorum dicitur Ecclesia hæreticorum, S. August., XXXVII, 1912. — Tabernaculum testimonii, Haymo Halberstatens., CXVI, 1122. — Templum, Rufin. Aquil., XXI, 661, 898; S. Aug., XXXVII, 1717; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 740; S. Hildegardis, 368. — Templum Dei, Rufin. Aquil., XXI, 703; Ven. Beda, XCII, 92; XCIV, 72; Alcuin., C, 1112; Haymo Halberst., CXVI, 285, 291; Petr. Lombard., CXCI, 1385. — Templum Dei electorum, Haymo Halberst., CXVII, 932. — Terra, Godefrid. Admontens., CLXXIV, 1014; Petr. Lomb., CXCI, 246; Gerhohus Reichesperg., CXCIII, 1067. — Terra Domini, Rufin. Aquil., XXI, 777; S. Prosp. Aquit. LI, 314; Walafrid. Fuldens., CXIII, 497; Remig. monach., CXXXI, 307, 332, 796, 836. — Terra sacerdotum, in Ecclesia enim veri sunt sacerdotes, Remig. monach., CXXXI, 122. — Thalamus, Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 413. — Thronus Christi, S. Bruno Herbipol., CXLII, 328. — Turris quia et visibiliter et invisibiliter tanquam forte præsidium firmaverat illam Deus, Gelas. II papa, CLXIII, 481. — Turris David, Alcuin., C, 651; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 481. — Uni viro desponsata, S. Agobard. Lugd., CIV, 110, 189. — Uxor Virgo cujus vir Christus; uxor charitate, Virgo integritate, S. Ambros., XV, 1768. — Uxor et conjux, Eugyppius, LXII, 669. — Vestis Christi, S. Aug., XXXVII, 1932; Cassiod., LXX, 138, 728, 1287. — Vidua a sæculo contempta, a Christo vero sponsata, Alcuin., C, 636; Haymo Halberst., CXVI, 615. — Sed velut vidua orbata viro et filiis post ascensionem Dei et mortem apostolorum facta est, Raban. Maur., CVIII, 1012; Haymo Halberst., CXVI, 239. — Viduæ enim formam gerit, S. Prosp. Aquit., LI, 380; Guibert. de Novigento, CLVI, 583; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 144. — Vidua Christi cur dicatur, S. Maxim. Taurinens., LVII, 332; Cassiod., LXX, 952; Taio Cæsaraugust., LXXX, 798; S. Bruno Herbipol., CXLII, 482; S. Petr. Damiani, CXLIV, 439; S. Bruno Carthus., CLII, 1344; Petr. Lombard., CXCI, 1183, 1184; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 1569. — Vinea Christi, S. Greg. Magn., LXXV, 1150; id., LXXIX, 498, 612; Paschas Radbert., CXX, 1011; Rupert. Tuitiens., CLXVII, 554; Hugo de S. Vict., CLXXVII, 694; S. Bernard., CLXXXIII, 935, 1056, 1091; Petr. Lomb., CXCI, 761; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 442, 369; S. Hildegardis, CXCVII, 185; Alan. de Insulis, CCX, 108, 211. — Vinea fructu fidei abundans, S. Ambr., XIV, 176; S. Aug., XL, 341. — Virgo dicitur, S. Agobardus Lugdun., CIV, 206; Paschas. Radbert., CXX, 1000, 10001; Guibert. de Novig., CLVI, 591; Petrus Lombard., CXCII, 70; Philip. de Harveng., CCIII, 741. Tota virgo, S. Aug., XXXVII, 1920; XL, 438. — Tota sua Virgo, id., XXXVII, 1920; Petr. Lombard., CXCII, 70. — Virgo et semper virgo, nisi virgo semper esset, mater esse non posset, S. Fulgent. Rusp., LXV, 327. — Virgo et conjux, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 62. — Virgo et mater, S. Aug., XXXVIII, 768, 1010, 1012, 1018, 1063; id., XL, 397; S. Petr. Chrysol., LII, 405; Lanfranc. Cantuar., CL, 624. — Virgo utpote perseverans incorrupta, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 337; Paschas. Radbert., CXX, 1001. — Mater, quia a Christo fecundatur, Cassiodor., LXX, 810; Philip. de Harveng., CCIII, 741. — Et filios generat Christo, Lanfranc. Cantuar., CL, 280. — Mater quia gratia Spiritus sancti fecundissima facta est, Raban. Maur., CVIII, 1189. — Virgo castitate et mater prole, S. Ambros., XVI, 197; Lanfranc. Cantuar., CL, 625. — Similis Mariæ Ecclesia parit et virgo est, S. Aug., XLV, 938. — Tandem vocatur Visio consummata quomodo, S. Greg. Magn., LXXIX, 50.

V. — *Diversi typi seu figuræ quibus Ecclesia adumbratur tam in Veteri quam in Novo Testamento.*

Septem Ecclesiæ typi seu figuræ deprehenduntur in libris Veteris Testamenti; quatuor scilicet ante legem Mosaicam, et tres tempore Legis, nempe :

1. Ante Legem : Paradisus voluptatis plantatus ab initio, S. Aug., XLIII, 155 *et seq.* XLIV, 798; Raban. Maur., CVII, 479; Bruno Astens., CLXIV, 163.

2. Eva, formata est enim de costa Adami dormientis et figurantis Christum, cujus de latere, cum dormisset in cruce defluxerunt Ecclesiæ sacramenta, Rufin. Aquil., XXI, 802; S. Aug., XXXIV, 216; S. Maxim., Taurin., LVII, 355, 601, 885; S. Fulg. Rusp., LXV, 327; S. Greg. Turon., LXXI, 163; S. Hildefons. Tolet., XCVI, 114; Bruno Astens., CLXIV, 1096; Rupert. Tuitiens., CLXVII, 1077. Nam, ait S. Augustinus, mulieris formatio formationem Ecclesiæ mystice figurabat, S. Aug., XXXIV, 407 *et seq.*

3. Arca Noe præclarus fuit Ecclesiæ typus, non eo sensu quod omnes salvi sint qui fuerint in ea, sed quod nullus salvus inter eos qui non sunt eam ingressi, S. Hilar. Pictav., IX, 874; S. Ambros., XVII, 618, 814; S. Hieronym., XXII, 1054; XXIII, 317; XXV, 134; S. Aug., XXXVII, 1358; XXXIX, 2171; XLI, 472, 476; XLIII, 599; S. Maxim. Taurin., LVII, 722, 683; S. Paulin. Nolan., LXI, 401, 404 *et seq.*; S. Fulgent. Ruspens., LXV, 544; Cassiodor., LXX, 25, 901, 930; S. Greg. Turon., LXXI, 164; S. Greg. Magn., LXXVI, 982; LXXVIII, 321; Vener. Beda, XCII, 546; XCIV, 71; Rupert. Tuitiens., CLXVII, 342; Hug. de S. Vict., CLXXVII, 704; Gerhohus Reichesperg., CXCIII, 109, 456. Qualiter Ecclesiam figuraverit, S. Aug., XLIII, 196. Hujus diversitas mansionum Ecclesiæ varietatem præfigurabat, S. Aug., XXXIII, 236.

4. Quartus Ecclesiæ typus ante Legem positus est in veterum patriarcharum uxoribus et imprimis in Sara, S. Ambros., XV, 434, 437; S. Augustin., XXXIX, 217; Raban. Maur., CVII, 560; Walafrid. Fuldens., CXIII, 134, 135; Remig. Monach., CXXXI, 168; CXCI, 93. — In Rebecca, S. Ambr., XIV, 618; S. Aug., XXXVIII, 39; XXXIX, 1754, 1755, S. Greg. Magn., LXXVI, 771; Taio Cæsaraug., LXXX, 793; Petrus Lombard., CXCI, 1159; Petrus Comestor, CXCVIII, 135 *et seq.* — In Rachel diu sterili, et postmodum fecunda, S. Hilar. Pictav., IX, 923; S. Hieronym., XXV, 930; S. Greg. Magn., LXXVI, 564; Vener. Beda, XCII, 14; XCIV, 52; Walafrid. Fuldens., CXIII, 156, 158. — Et plorante filios suos, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1343. — In Lia, S. Aug., XLIII, 123.

5. Quintus Ecclesiæ typus stante Lege Mosaica, fuit ipsa gens Judaica, quæ magnus quidem Christi Christianique regni exstitit propheta, S. Aug., XLII, 290.

6. Sextus Ecclesiæ typus templum Jerosolymitanum quod ad pascha celebrandum Deoque offerenda sacrificia adire tenebantur Judæi, Walafrid Fuldens., CXIII, 587 *et seq.*

7. Septimus Ecclesiæ typus, lapis iste de quo loquitur Daniel quique abscissus est de monte sine manibus, et factus magnus implevit terram, S. Aug., XXXV, 1465.

In libris Novi Testamenti, tres sunt præcipui Ecclesiæ typi :

1. Duæ piscationes, Christo jubente factæ, in mare Tyberiadis, una ante, altera post passionem, ejus Ecclesiam præsentem et futuram adumbrarunt, S. Aug., XXXVIII, 1158, 1161, 1214.

2. Tunica Christi inconsutilis; Cassiodor., LXX, 161, 728. — Quæque non scinditur, utpote figurans Ecclesiæ unitatem, S. Cyprian., IV, 54.

3. Vas illud quod de cœlo descendens vidisse fertur Petrus, S. Prosp. Aquitanus, LI, 291.

Multis insuper aliis adumbratur Ecclesia, v. gr. in Veteri Testamento typi sunt Ecclesiæ ante legem Adam, S. Aug., XXXIX, 2171; Abel, XXXVII, 1589; Alcuinus, C, 631; Jacob, Tichon. African., XVIII, 32; S. Aug., XXXVI, 1015; Alcuinus C, 631, 634. — Sub lege Aaron, Walafrid. Fuldens., CXIII, 327. — Debbora quæ mirum

in modum Ecclesiæ pugnas ac triumphos præfigurat, S. Ambros., XVI, 247. — Filia Pharaonis, Raban. Maur., CXI, 52; Walafrid. Fuldens., CXIII, 188. — Rahab, Cassiodor., LXX, 619; Raban. Maur., CXI, 9. — Typo meretrix, mysterio Ecclesia, S. Ambros., XV, 1598, 1776. — Domus hujus meretricis, S. Fulg. Rusp., LXV, 544; S. Petr. Dam., CXLIV, 825; Rupert. Tuitiens., CLXVII, 1008. — Jahel, mulier alienigena, Raban. Maur., CVIII, 1140; Hug. de S. Vict., CLXXV, 678. — Filia Jephte sexaginta diebus lugens ob virginitatem, Raban. Maur., CVIII, 1189. Nohemi uxor Elimelech, id., CVIII, 1201. — Ruth, id., CVIII, 1214 *et seqq*. — Sephora filium suum circumcidens, Raban. Maur., CVIII, 26. — Vidua Sareptana, S. Ambros., XVI 259; S. Aug., XXXIX, 1828; S. Paulin. Nolan., LXI, 262; S. Greg. Magn., LXXVI, 808. — David, Rufin. Aquil., XXI, 691, 758; Raban. Maur., CXI, 1227. — Job, Gerhohus, Reichersperg., CXCIII, 125, 145, 151, 170, 185, 230, 255, 259, 528, 405. — Regina Saba, S. Hilar. Pict., IX, 664; S. Hieronym., XXIX, 2171; S. Maxim. Taurin., LVII, 883, 885; S. Paulinus Nolan., LXI, 163, Walafrid. Fuldens., CXIII, 678; S. Hildegardis, CXCVIII, 136. — Miratur Christum verum Salomonem Ecclesia in dogmatibus ab ipso datis; ejus sapientiam in opificio mundi, in domo quam per incarnationem sibi construxit, in cibis mensæ suæ, S. Aug., XXXIX, 2171. — Venit cum multo comitatu, non jam ut Synagoga cum una gente, sed cum gentibus totius mundi, *ibid*., — Gloriam Domini cum viderit in æterna *Jerusalem* dictis fatebitur majorem, *ibid*.

In Novo Testamento adumbraverunt Ecclesiam Petrus; S. Aug., XXXII, 618; XXXIII, XL; 691, 196 XXXVII, 1472; XXXVIII, 478, 479, 480, 802, 1349; XXXIX, 1910, LXX, 786. — Maxime in illo loco, ubi dictum est ei: *Tibi dabo claves regni cœlorum*, id., XXXVIII, 802, 1339, 1350, — Joannes, Alcuin. abb., C, 1091, 1095, 1100. — Apostoli omnes Ecclesiæ personam gesserunt quando Spir. S. acceperunt et potestatem remittendi peccata, S. Aug., XLIII, 1550. Maria virgo et mater quia immaculata est Ecclesia, sed nupta, S. Ambros., XV, 1555; S. Aug., XXXIX, 1989; XL, 659, 660; S. Petr. Chrysol., LII, 591 *et seqq*. — Mulier quæ apparet in Apocalypsi, amicta sole, Rupert. Tuitiens., CLXX, 54. — Mulier de qua in Proverbiis, id., LXIX, 146. — Angelus qui apparuit Joanni una cum apostolo, Alcuin. abb., C, 1091. — Mulier Chananæa cujus filia a dæmonio vexatur, S. Aug., XXXVIII, 487. — Vidua æra mittens in gazophylacium, S. Ambros., XVI, 1043. — Mulier sanguinis fluxum patiens, *ibid*., 476; S. Aug., XXXVIII, 416, 486; S Petr. Chrysol., LII, 300; Vener. Beda, XCII, 411; Paschas. Radbert., CXX, 382, 387. — Magdalene peccatrix, S. Cypr., IV, 1339; S. Ambr., XVI, 110; S. Aug., XXXVI, 171; XXXVIII, 53, 695; S Petr. Chrysol., LII, 469; S. Paulin. Nol., LXI, 278. — Merito accepit Ecclesia speciem peccatricis, quomodo, S. Ambr., XV, 1674. — Mater Machabæorum, S. Aug., XXXVI, 1380. — Mater filiorum Zebedæi, Godefrid. Admontensis, CLXXIV, 964.

Habemus adhuc Typos Ecclesiæ in parabolis feminæ abscondentis fermentum in farina, S. Ambr., XV, 1749; XVI, 491. — Mulieris quæ parit in tristitia, Alcuin. abb., C, 955; CI, 1214, 1215. — In familia super quam servum constituit dominus, S. Fulgent. Ruspens. LXV, 921. — In septem angelis quibus datæ sunt septem tubæ; designant enim Ecclesiam, in suis prædicationibus qui sunt æternæ vitæ annuntiatores, Alcuin. abb., C, 1135. — In columna ignis, S. Ambr., XVII, 863. — In monte Sion, quomodo, Cassiodor., LXX, 337; Alcuin. abb., C, 637; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 480; Petr. Lombard., CXCI, 462, 745, 1184. — In monte Libano, quare, Wolbero abb. S. Pantaleon., CXCV, 1202. — Figuratur adhuc per insulas gentium, Rupert. Tuitiens, CLXVIII, 670. — Per arcam Veteris Testamenti, S. Petr. Damian., CXLIV, 579, 910. — Non solum militans Ecclesia, sed etiam triumphans et gloriosa in arca Testamenti figurata est, Bruno Astens., CLXIV, 308. — Per prius tabernaculum, S. Isidor. Hispalens., LXXXIII, 554; Gerhohus Reicherspergens., CXCIII, 316. — Per ficum proferentem grossos suos, S. Greg. Magn., LXXIX, 499. — Per lectulum Salomonis, Henricus Huntingdonens., CXCV, 1140, 1141. — Per mulam in qua Salomon sedit, Rupert. Tuitiens., CLXVII, 1146. — Per domum Josiæ ubi coronatur Jesus filius Josedech, id., CLXVIII, 670. Per domum in qua comeditur agnus, S. Greg. Magn., LXXVI, 756. — Per civitates Nazareth, vener. Beda, XCII, 15. — Jerusalem, S. Aug., XXXVI, 122; XLIII, 409; Raban. Maur., CXI, 337; S. Petr. Dam., CXLV, 60; S Hildegardis, CXCVIII, 136. — Sion, S. Aug., XXXVI, 122; Petr. Lombard., CXCI, 134, 192, 641, 913, 1184 — Niniven, civitatem alienigenarum, S. Hilar. Pictav., XI, 419. — Tichon. African., XVIII, 29. — Decus virtutum Ecclesiæ figuratur imprimis hac civitate quæ speciosa interpretatur, Vener. Beda, XCII, 64. — Per stabulum seu domum in quam intrantes reperiunt Magi Puerum cum Maria matre ejus primordia designantur Ecclesiæ, *ibid*., 15. — Per insulam Patmos persecutiones ejus figurantur, Alcuin. abbas, C, 1095. — Per omnes omnino civitates Israel et gentium provincias quas alloquitur Scriptura, aut in quibus aliquid gestum est, Tichon. African., XVIII, 38. — Per Cyprum, et non immerito dicitur Ecclesia figurari Cypro vino abundanti, utpote quassata quidem fluctibus sæculi, sed exundans abundantia gratiarum, S Bernard., CLXXXIV, 429. — Per capream, id., CLXXXV, 181. — Per agrum, Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 257. — Per columbam, Petr. Lombard., CXCI, 607; Gerhohus, CXCIII, 75. — Per ovile, Raban. Maur., CXI, 205. — Per caulam, id., CXI, 407. — Per thronum a quo procedunt fulgura et voces et tonitrua, Alcuin. abb., C, 1117. — Per quatuor animalia, id., C, 1118 *et seqq*. — Per tria sata de quibus subcinericii panes sunt confecti, Walafrid. Fuldens, CXIII, 126. — Per congregationem aquarum ab omni valle in unum. Vallis designat gentilitatem, S. Ambr., XIV, 155. — Per turturem demum bene adumbratur Ecclesia quæ præter Christum alterius nescit habere consortium.

VI. — *De nonnullis quibus assimilatur vel comparatur Ecclesia.*

Ecclesia egregie assimilatur navi, S. Hilar. Pictav., IX, 957, 960, 993, 1007; S. Paulin. Nol., LXI, 885; Isidor. Mercator, CXXX, 60; Sergius papa III, CXXXI, 916. Præsertim naviculæ Petri, S. Greg. Magn., LXXVI, 28. — Fluctuanti in magnis fluctibus, Rufin. Aquil., XXI, 686; S. Prosp. Aquit., LII, 253. — Quassæ tempestate, Tertull. I, 1214; S. Aug., XXXVIII, 475; Vener. Beda, XCII, 665; S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 598. — Cujus navis arbor seu malus Christus in cruce erectus; in puppi Pater sedet, proram servat Spir. Sanctus gubernator; remiges sunt apostoli et prophetæ, S. Ambr., XVI, 297: XVII, 697; Hug. de S. Vict., CLXXVII, 694. — Spiritalis mundi, id est Ecclesiæ fluctibus supernatantis pulcherrima descriptio, S. Paulin. Nol., LXI, 275, 276. — Horto frequenter comparatur, S. Ambr., XV, 1863. — Sagenæ missæ in mari, Petr. Lombard., CXCI, 240; Gerhohus Reichesp., CXCIII, 202, 203. — Areæ quæ cum palea trituratur, S. Aug., XLIII, 587. — Malo granato, Walafrid. Fuldens., CXIII, 670, 738. — Gregi caprarum, S. Ambr., XV, 452. — Decem virginibus, cur? Gerhohus Reichesp., CXCIII, 454. — Tunicæ Joseph polymitæ, S. Bernard., CLXXXII, 902. — Torculari, S. Aug., XXXVIII, 121. — Cur similis torculari? eadem ratione qua areæ assimilatur; in area quippe grana a paleis, in torculari vinum a vinaciis dividitur; ita in Ecclesia boni a malis, non loco quidem sed affectu separantur, S. Bruno Herbipol., CXLII, 66. — Torcular adumbrat imprimis pressuras sanctorum Ecclesiæ, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 325. — Bene etiam Lunæ assimilatur; modo enim prosperis clara, modo adversis obscura est Ecclesia, S. Aug., XXXIII, 207, 208; XXXVI, 131, 132, 908; XXXVII, 1373. — Pelagius Papa II, LXXII, 755 *et seqq*. — Melius adhuc assimilatur tabernaculo, eo quod nec firma domus est, nec fundamentum habet præsens Ecclesia, Rufin. Aquil., XXI, 695, 705, 759, 745, 1312; Raban. Maur., CVIII, 158.

VII. — *De partibus quibus constat Ecclesia.*

Ecclesia est magnum corpus, corpus vivum, corpus magnum unius magni capitis, S. Aug., XXXIII, 683. — Porro in Ecclesia, ut in corpore humano, tria considerari possunt, videlicet, caput, corpus, membra. — Caput Ecclesiæ Christus, S. Zeno Veron., XI, 517; S. Aug., XXXIII, 512; XXXV, 1991; XXXVI, 385, 749, 786, 613; XXXVIII, 265, 755; XLIII, 249, 520; S. Greg. Magn., LXXV, 525, 611; Alcuin., C, 622; CI, 1072; Walafrid. Fuldens., CXIII, 498; S. Brun. Carth., CLIII, 579; Petr. Lombard., CXCI, 1140; CXCII, 179, 215; Henric. Hunting., CXCV, 1134, 1135, 1147. — Et ab æterno erit, Petr. Pictav. Cancell., CCXI, 1215. — Christus qui est caput Ecclesiæ dicitur etiam illius corpus, S. Optatus Milevit., XI, 1475; Petr. Lombard., CXCII, 179, 197, 215, 262; Henricus Huntingdon., CXCV, 1147. — Nam Christus et Ecclesia una caro, una persona, unus Christus, Tichon. African., XVIII, 55; S Aug., XXXVI, 161; XXXVIII, 53, 571; XXXIX, 1800; S. Greg. Magn., LXXIX, 602; Lanfranc. Cantuar., CL, 197; S. Thom. Cantuar., CXC, 111, 255. — Ita ut in Ecclesia Christus, et in Christo Ecclesia

patiebatur, S. Aug., XXXIII, 545. — Christus et Ecclesia, unus homo est, S. Aug., XXXVI, 232, 250, 453, 629, 662, 693, 695, 725, 730, 761, 866, 948; XXXVII, 1082, 1156, 1679, 1784, 1785, 1817, 1819, 1846; XXXVIII, 571, 754; XXXIX, 1500; XLI, 552; XLII, 896; XLIV, 145; S. Agobard., CIV, 62 *et seqq*; S. Thom. Cantuar., CXC, 111, 235; Henricus Huntingdon., CXCV, 1134, 1155, 1147. — Ecclesia et Christus, unus Christus, S. Aug., XXXV, 1991; XXXVI, 161, 232, 250, 453, 629, 662, 693, 695, 725, 730, 761, 866. — Ecclesia et Christus una caro, Petr. Lombard., CXCII, 215. — Una persona sunt Christus et Ecclesia, S. Agobard. Lugdun., CIV, 62 *et seqq.*; S. Thom., CXC, 111, 235. — Ergo Ecclesiæ injuria, injuria Dei est, S. Agobard. Lugdunens., CIV, 236.

Sub hoc nomine tamen corporis Ecclesiæ sæpius intelligitur societas hæc externa quæ Ecclesiam tertia, id est lata acceptione sumptam constituit, S. Greg. Magn., LXXV, 1154.

Anima Ecclesiæ proculdubio est Spir. S. vivificans fideles per gratiam sanctificantem, S Aug., XXXVIII, 461, 1221, 1231, 1232. — Continens et vegetans eam, ut ait Magister sententiarum, Lombardus, CXCII, 197. — Sed communius per animam Ecclesiæ designantur sancti et præsertim electi qui viva fide per charitatem operantes Ecclesiam internam constituunt, Hildebert Turonens., CLXXI, 408. — Membra Ecclesiæ pro diverso eorum statu distribuuntur in tres partes. — Adhuc militantes ad primam; patentes in purgatorio ad secundam, Angeli et electi, in cœlo jam regnantes ad tertiam, pertinent, S. Aug., XXX, 826; XXXVI, 385. — Generaliter sumpta militans Ecclesia, considerari potest, vel quoad corpus tantum, vel quoad animam tantum vel quoad utrumque. — Membra Ecclesiæ quoad corpus spectatæ sunt omnes homines veræ fidei professione, vero sacramentorum usu colligati et adunati. S. Aug., XXXVIII, 1963, S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 621, 625, 626, 661. — Membra Ecclesiæ quoad animam spectatæ, sancti sunt et præsertim electi qui fide viva et per charitatem operante præditi sunt; ergo membra sunt Ecclesiæ non solum qui vel tempore Christi, vel post Christum Ecclesiam intrarunt, sed et qui ante Christum vixerunt. S. Aug., XXXVIII, 59; XL, 313, 335. — Membra Ecclesiæ quoad corpus et animam spectatæ sunt omnes fidei Christianæ, externa professione colligati sub regimine pastorum sive boni et sancti sint, sive mali et reprobandi, S. Optat. Milevit., XI, 1484 *et seqq.*; S. Aug., XXXIII, 345, 388; XXXV, 1451; XXXVI, 190; XXXVII, 1693; XXXVIII, 299, 307, 549, 1092, 1417; XXXIX, 1670; XL, 341; S. Bernard., CLXXXV, 128; Petr. Lombard., CXCI, 1221; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 198, 203. — Igitur hic et nunc et usque ad diem judicii frumentum et zizania sunt in Ecclesia, S. Cornel. papa, III, 791; S. Aug., XXXVIII, 119, 1174; XLIII, 296, 297, 312, 444, 536 *et seqq*. — Ita erit ad sæculi finem, id., XXXVI, 755; XLI, 611; XLIII, 166, 249. — Mali a bonis solum in fine separandi; XL, 333; XLIII, 162, 167, 192, 417, 420, 427; Eugyppius abb., LXII, 864; S. Greg. Magn., LXXV, 815, 826, 1119; LXXVI, 589, 1285 *et seqq*. — Permistio hæc tritici et zizaniorum usque ad tempus messis duratura. S. Aug., XXXIII, 492. Nam separatio falsorum fratrum ac proinde malorum ante tempus messis sine perturbatione Ecclesiæ non potest fieri, id., XXXV, 1799. — Non igitur æterna malorum commistio cum bonis sed temporalis, id., XLIII, 549. — Etsi dicantur in Ecclesia mali, dicendum tamen de iis quod sunt in ea corporaliter tantum, sed spiritualiter foris sunt, id., XXXV, 1431, 1433; XLIII, 149, 150, 153, 156, 160, 189, 195, 199, 207. — Duplex proinde hominum genus in Ecclesia. S. Greg. Magn., LXXV, 815, 1119. — Ecclesiæ omnes per totum orbem constitutæ membra sunt catholicæ et universalis Ecclesiæ. Bruno Astens., CLXIV, 944. — Has enim Ecclesias non alia regit ratio quam ejusdem sacramenti una traditio. Tertull., II, 1025.

VIII. — *De non pertinentibus ad Ecclesiam.*

Quatuor species hominum sunt extra Ecclesiam, nempe damnati, excommunicati, schismatici et hæretici, Hermann. abb., CLXXX, 93. — Schismatici non pertinent ad Ecclesiam, rumpunt retia rumpendo unitatem, nam qui Cathedram Petri deserunt super quam fundata est Ecclesia, quomodo se in Ecclesia esse confiderent, Alexander papa III, CC, 26. — Tamen ex aliqua parte connectuntur Ecclesiæ et habent aliquod sanum, S. Aug., XLIII, 115. — Extra Ecclesiam necesse est in æternum moriantur schismatici, S. Aug., XXXIX, 1596. — Hæretici omnes ejecti sunt ab unitate Ecclesiæ ac proinde non pertinent ad eam, S. Leo Magn., LIV, 478. — Nam nedum sint membra Ecclesiæ, eam non agnoscunt, cur, Cassiodor., 623. — Omnes ab Ecclesia exierunt hæreses, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 707. Exierunt ab Ecclesia tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa, S. Aug., XXXVIII, 53, 55, 280. — Ab Ecclesia separati filii alieni sunt hæretici, Cassiodor. Senat., LXX, 1018. — Eos detestatur nec agnoscit filios Ecclesia, Rupertus Tuitiens., CLXIX, 257 *et seq*. — Hæresis nulla catholica, ac proinde nullus hæreticus membrum Ecclesiæ, S. Aug., XLIII, 580. — Hæreses quatenus Ecclesiæ filiæ nihil commune habent cum ea, S. Aug., XXXVIII, 233. Ab Ecclesia alieni sunt hæretici, Isidor. Mercat., CXXX, 700. — Ab Ecclesia ceciderunt aperta et corporali separatione Hæretici, occulta et spirituali tantum mali, S. Aug., XXXIV, 442. — Etsi sint corporali modo in Ecclesia hi ultimi, spiritaliter foris sunt; S. Aug., XXXV, 1431, 1433; XLIII, 160, 189, 195, 149, 150, 153, 156, 199 207. — Sed in Ecclesia non est dicendus qui ovibus Christi corporali tantum commistione miscetur, S. Aug., XXXVIII, 462 — Neque sunt de Ecclesia Judæi atque Gentiles, S. Hieronym., XXII, 664. — Tandem extra Ecclesiam sunt quotquot vel de capite Christo, vel de corpore ejus a Christi testificatione dissentiunt, S. Aug., XLIII, 595. — Quidquid Ecclesiæ contrarium est, S. Ambros., XVII, 200. — Qui sunt de parte alicujus non possunt esse de Ecclesia catholica, S. Zeno Veronens., XI, 1095. — Hæreticus etiam vita bonus, propter hæresim tamen non possidebit vitam, Eugyppius abb., LXII, 882. — Quandiu quis cohæret Ecclesiæ, non desperatæ sanitatis est, sed non ita dicendum de illo qui fuit præcisus, S. Augustinus., XXXVIII, 754.

IX. — *De bonis spiritualibus Ecclesiæ, et quomodo benigna est erga filios.*

Pia mater, quam maximam habet pro filiis suis curam, S. Aug., XL, 692. — Sollicita est semper in suis alendis fovendisque, Tertull., III, 162. — Matri huic duo sunt ubera, videlicet cognitio veritatis et amor virtutum; illa nutrit filios, istis sanctificat, Henric. Huntingdonens., CXCV, 1163. — Triplici modo porrigit iis ubera, nempe rebus gestis, dictis, id est nutriendo, monendo, excitando, Id. CXCV, 1164. — Ab ea diffluunt quæ nobis prosunt, Liturg. Mozarab., LXXXV, 257. — Plena est mansuetudinis erga eos qui primum delusi, postea correcti sunt, S. Aug., XXXIII, 557. — Constans est et indefessus zelus ejus pro animabus nostris, Raban. Maur., CVIII, 1202. — Ecclesiæ preces pro omnibus fiunt ex traditione Apostolica, S. Prosp. Aquitan., LI, 209. — Pro infidelibus orat ut credant, pro fidelibus autem ut permaneant, S. Aug., XLV, 1606. — Etiam pro inimicis orat, id., XXXVIII, 151, XLI, 737. — Defunctorum animæ orationibus suis, sacrificio ejus salutari adjuvantur et quomodo, S. Aug., XXXVIII *et seq*. — Quis dicet quantum valeant illius preces, Raban. Maur., CIX, 612. — Quæ sicut gemitus ejus et suspiria exaudiuntur in cœlo, S. Greg. Magn., LXXIX, 499. — Per Ecclesiæ preces Deo reconciliamur peccatores, S. Leo Magn., LIV, 1011, 1012; S. Maxim. Taurin., LVII, 1215. — Suis suppeditat arma quibus vincuntur adversariæ potestates, fides et oratio, S. Ambros., XVI, 249. — Adjuvat eos adhuc sanctorum suorum orationibus, S. Aug., XLIII, 149. — Pro eorum incolumitate orat indesinenter, Raban. Maur., CIX 662. — Sola possidet veram charitatem, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 502. — Oleum habet quo suorum vulnera fovet, quo unxit martyres et confessores, S. Ambros., XVI, 1118 — Spiritus S. donis repletur, S. Petr. Damiani, CXLV, 629. — Torcular est fontis æterni, in quo cœlestis vitis fructus exundat, S. Ambros., XVI, 703. — Habet sacrificium carnis Christi verum et unicum pro peccatis, S. Aug., XLIV, 600. — Verissimum et singulare sacrificium, *ibid*., 211. — Sacrificium, quotidianum, id., XLI, 298. — Sacrificium verum uni Deo debitum, id., XXXVIII, 1101, 1556, 1413; XLII, 382, 386, 409. — Per eam nobis vita confertur æterna, S. Ambros., XVI, 511. — Dives est ad ditandos filios, in orbe enim toto justitiæ fruge fecunda et charismatum largitate de plenitudine sui Joseph accepit, Walafrid. Fuldens., CXIII, 498. — Exaltat magnificatque suos, omnes enim filii sui sacerdotes sunt, quare S. Ambr., XV, 1645. — Amplectenda igitur Ecclesiæ religio, S. Aug., XXXIV, 128. — Et diligenda sicut mater Ecclesia, id., XXXVII, 1140. — Quantum amanda per Concilium Carthaginense declaratur, id., S. Aug., XLIII, 211.

X. — *Quo indicio dignoscenda Ecclesia.*

Vera Ecclesia Dei quomodo dignoscenda, S. Aug., XLIII, 289. — Unde demonstranda, *ibid*., 427, 429, 430.

— Non a quoque in sua justitia quærenda est, sed in Scripturis divinis tum Veteris tum Novi Testamenti, id., XXXIII, 325. — Ubi sit, in Verbis Domini tantum quærenda, id., XLIII, 392, 395, 396. — In Scripturis agnoscitur, id., XXXIII, 401, 491. — In iis commendatur, id., XLIII, 466. — Ostenditur enim primum ex Lege, *ibid.*, 398, 415. — Ex Genesi, *ibid.*, 431, 44 , 324. — Ex Psalmis, *ibid.*, 405, 431, 441. — Ex Evangelio Lucæ agnoscitur, id., XXXVIII, 126. — Ex Actibus apostolorum et Apocalypsi, id., XLIII, 430. — In iisdem Scripturis probatur, *ibid.*, 632. — Innumerabilibus testimoniis, id., XXXVIII, 288, 294, 797. — Multimodis et fere innumerabilibus typis significatur, S. Hilar., Pictav., IX, 664; S. Zeno Veron., XI, 449; S. Ambr., XIV, 155, 434, 437, 463. 618; id., XV, 1559, 1749; id., XVI, 247, 476, 1015; id., XVII, 618, 658, 814, 865; Tichon. African., XVIII, 52; Rufin. Aquil., XXI, 691; S. Hieronym., XXV, 930; S. Aug., XXXV, 1465; id , XXXVI, 1380; id., XXXVII, 1589; id., XXXVIII, 416, 486, 487, 1158, 1161; idem, XXXIX, 1989, 2171; id., XLII, 290; id., XLIV, 798; S. Prosper Aquit., LI, 291; S. Fulg. Rusp., LXV, 921: Cassiodor. LXX, 161, 337, 619, 728; S. Greg Magn., LXXV, 756; id., LXXIX, 499; Venerab. Beda, XCII, 15; Alcuin. abb., C, 637, 935, 1127, 1135; Raban. Maur., CVIII, 26, 1140, 1189, 1201, 1214 *et seqq.*; Walafrid. Fuldens., CXIII, 188, 327, 587 *et seq.*; S. Petr. Dam., CXLIV, 579, 910; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1398; Godefrid. Admontens., CLXXIV, 964; Petr. Lombard., CXCI, 203, 607; Gerhohus Reichersperg., CXCII, 257, 316. — Insuper nonnullis adumbratur parabolis, S. Ambr., XV, 1749; S. Aug., XXXII, 791; Alcuin. abb., C, 637, 935. — Ecclesia vera neque operta neque invisibilis est S. Aug., XLIII, 422. — Abscondi non potest, *ibid.*, 345. — Cunctis clara est et conspicua, *ibid.*, 493 — Neminem latet, S. Aug., XLIII, 284. — Neque potest latere, id., XXXVIII, 222. — In manifestatione posita est; id., XXXVI, 169, 161. — Toto orbe notissima est nec in deserto aut in cubiculo est quærenda; id., XLIII, 443.

XI. — *Præcipuæ notæ ex quibus agnoscitur vera Ecclesia Dei.*

Quatuor assignantur, nimirum unitas, sanctitas, Catholicitas, Apostolicitas.

I. *Unitas.* — Qualiter hæc unitas in qua sola resplendet virtutum Fulgor Ecclesiæ, Raban. Maur., CIX, 648; Hæc unitas asseritur, Tertull., II, 890 — In quibus verbis ostenditur, Cassiod., CI, 1259. — Commendatur, S. Aug., XXXV, 1432, 1433, 1489; id., XXXVI, 513, 538, 889; XXXVIII, 693, 1076, 1224, 1233; id., XXXIX, 1587, 1595. — Ecclesiæ unitatem Spir. S. commendavit, id., XXXVIII, 1231, 1234. — Unitas Ecclesiæ tanquam proprium est opus Sp. S. cur, S. Aug., XXXVIII, 463. — Ideo linguis omnium loqui fecit in quos primo venit, eo ipso nuntians se congregaturum linguas omnium gentium in unitatem, id., XXVI, 161; XXXV, 1645. — Qui non cohæret huic unitati ille Sp. S. non habet, idem, XXXVIII, 71, 73. — Ecclesia unitas est, id., XXXVII, 1309. — Quæ quidem unitas multoties a Christo glorificato commendatur, id., XXXVIII, 1224. — Pro hac unitate testimonia ex regio Propheta, id., XXXIX, 1586. — Hæc est unitas quæ trahit mundum ad fidem, S. Agobard. Lugdunens., CIV, 258. — Inprimis de firmitate divina procedit, Tertull., III, 499 *et seq.* — Per tunicam Christi figuratur, Petr. Lombard., CXCI, 235. — Non est extra Ecclesiam Christi, S. Greg. Magn., LXXVII, 906. — Quam jucunda Deo hæc unitas, S. Bernard., CLXXXIV, 159. — Quantum valeat, S. Fulg., Ruspens., LXV, 703. — Ad hanc unitatem in Ecclesia firmandam passus est Christus, S Gregor. Magn., LXXIX, 512. — Ecclesia igitur vera seu Christi est una. S. Cyprian , IV, 36, 371; S. Optat. Milev., XI, 941, 966 — S. August., XL, 1196; id., XLIII, 191; S. Fulg. Ruspens., LXV, 542; Cassiod., LXX, 162; Raban. Maur., CVII, 297; Isidor. Mercat., CXXX, 1110; Rather. Veron., CXXXVI, 224; Guibert. de Novigento, CLVI, 880. — Gerhohus Reicherspergens., CXCIII, 1029, 1771; Philippus de Harveng. CCIII, 1201. — Una est vinculis charitatis, una confessione, S. Isid. Hispalens., LXXXI, 234. — Una est fide, uno Spiritu vivificata, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1144, 1159. — Una licet multiformis et variis hominum personis constructa, S. Aug., XXXVIII, 693, 737, 765, 1225, 1231, 1232, 1236; S. August., XL, 1196; XLIII, 633; Vener. Bed., XCII, 412, 417; Alcuin. abb., C, 852. Quia Fides una in eis, unum baptisma, unus Deus, unum opus; Ecclesia enim non alia ante legem, alia sub lege, a in sub gratia, sed in una pace, uno timore constituitur, Walafrid. Fuldens., CXIII, 1159. — Ex multis hominibus dilectionis et fraternitatis amore sociatis una efficitur Ecclesia, Bruno Astens., CLXV, 895. — Una est Ecclesia, licet in Judæis et gentibus, S. Aug., XXXVIII, 757; XL, 341. — Una, quanquam regi eam et subsistere tribus modis probetur, Alcuin. abb.. CI, 1073. — Una, licet habeat ordines multos, S. Cœlestin. papa I, L, 422 *et seq.* — Tres formas, S. Optat. Milevit , XI, 1465; Raban. Maur., CVII, 297; S. Thom. Cantuar., CXC, 559; Petrus Lomb., CXCI, 459. — Una Ecclesia Veteris et Novi Testamenti, nam spes et fides eadem, Hincmar. Remens., CXXV, 454. 455. — Licet sint varia eorum sacramenta, *ibid.*, 458, 459. — Una, licet universalis, S. Petr. Dam., CXLIV, 535. — Et lex illius una tamen si per plures episcopos et principes regatur, Hincmar. Remens., CXXV, 746. — Una, licet multiplex et constet omnibus, universæ enim unam efficiunt Catholicam, S. Cyprian., IV, 501, S. Hilar. Pictav., IX, 501, 736; S. Ambr., XVI, 235; Taio Cæsar augustan., LXXX, 793; S Bruno Astens., CLXIV, 848; S. Petr. Damian., CXLV, 235; Gerhohus Reichesperg., CXCIII, 396. — Petr. Cantor, CCV, 314. — In omnibus Ecclesiis una et in singulis tota, S. Petr. Dam., CXLV, 235. — Una in cœlo et in terra licet ex parte peregrinans et ex parte regnans, S. Bern., CLXXXIII, 1036. — Una per totum orbem licet multi sint pastores, S. Cypr., IV, 343, 409, 500; S. Aug , XL, 635; S. Greg. Magn., LXXV, 1153; Alc. abb., CI, 150; Rupert. Tuit., CLXVII, 451 *et seq.* Ecclesia sancta est congregatio quæ in unum corpus unitate fidei et charitatis assurgit, S. Ambr., XVI, 150. — Ecclesia vera sola est una, S. Optat. Milev., XI, 896, 900, 1479; quia sola est una omnes confutat hæreses, S. Hilar. Pictav., X, 202. — Cyprianus vocat Ecclesiam, hospitium unanimitatis, id est unitatis, IV, 506, docet et testimonio prophetico et significatione sacramentorum Ecclesiam constare unanimis et concordibus, S. Aug., XLIII, 240. — Unam Ecclesiam voluit Deus sicut et ipse unus est, Hildebert. Turon., CLXXI, 793. — Unitati Ecclesiæ resistere corde impœnitenti blasphemia est irremissibilis, S. Aug., XXXVIII, 465. — Ita est una Ecclesia vera ut ab ea alienati, alienati sint ab æterna salute, S. Cyprian., IV, 15 et 16. — Unitatem Ecclesiæ non tenens fidem non tenet et violat charitatem, S. Aug., XXXVIII, 550; Hincmar. Remens., CXXVI, 864; Alienus est, foris est, Tertull , 111, 773, 799. — Separans se ab unitate Ecclesiæ in Deo non manet, Henricus Huntingdon., CXCV, 1135. — Ab unitate separatio perditio est; extra hanc unitatem irrita etiam Sp. S. dona et nihil prosunt ad salutem, S. Aug., XL, 137; cæterum a Spir. S. vacuantur qui separantur ab unitate, id., XLIII, 491. — Nec si occisi pro nomine Christi ad pacem Ecclesiæ admittendi sunt, Tertull., III, 794, 835; Nihil enim confert ad salutem pro Christo occidi, nisi id fiat in gremio unitatis; occidi quis potest, coronari non potest, S. Aug., XXXIII, 410; XLIII, 16; desipit ergo qui se arbitratur ad unitatem Ecclesiæ pertinere charitatem non habens, *ibid.*, 464. — Unitatem scindi quomodo charitas mater dolet, id., XXXV, 1992. — In Cathedra unitatis posuit Deus doctrinam veritatis, id., XXXIII, 403. — Nunquam est deserenda unitas, id , XXXVIII, 550; et nullo modo violanda, id., XLIII, 159; sed super omnia amanda, id., XXXV, 1618. — Ut Ecclesiæ unitas servetur, amor proprius contemnatur, id., XXXVIII, 96. — Unitatem hæretici pro honore suo dividunt id., XXXV, 208. — Cum Judæis et paganis unitatem fecerunt contra unitatem, id. XXXVIII, 423

II. *Sanctitas Ecclesiæ.* — Sancta esse debet Ecclesia vera, S Optat. Milev., XI, 1485; et est reipsa, itaque credenda est et confitenda, Dionysius Exig., LXVI, 437. Romanæ, id est Catholicæ Ecclesiæ sanctitas asseritur, Tertull., I, 1286. — Sancta est, S. Optat. Milev., XI, 941. — Sola sancta est Ecclesia vera, S. Aug., XXXIX, 2191. — Sancta est primo ratione capitis sui quod est ipsemet Christus a quo omnis sanctitas, id., XXXVII, 1139; XXXVIII, 755; Liturg. Mozarab., 110, 251, 462; Walafrid. Fuldens., CXIII, 162. — Sancta est secundo ratione sacramentorum quæ sancta sunt et conferunt sanctitatem, S. Aug., XXXV, 931, 983; id., XLIII, 156. — Quæ quidem sacramenta sancta sunt etiam in sceleratis hominibus, id., XXXIII, 1172. — Non enim possunt suam amittere sanctitatem ob iniquitatem ministrorum, id., XLII 73, 152, 153, 191, 293, 296, 298, 747; Algerus Leodiens., CLXXX, 834. — Sancta est tertio ratione sacrificii sui quod est sanctum, S. Aug , XLIII, 57, 330. — Si quidem sacrificium verum est carnis Christi, id., XXXIII, 115; id , XL, 1196. — Udalricus Cluniac., CXLX, 488. — Sancta est quarto ratione membrorum, non quod omnia sint sancta, sed quia non nisi per eam sanctificantur; sola est enim Ecclesia sanctorum; S. August., XXXVII, 1951. — Respectu sanctitatis sub duplici aspectu consideranda est

Ecclesia, nempe præsentis status in hac vita, et futuri in cœlis ; imperfecta est hic et nunc, perfecta erit tantum in cœlo, S. Optat. Milevit., XI, 1485. — Quando igitur dicitur non habere maculam aut rugam, Cassiodor. Senat., LXX, 1084, non sic accipienda est Ecclesia quasi jam sit sed ut futura, S. Aug., XLIII, 107, 108. — -- Nunc mistos habet bonos et malos, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1287. — Solum post resurrectionem sine macula, S. Hieronym., XXV, 1050; S Aug., XXXIII, 810; id., XLIV, 310. — Tunc enim non nisi bonos habitura est, id., XXXVIII, 1175. — Hic nundum sine macula, *ibid.*, 982. — In Ecclesia nunquam defuit nec unquam deerit iniquitas premens et justitia patiens, Hildebert. Turonens., CLXXI, 793. — Ecclesia præsens continet civitatem Dei et civitatem diaboli, Henric. Huntingdon., CXCV, 1062. — Et dupliciter est accipienda, nempe ut non habens maculam et rugam et vere corpus Christi constituens, et ut congregata solum in nomine Christi, sed adhuc absque plenis et perfectis virtutibus, XXVI, 313. — Nunc igitur sicut lilium inter spinas Ecclesia inter malos, S. August, XXXVII, 1802. — Et licet hic non sit sine peccato, quasdamque habeat rugas aut maculas, id., XXXII, 593, 617, 637; id, XXXIII, 842; id., XLIV, 536, 435, 621 ; tamen pulchritudo ejus, jam mirabilis, id., XXXVII, 1340, et sancta est, nam peccata filiorum suorum non polluunt ejus sanctitatem, id. XLIII, 177, 178, 179, 275, 270, 371. — Nihil sanctitati Ecclesiæ præjudicant quicunque in ea mali sunt, *ibid.*, 254, 616, 617; nam mala quæ in Ecclesia committuntur non pertinent ad eam, *ibid.*, 310, 312, 315. In Ecclesia mali tolerantur a bonis nec illi polluuntur ab istis, *ibid.*, 344, 629. Sancta est ergo Ecclesia etsi præter justos ex impiis et peccatoribus et insensatis constituatur, S. Petr. Dam., 536, 753. — Sancta est quinto ratione doctrinæ suæ quæ sancta et salubris est, S. Aug., XXXIII, 1030. — Præcipit enim virtutes omnes, id., XXXVIII, 876; XL, 415. — Morum corruptelam damnat, id., XLI, 64, 74.

III. *Catholicitas Ecclesiæ.* — Universalis seu catholica Ecclesia tribus modis exsistere dignoscitur S. Scripturarum auctoritate, universali traditione, singulari sua institutione, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1211. — Catholicitas seu universalitas, cum sit nota Ecclesiæ veræ et prima ejus conditio, S. Opt. Milevit., XI, 1749; idcirco factæ sunt ei promissiones dilatationis per omnes gentes, S. Aug., XXXIII, 491; id., XXXVIII, 660; id., XL, 585, 586, 592, 593; S. Prosp. Aquitan., LI, 172; quæ promissiones magna ex parte sunt impletæ, S. Augustinus, XXXIII, 36; Petrus diacon., LXII, 86, 862. — Donum linguarum apostolis impertitum futuram Ecclesiam per omnes gentes portendebat; S. Aug., XLIII, 476. — Porro Ecclesiam Christi esse catholicam nemo sane inficias ibit, S. Optat. Milevitan., XI, 946; S. Aug., XXXIII, 95, 189, 196, 297, 330, 334, 339, 341, 343, 400, 403, 415, 491, 584, 794, 804; id., XL, 1196; id., XLIII, 655; S. Isid., Hispalens., LXXXIII, 740; Walafrid. Fuldens., CXIII, 472; Haymo Halberst., CXVII, 942; S. Petr. Dam., CXLIV, 553; Bruno Astens., CLXIV, 760. — Ipsi etiam ejus inimici eam nominant catholicam, S. Aug., XXXIV, 128. — Catholica igitur vera Ecclesia et cur catholica? Alcuinus. abb., CI, 1142, 1273. — Quomodo catholica, quadruplici modo.

1. Ratione temporum. — Hæc enim Ecclesia seu cœtus in Christo credentium ita nativitatem ejus antecessit ut tempore Legis naturæ et Legis scriptæ exstiterint religionis Christianæ cultores; jam erat in sanctis ante Christum, S. Aug., XXXVIII, 38. — Ex quo vocantur sancti Ecclesia est in terris. id, XXXVII, 1669; id., XXXVIII, 38, 39; id., XL, 313, 335. — Ab Abel fuit, S. Greg. Magn., LXXVI, 1164; Bruno Astens., CLXIV, 163. — Ante Christum, sancti non nisi per fidem in Christum salutem sunt consecuti, S. Aug., XXXIII, 843, 839. — Duratura est in diem qua veniet Christus judicaturus mundum, S. Ambr., XVII, 398; id., XL, 645; S. Greg. Magn., LXXIX, 623. — Imo neque tunc desitura, Petr. Lomb., CXCI, 660. — Sed mansura in æternum, S. Optat., Milevit. id., XI, 1484, 1485; S. Ambr., XV, 712; Petr. Lomb, CXCI, 666.

2 Ratione locorum. — Non in quosdam locos tantum, non in quasdam tantum provincias extenditur, S. Cypr., IV. 502. Sed ramos per orbem totum porrigit, S. Ambr., XVII, 517. — Vel porriget; nam eam toto orbe diffundendam astruunt Scripturæ, S. Aug., XLIII, 32, *et seqq.*; idcirco dicitur catholica quia per universum orbem diffunditur. S. Optat. Milevit, XI, 834, 835, 839, 942 *et seqq.* 965, 1478; S. Ambr., XVI, 740, 771; id., XVII, 517; Rufin. Aquil., XXI, 795; S. Aug. XXXIII, 189, 194, 195, 198, 264, 331, 583, 794, 952; id., XXXIV, 127; id., XXXVI, 244, 513, 566, 610, 642, 669, 807; id., XXXVI, 244, 513, 566, 610, 642, 669, 807; id., XXXVII, 1159, 1630, 1924, 1925, Id., XXXVIII, 165, 289, 659, 722, 723, 1701, 1126, 1221; id., XL, 55, 174, 306, 307, 1196; id., XLI, 609; id., XLII, 78; XLIII, 34, 35, 79, 144, 197, 232, 254, 256; 264, 265, 268, 269, 272, 283, 284, 306, 310, 318, 319, 330, 340, 346, 369, 370, 380, 400, 423, 427, 443; 444, 491, 492; 531, 542, 582, 587 *et seqq.*, 603, 605, 628, 633, 718. — Id., XLVI, 892, 895, 897, 1226. — Cassiodor. Senat., LXX, 58; S. Greg. Magn., LXXIX, 63; Alcuin. abb., CI, 1072, 1257; Walafrid. Fuldens., CXIII, 527; Haymo Halberstat., CXVI, 473, 476, 515. — S. Lupus Servatus., CXIX, 615; Bruno Astens., CLXIV, 769, 1476, 1480; S. Bernard., CLXXXIII, 935; Petr. Lombard., CXCI, 856; Gerhohus Reichersperg., CXCIII, 868, 1085, 1293. — Ideo Catholica dicitur seu diffusa toto mundo quia a solis ortu ad occasum unius fidei splendore diffunditur, S. Aug., XXXIX, 2197, quia a finibus terræ ad Deum clamat; id., XXXVII, 1602. — A quatuor mundi partibus in nomine Trinitatis vocatur, *ibid.*, 1104. — Quia toto orbe terrarum fructificat et crescit, id., XXXIX, 1586; XLIII, 616, 496, 587, 704. — Ecclesia vera Catholica in toto orbe est, dum hæreses quæque in sua tantum parte sunt; id., XXXVIII, 280. — Universalis est, Lanfranc. Cantuar., CL, 441, nam Catholicitas Ecclesiæ requirit ut illa sit in omnibus gentibus, non ita tamen ut omnes qui ibi fuerint credant, S. Aug., XXXVIII, 308. — Ecclesiam veram in omnes mundi partes dilatandam fide certum est, id., XLV, 1812. — Vera Dei Ecclesia Catholica est.

3. Ratione doctrinæ fidei in qua omnes semper et ubique consenserunt. — Porro una eademque ejus doctrina ab initio usque adhuc, Bruno Astens., CLXIV, 942. — Catholicam facit eam fides et unitas animorum, S. Optat. Milevit., XI, 905; Alcuin. abb., CI, 1073. — Unde Vincentius Lirinensis : Maxime curandum in ipsa Ecclesia Catholica ut id teneatur quod semper et ubique creditum est, L, 640. — Catholica est vera Ecclesia.

4. Ratione necessitatis illius amplectendæ ad consequendam salutem æternam, nam extra eam salus non est. S. Cyprian., IV, 371; S. Optat. Milevit., XI, 1477; S. Aug., XXXVIII, 1076; id., XL, 776; S. Petr. Chrysol., LII, 1082; Philippus de Harveng, CCIII, 501, nam extra eam Deus inveniri non potest, *ibid.*

IV. *Apostolicitas Ecclesiæ.* — Multiplici sensu dicitur Apostolica Ecclesia vera :

1. Quia a Christo fundata per apostolos, Tertull. II, 33, 50; S. Cypr., IV, 15 et 16; S. Hilar. Pictav., IX, 736; id., 202; S. Aug., XXXIII, 353; Haymo Halberst., CXVII, 942, et fundata inprimis super fidem Petri principis apostolor.. S. Zeno Veronens., XI, 331, 430; S. Hieronym., XXII, 475, qui fundamentum Ecclesiæ in primis constitutus est; S. Maxim. Taurin., LVII, 218, 318, 587, 722. — Quia tota ejus doctrina ab Apostolis qui a Christo receperunt eam, S. Zeno Veron., XI, 49. — Morem servat adhuc apostol., Eugyppius abb., LXII, 951; nam quidquid ex consuetudine receptum est in Ecclesia, de traditione dimanat apostolica, S. Maxim. Taurin., LVII, 418, 419; apostoli enim fontes sunt gratiæ prædicationis exuberantes; non nisi per ora eorum et discipulorum seu successorum discitur doctrina Christi, S. Leo Magn., LIV, 319, 320; idcirco lux mundi dicuntur, *ibid.*, 820. — Missi ad condendos universos populos vocantur adhuc sal terræ, *ibid.*, 470.

2. Apostolica est, quia pol'et pastorum ac proinde ministerii spiritualis continua successione, S. Optat. Milevit., XI, 1181, 1482; Bernard. Font. Calid., CCIV, 797; CCV, 174, 176.

3. Quia pastores ejus sibi jure ac merito vindicare possunt missionem quam teneat a Petro a quo episcopatus et tota hujus nominis auctoritas, S. Aug, XXXIII, 780, 784. Quia quam profitetur doctrina una eademque ab initio usque adhuc, Brun. Astensis, CLXIV, 942.

XII. *De doctrina et fide Ecclesiæ.*

Doctrina Ecclesiæ non a se sed a Christo Domino, S. Hilar. Pictav., X, 164, cui a Patre revelata sunt mysteria prius occulta, id., IX, 807 et 808. — Una eademque doctrina in Ecclesia ab initio usque adhuc, Bruno Astens., CLXIV, 942; una etiamsi variæ linguæ, S Aug., XXXVI, 509. — Ex initiis Legis defluxit, S. Hilar. Pictav., IX, 463. — Ecclesiæ doctrina, qualis, S. Aug., XXXII, 1336; XXXIV, 128, 129. Quid de Deo sentit et docet Ecclesia, S. Aug., XXXII, 1336. — Quid de gratia, id., XXXIII, 767, 768, 817; id., XLIV, 332, 558, 578, 990. — Id., XLIV, 1033. — Quid de bonis suis temporalibus seu reditibus et quomodo iis vult uti. — Usus eorum debet esse rectus, S. Agobard. Lugdun., CIV, 247. — Iis utendum ad sustentandum prædicatores suos, alendum ministrorum choros

turbasque pauperum ac multitudinem confluentium peregrinorum; *ibid.*, 215 — Ejus possessio sumptus egenorum, aurum habet non ut servet, sed ut eroget et subveniat necessitatibus; S. Ambr., XVI, 140, 977. — Ecclesiæ bona injuste possidentur a laicis, S. Agobard. Lugdun., CIV, 229. — Sunt res pauperum, *ibid.*, 243. — Laici non possunt esse eorum dispensatores, *ibid.*, 241. — Si tractent ea et in usus proprios expendant, id agunt contra vetitum et contra canones, *ibid.*, 229. — Ecclesiæ bona auferens fur, sacrilegus et homicida censetur, Isidor. Mercator, CXXX, 172. — Non alienanda sunt bona Ecclesiæ Flodoardus Remens., CXXXV, 103; Ademar. abb, CXLI, 1101, S. Petr. Dam., CXLIV, 458. — Hæc doctrina auctoritate Leonis Magni confirmatur; Gerhohus Reichersperg., CXCIV, 1319. — Quod semel datum est Ecclesiæ in perpetuum Christi est, nec aliquo modo potest alienari, S. Leo IX Papa, CXLIII, 626. — Excommunicandus est qui ecclesiasticas res invadit, *ibid*, 628. — Quidquid ex consuetudine receptum est in Ecclesia de traditione apostolica et Sp. S. doctrina dimanat; S. Maxim. Taurin., LVII, 418, 419. — Doctrina omnis cum apostolica doctrina conspirans veræ Ecclesiæ doctrina reputanda est, ac proinde veritati deputanda, Tertull., II, 33. — Etsi magna Ecclesiæ collata sit potestas, tamen in docendo non potest discedere a Traditione Patrum; S. Hilar. Pictav., X, 672. — In Ecclesia ergo nihil tradendum nisi a Christo et apostolis demandatum. Tertull., II, 18. — Ecclesia Catholica docet quod credidit, non quod novit; S. Aug., XXXIX, 1613, et in ea non intelligendi vivacitas plebem facit tutissimam, sed credendi simplicitas, S. Aug., XLII, 175. — Venientibus ad eam præcipit fidem, hæretici promittunt rationem; id., XLII, 19. — Doctrinæ cœlestis virtutem non capit iniquitas, S. Hilar. Pictav., IX, 575. — Cui pateat doctrinæ hujus intelligentia; *ibid.*, 616.

XIII. — *De disciplina et moribus Ecclesiæ.*

Varia disciplina Ecclesiæ pro varietate rerum et temporum, S. Aug., XXXIII, 812. — Commutandi quandoque sunt et ritus ecclesiastici; Lanfranc. Cantuar., CL, 445. — Quidquid ab Ecclesia in consuetudinem devotionis est receptum, de traditione apostolica et Sp. S. doctrina dimanat; S. Leo Magn. Papa, LIV, 418 et 419. — Per nonnullos dies certis de causis jejunare nos Ecclesia prohibet, S. Aug., XXXIX, 1052. — Jejunium maxime festis diebus non agitur; id., XXXIII, 145, 146. — Jejunia Christianis relaxat tempore paschali, et vult ut stantes orent in signum resurrectionis; id., XXXIII, 215; XXXVIII, 1048, 1052. — Tres Litaniarum dies celebrat Ecclesia, id., XXXIX, 2076. — Insuper dies quosdam instituit et observat quas medicinales appellat utpote salubres tum animæ tum corpori; id., XXXIX, 2019. — Ad corripiendos malos non solum verbis, sed etiam excommunicatione et degradatione vigilare debet ecclesiastica disciplina, id., XLIII, 631. — Ecclesiastica correptio dicitur incruenta disciplina, id. S. Aug., XXXIII, 657. — Multa tolerat quæ non approbat, id., XXX I, 222. — Ecclesia non præjudicat consortium malorum qui cum bonis permiscentur, id, XXXIII, 329, 492; siquidem eos communione prohibendi aut potestas deest aut ratio pacis impedit, *ibid.*, 907. — Tolerat malos sed malorum factis non consentit, id., XXXVII, 1802; XXXVIII, 55, 56, 59. — Non igitur vituperanda est ex malis christianorum moribus, id., XXXII, 1342; XXXIII, 127.—Cæterum sic permisti in Ecclesia mali sunt ut non solum latentes nesciantur, sed plerumque propter unitatem pacis etiam cogniti tolerentur, id., XLIII, 631. — Malos tolerat Ecclesia, quare. id., XXXIII, 329, 403, 411; XXXVI, 190, 460, 635, 636, 657, 653, 651, 736; XXXVII, 1604, 1605; XXXVIII, 42, 49; XL, 228; XLII, 292; XLIII, 30, 32, 48, 51, 56, 69, 85, 104, 193, 749, 744. — Semper usitata fuit in Ecclesia malorum tolerantia, id, XLIII, 825. — Quandoque necessaria est hæc tolerantia, S. Aug., XLV, 1867, 1869 et malos interdum, ne perturbatio et schisma contingat, sacramentis uti vel invita permittit. id., XXXVIII, 51. — Nonnunquam vero utilis, id., XL, 777, nam mali serviunt bonis, id., XXXIX, 1759. — Sunt enim quasi torcularia quibus boni tanquam uvæ et olivæ premuntur, *ibid.*, 2249. — Boni in Ecclesia tolerant malos pro bono unitatis, inquit S. Augustinus, cœterum pro bono æquitatis; XXXIII, 170, 179, 198, 335, 538. — Disciplinæ Ecclesiæ summa in misericordia et pietate est, S. Ambr., XVII, 474.

XIV. — *De perpetua duratione seu indefectibilitate Ecclesiæ.*

Stabilis semper seu indefectibilis est Ecclesia 1° quia fundamentum ejus sursum in cœlo, S. Aug., XXXVI, 225; XXXVII, 1103; XXXVIII, 479; S. Bruno Herbipol., CXLII, 322. — Deus enim, qui est Ecclesiæ gubernator, S. Hilar. Pictav., X, 652, prospicit ei ab æterno et cum ea erit usque ad consummationem sæculi, id., IX, 696, 697; S. Prosp. Aquitan., LI, 317; S. Greg. Magn., LXXIX, 153; S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 261. — Et Christus fundamentum est illius primarium et essentiale, Remig. Monach., CXXXI, 675; Rupert. Tuitiens., CLXIX, 1194. — Super petram Christum fundatam esse Ecclesiam, quomodo intelligi debeat, Paschas. Radbertus, CXX, 560 *et seqq.*; Petr. Lombard., CXCI, 930. — Stabilitas ergo Ecclesiæ a Christo, Haymo Halberstatens., CXVI, 255. — 2° Stabilis Ecclesia, quia super Petrum et alios apostolos fundamenta secundaria fundata, S. Ambr., XVII, 380. — Omnes enim plantaverunt Ecclesiam, non contumelias faciendo, sed patiendo et fundendo sanguinem, S. Hieronym., XXII, 741, 742; S. Leo Magn., LV, 51, 59. — Idcirco dicitur Ecclesiæ fundamentum Petrus, S. Maxim. Taurinens., LVII, 971. — Idcirco Ecclesia, dicitur super omnes apostolos ædificata, Paschas. Radbertus, CXX, 560 *et seqq.* — In soliditate apostolica fundata, S. Leo Magn, LV, 51. 59. — Quatenus habet fundamentum in sedibus apostolicis, S. Aug., XXXIII, 535; S. Agobard. Lugdunens, CIV, 294; Paschas. Radbertus, CXX, 561. — Et præsertim in Petri soliditate, S Zeno Veronens, XI, 561, 430; S. Hieronym., XXII, 475; S. Leo Magn., LIV, 143 *et seqq.* Stabilis est. — 3° Quia fundamentum aliud inconcussum habet in S. Scripturis, S. Hieronym., XXIX, 46. — In fide est doctrina pastorum, Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 1150. — Regnum igitur Ecclesiæ manebit in æternum, S. Ambr., XV, 1722. — Quia Deus cum ea usque ad consummationem sæculi, S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 261. — Perpetuo igitur, id est, in æternum duratura est Ecclesia, S. Optat Milevit., XI, 1151, 1485; Petr. Lombard., CXCI, 166. — Quia sacramentum corporis et sanguinis Christi usque ad consummationem sæculi offeret, Bruno Astens., CLXIV., 356. — Et nunquam desitura quia Christus oravit pro ea, S. Leo Magn., LIV, 394. — Quia Christi et Sp. S. indeficiens patrocinium ei promittitur, S. Maxim. Taurinens., LVII, 857. — Quo fit ut nec impetu fluminis, nec ulla tempestate concutitur, S. Aug, XXXIII, 506. — Nam etsi circa diversos fluctus tempestatesque habitat, S. Ambr., XIV, 563, magis ad subveniendum parata est quam periculo obnoxia, *ibid.*, 682. — Tunditur fluctibus sed non subruitur, cæditur sed non labefactatur; turbari iis fluctibus, mergi non potest, S. Anselm. Cantuar., CLVIII, 598. — Nec vincitur persecutionibus, S. Ambr., XIV, 1092; XVII, 697. — Mundi spiritualis, id est, Ecclesiæ fluctibus supernatantis pulcherrima descriptio, S. Paulin. Nolan., LXI, 275, 276. — Super Petrum stabili mole fundata est, S. Hieronym., XXII, 475. — Naviculam Ecclesiæ fluctuantem fidelis nauclerus Deus mergi non sinet, Raban. Maur., CVII, 855. — Oppugnari potest, expugnari non potest, S. Ambr., XV, 707; S. Agobard, CIV, 112, 296; Haymo Halberstatens., CXVIII, 762; Innocent. III Pap., CCXV, 273. — Nihil adversus Ecclesiam prævalere potest, S. Leo Magn., LIV, 393. — Frustra perituram eam dicunt Donatistæ, S. Aug, XXXVIII, 289.— In aliis abeuntibus, in aliis venientibus transiens in æternum est fundata, id., XXXVI, 894, 901, 906, 1007; XXXVII, 1509. — Nec perire, nec inclinari potest, *ibid.*, 1555. — Non vincitur, non eradicatur, nec cedit quibuslibet tentationibus donec veniat sæculi finis, id., XXXVI, 726. — Adversus omnes hæreses debet valere Ecclesiæ fundamentum, S. Ambr., XVI, 827. — Quia super petram ædificata quasi murus perstat inexpugnabilis, Rupert. Tuitiens., CLXX, 51.—Quandoque potest umbram pati, sed deficere nunquam. — Plantata est in fide Ecclesia, id, CLXVIII, 958.—Soliditas fidei Petri, id est Ecclesiæ, perpetua, S. Leo Magn., LIV, 145, 146, 525. — Transmittitur enim ad ejus successores, *ibid.*, 155. — Petro per Christum, firmitas seu soliditas fidei, cæteris vero apostolis per Petrum tributa, *ibid.*, 151, 152. — Tandem indefectibilis est Ecclesia, quia Deus fundavit eam et propagavit in æternum, S. Ambr., XIV, 1152.

XV. — *De auctoritate et infallibilitate Ecclesiæ.*

Ecclesiæ auctoritas qualis, S. Aug., XL, 319; XLII, 91, 216; XLIII, 466. — Ea est Ecclesiæ auctoritas ut ne quidem Evangelio crederet S. Aug. nisi propter illam, id., XLII, 176. — Circa numerum librorum et S. Scripturæ sensum et ipsis deest auctoritas Scripturis canonicis quæ non semper ab Ecclesia receptæ sunt, S. Hildefons Toletan., XCVI, 159; Alcuin. abb., CI, 1079, 1080.—

Auctoritas Ecclesiæ est illa ratio sufficiens ex qua cognita intelligitur testimonium Ecclesiæ esse veridicum — Prout vel divina vel humana auctoritate innititur testimonium Ecclesiæ, vel divinam vel humanam exigit fidem — Infallibilitatis nomine intelligitur speciale illud privilegium a Christo Domino Ecclesiæ concessum, quo suam et Sp. S. assistentiam promisit ut nequaquam inter docendum in errorem incidat. — Ex privilegio igitur sibi a Deo concesso infallibilis est Ecclesiæ auctoritas; mandans enim Christus apostolis ea prædicare et docere quæ ipsos docuerat, subjungit: « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.» Matth. XXVIII, 20. — Ipsimet apostoli non dubitant asserere auctoritatem infallibilem sibi a Christo collatam. I. Timoth., cap. 1.; I Cor. cap. IV; Act. Apost., cap. XV. — Exigunt apostoli ut sibi fides adhibeatur, II. Thess., cap. III. — Præterea Christus Ecclesiam suam permanere voluit et in omne ævum permansuram prædixit talem qualem ipse primitus instituit, nempe auctoritate infallibili pollentem in iis saltem quæ ad fidem et mores spectant, Matth., XVI, 18; Luc., X, 16. — Et Apostolus gravissimi sane momenti testimonium fert hujus auctoritatis Ecclesiæ infallibilis, hæc scribens ad Timoth... « Ut scias quomodo oportet te in domo Dei conversari quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis,» Epist. ad Timoth. I, III, — Eamdem infallibilem auctoritatem in Ecclesia permanere semper agnoverunt et tradiderunt Patres; in testimonium appello S. Clem. Rom., Epist. ad Corinth., I, 160. Edit. Lat. PP. Græcor. — S. Ignat. Martyr. Epist. ad Magn., id., III, 659. — S. Iren., id., V, 767; S. Clem. Alex., VI, 908; S. Cypr., IV, 502; Lactant., VI, 542; S. Ambr., XVI, 1004; S. Aug., XXXVI, 726. — Sed non in omnibus infallibilis reputanda est Ecclesiæ auctoritas; infallibilis est solum 1° in ea doctrina et lege quam ipse Christus revelavit apostolis, tradidit, atque in eorum successoribus sive congregatis in concilio, sive per totum orbem dispersis perpetuo conservari voluit. — 2° In definienda fidei et morum doctrina. — 3° In interpretatione S. Scripturæ et in exponendo genuino sensu verbi Dei a Christo et apostolis tradito. — 4° In exponendis veris traditionibus divinis. — 5° Infallibile est ejus judicium in controversiis fidei et morum. — Aliter vero sentiendum de judicio Ecclesiæ quando homines damnat tanquam hæreticos; quando fert decreta de factis, ut aiunt, dogmaticis; quando judicat de legibus, præceptis, praxibus et cæremoniis mere ecclesiasticis. — Quomodo Ecclesiæ auctoritatem munivit Dominus, S. Aug., XXXIII, 448. — Quod tota credit Ecclesia, etiamsi nec ratione indagari, nec sermone explicari possit, recipiendum est, id., XLIV, 829. — Sine auctoritate Ecclesiæ verbum Dei proponentis nulla fidei certitudo, sed tenetur veritas cum hoc fit quod universæ placuit Ecclesiæ, id., XLIII, 466 — Christus ad Ecclesiam remisit examen eorum quæ ad doctrinam pertinent, id., XXXV, 1355. — Ecclesiæ tantum detulerunt principes ut quidquid in ea dijudicatum fuerit dissolvi non possit, id., XXXVI, 196. — Auctoritas inter ordinem et plebem constituit differentiam, ait Tertullianus, II, 922.

XVI. — *De potestate Ecclesiæ.*

Duplex Ecclesiæ potestas, nempe divina propter assistentiam Sp. S. specialem illi promissam, ac infallibilitatem in proponendis fidei mysteriis, Matth., XXVIII, 20. — Et humana quam habet secundum se considerata, seu ut est congregatio hominum unam rerum divinarum doctrinam perpetua traditione profitentium. — Recte sibi vindicat jus et potestatem offerendi Deo solum et verum sacrificium quod ipsi sit acceptabile, S. Aug., XXXIII, 15; XLIII, 57, 300, 461; XLIV, 420; Udalric. monach., CXLIX, 488. — Similiter sibi vindicat jus ligandi et solvendi qualiacunque crimina, S. Ambr., XVI, 468; S. Aug., XXXIV, 25; S. Leo Magn., LVI, 622; Paschas. Radbert., CXX, 533, 622. — Nullum enim peccatum quod pœnitenti et veniam deprecanti per Ecclesiam non dimittatur S. Aug., XXXV, 1336 — Hanc potestatem habet a Christo, S. Fulg. Ruspens., LXV, 547; S. Greg. Magn., LXXIX, 63, 611. — In persona Petri eam accepit, S. Fulg. Rusp., LXV, 690. — Cui traditæ sunt claves regni cœlorum, S. Aug., XXXIV, 25. — Uni quidem Petro datæ sunt quasi unitatem Ecclesiæ figuranti, id., XXXVIII, 1349. — Sed in Petro omni Ecclesiæ cujus personam gerebat, *ibid.*, 802, 1349; XL, 308. — Sola et licite et valide hanc exercet potestatem, Tertull., II, 1025; S. Aug., XL, 263; S. Fulg. Ruspens., LXV, 542. — Neque illam habent qui sunt extra Ecclesiam et inest iis solis quibus fides et doctrina secundum regulam apostol. reperiuntur, Rupert. Tuiticus., CLXX, 641. — Potestas hæc Ecclesiæ figurata est per potestatem quam a Patre Filius super gentes habuit non in humanitate sed in divinitate, Alcuin. abbas, C, 1108. — Non solum peccata sed et flagitia pro gravissimis peccatis indulta sibi potestate remittit, Raban. Maur., CXI, 867. — Solvendi officium Ecclesiæ datum ut vincula eorum solvantur qui a peccato revixerint, S. Aug., XXXVIII, 434, 594; XXXIX, 1549, 1711. — Christus peccatores prius per gratiam suam resuscitat, et tunc Ecclesia solvit. S. Aug., XXXVIII, 468. — In Ecclesia Christi inest vera potestas constituendi et sanciendi disciplinam; instituendi ritus, ferendi leges, et id patet tum ex Scripturis sacris, tum ex constanti traditione, Matth., XIII; Epist. I ad Corinth., V, 11; ad Cor., X, 6 et XIII, 19; S. Cypr., IV, 301; S. Aug., XL, 199; S. Greg. Magn., LXXVII, 609. — Quæ Ecclesiæ leges in conscientia obligant juxta S. Chrysostomum verba Christi explicantem: *Sicut misit me Pater*, etc., Joan., 20, 21. — Filios rebelles potest tradere Satanæ, Bernard. Font. Calid., CCIV, 978 — Et sic gladio spirituali utitur, Rupert. Tuitiens, CLXVIII, 955. — Ecclesiæ a se fundatæ Christus legislativam contulit potestatem, Luc., X, 16; Matth., XVIII, 17. — Ecclesia potestatem habet et jus determinandi, judicandi et decidendi controversias. — Jus et potestatem cogendi privatione bonorum spiritualium nec non censuris et exclusione e sinu suo, id est excommunicatione, Bernard. Font. Calid., CCIV, 798. — Nulla præscriptione spoliari potest Ecclesia auctoritate sibi propria et a Christo derivata. In spiritualibus suprema est nec pendet a temporali potestate; sed quoad temporalia nullam institutione sua seu jure divino obtinet potestatem, S. Bernard., CLXXXII *et seqq.*

XVII. — *De Romano pontifice.*

Vicarius Petri et illius successor et hæres, Alcuin. abbas, C, 170; S. Agobard. Lugdun., CIV, 196. — Solus dicitur Apostolicus ab aliquot sæculis, *ibid.*, 298. — Schismaticus quisquis sedi Apostolicæ communione non junctus est, *ibid.*, 293. — Cæteris præeminet episcopis, S. Aug., XLIV, 541, 618; S. Petr. Dam., CXLV, 89. — Petrus, et quod de Petro dicitur de illius successoribus intelligendum, in ordine apostolorum primus et præcipuus, S. Aug., XXXV, 480, 481, 797, 1353, 1368, 2269, 2384; XXXVIII, 479; XLIII, 127; XLIV, 618 — Petro ac proinde Romano Pontifici ejus successori totius Ecclesiæ cura pastoralis commissa est, S. Aug., XXXIII, 786; XL, 858; XLV, 1763; Udalric. monach., CXLIX, 487, 491. — Petrus totius Ecclesiæ princeps factus a Christo, S. Leo Magn., LIV, 430, 431, 432. — Petro creditæ claves regni cœlorum, S. Optat. Milevit., XI, 955; S. Aug., XXXIX, 1899. — Petrus solus eas accepit cæteris communicandas, S. Optat. Milevit., XI, 1087. — Petro a Domino collata in Ecclesiam potestas, S. Aug., XLV, 1771. — Par iis data potestas qui sedis ipsius hæreditatem meruerunt, *ibid.*, 1726. — Romanus Pontifex auctoritatem habet super omnes alios, id., XL, 1129. — Petro potestas judicandi attributa et in ejus arbitrio positum cœleste judicium et regimen commissum universalis Ecclesiæ, S. Maxim. Taurinens., LVII, 400. — Tanta est Romani Pontificis auctoritas ut de suo judicio nullus disceptare audeat, S. Aug., XLV, 1725. — Romanus Pontifex a nemine judicatur, Udalric. monach., CXLIX, 487. — Judicat omnes, *ibid.*, 488, 490, 492. — Solus cogit concilium generale et judicat episcopos, Lucif. Calaritan., XIII, 971; S. Ivo Carnot., CLXI, 1185. — Neque celebrantur concilia, neque condemnantur episcopi præter illius auctoritatem, S. Julius Papa, VIII, 971. — Nullum concilium ratum quod non fuerit apostolica auctoritate firmatum, Goffrid. Vindocin., CLVII, 196. — Multo minus quod eidem auctoritati sit contrarium, *ibid.* — Sedes Romana nunquam errare consuevit, *ibid.*, 42. — Nullis unquam hæresibus contaminata est, semper autem Catholica fuit, S. Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1222. — Prima omnium Ecclesia Petri, a quo omnes fidem et doctrinam acceperunt, Tertull., II, 32, 1025. — Apostolica sedes firmamentum est omnium episcoporum, vertexque Ecclesiarum omnium, Isidor. Mercat., CXXX, 32 — Romanæ sedis præeminentiam demonstrant variæ ad hanc sedem appellationes, S. Leo Magn., LV, 576. — Ad Romanam Ecclesiam de qualibet parte mundi appellandum, sed nemini unquam permissum ab ea appellare, S. Ivo Carnotens., CLXI, 1184. — Romanæ sedis super dubiis rebus consulendæ mos a toto semper orbe servatus, S. Aug., XXXIII, 796 — In Ecclesia Romana semper apostolicæ cathedræ viguit principatus, S. Cyprian., IV, 23, 26; S. August., XXXIII, 163. — Ubi Romanus Pontifex, ibi Ecclesia; nulla mors, sed vita æterna, S. Ambr., XIV, 1082. — Ecclesia Romana Ecclesia totius mundi; est totum, ca-

terræ ejus sunt quasi partes, Lanfranc. Cantuar., CL, 625. — Ecclesiæ Romanæ primatum non aliqua synodus, sed ip e Christus instituit, S. Ivo Carnot., CLXI, 1182 *et seqq.* — Singulari privilegio et sibi soli commisso aperit vel claudit cui voluerit januas cœli, *ibid.*, 1186.— A Domino caput et magistra constituta est omnium Ecclesiarum, Udalric. monach., CXLIX, 485; S. Ivo Carnot., CLXI, 1128; Alger. Leodiens., CLXXX, 962. — Super unum, id est Petrum, Deus ædificavit Ecclesiam, Udalric. monach., CXLIX, 487. — Petro cupienti cum Christo mori ab eodem Domino dicitur non posse tunc eum sequi, quia ad fundandam Ecclesiam servabatur, S. Maxim. Taurin., LVII, 347. — Sanctiones Apostolicæ sedis accipiendæ sunt tanquam ipsius divini præcepti voce firmatæ, S. Ivo Carnot., CLXI, 1107. — Primatum inter apostolos non accepit Andreas etsi prior secutus fuerit Jesum; unum tantum Ecclesiæ caput in terris, videlicet sedes Romana, et non duo vel plura, sicut astruunt Græci, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1225. — Prælata tandem Apostolica sedes cunctis Ecclesiis et prælatis, Alger. Leodiens., CLXXX, 962; S. Bernard., CLXXXII, 751; Innocentius III Papa, CCXVI, 1186.—Pontifex summus quare vocetur Papa, Adam. Scotus, CXCVIII, 711.

XVIII. — *De episcopis, quales sint oportet, et de eorum muneribus adimplendis.*

Quoad definitionem nominis Superinspector interpretatur episcopus, S. Ambros., XVII, 579. — Reipsa solio in Ecclesia editiore residet, *ibid.*; S. Hieronym., XXII, 1195.—Sublimitas episcopalis nullis potest comparationibus æquari, S. Ambr., XVII, 569.—Si regum fulgori compares et principum diademati, longe erit inferius, tanquam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares, *ibid.*, 570.— Episcopi tenent locum apostolorum. S. Hieronym., XXII, 46. — Vices agunt Petri et Pauli, *ibid.*, 535. — Horum igitur honorem possidentes habere nitantur et meritum, *ibid.*, 583 — Humilitate decrescant, non intumescant fastigio, *ibid.*, 662. — Tanto humilior episcopi esse debet conscientia, quanto excelsior est ejus cathedra, *ibid.* — Episcopis regendæ oves a Christo traditæ sunt. S. Ambr., XVII, 570. — In persona episcopi totius populi salus consistit, *ibid.*, 485. — Pascere igitur debent verbo; necessitate præcepti tenetur episcopus verbum Dei prædicare, *ibid.*, 568, 569. — Scientiam igitur habeat ut possit alios erudire. S. Hieronym., XXV, 1407. — Ut oves sibi creditas coerceat ab errore, id., XXIII, 160. — Non prodest i li conscientia virtutum frui, nisi creditum sibi populum possit instruere, id., XXIII, 258. — Pascere præsertim exemplo; debet exemplo esse plebi Christianæ; quid enim faciet sæcularis multitudo si voluptatibus illicitis et actionibus vetitis ad similem facinorum voraginem mult tudinem populi provocaverit, S Ambros., XVII, 578. — Episcopus si ceciderit, difficile impetrat veniam. S. Hieronym., XXIII, 159. — Pascat igitur necesse verbo et exemplo; nam si lumen est Ecclesiæ episcopus ut doceat; sal est adhuc et condimentum ut virtutibus et exemplis a contagione vitiorum servet populum sibi commissum, *ibid.*, 158, 159 — Enumerantur variæ dotes et virtutes quibus pollere debent episcopi. S. Ambr., XVII, 572 *et seqq.* — N m bono opere magis quam professione noscantur necesse est, plus meritis quam nomine, *ibid.*, 570. — Stipendiis tantum contentus Ecclesiæ suæ non ambiat quæ intelligit esse superflua, sed de ipsa potius paupertate sua, Ecclesiæ suæ libenter imperti it pauperibus, *ibid.*, 547. — Gloria episcopi est pauperum inopiæ providere. S. Hieronym., XXII, 535.

XIX.— *De rationibus propter quas in Ecclesiam intrare et ei adhærere oportet, et cur semel ingressis ab ea nunquam discedendum.*

In Ecclesiam semel ingressis nunquam ab ea discedendum, quare? Quia salus in ea solum deprehenditur. S. Cyprian., IV, 371; S. Optat. Milevit., XI, 1177; S. Aug., XXXVIII, 1076; XL, 776; XLIII, 170; XLIV, 118; S. Prosp. Aquit., LI, 420; S. Leo Magn., LVI, 880; S. Greg. Magn., LXXVI, 765; Philip. de Harveng, CCIII, 501. — Nihil enim coinquinatum intrabit in cœlum; porro quilibet extra Ecclesiam constitutus mundiliam non potest habere. S. Hieronym., XXV, 71. — Salus enim a Deo solo qui extra Ecclesiam inveniri non potest, S. Anselm., CLVIII, 628 et 629; Philip de Harveng., CCIII, 501. — Deum non habet patrem qui non habet Ecclesiam matrem. S. Cyprian., IV, 503; S. Aug., XL, 668 — In Ecclesia sola remissio est peccatorum, id., XXXV, 2062. — Nec habetur extra Ecclesiam, id, XXXVIII, 460, 463, 465, 1549; Rupert. Tuitiens., CLXVIII, 182. — In Ecclesia quælibet remittuntur crimina, S. Aug., XL, 262. — Per Ecclesiam peccata dimittit Spir. S., id., XXXVIII, 600; XL, 263; XLIII, 146, 147, 153.—Extra Ecclesiam multi exaudiuntur ad multa, sed non ad vitam æternam, id., XXXVI, 478; XXXVII, 1270, 1704, 1721. — Extra Ecclesiam inanis est prædicatio Dei per quam salvantur homines, id, XXXVI, 929. — Sacramenta, per quæ salus, formam visibilem pietatis habere possunt, extra vero Ecclesiam virtutem non habent spiritualem, id., XXXVIII, 463. — Non prosunt ad vitam. S. Fulg. Ruspens. LXV, 546. — Quinimo foris ab Ecclesia habentur ad perniciem, id., XXXIII, 229; non quod Sacramenta vim perdant sanctitatis, quando ad hæreticos transeunt, id, XLIII, 748; Sacramenti enim sanctitas ibi esse potest ubi non est sanctitas vitæ, id., XLIII, 298; Et ubicunque sunt ipsa sunt, *ibid.*, 70; et sacramenta quæ apud hæreticos et schismaticos sunt; non eorum sunt sed Christi, *ibid.*, 154. — Baptismus in nomine SS. Trinitatis collatus ubilibet integer est, sed non prodest si in Ecclesia Catholica non detur, *ibid.*, XL, 1066. — Extra Ecclesiam nullum sacrificium, nulla abstinentia, nulla maceratio carnis prodest ad salutem. Bruno Astens., CLXIV, 558. — Nullum sacrificium verum, non valet ipsa pœnitentia, *ibid.*, 1125. — Neque ipsummet martyrium prodest. S. Cypr., IV, 495. — Imo extra Ecclesiam nulli martyres, id., XXXIII, 410; S. Greg. Magn., LXXVI, 58 *et seqq.* — Etiamsi pro Christi nomine vivus incenderetur hæreticus, seu schismaticus, seu quivis alius extra Ecclesiam constitutus, æterno punietur supplicio, id., XXXIII, 758. — Extra Ecclesiam nullus quantumlibet sancte vivat, æternam habebit vitam, id, XXXIII, 579. — Nulla pars in hæreditate Dei extra salutem constitutis, id., XXXVIII, 797. — Salus in Ecclesia et per Ecclesiam solum, non quod omnes salvi sint qui ad Ecclesiam pertinent, sed quod omnes qui salvantur, salvantur in Ecclesia, S. Hieronym., XXV, 980. — Extra Ecclesiam ipse baptismus non prodest ad remissionem peccatorum nisi cum quis fuerit unitati reconciliatus, id., XLIII, 119, 121, 200. — Extra Ecclesiam charitas non habetur, id., XXXVIII, 1223; XLIII, 148, 119, 312. — Munus beatæ vitæ nonnisi intra Ecclesiam adipisci potest, id., XLIII, 155. — Qui ab Ecclesia resecantur periculis omnibus ac lupis exponuntur, id., XXXIII, 723. — Qui non in Ecclesia sunt, mortui sunt. S. Cyprian., IV, 403. — Extra Ecclesiam non crescunt merita virtutum. S. Greg. Magn., LXXIX, 46. — Nec recte intelliguntur SS. Scripturæ; nec meritum habent bona opera pro iis qui foris sunt, Bruno Astensis, CLXIV, 659 *et seqq.* — Nec opus bonum fructuose peragitur, S. Aug, XXXV, 1500; XL, 1196. — Sola Ecclesia Catholica verum cultum retinet, Lactant., VI, 542. — Et non est locus adorandi nisi in Ecclesia Catholica. S. Prosp. Aquitan., LI, 379. — Extra Ecclesiam nemo laudat, annuntiat Deum, id., LXXIX, 623. — Qui come dit Agnum extra Ecclesiam profanus est. Udalric. Cluniac, CXLIX, 488 — Solis Ecclesiæ filiis de Agno licet comedere; cæteris vetitum est. Bruno abbas Astens., CLXIV, 261. — In Ecclesia sola comeditur Christus. S. Hieronym., XXIV, 665. — Ergo intrandum est in Ecclesiam. — Portæ Ecclesiæ jugiter patent salvari cupientibus, *ibid.*, 594 — Porro intratur per fidem in Christum. Remig. Monach., CXXXI, 512. — Per humilitatem toties ab eo laudatam. S. Aug, XXXV, 1721. — Nam ostium Ecclesiæ, Christus ipsemet, *ibid.*, 1721, 1726. — Ecclesia nulli clauditur: quicunque fidem Catholicam profiteri promittit, admittitur, Bruno Astens., CLXIV, 507. — Sed ingressis semel nunquam ab ea discedendum. S. Cyprian, IV, 371.

LXXX.

INDEX DE HIERARCHIA ECCLESIASTICA.

Duplex est hierarchia et duplex clericorum potestas, ordinis scilicet et jurisdictionis sive regiminis. Christus enim cum Ecclesiam constituit, leges dedit societati hominum, quos frui bonis spiritualibus et quos optime regi voluit, ut deinceps æternæ felicitatis participes esse possent. Ut homines fruerentur bonis spiritualibus, creavit ordinis potestatem; ut optime regerentur, potestatem jurisdictionis instituit. Ex quo intelligitur quid sibi velit vis et ratio utriusque potestatis et hierarchiæ. Verum potestas et hierarchia jurisdictionis omnis est posita in regendis gubernandisque subditis, ac jurisdictio, quæ tota in hoc regimine ac gubernio consistit, haberi non potest, nisi subditi sint qui regantur et gubernentur. Hæc hierarchia pertinet ad optimum Ecclesiæ regimen, quod ut recte consistat, suos habere debet magistratus, sicuti suos habet civilis societas, qui imperium exerceant in illam hominum multitudinem, quibus societas constat, ne inter eos, si nemini pareant, necessario magna perturbatio et confusio rerum omnium exsistat. Ea de causa creati sunt a Christo episcopi, qui non solum spiritualia bona in homines conferrent, sed etiam essent præcipui Christianæ societatis magistratus.

Sed inter hos magistratus unus esse debebat, qui cæteris præesset, societatemque universam regeret ac moderaretur. Id postulabat divina sapientia legislatoris, qui huic societati caput et principem daret, atque illa unitas tum fidei, qua Christianos omnes convenire volebat, tum charitatis, qua cuncta Ecclesiæ membra inter se eodem pacis et communionis vinculo copulari debent. Quæ enim esset hæc unitas, nisi unus esset toti Ecclesiæ præpositus qui illam tueretur et custodiret, quique omnes una fide, una charitate, una demum Ecclesia conjungeret? Itaque Petro, ejusque successoribus summis Pontificibus datus est hic primatus, ut per unum caput una esset Ecclesia.

Apostolos misit Christus ad nuntiandum Evangelium in universum orbem terrarum, neque inter singulas provincias aut civitates distribuit. Sed ipsi deinceps, aucto fidelium numero, divisionem illam instituerunt, quam necessariam esse existimarunt, ut recta regiminis ratio constaret. Atque hinc prima est repetenda origo divisionis diœceseon, et origo etiam patriarcharum et metropolitarum. Cuncta hæc ab apostolis adumbrata, deinceps ab Ecclesia absolute ac definite constituta sunt.

Quare illa missio in orbem universum, propria et peculiaris fuit apostolorum, per quos ubique nuntianda erat Christi religio; sed ea populis nuntiata et patefacta, certi sunt constituti fines, intra quos unusquisque episcopus jurisdictionem exerceret. Hinc patriarchis plures provinciæ et nationes, primatibus una natio aut regnum, metropolitis una provincia, episcopis una diœcesis data est. Horum quilibet imperium habet in illum terræ tractum, cui præpositus est. Sed ex his omnibus unum debet effici corpus, quale est Ecclesia catholica; effici autem nequit, nisi cuncta in unum conjungantur, conjungi vero non possunt, nisi omnia unum caput et unum commune centrum habeant.

Itaque omnes episcopi, qui suis præfecti sunt Ecclesiis, seu membris, quæ omnia in unum collecta una catholica Ecclesia continet, curare debent, ut particulares Ecclesiæ, quas regunt, in unum confluant commune centrum, atque uni capiti subjiciantur. Sic enim Ecclesiæ unitas efficitur et conservatur, cum omnia membra unum caput agnoscunt, et unum habent centrum in quo conjunguntur.

Commune hoc unitatis centrum et hoc omnium caput Christus Petrum constituit. Sed cum ipse vita fungi deberet, Ecclesia autem usque ad consummationem sæculi esset futura, alius, eo mortuo, constituendus erat, qui Ecclesiam universam regeret. Quis enim ovili perpetuo, cujusmodi Ecclesiam suam Christus esse voluit, temporarium pastorem datum putet? Itaque ad Petri successores transmissum est munus, et translata potestas, quod et quæ Petro a Christo datum dataque fuerat. Hi sunt Romani Pontifices, qui ipsum tenent in Ecclesia locum quem vivens tenuit Petrus, hoc est, locum capitis, et capitis non otiosi, sed instructi præditique potestate quam habere debet caput Ecclesiam regens.

Non enim Christus hoc caput constituit, ut vacuum et inane nomen haberet, sed ut totius Ecclesiæ unitatem custodiret. Ex quo efficitur ut ei dederit omnem potestatem, qua opus est, ut suas impleat partes; cum dici nequeat, Christum alicui dedisse munus, et non dedisse facultates, sine quibus munus ipsum exerceri non potest. Cujus rei consequens est, ut primatus, quem Petrus ejusque successores a Christo acceperunt, non tantum honoris et dignitatis, sed etiam jurisdictionis esse debeat. Atque errant vehementer, qui cum ignorare non possint, primatus instituendi causam fuisse unitatem tot hominum et tot Ecclesiarum, ex quibus una efficitur Ecclesia catholica, aut nullum esse putant caput, per quod illa hominum et Ecclesiarum multitudo conjungatur, aut caput fingunt inane et otiosum, sine vi et potestate, qua omnes ad parendum cogat. Quemadmodum si quis exercitum conficeret sine imperatore, aut imperatorem daret, qui umbratile haberet nomen, vacuum potestate et imperio, cui milites pareant, et per quod in officio contineantur.

Cumque summus Pontifex omnes, quas una catholica Ecclesia complectitur, diœceses, provincias, nationes cogere ad unitatem debeat, in omnes potestatem habeat necesse est. Ita ejus imperium, quod totam comprehendit Ecclesiam, fertur in omnes patriarchas, primates, metropolitas, episcopos, quoniam si quis eorum non esset obnoxius huic potestati, is impune disrumpere posset unitatem, quæ a catholica Ecclesia disjungi non potest. Atque hæc ecclesiasticæ hierarchiæ ratio est, ut Christiani omnes episcopi metropolitis, metropolitæ primatibus ac patriarchis, cuncti demum Romano Pontifici subjiciantur. Episcopi, metropolitæ, primates, patriarchæ et omnium princeps summus Pontifex proprie efficiunt hierarchiam, quæ jurisdictionis appellatur.

Reliqui magistratus creati sunt, ut auxilio essent episcopis, atque in eos derivata est pars jurisdictionis, quæ integre ad episcopum pertinet. Hinc instituti coadjutores, chorepiscopi, vicarii, parochi, ut episcopi vices gererent, cæterique magistratus quibus sub episcopo certa in populum potestas data est. His omnibus vere et proprie constat hierarchia ecclesiastica.

Sed cum in subsequentibus Indicibus sigillatim agamus de summo Pontifice, de metropolitis, de episcopis, de sacerdotibus et de aliis inferioribus ministris, hic nihil aliud amplius addere satagimus, in illis enim desiderata quoad Hierarchiam Lector reperiet; præterea specialem adeat Indicem de Ordinis sacramento.

LXXXI.

INDEX DE SUMMO PONTIFICE,

ORDINE CHRONOLOGICO REFERENS CONSTANTEM PATRUM TRADITIONEM

DE ILLIUS PRIMATU, POTESTATE ET INFALLIBILITATE.

—

MONITUM.

Summus Pontifex vel Pontifex Romanus est jure divino Ecclesiæ caput et centrum unitatis, Petri successor, Christi vicarius, omnium Christianorum pater et doctor, habetque in tota Ecclesia primatum non dignitatis tantum, sed etiam jurisdictionis. Hinc multa jura quibus præ cæteris episcopis potitur. Primus est enim episcoporum Christianorum, et in omnes jurisdictionem exercet; Ecclesiam universam regendi et gubernandi solus habet potestatem; universalis magistri suscepta persona, in definiendis fidei controversiis errare non potest. Sed ne prolixius trahamur, hunc indicem in duas partimur sectiones. Prior de electione, primatu, auctoritate summi Pontificis; posterior de illius infallibilitate aget, constantem de his exhibens Patrum traditionem, ordine chronologico, scilicet a Tertulliano ad Innocentium III, referensque vel indicans illorum sententias.

SECTIO PRIMA.

De electione, primatu, auctoritate summi Pontificis.

quis episcopis, *ibid.*, 297. Vicarius apostolicæ sedis, *ibid.*, 295, not. Ejus auctoritas necessaria non est in omnibus causis ecclesiasticis principum, *ibid.*, 312, not. Romanorum pontificum epistolæ in causa fidei examinantur ab episcopis congregatis, *ibid.*, 241. Apostolicarum sedium magna olim auctoritas, *ibid.*, 293. Apostolicæ sedi magna debetur ab omnibus reverentia, *ibid.* — Petrus princeps apostolorum, qui Dominico ore primatum Ecclesiarum suscipere promeruit, Nicolaus I papa, CXIX, 786. — Petrus qui et universarum gentium, et omnibus apostolis cunctisque Ecclesiæ Patribus præponitur, S. Odo Cluniac., CXXXIII, 711. Beatissimus Petrus apostolici ordinis princeps, petra Ecclesiæ, clavicularius regni est constitutus, *ibid.*, 712. Petro ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur, *ibid.* — Adest Petrus, et ad ejus arbitrium orbis universitas solvitur et ligatur, S. Petr. Damian., CXLIV, 646. O quam potens dignitas, quam digna potentia; judicat Petrus, et Petri judicia confirmat Omnipotens, *ibid.* Est in manu Petri manus Altissimi, *ibid.* De potestate et primatu apostolicæ sedis, S. Anselm. Luc., CXLIX, 555. Quod beato Petro concessum est a Domino cæteris præesse apostolis, ipsis volentibus, *ibid.*, 485. Quod ad formam apostolorum facta est quædam distinctio episcoporum, quibus tamen sedes beati Petri præeminet, *ibid.*, 486. Quod Ecclesia Romana omnibus præest Ecclesiis, sicut beato Petro datum est præeminere cæteris apostolis, *ibid.* Ut nemo apostolicæ sedis judicium judicare aut retractare præsumat, *ibid.*, 487. Ut difficiliores causæ et majora negotia ad apostolicam sedem, si appellatum fuerit, deferantur, *ibid.*, 489. Ut primates accusatum episcopum discutiant, sententiam vero damnationis sine apostolica auctoritate non proferant, *ibid.*, 490. Quod statutum est, ut absque Romani pontificis sententia nec concilia celebrentur, nec episcopi damnentur..... Sic Romana Ecclesia primatum habet omnium Ecclesiarum, *ibid.*, 492. Quod apostolicæ sedi privilegia specialiter sunt concessa de congregandis conciliis, et judiciis ac restitutionibus episcoporum, et de summis negotiis Ecclesiarum, *ibid.*, 492. Ut in causis episcoporum sententia papæ expectetur, *ibid.* Sicut inter apostolos fuit discretio potestatis, ut unus aliis præemineret, sic inter episcopos ordinatum est ut singulis provinciis singuli præsint, quibus tamen omnibus Romana præest Ecclesia, *ibid.*, 493. — Non esse congregandum synodum episcoporum absque auctoritate Romanæ sedis, Ivo Carnot., CLXI, 316. Non esse rata concilia sine auctoritate apostolica, *ibid.* Quæ sit prima sedes, Ivo Carnot., *ibid.*, 321. Quod Petro Dominus inter discipulos primatum contulit, ut sic ad Ecclesiam diffunderetur, *ibid.*, 323. Romanam sedem de tota Ecclesia judicare, ipsam vero ad nullius commeare judicium, *ibid.*, 325. Non esse convocandam generalem synodum sine præcepto papæ, *ibid.*, 326. Quod delectio et consecratio Romani Pontificis juste et canonice fieri debeat, *ibid.* In potestate papæ esse injuste damnatos vel excommunicatos restituere, *ibid.*, 327. Quod in electione Romani Pontificis legati imperatoris non sunt exspectandi, *ibid.* Quod apostolicæ sedis judicium a nemine sit retractandum, *ibid.*, 328. De primatu Romanæ Ecclesiæ, *ibid.*, 329. Quod nulli mortalium præsumendum est Romanum Pontificem etiam graviter delinquentem redarguere, *ibid.*, 329. Præfatio Nicæni concilii de primatu Romanæ Sedis, *ibid.*, 330. Quod episcoporum sententiæ apostolica auctoritate roborari debeant, *ibid.*, 332. Quod dubia ad sedem Romanam perferenda sint, *ibid.*, 333. Quod Romanæ sedis decreta tanquam regulæ canonum admittenda sunt, *ibid.* Quod nulli liceat vel addere aliquid vel demere de decretis Pontificum, *ibid.*, 335. Quod qui decreta Romanorum Pontificum violaverit anathema sit, *ibid.* Quod scelus idololatriæ incurrit, qui sedi apostolicæ obedire noluerit, *ibid.*, 335. Quod beati Petri sedes caput est omnium Ecclesiarum et omnes decretis ejus assentire debent, *ibid.*, 336. Quod apostolica sedes a via apostolicæ prædicationis non deviaverit, nec hæreticorum novitatibus deciderit, *ibid.*, 337. Quod litteris Romani Pontificis concilia auctorizentur, *ibid.* Quod sicut cardine totum regitur ostium ita a Petro et successoribus ejus totius Ecclesiæ disponitur emolumentum, *ibid.*, 338. Quod Romana Ecclesia inter omnes primum locum obtinet, *ibid.*, 340. Sicut Petro concessum est a Domino ut aliis apostolis præemineat, ita ejus sedi, *ibid.*, 34 . Quod papa primæ sedis episcopus vocandus est, *ibid.*, 346. Quod auctoritas generalium conciliorum congregandorum apostolicæ sedi privata potestate commissa sit, *ibid.*, 375. Quod absque auctoritate Romani Pontificis nullus episcopus damnari possit, *ibid.*, 412. Ut difficiliores causæ ad apicem Romanæ sedis referantur, ut apostolico judicio terminentur, *ibid.*, 413. Quod omnes episcopi possint appellare Romanam Sedem in necessitatibus, *ibid.*, 414. Quomodo et a quibus personis facienda sit electio summi Pontificis, *ibid.*, 1127. Quorum vota debeant prævalere in electione Summi Pontificis, *ibid.*, 1129. Apostolicæ sedis auctoritas contra sanctorum statuta aliquid condere non valet, *ibid.*, 1130. Non ab apostolis, sed ab ipso Domino Romana Ecclesia primatum accepit, *ibid.*, 1182. Primatum Romanæ Ecclesiæ non aliqua synodus, sed Christus instituit, *ibid.* Prima sedes nullius judicio subjacet, *ibid.*, 1183. Prima sedes judicat aliorum causas, *ibid.*, 1184. Nemini est permissum de eo quod papa statuit judicare, vel illius sententiam retractare, *ibid.* Apostolicæ sedis judicium a nemine retractandum, *ibid.*, 1185. Absque Romani pontificis auctoritate synodum aliquibus congregari non licet, *ibid.*, 1185. O beatus cœli janitor, cui non tantum claves regni cœlorum commissæ sunt, sed etiam arcanorum cœlestium consilia concredita sunt! id., CLXII, 596. — De primatu Petri apostoli, Rupertus, CLXVII, 1565. — De papa, Honorius Augustod., CLXII, 601. — Sedes ejus inter universas Ecclesias primatum accepit, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 525. — Absque Romani Pontificis auctoritate synodus congregari non debet, Gratianus, CLXXXVII, 93, 94, 95. Romana Ecclesia a Christo primatum accepit, *ibid.*, 118, 119, 125. Imperator jus habet eligendi Pontificem, *ibid.*, 335. Electio Romani Pontificis ad jus pertinet imperatoris, *ibid.* Præsentibus legatis imperatoris ordinetur Romanus Pontifex, *ibid.*, 338. Electio Romanorum Pontificum a Ludovico conceditur Romanis, *ibid.*, 339. Electio et consecratio Romani Pontificis non nisi juste et canonice fiat, *ibid.*, 340. Ab imperatore vel nuntiis ejus electioni Romani Pontificis nullum obstaculum generetur, *ibid.*, 340. A sæculari potestate Pontifex prorsus nec solvi nec ligari valet, *ibid.*, 457. Facta Pontificum imperator judicare non debet, *ibid.* Auctoritas sacra Pontificum et regalis potestas hujus mundi gubernacula regunt, *ibid.*, 458. Imperatores debent Pontificibus subesse, non præesse, *ibid.*, 459. — De primatu Romanæ Ecclesiæ, Anselm. Havelberg., CLXXXVIII, 1213. Principatus Petri cæteris omnibus est excellentior, *ibid.*, 1222. — Pontificis summi prærogativæ, Adam. Præmonst., CXCVIII, 712. — De primatu Romani Pontificis, Innocent. III, CCXVII, 778.

Sectio secunda.

De infallibilitate summi Pontificis.

Fidem beati Petri non defecturam promisit Christus, et confirmare eum fratres suos admonuit : quod apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper cunctis est cognitum, Lucius papa, III, 982. Ecclesia illibata finetenus manet, secundum pollicitationem Christi Petro dicentis : *Petre, ecce Satanas expetivit ut cribraret vos*, etc. *Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua ; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, Innoc. III, CCXVII, 981, 982.

Una Ecclesia a Christo Domino super Petrum origine unitatis et ratione fundata, Conc. Carthag., III, 1053.

Quo venturus est qui sitit, utrumne ad hæreticos, ubi fons et fluvius aquæ vitalis omnino non est, an ad Ecclesiam, quæ una est super unum, qui et claves ejus accepit, Domini voce fundata est? S. Cyprian., III, 1116. Navigare audent, et ad Petri cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, a schismaticis et profanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides, Apostolo prædicante, laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum, *ibid.*, 818, 821. Super illum unum ædificat Ecclesiam suam Christus, id., IV, 499. Qui cathedram Petri, super quem fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? *ibid.*, 500, 501.

Adeo ut et firma super ædificandæ in ea Ecclesiæ petra trepidaret, S. Hilarius, IX, 436. Felix Ecclesiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius petra, quæ infernas leges, et Tartari portas, et omnia mortis claustra dissolveret, *ibid.*, 1010.

Unde non sine ratione et Simoni, super quem ædificavit Ecclesiam, Petrus nomen imposuit, S. Zeno, XI, 351.

Ubi ergo Petrus, ibi Ecclesia; ubi Ecclesia, ibi nulla mors, sed vita æterna. Et ideo addidit : *Et portæ inferi non prævalebunt ei*, S. Ambr. XIV, 1082. Quemadmodum enim turbari poterat navis, cui præerat is in quo Ecclesiæ firmamentum est? id., XV, 1633. Vir enim sapiens et gravis, in quo esset Ecclesiæ firmamentum, id., XVI, 292. Quem cum petram dicit, firmamentum Ecclesiæ indicavit, *ibid.*, 628. Ecclesia Domini tanquam supra apostolicam ædificata petram immobilis manet, et inconcusso adversus impetum sævientis sali perseverat fundamine, *ibid.*, 879. Fides Petri Ecclesiæ fundamentum, *ibid.*, 827.

Petrus stabilis, Petrus fortis vocatur, Juvencus, XIX, 237. Ut super Petrum ædificatam Ecclesiam esse intelligatur, *ibid.*, not. 371.

Super unum fundatur Ecclesia, S. Gaudentius XX, 993.

In quo (Petro) Ecclesiam universalem certum est esse fundatam, S. Bonifacius I papa, XX, 781.

Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio, S. Hieronymus, XXII, 355. Princeps apostolorum super quem Ecclesia Domini stabili mole fundata est, quæ nec impetu fluminis, nec ulla tempestate concutitur, id., XXIII, 506. Unde et super unum montium Christus fundat Ecclesiam, et loquitur ad eum : Tu es Petrus, etc., id., XXIV, 43, 44. Sed si consideret qui hoc quærit, Petro illam benedictionem ac beatitudinem, ac potestatem et ædificationem super eum Ecclesiæ, in futuro promissam, non in præsenti datam intelliget, id., XXVI, 120. — Jam enim de hac causa duo concilia missa sunt ad Sedem apostolicam : inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est; utinam aliquando finiatur error! S. August., XXXVIII, 734. Petrus fundamentum Ecclesiæ nominatus, id., XXXIX, 2100. Et ideo digne fundamentum hoc Ecclesia colit, supra quod ecclesiastici ædificii altitudo consurgit, *ibid.* Ut qui antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, et qui interrogationis tentatione nutaverat, cæteros fidei stabilitate fundaret, *ibid.*, 2102. Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, et tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemque contineat, *ibid.*

Et portæ inferni non prævalebunt adversum te. Portæ inferni fides est hæreticorum, imo perfidia, Cassianus, L, 70.

Petrus immobile fundamentum salutis, S. Petrus Chrysologus, LII, 498. Petrus est custos fidei, Petra Ecclesiæ, *ibid.* Petrus qui in propria sede vivit et præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem, *ibid.*, 71.

Hæc fides (Petri) tanta divinitus soliditate munita est, ut eam neque hæretica unquam corrumpere pravitas, nec pagana potuerit superare perfidia, S. Leo Mag., LIV, 147. Tamen tu quoque Petra es, quia mea virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia, *ibid.*, 150, 430. Super hanc, inquit, fortitudinem æternum exstruam templum, et Ecclesiæ meæ cœlo inferenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurget, *ibid*, 150. In Petro omnium fortitudo munitur, *ibid.*, 151, 152. Soliditas enim illa quam de Petro Christo etiam ipse Petra factus accepit, in suos quoque se transfudit hæredes, *ibid.*, 153. Specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro Petri fide proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit, *ibid.*, 431. Sic namque ecclesiastici primatus cathedra divinitus sibi est tradita, ut perpetua sit soliditate fundata, *ibid.*, 507. In cathedra Petri Christus et malas funditus evertit, et bonas æterna stabilitate firmavit, *ibid.* Ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate consisteret, hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferni prævalerent, *ibid.*, 629. — Confessioni beati Petri apostoli inferni portas nunquam prævalituras asserens Christus, id., LVI, 633. Quapropter non veremur ne apostolica sententia resolvatur, quam et vox Christi, et majorum traditio, et canonum fulcit auctoritas, ut totam potius Ecclesiam semper ipsa dijudicet, *ibid.*

Petrus petra dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, et tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem, molemque contineat, S. Maximus Taurin., LVII, 353. Et qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, et qui ipse interrogationis tentatione nutaverat, cæteros fidei stabilitate fundaret, *ibid.* Petrus est Petra super quam ædificatur Ecclesia, *ibid.*, 673. In Ecclesia fidei fundamentum continet, *ibid.*

In Sede apostolica immaculata est semper servata religio, Hormisdas papa, LXIII, 393. Tu es Petrus, et super hanc petram, etc. Hæc quæ dicta sunt rerum probantur effectibus, quia in Sede apostolica extra maculam semper est catholica servata religio, *ibid.*, 460.; Justinianus imperator, LXVI, 41.

Quia veritas mentiri non potuit, nec fides Petri in æternum quassari poterit vel mutari. Nam cum omnes discipulos diabolus ad excribrandum poposcerit, pro solo Petro se Dominus rogasse testatur, et ab eo voluit cæteros confirmari, super quem Ecclesiam suam ædificaturum esse promisit, nec portas inferni adversus eam prævalere testatus est, Pelagius, II, papa LXXII, 707. Qui cathedram Petri, super quam Ecclesia fundata est, deserit, et resistit, in Ecclesia se esse confidit? *ibid.* 713.

Pontifex est supra concilium et Ecclesiam, S. Paulinus, XCIX, 181. Ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret, S. Agobard., CIV, 295; Hincm. Laud., CXXIV, 10 6. — Christus super solidam fidem apostolorum principis (Petri videlicet) soliditatem constituens, Nicolaus I, papa, CXIX, 773. Petrus a firmitate petræ, quæ Christus est, structuram universalis Ecclesiæ inconcussam, et fidei robore solidatam, ita precibus suis munire non cessat, ut errantium vesaniam rectæ fidei norma reformare festinet, *ibid.* Supra soliditatem fidei suam sanctam dignatus est stabilire Ecclesiam, secundum illius veridicam vocem dicentis : Amen dico tibi, tu es Petrus, etc., *ibid.*, 785.

Nec igitur mirum si Petrus a petra dictus eo quod firmus futurus erat per Spiritum sanctum firmitate fidei, S. Paschasius Radbertus, CXX, 560. In eo (Petro) omnium est responsio una, supra quam fundatur Ecclesia, et contra quam portæ inferorum non prævalebunt. *ibid.*, 561. Quia seu dicas contra hanc fidem eas non prævalere, seu dicas contra Ecclesiam, quæ hac fide supra Christum fundata est, et firmatur, unum est, eo quod nec fundamentum dissolvitur, nec fides, *ibid.* Quæritur cur ei vel adversus quam portæ inferi non prævalebunt ?.... Indubitanter credendum est, quia nec adversus petram, supra quam ædificatur Ecclesia, nec adversus Ecclesiam quæ ædificatur supra hujusmodi petram, *ibid.*

Quem cum Petram dicit, firmamentum Ecclesiæ indicavit, Æneas Paris., CXXI, 687.

Tu es enim, sicut divinum pronuntiat verbum, veraciter Petrus, et super firmamentum tuum Ecclesiæ columnæ, quæ episcopi intelliguntur, confirmatæ sunt, Hincmarus Laudun., CXXIV, 1051 Firmamentum a Deo fixum et immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, omnium episcoporum, apostolicam Sedem esse constitutam scitis, et verticem Ecclesiarum, *ibid.* Quia immobile est istorum fundamentum, ac inconcussum inconcutiendumque, indiscutiendum quoque permanet ædificium in quibus est spiritus unus, et una fides, cor unum et anima una, *ibid.*, 1052. Ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret, *ibid.*, 1066. — Ipse supra fundamentum apostolicæ petræ suam fundavit Ecclesiam, quam beato Petro et in illo suis commisit vicariis. Hincmarus Rhemensis, CXXVI, 33. Ecclesia in apostolorum Principis soliditate confirmata, *ibid.*, 337.

Hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus : quia in sede apostolica immaculata est semper catholica reservata religio et sancta celebrata doctrina, Anastasius Bibliothec., CXXIX, 36.

Qui fidem beati Petri non defecturam promisit, et confirmare eum fratres suos admonuit, quod apostolicos pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est cognitum, Isidorus Mercator, CXXX, 199. Unum igitur hoc immobile fundamentum, una hæc felix fidei petra Petri ore confessa, *ibid.* Ut æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in Petri soliditate consisteret. Hæc Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferi prævalerent, *ibid.*, 883; Ivo Carnot., CLXI, 324.

Necesse est ut sic ipsa petrea et apostolica fundatio, et sancta angularis compactione firma, æterna et immobilis, ita omnis ecclesiastica superædificatio sit rata et stabilis, et ab omni humana præsumptione inviolabilis, Sergius III, papa, CXXXI, 975.

Ego fundamentum,... tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, etc., S. Odo Cluniac., CXXXIII, 712. Super hanc, inquit, fortitudinem, æternum exstruam templum, et Ecclesiæ meæ cœlo inferenda sublimitas, ex hujus fidei firmitate consurget, *ibid.* Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt, *ibid.* In Petro ergo omnium fortitudo munitur, *ibid.*, 713. Pro fide Petri proprie supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit, *ibid.*

Ædificata est ergo sancta Ecclesia supra petram in soliditate apostolicæ fidei, Atto Vercellensis, XXXIV, 53.

Petri sedem ideo obtinet Romanus Pontifex, ut portas inferni prævalere adversus Ecclesiam non sinat, Ratherius Veron., XXXVI, 656.

In fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, S. Leo IX, papa, CXLIII, 748. Ego rogavi pro te, Petre ut non deficiat, etc. Quo dicto demonstravit fidem fratrum vario defectu periclitandam, sed inconcussa et indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ subsidio figendam, et in fundamento universalis Ecclesiæ confirmandam, *ibid.*, 765. Sicut cardine totum regitur ostium, ita Petro et successoribus ejus totius Ecclesiæ disponitur emolumentum, *ibid.* Ego autem rogavi pro te, etc. Quæ venerabilis et efficax oratio obtinuit quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura

creditur in throno illius usque in sæculum sæculi; sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, sicut usque nunc confirmare non cessavit, *ibid.*, 770.

Septem igitur oculos habet hæc petra, quia totidem sancti Spiritus donis sancta præfulget Ecclesia, S. Petrus Damianus, CXLIV, 255. Ne fides ejus (Petri) tanquam totius Ecclesiæ fundamentum quandoque deficeret, oravit Christus, *ibid.*, 577.

Petrus est fundamentum cui innititur Ecclesia, Joan. Rotomag., CXLVII, 222. Dominus dedit ei ut esset fundamentum fidei Ecclesiæ, dicens : Tu es Petrus, etc., *ibid.* · Quod super unum, id est Petrum, ædificavit Dominus Ecclesiam, S. Anselmus Luc. CXLIX, 555.

Petro quando dixit Dominus : Tu es Petrus, etc., id et confirmavit in Petri successoribus, Lanfrancus, CL, 624.

Ipsi quoque et propriæ firmitas et alienæ fidei confirmatio, eodem Deo auctore præstatur cum ad eum ait : Rogavi pro te, Petre, etc., Urbanus II, papa, CLI, 337. Oportet ergo nos qui, licet indigni, Petri residemus in loco, prava corrigere, recta firmare, et in omni Ecclesia ad æterni arbitrium Judicis sic disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium prodeat, et oculi nostri videant æquitatem, *ibid.*, 337, 341, 421.

Super Petrum Ecclesia fundata est, quoniam eam portat officio, merito, prædicatione, exemplo, cura et intercessione, Radulphus Ardens., CLV, 1391. Portæ inferi non solum adversus Christum, sed nec etiam adversus Petrum Christi virtute armatum prævalent, *ibid.*

Valde necesse est ut nunc etiam fides B. Petri in sua speciali Sede, quæ nunquam errare consuevit, tantum vigeat, Goffridus, CLVII, 42. In terra Petrum elegit, ut Ecclesiam suam ejus fidei robore firmaret, *ibid.*, 43. Petrum fidei catholicæ principem fecit, *ibid.*

Qui fidem Petri non defecturam promisit ipsum fratres confirmaturum prædixit, Ivo Carnot., CLXI, 357. Et fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata, *ibid.*, 358. Quod apostolicæ Sedis judicium a nemine sit retractandum, *ibid.* 528. Romanæ Ecclesiæ Sedes per Petrum super petram ædificata, nec hactenus deficit, nec deficiet in sæcula, Christo Domino rogante pro ea, sicut ipse testatur : Ego pro te rogavi, Petre, etc., *ibid.*, 339. Quo dicto demonstravit fidem fratrum vario defectu periclitandam, sed inconcussa et indeficiente fide Petri, velut firmæ anchoræ subsidio regendam, et in fundamento universalis Ecclesiæ confirmandam, *ibid.* Qui cathedram Petri, super quem fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit, *ibid.*, 152. Super hanc Petram Dominus Ecclesiam suam ædificandam providit, quatenus cujus fidei confessio pro sui soliditate Petræ comparanda erat, id., CLXII, 596.

Ut in ejus singulariter fidei stabilitate immobili, pretioso sanguine redemptam suam Dei Filius statuere et confirmare voluerit Ecclesiam, dicens : Tu es Petrus, etc., Paschalis II, papa, CLXIII, 39. Ipsi quoque firmitas propriæ et alienæ fidei confirmatio, eodem Deo auctore prædicatur, cum ad eum dicitur, Rogavi pro te Petre, etc., *ibid.*, 194. Possunt apostolicam Sedem contemnere, possunt adversum nos calcaneum elevare; datum a Deo privilegium avertere vel auferre non possunt, quo Petro dictum est : Tu es Petrus, etc., *ibid.*, 429. Oportet ergo nos qui, licet indigni, Petri residere videmur in loco, prava corrigere, recta firmare et in omni Ecclesia ad interni arbitrium judicis sic disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, *ibid.*, 194; Eugenius III, papa, CLXXX, 1455, Anastasius IV, CLXXXIII, 1019.

Super hanc petram, quam tu modo in fidei fundamentum posuisti, super hanc fidem, quam tu modo docuisti, dicens, Tu es Christus, etc., super hanc petram et super hanc fidem ædificabo Ecclesiam meam, S. Bruno CLXV, 213. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, fide fortis, et doctrina stabilis. Nisi enim in hoc nomine fortitudinem et stabilitatem Christus intellexisset, non ea quæ sequuntur protinus addidisset, dicens, Et super hanc petram, etc., *ibid.* Super hanc fidem tuam, qua me dicis Filium Dei vivi, ædificabo Ecclesiam meam, id., CLXV, 573.

Tu es Petrus, et super hanc petram, etc., in quibus verbis, ut omnibus sanctis doctoribus verissime visum est, specialis quædam prærogativa in sancta Ecclesia custodienda beato Petro injungitur, Placidus Monach., CLXIII, 623.

Super petram fidei, quam confessus est Petrus, Ecclesiam suam ædificavit; Rupertus abbas, CLXVIII, 1385.

Oportet ergo ut aliquando conversus ad nos, cum periclitabimur nos confirmet. Pro eo enim rogavit Dominus ne deficeret fides ejus, Hildebertus, LXXI, 795 — Petrus super quem Dominus ædificavit Ecclesiam, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 524. Ipsum Petrum quasi fundamentum Ecclesiæ Dominus collocavit, *ibid.* Quanta autem firmitas et constantia Petri esset in fide ut hinc ipse merito petra vocaretur, Dominus ipse alibi protestatur, dicens, Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat, etc, *ibid.*, 525. Hic est Petrus, ut dictum est, tanquam unicum cæterorum firmamentum et confirmatio, *ibid.* Petrus super quem posuit et fundavit Ecclesiam, *ibid.*, 1481. Petrus super quem fundatur Ecclesia, *ibid.* Ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ in Petri soliditate consisteret, *ibid.*, 1482; Gratianus, CLXXXVII, 109; Henricus, CCIII, 317. — Ex qua quidem fidei firmitate et ipse Petrus fratres confirmare admonetur, Petrus Abælardus, CLXXXVIII, 525.

Quod ab eo (Romano pontifice) decretum fuit, irrefragabiliter observatur, Innocentius II, papa, CLXXIX, 226. Petrus audire meruit : Tu es Petrus, etc. Petram utique firmitatem fidei et catholicæ unitatis soliditatem manifeste designans, *ibid.*, 516; S. Bernardus, CLXXXII, 360. Oportet ad vestrum referri apostolatum pericula quæque et scandala emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum, hæc quippe hujus prærogativa Sedis, S. Bernardus, CLXXXII, 1053. Cui enim alteri aliquando dictum est : Ego pro te rogavi, Petre, etc. Ergo quod sequitur, a Petri successore exigitur, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Id quidem modo necessarium, *ibid.*

Ut qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, et qui ipse interrogationis tentatione nutaverat, cæteros fidei stabilitate fundaret, Gratianus, CLXXXVII, 281. Petra dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, et tanquam saxum immobile totius corporis Christianitatis compagem molemque contineat, *ibid.* Quemadmodum enim turbari poterat (navis) cui præerat is, in quo est Ecclesiæ firmamentum, *ibid.*, 1267. In Sede apostolica extra maculam semper est catholica servata religio, *ibid.*, 1268.

Petre, qui hanc gratiam accepisti, ut in fide naufragantibus semper in fide immobilis et constans permaneas, alios vacillantes confirma et corrige, Anselmus Havelbergens., CLXXXVIII, 1215. Qui in conservanda integritate fidei præ omnibus privilegium a Domino susceperat, *ibid.* — Hoc ipsius sanctæ Sedis irrefragabilis sanxit auctoritas, Petrus Venerabilis, CLXXXIX, 138. — Ex hoc fides Petri firmamentum est Ecclesiæ præsentis, Hugo Rothomag., CXCII, 1310.

Hic a petra Petrus dictus in conflictu stat invictus, Adamus a S. Victore, CXCVI, 1494.

Romanus Pontifex per universum orbem Ecclesiæ filios in christianæ fidei firmitate non desinit confirmare, Alexander III, CC, 302. Hanc siquidem petram Christus esse voluit in Ecclesiæ fundamentum, quam prædicit nullis ventorum turbinibus nullisque tempestatibus quatiendam, *ibid.*, 1148. Petrus super quem fundatur Ecclesia, *ibid.* Æterna et immutabilis divini consilii providentia sacrosanctam Romanam Ecclesiam omnium ecclesiarum omniumque fidelium caput, matrem et magistram esse constituit, et super catholicæ et Christianæ fidei petram protinus nascentis erexit, *ibid.*, 1259. — Ex hac potestate quæ ad B. Petrum ex Dominica traditione pervenit, sacrosancta Romana Ecclesia, super universas Ecclesias auctoritatem obtinuit, ut ubique ratum esset ac solidum quod ipsius prudentia statuisset, Lucius III, CCI, 1179.

Cœlestis altitudo consilii, sacrosanctam Romanam Ecclesiam supra petram fidei soliditate fundavit, illud ei tribuens in apostolicæ confessionis fortitudine firmamentum, cui nec procella turbinis, nec prævalere possit spiritus tempestatis, Urbanus III, CCII, 1351.

Petrus petra est et fundamentum fidei, et ne ruamus in soliditate nos firma sustentat, Clemens III, papa, CCIV, 1353. Petrus firmamentum nostrum est ac domus fortitudinis, et in fide ejus plantati et radicati sumus, *ibid.*

Petrus nomine vocaretur, qui et populos in fundamento · fidei solidaret, Cœlestinus papa, CCVI, 1194.

Justitia Petri tantam judicandi obtinuit potestatem, ut de ejus arbitrio cœleste judicium pendeat, nec a Petri sententia etiam angelos appellare præsumat, Petrus Blesensis, CCVII, 644.

Quatenus quod ab ipso tanquam a capite principali fuerit auctoritate statutum, in ipso tanquam in fundamento stabili firmitate consistat, Innocentius III, CCXIV, 625. Ego pro te rogavi, Petre, etc. Ex hoc innuens manifeste quod successores ipsius a fide catholica nullo unquam tempore deviarent, sed revocarent magis alios et confirmarent etiam hæsitantes, *ibid.*, 760. Non igitur deficiet fides Petri vel apostolicæ Sedis auctoritas va-

---

LXXXII.

INDEX DE METROPOLITIS.

—

MONITUM.

Metropolitæ nomen a metropoli procedit, quæ est urbs provinciæ caput. Dignitatem hanc ante concilium Nicænum viguisse compertum est, multique sunt viri docti et graves, qui ejus originem repetunt ab Apostolis. Metropolita uni præest provinciæ, et in omnes illius provinciæ episcopos, quos suffraganeos vocat, habet jurisdictionem. Omnes metropolitæ, præter cætera pontificalia ornamenta, habent pallium. Est autem pallium fascia lanea candida, tres circiter digitos lata, in modum circuli contexta, quæ humeros cingit, habetque ab utraque parte lineas in pectus et humeros impendentes cum sex sericis nigrisque crucibus intextis, tribusque aciculis aureis consuitur, et alligatur. Sumitur ex altari, ubi conditum est B. Petri corpus ; idirco ex eodem Petri corpore sumptum dicitur, ac per ipsum plenior metropolitarum potestas designatur. His dictis, sit :

LXXXIII.

INDEX DE EPISCOPATU,

VEL

DE AUCTORITATE, OFFICIIS, OBLIGATIONIBUS EPISCOPORUM

ORDINE RERUM LOGICO DISPOSITUS.

—

MONITUM.

Episcopus græca vox est, quæ Latine *inspectorem* significat, et quæ munus designat antistitis, ut populo sibi commisso præsit, ejusque mores speculetur. Hinc episcopus debet curare divinum cultum et christianam defendere religionem; preces indicere; videre ne quid peccetur in rebus fidei, in divinis celebrandis officiis, in sacramentorum administratione; animadvertere in eos qui turbas excitant in re Christiana; inquirere diligenter in libros qui in lucem emittuntur, ne quis in iis obrepat error; sacras in templo conciones habere, quod munus ita proprium est episcopi, ut illud cæteri clerici sine ejus venia aut consensu exercere prohibeantur; fidei mysteria, et sacrorum Bibliorum sensum secundum mentem Ecclesiæ populo aperire, eumque in officio, scripto et sermone, continere, etc., etc. Sed ut in hoc Indice ordinem statuamus, vicissim tractamus: I de institutione episcopatus: II de qualitatibus ab episcopo ordinando exigendis; III de electione episcopi; IV de officiciis episcoporum; V de virtutibus episcopi; VI de auctoritate; VII de administratione episcopali; VIII de episcopis indignis; IX de accusatione episcoporum; X de depositione episcopi; XI de jure appellationis; XII de reverentia episcopis debita, et sic quidquid in Patrologia circa episcopos habetur, lectoris subjicietur oculis.

I. — *Definitio et institutio Episcopatus.*

II. — *De qualitatibus ab episcopo ordinando exigendis.*

minetur qualis est, id., XCVI, 1282. De ætatibus quibus provehitur quis ad episcopatum, *ibid.* — Non laici, nec bigami, nec viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi, Burchard., CXL, 551. Qui episcopi sunt ordinandi, quod debeant prius examinari, *ibid.* Qui eligendus est episcopus, non sit laicus, non neophytus, non secundæ conjugis aut viduæ maritus, *ibid.* — De aliena Ecclesia episcopus non eligatur, nisi dignus in propria inveniatur, . S Anselm., CXLIX, 486. Quod secundum proprietatem nominis episcopus non est, qui dilexerit præesse et non prodesse, *ibid.* — Non laici, nec neophyti, nec bigami, nec viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi, Ivo Carnot., CLXI, 546. Plurimo tempore probantur episcopi tam verbo fidei quam rectæ conversationis exemplo, *ibid.*, 518. Non eligatur in episcopatu, nisi in sacris ordinibus constitutus, *ibid.*, 1150 Quod clerus episcopum sibi non de altera, sed de sua eligat Ecclesia, *ibid.*, 1151. Non recipiatur a comprovincialibus, qui regia ordinatione episcopale culmen est adeptus, *ibid.* — Nec desiderare episcopatum æstimandus est qui suum desiderat lucrum vel honorem, non plebis salutem, Herveus, CLXXXI, 1421. Futurus pastor Ecclesiæ qualis debet eligi, *ibid.* Non sit vinolentus, sed sic bibat, ut ignoretur an biberit, *ibid.*, 1422. — Gravem animi sui dolorem exprimit super Philippo Turonensis Ecclesiæ præsulatum indebitis modis ambienti, S. Bernard., CLXXXII, 310. — Primum itaque sine crimine jubetur esse episcopus, Gratian., CXCVII, 148. Post baptismum debeat esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus, *ibid.*, 149. Definimus omnem qui ad episcopatus provehendus est gradum, modis omnibus psalterium nosse, id., CLXXXVII, 209. — Nullus in episcopum eligatur, nisi in sacris ordinibus religiose vivens fuerit inventus, *ibid.*, 317. Miserum est eum magistrum fieri qui nunquam discipulus fuit, eum summum fieri sacerdotem qui nunquam in ullo gradu obsecutus fuerit sacerdoti, *ibid.*, 318. Non sunt eligendi ad episcopatum, nisi quos probabilis vita commendat, *ibid.*, 320. Juxta apostolum vir qui potest præesse, ille est qui desiderat operari et prodesse multis, non superbe dominari, Petrus Lombard., CXCII, 31. Ecclesiarum pastores ii constituendi sunt ex clericis qui, etc., *ibid.*, CXCII, 1248.

III. — *De electione episcopi a clero et populo.*

Episcoporum electiones quomodo faciendæ, S. Cyprian., III, 1725, 1026 — Honorem istum, non pretio, sed testimonio suscipiebant, Tertull., I, 469. — Electionis episcopa is forma, S. Cyprian., III, 768. — Electio episcoporum per populum et clerum, Osius Cordub., VIII, 1320. — Suffragio totius populi eligitur episcopus, S Optatus, XI, 919. — Electio, S. Ambrosii; Rufinus Aquil., XXI, 522. Ecclesiastica gesta a B. Augustino confecta in designando Eraclio qui ipsi in episcopatu succederet, S. August., XXXIII, 968. Apprehensus, presbyter factus sum, et per hunc gradum perveni ad episcopatum, id., XXXIX, 1569. — Qui profecturus est omnibus ab omnibus eligatur, S. Leo Magnus, LIV, 634. Cum ergo de summa sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur cum cleri plebisque consensus concorditer postularit, *ibid.*, 673. — Quod non sit permittendum turbis electiones eorum facere qui in sacerdotio constituendi sunt, Dionysius Exiguus, LXVII, 70, 166. — Te elegit pars maxima populorum : veni, consenti nobis, et benedicentes consecremus te ad episcopatum, S. Gregor. Turon., LXXI, 273. Cujus assensui rex præbuit voluntatem, etc., *ibid.*, 382. Simplicius, decedente Egemonio, a populis eligitur, *ibid.*, 882. Tunc clerici eligentes sanctum Nicetium episcopum acceperunt, *ibid.*, 1031, 1032. Quo veniente, dixit episcopus regi : Rogo ut Nicetius presbyter, nepos meus, Ecclesiæ Lugdunensi substituatur episcopus. Respondit rex : Fiat voluntas Dei, *ibid.*, 1042. Eum rex ad episcopatum jussit accersiri, cumque dato consensu populi ac decreto regis ad ordinandum abducebatur, *ibid.*, 1079. De electionibus episcoporum, *ibid.*, 1176. Gratulatur quod unanimi omnium consensu electus sit, id., LXXVII, 558. Electio episcoporum a populo et clero, *ibid.*, 620. — Ad nos presbyterum adduxerunt, qui eis debuisset epi copus ordinari, *ibid.*, 901. Nec novum, nec reprehensibile est in eligendo episcopo populi vota in duas partes se dividere, *ibid.*, 1114. Dantur signa quibus episcopi se a Deo, non ab hominibus electos sciant, id., LXXIX, 280. — De electione episc porum, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 37. — Ad eligendum episcopum sufficiat matricis arbitrium, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 819. — De legitimi episcopi vocatione, Angelramn., XCVI, 1056. Nullus episcopus successorem in vita sua faciat, sed post obitum ejus boni bonum eligant, *ibid.*, 1283. — Episcopi per electionem cleri et populi secundum statuta canonum de propria diœcesi, etc., eligantur, Carol. Mag., XCVII, 521. — Item decedente episcopo in locum ejus non aliis subrogetur, nisi loci illius indigena, quem universale et totius populi elegerit votum ac comprovincialium voluntas assenserit, Flodoardus, CXXXV, 105. — Dum episcopus eligitur, si contradictores habeat, quinque episcopi conveniant, Burchard. Wormat., CXL, 551. Quod populo non liceat per se sacerdotum facere electiones, idem, CXXXV, 552. Nullus est ordinandus episcopus nisi convocatis clericis et parochianis et in unum consentientibus, id., CXL, 553. — Item de eligendis episcopis, ut puris mentibus fiat et nullum pretium interveniat, S. Anselm., CXLIX, 486. Irrita sit omnis electio episcopi quæ a principibus fit, *ibid.*

IV. — *De officiis episcoporum.*

Episcopis commissa sibi divinitus castra servare debent, S. Cyprian., I I, 1135. Oportet enim episcopum non tantum docere, sed et discere, *ibid.* Oves universas fovere debent, *ibid.*, 095. Si quis episcopus hæresim facere et gregem vastare tentaverit, cæteri subvenire et oves colligere debent, *ibid.*, 991. Episcopus providere debet paci et tranquillitati, id., IV, 535. — Episcopus Ecclesiæ debet prædicationis ministerium, S. Hilarius, X, 158. — Episcopi munus docere, S. Ambros., XVI, 24. Quid et quomodo plebem suam docere debeat, *ibid.*, 880. Turbarum moderatores sunt, studiosi pacis, *ibid.*, 1057. Singulos episcopos singulis Ecclesiis præesse debere, id., XVII, 250. Episcopus necessitate præcepti tenetur verbum Dei prædicare, *ibid.*, 568, 569. — Episcopi habeant in exemplum apostolos, S. Hieronym., XXII, 583. Honoret sacerdotes et clericos, *ibid.*, 535. In Ecclesia constituitur ut populum coerceat ab errore, id., XXIII, 160 — Contradicentes redarguere possit, S. August, XXXVIII, 961. Sarcina episcopatus bene portata majorem comparat gloriam, *ibid.*, 1480. Prædicare arguere, corripere, ædificare, pro unoquoque satagere magnum opus, magnum pondus, magnus labor, quis non refugiat istum laborem? *ibid.* Episcopalis officii partes, id., XXXVII, 1481 Episcopatus non est artificium transigendæ vitæ fal acis, id., XXXIII, 296. Ad hoc enim sunt constituti in Ecclesiis ut non parcant objurgando peccata, S. August., XLI, 23. Prædicationis onus grave, sed ab eo non est dimittendum, id., XXXVIII, 1481. Etiamsi non audiatur, *ibid.* Episcopus qua ratione teneatur docentes quæ non oportet refellere, id, XXXIII, 133, 135. Episcopus est propter correptionis officium, id., XLI, 23. Episcopus pauperum procurationem gerit, id., XXXIII, 809. Episcopi tutores pupillorum, id, XXXVIII, 950. Episcopis incumbit necessitas recipiendi hospites, id., XXXIX, 1570. Episcopi est dispensare res Dei, populi suscipere, *ibid.*, 2142. Præsules humani generis agunt causam apud Deum, id., XL, 1759. Episcopum decet peccata diligenter attendere et peccatores aut corrigere aut ab Ecclesia resecare, *ibid.*, 1086. Hæreticorum impia facta ad episcopos locorum ubi committuntur, coercere pertinet, id., XLV, 1710. Episcoporum officium quale est, id., LII, 1010, 102. — Episcoporum est vigilare ne fidei unitas violetur, S. Leo Mag., LIV, 1075. Episcopi belli tempore ab Ecclesiis suis non debent abscedere, *ibid.*, 920. Qui alios ab errore non revocat, errare se demonstrat, *ibid.*, 688. Qualis esse debeat episcopus et ejus officia, id., LVI, 734. — Scelera eorum si non dixerimus, scelerum ipsorum etiam nos reatus involvat, S. Maxim. Taurin., LVII, 735. — Quando et in quibus causis episcopi ad comitatum ire debeant, Dionysius Exiguus, LXVII, 178. — Nullus episcoporum, relicta propria Ecclesia, ad aliam transeat, Hilarius papa, LVIII, 17. Ne in una Ecclesia duo episcopi habeantur, *ibid.* — Furta removete, depopulatricem humani generis luxuriam a vestro populo segregate, Cassiod., LXIX, 829. Episcopus doceat, *ibid* — Debent episcopi prædicare, S. Gregor. Magn., LXXVI, 112. Episcopi officia, id, LXXVII, 539, 615, 626, 801, 817. Non hæreticos solum ad Ecclesiam, sed et illos qui intra Ecclesiam sunt ad rectitudinem vitæ revocent, *ibid.*, 597. Ministerium verbi cum assiduitate dispenset episcopus, *ibid.*, 546, 587. Populis sacerdotalem affectum impendat, *ibid.*, 852. In culpa lapsos eruat, *ibid.*, 914. Errantibus regrediendi viam ostendat, *ibid.* Episcopus unitati ac concordiæ populorum studeat, *ibid.*, 1027. Afflictis subveniat, *ibid.*, 492. Populi necessitatibus pia compassione succurrat, *ibid.*, 669. Episcopi officia circa egenos, viduas, orphanos et oppressos, *ibid.*, 459, 521. Rerum piarum administratio episcoporum curæ olim erat commissa, id., 697. Non res suas, sed res pauperum dispensandas habet, *ibid.*, 1274. Vexatis et oppressis opem ferre debet

episcopus, *ibid.*, 922, 1059, 1093. Quomodo res pauperum defendere debeant episcopi, *ibid.*, 1083, 1274. Hospitum cura episcopis olim incumbebat, *ibid.*, 1145, 1184. Episcopi officia erga Ecclesiam, *ibid.*, 469, 817. Ecclesiam juxta canones regat, *ibid.* 553. Ecclesiæ rebus continendis et disponendis diligens existat, *ibid.*, 575 Ad synodum vocatus episcopus venire tenetur, aut ægritudine impeditus presbyterum et diaconum mittat, *ibid.*, 787. Errantes a fidei veritate ad Ecclesiam revocet, *ibid.*, 659. Episcopus clericos suos in officio contineat, *ibid.*, 1001, 1002. Disciplinam eis teneat, *ibid*, 694. Clericorum correctio ad episcopum pertinet, *ibid.*, 653. Episcopi officia erga monasteria, *ibid.*, 1071, 1081, 1082. Monachorum actibus debet invigilare episcopus, *ibid.*, 956. Monasteriis tuitionem impendere debet, *ibid.*, 820, 955, 1081. Monasteriorum causas debet disponere, *ibid.*, 1000. Monasteriis privilegia concessa conservare debet illæsa, *ibid.*, 1042. Monasteria nec gravet ipse, nec a suis clericis gravari permittat, *ibid.*, 458, 820. Res monasteriorum non describat nec administret, *ibid.*, 578. Episcopi officia circa causas clericorum, monachorum ac religiosarum personarum causæ ad episcopos pertinent, *ibid.*, 653, 802, 803. In proferendis sententiis episcopus ne sit præceps, *ibid.*, 568. Odia pro veritate sustinere non renuat, *ibid.*, 916. Inter culpas et innocentiam sollicitum districtumque se exhibeat, *ibid.*, 930. Episcopus qui culpas et excessus corrigere debeat, *ibid.*, 728, 916. Episcopus circa crimina punienda negligens arguitur, *ibid.*, 682. Vitia mature corrigat, *ibid.*, 669. Quædam mansuete corrigat, quædam quæ corrigi nequeunt, æquanimiter toleret, *ibid.*, 1166. Episcopi zelus imminente vel grassante mortalitate, *ibid.*, 483 Episcopus sit disciplinæ zelo districtus, *ibid*, 559. Tacere non debet, sed clamare, *ibid.*, 187. Commissis animabus solerter invigilet, *ibid.*, 576. Pastores terrenos imitetur, *ibid.*, 699, 590. Canones sacros observet, *ibid.*, 648, 649. Sit in lingua ejus sermo, sit zeli fervor in animo, *ibid.*, 848. Ejus lingua sit ignea, *ibid.* Episcoporum negligentia perstringitur, *ibid.*, 559, 912, 1044, 1279. Qualis debeat esse episcopi residentia, *ibid.*, 546 not. Qui procuranda, *ibid.*, 622 not. Episcopus ad residendum cogitur; ni pareat, in monasterium detrudendus, *ibid.*, 813. Episcopi Galliarum pergere longius sine auctoritate primatis sui, prohibentur, *ibid.*, 785, 78[illegible]. Sardiniæ episcopi absque metropolitani sui litteris transfretare non poterant, nisi contra eumdem metropolitanum Sedem apostolicam adirent, *ibid.*, 948. Ad comitatum non pergant episcopi, sed diaconos illuc mittant *ibid.*, 525 not. Ad comitatum sine primatis litteris proficisci non poterant, *ibid.*, 995. — Episcopi suas diœceses gubernent, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 135. Per singulos annos convenientes episcopi ad concilium etiam de paschali solemnitate a primate suo informentur, *ibid.*, 194. Episcopus in diœcesi factus solam eam teneat plebem in qua exstitit ordinatus, *ibid.* 197 episcopus tantum spiritualibus debeat esse intentus, *ibid.* 202. Episcopus ægrotans pro se legatum ad synodum mittat, *ibid.* Episcopus dissidentes concordare compellat, *ibid.* — Episcopus alienum clericum peccantem redarguat, S. Isidor. Mercat., LXXXIV, 261. Episcopus, qui a metropolitano commonitus ad synodum non venerit, excommunicetur, *ibid.*, 311. Annis singulis episcopi diœcesim visitent, et non plus quam tertiam de parochiis accipiant, *ibid.*, 312. Episcopus diœcesanos presbyteros et quosdam ex laicis convenire ad synodum litteris moneat, *ibid.*, 313. Confinitimi episcopi de sacra solemnitate paschali annua vice primatum suum inquirant, *ibid.*, 319. Episcopus pro sua persona ad concilium non diaconem, sed aut archipresbyterum aut presbyterum dirigat, *ibid.*, Qualiter episcopus, admonitione accepta, ad metropolitanum suum veniat, *ibid.* — Quando et in quibus causis episcopi ad comitatum ire debent, Cresconius, LXXXVIII, 891. Episcopi ad synodum imprætermisse occurrant, *ibid.*, 897 De episcopis qui ad concilia non occurrunt, *ibid.*, 932. Si episcopus negligat suam diœcesim, communione privetur, *ibid.*, 935. Non temere quemquam communione privet episcopus, *ibid.*, 936.

Episcopi diligenter discutiant per suas parochias presbyteros, eorum fidem, etc., Carol. Magn., XCVII, 238. De cura episcoporum. *ibid.*, 510. Episcopi incestos emendent et corrigant, *ibid.*, 740. Omnes episcopi parochias suas annis singulis circumeant, *ibid.*, 816, 833. Ea quæ episcopus in sua diœcesi corrigere non valet, ad alios referat præsules, etc., *ibid.*, 849. Nullus episcopus alterius episcopi res devastet aut plebes invadat, *ibid.*, 850. De episcopis, qualiter parochias suas diligenter perscrutentur, *ibid.*, 881. — Episcopi officium, Alcuin., C, 153, 159. Tua lingua clavis est regni cœlorum.... nunquam ab admonitionibus cesset, *ibid*, 450. Superbos et contumaces duris increpationibus castiget, *ibid.* Humiles et quietos piis exhortationibus refoveat, *ibid.* Vide et intentius considera quantas animas in periculo animæ tuæ regendas accepisti, *ibid.* Væ mihi! si non evangelizavero, *ibid.* Instanter laboret lingua in prædicationibus, manus in eleemosynis, pes in circumeundo gregem Christi, *ibid.*, 451. Animus vigilet in orationibus et in psalmodiis solidetur et in laude Dei lætificetur, *ibid.* — Officium episcopi quale, Amal. Met., CV, 831. Prædica verbum, insta opportune, importune, *ibid.*, 842; Revocabo errantem, requiram perditam, etc., *ibid.* Quisquis virtutibus pollens, gregem Dei renuit pascere, pastorem summum convincitur non amare, *ibid.*, 831. — Episcopos ad synodum vocatos non debere contemnere, Isidor. Mercat., CXXX, 290. Episcopus indigentium curam per presbyteros et diacones agat, *ibid.*, 344. Episcopus causas clericis præsentibus audiat, *ibid.*, 339. Episcopus dissidentes concordare compellat, *ibid.*, 340. — De episcopis qui raro aut nunquam plebes sibi commissas per seipsos visitant, Regino Prum., CXXXII, 193. Episcopus ambulet per suam diœcesim, *ibid.* Episcopus cum paucis suam parochiam circumeat, *ibid*, 194. Si episcopus hoc explere nequiverit suos vicarios dirigat, *ibid.* Episcopi suam diœcesim visitent, *ibid.* Qualiter episcopus excommunicare infideles debeat, *ibid.*, 358. Qualiter episcopus reconciliet vel recipiat excommunicatum, *ibid.*, 362. — Episcopus singulis annis parochiam suam circumeat, Burchard. Wormac., CXL, 570. De episcopis qui raro aut nunquam per seipsos plebes sibi commissas visitant, *ibid.* Episcopi presbyteros suos de ministeriis illorum diligenter discutiant, *ibid.* Si episcopus parochiam suam visitare nequiverit, viros probabilis vitæ pro se mittat, *ibid.*, 571. In circuitione episcopi omnes, qui sunt in parochia singularum matricum, exceptis infirmis, ad synodum ejus venire debeant, *ibid.*, 572 Decretalis constitutio Eutychiani: papæ quid episcopi in synodo quærere debeant, *ibid.*, 570. Quod episcopum oporteat sine intermissione Ecclesiam suam docere et amare, *ibid.*, 580. Episcopus dissidentes concordare compellat, *ibid.*, 581. Episcopus quasi hospes se continere debet. *ibid.* Episcopi de parochiis suis sortilegos et maleficos expellant, *ibid.*, 851. — Episcopi sunt præcones et doctores legum Dei, Carnotus, CLI, 1177. — Diœcesim visitet episcopus, Ivo Carnot., CLXI, 383. Prædicare debet veritatem Salvatoris nostri Jesu Christi, *ibid*, 585; S. Bruno Ast., CLXIV, 512 — Præsules Ecclesiæ non tam ut præsint ac semetipsos pascant, quam ut aliis prosint, constitutos esse, S. Bernardus, CLXXXII, 764. — Propriam uxorem causa religionis non abjiciat a cura sua, Gratian, CLXXXVII, 173. Filiorum crimen corrigere debet episcopus, *ibid.*, 650. — Verbo etiam et exemplo docere debet, Petrus Lombardus, CXCII, 200. — Pascite eum qui in vobis est gregem, Gerolius, CXCIV, 1261. — Præterea dum quis de lege divina dubitat, confestim ad sacerdotes currere debet et interrogare, Bernard. abbas, CCIV, 799. — Tui vultus austeritas ventum adulationis et venenum detractionis exterminet, Petrus Bles., CCVII, 1104.

V. — *De virtutibus episcopi.*

Cur episcopus bonus esse debeat, S. Hilarius, X, 158. — Apostolus describit qualis episcopus debeat esse, S. Ambros., XVII, 468. — Episcopus si simplicem fidem ac sanctam conversationem habeat, quid. S. Chromat., XX, 367. — Episcopi et presbyteri habeant in exemplum apostolos, S. Hieron., XXII, 585. E doctrina apostolorum exponitur quænam esse debeant episcopi dotes, *id.*, XXIII, 515. — Esto forma in omni bonitate cunctis te videntibus, Alcuin., C, 151. Sint tibi epulæ, non in ebrietate, sed in sobrietate, *ibid.* Sit tibi larga manus in eleemosynis, *ibid.*, 242. — Oportet episcopum irreprehensibilem esse, Haymo Halberstat, CXVII, 791; S. Bruno Carth., CLIII, 440 — Cura sinceræ fidei, et charitatis non fictæ præsuli maxime necessaria, S. Bernard., CLXXXII, 818. — Sicut ventus dissipat nubes, sic tui vultus austeritas ventum adulationis et venenum detractionis exterminet, Petrus Bles., CCVII, 1104. — Multa sunt levia subditis, quæ gravia sunt prælatis, Innocent. III, CXVII, 619.

Debet episcopus ministris sinceram dilectionem et affectum præbere, Osius Cordub., VII, 1325. — Gloria episcopi est pauperum inopiæ providere, S. Hieronym., XXII, 533. — Placuit episcopos secundum prisca statuta etiam ab uxoribus continere, Dionys. Exig., LXVII, 205. — Ante examinetur si natura prudens est, si docibilis, si vita castus, si sobrius, etc., S. Greg. Turon., LXXI, 1178. — Humilitatem ergo totis viribus dilige, S. Gregor. Magn., LXXVII, 800. Pastorale munus ex charitate esse

VI. — *De auctoritate episcopali.*

VII. — *De administratione episcopali; de temporalibus*, etc.

VIII. — *De episcopis indignis.*

IX. — *De accusatione episcoporum.*

Nullus episcopus debet accusari, aut a quoquam ei potest crimen objici, priusquam integerrime restauretur, Tertull., III, 1003. Per scripta nullius accusatio suscipiatur, sed propria voce, si legitima et condigna accusatoris persona fuerit, præsente eo quem accusare desiderat, *ibid.*, 1004. Nullus episcopus accusari potest, aut respondere suis accusatoribus debet, priusquam regulariter a suo primate vocatus sit, *ibid.* Episcopus aliter non debet audiri aut judicari, nisi in præsentia omnium comprovincialium, et ab omnibus comprovincialibus episcopis, *ibid.* Clericus qui episcopum suum accusaverit, non est recipiendus, quia infamis effectus est, *ibid*, 1005. Accusatio episcoporum an facilis, *ibid.* Primates quomodo judicare debeant episcopum, id., V, 146. — Epistola de episcopis accusatis, S. Felix, papa V, 148. — Episcopum non accusandum apud judices sæculares, Caius papa, V, 183. De episcopo apud episcopos accusando, *ibid.* — Quod excommunicati episcopos accusare non possunt, S Cyprianus, V, 88; S. Julius, VIII, 992. Salva apostolicæ Ecclesiæ auctoritate, nullus episcopus extra suam provinciam ad judicium revocetur, *ibid.*, 987. Detractores qui divina auctoritate eradicandi sunt, et fautores inimicorum, ab episcopali submovemus accusatione, *ibid.*, 989. Quid, si episcopus veluti appellans confugerit ad beatissimum Romanæ Ecclesiæ episcopum, *ibid.*, 1320. — Nemo episcopum, penes sæculares arbitros accuset, sed apud summos primates, S. Felix II, XIII, 19. Si quis adversus episcopum causam habuerit, familiariter ei prius suam indicet querelam, *ibid.* Si post hoc episcopum elegerit accusare episcopum, summis primatibus episcoporum suam indicet causam, *ibid.* Si primates accusatores episcoporum cum eis pacificare familiariter minime potuerint, tum eos ad synodum canonice convocent, *ibid.* Si episcopi accusati, aut timore ejecti, aut suis rebus expoliati fuerint ad synodum canonice evocari non possunt antequam canonice restituantur, *ibid.*, 20 *et seqq.*

Episcopus tam judicari ab alio non potest, quam nec ipse potest alterum judicare, S. August., XLIII, 128, 141, 201 — Causæ majores episcoporum ipsa prima cognitione ad Sedem apostolicam delatæ, S. Leo Magn., XV, 518, 554, 578. Quid agendum, si episcopi diversæ sententiæ sint in accusatione episcopi, id., LVI, 710. — Si episcopi episcopum judicantes dissentiant, episcopus metropolitanus e vicina provincia judices alios convocet qui controversiam tollant, Dionysius Exig, LXVII, 64. De episcoporum accusatoribus, *ibid.*, 175. Episcopum nulli criminoso liceat accusare, *ibid.*, 187. Si quis episcopus absque tempore synodi in crimine detentus fuerit, a duodecim episcopis audiatur, *ibid.*, 188. Si quis episcopus accusatur, ad primatem ipsius provinciæ causa deferatur, *ibid.*, 190. — Episcopus si causam habuerit, a duodecim episcopis audiatur, Fulgentius, LXVII, 952. Si duo episcopi in una provincia contentionem habuerint, ex alia provincia non advocent episcopos ad judicium, *ibid.* Adjudicatus episcopus ad apostolicam Sedem, si voluerit, appellet, *ibid.* Depositus episcopus ad imperatorem causam suam non deferat, *ibid.*, 953. Accusatus episcopus ad judicia publica non transeat, *ibid.* — De episcopis accusatis, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 117 *et seqq.* De episcoporum accusatoribus quales debeant suscipi in accusatione, *ibid*, 170. Si a judicibus quos primas dederit, appellaverit, alii judices amplioris numeri decernantur, et si ab eis appellaverit, ad sententiam concilii differatur, id., LXXXVIII, 820 Ad judicia publica non transeat episcopus accusatus, *ibid.*, 822.

Episcopi ejecti et spoliati ante accusationem reintegrandi, Angelr. Met., XCVI, 1059. — Episcopi a suis metropolitanis vel a comprovincialibus audiantur, Carol. Magn., XCVII, 810. Si litem habuerit episcopus cum alio episcopo non alterius, sed suæ provinciæ judices quærat, *ibid.*, 758. Episcopus ante justam definitionem nullatenus propria potestate privetur, *ibid.*, 809. De episcopis non accusandis nisi ad summos primates, *ibid.*, 818, 819. — De accusatione episcoporum, Isidor. Mercat., CXXX, 59. De episcoporum accusatoribus, quales debeant suscipi in accusationem, *ibid.*, 308. — Episcopi a solo Domino sint dijudicandi, Burchard. Wormac., CXL, 588. Episcopus a suis ovibus non reprehendendus, nisi in fide erraverit, *ibid.* Si quis episcopus in crimine detentus fuerit et non potest plurimos congregare a XII episcopis audiatur, *ibid.*, 593. Qualiter accusatus episcopus discutiendus sit apud patriarchas vel primates, et quot testibus convinci debeat, *ibid.*, 594. Episcopus accusatus non communione privetur, nisi die statuta venire noluerit, *ibid.*, 595. — De episcopis criminatis qui vocati ad synodum ire recusant, Ivo Carnot., CLXI, 407. — Episcopi nonnisi a 72 testibus condemnandi sunt, Gratianus, CLXXXVII, 617. Communione privetur qui publice adversus episcopum conqueritur prius quam familiariter eum convenerit, *ibid.*, 642. Accusatio episcoporum non est faci e recipienda, *ibid.*, 643. Non omnes subditi, sed criminosi tantum prohibentur accusare prælatos, *ibid.*, 643.

X. — *De depositione episcopi.*

Alius in locum ejus substituatur, et grex Christi, qui in hodiernum ab illo dissipatus et vulneratus contemnitur colligatur, Tertull., III, 994. — Patet episcopum lapsum non posse vindicare sibi sacerdotium quod providit, quasi post aras diaboli accedere ad altare Dei fas sit, S. Cyprian., IV, 389. Et ipse ab episcopatu discedat, et illi sibi alium requirant, id., XI, 1199. Si episcopus expulsus ausus fuerit ingredi civitatem qua expulsus est, quid jubeatur, id., XX, 790. Episcopis subscribere detrectantibus statutam fuisse pœnam depositionis atque expulsionis ex suis civitatibus, Marius Mercator, XLVIII, 437. — Episcopus administrationem loci celebrioris ambiens, a cathedra quidem pelletur aliena, sed carebit et propria, S. Leo Magn., LIV, 674. — Si quis episcopus a synodo depositus ausus fuerit aliquid de ministerio agere, nullam amplius in alia synodo spem restitutionis habeat, Dionys. Exig., LXVII, 62. Episcopus qui in fornicatione aut perjurio aut furto captus est, deponatur, *ibid.*, 144. Episcopus neque fideles neque infideles peccantes verberare debet sub pœna depositionis, *ibid.* Si quis episcopus juste depositus ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur, *ibid.* Si quis episcopus per pecunias hanc obtinet dignitatem, dejiciatur et ipse et ordinator ejus, *ibid.* Si quis episcopus sæculi potestatibus usus Ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, *ibid* Deponendus episcopus qui in aliorum diœcesibus, inconsultis episcopis ordinationes fecit, *ibid.*, 145. Si rejecerit uxorem propriam episcopus, excommunicetur, idem, LXXXVIII, 840.

Episcopus in fornicatione, perjurio vel furto captus deponatur, non tamen excommunicetur, Angelram., XCVI, 1035. Si episcopus fornicatus fuerit, viginti quinque annos pœniteat, id., XCIX, 960. Si quis episcoporum uxorem acceperit, ab officio deponendus, id., CXXXVIII, 834. Episcopus cum nulla habeat lectum. Quod si fecerit, deponatur, id., CXL, 228. — Episcopus qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, Burchard., CXL, 926. — Si quis episcopus sæcularibus potestatibus usus Ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, Ivo Carnot., CLXI, 216 Officio et beneficio privetur episcopus uxorem suscipiens, id., CLXII, 1162. — Dejiciatur ab officio episcopus verberibus timeri quærens, Gratianus, CLXXXVII, 236. Cadat ab officio episcopus capitale committens crimen, *ibid.* 237.

XI. — *De jure appellationis.*

Quoties necesse fuerit, libere apostolicam appellent sedem episcopi, S. Julius I, papa, VIII, 983. Si quis putaverit se a proprio metropolitano gravari, apud primatem diœceseos, aut penes universalis apostolicæ Ecclesiæ papam, judicetur, *ibid.* Placuit ut, si accusatus vel damnatus episcopus appellaverit Romanum pontificem, id statuendum quod ipse juste censuerit, *ibid.*, 986. — Qui per Italiam et Gallias Romani Pontificis judicium diffugiunt, jubentur ab imperatore Romam mitti, S. Damas. papa, XIII, 228. — De appellationibus ad Episcopum Romanum, S. Leo Magn., LVI, 402. Ad metropolitanam civitatem ab his qui causas habent, sine dubio concurratur, *ibid*, 708. Si necessitas cogit ad imperatorem excurrere, ire debebit cum deliberatione et consilio metropolitani, etc., *ibid*, 709. Non ad imperatorem, sed ad majorem synodum episcoporum se convertat episcopus se credens injuste damnatus, *ibid.* — Cum qui depositus ad Romanum pontificem appellavit, nondum finita causa alter episcopus in ejus locum ordinetur, Dionys. Exig., LXVII, 177. Si provincialis synodus episcopum dejecerit potest hic recurrere ad pontificem Romanorum, *ibid.*, 178. Episcopus qui ab omnibus episcopis provinciæ fuerit condemnatus, facultatem judicii repetendi non habeat, id., LXXXVIII, 832. Depositus episcopus ad imperatorem causam suam non deponat, *ibid.* Si quis episcopus depositus, Romanum pontificem appellaverit, causa ejus judicio episcopi Romani determinetur, id., XCVII, 810. Si episcopus judicatus fuerit in alia causa, et ipse voluerit, renovetur concilium, id., XCIX, 1037. — Ad Romanam Ecclesiam quasi ad matrem

appelletur ab omnibus, Zeph. papa, CLXXXVII, 616. — De appellationibus, Clemens III, CIV, 1481.

XII. — *De reverentia erga episcopum. Immunitates, privilegia,* etc.

Episcopi ergo non sunt leviter accusandi vel detrahendi, quia injuria eorum ad Christum pertinet, Tertul., III, 977. Quidquid in sacratis Deo rebus et episcopis injuste agitur, pro sacrilegio reputabitur, *ibid.*, 1002. — Immunes conserventur ab omnibus publicis functionibus, Constant. Magn., VIII, 481. — In episcopo omnium ordinationum dignitas est; caput est enim cæterorum membrorum, S. Ambros., XVII, 187. Nullus episcopus, neque pro civili, neque pro criminali causa apud quemvis judicem producatur, id., XX, 789. — Non oportet presbyteros ante ingressum episcopi ingredi et sedere in tribunalibus, S. Leo Magn., LVI, 720. Episcopus in ecclesia in consessu presbyterorum sublimior sedeat, intra domum vero collegam se presbyterorum esse cognoscat, *ibid.*, 880. — Non licet clericis post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, Dionys. Exig., LXVII, 175. Qui posterius ordinati sunt, prioribus se non audeant anteferre, *ibid.*, 208. Judicium maximum reverentiæ pii principis Constantini circa religionem fuit, etc., Cassiod., LXIX, 896. — Ad episcopum quænam reserventur, Isidor. Hispal., LXXXIII, 895. — Clerici omni subjectione episcopis subjecti illis debitam præbeant obedientiam, S. Egbert. Ebor., LXXXIX, 386. Si quid abbates extra regulam fecerint ab episcopis corrigantur, *ibid.*, 387. — Præcipimus ne forte aliquis circa episcopos leviter aut graviter agat., Carol Magn., XCVII 741. Conveniens non est ut homo judicet deos, *ibid.*

Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, Isid. Mercat., CXXX, 16 *et seq.* — Tu venerare episcopos, Rather. Veron., CXXXVI, 223. Quanta autem reverentia presbyteris etiam negligentibus debeatur Moyses demonstrat, *ibid.*, 230. — Quod Christiani principes debent episcopis caput subdere, non de eorum capitibus judicare, S. Anselm. Lucens., CXLIX, 509.—De reverentia sacerdotibus præstanda, Canut. rex, CLI, 1172. – Unusquisque agnoscat quam grave sit non obedire episcopo, Goffridus Vind., CLVII, 85. — Qualiter honorandi sunt sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 431. — De honore quem sacerdotibus imperatores exhibuerunt, Placidus, CLXIII, 661. — Ad episcopum specialiter pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris et confectio chrismatis, manus impositio, etc., Hugo de S. Victore, CLXXVI, 430. — Fratres, revereamur labores eorum, S. Bernard., CLXXXIII, 832.

LXXXIV.

INDEX DE SACERDOTIO,

ORDINE RERUM LOGICO DIGESTUS,

VEL

SYNOPSIS UNIVERSA REFERENS QUÆ DIXERE SS. PATRES DE SACERDOTUM DIGNITATE, POTENTIA, SANCTITATE, VIRTUTIBUS, SCIENTIA, ETC., ETC.

—

MONITUM.

Ab episcopis ad sacerdotes pergimus. Nobilissimum est officium, et Nobilissima potestas sacerdotum novæ legis, qui Deo non vitulos aut hircos immolant, sed lege a Christo lata ipsum Dominicum corpus et sanguinem consecrant, atque offerunt in Missæ sacrificio. Sacerdotes a sacris faciendis appellati sunt. Vocantur etiam *presbyteri*, Latine seniores, magis tamen sapientiæ, quam ætatis gratia. Omnis eorum potestas vel ex ordine, vel ex jurisdictione procedit.

Ex ordine trahitur infirmorum unctio, consecratio divini corporis et sanguinis, divini verbi prædicatio, potestas baptizandi, ligandi atque solvendi in sacramento pœnitentiæ. Trahitur ex jurisdictione actus ipse et jus exercendi hanc potestatem, quod ab episcopo accipitur, et episcopi arbitrio confertur, aufertur, laxatur, contrahitur, excepto mortis articulo, quo presbyteris liberam Ecclesia in morientem attribuit dimittendi peccata potestatem. Recte hinc eorum munera describit Pontificale Romanum, cum inquit : *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare et baptizare.*

Sed non hæc omnia a quolibet sacerdote fieri possunt. Quamvis enim sacerdoti in ordinatione assignetur titulus, sive ecclesia cui inserviat, non omnibus tamen assignatur populus, quem regant et cui in rebus spiritualibus præesse debeant. Tituli assignatio facit ut in eo Missæ sacrificium offerant, panemque eucharisticum populo distribuant, et quasdam benedictiones impertiant. Verum quod attinet ad reliqua munera, quæ in Pontificali memorantur, aptum quidem ad ea facit presbyterum, et idoneum ordinatio; sed cum respectum habeant ad populum, sintque indicia spiritualis in eum jurisdictionis et potestatis, hinc omnis presbyter, qui sibi populum subjectum non habet, facultate eorum jurium exercendorum, quam in ordinatione accepit, partim contra canones illicite utitur, partim frustra omnino et inutiliter.

His dictis, exponere nobis liceat viam quam in hoc Indice tenuimus. Varios statuimus articulos, in quibus vicissim sermonem habemus : I de dignitate sacerdotis et de illius potestate; II de sanctitate sacerdotali : III de virtutibus sacerdoti congruentibus, quæ sunt : fides, charitas, castitas, humilitas, mansuetudo, mortificatio, zelus ; IV de vitiis a sacerdote vitandis, quæ sunt : superbia, avaritia, vinolentia, incontinentia, vitium linguæ, invidia, ambitio; V de rebus sacerdoti prohibitis quæ sunt : mulieres, convivia, tabernæ, venatio, bellum, negotia sæcularia, ludi, ornatus ; VI de officiis sacerdotum, scilicet : offerre sacrificium, administrare sacramenta, prædicare, docere, orare, studio incumbere, commorari in parœcia, ecclesiæ curam habere; VII de scientia sacerdoti necessaria; VIII de onere pastorali et de præmio ; IX de consiliis sacerdotibus dandis ; X tandem velut in appendice memoramus libros de sacerdotio tractantes. In unoquoque articulo, dicta varia vel sententias Patrum referimus, et ita quisque concionatur et præsertim qui ad sacerdotes verba facit, auxiliante hoc Indice, ad manum habebit quidquid de his exhibet Patrologia.

I. — *De dignitate sacerdotum et eorum potestate.*

Cœleste sacerdotium, S. Siricius, XIII, 1166. — Sacerdotes in quibus est pulchritudo Ecclesiæ, in quibus flos ejus gratior, in quibus ætas perfectior, S. Ambros., XVI, 1560 De dignitate sacerdotali libellus, XVII, 568. — Sacerdotes claves regni cœlorum habentes, quodammodo ante judicii diem judicant, S. Hieronym., XXII, 352. Grandis dignitas sacerdotum, sed grandis ruina eorum si peccant, id., XXV, 443. Dignitas sacerdotum consecratione corporis Christi, id., XXII, 254. — Sacerdotum potestas, S. August., XL, 1122. Sacerdotes, patroni et rectores terræ, *ibid.*, 1299. Angelorum et paradisi cives, *ibid.* Prophetarum filii, patriarcharum cognati, apostolorum successores, *ibid.*, 1299. — Per Dei gratiam sacerdotes fiunt divinæ voluntatis indices, Pomerius, LIX, 415. Ecclesiarum Christi per apostolos fundatores, *ibid.* Fidelis populi duces, *ibid.* Veritatis assertores, pravæ doctrinæ hostes, *ibid.* Patres in fide catholica regeneratorum, prædicatores cœlestium, primæ phalanges invisibilium prædiorum *ibid.* — Ipsi sunt columnæ firmissimæ quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium, Pomer., LIX, 415. Ipsi januæ civitatis æternæ, *ibid.* Ipsi janitores quibus claves datæ sunt regni cœlorum, ipsi etiam dispensatores regiæ domus, *ibid.* — Nos sumus lapides sanctuarii, S. Gregor, Magn., LXXVI, 1117. Pro Christo legatione fungimur, etc., *ibid.*, 1236. Sacerdotes etiam dæmonia possunt ejicere, *ibid.*, 1215.

Clerici vero pro dignitate sacerdotii cœlestis non sanguinem fundunt, non tolerant ferrum, S. Cyprian., IV, 861. — Sacerdotes in Scriptura angeli et dii appellantur S. Gregor. Magn., LXXVII, 766. Vos dii estis a vero Deo constituti, : Ite, et inter vos causas vestras disponite, quia dignum non est ut nos judicemus deos, *ibid.* Cum sacerdotalis dignitas aliis videatur dignitatibus eminere, *ibid.*, 1043. Agnoscat dignitatem suam sacerdos, et vim dignitatis exerceat, quia unctus est, id., LXXIX, 459. In medio fratrum ungitur, ut sit humilis et sublimis; sublimis ordine, humilis æstimatione, *ibid.* — Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis et sanguinis Domini in altari Domini conficere, orationes dicere, et benedicere populum, Isid. Hispal., LXXXIII, 895. — Ministri Dei sunt sacerdotes, et dispensatores mysteriorum ejus, S. Zacharias papa, LXXXIX, 924. — Potestatem, vigorem et dignitatem sacerdotalem cognoscant, Carol. Magn., XCVII, 611. Deus constituit vos sacerdotes et potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi, *ibid.* Vos etenim, nobis a Deo dati, estis dii, et conveniens non est ut homo judicet deos, *ibid.* Ipsi decus Ecclesiæ in quibus amplius fulget Ecclesia, *ibid.*, 612 Per Dei gratiam fiunt divinæ voluntatis indices, patres Christianorum, columnæ Ecclesiæ, janitores cœli, etc., *ibid.* Quos constat esse vicarios Christi et clavigeros regni cœlorum, *ibid.*, 659. Quibus a Christo tanta collata est potestas, *ibid.* — Hæc sacerdotis dignitas, laus et honor, B. Alcuin, C, 254. Memor esto sacerdotalis dignitatis linguam cœlestis esse clavem imperii, et clarissimam castrorum Christi tubam, *ibid.*, 392. Tu sacri altaris minister, tu summi honoris socius, tu sapientiæ vas, flos adolescentiæ, dignitatem tuam attende et esto quod nominaris, *ibid.*, 457. Non est ludus sæcularis sacerdotalis honor, *ibid.*, Sacerdotii excellentia, *ibid.*, 1064. Presbyter grece, latine senior dicitur, non propter senectutem, sed propter dignitatem, honorem et sapientiam, id., CI, 1235.

Tanta igitur sacerdotibus sacerdotii dignitate collata, præcipitur populo ut eis in cunctis obediat, Agobard, CIV, 136 de dignitate sacerdotum — Theodulf., CV, 191. — Præsunt enim Ecclesiæ Christi, et in confectione divini corporis et sanguinis consortes cum episcopis sunt, Amal. Met., CV, 826. — Christi corpus sacro ore conficiunt, Jonas Aurel., CVI, 210. Claves regni cœlorum habent. *ibid.* Quodammodo ante judicii diem judicant, *ibid.* Deus vos constituit sacerdotes, et potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi, *ibid.* Vos etenim nobis a Deo dati estis dii, *ibid.* Qui vos spernit, me spernit, et qui vos recipit, me recipit, *ibid.*, 211. — Non pro ætate autem vel decrepita senectute, sed propter honorem et dignitatem, etc., nominantur, Raban. Maur., CVII, 301. — Dignitas sacerdotii, S. Petrus Dam., CXLIV, 440. — Quanta sit dignitas ordinis sacerdotalis, Ivo Carnot., CLXI, 187. Quod sacerdotalis dignitas excellit imperialem, *ibid.*, 323. Nullam dignitatem sæcularem, sed nec imperialem honori vel dignitati sacerdotali posse adæquari, *ibid.*, 437. Aurum non jam esse pretiosius plumbo, quam regia potestate sit altior sacerdotalis, *ibid.*, 438. Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis et sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, et benedicere dona Dei, *ibid.*, 449. Unde oportet vos memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacræ, quam in manibus suscepistis, unctionis, ut nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro unguine delibutas peccando polluatis, *ibid.*, 481. In quo apparet quanta sit excellentia sacerdotalis officii, id, CLXII, 519.

De Dignitate sacerdotum, Hugo de S. Maria, CLXIII, 953. — Namque soli sacerdotes Ecclesiæ a peccatis nos abluunt, et pro nobis hostias offerunt, S. Bruno, CLXIV, 388 — Sacerdotum auctoritas in Ecclesia, Rupertus, CLXIX, 1182. Sacerdos in altari personam vicemque Christi gerit, id., CLXX 144. — Dignitas sacerdotalis est in electione. Hildebertus, CLXXI, 761. Posuit vos super capita hominum dispensatores familiæ suæ, *ibid.*, 762. Quantum enim est quod ad elevationem manuum nostrarum inclinantur capita regum, *ibid.* In manibus sacerdotis quatuor Christi assimilationes, *ibid.*, 774. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, *ibid.*, 781 De excellentia sacerdotii Christiani, *ibid.*, 786. O novam et divinam potestatem, cujus ministerio panis angelorum mortalibus quotidie præparatur, *ibid.*, 788. In his enim ministris Ecclesiæ suæ Christus ante judicium judicat, ante supremam ventilationem ventilat, *ibid.* Non imperatorum linguæ, sed sacerdotum, claves cœli facti sunt, *ibid.* 789. Soli sacerdotes cum Christo aperiunt et nemo claudit, claudunt et nemo aperit, *ibid.* Sacerdotum consilio subvenitur infirmis animabus, franguntur compedes, via patet ad superos, uniuntur terrena cœlestibus, homines angelis, creatura Creatori. Honor igitur ingens, honor sacerdotii, *ibid.* Qui scilicet sacerdotali ministrationis exsecutione, in cœleste gazophylacium fideles animas introducunt, *ibid.*, 790. — Sacerdotes vocantur, quia sacrum dant in confectione divini corporis, et in baptismate et in officio prædicandi, *ibid.*, 927. De dignitate sacerdotii, *ibid.* Datur et postea a Domino sacerdotibus quoddam divinum dominium, quod soli Deo erat proprium, *ibid.*, — 928. Utrum sacerdotium regno, an regnum sacerdotio jure ac dignitate præcedat, Honorius August, CLXXII, 1258. Sicut anima dignior est corpore, ita regno sacerdotium, a quo illud jure ordinatur, *ibid.*, 1263. Christus ipse regno prætulit sacerdotium, *ibid.*, 1265, Et in Veteri et in Novo Testamento semper regno sacerdotium anteisse, *ibid.*, 1270.

Vice mediatoris funguntur sacerdotes, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 428. — Sunt ipsi mediatores, Hildebert., CLXXVI, 429. — In quo apparet quanto sit excellentia sacerdotalis officii, per quod quotidie in altari passio Christi celebratur, et reus quisque a peccatis conversus Deo reconciliatur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 429. — Reverenda ipsis quoque spiritibus angelicis ministeria, S. Bernardus, CLXXXII, 855. Heu! genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, etc., *ibid.* De sacerdotum dignitate, id., CLXXXIV, 784. Dignitatem tuam considera, sacerdos Dei altissimi, intuere mentalibus oculis eminentiam tuam, cogita prærogativam tuam, vide sortem tuam, *ibid.* Attende quantum Deus tuus te extulit, quantum præ omnibus creaturis sublimavit, *ibid.* Ad vocem tuam prolatam summus pater, cujus nutu, etc. dulcissimum filium suum deponit, et manibus tuis imponit, *ibid.* Quanta luce credis te circumfundi, sancte sacerdos, in præsentia tantæ majestatis, in tam solemni adventu et conventu Trinitatis, et totius militiæ cœlestis, *ibid.*, 785. Sacerdotum potestatem majorem esse dignitate angelica, *ibid.* Attende igitur, et semper in mente habe, jugi memoria retine gratiam tibi singulariter a Deo collatam, quam nec angelis præstitit, nec cæteris hominibus concessit, *ibid.* Hi omnes sancti beatorum spirituum ordines, quamvis perfruantur beatitudine, ut nihil eis desit a summa felicitate, gloriam tamen sacerdotis reverentur, admirantur dignitatem, cedunt privilegia, honorant potentiam, *ibid.*, 786. O genus ecclesiasticum regale sacerdotium, *ibid.* Vos elegit Deus in hæreditatem sibi, *ibid.* Quantam dignitatem contulit vobis Deus! Quanta est prærogativa ordinis vestri! Prætulit vos Deus regibus et imperatoribus; prætulit ordinem vestrum omnibus; imo, ut altius loquar, prætulit vos angelis et archangelis, thronis et dominationibus, *ibid.*, 1086. Sic non angelis, sed hominibus, solisque sacerdotibus Dominici corporis et sanguinis commisit consecrationem, *ibid.* Qui estis vicarii Christi, qui estis pastores animarum, *ibid.*, 1091. Lapides sanctuarii, id est sacerdotes, *ibid.* Senatores estis orbis terrarum, *ibid.*, 1095. — De dignitate clericorum, Philippus de Harveng., CCIII, 668 — Quod ne deterret sacerdotalis eminentiæ gradus, Petrus Bles., CCVII, 358. Scioque et aperte profiteor, tempore immolationis in ipsa hora incensi, cœlos ad vocem sacerdotis aperiri, angelos præsentes assistere, etc., *ibid.* Nec

dubium est, quin tantum præemineat sacerdotalis dignitas officio veterum Patrum, quantum res spei, substantia umbræ, quantum promissionibus exhibitio veritatis, *ibid.*, 563. — Quod sacerdotium majus sit regno, Innocent. III, CCXVI, 1179. Reges unguntur a sacerdotibus, non sacerdotes a regibus, *ibid.* Hinc est quod Deus sacerdotes vocavit deos, reges autem principes appellavit, *ibid.*, 1180. Propter dignitatem officii, sacerdos angelus appellatur, *ibid.* Principibus datur potestas in terris, sacerdotibus autem potestas tribuitur et in cœlis. Illis solummodo super corpora, istis etiam super animas. Unde quanto dignior est anima corpore, tanto dignius est sacerdotium quam sit regnum, *ibid.* Antiquitate præcedit, *ibid.* Sacerdotium per ordinationem divinam, regnum autem per extorsionem humanam, *ibid.*

II. — *De sanctitate sacerdotum.*

Sanctitas sacerdotum in Exodo requiritur. Conc. Carthag., III, 1022. — In ordinationibus sacerdotum non nisi immaculatos et integros antistites eligere debemus, *ibid*, 1025. Nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere debet plebs, *ibid.*, 1025. Oportet enim sacerdotes et ministros, qui altari et sacrificiis deserviunt, integros et immaculatos esse, *ibid.*, 1049. Quomodo enim possunt integritati et continentiæ præesse, si ex ipsis incipiunt corruptelæ et vitiorum magisteria procedere? S. Cyprian., IV, 369. In Scripturis divinis Deus ad sacrificium prohibet accedere sacerdotes etiam in leviore crimine constitutos, *ibid.*, 390. — Imprimis admonemus ut vita et conversatio vestra sit irreprehensibilis, quomodo, Eutychianus papa, V, 165. — Quanto magis sacerdos utique omni momento paratus esse debet, munditiæ puritate securus, ne aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur, S. Syricius papa, XIII, 1160. — In quo non generis nobilitas, sed morum eligitur gratia, et virtutum prærogativa, S. Ambros., XVI, 1202. Neque enim mediocris virtus sacerdotalis est, cui cavendum non solum ne gravioribus flagitiis sit affinis, sed ne minimis quidem, *ibid.*, 1204. Detritæ vitæ orbitas declinemus, *ibid.*, 1052.—Ut ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedas, et habeas de foris bonum testimonium, S. Hieronym., XXII, 1082. Quænam esse debeat sacerdotis sanctitas, id., XXVI, 568. Perdit enim auctoritatem docendi, cujus sermo opere destruitur, id., XXII, 662. Talis ergo sit pontifex Christi, ut qui religioni detrahunt, vitæ ejus detrahere non audeant, *ibid.*, 664. — Male vivendo, malum exemplum præbendo oves occidunt pastores mali, S. August., XXXVIII, 275. Attendat charitas vestra, quales esse debetis, ut digne vasa Domini portare possitis, id., XL, 1299. Per omnia sine crimine sicut episcopum, ita jubet esse presbyterum, id est irreprehensibilem, *ibid.* — Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita, S. Leo Magn., LIV, 672. Virum enim catholicum, et præcipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate corrumpi, *ibid.*, 1001. — Necessitas sanctitatis in sacerdote ut alios corripiat, J. Pomerius, LIX, 431. Ad hoc enim, nisi me fallit opinio, sancte vivendum est sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis evacuet, *ibid.*, 434. Sancte vivere debet sacerdos propter exemplum, *ibid.*, 434. Ipsi sunt Ecclesiæ decus, in quibus amplius fulget Ecclesia, *ibid.*, 445. Hi sunt qui non ambiendo, sed spiritualiter vivendo sacerdotium meruerunt, *ibid.* — Aurum quippe obscuratum est, quia sacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reproba, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1147. Vita sacerdotum respondeat suo officio et dignitati, *ibid.*, 1148. Qui adhuc vitiis subjacent alios regere non præsumant, *ibid.*, 264. Prædicator quippe qui a suis vocibus moribus discrepat, jejunus serit quod alius manducet, *ibid.*, 198. Prædicatores vita longe excedere debent suos auditores, *ibid.*, 1001. Non vita a lingua discordet, *ibid.*, 549. Sicut honore ordinis superat rector, ita etiam morum virtute transcendet, id, LXXVII, 28. Ruina populi maxime ex culpa sacerdotum, *ibid.*, 1295. Ingrediuntur electi sacerdotum manibus expiati, cœlestem patriam, et sacerdotes ipsi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant, *ibid.*, 1148. Ut vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque sacerdotis opera clament, id., LXXVII, 31, 473. Quanta sacerdos clarescere virtutum diversitate debeat demonstratur, id., LXXVII, 471. Qui vobis viam vitæ non solum loquendo, sed etiam vivendo possit ostendere, id., LXXVII, 628. Decet Dominicum sacerdotem moribus et vita clarescere, quatenus in eo tanquam in vitæ suæ speculo plebs commissa et eligere quod sequatur, et videre possit quod corrigat, id., LXXVII, 935. Sacerdotes tui induantur justitiam, id., LXXVII, 473. Vita pastoris sit imitationis exemplum, id., LXXVII, 559. Laqueus ruinæ populi mei, sacerdotes mali, id., LXXVII, 16. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, ut ad altaris ministerium ulterius non accedat, id., LXXVII, 695. Cunctis se imitandum debet ostendere, id., LXXVII, 1043. Ut bonis moribus vivant, et ab omnibus illicitis cor et linguam et corpus Deo auctore conservent, id., LXXVII, 1185. Pastori adsint sanctitas vitæ et eruditio sapientiæ, id., LXXIX, 181. Si verbi facundiam retinet pastor sine vitæ sanctitate, etsi divinitus esse cernitur, sacerdotii honore nequaquam decoratur, *ibid.* Virtutis exempla circumquaque spargere jubetur, id., LXXIX, 459. Qui dicit et non facit, oris proprii gladio condemnatur, id., LXXIX, 450. Christi bonus odor sumus in omni loco, id., LXXIX, 115. Magnis virtutum fulgoribus ornari debet persona doctoris, id., LXXIX, 456.—Ipsi etiam vitæ splendore fulgescant, Taio Cæsaraugust., LXXX, 822. Sicut honore ordinis superat, ita etiam morum virtute transcendat, *ibid.*, 824. — Tam doctrina quam vita clarere debet ecclesiasticus doctor, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 707. Unus quisque doctor et bonæ actionis et bonæ prædicationis habere debet studium, *ibid.* Arcus perversus est lingua magistrorum docentium bene et viventium male, *ibid.*, 708. Necesse est ut in omnibus sanctus sit sacerdos, et in nullo reprehensibilis habeatur, *ibid.*, 785. Qui alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus, *ibid.* — Suum ministerium bonis moribus ornent, Carol. Magn., XCVII, 176. Bonam et probabilem habeant conversationem, *ibid.*, 517. Ut juxta Apostoli vocem sacerdotes irreprehensibiles sint et moribus ornati, *ibid.*, 547. Ipsi decus Ecclesiæ in quibus amplius fulget Ecclesia, *ibid.*, 612. — Bonis exemplis vitæ vestræ omnes confirmate, B Alcuin., C, 155. Esto forma salutis omnium, *ibid.*, 245. In moribus tuis fulgeant exempla sanctitatis, *ibid.*. 244. Sanctitas honoret ministerium nostrum, *ibid*, 392. Irreprehensibilem teipsum in omnibus exhibe, ut vita tua doctrina sit populi, et ex bona conversatione tua ædificentur plurimi, *ibid.*, 458. Sapientia doctoris fulgeat in honestate morum, *ibid.*, 501. Vivas inter fratres quasi Lucifer inter stellas, ut plurimi tuis bonis exhortentur exemplis, *ibid.*, 507. — Sacerdos vita et doctrina irreprehensibilis esse debet, S. Agobardus, CIV, 148 Vita tua filiis tuis sit regula, Lib., CV, 82. — Omnibus ut specimen sis, decus, ordo, modus, Theodulf., CV, 338. — Si enim is, qui in episcopatu vel presbyterio positus, mortale aliquod peccatum admiserit, retrahitur, Amal. Met., CV, 850. Tam sanctum est sacerdotis nomen, ut nulla vitiorum nota maculari se sinat, *ibid.*, 850. Qui regimen sacerdotis contendit appetere, ante in se discutiat, si vita honori sit congrua, *ibid.* Sancte debet vivere propter exemplum, *ibid.*, 859. Cum linguæ sonitu ipsa quoque bona opera sacerdotis clament, *ibid.*, 858. — Qui Dei verba populo narraturus est, nihil habere debet eorum in conscientia quæ in aliis correpturus est, Raban. Maur., CX, 575. — Ut vita et conversatio vestra irreprehensibilis sit, Leo papa IV, CXV, 675. — Oportet enim ut hi qui verba vitæ credentibus nuntiant, operibus etiam vitæ clamare non desistant, Haymo, CXVII, 1067. Ut nubes volant prædicatores qui a terrenis desideriis pennis virtutum sublevati, etc., *ibid.*, 1107. — Oportet igitur unumquemque sacerdotem vita, et moribus et actibus bonis, cum Dei auxilio, populo sibi commisso, cæterisque subditis excellere, Riculf., CXXXI, 16. Mundamini qui fertis vasa Domini, *ib.* — Quod sacerdoti vel minima criminis suspicio sit fugienda, S. Pet. Damian., CXLV, 495. Quod nullus gravius peccat quam presbyter malus, *ibid.*, 500. Dignum est, ut sacerdos pietatis atque justitiæ induviis adornetur, *ib.*, 492. Quod nobilitas sacerdotum sit vita sancta, *ib.*, 494 Quis sit vere sacerdos, *ib.*, 501. Moribus et doctrina alios ante cellere debent sacerdotes, id., CL, 593. — Qui sacerdos dicitur, et officium sacerdotis operibus dignis non implet, super omnia formidare debet de hujus officii dignitate, S. Anselm. Cant., CLVIII, 914. Tractatio tam terrifici ministerii sanctitatem requirit in sacerdote, *ib.* 910.— Non posse rite offerri nisi per sacerdotem justum et sanctum, Ivo Carnot., CLXI, 189. Quod sacerdotes sine macula accedere debent ad sacrificium, *ibid.*, 190. Nemo quippe amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens nomen vel ordinem sanctitatis et sacerdotii habet, *ib.*, 422. Quod quanto digniores sunt sacerdotes, tanto facilius exaudiuntur, *ibid.*, 434. Ut sit quisque verus sacerdos, oportet ut non solum sacramento, sed justitia quoque induatur, id., CLXII, 93. Quatenus sicut excellunt ordinis dignitate, sic excellant vitæ sanctitate, id., CLXII, 519. — Vita tua filiis tuis sit regula, Paschal. II, pap., CLXIII, 232. — Audite ergo hoc qui ad sacros ordines acceditis.... si enim immaculati

estis, secure accedite, S. Bruno, CLXIV, 445. Sint sine macula sacerdotes, *ib.*, 447.—Componite mores vestros ut omnes videntes vos et audientes accipiant a vobis exemplum sanctitatis et formam bonæ conversationis, Hildeb., CLXXI, 760. Sermo illius dulcedinem non habet, quem pro vita reproba conscientia remordet, *ib.* Date operam ut resplendeant opera vestra coram Domino, etc., *ib.*, 761. Si sacerdos cadit, quanto magis populus peribit, *ib.*, 777. Itaque oportet ut sacerdotes bene vivendo sibi caveant, ne male vivendo sibi et aliis noceant, *ibid.* Sine sanctimonia Deus sacerdotem nescit, *ibid.*, 789. Quibus monstratur quod sublimis debeat esse vita sacerdotalis, *ibid.*, 790. Ad eminentiam sanctimoniæ vocari sacerdotem, *ibid.*, 789. Unde necesse est ut qui vasa Domini portant, vasa Domini fiant, verum non vasa fictilia, sed aurea, *ibid.*, 790. Quid prodest pascere verbo quos occidit exemplo? *ibid.*, 821. Non placatur Deus oblatione mali sacerdotis, *ibid.*, 753. Vicarii Christi similitudinem Christi circumferre debent, *ibid.*, 773. Sanctitas et doctrina quantum sacerdoti necessaria, *ibid.*, 789. Quam castæ debent esse manus sacerdotis, *ibid.*, 775. — Si ergo detestandus esset qui accederet ad altare sine vestibus, quam detestandus, quam horrendus est, qui accedere præsumit cum vitiis et sine virtutibus? Hugo de S. Victore, CLXXVII, 927. Tam vita quam doctrina clarere debet doctor ecclesiasticus, *ibid.*, 1070. Sacerdotes cum Deo pacem habere debent per eminentiam sanctitatis, id., CLXXVI, 429. Admonendi sunt Christi sacerdotes, ut sicut excellunt ordinis dignitate, ita excellant vitæ sanctitate, id., CLXXVI, 430. — Incorruptæ vitæ et fidei etiam quemvis de clero debere esse demonstrat, S. Bernardus, CLXXXIII, 1003. — Morum nobilitas, non loci vel generis sacerdotes notificet, Gratianus, CLXXXVIII, 214. Tanto facilius sacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum sunt digniores, id., CLXXXVII, 521. — B. Marcus sacerdotium recusat ob imperfectionem suam, Petrus Blesensis, CCVII, 363. A sacerdote requiritur major sanctitas, *ibid.* Necesse est ut munda sit sacerdotis manus, quæ salutem animæ curat, *ibid.*, 366. Sicut enim præcellitis dignitate, sic decet vos sanctitate operum præeminere, *ibid.*, 734. Ruina populi sacerdos nequam, *ibid.* Eos sanctos esse oportet, qui Sancto sanctorum serviunt et ministrant, *ibid.*, 739. — Sacerdotum vita neminem lædere debet, Alan. de Insulis, CCX, 385. — Attende quod aurum in sole positum lucet, flammescit et scintillat, sic pastor ecclesiasticus in sole, hoc est, in evidenti, supra Ecclesiam Dei constitutus, lucere debet exemplo bonæ operationis, Absalo, CCXI, 165.

III. — *De virtutibus sacerdotum.*

1° *De fide.*—Et fidei integritatem et probitatem morum in sacerdote requiri, S. Leo Magn., LIV, 1212. Didicimus enim quosdam Domini sacerdotes superstitioso potius cultui servire quam mentis vel fidei puritati, id., LVI, 576. — Exemplum esto fidelium in fide, S. Benedict., LXVI, 973. — Prædicatori enim tanta debet in Deo esse fiducia, ut præsentis vitæ sumptus quamvis non provideat, tamen sibi hos non deesse certissime sciat, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1140; Beda Venerab., XCII, 462. Prædicatorum fidei potentia, *ibid.*, 410. — Suscepisti munus sacerdotii, et in puppe Ecclesiæ sedens, navim adversus fluctus gubernas. Tene clavum fidei ut te graves hujus sæculi turbare non possint procellæ, S. Ambros., XVI, 879. In Christo ita solidabuntur prædicatores ut ab ejus fide nulla vi persecutionum avelli possint, id., XVII, 927. — In sacerdotibus fides est eligenda cum vita, S. Greg. Magn., LXXVII, 1039. — Tanta ergo sacerdotibus debet in Deo esse fiducia, ut nequaquam curis terrenæ negotiationis, nec desideriis sæculi implicentur, Paulus diac., XCV, 1344. — Custodita integritate fidei amplius studeas adornari, Paschalis I, CII, 1088. — Primo omnium discutienda est fides sacerdotum, qualiter credant, et alios credere doceant, Hetto, CV, 763. — Sectare fidem, Atto Vercell., CLXXXIV, 694. — Qui autem claudicant in fide, sunt a sacerdotio removendi, Hildebert., CLXXI, 766. — Incorruptæ vitæ et fidei etiam quemvis de clero esse demonstrat, S. Bernard., CLXXXIII, 1003.

2° *De charitate.* — Sacerdotes omnes Christianos diligere debent loco filiorum, S. Hieronym., XXIII, 340. — Quid requirit Christus a Petro antequam oves ei commendet, S. August., XXXVIII, 287. Si enim talis es, et amas me, pasce oves meas. Non enim eris mercenarius, sed eris pastor, *ibid.*, 760. — Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis, S. Petrus Chrysolog., LII, 313. — Exemplum esto fidelium in charitate, S. Benedict., LXVI, 973. — Qui charitatem erga alterum non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1139. Ad prædicandum plus conscientia sancti amoris ædificat, quam exercitatio sermonis, *ibid.*, 890. Per verba charitatis vel se in auditoribus suis, vel auditores suos in se transformant, *ibid.*, 309. Lux gregis est pastoris flamma, id., LXXVII, 935. Pastor singulis sit compassione proximus, id., LXXVII, 32, 473. Pastor culpas insequatur, sed personas diligat, id., LXXVII, 488. Diligis me? pasce oves meas, id., LXXVII, 19. Prædicator veritatis tantæ charitatis esse debet ut, etc., id., LXXIX, 538. — Non cesset charitas operandi bona omnibus, B. Alcuin., C, 248. Sit pax in ore, et in corde charitas, *ibid.*, 451. Dilectione Dei et proximi teipsum exorna, *ibid.*, 453. In charitate teipsum exerce, *ibid.*, 459. Vivas utinam in charitatis dulcedine inter fratres, *ibid.*, 508. Hoc memor ut vivas feliciter, in charitate Christi, *ibid.*, 508. Ama Deum semper, *ibid.*, 509. Pauperum memor esto in eleemosynis, *ibid.*, 509. — Sit hospitalis presbyter, Sedul. Scotus, CIII, 244. — Exemplum esto fidelium in charitate, S. Benedictus, CIII, 784 — Prædicatores ardent dilectione, diligentes eos quibus verba impendunt et etiam a quibus mala patiuntur, Haymo, CXVII, 316. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatumque, possumus quoque per aurum igne probatum intelligere charitatem, *ibid.*, 998. — Sectare charitatem, Atto Vercell., CXXXIV, 694. — Ut compatiantur proximis per charitatem, Rupertus, CLXVII, 1083. Per charitatis compassionem fervere debet sacerdotis pectus, *ibid.*, 777. — Qui ergo cum aliis virtutibus charitatem habet, sacerdos est, Hildebert., CLXXI, 928. —Et qui etiam alias sine ista habet, sacerdos non est, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 928.

3° *De castitate.* — Omnes sacerdotes atque levitæ insolubili lege constringimur, ut a die ordinationis nostræ sobrietati ac pudicitiæ et corda nostra mancipemus et corpora, S. Siricius papa, XIII, 1139. Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, *ibid.*, 1144. Quod dignum et pudicum et honestum est suademus, ut sacerdotes et levitæ cum uxoribus suis non coeant, *ibid.*, 1160. Non solum nos, sed et Scriptura sacra compellit sacerdotes esse castissimos et Patres quoque jusserunt continentiam corporalem servare debere, *ibid.*, 1184. Quo enim pudore viduæ aut virgini ausus est episcopus vel presbyter integritatem vel continentiam prædicare, vel suadere castum cubile servare, si ipse sæculo magis instituit filios generare, quam Deo? *ibid.*, 1185 Episcopos, presbyteros ac diaconos continentiæ lege obstringi, *ibid.*, 118. — Hi sacerdotes pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, S. Innocent. I, XX, 497. Si sacerdos vel quilibet ex clero viduam uxorem duxerit, vel ejectam, suum perdat officium, *ibid.*, 528. — Si semper orandum est sacerdoti, ergo semper carendum matrimonio, S. Hieronym., XXIII, 257. Altari servientibus castitas commendatur, id, XXV, 459. Sic et castitas propria et (ut ita dixerim) pudicitia sacerdotalis, ut non solum ab opere se immundo abstineat, sed etiam a jactu oculi, etc., id, XXVI, 569. Omnes puellas et virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto mansites : nec in præterita castitate confidas, id., XXII, 538. Oculos castos servent et linguam sacerdotes, id, XXI, 538. Cælibatus clericorum, id., XXIII, 340. —Incontinentes in officiis talibus positi omni honore ecclesiastico privarentur, S Leo Magn., LIV, 501. Quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ea die ordinationis suæ servare debent, id., LVI, 501. — Comparantur apibus sacerdotes propter castitatem, Maxim. Taurin., LVII, 515. — Exemplum esto fidelium in castitate, S. Benedictus, LXVI, 973. — Quod sacerdotes et levitæ cum mulieribus coire non debeant, Dionys., Exig., LXVII, 243. Quod diaconi, sicut episcopus et presbyter, cessare debent ab opere conjugali, *ibid.*, 288. — Ut mulierem clericus non ducat uxorem, Fulgent. Ferrand., LXVII, 956. — Sacerdos sit castus, Prim. Adrumet., LXVIII, 681. — Sacerdotum novæ legis cœlibatus, S. Gregor. Magn., LXXIX, 93.

Castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant, aut certe unius matrimonii vinculo federentur. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegang., LXXXIX, 1087. Castitas a levitis et sacerdotibus custodiatur, S. Isidor. Hispal. LXXXIV, 185. De sacerdotibus et levitis, ut ab uxoribus se contineant, *ibid.*, 209. De castitate sacerdotum, *ibid.*, 373. — Sacerdotes Dei et diaconi, et alii Dei ministri, qui in Dei templo servire debent, semper castitatem suam servent, S. Egbertus Eborac., LXXXIX, 421. — Si mundos et castos ab omni fornicatione et homicidio liberos habueritis sacerdotes,

nulla gens ante vestrum conspectum poterit stare, sed corruent ante faciem vestram omnes paganæ gentes, et eritis victores, S. Zacharias papa, LXXXIX, 924. — Castitate te ipsum exorna, B. Alcuin., C, 453. — Te ipsum in omni castitate conservare studeas in conspectu Domini Dei altissimi, ibid., 507. Hoc memor ut vivas feliciter in castitate, ibid., 508.—Exemplum esto fidelium in castitate, S. Benedict., CIII, 784.—Sicut semper ministrare debent, ita semper continentes esse oportet sacerdotes, Theodulf. Aurel., CV, 216. — Erit quoque illi pudicitia ut non solum ab opere immundo se abstineat, sed etiam ab oculi, oris, et cogitationis errore, Amal. Met., CV, 851. Sit castus sacerdos, ibid. Officii tui sit, charissime, non solum oculos castos servare, sed et linguam, ibid., 886. — De continentia et castitate clericorum, Raban. Maur., CXII, 1419. — Oportet episcopum esse pudicum, id est castum ab omni immunditia, Haymo, CXVII, 791. Qui enim sacra mysteria manibus tractare et aliis ministrare debent, dignum est ut ab omni immunda pollutione sint alieni, ut scilicet et mente sint casti et corpore pudici, id, CXVIII, 786. — Clericus qui per ordines ecclesiasticos usque ad subdiaconatum caste vixit, uxorem ducere non potest, Nicolaus papa, CXIX, 1193.

Cælibatus clericorum propugnatur adversus Græcos. Cælibatus clericorum legibus ecclesiasticis asseritur, Ratramn. Corb., CXXI, 324. — Episcopi, presbyteri, diaconi sint continentes, Æneas Par., CXXI, 728. Placuit episcopos, et presbyteros et diaconos secundum priora statuta etiam ab uxoribus se continere, ibid. — Quod si post ordinationem ministro contigerit proprium invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec sacrificii petitor fiat, nec altare contingat, Isidor. Mercat., CXXX, 59. Castitas a levitis et a sacerdotibus custodiatur, ibid., 325. Quarum sanctionum sacerdotes omnes atque levitæ insolubili lege constringimur ut a die ordinationis nostræ sobrietati, ac pudicitiæ et corda nostra mancipemus et corpora, ibid., 681.; S. Abb., CXXXIX, 496. — Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, Isidorus Mercat., CXXX, 682. — De continentia sacerdotum. Regino Prum., CXXXII, 206. Sacerdotes Domini et diaconi vel quicunque sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes ab uxoribus se abstineant, ibid., 209. Sacerdotes et levitæ cum mulieribus non coeant, ibid. Placuit ut episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi abstineant a conjugibus, ut non generent filios, ibid., 210. — Pudicitia sacerdotalis, ut non solum ab opere se immundo abstineat, sed etiam ab intuitu oculorum, Atto Vercell., CXXXIV, 766. Quod clericis carnale conjugium denegetur, id., CXXXVIII, 411. Qui plebem Dei docere debent lumen vitæ, castitatem teneant secundum ordinem suum, id., 482. — Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus subdiaconus, nullus in clero, uxorem aut concubinam admittat, S. Henricus, CXL, 227. — De presbytero si uxorem acceperit, deponatur, Burchardus, CXL, 645.

Presbyter qui uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere, S. Abbo Floriac, CXXXIX, 454. Placet ut episcopi, presbyteri et diaconi qui sacramenta contractant, pudicitiæ custodes ab uxoribus se abstineant, ibid.; S. Petrus Damianus, CXLIV, 361. 401. — Placet ut in omnibus et ab omnibus pudicitia custodiatur qui altari inserviunt, S. Abbo Floriac., CXXXIX, 454. Nemo presbyter a die honoris presbyterii sumat conjugium, ibid., 455. — Quanto magis hi sacerdotes vel levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, Humbertus, CXLIII, 999. — Quid contra sacerdotes, diaconos, subdiaconos castitatem non servantes, Nicolaus II, papa, CXLIII, 1315. — Ministri altaris presbyteri, sive diaconi, ad Dominica tales eligantur officia, qui ante ordinationem suam conjugem reliquerunt, S. Petrus Damian., CXLIV, 361, 400. Cur clerici debeant esse casti, id., CXLV, 387. Placuit sacros antistites ac Dei sacerdotes, nec non et levitas, vel qui sacramentis divinis inserviunt, continentes esse in omnibus, ibid., 400. Placuit, quod et in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi qui sacra mysteria contrectant, et diaconi et presbyteri, sed et episcopi secundum propria statuta etiam ab uxoribus se contineant, ibid., 402. Continentia sacerdotum et levitarum ministrantium in veteri lege quanta, ibid., 404. — Qui in tribus sacris gradibus, presbyteratu scilicet, diaconatu et subdiaconatu positi, mulierculas non abjecerunt et caste non vixerunt excludere ab eorumdem graduum dignitate, Alexander II, papa, CXLVI, 1406. Si quis amodo episcopus, presbyter, diaconus feminam acceperit vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat usque ad satisfactionem, ibid., 1407.

Sacerdotem quærit Ecclesia aut de virginitate sanctum, aut de monogamia ornatum, Landulfus, CXLVII, 934. Item apostolus præcipit in superioribus, ut episcopi, presbyteri, diaconi sint pudici, id est continentes, id., CXLVIII, 1125 — Sacerdotes et levitæ suis uxoribus non misceantur, quia quotidiano ministerio occupantur, S. Anselm. Luc., CXLIX, 519. Clerici excommunicentur qui se post tertiam admonitionem non continent, ibid. — Presbyterorum conjugia a concilio sub Lanfranco damnata, S. Anselmus Cant., CL, 149. — Incontinens presbyter non ministret, Ivo Carnot., CLXI, 465. De castitate sacerdotum vel levitarum, ibid., 467, 468. Quod sacerdos vel monogamus vel virgo eligatur, ibid., 649. Caste se victuros promittunt in diaconos vel presbyteros ordinandi, ibid., 1135. Sacerdotibus semper castitas servanda præcipitur, ibid., 1151. Sacerdoti cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum, ibid., 1152. Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo aut probatæ castitatis, ibid., 1153. Qui vult sacerdos esse ipse se vestiat, ipse se castitate muniat, id., 514. — De uxoratis et concubinatis presbyteris id statuimus, ut penitus ab altaris ministerio sequestrentur et ecclesiasticis rebus priventur, Paschalis II, CLXIII, 469. — Castimoniam inviolati corporis perpetuo conservare studeant, Petrus de Honestis, CLXIII, 706. — In novo sacerdotio non sic, sed genus... sed munda electio requiritur, et conjugium abnegatur, Hildebertus, CLXXI, 927. — Sacerdotes ab uxoribus juxta canones abstinere debere, Anaclet. antipapa, CLXXIX, 715. — Utinam qui se continere non valent, perfectionem temerarie profiteri, aut cælibatui dare nomina vererentur, S. Bernardus, CLXXXII, 854. Sacerdotibus castitas necessaria, id., CLXXXIV, 1085. — Clericorum cælibatus, Robertus Pullus, CLXXXVI, 923, 1109. — Sacerdotibus semper castitas observanda præcipitur, Grat., CLXXXVII, 170. Ministris altaris cum episcopis et presbyteris eadem est lex continentiæ, ibid., 72. — De continentia clericorum, Philippus de Harveng., CCIII, 727.

4° *De humilitate*. — Sacerdotes humiles esse debere, quia et Dominus et apostoli ejus humiles fuerunt, S. Cyprian., IV, 402. — Quicunque igitur cupit etiam ante Deum nostrum sacerdotii dignitate censeri debet esse mitis et humilis corde, S. Bonifac., XX, 781. — Non per Christum intrant, quia non sunt humiles, S. August., XXXVIII, 761 — Contra superbiam vera humilitate luceant sacerdotes, S. Gregor. Magn., LXXVI, 549. In omni quod fortiter agunt, humilitatem tota intentione custodiant, ibid., 804. Adducta auditorum suorum vita ad memoriam, semetipsum humiliat prædicator, ibid, 1001. In ostendendo magisterio humiles sint prædicatores, ibid., 548. Humilitas prædicatoris se servum inutilem æstimantis, ibid., 23. Humilitatem quæ magistra est omnium materque virtutum, et loquendo dicere, et vivendo conatur ostendere, ibid., 265. Ratio humilitatis in prædicatore, ibid., 570, 925. In pace Ecclesiæ humiles, in persecutione fortes et erecti sint prædicatores, ibid., 600. Verba justorum ex radice veniant humilitatis, ut fructum valeant ferre pietatis, ibid., In cujus mente et humilitas cum rectitudine fulgeat, et severitas cum pietate, id., LXXVII, 626. Humilitas accessum ad curam pastoralem, cum necesse est, non fugiat, ibid., 13. Humilitas pastoribus necessaria, ibid., 858. Servanda itaque est et in corde humilitas, et in opere disciplina, ibid., 56. Zelo pastorali humilitas non officiat, aut vice versa, ibid., 476. Nequaquam valet in culmine humilitatem discere, qui in imis positus non desit superbire, ibid., 22. Sic autem servanda est virtus humilitatis, ut non solvantur jura regiminis, ibid., 476. Prædicatoribus adsit cum vitæ munditia humilitas, id, LXXIX, 166. — De humilitate præpositorum, Taio Cæsaraugust., LXXX, 827; S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 711. — Volo ut mansuetudinem et humilitatem habeatis, ne propter seditionem, luporum id est persecutorum, patientiam et constantiam vestram perdatis, Beda Venerab., XCII, 55. — Sint tibi mores humanitate præclari, humilitate laudabiles, B. Alcuin., C. 153. Mitem te et humilem ad meliores ostende, ibid., 225. Sit humilitas in corde et in corpore, ibid., 451. Humilitas te exaltet, ibid., 452. Humilitate te ipsum exorna, ibid., 453. Esto humilis in ministrando, ibid., 459. — Quanto major es, tanto magis te humilia, Raban. Maur., CX, 842. — In eo (sacerdote) videant quid imitari et sequi bene operando possint, castitatis videlicet, humilitatis, Riculf. Suess., CXXXI, 19. — Humilitas sacerdotis sit vera, Ivo Carnot., CLXII, 515. — Studete et laborate ut sit in vobis humilitas, Hildebert., CLXXI, 821.

5° *De mansuetudine*. — Non contentiosum, sed mitem et docibilem esse debere presbyterum, S. Cyprian., III, 1135. — Mansuetudinem teneat sacerdos, S. Ambros., XVI, 1204. — Debet esse mitis et humilis corde, quare, S. Bonifacius, XX, 781. — Semper in sacerdotali pectore cum terrore severitatis custodiri debet virtus mansuetu-

dinis, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1145. In bonis pastoribus socientur benignitas et auctoritas, misericordia et disciplina, *ibid.*, 145. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. *ibid.*, 1140. Sicut agni inter lupos mittimur, ut sensum servantes innocentiæ, morsum malitiæ non habeamus, *ibid.*, 1140. Pastores mansueti habeant æmulationem justitiæ, iracundi mansuetudinem adjungant æmulationi, id., LXXVII, 76. Pastori miscenda lenitas cum severitate, *ibid.*, 38. Mansuetudo servanda, ut ipsa quoque sacerdotalis indignatio virtuti sit admista dulcedinis, *ibid.*, 669. — Erit illi etiam juxta apostolum mansuetudo, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 786. — Volo ut mansuetudinem et humilitatem habeatis, Beda Venerab., XCII, 53. — Mitem te ad meliores ostende, B. Alcuin., 223. Semper suavia verba misceantur durioribus, *ibid.*, 451. Misericordia amabilem te faciat, *ibid.*, 452. Luceat lux tuæ bonitatis coram omnibus, *ibid.* — Qui autem ita prudens, mansuetus et suavis est, ut se videntes et audientes ad amorem et laudem Sponsi convertat et accendat, amicus est Sponsi, S. Agobard., CIV, 195. — Benignum te boni sentiant, Lib. papa, CV, 83. Sit in te boni pastoris dulcedo, *ibid.*; Nicol. papa, CXIX, 772; Alexander II, papa, CXLVI, 1324. — Esto bonis agnus, Theodulf., CV, 358. Sit tibi placidum cor, dulcia verba, *ibid.* — Erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet, Amal. Met., CV, 854. — Semper necesse est, ut dulcedo et humilitas in corde teneatur, *ibid.*, 868. — Sit rector placidus, mansuetus, Raban. Maur., CXII, 1593. — Benignitatem tota mente servate, Isidorus Mercat., CXXX, 23. — Servum autem Domini oportet mitem esse ad omnes, Otto Vercell., CXXXIV, 694. — Virtus mansuetudinis a sacerdotali pectore custodienda, quare, Rupertus abbas, CLXVII, 1169. Prædicatores sint lenes in docendo, id., CLVIII, 495. — — Pastoribus imitanda Christi misericordia, S. Bernardus, CLXXXIV, 174.

6° *De mortificatione.* — Oportet sacerdotem carere variarum illecebris voluptatum, S. Ambros., XVI, 254. — Delicatus magister est qui pleno ventre de jejuniis disputat, S. Hieronym., XXII, 533. — Sacerdos sit sobrius, Prim. Adrum., LXVIII, 681. — Qui vult post me venire abneget semetipsum, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1233. Castigo corpus meum et in servitutem redigo ne forte, etc., *ibid.*, 1234. Perfectus quippe prædicator, ut exemplum daret abstinentiæ, quid faciebat? *ibid.* — Vir ecclesiasticus crucifigi mundo per mortificationem propriæ carnis debet, S. Isidor. Hispal., LXXX, 705; Amal. Met., CV, 851. — Hoc memor ut vivas feliciter in omni sobrietate, B. Alcuin., C, 508. — Erit quoque illi juxta apostolum sobrietas, abstinentia, Amal. Met. CV, 831. Sit abstinens sacerdos, *ibid.*, 834. — Oportet enim prædicatores in semetipsis demonstrare mortificationem carnis, qui item aliis faciendum denuntiant, Anselm., Laudun., CLXI, 1212. — Corpus castigent, Petrus de Honestis, CLXIII, 709. — Videant cæteri jejunia vestra; videant quomodo immolando maceratis et affligitis carnem vestram, S. Bruno, CLXIV, 577. — Circumcidat sacerdos omne præputium carnis suæ a membris suis, Hildebertus, CLXXI, 775.

7° *De zelo.* — Zelum habere debet sacerdos, qui incorruptam servare studet Ecclesiæ castitatem, S. Amb., XV, 1456. Si me inquirentem lanient vepres silvarum, per omnia angusta me coarctabo, omnes sepes excutiam. . omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem, S. August., XXXVIII, 278. — Zelus doctoris spiritalis, S. Gregor. Magn., LXXVI, 932. Contra torporem zelo candeant sacerdotes, *ibid.*, 549. Necessitas zeli in doctoribus, *ibid.*, 555. Zelus domus tuæ comedit me, *ibid.*, 932. Assumamus zelum fortem, *ibid.*, 935. Zelo charitatis inflammatus prædicator, *ibid.*, 263. Cum magna zeli asperitate corrigat sacerdos, id., 46. — De zelo pastoralis officii erga subditos, Taio Cæsaraugust., LXXX, 829. — Tu vis errare, tu vis perire? Ego nolo. Revocabo errantem, requiram perditam, Amal. Met., CV, 842. Omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem. Si me pati non vis, noli errare, noli perire, *ibid.* Sic ad ultionem zelus ferveat, ne tamen pietatis limitem fervendo transcendat, *ibid.*, 854. De zelo pastoris, *ibid.*, 867. — Assumamus zelum fortem, Raban. Maur., CX, 591. Appetant zeli ardoribus frigi, id., CX, 855.

IV. — *De vitiis vitandis.*

1° *De superbia.* — Obsecro vos ut vitam emendetis vitantes superbiam. S. August., XL, 1301. Nos qui pastores sumus nominati superbiam fugiamus per humilitatem et patientiam, *ibid.*, 1316. — Sacerdoti fugienda superbia, S. Benedictus, LXVI, 869. Elationem aut superbiam summo studio cavere debet ordinatus, *ibid.* — Sacerdos non sit superbus, Prim. Adrumet., LXVIII, 680. — Humilitatis locum in elationem dominationis immutant., S. Gregor. Magn., LXXVI, 1140. Quomodo contra elationem, qui alios docet, pugnare debeat, *ibid.*, 1001. Prædicator caveat ne vitio elationis se extollat, *ibid.*, 255, 263. Caveant prædicatores Satanæ servire per elationem, id., LXXVII, 95, 96. Si majores nostri in regibus superbiam non tulerunt, quanto magis non est in sacerdotibus sustinenda, *ibid.*, 654. — De superbis doctoribus, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 710. — Nullus presbyter contra suum episcopum superbire audeat, Carol. Magn., XCVII, 513, 827. — Non te exaltent honores transeuntes, B. Alcuin., C, 245. Non superbus sit presbyter, *ibid.*, 1014. — Admonendi sunt presbyteri ut procul ab omni fastu superbiæ sanctum exemplum subditis donent, Theodulf. Aurel., CV, 216. — Non sint superbi sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 440. — Alium superbia necat, S. Bruno, CLXIV, 445.

2° *De avaritia.* — Avaritia in sacerdote vitanda, S. Hieronym., XXII, 663. — Obsecro vos ut vitam emendetis, conculcantes avaritiam, S. August., XL, 1301. Nos qui pastores sumus nominati, avaritiam submergamus per eleemosynam, *ibid.*, 1316. — Amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum fugiant, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegangus, LXXXIX, 1087. — Cavendum summopere sacerdotibus est, ut ab avaritiæ peste quæ radix omnium malorum est suosque sectatores a Christi regno excludit, se cohibeant, Carol. Magn., XCVII, 605. — Non deceptibilis auri species a fiducia studiosi laboris te subtrahat, B. Alcuin., C, 491. — Non avarus sit sacerdos, Amal. Met., CV, 836. — De avaritia vitanda in clericis, Raban. Maur., CXII, 1420. Super omnia autem avaritiam fugite, Isidor. Mercat., CXXX, 23. — Cujus (avaritiæ) sitis etiam sacerdotum mentes obtinet, S. Abbo Floriac., CXXXIX, 495. De avaritia sacerdotum, Burchard., CXL, 713. — Quam detestanda avaritia clericorum, S. Petrus Damianus, CXLV, 643. Impudenter pecuniam exigunt sacerdotes, etiam cum negatur, *ibid.* — Alium avaritia occidit, S. Bruno, CLXIV, 445. — Avaritiam vitare debent sacerdotes, Hildebert., CLXXI, 768. — Sunt qui pauperibus paulum tribuunt, ut amplius accipiant, S. Hieronym., XXII, 555.

3° *De vinolentia.* — Vinolentos sacerdotes et Apostolus damnat, et vetus lex prohibet, S. Hieronymus, XXII, 536. Qui altario deserviunt, vinum et siceram non bibant, *ibid.* Præcipitur sacerdotibus, ne ministraturi in templo, vinum et siceram bibant, ne ebritate et crapula et curis hujus vitæ prægraventur corda eorum, *ibid.*, 609. Sacerdotes qui ministrant in templo Dei prohibentur vinum et siceram bibere, *ibid.*, 662; Amal. Met., CV, 855 — Sacerdos non sit vinolentus, Prim. Adrumet., LXVIII, 680. — Attendite autem vobis ut non graventur corda vestra in crapula et ebrietate, S. Gregor. Magn., LXXVII, 59. — Ut nullus ex sacerdotum numero ebrietatis vitium nutriat, nec alios cogat per suam jussionem inebriari, Carol. Magn., XCVII, 219. — Ebrietatem quasi perditionis foveam fugite, B. Alcuin., C, 454. Non vinolentus sit sacerdos, *ibid.*, 1014. — Non vinolentus, ut fiducialiter possit corripere ebriosos, Sedul. Scot., CIII, 234. — Non vinolentus, quare, Amal. Met., CV, 853. Quidquid inebriat, et statum mentis evertit, fuge similiter ut vinum, *ibid.*, 885. — Impia non Bacchi pocula corda premant., Raban. Maur., CXII, 1600. — Observandum est sacerdotibus ut ab ebrietate se abstineant, Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — Ut nullus presbyterorum ad anniversariam diem vel tricesimam tertiam etc., se inebriare præsumat, Hincm. Rhem., CXXXI, 776. — Ut a clericis vitetur ebrietas, Isidor. Mercat., CXXX, 404. — Ante omnia clericis vitetur ebrietas, Atto Vercell., CXXXIV, 41. — Nullus vestrum sit ebriosus, Ratherius Veron., CXXXVI, 564. Ut clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes et nutrix est, id., CXXXVIII, 409. — De presbyteris parochialibus cum convenerint ut se inebriare non audeant, Burchardus, CXL, 654. Nullus presbyter ex ineptia bibat plus quam decet, nec alium provocet ad bibendum ultra quod desiderat, id., CXXXIX, 1474. — Non ebrietati servientes sint sacerdotes, Ivo Carnot., CLXI, 440. Ut presbyteri, quando ad collectam veniunt, minime se inebriare præsumant, *ibid.*, 499. Presbyter ebrietati deserviens, nisi desierit, communione privetur, *ibid.*, 1170.

4° *De incontinentia.* — Obsecro vos, ut vitam emendetis, despicientes luxuriam, S. August., XL, 1301. Fornicatio enim clericis interdicitur, quia cum simus ministri Domini, membra meretricis non efficiamur, *ibid.*, 1303. Si conjugium sacerdotibus prohibetur, quanto magis crimen fornicationis in nobis æstimabitur, *ibid.* Nos qui pastores sumus nominati, luxuriam frangamus per abstinentiam, *ibid.*, 1316. — De incontinentia sacerdotum

vel levitarum, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 649. — Si fornicatus fuerit presbyter aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet et sub pœnitentia redigi, Carol. Magni., XCVII, 618. — Non permittas libidinosas voluptates in te, vel in tuis dominare fratribus, B. Alcuin., C, 499. Juvenilia autem desideria, id est, adulterium, immunditiam, luxuriam, omnemque lasciviam devita et fuge, Haymo, CXVII, 805. — Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abjiciatur, Æneas Paris., CXXI, 727. — Sacerdotes igitur, si in fornicationis laqueum ceciderint, et crimen manifestissime ostensum fuerit, hactenus sacerdotii habere non possunt honorem, Regino. Prum., CXXXII, 210. — Libidini et impudicitiæ penitus resistant, Petrus de Honestis, CLXIII, 708. — Alium luxuria perimit, S. Bruno, CLXIV, 415. — A vobis removenda est fornicatio et immunditia, Hildebert., CLXXI, 770. — Arguuntur incontinentes qui sacros ordines impudenter temerare non verentur, S. Bernardus, CLXXXIII, 855.

5° *De vitio linguæ.* — Cave, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, S. Hieronym., XXII, 538. Amal. Met., CV, 886. Parce a detractione linguæ, *ibid.* Non infreni lingua incedant sacerdotes, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778. Obscenitatem etiam verborum, sicut et operum, penitus exsecrentur, *ibid.*; S. Chrodegang., LXXXIX, 1087; Amal. Met., CV, 891. — Non calumniam cuiquam facientes, Theodulf. Aurel., CV, 216. — Non vaniloquiis inserviant, non detractionibus incumbant, Amal. Met., CV., 920. — Clericus verba scurrilia joculatoria risumque moventia non loquatur, Regino Prum., CXXXII, 210. — Linguam, quæ inter Deum et nos quodam modo mediatrix est, a supervacui sermonis levitate compescant, S. Petrus Damian., CXLV, 499. Ex labiis nostris verba otiosa non effluant, id., CXLIV, 258.

6° *De invidia.* — Prædicatoribus cavenda est invidia, S. Gregorius Magn., LXXVI, 199. — Invidiam fugiant sacerdotes. S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegang., LXXXIX, 1087. — Procul ab omni fastu superbiæ et invidiæ mordacitate, sanctum exemplum subditis donent, Theodulf. Aurel., CV, 216. Non sint cupidi, *ibid.* — S. Anselm. Luc., CXLIX, 510.

7° *De ambitione.* — Officii nostri vitamus laborem, appetimus dignitatem, Julian. Pom., LIX, 435; Amal. Met., CV, 865. — A præcipiti se ambitione etsi non metu, saltem pudore contineant, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1031. — Non sæcularis ambitio sacerdotalem severitatem compescat, B. Alcuin., C, 458. — Plerique sacerdotes, suæ magis utilitatis causa quam gregis, præesse desiderant, Amal. Met., CV, 850. — Nemo enim ad hoc debet fieri clericus ut inhiet ambitioni, Ivo Carnot., CLXII, 513. Nec aliud quærat, nisi ut Deum hæreditate possideat, *ibid.* — Ambitionem ecclesiasticorum, promotionem juniorum et pluralitatem beneficiorum perstringit, S. Bernardus, CLXXXII, 825. Graviter perstringit ambitiosos, qui temere et indigne sacras Ecclesiæ functiones usurpant, *ibid.*, 852. Curritur passim ad sacros ordines, *ibid.*, 853. Videas et homines pecuniosos ad honores quoque ecclesiasticos pervolare, id., CLXXXIII, 84, 85.

V. — *De his quæ sacerdotibus prohibentur.*

1° *De mulieribus.* — Nolo habeas consortia matronarum, nolo ad nobilium domos accedas, S. Hieronym., XXII, 403. — Ut cum omnibus omnino clericis extraneæ feminæ non cohabitent, sed solæ matres, aviæ, materteræ, amitæ et sorores, etc., S. Leo Magn., LVI, 425. — Vetuit omnino magna synodus, ne liceat episcopo, nec presbytero, etc., extraneam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas quæ omnem suspicionem effugiunt, Dionysius Exig., LXVII, 42. — Ut clerici cum mulieribus extraneis non habitent, Fulgent. Ferrand., LXVII, 956. — Sacerdotes prohibentur ne cum mulieribus conversentur, excepta duntaxat matre, sorore, vel uxore, quæ caste regenda est, S. Gregor. Magn., LXXVII, 515. Neque ut aliæ mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi hæ quæ sacris, ut prædictum est, canonibus sunt permissæ, *ibid.*, 1033. — Nec mulieres alloquantur, aut domi retineant, S. Sonnatius, LXXX, 444. — Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, contubernia feminarum extranearum nullatenus appetant, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778. — Ut presbyteri mulierem extraneam in domo sua non habeant, Carol. Magn., XCVII, 237. — Ut juxta Nicæni venerandi definitionem concilii, nullus patiatur subintroductas mulieres in domo propria habere vel private cum eis cohabitantes conversari, S. Paulin., XCIX, 297. — Feminæ cum presbytero non habitent, Theodulf. Aurel., CV, 195. — Non episcopo, non presbytero, non diacono, non alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, Amal. Met., CV, 874. Prohibe virgines tecum commorari, etiam quæ de genere tuo sunt, *ibid.*, 888. Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, *ibid.*, 891. Contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant., *ibid.* — Ut conversationem feminarum earumque accessum et administrationem detestentur, Herardus, CXXI, 763. — Clericus vero solus ad feminæ tabernaculum non accedat sine majoris natu principis jussione, Isidor. Mercat., CXXX, 40. Nec presbyter solus cum sola adjungatur, sed duobus adductis testibus, visitet infirmam, *ibid.* Nec solus cum sola femina fabulas misceat, *ibid.* — Ut clericus nullam conversationem cum muliere post denominationem habeat, Atto Vercell., CXXXIV, 56. Jubendum est eisdem sacerdotibus, ut non permittant secum mulieres habitare extraneas, id., CXXXVIII, 625. Ut presbyteri subintroductas mulieres nullo modo secum habere audeant, nisi forte commatrem suam aut proximitatem generationis, id., CXLVIII, 1120. — Sacerdotes cum feminis habitare conspicio, quod nefarium est dicere et audire, S. Ivo Carnot., CLXI, 462. — Clericus matronarum domicilia frequentans, deponatur, Gratianus, CLXXXVII, 591.

2° *De conviviis.* — Maxime ministrorum officiis arbitror declinare extraneorum convivia, S. Ambros., XVI, 49. — Convivia tibi vitanda sunt sæcularium et maxime eorum qui honoribus tument, S. Hieronym., XXII, 536; Amal. Met., CV, 885. — Non enim licet clerico prandium vel cœnam ordinare, S. August., XL, 1299. — Valde despicitur clericus qui sæpe vocatus ad prandium non recusat, etiam necessitate aliqua compulsus, *ibid.*, 1299. Ideo summe cavere debet clericus, ne extra domum suam vel episcopi prandere audeat, vel in eadem etiam audeat sæcularibus præparare, *ibid.*, 1299. — In secundarum nuptiarum convivio presbyter esse non debet, S. Leo Magnus, LVI, 444. — Convivia publica fugiant, privata non tantum pudica, sed et sobria colant, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegangus, LXXXIX, 1087. — Ut clerici nuptialia vitent convivia, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 269. — Ut presbyter in convivio secundarum nuptiarum non intersit, Fulgent. Ferrand., LXXXVIII, 825. — Ut clerici nuptialia convivia vitent, S. Chrodegang., LXXXIX, 1088. — Facilius contemnitur clericus, qui sæpe vocatur ad prandium et non recusat, Amal. Met., CV, 886. Multitudines hominum, et officia, et salutationes et convivia veluti quasdam catenas fugias voluptatum, *ibid.*, 887. — Presbyterum convivio sæcularium nuptiarum interesse non debere, Isidorus Mercat., CXXX, 267. Non liceat sacerdotibus vel clericis aliqua spectacula in nuptiis vel in conviviis spectare, *ibid.*, 585. Ut clerici nuptialia vitent convivia, *ibid.*, 404. — Ut presbyter in nuptiis bigami non prandeat, Atto Vercell., CXXXIV, 38. — Nuptiarum conviviis presbyteri interesse non debent, Gratian., CLXXXVII, 194. Ignominiosum est sacerdoti affluere deliciis, epulis atque lascivils, *ibid.*, 196. Convivia hæreticorum clerici vitare debent, *ibid.*, 1308.

3° *De tabernis.* — Nullus in tabernis manducet et bibat, Eutychian., V, 165. — Non enim debet qui animarum curam gerit, intrare tabernas, nisi necessitate compulsus, S. August., XL, 1299. — Quod non oportet sacerdotes a presbyteris usque ad diaconos et deinceps quemlibet ecclesiastici ordinis usque ad ministros aut lectores aut cantores, etc., in cauponam ingredi, Dionysius Exig., LXVII, 72. Quod nullus ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat, *ibid.*, 167. Ut clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur, *ibid.*, 194. — Ut clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitas coegerit; Fulgent. Ferrand, LXVII, 956. — Ut nullus presbyter edendi aut bibendi causa gradiatur in tabernas, S. Egbert. Eborac., LXXXIX, 382; Carol. Magn., XCVII, 219. — Ut nullus presbyter tabernas ingredi audeat ad bibendum, nec se misceat in tali conventu sæcularibus hominibus, ubi turpia verba audiat aut loquatur, Carol. Magn., XCVII, 295, 511. — Ut presbyteri ab ebrietate et tabernis abstineant, Theodulf. Aurel., CV, 195. — Neque per tabernas eant bibendo aut comedendo, Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — Inquirendum si de tabernis se custodiant presbyteri sicut sæpissime interdiximus et interdicimus, Hincmar. Rhens., CXXV, 780. — Illud quoque summopere cavendum monemus ut presbyteri vel clerici tabernas causa convivandi non adeant, Riculf., CXXXI, 20. — Nolite in tabernis bibere, Rather. Veron., CXXXVI, 560. — Clerici tabernas non ingrediantur absque peregrinationis necessitate, CXXXVIII, 409. — Deponatur clericus qui tabernam aut ergasterium habere voluerit, Gratian., CLXXXVII, 229.

4° *De venatione.* — Non liceat episcopis, presbyteris, diaconibus canes ad venandum vel accipitres habere, S. Isidor. Hispal., LXXXIV, 287. — Ut clerici venationes

non faciant cum avibus vel canibus, Carol. Magn., XCVII, 816. — Nec canes habeant ad venandum, nec accipitres, nec falcones, nec sparvarios, Hetto Basil., CV, 763; CXXXVIII, 625. — Venationem devita et fuge, Haymo, CXVII, 803. — Quod episcopus vel clericus nullo modo venationi debeat insistere, Nicolaus papa I, CXIX, 1126. — O miseram vitam hominum et maxime sacerdotum, qui dum lucrandis fidelibus debent insistere, venandis feris incumbunt, et quos capere oportet homines, capiunt aves et bestias, *ibid.*, 1126. Ut sacerdotes et levitæ canes ad venandum et accipitres non habeant, id., CXXXVIII, 410. Quod sacerdos fenore aut venatione occupari non debeat, *ibid.* Docemus etiam, ut sacerdos non sit venator, neque accipitrarius, id., CXXXVIII, 503. — De illis, qui ex ecclesiastico ordine, aut venantur, aut cum accipitribus jocantur, Burchardus, CXL, 661. — Ut episcopi, presbyteri et levitæ canes ad venandum et accipitres non habeant, Ivo Carnot., CLXI, 433. — Aleæ, aut quibuslibet venationibus minime inserviant, Petrus de Honestis, CLXIII, 708.

5° *De bello.* — Ut nemo sacerdotum ex numero arma pugnantium unquam portet, S. Egbert. Eborac., LXXXIX, 382; Carol. Magn., XCVII, 219, 295, 723. — Prohibemus autem omnimodis ut presbyteri arma non assumant, Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — Ne clerici arma ferant, Regino. Prum., CXXXII, 222. — Nullus vestrum arma ferat in seditione, quia arma nostra debent esse spiritalia, Ratber. Veron., CXXXVI, 560. — Ut nullus ex clero arma militaria portet, Burchardus, CXL, 661; Ivo Carnot., CLXI, 504. Presbyter non arma ferat, id., CXXXIX, 1475. Proprii gradus amissione multentur militaria arma clerici ferentes, id., CLXI, 1169. — Ut clerici arma non portent, conc. Claromont., CLXI, 717.

6° *De negotiis sæcularibus.* — Nemo militans Deo obligat se molestiis sæcularibus, S. Cyprian., IV, 398. Quanto magis molestiis et laqueis sæcularibus obligari non debent qui divinis rebus et spiritalibus occupati, *ibid.* — Ex quo, ingenti periculo, sacerdotes negotiis sæculi occupantur, S. Hilarius, IX, 810. — Non enim debet qui animarum curam gerit mercantias acquirere, ligonizare, S. August., XL, 1299. — Non licet sacerdotibus manibus operari, ligonizare, ferrum fabricare et similia, *ibid.*, 1302. — Plurimos clericorum negotiationibus inhonestis et lucris turpibus imminere, S. Leo Magnus, LVI, 698. Sacerdoti impietatis crimen est, neglectis verbi Dei studiis, sollicitudines suscipere sæculares, *ibid.*, 734. — Ut clerici nullas negotiationes inhonestas et turpia lucra sectentur, Dionys. Exig., LXVII, 306. — Ut clericis non liceat administrationem aut procurationem domorum suscipere, Fulgent. Ferrand., LXVII, 950. — Non sint sæcularibus immisti, S. Sonnat., LXXX, 444. — Ut sacerdotes et ministri altaris sæcularibus curis abstineant., Crisc. Afric., LXXXVIII, 840. — Nequaquam turpibus lucris deserviant., Carol. Magn., XCVII, 220. Ut presbyter negotiator non sit, *ibid.*, 296. Ut presbyteri curas sæculares nullatenus exerceant, id est ut neque judices neque majores villarum fiant, *ibid.*, 723; Rodulf. Bituric., CXIX, 713. — De curis sæcularibus vitandis, Watterius, CXIX, 735. — Ut clerici vilius emendi et carius vendendi usum non habeant, Atto Vercell., CXXXIV, 38. Docemus etiam ut quilibet sacerdos non sit emptor injustus, nec avarus mercator, id., CXXXVIII, 500. — De illis presbyteris qui contra statuta canonum villici fiunt, et aliis sibi non concessis implicantur negotiis, Burchardus, CXL, 649. Presbyter non sit mercator, id., CXXXIX, 1475. — De presbyteris qui contra statuta canonum villici fiunt, Ivo Carnot., CLXI, 492. Clerico negotiari non licet, *ibid.*, 1286. — Turpium lucrorum occupationes nequaquam appetant, Petrus de Honestis, CLXIII, 708.

7° *De ludis.* — Ut episcopus, presbyter et diaconus non sint aleatores, Carol. Magn., XCVII, 772. — Nec ullius ludi aut spectaculi licentiam habeant, Hetto Basil., CV, 765. — Nullus canum aut avium jocis inserviat, Rather. Veron., CXXXVI, 560. — Ludus tabulæ fugiendus, Ivo Carnot., CLXI, 1170. — Diaconus, presbyter et episcopus aleæ deservientes, nisi desierint, deponantur, Gratian., CLXXXVII, 195. — Joci etsi nonnunquam honesti sint, tamen in ecclesiasticis viris omnino proscribendi, S. Ambros., XVI, 54.

8° *De ornatu et incessu sacerdotis.* — Ornatus ut sordes pari modo fugiendæ sunt, S. Hieronym., XXII, 535. — Sacerdotes recte et caput prohibentur radere et comam nutrire, S. Gregor. Magn., LXXVII, 856; Taio Cæsaraugust., LXXX, 825. — Non vagis oculis, non infreni lingua, aut petulanti tumideque gestu incedant, sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant, Isidor. Hispal., LXXXIII, 778; S. Chrodegang, LXXXIX, 1087. — Non oportet clericos comam nutrire, et sic ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus, Isidor. Hispal., LXXXIV, 583. — Sancitum est ut clericis qui comam nutriunt, ab archidiacono, etsi noluerint, inviti tondeantur, S Bonifac. Mogunt., LXXXIX, 827. — Ut nullus clericus aut monachus comam laxare præsumat, aut anathema sit, S. Steph. papa, LXXIX, 1028. — Prohibe clericos auro vel sericis uti vestimentis in conspectu domui regis, sed humili habitu incedant, secundum consuetudinem servorum Dei, B. Alcuin., C, 334. Sit tibi vestimentorum moderatus cultus, *ibid.*, 452. Non permittas ullatenus vanitates vestimentorum, *ibid.*, 499. — Intus, forisque non solum habitu et actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant, Amal. Met., CV, 920. Vultu hilari sit sacerdos Christi, id., CXIX, 707. — Ut presbyteri sicut ordine sanctiores, ita verbo, incessu et actu sint reverentiores, Herardus, CXXI, 772. — Clericus professionem suam et in habitu et in incessu probet, Isidor. Mercat., CXXX, 546. Clericus ex vestimentorum splendore commendationem quærere non debet, *ibid.* Clericus nec comam nutriat, nec barbam radat, id., CXXX, 546; CXL, 1069. — Ne clerici laicalibus induantur vestimentis, Regin. Prum., CXXXII, 257; Burchard., CXL, 661; Atto Vercell., CXXXIV, 31. Clerici in vestimentis non quærant decorem, id., CXXXVIII, 410. — Quam detestandus in clericis luxus vestium, Othlon., CXLVI, 357. — Pretiosas vestes habere non delectentur, Petrus de Honestis, CLXIII, 708. — Ne clericus comam nutriat, Ivo Carnot., CLXI, 454.

VI. — *De officiis sacerdotum.*

1° *Debent offerre sacrificium.* — Sacerdotes qui sacrificia Dei quotidie celebramus, S. Cyprian., III, 857. Ab altari et sacrificiis non recedant, sed die ac nocte cœlestibus rebus et spiritualibus serviant, id., IV, 399. — Tentatis subditis orationem et sacrificiorum subsidia pastores subministrant, S. Gregor. Magn., LXXIX, 209. — Quemadmodum et pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis, B. Alcuin., C, 1052. Sacerdotes sunt, Deo offerendo, *ibid.*, 1094. Sacerdos Græce; Latine dicitur sacrum dans, id est, sanctum sacrificium offerens Deo, id., CI, 1255. — Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ pertinent ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, Haymo. Halberstat., CXVII, 853. Sacerdotis quippe ministerium est altari assistere, *ibid.*, 1044. — Quibus (sacerdotibus) et orandi et sacrificandi juge officium est, Hincm. Rhem., CXXI, 782. — Sacerdotis sacrificaturi officium quale sit, Rupert. abb., CLXIV, 430.

2° *Administrare sacramenta.* — Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos, etc., Conc. Carthag., III, 1058, 1060. — Videte ut per negligentiam vestram nullus infans sine baptismo moriatur, Eutychian., V, 165. — Ad purganda peccata subditorum constitutus est sacerdos, S. Gregor. Magn., LXXIX, 181. — Ut nullus presbyter in propria provincia vel in alia cuiquam infirmo baptismum denegare præsumat, Burchardus, CXL, 736; Ivo Carnot., CLXI, 117. Ut presbyter pœnitentem jussus ab episcopo suo reconciliet, id., CLXI, 857, 866. Baptizando unitati Ecclesiæ incorporant, et omnibus sacramentis usque ad manus impositionem populo Dei ministrant, id., CLXII, 518. — Horum officium est corpus Domini dispensare, baptizare, pœnitentes absolvere, etc., Honor. August., CLXXII, 599.

3° *Prædicare.* — Væ enim nobis erit, qui hujus ministerii onus susceptum habemus, si veritatem Salvatoris nostri J. C., quem apostoli prædicaverunt, prædicare neglexerimus, S. Felix papa, V, 154. — Unusquisque vestrum, quantum sapit, plebi suæ de Evangelio, vel de Epistola, vel aliqua divina Scriptura, in Dominicis et festivis diebus annuntiet, Eutychian. papa, V, 165. — Ut verbis, simul et meritis vitæ populum sibi creditum ad cœlestem patriam invitent sacerdotes, S. Ambros., XVII, 760. — Tenentur prædicare sacerdotes, S. August. XXXIX, 2287, 2318. Exaltate vocem vestram, ut per omnem terram audiatur sonus vestræ correctionis, increpationis, charitatis et sanctitatis vestræ, id., XL, 1309. — Prædicandi munus solorum sacerdotum esse, S. Leo Magn., LIV, 1039. — Prædicationis officium declinari pertinaciter non debet, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur, S. Gregor. Magn., LXXVII, 20. Clama, ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam, *ibid.*, 472. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, frumenta abscondere est prædicationis sanctæ apud se verba retinere, *ibid.*, 96. — Sacerdos in tabernaculum ingrediens, vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur, Taio Cæsaraugust., LXXX, 829. — Debet docere sacerdos propter suæ administrationis officium, Julian. Pomer., LIX, 431. Sacerdos cui dispensatio verbi commissa est,

ibid. — Sanguinem ejus Dominus de manu speculatoris requirit quia ipse hunc occidit, quia eum tacendo morti prodidit, S. Gregor. Magn., LXXVI, 909, 911, 1143. — Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram, S. Eligius, LXXXVII, 650. — Ut omnibus festis et diebus Dominicis, unusquisque sacerdos Evangelium Christi prædicet populo, S. Egbert. Eborac., LXXXIX, 381. — Memor esto semper quod guttur tuum tuba Dei debet esse, et lingua tua omnibus præco salutis, B. Alcuin., C, 151. Sacerdos vero Dei et voluntatis illius prædicator debet esse in populum, *ibid.*, 223. Vestrum est omnibus prædicare verbum Dei, *ibid.*, 492. Os vestrum tuba debet esse Dei, *ibid.* — Prædica verbum, insta opportune, importune, Amal. Met., CV, 842. Sacerdos semper vocem prædicationis habeat, *ibid.*, 857. — Prædicationi debent semper insistere, Haymo, CXVII, 602. Ut ipsi sacerdotes verbo et exemplo omnibus prædicent, id., CXXXVIII, 626. — Præcipimus vobis ut unusquisque vestrum super duas seu tres hebdomadas, diebus Dominicis seu festivitatibus sanctorum, populum sibi commissum doctrinis salutiferis ex sacra Scriptura sumptis in Ecclesia sibi commissa post Evangelium perlectum instruere studeat, Burchard., CXL, 666, 1069; CLXI, 503. Væ mihi si non evangelizavero, id., CLVIII, 1136. — Officium est sacerdotis prædicare, Hildebert., CLXXI, 767. Quos debent verbo et exemplo a peccatis retrahere, *ibid.*, 930. — Horum officium est prædicare, etc., Honor. August., CLXXII, 599. — Pastores boni oves pascere debent prædicatione, operatione et oratione, Ven. Godefrid., CLXXIV, 323. — Ite igitur prædicando, nolite ire peccando, Hugo de S. Vict., CLXXVII, 944. — Oportet siquidem quod sacerdos sit in prædicatione sollicitus, etc., Petrus Bles., CCVII, 725.

4° *Docere, increpare, admonere, defendere, revocare, visitare, colligere, mori*, etc. — Certe quidem bonus pastor animam pro pecoribus ponit, Tertull., II, 113. Quomodo Christus animam suam posuit pro nobis, oportet ita fieri pro eo et a nobis, nec tantum pro ipso, imo etiam pro fratribus propter ipsum, *ibid.*, 116. — Fovendis et conservandis ovibus providere, S. Cyprian., III, 996. Colligere et refovere Christi oves, *ibid.* Commendatas sibi oves fovere debent, id., IV, 257. Quod errabat non revocastis, et quod periit non inquisistis, id., III, 859. Nobis incumbit custodire gregem, id., IV, 225. Discordes ad concordiam revocet, viduas defendat, Eutychian. papa, V, 165. Jejunium quatuor Temporum et Rogationum et litaniæ majoris, plebibus vestris omnibus modis observandum indicite, *ibid.*, 165. Diem Dominicum et alias festivitates absque servili opere a vespera in vesperam celebrare docete, *ibid.*, 166. — Sacerdotum est proprie, non solum docere, sed et facere legem, quare, S. Hieronym., XXIV, 785. Sacerdotum esse officii, de lege interroganti respondere, *ibid.*, 1406. Sacerdotis quoque officium est docere populum, id., XXV, 441. Ut pascant gregem Domini, id., XXII, 538. — Pastores non negligant ovium infirmitatem, S. August., XXXVIII, 272. Hominibus illuminandis præbeant lucem verbi veritatis, *ibid.* Quod infirmum est non confortastis, etc., *ibid.* Errantes oves revocare tenentur pastores, *ibid.*, 278. Ipse pastor in ea ubique quærit errantes, confortat infirmos, curat languidos, alligat confractos, *ibid.*, 280. Officium pastoris, pascere oves, *ibid.*, 796. Nobis vere incumbit cæteris subvenire, ne descendant in profundum quasi lapis, id., XL, 1310. Ut doceant populum et admoneant, et viam veritatis annuntient, *ibid.*, 1317. Pascamus oves nostras, *ibid.*, 1317. — Docere et admonere subditos, S. Greg. Magn., LXXVII, 50. Stude in culpa lapsos erucre, *ibid.*, 944. Pastores tentatis subditis compatiantur, id., LXXIX, 317. — Curet pastor ovem suam, ei injungat interesse Missæ sacrificio diebus solemnibus et Dominicis, S. Sonnatius, LXXX, 443. — Increpare debet peccatorem sacerdos, Julian. Pom., LIX, 435. Grex Domini sacerdotibus pascendus tuendusque commissus est, *ibid.* — In pravis actibus jacent, et correptionis manum non tendimus, S. Greg. Magn., LXXVI, 1146. Ad aliorum correctionem posuit sacerdotes, *ibid.* Subditorum culpas prudenter et humiliter corrigat pastor, *ibid.*, 318. Ut potens sit eos qui contradicunt redarguere, id., LXXVII, 472. Vigilemus ne quid pereat, *ibid.*, 590. — Atrociter arguuntur qui peccantem non recipiunt, sed despiciunt et spernunt, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 715. — Pusillanimes consolamini, humiles roborate, errantes in viam veritatis reducite, ignorantes instruite, B. Alcuin., C, 135. Sit sacerdotalis auctoritas in castigandis reprobis, *ibid.*, 243. Sit benigna sollicitudo in refovendis humilibus, *ibid.* Ubi est charitas, si errantem corrigere non curas? *ibid.*, 248. Superbos et contumaces duris increpationibus castiget, *ibid.*, 450. Humiles et quietos piis exhortationibus refoveat, *ibid.* Admoneas adolescentulos qui tecum sunt de castitate corporis sui, de confessione peccatorum suorum, de assiduitate discendi, de conversatione sobria, etc., *ibid.*, 459. — Quod infirmum est non consolidant, et quod ægrotum non sanant, S. Agobard., CIV, 197. Ut omnis pastor non sibi, sed Domino nutriat et erudiat atque corripiat in disciplina et timore Domini subditos, *ibid.* — Oppressis defensio tua subveniat, Lib., CV, 83. — Esurientes pascere, vestire nudos, suscipere peregrinos, etc., Amal. Met., CV, 831. — Tribus temporibus anni, id est Natali Domini, Pascha et Pentecoste, omnes fideles ad communionem corporis et sanguinis Domini accedere admoneat, Regino Prum., CXXXII, 189. Diem Dominicum et alias festivitates absque opere servili a vespera in vesperam celebrare doceat, *ibid.*, 190. — Ut mortuos sepeliant pœnitentes, Atto Vercell., CXXXIV, 46. Sacerdotes populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, *ibid.*, 85. — Infirmos visitate, et eos reconciliate, etc., Rather. Veron., CXXXVI, 560. Ut sacerdotes juventutem sedulo doceant, id., CXXXVIII, 502. — Ut omnis presbyter in diebus festis populum admoneat quas preces ad Deum fundere debeat, Burchardus, CXL, 638. Ut presbyteri plebibus annuntient qui dies sint feriandi per annum, *ibid.*, 640. Ut presbyteri cum festivitates annuntiant, vigiliarum non obliviscantur, *ibid.* — Ut presbyteri populum admoneant ut suos infantulos ad confirmationem episcopo præsentent, Ivo Carnot., CLXI, 120. Infirmos visitent, mortuos sepeliant, *ibid.* 410. Quæ admonere debeant presbyteri, *ibid.*, 481 — Argue rebelles publice, observa obedientes, increpa minus obedientes, Hildebert., CLXXI, 917. — Bonorum pastorum est docere, S. Bernard., CLXXX, 853.

5° *Orare.* — Sacerdoti semper orandum est, S. Hieronym., XXIII, 257. — Post opera exteriora quæ peragunt semper ad sinum contemplationis recurrunt, S. Greg. Magn., LXXVI, 527. — Pro peccatis omnium velut pro suis irrefragabiliter supplicant Deo, Carol. Magn., XCVII, 612; XCIX, 963. — Intercessor ad Deum pro populo, quasi mediator inter Deum et homines, B. Alcuin., C, 223. Vigiliis et orationibus insta, *ibid.*, 453. — Quod lectioni et orationi assidue vacandum sit, Theodulf., CV, 193. — Ut horas canonicas, tam nocturnas quam diurnas, nullatenus prætermittant, Hetto Basil., CV, 768. Vigiliis, jejuniis, orationibus incumbere, Amal. Met., CV, 831. Ut horis canonicis divinum Officium devotissime expleant, *ibid.*, 920. — Oportet sacerdotes Dei assiduitatem habere legendi et instantiam orandi, hæc sunt arma, lectio videlicet et oratio, quibus diabolus expugnatur, Rodulf. Bituric., CXIX, 707. Ut horas canonicas diurnas vel nocturnas custodiant, et ut Psalmi digne secundum divisiones versuum modulentur, *ibid.* — Si nocturnis horis ad matutinas laudes persolvendas omni nocte surgat, Regino Prum., CXXXII, 188. Si primam, tertiam, sextam, nonam certo tempore signo Ecclesiæ denuntiet et cursum debitum cantet, *ibid.* Ut omnis presbyter horas canonicas solemniter persolvat, *ibid.*, 229. — Omni nocte ad nocturnas surgite, Rather. Veron., CXXXII, 559. — Pensum servitutis suæ canendo primam, tertiam, sextam, nonamque persolvat, Burchardus, CXL, 644. Ut sacerdotes ad tempus orationibus vacent, antequam sacrificent, *ibid.*, 724. — Pasce oratione, ut pro illis intercedas quorum anima tibi commissa est, S. Petrus Damian., CXLIV, 651. — Sacerdotes suis precibus peccata populi delere atque consumere, Ivo Carnot., CLXI, 175. Horas canonicas non negligenter, sed cum omni religione pariter celebrent, *ibid.*, 441. — Similiter sacerdotis est precibus placare Dei indignationem, Hildebert., CLXXI, 774. — Preces populi Deo offerant pro peccatoribus intercedendo, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 429. — Sacerdotis est non bellis sed orationibus vacare, Gratianus, CLXXXVII, 200. Corripiantur clerici, qui officiis matutinis vel vespertinis se subtrahunt, *ibid.*, 427. — Orare pro populo, Absalo, CCXI, 1113.

6° *Studere.* — Studiose quotidie sacri eloquii præcepta meditetur, S. Gregor. Magn., LXXVII, 48. — Necesse est igitur ut qui ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant, Taio Cæsaraugust., LXXX, 822. — Lectio sanctæ Scripturæ sæpius tuis reperiatur in manibus, ut ex illa te saturare et alios pascere valeas, B. Alcuin., C, 153. Lectionis studium nullatenus dimitte, sed habeas tales juvenes apud te qui semper discant, *ibid.*, 244. Nunquam sacra lectio temporibus opportunis de manibus recedat tuis, vices suas habeant lectio et oratio, *ibid.*, 248. Evangelicis maxime studeas lectionibus, et canonicis sanctarum Scripturarum inservire eruditionibus, quia te decet meditatio divinæ legis, *ibid.*, 451. — Quod lectioni et orationi assidue vacandum

sit, Theodulf., CV, 193. — Cujus præ cæteris speciale officium est, Scripturas legere, percurrere canones, Amal. Met., CV, 831. Necesse est igitur ut qui ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant, *ibid.*, 845. Tu quidem divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. *ibid.*, 884. Disce quod doceas, *ibid.* Ama scientiam Scripturarum, carnis vitia non amabis, *ibid.*, 887. — Oportet sacerdotes Dei assiduitatem habere legendi et instantiam orandi, Riculf. Bituric., CXIX, 707. Et si quando a lectione vel oratione cessatur, debet manuum operatio subsequi, *ibid.* — Quod clericos orare et legere, ac manibus laborare instanter conveniat, Atto Vercell., CXXXIV, 59. Sacerdos incumbat libris suis, sicut ordinem ipsius decet, id., CXXXVIII, 503. — Quod presbyteri assidue legere debeant, Burchardus, CXL, 613; Ivo Carnot., CLXI, 486. — Lectioni et orationi sine intermissione incumbant, Petrus de Honestis, CLXIII, 709.

7° *Assidue commorari in parochia.* — Tempore persecutionis fugere non debent ipsi auctores, id est, ipsi diaconi, presbyteri et episcopi, Tertull., II, 113. — Presbyter propriam Ecclesiam non derelinquat insciente episcopo, Isidorus Mercat., CXXX, 583. Quod minime clericis in aliam civitatem transmigrare liceat, nisi eis qui pro persecutione proprias amiserint civitates, *ibid.*, 512. Docemus etiam, ut nullus presbyter sponte Ecclesiam deserat, cui consecratus erat, sed habeat eam pro legitima conjuge, CXXXVIII, 499.

8° *Ecclesiæ curam habere.* — Cantus et choreas mulierum et ludos joculatorios et cantiones in Ecclesia et in atrio fieri prohibete, Eutychian. papa, V. — Sacerdoti maxime convenit ornare Dei templum honore congruo, ut etiam hoc cultu aula Domini resplendeat, S. Ambros., XVI, 133. — Ut admoneant populum presbyteri, ne in Ecclesia contentionibus et verbositatibus deserviant, Carol. Magn., XCVII, 816. — Cantus et choros mulierum in atrio omnino prohibete, Leo papa IV, CXV, 681. — Si plebem admoneat ut in atrio Ecclesiæ nequaquam cantent, aut choros mulierum ducant, Regino Prum., CXXXII, 190. — Ut presbyteri plebes admoneant ut lintamina altaris præparent, Burchard., CXL, 695; Ivo Carnot., CLXI, 216.

VII. — *De scientia sacerdotis.*

Aquas, queis populi mentes riget, colligat sacerdos, S. Ambros., XVI, 880. Imple gremium mentis tuæ, *ibid.* Nos (sacerdotes) sumus interpretes fidei, *ibid.*, 1176. — Sacerdotis est scire legem, et ad interrogationem respondere de lege, S. Hieronym., XXV, 1406. Ut possint docere sacerdotes quod didicerint, et augeant scientiam magis quam opes, *ibid.*, 1407. Divinas Scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur, id., XXII, 533. Nolo te declamatorem esse et rabulam garrulumque sine ratione, sed mysteriorum peritum, et sacramentorum Dei tui eruditissimum, *ibid.*, 534. Præcipuam debere esse in sacerdotibus legis doctrinæque notitiam, *ibid.*, 609. Quod autem doctrina a sacerdotibus expetatur, *ibid.*, 665. — Vos estis lumen mundi, S. August., XXXIV, 1257, 1681. Caveat spiritualis judex, ut sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ, id., XL, 1129. Oportet ut sciat cognoscere quod debet judicare, *ibid.* Vos estis lux mundi, lucerna accensa, civitas in monte posita, lignum scientiæ in medio paradisi positum, *ibid.*, 1299. Oculus sitis cæco, et pes claudo, *ibid.*, 1301. — Discernendi a plebe vel cæteris sumus doctrina, non veste, S. Cœlest. papa, I., 431. — Nam si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis qui præsunt, nec excusatione est digna nec venia, S. Leo Magnus, LIV, 867. — Quod nulli sacerdoti canones liceat ignorare, Dionysius Exig., LXVII, 277. — Labia sacerdotis custodiunt scientiam, Vigilius papa, LXIX, 51; S. Greg. Magn., LXXVI, 1698. Decet ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ sint referta, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1145. Qui ea quæ sunt Domini nesciunt, a Domino nesciuntur, id., LXXVII, 12. Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt, *ibid.* Dominus in sublimibus prædicatorum suorum mentibus ascendit, et scientiæ suæ altitudinem ponit, id., LXXIX, 43. Pulcher est aspectu doctor propter scientiam decora facie, *ibid.*, 4?6. — Indocti et imperiti a tali officio retrahuntur, S. Isid. Hispal., LXXXIII, 707. Sacerdotes indocti improbantur, *ibid.* Tam doctrina quam vita clarere debet ecclesiasticus doctor, *ibid.* Quid docere poterit, cum ipse non didicit, *ibid.*, 784, 785. Ut sacerdotes Scripturarum sanctarum et canonum cognitionem habeant, id., LXXXIV, 374. — Scientiam Scripturarum semper exquirite, S. Eligius, LXXXVII, 619. Sacerdos scientiam custodiens et legis Dei præcepta plebi annuntians angelus Domini exercituum est, id., XCVI, 1484. — Ut nulli sacerdotum liceat ignorare sanctorum canonum instituta, Carol. Magn., XCVII, 238. Si sacerdos est, sciat legem Domini; si ignorat legem, ipse se arguit non esse Domini sacerdotem, *ibid.*, 605. Sacerdotis est scire legem et ad interrogationem respondere de lege, *ibid.* Ut nullus sacerdos canones ignoret, *ibid.*, 708. Nemo fiat clericus, nisi qui bonum testimonium habet, et litteratus est, *ibid.*, 764. — Luminaria sanctæ Dei Ecclesiæ sunt sacerdotes, B. Alcuin., C, 154. — Interroga presbyteros tuos, et dicent tibi, S. Benedict., CIII, 487. — Quia tu scientiam repulisti, repellam te et ego, ne sacerdotio fungaris mihi, S. Agobard., CIV, 145. — Ut sciant sacerdotes quid sit sacramentum baptismatis, et confirmationis, et quale sit mysterium corporis et sanguinis Domini, Hetto, CV, 763. Ut sciant tempora legitima ad baptizandum in anno, *ibid.* Ut sciant tempora feriandi per annum, *ibid.*, 764. — Cui etiam scientia Scripturarum necessaria est, Amal. Met., CV, 830. Quod autem doctrina a sacerdotibus appetatur, et veteris præcepta sunt legis, et ad Titum plenius scribitur, *ibid.*, 835. Cum lumen scientiæ perdunt qui præsunt, profecto ad portanda peccatorum onera curvantur qui sequuntur, *ibid.*, 848. Indocti ab officio sacerdotali retrahuntur, *ibid.*, 850. Nescierunt, universi canes muti, non valentes latrare, *ibid.* Majoris scientiæ habere debet gratiam sacerdos, *ibid.*, 859. Per prophetam Dominus contra contemptibilem pastorum scientiam queritur, *ibid.*, 860. — Ad sacerdotem disciplina pertinet, ut interrogatus de lege respondeat, Haymo Halberstat., CXVII, 284. Reginæ sunt doctores sanctæ Ecclesiæ quare, *ibid.*, 338. — Sacerdotes claves scientiæ tenent, Nicolaus papa, CXIX, 984. — Ut presbyteri discant expositionem symboli et orationis Dominicæ, etc. cum symbolo Athanasii, Hincm. Rhemens., CXXIV, 773. — Qui catechizant, id est, qui verbo instruunt incipientes, primo oportet quod ipsi instructi sint; de anima enim agitur hominum, Isidor. Mercat., CXXX, 24. Debet ergo ipse qui docet esse eruditus et doctus, *ibid.* Sacerdotes doctiores cæteris populis necesse fore docebat Christus, *ibid.*, 29. Ut nemo illitteratus ad clerum promoveatur, *ibid.*, 944. Discere quisque debet antequam doceat, *ibid.*, 1042. — Ignorantes legem Dei, eam aliis annuntiare et prædicare non possunt, Riculf. Suession., CXXXI, 16. — Expositionem Symboli atque orationis Dominicæ juxta traditionem orthodoxorum Patrum penes se scriptam habeat, et eam pleniter intelligat, Regin. Prum., CXXXII, 191. Si orationes Missarum, Præfationem quoque Canonis, et eumdem canonem bene intelligat, et memoriter ac distincte proferre valeat, *ibid.* Si Epistolam et Evangelium bene legere possit, *ibid.* Si Psalmorum verba et distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat, *ibid.* Symbolum S. Athanasii memoriter teneat et sensum illius intelligat, *ibid.* Sciat baptizare, etc., *ibid.* — Si memoriter teneat exorcismos et benedictiones salis et aquæ, Regino Prum., CXXXII, 191. Si computum minorem id est epactas, terminos paschales sapiat, *ibid.* — Ignorantia mater cunctorum errorum maxime sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt, Atto Vercell., CXXXIV, 29. Sciant igitur sacerdotes Scripturas et canones, *ibid.* Fidem catholicam omnes presbyteri memoriter teneant, *ibid.* Si quis autem ignorat, ignorabitur, id., CXXXIV, 81. — Orationes Missarum et canonum bene intelligat, et si non, saltem memoriter ac distincte proferre valeat, Rather. Veron., CXXXVI, 563. Epistolam et Evangelium bene legere possit, *ibid.*, 564. Psalmorum verba et distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat, *ibid.* Ut nemo litterarum nesciens, promoveatur ad clerum, id., CXXXIX, 401. — Quæ presbyteri necessario discere et scire debeant, Burchardus, CXL, 625. Quod omnes sacerdotes Domini oportet doceri, ut cæteros instruant, et sibi proficiant, *ibid.*, 631. Ut presbyter illitteratus Missam celebrare non audeat, *ibid.*, 739. — Doceantur presbyteri sacras orationes et ecclesiasticos canones, S. Abbo, CXXXIX, 451. — Necessitas scientiæ in sacerdote, S. Petrus Dam., CXLV, 498. Per pseudo-sacerdotum ignorantiam, qui docere populum Dei nesciunt, quid fiat, *ibid.* Quod imperiti non sunt ad sacerdotium promovendi, *ibid.*, 499. — Quod intolerabilis est inscientia in sacerdotibus, S. Anselm. Luc., CXLIX, 515. Quod oportet presbyteros et diaconos scire omnia quæ sunt Ecclesiæ, *ibid.*, 517. — De presbytero qui grammaticam ignorabat, et tamen in Trinitate baptizabat, Ivo Carnot., CLXI, 116. Ut clerici ab episcopis suis canones discant, *ibid.*, 498. Ut unusquisque presbyter octo principalia vitia per ordinem sciat, *ibid.*, 885. Reprehenduntur sacerdotes, qui omissis

evangeliis, comœdias legunt, *ibid.*, 1114. B. Hieronymus ab angelo verberatur, quod Ciceronis librum legebat, *ibid.* Non prohibeantur clerici sæculares litteras legere, *ibid.*. 1115, 1116. Si plenitudine scientiæ, quam planeta significat, cumuletur, id., CLXII, 526. — Decet ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ sint referta, Rupertus, CLXVII, 1169. — Necessitas scientiæ in sacerdote, Hildebertus, CLXXI, 766. De ore eorum requirent alii scientiam, *ibid.*, 775. Sacerdotem sine doctrina lex occidit, *ibid.*, 789. Studete et laborate ut sit in vobis scientia, *ibid.*, 821. Ut litteras noscat, *ibid.*, 927. Qui docere debet, sententiam quam decet, habere oportet, *ibid.*, 594. Magnæ temeritatis est, si accipit sacerdotium, si non habet scientiæ donum, *ibid.* Qui sine scientia vult regere populum Domini, est quasi cæcus qui cæcum ducit, *ibid.*, 596. — Scientia in ecclesiasticis est admodum necessaria, Ven. Godefridus, CLXXIV, 758. — In prædicatore requiritur perfectio scientiæ, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 845. — Labia sacerdotum custodire debent scientiam, S. Bernardus, CLXXXII, 42. — Sacerdotis est legis scientiam habere, Gratianus, CLXXXVII, 200. Quum itaque voluntaria ignorantia omnibus noxia sit, sacerdotibus est periculosa, *ibid.*, 207. Quæ sint sacerdotibus necessaria ad discendum, *ibid.*, 209. Non aspiret ad summum sacerdotium qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus, *ibid.*, 513. — De scientia clericorum, Philipp. de Harveng., CCIII., 695.

VIII — *De onere pastorali, et præmio.*

De ovibus quæ ratio reddenda a pastore, S. August., XXXVIII, 762. Si pro se unusquisque vix poterit in die judicii rationem reddere, quid de sacerdotibus futurum est, a quibus sunt omnium animæ requirendæ, id., XXXIX, 2283. Quanto præ aliis major dignitas in honore, tanto major in reddenda ratione difficultas, id., XL, 1310. — In quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, S. Leo Magnus, LVI, 634; Gelasius papa I, LIX, 42. — Non solum de se, sed etiam de grege sibi credito rationem Pastori pastorum omnium reddit sacerdos, Julian. Pom., LIX, 431. Requiram gregem meum de manu eorum, *ibid.*, 436; S. Benedict., LXVI, 973. — Pensemus pondus quod suscepimus, S. Gregor. Magn., LXXVI, 1149. Quasi more basium superimpositum onus portant, *ibid.*, 1144, 1145. Ruina populi maxime ex culpa sacerdotum, *ibid.*, 1295. Rectores Ecclesiæ de animabus sibi commissis in judicio reddent rationem, *ibid.*, 319. Pastoris onus, idem, LXXVII, 468. Tot mortibus digni sunt sacerdotes, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt, *ibid.*, 54. Debilitatur regnum, quando pastores in aliquibus culpis cadunt, id., LXXIX, 595. — Quanto quisque amplius sæcularis honoris dignitate sublimatur, tanto gravius curarum ponderibus aggravatur, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 718. — Vide et intentius considera quantas animas in periculo animæ tuæ regendas accepisti, B. Alcuin., C, 450. — Væ pastoribus Israel qui pascunt se solos, Amal. Met., CV, 836. Unde rationem reddemus Deo de dispensatione nostra, *ibid.*, 837. — Ad vos enim plebium pertinet cura et sollicitudo, et ex vobis pendet eorum salus, utilitas atque animarum profectus, Riculf. Sues., CXXXI, 15. — De onere presbyteri, Ivo Carnot., CLXI, 528. Est ars artium, onus onerum, regimen animarum, *ibid.*, 45. — Sacerdotum peccatum majus meretur judicium, Rupertus, CLXVIII, 81. — Sacerdotes negligentes oculum pro oculo reddent, Hildebert., CLXXI, 777. — Consideret ergo unusquisque onus suum, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 657. Ne sanctum onus dejiciamus, *ibid.*, 941. Reddituri namque sumus rationem non solum de nobis, sed etiam de animabus nobis commissis, *ibid.* — Grave igitur pondus, grave est periculum istius honoris, S. Bernard., CLXXXIV, 991. — Væ illis (quod Deus avertat) qui cum fuerint in capite, relabuntur in caudam, cum sint primi, fiunt novissimi, Hildebert., CLXXI, 762. — Multi enim non tanta fiducia et alacritate currerent ad honores, si esse sentirent et onera, S. Bernard., CLXXXII, 826.

Res difficilis et ardua est, ministrare in sacerdotio, animas regere, Petrus Bles., CCVII, 362. De animabus enim populi reddituri estis rationem in die tremendi judicii, *ibid.*, 724. O quam grave, quam periculosum est administrationis officium, quia non solum de vestris, sed de animabus vobis commissis in die tremendi judicii respondere tenemini, *ibid.*, 727. Quanto dignior est eminentia sacerdotum, tanto gravior est lapsus et periculosior ruina ipsorum, *ibid.*, 733. Agnoscat ergo unusquisque vestrum onus suæ vocationis, *ibid.*, 734.

Ibi Petrus cum Judæa conversa. Ibi Paulus conversum, ut ita dixerim, mundum ducens, etc., S. Gregor. Magn., LXXVI, 1148. — Quantas in hoc exsilio tuis doctrinis ab iniquitate revocas, et in viam veritatis reducis, procul dubio tantas recipies mercedes in die illo, B. Alcuin., C, 248. Erit tibi maxima merces apud Deum, si salutem fraternam non neglexeris, *ibid.*, 508. Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, cooperit multitudinem peccatorum suorum, *ibid.*

IX. — *De Conciliis et monitis sacerdotibus datis.*

Inter ipsos (clericos) sectare meliores. Quia in omni conditione et gradu optimis mixta sunt pessima, S. Hieronym., XXII, 1082. Si propter officium clericatus, aut vidua a te visitatur aut virgo, nunquam domum solus introeas, *ibid.*, 532. Solus cum sola, secreto et absque arbitro, vel teste, non sedeas, *ibid.* — Verba Dei legantur in sacerdotali convivio, B. Alcuin., C, 243; Raban. Maur., CXII, 1419; CXL, 1069. — Ut cibis sacerdotum semper divina lectio misceatur, Ivo Carnot., CLXI, 500; Gratianus, CLXXVII, 232. — Quocunque vadas, liber sancti Gregorii pastoralis tecum pergat. Sæpius illum legas et relegas, B. Alcuin., C, 245. Inter pocula sonus et sermo ædificationis audiatur, *ibid.*, 248. Lege diligenter, obsecro, Evangelium Christi, libros quoque alios canonicæ auctoritatis, *ibid.*, 458. — Omnes puellas et virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige, Amal. Met., CV, 883. Crebræ vigiliæ, et ventre vacuo sæpius dormiendum, *ibid.*, 887. Rumusculos et gloriolas, et palpantes adulatores quasi hostes fuge, *ibid.* Facito aliquid operis, ut semper te diabolus inveniat occupatum, *ibid.* Memento quia et apostoli Christi, habentes potestatem de Evangelio vivere, laborabant manibus suis, *ibid.*, 888. — Ut unusquisque vestrum Missalem, Lectionarium, Martyrologium, Antiphonarium, etc. correctum atque distinctum per nostros codices, quibus in sancta matre Ecclesia utimur, habere laboret, Riculf. Suess., CXXXI, 17. Loca munda et congrue composita habeatis, ubi post sumpta sacra mysteria manus et ora vestra lavetis, *ibid.* Ut domos vestras nitidas et sine sordibus et fœtoribus habeatis, *ibid.*, 18. Convenit etiam vobis unum vel duos, vel tres clericos habere qui vobiscum Missas celebrent, *ibid.*, 19. Docete etiam parochianos vestros ut quando ad ecclesiam conveniunt, orare pro se proque aliis cum gemitibus et lacrymis studeant, et a verbis otiosis se subtrahant, *ibid.*, 23. — Ut nullus presbyter alterius parochianum ad Missam recipiat, Regino Prum., CXXXII, 203. Ut omnis presbyter duas ampullas in cœna Domini ad civitatem deferat, *ibid.*, 206. — Nullus sine stola in itinere incedat, Rather. Veron., CXXXVI, 562. — Ut presbyter in sua plebe sine chrismate ire non debeat, Burchardus, CXL, 740. — Ut presbyter semper eucharistiam propter infirmos habeat paratam, Ivo Carnot., CLXI, 165. Ut singuli presbyteri capitula auctoritativa habeant ad succurrendum pœnitentibus, *ibid.*, 685.

X. — *Libri de sacerdotio tractantes.*

De dignitate sacerdotali libellus, S. Ambrosius, XVII, 567. — Liber Regulæ pastoralis, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 14. — Opusculum de cœlibatu sacerdotum, S. Petrus Damianus, CXLV, 380. Opusculum contra intemperantes clericos, *ibid.*, 388. Opusculum de fuga dignitatum ecclesiasticarum, *ibid.*, 456. Opusculum contra clericos aulicos, *ibid.*, 464. Opusculum contra lasciviam et incuriam clericorum, *ibid.*, 498. Opusculum de vili vestitu ecclesiasticorum, *ibid.*, 518. Opusculum de dignitate sacerdotii, *ibid.*, 492. — Sermo de dignitate sacerdotum, S. Bernardus, CLXXXIV, 981. — De dignitate clericorum tractatus, Philippus de Harveng, CCIII, 666.

LXXXV.

INDEX DE CLERICIS,

REFERENS ORDINE LOGICO MINISTRORUM INFERIORUM

JURA, VARIAS OBLIGATIONES, ET DE ILLIS SS. PATRUM SENTENTIAS.

—

I. — *De causis clericorum.*

De modo recipiendi accusationem adversus clericos, S. Eutychianus papa, V, 172. — Nulli clerico licere causam in publico examinare, S. Silvest. papa, VIII, 835. Nemo clericum in publico examinet, *ibid.*, 839. Nullus clericus, vel diaconus aut presbyter, propter suam causam intret curiam, *ibid.*—De accusationibus clericorum, S. Julius papa, VIII, 986, 988. — Si intra annum causam suam agere neglexerit, vocem ejus deinceps nemo audiat, S. August., XXXIII, 234. — Causæ clericorum, S. Leo Magnus, LVI, 867. — Clericorum causæ ad episcopum pertinent, S. Gregor. Magn., LXXVII, 653, 1150 *et seq.*, 1217. Presbyterorum causas difficiliores ad se evocabat, *ibid.*, 655. Presbyterorum causæ ad canonum normam definiendæ, *ibid.*, 707. Mulieres testes producuntur adversus clericos, *ibid.*, 633, 634. Clericos sacros carne lapsos irrevocabiliter deponunt antiqui canones, *ibid.*, 694, 695, 461, 724. Non solum propter crimina publica, sed et propter occulta irrevocabiliter deponebantur clerici, *ibid.*, 988. Presbyter qui post depositionem ad ministerium accedere ausus est, communione usque ad mortem privatur, *ibid.*, 728, 729. Clerici stupratores deponuntur et in monasterio pœnitentiam acturi includuntur, *ibid.*, 637. Presbyter in idololatriam et sodomiam lapsus in carcerem retrudendus, *ibid.*, 1069. Is pœnam canonicam sustinere non debet, contra quem canonica non est prolata sententia, *ibid*, 612. Ne coram laicis in jus vocentur clerici, *ibid.*, 802. — Clerici judices sæculares non adeant, Carol. Magn, XCVII, 767. Ne clerici cujuslibet ordinis apud alios quam apud episcopos accusentur, *ibid.*, 802. Accusatores clericorum sine probatione non recipiantur, *ibid.*, 808. Clerici a suis metropolitanis vel a comprovincialibus audiantur, *ibid.*, 810. Nullus clericus vel abbas ad judicia sæcularia sine jussione proprii episcopi ire præsumat, *ibid.*, 817. Accusatio clericorum intra provinciam fiat, *ibid.*, 891. Clericus inconsulto episcopo ad judicem sæcularem non pergat, *ibid.*, 908. — Quod non oporteat clericos habentes adversus invicem negotium proprium episcopum relinquere, et ad sæcularia judicia convolare, Amal. Met., CV, 881; Isidor. Mercat., LXXX, 307. Clerici publica judicia non appellent, *ibid.*, 329; Burchardus, CXL, 655. Clerici ab alienis judicibus non constringantur, *ibid.*, 659.—Nullus clericorum alium nisi scripto criminetur, Ivo Carnot., CLXI, 497. De depositione clerici maledicti, *ibid.*, 748. Clericus fœnerator deponatur, *ibid.*, 804. Proprii gradus amissione multentur militaria arma clerici ferentes, *ibid.*, 1169. De negotiis et causis clericorum, *ibid.*, 1189. Apud sæcularem judicem nullus clericus conveniatur nisi permissu ipsius episcopi, *ibid.* Intra provinciam et a comprovincialibus tantum causa est audienda, *ibid.*, 1190. Qualiter volens accusare sacerdotem debet se habere, *ibid.* Populus sacerdotem arguere vel increpare non debet, *ibid.*, 1191, 1192. De Accusationibus, *ibid.*, 1194. Sacerdotes nonnisi a viris idoneis et probatis accusari possunt, *ibid.*, 1195. Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in accusatione clericorum sunt suscipiendi, *ibid.* De Testibus in accusatione recipiendis, *ibid.*, 1199. De Appellationibus, *ibid.*, 1207. De clericis sola infamia absque testibus accusatis, *ibid.*, 1211. — Adulator vel proditor clericus ab officio degradetur, Gratian., CLXXXVII, 243. Removeatur ab officio clericus maledicus, *ibid.* Degradetur clericus qui usuras accipere detegitur, *ibid.*, 246. De sacris ordinibus lapsi reparari non possunt, *ibid.*, 258. Juramentum a sacerdotibus non est exigendum, *ibid.*, 603. Sacerdos a populo accusatus juramento innocentiam suam asserat, *ibid.*, 604. Laicus clericum non accuset. *ibid.*, 638, 639, 640. Quod clericus apud sæculares judices accusandus non sit, *ibid.*, 819, 820, 821. Presbyter apud episcopum tantum judicari debet, *ibid.*, 832. Sacerdotes a regibus sunt honorandi, non judicandi, *ibid.*, 833.

II. — *De iis quæ clericis præcipiuntur.*

Clerici nonnisi altari et sacrificiis deservire debent, S. Cyprian., IV, 399. — Clericorum officium in sepeliendis cadaveribus, S. Hieronym., XXII, 530. Oculos castos servent clerici et linguam, id., XXVI, 538. Abstinentia vini eis præcipitur, id., XXII, 536. Fugiant mulieres, *ibid.*, 531. Ad prandia non eant, *ibid.*, 536. Nunquam de manibus clerici sacra lectio deponatur, *ibid.*, 533. Clericorum cœlibatus, id., XXIII, 340. — Clerici quantumvis eruditi artificio victum quærant, S. Leo Magn., LVI, 886. Victum et vestimentum sibi artificiolo vel agricultura absque officii sui detrimento præparent, *ibid.*, 885. Pœna clericorum qui ad gradum ampliorem nolunt promoveri, id., CLVI, 873, 877. — Clerici orationem Dominicam quotidie dicere debent, S. Benedictus, LXVI, 448, 450. — Clerici in Ecclesia officium persolvunt, S. Gregor. Turon., LXXI, 864. — Clerici itinerantes recitando breviario obstricti, S. Germ. Paris., LXXII, 411. Clericorum recitandi cursus seu Breviarii obligatio quæ, *ibid.*, 409. — Clerici suam Ecclesiam deserentes, etiam alterius curandæ causa, coercendi, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1000, 1001. Clericorum vita et officia, id., LXXXIII, 1136. — Clericus in ecclesia in qua prætitulatus est, permaneat, Carol. Magn., XCVII, 708. Omnes clerici episcopis suis subjecti sint, *ibid.*, 711.— Artificio victum quærant, Isid. Mercat., CXXX, 341. De clericis qui ad matutinum vel vespertinum non conveniunt, *ibid.*, 378. — Clerici episcopis suis obtemperent, Atto Vercell., CXXXIV, 37. — Clericus honesto artificio victum sibi quærat, Ivo Carnot., CLXI, 486. Clerici superflua pauperibus erogent, *ibid.*, 888. — Clerici culparum suarum (leviorum) confessionem alternatim facere debent in capitulo, Robert. Pull., CLXXXVI, 1082. — Corripiantur clerici, qui officiis matutinis vel vespertinis se subtrahunt, Gratianus, CLXXXVII, 427. — De scientia clericorum, Philipp. de Harveng., CCIII, 695. De justitia clericorum, *ibid.*, 707. De continentia clericorum, *ibid.*, 727. De obedientia clericorum, *ibid.*, 840. Clericis quædam præcepta propria, *ibid.*, 715. — Clericus dives in conscientia pauper sit in pecunia, Petrus Cantor., CCV, 74. — Clerici ad residentiam personalem apud suas Ecclesias compellantur, Innocentius III, CCXIV, 93.

III. — *De iis quæ clericis prohibentur.*

Vetitum de clericis tutorem vel curatorem testamento suo constituere, S. Cyprian, IV, 399. — Convivia sæcularium vitanda sunt clericis, S. Hieronym., XXVI, 538. Nuptias clericus non conciliat, id., XXII, 539. Facile contemnitur clericus qui sæpe vocatus ad prandium ire non recusat, *ibid.*, 536. — Clericum unius Ecclesiæ ad aliam transire non sinit ordo ecclesiasticæ disciplinæ, S. August., XXXIII, 231, 232. — Usura laicis et clericis interdicta, S. Leo Magnus, LIV, 613. Clerici non intersint spectaculis, id., LVI, 720. Non sint negotiatores, *ibid.*, 698. Non veniant ad militiam vel dignitatem sæcularem, *ibid.*, 540. Non transeant de Ecclesia ad Ecclesiam, *ibid.*, 397. Non morentur in aliena civitate, *ibid*, 428. — Clerici purpureis vestibus ne utantur, S. Germ. Paris., LXXII, 147.—Clerici ad monachismum conversi ad Ecclesiam propriam redire, nisi episcopo suo vocante, prohibentur, S. Gregor. Magn., LXXVII, 495, 496. Clericis sacris mulierum contubernia interdicta, *ibid.*, 1032. — Clerici nuptialia convivia vitent., S. Chrodeg., LXXXIX, 1088. — Clerici tabernas ad bibendum non ingrediantur.

IV. — *De juribus clericorum.*

V. — *Libri de clericis tractantes.*

Hic varios circa hierarchiam ecclesiasticam absolvimus Indices; qui plura de his desiderat, specialem de sacramento Ordinis adeat Indicem, et optata forsitan reperiet.

LXXXVI.

INDEX HÆRESEON OMNIUM,

QUÆ A PRIMIS CHRISTIANÆ RELIGIONIS INCUNABULIS

USQUE AD SÆCULUM XIII IN ECCLESIA EXORTÆ SUNT, ORDINE VOCUM ALPHABETICO DIGESTUS.

—

MONITUM.

Hunc Indicem, ut facilius lector optata reperiret, alphabetice ordinavimus, et post unumquodque hæreseos vel hæretici nomen, varios revocamus auctores qui illos scriptis debellarunt aut censuris protriverunt, tomum et columnas indicantes. Posthæc oculis objicimus Conspectum chronologicum de præcipuis sectis a temporibus apostolorum per singula sæcula usque ad sæculum XIII deductis. Sed id nobis in præsenti duntaxat est propositum, ut succinctam earumdem ideam hic exhibeamus, ideoque non memoramus scriptores qui illas impugnarunt; quos si lector noscere voluerit, ad Indicem redeat alphabeticum, et sub voce uniuscujusque hæreseos inveniet.

A

B

C

I

J

L

M

—

CONSPECTUS CHRONOLOGICUS

HÆRESEON VEL SECTARUM PRÆCIPUARUM A TEMPORIBUS APOSTOLORUM PER SINGULA SÆCULA USQUE AD SÆCULUM XIII DEDUCTARUM.

—

Hæreses sæculo primo exortæ.

Simoniani. — Primus qui hæresis pestem in orbem invexit, fuit Simon Magus, e Samaria oriundus. Cum a Philippo baptizatus fuisset, et videret Spiritum sanctum in eos quibus manus imponebant apostoli, illabi, oblata pecunia voluit ab apostolis potestatem emere similiter conferendi Spiritum sanctum; quo facto labis, ab ipso dictæ Simoniacæ, primum jecit fundamentum. Contendebat 1. se esse magnam virtutem Dei, imo Deum ipsum, qui in Samaria apparuerit ut Pater, in Judæa ut Filius, in gentibus ut Spiritus sanctus; 2. Christum vere non

venisse, nec realiter esse passum, sed solum apparenter; 3. vagam quamdam mulierculam, nomine Helenam, cum qua clam omni se libidinum genere polluebat, jam blasphemabat esse Spiritum sanctum, jam fabulabatur esse Minervam, et sub hujus simulacro suis discipulis præbebat adorandam, sicut seipsum sub simulacro Jovis; 4. legem dicebat non a Deo, sed a sinistra quadam intelligentia latam fuisse, unde duos fingebat deos; 5. omni sublata lege, ac bonis operibus eliminatis, velut minime necessariis, amplam suis cultoribus ad omne scelus impune patrandum viam aperiebat, speciatim vero indifferentem feminarum usum permittebat; 6. negabat carnis resurrectionem cum Sadducæis, metempsychosin vero cum Pythagoricis adstruebat. Postquam hos errores per varias orbis partes circumtulisset, multisque falsis signis, ope dæmonum perpetratis, persuadere studuisset, tandem Romam venit, ubi cum eorumdem ope in cœlos evolare tentaret, quo se verum Deum probaret, precibus S. Petri præceps ruit, et confractis ossibus, animam exhalans ad inferna descendit. Simeonis discipuli vel successores fuere postea Menander, a quo Menandriani; Saturninus a quo Saturniani; Basilides, a quo Basilidiani, qui easdem insanias propagarunt et adauxerunt.

NICOLAITÆ. — Errabant 1. in eo quod docerent, mundum non esse factum a Deo, sed a quibusdam principibus quos exprimebant nominibus barbaris ac horrendis, quibus terrorem suis auditoribus incuterent; 2. indifferentem feminarum usum indulgebant; 3. docebant licere scortari, 4. et vesci idolothytis.

CERINTHIANI. — Sic nuncupati a Cerintho, qui ex Judæo factus Christianus, cum baptismo circumcisionem, velut ad salutem necessariam, volens esse jungendam, varias contra Christi discipulos excitavit contentiones. Capitalis autem ipsius error in eo stetit, quod Jesum a Christo distingueret, diceretque illum non de virgine, sed de muliere, maritali commercio intercedente, conceptum ac natum esse; Christum vero, seu Spiritum sanctum sub columbæ specie in eum descendisse, eique sanctitatem, et vim aliis eam communicandi patrandique miracula tribuisse. Addebat Christo in cœlum reverso, solum Jesum passum ac mortuum esse.

EBIONITÆ. — Ebionitæ, seu Ebionæi, sic appellati ab Ebione quodam ejus sectæ auctore, apostolis coævo, docebant: 1. Christum esse purum hominem ex Josephi et Mariæ concubitu, more hominum aliorum, progenitum; 2. Circumcisionem et alia legalia post Christum adhuc esse servanda; 3. virginitatem a suis cœtibus repellebant; 4. uxorum pluralitatem permittebant.

Hæreses sæculi II.

GNOSTICI. — Sic dicti fuere a rerum omnium γνώσει, sive scientia, quam sibi præ cæteris superbe arrogabant. Eorum auctor præcipuus fuit quidam Carpocrates, vel Carpocras nomine, a quo etiam dicti Carpocratiani. Delirabant præcipue in sequentibus capitibus: 1. Duos admittebant deos; 2 dicebant mundum non esse factum a Deo, sed ab angelis; 3. contendebant Christum non esse de Maria natum, sed per illam ostensum, et hinc sanctam Dei genitricem ludibrio habebant; ipsum vero Christum non habere carnem, nisi apparenter talem; 4. duas in homine animas fingebant, alteram bonam et ratione præditam, alteram malam et rationis expertem, illamque, non autem istam volebant esse de Dei substantia; 5. metempsychosin admittebant, resurrectionem et judicium futurum negabant; 6. dicebant licitum esse Christiano negare Christum ad vitanda tormenta; 7. Jejunia et castitatem aversabantur.

VALENTINIANI. — Sic nuncupati a quodam Valentino, qui indignatione spirituque vindictæ accensus, Ecclesiam oppugnavit erroribus, quorum summarium his capitibus præcipuis absolvitur: 1. Duo statuebat prima principia: profundum et silentium, sive chaos, velut primos duos deos, quorum alterum masculum, alterum femininum dicebat; atque ex his duobus, velut ex conjugio, seu immediate, seu mediate processisse Æonas triginta, e quibus 15 mares, et totidem feminas. 2. Triplex fingebat hominum genus, pneumaticum, seu spirituale; psychicum, seu animale; et hylinum aut choicum, seu materiale. Primo hominum generi, cujusmodi se Valentiniani omnes esse credebant, tribuebat animam sua natura bonam, et nullis sceleribus, quæ impune ipsi licerent, contaminandam; atque ideo ejus generis hominem aliquando resurrecturum aiebat, sed cum alio corpore, nempe spirituali, et certo salvandum. Alteri generi tribuebat animam boni malique capacem, et pro diversa vivendi ratione salvari damnarive posse contendebat. Postremo denique generi animam natura malam inesse aiebat, et ad exitium conditum esse asserebat ea ratione, ut cum corpore simul et anima interiret. 3. Docebat propter medii generis homines Christum a Patre, id est, a Profundo missum esse, sed spirituale vel cœleste corpus secum attulisse; adeoque nihil sumpsisse de Virgine Maria; sed per illam, tanquam per rivum aut fistulam transiisse. Primarius Valentini discipulus ac successor fuit Secundus, a quo Secundiani nomen habent, et qui magistri errores ampliavit, excogitata nova Æonum serie ac natura.

MARCIONITÆ. — Marcionitæ a Marcione, Apellitæ ab Apelle, Cerdoniani a Cerdone quodam appellati. Manichæis præluserunt, dum duo rerum principia duosque deos statuerunt, unum bonum, alterum malum; illum Christi patrem, hunc legis et prophetarum auctorem. Hunc errorem adoptarunt Tatiani, dicti etiam Encratitæ, seu continentes, quod a nuptiis dicerent esse abstinendum, neque carne vinoque uterentur, quæ aiebant profluxisse a principio malo: unde et in ipso Missæ sacrificio aquam solum adhibebant sine vino.

MONTANISTÆ. — Nomen traxere a Montano, qui adjunctis sibi duabus mulierculis Priscilla et Maximilla, quas velut prophetissas venditabat, 1. docuit in seipsum hasque feminas Spiritum sanctum majori plenitudine descendisse, quam in ipsos apostolos; et hinc Spiritum sanctum se appellabat, imo Deum Patrem. 2. Negabat in Ecclesia dari potestatem remittendi peccata quædam graviora, post baptismum commissa; adeoque pro eorum remissione Deum duntaxat esse exorandum. 3. Secundas nuptias illicitas esse proclamabat, et pro fornicationibus habebat: ex adverso matrimonium dissolvi posse aiebat. 4. Negabat esse licitum Christianis, fugam capere in quacumque persecutione. 5. Nova jejunia prædicabat, tanquam jure divino præscripta.

TERTULLIANISTÆ. — Dicti a Tertulliano, qui, postquam contra Montanistas strenue pugnasset, falsa severioris disciplinæ quam Montanus præ se ferebat specie, et somniis Priscillæ et Maximillæ delusus, illorum errores adoptavit, et novis adauxit; nam docuit: 1. Angelos esse corpora tenuia ac subtilia; animam quoque nostram, licet immortalem, corpoream tamen esse, eamque crescere, adolescere, cibos desiderare, et in cæteris cum corpore convenire; unde illi tribuebat longitudinem, latitudinem, sublimitatem, effigiem, sexum, habitum, terminum, ut corpori. 2. Dicebat, teste Augustino, animas sceleratorum hominum post mortem converti in dæmones.

Hæreses sæculi III.

NOVATIANI — Nomen hoc adepti primum a Novato, tum etiam a Novatiano; postmodum Catharos ipsi se, id est, mundos et puros, superbe appellarunt. Hi fuere sequentium errorum disseminatores: 1. Iis qui a fide defecerant, vel in alia crimina, saltem graviora, veluti adulterium, homicidium, etc., post baptismum lapsi erant, spem omnem veniæ eripiebant, saltem obtinendæ ab Ecclesia; cui proinde potestatem ejusmodi peccatis veniam indulgendi denegabant. 2. Accedentes ac redeuntes ad suam sectam iterato baptizabant, existimantes baptismum extra illam collatum, esse irritum. Cæterum Confirmationis sacramentum penitus negligebant 3. Martyres eorumque reliquias contemnebant. Demum cum Montanistis secundas nuptias damnabant.

SABELLIANI. — A Sabellio ex Africa vel Libya oriundo; qui novam hæresin non tam primus excogitavit, quam a Praxea, Montani prius assecla, postea desertore, alioque quopiam Noeto, acceptam propagavit, docens esse in Deo unam duntaxat reipsa personam, sicut et unam naturam, licet secundum triplicem notionem tribus nominibus expressam; unde et Sabelliani dicebant, Patrem quoque in Christo passum fuisse, quapropter etiam appellati fuere Patripassiani. Sabellii hæresin deinde adoptarunt tum Photinus, unde Photiniani; tum Paulus Samosatenus, unde Pauliani.

ORIGENISTÆ. — Sic nuncupati ab Origene, qui erravit: 1. circa creationem et naturam animarum: fingebat enim quod Deus primo creavit rationales creaturas omnes æquales; eas vero, quæ ex libero arbitrio magis vel minus ad Deum conversæ fuerant, ad diversos angelorum ordines pro meritorum diversitate fuisse promotas; illas quæ a Deo sese averterunt diversis corporibus fuisse alligatas, et animas evasisse, corpori magis vel minus imperfecto, pro diversitate demeritorum, velut carceri inclusas: ex quibus alterius delirabat animam etiam Christi, antequam corpori uniretur, præexstitisse; item solem, lunam et astra animatas quasdam virtutes esse. 2 Erravit circa corporum resurrectionem, quam equidem admittebat, sed aiebat illa non surrectura recta, ut modo, sed orbicularis figuræ; neque cum sanguine et membris, quæ habent modo, quia pro illo statu haud servituris, sed

subtilia et aerea esse futura. 3. Erravit circa statum animarum post hanc vitam. Præter quam enim quod negaret, damnatorum animas quidpiam pati ab igne corporeo, insuper negabat illorum, dæmonumve ipsorum pœnas in æternum esse duraturas. Addebat, Christum iterum esse crucifigendum pro dæmonibus. Ad extremum eo usque deliravit, ut, sicut ponebat dæmones et animas damnatorum quandoque a pœna liberandas, ita poneret angelos et animas beatorum quandoque a beatitudine in hujus vitæ miserias devolvendas. Imo damnatos ad hoc quoque sæculum rursus redituros, et hinc ad beatitudinem evocandos, dæmonesque in priorem statum et ordinem restituendos.

Manichæi. — His appellationem dedit Verna quidam, natione Persa, qui antea Cubricus vocabatur, et post hæc vocari voluit Manes. Manichæi 1. statuebant duo principia opposita, et quidem æterna, immortalia, ab invicem independentia; unum bonum et alterum malum. Deum faciebant corporeum, finitum et divisibilem. Insuper Patrem, Filium et Spiritum sanctum admittebant, sed unum Deum dicebant sub triplici nomine. 2. Carnem siebant provenire a malo principio et esse de ejus substantia. Quapropter in primis negabant Christum veram carnem habuisse, ac proinde vere natum ex Virgine, ne inquinaretur; neque vere passum, crucifixum aut mortuum dicebant, sed solum apparenter et similitudinarie, atque pari solum modo resurrexisse. 3. Duas uni corpori fingebant animas insidere, alteram bonam et rationalem, a bono principio efformatam; alteram malam et animalem pariter effectam a malo principio. 4. Animarum metempsychosin asserebant. 5 Mala culpæ negabant esse tribuenda libero hominis arbitrio; ne, cum hoc procedat a Deo, hic pariter sit auctor illius. Illa igitur tribuebant animæ, natura sua malæ, qua ad illa vel invite cogeret, etc., etc

Hæreses sæculi IV.

Donatistæ vel Donatiani. — Nomen et errores hausere a duobus Donatis, altero Casarum-Nigrarum in Numidia episcopo, velut auctore; altero episcopo Carthaginensi, velut promotore. Præcipui illorum errores sunt sequentes : 1. Ecclesiam perversorum communione toto orbe terrarum periisse contendebant, et in sola Africa inter Donatistas remansisse. Cum vero considerarent, veram Ecclesiam non consistere sine communione cum Romana, Romam aliquem ex suis secreto mittebant, qui suæ factionis homines ibidem degentes velut episcopus gubernaret. 2. Ex primo illo errore hunc alium trahebant : illum solummodo baptismum esse validum, qui apud ipsos conferretur; quapropter, si Catholicorum aliqui ad eos deficerent, illos rebaptizabant. 3. Plures illorum prætextu martyrii, sponte aliis se occidendos tradebant; imo sibi ipsis violentas manus frequenter inferebant, et ita se martyres jactitabant. Qui hoc insano furore correpti erant, Circumcelliones appellati fuere.

Ariani. — Arianorum hæresis auctorem habuit Arium, e Libya oriundum, presbyterum Alexandrinum, qui sequentes sparsit capitales errores : 1. Etiamsi tres personas, Patrem, Filium et Spiritum sanctum admittere se profiteretur, solam tamen primam Deum verum, æternum, immutabilem esse contendebat. Hinc 2. negabat Filium et Spiritum sanctum esse ejusdem cum Patre substantiæ, vel naturæ; imo asserebat Filium habere naturam plane diversam a Patre; et Spiritum sanctum diversam a Patre et Filio. 3. Filium, quemadmodum et Spiritum sanctum aiebat, ex nihilo factum esse in tempore, adeoque esse creaturam, et hinc Patre minorem; sed Filium esse creaturam primam, ante omnia sæcula factam, omniumque perfectissimam, et maxime ad Deum accedentem, quæ ideo per excellentiam vocetur Filius Dei, et Deus per quamdam *participationem*, non per *naturam* : Deum vero per illum velut per ministrum sæcula et omnia alia fecisse. Spiritum sanctum autem dicebat præcipuam Filii creaturam et hinc *Creaturam Creaturæ* nominabat. Unde etiam loco istius glorificationis versiculi, quem canere consuevit Ecclesia catholica : *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*; ipse suos canere docuit : *Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto.*

Semiariani. — Hi partim assentiebantur Arianis, partim ab illis dissidebant. Nam cum illis quidem de Spiritu sancto idem prorsus sentiebant, ac Filium Patri *consubstantialem*, seu ejusdem cum illo naturæ esse, negabant; attamen secus ac illi dicebant, hunc esse Patri per omnia, atque adeo etiam in essentia similem; quapropter eumdem quidem renuebant appellare ὁμοούσιον, id est, consubstantialem; dicebant vero ὁμοιούσιον, seu similem in substantia. Auctores habuere Semiariani Basilium Ancyranum, et Gregorium Laodicenum.

Acaciani. — Sic dicti ab Acacio Cæsariensi episcopo. Inter Arianos et Semiarianos velut medii, Filium nec Patri consubstantialem dicebant cum Catholicis, nec eidem plane dissimilem cum Arianis, neque similem in substantia cum Semiarianis, sed duntaxat in accidentibus et forma, sicut statua aurea suo prototypo, quod repræsentat.

Macedoniani. — Arianorum surculi nomen et errorem accepere a Macedonio, qui docebat : Filium quidem Deum esse, per omnia similem Patri; imo, ut loquitur S. Augustinus, unius ejusdemque cum illo substantiæ, vel essentiæ; Spiritum vero sanctum creaturam esse, ejusdem cum Patre et Filio dignitatis expertem; imo famulum ac ministrum eum appellabat.

Aeriani. — A quodam Aerio exorti sunt, qui e Ponto oriundus, cum episcopatu Sebasteno, quem ambiebat, exclusus fuisset, contra episcopalem ipsam dignitatem deblaterare cœpit. Itaque primum ac præcipuum errorum Aerii caput erat, quod episcopi non sint presbyteris superiores, neque ab eis ulla in re discriminentur. Huic errori alios subinde addidit : nempe orationes pro defunctis, et bona pro illis suscepta opera nihil iis prodesse, adeoque esse rejicienda. Præterea jejunia ab Ecclesia statuta, et a Christianis observare solita non esse servanda. Demum negabat pascha a Christianis esse celebrandum.

Aetiani et Eunomiani. — Ab Aetio et Eunomio nuncupati, Arianæ quoque hæresis soboles exstitere, eamque novis auxere blasphemiis. Primus illorum error fuit, quod dissimilem per omnia assererent Patri Filium, et Filio Spiritum sanctum; ex quo dicti etiam sunt *Anomœi*, id est *Dissimiles*. Quapropter non baptizabant verbis a Christo institutis, sed sub hac formula : *In nomine Dei increati et in nomine Filii creati, et in nomine Spiritus S. sanctificatoris a Filio procreati*; ideoque baptizatos a Catholicis ad se accedentes rebaptizabant. Secundus error fuit quod Verbum divinum animam non assumpsisse, sed divinitatem animæ vices supplevisse, assererent. Tertius error fuit, quod dicerent se Deum ita perfecte cognoscere, sicut Deus ipse se cognoscit; unde et se illum pariter comprehendere blasphemabant. Quartus, quod sanctorum reliquias contemnerent, et miracula ad eorum invocationem a Deo patrata dæmonum præstigia esse effutirent. Quintus, quod docerent malam vitam conjunctam cum fide, quam ipsi prædicabant, nihil obesse; sic, ut quibuscumque peccatis quis irretitus foret, etiamsi in eis perseverare vellet, dummodo fidem suam servaret, æternæ vitæ particeps esse posset.

Apollinaristæ. — Secta hæc auctorem habuit Apollinarem, qui sequentes producit errores : 1. Quod Verbum non assumpserit animam saltem rationalem, seu mentem, sed ejus vices suppleverit. 2. Quod Christus veram carnem non habuerit. 3. Circa Trinitatem etiam varie delirabat. His erroribus ridiculum addebat commentum, nempe post universalem resurrectionem nos rursus ad observationem legis Mosaicæ esse reversuros.

Priscillianistæ. — A Priscilliano hæresis ista per Hispaniam propagata, simul ab eodem nomen accepit. Errores autem suos ab omnibus fere, qui antea exstiterant, hæreticis mutuarunt. Nam 1. cum Sabellio unam duntaxat in Deo personam agnoscebant. 2. Cum Arianis de Filio sentientes, quasdam virtutes ex Deo cœpisse procedere somniabant; diabolum vero nunquam fuisse bonum, neque ejus naturam esse opificium Dei, sed ex chao et tenebris emersisse, illumque omnis mali principium et substantiam esse, adeoque et corporum etiam humanorum; et hinc a carnibus quoque abstinebant et Christum veram habuisse carnem negabant. 3. Cum Manichæis animam hominis particulam divinæ esse substantiæ fingebant. 4. Cum Origene animas prius in cœlo peccasse dicebant, et in pœnam fuisse in corpora detrusas. 5 Cum Stoicis homines non sponte et libere peccare aiebant, sed invitos et fatali siderum necessitate compulsos. 6. Denuo cum Manichæis nuptias et matrimonium damnabant.

Audæani, seu Anthropomorphitæ. Hoc nomen sortiti sunt ex palmari suo errore, quo sentiebant Deum esse corporeum, et membra ad formam humani corporis habere.

Jovinianistæ. — Hæc hæresis nomen accepit a Joviniano, cujus primus error fuit, quod virginitati nuptias quoad meritum adæquaret. Secundus error fuit, quod jejunia et abstinentiam a certis cibis doceret ad salutem nihil prodesse. Tertius erat, quod qui plena fide in baptismo renati sunt, a diabolo non possint subverti, sive peccare. Quartus fuit, quod cum Stoicis doceret omnia peccata esse in gravitate paria; item paria esse omnia merita, atque parem proinde omnium in cœlis remunerationis gradum. Addebat denique quintum hunc errorem, quando B. Virgo, licet ante partum virgo fuerit, et

Christum intacta virginitate conceperit, neque ullum seu ante, seu post partum cum Josepho maritale commercium habuerit, tamen in ipso partu pariendo fuisse corruptam, et ejus corruptam virginitatem.

Hæreses sæculi v.

Pelagiani. — Dicti a Pelagio, natione Britanno, professione monacho. Capitales illius errores sunt sequentes : 1. Docebat, primævum primi hominis statum fuisse statum naturæ, non beneficium gratiæ, et Adæ posteros nunc nasci, qualis Adam conditus fuit, hoc est, inquiebat, sine virtute et vitio, sine gratia et peccato. 2. Negabat ab Adæ posteris ex ipso contrahi peccatum originale, ac proinde Adamum aiebat peccando sibi soli nocuisse, non posteris. 3. Contendebat, hominem per solas liberi arbitrii vires posse omnia divina mandata servare, tentationes omnes vincere, omnia plane peccata vitare, adeoque salutem solis iisdem suis viribus adipisci; quapropter negabat, ad istorum quippiam necessariam esse Dei gratiam, etc.

Cœlestiani. — Hi nomen habuerunt a Cœlestio, Pelagii discipulo, qui eosdem ac Pelagius errores disseminavit.

Semipelagiani. — Recedebant a Pelagianis Semipelagiani : 1. quod primigeniam originis noxam admitterent, in Adæ posteros derivari; 2. quod adstruerent necessitatem gratiæ et baptismi ad illius deletionem; 3. quod agnoscerent pariter naturæ nostræ infirmitatem, ex eadem originaria culpa profluentem. 4. Fatebantur quoque, saltem eorum plerique, gratiæ etiam interioris necessitatem, ad opus bonum saltem perficiendum et consummandum; ac proinde non posse hominem solis suis viribus naturalibus ad salutem pervenire. Accedebant vero ad Pelagianos, et errabant Semipelagiani primario ac præcipue in eo quod dicerent initium fidei, adeoque justitiæ et salutis, esse a nobis, seu a solis naturæ viribus sibi relictis; nullamque ad ejusmodi initium gratiam interiorem prævenientem esse necessariam. Sic errorem suum ordinabant : 1. Aiebant : Is cui prædicatum exterius fuit Evangelium, solis naturæ viribus concipit fidem aliquam initialem, seu pium credulitatis affectum erga Salvatorem, velut potentem ac volentem ipsum liberare a miseria per peccatum contracta. 2. Succedebat desiderium sanitatis spiritualis aut salutis, ex illa fide initiali excitatum, illudque mere naturale. 3. Sequebatur iners aliquis surgendi, seu ex illa miseria emergendi conatus, solis iisdem viribus naturæ, quæ cum ad surgendum reipsa non sufficerent. 4. Voluntas ad Deum recurrebat, quærendo et pulsando per orationem et implorationem auxilii ad id necessarii, pariter mere naturalem. 5. Dicebant, Deum ejusmodi actibus mere naturalibus, atque absque interiori gratia elicitis, moveri ad conferendam tali homini interiorem gratiam, qua posset ad fidem perfectam et sanitatem spiritualem, seu justificationem pervenire, et accedente talismodi gratia ulterius bene et salutariter operari, mandata Dei observare, ac tandem salutem ipsam æternam adipisci.

Prædestinatiani. — Hoc vel affini prædestinatorum nomine veniunt illi qui ex optimis S. Augustini libris, præsertim de Gratia et Prædestinatione, pessime intellectis, docuerunt : 1. ex hominibus alios antecedente Dei voluntate absoluta et efficace destinatos esse ad gloriam; alios ad pœnam æternam; 2. neque eos proinde qui sunt ad vitam prædestinati, ullo modo posse damnari; neque illos qui sunt ad gehennam præordinati, ulla ratione posse salvari. Hinc inferebant 3. per Dei prædestinantis voluntatem liberum hominis arbitrium penitus exstingui, aut certe nihil valere, seu ad obtinendam salutem, si destinatus a Deo sit ad damnationem; neque ad hanc incurrendam, si ad illam fuit præordinatus. Unde 4. insuper tutulere, neque bona opera quidquam prodesse reprobis, neque mala obesse prædestinatis; neutrosque proinde esse debere sollicitos, seu ut agant bene, seu ne agant male.

Nestoriani. — Nestorius ex Syria oriundus, primum Antiochiæ monachus, inde patriarcha Constantinopolitanus, Nestorianis nomen et errores dedit. Errabat 1. quod duas in Christo personas statueret, illumque veluti divideret in Filium Dei et Filium hominis; illum non ex Maria, sed ex Deo ante sæcula genitum; hunc ex Maria, in sæculo natum. Hinc 2. Mariam nolebat dici Θεοτόκον, seu Deiparam, sed Χριστοτόκον, seu Christiparam. 3. Quod consequens erat, negabat Filium Dei pro nobis passum esse, aut mortuum; sicque redemptionis nostræ mysterium evacuabat.

Eutychiani. — Ab Eutyche seu Eutychete denominationem accepere. Capitalis ejus error fuit, quod cum Nestorium acrius perstringit, duas in Christo personas statuentem, ipse non unam solum in eo adstruat, sed etiam unam post unionem naturam; contendens Christum esse quidem ex duabus, sed non in duabus naturis; seu duas quidem ante unionem fuisse naturas, sed unicam post unionem; ita ut in ipso incarnationis articulo ex utraque natura, divina et humana, una substantia coaluerit; sive jam senserit Eutyches id factum esse per confusionem aut mixtionem, sicut ex quatuor elementis fit natura mixti; sive per conversionem unius naturæ in aliam, sicut aqua in Cana Galilææ conversa est in vinum; sive per compositionem, uti ex corpore et anima fit una natura humana; seu contenderit naturam humanam a divinitate fuisse pœnitus absorptam.

Hæreses sæculi vi *et* vii.

Monothelitæ. — Nomen accepere a duplici Græco vocabulo : *Monos*, id est, unus, et *thelema*, id est voluntas, quasi unius voluntatis professores, quia nimirum in Christo nonnisi unam agnoscebant voluntatem et operationem : opinabantur enim quod humana natura in Christo nunquam moveretur proprio motu, sed solum secundum quod mota erat a Verbi divinitate.

Hæreses sæculi viii *et* ix.

Iconoclastæ. — Alio affini nomine dicti Iconomachi; seu SS. imaginum contemptores, impugnatores, eversores.

Græcorum schisma. — Cujus auctor præsertim fuit Photius. Quinque sunt præcipui articuli, in quibus Græci dissidebant a Latinis, scilicet : 1. quod Spiritus sanctus non procedat a Patre et Filio; 2. quod Eucharistia non in pane azymo, sed in solo fermentato confici possit; 3. quod non detur Purgatorium; 4. quod nec justis æterna detur felicitas, nec impiis æternum infligatur supplicium ante judicii diem; 5. quod Romanus pontifex non sit totius Ecclesiæ caput, et B. Petri successor.

Hæreses sæculi x *et* xi.

In sæculo x, vix ulla nova exorta est hæresis, sed secta Manichæorum in Occidentem recruduit; sæculo vero xi, exsurrexit.

Berengarius. — Famosus ille sacramentariorum parens, vel antesignanus, et eorum hæreseos disseminator præcipuus, 1. baptismum parvulorum evertebat. 2. Legitima conjugia abrogabat, impudenter asserens licitam esse cum omnibus scortationem. 3. Quod Christus januis ad discipulos non intraverit, asseverabat. 4. Eucharistiam non esse vere et substantialiter corpus et sanguinem Domini, sed solam illius umbram et figuram astruebat. Ac propterea, 5 panem et vinum per verba consecrationis non converti substantialiter in verum corpus et sanguinem Christi.

Hæreses sæculi xii *et* xiii.

Petro-Brussiani. — Hæretici illi a Petro Brusso, seu de Bruis, nomen acceperunt. Fœdis Manichæorum erroribus hos addebant : Missæ sacrificium nihil esse; baptismum absque fide parvulis nil conferre; neque fidelium preces quidquam prodesse defunctis; quibus ævi moderni novatoribus præludebant.

Albigenses. — Eadem secta, stabilem sedem nacta Albiæ civitate Tolosæ vicina, inde nomen fecit Albigensibus hæreticis, qui exiguo temporis spatio universam pene Galliam corruperunt. Illi docebant : 1. cum Manichæis duo esse rerum principia; 2. cum Sadducæis carnis negabant resurrectionem; 3. infernum simul cum purgatorio explodebant; 4. Baptismi et Eucharistiæ sacramenta respuebant.

Waldenses. — His nomen dedit Petrus Waldus, mercator Lugdunensis, vir litterarum expers. Alio nomine dicti sunt etiam *Pauperes de Lugduno*. Isti sunt illorum præcipui errores : 1. Ecclesiam Romanam defecisse a tempore Sylvestri I, quo possessiones habere cœpit. Unde inferebant nullum in ea, quantumvis probum, salvari posse; spernendas esse ejus indulgentias, benedictiones, consecrationes, cæremonias; non esse pendendas Ecclesiæ decimas; neque ab ullo obtemperandum summo pontifici, episcopis aliisve Ecclesiæ prælatis ; 2. ministros Ecclesiæ Christi, propria possidentes, peccare omnes contra præceptum Domini : *Nolite possidere aurum*. 3. ministerium Eucharistiæ aliorumque sacramentorum, non ad solos sacerdotes pertinere, sed ad omnes et quosvis etiam laicos; 4. omnem potestatem, etiam laicam, solo peccato mortali deperdi, ac proinde sacerdotem in peccato mortali exsistentem nec consecrare, nec absolvere; laicum e contra justum ista rite facere; quem errorem moderni Janseniani adoptarunt. 5. Demum, ut plura omittam, nullam orationem, præter Dominicam, esse faciendam.

LXXXVII.

INDEX DE SCHISMATIBUS,

ET DE ILLORUM ORIGINE, CAUSIS ET HISTORIA.

AB INCUNABULIS CHRISTIANISMI AD SÆCULUM XIII.

—

MONITUM.

Schisma, juxta vocis etymologiam et proprietatem, communemque notionem, nihil aliud est quam *totius divisio aut sejunctio in duas aut plures partes*; sed quoad præsens, est divisio aut separatio facta in morali hominum, vel mystico corpore et societate, qui eamdem fidem, religionem, cultum divinum profitentur, licet sub diversis legibus ac statutis diversorum regnorum et rerumpublicarum vivant; est, inquam, *horum divisio quoad fidem, vel usum et exercitium religionis* In hoc igitur Indice promiscus tractamur de schismatum origine et malis; de schismaticorum baptismate, et variis schismatibus quæ ab apostolis ad sæculum XIII, in Ecclesia exorta sunt.

LXXXVIII.

INDEX HAGIOGRAPHICUS

VEL

SANCTORUM OMNIUM, QUORUM VITA, NOTITIA, ENCOMIUM, VEL MENTIO TANTUM CONTINENTUR IN TOTA PATROLOGIA LATINA, USQUE AD SÆCULUM XIII,

ORDINE NOMINUM DIGESTUS ALPHABETICO.

—

A

B

De sanctis qui non sunt in hocce Indice specialim designati, et qui ante sæculum XIII floruerunt, videsis martyrologia S. Hieronymi, XXVIII, 16; Venerab. Bedæ, XCIV, 9; Josephi Scholastici, XCIX, 821; Rabani Mauri, CXII, 418; Flori diaconi Lugdunens., CXIX, 9; Wandalberti monachi, CXXI, 753; Usuardi, CXXIV et CXXV, 9; Kalend. Floriacense, CXXXVIII, 1186. Calendarium antiquissimum, *ibid.*, 1190; Kalend. Verdinense, CXXXVIII, 1210, Kalend. Brixianum, CXXXVIII, 1266; Kalend. Vallumbrosanum, CXXXVIII, 1279; Kalend. Lucense, CXXXVIII, 1291. — Nec non et libros de viris illustribus, S. Hieronymi, XXIII. — De viris illustribus, S Hildephonsi, XCVI. — De viris illustribus, S. Isidori Hispalensis, LXXXIV et tomus LXXII et LXXIII *De vitis Patrum*. — Sicut et opera, S Gregorii Turonens., LXXI, et S. Anastasii presbyteri, CXXVII CXXVIII, CXXIX.

Quoad ea vero quæ ad parænetica, poetica, liturgica de sanctis attinent, vide Indicem *Sermonum et Homiliarum*; Indicem *poeticum*, *liturgicum*, et Indicem *de Festis*.

LXXXIX.

INDEX DE RELATIONIBUS

MEMBRORUM OMNIUM ECCLESIÆ MILITANTIS AD INVICEM,

SIVE

DE COMMUNIONE SANCTORUM SENSU STRICTIORI SUMPTA.

MONITUM.

Hoc in Indice, agimus tantum de mutuis relationibus inter fideles in hac vita degentes, quibus coalescit Ecclesia, militans in terris vulgo dicta, scilicet : 1° De bonis Ecclesiæ spiritualibus quæ sunt fidelibus communia. 2° exhibemus Christianos, ut ait S. Augustinus, laboris et quietis ad invicem fieri participes. Quoad alias vero de communione sanctorum partes, qui illas optaverit, adeat Indicem specialem de *Cultu sanctorum*, in quo agitur de relationibus inter Ecclesiam militantem et Ecclesiam triumphantem in cœlis. Relationes vero inter Ecclesiam militantem et Ecclesiam patientem, Index de *Purgatorio* illi præbebit.

I. — *De bonis Ecclesiæ spiritualibus quæ sunt fidelibus communia.*

Pia mater Ecclesia quam maximam habet pro filiis suis curam, S. Augustinus XL 692 - Sollicita est semper in suis alendis fovendisque, Tertullianus III, 162. — Matri huic duo sunt ubera, videlicet cognitio veritatis et amor virtutum; illa nutrit filios, istis sanctificat illos, Henricus Huntingdon., CXCV, 1163. Porrigit ubera rebus, dictis, gestis, nutriendo, monendo, excitando, *ibid.*, 1164.

— Ecclesiæ preces pro omnibus fiunt ex traditione apostolica, S. Prosper Aquitan., LI, 209. — Suis suppeditat arma quibus vincuntur adversariæ potestates, fidem et orationem, S. Ambrosius, XVI, 249. — Sola possidet charitatem veram, S. Fulgentius, LXV, 302. — Oleum habet quo suorum vulnera fovet, quo ungit martyres et confessores, S. Ambrosius, XVI, 1118. — Habet sacrificium carnis Christi verum et unicum pro peccatis, S. Augustinus, XLIV, 600. Verissimum et singulare sacrificium, *ibid.*, 211. Sacrificium quotidianum, id., XLI, 298. — Dives est ad ditandos filios, Walafridus Fuldens., CXVI, 498, etc.

II. — *Christiani laboris et quietis invicem participes fiunt.*

In unum corpus erant congregati conscientia religionis, disciplinæ unitate et spei fœdere, Tertull., I, 468. Christianorum erga invicem charitas quanta, *ibid.*, 471. Se invicem fratres appellabant, *ibid.* Charitate omnia habebant communia, præter uxores, *ibid.*, 472. Dum est illis (ecclesiis) communicatio pacis et appellatio fraternitatis et contesseratio hospitalitatis : quæ jura non alia ratio regit, quam ejusdem sacramenti una traditio, id., II, 32. — Nobis Ecclesia una, et mens juncta et individua concordia, S. Cyprian., III, 731-733, 830. Apostoli perseverabant in oratione unanimes, *ibid.*, 524. Lætitia Ecclesiæ in reditu confessorum, *ibid.*, IV, 465. Corpus unum adunationis nostræ, *ibid.*, 360. Oravit Christus ut unum simus quomodo Pater et Filius, id., III, 539. Lapsis qui libellos a martyribus acceperunt et prærogativa eorum apud Deum adjuvari possunt, urgente exitu pax danda, id., IV, 258, 261, 265. Martyres petierunt pacem dari lapsis, quando ante mater Ecclesia pacem de Deo sumpsisset, *ibid.*, 252, 255. Offerre pro lapsis, *ibid.*, 254. Pax data a martyribus, *ibid.*, 270-273, 281. Sacramentum unitatis, id., III, 799. Unanimitas et concordia, id., 341. Unanimitas fidei et veritatis, id., III, 1156. Unanimitatis vinculum, *ibid.*, 1157. Unanimitas deprecantium, id., IV, 508. Deus unanimitatem in precibus discipulis suadet, id., IV, 508. Unanimitas sub apostolis fuit, *ibid.*, 518. Unus et idem Dominus, qui habitat in nobis, conjungit ubique suos vinculo unitatis, id., III, 1157. — Christiani fratres sunt et pares inter se, Lactantius, VI, 599. — Communionis nota in accipiendis et mittendis vicissim litteris, S. Hilarius, X, 659, 660. Communionem incaute commiscentes cum iis qui anathemate damnati sunt, necesse est pati supplicia æterna, *ibid.*, 528. Orationibus sanctis Gallorum se commendat, *ibid.*, 520. Liberius se confessorum orationibus sublevari rogat, *ibid.*, 676. Unitas Ecclesiæ in quibus consistat, id., IX, 434. Unitatis merito omnia impetranda, *ibid.*, 659. — Unum in Christo sunt omnes fideles, *ibid.*, 477. Unitas naturalis fidelium per fidei unius naturam, id., X, 218. Ex sacramentorum natura, *ibid.*, 218. Unitas fidelium cum Christo ac Deo Patre per gloriæ consortium, *ibid.*, 221.

S. Zeno super hunc textum : *Sed erant omnia illis communia*, XI, 287. Communio sancta fidelium, *ibid.*, 438. — Communio cum toto orbe terrarum, S. Optatus, XI, 964. Cum ecclesiis et apostolis, *ibid.*, 966, 1070. Una totius ecclesiæ communio per Romanum Pontificem, *ibid.*, 958-960. Non potest nisi accusatus et convictus reus a communione semoveri, *ibid.*, 1093, 1094. Communio est unio ecclesiarum, *ibid.*, 1070, 1071. Oscula communionis signa, *ibid.*, 1034. — Sacrorum communione cum Romano Pontifice qui carent, hæretici sunt, S. Damasius, XIII, 179. — Omnes ergo unum corpus sumus et diversa membra ; sed omnia corpori necessaria, S. Ambros., XVI, 150. Quod si unum desit officio suo, impediuntur cætera. Ut si eruat oculum, nonne sibi operis sui usum negavit ?.. Jam si in membro totum corpus violatur, utique in uno homine communio totius humanitatis solvitur. Violatur natura generis humani et sanctæ Ecclesiæ congregatio quæ in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei et charitatis assurgit, *ibid.*, Fides enim omnium Christus ; Ecclesia autem quædam forma justitiæ est, commune jus omnium ; in commune orat, in commune operatur, in commune tentatur, *ibid.*, 65, 184. — Christiani laboris et quietis invicem participes fiunt, S. August., XXXIII, 187. Quod alter minus potest, in eo qui potest, facit, si in altero diligit quod ideo quia non potest, non facit, *ibid.*, 507. Communionis nostræ imperatores, id est ecclesiæ catholicæ, leges adversus hæreticos dederunt, id., XXXVI, 684. Communionis eorum qui non sunt hos appellant hæreticos, *ibid.* Aliorum tribulatio communis est, quibus probatio, spes, dilectio, spiritusque communis est, id., XXXIII, 368. Quisque etiam ipse habet cum amat in altero, quod ipse non habet, id., XXXV, 1812. Christianorum omnium una est respublica, id., XL, 573. Christiani omnes unus homo, id., XXXVII, 1316, 1336, 1634, 1704. Christianus in alio Christiano faciente miracula quomodo et ipse facit, id., XXXVII, 1707. In Christianis adhuc carnalibus morientibus, spiritus perficit quidquid deest, quia ab unitate corporis Christi non recesserunt, id., XXXIII, 813. Ecclesiam constare unanimis et concordibus docuit Cyprianus et testimonio prophetico et significatione sacramentorum, id., XLIII, 240. — Orat ecclesia pro omnibus hominibus, id., XLI, 737. — Cum omnis gratia Dei, quæ in quocunque fidelium dignatur operari, a nullo membro corporis Christi possit sejungi, et quisque suum faciat bonum quod per alium gaudet effectum, S. Prosper Aquitanus, LI, 577, 578. Bona et jucunda habitatio est quæ inter filios adoptionis efficit unitatem et præter corpoream et localem habitationem, fraternos animos fidei pace connectit, *ibid.*, 381. — Unio fraterna subvenit fratribus in periculo corporis et animæ, S. Petrus Chrysolog., LII, 253, 254. Omnes unum et unus omnes sunt quando Dei Spiritus in omnibus vivit unus, *ibid.*, 404. — Communio bonorum operum quomodo fiat, S. Leo, LIV, 442, 443. Pietatis opera cum universa ecclesia peragere quantum prestet, *ibid.*, 441-445. — Officia et fructus singulorum fiunt charitate omnium, S. Gregor., LXXVI, 462, 465. Varia membrorum Ecclesiæ dona, *ibid.* Concors membrorum Ecclesiæ diversitas, *ibid.* Aliorum vero bona quæ habere non possunt (invidi), si diligerent, sua facerent. Sic quippe sunt universi consistentes in fide, sicut multa membra uno in corpore : quæ per officium quidem diversa sunt, sed eo quo sibi vicissim congruunt, unum fiunt. Unde fit ut pes per oculum videat, et per pedes oculi gradiantur ; ori auditus aurium serviat, et ad usum suum auribus oris lingua concurrat, suffragetur venter manibus, ventri operentur manus. In ipsa igitur corporis positione accipimus, quod in actione servemus. Nostra sunt nimirum qui etsi imitari non possumus, amamus in illis, et amantium fiunt quæque amantur in nobis, id., LXXVII, 63. Per hanc (charitatem) universalis Ecclesiæ unitas, quæ est compago corporis Christi, exæquatione mentis gaudet in singulis, cum sit et disparilitas in diversitate membrorum. — Per hanc eadem membra et alieno gaudio in suis afflicta exsiliunt, et alienis mœroribus etiam in suis læta contabescunt. Teste enim magistro gentium dum si quid patitur unum membrum, compatiuntur cætera membra, et si gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra, *ibid.*, 587. Efficacia orationis fratrum simul pro salute animæ intentius orantium, *ibid.*, 392. Dum enim nos vobis per orationis opem conjungimur quasi ambulantes per lubricum vicissim nobis manum tenemus, fitque ex magna provisione charitatis ut eo singulorum robustius charitas perfigatur, quo in alterum alter innititur, *ibid.*, 478. Multi fideles dum habentes cor unum et animam unam, in charitate se vinciunt, ex multis membris corpus unum efficiunt, id., LXXXIX, 520. Aliorum bono opere alii adjuvantur, *ibid.*, 393. — Sicut in uno corpore multa membra unum corpus faciunt, ita multitudo fidelium conjuncta per fidem et dilectionem capiti suo quod est Christus, unum corpus sumus cum illo, Haymo, CXVIII, 471. Unusquisque juxta gratiam sibi divinitus collatam alios juvare debet, ut sint sibi invicem membra et in spiritalibus et in temporalibus (et alia multa), *ibid.*, 472-475. — Ecclesiæ communio per Christi tunicam significata, Hincmarus, CXXV, 418, 419. — Quod si pro infirmitate aliquis jejunare non potest, proficiat ei jejunium, quod generalis facit Ecclesia ; omnes enim in Christo unum corpus sumus, Ratherius, CXXXVI, 567. — Ecclesiæ intercessio pro peccatoribus quam efficax, Vener. Hildebertus Cenoman., CLXX, 423. — Charitate meritis alienis participamus, S. Bernard., CLXXXII, 903, 904. Ecclesiæ orationibus privari quanti sit periculi, *ibid.*, 971, 972. Quod non potest singularitas, obtinet communitas, obtinet charitas, id., CLXXXIV, 259. — Quicunque enim fidei et dilectionis ubique locorum tenentur unitate, necesse est ut mutua velut membra corporis sanitate gaudeant : et quod alter in seipso necdum meruit obtinere, videns jam in altero non potest non gaudere, Philippus de Harveng., CCIII, 150. Orationes bonorum prosunt malis, *ibid.*, 350.

XC.

INDEX DOGMATICUS

VEL

SYNOPSIS ALPHABETICA AUCTORUM OMNIUM QUI VERITATES DOGMATICAS ASSERUERUNT

ET QUORUM SCRIPTA IN TOTO PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU REPERIUNTUR.

—

XCI.

BIBLIOTHECA PATRUM DOGMATICA

SIVE

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIÆ LATINÆ DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS OPERA VEL ETIAM OPUSCULA,

ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITA.

—

Abælardus Petrus. — Ad theologiam introductio in tres libros divisa, CLXXVIII, 979. Theologia christiana, libri quinque, *ibid.*, 1113. Sic et non, scilicet sententiarum collectio, *ibid.*, 1329. Dialogus inter philosophum, Judæum et Christianum, *ibid.*, 1611. Epitome theologiæ Christianæ, *ibid.*, 1695.

Abbaudus abbas. — De fractione corporis Christi tractatus, CLXVI, 1341.

Adelmannus episc. Brixiens. — De Eucharistiæ sacramento epistola ad Berengarium, CXLIII, 1289.

Adrevaldus monach. Floriac.— De corpore et sanguine Christi liber, CXXIV, 947.

Æneas episc. Parisiens. — Adversus Græcos liber; ubi scilicet de Spiritu sancto et de variis Ecclesiæ Romanæ consuetudinibus, CXXI, 683.

Agnellus episc. Ravenn. — De ratione fidei, LXVIII, 381

Agobardus (S.), episc. Lugdunens. — Adversus dogma Felicis Urgellensis liber; in quo de Christi persona et duabus naturis, CIV, 29. De privilegio et jure sacerdotii, *ibid.*, 127. De grandine et tonitruis liber; ubi contra insulsam de his vulgi opinionem, *ibid.*, 147. De imaginibus sanctorum liber; ubi contra eorum superstitionem qui picturis et imaginibus sanctorum adorationis obsequium inferendum putant, *ibid.*, 200. Contra judicium Dei liber; vel potius contra damnabilem opinionem putantium divini judicii veritatem igne vel aquis vel conflictu armorum patefieri, *ibid.*, 250.

Alanus de Insulis. — De fide catholica libri quatuor, CCX, 305. De fidei catholicæ arte seu articulis libri quinque, *ibid.*, 595. De sacra theologia regulæ, *ibid.*, 621.

Alcuinus. — De fide sanctæ et individuæ Trinitatis libri tres, CI, 9. De processione Spiritus sancti libellus, *ibid.*, 63. Epistola ad filiam in Christo, in qua eam docet de dogmatibus contra Adoptianos, *ibid.*, 300. Confessio fidei, ubi de Deo uno et trino, de Verbo incarnato et de pluribus aliis dogmatibus, *ibid.*, 1027. Epistolæ variæ, in quibus de Christi persona et duabus naturis, *ibid.* in Append., 1522.

Algerus (S.), canonicus. — De sacramentis corporis et sanguinis Domini libri tres, CLXXX, 727. De libero arbitrio libellus, *ibid.*, 969.

Alvarus Paulus, abb. Cordub. — Confessio fidei, CXXI, 397.

Ambrosius (S.), episc. Mediol. Eccles. doct. — De mysteriis liber; ubi de variis baptismi cæremoniis et de Eucharistiæ tractatur, XV, 389. De sacramentis libri sex, *ibid.*, 417. De fide libri quinque, *ibid.*, 527. De Spiritu sancto libri tres, XVI, 703. De Incarnationis Dominicæ sacramento liber, *ibid.*, 817. De Trinitate sive in Symbolum apostolorum tractatus, XVII, 509. De fide orthodoxa tractatus, ubi de Filii divinitate et consubstantialitate contra Arianos, *ibid.*, 549. De Spiritu sancto libellus, *ibid.*, 1005.

Amulo, episc. Lugdun. — Epistola ad Gothescalcum, ubi de præscientia, de prædestinatione et libero arbitrio, CXVI, 77. Opuscula duo de eodem argumento, *ibid.*, 97.

Anastasius (S.), monachus. — De veritate corporis et sanguinis Christi Domini Epistola, CXLIX, 433.

Anselmus (S.), episc. Cantuar. — De divinitatis essentia monologium, CLVIII, 141. De existentia Dei alloquium, *ibid.*, 225. De fide Trinitatis et de Incarnatione Verbi liber, *ibid.*, 260. De processione Spiritus sancti liber contra Græcos, *ibid.*, 285. De casu diaboli liber vel dialogus, ubi et de bona et mala voluntate, *ibid.*, 325. Cur Deus Homo libri duo; ubi ostenditur Christianam fidem rationi non repugnare; nullum hominem sine Christo salvari posse; naturam humanam ad hoc esse institutam, ut aliquando immortalitate beata totus homo, id est in corpore et anima frueretur, ac necesse esse ut hoc fiat de homine propter quod factus est, sed nonnisi per Hominem Deum, *ibid.*, 361. De conceptu virginali et de originali peccato liber, *ibid.*, 431. De veritate dialogus; quid scilicet, sit veritas, et in quibus rebus soleat dici, et quid sit justitia, *ibid.*, 467. De voluntate liber, *ibid.*, 485. De libero arbitrio dialogus, *ibid.*, 490. De concordia præscientiæ et prædestinationis, necnon gratiæ Dei cum libero arbitrio hominis tractatus, *ibid.*, 507. De azymo et fermentato, *ibid.*, 541. De sacramentorum diversitate, *ibid.*, 547. De nuptiis consanguineorum, *ibid.*, 557. De voluntate Dei liber, *ibid.*, 581.

Anselmus episc. Havelberg. — Dialogorum libri tres adversus Græcos; ubi de unitate fidei, de processu Spiritus sancti, et de diverso Eucharistiæ ritu, CLXXXVIII, 1139.

Arnobius, rhetor Africanus. — Disputationum adversus gentes libri septem; in quibus deos gentilium profligit; Dei unitatem, Christi divinitatem et Christianæ religionis veritatem multis argumentis asserit, V, 713.

Arnobius Junior. — Conflictus de Deo trino et uno; ubi etiam de duabus in Christo substantiis, necnon et de concordia gratiæ et liberi arbitrii, LIII, 239.

Auctor incertus. — Breviarium fidei adversus Arianos hæreticos, XIII, 653.

Augustinus (S.), episc. Hippon. Eccles. doct. — Contra Academicos libri tres, XXXII, 905. De immortalitate animæ liber, *ibid.*, 1021. De quantitate animæ liber, *ibid.*, 1035. De libero arbitrio libri tres, *ibid.*, 1221. De vera religione liber, id., XXXIV, 121. De diversis quæstionibus tria opuscula; ubi plurimæ tum dogmaticæ tum morales quæstiones solvuntur, id., XL, 11. De fide rerum quæ non videntur liber, *ibid.*, 171. De fide et Sym-

b·lo liber, *ibid.*, 181. De divinatione dæmonum liber, *ibid.*, 581. De Symbolo ad catechumenos sermones, *ibid.*, 627. De fide, sive de regula veræ fidei liber, *ibid.*, 755. De Spiritu et anima liber, *ibid.*, 779. De cognitione veræ vitæ liber; ubi de Deo et vita æterna, *ibid.*, 1005. De Trinitate libri quindecim, id., XLII, 819. De Incarnatione Verbi libri duo, *ibid.*, 1175. De Trinitate et unitate Dei liber, *ibid.*, 1195. De essentia divinitatis liber, *ibid.*, 1200. De dogmatibus ecclesiasticis liber, *ibid.*, 1213.

Bachiarius monachus. — De fide libellus, vel fidei professio, XX, 1019

Balduinus, archiepisc. Cantuar. — De sanctissimo Eucharistiæ sacramento tractatus, CCIV, 403. De sacramento altaris liber, *ibid.*, 641

Bandinus theologus. — Sententiarum libri quatuor, in quibus de Trinitate; de mundi creatione et hominis lapsu; de Verbo incarnato et hominis restauratione; et de sacramentis ecclesiasticis, CXCII, 965.

Beda Venerabilis. — Quæstionum aliquot liber, inter quas præsertim de libero arbitrio, de peccato originali, et de redemptione humana, XCIII, 466

Benedictus I papa. — Epistola ad David episcopum, in qua probat ex sanctis litteris summam Trinitatem unitatem esse, LXXII, 685.

Benedictus (S)., abbas Anian. — Testimoniorum nubecula de Incarnatione Domini et de sancta Trinitate, CIII, 1381.

Bernardus (S.), abbas Claræval. — De gratia et libero arbitrio tractatus, CLXXXII, 1001. De baptismo aliisque quæstionibus tractatus, *ibid.*, 1031. De corpore Domini tractatus, *ibid.*, 1149.

Berno, abbas Augiæ divitis. — De quatuor temporum jejunio dialogus, CXLII, 1087.

Boetius Severinus. — De Trinitate liber, sive quomodo Trinitas unus Deus ac non tres dii, LXIV, 1247. An Pater et Filius et Spiritus sanctus de Deo affirmari possint, *ibid.*, 1264. Complexio brevis fidei Christianæ, *ibid.*, 1333. De persona et duabus naturis Christi, *ibid.*, 1338.

Bonizo, episc. Sutriens. — De sacramentis libellus, CL, 857.

Bruno (S.), abbas Astens. — Sententiarum liber quartus; ubi de Trinitate et de Christo, CLXV, 973. De Incarnatione Domini tractatus, *ibid.*, 1079. De sacrificio azymo tractatus, *ibid.*, 1085.

Cassianus presbyter Massil. — De Incarnatione Christi libri septem, L, 9.

Cassiodorus senator, abbas Vivariens. — De anima liber, LXX, 1280.

Cerealis, episc. Castell. — Contra Maximinum Arianum libellus, LVIII, 757.

Cyprianus (S.), episc. Carthag. — De idolorum vanitate liber; in quo probatur quod Deus unus sit, et quod per Christum salus credentibus data est, IV, 563. Adversus Judæos libri tres; in primo probatur Judæos a Deo recessisse, indulgentiam Domini perdidisse; successisse vero in eorum locum Christianos; secundus continet Christi sacramentum, quod idem venerit qui secundum scripturas annuntiatus est; tertius vero quædam præcepta Dominica et magisteria divina, *ibid.*, 675.

Drogo cardin., episcop. Ostiens. — De creatione et redemptione primi hominis liber, CLXVI, 1517. De septem donis Spiritus sancti opusculum, *ibid.*, 1553.

Dungalus monachus. — Adversus Claudium Taurinensem liber, sive de imaginum cultu, CV, 465.

Durandus, abbas Troarn. — De corpore et sanguine Christi liber, CXLIX, 1375.

Elipandus, episc. Toletan. — Epistola I et IV, ubi de Trinitate et de Christo, XCVI, 859, 870.

Ernaldus, abbas Bonævall. — De donis Spiritus sancti, CLXXXIX, 1589.

Ernulfus, episc. Roffens. — De incestis conjugiis, CLXIII, 1457.

Facundus, episc. Hermian. — Pro defensione Trium capitulorum concilii Chalcedonensis libri duodecim; ubi de Trinitate et de duabus in Christo naturis, LXVII, 527. Epistola fidei catholicæ in defensione Trium capitulorum, *ibid.*, 867.

Faustinus presbyter. — De Trinitate sive de fide contra Arianos, XIII, 37.

Faustus (S.), episc. Rhegiens. — De gratia Dei et libero arbitrio libri duo, LVIII, 783.

Felix, episc. Urgell. — Confessio fidei, XCVI, 881.

Ferrandus Fulgentius. — Epistola III, de duabus in Christo naturis, et quod unus in Trinitate natus passusque dici possit, LXVII, 889. Epistola IV, de essentia Trinitatis et de duabus Christi naturis, *ibid.*, 908. Epistola v, quod Dominus noster Jesus Christus sit unus de sancta et individua Trinitate, *ibid.*, 910.

Florus, diaconus Lugdun. — Opusculum de corpore et sanguine Christi, CXIX, 71. De prædestinatione sermo, *ibid.*, 95. De prædestinatione, præscientia et libero arbitrio liber adversus Joannem Scotum, *ibid.*, 101.

Franco, abbas Affligemeus. — De gratia Dei libri duodecim, CLXVI, 717.

Fulbertus (S.), episc. Carnot. — Contra Judæos tractatus, in quo de adventu Messiæ, CXLI, 305.

Fulgentius (S.), episc. Ruspens. — Ad Monimum libri tres, ubi : 1. De duplici prædestinatione Dei, una bonorum ad gloriam, altera malorum ad pœnam; 2. de sacrificii oblatione et Spiritus sancti missione; 3. expositio in his verbis evangelicis : *Et Verbum erat apud Deum*, LXV, 153. Ad Trasimundum regem Vandalorum libri tres; ubi de mysterio mediatoris Christi duas naturas in una persona retinentis; de immensitate divinitatis Filii Dei, et de sacramento Dominicæ passionis, *ibid.*, 224. Epistola VIII, de fide orthodoxa et diversis erroribus hæreticorum, *ibid.*, 360. Epistola XIV, in qua de Trinitate et de Christo, *ibid.*, 394. Epistola XV, de gratia Dei et humano arbitrio, *ibid.*, 435. Epistolæ XVI, XVII, de Incarnatione et gratia, *ibid.*, 442 Epistola XVIII : Utrum caro Christi corruptibilis aut incorruptibilis fuerit, *ibid.*, 493. De Trinitate liber, *ibid.*, 497. De Incarnatione Filii Dei liber, *ibid.*, 573. De veritate prædestinationis et gratiæ Dei libri tres, *ibid.*, 603. De fide vel de regula veræ fidei liber, *ibid.*, 671. Pro fide catholica liber, *ibid.*, 707. Instrumenta fidei catholicæ, *ibid.*, 750. De prædestinatione et gratia liber, *ibid.*, 843, in Append.

Gennadius, presbyt. Massil. — De ecclesiasticis dogmatibus liber, LVIII, 979.

Gerbertus, vel Sylvester II pap. — De corpore et sanguine Domini libellus, CXXXIX, 177.

Gerhohus præposit. Reicherspergh. — De gloria et honore Filii hominis, CXCIV, 1073. Contra duas hæreses liber, ubi de gloria Christi Dei gloriæ æquali, *ibid.*, 1161. Adversus Simoniacos tractatus, *ibid.*, 1335. De sacramento Eucharistiæ adversus Folmarum, *ibid.*, 1481.

Gezo, abbas Derton. — De corpore et sanguine Christi liber, CXXXVII, 371.

Gislebertus, abbas Crispin. — De fide Christiana disputatio Judæi cum Christiano, CLIX, 1007.

Goffridus, abbas Vindocin. — De corpore et sanguine Domini Jesu Christi opusculum, CLVII, 211.

Goteschalcus, monach. Orbacens. — Confessio fidei, CXXI, 347.

Gualterus de Castellione, magist. Tornacens. — De Trinitate liber, CCIX, 575.

Gualterus, prior S. Victoris. — Excerpta ex libris contra quatuor labyrinthos; ubi de eo quod Christus sit aliquis homo, CXCIX, 1129.

Guibertus, abbas de Novigento. — De Incarnatione tractatus contra Judæos, CLVI, 489. De veritate corporis Domini in sacramento Eucharistiæ epistola, *ibid.*, 527.

Guillelmus abb. S. Theodorici. — De sacramento altaris liber, CLXXX, 341. De natura corporis et animæ libri duo, *ibid.*, 695.

Guillelmus de Campellis, episc. Catalaun. — De origine animæ, CLXIII, 1043. — De fide catholica dialogus inter Christianum et Judæum, *ibid.*, 1046.

Guitmundus, archiepisc. Aversan. — De corpore et sanguine Domini libellus, CXLIX, 1427. De sancta Trinitate et Christi humanitate confessio, *ibid.*, 1495.

Haymo, episc. Halberst. — De corpore et sanguine Christi, CXVIII, 815.

Hermannus, abb. S. Martini. — De Incarnatione Christi tractatus, CLXXX, 9.

Heterius, episc. Uxam. — Epistola ad Elipandum, vel de fide in Christo libri duo, XCVI, 893.

Hieronymus (S.), presbyt. Eccles. doct. — De Spiritu sancto libri Didymi interpretatio, XXIII, 105. Dialogus contra Luciferianos, *ibid.*, 155. De virginitate perpetua B. Mariæ liber, *ibid.*, 183. Adversus Jovinianos libri duo, *ibid.*, 211. Contra Vigilantium liber, *ibid.*, 339. Contra Joannem Hierosolymitanum liber, *ibid.*, 355. Apologia adversus libros Rufini, *ibid.*, 397. Dialogus adversus Pelagianos, *ibid.*, 495.

Hilarius (S.), episc. Pictav. Eccles. doct. — De Trinitate libri duodecim, in quibus adversus hæreticos fidem sanctissimæ Trinitati enixe asserit, X, 25.

Hildebertus Venerabilis, archiepisc. Turon. — Tractatus theologicus, in quo variæ solvuntur quæstiones, CLXXI, 1067.

Hildephonsus (S.), episc. Tolet. — De perpetua virginitate sanctæ Mariæ liber, XCVI, 53. De cognitione baptismi liber, *ibid.*, 112. De partu Virginis opusculum, *ibid.*,

Nota. Maximæ lectoris intendentes utilitati, duos sequentes subjicere statuimus Indices, quorum prior analogice, posterior vero alphabetice omnes exhibet tractatus, ita ut statim et in ictu oculi quæsita quisque reperire possit.

XCII.

BIBLIOTHECA PATRUM DOGMATICA,

SIVE

UNIVERSA VETERUM PATRUM ECCLESIÆ LATINÆ DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS

OPERA VEL ETIAM OPUSCULA DIVERSIS IN CAPITIBUS ANALOGICE DISTRIBUTA.

Numerus Romanus *tomum*, Arabicus vero *paginam* indicat.

—

De Deo et ejus attributis.

De Sancta Trinitate.

De Verbo Dei incarnato et redemptore.

Sententiarum libri quatuor; Bandinus Theologus, CXCII, 965.
De memoria tractatus; Hugo Rothomagensis, CXCII, 1300.
De gloria et honore Filii hominis; Gerhohus, CXCIV, 1075.
Contra duas hæreses, de gloria Christi; id., CXCIV, 1161.
De Emmanuele libri duo; Richardus de S. Victore, CXCVI, 601.
De Verbo incarnato liber; id., CXCVI, 995.
De baptismo Christi superexcellenti; id., CXCVI, 1012.
De Verbo incarnato eulogium; Joannes Cornubiensis, CXCIX, 1041.
Contra quatuor Labyrinthos; Gualterus de S. Victore, CXCIX, 1129.
De transfiguratione Domini liber; Petrus Blesensis, CCVII, 777.
Sententiarum libri quinque; Petrus Pictaviensis, CCVI, 783.

De Spiritu sancto

De Spiritu sancto libri tres; S. Ambrosius Mediol., XVI, 703.
De Spiritu sancto libellus; id., XVII, 1005.
Interpretatio libri Didymi de Spiritu sancto; S. Hieronymus, XXIII, 103.
De potentia Spiritu sancti; S. Nicetas, LII, 853.
Contra Maximinum libellus; Cerealis Castell., LVIII, 757.
De Spiritu sancto libri duo; Paschasius diaconus, LXII, 9.
Ad Monimum libri tres; S. Fulgentius, LXV, 153.
De processione Spiritus sancti libellus; Alcuinus, CI, 63.
De Spiritu sancto liber; Theodulfus Aurelian., CV, 240.
Contra Græcos libri quatuor; Ratramnus, CXXI, 225.
Adversus Græcos liber; Æneas Parisiensis, CXXI, 683.
De processione Spiritus sancti opusculum; S. Petrus Damianus, CXLV, 633.
De processione Spiritus sancti liber; S. Anselmus, CLVIII, 285.
De blasphemia in Spiritum sanctum; Odo Cameracensis, CLX, 1112.
De Spiritu sancto oratio; Petrus Chrysolanus, CLXII, 1007.
De septem donis Spiritus sancti opusculum; Drogo cardinalis, CLXVI, 1553.
De processione Spiritus sancti libri novem, Rupertus abbas, CLXIX, 13.
Dialogorum libri tres; Anselmus Havelberg., CLXXXVIII, 1139.
De donis Spiritus sancti; Ernaldus abbas, LXXXIX, 1589.
Spiritus sanctus quomodo est amor Patris et Filii; Richardus de S. Victore, CXCVI, 1011.
De Spiritus sancti missione; id., CXCVI, 1017.
De spiritu blasphemiæ tractatus; id., CXCVI, 1187.
De hæresibus Græcorum libri tres; Hugo Eterianus, CCII, 227.

De B. Virgine Maria.

De virginitate perpetua B. Mariæ liber; S. Hieronymus, XXIII, 183.
De perpetua virginitate S. Mariæ liber; S. Hildefonsus, XCVI, 53.
De partu Virginis opusculum; id., XCVI, 207 (inter dubia).
De corona Virginis libellus; id. XCVI, 283 (inter supposita).
De partu Virginis libri duo; S. Pascasius Radbertus, CXX, 1365.
De conceptu virginali; S. Anselmus, CLVIII, 431.

De angelis bonis et malis, vel dæmonibus.

Epist. II, ubi de angelis; Lucinianus, LXXII, 691.
De ordine creaturarum; S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 913.
De casu diaboli liber; S. Anselmus, CLVIII, 325.
Summa sententiarum; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 41.

De creatione primi hominis.

An anima primi hominis facta fuerit ex nihilo; Hugo de Ribodimonte; CLXVI, 833.
De creatione et redemptione primi hominis liber; Drogo cardinalis, CLXVI, 1547.

Summa sententiarum; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 41.
Sententiarum libri quatuor; Petrus Lombardus, CXCII, 519.
Sententiarum libri quatuor; Bandinus theologus, CXCII, 965.
Dialogorum libri septem; Hugo Rothomag., CXCII, 1141.
De salute primi hominis; Philippus Bonæ Spei abbas, CCIII, 593.

De peccato originali et actuali.

Quæstionum liber, ubi de peccato originali; Ven. Beda, XCIII, 466.
De generali per Adam omnium damnatione; S. Remigius Lugdun., CXXI, 1067.
De peccato originali libri tres; Odo Camerac., CLX, 1071.
Quomodo contrahatur peccatum; Hugo de Ribodimonte, CLXVI, 833.
Sententiarum libri quatuor; Band.nus Theologus, CXCII, 965.
De memoria tractatus; Hugo Rothomag., CXCII, 1300.
De differentia peccati mortalis et venialis; Richardus de S. Victore, CXCVI, 1191.

De anima, spiritu.

De anima liber; Tertullianus, II, 641.
De animæ immortalitate liber; S. Augustinus, XXXII, 1021.
De animæ quantitate liber; id., XXXII, 1035.
De spiritu et anima liber; id., XL, 779.
De animæ statu libri tres; Mamertus Claudianus, LIII, 697.
De anima liber; Cassiodorus, LXX, 1280.
Epist. II, ubi de animabus; Licinianus, LXXII, 691.
De animæ ratione diversa libellus; Hincmarus, CXXV, 929.
De origine animæ, Guillelmus de Campellis, CLXIII, 1043.
De unione corporis et spiritus; Hugo de S. Victore, CLXXVII, 285.
De natura animæ et corporis libri duo; Guillelmus abbas, CLXXX, 695.
De anima libellus; Isaac de Stella, CXCIV, 1875.
De anima corpore jam exuta liber; Hugo Eterianus, CCII, 167.

De præscientia et prædestinatione.

Ad Monimum libri tres; S. Fulgentius, LXV, 153.
De veritate prædestinationis libri tres; id., LXV, 603.
De prædestinatione et gratia liber, id., LXV, 843, Append.
Epist. IV, V, VI, de præscientia Dei et prædestinatione; Rabanus Maurus, CXII, 1518, 1530, 1553.
Epistola ad Hincmarum et Pardulum; Prudentius, CXV, 971.
De prædestinatione liber; id., CXV, 1009.
Epistola ad Gothescalcum; Amulo Lugdunensis, CXVI, 77.
Opuscula duo de præscientia et prædestinatione; id., CXVI, 97.
De prædestinatione sermo; Florus diaconus, CXIX, 95.
De prædestinatione et præscientia liber; id., CXIX, 101.
De tribus quæstionibus liber; S. Lupus abbas Ferrariensis, CXIX, 619.
Collectaneum de tribus quæstionibus; id., CXIX, 647.
De prædestinatione Dei libri duo; Ratramnus, CXXI, 13.
De tribus epistolis liber; S. Remigius Lugdun., CXXI, 985.
De prædestinatione Dei liber; Joannes Scotus, CXXII, 347.
De prædestinatione Dei liber; Hincmarus, CXXV, 65.
De concordia præscientiæ et prædestinationis liber; S. Anselmus, CLVIII, 507.
Inevitabile; Honorius Augustodun., CLXXII, 1197.
Dialogorum libri septem; Hugo Rothomag., CXCII, 1141

De gratia et libero arbitrio.

De libertate arbitrii liber; Paulus Orosius, XXXI, 1173.
De libero arbitrio libri tres; S. Augustinus, XXXII, 1221.
Epistola ad Rufinum; S. Prosperus Aquitanus, LI, 77.
De vocatione omnium gentium libri duo; id., LI, 647.

De Veritate.

De falsis religionibus, et superstitionibus.

De Judaismo.

De vera religione

De Ecclesia.

De fide catholica.

De dogmatibus ecclesiasticis.

De sacramentis in genere.

De baptismo.

De Eucharistia

De pœnitentia.

De ordine.

De matrimonio.

De sacerdotio, sacerdotibus.

De Simonia.

De imaginum cultu.

De purgatorio.

De potestate humana, regia.

De resurrectione carnis.

De theologia.

De variis quæstionibus.

XCIII.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM DE CHRISTIANIS DOGMATIBUS OPERUM VEL ETIAM OPUSCULORUM

DE QUIBUS IN DUABUS DOGMATICIS PATRUM LATINORUM BIBLIOTHECIS PRÆCEDENTIBUS AGITUR.

—

Q

R

S

T

SERIES DECIMA.

—

Ecclesia omnium Mater est et Magistra fidelium quos Christo parturit; hinc in ea sola dantur et accipiuntur Sacramenta et Gratiæ. Itaque in hac Serie decima quæcunque circa hæc comprehendimus. Primo quidem varias SS. Patrum referimus sententias de ipsa Gratia ac de ejus cum libero hominis arbitrio connexione; quo modo ab hæreticis oppugnata, ab orthodoxis acerrime defensa fuerit. Agimus de Sacramentis in genere, tam in Mosaica quam in Evangelica lege, et de illorum numero, virtute et efficacia. Unumquodque deinceps singulatim expendimus: Baptismum scilicet ac illius necessitatem, materiam et formam; Confirmationem et ejus præstantiam ac effectus; Eucharistiam, in eo quod sit sacrificium simul ac sacramentum; Sacrificium Missæ, quod est proprium et optimum catholicæ religionis opus; Pœnitentiam ut virtutem et ut sacramentum, cum partibus ad illud requisitis, contritione, confessione et satisfactione; Pœnitentiam canonicam olim in Ecclesia usitatam; Extremam Unctionem et ejus effectus quoad corpus et animam; Ordinem quo spiritualis confertur potestas, et necessarias ad illum conditiones; Matrimonium, cum officiis et muneribus quæ inde oriuntur; Nuptias secundas, Polygamiam; uno verbo, cuncta quæ ad Sacramenta et Gratiam attinent, in hac serie revocamus.

XCIV.

INDEX DE GRATIA

AC DE LIBERO HOMINIS ARBITRIO, PRÆDESTINATIONE ET REPROBATIONE.

—

MONITUM

Hoc in Indice vicissim et logice referimus quidquid dixere Patres de nomine Gratiæ ac de illius essentia, natura, necessitate et effectibus, necnon de ejus cum libero hominis arbitrio concordia; memoramus etiam varios circa Gratiam errores, et Scriptores qui illam validius tuiti sunt. Sed inter tot et tantas materies, ut lectori aptius simul et fructuosius evadat opus, in quatuor partes illud dividimus. Exhibemus 1° notiones generales quæstionum conglobatim sumptarum; 2° dogmata et institutiones fidei catholicæ circa divinam gratiam, liberum hominis arbitrium, prædestinationem et reprobationem; 3° definitiones et sententias cujusque rei seorsim spectatæ; 4° agimus de Pelagianismo et Semipelagianismo; et in quocunque articulo Patrum observamus alphabeticum ordinem, tomum et columnam indicantes.

PARS PRIMA.

SECTIO UNICA.

Conspectus seu notiones generales quæstionum.

In hac sectione notantur loca in quibus hæ quæstiones, scilicet Dei gratia et præscientia, hominisque liberum arbitrium, prædestinatio et reprobatio, connexæ et simul sumptæ tractantur cum relatione unius ad aliam sese præcedentem vel subsequentem; et cum illæ sint in omnibus extricatissimæ, nec una moveri possit quin præsupponat aliam sibi subnexam, suam hic conspectus generalis præ se ferre utilitatem non dubitamus; ideoque primas tenere statuimus.

PARS SECUNDA.

Dogmata et institutiones catholicæ fidei circa divinam gratiam, liberum hominis arbitrium, prædestinationem et reprobationem, juxta modum discussionis et catecheseos.

SECTIO PRIMA.

De gratia gratis data.

Primo dicendum quod gratiæ nomine significatur in genere, de quacumque agatur gratia, favor immeritus, misericordia, liberalitas indebita, aliquid quod a nobis mereri non possumus. Cum enim Deus gratiam homini largitur, nihil in homine reperit, nisi peccatum, corruptionem et miseriam.

Hæ vero gratiæ quæ gratis datæ vocantur sunt exteriores et in ordine naturali.

Hic igitur tractatur 1° De donis mere naturalibus, qualia sunt sanitas et robur corporis, maturitas judicii, ingenii solertia et acumen, prudentia, temperantia et alia id genus, quæ infidelibus et Christianis, bonis et malis communia sunt; 2°, De donis Dei extra nos positis, qualia sunt incarnatio et mors Christi, conciones sacræ, consilia, miracula, etc. 3° De donis linguarum, prophetiæ, miraculorum, interpretationis Scripturarum, divini verbi annuntiandi, etc. Hæ gratiæ præcipue dantur in ordine ad conversionem infidelium, cæterorumque peccatorum, ad fidelium eruditionem, et uno verbo ad proximi salutem.

SECTIO SECUNDA.

De gratia gratum faciente.

Hæ gratiæ sunt interiores et in ordine supernaturali; nec minus gratis datæ sunt quam præcedentes, cum omnes omnino gratiæ ex mera Dei benevolentia et liberalitate procedant, sine ullis meritis naturalibus. At, juxta receptam apud theologos loquendi formulam, gratiæ gratum facientes eæ sunt quæ a Deo conceduntur in ordine, ut vocant, ad salutem nostram, ut piæ affectiones a Deo nobis infusæ, pia desideria, virtutes, aspirationes sacræ quibus movemur et attrahimur ad ea quæ Dei sunt, ut donum fidei, spei, charitatis et virtutum moralium, licet, si vim nominis attendamus, hoc nomine solum debeat intelligi gratia sanctificans, quæ, nos Deo reconcilians, ex peccatoribus justos, ex inimicis Dei amicos ejus et filios facit. Hic ergo sermo fit de hac gratia habituali, seu sanctificante; insuper de gratia actuali, quæ est illuminatio mentis et pius affectus impressus a Deo in cordibus nostris, quibus movemur ad fugiendum malum et faciendum bonum; de gratia excitante, seu sufficiente et efficace quæ non solum excitat ad bonum, sed illud facit facere, de gratia inefficace quæ caret effectu ad quem excitat; tandemque de gratia præveniente, sive subsequente, aut concomitante, de gratia operante et cooperante, et de aliis gratiis quæ a theologis tractari solent.

SECTIO TERTIA.

De necessitate et ultimo fine gratiæ.

In hac sectione ostenditur quod ex quo Adam peccavit, non potuere homines accessum habere ad Deum, grati ipsi fieri, introducique in cœlum nisi per gratiam quæ per Christum, vel olim promissum, dabatur, vel nunc datum, datur...

SECTIO QUARTA.

De libero hominis arbitrio.

Ad merendum et demerendum coram Deo necessarium est homini liberum arbitrium, nec unquam necessario gratia Dei determinamur sive ad bonum, sive ad malum.

SECTIO QUINTA.

De conciliatione liberi hominis arbitrii cum Dei gratia.

Quæstio discutitur quod liberum hominis arbitrium peccato Adæ in posteris debilitatum fuerit, et non exstinctum; quod simus ad malum propensi, nec velle possimus bonum supernaturale nisi libertas nostra adjuvetur et excitetur per gratiam Dei, hoc est, quod propriis viribus pie et sancte vivere non possimus, sed ad hoc gratia Dei prorsus nobis sit necessaria, libero arbitrio comitante, ita ut præcipua boni operis causa, etsi opus bonum fiat nostrum, in gratiam ipsam refundenda sit. Et, nisi hæc interior gratia adsit ad singulos actus, nihil omnino possumus quod ad salutem prosit, non servare mandata Dei, non surgere a peccato, non Deum orare, non desiderare nec habere salutarem cognitionem vel amorem virtutis et veritatis, nec quidquam salutiferum, imo nec sufficientes sumus cogitare quidquam boni ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est per Christum. At cum gratia Christi interiore, mandata Dei exsequi et perficere possumus; licet enim nihil possimus a nobis quasi ex nobis, omnia tamen possumus in eo qui nos confortat; et Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possimus et petere quod non possimus, et adjuvat ut possimus. Hæc tanta necessitas gratiæ Dei procedit ex supremo Dei in creaturas dominio, quo fit ut creaturæ continuo ad agendum influxu Conditoris indigeant, et ex infirmitate quam contraximus per peccatum, et ex nimia potentiæ et mediorum naturalium a fine et effectibus supernaturalibus distantia. Unde evidenter patet quod gratiæ exteriores et in ordine naturali non sufficiant ad bonum opus faciendum quod ad salutem prosit, cum tam necessaria sit gratia Christi quæ interius afficiat, et recipiatur et moveat.

SECTIO SEXTA.

De hominum prædestinatione et reprobatione.

1° Certum est quosdam a Deo prædestinatos et electos esse, et e contra quosdam reprobatos... Quis autem sit ordo Dei in mysterio prædestinationis et reprobationis? hæ quæstiones difficile attingendæ sunt. Etsi millies dicatur : Si vitiata est æqualiter omnium origo, si nascuntur omnes peccatores et massa corruptionis originalis involuti, cur ergo Deus hujus miseretur, non alterius, semper respondendum est : « O homo, tu quis es qui respondeas Deo? » Verum si unus est omnium reatus, non est ergo quod queratur quisquam. Nemini Deus debet quidquam; Dominus est. Sufficiat gratiam a Deo nunquam ulli hominum denegari vel subtrahi nisi in pœnam alicujus præcedentis peccati.

2° Præter voluntatem Dei generalem salvandi omnes, et licet Christus pro omnibus mortuus sit, est in Deo salvandi quosdam et in Christo beneficium suæ mortis et meritum passionis communicandi voluntas specialis et efficax. Deus non omnibus dat donum perseverantiæ, sed cui vult et quomodo vult, pro suæ voluntatis beneplacito; et, stante morte Christi, licet nullus hominum excludatur a jure recipiendi sacramenta, si ad ea accedat vel præsentetur, certum est eos, qui non accepta peccatorum suorum remissione moriuntur, non salvari, qui salvati fuissent, si placuisset Deo cum ipsis misericorditer agere. Hoc fit quod licet in Deo generalis, sed sincera voluntas salvandi omnes, voluntas quam theologi vocant antecedentem, id est, quæ antecedit meritorum prævisionem, est voluntas consequens vocata; per istam Deus vult punire nocentes et peccatores. Dum ergo Deus quosdam æternis suppliciis addicit, sive infantes mortuos sine percepto baptismo, sive adultos post baptismum lapsos, justam retribuit pœnam merentibus. Aliis parcit misericors, eosque ineffabili benignitate extractos e massa corruptionis vocat, justificat et perseverantia finali donatos glorificat; alios per justitiam susceptæ corruptioni relictos permittit in peccatis suis mori et damnari.

3° Stat liberum hominis arbitrium cum gratia, prædestinatione et reprobatione divina, cum gratiæ Dei resistere possimus, sitque nostrum meritum operum. Unde totum hominis meritum in recto usu gratiæ positum est. Si enim quis gratiæ Dei cooperetur, quod quidem et a Christo est, novam gratiam impetrat, atque de gratia in gratiam pervenitur per Christum ad vitam æternam, quam reddet tandem justus judex et misericors Pater, cumulans dona sua coronis, seu, ut canit Ecclesia, coronando dona sua dum coronat merita nostra.

4° Cum gratia justificationis nunquam subtrahatur homini, nisi peccatum mortale præcesserit, nec Deus quemquam deserat per subtractionem gratiæ seu actualis seu habitualis, nisi prius ab eo deseratur, consulendum est propriæ saluti cum timore et tremore, in solo Deo confidendum, vacandum assidue orationi et bonis operibus, summo studio vigilandum ne negligentia vel peccatum quodvis subrepat, tandemque animum gerendum esse sub potenti manu Dei demissum et humiliatum.

PARS TERTIA.

Dogmata et institutiones catholicæ fidei circa gratiam, etc., juxta modum definitionum et sententiarum.

SECTIO PRIMA.

1° Sententiæ divinæ gratiæ, ex Scriptura sacra desumptæ.

Huc imprimis et directe referuntur Patrum commentaria, homiliæ, sermones et tractatus in sacræ Scripturæ textus, qui opera nostra, id est ex nobis facta a negotio justificationis et salutis nostræ prorsus removent et solam Dei gratiam commendant, quales sunt :

Exod. IV, 12, Ego ero in ore tuo, doceboque quid loquaris. II Reg. XXII, 19, Prævenit me in die afflictionis meæ, et factus est Dominus firmamentum meum. III Reg. VIII, 24, Ore locutus es, et manibus perfecisti. II Paralipomen. XXX, 9, Si vos reversi fueritis ad Dominum, pius et clemens est Deus vester, et non avertet faciem suam a vobis, si reversi fueritis ad eum. Judith XIII, 7, Confirma me, Domine, ut hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam. Job XLI, 2, Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? Omnia quæ in cœlo sunt, mea sunt. Psal. XII, 1, Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? Usquequo avertis faciem tuam a me? Psal. XVI, 5, Perfice gressus meos in semitis tuis. Psal. XX, 4, Prævenisti eum, Domine, in benedictionibus dulcedinis. Psal. XXII, 6, Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Psal. XXIV, 4, Vias tuas, Domine, demonstra mihi, et semitas tuas edoce me; dirige me in voluntate tua et doce me, quia tu es Deus Salvator meus. Psal. XXVI, 9, Ne avertas faciem tuam a me; ne declines in ira a servo tuo. Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus. Psal. XXIX, 8, Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus. Psal. XLIII, 23, 24, Exsurge, quare obdormis, Domine? Exsurge, et ne repellas in finem; quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopiæ nostræ et tribulationis nostræ. Psal. L, 17, Domine, labia mea aperies. Psal. LVII, 29. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Psal. LVIII, 11, Misericordia ejus præveniet me. Psal. LXVIII, 18, Et ne avertas faciem tuam a puero tuo, quoniam tribulor, velociter exaudi me. Psal. LXVI, 71, Dixi, nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelsi. Psal. LXXXIV, 5, Converte nos, Deus, salutaris noster. Psal. LXXXVI, 15, Ut quid, Domine, repellis orationem meam; avertis faciem tuam a me? Psal. XCIII, 10, Qui docet hominem scientiam; beatus homo, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum. Psal. CI, 3, Non avertas faciem tuam a me. Psal. CIII, 29, Avertente autem te faciem, turbabuntur. Psal. CXLII, 7, Misericordia ejus præveniet me. Psal. CXVIII, Benedictus es, Domine, doce me justificationes tuas; revela oculos meos et considerabo mirabilia de lege tua; bonitatem et disciplinam et scientiam doce me. Prov. VIII, 18, juxta LXX, Præparatur voluntas a Domino. Cant. I, 3, Trahe me post te. Sap. VII, 7, Invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ; omnium enim Artifex docuit me sapientia. Isai. XXVI, 12, Omnia opera nostra operatus es nobis. Isai. XXVIII, 26, Deus docebit illum. Isai. XLII, 16, Adducam cæcos in viam quam nesciunt, et in semitis quas ignoraverunt ambulare eos faciam. Isai. XLVIII, 17. Ego Dominus Deus tuus docens te utilia. Isai. LIV, 12, Ponam universos filios tuos doctos a Domino. Isai. LXV, 1, Invenerunt me qui non quæsierunt. Jerem. XXXI, 3, In charitate perpetua dilexi; ideo attraxi te miserans. Jerem. XXXI, 18, 19, Converte me, et convertar; postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam. Jerem. XXXVI, 27, Faciam ut in præceptis meis ambuletis et judicia mea custodiatis et operemini. Thren. III, 22, Misericordiæ Domini est quod non sumus consumpti. Thren. V, 21, Converte nos, Domine, ad te, et convertemur. Ezech. XXXVI, 26, Dabo vobis cor novum, et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Ezech. XXXVI, 32, Non propter vos ego faciam, sed propter nomen sanctum meum. II Machab. I, 4, Adaperiat Deus cor vestrum in lege sua et in præceptis suis. Matth. XIX, 26. Apud homines impossibile est, sed non apud Deum; omnia enim possibilia sunt apud Deum. Marc. X, 27, Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Luc. VII, 10, Domine, adauge nobis fidem. Luc. XVII, 10, Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus. Luc. XVIII, 27, Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. Luc. XXII, 61, Conversus Dominus, respexit Petrum. Joan. I, 9, Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Joan. V, 30, Non possum a meipso facere quidquam. Joan. VI, 44, Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum. Joan. VI, 45, Est scriptum in prophetis : Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit a Patre et didicit venit ad me. Joan. XII, 32, Et si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Joan. XIV, 26, Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Joan. XVI, 13, Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Act. XVI, 14, Cujus Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo. Rom. III, 8, Ex operibus legis non justificabitur omnis caro. Rom. III, 24, Justificati gratis per gratiam ipsius. Rom. IV, 2, Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Rom. IV, 6, Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non esset gratia. Rom. VIII, 25, Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Dominum nostrum Jesum Christum. Rom. IV, 2, Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Rom. IX, 11-13, Ut secundum electionem propositum Dei maneret non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei : Quia major serviet minori. Rom. IX, 16. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. I Cor. XII, 6, Deus qui operatur omnia in omnibus. I Cor. XIV, 7, Quis enim discernit? quid enim habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? II Cor. III, 5, Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. II Cor. XII, 9, 10, Sufficit tibi gratia mea; cum enim infirmor, tunc potens sum. Gal. VI, 3, Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Ephes. II, 8-10, Gratia estis salvati per fidem; Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur. Philipp. II, 13, Deus enim est qui operatur in nobis et velle et perficere pro bona voluntate. II Timoth. I, 9, Liberavit et vocavit nos Deus vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam quæ data est nobis in Christo Jesu. Tit. III, 5, Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam Deus salvos nos fecit

Hebr. x, 14, Una oblatione consummavit in æternum sanctificatos. Hebr. xii, 2, Aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum. Hebr. xii, 15, Contemplantes ne quid desit gratiæ Dei. Jacob. i, 17, Omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum. Jacob. i, 18, Voluntarie genuit nos verbo veritatis. I Petr. i, 3, Secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam. I Joan. iv, 10, Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos.

Sententiæ divinæ gratiæ ex Patribus collectæ.

stæ sententiæ magna ex parte deducuntur, verbum ad verbum, e scriptis Patrum; suntque propositiones capitales et velut cardines et axiomata quibus fundatur dogma catholicum catholicæ fidei circa divinam gratiam.. Quosdam tantum Patres selgimus, qui specialiter præsentem quæstionem velut ex professo tractarunt.

ADAMUS. Præmonstratens. canonic.

CXCVIII, 103 Gratia eadem Salvatoris angelum conservavit quæ lapsum hominis erexit. 116, Gratia est tum præservatio a peccatis, tum illorum remissio. 171, Gratitudo pro acceptis, nova beneficia advocat. 213, 214, Anima absente gratia turbatur, et præsente quiescit 227, 331, Gratiæ Dei omne bonum tribuendum. 248, Gratiæ quatuor insignia designata per quatuor capita fluvii paradisi. 250, Gratia semen est gloriæ. 251, 351, Gratia intellectum et voluntatem perficit. 252, Gratia Salvatoris omnibus apparet; solos electos erudit ad salvationem. 245, 264, Gratia creatrix est Patris, salvatrix Filii, confirmatrix Spiritus sancti; et gratia gloriæ totius est sanctæ Trinitatis. 256, Gratiæ specialis opus est emendatio vitæ. 333, 426. Gratiarum diversarum diversis distributio quam sit dispensatoria.

S. AMBROSIUS, Mediolanens. archiepiscopus.

XIV, 88, Operatio divina sacrilegis pectoribus potest studia pietatis infundere. 329, 333, 346, Christi manifeste in omnes prædicatur misericordia, eo quod qui pereunt, sua pereunt negligentia; qui autem salvantur, Christi sententia salvantur. 666, 972, Nostræ non est potestatis iter nostrum ex voluntate dirigere. 1033, Gratia Dei beatiores nos facit quam nostra innocentia. 1036, Non suæ virtutis homo putet esse, sed gratiæ cœlestis, si non deseratur a Christo. 1088, Deus sine labore nostro, non ex operibus, sed ex fide per gratiam suam nobis peccata donavit. 1111, Ubi gratia, non utique merito operum, nec justificatione virtutum, sed liberalitate donantis et electione redimentis salvamur. 1115, 1126, 1138, Ad gratiam Christi vocatur omnis anima.

XV, 1207, Nullus perfectus esse potest et sanctus sine favore Dei. 1213, Lucet Deus super justos per gratiam, super injustos per misericordiam, illis mercedem meritorum tribuens, istis peccata dimittens. 1244, 1419, Omnis creatura quæcunque habet bona accepit a Christo. 1491, qui suo peccato pereunt, misericordia Domini liberantur. 1547, Cum Deus glorificatur a sancto, gratia est. 1359, Cui adest gratiæ Spiritus, nihil deest, 1559. Nescit tarda molimina sancti Spiritus gratia. 1604, Ubique Domini virtus studiis cooperatur humanis, ut nemo possit quidquam incipere nisi a Domino. 1603, Habemus adversarium magnum qui vinci a nobis non potest sine Dei favore. 1687, 1755, Dominus studia exigit, vires ministrat; gratia pro meritis nostris diversa, sed eadem divini operis misericordia. 1706, Deus quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit. 1708, Deus quos misereatur, etiam imprudentes advocat.

XVI, 70, 319, Gratia non ex merito mercedis, sed ex Dei voluntate defertur. 507, 508, 406, Majoris virtutis est gratia quam natura. 733, Gratia esse non potest sine Spiritu, cum omnis gratia divina sit in Spiritu sancto. 913, 1114, Deo convenit ut quos invitaverit per gratiam, eosdem gratiæ incrementis provehat. 1261, Servi sumus Creatoris nostri, sed libertatem habemus quam per gratiam Christi accepimus.

XVII, 97, Gratia confert vitam per Christum. 107, Acquiritur Deo qui in gratia ejus manet. 116, Gratia reparat hominem ad pristinum innocentiæ statum. 290, 805, Hominum talis est natura ut nihil boni a se habere possint, nisi ab eo accipiant qui est summe bonus. 371, Omne donum gratiæ Dei in Christo est. Gratia donum Dei est, et non debita merces operibus, sed gratuita ratione, misericordia interveniente concessa. 383, Unicuique Deus gratiam tribuit, ut tantum hauriat quantum sitit. 512, Spiritus Dei sua gratia replet, quos vult, quantos et quantum vult. 818, Quidquid boni fideles faciunt, operante Deo faciunt.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc.

CLVIII, 227, Sine Deo nihil valemus, et Deum quærere non possumus nisi ipse doceat, nec invenire nisi se ipsum ostendat. 374, Dando voluntatem Deus trahit nos. 593, Nullus vitam perpetuam consequi valet nisi per gratiam. 674, Libero arbitrio vim gratia non infert. 740, Ut a malis abstineamus et bona faciamus, hoc nostra virtute sine Dei adjutorio facere non possumus. 744, Nihil possumus acceptum offerre coram Deo et gratum nisi de fonte bonitatis suæ illud præhauserimus, et hoc utique ipso illuminante et docente. 800, Bona nostra, munera Dei, sunt. 800, 871, Nec Deo servire, nec placere possumus, nisi de suo munere. 864, Homo per se non potest Deum sibi placare. 866, A Deo est omnis bonus. 668, Deus dat quod nos facit velle.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc. Eccl. doct..

XXXII, 596, Nisi gratia Dei liberetur voluntas a servitute peccati, recte pieque vivi a mortalibus non potest. 597, Gratia est et vocatur gratia quia gratis datur. 681, Gratiæ deputandum quidquid boni nos fecimus. 781, Gratia potens est omnis infirmus, et per ipsam fit conscius infirmitatis.

XXXIII, 334, Gratia quanto magis minusve adjuvatur homo, tanto magis minusve potest ea quæ ad vitam conducunt exsequi. 354, 369, 393, Cur ille sic, ille non sic adjuvetur, vel etiam non adjuvetur, nescitur; sed tamen id scitur a Deo fieri summa notaque æquitate. 575, 576, A Deo est ut eum sciamus et eum diligamus 597, 633, Vetera sacrificia gratiam significabant, non efficiebant; præcepta legis impleri non possunt, nisi per gratiam. 776. Per gratiam liberantur quicunque liberantur. 782, Gratia salvi fiunt cujusque legis prævaricatores; nec David ipse surrexisset a peccato nisi gratia eum relevasset. 782, Necesse est ut, quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante, vincamur. 785, Gratia divina privatus necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat. 818, Cogitationes bonæ nonnisi ex gratia. 819, 821, Gratia non invenit eligendos, sed facit. 829, Gratia non datur ad faciendum ex abundanti et tantum ad facilius. 830, Salutem sine gratia non poterat custodire natura, etiam integra. 831, Gratia sanantur infirmi, excitantur pigri, volentes juvantur. 849, 851, Sine gratia voluntas bona esse non potest. 880, Omne bonum meritum nostrum non in nobis facit nisi gratia 882, Neminem Deus liberat, nisi gratuita misericordia. 887, Electio gratiæ non fit ullis præcedentibus meritis, vel parentum vel parvulorum nec ex prævisione operum. 969, Sine gratia vel cogitare vel agere aliquid secundum Deum nulla ratione possumus. 969, Si non est gratia Dei, quomodo Christus salvat mundum ? 974, Gratia Dei nihil nobis hic confert utilius, nisi ut moriamur peccato. 981, Quibus gratia non datur, justo Dei judicio non datur. 984, Gratia non secundum merita operum, nec juxta voluntatem datur. 985, Quomodo intelligendum quod Deus velit omnes homines salvos fieri. 987, Per occultam gratiæ inspirationem præparatur voluntas a Domino.

XXXIV, 382, Homo non potest aliquid bene agere tanquam ex seipso. 406, Causa gratiæ per quam salvi fiunt peccatores in Deo est abscondita. 406, Natura non per semetipsam instauratur, sed per Dei gratiam. 412. Per gratiam Dei homo creatur de novo. 431, Homo non bene vixisset, nisi per gratiam Dei. 598, Gratiam Dei ut præcedat voluntas accipiendi et jubet et facit Deus. 712, Gratia non pendet a visibilibus sacramentis. 737. Gratia est aqua qua interior sitis irrigatur.

XXXV, 1400, Gratia prima quam peccator accipit, quænam. 1842, Gratia a Christo ut Deus et homo est. 1843, Gratia prævenit nos. 1850, A Deo quidquid boni est donatur. 1850. Gratia a Deo donatur ut sciatur a quo bonum omne donetur. 1851, Gratia jam non est gratia, si præcessisse contendimus merita. 1915. Sanctificati indigent auxilio Dei ut fiant sanctiores. 2065, Sola gratia aufert peccatum. 2068, Gratia efficit ut non tantum velimus recta facere, sed etiam possimus. 268, Gratia quomodo abundavit.

XXXVII, 1063, Gratia Dei facit homini gradus quibus ascendat ad beatitudinem 1116, Gratia Dei nimis occulta est qua hominum mentes reviviscunt, ut possint præcepta sanitatis audire. 1117. Auditis divinis testimoniis hi non convertuntur ad fidem, in quibus occulta gratia non operatur ut credant. 1204, Disciplina Christiana hæc est ut quod quis facit male, sibi; quod bene, Deo tribuat, neque super eum qui bene non facit sese extollat. 1224, A te deficere potes, tu te ipsum reficere non potes. 1579, Gratia Dei id agit ut dilectione impleantur mandata Dei, quæ timore non poterant. 1632, 1717, Nemo præsumat viribus suis se reddere quod voverit; qui te hortatur ut voveas, ipse te adjuvat ut reddas. 1851, Ut sis Deus ope-

nusquam absque effectu sit, nisi cum ipse homo gratiæ defuerit.

RUPERTUS, Tuitiens. abb.

CLXVII, 460, Gratia Spiritus sancti est ros cœli. 501, Gratia operatur in homine confidentiam, peccatum vero timorem. 1586, Omnis gratia est per Christum. 1623, Gratia Christi magis abundavit quam peccatum primi hominis.

CLXIX, 68, Gratiarum divisiones tot sunt quot ordines angelorum. 226, Gratiam pro gratia accepta. 212, Gratiæ, non merito vita æterna confertur. 832, Gratia et pax quare conjunguntur. 1204, Spiritus sancti gratia non est extra Ecclesiam.

SEDULIUS SCOTUS.

CIII, 15, Sanctitas est Dei vocatio, non meritum facti. 31, Nihil prodest littera jubens ni adsit gratia adjuvans. 41, Gratia per baptismum peccata donantur, sine ullis operibus præcedentibus. 57, Qui abundantiam gratiæ et doni justificationem accipiunt, hi effugiunt regnum mortis et jam in tempore regnum vitæ incipiunt. 67, Sine adminiculo gratiæ bonum non facimus. 78, Gratia ut magister discipulo porrigit manum et adjuvat infirmitatem nostram. 87, Unius Deus miseretur per misericordiam gratuitam, alterum odio habet per judicium debitum. 88, Gratia hominis voluntatem bonam præparat ad adjuvandum et adjuvat præparatum.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt.

I, 489, Deus per gratiam est in genus humanum et indulgens et increpans. 1236, Gratiam adesse per opera cognoscitur. 1251, Dei omnia et nihil nostrum.

II, 72, Gratia evangelica evacuatur, si ad legem Christus redigitur. 668, Animam Deus semper alloquitur, compellit et advocat. 685, Gratia potentior natura habet in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii voluntatem.

VALERIANUS (S.), Cemeliens. episc.

LII, 711, Justitia nostra ex Deo est 725, Dei auxilium quam necessarium. 795, Gratia volentes tantum salvat. 813, Perseverantia donum est gratiæ Dei 829, Gratia opus est ut nobis pateat regnum cœleste.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach.

CXIII, 543, Adversarius noster vincitur a nobis, non viribus nostris quia non in virtute propria potens est vir. 1153, Deus sola gratia dona charismatum donat.

CXIV, 101, Oratur, non tantum ut bona velimus, sed fiat voluntas in nobis, ut vivamus Deo, non nobis. 358, Gratia in conceptione boni per gratiam datur. 481, Gratia datur, non quia opera bona fecimus, sed ut ea facere valeamus. 531, Gratia non datur secundum aliqua merita, sed efficit omnia bona merita. 672, Ad bonum accedimus, non mentis nostris, sed sola gratia divinæ voluntatis.

WOLBERO, Sancti Pantaleonis abb.

CXCV, 1201, Ubi vult spirat Deus, et cui vult gratiam dat. 1237, Quæ sit gratia vocans, justificans et glorificans, et de Dei conversione ad nos. 1247, Gratiæ necessitas.

SECTIO SECUNDA.

Definitiones et sententiæ de libero arbitrio. Ex Scriptura sacra.

Multa de libero hominis arbitrio habentur apud Patres in commentariis locorum Scripturæ sacræ, quæ sequuntur :

Genes. IV, 17, sec. LXX, Nonne si bene egeris, recipies; sin autem male, statim in foribus peccatum aderit; sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius. Deuteronom. XXX, 19, Testes invoco hodie cœlum et terram, quod proposuerim vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem Elige ergo vitam. Jos XXIV, 15, Sin autem malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis datur; eligite ergo quod placet. Tob. XIII, 8, Convertimini itaque, peccatores, et facite justitiam coram Deo. Psal. XXXI, 9, Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. Psal. LXXXIX, 3, Convertimini, filii hominum. Psal. CXVIII, 59, Converte pedes meos in testimonia tua. Eccli. XV, 14, Deus ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu consilii sui; adjecit mandata sua et præcepta sua. Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposuit tibi aquam et ignem; ad quod volueris, porrige manum tuam; ante hominem vita et mors, bonum et malum; quod placuerit ei dabitur illi. Act VII, 57, Vos Spiritui sancto semper resistitis. I Cor VII, 37, Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc judicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit. II Corinth, VI, 1, Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Hebr. XII, 15, Contemplantes ne quid desit gratiæ Dei. Apocalyps. III, 20, Ecce sto ad ostium et pulso; si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.

Sententiæ ex sanctis Patribus collectæ.

AMBROSIUS (S.), Mediolanens. episc.

XIV, 598, Non servili ad obediendum constringimur necessitate, sed voluntate arbitra, sive ad virtutem propendeamus sive ad culpam inclinemur. 605, Libertas sub Christo gloriosa et pretiosa servitus. 1203, Observatio mandatorum Dei naturæ ipsius auget gratiam. 659, Volentes Christus curat, non astringit invitos.

ANSELMUS (S.), Cantuariens. archiepisc.

CLVIII, 333, Peccat homo volendo quod non debet, et nolendo quod debet. 374, Erga hominem in tractu et impulsu Dei ad bonum, nulla intelligitur violentiæ necessitas, sed est acceptæ bonæ voluntatis spontanea et amata tenacitas. 456, In primi hominis arbitrii libertate erat, ut qualis ipse erat justitia et felicitate, tales posteros propagasset. 489, Potestas peccandi non pertinet ad libertatem arbitrii. 492, Quid sit liberum arbitrium. 674, Adam propria libertate succubuit, ita Christus ex arbitrii libertate diabolo resistit. 807, Per liberum arbitrium homo, operante gratia, vult quæ Deus præparavit facere et repellit quæ prohibet.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc.

XXXII, 595, Liberum arbitrium homini datum, non sic tamen asserendum quod gratiæ locum non relinquat. 598, Bonus usus liberæ voluntatis ex Deo est. 1242, Liberum arbitrium datum est ad recte vivendum, non ad peccandum. 1268, Per liberam voluntatem ipsa libera voluntate utimur. 1274, Libera hominis voluntas per Dei præscientiam non aufertur.

XXXIV, 675, 676, Ad non peccandum quamvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas non sufficit, nisi adjuvetur infirmitas. 677, Neque voluntatis arbitrium ideo tollitur quia juvatur, sed ideo juvatur quia non tollitur. 676, Liberum arbitrium ad hoc nos habere intelligatur ut pia voluntate invocemus Dominum. 739, Libero arbitrio tantum detur, ut gratia Dei amplius honoretur. 760, Arbitrium hominis vere fit liberum per gratiam. 828, Liberum est arbitrium, etiamsi divino indigeat auxilio. 813, 969, Ex eo quod venit Dominus mundum salvare, et quod venturus sit ipsum judicare, liberum arbitrium et gratia asseruntur. 910, Liberum arbitrium sic homini datum ut tamen et divinis legibus et humanis rectissime gravium supplicia constituta sint peccatorum. 970, Liberum arbitrium sine Dei gratia nec converti potest ad Deum, nec perficere in Deo. 971, Ex ipso quod aliquid præceptum et imperatum est, obedientia nostra requiritur, quæ nulla potest esse sine libero arbitrio. 973, Liberum arbitrium sive in vitam malam sive in bonam non negat fides catholica. 974, Liberum arbitrium non sic defendatis ut ei bona opera sine Dei gratia tribuatis, nec sic gratiam defendatis ut quasi de illa securi mala opera diligatis. 987, Liberum arbitrium oppugnat qui oppugnat Dei gratiam, qua vere ad bona eligenda et agenda fit liberum. 990, Ut non intremus in tentationem, si voluntas sufficeret, non oraremus; quæ tamen si deesset, nec orare possemus.

XXXIV, 133, Libera voluntas, causa peccati. 757, Deus non aufert, sed adjuvat bonæ voluntatis arbitrium.

XXXV, 1617, Libertas prima est carere peccatis. 1778, Arbitrium liberum non sic defendendum, ut adjutorium Dei non putetur necessarium. 2066, Liberum arbitrium in nobis ante gratiam non est ut non peccemus, sed tantum ut peccare nolimus. 2078, Liberum arbitrium quomodo explicatur.

XXXVI, 208, Libera voluntas nobis a Deo data, tametsi absque illo nihil sit conatus noster.

XXXVII, 1320, Si non accepisset homo liberum arbitrium et rationem, non eum sequeretur damnatio justa peccantem 1320, Deus non sanat invitum. 1461, Creatura in libero arbitrio constituta est, non sic ut Creatoris superet voluntatem, etiamsi contra ejus faciat voluntatem. 1510, Præceptum Dei custodire non sic habet homo in arbitrii potestate, ut nullo indigens auxilio id possit efficere. 1569, Inclinare cor in testimonia Dei, simul est et divini muneris et propriæ voluntatis. 1745, 1746, Quid libera voluntate, quid necessitate faciamus 1958, In tuo arbitrio Deus esse voluit cui pares locum, Deo an diabolo.

XXXVIII, 172, 174, Liberum arbitrium nihil valet sine Dei gratia. 752, Liberi arbitrii magnas vires, homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amisit 903, Quod ab homine exigitur propter arbitrium voluntatis, hoc a Deo petitur propter auxilium majestatis. 1969, Est in hominis voluntate semen mortis.

voluntate nostra. 1153, Si voluntatem nostram et non Dei faciamus obscurabitur laus nostra.

CIX, 669, Qui non vult audire quod Dominus jubet, non potest a Domino mereri quod petit. 675, Deus nemini necessitatem imponit mali verbi aut pravi actus. 715, Humana infirmitas nisi ope sustentetur divina usibus innumeris deficiens ad nihilum redigetur. 863, Liberum arbitrium excæcatum per ipsum se illuminare non potest, conversum est, non eversum.

CX, 451, Nostrum est tantum voluntatem nostram pariter Deo commendare. 577, Discretio non postponenda est in bono opere.

CXII, 170, Homines suo arbitrio derelicti sunt; neque enim bonum necessitate faciunt, sed voluntate, ut credentes coronam accipiant et increduli supplicio mancipentur. 304, Idonea fuit natura humana per liberum arbitrium vulnerare se, sed jam vulnerata et sauciata non est idonea per liberum arbitrium sanare se. 1516. Semper est in nobis voluntas libera, sed non semper bona.

PROSPER (S.), Aquitan. episc.

LI, 81, Liberum arbitrium, quale cum aut sine Deo. 86, Nunc non peremptum, sed renatum. 123, Post lapsum manet, et non est ex toto deletum, sed debilitatum ad bonum, alligatum ad malum, quocumque fertur ruit et labitur. 126, Liberum arbitrium non tollitur, cum sanatur et liberatur per gratiam. 127, Liberum arbitrium non se ipsum sanare potest, sed gratia Christi. 160, Ante fidem liberum arbitrium est, sed in tenebris agit. 161, Quale sit liberum arbitrium ante gratiam et quomodo gratia ei medeatur. 207, Liberi arbitrii cum auxilio divino concordia, ita ut libero arbitrio nemo bene utatur sine gratia. 228, Liberum arbitrium non aufertur per gratiam Dei, sed formatur, regitur, ordinatur. 239, Liberum arbitrium malum ex voluntatis defectu, bonum nonnisi auxilio gratiæ. 654, Liberum arbitrium homo non perdit, cum Spiritu Dei agitur, nec cum diabolo voluntate se dedit.

SEDULIUS SCOTUS.

CIII, 62, Homo in manu sua et in arbitrii potestate habet ut servus sit peccati aut justitiæ. 67, Voluntas est ei bene agendi, sed ut captivus cogitur facere quod non vult. 78, Quid orare, quid a Deo potere oporteat ignoramus. 87, Ipsum meum velle et currere non est meum sine Dei auxilio. 88, Ad palmam supernæ vocationis Dei pervenire non potest homo, nisi voluntate cucurrerit. 120, Libertas quam habemus in Domino omnia nobis munda esse facit. 133, Nihil habemus proprium nisi mercedem nostri laboris.

TERTULLIANUS, Carthaginens. presbyt.

II, 290, In liberi arbitrii potestate et libertate et non in lineis corporalibus homo ad Dei imaginem factus dicitur. 291, Arbitrii potestas et libertas sponte præstita ab homine efficit bonum ut proprium. 292, Arbitrii potestas in utramque partem concessa. 913. Etsi sciamus quid velit, quid nolit Deus, tamen nobis est voluntas et arbitrium eligendi alterutrum. 916, Quod in nostro arbitrio positum est, non debemus referre in Dei voluntatem; nam excusaretur omne delictum, si contenderemus nihil fieri in nobis proprio voluntatis nostræ arbitrio.

WALAFRIDUS STRABUS, Fuldens. monach.

CXIII, 176, Dei permissio est justa, cum eum qui eligit priora dimittit suo libero arbitrio ut cadat.

CXIV, 101, Libertas arbitrii nostri sociari debet per gratiam voluntatis Dei, quæ est sanctificatio nostra. 503, Voluntas, ut ad vera credenda moveatur, non sibi sufficit, nisi per gratiam Dei sibi opituletur. 931. Omnia merita præcedit gratia, ut dona Dei consequantur merita nostra; nam non gratia ex merito, sed meritum ex gratia, et opera ex gratia, non gratia ex operibus. 672, Vitia non nobis a Deo, sed a nobis sunt.

SECTIO TERTIA.

Definitiones et sententiæ circa divinam prædestinationem.

Ex Scriptura sacra.

Ad hanc quæstionem afferuntur præcipue textus sequentes :

Rom. IX, 16-26, Non autem quod exciderit verbum Dei : Jacob dilexi, Esau odio habui. Miserebor cujus misereor, et misericordiam præstabo cui misereor. An non habet potestatem figulus ex eadem luti massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam. Vocabo non plebem meam plebem meam, et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Rom. XI 1-32. Numquid Deus repulit plebem suam ? Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, noli gloriari. Vide ergo bonitatem et severitatem Dei, in eos quidem qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem Dei. Sicut enim et vos aliquando non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis, propter incredulitatem illorum. Conclusit enim omnia Deus in incredulitate, ut omnium misereatur.

Ex SS. Patribus.

ADAMUS SCOTUS, Præmonstratens. abb.

CXCVIII, 222, 283, Electorum et reproborum una sors nascendi, diversi mores vivendi. 251, 252, Electis solis prodest accepisse gratiam Dei. 773, 830, Electorum peccata sunt æternitati quasi non præsentia. 818, Electis omnia, etiam peccata, cooperantur in bonum. 829, Electos Deus quamvis cadere permittat, tamen miserabiliter illos ad se convertit per gratiam suam. 832, Electi nunquam peccant ad mortem quasi damnandi post mortem.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. episc.

XXXII, 1270, Necesse est ut peccet de quo est peccare prædestinatio, etiamsi non cogatur peccare. 1275, Prædestinatio non facit ut non libera voluntate non peccetur, aut aliquid aliud faciamus. 1277, Prædestinatione fit quod sicut Deus recte punit quos prævidet peccaturos, sic juste præmiet quos prævidet recte facturos. 1278, Bonus est Deus condendo creaturam et quam non peccaturam et quam peccaturam esse præscivit.

XXXIII, 635, 639, Prædestinatio non ex merito hominum, sed ex gratia. 639, Ad prædestinationem cur alii pertineant, occulta causa esse potest; alii non, injusta esse non potest. 744, Non perit unus ex illis pro quibus Christus mortuus est. 879. Cur ille credat, iste non, cum ambo idem audiunt, altitudo est judiciorum Dei. 883, Cur hunc potius quam illum Deus liberet, scrutetur qui potest, sed caveat præcipitium. 886, Prædestinatorum certus numerus, et prædestinationis causæ inscrutabiles.

XXXIV, 887, Prædestinatio non ex prævisione bonorum operum. 982, Finire vitam in voluntate consentiente, doctrinæ salutaris electorum est.

XXXV, 1725, Prædestinati aliquando errant et foris sunt. 1742, Qui prædestinati sunt, ad tempus errant et in æternum non pereunt. 1745, Lupus et latro non perdunt nisi prædestinatos ad interitum. 1776, Prædestinatio non cogit nec ad peccandum nec ad pie vivendum.

XXXVII, 1932, Quos prædestinavit Deus, vocat in pœnitentiam. 1962, Prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto apud Deum.

XXXVIII, 179, In Deo qui cujus vult miseretur nulla iniquitas, 504. Oves et hircos scit ille qui prædestinavit. 862, Nemo prædestinatis nocere valet. 1050, Nemo prædestinatorum cum diabolo peribit, et nemo usque ad mortem sub diaboli potestate remanebit.

XL, 275, Judicia Dei occulta et inscrutabilia in hominum prædestinatione. 277, Dilectus Jacob, Esau odio habitus ante ulla propria merita; in odio Esau judicium pœnale ingeritur digno, in dilectione Jacob misericordia præstatur indigno.

XLI, 941, Prædestinatos misericordia comitatur in quocunque statu.

XLII, 614, Prædestinatorum numerus magnus.

XLIII, 537, 582, Prædestinatorum quomodo pauci et multi.

XLIV, 179, Omnes per unum mediatorem et per unam eamdemque fidem salvantur. 535, Prædestinatio ad æternam vitam et ad æternam mortem. 620, 761, Cur Deus alios oves facit, alios non facit, quæstio inscrutabilis; non est tamen iniquitas ad Deum. 940, Nemo de salute et prædestinatione sua certus et securus.

XLV, 938, qui cadunt et pereunt in numero prædestinatorum non sunt. 975, Prædestinatio et gratia in quibus differant. 985, Immobilis prædestinationis veritas. 1018, Quæ contra prædestinationis prædicationem afferantur, eadem possunt dici contra gratiam. 1031, Prædestinatio prædicata ut oportet, non est causa desperationis. 1156, Ex eadem massa alii gratia Dei liberati, alii judicio Dei non liberati. 1200, In comparatione pereuntium, pauci sunt qui salvantur; sine comparatione autem pereuntium et ipsi multi sunt. 1523, Prædestinationis et gratiæ inscrutabilis altitudo in discretione parvulorum qui ad baptismum perveniunt.

BERNARDUS (S.), Claræuallens. abb.

CLXXXII, 203, Prædestinationis œconomia. 246, Prædestinatio est præparatio ad justificationem

PARS QUARTA.

SECTIO PRIMA.

De Pelagianismo et Semipelagianismo et Jansenismo. Utrarumque hæresium capita fere eadem.

Cum isti plus minusve eadem docerent, aut saltem cum differentia eorum hæresis vix attenta mente discerni possit, utramque confundimus in isto Indice, rati eos qui studiosissime eam perscrutari voluerint in suis indagationibus, quas hic indicamus, festucas differentiæ notaturos esse.

SECTIO SECUNDA.

Pelagianismi auctores, simul et Semipelagianismi.

SECTIO TERTIA.

Loca Patrum Pelagiarismum et Semipelagianismum redolentia.

SECTIO QUARTA.

De Jansenianismo, licet recentius exorto.

XCV.

INDEX DE SACRAMENTIS IN GENERE.

IN QUO VICISSIM AGITUR DE NOTIONE SACRAMENTORUM TUM VETERIS TUM NOVÆ LEGIS,

DE ILLORUM INSTITUTIONE ET NUMERO, MATERIA ET FORMA, VIRTUTE, MINISTRO ET SUBJECTO, ETC. PRÆTEREA ENUMERANTUR LIBRI DE SACRAMENTIS TRACTANTES.

I. — *Notio sacramenti.*

Sacramenta ideo dicuntur, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. S August, XXXVIII, 1247. Signa cum ad res divinas pertinent, sacramenta appellantur, id., XXXIII, 527. Sacramenta, si quamdam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt. non haberent, omnino sacramenta non essent, *ibid.*, 364. Sacramenta corporalia sunt, quasi verba visibilia, id., XLII, 356. Sacramentum visibile verbum, id., XXXV, 1840. Sacramenta, quare sic dicantur, Raban. Maur., CVII, 309. Quid sint sacramenta, vel quare dicantur, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1275; Ratramnus Corbeiens., CXXI, 146. Sacramentum vero est visibile signum invisibilis gratiæ, Zacharias Chrysopol., CLXXXVI, 102. Quid sacramentum, Magister Bandinus, CXCII, 1089; Hugo Rothomag. arch., CXCII, 1211; Petrus Pictav., CCXI, 1227; Hildebertus Cenoman., CLXXI, 1145.

II. — *Sacramenta vetera.*

Quidam ex Judæis fideles contendebant eos, qui credebant in Christum. sine veteribus sacramentis salvos esse non posse, S. August., XXXIII, 278, 279. Sacramenta Legis Veteris sola significantia ratione præcepta sunt, id., XLIV, 594. Divinitus data sunt ad significationem futurorum, etc., id., XXXIII, 281. Sacramenta Veteris Testamenti quid significent, id., XXXVI, 954, 955 Sacramenta vetera umbra erant futurorum, id., XLIV, 222. Sacramenta legis prænuntiativa erant Christi venturi, id., XLII, 355, 357, 359. Sacramenta vetera ante Christum necessaria, id., XXXIII, 156. Sacramenta vetera post Christum superflua, *ibid.* Sacramenta vetera primis Christianis non erant noxia, sed nec necessaria, id., XLII, 357. Sacramenta vetera nec bona sunt, nec mala, id, XXXIII, 281. Non signacula illa (veteris Testamenti) damnata sunt, sed, succedentibus opportunioribus, decesserunt, id., XXXIII, 96. Sacramenta vetera non erant gentibus imponenda, id., XLII, 357. Sacramenta Judæorum celebranda suscepit Apostolus, quare? id, XXXIII, 278, 279, 282. Sacramenta vetera non simulatione fallaci, sed consilio prudenti observavit Apostolus, id., XLII, 357. Sacramenta cur Judæis apostolorum tempore permissa, id., XL, 536. Sacramenta vetera quandiu observare permissi sunt primi Christiani qui ex Judæis crediderunt, id., XLII, 357, 358. Sacramenta vetera non evacuavit Christus, sed mutavit, *ibid.* 53. Mutatio in sacramentis veteribus a Christo facta, in psalmis prædicta, *ibid.*, 53, 54, 55. De differentia sacramentorum veterum et novorum, Petrus Lombardus, CXCII, 840.

III. — *Sacramenta novæ legis. — De eorum præstantia, differentia*, etc.

IV. — *Sacramentorum novæ legis institutio, numerus*, etc.

V. — *De materia et forma sacramentorum novæ legis.*

VI. — *De virtute sacramentorum.*

VII. — *De ministro sacramentorum.*

VIII. — *De subjecto sacramentorum.*

IX. — *Libri de sacramentis tractantes.*

XCVI.

INDEX DE BAPTISMO,

ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS DE HUJUS SACRAMENTI NATURA, INSTITUTIONE, NECESSITATE, ETC

MONITUM.

Baptismus metaphysice sumptus recte definitur : Sacramentum regenerationis per aquam, cum expressa SS. Trinitatis invocatione. Primum est omnium sacramentorum, et nullum a non baptizato recipitur. In hoc Indice vicissim disserimus de natura et figuris Baptismi; de hujus sacramenti institutione, materia et forma; de illius necessitate ac unitate; de variis Baptismatum generibus; de Baptismo Christi et Joannis; de ministro et subjecto Baptismi; de Baptismo ab hæreticis, schismaticis et pravis ministris collato; de tempore quo conferendus et suscipiendus sit; de cæremoniis et effectibus Baptismi; de agendi ratione post Baptismum tenenda. Præterea recensemus varios libros de Baptismo tractantes.

I. — *De natura baptismi.*

59. Signum est evictæ mortis, S. August., XXXV, 2175. Futuræ resurrectionis imago, id., XXXIX, 2070. Baptismus est signaculum Dei character, Victor Vitens., LVIII, 247. Baptismus sacramentum reconciliationis, Eugypp., LXII, 871. Sanctæ et incontaminatæ Christianorum fidei velut radix ac certum fundamentum divini baptismi gratia est, id., LXXIII, 470. Baptismus unde dicitur, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 256; Leidrad, XCIX, 861; Raban. Maur., CVII, 309. Fons sacer baptismatis non immerito fons vitæ nuncupatur, quare, Ratramn. Corbeiens., CXXI, 135. Tria sunt in baptismo visibilia, sacerdos, corpus et aqua; et tria invisibilia, spiritus, anima, fides, Hincmar, CXXVI, 105. Baptisma est figura mortis et sepulturæ, id., CLVIII, 544. Baptismus est ostium per quod intratur in templum Dei, Rupertus, CLXVII, 1151. In baptismo adest aqua visibiliter, sanguis Christi invisibiliter, *ibid.*, 1651. Baptismus ostium domus Dei, Godefrid., CLXXIV, 432. Quid sit sacramentum baptismi, Hugo de S. Vict., CLXXVI, 129, 445. Baptismus est quasi janua omnibus atria Ecclesiæ introeuntibus, id., CLXXVII, 388. Ablutio exterior in baptismo interiorem designat, S. Bernard., CLXXXIV, 479. Baptismus, qualiter dicitur, Petr. Lombard., CXCII, 843; Magister Bandin., CXCII, 1092. Porta ab Oriente sacramentum est baptismatis, per quod in civitatem intratur, Henric., CCIV, 296. Secunda piscina est baptismus quæ dicitur initialis, quomodo, Thomas Cisterc., CCVI, 712. Baptismus est ablutio aquæ per invocationem sanctæ Trinitatis sanctificatæ, peccati ablutionem signans, Alanus de Insul., CCX, 613. Baptismus est exterior corporis ablutio facta sub forma verborum præscripta, Petrus Pictav., CCXI, 1230.

II. — *De figuris baptismi.*

Baptismi figuræ, Tertull., I, 1209; S. Ambros., XVI, 423. Diluvium baptismi figura, S. Optat., XI, 894; S. Augustin., XLII, 263; S. Fulgent., LXV, 543; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 321; S. Bruno Carthus., CLIII, 414; Rupert., CLXVII, 340; Joannes Beleth., CCII, 115. Baptismi figura circumcisio, S. Optat., XI, 893; S. Aug.; XLIV, 853. Mare Rubrum figura fuit baptismatis, S. Ambros., XIV, 867; Sedulius, XIX, 567; S. August., XXXV, 1725; XXXVI, 917; XXXVII, 1057, 1411 1520; XXXIX, 1551, 1555, 1562, 1635; S. Gregor Turon., LXXI, 168, S. Gregor. Magn., LXXVII, 1162; S. Hildefons., XCVI, 119; Ivo Carnot., CLXII, 507; S. Bruno Astens., CLXIV, 1103; Rupert., CLXVII, 1659; Honor., CLXXII, 672. Corvus et columba emissa de arca Noe typus baptismi, S. Hieronym., XXIII, 176. Jordanis fluminis conversio baptismi signum, S. Ambros., XV, 1548.

III. *De institutione baptismi, ejusque auctore.*

Baptismus, quando institutus a Christo, Lactantius. VII, 616; S. Optatus, XI, 1055. Baptismus propter quid institutus, S. Augustinus, XLV, 1120. Instituta est secunda nativitas, quia prima est damnata, id., XLIV, 857. Cum Christus dicit, Ite in orbem universum, baptizate, etc., evidenter ostendit, quia non ipsi, sed ille procul dubio baptismatis auctor erat, S. Petrus Damianus, CXLV, 102. Quæritur quando institutum sit sacramentum baptismi, Wernerus abbas, CLVII, 759. Institutio baptismi facta fuit quando Christus ad baptismum venit, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 128, 449. Quare institutum fuit sacramentum baptismi *ibid.* 447; Robertus Pullus, CLXXXVI, 840. Christus ad baptismum Joannis accedens, vim regenerativam aquis contulit, id., CLXXVII, 389. De tempore institutionis baptismi, Petrus Lombardus, CXCII, 844; Magister Bandinus, CXCII, 1092.

IV. — *De materia baptismi tum remota, tum proxima.*

Materia baptismi et virtus, Tertullianus, I, 1203. In baptismo ter caput mergebatur, S. Hieronymus, XXIII, 164 Trina immersio propter mysterium Trinitatis, S. Hieronymus, XXVI, 496. In baptismo fit trina mersio juxta priscum Ecclesiæ morem, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 545 Quandoque unica, *ibid.* Si in vino quis, aquam non habens, periclitantem infantem baptizavit, nulla ei adscribitur pœna, S. Stephanus, II, 1026. In baptismo trinam mersionem faciendam esse, Alcuinus, C, 290, 542. In aqua baptismus consecratur, ut intelligatur, etc., Haymo, CXVII, 411. Nullum elementum invenitur aptius ad conspergendum nos quam aqua, per aquam quippe sordes mundantur corporum, Paschasius CXX, 170. Baptismatis trina immersio signatur in epistola Gregorii papæ, Isidorus Mercator, CXXX, 1103 Per materialem aquam baptismus datur, Gerardus, CXLII, 1271. Baptismus fit in aqua, S. Anselmus, CLVIII, 545. Baptismi in aqua fit trina mersio ob tres rationes, Ivo Carnot., CLXI, 1058. Baptismus fit sub trina mersione, Rupert., CLXVII, 1632. Baptismus olim per totius corporis immersionem fiebat, Hildebertus, CLXXI, 1147. Baptismus uniformiter fit in aqua, Hugo de S Victore, CLXXVI, 127. Magis in aqua quam in alio liquore baptismus conficitur, quare, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1739; Zacharias, CLXXXVI, 101. Baptisma non alium liquorem, aliudve elementum recipit, præter aquam, Robertus Pullus, CLXXXVI, 841. Celebratur baptismus tantum in aqua, Petrus Lombardus, CXCII, 844; Magister Bandinus, CXCII, 1092. Pro vario Ecclesiarum usu semel vel ter, qui baptizatur immergitur, *ibid.* In qua materia baptizandum sit determinavit Christus, quando in aqua hominem regenerari debere monstravit, Ecbertus, XCV, 53. Nulla in alia re baptismum facere permissum est nisi in pura aqua, Joannes Belethus, CCII, 115.

V. — *De forma baptismi.*

Baptismus in Patre et Filio et Spiritu sancto, S. Hilarius, X, 39. Baptismus confertur in nomine S. Trinitatis, S. Hieron., XXII, 466. Verum baptisma in Spiritu sancto, et mysterio S. Trinitatis, id., XXV, 935. Apostoli baptizant in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, *ibid.*, 139. Baptismus in nomine sanctæ Trinitatis datur, S. Augustinus, XXXVIII, 803. Baptizandum est in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, S. Petrus Chrysologus, LII, 427. Baptismus in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti datur, Gennad., LVIII, 993, 1026. Baptismus in nomine Jesu quomodo validus, Vigil. Taps., LXII, 324. Datur baptisma in nomine Trinitatis S. Fulgentius, LXV, 500. Baptismus a quibuscunque hæreticis collatus modo in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, non est iterandus, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 692. De baptismo in nomine Jesu, Facundus, LXVII, 534. S. Trinitatis in baptismo invocatio requisita, Gregor. Turon., LXXI, 227. Baptismi forma, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 545. In Patre et Filio et Spiritu sancto salutaria baptismi dona consistunt, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 821. Si omissa qualibet Trinitatis persona, baptisma detur, manifeste in regenerationis solemnitate nihil agitur, nisi tota Trinitas invocetur, *ibid.* Pœna ejus qui non baptizaverit in nomine S. Trinitatis, XCIX, 1023. Quod in nomine Trinitatis detur baptismus., S. Hildefonsus Tolet, XCVI, 168. Nullatenus baptismi mysterium perfici potest, nisi sub invocatione sanctæ Trinitatis, Theodulfus, CV, 232. Si quis episcopus aut presbyter non baptizaverit in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, abjiciatur, Isidor. Mercator, CXXX, 20; Burchard., CXL, 752. De presbytero, qui grammaticam ignorabat et tamen in Trinitate baptizabat, Burchard. Wormat., CXL, 735 Baptizare in nomine Patris tantum, vel in nomine Filii tantum, vel in nomine Spiritus sancti non licet, Ivo Carnot., CLXI, 1059. Baptizati in nomine Domini sunt baptizandi in nomine sanctæ Trinitatis, *ibid.* Baptizatus sine invocatione Trinitatis sacramentum regenerationis non habet. *ibid.* Forma baptismi sunt ista verba, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, vel æquipollentia, Zacharias, CLXXXVI, 102. Invocatio Trinitatis verbum dicitur quo baptisma consecratur, Petrus Lombard., CXCII, 845. Forma hujus sacramenti, Magister Bandinus; CXCII, 1095; Stephan. Tornac., CCXI, 312, 313; Petrus Pictav., *ibid.*, 1230.

VI. — *De necessitate baptismi; de parvulis sine baptismo defunctis; quo tempore obligare cœperit lex baptismi.*

Sine baptismo salus nemini competit, Tertull., I, 1215. Quo tempore lex baptismi obligare cœperit, *ibid.*, 1215. Nisi baptizatus fuerit catechumenus, remissionem non potest accipere peccatorum, S. Ambrosius, XVI, 391. Baptisma omnibus necessarium, S. August., XL, 253; XLIV, 189, 190, 199. Baptismus necessarius etiam perfecte viventibus, id., XXXV, 1495. Baptismi necessitatem asserit Innocentius papa, id., XLIV, 576. Baptismus Christi necessarius parvulis, id., XXXIV, 418. Baptismus necessarius parvulis ob peccatum originale, non ob personale, id., XLIV, 121. Regenerari spiritualiter opus habet, quisquis carnaliter generatur, *ibid.* A damnatione Adæ nemo liberatus nisi in Christo renatus, id., XL, 256 Baptizari parvuli debent, ut a diaboli potestate et a peccato liberentur, id., XLIV, 1138. Per baptismum de potestate tenebrarum eruuntur parvuli morientes, id., XXXIII, 982, XLIV, 426. Ab originali peccato liberari parvuli non pos-

sunt nisi baptismo Christi, id., XXXIII, 683. Parvulos propter salutem baptizandos negant Pelagiani, *ibid.* 761, 763, 773. In parvulis per baptismum remissionem fieri peccatorum fatentur aliqui Pelagiani, quo sensu, id., XLIV, 146. Baptizandos parvulos Pelagiani concedunt, non propter vitam æternam, sed propter regnum cœlorum, id., XXXVIII, 1336; XLIV, 142, 394. Sine baptismo, parvuli non possunt habere vitam in semetipsis, id., XLIV, 615. Parvuli non baptizati manent in tenebris, *ibid.*, 112, 129, 190, 131. Parvuli non baptizati damnantur, *ibid.*, 188, 189. Parvuli sine baptismo morientes, non erunt in medio quodam loco ubi beate vivant, S. Leo Mag., LVI, 486, 487. Baptizandi sunt parvuli, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione traxerunt, Gennad., LVIII, 989. Illud præcipue observandum est et tenendum, nascentium parvulorum animas nexu peccati originalis obstrictas, omnibusque necessarium esse sancti baptismatis sacramentum, S. Fulgent. Ruspens., LXV, 441. Sine regeneratione neminem in regnum intraturum Nicodemo Dominus revelavit, S. Gregor. Magn., LXXIX, 620. Pro solo originali reatu luunt in inferno nuper nati infantuli pœnas, si renovati per lavacrum non fuerint, S. Isidor. Hispal., LXXXIII, 588. Nemo sine lavacro regenerationis remissionem peccatorum consequi, et regnum valet intrare cœlorum, V. Beda, XCII, 668. Quod non nisi renatus habeat vitam æternam, S. Hildefons. Tolet., XCVI, 758. Non baptizati a regno Christi alieni sunt post obitum, Alcuinus, CI, 1224. Baptimi necessitas, Joannes Rothomag., CXLVII, 234. Baptismus necessarius re aut voluntate, Goffridus, CLIII, 256. Nemo terram viventium intrabit qui prius per baptismum non transierit, S. Bruno Astensis, CLXIV, 533. Quicunque sine baptismo de hac vita migraverit et regno Dei carebit et insuper maledicti originalis pœnas luet æternas, Otto, CLXXIII, 1358. An absque percepto actualiter visibili sacramento, vel ejus vice martyrio salus obtineri possit, S. Bernard., CLXXXII, 1031. Quando homines obligari cœperunt præcepto percipiendi baptismi, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 450, 452. Necessarium est visibile sacramentum aquæ ad ablutionem visibilis corporis, Gratianus, CLXXXVII, 1791. Omnis despiciens sacramentum baptismi et accipere nolens, æternam vitam nullo modo mereri nec consequi potest, Ermengaudus, CCIV, 1236. Tam parvulis quam adultis est necessarius baptismus, Alanus de Insulis, CCX, 347. Non obligasse baptismum, ex quo dictum fuit Nicodemo: Nisi quis renatus, etc., S. Bernardus, CLXXXII, 1031. Baptismi obligationem cœpisse primum post sufficientem ejus promulgationem, *ibid.*, 1034.

VII. — *De unitate baptismi, quod non sit iterandum.*

Baptismus unus omnino est, tam ex Domini Evangelio, quam ex apostolorum litteris, Tertull., I, 1216. Baptisma unum in Ecclesia, S. Cyprian., III, 407, 408, 412; S. Hilar., X, 399, 400. Baptisma non est iterandum, S. Optatus, XI, 1044, 1045, 1048; S. Ambros., XV, 1789; S. August., XXXV, 1484; XLIII, 54, 70, 72, 77, 158, 159, 162, 190, 192, 197, 199, 206, 219, 225, 226, 227, 232, 234, 237, 346, 515, 601, 602, 605, 804. Domini baptisma unum est lavandis animabus et corporibus, S. Petrus Chrysologus, LII, 647; Gennad., LVIII, 993. Baptismus non iterandus, S. Leo Magn., LIV, 1193; Primas., LXVIII, 445; S. Hildefons., XCVI, 160, 161; Isidor. Mercator, CXXX, 319, 678; S. Petrus Damian., CXLV, 164; Rupert., CLXIX, 264; Hugo de S. Victore, CLXXV, 629; id., CLXXVI, 438; Alanus de Insulis, CCX, 353.

VIII. — *De variis baptismatum generibus.*

Baptismus secundus, seu sanguinis per martyrium, Tertull., I, 1217. Plurima baptismatum genera præmissa sunt, S. Ambros., XVI, 1248. Baptizantur alii baptismo ignis, alii baptismo Spiritus sancti, S. Hieron., XXV, 688. Baptismus sanguinis quis, S. August., XLIII, 276. Baptismi vicem implet martyrium et in articulo necessitatis vera conversio, *ibid.*, 173. Baptismus sanguinis; Prudent., LX, 426. In Scripturis sunt baptismatum genera tria, aquæ, spiritus et ignis, sanguinis quo martyres baptizantur, Primas., LXVIII, 443. Baptismus martyrii omnium præstantissimus, id., LXXIII, 488. Quod primum baptisma aquæ sit, secundum sanguinis, S. Hildefons. Tolet., XCVI, 160. Tria sunt baptismi genera, S. Isidor Hispal., LXXXIII, 820; Alcuinus, CI, 1216. Sunt plura genera baptismatis, quæ purgant hominem a delictis, ac profectum conferunt sanctitatis, Rabanus Maurus, CXI, 133, 134. Quatuor sunt genera baptismatum, Haymo, CXVII, 411. Non baptizati si pro Christo moriuntur, baptizati moriuntur, Ivo Carnot., CLXI, 1068. Effusio sanguinis implet vicem baptismi, *ibid.* Sanguinis effusio vicem obtinet baptismatis, sic et vera cordis contritio, cum tempus suscipiendi non habeat, Hugo de S. Victore, CLXXV, 843. Triplex est baptisma, id., CLXXVII, 804; S. Martin. Legion., CCVIII, 273; Alanus de Insulis, CCX, 348.

IX. — *De baptismo Christi et Joannis.*

Baptismus Joannis an cœlestis, an terrenus, Tertull., I, 1210. Joannes se dicit baptizare in pœnitentiam, S. Hilar., IX, 926. Baptisma Joannis diversum a baptismo Christi, S. Optatus, XI, 1033, 1034. De baptismo Joannis, quando et cur post ipsum baptisma Christi collatum, *ibid.* Baptismus Joannis oculus supplicationum est, baptismus Christi oculus gratiarum, S. Ambros., XIV, 1010. Aqua Joannes baptizabat, Christus Spiritu, S. Ambros., XV, 1840. Legis typum accipiens Joannes baptizavit in pœnitentiam, Christus ad gratiam, S. Ambros., XVI, 1043. Baptisma Joannis, Juvencus, XIX, 105. Quo sensu in remissionem peccatorum, *ibid.*, 108. Baptismus Christi et Joannis, Chromat., XX, 328, 329. Baptismi Joannis finis, S. August., XLIII, 182. Joannis baptismo regeneratio non fiebat, *ibid.*, 255. Baptismum Joannis suscepit Christus, *ibid.*, 256; XLIII, 174. Suscepit ad ipsius sacramenti consecrationem, id., XXXVIII, 1335. Baptismus Joannis crimina non delet, id., XXXIX, 2010. Quare susceptus a Christo, id., XXXV, 2195, 2249, 2250. Baptismo Christi aquæ nostræ baptismati consecratæ, id., XXXIX, 2010, 2012, 2015. De baptismo Christi, S. Petrus Chrysolog., LII, 616; S. Leo Magn., LIV, 701; S. Maximus, LVII, 292, 294, 298; Prudent., LIX, 679. Baptismi S. Joannis Baptistæ effectus, S. Paulinus Nolanus, LXI, 447. Baptismus Joannis et Christi, S. Paschasius, LXII, 31. Salvator a Joanne accepit baptismum, quare, Beda V., XCII, 138. Baptismus Christi ad aquæ sanctificationem, S. Paulinus Aquil., XCIX, 173. Baptisma Joannis non fuit in remissionem peccatorum, sed præparatio ad baptismum Christi, S. Hildefons., XCVI, 116. Baptizatus est Christus, non ut ejus ulla dilueretur iniquitas, sed ut ejus magna commendaretur humilitas, Alcuinus, CI, 4[illegible]. Baptisma Christi non fuit in aqua tantum sicut Joannis, sed in Spiritu sancto, *ibid.*, 158, 238. Joannes baptizat in aqua pœnitentiæ, Christianus Druthmarus, CVI, 1293. Ob tres causas venit Dominus ad baptismum Joannis, *ibid.*, 1294. Christus Joanne baptizari voluit, ut discant omnes fideles neminem absque baptismo justificari quamvis innocenter ac juste vivat, Gerardus, CXLII, 1275. Baptismus Joannis figura baptismi Christi, Lanfrancus, CL, 630. Baptizari Dominus voluit, non quia remissione peccati egeret, sed ut legem impleret, Ivo Carnot., CLXI, 1050. Baptismi Joannis et baptismi Christi non eadem est virtus, *ibid.* Baptisma Joannis baptisma servi, baptisma Christi baptisma est Domini, Rupertus, CLXVII, 1645. Baptismus Joannis præparatio fuit ad baptismum Christi, Hildebert., CLXXI, 409. Baptismus Christi baptismus remissionis dicitur, baptismus vero Joannis baptismus pœnitentiæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 815. Quid distet inter baptismum Joannis et Christi, id., CLXXVI, 451. Baptismus Joannis sola corpora abluebat, a peccatis vero non mundabat, Petrus Lombardus, CXCII, 842. De forma baptismi Joannis et de baptizatis ab eo, *ibid.* Joannes baptizabat in aqua, Jesus in aqua et Spiritu sancto, Richardus, CXCVI, 1016. Baptismus Christi dignior baptismo Joannis, Philippus de Harveng., CCIII, 763. Cur Christus venit ad aquas Jordanis, Petrus Blesensis, CCVII, 591. Cœpit perfectum baptisma a Jesu Christo; ipse enim baptizavit primum in Spiritu sancto, S. Martinus Legion., CCVIII, 273. Non ideo Christus baptizatus est quod baptismo indiguerit, sed ut aquis vim regenerativam conferret, Alanus de Insulis, CCX, 350. Differentia baptismi Joannis ad baptismum Christi, Petrus Pictav., CCXI, 1237.

X. — *De subjecto baptismi, de dispositionibus in adultis requisitis*

Baptismus in qua vitæ ætate conferendus, Tertull., I, 1220. Baptismi dilatio an utilior, *ibid.*, 1221. Baptismum præcedere debet confessio delictorum omnium, *ibid.*, 1222. Atque pœnitentiæ, *ibid.*, 1229. Multo minus infantibus neganda baptismi gratia quam adultis, S. Cyprian., IV, 1018. Omnibus dandum baptisma, S. Sylvester, VIII, 838. Baptizati pueri, adolescentes, juvenes, senes utriusque sexus, S. Zeno, XI, 493. Baptizati in unum homines genere, ætate, sexu, conditione diversi, *ibid.*,

XI. — *De ministro baptismi.*

XII. — *De baptismo ab hæreticis et schismaticis, vel aliis malis ministris collato, aut subjectis accepto.*

XIII. — *De tempore conferendi aut suscipiendi baptismi.*

XIV. *De effectibus baptismi.*

XV. — *De cæremoniis baptismi.*

732. Ut presbyteri a patrinis requirant si symbolum teneant, *ibid.* — In baptismo abrenuntiandum diabolo, Ivo Carnot., CLXI, 84. — Symbolum fidei credendum, *ibid.*, 84, 85. Quare trina mersio fieri debet in baptismo, id., CLXI, 1058. — Enumerantur variæ baptismo cæremoniæ, *ibid. et seq.*; Honorius, CLXXII, 672, 673; Hugo de S Victore, CLXXVII, 391 *et seq.*, 456; Gratianus, CLXXXVII, 1821. — Cur patrini puero in baptismo sunt necessarii, Robertus Pullus, CLXXXVI, 844; Joannes Belethus, CCII, 113, 114; Odo de Soliaco, CCXII, 59.

XVI. — *De agendi ratione post baptismum tenenda.*

Baptismus novus natalis, Tertullianus, I. Ex fide per baptismum in novitate vivendum, id., II, 862. Tentationes post baptismum cohibendæ, id , I, 1223. — Baptismo renati meminerint se non suam carnem habere, sed Christi, ut in consortium carnis Christi introeant, carnem cum vitiis et concupiscentiis affligant, S. Hilarius, IX, 499. — Servanda vestis qua nos sacro Dominus emergentes fonte vestivit, S. Ambrosius, XV, 1632. — Abluti semel estis baptismo salutari : nolite de fonte in cœnum regredi; servate donatam munditiem, S. Gaudentius, XX, 904. — Baptismus datur ut et moriamur et reviviscamus, S. Augustinus, XL, 253. Tempus est post baptismum cavendi omnia futura peccata cum omnia deleta sunt præterita, id., XLI, 40. Baptizati recens monentur, ut morum innocentiam præseferant, id., XXXIX, 1560. Baptismo non condigne utitur, ideoque damnabitur, qui veterem hominem non deponit, id., XLV, 1781. — Qui gaudes baptismi perceptione, vive in novi hominis sanctitate, S. Prosper Aquit., LI, 478. — Oportet renovatos per baptismum mensæ Dominicæ applicari, Leidradus, XCIX, 866. — Si quis ad ea quibus renuntiavit redierit, necnon et post tantæ fidei perceptionem in apostasiam, etc., prolapsus fuerit, procul dubio utriusque pactionis transgressor existit, Jonas, CVI, 128. — Si omnia peccata, nobis dimissa sunt in baptismo, quare obedimus vitiis et suggestionibus carnis, Haymo, CXVII, 410. Post baptisma abstinendum a carnalibus peccatis, *ibid.* — Mortui per baptismum peccato, non debemus ei iterum vivere, Hervæus, CLXXXVII, 670. — Qui baptizantur in Christo, mundo mori et sepeliri debent opere, verbo et affectu, Henricus, CCIV, 501. — Pactum in baptismate factum nulla ratione licet transgredi, Garnerius, CCV, 787.

XVII. — *Sermones, Epistolæ, Libri de baptismo tractantes.*

Liber de baptismo adversus Quintillam., Tertullianus, I, 1197. — Epistola S. Cypriani de hæreticis baptizandis, S. Cyprianus, III, 1103. — Epistola S. Cypriani ad Pompeium contra epistolam Stephani de hæreticis baptizandis, *ibid.*, 1127. Epistola S. Cypriani ad Magnum de baptizandis Novatianis, et de iis qui in lecto gratiam consequuntur, *ibid.*, 1137. Liber anonymi de rebaptismate, *ibid.*, 1184. — Sermo de baptismo, S. Pacianus, XIII, 1089. — De baptismo contra Donatistas libri VII; S. August., XLIII, 107. De baptismo parvulorum libri tres, id., XLIV, 109. — Tractatus de baptismo, S. Maximus Taurin., LVII, 772. — Liber de cognitione baptismi, S. Hildefonsus, XCVI, 112. — Liber de Sacramento baptismi, Leidradus, XCIX, 853. — Epistola de cæremoniis baptismi, Amalarius Trevir., XCIX, 892. — Libellus de mysterio baptismatis, Magnus Senon., CII, 981. — De ordine baptismi ad Magnum Senon. Theodulfus, CV, 223. Jesse epistola de baptismo, id., CV, 781. — Collectanea de antiquis ritibus baptismi, Maxentius Aquil., CVI, 54. — De baptismatis Sacramento, Rabanus Maurus, CVII, 309. Tractatus de ordine sacri baptismatis, id., CXII, 1173. — De Sacramento baptismi, Ivo Carnot., CLXI, 1046. — Tractatus de baptismo, S. Bernardus Claræval., CLXXXII, 1031. — De Sacramento baptismi, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 441; CLXXVII, 388. — De baptismi incremento et mersione, et causis baptizandorum, Walafridus Strabus., CXIV, 957. — De baptismo, Petrus Lombardus CXCII, 843.

XCVII.

INDEX DE CONFIRMATIONE

EXPONENS HUJUS SACRAMENTI EXCELLENTIAM ET NECESSITATEM, DISPOSITIONES

AD ILLUD RECIPIENDUM ET EJUS EFFECTUS, LIBROS DE ILLO TRACTANTES.

An confirmatio sit sacramentum.

Confirmatio sacramentum est, Tertullian., II, 54. Sacramentum confirmationis, S. Cyprian., III, 1114. Chrismatis sacramentum in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus, S. Augustin., XLIII, 342; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 331. Chrisma est sacramentum, Ratramn. Corbeiens., CXXI, 146. Quid confirmatio, Goffrid. abbas Vindoc., CLVII, 226; Petrus Abælard., CLXXVIII, 1740; Robert Pull., CLXXVI, 846; Petr. Lombard., CXCII, 855; Alan. de Insul , CCX, 369.

De ejus excellentia et necessitate.

Utrum manus impositionis sacramentum majus sit quam baptismus, Ivo Carnot., CLXI, 1069; Gratian., CLXXXVII, 1836; Hugo de S. Victore, CLXXVI, 462; Petr. Pictav., CCXI, 1241. Quanta hujus sacramenti dignitas. utilitas et necessitas, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 378 De confirmatione episcoporum a plebe sollicite quærenda, Isaac. Lingon., CXXIV, 1106. Hoc sacramentum victuris est necessarium, ut Spiritus sancti corroboratione muniantur, S. Otto Bamberg., CLXXIII, 1358.

De ejus effectibus, et an possit iterari.

Confirmatio Spiritu sancto vestit, Tertull., II, 50. In ea manus impositione caro adumbratur, ut anima Spiritu illustretur, *ibid.*, 806. Spiritus sanctus nunc per manus impositionem accipitur, S. August., XXXV, 2025; S. Isidor. Hispal , LXXIII, 824. In impositione manuum conferuntur dona virtutum, Leidradus Lugd., XCIX, 865. Quare sacramentum confirmationis baptizato traditur, Ivo Carnot., CLXI, 1070. Per sacramentum confirmationis fidelium corpori incorporamur, Hildebert., CLXXI, 595. Quæritur quæ sit efficacia hujus sacramenti, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 157. Opinio hæreticorum qui dicunt, quod confirmatio nullam habet efficaciam, Alan. de Insul., CCX, 369. Secundo vel tertio nullus confirmetur, Ivo Carnot., CLXI, 1072. Non iteratur, S. Bruno Signiensis, CLXV, 1102; Hugo de S. Vict., CLXXVI, 161; Petr. Abælard , CLXXVIII, 1745; Robert. Pull., CLXXXVI, 846; Petr. Lombard., CXCII, 855.

De ministro hujus sacramenti

Confirmatio a solis episcopis datur, Tertull., III, 1197. Baptizati in Ecclesia præpositis Ecclesiæ offeruntur, ut signaculo Dominico consummentur, *ibid.*, 1115. Confirmatio a pontifice dabatur olim statim post baptismum, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 385. Hujus sacramenti minister est episcopus, *ibid.*, 519. An liceat presbyteris baptizatos chrismate ungere, Theodulf. Aurelian., CV, 233. Confirmationis sacramentum a presbyteris conferri posse contendunt Græci, refelluntur, Ratramnus Corbeiens., CXXI, 332. De consignandis vero infantibus manifestum est ab alio fieri quam ab episcopo non licere, Isidor. Mercator., CXXX, 693. Solus episcopus tanti mysterii exsecutor, S.

De dispositionibus ad illud recipiendum.

De materia, forma et ritibus hujus sacramenti.

Libri tractantes de confirmatione.

XCVIII.

INDEX DE EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

—

MONITUM.

Eucharistia sub duplici respectu spectari potest, vel ut sacramentum, vel ut sacrificium; duos itaque de illa statuimus Indices. In hoc priori exhibemus Eucharistiam in eo quod sit sacramentum novæ legis a Christo Domino institutum ad cœlestem animarum nostrarum alimoniam, in quo corpus et sanguis Christi sub apparentibus speciebus vere, realiter et substantialiter continentur. Agimus : I. De hujus sacramenti natura et institutione; II. De præsentia reali et transsubstantiatione; III. De excellentia et necessitate Eucharistiæ; IV. De subjecto et usu apud veteres Christianos; V. De illius effectibus; VI. Recensemus varios de Eucharistia tractatus qui reperiuntur in *Patrologia*.

I. — *De natura et institutione Eucharistiæ.*

II. — *De præsentia reali in Eucharistia atque de transsubstantiatione :* ubi, *de miraculis.*

non viles epulas, aut ignobiles potus, sed ipsius occisi Christi carnem prælibamus et sanguinem, id., XXXIX, 1662. Non omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi, fit corpus Christi, id., XXXVIII, 1116. Corpus suum Christus ferebat in manibus suis, cum diceret, *Hoc est corpus meum*, id., XXXVI, 306, 308. Verum Christi corpus et sanguinem in sacramento etiam impii accipiunt, id., XLIII, 181. Eucharistia corporis et sanguinis Christi participatio, S. Leo Magnus, LIV, 357. In ea veritas corporis et sanguinis Christi, *ibid.*, 452. Eucharistia continet corpus et sanguinem Christi, id., LV, 67, 74, 76. In Eucharistia verum Christi corpus continetur, S. Maximus Taurin., LVII, 690. Corpus et sanguinem Domini inter summi mysterii sacramenta quotodie adorat Ecclesia, Cassiodorus, LXX, 960. De puero Judæo valde memorandum miraculum, S. Gregorius Turon., LXXI, 714. De caeco illuminatio, *ibid.*, 916. De paralytico sanato, *ibid.*, 952. De contracto quem bos trahebat, *ibid.*, 962, 963. Ægroti sanati, *ibid.*, 1116. Eucharistiæ sacrificium continet realem corporis Christi præsentiam, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 228. Christi caro et sanguis in sacramento Eucharistiæ, *ibid.*, 1127, 1178 Corpus Christi in Eucharistia accipitur et sanguis ejus potatur. S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 193. Veritas corporis Christi in Eucharistia, S Eligius, LXXXVII, 625. S. Hildefonsus, XCVI, 168. Quibusdam antiquitus revelata, Alcuinus, CI, 1013. Illius præsentiæ veritas miraculo ostenditur, *ibid.*, 1015. Christus vere comeditur et bibitur, *ibid.*, 504.

Substantiam panis et vini fieri corpus Christi et sanguinem nefandissimæ dementiæ est dubitare, Haymo, CXVIII, 815. Eucharistia non umbram aut figuram corporis Christi, sed ipsum corpus exhibet, Paschas. Radbert., CXX, 1367. Ipsam Christi carnem continet, *ibid.*, 1357. Panis Eucharisticus an in realitate corpus Christi, Ratramn., CXXI, 129. In Eucharistia est caro Redemptoris, Rather., CXXXVI, 330, 402. Vini in verum sanguinem, et panis in carnem Christi conversio explicata, *ibid.*, 645. Fides firma in præsentia reali corporis et sanguinis Christi in Eucharistia, Gezo, CXXXVII, 387. Miracula diversa exposita circa præsentiam ineffabilem Christi in Euch., *ibid.*, 392, 393 *et seqq.* De realitate corporis Christi in hostia et sanguinis in calice, S. Petr. Damian., CXLIV, 312. Sententia doctorum circa veritatem Dominici corporis in Eucharistia, *ibid.*, 109, 145. Realitas corporis et sanguinis Christi, S. Anselm., CXLIX, 520. Veritas Eucharistiæ asseritur, Durand., CXLIX, 1380. Exempla varia præsentiæ realis et visibilis Christi in sacramento altaris, *ibid.*, 1417 *et seq.* De corporis et sanguinis Christi veritate, Guitmund., CXLIX, 1427. Fides præsentiæ Christi in Eucharistia, fides totius est orbis. *ibid.*, 1489 *et seq.* Mysterium corporis Christi sub specie panis et vini non repugnat rationi, *ibid.*, 1440. De natura transmutationis substantiæ unius in alteram, *ibid.*, 1444. Panis et vinum in Christi carnem et sanguinem convertuntur, Lanfranc., CL, 386. Eucharistia non memoriam passionis revocat tantum, Guibert., CLVI, 181. Epistola de veritate Dominici corporis, *ibid.*, 528. In corpus et sanguinem Christi fit panis et vini conversio, Goffrid., CLVII, 232. Veritas corporis et sanguinis Christi in altari probatur, S. Anselm., CLIX, 255, 256. Corporis et sanguinis Christi veritatem in altari comedimus et bibimus, id., CLVIII, 910, 912. Veritas corporis Christi in sacramento, Ivo Carnot., CLXI, 140. Christus panem et vinum in sui corporis et sanguinis substantiam vertit, S. Bruno Ast., CLXV, 225. In Eucharistia est corpus Christi nomine, re et effectu, Rupert., CLXVII, 1659. Panis fit veraciter caro Christi et vinum sanguis, Hildebert., CLXXI, 601. Realis mutatio panis in carnem Christi asseritur, *ibid.*, 600; Stephan. de Balgiac., CLXXII, 1293; Hugo de S. Victore. CLXXVI, 468; Petr. Abælard., CLXXVIII, 1518; S Alger., CLXXX, 786; S. Bernard., CLXXXII, 904; CLXXXIII, 493; Zachar., CLXXXVI, 508, 504; Gratian., CLXXXVII, 1777. Petr. Lombard., CXCI, 861 *et seq.* Fides in præsentia reali Christi in Eucharist., Hugo Rothom., CXCII, 1209. Verum Christi corpus in altari manducatur, Gerhoh., CXCIV, 1117. Vere sumitur Christus in Eucharistia, *ibid.*, Fides summa et viva in præsentia reali Christi in Eucharist., Petrus Cell., CCII, 769. Realitas præsentiæ Christi in Eucharistia, Balduin., CCIV, 407. Ermengaud, *ibid.*, 1252 *et seq.*; Petr. Bles., CCVII, 1138, 1141. Panis transsubstantiatur in corpus Christi, Alanus de Insul., CCX, 360. De veritate corporis et sanguinis Christi sub specie panis et vini, Innocent. III, CCXVII, 874.

III. — *De excellentia et necessitate Eucharistiæ.*

Eucharistiæ sacramentum omnibus mandatum a Domino. Tertull., II, 79. Timendum est et orandum, ne, dum quis abstentus separatur a Christi corpore, procul remaneat a salute, S. Cyprian., IV, 532. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, etc., S. Hilar., X, 357. Aliter enim ad regnum cœlorum non potest perveniri, S. Ambros., XIV, 1107. Eucharistia sacramentum antiquius et præstantius manna, id., XVI, 405. Et aliis sacramentis mysteriisque Judæorum, *ibid.*, 438. Corpus Christi edimus ut vitæ æternæ possimus esse participes, id., XV, 1816. Nec vitam habere possunt qui non manducaverint, S. August., XXXIII, 785, 826, 984. Præter baptismum et participationem Eucharistiæ, non solum ad regnum Dei, sed nec ad salutem, et vitam æternam potest quisquam hominum pervenire, id., XLIV, 128, 129. Ista sententia: Nisi manducaveritis carnem meam, etc. omnes tenet etiam infantes, *ibid.*, 125, not. 124. Eucharistiæ participatio necessaria parvulis ad vitam æternam consequendam, *ibid.*, 576, 618. Qui cibum Eucharisticum manducare neglexerit, vitam habere non poterit in semetipso, S. Maxim. Taurin., LVII, 530. Corpus Christi manducandi præceptum, *ibid.*, 138. Eucharistiæ excellentia, S. Avitus, LIX, 321. An Eucharistia omnibus ad salutem, necessaria S. Paulin. Nolan., LXI, 861. Eucharistiæ utilitas, S. Gregor. Magn., LXXIX, 159. Ejus dignitas pios tremere facit, *ibid.*, 161. Eucharistiæ excellentia, S. Eligius, LXXXVII, 625. Vitam æternam non habet, qui Eucharistiæ panem non manducat, nec sanguinem bibit, Beda Venerab., XCII, 718. Corporis et sanguinis Christi consecratio præcipuum est salutis nostræ sacramentum, Alcuin., C, 428. Eucharistiæ sacramento sacer honor et reverentia debetur, Jonas, CVI, 208. Eucharistia quotidie sumenda, Regino, CXXXII, 428. Communicandum saltem omnibus diebus dominicis, *ibid.*, 225. Communicandum ter in anno, *ibid.*, 189, 227. Eucharistia quater in anno percipienda, Ratherius, CXXXVI, 562. De Eucharistiæ dignitate expositio, Silvester II, CXXXIX, 179. Laici ter ad minimum in anno communicare debent, Burchardus, CXL, 756. Eucharistia præcipuum Ecclesiæ sacramentum, S. Petr. Damian., CXLV, 109. Eucharistia an sit de necessitate salutis, Lanfrancus, CL, 611. An eam sumere teneantur infantes, *ibid.*, 532. Eucharistiæ sacramentum saltem ter in anno Christianus recipere se disponat, id., CLI, 1176. Eucharistiæ sumptio necessaria quando, Guibertus, CLVI, 529. Necessaria est ad salutem, Rupertus, CLXVII, 1661. Eucharistiæ magnificum elogium, Hildebertus, CLXXI, 516. Quibus necessaria, Otto, CLXXII, 1358. Oportet nos manducare carnem Christi, si vitam in nobis manentem volumus habere, Guillelmus, CLXXX, 349 Eucharistiæ excellentia, S. Bernardus, CLXXXII, 1092. Eucharistia præcipuum est sacramentum, Robertus Pullus, CLXXXVI, 257. Alicui Christiano a participatione tanti sacramenti abstinere non licitum est, Hugo Rothom., CXCII, 1211 Magna et inæstimabilis est dignitas Sacramenti Eucharistiæ, Balduinus, CCIV, 403. Nullus, nisi qui manducaverit, salvetur, Bonacursus, CCIV, 782. Nemo potest habere vitam æternam, nisi manducaverit carnem Christi et biberit ejus sanguinem, *ibid.*, 1252.

IV. — *De subjecto et usu Eucharistiæ, de dispositionibus ad eam recipiendam.*

Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxie patimur, Tertull., II, 80. Ante omnem cibum gustabant Eucharisticum panem, id., I, 1296. Eucharistiæ sacramentum etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quam præsidentium sumimus, *ibid.*, 79. Eucharistiæ usus olim apud veteres, *ibid.*, 80. In manibus eam accipiebant, *ibid.*, 669. De manu sacerdotis, id., II, 79. Ad communionem histrio non est admittendus, S. Cyprian., IV, 362. Eucharistia gestata in manu, *ibid.*, 486, 651, 784. Sanctum Domini in arca reconditur ad domesticas communiones, *ibid.*, 486. Non baptizati contingere non debent corpus et sanguinem Domini, *ibid.*, 1172. Eucharistia quotidie percipitur, *ibid.*, 90, 209. Communiones indignæ miraculis punitæ, *ibid.*, 485. De dispositionibus ad communionem, *ibid.*, 234. Indignis Eucharistiam dare est sanctum Domini corpus profanare, *ibid.* Domini corpus inquinatis manibus non accipere, aut ore polluto Domini sanguinem non bibere, *ibid.*, 484. Ad sanctum Domini sordidis et infectis nidore manibus accedunt *ibid.*, 478 Communio indigna qualis culpa, *ibid.*, 479. Ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, ante purgatam conscientiam, Eucharistiam non accipere, *ibid.* Vis infertur corpori ejus et sanguini, *ibid.*, 486, 631, 781. Quam caute procedere debeant, qui corpus Christi secum ferunt, *ibid.*, 781. Eucharistia accipienda cum timore et honore, *ibid.*, 774 Communio quotidiana, S. Hilarius, X, 970. Communione Judas non fuit dignus, id.,

V. — *De effectibus Eucharistiæ.*

VI. — *Libri de Eucharistia tractantes.*

Nota. Quæstiones de materia, forma, ministro Eucharistiæ, etc., tractantur in tabula sacrificii Missæ.

XCIX.

INDEX DE SACRIFICIO IN GENERE.

—

MONITUM.

Sacrificium, sensu latiori sumptum, est quasi sacrum factum, proprium religionis opus, et soli Deo offerendum. In hoc Indice vicissim agimus : I. De sacrificio in genere; II. De sacrificio spirituali; III. De sacrificiis antiquis apud Patriarchas, Gentiles et Hebræos; IV. De oblationibus et primitiis; V. De decimis; VI. De sacrificio novo.

I. — *De Sacrificio in genere.*

dantis corde id quod datur accipitur, *ibid.* Exteriora munera ex interna cordis munditia condiuntur, *ibid.* A discordantibus accipere non vult Dominus sacrificium, *ibid.*, 916. Hostiæ impiorum abominabiles, *ibid.* Arguuntur ii qui non veneratione sui, sed epularum desiderio immolant victimas. Rabanus Maurus, CXI, 863. Hæ (virtutes) in Dei sacrificio Domino placent, et sine his nullum sacrificium est acceptabile, S. Petrus Damianus, CXLIV, 904. Ut placeant hæc sacrificia nostra Deo, pinguia sint et medullata, *ibid.* Sapientia sacrificium conditur, S. Bruno Sign., CLXIV, 385. Ponite manum super caput victimæ vestræ, id est, reprimite superbiam carnis vestræ, *ibid.*, 387. Ad oblationem istam accendendam ligna colligamus, id est exempla justorum sectemur, *ibid.* Qui ab Ecclesia discedet, nullum ei sacrificium prodest, *ibid.*, 388. Agnum immaculatam Domino offert, qui se ab omni peccatorum malitia illæsum custodit, S. Bruno Sign., CLXIV, 395. Nihil nisi sanctum Deo offerri potest, *ibid.*, 453. Sacrificium Deo non offerat qui vitiis est maculatus, Gratianus, CLXXXVII, 251.

II. — *De Sacrificio spirituali.*

Quod non terrenis sacrificiis, sed spiritalibus Deo litandum est. Tertullianus, II, 608. Sacrificia spiritalia laudis designantur, *ibid.* Sacrificia spiritalia accepta prædicantur, *ibid.* Hoc sacrificium sine intermissione die ac nocte celebratis, S. Cyprian., IV, 417. De vero cultu Dei et sacrificio, Lactantius, VI, 1066. Incorporali incorporale sacrificium necessarium est, *ibid.*, 1067. Hoc est sacrificium verum, non quod ex arca, sed quod ex corde profertur; non quod manu, sed quod mente libetur, *ibid.* Sacrificium laudis, S. Hilarius, IX, 405. Ex operum sanctitate descendat, *ibid.* Sacrificium vespertinum, quid, *ibid.*, 826. Immola Deo sacrificium laudis, S. Zeno, XI, 000; S. Hieronymus, XXIV, 542. Altare et tabernaculum quibus oblatæ sunt victimæ spirituales Deo, *ibid.* Victimam conscientiæ et humilitatis suæ offert Deo, *ibid.*, 821. Sacrificium Deo nos ipsi, S. Augustinus, XXXVIII, 517. Nullum sacrificium Deo acceptius justis, quam se ipsi Deo offerant, id., XLI, 700. Sacrificium præclarissimum atque optimum nos ipsi sumus, *ibid.*, 772. Homo ipse in corde suo invisibile sacrificium Dei, *ibid.*, 297. Sacrificium semper habemus quod offeramus Deo, id., XXXVI, 659. Intus habemus sacrificium quo Deum flectamus, *ibid.*, 475, 598. Sacrificium justitiæ per pœnitentiam, *ibid.*, 81. Sacrificium contriti cordis, id., XXXVIII, 135; XLI, 282. Sacrificium Deo offert, qui se ipsum punit, id., XXXVII, 1824. Humilitas cordis, sacrificium est, *ibid.*, 1705. Sacrificium laudis in novo Testamento succedit victimis cruentis veteris Testamenti, id., XXXIII, 558. Sacrificium laudis, sacrificium gratuitum, id., XXXVI, 578; XXXVII, 1220, 1568. Sacrificium laudis sacratius, gratiarum actio, id., XLII, 624. Sacrificium justitiæ, id., XXXII, 1195. Cogitationis et linguæ, *ibid.*, 809. Sacrificia quæ offerimus debent accendi charitate, id., XXXVI, 629. Christus sacerdos et victima sacrificium laudis implevit, id., XLII, 57. Sacrificium duplex a nobis exigit Deus, id., XXXIX, 2169. Sacrificium nullum tam justum quam cum nos Deo offerimus, id., XXXV, 3359. Sacrificium cordis Deo oblatum nobis integrum permanet, id., XXXIX, 1955. Sacrificium laudis nemo offert malus, *ibid.*, 1847. Quærebas quid Deo offerres pro te, offer te, nihil melius in omni creatura terrena, id., XXXVIII, 317. Te quærit Deus magis quam munus tuum, *ibid.*, 50. De homine, ut sit hostia et sacerdos Deo, mirum sacrificium, quomodo, S. Petrus Chrysolog., LII, 500. De hostia corporis et animæ Deo rationabiliter offerenda, *ibid.*, 501. Sacrificium hominis descendit a forma sacrificii Christi, *ibid.*, 502. Hostia jejunii quomodo offerenda, *ibid.*, 227. Quam hostiam offerre Deo debeamus, quæ et nobis maneat, *ibid.*, 322. Sacrificium acceptabile est bonitati et misericordiæ studere, S. Val., LII, 702. David propheta non se sacrificiis quæ illo tempore gerebantur credebat expiandum, sed potius sacrificio cordis contriti et humiliati, Cassiodorus, LXX, 351. Voluntarie sacrificat Domino, qui pro minimis suis studio pietatis exorat, *ibid.*, 383. Nosmetipsos Deo sacrificare debemus sacrificium justitiæ quid sit, *ibid.*, 50. Seipsum Domino offerre est sacrificium illi acceptissimum, *ibid.*, 198. Quæ sunt voluntaria oris sacrificia, *ibid.*, 875. Quis sacrificium laudis immolat Deo, *ibid.*, 351. Sacrificium laudis honorat Dominum, quod puritate fidei et actionum probitate fuerit immolatum, *ibid.*, 357. Voluntarie sacrificandum Domino, non cujusquam cogentis imperio, id., LXIX, 815. Holocaustum precis pro singulis virtutibus purgandis offerendum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 543. Illud non offert qui internos motus non frenat, *ibid.*, 549. In hac vita quia in multis quotidie delinquimus, oportet ut contriti cordis et contribulati spiritus Deo sacrificium offeramus, id., LXXIX, 599. Sacrificium justitiæ sancti in æterna vita Deo offerent, *ibid.*, 600. Sacrificia quænam Deus poscit, Alcuinus, CI, 586. Per Christum Deo Patri sacrificium laudis, et gratiarum actiones pro omnibus bonis ab illo perceptis offerre debemus, Hayme, CXVII, 934. Tria sunt principalia et perfecta sacrificia, quæ reddere tenemur Domino, S. Petrus Damianus, CXLIV, 904. Sacrificium piæ contritionis, sacrificium justæ operationis, sacrificium laudis et jubilationis, *ibid.* Primum sacrificium placat Deum, secundum delectat, tertium honorat, *ibid.* Sacrificium piæ contritionis exigit butyrum humilitatis, quæ in tribus consistit, *ibid.* Sacrificium justæ operationis exigit oleum discretionis, *ibid.* Sacrificium laudis requirit balsamum devotionis, *ibid.* Sacrificio contritionis opponitur absinthium indignationis, *ibid.*, 905. Sacrificio justæ operationis, acetum confusionis, *ibid.* Sacrificio laudis, venenum adulationis, sive detractionis, *ibid.* Quomodo matutinum et vespertinum offerimus Domino sacrificium, *ibid.*, 332. Sacrificia laudis, S. Bruno Carth., CLII, 857. De sacrificio cordis, Goffridus, CLVII, 167. Qualiter nos ipsos immolare et offerre Domino debeamus, S. Bruno Sign., CLXI, 381. Sacrificium Deo acceptabile, id., CLXIV, 387. Altare cor humanum est, *ibid.*, 398. De sacrificio angelorum, Honorius Augustod., CLXXII, 556. Sacrificium triplex, S. Bernardus, CLXXXIV, 1152.

III. — *De sacrificiis antiquis.*

De sacrificiis patriarcharum. — Primi parentes in paradiso se ipsos Deo hostias mundissimas offerebant, S. Augustinus, XLI, 701. Abelis sacrificia Deus accepit, Tertullianus, II, 601. Quare, *ibid.* Populum Christianum demonstrabat, *ibid.*, 607. Sacrificium Cain cur illud respuerit Deus, *ibid.*, 601. De sacrificiis Cain et Abelis, quorum figuræ, *ibid.*, 607. Sacrificium Abrahæ, exemplar nostri, S. Ambrosius, XIV, 331. Sacrificium Cain quid vitandum in nostris demonstrat, *ibid.*, 329, 336. De sacrificio Abelis, *ibid.*, 336. Cain a fructibus terræ, Abel ex primitiis ovium suarum hostiam Domino obtulit, id., XVI, 819. Ubi crimen? ubi culpa? non in oblatione muneris, sed in oblationis affectu, *ibid.* Abraham sacrificium quod offerebat divisit, *ibid.* Cur sacrificium Abelis Deo plus placuerit, id., XIV, 956. Obtulit Deo non secunda, sed prima, non exigua sed pinguia, *ibid.*, 337, S. Augustinus, XXXV, 2017. Abelis sacrificium, novi Testamenti fides, id., XLII, 258. Quid significat sacrificium quod Abraham obtulit, id., XXXVII, 1362; XLI, 501. Abrahæ sacrificium figura immolationis Christi, id., XXXVIII, 135. Sacrificia ante diluvium celebrata, id., XLI, 459. Sacrificium Abrahæ Gen. XV narratum quid significat, *ibid.*, 1361, 1362. Flamma cœlitus facta in sacrificio Abrahæ, non fuit miraculum, quare, id., XXXII, 648. Sacrificium Abrahæ in monte, id., XXXVIII, 34. Cain sacrificium veteris Testamenti terrenas opes exprimit, id., XLII, 258. Patriarcharum sacrificia nostris congruunt, quia toti fiebant Trinitati, S. Fulgentius, LXV, 343. Sacrificia Caini et Abelis quomodo suscepta, S. Gregorius Turon., LXXI, 164. Job octavo die sacrificium offerens, S. Gregorius Magnus, LXXV, 532. Cunctis diebus Job sacrificium offerre non cessat, *ibid.*, 542. Quia Cain et Abel non æquali mente dona obtulerunt, non æqualiter sunt utriusque vota accepta, Vener. Beda, XCI, 65. De sacrificio Abraham et Isaac, *ibid.*, 244. Saul offert holocaustum, et quod stulte egerit a Samuele redarguitur, *ibid.*, 577. De sacrificio Samuelis, id., XCIII, 435. De sacrificio Noe, Rabanus Maurus, CVII, 520. De sacrificio Abraham, *ibid.*, 510. De holocausto quod Gedeon Deo offerebat per ministerium angeli ad se missi, id., CVIII, 1156. Quæritur quare Gedeon ausus fuerit sacrificium offerre Deo præter locum ubi jusserat Deus, *ibid.*, 1157. Ejusdem sacrificii significatio, *ibid.*, 1158. Quam recte sacrificium Noe de servatis cunctis animantibus obtulerit, in figuram nostri, Rupertus, CLXVII, 353. Sacrificium Job, id., CLXVIII, 964. De sacrificio Abrahæ, Hugo de S. Victore, CLXXV, 615. Sacrificium Abrahæ in quo differat a sacrificio David, Richard. S. Vict., CXCVI, 1037.

De sacrificiis paganorum. — Probat Arnobius, sive auctoritate, sive ratione, diis nulla esse sacrificia facienda, Arnob., V, 1219, 1220. Neque enim voluptatis causa diis hostiæ cæduntur, *ibid.*, 1222. Vulgarem autem opinionem illam subruit Arnobius, quæ sacrificiis deorum iram placari statuebat, *ibid.*, 1217, 1226, 1227. Neque est certe quod quis arguat, hostias diis immolari, ut res tribuant prosperas et adversas removeant, *ibid.*, 1229, 1230. Deinde vero dicitur: Absurdum est deos

IV. — *De oblationibus et primitiis.*

V. — *De decimis.*

modo possint redimi. Rab. Maur., CVIII, 883. De decimis dandis in usum Levitarum, *ibid.*, 701. De decimis dandis, Walafrid. Strab., CXIV, 961. De decimis a fidelibus dandis. Rodulf. Bituric., CXIX, 714; Regino Prum., CXXXII, 200, 201. Ut de decimis quatuor fiant portiones, *ibid*, 258. De manso et decimis, *ibid.*, 393. De decimis reddendis, S. Odo Cant., CXXXIII, 950. Ut decima nullo modo negligatur, Burchard. Worm., CXL, 699. De illis qui decimas dare nolunt, *ibid.* Quod decimæ ab omnibus Christianis ex debito reposci debeant, *ibid.* De illis qui decimam dare noluerint nisi pretio redimentur, *ibid.*, 700. Ut decima Dei census nuncupetur, *ibid.* Ut omnes Ecclesiæ vel decimæ in episcoporum potestate consistant, *ibid.*, 702. De decimis reddendis, Canut., CLI, 1174. De decimis Ecclesiæ reddendis, de ovibus et porcellis, Edwardus III Angl., CLI, 1192. De apibus et aliis multis minutis decimis, *ibid.* Quod decimæ sunt Deo solvendæ quas Deus dare constituit, Ivo Carnot., CLXI, 1093. Non persolvant de propriis prædiis abbates et episcopi decimas, *ibid.* Quod auctoritate veteris legis danda sit decima, *ibid.*, 1094. Tres partes debent fieri de decimis, duæ clero et tertia episcopo, *ibid.*, 1095. Decimæ non sunt a populo redimendæ, *ibid.* Decimas offerre homo a Deo doctus et instructus, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 1344. Decimæ a laicis non possideantur, Gratianus, CLXXXVII, 1042 *et seq.* Fideliter decimas dat qui omnium suorum decimas solvit, *ibid.*, 1044. Excommunicentur qui sacerdotibus decimas dare nolunt, *ibid.* Veterum exmplo decimæ solvantur, *ibid.*, 1045. Non autem decimæ sunt redimendæ a populo, si aliter dare eas noluerint, *ibid.* Quia decimæ Deo non redduntur, indictio fisci accessit, *ibid.* Quarta pars decimarum viduis et pauperibus distribuenda est. Gerhohus, CXCIV, 1309 Ostenditur auctoritate conciliorum quartam decimarum partem pauperibus elargiendam esse, *ibid.*, 1313. Repugnat sacris canonibus decimas Ecclesiarum ab episcopis perpetuo alienari, *ibid.*, 1314. Occurritur objectionibus monachorum qui quartam decimarum partem sibi vindicant, cum nolint animarum in se curam suscipere, *ibid.*, 1320. Gregorii VII constitutio de decimis monachorum et canonicorum Regularium explicatur, *ibid.*, 1325. De decimis, Petr. Comestor., CXCVIII, 1216.

VI. — *De sacrificio novo.*

Quærendum an exspectatur novorum sacrificiorum sacerdos, Tertullianus, II, 609. An jam venerit, necne, *ibid.* Quod sacrificium vetus evacuaretur, et novum celebraretur, S. Cyprian., IV, 687. Sacrificium Christi quanto illis præstantius, S. Hilarius, IX, 345. Sacrificium gratiæ et laudis prælatum est sacrificiis legis, *ibid.*, 486. Sacrificia novæ legis vivæ intelligentisque hostiæ laudibus perficiuntur, *ibid.*, 405. Sacrificium populi Christiani, mundum, S. Zeno, XI, 363, 364. Sacrificium Dei nostri abundavit, et inhibita sunt sacrificia deorum, S. Augustinus, XXXVIII, 1356. Sacrificia omnia sacrificio nostro cesserunt, id., 655. Sacrificiis quæ pro peccatis offerebantur, sacrificium Christi significabatur, id., XXXIV, 704. Sacrificium Christi multis figuris prænuntiatum, id., XXXIX, 1667; XLIII, 154. Sacrificium carnis Christi verum et unicum sacrificium pro peccatis, id., XLIV, 600. Sacrificium crucis, id., XXXIX, 1501. Sacrificium sese obtulit Christus pro omnibus sacrificiis, id., XXXVI, 71. Christus nihil mundum invenit in hominibus quod offerret pro hominibus, se ipsum obtulit mundam victimam, id., XXXVII, 1953. Sacrificium novi Testamenti, id., XLII, 626. Sacrificium Christianorum, *ibid.*, 582. Verissimum et singulare sacrificium, id., XLIV, 211. Sacrificium Deo in Ecclesia, id., XXXVIII, 1101, 1356, 1413. Sacrificii Deo debiti figuræ, veritas et memoria, id., XLII, 386. Sacrificium quod obtulit Christus norunt fideles, id., XXXVI, 178. Veri sacrificii extra catholicam Ecclesiam locus non est, S. Prosper Aquit., LI, 430. Sacrificium Christi juramento obfirmatum, S. Leo Magn., LIV, 154. Sacrificium Christi quomodo non multiplex, sed unum, Alcuin., C, 1077. De sacrificiis novi Testamenti et cur mutata sunt per Christum sacrificia, Rabanus Maurus, CXIV, 936. Passio Jesu Christi est veracissimum justitiæ sacrificium, S. Bruno, CXLII, 208. Sacrificium in arca crucis oblatum per quæ figuratur, S. Petrus Damian., CXLIV, 607. De sacrificio novo et vero, Rupert. abbas, CLXX, 34. Sacrificii novæ legis et antiquæ dignitas et differentia, S. Bernard., CLXXXIV, 784. De jugi sacrificio, Petr. Comestor, CXCVIII, 1242. De tribus sacrificiis Ecclesiæ, Innocent. III, CCXVII, 842. (Vide Sacrificium Missæ.)

C.

INDEX DE MISSÆ SACRIFICIO.

ORDINE LOGICO DISPOSITUS, ET VARIAS CIRCA ILLUD SS. PATRUM REFERENS SENTENTIAS.

MONITUM.

Missa unicum est novæ legis sacrificium : est latreuticum sive honorarium; eucharisticum in gratiarum actionem pro omnibus collatis et conferendis beneficiis; est propitiatorium et satisfactorium pro peccatis et pœnis debitis; est omnium bonorum impetratorium, spiritualium primo, et secundario temporalium. In hoc Indice vicissim tractamus : I. De figuris et prophetiis circa missæ sacrificium; II. De ejus institutione; III. De illius natura et præstantia; IV. De forma; V. De materia; VI. De virtute hujus sacrificii; VII. Cui offeratur; VIII. Pro quibus offerri vel non offerri liceat; IX. De ministro sacrificii; X. De modo offerendi; XI. De lingua, hora et locis in quibus missa celebrari debeat; XII. De defectibus in celebratione occurrentibus; XIII. De modo audiendi missam; XIV. De auditione missæ; XV. De missæ celebratione, historice et liturgice; XVI. De ordinatione missæ; XVII. De variis circa missam statutis; XVIII. De theologicis quæstionibus; XIX. De missis variis; XX. De variis missæ partibus; XXI. Libri de missa tractantes qui in *Patrologia* reperiuntur.

I. — *De figuris et prophetiis sacrificii missæ.*

Figuræ. — In sacerdote Melchisedech sacrificii Dominici sacramentum præfiguratum videmus, S. Cyprianus, IV, 375. Apud Salomonem typus Dominici sacrificii, mentio immolatæ hostiæ et panis et vini, *ibid.*, 377. In benedictione Judæ hoc idem significatur, *ibid.*, 378. Et apud Isaiam, *ibid.* — In sacrificio Melchisedech expressum fuit sacrificium missæ, S. Ambrosius, XVI, 403, 445. — In oblatione Melchisedech primum apparuit sacrificium quod nunc a Christianis offertur Deo toto orbe terrarum, S. Augustinus, XLI, 500. Sacrificiis quæ pro peccatis offerebantur, significabatur sacrificium missæ, in quo vera fit remissio peccatorum, id., XXXIV, 704. Missæ sacrificii multiplicia variaque signa erant sacrificia prisca sanctorum, id., XLI, 298. Sacrificia illa omnia multis et variis modis unum sacrificium, cujus nunc memoria celebratur, significaverunt, id., XLII, 231, 386 Cujus sacrificii promissivas figuras in victimis animalium celebrari oportebat, *ibid.*, 409. Quibus (sacrificiis) significabatur singulare

sacrificium quod nunc offertur, *ibid.*, 626. Melchisedech futurum Domini sacramentum signavit, ac mysterium corporis et sanguinis sacrificio panis et vini expressit, id, XXIII, 1102. — Sacrificium Christi, et ejus figuræ, S. Leo Magnus, LV, 147. Sacrificium Melchisedech, figura sacrificii missæ, id., LIV, 154. Oblatio corporis et sanguinis Christi nunc est pro omnibus antiquæ legis sacrificiis *ibid.*, 341. — Sacrificium salutare figuratum per Melchisedech, qui in typo corporis et sanguinis Domini obtulit, S Gregorius, not., LXXVIII, 365.— Hujus sacratissimæ oblationis figura in Melchisedech præcessit, qui vinum et panem Deo summo offerre solebat, Alcuini epistolæ, C, 289. — Item in sacerdote Melchisedech, hoc Dominici sacramenti præfiguratum videmus mysterium, Rabanus Maurus, CVII, 321. — Sacrificium Melchisedech panis et vinum fuit, in quibus Christi corpus et sanguis significabatur, S. Bruno Signiensis., CLXIV, 1127. — Sacrificium Noe figura sacrificii quod Christus Deo Patri tum per semetipsum, quam per manus sacerdotum suorum offerre non desinit, Rupertus abbas Tuitiensis., CLXVII, 352. — Agnus paschalis figura Christi in sacrificio missæ immolati, Petrus Damiani, CXLV, 879. — Sacrificium Isaac figura sacrificii Christi in missa, quomodo, Rupertus abbas Tuitiensis., CLXVII, 430, 431. Sanguis Christi in sacrificio missæ oblatus, fuit præfiguratus in sanguine vitulorum, *ibid.* Agnus paschalis figura Christi Agni novi sacrificii in quo ipse prius propriis manibus Deo Patri semetipsum immolavit, accipiens panem et vinum, etc., *ibid.*, 615. — Hujus etiam Sacramenti figura præcessit in pane et vino a Melchisedech oblatis, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 139. Agnus paschalis cujus carnes a populo edebantur, in figura sacramenti corporis Christi præcessit, *ibid.*, 465. Panem et vinum quæ ante Melchisedech in figura obtulerat, Christus in corpus et sanguinem suum consecravit in cœna, id, CLXXVII, 426, 427. — Missa figurata per sacrificium vaccæ rufæ, Adamus Præmonstratensis, CXCVIII, 705. — Agnus in lege immolatus et a populo Israelitico comestus, typus Christi in altari oblati, Petrus Blesensis, CCVII, 1140. Sicut in Melchisedech præsignatum est, qui in typo Salvatoris nostri, panem et vinum simul libasse legitur, *ibid.*, 1143.

Prophetiæ. — Prophetia Malachiæ de sacrificio missæ : Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est, etc., et in omni loco sacrificabitur et offeretur nomini meo oblatio munda, S. Augustinus, XLI, 594. Hoc sacrificium per sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech in omni loco jam videmus offerri, *ibid.* Eadem prophetia Malachiæ de sacrificio missæ, id., XLII, 61, 62. Aperite oculos et videte, ab oriente sole usque in occidentem, non in uno sed in omni loco offertur sacrificium Christianorum, *ibid.*, 627. — Eadem prophetia Malachiæ, apud Florum diaconum, CXIX, 19.

II. — *De institutione sacrificii missæ.*

Acceptum panem et distributum discipulis, corpus illum suum fecit Christus, dicendo, etc., Tertullianus, II, 460. Sanguinem suum Christus in vino consecravit, *ibid.*, 462. — Christus suum corpus et sanguinem obtulit, S. Cyprianus, IV, 376. Sacrificium Patri seipsum primus obtulit, *ibid.*, 385. Sacrificii nostri Christus auctor et doctor, *ibid.*, 375. Cur Christus vespere obtulerit, *ibid.*, 387. Christus hoc idem obtulit quod Melchisedech, *ibid.*, 375. Sacrificii missæ institutionis relatio, *ibid.*, 381. — Cupiens offerre illud mirabile et cœleste sacrificium quod tu, Domine Deus meus, sacerdos immaculate, instituisti, et offerri præcepisti in commemorationem tuæ mortis et passionis, S. Augustinus Appendix, XL, 956. In die cœnæ Christus salutifera consolationis mysteria consecravit, id., XXXIX, 2035. — Sacrificium autem quod a Christianis Deo offertur, primum Christus Dominus noster, et magister instituit, S. Isidorus Hispalensis, LXXXIII, 754. Non mane, sed post cœnam in vesperum Christus obtulit sacrificium, *ibid.* — Christus corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini dedit hominibus, Rabanus Maurus, CVII, 316 *et seq.* Sacrificii nostri institutionis relatio, *ibid.*, 318. Hunc morem sacrificii primum Dominus noster Jesus Christus et magister instituit, quando commendavit apostolis suis corpus et sanguinem suum, *ibid.*, 322. Cum benedictione et gratiarum actione primum Dominus corporis et sanguinis sui sacramenta dedicavit, et apostolis tradidit, *ibid.* — Sacrificii missæ institutio, Florus diaconus, CXIX, 22, 25. Post cœnam calicem obtulit Dominus, quia, *ibid.*, 24. · Sacrificium Christianorum Christus Dominus noster et magister primum instituit, Rodulfus Bituricensis, CXIX, 717 — Dominus mysterium sacræ communionis post cœnam apostolis tradidit, Gezo, CXXXVII, 374. — Christus panem materialem effecit corpus suum ipsa nocte qua sponte per passionis mysterium corpus suum pro nobis in mortem traditurus erat, Gerardus Cameriacensis, CXLII, 1278, 1279. — Pridie quam pateretur Christus instituit sacrificium missæ, Adelmannus, CXLIII, 1292. — Panem et vinum in sacrificium corporis et sanguinis sui Christus instituit, Petrus Damiani, CXLV, 881. Christus accepit panem et calicem in sanctas ac venerabiles manus suas, *ibid.* Prædicta nocte, videlicet XIV luna primæ mensis ad vesperas, ut legis figuras impleret, post typicum pascha corporis et sanguinis sui sacramentum instituit Christus, *ibid.*, 879. Sane dici potest quod Christus virtute divina confecerit corpus ea forma expressa sub qua posteri benedicerent, *ibid.*, 881. Post cœnam Christus dedit hoc sacramentum, ut ultimum testatoris mandatum arctius memoriæ commendaret, *ibid.*, 883. Dominus ipse præcepit ut hoc in sui memoriam faceremus, *ibid.*, 884. — Christus calicem sacrificavit post cœnam et ad vesperam, Anselmus Cantuar., CLVIII, 553. — Cur panem et vinum elegit Christus ad conficiendam Eucharistiam, Hildebertus Cenoman., CLXXI, 535. — Quare post sacramentum typici agni Dominus dederit discipulis suis sacramentum corporis et sanguinis sui, Hugo de S. Victore, CLXXV, 530. — Hoc sacramentum Dominus noster Jesus Christus in cœna discipulis tradidit, ubi institutio hujus sacramenti primum facta fuit, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 139. Dominus et Salvator noster Jesus missam celebrari instituit, quando, id., CLXXVII, 416. Panem et vinum quæ ante Melchisedech in figura obtulerat, in corpus et sanguinem suum consecravit in cœna, et in Ecclesia idem fieri præcepit, *ibid.*, 426. 427. Quando institutum fuit sacrificium missæ, id, CLXXVI, 461. Post cœnam veteris paschæ panem et vinum in corpus et sanguinem suum divina potentia transmutavit, *ibid.*, 461. Quare in specie panis et vini Christus sacramentum corporis sui et sanguinis instituit, *ibid.*, 467. — Christus pridie quam pateretur, discipulis suis hujus sacramenti formam præscripsit, efficaciam exhibuit, id est, fieri præcepit, S. Bernardus, CLXXXIV, 985. Christus ad mensam regressus ordinat sacrificium corporis et sanguinis sui, seorsum panem, seorsum tradens et vinum, *ibid.*, 934. De pane ita dicens: Accipite et comedite, hoc est corpus meum, *ibid.* De vino etiam sic : Bibite ex hoc omnes. Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum, *ibid.*, 984. Quibus verbis Christus mandavit sacrificium missæ celebrandum, *ibid.*—Institutio sacrificii missæ, Hoc facite in meam commemorationem, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 687 ; Petrus Lombardus, CXCII, 856 ; Balduinus Cantuar., CCIV, 651. — Explanatio verborum quibus Christus panem in corpus et vinum in sanguinem mutavit, Balduinus, CCIV, 654 *et seq.* — Quomodo Christus confecit et sub qua forma, Innocentius III, CCVII, 859. De hora institutionis, id, CCXVII, 874. De diversis causis institutionis sacrificii missæ, *ibid.*, 884 ; Petrus Lombardus, CXCII, 867.

III. — *De natura sacrificii missæ, et de ejus excellentia.*

Natura. — Acceptum panem et distributum discipulis, corpus illum suum fecit Christus, etc., Tertullianus, II, 460. Sanguinem suum Christus in vino consecravit, *ibid*, 462. In Eucharistia adest substantia corporis et sanguinis Christi, *ibid.*, 461. — Naturam carnis suæ ad naturam æternitatis sub sacramento communicandæ carnis, admiscuit Christus, S. Hilarius, X, 246. Sanguinem corporis sui fundendum in remissionem peccatorum Christus passurus consecravit, id., IX, 1063. — Ante verba Christi, calix est vini et aquæ plenus, ubi verba Christi operata, ibi sanguis Christi, S. Ambrosius, XVI, 444. — Mysterium Ecclesiæ Christianæ non est in victimis irrationalibus immolandis, sed in oblatione panis et vini, id est, corporis et sanguinis Domini Jesu Christi, S. Hieronymus, XXIII, 961. — Panis ille quem videtis in altari, sanctificatus per verbum Dei, corpus est Christi, S Augustinus, XXXVIII, 1099. Calix ille, imo quod habet calix, sanctificatum per verbum Dei, sanguis est Christi, *ibid.* Corpus suum Christus ferebat in manibus suis, cum diceret, Hoc est corpus meum, id., XXXVI, 306. — Oblatio corporis et sanguinis Christi nunc est pro omnibus antiquæ legis sacrificiis, S. Leo Magnus, LIV, 341.

In Eucharistia verum Christi corpus continetur, ejusque vera oblatio fit in missa, S. Maximus Taurinensis, LVII, 689. Domini corpus et Christi sanguis effunditur in sacrificio missæ, *ibid.* — Panis quem frangimus corpus Christi est, S. Isidorus, LXXXIII, 755. Vinum autem sanguis ejus, *ibid.*—In sacrificio missæ veritas corporis et sanguinis Jesu Christi adstruitur, Alcuinus, CI, 1087. — Christus corpus et sanguinem suum sub speciebus panis

et vini dedit hominibus, Rabanus Maurus, CVII, 516 *et seqq*. Hæc ipsa est, et ideo Christi est caro, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur, id., CXII, 1513. Aliud esse corpus Domini quod ex substantia panis ac vini pro mundi vita quotidie per Spiritum sanctum consecratur, *ibid*., 1514. Passio Christi renovatur quoties missa celebratur, *ibid*., 1517. — De veritate corporis et sanguinis Christi in sacrificio missæ, Paschasius Radbertus, CXX, 1277 *et seqq*. — Christus pro nobis in altari quotidie immolatur, Hincmarus, CXXV, 915. Et in imagine panis vera est caro Christi, *ibid*., 920. — In missa corpus et sanguis Christi conficitur, Ratherius, CXXXVI, 714. — Christus in altari est sacrificium et sacerdos, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 922. In missa sacrificatur corpus et sanguis Christi, *ibid*., 553. — Quod panis et calix non qualibet sed certa consecratione fit corpus Christi, Ivo Carnot., CLXI, 135. Panem quem Dominus fregit et dedit discipulis suis esse corpus Domini Salvatoris, et calicem quem porrexit eis esse sanguinem ejus, *ibid*., 140. Sacrificium Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, et invisibili D. N. J. C. carne et sanguine. Apud. Ivonem Carnot., CLXI, 152. Dominus noster Jesus Christus illud quod pro nobis proxime erat traditurus, corpus dedit discipulis ad manducandum, et sanguinem, quem pro nobis fusurus erat, tradidit ad bibendum, id., CLXII, 598. — Iile enim verus est Agnus, qui in cruce pro nobis immolatus est, cujus sacrificium mystice in missa renovatur, et sub speciebus panis et vini substantialiter et spiritualiter traditur, S. Bruno, CLXIV, 255. — Post cœnam veteris paschæ panem et vinum in corpus et sanguinem suum divina potentia transmutavit, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 461. — Panis ille ante consecrationem panis est, et vinum similiter vinum est, post consecrationem panis corpus Christi et vinum sanguis, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1741.

Nos audiamus panem quem fregit Dominus, dedítque discipulis, esse corpus Domini Salvatoris, Algerus, CLXXX, 777. — Quod immolatio Christi in altari, non dicitur quod iterum occidatur, sed quod vera ejus immolatio repræsentata, idem in altari nunc, quod tunc in cruce operetur, Algerus Scholasticus, CLXXX, 736.

Illud quod offertur et consecratur a sacerdote vocari sacrificium et oblationem, quia memoria est et repræsentatio veri sacrificii et sanctæ immolationis factæ in ara crucis, Petrus Lombardus, CXCII, 866. — Quod vere una eademque caro sit, quæ nunc in altari de pane consecratur, et illa quæ de Virgine nata, et in cruce passa creditur fuisse, Petrus Blesensis, CCVII, 1138. Quod presbyter in consecratione sacrificium commemorans, et imitans cum lacrymis passionem Christi, sit Christus et crucifixus, et sacrificans et sacrificatus, *ibid*., 1141.

Excellentia.—Istud divinum et cœleste sacrificium, ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, S. Ambrosius, XVII, 753. Ubi adest præsentia sanctorum angelorum, ubi tu es sacerdos et sacrificium mirabiliter et ineffabiliter constitutus, *ibid*. Ut concedas mihi peccatori hoc cœleste sacrificium celebrare cum timore et tremore, cum cordis puritate, etc., *ibid*. Descendat illa sancti Spiritus tui invisibilis forma, qui me indignum sacerdotem tuum doceat tantum tractare mysterium, *ibid*., 754. Ipsum sacrosanctum mysterium corporis et sanguinis tui, quo quotidie in Ecclesia tua abluimur et sanctificamur, etc., *ibid*. — Illud cœlestis mensæ sacramentum, quæ fideles et pias animas pascit carne et potat sanguine, S. Augustinus, Appendix, XL, 977. Istud tui sacramentum præcellit universa, *ibid*. Sacrificium pretii nostri, *ibid*., 777. — Oblatio corporis et sanguinis Christi nunc est pro omnibus antiquæ legis sacrificiis, S. Leo Magnus, LIV, 341. — Quis fidelium habere dubium possit, in illo Jesu Christi mysterio angelorum choros adesse, summa imis sociari, terram cœlestibus jungi, etc., B. Alcuinus, CI, 1087. Ergo licet ab homine offeratur, tamen sacramentum hoc res divina est, *ibid*. Supernos cives huic interesse mysterio non dubito, *ibid*. In ipsa immolationis hora cum astantibus sibi ministris cœlestibus Christus, ut proposita consecret, adesse credendus est, *ibid*., 1088. Quis comprehendere potest profunda mysteria hujus sacrificii quod pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii semper imitatur, *ibid*., 1089. Instituitur hoc ineffabile Sacramentum cujus sanctificatione sine intermissione expiaremur, *ibid*., 1091. — Nihil enim in sacrificiis majus esse potest quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hæc potior est, sed hæc omnes præcellit, Remigius Curiensis, CII, 1101.

Nec dubites in illa hora sacrificii corporis et sanguinis tui Redemptoris angelos adesse suo Creatori, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 918. Istud divinum et cœleste sacrificium ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, *ibid*., 921, ex S. Ambrosio. Ubi adest sanctorum angelorum præsentia, ubi tu es sacrificium et sacerdos mirabiliter et ineffabiliter, *ibid*. Doce me per Spiritum sanctum tuum tantum tractare mysterium ea reverentia et honore, ea devotione et timore quibus oportet et decet, *ibid*., 921. Fac me per gratiam tuam semper illud de tanto mysterio credere et intelligere, sentire et firmiter tenere, dicere et cogitare quod tibi placet et quod expedit animæ meæ, *ibid*. Quia non sum dignus accedere ad tantum mysterium propter nimia peccata mea, et infinitas negligentias, *ibid*., 922. — Sacramentum corporis et sanguinis Christi unum est ex his in quibus principaliter salus constat, et inter omnia singulare, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 461. — Tota curia cœlestis cum Salvatore nostro præsens adest quoties missa celebratur, Odo de Soliaco Paris. episc., CCXII, 60. — Angeli semper in sacrificio præsentes existunt, Innocentius III, CCXVII, 891.

IV. — *De forma sacrificii missæ.*

Ipsis Domini verbis corpus ac sanguinem ejus consecrari et vere confici, S. Ambrosius, XVI, 445. Sermo Christi operatorius est, ut sint quæ erant, et in aliud commutentur, *ibid*., 440. In Eucharistia ante benedictionem verborum cœlestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur, *ibid*., 407.—Panis ille quem videtis in altari, sanctificatus per verbum Dei, corpus est Christi, S. Augustinus, XXXVIII, 1099. Calix ille, imo quod habet calix, sanctificatum per verbum Dei, sanguis est Christi, *ibid*. Cum cruce et interpositione Dominicorum verborum altaris sacramenta conficiuntur, id., XXXIX, 2204. —Christi virtute et verbis consecratur semper, et consecrabitur, B. Alcuinus, CI, 1087. Christi virtute et verbis panis ille ab initio consecratus est, *ibid*. Hoc corpus, et hic sanguis non in spicis et in sarmentis colligitur, sed certa consecratione mysticus fit nobis, *ibid*., 1088. — Ad illa verba Domini, hoc est corpus meum, fit corpus Domini, Rabanus Maurus, CXII, 1514. — Cum sacerdos illa Christi verba pronuntiat : Hoc est corpus meum, panis et vinum in carnem et sanguinem convertuntur, Petrus Damiani, CXLV, 881.—Deus omnipotens per fidem et solemnia verba sacerdotis, licet peccator sit, substantiam panis et vini vertit in veram substantiam carnis et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, Joannes archiepiscopus Rotomag., CXLVII, 255. — Jusjurandum Berengarii Turonensis presbyteri quo confitetur panem et vinum quæ ponuntur in altari per mysterium sacræ orationis et verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram et propriam carnem et sanguinem Jesu Christi Domini nostri, S. Gregorius VII, CXLVIII, 811. — Verba sacerdotis ad consecrationem prolata sunt potestativa, Hildebertus, CLXXI, 536. — Visibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis et sanguinis sui verbo suo secreta potestate convertit, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1525. Antequam consecretur panis est; ubi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi, *ibid*., 1521. Panis iste panis est ante verba sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi, *ibid*., 1520. — Indubitanter credimus verba illa a sacerdote eo ordine et ea intentione dicta panem et vinum in verum corpus Christi et in verum sanguinem commutare, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 141. Ante verba Christi calix est vini et aquæ, ubi autem verba Christi operata fuerint, sanguis efficitur, *ibid*., 142. — Cum hæc verba proferuntur, Hoc est corpus meum, etc., conversio fit panis et vini in substantiam corporis et sanguinis Christi, Petrus Lombardus, CXCII, 856.

V. — *De materia sacrificii missæ.*

Christus panem corpus suum fecit, Tertullianus, I, 1260. Panem Christus corpus suum appellat, id., II, 461. Pane corpus suum repræsentat, *ibid*., 262. — Dominus panem et calicem mistum vino obtulit, S. Cyprianus, IV, 377. Sanguis Christi non offertur si vinum desit in calice, *ibid*., 381. Aqua sola offerri non potest, nec vinum solum, *ibid*., 382, 384. — In calicem quid mittitur? Vinum. Et quid aliud? Aqua, S. Ambrosius, XVI, 446. — Mysterium Ecclesiæ Christianæ non est in victimis irrationalibus immolandis, sed in oblatione panis et vini, S. Hieronymus, XXIII, 961. — In Eucharistia non debet offerri aqua sola, sed vinum aquæ mistum, S. Augustinus, XLII, 1220. — Sicut aqua sine vino consecrari non potest, sic nec vinum sine aqua transsubstantiari valet, Gennadius, LVIII, 1045. Aquarii hæretici aquam solam

VI. — *De virtute sacrificii missæ.*

sit pro nobis hoc sacrificium, quo pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii semper imitamur, *ibid.* — Quoties ei hostiam suæ passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram passionem illius reparamus, S. Abbo Floriacensis, CXXXIX, 505. Quidam in captivitate vinctus toties solvebatur quoties pro ipso salutaris hostia offerebatur, *ibid.*, 506. — Quod omne crimen atque peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur, Burchardus, CXL, 751. — Quotiescunque offertur sacrificium, mors Domini, resurrectio Domini significatur, et remissio peccatorum, S. Gregorius VII, CLVIII, 527. Sacrificium missæ pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii semper imitatur, *ibid.* — Sacrificium corporis et sanguinis Domini est omnium peccatorum remissio vivis et defunctis, S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 919. Quotidie immolatur Christus, quia quotidie peccamus, id., CLIX, 257. Omnes sancti suæ redemptionis pretium in terra celebrari conspiciunt, id., CLVIII, 920. Sacrificium ad liberationem peccatorum et angustiarum mearum et ad perennem animæ meæ salvationem, *ibid.*, 936. — Quod omne crimen sacrificiis Deo oblatis expiatur, Ivo Carnotensis, CLXI, 162. Crimina atque peccata, oblatis his Domino sacrificiis delentur, *ibid.*, 164. — Eucharistiæ sacrificium habet in se veritatem corporis et sanguinis Christi, et totam gratiam Verbi Incarnati, Rupertus abbas, CLXVII, 760. Sacrificium altaris non animalem, sed spiritualem in se vitam habet, id., CLXX, 41. — Quæ sit hujus sacramenti virtus, Hugo de S. Victore, CLXXV, 532. De efficacia missæ pro mortuis, id., CLXXVII, 456. — Sacrificii incruenti missæ iterata oblatio, est singulare contra concupiscentias et peccatum antidotum, spei nostræ et fiduciæ fulcrum, Adamus Præmonst., CXCVIII, 556.

VII. — *Cui offertur sacrificium missæ.*

Christus sacrificium Patri seipsum primus obtulit, S. Cyprianus, IV, 385. In sui commemorationem fieri præcepit ut ipse Patri offerretur, *ibid.* Sacrificium verum et plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, *ibid.*, 386. — Sacrificium offertur Deo, S. Optatus, XI, 1015. — Si jam sunt participes ejus vident tale sacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum, S. Augustinus XLII, 627. — Sancta Ecclesia catholica non soli Patri, sed simul sanctæ sacrificat Trinitati, S. Fulgentius Ruspensis, LXV, 808. Unum sacrificium Patri et Filio et Spiritui sancto suppliciter immolamus, *ibid.*, 812. Sancta Ecclesia unum sacrificium Patri et Filio et Spiritui sancto consuevit in veritate fidei, spei et charitatis offerre *ibid.* Quisquis sacrificium quod offertur Patri, negat Filio et Spiritui sancto, alienum se cognoscat esse a Christi membris, *ibid.* Patriarcharum sacrificia nostris congruunt, quia toti flebant Trinitati, *ibid.*, 182. Aliud testimonium ex prophetis, ut Filio quoque offeratur sacrificium, *ibid.*, 183 Obduratio hæreticorum qui Filio non sacrificant, *ibid.* Catholici toti offerunt Trinitati, etiamsi solius Patris nomen exprimant, *ibid.* Cui (Filio) cum Patre et Spiritu sancto, cum quibus illi est una divinitas, sacrificium panis et vini, in fide et charitate sancta catholica Ecclesia per universum orbem terræ offerre non cessat, *ibid.*, 699. — Isti in cœlestibus sedibus constituti, nolunt nos sibi sacrificare, sed Deo soli, cujus et ipsi et nos sumus creatura, B. Alcuinus, CI, 1085. — Æqualiter individuæ Trinitati, sacrificium laudis offertur tam Patri quam Filio quam utriusque Spiritui, Innocentius III, papa, CCXVII, 847.

VIII. — *Pro quibus offertur sacrificium missæ. — Pro quibus non.*

Pro defunctis offerebant et orabant annuis diebus Christiani, Tertull., II, 79, 942. — Sacrificium pro dormitione, S Cyprianus, IV, 399. — Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus, Arnobius, V, 495. Commendatio mortuorum ad altare, *ibid.*, 496. — Sacrificium pro defunctorum animabus oblatum, S. Zeno, XI, 378, not. 35. — In celebratione mysteriorum offerri dicitur pro una Ecclesia ubique diffusa, S. Optatus, XI, 965. — Oblatio sacrificii pro populo, S. Ambrosius, XIV, 1032. Sacrificium est pro salute omnium tam vivorum quam defunctorum, *ibid.*, 753. — Missa pro defuncto de cujus anima dubitatur, S. Augustinus, XI, 284. Altaris orationum et eleemosynarum, pro mortuis sacrificia, *ibid.*, 609. Pro defunctis universa Ecclesia supplicare consuevit in precibus sacerdotis quæ Deo ad altare ejus funduntur, *ibid.*, 593. Sacrificium pretii nostri pro mortuis offerri solitum, posito juxta sepulcrum cadavere, id., XXXII, 777.

Celebratis missis, beatum corpus cum summo honore gaudioque sepelierunt, S. Gregorius Turon., LXXI, 1067. Sacrificium missæ oblatum pro defunctis, *ibid.*, 875, 876. — Ab hodierna die continuis triginta diebus offerre pro eo sacrificium stude, S. Gregorius Magnus, LXXV, 69; LXXVII, 421. Origo 30 missarum pro defunctis, id., LXXV, 69 not. Sacrificium missæ oblatum pro vinculato, id., LXXVI, 1279. Sacrificium missæ oblatum pro anima in purgatorio detenta, id., LXXVII, 417. Observandum est ex Ambrosio alios olim celebrasse tertium et tricesimum diem pro mortuis, alios septimum et quadragesimum, *ibid.*, 417 not. Pro bonis rebus offerre debemus, pro malis nequaquam, id., LXXVIII, 456. — Sacrificium offerre pro defunctorum fidelium requie, quia per totum hoc orbem custoditur, credimus quod ab ipsis apostolis sit traditum, S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 757. Sacrificium missæ pro mortuis oblatum, *ibid.* — Pro mortuo monacho statim tertio die missa cantanda est, et juxta id quod abbas voluerit, S. Egbertus Eborac., LXXXIX, 410. Pro pio laico tertio die vel circa septimum diem missa cantanda est, *ibid.* Pro pœnitenti homine circa triginta, vel circa septem dies missa celebranda est, *ibid.* Apud Romanos consuetudo est corpus consumpti hominis et mariti in ecclesia sepeliri, et missam celebrare super eum, *ibid.* Primo, et tertio, et nono, et tricesimo die pro illo missam cantare, et postea uti quisque voluerit, *ibid.* — Sacrificia altaris pro mortuis oblata, S. Hildefonsus Toletan., XCVI, 145. De his pro quibus offerri debet sacrificium missæ, *ibid.*, 1286. — Pro bonis regibus sacra debemus offerre pro malis nequaquam, S. Hildefonsus Hispal., XCVI, 1316.

Secundum Romanam ecclesiam mos est monachos vel religiosos defunctos in Ecclesiam portare, ibique pro eis missas celebrare, Theodorus Cantuar., XCIX, 929. Prima et tertia et nona, necnon tricesima die pro eis missa agatur, *ibid.*, 750. Missæ sæcularium mortuorum tres in anno, tertia die, et nona, et tricesima, *ibid.* — In aliquibus locis quotidie pro defunctis missa celebratur, B. Alcuin., CI, 1278. De tertia, septima, et tricesima die pro defunctis, *ibid.*, 1280. — Sacrificium pro defunctorum fidelium requie offertur, Rabanus Maurus, CVII, 357. Credimus quod ab ipsis apostolis sit traditum, *ibid.* — Missæ sacrificium celebratum pro peccatis fidelium tam vivorum quam mortuorum, Ratherius Veronensis, CXXXVI, 447. — Ut pro fidelibus defunctis singulis diebus missas celebrare liceat, Burchardus Wormaciensis, CXL, 686. Ut missa mortuorum pro omnibus Christianis sit cantanda, *ibid.*, 687. — Septimo die post mortem alicujus offerimus pro eo sacrificium, Honorius August., CLXXII, 767. — Neque negandum est defunctorum animas sublevari cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 593.

Pro quibus non offertur sacrificium missæ. Sacrificium corporis et sanguinis Christi pro non baptizatis offerri non potest, S. Augustinus, XLIV, 480. Quis enim offerat corpus Christi, nisi pro eis qui membra sunt Christi, *ibid.* Nec quisquam pro eis (parvulis non baptizatis) obtulit vel oblaturus est sacrificium, *ibid.*, 508. Corpus Christi non est offerendum pro parvulis qui sine christiano baptismate moriuntur, quoniam nesciuntur in Ecclesia Christi, *ibid.* — Pro excommunicato mortuo antequam reconcilietur, secundum canonicam auctoritatem sacrificium offerri non debet, S. Benedictus, LXVI, 511. — Multi dicunt non licere pro infantibus missas facere ante septem annos, Theodorus Cantuar., XCIX, 930. An pro malo homine missas offerre liceat, *ibid.* Non est licitum missas celebrare presbytero, vel diacono, cui non licet, vel qui non vult communionem accipere, *ibid.* Nulla commemoratio fiat in oblatione pro eis qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, vel quolibet modo violentam inferunt mortem, *ibid.*, 1143. Qui se occiderit propria voluntate, an missas pro eo facere liceat, *ibid.* Qui subita tentatione mente sua excidit, vel per insaniam seipsum occidit, an pro eo missas facere liceat, *ibid.* — Catechumenis sine redemptione baptismi defunctis simili modo non oblationis commemoratio fiat, Isidorus Mercator, CXXX, 570. — Quod pro homicidis et latronibus non sit sacrificandum, Gezo abbas Dertonensis, CXXXVII, 402.

IX. — *De ministro sacrificii missæ.*

Ille sacerdos vice Christi vere fungitur qui id quod Christus fecit imitatur, et sacrificium verum et plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, S. Cyprianus, IV, 356. Sacrificia divino cum Dei sacerdote celebramus, *ibid.*, 522. — Sacrificii opus sine presbytero esse non potest, S. Hilarius, X, 643. Sacrificium a sanctis et integris sacerdotibus confectum, *ibid.*, 663. — Hodie dat nobis eum, quem ipse quotidie sacerdos consecrat suis verbis.

X. — *De modo offerendi sacrificium missæ.*

XI. — *De lingua, de hora, de locis in quibus sacrificium missæ celebrari debet.*

bus missa celebrari potest, Belethus theologus Paris., CCII, 44. — Missarum celebrare in lingua materna an liceat, Petrus Pictaviensis, CCXI, 1231, 1232.

Hora. — Sacrificium horis vespertinis in Africa, S. Cyprianus, IV, 386, 387. Dominicum post cœnam non celebratur, *ibid.*, 386. Resurrectionem Domini mane celebramus, *ibid.* — Missa in Dominica solemniter celebrata hora circiter septima, S. Augustinus, XLI, 829. — Ut hora tertia missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 282. — Ut omnes sacerdotes horis competentibus diei et noctis suarum sonent ecclesiarum signa, et sacra tunc Deo celebrent officia, Carolus Magnus, CXVII, 219. —Telesphorus papa constituit ut omni tempore nullus ante horam tertiam missam celebrare præsumeret, id., CXXXI, 1030; CXXXII, 188, 224. — Nullis aliis temporibus, nisi in Nativitate Domini, missam nocte celebrandam, Ivo Carnot., CLXI, 175. Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ, quia, etc., *ibid.*, 1090, ex epistol. Telesphori papæ. Post meridiem excepto jejunii tempore non celebranda missa, id., CXLVII, 110.

Loci. — Missæ fiant nisi in domo Dei, S. Augustinus, XXXIX, 2277. — Olim in cœmeteriis missa celebrata in memoriam martyrum qui ibidem erant tumulati, S. Leo Magnus, LV, 21 not. — Missæ sacrificium quibus in locis sit peragendum, S. Maximus Taurin., LVII, 899. — Quod missarum celebratio alibi quam in Deo dicatis locis non debeat fieri nisi magna compulerit necessitas, Felix IV papa, LXV, 15.—Missæ privatæ in privatis ædibus, S. Gregorius Magnus, LXXV, 595. Missæ publicæ in oratoriis non celebrandæ ne aliorum impediatur justitia, id., LXXVII, 517, 518. Neque in monasteriis ne præbeatur occasio conventus, vel mulierum fiat novus introitus, *ibid.*, 1342. Missas publicas in monasteriis celebrare cur episcopis aliquando prohibitum, *ibid.*, 832.—Nullus extra ecclesiam per domos, vel in locis non consecratis missam cantet, S. Hildefonsus Toletanus, XCV, 1376. — Ut nullus sacerdos in domibus vel in aliis locis, nisi in ecclesiis dedicatis, celebrare missas audeat, nisi necessitas compellit, Carolus Magnus, XCVII, 219. Ut nullus presbyter in alterius parochia missam cantare præsumat, nisi in itinere fuerit, *ibid.*, 52?. Illud nobis iterum inculcandum populisque denuntiandum summopere visum fuit, ut missarum celebrationes in locis incongruentibus fieri omnino non debeant, *ibid.*, 619. Satius igitur est missam non audiri quam eam ubi non licet nec oportet, celebrari aut audiri, *ibid.* Ut sacra mysteria nullus presbyter, nisi in locis ab episcopo consecratis, agere præsumat, *ibid.*, 772. Ut missarum celebrationes in locis non consecratis et incongruentibus non fiant, *ibid.*, 773. — Constituitur supra corpus missas celebrari, Rabanus Maurus, CVII, 357. — Ut nullus missam celebret in altari non consecrato, vel sine tabula ab episcopo consecrata, Hincmarus Rhemensis, CXXV, 791. In domo ne fiant missæ sine licentia episcopi, *ibid.*, 802. — In aliis locis sacrificare et missas celebrare non licet, nisi in his in quibus episcopus proprius jusserit, Isidorus Mercator, CXXX, 80. De eo quod non liceat super monumenta mortuorum missas tenere, *ibid.*, 578 Missæ præter necessitatem non debent celebrari nisi in locis consecratis, *ibid.*, 1057. Missas laici celebrare faciunt in suis domibus, *ibid.*, 218. — Nullus in aliena parochia missam cantet sine parochiani presbyteri licentia, Rather. Veron., CXXXVI, 561. Nullus missam cantet extra ecclesiam, nec in domibus aut locis non consecratis, *ibid.*, 589. Docemus ut sacerdos in nulla domo missam celebret nisi in consecratis ecclesiis, prælerquam ob extremam alicujus ægritudinem, id., CXXXVIII, 501; Ivo Carnot., CLXI, 177, 1089.

XII. — *De defectibus in missæ celebratione occurrentibus.*

Missæ defectus, vel circa eucharistiam accidentes, quibus pœnis canonicis plectantur, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 436. Cum a sacerdotibus missarum tempore sancta mysteria consecrantur si ægritudinis accidat quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri ministerium, quid faciendum, Conc. Toletan. VI, id., LXXXIV, 406.—Qui calicem inter missam suam effundat, jejunet triginta dies, S. Egbertus Eborac., LXXXIX, 428. — Si per negligentiam de calice aliquid stillaverit in terram, quid faciendum, Theodorus Cantuar., XCIX, 950. Si super altare stillaverit calix, sorbeat minister stillam et tres dies pœniteat, *ibid.* Qui evomuerit sacrificium, et a canibus consumitur, annum unum pœniteat. Sin autem, quadraginta dies pœniteat, *ibid.* Si sacrificium evomuerit infirmitatis causa, septem dies pœniteat *ibid.* Qui perfundit calicem, dum solemnitas missæ celebratur, quadraginta dies pœniteat, *ibid.*, 951. — Si tempore missarum aliquis eventus ægritudinis accesserit, quid faciendum, ex Conc. Tolet., VII, id., CLXI, 194. — Missæ defectus quam severe olim expiati, S. Bern., CLXXXII, 181. In missa calicem non consecranti ex negligentia, quid agendum, *ibid.*

XIII. — *De modo audiendi missam.*

In mysterio gemitus, screatus, tussis, risus absline, S. Ambrosius, XIV, 223. — Cum silentio exspectanda est sanctarum missarum celebratio, S. Augustinus, XXXIX, 2275. Quoties aut in die Dominico aut in aliis majoribus festivitatibus missæ fiunt, nullus de ecclesia discedat, donec divina mysteria compleantur, *ibid.*, 2276. Culpa garrientium in ecclesia dum divina mysteria celebrantur, *ibid.*, 2287. Reprehenduntur qui ab ecclesia ante discedunt quam mysteria compleantur, *ibid.*, 2077. — Non licebat ante missam comedere diebus Dominicis, S. Gregorius Turon., LXXI, 256 not. — Qua cordis dispositione missam audire debeamus, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 425. — De missis nullus laicorum ante discedat quam Dominica dicatur Oratio, et si episcopus præsens fuerit, ejus benedictio exspectetur, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 285, Conc. Aurelian. II Sacrificia matutina missarum sive vespertina nullus cum armis pertinentibus ad bellorum usum exspectet, *ibid.* Missa integre est audienda, *ibid.*

Ut populus ante completam missam et benedictionem acceptam egredi non præsumat, S. Hildefonsus Toletanus, XCVI, 897. — Tunc temporis non solum presbytero non licebat missas celebrare, sed nec etiam cæteris fidelibus adesse divinis mysteriis, nisi vellent communionem accipere, Theodorus Cantuar., XCIX, 1136. — Statutum est Aurelianensi concilio ut populus ante benedictionem sacerdotis non egrediatur de missa, Walafridus Strabus, CXIV, 951. — Missa audienda a Christianis in propria ecclesia, Isidorus Mercator, CXXXII, 420, 482. Audienda integra, *ibid.*, 225, 226, 287. — Ad quam (missam) unusquisque fidelium tanta compassionis devotione debet accedere, quanta cum pro se crucifixum debet conspicere, Petrus Abælard., CLXXVIII, 687. — Missæ sacrificio assistentium quales dispositiones esse debeant, Guerricus abbas CLXXXV, 87.

XIV. — *Quando missa sit audienda et celebranda, a quibus audienda.*

Quando. — Omnes Christiani omni Dominica debent offerre et communicare, S. Ambrosius, XVII, 656. Moneo ut qui juxta Ecclesiam est, et occurrere potest, quotidie audiat missam, *ibid.* — Alibi nullus dies prætermittitur quo non offeratur, alibi Sabbato tantum et Dominico, alibi tantum Dominico, S. August., XXXIII, 200. Bis sacrificium offertur, et mane et ad vesperam. quinta Sabbati hebdomadæ ultimæ Quadragesimæ, *ibid.* Missarum celebrationi intersit quisque die Dominico, id., XXXIX, 2275. In die vero Dominica nullus se a sacra missarum celebratione separet, *ibid.* Quoties aut in die Dominico aut in aliis majoribus festivitatibus missæ fiunt, nullus de ecclesia discedat donec divina mysteria compleantur, *ibid.*, 2276. — Illud quoque volumus custodiri, ut cum solemnior quæque festivitas conventum populi numerosioris indixerit, et ea fidelium multitudo convenerit, quam basilica simul una recipere non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur, S. Leo Magnus, LIV, 62?. Biduo ante Pascha non celebratum sacrificium missæ, *ibid.*, 516. — Missa diebus tantum festis præcepta, S. Germanus Paris., LXXII, 145. — Et sufficit sacerdoti unam missam in una die celebrare, S. Egbertus Eboracensis, LXXXIX, 386. — Ut missa sanctæ Dei Genitricis quater in anno solemniter celebretur, Carolus Magnus, XCVII, 208. — Ut diebus Dominicis populus per missas peculiares a publicis non abstrahatur, Theodulphus Aurelian., CV, 205. — Unusquisque porcarios, et alios servos suos Dominicis diebus vel festivis ad missam venire faciat. Leo papa IV, CXV, 683. — Dominico die audienda est missa, Isidorus Mercator, CXXX, 405. — Missæ sunt frequentandæ Dominicis atque aliis diebus festis, Riculfus, CXXXI, 16. — Porcarios, et alios pastores vel Dominico die ad missam venire facite, Ratherius, CXXXVI, 563. — Ut oblatio altaris singulis Dominicis diebus fiat. Burchardus Wormatiensis, CXL, 757, ex decretis Fabii papæ. — Ivo Carnot., CLXI, 168. — Ut presbyteri plebes admoneant, ut bubulcos atque porcarios in principalibus festis ad missam venire permittant, ex Conc. Rothomag., CLXI,

194. — Nocte sancta nativitatis Domini missas celebrent, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1510.

A quibus audienda. — Omnes Christiani omni Dominica debent offerre et communicare, S. Ambrosius, XVII, 636. — Missarum celebrationi quisque die Dominico intersit, S. Augustinus, XXXIX, 2275.—Sacramentis altaris interesse non possunt qui nondum regenerati noscuntur, Gennadius, LVIII, 1027.—Excommunicati missæ tempore pulsi ab ecclesia, S. Gregorius Turon., LXXI, 1080. — Nullus alterius parochianum, nisi in itinere, aut si sibi placitum fuerit, ad missam recipiat, S. Hildefonsus Toletanus, XCVI, 1377. Excommunicatis missam ne cantetis, et plebi vobis commissæ ne hoc faciat interdicatis omnino, *ibid.*, 1378.—Tunc temporis non solum presbytero non licebat missas celebrare, sed nec etiam exteris fidelibus adesse divinis mysteriis, nisi vellent communionem accipere, Theodorus Cantuar., XCIX, 1136.

XV. — *De celebratione missæ. — Pars historica et liturgica missæ.*

Ad eucharistica sua benedicenda Ophitæ introducebant serpentem, Tertullianus, II, 64. In manibus corpus Christi accipiebant, id., I, 669. De manu præsidentium, id., II, 79. Etiam antelucanis cœtibus, *ibid.* — In calice Dominico sanctificando et plebi ministrando non hoc faciunt quod Jesus Christus Dominus et Deus noster fecit et docuit, S. Cyprianus, IV, 375. Sacrificia divina cum Dei sacerdote celebramus, *ibid.*, 522. Sacrificia indesinenter offeruntur et in pace et in persecutione, *ibid*, 406, 407. Quædam divites in Dominicum sine sacrificio veniunt, *ibid.*, 613. Partem de sacrificio quod pauper obtulit sumunt, *ibid.* Diaconus infantium ori de sacramento calicis infundit, *ibid.*, 485.

Nunc sacrificium incruentum, ineffabile, a Christo Domino institutum, offerimus, Lactantius, VI, 913 not.

Audivimus quosdam, schismatica ambitione detentos, contra divinos ordines et apostolicas institutiones lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare, Julius papa, VIII, 969. Alios quoque intinctam eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere, *ibid.* Quosdam etiam expressum vinum in sacramento Dominici calicis offerre, *ibid.*

Eucharistiam feminæ in linteaminibus, viri nudis manibus olim capiebant, S. Zeno, XI, 358.

Precationes ad missam præparantes, S. Ambros, XVII, 1010. Per omnes fere Ecclesias orientales et nonnullas occidentales in oblationibus sacrificiorum cum sacerdote populus cantat : *Sanctus, sanctus, sanctus*, etc., *ibid.*

Post consecrationem dicitur, *Amen*, id., XVI, 407. Quid sacerdos dicat post Orationem Dominicam, *ibid*, 400.

Super altare quotidie Christi corpus offertur et sanguis pro peccatoribus funditur, S. Augustinus, XXXIX, 2154. In mysteriorum celebratione recitantur lectiones propheticæ, apostolicæ, evangelicæ, *ibid*, 2276 Cum dicitur, *Sursum cor*, respondetis : *Habemus ad Dominum*, id., XXXVIII, 1100. Deinde episcopus vel presbyter qui offert dicit : *Gratias agamus Domino Deo nostro*, respondet populus : *Dignum et justum est*, *ibid.* Ubi peracta est sanctificatio, dicimus Orationem Dominicam, *ibid.*, 1101. Post Orationem Dominicam, dicitur : *Pax vobiscum*, et osculantur se Christiani in osculo sancto, *ibid.* His verbis : *Dimitte nobis*, etc., tota facie ad altare accedimus, et corpore ac sanguine Domini communicamus, *ibid.*, 127. Eucharistiam percepturi viri lavant manus, mulieres munda exhibent linteamina ubi corpus Christi accipiant, id., XXXIX, 2168.

In eadem basilica missa toties repetenda quoties novus populus supervenerit, S. Leo Magnus, LIV, 627. Nomina offerentium intra mysteria recitanda, id., LVI, 515. Non recitanda nomina offerentium antequam oblationes commendentur, *ibid.* Pax danda non ante, sed post confecta mysteria, *ibid.*, Accipientes eucharistiam respondebant : *Amen*, id., LIV, 452 Manichæi communionem sanguinis declinabant, *ibid.*, 280. Biduo ante Pascha non celebratum missæ sacrificium, id., LVI, 516.

Missæ sacrificium quotidie celebratur, S. Maximus Taurin., LVII, 690. —Missæ plures in eodem die festo ab eodem sacerdote celebratæ, Aurelius Prudentius, LX, 568. Missæ sacrificium supra martyrum sepulcra et ossa, *ibid.*, 556, not., 212. Diaconus primus in sacris officiis crucem portabat et Evangelium legebat, *ibid.*, 336, not. 563. Ut ille (antistes) preces et eucharistiam absolvit, totus qui adest populus, fausta approbatione acclamat : *Amen*, id., LIX, 816, not. 72.

Missa in Quadragesima non celebrata in feriis, S. Benedictus, LXVI, 710.—Duæ missæ ab uno presbytero una die celebratæ, S. Gregor. Turon., LXXI, 864. — Archidiaconus indutus alba invitabat episcopum ad altare ut sacrificium missæ celebraret, *ibid.*, 306. Salutationes excipiebantur ab episcopo prope ecclesiam et negotiorum commendationes ante missæ celebrationem, *ibid.*, 217 not. Celebrantis clerici missas canebant, *ibid.*, 1033. Lectiones propheticæ recitabantur in die Dominica et lector ante altare stabat, *ibid.*, 918. Evangelium in ecclesia cantatum a diacono, *ibid.*, 451. Respondebat omnis populus : *Gloria Deo omnipotenti*, *ibid.* Dominica Oratio ab omnibus in missa canitur, *ibid.*, 955. Pax in missa, osculum pacis, *ibid.*, 1182.

Missæ Gallicanæ specimen, S. Germanus Pariensis, LXXII, 86, 87. Ex quo ritu celebratur missa in Gallia tempore Caroli Magni, *ibid*, 103. Varii ritus celebrandæ missæ alibi usitati, *ibid.* Ordo liturgiæ Ambrosianæ seu Mediolanensis, *ibid.*, 114, 115. Ordo liturgiæ Mozarabicæ in sacrificio missæ sequendus, *ibid.*, 116 et *seq.* Ordo liturgiæ Africanæ in oblatione sacrosancti missæ sacrificii, *ibid*, 118 et *seq.* Quomodo procedit Ordo Romanus ad missæ celebrationem, *ibid.*, 114. Cantus Romanus a Pippino inductus in Ecclesias Gallicanas, *ibid.*, 119. Carolus Magnus edicto sancivit ut unusquisque presbyter missam celebraret secundum Ordinem Romanum, *ibid.*, 120. Missæ more Gallico ante Carolum Magnum celebratæ indicia quatuor, *ibid.*, 121. 122. Missa quotidie cantata ab episcopo, *ibid*. 142. Missa unica in Natali Domini olim in Ordine Gallicane, *ibid*, 170. Missæ tres in Natali Domini non in eadem ecclesia Romæ olim celebratæ, *ibid.*, 174. Nec ab eodem sacerdote, *ibid.* Missæ tres in Natali Domini, Paschate, Pentecoste et Transfiguratione, *ibid.* *Kyrie, eleison* in missa ad oblationem, *ibid.*, 211. Ab omnibus in missa recitatum, *ibid.*, 131. Evangelium a diacono in ambone lectum, *ibid.*, 132. Canon missæ Gallicanus pro festis varius, *ibid.*, 137. Tacite recitatus, *ibid.*, 403. Formula consecrationis secundum Ambrosianum Ordinem, quid immutetur, *ibid*, 125. Mozarabicæ consecrationis corporis Christi forma, *ibid.* Oratio Dominica in missa ab omni populo recitata apud Græcos et Gallos, *ibid.* 139. Apud Romanos dicitur Oratio Dominica a sacerdote usque ad hæc verba : *Sed libera nos a malo*, *ibid.* 140. Partim dicitur apud Mozarabes, *ibid.*

Diversa olim erat Romanæ et Gallicanæ Ecclesiæ in celebranda missa consuetudo, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1187. Priscis temporibus non fuit unus idemque usus missam inchoandi, id., LXXVIII, 267. Alii Psalmos canebant ante missam, alii Scripturas, præsertim apostolum Paulum et Evangelia legebant, *ibid.*, 266 et *seq.*, not. Tam in sede apostolica quam etiam per totas orientales atque Italiæ provincias consuetudo est intromissa ut *Kyrie, eleison* cum grandi affectu et compunctione dicatur, *ibid.*, 267, not. Non idem est modus *Kyrie, eleison* canendi apud Græcos et apud Latinos, *ibid.* A quibus et quando dicendus erat hymnus angelicus : *Gloria in excelsis* in sacrificio missæ, *ibid.*, 268, not. Unica habetur Oratio seu Collecta in prima parte missæ ante Evangelium, raro duæ in Sancti Eligii codice, ut in codicibus Rodradi et Ratoldi, et in Ordine Romano, *ibid.* In codice Rhemensi duas reperire est, raro unicam, *ibid.* A temporibus apostolicis non usitatur trium orationum recitatio in hac prima missæ parte, exceptis festis duplicibus totidemque super Oblata et Postcommunionem, [illegible] Olim apud Græcos quinque orationes peragebantur ante pacem datam, quam sequebatur oblatio mysteriorum, *ibid.* Epistola olim non legebatur sicut nec Evangelium nunc legitur, nisi ad nutum episcopi, vel presbyteri celebrantis, *ibid.*, 547. Epistola olim a lectoribus legebatur, *ibid.*, 479. Evangelium etiam, *ibid.* Symbolum Nicænum in Ecclesia Romana ante annum 1014 non cantabatur in missa, *ibid.*, 548 not. Henricus imperator II persuasit Benedicto papæ octavo ut in Ecclesia Romana Symbolum juberet cantari in missa, *ibid.* Fuit usus contrarius in Ecclesiis Græcorum veterum, *ibid.* Hispani illud cantare cœperunt Reccaredo regnante, in Conc. Toletano III, *ibid.*, 560.

In Africa, tempore S. Augustini, canebatur psalmus ante Offertorium, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 548. Novem tantum præfationes a Pelagio papa II receptæ, quibus nunc utitur Ecclesia Romana, *ibid.*, 285. Novem Pelagii præfationibus additæ duæ, *ibid.*, 286 Quænam sit format consecrationis calicis apud S. Ambrosium, *ibid.*, 279. Oratio Dominica recitatur super Christi corpus ex veteri et apostolica consuetudine, *ibid.*, 281. Communionis dandæ formula, *ibid.*, 52. Communio olim in Ecclesiis extra missarum solemnia non sumebatur, *ibid.*, 333. Fideles et clerici et laici in missa communicaturi, singuli panem et vinum in suam communionem offerebant, *ibid.*, 432. Tempore communionis olim cantabatur psalmus, *ibid.*, 556. Episcopus dat corpus Domini presbyteris et diaconis communicaturis in manus, juxta morem Eccle-

siæ antiquum, *ibid.*, 563. Priscis Ecclesiæ temporibus omnes fideles corpus Christi acceptum manu·ori inferebant, *ibid.*, Pontifex statim communicaturos dat pacis osculum, juxta ritum Ecclesiæ Romanæ, *ibid.*, 555. Græci dant osculum pacis, ubi manus ablutæ fuerint, ante Præfationem, et mysticas preces, et consecrationem, *ibid.* Quotidiana missæ frequentatio septimo sæculo non erat in usu, id., LXXVII, 660. Laudantur tamen nonnulli qui tunc temporis quotidie missam celebrarent, *ibid.*

Celebrabat omni die missarum solemma multa cum honestatis diligentia, habens singulis hebdomadæ diebus missas deputatas proprias, B. Alcuinus, C, 104. Petrus apostolus primus omnium Antiochiæ dicitur celebrasse missam, id., CI, 1246. Latini *Kyrie, eleison* Græce, et Græci Latine proferunt, *ibid.*, 1248. Defertur Evangelium ad analogium, præcedentibus cereis, quare, *ibid.*, 1250. Ad hanc salutationem *Dominus vobiscum* ante evangelium dictam, populus crucem in frontibus ponit, quare, *ibid.*, 1251. Perfecto evangelio, iterum se signo crucis populus munire festinat, quare, *ibid.* Consuetudo venit in Ecclesia, ut tacite ista obsecratio atque consecratio a sacerdote cantetur, ne verba tam sacra vilescerent, *ibid.*, 1256. Missæ tres in nocte Natalis Domini, *ibid.*, 1175. Tres quoque in festivitate S. Joannis Baptistæ, *ibid.*, 1250.

Una die septies vel novies missarum solemnia sæpius celebrantur a Leone papa, Walafrid. Strab., CXIV, 943. Bonifacius archiepiscopus et martyr semel tantum per diem missas fecisse dicitur, *ibid.*, 943.

Missa ab aliis quotidie, ab aliis raro celebrata, Ratherius Veron., CXXXVI, 645.

Preces ante missam, *ibid.* 447. Eulogiæ post missam diebus festis distribuendæ, *ibid.*, 562.

Qualiter priscis apostolorum temporibus missarum celebritas agereiur, Berno, CXLII, 1055. Missa tempore apostolorum, et paulo post, quomodo celebrata, id., CXLVII, 199, 212.

XVI. — *Quinam ordinaverunt missam.*

Gelasius papa tam a se quam ab aliis compositas preces missæ dicitur ordinasse, LXXIV, 1055 *et seq.*, Walafrid. Strab., CXIV, 946. Multi apud Græcos et Latinos missæ ordinem ut sibi visum est statuerunt, *ibid.*, 944. Romani a B. Petro principe apostolorum usum observationum acceperunt, *ibid.* Suis quique temporibus quæ congrua judicata sunt, addiderunt, *ibid.* Ambrosius Mediolanensis episcopus missæ dispositionem ordinavit in sua Ecclesia, *ibid.* 944. Sanctus Alexander anno Christi 121, Passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum quando missæ celebrantur, id., CXIII, 949; Anastasius Bibliothec., CXXVII, 1147; Joannes archiepisc., Rotomag., CXLVII, 212. — Et instituit usum aquam benedicendi et aspersionem, Joannes Rotomag., *ibid.* S. Telesphorus anno Christi 142 constituit ut hymnus diceretur angelicus, hoc est, *Gloria in excelsis Deo*, ante sacrificium, B. Alcuinus, CI, 1245; Anastasius biblioth., CXXVII, 1175; CXXIX, 1165; CXX[illegible]I, 1174; CXXXIX, 537.

S. Cœlestinus anno Christi 423 constituit ut centum quinquaginta psalmi David ante sacrificium psallerentur antiphonati, quod antea non fiebat nisi tantum recitabantur epistolæ, etc., B. Alcuinus, CI, 1244; Anast. biblioth., CXXVIII, 200; CXXXI, 1063; CXXXIX, 543. — Quinam reputetur auctor canonis missæ incipientis ab oratione, *Te igitur*, etc., usque ad Orationem Dominicam, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 273; Anast. biblioth., CXXVIII, 430.—S. Symmachus, anno Christi 498, constituit ut omni die Dominico vel Natalitiis martyrum hymnus diceretur angelicus, id est *Gloria in excelsis*, B. Alcuinus, CI, 1245; Anast. Bibliothec., CXXVIII, 454.—S. Gregorius, anno Christi 590, augmentavit in precatione canonis : *Diesque nostros in tua pace disponas*, etc., Walafrid. Strab., CXIV, 949; Anast. bibliothec., CXXVIII, 616; CXXIX, 1230; CXXXI, 1054; CXXXIX, 554. — Sergius anno Christi 687 statuit ut tempore confractionis Dominici corporis, *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis* a clero et populo decantetur, B. Alcuinus, CI, 1246; Walafrid. Strab., CXIV, 950. Anast. bibliothec., CXXVIII, 898; CXXXI, 1149; CXXXIX, 565. Primus Xystus VIII papa instituit hymnum, *Sanctus, sanctus, sanctus*, id. CXLVII, 662. Damasius XXXV papa *Credo in unum Deum* solemnibus diebus cantari instituit ex decreto sanctæ universalis synodi a CL episcopis Constantinopoli celebratæ, id., CXLVII, 212. Leo papa quadragesima tertiusin canone missæ addidit, *Sanctum sacrificium, immaculatam Hostiam, ibid.*

XVII. — *Varia statuta de missa.*

Instituitur ut hymnus trium puerorum in cunctis missarum solemniis decantetur, S. Isidorus Hispal., conc. Tolet. IV, LXXXIV, 371. Statuitur ut eodem ordine missæ celebrentur ab omnibus, *ibid.*, 566. Statuitur ut episcopi et presbyteri uno modo populum salutent dicentes : *Dominus sit vobiscum*, et respondeatur a populo, *Et cum Spiritu tuo, ibid.*, 566. In omnibus ecclesiis die Dominica Symbolum recitetur, *ibid.*, 551. — Omni die Dominico ante missam aquam benedictam facite, unde populus et loca fidelium aspergantur, S. Ildefonsus Tolet., XCVI, 1377. — Unusquisque presbyter missam Ordine Romano celebret, Carolus Magnus, XCVII, 750. — Anastasius papa instituit ut quotiescunque Evangelium legitur, sacerdotes non sederent sed circumstarent, B. Alcuinus, CI, 1245. — Constituitur supra memorias martyrum missas celebrari, a quo, Rabanus Maurus, CVII, 357. — Telesphorus papa constituit ut nullo tempore ante horæ tertiæ cursum ullus præsumeret missam celebrare, Walafrid. Strab., CXIV, 951. Zephirinus, Romanus pontifex vicesimus sextus, patenis vitreis missas celebrare constituit, *ibid.*; Anast. biblioth., CXXVII, 1315.—Sylvester papa constituit sacrificium altaris non in serico, non in panno tincto celebrari, nisi tantum lineo e terra procreato, Walafr. Strab CXIV, 951; Anast. biblioth., CXXVII, 1513.—Stephanus vicesimus quartus (papa) constituit sacerdotes et levitas vestibus sacratis in usu quotidiano non uti, nisi in ecclesia tantum, Walafr. Strab., CXIV, 952.—Nulla femina ad altare accedat, nec calicem Domini tangat, Leo papa IV, CXV, 677. — S. Innocentius anno Christi 402 mandat pacem post confecta mysteria dandam esse. Anast. biblioth., CXXIX, 1193. Item præcepit ut prius oblationes in missa commendentur, postea vero eorum nomina, quorum oblationes sunt, recitentur, *ibid.* S. Leo I, anno Christi 440, præcepit ut in solemnitatibus, quoties basilicam, ad quam itur, præsentia nova plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. *ibid.*, 1208. Pelagius II, anno Christi 576, memorat novem præfationes in sacro catalogo solummodo recipiendas, *ibid.*, 1229. Ut in altari ubi episcopus missam facit, non liceat ipso die sacerdoti missam celebrare, id., CXXXVIII, 415.

Ut omnis presbyter in sua ecclesia singulis Dominicis diebus aquam benedicat ante missarum solemnia, Burchardus Wormaciensis, CXL, 634. Innocentius pacis osculum dari decrevit et omnibus datur, id., CXXIX, 1193; CXL, 892. Statuitur ut de cætero singuli curati seu eorum vicarii diebus Dominicis in pronao missarum parochianis alta et intelligibili voce proferre habeant, et distincte dicere Orationem Dominicam : *Pater noster*, et utrumque *Credo*, id., CXLVII, 239. — B. Alexander Evaristi successor instituit ut panis tantum azymus offerretur, B. Lanfrancus, CL., 864. — Ut oblatio altaris singulis diebus Dominicis fiat, ex decretis Fabiani papæ, Ivo Carnot., CLXI, 168. Ut omnes presbyteri in diebus festis post sermonem missarum inter solemnia habitum admoneant populos quas preces fundere debeant, ex conc. Aurelian., *ibid*, 195. Ut preces et præfationes quæ in concilio probatæ non fuerint, non celebrentur, ex conc. Africano, *ibid.*, 243.

XVIII.— *Quæstiones theologicæ de missa.— Ratio mystica quorumdam rituum missæ.*

Explanatio mystica aquæ, granorum tritici unde efficitur panis, vini, et commistionis vini cum aqua, B. Alcuinus, C, 289. Defertur Evangelium ad analogium, præcedentibus cereis, quare, id., CI, 1250. Ad hanc salutationem *Dominus vobiscum* ante evangelium dictam, populus crucem in frontibus ponit, quare, *ibid.*, 1251.

Perlecto evangelio, iterum se signo crucis populus munire festinat, quare, B. Alcuinus, CI, 1251. — Aquæ vino mistæ mystica significatio, S Cyprianus, IV, 384; S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 755; Theodulp. Aurelian., CV, 1131; Rabanus Maurus, CVII, 320. Tangit quatuor latera calicis, quare, *ibid.*, 325. Per particulam oblatæ immissæ in calicem quid ostenditur, *ibid.*, 326. Per relictam in altari quid insinuatur, *ibid.* — Post cœnam calicem obtulit Dominus, quare, Florus Lugdunensis, CXIX, 24. In sacrificio corporis Christi a gratiarum actione incipimus, quare, *ibid.*, 30. — Cur hoc mysterium ante passionem discipulis traditur, S. Paschasius Radbertus, CXX, 1525. — Cur in pane et vino hoc mysterium celebretur, Gezo abbas, CXXXVII, 374; CXLV, 881.

Quare tres partes fiunt ex corpore Christi, Ivo Carnot., CLXI, 1076. — Cur panem et vinum elegit Christus ad conficiendam eucharistiam, Hildebertus, CLXXI, 535. —

Utrum mortale an immortale corpus suum in cœna Christus discipulis tradidit, Hugo de S. Victore, CLXXXVI, 462. — Septuaginta duæ cruces fiunt in canone super oblatam et calicem, cur, Honorius Augustod., CLXXII, 791. Septies *Dominus vobiscum* dicitur in missa, cur, *ibid.* Cur de pane et vino et aqua sacrificium missæ fiat, *ibid.*, 1256. — Quare post sacramentum typici agni Dominus dederit discipulis suis sacramentum corporis et sanguinis sui, Hugo de S. Victore, CLXXV, 530. Cur sub alia specie, et non sub propria hoc sacramentum dederit, *ibid.* Quare in specie panis et vini Christus sacramentum corporis et sanguinis sui instituit, id., CLXXVI, 467; Innocentius III, CCXVII, 854. — Cur in specie panis potius quam alterius cibi, Petrus Abælardus, CLXXVIII, 1741. Cur in vino quoque sanguinem suum dare maluit quam in alio potu, *ibid.*; Algerus, CLXXX, 822. Cur corpus Christi magis consecretur in pane candido quam nigro, vel cujuscumque coloris, *ibid.*, 827. — An consecratio unius speciei sine altera valida sit, S. Bernardus, CLXXXII, 181; Innocentius III, CCXVII, 872. Utrum necessitate eogente, vel casu intercedente, sola panis materia possit in eucharistiam consecrari, *ibid.*, 873.

XIX. — *Variæ missæ.*

Missæ ordinis anni circuli ex libro primo Sacramentorum Romanæ Ecclesiæ, Sacrament. Gelasian., LXXIV, 1056 *et seq.*; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 25 *et seq.* — Missæ de natalitiis sanctorum (orationes et preces) ex libro secundo Sacramentorum Romanæ Ecclesiæ, Sacrament. Gelas., LXXIV, 1168 *et seq.*; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 25 *et seq.*

Missæ pro Dominicis diebus (orationes et preces cum canone) ex libro tertio Sacram., Sacrament Gelas., LXXIV, 1189 *et seq.* S. Gregor. Magn., LXXVIII, 25 *et seq.*

Missa ad pluviam postulandam, Sacrament. Gelasian., LXXIV, 1209; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 209; Grimaldus Sangall., CXXI, 837. — Missa ad poscendam serenitatem, Sacram. Gelasian., LXXIV, 1210; S. Gregorius Magn., LXXVIII, 210; Grimaldus Sangall., CXXI, 837. — Missa pro pace, Sacrament. Gelasian., LXXIV, 1217; S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 205; Grimaldus Sangall., CXXI, 834. — Missa in tempore belli, Sacrament. Gelasian., LXXIV, 218; S. Gregor. Magnus, LXXVIII, 204; Grimaldus Sangall., CXXI, 833. — Excerpta ex Codice Avell., CLI, 904. — Missa pro iter agentibus, Sacrament. Gelasian., LXXIV, 1201; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 211; Grimald. Sangall., CXXI, 831; Sacrament. Vetus., CLI, 858. — Excerpta ex primo codice Avell., CLI, 905. — Missa pro peccatis, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 203; B. Alcuinus, CI, 448. — Excerpta ex primo codice Avellan., CLI, 902. — Missa pro petitione lacrymarum, B. Alcuinus, CI, 418. — Excerpta ex primo codice Avellan., CLI, 903. — Missa ad postulanda angelica suffragia, B. Alcuinus, CI, 449. — Missa pro salute vivorum, Sacrament. Gelasian., LXXIV, 1212; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 237; Grimaldus Sangall., CXXI, 830. — Missa tempore mortalitatis, Sacrament. Gelasian., LXXIV, 1207; S. Gregor. Magn., LXXVIII, 1207. — Missa de gratia sancti Spiritus postulanda, B. Alcuinus, CI, 446. Excerpta ex primo codice Avellan., CLI, 900, etc., etc. Videantur ad reliqua, Sacrament. Gelasian., LXXIV, 1056 *et seq.*; S Gregorius Magnus, LXXVIII, 25 *et seq.*; B. Alcuinus, CI, 445 *et seq.*; Grimald. Sangall., CXXI, 814 *et seq*; Sacrament. vetus, CLI, 836 *et seq.* Excerpta ex primo codice Avellan., CLI, 888 *et seq.* Excerpta ex secundo, *ibid.*, 910 *et seq.*

XX. — *De variis missæ partibus.*

De introitu missæ, quid, cur repetitur, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 265; Micrologus de Eccles. observ., CLI, 979; Innocentius III papa, CCXVII, 808. — De *Kyrie eleison*, modus canendi apud Græcos et apud Latinos, quare novies decantatur, et quare sex vicibus dicitur *Kyrie, eleison*, et tribus *Christe eleison*, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 265; Amalarius presbyter, CV, 1113; Innocentius III papa, CCXVII, 809. — De *Gloria in excelsis*, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 267; Amalarius Metens., CV, 1115; Innocentius III papa, CCXVII, 810. — De Oratione seu Collecta in prima parte missæ, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 267; Amalarius Metensis, CV, 1115; Innocentius III papa, CCXVII, 814. — De Epistola, a quibus legebatur olim, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 269; Micrologus de Ecclesiat. observat., CLI, 982; Innocentius III, CCXVII, 816. — De Evangelio, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 479; Amalarius Metensis, CV, 1126; Micrologus de Ecclesiast. observat., CLI, 982; Innocentius III, CCXVII, 820, 824. — De Offertorio, S. Gregor, Magn., LXXVIII, 269; Amalarius Metensis, CV, 1132; Innocentius III, CCXVII, 8:0. — De Præfatione, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 269; Innocentius III, CCXVII, 835. — De Canone, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 562; Amalarius Metensis, CV, 1135; Micrologus, CLI, 984; Innocentius III, CCXVII, 818. — De Consecratione, S. Gregorius Magn., LXXVIII, 562; Innocentius III, 858, 859. — De Oratione Dominica, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 281; Amalarius Metensis, CV, 1148. — De *Agnus Dei*, Amalarius Metensis, CV, 1153. — De ultima Benedictione, S. Gregor. Magn., LXXVIII, 288; Amalarius Metensis, CV, 1155.

XXI. — *Libri de missa tractantes.*

De celebratione missæ et ejus significatione, Alcuinus, CI, 1246.

De officio et de ordine missæ, Raban. Maur., CVII, 321, 322.

Opusculum de expositione missæ, Florus diaconus, CXIX, 15.

Missæ Gallicanæ undecim, id. CXXXVIII, 863.

Missa Æthiopum quæ etiam appellatur canon universalis, *ibid.*, 908.

Expositio super missam, *ibid.*, 1164.

Missa Latina, *ibid.*, 1305.

Libellus de quibusdam rebus ad missæ officium pertinentibus, id. CXLII, 1056.

Expositio canonis missæ, id. CXLV, 880.

Micrologus de ecclesiasticis observationibus, id CLI, 978

Expositio in Canonem missæ, id. CLX, 1053.

Tractatus brevis de sacramento altaris, id. CLXXI, 1149.

Liber de expositione missæ, *ibid.*, 1154.

Versus de mysterio missæ, *ibid.*, 1177.

Libellus de sacrificio missæ, id. CLXXX, 730.

De officio missæ, Isaac abbas de Stella, CXCIV, 1889.

Liber de sacramento altaris, CCIV, 642.

CI.

INDEX DE PŒNITENTIA LATIORI SENSU SUMPTA,

VEL

DE VIRTUTE PŒNITENTIÆ, ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS

DE ILLIUS NATURA, NECESSITATE, ETC.

—

MONITUM.

Pœnitentia ut virtus definiri potest : Virtus moralis infusa, seu habitus supernaturalis mentem inclinans ad detestandum peccatum et de eo dolendum quatenus est offensa Dei, cum emendationis et satisfactionis proposito, et spe ac petitione veniæ; vel aliter brevius : Gratia est virtus qua mala commissa plangimus et odimus. In hoc Indice vicissim disserimus : I. De natura pœnitentiæ; II. De necessitate; III. De conditionibus; IV. De fructibus hujus virtutis; V. Exhibemus eximia pœnitentium exempla.

I. — *De natura pœnitentiæ.*

II. — *De necessitate pœnitentiæ.*

tra Dei, S. Gregorius Turon., LXXI, 528. — Quæ et quantum necessaria sit peccatoribus pœnitentia, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 1085. — Festinare debet ad Deum pœnitendo unusquisque, dum potest, ne, si dum potest noluerit, cum tarde voluerit, omnino non possit, S. Isidorus Hisp., LXXXIII, 616. Qui cupit certus esse in morte de indulgentia, sanus pœniteat, sanusque perpetrata facinora defleat, ibid. Lapsi præterita admissa considerent, atque imminentia devitent, ibid., 1187. — Putredo carnis ferro indiget et cauterio, Defensor, LXXXVIII, 620. Homo iniquus qui per nefas perituras divitias congregavit, si aliquando conversus, evadere cupit æterna supplicia, debet ita agere, ut multitudinem peccatorum possit exæquare ubertate virtutum, ibid. Necessarium est ei qui vult omnimodo purgare a peccato, primum ipsas culpas succidere, ibid., 621 — Ædificatio hominis per pœnitentiam et lacrymas, S. Ildefonsus, XCVI, 170. Si novit hirundo pullos de succo oculare chelidoniæ, et dictamnum capræ expetant vulneratæ, cur nos ignoramus medicinam propositam esse peccantibus, Jonas, CVI, 136. Debemus nos erigere post ruinam, ibid. — Agamus pœnitentiam cum lacrymis, orationibus, jejuniis, eleemosynis, cæterisque bonis operibus, pro peccato et sceleribus nostris, ne sine fine in perpetuis cruciemur pœnis, Haymo. CXVIII, 929. Festinus quisque ad pœnitentiæ portum confugiat, securus apprehendat, et teneat, Lupus, CXIX, 610. — Sedendum est prius per pœnitentiam, ut post recte surgamus per indulgentiam, quia quisquis nunc se sponte per pœnitentiam non humiliat, nequaquam hunc sequens gloria exaltat, Hincmarus, CXXV, 633. — Pœnitentiam non procrastinemus, sed propere convertamur, Radulphus, CLV, 1663. — Cum nos Dei imagines simus, nos ipsos Deo offerre debemus lavantes maculas peccatorum, S. Bruno, CLXV, 419. Qui peccavit et pœnituit, innocenter vivere debet, ut Deo accepta et fructuosa sit ejus pœnitentia, ibid., 467. Non erubescat pœnitere, qui non erubuit peccare, ibid., 471. — Pœnitentia ad salutem necessaria, Rupertus, CLXX, 465. Pœnitentia agenda est quia peccamus, id., CLXVIII, 196.

III. — *De conditionibus pœnitentiæ.*

Ubi emendatio nulla, pœnitentia necessario vana, Tertull., I, 1228. — Pœnitentia crimine minor non sit, S. Cyprianus, IV, 492. — Pœnitentia vera non annis, sed cordis contritione censetur, S. August., XXXIX, 2216. Ea vera est, quæ pœnitenda non admittit, et admissa deflet, id., XLII, 1218. Seu quando sic convertitur quis, ut ad peccatum non revertatur, id., XXXIX, 1977. Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati et amor Dei, ibid. Pœnitentia non ex fide procedens nec charitate, sterilis manet, nec lavat crimina, id., XL, 1122. Pœnitentia de omnibus omnino peccatis debet dolere, ibid., 1121, 1128. Pœnitentia humilior, ibid., 220. Pœnitentiæ humilitas quam necessaria, id., XXXIX, 1535. Humiliatio pœnitentiæ ad Deum acceditur, id., XXXVI, 571. Pœnitentia est quædam in se ipsum iracundia, id., XXXVIII, 135. Vis fugere a Deo? fuge ad ipsum; vis fugere ab irato? fuge ad placatum, id., XXXVII, 1913. Seipsam anima puniens compungat, ne in Dei judicio damnata torqueatur, id., XXXVI, 80. Deum placat qui operans in misericordia ejus, ita de cætero peccato cavet, ut de cæteris peccatis veniam deprecetur, id., XXXV, 1977. — Conversio tunc vera in homine si impietas et iniquitas pellatur ex corde, S. Fulgentius, LXV, 540. Ex conversionis conditione promissio salutis omnino pendet, ibid., 536. Solis vere conversis, in Ecclesiæ gremio constitutis, et in hoc adhuc sæculo viventibus, datur remissio peccatorum, ibid., 532. Remissio peccatorum nonnisi in conversione cordis sortitur effectum, ibid., 537. Conversio vera ibi tantum esse potest, ubi est et vera fides, et vita bona, ibid., 551. Gemitus sine conversione vulnus est sine medicamine, ibid., 566. Pœnitentia sine temporis opportunitate sterilis, ibid., 551. Inaniter pœnitetur, si indulgentia desperetur, ibid., 533. — Pœnitentia respuit avaritiam, horrescit furorem, fugit luxuriam, firmat amorem, calcat superbiam, linguam continet, componit mores, odit mala, excludit vitia, etc., S. Cæsarius, LXVII, 1082. In corde ejus contritio est, in ore confessio, in opere toto humilitas, hæc est perfecta et fructuosa pœnitentia, ibid. Pœnitentia vera quomodo agenda, id., LXXIII, 486. — Quibus monitis excitandi qui peccata quæ deserunt, non plangunt, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 110. Quo quis sua respicere non cessat peccata, eo ipso a Deo minus respiciuntur, ibid. Nemo a peccatis debet esse securus, donec ea plangendi tempus præterierit, ibid., 878. Pœnitentiam vere agere est commissa plangere, et plangenda declinare, ibid., 1163. — Amaritudo pœnitentiæ facit animum, et sua facta subtilius discutere et dona Dei, quæ contempsit, flendo commemorare, S. Isidorus, LXXXIII, 615. Duplicem habere debet fletum in pœnitentia omnis peccator; quod enim oportuit non gessit, et gessit quod agere non oportuit, ibid. — Non longitudinem temporis requirit Dominus, sed affectum sinceritatis pœnitentis pensat, Defensor, LXXXVIII, 620. Saccus et jejunium arma sunt pœnitentiæ et remedium peccatorum, ibid. Non delictis satisfacimus, si ab iniquitate non cessamus, ibid. Pœnitentia agenda est non verbo, sed facto, ibid., 621. Lavatur et non est mundus, qui plangit quod gessit, nec deserit, et post lacrymas quæ fleverat repetit, ibid. Secundum morbum impendenda est medicina, juxta vulnus adhibenda sunt remedia, ibid. — Qui plangit peccatum, et iterum admittit, quasi si quis lavet laterem crudum, quem quanto magis eluerit, tanto amplius lutum facit, Smaragdus, CII, 612. Ille pœnitentiam digne agit qui reatum suum satisfactione legitima plangit, condemnando atque deflendo quæ gessit, tanto inde plorando profundius, quanto exstitit in peccando proclivius, ibid. — Perfecta pœnitentia est præterita deflere, et futura non admittere, Rabanus Maurus, CXI, 158. Vera pœnitentia, id., CXII, 1304. Qualiter sit pœnitentia agenda, ibid., 1327. — Si inter Deum et hominem peccata separant, tollantur e medio per pœnitentiam, Haymo, CXVIII, 925. Qui sunt fructus digni pœnitentia, nisi ut facias quæ contraria sunt peccato? ibid. — Cum omni humilitate et puritate cordis, sine ira pœnitendum est, Abbo, CXXXIX, 769. — Nihil pœnitentibus prodest habitus mutatio, nisi adsit cordis conversio, Ratherius, CXXXVI, 714. Non prodest pœnitentia illis qui peccatum quod plangunt, non deserunt, ibid., 520. — Ita præterita peccata plangamus, ut nulla deinceps plangenda faciamus, Goffridus, CLVII, 242. — Vera pœnitentia est commissa flere et flenda non committere, S. Bruno Astens., CLXIV, 429. Pœnitens debet lavare peccata sua in aquis viventibus, in operibus scilicet spiritualibus, eleemosynis, jejuniis, etc., ibid., 435. Si quis duram agat pœnitentiam, non proficit ad salutem, nisi ab omnibus prorsus gravibus peccatis abstineat, ibid., 828. — Digna pœnitentia non tantum carnis maceratione vel temporis longitudine, quantum cordis contritione compensatur, CLXV, 178. — Pœnitentia vera quæ sit, Rupertus, CLXVIII, 978. — Non est digna pœnitentia pœnitere de præteritis peccatis, nisi de cæteris cessetur, Hildebertus, CLXXI, 412. — Plus valent lacrymæ in pœnitentia, quam multi temporis cum gaudio et risu jejunia, ibid. Pœnitentia non prodest nisi integra, ibid., 875. — Pœnitentia facienda est cum discretione, Godefridus, CLXXIV, 1138. Peccatum a peccato distinguendo, ibid., 1069. Hanc consequi debent justa desideria, ibid., 826. Et humilitas, ibid., 865. Et opera, ibid., 1071. — Si displicet tibi quod fecisti, pœnitentiam agis, si persequeris et punis quod fecisti, pœnitentiæ fructus facis, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 555. — De fructuosa pœnitentia, Abælardus, CLXXVIII, 663. — Pœnitentiæ veræ indicia, S. Bernardus, CLXXXII, 967. — Pœnitentiæ facit dignos fructus, qui exhibet membra sua servire justitiæ et sanctificationi, Ælredus, CXCV, 293. — Ea vera pœnitentia est qua sic retroacta peccata conspiciuntur, ut futura timeantur, Wolbero, CXCV, 1232. — Vera pœnitentia est abominatio peccati cum voto cavendi, confitendi, satisfaciendi, Richardus, CXCVI, 1163. Pœnitentiæ laborem debet præcedere humilitas, Petrus Cantor, CCV, 318. Ut fructuosa agatur pœnitentia, arripiendi labores ejus, ibid. Age pœnitentiam dum vivis, condignam et fructuosam, quod erit, si totius illecebrosæ voluptatis blandimenta contempseris, si uberius fleveris, si largius pauperes sustentaveris, si charitate ardentius flagraveris, etc., ibid., 349. De cautela pœnitentiæ, ibid., 350, 351. Plures sunt causæ accelerandæ pœnitentiæ, consuetudo peccandi, ruina de peccato in peccatum, mors subitanea, intempesta, et incerta, difficultas pœnitendi, etc., 357. — Quæ sit vera pœnitentia, et qui sint digni pœnitentia fructus, S. Martinus Legion., CCVIII, 496. — Pœnitentia vera et falsa, Absalo, CCXI, 105. Qualis et quanta debeat esse pœnitentia, CCXIII, 879.

IV. — *De fructibus pœnitentiæ.*

Pœnitentia Deus mitigatur, Tertullianus, I, 1243. Afflictatione carnis et spiritus de pristinis satisfacimus, ibid., 1223. Pœnitentiæ fructus, venia, id., II, 1001. Omnibus delictis veniam per pœnitentiam spopondit Deus, id., I, 1233. Quoties delinquitur, toties ignoscitur, ibid., 1240. Ex pœnitentia maturescit emendationis fructus, id., II, 1001. Pœnitentia in gratiam Domini nos revocat, id., I, 1231. — Pœnitentiæ fructus, S Cyprianus,

IV, 761. Pœnitentia corroborat ad repetendum certamen, *ibid.*, 494. Verus pœnitens factus ad prælium fortior per dolorem, *ibid.* Vera pœnitentia non solum veniam meretur, sed et coronam, *ibid.* — Magnum est pœnitentiæ auxilium, magnum solatium, Lactantius, VI, 1081. Illa est vulnerum peccatorumque sanatio, illa spes, illa portus salutis, *ibid.* — Pœnitentia remedium peccati est, S. Ambrosius, XVI, 518. Propter spem venire agitur, *ibid.*, 499. Deus qui pœnitentiam exigit, veniam pollicetur, *ibid.*, 481. Exspectat gemitus nostros, sed temporales, ut remittat perpetuos; exspectat lacrymas nostras, ut profundat pietatem suam, *ibid.*, 473. Præcedit pœnitentia, sequitur gratia, neque pœnitentia, sine gratia, neque gratia sine pœnitentia, *ibid.*, 1044. Pœnitentia, si de vero animo est, protinus habet fructum, id., XVII, 282. Deus per misericordiam rursum regenerat et reformat pœnitentes, ut non solum sit venia, sed status pristini restauratio, *ibid.*, 276. Pœnitentiam gerere vera medicina est, id., XIV, 1014. Aqua lacrymarum, aqua pœnitentiæ secundum est poculum, quo primum repares, *ibid.*, 1014. Deus facile reconciliatur, quando impense rogatur, id., XV, 1759. Dulcia judicia agenti pœnitentiam, *ibid.*, 1266 — Pœnitentia secunda post naufragium est miseris tabula, S. Hieronymus, XXII, 1115. Septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur, *ibid.*, 1014. — Pœnitentiæ effectus, S. Augustinus, XXXIX, 2229; XL, 1125. Pœnitentiam veram agenti cito dimittuntur peccata, *ibid.*, 1523. Ante pœnitentiam nullum poterit remanere peccatum, *ibid.*, 1114, 1116. Pœnitentia defectos revocat ad perfectum, id., XLV, 1631. Pœnitentia et veniam meretur et reformationem, id., XXXV, 2304, 2305. Pœnitenti non solum culpas remittit Deus, sed et præmia promittit, id., XL, 1350. — Pœnitentiæ fructus diversi, Cassianus, XLIX, 1160. — Pœnitentia animæ resurrectio, Eugyppius, LXII, 589. — Per cordis conversionem Deo reconciliamur, S. Fulgentius, LXV, 536. In hac tantum vita fructuosa pœnitentia, *ibid.*, 688. Pœnitentia apud Deum nunquam est sera, *ibid.*, 354. — Pœnitentia omnia adversa mitigat, omnia contrita sanat, S. Cæsarius, LXVII, 1081. Rutilior auro, splendidior sole, lapsos sublevat, recreat desperatos, per eam Christus nobis regnum cœlorum appropinquatum designat, *ibid.*, 1082. — Deus pœnitentes protegit. Cassiodorus, LXX, 590. Confusio pœnitentium æternum tollit opprobrium, *ibid.*, 627. Fœdos peccata reddunt, sed pœnitentiæ lavacra reddunt decoros, *ibid.*, 679. — Pœnitentiæ fructus, S. Gregorius Turon., LXXI, 528. — Per pœnitentiam stola prima recuperatur, S. Gregorius Magnus, LXXV, 990. — Fructus pœnitentiæ in justis, *ibid.*, 1138. Deus nos per pœnitentiam eruit a corruptione, ac deinde a gladio divini judicii, id., LXXVI, 278. Pœnitentia amissam innocentiam reparat, id., LXXV, 990. — Sicut pia mater ministrat de pectore lac infanti, sic pia pœnitentia de cordis compunctione lacrymas porrigit pœnitenti, S. Isidorus, LXXXIII, 1300. Mater lactat infantem ut crescat, pœnitentia lacrymat pœnitentem ut reviviscat etc., pœnitentia pœnitenti, ut nullo modo senescat, *ibid.* Mater non omnibus optat vitam, pœnitentia omnibus optat salutem, *ibid.* Pœnitentia reos recreat, lapsos relevat, fugientes revocat, confractos confirmat, morbidos mundat, etc., *ibid.* — Deus pœnitentibus præsto est, S. Eligius, LXXXVII, 637. Pœnitentia, quamvis sit exigua, non despicitur apud judicem justum Deum, Defensor, LXXXVIII, 619. Pœnitudo mores mutat, *ibid.*, 620. Omne peccatum per pœnitentiam recipit vulneris sanitatem, *ibid.*, 622. Pœnitentibus divina clementia subvenit, et per pœnitentiam indulgentia datur, *ibid.* Qui pro peccatis sibi ipsi non parcit, Deus cito illi indulgentiam tribuet, *ib.*, 623. — Pœnitentiæ compunctione delentur peccata, Alcuinus, CI, 1283. Quamvis quisque sit peccator et impius, si ad pœnitentiam convertatur, consequi posse veniam se per Dei misericordiam non dubitet, *ibid.*, 623. Deus sine labore sanat, sine tarditate medicamenta veniæ præstat, si devota lacrymis scripta in auribus pietatis suæ legatur pœnitentia, *ibid.*, 652. — Oportet accedere ad pœnitentiam cum omni fiducia, et ex fide credere indubitanter pœnitentia aboleri posse peccata, Halitgarius, CV, 655. — Pœnitentia salus animæ, restauratio virtutum, dissipatio vitiorum, expugnatrix dæmoniorum, obstrusio inferorum, etc., Haymo, CXVIII, 926. Peccata, miserante Deo, pœnitentia remittit, et paradisum reserat, contritum sanat, etc., *ibid.*, 929. Per pœnitentiam David, post flagitium, iterum recepit Spiritum sanctum. Per eam Manasses, post cruenta facinora, meruit esse receptibilis. Per eam Petrus, etc, *ibid.* His qui relinquunt culpam, et lacrymabiliter postulant veniam, facilis est Deus præstare indulgentiam, Lupus, CXIX, 640. — Adeo efficax et potens est pœnitentia ad abolenda peccata, ut etiamsi in ultimo vitæ spiritu quis admissorum pœniteat, fructum et spem veniæ salutaris non perdat, Gerardus, CXLII, 1298. — Lacrymarum madoR omni labe animam purificat, et ad proferenda virtutum germina nostri cordis arva fecundat, S. Petrus Damianus, CXLV, 508. — Pœnitentia ostium paradisi peccantibus clausum, quando vult, aperit, Goffridus, CLVII, 241. — Nullum est tam grave peccatum, quod non possit per pœnitentiam deleri, S. Anselmus, CLVIII, 737. Miseretur Deus omnibus per pœnitentiam et opera bona suas malitias mundantibus, *ibid.*, 872. Certi esse debent peccatores se veniam obtinere, si peccata sua curent dimittere, et pœnitentiam agere, *ibid.*, 736. — Omne peccatum per pœnitentiam dimittitur, B. Odo, CLI, 1114. — Per pœnitentiam peccator ab infirmitate convalescit, S. Bruno Ast., CLXIV, 715. — Pœnitentia voluntatem Dei ad hominis voluntatem inclinat, Godefridus, CLXXIV, 177. Peccata operit, *ibid.*, 122. Veniam obtinet semper et omnibus peccatoribus, *ibid.*, 199. Gaudium affert animæ, *ibid.*, 438. Humilem exaltat in gloria, *ibid.*, 593. Cœna est qua Deus delectatur, *ibid.*, 417. Hominem salubriter turbat, *ibid.*, 1099. Vitia enecat, *ibid.*, 1128. — Pœnitentia refugium peccatorum, miserorum auxilium, exsulum spes, debilium fomes, lumen cæcorum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 349. — Anna mater Samuelis per compunctionem et lacrymas meruit habere filium, S. Bernardus, CLXXXIV, 1216. David obtinuit veniam perpetrati homicidii atque adulterii; Tobias meruit accipere curationem cæcitatis, et consolationem paupertatis, *ibid.*, 1216, 1217. Maria Magdalena accepit remissionem peccatorum, *ibid.* Ubi lacrymæ fuerint, ibi accenditur spiritualis ignis qui illuminat secreta mentis, *ibid.* — Pœnitentiæ fructus, Robertus Pullus, CLXXXVI, 900, 901. — Pœnitentiæ bona, Thomas, CCVI, 767.

V. — *Pœnitentiæ exempla.*

Opera pœnitentiæ tempore calamitatis publicæ a Christianis acta, Tertullianus, I, 486. Et ab ethnicis, *ibid.*, 487. — Cognovi quosdam in pœnitentia sulcasse vultum lacrymis, exarasse continuis fletibus genas, jejuno ore semper et pallido mortis speciem spirante in corpore prætulisse, S. Ambrosius, XVI, 494. Ninivitarum pœnitentia proponitur pœnitentibus, id., XVII, 977. Et duplex David s pœnitentia, *ibid.*, 979. Et publicani, *ibid.*, 990. Mulieris peccatricis et filii prodigi, *ibid.* Manassis regis et Achab, *ibid.*, 988 *et seqq.* — Pœnitentia publica Fabiolæ quæ sacco induta totaque Roma spectante stabat in ordine pœnitentium ac sparsum crinem, ora lurida, squalidas manus, sordida colla submittebat, S. Hieronymus, XXII, 692. Petrus trinam negationem trina confessione delevit. David homicidium et adulterium septem dierum fame emendavit, *ibid.* — Pœnitentia Theodosii, Rufinus, XXI, 525. — Pœnitentia Petri, S. Maximus, LVII, 349. Ninivitarum, *ibid.*, 459. — Pœnitentia Davidis peccatoribus imitanda, S. Paulinus, LXI, 685. — David misericordiam apud Deum efficaciter consecutus, qui ingemuit ex toto conversus, S. Fulgentius, LXV, 537. Conversio nobilis adolescentis Theodori, id., LXIII, 249. Pœnitentia Arsenii assiduo lacrymantis, *ibid.*, 793. Fabiolæ, *ibid.*, 695. Pœnitentia Simeonis Stylitæ fune totum corpus constringentis, *ibid.*, 325. Pœnitentiam agit XLIX annorum lapsus episcopus, *ibid.*, 1010. — David post culpam psalmum cantavit, S. Isidorus, LXXXIII, 1300. Manasses coram Domino flevit, Maria lacrymavit, Petrus amare flevit, *ibid.* — David non erubuit ad Domini pœnitendo confugere clementiam, Alcuinus, CI, 1282. Petrus trinam negationem amarissimis abluit lacrymis, et peccatrix femina. Publicanus pœnitendo justificatus recessit a templo, etc., *ibid.* — Exempla pœnitentium, Rabanus Maurus, CXII, 1310, 1312. De pœnitentia David, *ibid.*, 1323. Ninivitarum, *ibid.*, 1324. — Pœnitentiæ exempla in B. Petro, in filio prodigo, in juvene Ephesino, Gerardus, CXLII, 1297, 1298. — Achab regis pœnitentia, Rupertus, CLXIX, 884. — Pœnitentia S. Joannis Baptistæ, Aelredus, CXCV, 293; Petrus Cantor, CCV, 548, 549. — Pœnitentibus exemplum Job primus exhibuit, quando in cinere et cilicio lamenta pœnitudinis sumpsit, S. Martinus Legion., CCVIII, 329. David magisterium præbuit pœnitentiæ quando gravi culpa lapsus, confestim pœnituit, *ibid.*, 330. — Pœnitentia Ninivitarum, Absalo, CXI, 106, 107. — Exemplum David vere pœnitentis, id., CCXIII, 881. — Mulieris adulteræ, *ibid.*, 889.

CII.

INDEX DE PŒNITENTIÆ SACRAMENTO

ET DE ILLIUS CONSTITUTIVIS PARTIBUS,

SCILICET CONTRITIONE, CONFESSIONE ET SATISFACTIONE.

-

MONITUM.

Pœnitentia a Catholicis definiri solet : sacramentum a Christo Domino institutum, quo, per juridicam sacerdotis absolutionem, homini contrito, confesso et satisfactionem spondenti, remittuntur peccata post baptismum commissa. Hinc in hoc Indice agimus : I. De exsistentia et efficacia hujus sacramenti ; II. De contritione, confessione et satisfactione; III. De dotibus confessarii et ejus officio; IV. Recensemus varios libros de pœnitentia tractantes.

I. — *De exsistentia et efficacia sacramenti pœnitentiæ.*

Pœnitentiæ actus exomologesis est qua delicta Domino confitemur, quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur, Tertullianus, I, 1243. Collocavit Deus in vestibulo pœnitentiam secundam quæ pulsantibus patefaciat, *ibid.*, 1241. Cum scias adversus gehennam, post prima illa intinctionis Dominicæ munimenta esse adhuc exomologesis secunda subsidia, cur salutem tuam deseris? *ibid.*, 1248. Satisfactio et remissio facta per sacerdotes apud Dominum grata est, id., IV, 1215. — Pœnitentia facit quod facit baptismus, S. Hieronymus, XXV, 928. Per pœnitentiam quælibet peccata dimitti queunt, id., 1551, 1558. Quæ baptismatis, eadem est reconciliatis causa. Qui post baptismum ligatur ad claves Ecclesiæ confugere debet, *ibid.* — Pœnitentia aboleri peccata certo credendum, Gennadius, LVIII, 998. — De sacramento confessionis, Eugyppius, LXII 583. — Pœnitentia secundus baptismus, Jonas, CVI, 135. — Si quis de munditia in baptismo recepta periclitatur, per pœnitentiam resurgere potest et evadere, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 393. Ut pœnitentia sit utilis, tria sunt necessaria, cordis compunctio, oris confessio et satisfactio, *ibid.*, 536. — Per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparatur æternæ, Gratianus, CLXXXVII, 1535. — De institutione sacramenti pœnitentiæ, Ernaldus, CLXXXIX, 1650 *et seqq.* — Pœnitentia est secunda tabula post naufragium, quia si quis vestem innocentiæ in baptismo perceptam corruperit, pœnitentiæ remedio reparare potest, P. Lombardus, CXCII, 868. Secunda tabula pœnitentiæ qua post lapsum resurgimus, dum vetustas reversa repellitur, et novitas perdita resumitur, *ibid.* Probatur pœnitentiam non semel tantum, sed frequenter peccata dimittere, *ibid.*, 871, 872. — In sacramento pœnitentiæ quidam putant et prædicant sacerdotes non habere potestatem ligandi atque solvendi, sed ostendendi homines esse solutos vel ligatos, Richardus, CXCVI, 1168. — Pœnitentia secunda tabula post naufragium, P. Cellensis, CCII, 680. Sicut in baptismo deletum est quidquid culpæ præcesserat, sic per pœnitentiam deletur reatus qui de peccato remanserat *ibid.* Vera piscina pœnitentiæ sacramentum, *ibid.*, 691. — Pœnitentia est baptismus quia sepulturam criminum facit, Petrus Blesens, CCVII, 591. — Pœnitentiæ sacramentum, Alanus de Insulis, CCX, 205. Tria requirit, contritionem, confessionem, satisfactionem, *ibid.*, 275. Putant hæretici quod post remissionem peccatorum quæ fit in baptismo, locum non habet pœnitentia, *ibid.*, 352. Refutantur, *ibid.*, 353. Alii hæretici pœnitentiam ex toto rejiciunt, *ibid.*, 356. Refelluntur, *ibid.*

II. — *De partibus constitutivis sacramenti pœnitentiæ.*

1° *De contritione.* — Sacerdotes non auferunt peccatum ejus qui in dolo se offert, et adhuc in studio delinquendi est, S. Ambrosius, XVI, 1250. — Confessio peccatorum et de iis gemitus, si sine conversione sint, Deum irritant, non placant, S. Fulgentius, LXV, 536. Duæ contritionis species, id., LXXVI, 1070. Contritio est dolor animæ de misericordia Dei confidentis, id., LXXIX, 552. Contritionis causæ, *ibid.*, 553. — Compunctio cordis est humilitas mentis cum lacrymis, exoriens de recordatione peccati et timore judicii, S. Isidorus, LXXXIII, 613. — In actu pœnitentiæ non tam pensandum pœnitentiæ tempus quam animi dolor, Ildefonsus, XCVI, 141. — Quatuor sunt qualitates quibus justi viri animæ in compunctione vehementer afficitur, Smaragdus, CII, 614. — Compunctio cordis ex humilitatis virtute nascitur, Rabanus, CX, 101. Est humilitas mentis cum lacrymis et recordatione peccatorum et timore judicii, *ibid.* Ex gemino fonte compunctionis solent profluere lacrymæ, hoc est, aut dum mens operum suorum diligenter mala considerat, aut dum desiderio æternæ vitæ suspirat, *ibid.* — Hæc est homini baptizato vera compunctio cordis, magna agere et humilia loqui, juste agere et super peccatores timere, Haymo, CXVIII, 922. Sicut ignis omne animæ vitium adimit, ita compunctio cordis quantacunque repererit mala, absterret universa et penitus delet, *ibid.* De duobus compunctionis generibus, *ibid.*, 923. — Manifestum est quam magna sit virtus compunctionis, per quam peccata delentur, virtutes acquiruntur, Adalgerus, CXXXIV, 927. Per hanc multi Domino placuerunt, per hanc diabolus vincitur, per hanc vitia superantur, *ibid.* — Confitens peccata sua dolere debet quia Creatorem offendit, S. Petrus Damian., CXLIV, 852. Surgat et acrior dolor, quod suum Creatorem et Patrem offenderit, *ibid.* Accedat et acerrimus quod tantum benefactorem contempserit, *ibid.* — Contritio est dolor cordis, ex recordatione peccati, et timore judicii proveniens, Radulphus, CLV, 1810. Tria formant contritionem, pudor, timor et dolor, *ibid.* — Fructuosa cordis contritio est, cum quis de peccato quo Deum offendit dolet, et inde turbatur, quia iniquitas amore justitiæ sibi displicet, Wernerus, CLVII, 1205. — Compunctio cordis tentationes cordis comprimit, Godefridus, CLXXIV, 94. Nos purificat, *ibid.*, 148. Consolatur, *ibid.*, 184. — Compunctio est in contritione cordis, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 146. Ejus necessitas, *ibid.*, 147. — Quomodo in confessione contritio habenda, S. Bernardus, CLXXXII, 619. — De contritione, P. Lombardus, CXCII, 877. — Compunctio triplex, Richardus, CXCVIII, 315. Ejus necessitas, *ibid.*, 375. — Contritio est compunctio cordis, quæ nascitur ex recordatione præteritorum malorum, Ermengaudus, CCII, 1259. In pœnitentia ejus necessitas probatur, *ibid.* — Ad pœnitentiæ sufficientiam cordis contritio requiritur, Petrus Cantor., CCV, 339. Quanta esse debeat, *ibid.*, 340. — Compunctio quid sit, Alanus de Insulis, CCX, 170. Ejus natura et virtus, *ibid.* Efficacia, *ibid.*, 171. Compunctionis causa duplex, timor et spes, *ibid.*, 274. Contritionis descriptio, *ibid.*, 358. Contritio ante confessionem excitanda, *ibid.*, 286. Contritio interior necessaria, *ibid.*, 300. Requiritur etiam pro peccatis venialibus, *ibid.*, 302. Contritionis excitandæ praxis, *ibid.*, 292. Per contritionem non remittitur peccatum sine proposito aut voto confessionis, *ibid.*, 358. — Compunctionis efficacia, Adamus, CCXI, 674. Doloris animi triplex effectus in anima peccatorum, *ibid.* Quam efficaces lacrymæ compunctionis, *ibid.*, 675. Virtus contritionis, *ibid.* — An major contritio exigatur ad delectionem mor-

talis quam venialis peccati, P. Pictav., CCXI, 1051. An sit obligatio magis conteri pro majori peccato quam pro minori, *ibid.*, 1056.

2° *De confessione, ejus natura et necessitate.* — Exomologesis est qua delictum nostrum Domino confitemur, Tertull., I, 1213. — Exomologesis, S. Cyprian., IV, 253 *et seqq.* — Confessio peccati ea est, ut id quod a te gestum est, per cognitionem peccati confitearis esse peccatum, S. Hilarius, IX, 785. Confitenda sunt sine intermissione vetera delicta, *ibid.*, 620. Confessio intermittenda non est etiam justificatis, *ibid.*, 770. Confitendum crimen, *ibid.*, 526. — Confessio peccatorum baptismati præmissa, S. Zeno, XI, 486. Occultorum criminum confessio, *ibid.*, 493. — Confessionis tuæ vocem Deus exspectat, S. Ambrosius, XIV, 972. Non potest quisquam justificari a peccato, nisi fuerit peccatum ante confessus, *ibid.*, 310. Confessio peccati compendium est pœnarum, *ibid.*, 334. — Culpæ confessio secunda post naufragium tabula, S. Hieronym., XXII, 748. Confessio peccatorum, id., XXV, 644. Confessio delictorum in conversione, *ibid.*, 941. — Confessio peccatorum, S. August., XXXIV, 635; XXXVIII, 153; XL, 538. Confessionis medicina, id., XXXVIII, 139, 982. Confessio hostia est Deo, id., XXXVII, 1253. Ad justos pertinet confessio peccatorum, ad superbos defensio meritorum, id., XXXVIII, 1382. Ad salutem necessaria, id., XXXIV, 138, 186, 756. Confessionis et pœnitentiæ medicina peccatori necessaria, id., XLII, 419. De confessionis necessitate, id., XXXVI, 108, 253, 959; id., XXXVII, 1080, 1219, 1232, 1318, 1761, 1827, 1853, 1861, 1883; id., XXXIX, 1851; id., XL, 1288. Confessione amissa, non erit locus misericordiæ, id., XXXVI, 854. Deus interrogavit Adam, ut eum ad peccati confessionem cogeret, id., XXXIV, 207. Confessionem præcepit Deus, ut diabolus audiat nos pœnitere, nec amplius inde nos incuset, *ibid.*, 1288. Confessio non ad ultimum quadragesimæ aut vitæ suæ diem differenda, *ibid.*, 1289. Confessione et pœnitentia citius abluenda delicta, *ibid.*, 1049. — Confessionem peccatorum semper necessariam esse Christi voce agnoscimus, S. Prosper, LI, 402. — Confessio, et in ea accusatio, S. Leo Magnus, LIV, 215. — Confessio sacramentalis in Regula S. Benedicti, LXVI, 695. — Confessio necessaria ad veteris hominis exspoliationem, S. Gregorius Magnus, LXXVI, 623. — Exomologesis Græco vocabulo dicitur, quod Latine confessio interpretatur, S. Isidorus, LXXXII, 259. — Peccator non poterit excusari qui confessionem per quam venia nascitur, non properavit amplecti, S. Eligius, LXXXVII, 633. Indulgentia non poterit tribui, nisi ira Dei possit confessione placari, *ibid.* — Necesse est, ut dum multa contra voluntatem et præceptum Dei commisimus, per confessionem mundemus pœnitentes, S. Chrodegangus, LXXXIX, 1071. — Quando Christum accipere debemus, peccata nostra cito festinemus per confessionem et veram pœnitentiam abluere, S. Paulinus Aquil., XCIX, 231. Si quis propter fragilitatem carnis, vel propter negligentiam circumspectionis vulneratur, citius ad confessionis medicinam recurrat, *ibid.*, 340. Aperienda vulnera in confessione, ut medicamenta salutis proficere valeant, id., CI, 655. — Peccatores peccatorum suorum confessionem facere debent, Jonas, CVI, 151. — Vivens confiteatur peccator quæ fecit, quia non est fructuosa confessio apud inferos, Rabanus Maurus, CX, 102, 103. Quomodo potest medicus vulnus sanare, quod ægrotus ostendere erubescit? *ibid.* — De confessione peccati, Haymo, CXVIII, 924. — Nullus pœnitere recte potest, nisi primum confiteatur peccatum, et prioris vitæ errores damnaverit, S. Paschasius, CXX, 154. — Confessio peccatorum, Ratherius, CXXXVI, 715. Confessionis necessitas, *ibid.*, 595. Salutem non consequeris, nisi te peccasse confitearis, *ibid.* — Confessio peccatorum instar vulneris, Lanfrancus, CL, 634. — Confessio est flebilis propriorum peccatorum enarratio, Radulphus, CLV, 1899. — Confiteri oportet sua peccata, dum salus corporis manet, dum sua quisque utitur potestate, Goffridus, CLVII, 225. — Confessio peccatorum, S. Anselmus, CLVIII, 872, 873, 887, 927; Rupertus, CLXVIII, 1010. — Confessionis institutio, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 552 *et seqq.*; P. Abælardus, CLXXVIII, 668, 670. — Confessio peccatoris est vita, justi gloria, S. Bernardus, CLXXXII, 258. Est solum post peccatum remedium, *ibid.* 931. Nullum peccatum dimittitur, nisi prius confiteatur, id., CLXXXIV, 539. Sine ea non est justificatio, *ibid.*, 509. — Confessio ad salutem necessaria, Robertus Pullus, CLXXXVI, 896. — Sine confessione oris peccatum non dimittitur, Gratianus, CLXXXVII, 1541. — Necesse est ut iniquitates nostras dicamus, ut postea justificemur, *ibid.* Varia exempla quibus ostenditur, sine confessione nullam veniam posse promereri, *ibid.*, 1544. — De confessione, P. Lombardus, CXCII, 877 *et seqq.*; Petrus Comestor, CXCVIII, 1816. — Confessio externa necessaria ad salutem, Adamus Scotus, CXCVIII, 168. — Confessionis necessitas demonstratur, Ermengaudus, CCIV, 1239, 1260. — De confessione sacramentali, Petrus Blesens., CCVII, 1078 *et seqq.* — Confessio peccatorum, Alanus, CCX, 172, 272. Ejus necessitas, *ibid.*, 300. — Confessio est voluntaria et verax accusatio animi et peccatorum ordinata manifestatio in facie sacerdotis, Adamus, CCXI, 676. Confessionis oris necessitas ostenditur, *ibid.*, 681, 682. Tria genera confitentium, *ibid.*, 676. — Præceptum confessionis, Petrus Pictav., CCXI, 1070. Quid confessio et quotuplex, id., CCXIII, 871. Quotiescunque in peccata labimur, semper spes veniæ resurgentibus suppetit, *ibid.*, 873 *et seqq.*

3° *De confessionis dotibus.*—In infirmitatis periculo apud presbyterum quemcunque præsentem exomologesis facienda, S. Cyprianus, IV, 258. — Confessio debet esse integra, S. Hilarius, IX, 786. Hæc est justi viri vera confessio, quæ justitiam præsentem ex præteritorum conscientia et confessione commendat, *ibid.*, 526. Quomodo nulli alii confitendum nisi Deo, *ibid.* — Confitenda peccata Deo et sacerdoti, S. Ambrosius, XVII, 654, 655. Fidelem veniæ locum tenet non infida confessio, *ibid.*, 979. Damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus, id., XXXVI, 868. Confitentis quis debeat esse habitus, id., XL, 1289. Confitens caveat ne excusationes obtendat peccatis, *ibid.*, 1126. Confessio peccatorum fiat humiliter, id., 1056, 915. Confitendum ore proprio, non per nuntium aut scriptum, *ibid.*, 1122. Cui confitenda omnia peccata cum omnibus quæ circumstant ea, *ibid.*, 1124. Si quæ taceantur, aut dicta callide pallientur, animam jugulant, *ibid.* 1156. Confitens peccata nec dolens, irridere videtur judicem, id., XXXV, 2336, 2339. Confessio peccati bona si et curatio consequatur, id., XLV, 1867. — Per humilem confessionem homo indicat se scienti Deo, et se indicat homini nescienti Deus, S. Prosper, LI, 296. — Peccatorum confessio ut ad Christi pedes facienda, S. Petrus Chrysol., LII, 466. — Confessio nisi vera sit, peccati abolitionem non obtinet, S. Leo Magnus, LIV, 931. Fit solis sacerdotibus, et secreta, *ibid.*, 1374. — Non omnis qui confitetur peccatum remissionem accipit, S. Fulgentius, LXV, 536. Tunc prodest confessio, si confessus quod male fecerit, ultra non faciat, *ibid.*, 567. — Confessio peccatorum cum lacrymis et gemitu, S. Benedictus, LXVI, 331. Confessio humilis in antiquis regulis commendata, *ibid.*, 589. — Usitatum humani generis vitium est, et labendo peccatum committere, et commissum non confitendo prodere, sed negando defendere, atque convictum defendendo multiplicare, Smaragdus, CII, 613. Indicia veræ confessionis sunt, si unusquisque cum se peccatorem dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit, *ibid.* — Quid prodest confessio nisi sequatur illorum quæ confiteris relictio? Ratherius, CXXXVI, 401. — Confessio pure facienda est, S. Petrus Damian., CXLIV, 832. Non est pars peccatorum dicenda, et altera retinenda, neque levia confitenda et gravia diffitenda, nec alter accusandus et ipse excusandus, *ibid.* Confitendum est humiliter, ut idem sit in corde quod sonabit in ore, etc., *ibid.* — Cum cordis compunctione, cum vultus humilitate, cum pectoris tunsione, cum corporis supplicatione, cum vocis flebilitate confiteri debemus, Radulphus, CLV, 1900. Confessio debet fieri cum lacrymis, quia nisi gemat, nisi fleat, nisi suspiret peccator, cum se peccasse fatetur, peccatum suum prædicat, non confitetur, *ibid.*, 1810. Debet esse vera et aperta, integra, non divisa, *ibid.* — Omnis immunditia cordis per confessionem evomenda, Ivo Carnot., CLXII, 580. Non coram Deo cor suum effundit qui aperit os suum in confessione, et concupiscentiam malam non aufert a corde, nec qui se non humiliat, *ibid.* — Confessio fieri debet lingua cordis et actionis, Godefridus, CLXXIV, 1130. Præmitti ei debet examen, *ibid.*, 1057. Qualis illa, talis erit peccatorum remissio, *ibid.*, 152. — Qui peccata sua confitentes aliqua effundere timent, quasi in vase cordis spissi liquoris reliquias retinent, Hugo, CLXXV, 312. Qui per puram confessionem cordis sui secreta revelans nihil per affectum retinet, aut per silentium tegit, quasi aquas cor suum ante conspectum Domini effundit, *ibid.* — Qualis debeat esse confessio, S. Bernardus, CLXXXII, 650, 651. Ejus conditiones, id., CLXXXIV, 1176. — Confessio debet esse integra, Robertus Pullus, CLXXXVI, 899. Confiteri etiam debemus circumstantias notabiles, *ibid.*, 900, 901. — Integritas confessionis, Magister Bandinus, CXCII, 1098. Non est dividenda per diversos sacerdotes, *ibid.*, 1099. — Confessio sit humilis, pura, fidelis, Adamus Scotus, CXCVIII, 772. — De vera confessione, Petrus Cellens., CCII, 1128. — Quanta et qualis debeat esse confessio, Petrus Cantor, CCV, 343, 345, 346. — Confessio sit pura, integra, aperta et fidelis

in t ibus, Thomas, CCVI, 37, 38. — Ad confessionem tria requiruntur, Alanus, CCX, 500. Præparatio necessaria pœnitenti ante confessionem, ibid. Ore facienda, non scripto, ibid., 386. Debet esse universalis, ibid., 275, 301. Confitendæ sunt peccatorum circumstantiæ, ibid., 275, 290. Confitenda sunt dubia tanquam dubia, ibid., 302. Confitens, si vel unicum peccatum mortale omittat, confessio invalida est, ibid., 587. Confessio debet esse humilis, simplex, vera, integra et firma, ibid. Ejus integritas tria requirit, ibid., 175. Dicunt hæretici quod sufficit soli Deo confiteri, ibid., 356.

4° *De confessionis effectibus.*—Confessione criminum fata, quæstio non ultra procedit. Tertull. I, 276. Confessioni pœnitentia nascitur, satisfactio disponitur, id., 1243. — Confessionis fructus, S. Hilar., IX, 648. In confessione consistit omne spei nostræ præmium, ibid. In confessione peccatorum maxima est lethalium vitiorum morbis medicina, ibid., 785. Confessio peccatorum facit, ut etsi digna arguitione habeamus, non tamen arguamur, ibid., 526. Ubi peccati confessio, ibi et justificatio a Deo est, ibid, 690. — confessio erroris medicina est, S. Ambrosius, XVI, 312. Solvit criminum nexus verecunda confessio peccatorum, ibid., 507. Levius est crimen, ubi peccatum suum homo ultro confitetur, ibid., 378. Peccatori quam utilis peccati confessio, id, XVII, 969. Tunc carebis cunctis iniquitatibus tuis, cum adversum te testi et accusator exstiteris, ibid., 971. Confessio tua pœnitens medicina est, ibid. In confessione est venia, et in peccati sui condemnatione justitia, ibid., 1053. — Confessio tabula post naufragium, S. August., XXXIX, 2226. Initium sanitatis ibid., 2214. Confessio peccati latentis dupliciter sanat ægrotum, id., XLI, 847. Confessionis utilitas et fructus, id., XXXIX, 2050, 2215; XL, 1289; XLV, 1879. Sicut odit Deus peccata sua defendentem, sic sublevat confitentem, id., 1491, 2006. A confessione reformatio incipit, et per bona opera perficitur. ibid., 1281, 1338, 1908. Peccator qui confitetur, procedit de tenebris ad lucem, ibid., 1578. — Bona est peccati confessio, si curatio consequatur, S. Prosper., LI, 441. Apud misericordiam Dei plurimum valet confessio pœnitentis, quem facit peccator confitendo propitium, quem negando non facit nescium, ibid., 461. — Peccata sua confitens dat gloriam Deo, Cassiodorus, LXX, 397. Major gloria Dei est confitenti parcere, quam viventi sine confessione præstare, ibid., 754. Munera divina consequitur, ibid., 669. Deo revelare culpam remedium est, confiteri securitas, ibid., 523. Confessio delictorum propitium sibi judicem reddit, ibid., 576. — Confessionis medicamentum, Alcuinus, CI, 620. Per confessionem peccata diluuntur, id., C, 576. Peccator a triplici morte liberatur, ibid., 539. In confessione omnis spes veniæ consistit, id., C, 622. Confessio justificat, peccatis veniam donat, ibid. — Confessionis utilitas, S. Benedictus, CIII, 853. — Confessionis fructus, Raban. Maur., CX, 101, 102. — Peccatores mortui resurgunt per confessionem, pœnitentiam et Dei misericordiam, Rather., CXXXVI, 715. Confessio est via communis ad Deum, fons tam justis quam peccatoribus potens, qui criminum abundantiam abundantiori liquore detergit, ibid., 901. Primam reddit innocentiæ stolam, et fugitivum filium in paternos reducit amplexus, ibid. — Virtus confessionis sacramentalis, Lanfrancus, CL, 55. Peccata confessori revelata minime judicabuntur, ibid., 49. Confessio lumen facit, ibid., 301. — Per confessionem nosmetipsos mundamus, Radulphus, CLV, 1899. — Confessionis necessitas retrahit a peccato, Guibertus de Novig., CLVI, 258. Confessio peccati optimum remedium, ibid., 603. — Per confessionem allevatur omne onus peccati, S. Anselmus, CLVIII, 738. In vera confessione mundatur omnis macula delicti, ibid. — Fit peccatorum remissio cum secreta eorum confessione, S. Bruno, CLXIV, 405. Confessio jacentes erigit, vulnera ligat et sanat, ovem perditam et inventam super humeros Deus ipse ponit, et reducit ad pascua, ibid., 919. — Confessio mundat lepram, Godefr., CLXXIV, 577. Reficitque vires animæ, ibid., 1459. Et perducit ad gaudia cœlorum, ibid., 46. — O quam sublimis ista confessio, per quam de patibulo ad regnum, de terra ad cœlum, de cruce latro damnatus ac crucifixus ad paradisum ascendit! S. Bernardus, CLXXXIII, 648. Gloriosa confessio, quæ Petrum apostolum trinæ negationis crimine liberavit, ibid. — An sine confessione dimittatur peccatum, S. Lombardus, CXCII, 880, 881. — Omnia in confessione lavantur, conscientia mundatur, amaritudo tollitur, mare fugatur, tranquillitas redit, spes reviviscit, animus hilarescit, Richardus, CXCVI, 1075.— David confitens admittitur ad veniam, Adamus Scotus, CXCVIII, 171. Confessionis sacramentalis utilitas, ibid., 204 *et seq.* — De efficacia veræ confessionis, Petrus Cell., CCII, 1128. — Quantus sit effectus confessionis, Petrus Cantor, CCV, 345. Per confessionem omnium peccatorum delentur maculæ, ibid., 361.

III. — *De satisfactione.*

Grande scelus grandem habet necessariam satisfactionem, S. Ambrosius, XVI, 378. — Satisfactionis perfectæ indicium, Cassianus, XLIX, 1156 *et seqq.* — Satisfactio pœnitentiæ est, causas peccatorum excidere, nec earum suggestionibus indulgere aditum, Gennadius, LVIII, 994. —Quorum peccata in publico sunt, in publico debet esse pœnitentia, Radulphus, CXIX, 724. Quorum peccata occulta sunt, horum occulta debet esse pœnitentia, ibid. — Pœnitentia certa, quæ, Regino, CXXXII, 255. — Satisfactio est injuncti operis condigna exsecutio, Radulphus, CLV, 1810. Solvi quis non potest a peccato, nisi solvat quod rapuit peccando, ibid., 391. Remissio peccati non fit, nisi reddito debito, et facta integra satisfactione juxta magnitudinem peccati, ibid., 398. Necesse est ut omne peccatum satisfactio aut pœna sequatur, ibid., 381. Homo post peccatum non potest sine peccati satisfactione salvari, ibid., 389. Satisfactio quam omnis peccator debet facere, ibid., 392. Ad integram satisfactionem oportet ut peccator aut aliquid pro eo det, de suo quod Deo debitum non sit, et ab eo non possit exigi, ibid., 375. Non sufficit reddere quod ablatum est, sed pro contumelia illata peccator plus debet reddere quam abstulit, ibid. Secundum mensuram peccati oportet esse satisfactionem, ibid., 392. Necessitas satisfactionis in pœnitentia, id., CLXXI, 423. Satisfactio in tribus consistit, jejunio, eleemosyna, oratione, ibid., 417. — Satisfactio pœnitentiam subsequi debet, Godefridus, CLXXIV, 421. Satisfactio pro peccatis non debet fieri ex tristitia et coacte, ibid., 665. Perficit pœnitentiam, ibid., 1106. Vitiosas inclinationes frangit, ibid., 1128. — Non sufficit mores in melius mutare, et a malis recedere, nisi per pœnitentiæ dolorem, et humilitatis gemitum et cordis contriti sacrificium satisfiat de culpa, Hugo de S. Victore, CLXXV, 554. — De satisfactione, P. Abælardus, CLXXVIII, 665. — Pœnitentiæ quæ et quomodo injungendæ, Robertus Pullus, CLXXXVI, 902. — Confitentibus pœnitentiæ satisfactio danda, Gratianus, CLXXXVII, 1535. Sine satisfactione operis peccatum non remittitur, ibid, 1541. — De satisfactione, P. Lombardus, CXCII, 877 *et seqq.* — Satisfactionis necessitas probatur, Ermengaudus, CCIV, 1260, 1261. — Satisfactio est injunctæ pœnitentiæ expletiva exsecutio, vel peccatorum condigna correptio, Alanus de Insulis, CCX, 275. Satisfactio contritionem confirmat, mala emendat, sanitatem restituit, ibid., 274. Commensuranda est culpa, ibid., 290. Pœnitentiæ diversitas pro eodem peccato, ibid., 276.

IV. — *De dotibus et praxi confessarii, ejusque officio.*

Pœnitentiæ sacramentum morientibus administrandum, S. Cyprianus, IV, 231. — Mandatum Domini est etiam gravissimi criminis reis, si ex toto corde, et manifesta confessione peccati pœnitentiam gerant, sacramenti cœlestis refundendam gratiam, S. Ambrosius, XVI, 501. — Si presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum, Julius, VIII, 864. — De pondere æstimando delictorum sacerdotis est judicare, S. Innocentius I, XX, 559. Si quis ægritudinem incurrerit et devenerit usque ad desperationem, ante tempus Paschæ est ei relaxandum, ibid. — Confessiones excipiens qualis esse debeat, S. Augustinus, XL, 1129. Ligandi ac solvendi potestatem iis non convenire, qui proprium aliquid possideant, ibid., 1215. Confessarius quomodo sese gerere debeat, ibid., 1289. — Reconciliatio non neganda morientibus, S. Leo Magnus, LVI, 396, 397. — Sacerdos confessionem auditurus pœnitentis, præmittat orationem, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 451. Periculum est ... peccatorum confessionem excipiens, ad obscena qua... dit inardescat, id., LXXIX, 419. — Ultima pœnitentia non deneganda, Crisconius, LXXXVIII, 914. — Cuncti sacerdotes omnibus illis confitentibus eorum crimina dignam pœnitentiam cum summa vigilantia ipsis indicent, S. Egbertus, LXXXIX, 382. — Qui pœnitentiam in infirmitate petit, et casu, dum ad eum sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, dent testimonium qui eum audierunt et accipiet pœnitentiam, S. Bonifacius, LXXXIX, 823. — Confessarius requirat a pœnitente an sint secum opera mala, quæ separant hominem a regno Dei, S. Chrodegangus, LXXXIX, 1072. Postquam confessus fuerit sua peccata, si vult dimittere ea, det ei pœnitentiam, et si non vult non det, quia non potest, ibid., 1073. Cavendum ne hi qui in gravibus peccatis incedunt, et hi qui in levioribus delinquunt æqualiter judicentur, sed

V. — *Libri de pœnitentia tractantes.*

CIII.

INDEX DE PŒNITENTIA PUBLICA

REFERENS QUIDQUID DE ILLA IN USU FUERIT OLIM IN ECCLESIA CATHOLICA

ET VARIAS CANONUM PŒNITENTIALIUM COLLECTIONES QUAS PRÆBET PATROLOGIÆ CURSUS.

—

I. — *Exsistentia pœnitentiæ publicæ stabilitur.*

II. — *De canonibus pœnitentialibus.*

CIV.

INDEX DE EXTREMA UNCTIONE

PAUCA SED OMNIA PRÆBENS QUÆ DE ILLIUS SACRAMENTI EXCELLENTIA ET EFFECTIBUS

IN PATROLOGIA REPERIUNTUR.

firmos, Hincmarus Rhem., CXXV, 773.—De infirmis oleo sancto perungendis post confessionem et reconciliationem, Riculfus Suession., CXXXI, 18; Regino Prumiens., CXXXII, 214. De extremæ unctionis administratione et de instructione circa hoc sacramentum, id., CXXXVIII, 560. De diligentia sacerdotum ne infirmi hoc sacramento priventur, *ibid*. — De unctione fratris ægrotantis, S. Guillelmus Hirsaug., CL, 1132. — De effectibus unctionis sacræ infirmorum et de modo administrandi hoc sacramentum, Goffridus Vindoc., CLVII, 298. — Quid valet unctio olei infirmis, Honorius Augustod., CLXXII, 1153. — Quando et a quo instituta est unctio infirmorum, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 577. Utrum iterari possit hoc sacramentum, *ibid*., 578. De unctione infirmorum, id., CLXXVII, 596; P. Abælardus, CLXXVIII, 1744; S. Bernardus, CLXXXII, 681; Petrus Lombardus, CXCII, 899; Magister Bandinus, CXCII, 1102; Joannes Belethus, CCII, 96; Garnerius Lingon., CCV, 677. — Opinio eorum qui dicunt extremam unctionem non esse sacramentum, Alanus de Insulis, CCX, 370.

CV.

INDEX DE SACRAMENTO ORDINIS

IN QUO LOGICE REFERUNTUR VARIÆ CIRCA SACRAM ORDINATIONEM SS. PATRUM SENTENTIÆ.

—

MONITUM.

Ordo seu sacra ordinatio definitur : Ritus sacer vel sacramentum novæ legis a Christo institutum, quo spiritualis potestas confertur sacramenta conficiendi et ministrandi, cæteraque ecclesiastica munia pro jure obeundi. Prout Ordo dicitur ritus sacer, omnes omnino gradus seu ordines complectitur; prout dicitur sacramentum, ad eos tantum gradus refertur in quibus vera sacramenti ratio dignoscitur. Hinc igitur in hoc Indice vicissim agimus : I. De sacramenti ordinis exsistentia ; II. De effectibus ; III. De ministro ; IV. De subjecto hujus sacramenti ; V. De conditionibus ad ordines licite suscipiendos ; VI. De variis ordinibus.

I. — *De Sacramenti ordinis exsistentia.*

Ordinationis sacramentum, S. Augustinus, XLIII, 109. — Ordinatio est sacramentum, S. Leo Magnus, LIV, 648. — Sacer ordo est sacramentum, quo insignitur homo, ut sic aliis per honorem prosit, Alanus de Insulis, CCX, 681. Opinio illorum qui dicunt quod ordo non sit sacramentum, *ibid*., 369. Refelluntur, *ibid*., 370. Ordinis sacramentum a Deo institutum est, *ibid*. Ordinarunt sacerdotes et episcopos apostoli, *ibid*.

II. — *De effectibus Sacramenti ordinis.*

Quod in ordinationibus crimina vel vitia non bene credantur auferri, S. Innocent. I, XX, 530. — Ordinationis sacramentum non licet iterari, S. Augustinus, XLIII, 70, 71, 72. Non amittitur, *ibid*., 109. Sacramentum ordinationis manens in ordinatis, id., XL, 394. Etiam in eo qui aliqua culpa removetur ab officio, *ibid*. Ordinatis per traditionem gratia infunditur, id., XXXV, 228. — Virtus sacramenti gratia est Spiritus septiformis, S. Gregorius Magnus, LXXIX, 299. Magnum est onus ordinis, magna fragilitas carnis, *ibid*., 460. — Ordinatus ab episcopo interdicto, uti non debet susceptis ordinibus, nec ab ullo episcopo debet reordinari, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 52. — Quod episcopus Simoniace ordinatus aurum dedit, et animam perdidit, ordinans autem pecuniam accepit, lepram dedit, Ivo Carnot., CLXI, 355. Quod in ordinationibus crimina non auferuntur, *ibid*., 457. Non fieri debere reordinationes, *ibid*., 463. — Iterum ordinentur, qui ex Novatianis ad Ecclesiam redierunt, Gratianus, CLXXXVII, 572. Ordinationes ab excommunicatis non Simoniace factæ ex misericordia tolerantur, *ibid*., 787. — Ordinis sacramentum iterari non potest, Alanus de Insulis, CCX, 353.

III. — *De Ministro Sacramenti ordinis.*

Hæretico ordinare non licet nec manum imponere, Firmil., III, 1161. — Ordinatio hæreticorum rejicitur, Conc. Carthag., III, 1018, 1019. — Rata ordinatio clerici a pseudo-episcopo ordinati, S. Leo Magnus, LIV, 1203. Ne presbyter diaconum aut presbyterum ordinare præsumat; id., LXXXIV, 595. — Ut perversi ordinatores nullis denuo ordinationibus intersint, Isidor. Mercat., CXXX, 587. Presbyter diaconum aut presbyterum non ordinabit, id., CXXXVIII, 403. — Ordinatus ab episcopo interdicto, uti non debet susceptis ordinibus, nec ab ullo episcopo debet reordinari, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 52. — Quod qui indignos ordinant, jus debeant amittere consecrandi, Ivo Carnot., CLXI, 560. Ne presbyter diaconum aut presbyterum ordinet, *ibid*., 445. — Sine clericorum suorum concilio episcopus clericos non ordinet, Gratianus, CLXXXVII, 142. Sacerdotes ab uno episcopo possunt ordinari, *ibid*., 351. De presbyteris qui ordinantur ab eis, quos constat episcopos non fuisse, *ibid*. Annuæ suspensioni subjaceat episcopus qui invitum ordinare præsumit, *ibid*., 561.

IV. — *De subjecto ordinis Sacramenti. Qui non debeant ordinari.*

Ad gradus ecclesiasticos qui non sunt admittendi, Stephan., III, 999, 1000. — Digamus sacerdos aut diaconus non ordinetur, S. Siricius papa, XIII, 1141. — Ut post remissionem peccatorum non admittatur ad clerum qui cingulum militiæ habere elegerit, S. Innocentius I, XX, 472. Qui ad clerum suscipi non possint, *ibid*., 477. Ut si laicus viduam duxerit, clericus non fiat, *ibid*., 379. Qui ab ordinibus arcendi, *ibid*., 491, 492. Ut si quis catechumenus habuerit uxorem, et, defuncta ea, post baptismum sortitus fuerit alteram, clericus non sit, *ibid*., 528. Quod digami admitti ad clerum non possint, *ibid*., 604. — Episcopis alienum ordinare per canones non licet, S. Augustinus, XLV, 1771. Ordinari non possunt de pœnitentia sauciati, id., XLIII, 804. An ordinare eos liceat, qui parvuli a Donatistis fuerant baptizati, *ibid*., 807, 808. — Non rudes ac neophytos ordinari debere, S. Leo Magnus, LV, 631. Romanæ Ecclesiæ disciplina ad ordines recipiebat eos tantum qui vel a pueris, vel inter adultos statim post baptismum clero se mancipaverint, id., LIV, 649, 650. Non ordinandus illitteratus, aut aliqua parte corporis imminutus, id., LVI, 699. Nec servus sine dominorum voluntate, *ibid*., 697. Nec qui est rebaptizatus, *ibid*., 872. Nec curialis, *ibid*., 525. Non ordinandus seditionarius, usurarius, aut injuriarum ultor, *ibid*., 885. Qui non promovendi, *ibid*., 694. — Clericus esse non potest qui concubinam, viduam, repudiatam vel meretricem in matrimonio habuit, Gennadius, LVIII, 1059. Neque qui sibi virilia amputavit, *ibid*., 1040. Neque qui usuras accepisse vel in scena lusisse convincitur, *ibid*. Neque qui publicam pœnitentiam egit, *ibid*. Neque qui insanivit, aut diaboli afflictione vexatus sit, *ibid*. Neque qui pecuniam offert, *ibid*. — Publicis administrationibus implicatos ab ordinibus arcet Mauricius, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 662. A clericatu prohibebantur advocati, milites, officiales, histriones, et publicis ratiociniis ob-

V. — *De conditionibus ad ordines licite suscipiendos.*

VI. — *De variis ordinibus.*

CVI.

INDEX DE MATRIMONIO,

VARIAS CIRCA HOC SACRAMENTUM SS. PATRUM SENTENTIAS ORDINE LOGICO EXHIBENS.

—

MONITUM.

Matrimonium in se spectatum considerandum est vel prout est naturæ officium, vel prout est sacramentum, seu prout officium illud a Christo sanctificatum est. Quatenus est sacramentum, definiri solet : Sacramentum novæ legis quo significatur conjunctio Christi cum Ecclesia, et gratia confertur ad sanctificandam viri et mulieris legitimam conjunctionem, ad uniendos arctius conjugum animos, et ad prolem pie sancteque in virtutis officiis et fide Christiana instituendam. In hoc Indice disserimus : I. De matrimonio ut sacramento ; II. De ejus materia et forma ; III. De illius dignitate, honestate et virtute ; IV. De ejus unitate et indissolubilitate ; V. De secundis nuptiis et polygamia ; VI. De impedimentis matrimonii ; VII. De obligationibus matrimonii ; VIII. De bonis et incommodis illius ; IX. Recensemus libros de matrimonio tractantes.

III. — *De unitate et indissolubilitate matrimonii.*

IV. — *De secundis nuptiis et polygamia.*

V. — *De impedimentis matrimonii.*

nentiam damnabile est, S. Fulgentius, LXV, 704. — Non debet quisquis voti vinculo constrictam mulierem ducere, Pippinus, XCVI, 1506. — Qui votum emiserint a matrimonio repellantur, Heraldus, CXXI, 773. Cum sanctimoniali conjunctio detestatur, id., CXXXVIII, 465. — Non licet Deo sacratis nuptialia jura contrahere, Burchardus, CXL, 797, 801. — Virgines quæ post consecrationem nubunt non tam adulteræ sunt quam incestæ, S. Gregorius VII, CXLVIII, 707. — Matrimonium ejus qui votum suscepit invalidum. S. Bernardus, CLXXXII, 888; Gratianus, CLXXXVII, 1618. — Solemniter in Ecclesia professi castitatem a matrimonio arcendi, Hugo Rothomag., CXCII, 1291; Petrus Lombardus, CXCII, 932.

Ordo. — Sacri ordines matrimonio obex fiunt, S. Gregorius Magnus, LXXV, 1339. — Sacri ordines dirimunt matrimonium, Stephanus, CCXI, 571.

Clandestinitas. — Occultæ conjunctiones, id est, ad Ecclesiam prius non professæ, malæ, Tertullianus, II, 987. — Clandestina matrimonia vetantur, S. Leo papa, LIV, 1205; S. Paulinus, XCIX, 298, 299, 319. — Publice et non occulte ducenda est uxor, Hervæus, CXXXII, 697; Ivo Carnot., CLXI, 616, 1249; Gratianus, CLXXXVII, 1417.

Consanguinitas. — Ex propinquitate sui sanguinis vel uxoris usque ad septimum gradum nullus ducat uxorem, S. Julius, VIII, 969. — Sororem uxoris suæ non licere ducere uxorem, S. Siricius papa. XIII, 1189. — Conjugium inter patrem et filiam jure naturali prohibitum, S. Ambrosius, XVI, 1185 Matrimonium in quarto gradu prohibitum lege divina. *ibid.*, 1184. — Conjugia cum propinquis non divina sed humana lege prohibita, S. Augustinus, XLI, 459. Conjugium inter fratres jam Abrahæ temporibus non erat licitum, id., XLII, 422. — Matrimonium in quarto et tertio consanguinitatis gradibus Anglis concessum, S. Gregorius Magnus, LXXV, 101, 102, 388, 459. Matrimonium prohibetur in secundo consanguinitatis gradu, id., LXXVII, 1189. Intra quos gradus matrimonium contrahere liceat, *ibid.*, 1188, 1189. — Matrimonia in tertia propinquitate prohibentur, S. Cummianus, LXXXVII, 986. — In quinto consanguinitatis permittantur homines matrimonium inire, et in quarto si hoc occurrerit non separentur, in tertio separentur, Egbertus, LXXXIX, 408. — Diversi gradus consanguinitatis et affinitatis numerantur in quibus matrimonium non ineundum, S. Bonifacius, LXXIX, 819. — Matrimonia usque ad septimum gradum consanguinitatis vetita, S. Paulinus, XCIX, 298; Heraldus, CXXI, 767. — Matrimonia prohibita usque ad quartam generationem, Isidorus Mercator, CXXX, 1122. — Quod nulli liceat de propria cognatione uxorem ducere, Burchardus, CXL, 779, 783, 784. — Consanguinitas sex gradibus terminatur, Petrus Damianus, CXLV, 192, 193. — Matrimonia inter consanguineos infra septimam generationem prohibentur, Joann. Rothomag., CXLVIII, 170. — Gradus quartus et sextus consanguinitatis prohibetur, S. Anselmus Cantuar., CLIX, 245. Conjugia in Hibernia palam et impune fiebant inter cognatos, *ibid.*, 174. Usque ad sextum gradum consanguinitatis Christiana religio connubia prohibet, *ibid.*, 559, 560. — Matrimonium nullum inter consanguineos et affines, Ivo Carnot., CLXI, 1275, 1276. — Cognati non possunt contrahere nisi post septimum gradum, Hugo de S. Victore, CLXXV, 165, 510, 511. — Cognatio carnalis, S. Petrus Lombardus, CXCII, 937.

Cognatio legalis. — Non est matrimonium inter adoptantem et adoptatum, Nicolaus papa, CXIX, 975.

Cognatio spiritualis. — Non licere filium in matrimonium ducere illam quam pater de sacro fonte baptismatis suscepit, S. Zacharias, LXXXIX, 957. — Inter susceptores baptismi et susceptos non est matrimonium, nec in linea directa usque ad infinitum, Nicolaus papa, CXIX, 979. — Non potest quis contrahere cum consanguinea spirituali, Ivo Carnot., CLXI, 91. Cognati spirituales inter se non copulentur, *ibid.*, 164, 516, 517, 518. — De cognatione spirituali, Petrus Lombardus, CXCII, 940; Innocent. III, CCXIV, 560.

Affinitas. — Matrimonia in aliis gradibus affinitas prohibita, S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 457. — Connubia etiam inter affines vetantur. Pippinus, XCVI, 1508. Matrimonium id secundo gradu affinitatis prohibitum, 1515. — Gradus affinitatis spiritualis explicati, Carolus Magnus, XCVIII, 89, 99; Benedictus diaconus, XCVII, 759. — Impedimentum affinitatis spiritualis disjungit matrimonium, Theodorus, XCIX, 1050. — Conjunctio cum affinibus spiritualibus vetita, Heraldus, CXXI, 769; Burchardus, CXL, 781. — Connubium interdictum cum affinibus spiritualibus, Honorius Augustod., CLXXII, 1146, 1147; Gratianus, CLXXXVII, 1667; Bandinus, CXCII, 1109. — Matrimonium in tertio affinitatis gradu prohibitum, Petrus Cantor, CCV, 95. — Dispensatio pro contrahendo matrimonio in tertio et secundo gradu affinitatis, Innocentius III, CCXIV, 1231.

Ligamen. — Nemini liceat alterius sponsam uxorem ducere, Siricius papa, XIII, 1136. — Non licet alterius sponsam ad matrimonii jura sortiri, Dionysius Exiguus, LXVII, 233; Halitgarius, CV, 685. — Ligaminis impedimentum, Gratianus, CLXXXVII, 1638, 1639.

Violentia. — Matrimonium ex violentia contractum non validum, Tertullianus, II, 445. — In matrimonio voluntas debet esse libera, S. Gregorius Magnus, LXXVII, 683. — Mulier invita virum non ducat, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 353. — Nemo invitus ad matrimonium contrahendum trahi debet, Urbanus II, CLI, 67.

Amentia. — De impedimento amentiæ, Regino Prum., CXXXII, 309. — Qui contraxerunt sani, non disjungendi sunt propter unius insaniam vel furorem, Nicolaus, CXIX, 1198. — Si alter conjugum fiat amens, non solvitur matrimonium, Ivo Carnot., CLXI, 619.

Impotentia. — De muliere quæ cum viro suo non potest coire, Benedictus, XCVII, 757. Vel de viro impotente, *ibid.*, 760. — Conjugibus qui debitum conjugale reddere non possunt, ad alias nuptias transire licet, Theodorus, XCIX, 949. — Matrimonium dirimendum esse si alter conjugum debitum reddere non possit, S. Agobardus, CIV, 308. — De impedimento impotentiæ, Regino Prum., CXXXII, 550; Burchardus, CXL, 821, 822; S. Anselmus Lucens., CXLIX, 524, 566. — Frigidi non conjugium ineant, Hugo de S. Victore, CLXXV, 166.

Crimen. — Adulter non potest adulteram ducere post mortem viri, Ivo Carnot., CLXI, 1281. — Non potest esse matrimonium cum qua fit adulterium, Hugo de S Victore, CLXXVI, 163. — Quod nulli liceat eam cum qua fornicatus fuerit, ducere in conjugem, Abælardus, CLXXVIII, 1563.

Consensus parentum. — Filii sine consensu parentum recte et jure non possunt nubere, Tertullianus, I, 1302. — Non est virginalis pudoris maritum eligere, sed judicium parentum exspectare debet, S. Ambrosius, XIV, 453. — Viventibus parentibus inter filios familias sine voluntate eorum matrimonia non legitime copulantur, sed conjuncta non solvuntur, Marculfus, LXXXVII, 785. — Parentibus insciis non contrahendum matrimonium, S. Paulinus, XCIX, 298, 299, 319.

Raptus. — De raptoribus et de raptis, Fulgent., LXVII, 957. — De his qui puellas rapiunt, Crisconius, LXXXVIII, 906; CXXXVIII, 429.

Tempus. — Nullus jungatur uxori ante octavam Paschæ, S. Ambrosius, XVIII, 234. — Nuptiæ non celebranda in Quadragesima, S. Leo papa, LIV, 720; Dionysius Exiguus, LXVII, 76, 170, Fulgentius, LXVII, 960; Crisconius, LXXXVIII, 210; Isidorus Mercator, CXXX, 290; Atto Vercell., CXXXIV, 46. — Tempora nuptiarum prohibita, Ivo Carnot., CLXI, 612.

Ætas. — Ad matrimonium contrahendum ætas congruens requiritur, S. Leo papa, LIV, 131. — Puella quatuordecim annorum corporis sui potestatem habere potest, adolescens vero quindecim annorum eodem jure utitur, Egbertus, LXXXIX, 408. — De matrimonio ante annum pubertatis prohibito, Carolus Magnus, XCVII, 216, 217; S. Paulinus, XCIX, 298. — Sui corporis potestatem habet puer quindecim annorum, Theodorus, XCIX, 935. — Juvenes ante 14 annos et puellæ ante 12 matrimonium inire non possunt, Hugo de S. Victore, CLXXVI, 166.

Sponsalia. — Nemo alteri desponsatam ducat uxorem, S. Leo papa, LIV, 557. — De sponsatis puellis, Fulgentius, LXVII, 958. — De sponsalium obligatione, S. Gregorius Turon., LXXI, 547, 548. — Puellæ desponsatæ cum aliis matrimonium sortiri nequeunt, S. Isidorus Hispal. LXXXIV, 95. — Sponsalia dirimunt subsequens matrimonium, Gratianus, CLXXXVII, 1412, 1462, 1466; Innocentius III, CCXIV, 41.

Conjugii impedimenta enumerata, Zacharias, CLXXXVI, 132; Robertus Pullus, CLXXXVI, 919 *et seq.*; Gratianus, CLXXXVII, 1451; Petrus Lombardus, CXCII, 916, 1571 *et seq.*, 929 *et seq.*; Bandinus, CXCII, 1107 *et seq.*

Excommunicentur illi qui celent matrimonii impedimenta diversa, Odo de Soliaco, CCXII, 62.

VI. — *De matrimonii obligationibus*.

Officia conjugatorum explicantur, S. Paulinus, LXI, 661 — Quomodo conjuges se gerere debeant coram Deo, Egbertus, LXXXIX, 419.

Amor. — Conjuges ambo seipsos diligant, Victorinus, VIII, 1288, 1289. Vir et uxor sint sibi invicem juncti spiritu et anima, *ibid.* — Nimius amor uxoris damnatur, S Hieronymus, XXIII, 281. Sæpius vir judicio debet amare conjugem non affectu, *ibid.*

Castitas. — Excessus in matrimonio est impudicus,

VII. — *De bonis et incommodis matrimonii.*

VIII. — *Libri de matrimonio tractantes.*

SERIES UNDECIMA.

Ecclesia, cum sit columna, firmamentum et custos veritatis, et fons ille cui Christus supremam contulit docendi auctoritatem, et cujus auctoritas sola via est apta ad ingenerandam animis Christianorum stabilem securamque fidem, inde omnes fideles quæ credenda, quæ agenda, quæve vitanda, ne a salute aberrarent, docere debuit; itaque primaria et præcipua fidei capita in unum breviter colligi curavit, et sic varia condidit symbola, quæ sunt summa articulorum qui omnibus credendi proponuntur. Itaque symbola hæc et varias fidei catholicæ professiones Lectori depromit nostra Series undecima.

CVII.

INDEX DE SYMBOLIS IN GENERE.

ET DE UNOQUOQUE SYMBOLO SPECIALI, LOGICO DISPOSITUS ORDINE, QUIDQUID DE ILLIS SCRIPSERE SS. PATRES REFERENS VEL INDICANS.

—

MONITUM.

Symbolum Græce, quod Latine dicitur indicium et collatio; *indicium* est quia indicat cui credere debeamus, id est, uni Deo Patri et Filio et Spiritui Sancto; *collatio* dicitur, hoc est quod plures in unum conferunt. Symbolum apud Catholicos sumitur pro regula fidei, sive est summa articulorum fidei qui omnibus credendi proponuntur. In hoc Indice duas statuimus sectiones quarum prior agit de Symbolis in genere et de unoquoque speciali Symbolo, scilicet apostolico, Nicæno, S. Athanasii, etc., necnon de variis fidei catholicæ professionibus quas vel admisit vel proposuit Ecclesia; posterior vero exhibet sigillatim unumquemque Symboli apostolici articulum, varias SS. Patrum sententias referens vel indicans.

SECTIO I. — DE SYMBOLIS.

I. — *De Symbolo in genere.*

Symbolum Græce dicitur, Latine autem collatio, S. Ambrosius, XVII, 1155. — Symbolum unde dicitur, Rufinus, XXI, 337; S. Augustinus, XXXVIII, 1058, 1072. Cur institutum, *ibid.*, 1065. Symbolum fidei dicitur confessio, id., XL, 276 Symbolum est regula fidei, id., XXXII, 651; XXXVIII, 400, 1060; XL, 627. Symbolum fidei catholicæ fundamentum, id., XL, 651. — Symbolum est pactum vitæ, salutis placitum. S. Petrus Chrysologus, LII, 361. — Symbolum Græce, indicium dici potest, aut signum, vel collatio, S. Martinus Legion., CCVIII, 1341. — De symboli nomine, et quid symbolum sit, S. Hildef. Tolet., XCVI, 126.

II. — *De Symbolo apostolorum.*

Sancti apostoli in unum convenientes, breviarium fidei fecerunt, ut breviter fidei totius seriem comprehendamus, S. Ambrosius, XVII, 1155. Quemadmodum duodecim apostoli, et duodecim sententiæ, *ibid.*, 1158. Duodecim apostolorum symbolo fides sancta concepta est, qui velut periti artifices in unum convenientes, clavem suo consilio conflaverunt, *ibid.*, 671. — Apostoli discessuri, Spiritu Sancto repleti symbolum fidei componunt, cur, Rufinus Aquil., XXI, 59, 337. — Symbolum fidei ab apostolis traditum, S. Hieronymus, XXIII, 580. Non scribitur in charta et atramento, *ibid.* Quomodo concluditur in fine, *ibid.* — Sancti apostoli, certam fidei regulam tradiderunt, quam secundum numerum apostolicum duodecim sententiis comprehensam, symbolum vocaverunt, S. August., XL, 1189. Symbolum memoria tenendum, id., XXXVIII, 399. Symbolum fidei cur institutum, *ibid.*, 1065. Quid ex illo apostolus quisque composuit, id., XXXIX, 2190. Verba symboli, cœlestia sunt Domini sacramenta quæ gratiam in nobis servant incorruptam, *ibid.* Symbolum memoria teneri debet, id., XXXVIII, 399, 1066. — Symbolum fidei divinam et humanam habere auctoritatem, S. Cassianus, L, 149. — Symboli apostolici expositiones, aliæ erant domesticæ ac privatæ, aliæ publicæ et solemnes, S. Nicetas, LII, 1010. — Symbolum institutum ab apostolis, S. Leo Magnus, LIV, 466. Duodecim apostolorum totidem signatum sententiis, *ibid.*, 794 Omnium hæreseon antidotum, *ibid.*, 757, 794. Ejus recitatio in baptismo, *ibid.*, 1068. — Symbolum ab apostolis traditum, cur, S. Maximus Taurin., LVII, 433. — Christianæ fidei symbolum ab apostolis ordinatum, S. Fulgentius Rusp., LXV, 823. Quid symbolum et cur institutum, *ibid.* Enumerantur omnes symboli articuli, *ibid.*, 826. Symboli apostolorum non unus, sed multi conditores, id., LXXII, 550. — Qua ratione symbolum constet., S. Hildefonsus Tolet., XCVI, 126. Initium symboli, et quid sit credulitas, *ibid.*, 127. Explicatur symbolum fidei, *ibid.*; Leidradus Lugdn., XCIX, 859; Amalarius Trev., *ibid.*, 896. — Symbolum ab apostolis compositum, Alanus, CI, 1138. Quomodo, *ibid.*, 1139 *et seqq.* — Quæ sit interpretatio symboli secundum Latinos, Theodulfus Aurel., CV, 226. — Symbolum quando quemque in finem ab apostolis compositum, Rabanus Maurus, CVII, 368. Ejus integra explanatio, id., CX, 27; CXII, 1224. — Symbolum Christianis fidelibus insinuandum, Regino Prum., CXXXII, 189, 190, 219; Ratherius Veron., CXXXVI, 562, 563 Symbolum, id est collatio apostolorum, sicut in psalteriis correctis invenitur, *ibid.*, 555. — Symbolum apostolorum, ejus explanatio, S. Bruno Herbipol., CXLII, 559. Ut symbolum calleant, id., CLI, 1176. — De symbolo apostolorum et ejus explicatio, Ivo Carnot., CLXII, 604. — De symbolo apostolorum quando et quare in missa cantandum sit, Hugo de S. Victore, CLXXVII, 424. — Symboli duodecim articuli, Josienus Suession., CLXXXVI, 1489.

III. — *Commentarii in explanationes, etc.— Symboli apostolorum.*

Explanatio symboli ad initiandos, S. Ambrosius Mediol., XVII, 1155 *et seqq.*

Commentarius in symbolum apostolorum, Rufinus, XXI, 336 *seq.*

De fide et symbolo liber unus, S. Augustinus, XL, 181

Sermo in traditione symboli, id., XXXVIII, 1058 *seq.*

Sermo de symbolo, id., XXXIX, 2190 *seq.*

De symbolo tres sermones ad catechumenos, id., XL, 627 *seq.*

Sermo de symbolo, *ibid.*, 1190 *seq.*

De symbolo apostolorum, id , LII, 354, 357 *seq.*

Explanatio symboli apostolorum, *ibid.*, 865 *seq.*

Homilia de traditione symboli, ejus explicatio, S. Maximus Taurin., LVII, 431.

Defensio symboli apostolorum adversus Arianos, S. Fulgentius Rusp., LXV, 821.

Expositio fidei catholicæ, Venantius Fortunatus, LXXXVIII, 585.

Explicatur symbolum fidei, S. Hildefonsus Tolet, XCVI, 127 *seq.*

De Symbolo, Amalarius Trevir., XCIX, 896.

Explanatio symboli apostolici, Rabanus Maurus, CI, 27; CXII, 1224; CVII, 368.

Commentarius in symbolum apostolorum, S. Bruno Herbipol., CXLII, 559, 562

De symbolo apostolorum, Ivo Carnot , CLXII, 604

Expositio symboli apostolorum, Abælardus, CLXXVIII, 618.

Expositio in symbolum, Josienus Sucss., CLXXXVI, 1479.

Symboli duodecim articuli, *ibid.*

NOTA. Ad explanationem uniuscujusque articuli symboli apostolorum, videre tabulas speciales *de Deo*, *de Jesu Christo*, *de Spiritu sancto*, *de Ecclesia catholica*, etc.

IV. — *De symbolo S. Athanasii.*

Exemplar Athanasii symboli, Fortunatus, LXXXVIII, 586.

Commentarius in fidem S. Athanasii; S. Bruno Herbip., CXLII, 539, 562.

Expositio fidei in symbolum Athanasii, Abælardus CLXXVIII, 618.

V. — *De Symbolo Nicæno.*

VI. — *De Symbolo Constantinopolitano.*

VII. — *De Symbolo Antiocheno.*

VIII. — *De variis Symbolis.*

IX. — *De professionibus fidei.*

Sectio. II. — *De articulis Symboli apostolici.*

Articulus primus. — *Credo in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli et terræ.*

Articulus secundus.— *Credo in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.*

SERIES DUODECIMA.

Religio, ut jam antea diximus, nihil aliud est, latiori sensu, quam societas Deum inter et homines, quorum mutuas complectitur relationes, ac proinde Dei jura et hominis officia. Aliunde, homo corpore simul et anima constat, et sub hac duplici substantia, totum se Deo subjectum et devotum præstare tenetur. Idcirco, ut homini ratione corporis Deo reddendi debita modum præberet religio, externa instituit signa, quæ CULTUS nuncupantur. In hac igitur Serie duodecima tractamus de cultu externo et de variis ejus speciebus; de cultu sanctorum, reliquiarum, imaginum, ac de fructibus ex hac veneratione profluentibus. Posthæc, cum liturgia sit norma cultus, et Kalendarium tempora et dies festivitatum ordinet, quidquid de his agit *Patrologia*, duobus Indicibus hic exprimimus.

CVIII.

INDEX DE CULTU IN GENERE,

ORDINE LOGICO REFERENS VARIAS SS. PATRUM SENTENTIAS DE ILLIUS NECESSITATE ET COMMODIS,

PRÆSERTIM ERGA SOCIETATEM HUMANAM, CUJUS MORES FEROS ET PRAVOS DEMULSIT ET EMENDAVIT.

MONITUM.

Sub hac denominatione indicatur hominis servitus erga Deum, sive latria, hoc est præceptum : *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies*. Istud mandatum insitum natura hominibus erga divinitatem ut istud erga proximum : *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*, invenitur etiam ante legem scriptam apud veteres patriarchas, et deinceps apud gentes, etsi turpissime vitiatum. Unde dicendum in hoc Indice :

1° Quid sit divinitatis latriæ cultus, sive in quo consistat, et qualis fuerit in lege non scripta;

2° Qualis fuit ex præcepto veteris legis;

3° Qualis nunc est ex præcepto novæ legis, adjuncto cultu duliæ et hyperduliæ in Ecclesia catholica recepto; et de oratione pro mortuis;

4° De favoribus cultui in utraque lege scripta et persecutionibus ex parte hominum obvenientibus:

5° De cultus defectu, excessu aut abusu, sive de hæresi et schismate, et de paganismo, et in his ultimis seriebus ex malis, infortuniis, miseriis, turpitudinibus, etc., quæ apparebunt, per consequentiam, pro felicitate, pace et bonis moribus, qui notati sunt in quatuor aliis seriebus, facillime omnium sensui patebit quantum cultus veri Dei, prosperitatis, lætitiæ, etc., semper contulerit hominibus.

Juxta morem hic Index disponitur ordine alphabetico Patrum, cum indicatione voluminis et columnæ, præcitata quæstione in qualibet serie discutienda.

SERIES PRIMA.

De cultu in lege non scripta.

Sola vera divinitas cultum latriæ sibi vindicat, qui maxime consistit in mentis affectu, exhibitione pia corporis, et in sacrificiis, oblationibus et cujusque generis donis, apud etiam primos patriarchas usitatis. Cum enim nos ipsius omnes templum et singuli templa simus, cum semper, quando ad Deum sursum fuit cor hominum, ejus altare fuit. Cum manifeste Deum colimus, quando suavissimo incensu eum adoremus et in conspectu ejus pio sanctoque amore flagramus, quando nosmet ipsos vovemus et reddimus, quando solemnitatibus et statutis diebus beneficiorum ejus sacram dicamus usque memoriam, quando sacrificamus ei hostiam humilitatis et laudis in ara cordis, igne fervidæ charitatis, et eum agnoscimus nostræ beatitudinis fontem, et omnis nostræ appetitionis finem, his stantibus et repertis apud primos mundi incolas, cultus apud ipsos viguisse deducitur; quod ex indicatis infra evidentissime ostenditur.

ADAMUS SCOTUS. — Abel typus oblationis religiosæ, simulque et Abraham, CXCVIII, 480, 481.

ADO (S.), Viennens. — Enos primus nomen Domini invocare cœpit, CXXII, 24. Enoch translatus est a Deo propter pietatem, CXXII, 25. Isaac in typo Salvatoris a patre in sacrificio oblatus est, CXXII, 33, 34. In occisione agni, Christi immolatio, CXXII, 42.

AGOBARDUS (S.). — Quod Abraham fuerit in cultu Christianus, CIV, 172. Christianorum cultus non est novus, CIV, 174. Deus solus colendus, CIV, 204, 214. Deo debetur honor et timor, CIV, 243. Latria quid sit, CIV, 200.

ALANUS DE INSULIS. — Enoch a Deo translatus in paradisum propter pietatem, CCX, 260. Abelis sacrificium ut quid receptum est, et Cain recusatum, CCX, 518. Abraham Deum coguovit et coluit CCX, 272. Thare cum filiis suis in ignem missus est, quia ignem adorare noluit, CCX, 534. Abraham Babylonio incendio vallatus, illud adorare nolens Dei auxilio fuit liberatus. CCX, 534.

ALCUINUS. — Abelis sacrificium ut quid receptum est et Caini refutatum, C, 518. Adoratio spiritualis per casum viginti quatuor senio.um intelligenda est, C, 1112. Oblationes unde sic dicantur, CI, 1134. Sacrificium est victima, immolatio unde dicitur, CI, 1134, 1135.

AMBROSIUS (S.). Mediolanens. — Abel cum corde puro et simplici sermone primitias obtulit Deo, et ideo respexit Deus in munera ejus, XIV, 337. Abel offerens sacrificium cur Deo plus placuerit quam Cain, XIV, 936, 957. Cain et Abel duas sectas sibi compugnantes significabant, XIV, 317. Per eos processus humanæ sapientiæ designatur, XIV, 320. Cain male sacrificans Deo parricidalis figura fuit Synagogæ populique Judæorum, XIV, 317, 318. Quanta Abrahami devotio in exsequendis mandatis Dei et quanta ejus hospitalitas, XIV, 434, 435. De sacrificio Abrahæ qui, jubente Deo, filium dilectissimum immolandum Deo cito obtulit XVI, 1313. Ab Abrahamo aries immolatus figura fuit Christi, XIV, 448, 449. Rex Ægyptiorum augeri jubebat onera Judæorum, ne cognoscerent Deum et cultui sacro vacarent, XIV, 1144. Abel ideo placuit, quia non est suum munus moratus, qui de primitivis ovium obtulit, XVI, 1079. Abel fructus melior quam Cain; in illo mundi salus annuntiatur, in isto mundi ruina; in illo Christi sacrificium, in isto diaboli parricidium, XVI, 347. Cain de fructibus terræ munera Deo obtulit, quia invidus erat fratri suo, XVII, 815. Abel Deo obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum munera, et Deo grata et accepta sunt quia invidus erat fratri suo, XVII, 813.

AUGUSTINUS (S.), Hipponens. — Latria exhibenda est uni Creatori et singulis personis Trinitatis, XXXIII, 378, 749. Melchisedech figuravit sacerdotium Christi, XXXIII, 769. Sacrificium uni Deo debitum, XXXIII, 377, 574. Sacerdotium, sacrificium, templum non sibi expetissent dæmones nisi nossent uni Deo deberi, XXXIII, 377. Sacrificiis Deus non eget, sed in his vel acceptandis, vel reprobandis, vel percipiendis nonnisi hominibus consulit, XXXIII, 377. Sacrificia pro ratione temporum varia fuerunt, XXXIII, 379. Abraham Deum colebat, nedum peccaret, quod filium Deo jussus voluit immolare, XXXIII, 702, 811; XLI 33, 39. Latriæ servitus Deo debita, XXXIII, 536, 564, 628, 631. Abelis sacrificium cur Deo acceptum, XXXV, 1760. Pascha Judæorum umbra veri Paschatis, XXXV, 1758. Abraham verus Dei cultor, XXXV, 2274. Quidquid egeris, bene age, et laudasti Deum, XXXVI, 341. Sacrificium secundum ordinem Melchisedech, nunc diffusum toto orbe terrarum XXXVI, 303. De sacrificio quod Abraham obtulit, cum poposcisset ut de his quæ crediderat edoceretur, XXXVII, 1362. In Ismael sunt omnes qui carnaliter Deum colunt, XXXVII, 1603. Sacrificium Abrahæ quid significat, XXXVII, 1361. Abrahæ sacrificium figura immolationis Christi, XXXVIII, 133. Sacrificium uni Deo debitum, XXXVIII, 1219; XXXIX, 1667. Abrahæ obedientia in immolatione filii laudatur, XXXVIII, 1751. Sacrificium maximum quod Deo debetur est quidquid boni etiam malis hominibus facere, XXXIX, 2252. Latria uni Deo exhibenda, XL, 160, 173, 221, 646. Abraham gladio obedientiæ filium jugulavit, XL, 1165. Sacrificia Christianorum oblationes Abel, Judæorum munera Cain adumbrabant, XL, 718. Cultus Dei unico verbo non potest exprimi, XLI, 278. Cultus qui dicitur latria soli Deo debetur, XLI, 279, 280. Cultus Deo debitus est vel aliqua nostra, seu nos ipsos religiosis ritubus consecrare, XLI, 277. Melchisedech figuravit eucharistiam dum panem et vinum obtulit, XLI, 500. Cultus verus a Deo inspiratur et docetur, XLI, 179. Sacrificium verum et perfectum quodnam sit, XLI, 283. Antiquitas cultus Dei in sacrificio, XLI, 281, 701. Sacrificia ante diluvium celebrata, XLI, 489. Sacrificium uni Deo debitum, XLI, 255, 256, 281, 654; XII, 582. Sacrificia cur sibi offerri voluit Deus, XLI, 296. Sacrificia prisca sanctorum figuræ veri sacrificii Christi, XLI, 298. Sacrificium præclarissimum atque optimum nos ipsi sumus, XLI, 655. Templum Dei non de lapidibus et lignis, sed de hominibus ædificatur, et quomodo, XLI, 512, 518. Cultus Dei amor ejus, XLII, 1010. Abrahæ factum quando voluit filium immolare, jubente Deo, fuit obedientia; Deo non jubente, quid fuisset, nisi dementia, XLIII, 751. Colitur Deus sacrificio laudis actionisque gratiarum XLIV, 214. Cultus Dei in quo constitutus est, XLIV, 211. Cultus Dei servilis quis, quis liberalis, XLIV, 597.

BALDUINUS Cantuariens. — De cultu quo manifestatur vera dilectio, CCIV, 417, 425. De commendatione fidei, seu cultus veri Dei, CCIV, 575, 634. De ritu sacrificandi, CCIV, 650.

BERNARDUS (S.) Clarævallens. — Cultus Dei in tribus consistit, CLXXXIII, 692. Pii sunt qui in Deum credunt et ipsum colunt, CLXXXIII, 692. Pietas est cultus Dei vivi, CLXXXIII, 692. Ethnicis nullæ veræ virtutes, CLXXXIII, 883. Oblatio Cain cur reprobata, CLXXXIII, 898. Nos ipsos Deo offerre debemus, CLXXXIII, 570, 571. Orandus ubique Deus, CLXXXIV, 496. Honor Deo summus est Deum venerari et imitari, CLXXXIV, 497.

BOETIUS. — Quonam cultu Deus ab omnibus honorandus est, LXIV, 1261.

BRUNO (S.), Astens. — Abel, cum sacrificia offerret Deo, ejus gratiam promeruit, quare, CLXIV, 172. Cain vero Deo sacrificans, ejus gratiam non habuit, quare, CLXIV, 172, 173. Abraham erexit altare et Deo sacrificium obtulit, CLXIV, 187. Probatur fides et obedientia Abr. hæ in mandato sacrificandi Isaac filium suum, CLXIV, 198. Isaac, sacrificandus a patre Abraham, Christi figuram gessit, audito Dei mandato, sponte se ad immolandum dedit, CLXIV, 198. Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei altissimi, panem et vinum Deo offerens, figura fuit Christi, qui se ipsum prius Deo Patri in sacrificium obtulit et non cessat per servos suos eidem Deo Patri se quotidie offerre, CLXIV, 188, 189. Ab exordio mundi homines cœperunt Deum colere, eique sacrificare in signum cultus et adorationis; ita fuerunt Cain et Abel, CLXIV, 172, 173

BRUNO (S.). Carthusian.—Holocaustum unde dicitur, CLII, 714. Hostia quid sit, CLII, 574. Hostia Abel grata Deo, et hostia Cain reprobata, quare, CLII, 551.

CASSIODORUS.—Nomen Dei ubique creditur adorandum LXX, 339, 340. Sacrificium quid dicendum, LXX, 351, 352, 353. Quomodo sacrificia pecudum proficiant, LXX, 352, 353. Sacrificia ordinis Aaron perierunt, Melchisedech vero manserunt et quomodo, LXX, 796. Quæ sacrificia Deo accepta, LXX, 352, 353. Nosmetipsos Deo sacrificare debemus, LXX, 50; hoc est sacrificium Deo acceptissimum, LXX, 198, 199.

CONSTANTINUS MAGNUS, imperat. — Deum laudat qui semper bona et honesta docet, VIII, 277.

CYPRIANUS (S.). —Adam præcepti immemor, fit legis divinæ transgressor, IV, 629. In sacrificiis quæ Abel et Cain primi obtulerunt. Deus non eorum munera, sed corda intuebatur, ut ille placeret in munere qui placebat in corde, IV, 536. Noe Deo sacrificium obtulit, et delectatus est Deus in odorem suavitatis, et respexit in sacrificium ejus, IV, 423. Quando quis orat et Deum adorat, hoc faciat, non elevatis impudenter in cœlum oculis, non manibus insolenter erectis, sed pectus suum pulsans, divinæ misericordiæ imploret auxilium, IV, 522.

DRACONTIUS. — Quænam victimæ placent Deo, LX, 832. Isaac, hostia grata Deo, quia pater corde fideli natum obtulerat, et natus vota non negabat, XL, 845, 846. Preces corde magis quam ore promendæ, XL, 747.

EUGYPPIUS. — Deus non respexit in munera Cain, quia opera illius maligna erant; respexit autem in munera Abel, quia opera ejus erant justa, LXII, 672. Imitantur Cain, qui, corde perverso viventes, offerunt tamen Deo munera sua, LXII, 672. Deo tantummodo sacrificandum, LXII, 670. Deum colendo cadit superstitio, LXII, 735. Deo legitime serviendum, LXII, 734, 735. Mali, ut fruantur mundo, colunt Deum, LXII, 672. Immolatio, quam faciebant patres, præfigurabat sacrificium Christi, LXII, 702. Sacrificia quando non recte fiunt, LXII, 672. Creaturæ cultus superstitio, LXII, 956, 949. Sacrificium quomodo intelligendum est, LXII, 960, 961.

FULGENTIUS (S.). — Abraham construxit altare sacrificaturus non soli Patri, sed et Filio, LXV, 180. Abraham construxit altare illi Deo qui ei visus est, LXV, 181, 182. Patriarchæ et martyres etiam Filium invocaverunt, LXV, 809, 810. Cultura Dei est infusio gratiæ spiritualis, LXV, 782. Latriæ cultus soli Deo debetur, LXV, 765. Cultus latriæ maxime per sacrificia Deo exhibetur, LXV, 765. Verus cultus in unius veri Dei servitio constat, LXV, 365.

GARNERIUS. — Abel, Christi passionem significans, agnum obtulit in sacrificio, CXCIII, 45. Altare Dei cor nostrum, CXCIII, 532.

GAUDENTIUS (S.).—Verus Dei cultor, quis, XX, 839.

GODEFRIDUS, Admontens. — Templum Domini mens sancta et immaculata, CLXXIV, 93. Adoratio vera in quo consistat, CLXXIV, 681. Adoratio vera consistit in humilitate, CLXXIV, 915. Bona corporalia concedit Deus petentibus, ad sui honorem applicanda, CLXXIV, 848. Templum Dei nos ipsi, CLXXIV, 855. Thesaurum Deo quisque offerre debet, CLXXIV, 682. Veri adoratores Dei sunt, qui in humilitate cordis Deum adorant, CLXXIV, 681.

GREGORIUS MAGNUS (S.) papa. — Valuit sacrificium apud gentiles pro majoribus ad peccatum originale delendum, et sola fides pro parvulis, LXXV, 635. Altare Dei est mens bene viventium, LXXVI, 1069. Deus vult placari precibus, LXXVI, 1281. Nihil offertur Deo ditius bona voluntate, LXXVI, 1091. Holocaustum est victima quæ in altari tota incenditur, LXXVI, 955. Anima justi zelo cremata sacrificium et holocaustum fit Domino, LXXVI, 933. Altare Dei est anima justi, LXXVII, 60. In Abel, non offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt, LXXVII, 1029, 1065. Victima et munera quæ Deo offerre debemus, LXXIX, 114.

GREGORIUS (S.), Turonens. — Altari oblata pecora, LXXI, 818. Sacrificia Deo oblata ab initio mundi, LXXI 164.

GUIBERTUS. — Mysterium in bonam et malam partem sumitur, CLVI, 531. Cultus sectator et nihilominus honori ejus derogans abominandus est, CLVI, 489, 490. Sacrificiis quibusnam delectetur Deus, LXVI, 519, 520.

GUILLELMUS, Sancti Theodorici abb. — De diversis modis Deum orandi, CLXXX, 218. De Deo contemplando et orando, CLXXX, 250.

HELINANDUS monac. — Cultus Dei consistit in virtutibus, ædibus, locis sacris, et sacrificiis, CCXII, 740.

HIERONYMUS (S.). — Melchisedech, rex urbis Jerosolymæ, sacerdos Dei altissimi, offerens munera placuit Deo, sicut Abel, Enoch et Noe qui incircumcisi placuerunt Deo propter victimas oblatas, XXII, 677. Job oblator fuit munerum et sacerdos, et quotidie pro filiis suis hostias immolabat et licet incircumcisus placuit Deo, XXII, 677. Animalia sentiunt esse Deum et quodam modo eum colunt, XXIII, 28. Abraham nolens Chaldæorum idola colere, de igne liberatus est, XXIII, 956. Quo signo Cain cognoverit munera Abelis placuisse Deo, XXIII, 944. Enos cœpit invocare nomen Domini, XXIII, 945, 946. In quo monte Abraham obtulit Isaac filium suum in sacrificium, XXIV, 815. Deus creavit terram ut esset habitaculum hominum, qui suum adorare(n)t et intelligerent Creatorem et idola universa contemnerent, XXIV, 448. Holocaustum, quid, XXV, 425. Sacrificia quibus delectatur Dominus, XXV, 427. Cogitans semper de Deo, facere nescit injuriam, XXV, 1245. Munera de rapinis quæsita Deus non recipit, XXV, 1053. Omnes creaturæ sentiunt Creatorem, XXVI, 53. Job sacrificiis assiduis pro filiis suis divinam clementiam exorabat, XXVI, 621.

HILARIUS (S.). —Sacrificia necessaria, non voluntaria, IX, 345. Vitia pariunt affectum declinandi a cultu Dei veri, IX, 327. Adoratio in spiritu quam proportionem habet cum cultu quem Deo debemus, X, 72, 73. Deus publica et constanti prædicatione laudandus et oratione colendus, X, 227. Deus natura non est, nisi unus, ideoque unus colendus et adorandus, X, 507, 508.

HILDEBERTUS. — Sacrificium et holocaustum in quo differunt, CLXXI, 142. Deus, non quod, sed qualiter ei sacrificatur observat, CLXXI, 180.

HILDEGARDIS (sancta). — Deus inducit in præsumptuose peccantes vindictam Cain, CXCVII, 611, 612. Dilectio Dei et proximi virtute cultus Dei roborata non potest separari, CXCVII, 743.

HUGO DE S. VICTORE. — Genera quatuor hominum circa cultum Dei se diversimode habentium, CLXXV, 339. Sacrificium, oblatio et libamen quæ sint, CLXXV, 74. Adorare Deum quid sit; Deus an solus adorandus, CLXXVI, 9. Decimas offerre homo a Deo doctus et instructus, CLXXVI, 344. Latriæ et duliæ discretio, CLXXVI, 40. Orandi fervens affectus quantum sit Deo gratus, CLXXVI, 984. In cultu divino quatuor sunt diligenter consideranda, CLXXVI, 1049. Votum quid, et quid vovere, CLXXVI, 521. Quæ vota tenenda non sint, CLXXVI, 521. Gratiarum actio ad Deum, CLXXVII, 727, 728. Invocare Deum quid sit, et quam sit nobis necessarium, CLXXVII, 171. Preces qualiter et ad quid fiant, CLXXVII, 489. Primogenita sunt Dei, CLXXVII, 672. De sacrificiis, holocaustis et oblationibus, CLXXVII, 991.

ISIDORUS (S.), Hispalens. — Quæ requiruntur in hominibus ad Deum colendum, LXXXII, 296. Primi homines Deum coluerunt ovium et terræ fructus offerentes, LXXXII, 30. Latria Græce, servitus Latine, quæ quantum ad verum cultum pertinet, nonnisi uni et soli Deo debetur, LXXXII, 315.

IVO CARNOTENS. — Abraham primus presbyter nominatus est, non propter senectutem, sed ob sapientiam, CLXI, 451. Initium sacerdotii Aaron fuit, licet Melchisedech prior obtulit sacrificium, CLXI, 451.

LACTANTIUS. — In adorationis ritu manus ad os admoveri solita, VI, 135, 136. Nondum deorum cultibus institutis, Deus verus colebatur, regnante scilicet Saturno, VI, 565. Sub cultu Dei veri, antequam dii colerentur, non erant dissensiones, neque inimicitiæ, neque bella, VI, 565. Explosa justitia et cultu Dei veri contempto cupiditas, iniquæ leges, audacia, avaritia, ambitio, superbia, impietas, aliaque regnaverunt vitia, VI, 567, 568. Virtus colenda est, non sacrificio aliquo, aut thure, sed voluntate sola atque proposito, VI, 223. Commutatio sæculi et expulsio justitiæ est desertio cultus Dei veri, VI, 569. Si Deus solus coleretur, non essent dissensiones et bella, VI, 575. De vero Dei cultu et sacrificio, VI, 1066. Deus nihil desiderat ab homine nisi cultum mentis, qui est purus et sanctus, VI, 1067. Hic verus est cultus, cum homo mentis suæ pignora in aram Dei confert, VI, 1082. Colendus est Deus ut per religionem quæ eadem justitia est, accipiat homo a Deo immortalitatem, quæ est unicum premium piæ mentis, VI, 1086. Dubitari non potest quin spes omnis vitæ ac salutis in solo Dei cultu, solaque ejus religione sit posita, VI, 1093, 1095. Cultus Dei veri non est aliud quam sapientia, VI, 1048. Solus virtutis cultus consistit in solo Dei veri cultu, VI, 223. Sola religio, scilicet cultus Dei nos discernit a belluis, VI, 1045. De religionis libertate in adorando Deo, VI, 1060. Soli ex omnibus impii judicantur, qui cultum Dei veri non sequuntur, VI, 1062. Justitia est veri Dei cultus, VI, 163.

LANFRANCUS. — Invocans Dominum propter tem-

SERIES SECUNDA.

Qualis cultus præscriptus fuit in lege veteri.

In hac serie tractatur de lege veteri, proprie incepta in monte Sina sub Moyse duce Hebræorum, et producta per prophetas usque ad adventum Christi. Hæc lex habuit justificationes culturæ, ut ait S. Paulus ad Hebræos IX, et sanctum sæculare, tabernaculum, candelabra, mensam, propositionum panum, velamentum, sanctum, Sancta sanctorum, aureum thuribulum, arcam testamenti, virgam Aaron, propitiatorium, cherubim, varia baptismata et justitias carnis usque ad tempus correctionis impositas; quæ omnia, velut elementa exordii sermonum Dei, habebant tantum umbram futurorum bonorum, nondum propalata sanctorum via; Moyses enim, sicut cæteri prophetæ et sancti viri a Deo electi, tantum fideles erant in tota domo Dei, tanquam famuli in testimonium eorum quæ dicenda erant. Unde nunc de istis umbris, deque omni istius domus supellectili, etiam ad minutissima, præcipue circa legalia, agendum.

SERIES TERTIA.

Qualis nunc cultus est ex præcepto novæ legis; deque dulia et hyperdulia, deque oratione pro mortuis.

Cum Christus, amplioris gloriæ, ut ait Paulus, Hebr. III, præ Moyse dignus habitus sit, ampliorem domus honorem habet, qui fabricavit illam; tanquam filius est in domo sua, quæ domus sumus nos. Per hunc facta fuit reprobatio præcedentis mandati propter infirmitatem et inutilitatem, opera mortuorum, doctrinæ baptismatum novæ legi cesserunt. Christus est ergo novæ legis auctor.

Cultum, in isto paragrapho, latissimo sensu in Ecclesia intelligemus, veluti cum Gallice dicitur, in regimine civili : MINISTÈRE DU CULTE CATHOLIQUE. Ad cultum ergo pertinent dogmata fidei sacramenta, usus pii, cæremoniæ, personæ, res, loca, templa, cantus, hymni, et istius modi sexcenta quæ inserviunt ad servandam, propagandam et defendendam hanc legem novam, mediis a præpositis Ecclesiæ ad hoc opus aptis judicatis. Insuper ibi tractabitur de honore sanctis et eorum reliquiis, nec non B. Mariæ Virgini debito, deque eorum miraculis, et tandem de precibus pro defunctis ab antiquissima traditione ad Deum pro eorum liberatione a pœnis purgatorii semper pie fusis. Quæ indicis cultus pars tota pertinet ad historiam Ecclesiæ catholicæ, et simul cum duabus seriebus sequentibus hoc nomine recte insigniri traditionemque catholicam constituere dici posset.

SECTIO QUARTA.

De cultui in utraque lege scripta faveribus et persecutionibus ex parte hominum, præcipue principum, obvenientibus.

Semper Religionis causæ fuerunt innumeri adhærentes et contradicentes; suus semper fuit cuique sensus ut bene vel male haberet quæ de credendo sibi proposita essent..... Spiritus Dei, ubi vult spirat... Nihil mirum ergo quod lex vetus, sicut nunc nova, acriores defensores et debellatores habuerit. Utraque credita, vindicataque fuit a sanctis viris, sicut negata, vexata, lacessitaque a pseudoprophetis, falsis fratribus et sæculi potentibus. Nunc de his simul conjunctis quæstio habetur in hac serie. Parcat lector si quædam offeratur hic confusio, cultus amicis et inimicis pari gradu in nostro indice collocatis. Incommodum et offendiculum fere nullum videbitur Scripturæ sacræ et ecclesiasticæ perito viro, qui frequenter, suo in studio quotidiano et assiduis lectionibus, materiem protectionis et persecutionis in Synagogam et Ecclesiam, indiscriminatim connexam observat Scopus iste indicatus fuit nobis velut potissimum naturalis, ne divisionum Indicis ordo grandior foret, et tædium molestissimum legenti afferret.

GODEFRIDUS BULLON. — De victoriis ab exercitu Christianorum in Turcas reportatis, CLV, 590. Cartulaire de l'Eglise du Saint-Sepulcre de Jerusalem, CLV, 1105. Milites hospitalis domus instituti ut paganos repellerent, et cultum Christianum defenderent, CLV, 1099, 1100.

GODEFRIDUS. Viterbiens. — Julianus apostata divino telo necatur, CXCVIII, 889. De papa Bonifacio qui a Phoca imperatore primatum omnium ecclesiarum obtinuit, CXCVIII, 911. De templo Pantheon papæ Bonifacio ad cultum concesso, CXCVIII, 912. De Heraclio juniore et exaltatione sanctæ Crucis, CXCVIII, 913. De Gothis et Lombardis a quibus Pippinus Ecclesiam Romanam liberat, CXCVIII, 925. Quomodo Carolus Magnus vocatus est in auxilium Romanæ Ecclesiæ in Italiam, CXCVIII, 929. De coronatione Caroli Magni, CXCVIII, 940. Carolus Magnus pergit peregrinus in Jerusalem, CXCVIII, 943. Henricus V captivum facit papam Paschalem, CXVIII, 988; ideo excommunicatur, CXCVIII, 985. De Conrado pergente ultra mare cum exercitu cruce signatorum, CXCVIII, 989.

GOFFRIDUS Vindoc. — Gladii duo in Ecclesia, regnum et sacerdotium, alter ab altero retundi non debet, CLVII, 220. Teutonicus rex Henricus sacrilegus est erga cultum catholicum et papam Paschalem, CLVII, 44, 45, 46.

GOSCELINUS Cantuariens. — De magna solemnitate translationis S. Augustini, CLV, 18. Vulfricus ob dirutam ecclesiam punitus, CLV, 33. Æthelbertus rex inter sanctos relatus, CLV, 42.

GRATIANUS. — Imperatores Romani ac præcipue Constantinus, primus cultum Christianum patenter complectens, licentiam dedit omnibus subditis cultum divinum prosequendi, struendi ecclesias, etc., CLXXXVII, 889.

GREGORIUS MAGNUS. — Pantheon Romanus conversus in ecclesiam Sanctæ Mariæ et omnium martyrum, LXXVIII, 384. Imperatores et reges Christiani coronari voluerunt in ecclesia a summis pontificibus, LXXVII, 568.

GREGORIUS (S.) Turonens. — Clodovæus rex Francorum invocat Christum et Alemannos vincit et subjugat, LXXI, 225. Regina Clotildis assidue regi cultum Christi suadebat, LXXI, 586. Clotarius rex Francorum leges a paganismo expurgavit, et consuetudines vetustissimas ethnicorum destruxit, LXXI, 1163 Recharedus rex Gothorum cultum Christianum amplectitur et omnes libros arianos cremari jubet, LXXI, 613. Nero multis criminibus infamis, primus contra cultum Christi persecutionem suscitat, LXXI, 173. Galli, seu Franci, cultum paganorum sectabantur priusquam Clodovæus cultum catholicum amplexatus fuisset. LXXI, 18.

GUILLELMUS Tyrens. — Cosroes, rex Persarum, conjugem duxit cujus gratia Christianum cultum fovet et complectitur, CCI, 214. Cosroes, capta Hierosolyma, pepercit Christianis et templum ædificari præcepit, CCI, 215. Calipha funditus diruit ecclesiam Dominicæ resurrectionis, et quare, CCI, 217. Saladinus per sagam exercitum Christianorum incantare laborat, CCI, 912. Quam bene Saladinus Christianos habuerit, CCI, 928. Comes Tripolitanus Christianos recipere recusat. CCI, 928. Saracenorum in Christianos charitas, CCI, 929. Saladinus templum aqua rosacea lavari facit, CCI, 930. Saladinus recusat reddere sanctam crucem, CCI, 943. Henricus imperator classem præparat in sacram expeditionem, CCI, 952. Multi Franciæ barones cruce signantur, CCI, 962; a Saladino omnes capiuntur, CCI, 965. S. Ludovicus rex Francorum cruce signatur, CCI, 1037, 1039.

HAYMO. — Caius Caligula odit Judæos, eo quod ei neque aras, neque templa, neque imagines faciebant, CXVIII, 826. In sua dementia Caligula Deum se voluit appellari, CXVIII, 826. Christus tanquam Deus a senatu rejicitur, CXVIII, 826. Simon Magus Deus decernitur, CXVIII, 828

HERBERTUS. — Rex Francorum obtulit vinum et aurum sepulcro S. Thomæ Cantuariens., ad celebrandum perpetuo Natalitium diem martyris, singulis annis, in lætitia, CXC, 1318. Henricus rex Angliæ auctor involontarius cædis S. Thomæ, a filio suo persecutus invocat auxilium ejusdem martyris adversus hostes, CXC, 1313.

HIERONYMUS (S.). — Nabuchodonosor rex adoravit Danielem præ magnitudine miraculi, vel potius adoravit verum Deum operantem miracula in persona Danielis, XXV, 504, 505. Judas et Benjamin statuerunt in templo Domini statuam Baal et ibi idola et Dominum simul coluerunt, XXV, 1343. Judas Machabæus templum ab idolorum imaginibus emundavit, XXVII, 505, 506. Judæos Antiochus ad idololatriam compellit et nolentes enecat, vasa templi aufert, etc., XXVII, 505, 506. Adrianus Antinoum in Ægypto mortuum in deos refert, XXVII, 617, 618.

HUGO Flaviniacens. — Domitianus est secundus imperator qui cultum Christianum destruere tentat, CLIV, 28. Domitianus Pantheon ædificat ad comprobandam erga deos suam sacrilegam devotionem, CLIV, 28. Domitianus se Deum et Dominum appellari jubet, CLIV, 28. Gens cultui dæmonum dedita, totius veritatis ignara, orationibus B. Sanctini convertitur ad cultum Christianum, CLIV, 31. Philippus primus omnium imperatorum Christianus fuit, CLIV, 41. Valerianus cultum Christi persequitur et subito punitur, CLIV, 42. Diocletianus imperator se ut deum adorari jussit, CLIV, 43. Constantinus imperator, victoria potitus per vexillum crucis sanctæ cœlitus illi ostensum, CLIV, 44. Helena mater Constantini crucem Christi invenit et dat populis adorandam, CLIV, 44, 45. Constantinus imperator baptizatus et curatus a lepra per baptismum declarat non esse alium Deum, præter Trinitatem, quem colunt Christiani, CLIV, 46. Constantinus declarat omnes deos quos coluerat antea esse dæmonia, manu hominum facta, CLIV, 48. Constantinus concedit Ecclesiæ Romanæ potentiam imperialem et principatum super omnes Ecclesias Dei in orbe terrarum, CLIV, 48, 49. Julianus blandus persecutor cultus Christiani, CLIV, 54. Valentinianus cultum Arianorum complectitur, et illis tradit ecclesias, CLIV, 55.

HUGO DE S. VICTORE. — Domitianus ædificavit templum Pantheon, quod nunc in honore omnium sanctorum est consecratum, CLXXVII, 248. Valerianus octavus a Nerone adigi per tormenta Christianos ad idololatriam jussit, CLXXVII, 251. Valerianus propter hanc persecutionem in Christianos pœna inaudita a Sapore rege Persarum affectus est, CLXXVII, 251. Gallienus, lenius agens erga Christianos effecit Deum sibi propitium et res bene gessit, CLXXVII, 251. Sub Diocletiano, dum cultus Christianus per universum orbem dilataretur ac cresceret, subito gravis persecutio sæviit et octodecim millia martyrum intra Romam passi sunt, CLXXVII, 253. Constantinus Magnus leprosus a sacerdotibus capitolii non potest curari, et a S. papa Silvestro baptizatur et curatur a lepra, CLXXVII, 254, 255. Constantinus Magnus per totum Romanum imperium publico præcepit edicto ut templa idolorum clauderentur et ecclesiæ ædificarentur, CLXXVII, 255. Constantius imperator, cultum Arianorum amplectens, cultum catholicum proscripsit, CLXXVII, 256. Julianus apostata reseravit templa gentilium et militibus publico edicto jussit ut aut idolis sacrificarent aut militiæ cederent, CLXXVII, 256, 257. Justina Ariana S. Ambrosium persequitur et populum excitat contra eum; at populus maluit mori quam episcopum amittere, CLXXVII, 258. Theodosius Magnus signum crucis prælio dedit et victoriam reportat, CLXXVII, 261. Theodosius Magnus, lege data, præcepit idolorum templa solo tenus everti, et omnia sacrificia et libamina, et ignes sacros exstirpari radicitus imperavit, CLXXVII, 261. Mortalitate facta apud Bysantium, solemnitas Purificationis B. Mariæ celebrari cœpit et mortalitas illa cessavit, CLXXVII, 267. Phocas imperator statuit Sedem Romanam esse caput omnium Ecclesiarum, CLXXVII, 269. Clodovæus rex Francorum invocat Dominum Jesum, quem Clotildis uxor sua colit, et statim victoriam reportat, et baptizatur cum gente sua, CLXXVII, 277. Carolus Magnus Leonem papam ultus est, et ab illo Romæ coronatus veste imperatoria circumdatur, CLXXVII, 282. Populus Romanus Carolum a papa Leone coronatum conclamavit a Deo coronatum esse imperatorem, CLXXVII, 282. Rollo baptizatur et exinde gens Normannorum cultum Christianorum amplectitur, CLXXVII, Thebæa legio patitur pro cultu catholico, CLXXVII, 252, 253.

HUMBERTUS cardinalis. — De excommunicatione Michaelis et sequacium ejus, CXLIII, 1001. Quæ sint signa et prodigia catholicorum, CXLIII, 1125. De studio sanctorum regum erga cultum divinum, CXLIII, 1164.

INNOCENTIUS II, papa. — De Abælardo et Arnaldo de Brixia damnatis propter doctrinam anticatholicam et monasterio includendis, librisque eorum comburendis, CLXXIX, 515. Pseudopontifex Anacletus excommunicatur, et Ludovicus junior coronatur rex Francorum ab Innocentio, CLXXIX, 675.

INNOCENTIUS III, papa. — Ut sacrilegi et raptores honorum Ecclesiæ coerceantur, CCXIV, 267. Ut imperator Constantinopolitanus Saracenis fortiter resistat et Græcam Ecclesiam ad Latinam tanquam matrem redire cogat, CCXIV, 323. De compescendo tyranno qui Christianos in Norwegia misere torquebat, CCXIV, 362, 363. Ut rex Hungarorum hæreticos proscribat, bonis eorum publicatis, CCXIV, 871. Rex Bulgariæ et Blaciæ imperium suum Ecclesiæ Romanæ subjicit, CCXIV, 287. Ut rex Anglorum in gratiam reducat Dublinensem archi

SERIES QUINTA.

De cultus defectu, excessu et abusu sive de hæresi, schismate et paganismo, et de eorum infortuniis, miseriis et malis; deque econtra bonis moribus et prosperitate publica in veri Dei cultu semper et ubique repertis.

Solum S. Cypriani Carthaginensis episcopi ratiocinium ad Demetrianum adducemus, ut præfatæ propositiones breviter in summario comprobentur. Non enim, aiebat S. Cyprianus Demetriano, sicut tua falsa querimonia et imperitia veritatis ignara jactat et clamitat, sterilitas et fames sollicitudinem cumulant, morbi sæviunt, valetud-

convivia in collegio frequentare, III, 1030. Omnes hæretici, et schismatici, nullo excepto, adversarii sunt Christi; omnes Antichristi, pejores ethnicis, IV, 1138. Idola dii non sunt, IV, 654. Idola quæ gentiles deos putant, IV, 764. Idola abjurantur et flagellantur a Christianis, IV, 555. Infantes pucillæ ad sacrificia deferebantur, IV, 485. Apud idolum panis mero mistus, qui de immolatione supererat infantibus tradebatur, IV, 436. Parentes parricidæ qui infantes ad sacrificia trahunt, IV, 475. Nihil potestatis habent hæretici vel ad sacrificium offerendum, vel ad baptizandum vel ad alia sacramenta conficienda, IV, 1040, 1045, 1161, 1187. Hæretici non possunt sacramenta Christi conficere, nec proinde gratiam Christi dare, IV, 41. Mala non accidunt quia dii ethnicorum non coluntur a Christianis; bene vero eveniunt, ut Deus qui non intelligitur beneficiis, statim plagis intelligatur, IV, 561. Apud ethnicos impatientia clamosa semper et querula est; apud Christianos fortis et religiosa patientia, quieta, semper et in Deum grata est, IV, 558. Dii non sunt quos colit vulgus apud ethnicos, et cur, IV, 564, 565. Dii quos adorant gentiles abjurantur et torquentur a Christianis, IV, 555. Turpe est colere eos quos ipse defendas, IV, 555.

DAMASUS (S.) pap. — Constans imperator aras et idola destrui jubet, XIII, 188. De Mithræ sacris in quibus scelera orgiaque commissa, XIII, 188. Dogmata cultus Ariani Constantius imperator jubet promulgari ac recipi, XIII, 294. Donatistæ sacrilegi per excellentiam dicti, XIII, 204. Gracchus Mithræ spelæum destruit, XIII, 187, 188. Gratianus imperator liberum sectis cultum permittit, Eunomianis, Manichæis, etc., XIII, 189. Cultus manichæus a Valentiniano imperatore, lege lata, prohibitus ac repressus, XIII, 155, 156.

DRACONTIUS. — Apotheosis gentilium, LX, 663. Impii plerumque ad senectutem non perveniunt, LX, 829.

ECKEARDUS. — Valens imperator, Ariana perfidia saucius, ad suam sectam Wisigothos adduxit, CLIV, 739. Attila interrogat divinatores suos qui inspectis pecorum fibris infausta promittunt, fallunt circa mortem Aetii qui de pugna salvus evasit, CLIV, 745, 744.

EUGYPPIUS (S.). — Nomina deorum gentilium diebus indita, CLXII, 686, 687. Deos a Deo creatos credunt gentes, LXII, 786. Manichæi solem et lunam adorabant, LXII, 686. Gentes dæmoniis immolant et non Deo, LXII, 702. Sæviendum est in idololatras, LXII, 699. Aruspicum et augurum libri, LXII, 949, 950. Duo a paganis instituta primum quidquid ad facienda et colenda idola pertinens, secundum quidquid ad colendum sicut Deum creaturam, LXII, 949. Variæ superstitiones cultus paganorum, LXII, 949, 950, 951.

FIRMICUS MATERNUS. — De falso et superstitioso cultu profanarum religionum, XII, 981. De cultu aquæ apud Ægyptios, XII, 984. De cultu aquæ apud Phryges, XII, 987. De cultu aeris apud Assyrios et Africanos, XII, 992. De cultu ignis apud Persas, XII, 992. De variis superstitionibus earumque secretis, XII, 993. De bacchanalibus, XII, 995. De Proserpina, XII, 999. De Libero pro sole culto, XII, 999. De cultu Adonidis, XII, 1004. Flagitia in cultu Veneris Paphiæ, XII, 1005. Flagitia Jovis Sabuzii, XII, 1005. De fœdis ritibus Corybantium, XII, 1006. De Serapide et ejus sacris, XII, 1011. De Penatibus et de Vesta, XII, 1015. De quinque Minervis, XII, 1018. Explanatio de symbolis et signis cultus deorum, XII, 1020, 1022, 1026. De cultu Draconis, XII, 1036. De idololatris exstirpandis ut prosperetur bene in imperio, XII, 1048.

FRECULPHUS. — Simulacrum Syrmiæ publico servatum, ne sequenti tempore pagani negarent se tales deos adorasse, CVI, 1230.

GAUDENTIUS (S.). — Partes idololatriæ sunt, veneficia, auguria, sortes, etc., XX, 870. Ethnici, gulæ suæ causa, prandia mortuis cœperunt præparare quæ ipsi comederent, deinde ausi sunt sacrificia sacrilega eis celebrare, XX, 870.

GENNADIUS. — Antropomorphitæ deum corporeum colunt et adorant, LVIII, 1013. Pagani multos deos colunt, LVIII, 1000.

GREGORIUS MAGNUS (S.) — Idolorum templa ritu Christiano in ecclesias consecrantur, LXXV, 100, 101. Pagani, cum suis idolis offerrent sacrificia, ex bovibus occisis epulabantur, LXXV, 388. Paganos pueros emit Gregorius ut eos faciat Christianos, LXXV, 107, 108. Sacrificia hæreticorum inutilia, LXXV, 525. Idololatræ ad Ecclesiam redeuntes quomodo suscipiendi, LXXVII, 903. Arianorum processiones, LXXVIII, 405. Commune diis omnibus templum, scilicet Pantheon, Adrianus imperator ædificari jussit, LXXVIII, 593. In Feralibus manes placabantur, eorum tumulis cibo quo vescerentur apposito, LXXVIII, 305. Festum quod pagani appellabant Terminalia quidam Christiani olim celebrabant, LXXVIII, 305. Februario mense Romani in honorem Februi Dei cum cereis ardentibus lustrabant Urbem, LXXVIII, 298.

GREGORIUS (S.) Turonens. — Ariani docent tolerantiam religionum, LXXI, 360. Galli, sive Franci, cultum paganorum vel Arianorum sectabantur, priusquam Clodovæus cultum catholicum amplexatus fuisset, LXXI, 18.

GUIBERTUS. — Judæi coluerunt augnem igneum, CLVI, 525. Judæi adoraverunt Beelphegor, hoc est Priapum, CLVI, 525.

HAYMO. — Qui nunc immolat Deo bovem placeret Deo quasi qui interficeret virum, CXVI, 1076. Gentes putant Christianos non habere Deum, vel si quem habent putant eum esse impotentem, CXVI, 590. Qui faciunt simulacra deorum adeo stulti sunt ut ea quasi creatorem suum venerentur, CXVI, 590. Impotentia simulacrorum describitur, CXVI, 590. Idola nihil sunt, et quantum ad cultum pertinet, ea nihil sunt, CXVI, 921. Materia ex qua idola fiebant aliquid erat, sed ipse cultus nihil erat, CXVI, 961. Caius Caligula odit Judæos eo quod ei neque aras, neque templa, neque imagines faciebant, CXVIII, 826. In sua dementia Caligula Deum se voluit appellari, CXVIII, 826.

HELINANDUS. — Sacerdotes Jovis in Creta semper a certis cibis abstinebant, CCXII, 698. Sacerdotes diaboli olim dicti sacerdotes idolorum sunt adhuc episcopi hæreticorum vel eorum electi, CCXII, 697. Antiqui sacerdotes Ægypti, ex quo semel falsorum deorum cultui mancipati erant, semper vino, carnibus, mulieribus, ovis et caseo abstinebant, CCXII, 698.

HIERONYMUS (S.). — Antiqui sacerdotes Ægypti nunquam mulieribus se miscuerunt ex tempore quo cœperunt divino cultui deservire, XXIII, 302. Cultus et dogmata Magorum apud Persas, XXIII, 303. Singulæ Ægypti civitates singulas bestias colebant, XXIII, 291. Dogmata et cultus Indorum, XXIII, 304. Dogmata et cultus Antichristi, XXIII, 315, 316. Dogmata et cultus Arianorum de Christo, XXIII, 166. Gentilitas faunos et satyros colebat apud Alexandriam, XXIII, 25. Idola dicuntur primum fabricata tempore Enos, XXIII, 946. Eunuchi erant antistites et pontifices Heliopoleos, XXIII, 998. Civitas Atheniensium idololatriæ fuit dedita, XXIV, 569. Augures Chaldæorum multi, XXIV, 457. Plerique solent dæmones colere ne noceant, et alios exorare ut præstent beneficia, XXIV, 747. Descriptio idolorum quæ venerantur gentes, XXIV, 747. Ægyptii habent numina ex bestiis, XXIV, 450. Cecidit et confractus est Bel, cujus tanta fuit apud veteres religio ut ei non solum humanas hostias captivorum, ignobiliumque mortalium, sed et suos liberos immolarent, XXIV, 450. Simulacra bestiarum et brutorum animantium maxime in Ægypto cultui divino consecrata sunt, XXIV, 450. Nabo et Dagon per veritatem Evangelii muta et contrita, XXIV, 450. Idola sunt imagines mortuorum, XXIV, 385, 386. Moloch idolum Ammonitarum, XXIV, 552. Nesrach, deus Ninivitarum, XXIV, 389. Pharao triumphans et adorans idolum suum, in fano falsi numinis trucidatur, XXIV, 389. Prophetæ Samariæ prophetabant in idolo Baal, XXIV, 822, 823. Prophetæ gentium simulant se divino spiritu futura prædicere, XXIV, 851. Idolum Sidoniorum Baal, XXV, 1343. Ninus Belum patrem suum refert in deum, XXV, 838. Adorare non licet statuas et imagines regum, XXV, 511. Gentium religio adorat omnia genera bestiarum, XXV, 80. Error gentilium qui omne quod supra se est, deos putant, XXV, 514. In Memphi est Apis templum in quo oracula consulta respondent, XXV, 289. Hæretici habent altaria plurima; tot enim habent altaria quot schismata, XXV, 1022. Cultores Baal in Juda et Jerusalem, XXV, 1343. Judas et Benjamin statuerunt in templo Domini statuam Baal et in eodem sanctuario idola et Dominum coluerunt, XXV, 1343. Beelphegor idolum, quid, XXV, 896. Qui gulæ et libidini deserviunt idolum Beelphegor colunt, XXV, 896. Lachis, urbs idolis dedita, fuit principium idololatriæ in Juda, XXV, 1160. Melcham idolum Ammonitarum, XXV, 1002. Baal idolum juxta Jerusalem, XXVI, 66. Populus Israel in sua dementia idolo immolabat hostias, et filios dæmoniis incendebant suos vel initiabant, XXVI, 66. Atheniensium aræ inscriptio: Diis ignotis et peregrinis, XXVI, 572, 573. Dæmones per vitia coluntur, XXVI, 418. Judas Machabæus templum ab idolorum imaginibus emundavit, XXVI, 505, 506. Antiochus Judæos ad idololatriam compellit, nolentes necat, et in templo Jovis Olympii simulacrum ponit, XXVII, 505, 506. Adrianus Antinoum in Ægypto mortuum in deos refert, XXVII, 617, 618.

HILARIUS (S.). — Idololatrarum inanis timor, IX,

CIX.

INDEX DE CULTU SANCTORUM.

ET DE VENERATIONE SANCTARUM RELIQUIARUM AC IMAGINUM, JUXTA CHRONOLOGICAM SS. PATRUM ECCLESIÆ OCCIDENTALIS TRADITIONEM CONCINNATUS.

—

MONITUM.

Cum nostris temporibus non desunt Ecclesiæ catholicæ hostes, hæretici scilicet et pseudophilosophi, qui, proh pudor! Vigilantium et alios errorum veterum fautores indigne sequentes, nunc etiam honores ad Sanctorum exercitum delatos verbis et contemptu polluere satagunt; hæc universæ et constantis traditionis nostræ series, quam hic oculis subjicimus, abundanter demonstrabit et invictissime stabilire potest fidei catholicæ perseverantem doctrinam de invocatione et cultu sanctorum, necnon de veneratione sanctarum Reliquiarum et Imaginum. A primis enim Ecclesiæ sæculis ad nostram ætatem eadem fuit, in hac materia, credenti ratio; eadem venerationis et honorum consuetudo, vel iidem ritus erga religionis heroas; ita ut, quos gloria æterna consociat in cœlis, festivitatum et laudum annua iteratio concelebret in terris. Inspice, benigne lector, et vocem, non tantum fidei catholicæ, verum etiam sanæ rationis et conscientiæ ausculta, ac pro certissimo habebis nullum superesse effugium, quo se quarumcunque hæreseon sectatores tueantur. Indicem hunc in tres dividimus partes, in quarum prima de invocatione et cultu sanctorum; in secunda de cultu et veneratione sanctarum Reliquiarum; in tertia de veneratione Imaginum disserimus.

PARS PRIMA. — *De invocatione et cultu sanctorum.*

SECTIO I. — *Testimonia de cultu et invocatione sanctorum.*

Sectio II. — *Parænetica de invocatione et cultu sanctorum.*

Sectio III. — *Historia de cultu et invocatione sanctorum.*

Sectio IV. — *Encomiastica sermone metrico in venerationem et cultum sanctorum.*

Sectio V. — *Liturgica de cultu et invocatione sanctorum.*

Sectio VI. — *Ascetica de cultu et invocatione sanctorum.*

Pars II. — *De veneratione et cultu SS. Reliquiarum.*

Sectio I. — *Testimonia de SS. Reliquiis.*

CX.

INDEX DE BENEFICIIS

PER MERITA ET INTERCESSIONEM SANCTORUM HOMINIBUS A DEO CONCESSIS, JUXTA PATRUM ORDINEM CHRONOLOGICUM CONCINNATUS.

MONITUM.

In Indice præcedenti quidquid scripsere Patres circa Sanctorum invocationem, sacrarum Reliquiarum honorem et venerationem Imaginum retulimus, nunc agimus de Beneficiis per eorumdem intercessionem obtentis. Cum invocantur Sancti, fiducia omnis in solo Deo est collocanda; nec singulorum morborum curam ita singulis Sanctis peculiariter assignatam esse existimare debent fideles, quasi ad eorum curationem aut levamen obtinendum alii suis apud Deum suffragiis nihil possint, quod ex dicendis patebit. In hoc Indice nullum nisi chronologicum observamus ordinem, varia miracula ab unoquoque auctore memorata sub illius nomine revocantes.

liberatur et Rotroci tyrannus in vinculis moritur, 1415. Comes de Monteja pauper fit dives, 1417, 1418. Puer cæcus a nativitate illuminatur, 1418. Ducenti monachi aluntur, 1419. Monachus dæmoniacus liberatur, 1419. Alius ab insania liberatur, 1419, 1420. Puer exanimis ad vitam revocatur, 1420.

Leo Marsicanus. — Virtute S. Benedicti surdus et mutus audit et loquitur, CLXXIII, 509.

Gualterus Cluniacensis monachus. — Virtute ac meritis sanctæ Mariæ Genitricis Dei mulier deformi plaga laborans sanatur, CLXXIII, 1381. Peccatrix convertitur, 1382, 1383. Imago pueri Jesu loquitur, 1383. Puer ad cœlestia convivia vocatur, 1383, 1384. Monachus suscitatur ut pœnitentiam agat, 1384, 1385.

Hariulfus Aldenburgensis abbas. — Virtute ac meritis sancti Arnulfi episc. Suessionensis lupus fit ductor ejusdem sancti, CLXXIV, 1385. Servus morbo caduco laborans curatur, 1386, 1387. Cæca illuminatur, 1387. Piscis prægrandis capitur, 1388. Surdus et mutus a nativitate audit et loquitur, 1393. Energumenus a legione dæmonum vexatus liberatur, 1393, 1394. Infans cæcus natus illuminatur, 1398. Duo seniores dolore viscerum graviter laborantes sanantur, 1431. Energumenus liberatur, 1429. Juvenis habens manum aridam sanatur, 1431, 1432. Ossa sancti ab incendio salvantur, 1432. Wido, voto spreto, fit infirmus, sed pœnitens sanatur, 1432, 1433. Energumenus et insanus curatur, 1435. Duæ paralyticæ sanantur, 1435. Apud Flandrenses prosperitas et fecunditas viget, 1436. Quidam pacem respuens fit energumenus, sed pœnitens sanatur, 1437, 1438.

Virtute ac meritis S. Madelgisili confessoris fons clarus oritur, 1445. Infirmi sanantur, 1445 Claudi recte ambulant, cæci illuminantur, 1448. Ager ecclesiæ restituitur, 1449. Custos ecclesiæ infirmitate pressus sanatur, 1450. Virtute ac meritis sanctæ Genovefæ civitas Parisiensis a furore Attilæ liberatur, 1498.

Willelmus Malmesburiensis monachus. — Virtute ac meritis S. Wulstani episc. Wigorniensis mulier a dementia liberatur, CLXXIX, 1754. Dæmoniacus liberatur, 1754. Servus insanus ad sanitatem reducitur, 1754. Pauper morbo regio laborans sanatur, 1754, Sanctus ab incendio salvatur, 1754. Cæcus illuminatur, 1754. Filia regis oculis laborans curatur. 1754. Quidam morbo viscerum graviter affectus sanatur, 1755. Navigantes a naufragio salvantur, 1755. Multi utriusque sexus a servitute liberantur, 1756. Liber ecclesiæ furatus restituitur, 1770. Quidam a diaboli tentationibus liberatur, 1770.

Hugo Farsitus. — Virtute ac meritis B. Mariæ Suessionensis multi pestilentia ignis ardentis laborantes sanantur, CLXXIX, 1779. Intra quindecim dies centum et tres hoc igne pestifero confecti sanantur, 1780. Tres puellæ distortis membris afflictæ sanantur, 1780. Mulier nasum recuperat, 1781, 1782. Faber perfidus fit contractus, sed pœnitens erigitur, 1782, 1783. Puer in visione raptus ab igne pestifera bis liberatur, 1783, 1784. Mutus loquitur, 1784, 1785. Surdus et mutus ab infantia audit et loquitur, 1785, 1786. Bodo pro contemptu S. Mariæ fit ore contractus, sed pœnitens sanatur, 1786. Cæca illuminatur, 1786, 1787. Puer contractus erigitur, 1787. Surdus et mutus audit et loquitur, 1787, 1788. Puer mutus loquitur, 1788, 1789. Dæmoniaca liberatur, 1789. Dives furiosus et amens sanatur, 1789, 1790. Peregrini oberrantes ad viam rectam reducuntur, 1790, 1791. Mulier pariens lapides a periculo mortis liberatur, 1791. Paralyticus mutus sanatur et loquitur, 1792 Cæca et infirma illuminatur et sanatur, 1792. Hydropica sanatur, 1794. Epilepticus curatur, 1794, 1795. Duo captivi liberantur, 1795, 1796. Alius captivus liberatur, 1796. Cæca illuminatur, 1796, 1797. Contractus erigitur, 1797, 1798. Duæ mulieres ab igne pestifero liberantur, 1798. Robertus fœda plaga laborans sanatur, 1799, 1800.

B. Eugenius tertius papa. — Virtute ac meritis beati Eugenii Joannes omnimode contractus erigitur, CLXXX, 1009. Petrus habens manum aridam sanatur, 1009, 1010. Puella contracta erigitur, 1010. Puer manu et pede aridus sanatur, 1010, 1011. Alius aridus manu et brachio sanatur, 1011, 1012. Febricitans sanatur, 1012. Dæmoniacus crudeliter vexatus liberatur, 1012.

Henricus Salteriensis. — Virtute S. Patricii Hiberniæ apostoli cuncta animalia venenosa fugantur, CLXXX, 977. Incolæ Hiberniæ ab adventu Antichristi liberabuntur, 977.

S. Bernardus abbas Claræ-Vallis. — Virtute ac meritis sancti Malachiæ Hiberniæ episcopi parvulus moribundus ad sanitatem revocatur, CLXXXII, 1094. Filius David regis gravi infirmitate laborans sanatur, 1095, 1096. Multi infirmi sanantur, 1096. Mulier omnimode contracta et paralytica erigitur et sanatur, 1096. Puella muta loquitur, 1096. Alia phrenetica sanatur 1096. Duæ mulieres a dæmone alternatim vexatæ, tandem liberantur, 1099. Infirmus et dæmoniacus liberatur et sanatur; duo alii energumeni liberantur; femina phrenetica sanatur; altera propria membra dilanians curatur; amens et rabidus sanatur, 1099. Puella muta loquitur, 1100. Muta et dives mutus loquelam recipiunt, 1100. Mulier prægnans a partu feliciter liberatur, 1100. Alia, per quindecim menses et viginti dies retinens partum, feliciter parit, 1101. Comes infirmus subito sanatur, 1101. Puer pedibus laborans sanatur, 1101. Contractus et manibus repens erigitur, 1101, 1102. Hydropicus sanatur, 1102. Episcopus graviter laborans sanatur, 1102, 1103. Mulier ad vitam revocatur ut sacramentum extremæ unctionis accipiat, 1103, 1104. Alia insana et furibunda sanatur, 1104. Mare Hiberniæ fit piscibus copiosius, 1104, 1105. Salmones duodecim capiuntur, 1105. Clericus incredulus ad fidem veram convertitur, 1105, 1106. Pax et concordia inter dissidentes conciliantur, 1106, 1107. Mulier morbo cancri laborans sanatur, 1114. Puer brachio aridus sanatur, 1117, 1118.

Guillelmus S. Theodorici abbas — Virtute ac meritis sancti Bernardi abbatis Claræ-Vallis mutus et infirmus loquitur, CLXXXV, 252. Parvulus aridus manu sanatur, 253. Juvenis fistula laborans sanatur, 253. Galdricus febricitans sanatur, 253, 254. Monachus a pœnis purgatorii liberatur, 254. Epilepticus sanatur, 254, 255. Quidam a cruciatibus dæmonis malefici liberatur, 255. Epistola in medio imbre sine imbre scribitur, 255, 256. Monachus indignus non potest Eucharistiam deglutire, 256. Muscæ nocentes destruuntur, 256. Puer querulosus sanatur, 256. Alius claudus recte ambulat, 256, 257. Milites increduli ad sanam doctrinam convertuntur, 257. Ipse sanctus phlegmatis morbo laborans sanatur, 258, 259. Abbas Guillelmus moribundus ad sanitatem revocatur, 259, 260. Equus fugax sessori suo redditur, 263, 264. Juvenis dæmoniacus et furiosus liberatur et sanatur, 264. Mulier morbo caduco laborans sanatur, 264.

Ernaldus abbas Bonævallis in agro Carnotensi. — Virtute ac meritis S. Bernardi, dæmoniaca liberatur, CLXXXV, 274, 275. Duæ aliæ dæmoniacæ liberantur, 275, 276. Dæmoniacus liberatur, 277, 278. Adolescens manu aridus sanatur, 279. Episcopus febricitans sanatur, 279. Puella oculis laborans sanatur. 280. Dæmoniaca et furiosa liberatur et sanatur, 280, 281. Dæmoniacus more canino latrans, liberatur, 281. Dæmoniaca multilinguis et infirma liberatur et sanatur, 282. Mulier ab incubo dæmone liberatur, 287, 288. Vir nobilis moribundus sanatur, 295.

Gaufridus abbas Claræ-Vallis. — Virtute S. Bernardi, duæ mulieres prægnantes et valde periclitantes feliciter pariunt, CLXXXV, 333, 334. Febricitans phreneticus sanatur, 334. Monachus dæmoniacus linguis ignotis loquens liberatur et sanatur, 336, 337. Claudus recte ambulat et phrenetica sanatur, 337. Puer cæcus illuminatur, 337. Surdus et mutus natus audit et loquitur, 338. Cæcus natus illuminatur, 338. Cæci undecim una die illuminantur, 338. Manci decem una die sanantur, 338. Claudi decem et octo eriguntur; cæca illuminatur; claudus natus recte ambulat, 338. Paralyticus sanatur; surdus et mutus natus audit et loquitur; paralytica et paralyticus sanantur; duæ sorores cæcæ illuminantur, 339. Claudus ambulat, cæcus videt et surda audit, 339, 340. Phrenetica sanatur, puella surda audit, mulier oculis laborans sanatur, matrona contracta erigitur, 340.

Duodecim claudi eriguntur, duo manci sanantur, quinque cæci illuminantur, tres muti loquuntur, et decem surdi audiunt, 340. Claudus erigitur et quatuor cæci illuminantur, 340. Cæcus natus illuminatur, 341. Surdus et mutus natus audit et loquitur, 341. Paralyticus sanatur, monachus infirmus, alius gravi dolore capitis affectus sanantur, 341 342. Phreneticus et hydropicus sanantur, 342. Paralyticus, surdus et mutus curantur, 343. Puella manca, surdus et mutus natus sanantur, et miles incredulus convincitur, 343. Claudus recte ambulat, 343 Quatuor claudi eriguntur, duo cæci illuminantur, duo surdi et muti sanantur, 343. Cæcus illuminatur, paralyticus sanatur, claudus natus recte ambulat, 343. Paralyticus et surdus sanantur, 344. Matrona clauda erigitur, monachus paralyticus sanatur, 344, 345. Alius amissum vocis usum recuperat, 345. Febricitans sanatur, cæcus illuminatur, puella curva erigitur, alia muta loquitur, 345. Cæcus illuminatur, clauda recte ambulat, 345, 346. Paralyticus moribundus sanatur, clauda erigitur, cæca illuminatur, paralytica sanatur, cæca illuminatur, cæcus natus illuminatur, contracta manibus et genibus repens sanatur, 346. Claudus recte ambulat, puer mentis inops, claudus, surdus et mutus sanitatem inte-

CXI.

INDEX LITURGICUS

ORDINE RERUM ALPHABETICO REFERENS QUIDQUID AD RITUS, PRECES ET CÆREMONIAS CULTUS CATHOLICI SPECTAT, ET DE QUIBUS AGIT PATROLOGIA.

—

MONITUM.

Cæremonia est actus externus et religiosus, vel a Christo, vel ab apostolis, vel ab Ecclesia institutus, tum ad sacrificium decentius et solemnius celebrandum, tum ad sacramenta sanctius, et cum pompa majori administranda. Ritus est consuetudo solemnitatem præbens in aliquo actu exercendo, ita ut ubi usus disponit erga solemnitatem actus, ritus seu observantia dici possit. Juxta hoc solemnitas actus illa dicitur ritus, quæ in materia sacra, ut sacrificii, sacramentorum, sacramentalium, aut orationum, seu divinorum officiorum, et hic videtur communis ecclesiasticus usus illius vocis. In hoc igitur Indice agimus de variis cæremoniis et ritibus in Ecclesia catholica usitatis, sed ne longius trahamur, ordinem statuimus alphabeticum, unicuique verbo subjicientes quidquid dixere Patres de illius natura, origine, utilitate vel necessitate, et varia loca numeris indicantes.

266-268, 279-286, 479, 510, 548, 555, 660.— Taius Cæsaraugustan, LXXX, 795. — S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 779. — B Alcuinus, C, 104, 1276; CI, 1175, 1230, 1248, 1250, 1251, 1256. — Theodulphus Aurelian., CV, 204, 239. — Jesse Ambian., CV, 791. — Walafridus Strab., CXIV, 939, 945, — Nicolaus, CXIX, 983. — Regino Prumiens, CXXXII, 556-558. — Ratherius, CXXXVI, 447, 562, 645. — *Monumenta liturgica*, CXXXVI, 867, 869, 871, 875. — Berno abb., CXLII, 1055. — S. Gregorius Magnus, CXLVIII, 526. — Bonizo Placentin., CL, 858. — *Micrologus*, CL, 989. — S. Ivo Carnot., CLXI, 1071. — Ven. Hildebertus, CLXXI, 1195. — Hugo de S. Victore, CLXXV, 143. — S. Bernardus, CLXXXII, 601. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 251; CLXXXVI, 254; CLXXXVII, 1739, 1757. — Petrus Lombard., CXCI, 1646, 1647. — Petrus Cellens., CCII, 763.—Ermengaudus, CCIV, 1254.—Petrus Blesens., CCVII, 1149.

Confessio sive Pœnitentia. — Tertullianus, I, 1243. — S. Cyprianus, IV, 258, 263. — S. Hilarius, IX, 526, 528, 619, 769, 785, 925. — S. Zeno, XI, 486. — S. Ambrosius, XIV 971; XVI, 310, 354, 492, 495, 505, 506; XVII, 969, 975. — S. Hieronymus, XXV, 968; XXVI, 118. — S. Augustinus, XXXIV, 138, 186, 207, 635, 756; XXXV, 1504; XXXVI, 253, 408, 808, 854, 959; XXXVII, 1079, 1080, 1218, 1219, 1232, 1233, 1235, 1761, 1827, 1853, 1861, 1883, 2214; XXXVIII, 138, 139, 153, 186, 756, 982, 1382; XXXIX, 1851; XL, 338, 1049, 1288, 1289; XLII, 419. — S. Prosper Aquitan., LI, 402.— S. Leo Magnus, LIV, 215, 306, 930, 1011, 1211.—S. Gregorius Turon., LXXI, 1115, 1122. — S. Gelasius papa, LXXIV, 1064, 1095. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 539, 625, 1200; LXXVIII, 212. — S. Isidorus Hispal., LXXXII, 259; LXXXIII, 614.—S. Eligius, LXXXVII, 635.—Defensor monac., LXXXVIII, 617.— S. Chrodegangus, LXXXIX, 1071.—S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 231. — B. Alcuinus, C, 238, 299, 502; CI, 339, 340, 524, 650, 655, 1192, 1281.—Theodulphus Aurelian., CV, 201. — Jonas Aurelian., CVI, 151. — Rabanus Maurus, CX, 102, 103. — Haymo, CXVIII, 924. — Paschasius Radbertus, 154, 156. — Grimaldus Sangall., CXXI, 838. — Ratherius, CXXXVI, 595, 715. — *Monumenta liturgica*, CXXXVIII, 903, 904 *et seqq.*, 959, 980. — Lanfrancus Cantuar., CL, 625, 634. — Guido Farsens., CL, 1271. — *Codices liturgici*, CLI, 865, 914. — Radulphus Ardens., CLV, 1899, 1900. — Goffridus abb., CLVII, 225. — Wernerus abb., CLVII, 1206. S. Anselmus Cantuar., CLVIII, 872, 875, 887. — Rupertus abb., CLXVIII, 1010. — Hugo de S. Victore, CLXXVI, 552. — Abælardus, CLXXVIII, 668, 670.—S. Bernardus, CLXXXII, 258, 931; CLXXXIII, 418; CLXXXIV, 509, 539. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 896.—Gratianus, CLXXXVII, 1541, 1544. — Petrus Lombardus, CXCI, 518; CXCII, 877. — Petrus Comestor, CXCVIII, 1816. — Petrus Cellens., CCII, 1127.—Ermengaudus, CCIV, 1259, 1260. — Petrus Blesens., CCVII, 1078. — Alanus de Insulis, CCX, 172, 272, 300.—Adamus abb. Persen., CCXI, 676-678, 681, 682. — Petrus Pictav., CCXI, 1070, 1166.

Confirmatio. — S. Cyprianus, IV, 152. — S. Hieronymus, XXII, 520. — S. Augustinus, XXXV, 2000, 2004.— S. Prosper Aquit., LI, 485. — Salvianus, LIII, 42. — S. Maximus Taurin., LVII, 711, 717. — S. Victor Vitens., LVIII, 259. — Eugyppius abb., LXII, 933. — S. Primasius, LXVIII, 720. — Cassiodorus, LXX, 467. — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 555, 557, 560, 561, 585, 586, 646. — S. Isidorus Hispal., LXXXIII, 524. — Crisconius African., LXXXVIII, 864. — Beda Ven., XCIV, 198. — Leidradus Lugdun., XCIX, 855. — B Alcuinus, CI, 484. — Theodulphus Aurelian., CV, 255.—Jesse Ambian., CV, 791.— Rabanus Maurus, CVII, 314; CXII, 1177.— S. Prudentius Trecens., CXV, 1442.—S. Paschasius Radbertus, CXX, 153.—Æneas Parisiens., CXXI, 744.— Joan. Scotus. CXXII, 1076. — Hincmarus, CXXV, 1087. — Anastasius Bibliothec., CXXVII, 55. — *Monumenta liturgica*, CXXXVIII, 1957. — Bonizo Placent., CL, 865. — S. Anselmus Lucens., CXLIX, 521.—S. Ivo Carnot., CLXI, 121, 122, 1069, 1070. — S. Bruno Astens., CLXIV, 186.— Rupertus abb., CLXVII, 1649. — Hugo a S. Victore, CLXXVI, 461, 462. — Robertus Pullus, CLXXXVI, 595. — Gratianus, CLXXXVII, 1816. — Hugo Rothomag., CXCII, 1290. — Joan. Belethus, CCII, 195. — Philippus de Harveng, CCIII, 275. — Henricus cardinal. CCIV, 296. — Ermengaudus, CCIV, 1262. — Thomas Cisterc., CCVI, 281. — Odo de Soliaco, CCXII, 59. — Sicardus, CCXIII, 302, 354.

Canones pœnitentiales. — Julius I, papa, VIII, 869. — S. Siricius papa, XIII, 1136, 1137, 1182, 1183. — S. Innocentius, I, papa, XX, 469 481, 498-500, 627, 628. — S. Patricius, LIII, 825, 824. — S. Leo Magnus, LVI, 276, 310, 525, 352, 436, 444, 501, 504, 556. — *Sacramentarium Gallicanum*, LXXII, 575-578. — S. Aunarius, LXXII, 765. — S. Columbanus, LXXX, 225, 226. — *Collectio canonum Isidoro ascripta*, LXXXIV, 93-848. — *Liber de mensura pœnitentiarum*, LXXXVII, 979-998. — *Prolegomena ad Breviarium canonum Crisconii Afric.*, LXXXVIII, 817-830. — *Breviarium canonicum ejusdem*, LXXXVIII, 830 938. — S. Zacharias, LXXXIX, 950-958. — *Pœnitentiale* Theodori Cantuar., XCIX, 901. *De pœnitentia libri III, IV, V*, Halitgarius, CV, 677-6?4. — *Liber pœnitentialis* ejusdem, CV, 694-709. — *Liber pœnitentialis* anonymi, CV, 717-730. — *Pœnitentiale*, Rabanus Maurus, CX, 471-492. — *Pœnitentium liber* ejusdem, CXII, 1397-1424, 1574. — Nicolaus papa, CXII, 1122, 1125, 1128-1134. — Isaac Lingon, CXXIV, 1075-1110. — Regino Prumiens, CXXXIII, 280-370. — Burchardus, CXL, 949-1814.— S. Anselmus Lucens., CXLIX, 525-530.— S. Ivo Carnot., CLXI, 541, 583, 655, 689, 74?, 779, 805, 825, 857. — Alanus de Insulis, CCX, 281. — Innocentius III, CCXIV, 539, 605; CCXVII, 1145.

Conventicula. conventus, cœtus, synaxis.— Tertullianus, I, 275, 281, 308, 371, 468; II, 79, 468, 469, 470, 47?, 478. — S. Cyprianus, IV, 435. Lactantius, 472, 535, 6??.

Crux. — Tertullianus, I, 340, 365, 1298, II, 80, 31?, 481. — Lactantius, VI, 528, 531, 533; VII, 210, 216, 261, 314, 369, 427, 428, 671. — S. Augustinus, XXIV, 1930; XXXVI, 292, 934; XXXVIII, 136, 181, 201, 87?, 941; XL, 659, 696. — S. Paulinus Nolan., LXI, 548. — Arator, LXVIII, 125. — Cassiodorus, LXIX, 936. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 370. — Gerardus, CXLII, 1304.

Cryptæ. — S. Hieronymus, XXV, 468. — Prudentius, LX, 539.

Dedicatio ecclesiæ novæ. — S. Augustinus, XXXVIII, 661, 889. — S. Paulinus Nolan., LXI, 334. — S. Gregorius Turon., LXXI, 735. — S. Gelasius papa, LIII, 1138, 1141. — S. Gregorius Magnus, LXXVIII, 152. — S. Paulinus Aquileiens., XCIX, 497. — *Liber diurnus Romanorum pontificum*, CV, 88. — Walafridus Strab., CXIV, 930. — Grimaldus, CXXI, 820. — S. Remigius Antissiod., CXXXI, 845, 846, 850, 851, 854, 858, 86?, 968. — *Monumenta liturgica*, CLI, 850. — S. Anselmus Cantuar., CLIX, 194, 196. — S. Ivo Carnot., CLXI, 10??, 1086. — S. Bruno Astens., CLXV, 1091. — Honorius Augustod., CLXXII, 801. — Leo Marsicanus, CLXXIII, 997, 998. — Hugo de S. Victore, CLXXVII, 35?, CLXXVIII, 585. — Sugerius abb., CLXXXVI, 1239. — Sicardus, CCXIII, 218.

Defuncti. — Tertullianus, I., 495, 676, 1261; II, 7?, 942, 757. — S. Ambrosius, XVI, 1318, 1386. — S. Hieronymus, XXII, 589, 593, 607; XXIII, 27. — S. Augustinus, XXXV, 1847; XL, 592, 594, 596. — S. Prosper, LI, 440. — Prudentius, LIX, 879-881; LX, 134. — Cassiodorus, LXIX, 574. — S. Gregorius Magnus, LXXVI, 348; LXXVIII, 417, 471, 473. — Bonifacius Mogunt., LXXXIX, 810. — S. Julianus Toletan., XCVI, 473, 47?, 873. — Theodulphus Aurelians, CV, 194. — Amalarius, CV, 1236 Jonas Aurelian., CVI, 261. — Isaac, CXXIV, 1108. — Hincmarus, CXXV, 776. Regino Prumiens., CXXXII, 215, 355. — Atto Vercell., CXXXIV, 53, 46. — Gerardus, CXLII, 1295. — Odalricus, CXLIX, 688. — Guido abb., CL, 1298. — Guigo abb., CLIII, 655. Gaufridus abb., CLVII, 85. — S. Ivo Carnot, CLXI, 212, 2?4, 261, 262, 312, 887, 993. — Joan. Michael, CLXVI, ??? 861. — Godefridus, CLXXIV, 24. — Robertus Pullus, CLXXXIV, 799, 1106.

Dypticha. — S. Gregorius Magnus, LXXV, 187.

Ecclesia, Templum, Domus Dei. Vide BASILICA.

Eucharistia. Vide COMMUNIO.

Eulogiæ. — S. Augustinus, XXXIII, 100, 105; XL?, 357. — S. Paulinus Nolanus, LXI, 28, 29, 31. — S. Gregorius Magnus, LXXVII, 1168. — S. Benedictus Anian., CIII, 1223, 1224. — Leo IV, papa, CXV, 668. — Flodoardus, CXXXV, 114.

Excommunicatio. — S. Cyprianus, III, 699; IV, ???, 255, 258, 364, 770, 772. — S. Eutychianus, V, 162, 1??, 177. — S. Hilarius, X, 662, 672. — S. Innocentius, XX, 629. — S. Augustinus, XXXIII, 783; XXXIV, ??, 764; XXXV, 1763; XXXVIII, 125; XL, 199, 228, ???, XLIII, 45, 94, 444, 669; XLIV, 944. — S. Cœlestinus papa, L, 417, 422. — *Synodus* S. Patricii Hibernorum apostoli, LIII, 819. — S. Leo Magnus, LIV, 723, 72?, 9?5. — S. Aunarius, LXXII, 766. — S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 58, 123, 124, 184, 186, 249, 260, 261, 586, 625, 632; LXXXVII, 929 *et seqq.* — Venantius Fortunatus, LXXXVIII, 822. — Nicolaus I, papa, CXIX, 1089. — Isaac Lingon., CXXIV, 1002, 1104. — Regino Prumiens., CXXXII, 355-362. *Monumenta liturgica*, LXXXVIII, 112?, 1124. — Buchardus, CXL, 853. — S. Petrus Damianus, CXLIV, 214. — S. Ivo Carnot., CLXI, 886, 1227. — S.

CXII.

INDEX DE COMPUTO ECCLESIASTICO

SEU

DE VARIIS KALENDARIIS, DE CYCLO PASCHALI, ET DE VARIIS ANNI ECCLESIASTICI SUPPUTATIONIBUS,

Ordine digestus rerum alphabetico.

—

SERIES DECIMA TERTIA.

—

Ecclesia, quæ est Deum vere colentium societas, constituta et ordinata fuit a Christo legislatore, qui potestatem illi contulit legislativam. Hinc duplex Ecclesiæ potestas, humana scilicet et divina; hinc leges ecclesiasticæ subjectionem debitam et internum assensum exigunt, et obligant in conscientia. Itaque in hac serie proferimus Indices de Jure canonico; de Legislatione et legibus Ecclesiæ; de Conciliis; de Decretis summorum Pontificum; de Disciplina ecclesiastica et monastica; de censuris, excommunicationibus et irregularitatibus, etc.; de legislatione civili, in eo quod religionem contingat; de immunitatibus et privilegiis Ecclesiæ Dei a potestate sæculari concessis.

CXIII.

INDEX DE JURE CANONICO

EXHIBENS ECCLESIÆ POTESTATEM QUOAD LEGES CONDENDAS, AC VARIAS DECRETORUM ET CANONUM COLLECTIONES QUÆ IN PATROLOGIA RECENSENTUR.

—

MONITUM.

In hoc Indice duas statuimus partes, quarum prior exponit varias SS. Patrum sententias ac dicta de auctoritate et potestate Ecclesiæ catholicæ ad leges imponendas quibus parere debent Christiani; posterior vero memorat omnes et varias decretorum et canonum Collectiones, quæ in nostro Patrologiæ cursu reperiuntur. Sed cum jam in Indice LXXIX de Ecclesiæ auctoritate et potestate quoad leges tractavimus, illum adeat Lector benevolus; itaque hic tantum referuntur.

Variæ decretorum et canonum collectiones.

CXIV.

INDEX DE LEGISLATIONE ECCLESIASTICA ET MONASTICA,

ORDINE RERUM ALPHABETICO

REFERENS OMNES LEGES, DECRETA ET DECISIONES QUÆ AD RELIGIONEM ET AD VITAM ECCLESIASTICAM SPECTANT.

—

CXV.

INDEX DE CONCILIIS

QUORUM MENTIO FIT IN PATROLOGIA, ALPHABETICE REFERENS HISTORIAM

ET VARIAS ILLORUM ACTIONES, SERIEMQUE EORUMDEM CHRONOLOGICAM.

—

MONITUM.

Concilium seu synodus in genere definiri solet : Congregatio prælatorum Ecclesiæ in unum locum ad causas quæ vel ad fidem, vel ad mores, vel etiam ad disciplinam pertinent, examinandas et definiendas. Quadruplex distinguitur : Generale, nationale, provinciale et diœcesanum. Cum plurima in nostro Patrologiæ cursu concilia vel memorantur vel afferuntur, in hoc Indice illorum historiam breviter texere statuimus, et ut desiderata facilius lector reperiret, alphabetice illa ordinavimus, annum, volumen et columnas indicantes. Addidimus præterea seriem chronologicam eorumdem conciliorum.

Africanum concilium (ann. 249). — Huic concilio præfuit S. Cyprianus. Statutum est de prohibitione tutelæ testamentariæ pro sacerdotibus, ne in rebus sæcularibus impediti, ab officiis sacris abducerentur; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 178.

Africanum concilium (ann. 251). — Idem præfuit S. Cyprianus, in causa Felicissimi et quinque sacerdotum qui illius partes amplexi fuerant. Ibi damnati sunt et excommunicati. Novatus hæresi et perfidia convictus fuit. De lapsis etiam actum est. Aderant 70 episcopi; S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 178.

Africanum concilium (ann. 369). — Hic depositus est ab

episcopatu Chronopus; qui damnatus ad magistratum sæcularem appellavit contra legum disposita, et a Valentiniano imperatore ad summam pecuniæ solvendam pro pauperibus damnatus est; S. Isidorus Hispal., LXXX, 178.

Africana synodus universalis (ann. 425 vel 426). — ab Aurelio congregata in causa Pelagianorum et Leporii monachi ad rectam fidem ex errore conversi, Marius Mercator, XLVIII, 563.

Africanum concilium (ann. 646). — Tres primates, scilicet Columbus Numidiæ, Reparatus Mauritaniæ, Stephanus Byzacenæ, epistolam synodicam ad S. Pontificem Theodorum miserunt de promulgatione Ecthesis in gratiam Monothelitarum; alteram miserunt ad Paulum Constantinopolitanum patriarcham, rogantes eum ut novitatem rejiceret; tertiam ad imperatorem, ut novæ doctrinæ scandalum tolli juberet, et Paulum cogeret fidei totius Ecclesiæ sese conformare. Monothelitarum quoque doctrinam damnarunt; Isidorus Hispal., LXXX, 178.

Agathense concilium (ann. 506). — Alaricus Visigothorum rex, etsi esset Arianus, episcopos catholicos in concilium convocari permisit. Illi tunc episcopi, numero circiter 35 in urbe Agatha (Agde) congregati, canones 47 condiderunt disciplinares, id., LXXXIV, 256.

Alexandrinum concilium (ann. 326). — Quinque mensibus elapsis, post habitum Nicænum concilium, S. Alexander proximus morti, elegit sibi successorem S. Athanasium in Ecclesia Alexandriæ de jussu Dei. Athanasius aberat. Athanasi, exclamavit tum Alexander, fugere conaris, sed non fugies, Cassiodorus, LXIX, 288.

Alexandrinum concilium (ann. 339). — Eusebius Nicomediæ et ejus partibus faventes cum in locum Athanasii in sede episcopali substituissent presbyterum Arianum, Athanasius ne dogma Arianum in Alexandria cresceret, hoc convocavit concilium in quo centum circiter episcopi sederunt, *ibid*.

Alexandrinum concilium (ann. 362). — Imperante Juliano habitum et post occisionem Georgii intrusi a paganis. E manuscripto in Ecclesia Vercellens. invento, S. Eusebius huic præfuisse dicitur cum dignitate legati papæ Liberii, qui eamdem missionem suo collegæ exsilii in Thebaïda Lucifero Calaritano commiserat. Hic vero in ipsius locum duos diaconos, nempe Heremium et Agapetum, misit dum ipse Antiochiam perrexit ubi Paulinum dogmatis Eustathiani caput ordinavit, Rufinus Aquil., XXI, 498.

Anazarbi synodus (ann. 423). — A Maximiano habita, adversus Julianum, Marius Mercator, XLVIII, 359.

Ancyranum concilium (ann. 314). — Cui præfuit Vitalis Antiochenus; fuit convocatum ad deliberandum statuendumque de his quæ, grassante sub imperatore Maximino Daia persecutione, ad eos spectant, qui fidem abnegarunt, et in quinque et viginti canonibus explanantur, Tertullianus, III, 314.

Ancyranum conciliabulum (ann. 358). — Hoc pseudoconcilium a duodecim episcopis Semi-Arianis habitum fuit, cui præfuit Basilius Ancyranus. Fecerunt Patrum fidei expositionem in qua decem et octo anathemata comprehenduntur. Quæ omnia statuta rejicienda sunt, et falsa imputatio papæ Liberio facta, quod subscripserit formulæ Arianæ vel Semi-Arianæ, pariter despicienda est, S. Hilarius Pictav., X, 489.

Ancyranum conciliabulum (ann. 375). — Illud convocavit Demosthenes præfectus prætorii in Ponto et Cappadocia, deponi ibi Hypsium episc. Ancyran. jussit, et Cedicium in locum ejus substitui.

In eodem concil. quidam vilis, cui nomen Philocharis, S. Gregor. Nyssen. insimulavit.

Supra memoratum ut falsum habetur et rejiciendum, concilium, *ibid*.

Antiochenum concilium (ann. 264 *et seqq.*), contra Paulum Samosateus. episc. Antiochen. — Primo huic præfuit, ut opinantur, Firmilianus episcop. Cæsariens. in Cappadocia, et cum Patres eum convincere in hoc nequiverunt, aliud ibidem tenuerunt in quo, ut notatum est, damnavit et rejecit absolute nova Pauli Samosatensis dogmata Firmilianus; sed cum hic hæresiarcha promitteret suos corrigere errores, Patres suspensam tenuerunt sententiam, S. Damasus papa Prolegom., XIII, 503; Marius Mercator, XLVIII, 1129.

Antiochenum concilium (ann. 270), contra eumdem Paul. Samosat. — Res litigiosa Pauli Samosat. nec primo, nec secundo concilio habuit finem. Etenim notat Rufinus post Eusebium, episcopos iterum atque iterum et diversis temporibus convenisse contra eum, et cum eo colloquium in singulis conventionibus habuisse, ut errores suos agnosceret, ad fidemque redire inducerent. Hoc fuit tertium concilium ad eum spectans, cui præfuit, Firmiliano Tarsi mortuo itinerante, Helenus hujus urbis episcopus; in eo Patres Paulum deposuerunt et excommunicationis sententiam tulerunt. Post hanc sententiam, episcopum Antiochiæ Domnum Demetriani filium elegerunt. Ibi fuerunt sedentes 180 Patres, *ibid.*, 1139.

Antiochenum concilium (ann. 332). — Ubi sederunt patriarchatus Antiochiæ episcopi, eo fine ut eligerent novum patriarcham, loco sancti Eustathii, in exsilio exstincti.

In hoc viginti et quinque canones *concilio dedicationis* vulgo ascripti, fuerunt conditi, de confirmatione decreti Nicæni, de celebratione festi Paschalis, etc., *ibid*.

Antiochenum concilium (ann. 341). Cujus concilii occasio fuit, quod Magnus Constantinus jussit Deo dicari basilicam quam Antiochiæ struxerat, et ad hanc dedicationem quamplurimos episcopos convocarit in eamdem urbem. Ibi sederunt centum septem et triginta Patres, scilicet: nonaginta orthodoxæ fidei episcopi, et dogmata Arianorum sed occulto profitentes quadraginta, qui quidem se rectæ fidei astrictos fingentes hoc in titulo formulam fidei exposuerunt. Quinque et viginti canones supra memorati a Patribus recepti sunt: quos miserunt ad episcopos omnium provinciarum cum epistola synodali in qua eos rogant ut subscribant ad eos confirmandos, affirmantes se nihil condidisse et statuisse nisi ex afflatu Spiritus sancti, *ibid*.

Antiochenum concilium (ann. 348), contra Stephanum Antiochiæ intrusum. — Hujus concilii causa fuit quod imperator Constans cum vellet sententiam concilii Sardicensis exsequi et episcopos immerito depositos redintegrare, misit ad fratrem Constantium, Vincentium Capuanum et Euphratam Coloniens. cum præfecto Salliano, qui ei epistolam redderet in qua firmiter se, armata manu si esset necesse, in sedem episcopalem collocaturum, dicebat. Tunc Stephanus Antiochiæ intrusus et concilio Sardicensi depositus machinationem adversus duos Constantis legatos adinvenit. Inde reus fuit excommunicatus, *ibid*.

Antiochenum concilium (ann. 361). — Hujus concilii ea fuit occasio: cum a bello redux imperator Constantius Antiochiæ stiterat, ibi concilium convocavit ad rem Arianorum promovendam. Nam eorum partibus maxime favebat. Hujus imperatoris consilium erat ut consubstantialitatem et substantiæ differentiam rejicerent Patres; ii vero exponentes ante omnia, sede vacante, ad episcopi electionem procedendum esse, suffragia e diversis partibus in sanctum Meletium cediderunt qui intra triginta dies Arianos expulit, urbemque sanavit ab omni errore; quod fuit causa ejus expulsionis. Cui successit Arianus Euzoius, *ibid*.

Antiochenum concilium (ann. 379). — S. Gregor. Nyssenus nos docet episcopos Orientis orthodoxos, cum revocati ab exsilio et redintegrati in suis sedibus fuissent, concilium habuisse Antiochiæ. Causa hujus præcipua, nec dubitari potest, fuit pax Ecclesiæ Antiochiæ, et sancti Meletii in dignitate episcopali confirmatio: primum enim ordinem tenet in subscriptionibus, profecto quod huic præfuit. Id neminem latet, Patres recepisse Epistolam synodalem sive fidei expositionem concilii Romæ sub S. Damaso habiti, quæ confirmabat fidem Ecclesiæ de Trinitate et specialim de Spiritu sancto, et rejiciebat Apollinarii errores, *ibid*.

Antiochenum concilium (ann. 383 vel 390). — Hoc fuit habitum a Flaviano episc. Antioch. cum tribus aliis episcopis et sacerdotibus vel diaconis triginta. (Fuit contra Messalianos) Pœnitentiam Adelphio denegavit qui cum eis necessitudines fovebat. Messaliani in eo concilio et in conciliis Sidens. Oriental. et œcumenico Ephesino damnati sunt, *ibid*.

Antiochenum concilium (ann. 388 seu 389). — Cujus causa fuit mors violenta S. Marcelli episc. Apamea. Cum hic templum paganorum evertere pagi vulgo *Aulone* in territorio Apameæ, intentus esset, a paganis comprehensus, et in ignem conjectus. Apamei ultionem mortis episcopi sui ardebant. Sed Patres in hoc concilio sedentes, reorum in gratiam sententiam tulerunt, *ibid*.

Antiochiæ synodus (ann. 417), a Theodoto Antioch. episcopo habita adversus Pelagium, mense Octobri. Marius Mercator, XLVIII, 344.

Aquileiense concilium (ann. 381). — Hoc concilium fuit habitum contra Palladium partibus Arii favere suspectum. S. Hilarius Pictav., X, 685.

Aquileiensis provinciæ concilium (ann. 440-450), contra Pelagianos a S. Leone coactum. S. Leo, LIV, 593.

Aquileiense concilium (ann. 557). — Habitum fuit a Paulino arch. Aquileiensi, sed reprobatum. Damnavit ultimum œcumenicum Constantinopolitan., et eorum qui

huic innuebant, communionem sedentes rejecerunt, non excepta papæ communione. S. Hilarius Pictav., X, 685.

Aquileiense concilium (ann. 698). — In quo sedentes unanimi ore, schismati quo vinciebantur Istriæ episcopi a tempore quo Pelagius I sedem adeptus est apostolicam, renuntiaverunt. *ibid.*

Aquileiense concilium (ann. 1181). — Valdericus sive Ulricus hoc congregavit, ea mente ut vitam communem canonici sui amplecterentur, *ibid.*

Aquileiense concilium (ann. 1184), quod fuit convocatum contra incendiarios et sacrilegas, *ibid.*

Aquisgranense concilium (ann. 789). — Exstat collectio septem et triginta capitularium de disciplina ecclesiastica quæ data sunt a Carolo Magno. Synodus Suessionensis « a vocat capitularia synodalia veluti spectans ad præsens concilium. Cælius Sedulius Prolegom., XIX, 518.

Arabicum concilium (ann. 246 vel 249). — Quarto anno imperantis Philippi, et undecimo pontificatus Fabiani, habitum fuit in Arabia concilium ubi sederunt perplures episcopi. Contra aliquot hæreticos arabes, quorum dogma erat animam humanam cum corpore mori, quocum aliquando cam resurrecturam esse. Cassiodorus, LXIX, 289.

Arausicanum concilium I (an. 441) — Habitum fuit imperante Valentiniano III, sub pontificatu S. Leonis I, et in ecclesia Justiniana. Huic præfuit S. Hilarius Arelat. Ibi sedentes Patres numero septemdecim triginta canones condiderunt. S Augustinus, XLI, 1785.

Arausicanum concilium II (ann. 529). — Habitum sub S. Cæsario qui huic præfuit, sub pontificatu Papæ Felicis IV, imperante Athalarico rege Italiæ. Ibi agebatur de gratia et libero arbitrio secundum fidem catholicam. Ibi 25 articuli statuti sicut de hac fide. S. Prosper, LI, 612 seqq.

Arausicanum concilium (ann. 1229). — In hoc ad pœnitentiam admissi sunt Albigenses et hujus hæresis suspectæ personæ quas inquisitio Tolosæ detexerat, S. Cæsarius, LXVII, 1142.

Arelatense concilium I (ann 314). — Hoc decrevit contra ejus accusatores Donatistas. Cæciliani episcopi Carthaginensis innocentiam et amplius.

Constituit can. 8. « De Afris qui propria lege uti solent rebaptizatione, ut si quis de hæresi venerit ad Ecclesiam, interrogent eum Symbolum. Et si perviderint eum in Patre, in Filio, et Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc trinitatem, baptizetur. »

Plures auctores ut Cuminus abbas, Ado numerant sexcentos episcopos qui huic interfuerunt. Baron ducenos, quorum in subscriptionibus sex et triginta notati sunt. Tertullianus Thomassini *Dissertatio in synodos, de hæp. hæretic, III*, 1223.

Arelatense concilium (ann. 353-354). — Hoc conciliabulum ubi sederunt plures episcopi Ariani a Constantio convocatum fuit.

Damnavit S. doctorem Athanasium, Photinum et Marcellum Ancyranum ut Sulpitius Severus asserit, Albaspinæus. Observ. in S. Optatum, XI, 1176.

Arelatense concilium, anno incerto habitum, alii anno 443 vel 444, alii vero anno 451 vel 452 habitum fuisse volunt, nec nominantur Patres ibi sedentes.

Deponitur in hoc concilio Quelidonius vel Celidonius episcopatu, *ibid.*

Arelatense concilium III (an. 445 vel 461). — Sub episc. Ravennio habitum.

Conciliavit Theodorum episc. Foro-Juliensem, et abbatem Lirinensem de jurisdictione contestantes, *ibid.*

Arelatense concilium (an. 475). — Convocatum fuit a Leontio episc. hujus urbis, et ibi Lucidus presbyt. erroribus suis de prædestinatione et gratia abrenuntiavit.

Sederunt circa triginta episcopi, *ibid.*

Arelatense concilium, vulgo *IV* (ann. 524). — Huic præerat S. Cæsarius ep. hujus urbis, convocato ob occasionem dedicationis Ecclesiæ S. Virginis, die 6 Junii primo anno pontificatus Joannis I.

Ibi plura constituta sunt, præcipue de ordinatione diaconorum, de promotione ad episcopatum, etc., *ibid.*

Arelatense concilium V (ann. 554) sub Sapaudo episcopo hujus urbis convocatum. — Quod inter plura, de liturgia et de disciplina ecclesiastica quædam statuit, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 813). — In hoc concilio cujus convocatio et quatuor aliorum a Carolo Magno provocata fuit, Patres de reformatione plures articulos constituerunt, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 1059), sub legatis Papæ Nicolai II habitum. — In hoc concilio quædam petitio facta est a Berengario vicomite Narbonæ ad revocandam excommunicationem quam in eum Guifredus archiepisc. hujus urbis intulerat, *ibid.*

Arelatense concilium (ann. 1205), a legato Petro de Castelnau habitum, ubi aliquot Constitutiones fecit pro Ecclesia Arelat., *ibid.*

Ariminense concilium (ann. 359), generale cui, ut probabile est, præfuit Restitutus episc. Carth. — In hoc concilio decem anathemata contra diversos errores Arii, Photini et Sabellii prolata sunt, ac amplius damnati et depositi unanimi ore qui contra prætendebant, inter quos Ursacius, Valens, Caius Germinius. Omnes episcopi dixerunt : « Volumus hos hæreticos damnatos, ut fides catholica firma maneat et sit pax in Ecclesia. » Hic sederunt 400 episcopi e diversis provinciis Occidentis, Illyriæ, Italiæ, ex Africanis, Hispanis, Galliis, etc., etc. — Ibi post longa tempora lassati legati ad imperatorem Patres Ariminenses quod tam sancte statuerant annulaverunt, et cum Arianis innuerunt, S. Hilarius Pictav., X, 699.

Arvernense concilium. — Hoc fuit habitum anno 523 cujus videsis Notitiam in *Gallia Christ.*, t. IV, col. 519, S. Gregorius Turon., LXXI, 406.

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 535), et primum sub pontificatu Agapeti. — Honoratus Bituricensis arch. et alii Galliarum episcopi ad numerum quindecim sederunt in consessu in urbe Claromontana ex consensu regis Theodeberti. Incœperunt genuflectere, pro rege et regno prospero orationem fundere; deinde perlectis veteribus statutis, aliquot renovarunt ex eis, iis alia numero sexdecim addiderunt, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 549). — Huic præfuit Hesychius archiep. Vienn. habitum fuit paulo post concilium quintum Aurelianense cujus renovavit pro omni opere canones sexdecim. Ibi sederunt decem prælati, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 587). — Huic S. Sulpicius Bituricensis episcopus præerat qui unanimis cum aliis prælatis sedentibus, dissidio inter episcopum Rutinensem Innocentium, et Urcinum episcopum Cadurcensem finem fecit. Hoc dissidium de jurisdictione aliquot parochiarum quæ priori ascriptæ fuerunt, ortum erat, *ibid.*

Arvernense, Claromontanum concilium (ann. 1077) habitum fuit a legato Hugone de Die qui huic præfuit. Simoniaci episcopi ibi fuerunt depositi, *ibid.*

Asturicense concilium (ann. 445 vel 446). — Acta contra Manichæos a S. Leone conscripta cum pervenissent in Hispaniam, hujus regionis episcopi detegere hujus dogmatis sectatores conati sunt quocunque loco occultati essent. Idacius et Turibius cum aliquot Manichæos in urbe Asturicensi detexissent, de iis scripta ad Antoninum Emeritensem miserunt. Tunc jam comprehensum Pascentium e Lusitania expelli jussit. Unde, ut opinantur, in hac urbe concilium hic memoratum, S. Leo, LV, 1054.

Atrebatense concilium (ann. 1025). — Huic præfuit Gerardus episc. Hæresis Manichæorum in diœcesi Attrebatensi pullulabat. Senilt episcopus doctrinarum perversarum venenum ; conquisivit sectarios, ad synodum compellavit et instanter explicationem ab eis expostulavit, instans et urgens deserere malam doctrinam et abjurare, et ad confirmandum suæ fidei testamentum exegit ab unoquoque in modum crucis † quemdam characterem conscriptum, Gerardus, Camer. episc., CXLII, 1269.

Atrebatense concilium (ann. 1097). — Hoc habitum fuit ab episcopo Lamberto, sedentibus ejus archidiacono, quinque abbatibus. Ibi episcopus privilegia suis prædecessoribus concessa abbati et monachis montis S. Eligii confirmavit, et aliud monasterium (Arroasianorum) ab omni alia jurisdictione ac sua exemit, monachis dando facultatem eligendi abbatem et abbati facultatem loca polluta reconciliandi, S. Urbanus II papa, CLVI, 1174.

Augustanus conventus (ann. 952). — In quo concordi diligentia tam sancti cleri quam populi, Ecclesiæ stabilitatis profectus et totius Christianitatis utilitates tractantur. — Illi præfuit Fritherieus reverendus Moguntinæ sedis archiepiscopus. Adfuerunt plures archiepiscopi et circa viginti episcopi. Ibi rex piissimus Otto ecclesiasticarum rerum auxiliatorem se esse promittendo certificavit. Ex hac promissione regali audita, archiepisc. residens communi cæterorum assensu capitula titulari præcepit, *Monument. diplom.*, CXXXVIII, 853.

Augustodunense concilium (ann. 590). A Guntramno convocatum, de Tetradia. — Hæc Tetradia uxor erat Eulalii, provinciæ Arvernensis comitis ; quæ marito valedixerat suo ut comiti nomine Didier adhæreret. Sed conciliium de propriis paraferanalibus bonis restituere Eulalio comiti duplo duplum vel ad quadruplum valorem

cilii fuit accusatio quam in S. Gregorium tulerat Leudastes Turon. comes. Eum arguebat urbem Turon. Childeberto Austrasiæ regi tradere voluisse, et reginam Fredegundem in contemptum adduxisse, eam insimulando mali commercii cum Bertramno Burdigalensi episcopo. Structa calumnia a comite cui hujus urbis Turonis gubernatio ablata fuerat. Sententia excommunicationis ibi lata est contra Leudasten, S. Gregorius Turon., LXXI, 367.

Burdigalense concilium (ann. 1097). — Amatus, Burdigalensis archiepiscopus, habuit hoc concilium cum archiepiscopo Auscensi et pluribus aliis episcopis et abbatibus. S. Petri de Narcistais ecclesia ibi abbati S. Joannis de Angeriaco adversus abbatem S. Maxent. adjudicata est, S. Urbanus II, papa, CLI, 244.

Byzacenæ provinciæ synodus (ann. 507). — Ea fuit occasio hujus synodi quod rex Trasimundus Byzacenæ episcopis catholicis vita functis, successores ne darentur prohibuit. Episcopi vero in concilium congregati statuerunt contra principis prohibitionem. Unde nova persecutio, S. Leo, LVI, 120.

Byzacenæ provinciæ synodus (ann. 541). — In hac varia de disciplina statuta sunt et rescriptio Justiniani imperatoris approbata, *ibid*.

Byzacenæ provinciæ synodus (ann. 602) — Habita summi pontificis S. Gregorii Magni jussu, ut hujus provinciæ primatis Clementii de gravibus criminibus insimulati res examinetur, *ibid*.

Byzacenæ provinciæ synodus (ann. 646). — Hujus fuit convocator synodi Stephanus provinciæ primas. Qui anathemate falsam doctrinam Monothelitarum Constantinopol. percutiens, solemniter confessus est duas in Christo voluntates et duas operationes, *ibid*.

Cabarsussitanum conciliabulum (ann. 393). — Damnavit definitive Primianum Donatist. et episc. Carthaginens. Ibi sederunt centum episcopi sectæ Maximianistarum, S. Optatus, Prolegom., XI, 861.

Cabilonense concilium (ann. 470). — Paulo episcopo Cabilonensi mortuo, magnum dissidium fit in hac Ecclesia factionibus trium competitorum. Sanctus vero Patiens Lugdunensis arch. cujus munus erat successoris ordinationem procurare, se cum S. Euphronio Cabilonem contulit; eoque advenerunt alii provinciæ episcopi qui sortem electionis jecerunt in S. presbyterum nomine Joannem, qui tam altum tacens nihil petebat. Ille vero pius et sanctus archidiaconus de se bonam existimationem omnibus dedit ex quo electus fuerat; quæ electio firmata fuit hujus episcopi, S. Gregorius Turon., LXXI, 345.

Cabilonense concilium (ann. 579). — Salonius Emberodonens. episc., et Sagittarius episc. Vapincens., qui in concilio Lugdunensi, ann. 567 depositi fuerant, a rege Guntramno licentiam se Romam conferendi impetraverant: summus pontifex Joannes III deceptus eis pepercerat, et sedem suam episcopalem reddiderat. Sed denuo ipsis relapsis, habuit rex apud urbem Cabilonem concilium in quo denuo etiam depositi sunt ab episcopatu, *ibid*.

Cæsaraugustanum concilium (ann. 380), habitum contra hæreticos Priscillianistas quorum sectæ primus auctor fuit Marcus e Memphi in Ægypto ortus qui fuit magicæ artis peritissimus et sectator dogmatis quod finxit Manes, S. Leo, LV, 996.

Cæsaraugustanum concilium (ann. 418). — Hoc habitum fuit in forma collationis (*conférence*) cui interfuit Emeritus unus ex Donatistarum episcopis; in quo S. Augustinus alternis vicibus et populum et Donatistas hortatus est, ut hos ad unitatem fidei adduceret. Sed Emeritus adhæsit alto silentio, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 317.

Capuanum concilium (ann. 389-391). — Habitum fuit eo fine ut finiatur Antiochenum schisma, a canonibus Ecclesiæ Africæ habetur plenarium; absentia vero Flaviani episc. Antiocheni prohibuit ne rei conclusio fiat. Attamen pro stabilienda pace, statutum fuit omnibus Orientis episcopis communionem dare quarumcunque partium sint, dummodo fidem catholicam confiterentur. Tractatum etiam fuit de eo quod negabat Bonosius episcopus, id est, Matrem Salvatoris post partum virginem permansisse. Hunc Novatorem ad arch. Thessalonicens. et comprovinciales remisit qui eum, in concilio congregati damnaverunt, S. Damasus papa, Prolegom., XVI, 339.

Carisiacum concilium (ann. 838). — Ea sunt verba docti Mansi de hoc concilio: Eodem quoque anno, id est 838, in synodo Carisiaca iterum auditi Anisolenses monachi, iterum rejecti; pœnaque depositionis ab omni sacerdotali gradu mulctati sunt. In hoc eodem concilio, Florus, presbyter Ecclesiæ Lugdunensis, notior sub hoc nomine diaconus Florus, denuntiavit et vias aperuit ad damnanda liturgica opera Amalarii chorepiscopi Lugdunensis. Hincmarus Rhem. arch., CXXV, 85.

Carisiacum concilium (ann. 842). — Hoc concilium convocatum est pro matrimonio Caroli Calvi cum Hermentrude, *ibid*.

Carisiacum concilium (ann. 849). — Citatus est, ex jussu Hincmari, monachus Gotescalcus ante hunc consessum quem habebat Carisiaci rex Carolus. Ibi sederunt duodecim episcopi. Gotescalcus de sua doctrina interrogatus hæreticus judicatus est et inemendabilis, et a presbyteratus ordine quem a Rigboldo chorepiscopo sine assensu Rothadi Suessionens episc. acceperat, depositus est, *ibid*.

Carisiacensis synodus (ann. 855). — Hæc synodus habita fuit sub Benedicto III, Flodoardus canonicus Rhemensis, CXXXV, 231.

Carpentoractense concilium (ann. 527). — Huic præfuit S. Cæsarius Arelatensis, sub pontificatu Felicis IV, regnante Athalarico Italiæ rege. Patres suspensionis pœna pro anno de sacris Agræcium Antibarum episcopum perculserunt, quod ad concilium non venerit, et irregulares fecerit ordinationes. Ibi sederunt sexdecim episcopi qui canoni ad bonorum parochialium administrationem spectanti subscripserunt, S. Cæsarius, LXVII, 1287.

Carrofensis synodus (ann. 989). — Gumbaldus arch. Burdegal. habuit hanc synodum cum sex aliis episcopis Aquitaniæ, in monasterio Carrofensi. In diœcesi Pictaviensi. Patres ibi tres condiderunt canones, Letaldus Miciac. mon., CXXXVII, 824

Carrofensis synodus (ann. 1027). — Hæc habita fuit adversus errores Manichæorum qui in Gallias grassabantur, et in confirmationem pacis. *ibid*.

Carrofensis synodus (ann. 1080). — In hac synodo abbas Sancti Maixenti delationem tulit legato Amato, episcopo Oleronis, adversus abbatem Mustiensem-novum, cui comes Gui bona dederat quæ abbati S. Maixenti abstulerat, *ibid*.

Carthaginense concilium I (ann. 254). — Hoc concilium decrevit excommunicationem contra Felicissimum schismatis Africani infelicem auctorem, et contra quinque illos presbyteros Carthaginenses fidei desertores ac schismaticos sectarios jam antea bis excommunicatos. — Decrevit etiam lapsos pœnitentiam agentes in Ecclesiæ communionem esse recipiendos, sed non citra necessitatem urgentem ante tempus satisfactionis impletum, Tertull., III, 849.

Carthaginense concilium II (ann. 255). — Hoc concilium definivit lapsis reditum ad Ecclesiam postulantibus concedendum esse post sibi impositæ pœnitentiæ adimpletionem, *ibid*., 851.

Carthaginense concilium III (ann. 256). — In hoc concilio constitutum est: 1. Ut omnino deponatur, nisi abstineatur, ille Diaconus quem Rogatianus de protervia et convictis sibi illatis denuntiaverat. 2. Confirmavit decretum alicujus concilii antecedentis contra Geminium Victorem Christianum, prohibendo ne nomen ejus in oblatione sacrificii apud altare nominaretur. 3. Responsum esse videtur baptismum infantulorum in casu necessitatis ante octavam diem accelerandum esse, Tertull., III, 1013.

Carthaginense concilium IV (ann. 258). — Hoc concilium decrevit contra Basilidem et Martialem Hispaniæ episcopos, libellaticos posse quidem ad agendam pœnitentiam admitti, verum ab ordinatione clericali atque a dignitate sacerdotali recte prohiberi, sua etiam episcopali dignitate recte spoliatos, *ibid*., 1019.

Carthaginense concilium V (ann. 258). — Hoc concilio ob dubitationem, quam alii alio sentirent in quæstione rebaptizationis, tandem definitum est, cum unum sit in sancta Ecclesia baptisma, neminem foris extra Ecclesiam baptizari posse, et additum est illos qui a Catholicis rite baptizati ad hæreticos de fuissent non per baptismum sed per solam manuum impositionem recipiendos esse, si ad Ecclesiam redire contendant, *ibid*., 1035.

Carthaginense concilium VI (ann. 258). — Hoc concilium decrevit ut qui apud hæreticos aut schismaticos tincti sunt, redeuntes ad Ecclesiam baptizarentur. 2. Ut qui in Ecclesia presbyteri vel diaconi ordinati, in schisma dilapsi sint, aut ab hæreticis promoti sint, revertentes ut laici communicarent, salvo tamen concordiæ vinculo cum episcopis qui aliter sentirent, *ibid*., 1444.

Carthaginense concilium VII (ann. 258), sub Agrippino episc, habitum, pronuntiavit unanimi ore contra baptisma ab hæreticis collatum. Hujus concilii acta disperdita sunt, *ibid*., 7051.

Carthaginense concilium VIII (ann. 258). — Hoc concilium, sive verum sive falsum sit, in hac collectione, ait Baluzius, ponitur, quemadmodum nonnulla concilia refe-

runtur in vulgatis editionibus conciliorum quæ tamen non constat habita fuisse, *ibid.*, 1101.

Carthaginense concilium (ann. 311). — In hoc conciliabulo Botrus et Celeusius vel potius 70 episcopi schismatici Cecilianum episc. Carthag. damnaverunt, S. Optatus, XI, 777.

Carthaginense concilium (ann. 349), sub Grato episc. habitum. — Primum dicitur non quod antea nullum fuerit habitum, quia vero maxime antiquum orthodoxum et approbatum inter ea quæ ibi convocata sunt. In hoc concilio Deo gratiæ aguntur de unitate procurata, *ibid.*, 803.

Carthaginense concilium (ann. 390). — Huic præfuit Genethelius vel Genedius episc. Carthag. Hoc concilium vocatum est II Carthag. Statuit de continentia episc., presbyt. et diacon, *ibid.*, 1193.

Carthaginense concilium (ann. 401). — Hoc concilium fuit ab Aurelio in secretario basilicæ Restitutæ convocatum. Tractat de parvulis apud Donatistas baptizatis, *ibid.*

Carthaginis synodus (ann. 412), ab Aurelio coacta adversus Cœlestium, Honorio X et Theodosio VI CC, Marius Mercator, XLVIII, 321.

Carthaginis synodus (ann. 416), ab Aurelio coacta adversus Pelagium et Cœlestium absentes, Theodosio Aug. VII et Junio IV, Palladio CC, *ibid.*, 331.

Carthaginense concilium (ann. 416), habitum contra Pelagium et Cœlestium, S. Prosper Aquit., LI, 101.

Carthaginis synodus (ann. 418), coacta ab Aurelio, Honorio XII et Theodosio VIII, Marius Mercator, XLVIII, 347.

Carthaginis synodus (ann. 418), ab Aurelio ex omnibus Africæ provinciis collecta, Honorio XII et Theodosio VIII, CC, *ibid.*, 350.

Carthaginis synodus (ann. 418), quæ ibidem habita est, *ibid.*, 353.

Carthaginis synodus (ann. 418), ab Aurelio congregata ex tota diœcesi Africæ, *ibid.*, 358.

Carthaginense concilium universale (ann. 418). — Indictum est hoc concilium 1° Maii die apud Carthaginem, S. Optatus, XI, 821.

Carthaginense concilium (ann. 419), sub Aurelio habitum. — In hoc conventum est inscribere in actis concilii Carthagin. tres et triginta canones decretos in præcedentibus conciliis de continentia clericorum, usura, consecratione sancti chrismatis, reconciliatione publica pœnitentium, etc., *ibid.*, 862.

Carthaginense concilium (ann. 419). — Hoc concilium damnavit ut antea Pelagium et Cœlestium, an. 419, S. Optatus, XI, 1502.

Carthaginense concilium (ann. 525). — Hoc concilium a Bonifacio episc. convocatum, in secretario Ecclesiæ S. Agilæi martyris, habitum fuit. Confirmavit privilegia Ecclesiæ Carthag., *ibid.*, 847.

Carthaginense concilium (ann. 534), sub Reparato habitum. — Hoc de episcopis Arianis qui ad rectam fidem redierint, decrevit ut a dignitatibus ecclesiasticis arcerentur; ibi lecti sunt veterum conciliorum canones, multaque decreta lata fuerunt pro reparanda ecclesiastica disciplina, *ibid.*, 843.

Carthaginense concilium (ann. 550). — Hoc concilium non est approbatum. Episcopi ibi sedentes excommunicare papam Vigilium ausi sunt, quia hic summus Pontifex tria capitula damnaverat, et ad imperatorem Justinianum quem in partes eorum attrahere tentabant, scripserunt. Justinianus vero rescriptum promulgavit in quo Africanos episcopos refutans papæ Vigilii se ultorem ostendebat, S. Isidorus Hisp., LXXXIV, 226.

Causeiense concilium (ann. 995). — Habitum sub Leone abbate monasterii Sancti Bonifacii urbis Romæ et papæ Joannis legato. In hoc Arnulfus pacis Ecclesiæ exturbator damnatus fuit et seipsum sacerdotio exuit, Sylvester II papa, CXXXIX, 347.

Chalcedonense concilium (ann. 451), ubi præfuit Paschasinus cum legatis S. Leonis papæ. — Illud congregatum fuit tanquam tempestatibus quibus tunc agitabatur sancta Ecclesia efficax remedium. Episcopi in conciliabulo Ephesino depositi instanti oratione hoc ab imperatore Marciano petiverant. Ibi contra Euthychetem et Dioscorum olim Alexandriæ episc. sententiam tulerunt tres legati summi Pontif. Paschasinus, Lucentius et Bonifacius his verbis : Nefaria a Dioscoro commissa nota sunt; in sua communione recepit Eutychetem ab episcopo suo damnatum, quod negavit Ephesi, sustinere pergit nedum veniam imploret, nec epistolam Leonis ad Flavianum legi permisit, necnon summum Pontificem excommunicavit. Multum de eo quesitum est : Citatus ter, ad jussionem non venit; itaque sanctissim. arch. Romæ Leo, per nos et per istud concilium cum apostolo S. Petro qui est petra basisque et fundamentum catholicæ Ecclesiæ, eum dignitate episcopali, et omni ministerio sacerdotali spoliavit. Ibi adhuc receptæ sunt Epistolæ synodales S. Cyrilli, tam ad Nestorium quam ad Orientales directæ, ut dogmati Nestorii rejiciendo aptæ et definiendo canonice symbolo veræ fidei. In hoc et alia multa et in variis sess. tractata sunt. Huic consederunt sexcenti Patres. S. Damasus papa, XIII, 361.

Cirthense concilium (ann 305). — In hoc in gratiam reconciliati fuerunt et veniam acceperunt episcopi qui, grassante persecutione, paganis sacros libros tradiderant et quibuscum communicare ex Africano proconsulari concilio interdictum erat, S. Augustinus, XXXIII, 161, 580.

Cirthense concilium (ann. 412). Huic concilio præerat Sylvanus episc. et Numidiæ primas. Contra Donatistas convocatum fuit illud concilium, S. Optatus, *Appendix hist. Carth. coll.*, XI, 1451.

Claramontanum concilium (ann. 1095), ubi factum est decretum pro communione sub utraque specie. — Hoc convocavit S. Robertus Pullus, Urbanus II papa, CLXXXVI, 1036.

Clarondonense concilium (ann. 1164). — Consensus omnis regni Angliæ. Ibi stabilita sunt præcepta votis regis conformia, contraria vero Ecclesiæ libertatibus. S. Thomas iis subscripsit articulis quos vocant jura regalia. Fuit enim impulsus ab aliis episcopis et regni magnatibus. Sed postea tanto fuit dolore commotus ut non ausus fuerit celebrare, antequam a summo pontifice absolutus fuerit, S. Thomas Cantuar., CLXXXVIII, 131.

Compendiense concilium (ann. 823). — Hoc concilio de rebus sacris illicite usis actum est; et in eodem imposita denuo fuit pœnitentia Ludovico Debonnario pro aliquot culpis quarum emendationem promisit, S. Agobardus, CIV, 230.

Constantiense concilium (ann. 1094). — Huic Hebebardus Constantiæ episcopus et Urbani II papæ legatus in Alemannia, præfuit. Ibi incontinentia clericorum et violentia Simoniacorum damnatæ sunt. Actum est etiam in causa Praxedis reginæ quæ dimisso clam Henrico imperatore, ad Mathildem confugerat, S. Urbanus II papa, CLI, 126.

Constantinopolitanum concilium œcumenicum II (ann. 381). — Hoc concilium constituit inter multa, hæreticos qui rectæ fidei adjicientur, et plures alios unctione chrismatis esse recipiendos; Arianos, Macedonianos, Sabbatianos, Novatianos; Eunomianos vero, Montanistas Phrygas, Sabellianos et plures alios qui tinguntur una immersione, baptizandos esse, Tertullianus III, 1243.

Constantinopolitanum concilium (ann. 382). — Hoc concilium sub imperatore Theodosio et ejus jussu congregatum fuit ad solvenda varia inter quæ negotium quod ad Flavianum spectabat. Huic bis a suis ministris ad eum deputatis concilio invitatus est Gregorius Nazianzenus qui dedit excusationem quod onestus infirmitatibus et morti proximus nihil jam agere poterat, S. Leo, LIV, 955.

Constantinopolitanum concilium (ann. 383). — Ea fuit causa hujus concilii quod imperator Theodosius cui nihil erat antiquius pace imperii et Ecclesiæ, omnium sectarum particularium episcopos habere concilium ut unitatis fructus et unius sententiæ ex eorum collationibus colligeretur, jussionem fecit, *ibid.*

Constantinopolitanum concilium (ann. 448). — A S. Flaviano habitum contra Eutychetem. Hic ter citatus ad concilium venit tandem et a patricio Florente cum interrogaretur an confiteretur duas naturas in Christo post incarnationem, respondit : Confiteor Christum habuisse duas naturas ante unionem, sed post unionem, solam confiteor. Unde anathematizatus est, *Id.*, LV, 1098.

Constantinopolitanum concilium (ann 449). — Eutyches damnatus in præcedenti, ad S. Leonem papam appellavit; in hoc, post discussionem factam actorum concilii recens habiti, exponere suam fidei confessionem ab imperatore jussus est, *ibid.*

Constantinopolitanum concilium (ann. 450). — Theodosio mortuo, ejus successor instanter legatos S. Leonis hospitatus est. Mox Anatolius, cujus substituti ordinationem in locum Flaviani Constantinop. episcopi, a S. Leone Theodosius approbationem petierat, congregavit hoc concilium episcoporum qui tum in urbe aderant, abbatum, presbyterorum et diaconorum. Lecta est S. Leonis ad Flavianum epistola, cui subscripsit Anatolius dicens : Nestorio, Eutycheti et eorum dogmatibus anathema, *ibid.*, 1214.

Constantinopolitanum concilium (ann. 519). — Hoc habitum est quia Timotheus sedem episcopalem et patriarchalem Alexandriæ usurpaverat, et cum sæviret adversus orthodoxos, plures catholici episcopi ad imperatorem

quæstio fuit an diœceses Bremensis et Hamburgensis in unum colligerentur, *ibid.*, 830.

Gerundense concilium (ann. 517). — Ibi cum sex aliis episcopis præfuit metropolitanus Tarraconensis, et decem canones de liturgia et disciplina condiderunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 314.

Gerundense concilium (ann. 1019). — In hoc, Petrus episcopus hujus urbis, suffragiis plurium astantium in civitate episcoporum canonicam constituit vitam, *ibid.*

Gerundense concilium (ann. 1097). — Habuit hoc concilium archiepisc. Tarraconensis cum tribus episcopis. Statutum est de confirmandis libertatibus ecclesiasticis, S. Urbanus II papa, CLI, 230.

Hiberniensia concilia (ann. 450 vel 466), duo sub nomine S. Patricii, quorum manuscriptum pervetus exemplar in bibliotheca Benedictinorum Cantabrigiæ servatur, S Leo, LVI, 502.

Hiberniense concilium (ann. 795), fere incognitum nisi citetur a quodam auctore (*Vid.* Duguet, dissert. 17, de 1 et 2 canone concilii Ancyrani), dicente unum concilium Hiberniense habitum ann. 795 et initio pontificatus Leonis III, ex his duobus canonibus, de scandalo quod afferret in populo presbyter ad pœnitentiam publicam admissus concludit, *ibid.*

Hipponense concilium (ann. 393) generale totius Africæ, ab Aurelio convocatum et cui præfuit. — Inter alias constitutiones quas de disciplina ecclesiastica fecerunt Patres, in hoc concilio statutum est celebrationem festi Paschatis quotannis in concilio quod haberi solitum erat declarandam esse. *Monumenta vetera*, S. Optatus, XI, 1183.

Hipponense concilium (ann. 597), generale Africæ, ab Aurelio apud Hipponam convocatum, de Donatis is episc. Carth. de clericis Donatistis in numero laicorum recipiendis, *ibid.*

Hipponense concilium (ann. 422). — In hoc concilio damnaverunt Antonium episc. Fussalens. quem spoliaverunt gubernatione episcopali, nec tamen eum ab episcopatu deposuerunt Patres, *ibid.*

Hipponensis synodus (ann. 426). Ab S. Augustino ætate provecto convocata fuit. In ea sibi successorem in episcopatu elegit presb. Heraclium, *ibid.*

Hispalense, Spalense concilium I (ann. 590). — S. Leander Hispalensis episcopus habuit hoc concilium cum septem suffragantibus, quinto anno regis Recaredis, Isidorus Mercator, CXXX, 593.

Hispalense vel *Spalense concilium II* (ann. 591). — Hoc concilium habitum fuit in sacrario ecclesiæ dictæ Hierosolyma, sub rege Sisebuto et papa Bonifacio V. Huic præfuit S. Isidorus Hispalensis, et septem alii ibi sederunt presbyteratus et duo laici titulo illustres; Pisisellus provinciæ Beticæ gubernator, *ibid.*, 595.

Hispanicum concilium (ann. 362). — In hoc concilio congregati episcopi, omnes qui ad veram fidem redirent esse admittendos statuerunt, dummodo fidem Nicænam reciperent, et doctrinam Euzoii et Eudoxi impiam anathematizarent, S. Leo, LVI, 218.

Hispanicum concilium (ann. 795). — Hoc fuit habitum ab Hispanicis episcopis. Errorem infauste Elipandi et Felicis Urgelli adoptarunt, eum corroborare aliquot textibus SS. Patrum fœdatis conantes, *ibid.*

Iconiense concilium (ann. 258). — Hoc concilium *constituit ac decrevit* contra Cataphrygas et omnes alios hæreticos nihil eorum quæ ab hæreticis facta sunt, ab Ecclesia catholica recipiendum esse : ordinationes, baptismum, manuum impositionem, quidvis sacrum ab hæreticis administratum, invalidum esse. Quoad vero spectat hoc concilium, Stephanus papa episcopos Orientales hæc constituentes excommunicat, apostolicæ Sedis communione privat : ipsam vero synodum erraticam contra apostolorum traditionem erroneum dogma confirmantem, reprobat, Tertullianus, III, 1152.

Ilerdense concilium (ann. 524). — Hoc concilium habitum fuit, juxta cardinalem d'Aguirre, quinto decimo anno regnantis in Hispania Theodorici. Ibi octo episcopi vel potius novem sedentes ut testantur acta, sexdecim canones confecerunt, Dracontius, LX, 796.

Iledrense concilium (ann. 1229). — Joannes cardinalis legatus et Sabinæ episcopus, habuit hoc concilium in quo sedentes Patres de disciplina ecclesiastica et notanter de clericorum agendi ratione statuta unumque particulare pro bona Ecclesiæ Barcinonensis administratione constituerunt, S. Isidorus Hispal., LXXXIX, 321.

Ilerdense concilium (ann 1237). — In hoc negotium datum S. Francisci et S. Dominici religiosis hæreticos quærendi, *ibid.*

Illyricanum vel *Illyricum concilium* (ann. 368 vel 370 seu 375), quod, imperatore Valentiniano jubente, congregatum est. — Ea fuit causa convocationis, ut finem contestationibus quæ de doctrina adhuc agitabantur in Asia et Phrygia, Patrum decreta imponerent, et aliquot malis quæ committebantur in episcoporum ministrorumque ordinis inferioris electione. Disputationes versabantur præsertim de natura S. Spiritus quæ ab heterodoxis secreta fuerat a natura Patris et Filii; quod hæresim Macedonii refricabat. Decretum concilii ad episcopos Asiæ et Phrygiæ fuit directum cum epistola synodali, S. Damasus papa, Prolegom., XIII 136.

Illyricum concilium (ann. 415). — Hoc concilium habitum fuit in gratiam Perigenis sacerdotis Corinthi, qui ordinatus fuerat episcopus urbis (vulgo Patras) in Thessalia, in diœcesi Illyriæ Orientalis, ab episcopo Corinthi, Alexandro. Cum incolæ urbis nollent eum accipere episcopum, concilium congregatum fuit ad conficiendas testimoniales de pietate et bonis moribus Perigenis coram papa litteras; sed fuit impar Roma pervicaciam vincendo obsistentium, et res in longum procrastinabat, cum Alexander Corinthi episcopus mortuus est, cui ille substitutus est, *ibid.*

Illyricum concilium (ann. 516). — Hoc concilium habitum est a Joanne episc. Nicopoleos, metropoleos veteris Epiræ. Ibi septem sederunt episcopi qui declarationem adversus Eutychianos et in gratiam communionis cum papa Hormisda confecerunt, Cassiodorus, LXIX, 950.

Illyricum concilium (ann. 550). — In hoc Illyrici episcopi trium capitulorum fautores audacter surrexerunt contra Judicatum papæ Vigilii, et Benenatum qui surrexerat contra tria capitula damnarunt, *ibid.*

Italicum concilium (ann. 251 vel 255). — Hoc concilium sub papa Cornelio congregatum in causa hæretici Novatiani. Hoc insuetum ac alienum a recepto ecclesiastico more, quo concilia omnia ad illud usque tempus, ac etiam deinceps celebrata sunt, a certo aliquo determinatoque loco denominationem acceperat.

Vix proferri poterit concilium aliquod circa hæc tempora, quod *Italicum* dictum sit, et non potius *Romanum*, Damasus papa, Prolegom., XIII, 529.

Italicum concilium (ann. 381). — S. Ambrosius huic præfuit concilio quod forte habitum est Mediolani cujus erat episcopus. Patres hujus concilii artibus Maximi Cynici delusi sunt. Qui cum expulsus esset Constantinopoli ubi sedem tempore S. Gregor. Nazianz. episcopalem usurpaverat, adiit concilium, quod eum proclamavit patriarcham Constantinopolitanum, et habuit Nectarium intrusum. Patres ibidem Apollinaristas damnarerunt, et duas epistolas ad Theodosium Magnum imperatorem scripserunt, *ibid.*; S. Ambrosius, XVI, 951.

Juliobonense concilium (ann. 1080). — Illud a Willelmo Anglorum rege cum episcopis et proceribus Normanniæ apud Juliam bonam celebratum est, Gregorii VII papæ anno octavo, Philippi Francorum regis vicesimo. In hoc statutum est de pace Dei, de incestis matrimoniis et multis ad disciplinam spectantibus, Willelmus Conquestor, CXLIX, 1323.

Lampsacenum concilium (ann. 364). — In hoc concilio abrograta sunt quæcunque decreta in Constantinopolitano concilio ab Eudoxio et Acacio, dum e contra firmata fuerunt decreta concilii Seleuciæ. Valens imperator cum statuta hujus concilii a Patribus audivisset, omnia abrogavit, ad exsilium damnavit omnes sedentes, et Eudoxii fautoribus omnes tradi jussit Ecclesias, Cassiodorus, LXIX, 1075.

Langesiense concilium (ann. 1278). — Hoc concilium fuit habitum a Joanne de Montsoreau Turonensi archiepiscopo, et ibi sederunt ejus suffragantes qui sexdecim statuta fecerunt, S. Gregorius Turon., LXXI, 564.

Laodicense concilium (ann. 364). — Istud fuit in antiquis temporibus celebre; et ejus canones, numero sexaginta, semper magnam auctoritatem obtinuerunt, S. Leo, LVI, 714.

Lateranense concilium (ann. 649). — Hoc concilium habitum est contra Cyrum episc. Alexand. et Sergium episc. Constantin., Pyrrhum et Paulum qui tantum in Jesu Christo solam operationem et solam voluntatem admittebant. Hoc concilium in 20 canonibus de mysteriis Trinitatis et Incarnationis stabilivit fidem Ecclesiæ, et eosdem anathematizavit hæreticos, S. Optatus, XI, 814.

Lateranense concilium (ann. 1179). — Papa Alexander III cum imperatore Frederico reconciliatus hoc undecimum generale concilium convocavit pro tribus causis gravibus, quarum fuit prima, schismatis reliqua abolere; secunda, Valdensium hæresim damnare; et tertia restituere disciplinam ecclesiasticam quæ per tam longum schisma dilacerata fuerat, S. Bernardus, CLXXXII, 902.

Lateranense concilium (ann. 1215). — Hoc concilium a papa Innocentio III fuit convocatum, IV Lateranense, et

diaconi vel clerici qui, vivente papa, suffragium dedisse et promisisse pro tali eligendo in cathedra S. Petri, convictus esset. Ibi sederunt duo et sexaginta episcopi septem et sexaginta presbyteri et amplius quinque diaconi, S. Leo, LVI, 124.

Romanum concilium (ann. 500). — Istud dicitur et synodus Palmaris, siquidem distingui debent sessiones variæ ejusdem concilii; in eo enim tantum est differentia. Ibi tractatum una de re et eadem, scilicet de justificatione Symmachi papæ, *ibid.*

Romanum concilium (ann. 501). — In hoc decreverunt papæ Symmachi absolutionem et restitutionem omnium temporalium quæ schismatici usurpaverant, ad Romanam ecclesiam pertinentium, necnon Laurentii competitoris sedis apostolicæ et Petri de Altino condemnationem. Ibi sederunt et subscripserunt sexdecim et centum episcopi, *ibid.*

Romanum concilium (ann. 610). — Beda hoc concilium Bonifacium IV convocavisse refert, ut statutum de vita et tranquillitate monachorum faceret. Hæc omne dubium e hoc habito concilio tollit attestatio, S. Bonifacius IV, LXXX, 105.

Romanum concilium (ann. 680). — Ab Agathone congregatum est, ut Patres aliquot versus sacræ Scripturæ explanarent. Unde fides Ecclesiæ catholicæ de mysteriis Trinitatis et Incarnationis contra doctrinam Monothelitarum. Ibi sederunt viginti et centum episcopi, S. Leo, LV, 1089.

Romanum concilium (ann. 792).—Cum adductus fuisset Romam Felix episc. Urgell. ab Angilberto, ibi suum errorem confessus est coram Patribus concilii cujus fuit causa, et episcopatum coram summo Pontifice abdicavit, Cœlius Sedulius, XIX, 518.

Romanum concilium (ann. 794). — Hoc paulo post concilium Francofordiense habitum fuit. Cum Felix Urgell. in errorem recidisset, denuo ibi a papa Adriano qui huic præerat damnatus est, *ibid.*

Romanum concilium (ann. 799). — Felix Urgell. suam abjuraverat hæresim, sed tantum ore, sive Romæ coram papa Adriano, sive Ratisbonæ coram Carolo Magno et Patribus ibi sedentibus, aliud corde retinens. Ita fuit causa hujus concilii ubi a papa Leone III qui huic præerat, damnatus est. *ibid.*

Romanum concilium (ann. 826). — Huic præfuit Eugenius II et cum illo adfuerunt septuaginta duo Italiæ episcopi, duodeviginti sacerdotes, sex diaconi et plures alii clerici. Octo et triginta ibi canones promulgati sunt fere cuncti pro reformatione disciplinæ ecclesiasticæ, Carolus, XCVII, 685.

Romanum concilium (ann. 868). — Ab Adriano II habitum est. In hoc papa anathematis sententia ter perculit Photium qui Nicolaum I deponere in conciliabulo Constantinopolitano ausus fuerat, Anastasius Bibliothec., CXXVIII, 1387.

Romanum concilium I (ann. 1074). — Contra clericos simoniacos et incontinentes, a Gregorio VII celebratum est, S. Gregorius, CXLVIII, 785.

Romanum concilium II (ann. 1075). — Ibi interfuit archiepiscoporum, episcoporum et abbatum multitudo, atque diversi ordinis clericorum copia, pro reformanda Ecclesiæ disciplina, *ibid.*, 788.

Romanum concilium III (ann. 1077). — In hoc concilio Henricus rex Germaniæ, Sigefridus Moguntinus, Willelmus Trajectensis et Robertus Bambergensis, episcopi, excommunicantur, *ibid.*, 790.

Romanum concilium IV (ann. 1078). — Ibi Gilbertus Ravennas, Thebaldus Mediolan. et plures episcopi excommunicantur, *ibid.*, 795.

Romanum concilium V (ann. 1078). — Hoc celebratum est concilium in ecclesia Sancti Salvatoris pro restauratione sanctæ Ecclesiæ, *ibid.*, 800.

Romanum concilium VI (ann. 1079). — In hoc Berengarius sæpe ad pœnitentiam vocatus, sæpiusque relapsus, hæresim suam iterum abjuravit, fideimque catholicam professus fuit, *ibid.*, 810.

Romana synodus (ann. 1079). — Habita est a S. Gregorio papa. Ibi interfuerunt centum et quinquaginta episcopi. In hac synodo Berengarius veram fidem de Eucharistia professus est, et redux in Galliam adversus hoc dogma scripsit, *ibid.*, 755.

Romana synodus (ann. 1079). — Ab eodem pontifice celebrata est in qua inter cætera excommunicatus est Constantinopolitanus imperator. Juraverunt quoque in eadem legati Henrici et Rodulphi, quisque pro domino suo, quod nullis dolis colloquium legatorum Sedis apostolicæ in Teutonico regno habendum impedient. Multa etiam sicut ibi constituta, *ibid.*, 135.

Romana synodus (ann. 1080). — Ab eodem Gregorio papa habita est, post pugnam a Rodulfo partam in Henricum qui depositus est. Ibi Rodulfus legitimus rex proclamatus est. Renovata est investituras recipiendi vel conferendi prohibitio; et rursus promulgatæ sunt contra Theobaldum Mediol., Guibertum Ravennat., et aliquot alios episcopos, et adversus Normannos qui dominia Ecclesiæ dilapidabant in Italia, excommunicationes, *ibid.*, 136.

Romanum concilium VII (ann. 1080). — In hoc concilio regnum Germaniæ abrogatum collatum fuit Rodulfo, ea constitutione addita, ne deinceps investituræ beneficiorum a laicis conferantur vel accipiantur, *ibid.*, 874.

Romana synodus (ann. 1081). — Ab eodem celebrata est, et ibi rursus pronuntiavit adversus Henricum excommunicationis sententiam et adversus ejus fautores, depositionemque a suis legatis latam contra Narbon. et Arelat. archiepiscopos confirmavit, *ibid.*, 136.

Romana synodus (ann. 1083). — Hanc habuit S. Gregorius papa contra quoscunque Henricum regem prohibentes ne Romam se conferret, *ibid.*

Romanum concilium IX (ann. 1083). — Celebratum fuit in basilica Lateranensi, et in eo dominus apostolicus de fidei forma disseruit, *ibid.*, 822.

Romanum concilium X (ann. 1084). — In hoc concilio Guibertus antipapa et hæresiarcha atque Henricus pseudoimperator cum omnibus suis fautoribus, excommunicantur, *ibid.*

Romanum concilium (ann. 1104). — Hoc habitum fuit a Paschali II papa. Objurgavit severe Brunonem Trevirensem archiepiscopum quod investituram sumpserat ab imperatore Henrico, Goffridus abb., CLVII, 69.

Romanum concilium (ann. 1121) — Hoc habitum fuit concilium ut statueret de ordine quem tenere debebant in conciliis archiepiscopi Ravennatis et Mediolani. Exercere jura metropolitani super episcopos cujusdam insulæ prætendebat etiam Pisæ archiepiscopus. Concilium jus rejecit, *ibid.*

Rothomagense concilium (ann. 1072). — Hoc habitum fuit a Joanne archiepiscopo Rothomagi qui ei præfuit. Adfuerunt sui suffraganei, cum Willelmo Anglorum rege Normanniam gubernante, anno XI Alexandri II papæ, et XIII Philippi I, regis Francorum. Ibi Patres sedentes plures condiderunt canones, Joannes arch. Rothom., CXLVII, 267.

Rothomagense concilium (ann. 1096). — Hoc habitum fuit a Guillelmo Rothomagensi archiepiscopo, cum suis suffraganeis in sua metropoli ecclesia. Ibi capitula synodi quæ apud Clarummontem facta est, unanimiter confirmaverunt; addiderunt octo canones, S. Urbanus II papa, CLI, 197.

Rothomagense concilium (ann. 1118). — Henricus Angliæ rex ibi conciliavit pacem regni cum dominis et Radulfo Cantuariensi, dum Goffridus Rothomag. res ecclesiasticas conciliabat cum quatuor suffraganeis et pluribus abbatibus. Conradus, papæ legatus in hoc questus est de imperatore et antipapa Bourdino, ab episcopis Normanniæ petens, ut precibus et nummis adjuvarent, Odericus Vitalis, CLXXXVIII, 855.

Rothomagensis synodus. (ann. 1119).—Goffridus Rothomag. arch. tenuit hanc, ut presbyteris suæ diœcesis notos faceret canones, et specialiter canonem qui mulieres sive concubinas prohibebat, Ordericus Vitalis, CLXXXVIII, 889.

Rothomagense concilium (ann. 1189). — Hoc habitum est a Waltero archiepiscopo, præsentibus omnibus suffraganeis, abbatibus quoque quamplurimis, multis etiam viris discretis et prudentibus. In quo statuta sunt capitula subscripta, Petrus Blesensis, CCVII, 1180.

Salegunstat (in) concilium (ann. 1023). — Cui præfuit Aribo Mogunt. archiepiscopus. Hoc habitum est quatenus multimoda divinorum officiorum atque synodalium legum componeretur dissensio, et disparitas singularium consuetudinum redigeretur in unum, Burchardus Worm. episc., CXL, 1058.

Salzburgiense concilium (ann. 741. — Hoc concilium vel verius hanc synodum secundam Salzburgi ad Salam Franconicam convocatum fuit. Adfuerunt ibi plures episcopi inter quos Edda sive Etto, Argentoratensis, et Reginfridus Coloniensis.

Salzburgiense concilium (ann. 807). — Huic præfuit Arnon primus Salzburgiensis archiepiscopus. Decimas sese in quatuor partes dividendas ibi statutum est, scilicet: primam ad episcopum, secundam ad clericos,

tertiam ad pauperes et quartam partem ad fabricam ecclesiæ pertinere, S. Bonifacius arch. Mog., LXXXIX, 803.

Episcopatus vero in Nova Francia, seu Franconia, et in Hassia nunc fundandi erant. Omnem igitur provinciam in tres discrevit parochias, et Wirceburgum Sancti Ziliani martyrio celebre, Buriburgum in Hassia, et Eichstadium in finibus Bajoariorum, sedes episcopales esse constituit Bonifacius, S. Bonifacius arch. Mog., LXXXIX, 805.

Santonense concilium (ann. 579). — Hoc concilium comitem Nantinum, episcopi Heraclii qui eum excommunicationis pœna perculerat, misericordiæ commendavit. Hic comes absolutionem efflagitabat quam ei concessit episcopus, S. Gregorius Turon., LXXI, 352.

Santonense concilium (ann. 1089). — Amatus Oleronensis episcopus ibi nominatus est Burdigalensis archiepiscopus, S. Urbanus papa, CLI, 63.

Santonense concilium (ann. 1097). — Urbanus II papa hoc indixit concilium, in quo statutum est de jejuniis in festorum Vigiliis apostolorum, S. Urbanus II, *ibid.*, 224.

Santonense concilium (ann. 563). — Hoc convocavit archiepisc. Burdigalensis Leontius et ibi episcopum Santonensem deposuit. Æque fieri videtur depositio; hic enim episcopus sine suffragiis cleri et populi ordinatus erat, et edictum a rege Clotario ut ordinaretur absque metropolitani, qui aberat, consensu, impetraverat. Hæc duo disciplinæ ecclesiasticæ in postremo Parisiensi concilio statutæ adversabantur, S. Gregorius Turon., LXXI, 352.

Sardicense concilium (ann. 347). — Ibi præfuerunt legati Julii; inter Occidentales primas tenebant sedes Protogenius episc. Sardic. et illustris Osius. Habitum fuit ad confirmandam fidem et doctrinam sanam, inter Catholicos et Eusebianos ad controversias dirimendas S. Hilarius Pictav., X, 575.

Sardicense conciliabulum (ann. 347).—Apud Philipopolim. congregatum fuit. Cui adfuerunt Eusebiani fugientes Sardicum ubi Catholici indixerant concilium supra memoratum. Ibi Eusebiani statuerunt Symbolum fidei suspectum et in quo detrahunt verbum *Consubstantialis*, S. Hilarius Pictav., *id.*, 507.

Sauriciacum concilium (ann. 590). — In hoc, Droctegisilo Suessionens. episcopo reintegrari in sua urbe episcopali, unde exsulari quatuor abhinc annis coactus erat jussu suæ provinciæ episcoporum propter intemperantiæ habitus, licitum fuit, S. Gregorius Turon., LXXI, 514.

Seleucenum concilium (ann. 399). — In quo Cajumas episcopus hujus sedis, ante convocatos episcopos, suæ sedi episcopali renuntiavit sponte et cum tanta humilitate ut ad lacrymas Patres sedentes excitaverit, Cassiodorus, LIX, 274.

Seleucenum concilium (ann. 410. — Hoc fuit habitum regnante Theodosio Juniore imperatoris Arcadii filio. Ibi septem et viginti canones Patres sedentes ad numerum quadraginta condiderunt, *ibid.*

Seleucenum concilium (ann 485). — Hoc habitum fuit a Babucii Seleucensi episcopo. Barsumæ et ejus falsi concilii ibi damnata est decisio, Sidonius Apol., LVIII, 34 gr.-82 gr.

Seleucenum conciliabulum (ann. 495). — In hoc, Barsumas, dogmatis Nestoriani amator episcopus, quæ antea de presbyterorum atque monachorum matrimoniis decreta fuerant, confirmavit, *ibid.*

Septimuniciense concilium (ann. 418). — In hoc qui sederunt episcopi sex canones condiderunt; quos refert Baluzius in diaconi Ferrandi collectione, Sidonius Apollin., LVIII, 315.

Sirmiensia concilia contra Photinum (an. 351).—Primo sedentes Patres eum ibi deposuerunt. Deinde quod formularium fidei condiderant, Photino etsi deposito, subscribere proposuerunt, cum promissis in suo episcopatu eum reintegrandi. Sed hic nedum innuat, Patres ad contestationem provocavit litigiosam, S. Damasus papa, Prolegom., XIII, 288.

Sirmiense conciliabulum (ann. 357). — Ab Arianis convocatum est eo tempore quo imperator Constantius per hiemem Sirmii commorabatur. Ibi Patres ibi sedentes et omnes Occidentales condiderunt formulam fidei cui Osius ipse subscribere coactus est. Hæc formula non orthodoxa, *ibid.*

Sirmiense conciliabulum (ann. 359). — In hoc concilio Valens et Anomæi qui ejus partibus favebant, tertiam expositionem fidei confecerunt cui subscribere Basilium Ancyranum et plures alios episcopos qui huic aderant, coegerunt *ibid.*

Stampense concilium (ann. 1072). — Ibi actum est in causa Ivonis Carnot, quem Richerius Senon. arch. deponere volebat ut restitueret Godefredum in hac sede, sed infructuose egit, quia legitimus episcopus Carnot. appellationem ad summum pontificem direxit, S. Urbanus II papa, CLI, 97.

Stampense concilium (1130). — Rex Ludovicus Crassus hoc concilium convocavit ut partem sumerent Innocentium inter et Anacletum papas electos. Huic fuit invitatus S. Bernardus, et jejunio precibusque observatis illi rem referre conventum fuit, S. Urbanus II papa, CLVI, 403.

Suessionense concilium (ann 745). — Pipinus princeps et dux Francorum hoc concilium convocavit pro parte Franciæ ei subjectæ. Ibi sederunt tres et viginti episcopi cum sacerdotibus et clericis; ibidem cum aliis optimatibus adfuit ipse Pipinus. Fertur huic præfuisse Bonifacium Moguntinum. Decem statuta ferme eadem ac Germanica et Septinense ibi facta sunt, S. Bonifacius, LXXXIX, 824.

Suessionense concilium, loco incerto (circa 845). — In hoc capitulare incerti anni datum est in synodo cui interfuit Bonifacius apostolicæ Sedis legatus, S. Bonifacius arch. Mog., LXXXIX, 826.

Suessionense concilium loco incerto (circa 745). — In provincia Francorum habitum, vel melius synodus sexta quæ a S. Bonifacio celebrata est. Ibi octo episcopi, omnes Angli adfuerunt. In hac synodo condemnati sunt Aldebertus et Clemens, ut ex Actis concilii Romani patet. Jam etiam episcopali gradu dejectus Gewibibus episcop. Moguntinus, *ibid.*

Suessionensis synodus (ann. 1078). — In hac synodo, Ratboldus, Noviomensis episcopus altare cessit d'Emmes abbatiæ S. Theodorici, Hincmarus Rhemens., CXXV, 388.

Suessionense concilium (ann. 1092). — Huic præfuit Renaldus Rhemensis archiepisc. adversus Rosalini errores coacto, qui fuit Compendiensis clericus, ipse eos coram episcopis abjuravit sed metu, cum postea eosdem docuit, S. Urbanus II papa, CLI, 97.

Suessionense concilium (ann. 1122). — In hoc concilio, legatus Cono, episcopus Prænesti, Abælardum propria manu ab comburendum suum librum *De Trinitate* et novam ad faciendam fidei professionem coegit. Symbolum S. Athanasii legere jussus est : legit, ægre vero et cum multis suspiriis. Dein ad monasterium S. Medardi, unde paulo post ad S. Dionysii monasterium remissus est, S. Bernardus, CLXXXII, 1049.

Suffletulense concilium (ann. 418. — In hoc concilio ne laicus ad episcopatum proveheretur nisi per omnes gradus ministerii clericalis transierit, prohibitum est, Sidonius Apollinaris, LVIII, 144.

Suffetulense concilium (ann. 524). — Huic concilio adfuit S. Fulgentius qui de aliorum episcoporum coactorum consensu, præsidentiæ honorem episcopo QuodvultDeus cessit, in concilio Juncensi præcedenti ipsi concessum, adeo erat magna humilitate cum ardenti pacem servandi desiderio, S. Leo, LVIII, 278.

Synadense concilium (ann. 256-258). — Contra Montanistas fuit habitum. In hoc baptisma ab hæreticis collatum esse reiterandum statutum est. Id testatur S. Dionysius Alexandriæ qui addit illud concilium congregatum fuisse longe ante Africana concilia de eadem rebaptizatione. Ibi sederunt Phrygiæ, Galatiæ et Ciciliæ episcopi, S. Augustinus, XL, 495.

Tarraconense concilium (ann. 516). — Huic præfuit Joannes Tarraconensis ante decem episcopos ibi sedentes, qui tredecim canones ad veterem confirmandam disciplinam condiderunt, S. Leo, LVI, 268.

Taurinense concilium (ann. 401). — Quod habitum fuit in ecclesia Taurinensi eo fine ut Patres varias quibus in Galliis pax turbabatur, difficultates solverent. Videsis ibi quid pro primatu contulerit Arelatensi episcopo illud concilium, *ibid.*

Tauritanum concilium (ann. 1089). — Hoc habitum fuit ab archiepiscopo Pisiacensi S. Sedis legato ibi, qui adversus papam sese rebellaverat Torquitor, Sardiniæ dominus, excommunicatus est. Juxta (Mansi) hic dominus ex usu regionis qualitate judex, fortasse fautor erat regis Henrici et Guiberti antipapæ, S. Isidorus Hispal., LXXXIV 247.

Tauritanum concilium (ann. 1156).—Fuit hoc habitum ab Athone qui hujus urbis erat archiepiscopus, *ibid.*

Tauritanum concilium (ann 1625) — Dicitur etiam et verius quidem *synodus Turritana*; a Jacobo Passamaro hujus urbis archiepiscopo habita fuit. Hic ibi promulgavit statuta de administratione sacramentorum, de confraternitatibus, etc., etc., *ibid.*

Tchernsetcense, *Tegernseence*, vel *Zerense concilium* (ann. 804). — Hoc concilium in monasterio hujus nominis habitum fuit, in diœcesi Frisingensi sito. Causa ejus

fuit ea : Atto episcopus urbis, quod religiosi sibi vindicarent parochiales ecclesias ad se pertinentes, querebatur : rum in hoc concilio monachi nullum in probationem pertinentiæ producebant instrumentum, Attoni eas reddere coacti sunt, Sidonius Apollinaris, LVIII, 178.

Telense vel *Teleptense concilium* (ann. 418). — Hoc in ecclesia apostolorum habitum fuit. Huic præfuit Donatianus qui in actis vocatur primæ sedis episcopus et urbis Teleptensis. Ibi lectæ papæ Siricii duæ epistolæ et aliquot statuta fuerunt, *ibid.*, 724.

Thebestinum concilium (362). — In Numidia habitum est, eam ob causam quod Donatistæ adversus Catholicos vim exercuerint. Ii enim schismatici ab exsilio revocari optantes, supplicem epistolam ad Julianum Apostatam direxerunt, petentes se in suis Ecclesiis quas ab eis Constantinus imperator abstulerat, denuo reintegrari. Huic petitioni annuit Julianus. Illud vero fuit contumeliæ Donatistis quod inter imperatores, ille solus qui unitati paci et fidei Ecclesiæ erat visibiliter infensus, illis annuit *ibid.*, 307.

Thenitanum concilium (ann. 362), in Byzacena. — Baluzius tres canones conditos in hoc concilio citat, *ibid.*, 319.

Theodonis apud villam (*Thionville*) *concilium* (ann. 835). — Hoc fuit convocatum ab imperatore Ludovico Debonnario, ad rehabilitationem suam, quia machinationibus sui filii Lotharii depositus fuerat in conciliabulo Compendiensi. Ebbo, archiepiscopus Rhemensis, primus machinator, ibi seipsum deposuit hoc modo : Acta est hæc Ebonis professio ejusque propriæ manus subscriptione roborata, coram omnibus ad ministerium episcopale indignum se confessus est, et ab eo recedere debere, et sub pœnitentiæ modo Dominum sibi propitium facere velle, Hincmarus Rhemens., CXXV, 325.

Theodonis apud villam synodus (ann. 844). — Habita fuit hæc in loco Latine Judicium, et vulgo *Sulz*. Imperator Lotharius et duo reges sui fratres, Ludovicus et Carolus, ibi adfuerunt. Drogo, episcopus Metensis, huic præfuit, et sedentes canones sex condiderunt, Flodoardus can. Rhemens., CXXXV, 151.

Thessalonicense concilium (ann. 390). — Ibi episcopi Bonosii hæresis damnata est qua Deiparam a partu esse virginem desiisse, contendebat, S. Leo, LVI, 190.

Thessalonicense concilium (ann. 458). — In hoc concilio anathematizati sunt Eutyches, Dioscorus et Timotheus. Patres ibi sedentes decreta concilii Chalcedonensis confirmaverunt. Leo imperator hoc concilium convocaverat, *ibid.*

Thessalonicense concilium (ann. 518). — Congregatum est voluntate Hormisdæ sum. pontificis, ut confirmarentur decreta in Chalcedonensi statuta. Noctu schismatici incenderunt locum concilii, *ibid.*

Thessalonicense concilium (ann. 650). — Huic præfuit Paulus episc. hujus urbis. Duo concilia in gratiam hæresis Monothelitarum qua infestatus erat, habuit. In primo suæ doctrinæ expositionem erexit quam ad S. Martinum, in cathedra Petri sedentem misit cum epistola synodica in hujus defensionem. Ad eum vero rescribit papa et misit duos legatos per quos professionem fidei catholicæ subscribere eum jussit, *ibid.*

Ticinensis II conventus Ludovici II imperatoris (ann. 855). — Capitula quæ gloriosus imperator Ludovicus suis episcopis de statu sui regni considerare præcepit, *Monument. Diplom.*, CXXXVIII, 609.

Ticinensis III conventus Ludovici II imperatoris (ann. 855). — Capitula, ad petitionem populi, ab imperatore promulgata, *ibid.*, 617.

Tigisitanum concilium (ann. 418). — In Mauritania Cæsariensi. Sunt scriptores qui, concilium, in quo præfuerunt papæ Zozimi legati, credunt, non apud Carthaginem sed in Mauritania Cæsariensi, et quidem apud Cæsaream sive forsan Tigisitanum supra memoratum, habitum fuisse. Cujus concilii ea fuit causa ut Ecclesiæ aliquot negotia tractarentur ac solverentur, S. Augustinus, XL, 443-659.

Toletanum concilium (ann. 400). — Habitum est sub pontificatu Anastasii, imperantibus Honorio et Arcadio, ut restitueretur disciplina et adunatæ sint Ecclesiæ a Priscillianistis divisæ. Viginti canones ibi conditi sunt. Ibi Dictinius et Symposius suos errores abjuraverunt, S. Leo, LX, 1007.

Toletanum concilium (ann. 447). — A S. Leone convocatum est, qui committit opponendem erroribus Priscillianistarum per Hispaniam grassantibus Asturicensem episcopum Turibium. Hic refutationis scriptum edidit quod ad Idatium et Ceponium misit, *ibid.*

Toletanum concilium (ann. 527). — Habitum est a Montano episcopo Toletano ubi sederunt septem episcopi Hispaniæ in quo quinque canones condiderunt, *ibid.*, 289.

Toletanum concilium (ann. 589). — Hoc concilium convocavit Recaredus filius et hæres Leovigildis, Visigothorum regis, in Hispania et recens conversus ab Arianismo, ut suorum conversionem subjectorum, qui instar illius dogma hæreticum suo exemplo et suis precibus reliquerant, consolidaret, S. Isidorus Hispal., LXXXIV, 585.

Toletanum concilium (ann. 587). — Habuit locum hoc concilium inter Catholicos et Arianos episcopos ibi confusione perfusi sunt Ariani. Sanctitatis nota quam probant miracula, quæque sectam Arianam decere non poterat, inprimis in hac circumstantia valebat. Rex convictus conversus est et baptizatus est Recaredus, S. Gregor. Turon., LXXI, 615.

Toletanum concilium (ann. 610). — Anno primo regni Gundemari, cum de primatu ecclesiæ Toletanæ contestarentur aliqui, hoc habitum fuit concilium quod huic ecclesiæ hunc primatum adjudicavit et anathema cuicunque negauti minatus est, *ibid.*, 596.

Toletanum concilium (ann. 685). — Hoc locum habuit anno quarto regis Ervigii. Ibi sederunt octo et quadraginta episcopi, septem et viginti per deputatos, quinque abbates, archipresbyter, archidiaconus et primicerius Ecclesiæ Toletanæ, et sex viginti potentes. Statuta duodecim super petita princ pis, fecerunt, *ibid.*, 486.

Toletanum concilium (ann. 688). — Habitum est primo anno Egicanis principis. Ibi sederunt unus et sexaginta episcopi cum novem abbatibus, archidiaconus et primicerius Toletanus, quinque presbyteri quorum duo delegati abbates, et tres de viginti comites : 1° actum est per discussionem de dogmate ; 2° de duobus juribus jurandis regis quorum alterum alteri videbatur contrarium, *ibid.*, 510.

Toletanum concilium (ann. 693). — Quod fuit decimumsextum. Ibi sederunt novem et quinquaginta episcopi cum quinque abbatibus et tribus deputatis pro absentibus episcopis. Adfuit rex Egicanus, præsens ipse, cum sexdecim comitibus. Primo memorandum male lis quæ in consessu erant tract ndæ, continens, lectum fuit, post præsentationem episcopis ; secundo tredecim canones condiderunt, *ibid.*, 527.

Toletanum concilium (ann. 694). — Quod fuit decimum septimum. Hoc habitum fuit in ecclesia S. Leocadia civitatis suburbianæ. Ibi interfuit rex Egica cum multis episcopis qui octo canones condiderunt, *ibid.*, 551.

Tolosanum concilium (1090). — Habitum fuit hoc concilium a legatis, astantibus diversarum provinciarum episcopis et notanter Bernardo, archiepiscopo Toletano, a Roma Hispaniam repetente. Varii destructi sunt ibi abusus, et legatio ad Toletanum missa est ut ibi restauraretur religio, S. Urbanus II papa, CLI, 70.

Treverensis synodus (ann. 566). — S. Goar intemperantiæ insimulatus, suam in hac synodo innocentiam testatus est, et Rustico episcopo sua revelavit crimina, Flodoardus can. Rhemens., CXXXV, 139.

Treverensis synodus (ann. 661). — Numerianus episcopus Treverensis, ibi coram episcopis et clericis pluribus, factas monasterio Deo-dato donationes confirmavit, *ibid.*, 511.

Triburiense concilium (ann. 1036). — Hoc concilium convocavit Triburiæ secus Moguntiam imperator Conradus, ut quæ utilitatis et religionis sunt ad invicem conferrent Patres sedentes. *Chronic. S. Andreæ castri*, Cameracesii, CXLIX, 250.

Triburiense concilium (ann. 1076). Hoc habitum fuit concilium a legatis papæ cum aliquibus magnatibus et episcopis Allemaniæ qui deponere Henricum rursus tentaverunt. Hæc varia tentamenta eum tandem se in Italiam conferre incitaverunt ut absolutionem a papa acciperet, D. Ivo Carnot., CLXI, 732.

Tridentinum concilium (ann. 1545). — Hoc concilium bulla papæ Pauli III convocatum ad Kalendas Novembris ab Incarnatione Domini 1542 anni, haberi incepit tantum 13ª die Decembris anni 1845 ; fuit ultimum œcumenicum. Huic præfuerunt tres legati papæ, cardinales scilicet Del Monte, episc. Palestrinæ, Marcellus Cervini, presbyter, et Renaldus Paulus diaconus. In prima sessione sederunt quatuor archiepiscopi, duo et viginti episcopi quinque ordinum generales, plures theologi et aliquot deputati principum. In quinque sessionibus hoc concluditur concilium, Dracontius, LX, 821.

Tridentina synodus (ann. 1593). — Sub cardinale Ludovico Madrucci, episcopo Trident. habita est. Ille in hac promulgavit statuta de minimis disciplinæ ecclesiasticæ. Conjugatos cohabitare stricte jussit, et iis qui eos hospitarentur ut viverent separati, pœnas ecclesiasticas minatus est. Excommunicatione. beneficiarios quoscunque qui, sata converterent in prata ut sese a decimis eximerent,

Trojanum vel *Trecence concilium* vel *Tricassinum* (ann. 429). — Cum Britanniæ episcopi ab episcopis Galliæ auxilium petivissent, ut Pelagianos dimicarent, quorum errores in Magnam Britanniam grassabantur, ii numerosum concilium congregaverunt, ut de ea re deliberarent, Urbanus II papa, CLI, 60.

Trojanum concilium (ann. 1095). — Ab Urbano II papa fuit habitum hoc concilium. Ibi sederunt fere septuaginta quinque episcopi, abbates duodecim. Duo supersunt hujus concilii canones, *ibid.*, 107.

Trojanum concilium (ann. 1107). — Papa Pascalis II qui in Galliam se contulerat ejusdem anni initio circa Ascensionem hoc concilium habuit; de bello sacro et induciis Dei ibi deliberatum fuit, *ibid.*

Trojanum concilium (1128). — Habitum fuit a Matthæo cardinale legato in Gallia. Patres sedentes statuerunt componere novam regulam pro equitibus templariis quæ a papa Honorio approbaretur, *ibid.*

Trosleianum concilium (ann. 909). — Cui præfuit Hervæus arch. Rhem. Hoc concilium coactum fuit contra fornicationes, adulteria, homicidia, dilapidationes, et violentias omnis generis : ibi duodecim episcopi sederunt qui quindecim canones condiderunt, Hervæus Rhem., CXXXII, 675.

Trosleianum concilium (ann. 921). — Hervæus arch. Rhem. habuit hoc concilium ubi, ex rogatione regis, annulavit quam paulo antea tulerat adversus comitem Erdebaldum excommunicationem. Sed eodem tempore occisus fuerat. Sic post mortem tantum absolutus est, *ibid.*

Trosleianum concilium (ann. 924). — Huic concilio præfuit Seulfus Rhemensis archiep. In eo Stephanus Cambresiensis episcopus, excusationem accepit a comite Isaaco qui unum e suis castellis incenderat. Comitem absolvit episcopus, solutis tamen libris centum argenti pro indemnitate, *ibid.*

Trosleianum concilium (ann. 927). — In hoc concilio, Herluinus, comes de Ponthieu, qui, quod vivente uxore, ad secundas nuptias convolaverat, excommunicatus fuerat, pœnitentiam egit. Ibi sederunt sex episcopi, et comes Hebertus qui illud concilium coegerat, aderat, *ibid.*, CXXXII, 676.

Trullanum concilium (ann. 692). — In urbis Constantinop. palatio, cui nomen Trullus, habitum. Hoc concilium inter multa approbata alia, alia rejecta approbat cum aliis receptissimis synodis, etiam a Cypriano qui Afrorum fuit arch. et martyr, synodum quæ sub eo fuit et emissum canonem qui in prædictorum præsulum locis et solum secundum traditam eis consuetudinem servatus est, Tertullianus, III, 1245.

Tullense concilium (ann. 550). — S. Nicetius Trivirensis archiepisc. qui in quinto Aurelianensi et in secundo Claramontano concilio sederat, hoc ex consensu Theobaldi regis convocavit in urbe Tullensi. Ejus convocatio facta videtur propter contumelias quas, quos excommunicationis pœna perculerat ob crimen incestuosum in contrahendis matrimoniis, Franci sancto Nicetio fecerant, S. Gregor. Turon, LXXI, 1165.

Tullense concilium (ann. 835), vel verius *synodus Tullensis*. — In hoc concilio Frotharius Tullensis episcopus, abbatiæ S. Apræ in parochia Sancti Massimini (Mesmin) sitæ, jura confirmavit, *ibid.*

Tullense concilium (ann. 860).—Verius synodus diœcesana in qua Drogo episcopus Tullensis, reclamante abbate, quarum jus possessionis ei disputabat ecclesia vicina, abbatiæ S. Apræ decimas restitui jussit. *ibid.*

Turonense concilium (ann. 375). — Hoc concilium, fuit habitum pro ordinatione episcopi sancti Martini, S. Leo, LVI, 512.

Turonense concilium (ann. 461). — Hujus occasio fuit S. Martini solemnitas, ibi novem sedentes episcopi tredecim decreta sanxerunt, *ibid.*

Turonense concilium (ann. 567). — Huic præfuit S. Euphronius Turon. Ad Patres hujus concilii epistolam scripsit S. Radegundis, ut monasterii quod formaverat Pictavii confirmationem impetraret et ejus regulæ. — Qui ibi sederunt Patres canones septem et viginti condiderunt, *ibid.*

Turonense concilium (ann. 858). — Herardus vel Gerardus, Turonensis archiep. habuit hoc concilium suæ provinciæ 16ª die Maii. Excerpta aliquot canonum ibi collecta sunt, Victor II, CL, 36.

Turonense concilium (ann. 1055). — In quo statutum est festivitatem S. Reliquiarum Martini quotannis celebrandam, *ibid.*

Turonense concilium (ann. 1122). — Hoc habitum fuit ab Urbano papa. Ibi decreta concilii Claramontani confirmata sunt. Summus pontifex Philippum regem absolvere renuit quamvis pars episcoporum expostularet, S. Urbanus II papa, CLI, 199.

Turonense concilium (ann. 1225). — Hoc concilium habitum fuit ab Juhellio de Mayenne vel de Maltefon. In Patres sedentes quatuordecim canones condiderunt, *ibid.*

Turonense concilium (ann. 1163). — Hoc concilium indictum fuit a papa Alexandro III. Huic adfuerunt decem septem cardinales, centum viginti episcopi et quadragenti et quatuordecim abbates, et magna copia aliorum tam ecclesiasticorum quam laicorum, ex omnibus provinciis regibus Galliæ et Angliæ subjectis, S. Thomas Cantuar., CXC, 58.

Tyanense concilium (ann. 365). — Adunati Macedoniani huic sederunt concilio, et eo epistolas communionis a summo pontifice et ab aliis episcopis Occidentis attulerunt. Orientales Catholici se eo contulerunt, unanimes cum Macedonianis. Tarsi concilii indictionem dederant, ut firmaretur fides Nicæna, obstiterunt Ariani, auctoritate imperatoris Valentis fulti, qui edicto ne congregarentur episcopi, prohibuit, Cassiodorus, LXIX, 1090.

Tyrium concilium (ann. 335). — In hoc, S. Athanasius calumniarum virga percussus injuste, injuste depositus est ab Eusebianis ei infensis, *ibid.*

Tyrium concilium (ann. 518). — Illud concilium habitum fuit decima sexta die mensis Septembris. Ibi tantum sederunt quatuor episcopi cum metropolitano Tyri. Quidquid erat definitum in concilio Constantinopolitano et in concilio Hierosolymitano quæ in antecessum habita fuerant, adoptavit. Unde hæc tria concilia partim recepta, partim ab Ecclesia Romana rejecta. Recepta in eo quod ipsa recipiunt Chalcedonense concilium, et damnant Severianos, Eutychianos; rejecta, in eo quod reponant in diptycis Euphemium, Macedonium, Acaciam quos S. Pontifex Hormisdas abstulerat, *ibid.*

Urgellense concilium (ann. 799). — Hoc convocatum est ut sedentes Patres Felicem Urgellensem invitarent qui imperatorem adiret ut ab errore desciret, S. Agobardus, CIV, 107.

Urgellense concilium (ann. 887).— In hoc, duorum intrusorum episcoporum firmata est depositio, et Prodoinus Barcinonensis episcopus, a Patribus ibi veniam, sola subucula indutus, postulavit, quod unum ex his duobus ordinavisset, *ibid.*

Urgellense concilium (ann. 991). — Hoc concilium habitum fuit ab episcopo Urgellensi et duobus suarum collegarum. Ibi congregavit canonicos, presbyteros et monachos suæ diœcesis, et interdicto omnem regionem Cardonensem et Baraquerrensem percussit, quia ecclesiæ hujus usurpatæ fuerant a malis qui postea episcopo jura in eis fundata negarent. Episcopis visum est comitissæ Ermengardæ et suis filiis parcere, quamvis sub eorum nomine deprædationes factæ fuissent, et eorum ministros excommunicare satis habuerunt, *ibid.*

Valentinum concilium (ann. 374). — Sub imperatore Gratiano. Quod quidem fuit coactum ob aliquot dissidia in Galliarum Ecclesiis grassantia quæ ibi parata sunt. Duo et viginti episcopi ibi sederunt, S. Leo, LV, 1001.

Valentinum concilium (ann. 419). — In hoc sedentes Orennensis provinciæ aliquas adversus episcopum Valentin. latas examinaverunt accusationes, S. Gregorius Turon., LXXI, 611.

Valentinum concilium (ann. 530). — Acta hujus concilii disperdita sunt. Ex fragmento quod in Vita S. Cæsarii Arelatensis refertur a Cypriano diacono, quæstiones de gratia ibi agitatas esse novimus, *ibid.*

Valentinum concilium (ann. 584). — In hoc Sapaudus Arelat. episcop. præfuit, et cum eo sederunt sexdecim alii episcopi, qui donationes a rege Guntramno locis sacris et a defuncta regina Austrechilde sua uxore et a suis filiis Deo sacratis factas, confirmarunt, *ibid.*

Valentina synodus diœcesana (ann. 1255).—Ab Andrea d'Albalato habita est. Hic prælatus ibi promulgavit constitutiones de administratione sacramentorum et parochorum residentia. Ludos aleatorios, saltationes, spectacula et tavernas prohibuit. Dissolutiones in ecclesiis et cœmeteriis occasione Vigiliarum, Hincmarus Rhem., CXXV, 591.

Valentina synodus (ann. 1548). — A S. Thoma de Villanova, hujus urbis archiepisc. habita est. Sanctus pontifex aliquot statuta de disciplina in choro tenenda ibi condidit. Prohibuit ne presbyteri mortuorum corpora deferrent, nisi confratrum defunctorum, *ibid.*, 67.

Valentina synodus (ann. 1590). — Sub Martino Ayala archiepisc. Valent. habita est; et habuit duas sessiones. In prima iterato Missam celebrare diebus Dominicis et festivis in parochiis quibus annexa est ecclesia licentiam

INDEX CHRONOLOGICUS

CONCILIORUM DE QUIBUS MENTIO FIT IN PATROLOGIA LATINA.

ASHMOLEAN
OXFORD
MUSEUM

CXVI,

INDEX CANONUM OMNIUM

QUI IN PATROLOGIÆ LATINÆ CURSU CITANTUR, JUXTA LITTERAM CUJUSQUE CANONIS INITIALEM ALPHABETICE ORDINATUS.

—

A

B

C

D

I

H

I

J

L

M

N

O

Q

R

S

ante annum, conc. Carthag. III, CLXXXVII, 1102. — Sanctimoniales in monasterio, conc. Moguntin., CXXXII, 516; CXL, 807. — Sanctimoniales in monasterio, conc. Cabillon., CLXII, 566. — Sanctimoniales nisi forte abbatissa, conc. Mogunt., CXL, 805; CLXI, 1180; CLXXVIII, 521. — Sanctimoniales nisi forte abbatissa, conc. Cabillon., CLXI, 565. — Sanctimoniales quælibet vita earum, canon. Hibernens, XCVI, 1303. — Sanctimoniales quæ spontanea voluntate, conc. Augustan., CXXXVIII, 836. — Sanctimoniales quamlibet vita, conc. Agath., c. 19 (544), LXXXIV, 266; XCIX, 1054; CXXX, 402. — Sanctimoniales, viduæ, orphani, conc. Carisiac., CXXXVIII, 648. — Sanctimoniales si pro lucro, conc. Tribur., CXXXII, 518. — Sanctimonialis virgo cum ad, conc. Carthag. IV, c. 11 (436), LVI, 889; LXXXIV, 201; CXXX, 344; CXL, 796; CLXI, 555, 1175; CLXXVIII, 517; CLXXXVII, 137. — Sancti Spiritus auctoritate ut, conc. Andegav., CL, 64. — Sancti Spiritus auctoritate ut, conc. Turonens., CXLIII, 1410. — Sanctissimus papa Gregorius scribens, conc. Roman., CXLVIII, 775. — Sancto concilio allatum est, conc. Tribur., CXL, 660; CLXI, 504. — Sanctorum canonum statutis consona, conc. Placent., CLXXXII, 555. — Sanctorum Patrum canonibus consona, conc. Lateran., CLXIII, 1364. — Sanctorum Patrum decrevit sententia, conc. Cæsaraug. III, c. 3 (729), LXXXIV, 319. — Sanctorum Patrum exempla sequentes, conc. Lateran., CLXIII, 1361. — Sanctorum reliquiæ in oratoriis, conc. Epaun., c. 18, LXXXIV, 288; XCIX, 1021; CXL, 691; CLXI, 215. — Sanctus Gregorius dicit clericum, conc. Altheim., id., 858. — Sane conjunctiones consanguineorum, conc. Remens., CLXXIX, 682. — Sane consanguinitas quæ in, conc. Matiscon., CXL, 781; CLXI, 667, 1298; CLXXVI, 517. — Sane domus in quibuslibet, conc. Rom. sub Symmacho, CXXXII, 258. — Sane opus est ut, conc. Mogunt. (847), CXII, 1566; CXXXVIII, 581. — Sane placuit de Tripoli, conc. Carthag., c. 13 (419), LVI, 867. — Sane profertur a quibusdam, conc. Constant. II, CLXI, 841, 1237; CLXXXVII, 1290. — Sane quisquis episcoporum, conc. Carthag. c. 9 (397), LVI, 424. — Sane quoniam hæc pestis, conc. Trosleian., (909), CXXXII, 698. — Sane si communi omnium, conc. Nicæn., c. 12 (325), LVI, 393; XCIX, 1002; CLXXXVII, 345. — Sane si ex consensu partium, conc. Carthag. II, id., 632. — Sane si quis post hanc, conc. Vaseus. I, c. 10 (480), LXXXIV, 262. — Sane ut illæ plebes, conc. Carthag., LXVII, 214; LXXXVIII, 933. — Sanguis episcopi vel excelsi, canon. Hibernens., XCVI, 1314. — Sanguis martyrum consecrat locum, *ibid.* 1302. — Sanxerunt etiam ut omnium, conc. Gerundens., CLV, 1644. — Sapiatis quia legem qualem, conc. Leudic., CXXXVIII, 606. — Satius est nobis negligentes, canon. Hibernens., XCVI, 1308. — Satisfactio pœnitentiæ non est, conc. Lingon., CXXIV, 1082. — Scenicis atque histrionibus, conc. Carthag. III, CLXXXVII, 1781. — Sciant etiam fideles nostri, conc. Suession. CXXXVIII. 596. — Sciant fideles nostri quia, conc. S. Medardi, CXXXII, 263. — Sciatis etiam quia consideravimus, conc. S. Quintini, CXXXVIII, 652. — Sciatis etiam quia dilectus, conc. Marsn. I, id., 555. — Sciatis etiam quia similiter, *ibid.* — Sciatis quia communiter missos, *ibid.* — Sciatis quia dilecti fratres, *ibid.*, 556. — Sciatis quia fratres nostri, *ibid.*, 555. — Sciatis quia vult vobis, canon sub Carolo II, CXXXVIII, 638. — Sciendum est omnibus et, conc. Lingon, CXXIV, 1109. — Sciendum est omnibus quia, *ibid.*, 1088. — Sciendum est omnibus quod, conc. Arelat., CXL, 803; CLVI 562, 1179; CLXXXVII, 1387. — Sciendum est quod exceptis, conc. Turonens, CXL, 723, 1075; CLXI, 261. — Scientes igitur hanc solam, conc. Toletan. XIV, c. 10 (722), LXXXIV, 508. — Scilicet ut in cuncto, *ibid.* v, c. 1 (666), id., 389; CXXX, 483. — Scimus in residentia curatorum, conc. Ebroic., CXLVII, 245. — Scimus quidem laicis ecclesias, conc. Gerundens., CXV, 1645. — Scimus sacra auctoritate scriptum, conc. Altheim., id., 872; CLXI, 855. — Scire omnes volumus sicut, conc. Lingon., CXXIV, 1107. — Scire volumus vestrum omnium, conc. Leudic., CXXXVIII, 605. — Scire vos convenit quia, conc. Lingon., CXXIV, 1088. — Scis, Æti, quod episcopo, conc. Sardic., c 23, LVI, 838. — Scripta venerationis vestræ, conc. Carthag., c. 135, LXVII, 226; CXXX, 359. — Secundæ collationis objectu, conc. Toletan. XIII, c. 2 (721), LXXXIV, 490. — Secundæ disputationis occursu, conc. Toletan. VIII, CXXX, 504. — Secundo capitulo admonemus regem, canon. sub Odone, (942), CXXXIII, 947. — Secunda vero synodus fiat, conc. Antioch., CLXI, 1185. — Secundo examine inter memoratos, conc. Hispalens. I, c. 2 (657), LXXXIV, 594. — Secundo jubendum ut oratio, canon. sub Ludovico II, CXXXVIII, 625. — Secundum canonicam auctoritatem et, conc. Meldens., CXXX, 197. — Secundum canonicam auctoritatem, conc. Parisiens., CLXXXVII, 1256. — Secundum concilia priscorum, conc. Narbon., c. 6, LXXXIV, 611. — Secundum concilium Nicænum, *ibid.*, c 5, LXXXIV, 611. — Secundum differentiam peccatorum, conc. Hipponens., c. 42, XCIX, 1069. — Secundum divinas Scripturas, conc. Toletan. IV, c. 1 (671), LXXXIV, 365. — Secundum quoque statutum nostri, conc. Rom., CXLVIII, 739. — Secundum traditas formas per, conc. Constantin. IV, CXXIX, 162. — Sedatium commune si medicum, canon. Hibernens., XCVI, 1283. — Sed cur in tantum laboramus, conc. Roman., CXLVIII, 760. — Sed Deo tuo gratulare, canon. Hibernens., XCVI, 1314. — Sed diaconissas quoniam quidem, conc. Nicæn., c. 22 (325), XCIX, 1066. — Sed et Asianæ diœcesis, conc. Constant., c. 3 (381), LVI, 723. — Sed et de istis, conc. Confluent., CXXXVIII, 675. — Sed et de rapinis, *ibid.*, 678. — Sed et hoc comperimus, conc. Ticinum., id, 574. — Sed et hoc emendatione, conc. Cabillon., CXL, 987; CLXI, 870. — Sed et hoc ibidem, conc. Altheim., CXL, 644. — Sed et hoc pervenit, conc. Ticin., CXXXVIII. 574. — Sed et hoc pro, conc. Toletan. v, c. 5 (664), LXXXIV, 391; CXXX, 484. — Sed et illa capitula, conc. Confluent., CXXXVIII, 676. — Sed et moderatio necessaria, conc. Sardic., c. 12 (372), LVI, 780; LXXXIV, 119; LXXXVIII, 893; CXXX, 276. — Sed id præterea ut non, conc. Arausic., c. 22 (479), LXXXIV, 257. — Sed illi ipsa veritas, conc. Roman., CXLVIII, 782. — Sed illud est statuendum, conc. Carthag., c. 50 LXVII, 196; LXXXVIII, 834; CXL, 851; CLXI, 347. — Sedet igitur neminem post, conc. Valent., c. 1 (413), LXXXIV, 246. — Seditionarii et usurarii, conc. Carthag. IV, c. 15 (436), LXXXIV, 27; XCIX, 1044. — Seditionarios nunquam ordinandos, conc. Agath., LXXXIV, 275; CXXX, 408. — Seditionarios nunquam ordinandos, conc. Carthag. IV, c. 67 436), LVI, 885; LXXXIV, 205; CXXX, 347; CXXXII, 222; CXL, 628; CLXI, 453; CLXXXVII, 244.

Sed it præterea ut deinceps, conc. Arausic., CXXX, 395. — Sed latere in vobis, conc. Atrebat., CXLII, 1284. — Sed nec hoc prætereundum, conc. Cabillon., CXL, 997; CLXI, 879. — Sed nec reliqua concilia, conc. Rom., CXLVIII, 756. — Sed neque rebellionis vestræ, conc. Atrebat., CXLII, 1307. — Sed priusquam statuta singulatim, conc. Rom., CXLVIII, 753. — Sed si aliquis lapsus, canon. sub Remigio, CII, 1109. — Segregandi informandique sunt, conc. Arausic., CXXX, 393. — Senex et juvenis, dives, canon. sub Edgardo, CXXXVIII, 505. — Septem annis pœniteat: tribus, canon. Hibernens., XCVI, 1304. — Septem domus episcopales sunt, canon. Wallia. (940), CXXXVIII, 479. — Septennale jejunium quod duodecim, canon. sub Edgardo, id., 511. — Septimæ collationis objectu, conc. Toletan. x, c. 7 (694), LXXXIV, 444; CXXX, 512. — Septimo capitulo prohibemus et, canon. sub Odone (942), CXXXIII, 948. — Septimo decimo ut ipsi, canon. sub Ludovico II, CXXXVIII, 626. — Septimo examine re atum est, conc. Hispalens. II, c. 7 (657). LV. 1326; LXXXIV, 596; CXXX, 597; CLXI, 470. — Septimo ut sciant tempora, canon. sub Ludovico II, CXXXVIII, 624. — Sequentes consuetudinem prædecessorum, conc. Pistens., id., 705. — Sequimur per omnia sanctos, conc. Constantin., CLXI, 289. — Sermonem meum admittite, fratres, conc. Carthag. III. c. 45 (436), LXVII, 196; LXXXIV, 196; LXXXVIII, 844; CXXX, 337. — Servandum quoque de monachis, conc. Agath., c. 38, XCIX, 1052. — Servetur et ista sententia, conc. Nicæn., c. 5 (325), LXXXIV, 94; CXXX. 257; CLXXXVII, 855. — Servis ecclesiæ et sacerdotum, conc. Aurelian., c. 13, XCIX, 1016. — Servum confugientem ad ecclesiam, conc. Theodon., CLXI, 222. — Servus qui ad ecclesiam, conc. Aurelian. I, c. 3, LXXXIV, 275; CXXX, 409; CXL, 711; CLXI, 222, 1097; CXXXII, 572. — Servus reatu atrociore, conc. Epaunens., c. 29, LXXXIV, 290. — Servus si absente aut nesciente, conc. Aurelian., CXL, 639; CLXI, 475. — Sexta actione comperimus, conc. Hispalens. II, c. 6 (657), LXXXIV, 595; CXXX, 598; CLXXXVII, 981. — Sextæ discutionis objectu, conc. Toletan. VIII, CXXX, 511; CXXXII, 397. — Sextam sanctam synodum recipio, conc. Nicæn. II, CLXXXVII, 1790. — Sexto capitulo hortamur monachos, canon. sub Odone (942), CXXXIII, 948. — Sexto decimo ut unusquisque, canon. sub Ludovico II, CXXXVIII, 628. — Sexto quæ ipsis sacerdotibus, *ibid.*, 625. — Si abbas mulierem is, conc. Urbic., CXL, 812; CLXI, 571. — Si ad ecclesiam aliquis, conc. Arelat. I, c. 8, XCIX, 1066; CXL, 745; CLXI, 125. — Si ad ecclesiam raptor, conc. Aurelian., c. 11, XCIX, 1057. — Si ægrotans fuerit episcopus, conc. Rom. sub Adriano, CLXXXVII, 718. — Si alicujus uxor, canon.

T

U

V

CXVII.

INDEX BULLARUM, EPISTOLARUM, DECRETORUM,

STATUTORUM, DECISIONUM, REGULARUM ET ALIORUM SCRIPTORUM AD REGIMEN ECCLESIÆ SPECTANTIUM,

A SUMMIS PONTIFICIBUS EMISSORUM, ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITUS,

ET BREVEM UNIUSCUJUSLIBET BULLÆ VEL SCRIPTI REFERENS ANALYSIM.

—

NOTA. *Tomi LXVII, CXXX et CLXXXVII continentes, I. Dionysii Exigui canonum, II. Gratiani decretorum, et III. Isidori Mercatoris decretalium summorum pontificum collectionem, pro indicis modo, eorum numero, materiarum permistione et aliis de causis hic ad analysim et ad specialem indicationem adduci non possunt; ideo ad prædictos tomos recurrat lector; attamen sciat quod frequentius quæ in illis inveniet eadem inveniet in quoque Patre in suo volumine denominato De eadem re restant adhuc Fulgentii Ferrandi Breviatio canonum et Crisconii Africani episcopi Breviarium canonicum LXXXVIII* 818 et 831.

ut æquo ferant animo hortatur; eorum monasterium, sicut Cluniacense, apostolicæ sedi unire desiderat, etc., CXLVIII, 524.

Epist. ad Evrardum episcop. Parmensem; arguit quod abbatem ad synodum venientem ceperit; jubet ut eum dimittat; quamobrem eum ab episcopali officio suspendit, CXLVIII, 527.

Epist. ad Arelatenses; reprehendit eos nulla pene cura moveri suam Ecclesiam pastore esse destitutam; propterea Vapincensem episcopum mittit, ut aut episcopum eligant, aut promittant se in pastorem suscepturos quemcunque ipse ad eos miserit, etc., CXLVIII, 529, 530.

Epist. ad Arnoldum abbat. Sancti Severi; Diensi et Elorensi episcopis commisisse significat, quid agendum foret in controversia inter eum et abbatem Sanctæ Crucis, CXLVIII, 532.

Supersunt adhuc perplures epistolæ S. Gregorii VII, quas omittimus, ne diutius in his quæ ad hunc papam spectant immoremur, CXLVIII, 534-748.

GREGORIUS VIII papa. — Germano clero electionem suam nuntiat, et ad expeditionem pro recuperanda Palæstina animum ut adhibeant hortatur, CCII, 1537.

Ad omnes prælatos Ecclesiarum, pro justitia facienda et litibus componendis, CCII, 1538.

Ad omnes fideles, de jejunio servando ad placandum Deum offensum, CCII, 1539.

Ad omnes Christi fideles, de clade Hierosolymitana; omnes ad pœnitentiam agendam admonet, et proficiscentibus ad bellum contra infideles plenariam indulgentiam concedit, CCII, 1539.

Monasterii Lucullensis protectionem suscipit, et possessiones juraque confirmat, CCII, 1543.

Monasteriorum Savigneiensium jura vetera, obtentu monachorum Cisterciensium qui ibi sunt instituti, vetat imminui, CCII, 449.

Clero, potestati et populo Bergomati, Lanfrancum electum episcopum commendat, CCII, 1549.

Episcopum Venetum hortatur ut canonicis S. Salvatoris ecclesiam S. Bartolomæi concedat, CCII, 1551.

Ad Fridericum imperatorem; pacis consilia et se in illum fovere, et probare quod eadem ipse nutriat, significat, CCII, 1588.

Ad Folmarum archiepiscop. Trevirens., de casu orientalis Ecclesiæ; spernit dura consilia et censuras adversus principes et præsules, objurgatque ideo Trevirensem archiepiscop. quod justo acrior fuerit, CCII, 1559.

HILARUS, papa. — Epistola ad Ascanium et reliquos episcopos Tarraconnensis provinciæ, ut nullus sine consensu episcopi metropolitani episcopus ordinetur; ut nullus episcoporum relicta propria Ecclesia, ad aliam transeat; ut Irenæus remotus a Barcinonensi Ecclesia, ad propriam revertatur; de removendis episcopis qui illicite ordinati sunt; et ne in una Ecclesia duo episcopi habeantur; de damnatione Irenæi, si ad suam ecclesiam non revertatur, LVIII, 17.

Epist. ad Leontium, Veranum et Victurum, episcopos; delegat illis Ingenui et Auxanii episcoporum controversiam, statuitque ut Cemelenensis civitas et Nicaense castellum ad unius episcopi regimen revertantur, LVIII, 20.

Epist. ad Leontium; monet ut relationem mittat de Herme qui Ecclesiæ Narbonensis episcopatum temere usurpasse dicebatur, LVIII, 24.

Epist. ad episcopos diversarum provinciarum Galliæ; Hermen Narbonensi Ecclesiæ præsidere ita permittit, ut ordinandorum episcoporum potestate careat; ut concilia quotannis fiant ex quibus provinciis poterunt, et a Leontio convocentur; ut sine metropolitani litteris episcopi in aliam provinciam non proficiscantur; quod si eas non poterunt impetrare, causam discutiet episcopus Arelatensis; de parochiis Ecclesiæ Arelatensis, quas repetebat Leontius, judicium ad episcopos remittit; ut prædia ecclesiastica non alienentur, nisi apud concilium alienationis causa prius doceatur, LVIII, 24.

De Mamerto episcopo qui extra suos fines Deensibus episcop. ordinarat, ut illius causam Leontius in synodo examinet; ne quisquam suos terminos transcendat et ut concilia quotannis Leontii opera convocentur; de causa Mamerti in synodo examinanda, LVIII, 27, 28.

HONORIUS I, papa. — Epistola ad Isaacium Ravennatem exarchum; Adavaldum Longobardorum regem catholicum regno restitui, et subrogatum illi Ariovaldum hominem Arianum et perfidum inde ejici; Cisalpinos episcopos quorum opera scelus patrarat, ad pœnam suscipiendam ad se mitti petit, LXXX, 469.

Epist. ad episcopos Venetiæ et Istriæ; de Fortunato Gradensi patriarcha dejecto et Primogenio in loco ejus subrogato, LXXX, 469.

Epist. ad Sergium Constantinopolitanum episcop.; post veram orthodoxæ fidei doctrinam, de duabus voluntatibus Christi assertam, causam indicat quare Sergio de novis vocabulis silentium indicenti consentiendum esse judicet, LXXX, 470.

Epist. ad Edwinum regem Angliæ; hortatur ut in fide perseveret, ejusque precibus Paulino et Honorio metropolitanis duo cuique pallia mittit, ut altero mortuo, superstes in locum defuncti alium possit ordinare, LXXX, 476.

Epist. ad Honorium Dorovernensem episcop.; monet ut in Evangelii prædicatione persistet; et pallium mittit, LXXX, 477.

HORMISDA, papa. — Epistola ad Anastasium imperatorem; eum laudat quod Ecclesiæ paci studeat; et cum causam cur concilium cupiat congregari cognoverit, scribit se illi responsum daturum, LXIII, 370.

Epist. ad Dorotheum Thessalonicensem episcop.; laudat ejus pietatem et studium in sedem Romanam, LXIII, 372.

Epist. ad Anastasium imperatorem Augustum; imperatoris qui mandavit se optare concilium congregandum ad componendas in Scythia de fide ortas quæstiones zelum laudat, et pollicetur se per legatos responsurum, LXIII, 374.

Epist. ad Anastasium imperatorem; novum esse Romanum pontificem ab imperatore ad concilium vocari; se tamen iturum, si Chalcedonensis concilii decreta non revocentur in dubium, LXIII, 379.

Epist. ad Anastasium imperat.; fraude Anastasii imperatoris nondum detecta laudat ejus studium de pace concilianda, monetque ut tandem damnatis hæresibus Ecclesiæ unitas sortiatur effectum, CXIII, 383.

Epist. ad Joannem Nicopolitanum episcop.; commendat illius religionem; Nestorium et Eutychen damnandos, et quomodo qui ad fidem revertuntur, sint recipiendi, per indiculum se significaturum scribit, LXIII, 388.

Epist. ad synodum Epiri veteris; Eutychetis errorum sectatores damnat; episcopos Epiri veteris ut nominatim hæreticos anathematizent hortatur, LXIII, 391.

Epist. ad Joannem Nicopolitan. episcop.; cum per litteras Epiri veteris episcopi nominatim hæreticos non damnassent, mittitur libellus, cui debeant subscribere, LXIII, 392.

Epist. ad Avitum Viennensem episcop.; laudat in eo studium cognoscendi de statu Ecclesiæ orientalis; a legatis autem ob perfidiam Græcorum nihil fuisse perfectum scribit; in animo sibi esse alteram ad illos legationem destinare, LXIII, 394.

Epist. ad Anastasium imperatorem; pacem Ecclesiæ nonnisi damnato Acacio posse restitui, LXIII, 397.

Epist. ad Timotheum Constantinopolitan. episcop., pro unitate Ecclesiæ laborandum, LXIII, 399.

Epist. comminatoria ad universos hæreticos episcopos Orientis; unitas catholicæ fidei custodienda est, LXIII, 400.

Epist. ad episcopos Orientales orthodoxos; laudat eorum in fide constantiam, et ad pacem conciliandam a se legatos denuo Constantinopolim missos esse scribit, LXIII, 401.

Epist. ad Possessorem episcop., in fide catholica perseverandum, LXIII, 403.

Epist. ad populum et monachos Constantinopolitanos; abstinendum a consortio hæreticorum, et in catholica fide perseverandum, LXIII, 403.

Epist. ad Ennodium et Peregrinum episcopos; a Joanne Nicopolitano, quæ contra eum Thessalonicensis tentaverit, se cognovisse scribit, novamque causam sedi apostolicæ ingestam, iisdem cognoscendam per litteras hasce commisit, LXIII, 404, 405.

De Joanne Nicopolitano, LXIII, 406.

Epist. ad archimandritas Syriæ; illos solatur hortaturque ut in fide catholica perseverent, LXIII, 415.

Epist. ad Joannem Tarragonensem. episcop.; libenter de ejus adventu in Italiam audivisse; litteras ad Hispanienses de ecclesiasticis institutis ab eo datas probat, eique vices suas committit, LXIII, 421.

Epist. ad universos episcopos Hispaniæ; de sacerdotibus juxta statuta canonum ordinandis; ut pro episcopatu præmium non accipiatur; de concilio per annos singulos celebrando, LXIII, 423.

Epist. ad Sallustium; Sallustius apostolicæ sedis vicarius constituitur per provincias Bœticam et Lusitaniam, LXIII, 425.

Epist. ad Justinum imperatorem; commendat ejus litteris respondens, sollicitudinem de concilianda pace, et cœptis monet insistendum nomenque Acacii abolendum esse, LXIII, 428.

Epist. ad Joannem Constantinopolitanum episcop.;

nasterium S. Crucis, Romæ situm, subjicit, CXLIII, 605.

In synodo Moguntina quadraginta episcoporum, præsente Henrico imperatore, Simoniacam hæresim damnat, etc., CXLIII, 621.

Willelmo comiti Nivernensi sub excommunicationis pœna præcipit ut monasterio Sancti Bercarii De ensi ablata restituat, CXLIII, 644.

In synodo quadraginta quinque episcoporum Gerardum quondam episcopum Tullensem sanctorum catalogo ascribit, dieque 23 mensis Aprilis coli jubet, CXLIII, 644.

Epistola ad principes Britanniæ, sententiam pro Turonensi Ecclesia adversus Dolensem pronuntiat, resistentes et Simoniacos atque ab eis ordinatos excommunicat, CXLIII, 648.

Edwardum Anglorum regem, ob seditiosum regni statum voto liberat Romam eundi, et ei præcipit ut pecunias ad iter destinatas pauperibus dividat, et in novum S. Petri monasterium condendum aut vetustum reficiendum consumat, CXLIII, 674.

Ad omnes per Italiam episcopos ne possessiones omnes suas quisquam donet monasterio, sed earum saltem medietatem Ecclesiæ ad quam pertinet, CXLIII, 685.

Episcopis Venetiæ et Istriæ præcipit ut patriarchæ Gradensi, cujus primatum ab apostolica sede concessum synodo confirmarat, obedientiam præbeant, CXLIII, 727.

Ad Thomam episcopum Africanum, ostendit Carthaginens. archiepiscop. totius Africæ esse primatum, etc., CXLIII, 727.

Petrum et Joannem episcopos laudat, quod jussu suo concilium de rebus ecclesiasticis celebraverint, et jura archiepiscopi Carthaginensis contra Gummitanum episcopum defenderint, CXLIII, 729.

Epistola ad Michaelem Constantinopolitanum patriarcham adversus ejus et Leonis Acridani episcopi inauditas præsumptiones et nimias vanitates, CXLIII, 744.

Petri episcop. Antiocheni ordinationem approbat, si secundum canones fuerit promotus; hortatur ut suæ Ecclesiæ dignitatem tueatur; probat fidem ad se ab eo scriptam eamdem esse quam tenet Romana Ecclesia, cujus fidei summa ad eum mittit, CXLIII, 769.

Michaelem Constantinopolitan. patriarcham gratulatur, quod Græcos Latinis conciliare studeret; arguit eum tum quod patriarchas Alexandrinum et Antiochenum suæ potestati subjicere conaretur, tum quod universalis patriarchæ nomen sibi usurparet, et Romanam Ecclesiam quæ in azymis sanctum eucharistiæ sacramentum conficiat damnaret. Probat Christum in azymo consecrasse, CXLIII, 773.

LUCIUS II, papa. — Mandat Raimundo Magalonensi episcopo ut canonicam sententiam proferat in comitem Merguriensem et alios tanquam sacrilegos, nisi reddant monasterio S. Theofredi ea quæ Bernardus olim Merguriensis comes eidem monasterio per testamentum dimiserit, CLXXIX, 844.

Petro Bituricensi, Arnoldo Narbonensi, Raimundo Arelatensi, Pontio Aquensi, Guillelmo Ebredunensi archiepiscopis mandat ut adempta monasterio Massiliensi reddenda curent, CLXXIX, 844.

Ad Pontium abbat. Vizeliacensem; adversus interfectores Artaldi abbat., CLXXIX, 852.

Gregorio episcopo Bergomati nuntiat de controversia canonicorum Sancti Vincentii et Alexandri quid decreverit, CLXXIX, 859.

Ad Alphonsum regem Portugalliæ, qui regnum suum Romanæ Ecclesiæ tributarium constituerat, CLXXIX, 860.

Bulla confirmatoria sententiæ Urbani II papæ de subjectione Ecclesiæ Dolensis ad Ecclesiam Turonensem, CLXXIX, 875.

Ad Briocensem et Trecorensem episcopos; absolvit eos ab obedientia episcopo et Ecclesiæ Dolensi promissa, CLXXIX, 877.

Ad Gaufridum comitem Britanniæ et Henricum fratrem ejus, ut non impediant episcopos Britanniæ subjici Turonensi Ecclesiæ, CLXXIX, 879.

Ad comitem Nivernensem, ut Vizeliaco restituat quod ademit, CLXXIX, 888.

Ad episcopos Galliarum, vetat ædificari ecclesias vel capellas in parochiis ad Cluniacense monasterium pertinentibus, CLXXIX, 891.

Gregorio episcopo Bergomati mandat ut episcopatus sui sacerdotes impellat ad fidelitatem ecclesiis S. Vincentii et S. Alexandri faciendam, CLXXIX, 898.

Ad Atrebatensem et Cameracensem episcopos, ut causam matrimonialem cognoscant, et incursam ea de causa excommunicationem relaxent, CLXXIX, 899.

Ad Atrebatensem et Morinens. episcopos, ut damna illata Walthero de Waldone, dum Hierosolymam profectus erat, reparari curent, CLXXIX, 899.

Henricum Omolucensem episcopum propter quædam ecclesiastica negotia Romam evocat, CLXXIX, 902, 903.

Ad S. Bernardum Claræval. abbat., ut moneat Nivernensem comitem ne quid præter fas a Vizeliacensibus exigat, CLXXIX, 910.

Ad Petronillam Fontis Ebraldi abbatissam, significat se controversiam ejus cum Ulgerio, Andegavensi episcopo dirimendam commisisse concordia vel judicio delegatis episcopis, CLXXIX, 924.

Ad episcopum Burgens. in Hispania, ut Ecclesiam de Cara ligua fratribus Cluniacensibus reformandam committat, CLXXIX, 578.

Ottoni episcop. Pragensi mandat ut monasterium Ratgradense adversus Wratislaw ducem Brunensem et alios nobiles tueatur, CLXXIX, 929.

Ad Petrum Cluniacensem, super subjectione abbatis monasterii S. Benedicti super Padum ipso Cluniacensi abbati, CLXXIX, 930.

S. Sabæ monasterium Cluniacensibus in perpetuum subjicitur, LXXIX, 931.

Ad monachos Sancti Pancratii, irritas chartas declarat per quas filii patribus suis successores fiant in Ecclesiis, CLXXIX, 934.

LUCIUS III, papa. — Philippo archiepiscopo Coloniensi significat se præposito Bonnensi manda se ut comitem Sainensem, si illata monasterio Siegburgensi damna non compensasset, excommunicatione afficeret, CCI, 1076.

Delegatis apostolicis mandat, ut inquirant de inobedientia plebani ecclesiæ Sancti Bartholomæi, eumque si inveniant, puniant, CCI, 1097.

Ad Simonem Meldensem episcop., confirmat ipsius statutum de residentia eorum qui personatum obtinent in Ecclesia Meldensi, CCI, 1106.

Canonicorum Placentinorum institutum sancit, CCI, 1126.

Ad episcopos et clericos Scotiæ, de absolutione Willelmi Scotiæ regis, CCI, 1127.

Ad Theobaldum abbat. Cluniacens., statuit quod nullus ordo seu religio alia ponatur in parochiis juris Cluniacensium, CCI, 1132.

Universis Ecclesiarum prælatis mandat ut excommunicent eos qui monachis ad generale capitulum Cluniacense euntibus insidias posuerint, CCI, 1157.

Stephano Augustodunensi et Manassi Lingonensi episcopis mandat ne contra privilegium monachis Cisterciensibus concessum agatur, CCI, 1161.

Vizeliacensi et Flaviniacensi abbatibus mandat, cogant canonicos Cabillonenses et Matisconenses ut monasterio Trenorciensi subtractas Ecclesias restituant, CCI, 1171.

Monasterium Monteregulense sedem archiepiscopalem constituit, abbatem Guillelmum archiepiscop. consecrat, etc., CCI, 1778.

Cephalodiensi et Pactensi episcopis præcipit ut Richardo archiepiscopo Messanensi obtemperent, CCI, 1183.

Sententia in sacrilegos juris ecclesiastici pervasores quibus aufertur omne appellationis refugium, CCI, 122.

Judicium in raptores qui remedio appellationis abutebantur contra statuta ecclesiastica, CCI, 1229.

Ad Mauricium Parisiensem episcop., contra presbyteros fornicationis accusatos, CCI, 1231.

Abbati et monachis Classensibus præcipit ut archiepiscopo Ravennati obediant, CCI, 1244.

Decano et capitulo Rothomagensi mandat, cum mortuus sit archiepiscopus, ut Willelmum electum Constantiensem, e suffraganeis Ecclesiæ Rothomagensis episcopis consecrandum curent, CCI, 1248.

Statutum pro juramento personarum super residentia, CCI, 1253.

Bononiensem et Mutinensem ecclesias testatur a sese, salvo jure Gerardi archiepiscopi Ravennatis consecratas esse, CCI, 1276.

Decretum contra hæreticos, CCI, 1297.

Ad Rothomagense capitulum, gratam habet electionem factam de Lincolniensi episcopo in archiepiscopum Rothomagensem, CCI, 1300.

Pactensem et Cephalodiensem episcopos obedire Richardo archiepiscopo Messanensi jubet, CCI, 1315.

Archiepiscopis et episcopis in regno Francorum constitutis mandat ut S. Dionysii monachis ad exsequenda monasterii jura opitulentur, CCI, 1319.

Episcopo Veronensi præcipit ut a laicis decimas exhiberi canonicis Veronensibus jubeat, CCI, 1320.

Monachis S. Remigii in generalibus excommunicationibus sive interdictis, ostiis clausis, officia celebrare permittit, CCI, 1324.

Ad Walterum Rothomagensem archiepiscopum, non

CXVIII.

INDEX DECRETORUM,

DECISIONUM, CONSTITUTIONUM, PRÆCEPTORUM MORALIUM, EPISTOLARUM EVANGELICÆ DOCTRINÆ INTERPRETUM, ETC.,

QUÆ AB IMPERATORIBUS, REGIBUS, ETC., IN BONUM REIPUBLICÆ DICTATA, PRO LEGE INTER CHRISTIANOS VALUERUNT,

ORDINE AUCTORUM ALPHABETICO DISPOSITUS, ET BREVITER EXPONENS UNIUSCUJUSQUE PROPOSITUM.

—

MONITUM.

Quæ dantur decreta imperatorum, etc., circa religionem notandum illos non prævenire Ecclesiæ Dei catholicæ judicium, sed sequi, ut ait Possidius de Honorio imperatore, in Vita S. Augustini, cap. XVIII, ut non temere quispiam senserit etiam tunc impletum vaticinium Isaiæ de Christi Ecclesia : « Erunt reges nutritii tui, et reginæ nutrices tuæ. » (*Isa.* XLIX, 23.)

Unde priusquam Index iste agatur, occurrendum est religiosæ in speciem quorumdam indignationi, velut imperatores in ea parte modum suæ potestatis non tenuerint; sed id pene affectaverint in Ecclesia quod olim inter gentiles, cum ethnicæ impietatis pontificatum gererent. Quid enim est, inquiunt, usurpare quæ sacerdotii sunt, etiam in causa fidei, nisi hoc est : proponere quæ credi oporteat, hæreticos declarare, qui secus senserint; episcopis imperare subscriptionem sive dogmatibus, sive personis damnatis, interminata depositionis, imo et excommunicationis pœna ni pareant; primatibus præscribere quæ sui sint muneris ? etc. Id vero imperatores videntur præstitisse, quantumvis religiosi prædicentur, cum decreta mitterent...

Vetus fuit hæc querela et pene orta cum fide imperatorum. Huic factum olim satis a sanctis Patribus responsum, cum sanxerunt « duobus principaliter mundum regi, auctoritate sacra pontificum et regali potestate, utrumque, cum in Christo junctum esset, in pontificibus et regibus tanquam Dei ministris partitum, » duos inde supremos principatus exstitisse, et « suum cuique potestatis modum attributum; » inter ambos principatus sacrum quoddam fœdus initum, sequestro et conciliatore Christo; pro sua singulos parte servire communi Domino, ejusque sponsam tueri et hostes junctis viribus profligare; nam « Rex regum, idemque Sacerdos sacerdotum, qui solus Ecclesiam regere potuit, quam redemit, postquam tamen humanitatem suam in cœlum evexit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eamdem gubernandam Ecclesiam in sacerdotes divisit et reges, ut quod sancti docerent pontifices, et ipsi implerent et impleri facerent devotissimi reges.

Et certe postquam Ecclesia, excusso tyrannorum jugo, asserta est in libertatem, gladiumque imperatorum a suis cervicibus in hostes avertit, quos passa fuerat antea iniquos persecutores, nacta est, simul ac filios fecit, rei bene gerendæ justissimos adjutores. Non ergo reges formam fidei præscribunt, neque vero unquam jure præscripserunt; sed acceptam a sacerdotibus quorum « judicium sequuntur, » servandam populis jubent. Non docent Ecclesiam, sed velut angeli portas civitatis Dei flammeo gladio ab hæreticis defendunt. Non eos qui contra fidei formam sentiunt hæreticos declarant, sed hæreticorum pœnis obnoxios. Non ipsi per se episcopos deponunt, neque ullos sacris abstinent; qui enim possent? Sed a synodis exauctoratos abstentosque expelli jubent civitatibus suis, ne turbas creent; jubent et aliorum societate multari, ne venenati spiritus contagio noceant. Ut unum demus exemplum, ipsimet Patres Africani, in hæresis Pelagianæ causa, cum postularent ab imperatoribus hujusmodi decreta per synodorum legatos, ipsi summi pontifices, quantacunque pollerent auctoritate, cum regiis edictis contra inimicos Dei uterentur, totus ordo sacer clericorum, imo universa Ecclesia cum iisdem edictis pareret, adversus omnes exceptiones præscribit, simulque docet quod præsignavit et Christus ante passionem et Deus in conditione mundi, opus habere Ecclesiam, ad impios terrendos, duobus gladiis, duobusque ad illustrandum mundum spiritualem luminaribus. Neque enim, ut aiunt Patres, sufficiebat, vel unum luminare contra omnes errores offucias, vel unus gladius adversus effrenem impiorum audaciam; cum et offucias faceret sibi aliisque pertinax animus, et audaciam ex patientia bonorum improbitas sumeret. Id cum gravissime et verissime sit dictum olim, tum nostri quoque temporis infelix experientia certissime comprobat, ut votum S. Bernardi nunquam fuerit opportunius : « Quod Deus conjunxit, homo non separet; jungant se animis qui juncti sunt institutis, invicem se foveant, invicem se defendant, invicem sua onera portent. » (Epist. ad Conrad. reg., CLXXXII, 441; XLVIII, 377).

fornicantibus, de ordinato qui vitam forisfaciat, de reo mortis qui confiteri desiderat sacerdoti, de decimis Dei retentis, et aliis Ecclesiæ restitudinibus, de illis qui mercandisant diebus Dominicis, de operantibus diebus Dominicis, de jejuniis infractis, de diebus in quibus ordalium et jusjurandum prohibeantur, ne die Dominica homo forisfactus occidatur. de sortilegis, incantatoribus, veneficis, perjuris et his similibus, de ordinetis vel alienigenis in aliquo de pecunia vel vita seductis, *ibid.*, 455-458.

ALIONORA, Anglorum regina.—Epistolæ ad Cœlestinum III papam, quibus illius opem implorat pro liberatione Richardi regis Anglorum, filii sui, CCVI, 1261.

ALIENOR, Angliæ regina.—Epistola ad Alexandrum III; gratias agit de litteris a summo Pontifice missis, etc., CC, 1362.

ALPHONSUS, rex Portugalliæ.—Epistola ad Lucium II papam. Regnum suum Romanæ Ecclesiæ tributarium constituit, CLXXIX, 955.

ALUREDUS Magnus, Anglorum rex.— Ejus leges eædem sunt ac illæ quæ a nobis describuntur ad articulum, EDUARDUS senior, Anglorum rex, CXXXVIII, 459.

AMALRICUS, rex Hierosolymorum.— Epistolæ ad Ludovicum regem Francorum, ut ad Hierosolymam accedat, CLV, 1265.

De religionis statu in urbe Hierosolymitana, CLV, 1267, 1269, 1271, 1274, 1277, 1278.

AMALASUNTHA, regina. — Ipsius laus : « In ipsa est decus regnorum omnium, in ipsa flos honorum. Quidquid fulgemus ab ejus claritate suscipimus, quando non solum parentibus laudem contulit, sed ipsum quoque genus humanitatis ornavit. Quis possit sufficienter edi cere quanta pietate, quanto morum pondere decoretur? Discerent profecto nova philosophi, si viverent ; et minora libris suis faterentur condita, quam huic cognoscerent attributa. In tractatibus acuta, sed ad loquendùm summa moderatione gravissima. Hæc est regalis procul dubio virtus, celerius necessaria sentire, et tardius in verba prorumpere. Nescit enim pœnitenda loqui, qui proferenda prius suo tradidit examini; hinc est quod ejus doctrina mirabilis per multiplices linguas magna ubertate diffunditur; cujus ingenium ita paratum reperitur ad subitum, ut non putetur esse terrenum. In libris Regum regina Austri venisse legitur ad discendam sapientiam Salomonis; hic principes audiant quod sub admiratione cognoscant. Paucis verbis sensus clauditur infinitus, et summa facilitate componitur, quod ab aliis nunc sub longa deliberatione formatur. Beata respublica quæ tantæ dominæ gubernatione gloriatur. Minus fuit ut generalitas sub libertate serviret ; additum est tantis meritis, ut ei subderetur et reverentia principalis. Hoc enim obsequio dignissimæ dominamur. Nam cum tantæ prudentiæ pareo, cunctis virtutibus obsecundo. Sub tali siquidem monitore regni non gravamur, dum si quid fit pro novitate incognitum, fiet nobis e us instructione certissimum ad bonum publicum veritatem non pudet confiteri. Agnoscite, principes viri, sapientissimæ esse dominæ quod in nobis potuerit plus placere. Illam enim aut interrogando melius sentimus, aut ejus imitatione proficimus. Vivite nunc felices, vivite, Deo auxiliante, concordes, et æmulamini gratiam quam regiam cognoscitis tenere concordiam, » LXIX, 800.

Ejus leges eædem sunt ac leges Theodahadus quem sibi assumpserat socium regni. *Vide* THEODAHADI, rex.

ANNA, regina Francorum. — Epistola pro gratiis Deo agendis de intercessione S. Bernardi obtenta, CLXXXV, 1652.

ARCADIUS imperator.—Constitutio contra Donatistas, XI, 1192. — Epistola ad Innocentium I papam, ut se et Eudociam ab excommunicatione liberet, XX, 633.— Se insontem esse eorum quæ in legatos ipsius aut in Joannem admissa sunt, eorum auctores a se punitos; adeoque relaxet sententiam qua se cum conjuge a sacris mysteriis arcet, *ibid.*

ATHALARICUS, rex. — Confirmatio senatusconsulti adversus Simoniacos, LXVI, 11. — Scribit senatui urbis sibi gratissimum fuisse quod pontificem elegerint eum quem Theodoricus rex designaverat, LXIX, 748.— Scribit Albieno se præfectum prætorio propter improbitatem præfectura amovisse, et in ejus locum suffecisse Albienum. qui summopere prædicatur, *ibid.*, 752. — Remittit ad papæ judicium eos qui clerico Romano litem intenderint; qui sanctæ sedis auctoritatem contempserit, eum vult et causa cadere, et decem librarum auri multa pauperibus eroganda puniri, *ibid.*, 757. — Edictum quo protegit curiales ab omni injuria, indicta vexatoribus aut decem librarum auri multa aut corporea pœna, *ibid.*, 766. — Constituit ut qui præ annonæ caritate frumenta abdiderunt, illa moderato pretio vendant, *ibid.*, 770. — Relaxat universis possessoribus, defensoribus Syracusanæ civitatis quæ illis præter consuetudinem imposita fuerunt, concessa iis facultate qui a censitoribus vexati fuerint apud principem conquerendi, *ibid.*, 774. — Statuit ut edicta a Theodorico pro componendis Siculorum moribus promulgata ita custodiantur, ut sacrilegii reus habeatur quisquis ea violare aliquatenus tentaverit, *ibid.*, 777. — Decreta promulgat in Simoniacos juxta antiqua senatus consulta, *ibid.*, 777. — Jubet ut edictum suum et senatus consulta de aligenda Simonia tabulis marmoreis incidantur, et ante atrium basilicæ Sancti Petri collocentur, *ibid*, 781. — Edictum contra pervasores bonorum alienorum, contra affigentes titulos nomine publico, contra obtinentes callide et perverse sententiam principum, contra dividentes aliena matrimonia, contra adulteros, contra eos qui duabus uxoribus copulabantur, contra concubinarios et concubinas, contra eos qui terrore donationes extorquebant, contra maleficos, contra homicidas, contra eos qui in una causa secundo a judicibus ordinariis provocabant, contra violatores edictorum tam ipsius quam Theodorici, *ibid.*, 782. — Scribit senatui Urbis se edictum duodecim capitum edidisse, et jubet ut in senatu recitetur, et a præfecto Urbis per triginta dies locis celeberrimis proponatur, *ibid.*, 786. — Scribit ad universos judices provinciarum se sanxisse ut edictum suum per triginta dies in conventibus publicis more solemni recitetur, *ibid*, 786.... etc.... etc ... usque ad col. 795.

BALDUINUS, Flandrensis comes. — Epistola ad abbatem Cluniacensem, si confirmat abbatiam Sancti Bertini, CCXVI, 815.

BALDUINUS, Constantinopolitanus imperator. — Litteræ de pace facta inter comitem Balduinum et illos de Tornaci, CCIX, 915. — Leges de homicidio, *ibid.*, 915. — Leges de successionibus et aliis rebus, *ibid.*, 919. — Epistola ad Innocentium III papam, de capta urbe Constantinopol. et ipsius ad dignitatem imperialem elevatione, *ibid.*, 927. — De rebus gestis ab exercitu cruce signatorum, et de expugnatione Jaderæ, *ibid.*, 927 — Epistola ad Cameracensem, Atrebatensem, Morinensem, et Tornacensem episcopos, conceptam spem de terræ Sanctæ recuperatione significat, rogatque ut nobiles ad transfretandum exhortentur, *ibid.*, 927.

BLANCESFORT (B. de), magister militiæ templi. — Epistola ad Ludovicum Francorum regem, spes optima concipitur de progressione successuum in urbe Hierosolymitana et in vicinitate jam capta, CLV, 1269, 1272.

CANUTUS, Anglor. rex. — Lex de Deo, religione et rege debite colendis, CLI, 1171. — Lex de pace Dei, regis et Ecclesiarum, *ibid.*, 1171. — Lex de multa pro dignitate Ecclesiæ conferenda, *ibid.*, 1171. — Lex de reverentia sacerdotibus præstanda, *ibid.*, 1172. — Lex de purgatione ordinatorum, *ibid.*, 1172. — Exhortatio ad ecclesiasticos ut sancte vivant, *ibid.*, 1173. — Lex de conjugiis prohibitis, *ibid.*, 1173. — Lex de decimis reddendis, *ibid.*, 1174. — Lex de nummo Romano, *ibid.*, 1174. — Lex de primitiis seminum, *ibid*, 1174. — Lex de decimis ad Ecclesiam pertinentibus, *ibid.*, 1174. — Lex de pecunia pro lucernis, *ibid.*, 1174. — Lex de pecunia quæ dicitur symbolum animæ, et de sepultura, CLI, 1174. — Lex de Dei juribus, festis et jejuniis conservandis, *ibid.*, 1174. — Lex de die Dominico, *ibid.*, 1175. — Lex de jejuniis, *ibid.*, 1175. — Lex de temporibus justitiæ, *ibid.*, 1175. — Pia exhortatio ad confessionem et pœnitentiam, *ibid.*, 1175. — Pia exhortatio ad eucharistiam et probitatem, *ibid.*, 1176. — Pia exhortatio ad fidelitatem erga dominos, *ibid.*, 1176. — Pia exhortatio ad Deum pie colendum, *ibid.*, 1176. — Ut omnes Orationem Dominicam et Symbolum calleant, *ibid.*, 1176. — Ut exitiabilia fugiant, *ibid.*, 1176. — Ut stuprum præcipue fugiant et caveant sibi de tremendo judicio, *ibid.*, 1177. — Ut episcopi et sacerdotes fide obeant officia, *ibid.* — De justitia efferenda, *ibid.* — De misericordia exhibenda in judicio, *ibid.* — De Christiano non vendendo extra regnum, *ibid.*, — De sagis, sortilegis ejiciendis, etc., *ibid.*, 1178. — De gentilium superstitionibus abolendis, *ibid.* — De homicidis, pejerantibus et mœchantibus, *ibid.* 118. — Quod peccatum turpius sit in diebus et locis sacris, et majores magis sunt plectendi, *ibid.* — De ministrum altaris occidente, *ibid.* — Ut rex sit ordinatis et alienigenis patronus, *ibid.* — De ministro altaris homicida, *ibid.* — De ordinatum vinciente aut verberante, *ibid.*, 1179. — De ordinato capitis reo, *ibid.* — De reo confessarium petente, *ibid.* — De die Dominico et festis observandis, *ibid.* — De jejunium violante, *ibid.* — Ut Quadragesima et festa non temerentur, *ibid.* — De ecclesiæ debita vi detinente, *ibid.* — De sacrum ordinem

Decretio de servis et asilis.

Decretum est, ut quia in vigilias constitutas nocturnos fures non caperent, eo quod per diversas intercedente concludio, scelera prætermissa custodias exercerent, centenas fieri. In qua centena aliquid deperierit, capitale qui perdiderat recipiat, et latro insequatur. Vel si in alterius centena appareat, et adhuc admoniti, si neglexerint, quinos sol. condemnentur. Capitale tamen qui perdiderit, a centena illa accipiat absque dubio, hoc est, de secunda vel tertia custodia. — Si vestigium comprobatur latronis, tamen præsentia nihil longe multando, aut si persequens latronem suum comprehenderit, integram sibi compositionem accipiat. — Quod si in truste invenitur, medietatem compositionis trustis acquirat et capitale exigat a latrone. — Si quis in domo alterius, ubi clavis est, furtum invenerit, dominus domus de vita componat. — Si quis cum furto capitur, antedictæ subjaceat legi. — Si de suspicionibus inculpatur, ad fortem veniat. — Si mala forte priserit, latro tamen ad utramque partem sint ternas personas electas, ne conludius fieri possit. — De servis ecclesiæ aut fisci vel cujuslibet, quicunque inculpatur, ad fortem veniat, aut ad plebium promoveatur, aut ipse precius a domino reformetur, nam probari periculo subjacebunt. — Si quis cujuslibet de potentioribus servis qui per diversa possident, de crimine habetur suspectus, domino secretius cum testibus condicatur, ut intra viginti noctes ipsum ante judicem

debeat præsentare. Quod si in statutum tempus interludente concudio non fuerit, dominus status sui juxta modum culpæ inter fredum et faidum compensabitur. — Si servus ante admonitum dominum defuerit, capitale dominus restituat et de servo faciat cessionem, et cum inventus fuerit, detur in vindictam. Si quis occulte de re sibi furata a quolibet latrone compositionem acceperit, utraque latronis culpa subjaceat. Fur tamen judici præsentetur, LXXX, 450.

Ut continuo capitale ei qui perdiderit reformare festinet, et latronem perquirat. Quem si in truste perinvenerint, medietatem sibi vindicat vel delaturam. Si fuerit de facultate latronis, et qui damnum pertulit, satiatur. Nam si persequens latronem ceperit, integram sibi compositionem simul et solutionem, vel quidquid dispendii fuerit, revocavit; frepus tamen judici, in cujus pago est, reservetur — Nullus latronem vel quemlibet culpabilem sicut summis episcopis convenit, de atrio ecclesiæ trahere præsumat. Quod si sunt ecclesiæ quibus atria clausa non sint, ab utraque parte parietum terræ spatium, arpennis pro atrio observetur. — Nullus confugiens foris ante dicta loca pro operarum cupiditate se dicat exire. Quod si fecerint, et capti fuerint, ad dignum sibi supplicium condemnentur. — Quod si cujuslibet servus deserens suum dominum ad ecclesias confugerit, et ibi primitus dominus ejus advenerit, contentio excusatur; reddatur furtum, ut se de pretio redimat — Si quis ad vestigium minandum vel latronem persequendum admonitus venire noluerit, quinque solidis condemnetur. — Ea quæ in Dei nomine pacis tenore constituimus, in perpetuum volumus custodiri. — Hoc statuentes, ut si quis ex judicibus hoc decretum violare præsumpserit, vitæ periculum subjacere cognoscat. — Ut episcopo decedente, in loco ipsius qui a metropolitano ordinari debet cum provincialibus a clero et populo eligatur, et si persona condigna fuerit, per ordinationem principis ordinetur; vel certe si de palatio eligitur, per meritum personæ et doctrinæ ordinetur. — Ut nullus episcoporum, se vivente, eligat successorem; sed tunc alius ei substituatur, cum taliter afficeretur ut Ecclesiam suam nec clerum regere possit. Itemque ut nullus, vivente episcopo, adoptare locum ejus præsumat. Quod si petierit, ei minime tribuatur. — Si quis clericus, quolibet honore munitus, contempto episcopo suo, vel prætermisso, ad principem aut ad potentiores quasque personas ambulare vel sibi patrocinium elegerit expetendum, non recipiatur, præter si pro venia videtur expetere; et si pro qualibet causa principem expetierit et cum ipsius principis epistola ad episcopum suum fuerit reversus, excusatus recipiatur. Is qui ipsum, post admonitionem pontificis sui retinere præsumpserit, sancta communione privetur. — Ut nullus judicum de quolibet ordine clericos de civilibus causis, præter criminalia negotia, per se distringere aut damnare præsumat, nisi convincitur manifestus, excepto presbytero aut diacono. Qui vero convicti fuerint de crimine capitali, juxta canones distringantur, et cum pontificibus examinentur. — Quod si causa inter personam publicam et homines ecclesiæ steterit, pariter ab utraque parte præpositi. Ecclesiarum et judex publicus in audientia publica positi ea debeant judicare — Cuicunque defuncto, si intestatus decesserit, propinqui absque contrarietate judicium in ejus facultate juxta legem succedant. — Libertos cujuscumque ingenuorum a sacerdotibus, juxta textus chartarum, ingenuitatis suæ defensandos, nec absque præsentia episcopi aut præpositi Ecclesiæ esse judicandos vel ad publicum revocandos. — Ut ubicunque census novus impie additus est et a populo reclamatur, justa inquisitione misericorditer emendetur. — De teloneo, ut per ea loca debeat exigi, vel de speciebus ipsis de quibus præcedentium principum tempore, id est, usque ad transitum bonæ memoriæ domnorum parentum nostrorum..... est exactum. — Judæi super Christianos actiones publicas agere non debeant. Quare qui se quæstuoso ordini sociare præsumpserit, severissimam legem ex canonica incurrat sententia. — Ut pax et disciplina in regno nostro sit, Christo propitiante, perpetua rebellio vel insolentia malorum hominum severissime reprimatur, LXXX, 451, 453.

Ut nullus judex de aliis provinciis aut regionibus in alia loca ordinetur; ut si aliquid mali de quibuslibet conditionibus perpetraverit, de suis propriis rebus exinde quod male abstulerit juxta legis ordinem debeat restituere. — Quidquid parentes nostri anteriores principes vel nos per justitiam visi sumus concessisse et confirmasse, in omnibus debeat confirmari. — Et quæ unus de fidelibus ac leodibus, suam fidem servando domino legitimo, interregno faciente, visus est perdidisse, generaliter absque aliquo incommodo de rebus sibi juste debitis præcepimus revestiri. Puellas et viduas religiosas aut sanctimoniales quæ se deo voverunt, tam quæ in propriis domibus resident, quam quæ in monasteriis positæ sunt, nullus nec per præceptum nostrum competat, nec trahere, nec sibi in conjugio sociare penitus præsumat. Et si quis exinde præceptum elicuerit, nullum sortiatur effectum. Et si quicunque aut per virtutem aut per quemlibet ordinem ipsos detrahere, aut sibi in conjugium præsumpserit sociare, capitali sententia feriatur. Et si in ecclesia conjugium fecerint, et illa rapta aut rapienda in hoc consentire videbitur, sequestrati ab invicem in exsilio deportentur, et facultates eorum propinquis hæredibus socientur. Episcopi vero vel potentes, qui in aliis possident regionibus, judices vel missos discussores de aliis provinciis non instituant, nisi de loco, qui justitiam percipiant et aliis reddant. — Agentes igitur episcoporum aut potentum per potestatem nullius rei collecta solatio nec auferant, nec cujuscunque contemptum per se facere non præsumant. Porcarii fiscales in silvas ecclesiarum aut privatorum absque voluntate possessoris in silvas eorum ingredi non præsumant. — Neque ingenuus, neque servus qui cum furto non deprehenditur, a judicibus aut ad quemcunque interfici non debeat inauditus. — Et quando quidem pastio non fuerit, unde porci non debeant saginari, cellarinsis in publico non exigatur. — Quicunque vero hanc deliberationem, quam cum pontificibus vel tam magnis viris optimatibus aut fidelibus nostris in synodali concilio instituimus, temerare præsumpserit, in ipsum capitali sententia judicetur, qualiter alii non debeant similia perpetrare. Quam auctoritatem vel edictum perpetuis temporibus valiturum manus nostræ subscriptionibus decrevimus roborandum quoddam aliud præceptum speciale pro monasterio Sancti Dionysii, LXXX, 454.

Lex de missis directis per regnum, ut populus pacem et justitiam habeat, de raptoribus, de prædatoribus, de latronibus et aliis malefactoribus et de omnibus justitiis. — Ut ubi missatici simul venerint, missi simul veniant, et si de uno regno in aliud aut de uno missicata in aliud fugerint, simul eos constringant; ut ubicunque fugerint, illuc indiculus transmittatur, ut comes illos destringat, aut cum alode, aut per quodcunque potest, ut illuc veniat et emendet ubi malum fecit. — Ut missis commendatur, ut faciant justitias, et si non faciunt quod ipsi pergere debeatis; ut si necessitas alicui fuerit, omnes sint parati quomodo invicem vos adjuvetis, CXXXVIII, 599.

Nunc volumus vos certos reddere de nostra conjunctione, quia Christo propitio, aiebat Clotarius serenissimus imperator, secundum Deum ad salutem sanctæ Dei Ecclesiæ, nostramque ac vestram communem utilitatem et necessitatem indissolubiliter corde et opere conjungere nos volumus, ut unum simus in Christo, et vos unum sitis nobiscum Sapiatis quia legem, qualem antecessores nostri, hoc est pater et avus noster, vestris antecessoribus concesserunt et servaverunt nos similiter vobis perdonamus et inviolabiliter atque incorrupte et præsentibus et futuris temporibus, per omnia volumus observare, CXXXVIII, 589, 606.

Conventus apud Sanctum Quintinium, CXXXVIII, 651. — Conventus in synodo Metensi, *ibid.*, 653. — Conventus apud Saponarias, *ibid.*, 658. — Decreta in synodis Aquensibus, *ibid.*, 663, 666. — Decreta in conventu habitu in basilica Sancti Castoris apud Confluentes, *ibid.*, 689. — Decreta in conventu ad Sablonarias constituta, *ibid.*, 691.

CONRADUS imperator. — Epistola ad Eugenium, Wibaldi abbatis absentis et renitentis electionem in abbatem Corbeiensem, atque unionem Keminadæ et Visbike ad Corbeiense monasterium petit confirmari, CLXXX, 1613. — Significat Eugenio papæ Henricum filium suum communi principum acclamatione, in regem Romanorum electum, seque assumpta cruce accingere ad expeditionem Hierosolymitanam, *ibid.*, 1616

Epistolæ ad Eugenium papam : Ut præposituram Xantensem Thiebaldo suo capellano canonice electo conferre dignetur, CLXXX, 1625, 1625. — Ut Arnoldum Coloniensem archiepiscopum benigne suscipiat, ac suæ sedi restitutum remittat — Ratisbonensem episcopum Hierosolymam tendentem ipsi commendat, *ibid.*, 1625. — Mittit ad eum legatos, rogatque Eiulfum abbatem monasterii Herbacensis ab eo confirmari, et Ottonem clericum absolvit. — Petrum Capuanum archiepiscopum, cujus ope sanitatem recuperaverat, ei commendat, *ibid.*, 1627. — Mittit ad eum oratorem magistrum Henricum, curiæ suæ notarium, *ibid.*, 1628. — Ut Herimanni Trajectensis episcopi electionem confirmet et comitem de Æra ab ex communicatione absolvat, *ibid.*, 1630. — De electione

sionibus martyrii, clariores ejus honoribus apparerent. » Hæc igitur concionatus, et alia multa dicens, per quæ credebat subjectos ad cultum religionis adducere, infirma esse sancivit quæ contra religionem fuerant cogitata vel gesta sub persecutoribus Ecclesiarum, remissionemque cunctos habere decrevit, qui propter confessionem Christi migrare in insulas aut alibi præter voluntatem propriam commorari jussi sunt. Eos autem quos infames fuerant ob religionem declarati, ab infamia relaxavit. Militia vero privatos in sua voluntate reliquit... Cumque omnes ad priorem libertatem ut consuetos honores revocasset etiam sub stantiis reformavit universos. Si qui vero morte damnati, substantia quoque nudati sunt, præcepit proximis genere eorum deferendas hæreditates; nullo autem horum existente, unamquamque provincialem Ecclesiam ad jus hæreditatis accedere; et sive apud privatum sive apud publicum de tali substantia esset aliquid ablatum restitueret. . Hæc igitur imperatori placuerunt, et lege firmata sunt, insigniterque omnia decenti fine completa. Christiani vero tunc omnes Romanorum dignitates administrabant; et de cætero cunctis sacrificare negabatur, immolationibus aut divinationibus non erat locus; sed nec idola dedicare, aut celebritates paganas agere jam licebat... Qui cum superasset omnia bella quæ sub eo gesta sunt, velut repensans Christo in ejus religionis studio magis magisque fervebat. Ex terra vero subdità sibi, ex unaquaque civitate detrahens publicum certumque vectigal ecclesiis provincialibus cleroque distribuit et donationem validam in perpetuum esse sancivit. Assuescens autem milites, ut, sicut ipse, Deum colerent, signo crucis eorum arma signabat. Diem vero qui Dominicus vocatur, quem Hebræi primum vocant. Græci autem soli distribuunt,. . sancivit a judiciis aliisque causis universos habere vacationem, et in eo tantum orationibus occupari. Honorabat autem Dominicum diem, quia in eo Christus resurrexit a mortuis; alium vero, quia in eo fuerat crucifixus. Maximam namque culturam sacratissimæ crucis habebat, tam pro eis quæ ei prospere evenerant auxilio ejus in præliis contra adversarios institutis, quam pro indicio quod ei divinitus pro ea videbatur ostensum. Denique supplicium cr.cis, quod primitus apud Romanos erat in usu, lege prohibuit. In figurationibus autem solidorum et in imaginibus hoc signum jussit inscribi semper et figurari, ut testantur hactenus ejus imagines hoc schemate decoratæ, etc., etc.... LXIX, 891-894.

Epistola Constantini ad Alexandrum pontificem Alexandrinum et ad Arium per quam hortatus est ut reverterentur ad pacem, LXIX, 918. — Quia tam pro Ariana quæstione quam pro Paschæ definiendæ festivitate in Nicæa fecit Constantinus celebrare concilium, *ibid.*, 920. — Epistola Constantini de Ario et scriptis ejus, *ibid.*, 934. — Epistola ad Persarum regem pro Christianis, *ibid.*, 948. — Epistola Constantini evocantis episcopos ut Athasii causam ipse cognosceret, *ibid.*, 952. — Quod Sardicæ concilium convocari præceperit, *ibid.*, 967. — Epistolæ ad Athanasium ut ad ipsummet imperatorem veniat, *ibid.*, 976. — Quid Constantius petierit Athanasium, et quid Athanasius Constantium, et quomodo orthodoxis pontificibus recipientibus suas ecclesias hæretici sint expulsi, *ibid.*, 979. — Epistolæ in gratiam Anastasii, *ibid.*, 980. 981. — Dialogus inter Liberium et Constantium, et quomodo Liberius fuerit exsilio destinatus, *ibid.*, 996. — Epistola Constantii ad Ariminense concilium, *ibid.*, 1003.

Epist. de exsulando Cœlestio hæretico Pelagiano, ad Volusianum Urbis præfectum; de genere epistolarum hujus imperatoris. — Hoc proferatur ad exemplum: « Cum præteritæ superstitionis tunc recentia plena vanitatis jam dudum corrigi jusserimus, quotidianis insinuationibus majora fieri nuntiantur. » Et quoniam discordia animos commovit populorum, ea quæ jam dudum jusseramus præcipimus iterari. Unde his lectis eximietas tua omnes qui Dei invident pietati diligenter inquirat, et eos statim faciat ex muris Urbis expelli; ita tamen, ne intra centesimium quidem lapidem habeant licentiam consistendi, Cœlestium quoque magis ac magis ex Urbe pelli mandamus; constat enim iisdem e medio sublatis gratiam et concordiam tenere veterem firmitatem. Sane deinceps si tale quidquam fuerit nuntiatum, officium præstantiæ tuæ capitali sententiæ subdendum esse cognosce. Non enim patimur impunitum esse, præcepta nostra exsecutionis negligentia protolerari..... Impleatur quod jussimus, quia hoc famæ tuæ expedit, LVI, 499. — Epist. de die B. Petro apostolo dedicanda, XXX, 227, 228. — De synodo œcumenica Nicæna celebranda, et de templis paganorum claudendis, XXXI, 1136, 1137. — Cæcilianum pro legitimo episcopo agnoscit, XI, 777. — Dat judices tres e Gallia episcopos qui Romæ causam definiant, una cum Miltiade Romano episcopo, *ibid.*, 782. — Epist. quibus Arelatense concilium indicit, *ibid.*, 785.

DAGOBERTUS III, rex Francorum. — Placitum quo jus Ecclesiæ Cenomanensis in Anisolense monasterium asseritur, LXXXVIII, 1115.

DESIDERIUS, Langobardorum rex. — Præceptum quo Theodemario abbate Casinensis monasterii de limitibus territorii ponendis, LXXXVII, 1593.

EDGARUS, Anglorum rex. — Edictum quo Edwini decreta rescinduntur, ablata Ecclesiæ restituuntur et Dunstanus ab exsilio revocatur. — Charta de Oswadeslau, hoc est de ejiciendis clericis uxoratis et introducendis monachis, CXXXVIII, 485. — De bono regis meditamine, *ibid.*, 490. — Qua ratione clericos eliminans, monachos collocavit, quod sancti Spiritus gratia compunctus abbatem et monachos in novo constituit monasterio, *ibid.*, 291. — De anathemate illorum qui monachis insidiantur, de benedictione monachos venerantium, quales et qualiter monachi in monasterio debeant conversari, *ibid.*, 492. — De abbatum electione, qualiter rex abbatem et monachos venerans muniat, qualiter abbas monachi regem a dæmonum tentatione eripiant, qualiter rex abbatem et monachos ab hominum persecutione defendat, *ibid.*, 495. — De monasticæ possessionis libertate, quod nullus sæcularium monasterii possessionem illicite usurpet, de benedictione augentium, de maledictione minuentium, quibus modis sæcularibus obtemperant, et quod nullus reatus hoc Domini privilegium minuere valeat, *ibid.*, 494. — Leges de immunitate Ecclesiæ et debitis eidem reddendis, de censu ecclesiastico, de decimis, de denario in domos singulas imposito, de diebus festis et jejuniis, *ibid.*, 495, 497.

Docemus ut Dei ministri sint devote Deo servientes et ministrantes, et pro omni populo Christiano intercedentes, et ut omnes illi senioribus suis sint fideles et obedientes, et omnes promoti in communi necessitate, ac ut quilibet sit aliis auxilio et adjutorio tam coram Deo, quam coram hominibus, et ut sint etiam dominis suis mundanis fidi et veri — Docemus etiam ut quilibet honoret alterum et juniores diligente audiant seniores suos et ament, et seniores diligenter doceant juniores suos. — Docemus etiam ut illi ad quamlibet synodum habeant quotannis libros et vestimenta ad servitium ecclesiasticum et atramentum ac pergamenos ad eorum constitutiones, et trium dierum commeatum. — Docemus etiam ut sacerdos quilibet ad synodum abiens habeat clericum suum et aptum hominem pro ministro, et non ignotum aliquem, qui stultitiam amet, sed proficiscantur omnes in ordine et in Dei omnipotentis timore. — Docemus etiam ut quilibet sacerdos in synodo enuntiet, si quid ei noceat, et si aliquis magnam ipsi injuriam fecerit, et tunc illi omnes suscipiant quasi sibi omnibus factam et adjuvent ad compensationem, prout episcopus annotaverit. — Docemus etiam ut quilibet sacerdos in synodo enuntiet si in parochia sua noscat aliquem erga Deum contumacem, vel qui in peccatum mortale male inciderit quem ad emendationem inclinare nequit, vel non audet propter sæculares. — Docemus etiam ut nullum negotium, quod inter sacerdotes est deferatur ad judicium sæculare, sed componant, ac pacificent proprii illorum socii, vel transferant ad episcopum, si opus fuerit. — Docemus etiam ut nullus presbyter sponte ecclesiam deserat, cui consecratus erat, sed habeat eam pro legitima conjuge, CXXXVIII, 499, 503.

Leges de ecclesiis ubi est cœmeterium, de terminis decimendis, de nolente decimas dare, de non solventibus denarium Sancti Petri, de solemnitatibus et terminis observandis, *ibid.*, 498. — De formula vivendi sacris initiatorum, de confessione, *ibid.*, 503, 511. — Quomodo ægrotus jejunium suum redimere debet, *ibid.*, 511. — De magnatibus, *ibid.*, 512. — Indicat se clericos sæculares ejecisse, monachosque vitæ regularis induxisse, *ibid.*, 519. — Leges ad presbyteros Northumbrensium, cum ad mores eorum corrigendos, tunc ad ipsorum ministeria promovenda, *ibid.*, 521, 525.

EDMUNDUS, Anglorum rex. — Leges de vitæ castitate eorum qui sacris initientur, de decimis et censu ecclesiastico, sive primitiis seminum, de homicidio, de eo qui monialem stupravit et de adulterio, de apparitione ecclesiarum, de pejerantibus et iis qui barbara factitarunt sacrificia, de homicidio, de eo qui alium oppugnavit in æde sacra, aut oppido regio, de pugnæ et homicidii multis, de sanguine effuso, gratias agit quod eum in profligandis furibus subditi sui eum adjuverint, quomodo desponsanda virgo et quibus ritibus procedendum sit, CXXXVIII, 481.

EDUARDUS Senior, Anglorum rex. — Leges de pace Ecclesiæ, de apostatis, de correctione ordinatorum, id est, sacris initiatorum, de incestu, de rei capitalis dam-

GLYCERIUS, imperator.— Edictum contra ordinationes Simoniacas, LXXII, 1111.

GRATIANUS, imperator. — Epistola ad S. Ambrosium. Eum ad se invitat ut se in fide de Filii ac Spiritus sancti divinitate confirmet, etc., XVI, 875. — Constitutio in rebaptizantes, XV, 1181. — Lex ut Patrem, Filium et Spiritum sanctum unam deitatem sub parili majestate et sub pia Trinitate credamus, LVI, 681. — De iis qui super religione contendunt, ibid, 682. —De hæreticis, præsertim de Arianis, Eunomianis et Manichæis, ibid., 682, 683.

GUDELINA, regina. — Gratias agit Theodoræ Augustæ, de legato et epistolis ejus; scribitque se curavisse ut papa senatusque illi per litteras responderent. Tum dicit se ad illam misisse legatum multis virtutibus et doctrina præditum, LXIX, 811. — Indicat se et Theodaliadum gratiam ejus enixius quærere, et rogat ut in gloriæ ejus societatem veniant, ibid., 812.

GUTHURNUS, Anglorum rex. — Eædem sunt ejus leges ac illæ quæ a nobis dantur ad titulum, EDUARDUS Senior, Anglorum rex, CXXXVIII, 459.

HENRICUS I, Francorum rex. — Hugonis avi sui patrisque Roberti donationes monasterio S. Salvii apud Monsterolum factas confirmat, CLI, 1025. —Placitum pro cœnobio Sancti Medardi adversus Rotbertum Codiciacensem, ibid., 1027. — Canonicis Carnotensibus liberum concedit fiscum Unigradim, ibid., 1028. — Adjutus rex ab Alberto abbate in expugnatione Castri Novi, ejus monasterium a jugo advocatorum et vexationibus archidiaconorum absolvit, ibid., 1029. — Erepta e laicorum manu abbatia S. Victoris Nivernensis restauratur, ibid., 1032. — Decretum quo abrogat injustam consuetudinem, ne portæ civitatis Aurelianensis tempore vindemiæ claudantur, nec custodes adhibeantur, ibid., 1036. — Inducit canonicos regulares in ecclesiam S. Martini a Campis, a se restauratam, ibid., 1037.

HENRICUS Junior, Romanorum rex. — Epistola ad Eugenium papam, qua episcopum Moguntinum excusat quod concilio Remensi non interfuerit, eumque ad pontificem proficiscentem commendat, CLXXX, 1618. — Pontificis patrocinium precatur, ibid., 1619. — Ut Henricum Moguntinum archipræsulem et alios ad papam transeuntes benigne suscipiat, ducissam Poloniæ ab excommunicatione solvat, et Wibaldum abbatem habeat sibi commendatum, ibid.

HENRICUS (S.) II, imperator Romanorum —Referemus hic modum quo utebantur reges, quando leges proferebant in medio :

« Henricus, Dei gratia miserationis Romanorum, Imperator, Augustus. Omnibus nostris fidelibus præsentibus etiam et futuris notum fieri volumus, quod semper publicæ providentes quæ digna sunt, probabilium personarum nostri imperii fidelium acceptione disponimus. Cum moraremur in civitate Argentina, quæ vulgari nomine Strasburge vocatur, multorum perlatum est ad nos relatione quod plurimi tunc erant qui sub occasione his periculis laborabant. Unde etiam digna provisione omnibus succurrentes, attestatione laudis quam plurium nobis astantium fidelium, archiepiscoporum, Mediolanensis videlicet et Ravennensis, episcoporum quoque Straburgensis, Placentini, Cumani, Vercellensis, Parmensis, Aquensis, Januensis, Lunensis, Vulterensis, marchionum quoque et comitum Italiensium, nobilium vero multorum, vassallorum, sapientium et judicum inter multa qua rei publicæ congruebant, quædam capitula inseruimus, quæ ut ab omnibus nostro subjectis imperio observentur, stabilique observatione teneantur, amodo et deinceps statuimus, jubemus et firmiter præcipimus. Hæc sunt quæ inviolabiliter observari jubemus :

« I. Quicumque ex quacunque natione legitimam uxorem accepit, vel acceperit, si eam mori contigerit sine filiis eorum amborum, vir suæ uxori succedat, et omnia bona ejus percipiat. — II. Quicunque propter cupiditatem rerum patrem aut matrem, aut fratrem, aut sororem, vel nepotem, vel aliquem suum propinquum per se aut per alium interfecerit, hæreditas interfecti ad alios suos legitimos hæredes perveniat. Interfectoris vero hæreditas in fisco redigatur. Ipse vero ordinante episcopo publica pœnitentia subdetur; quod si ille qui crimine arguitur, negare voluerit, per se pugnam faciat; nec liceat ei campionem pro se dare, nisi decrepita ætas aut juvenilis, aut infirmitas pugnare prohibuerit. — III. Qui vero infra trevam, vel datum pacis osculum aliquem hominem interfecerit et negare voluerit, pugnam per se faciat; nec campionem pro se dabit, nisi sit, ut modo diximus. Si vero convictus fuerit, manum qua homicidium fecit amittat. » — CXL, 223, 227.

DECRETA. — Ut nullus in clero mulierem attingat; ut episcopus nullam feminam habeat, neque cum aliqua habitet; ut filii clericorum, servorum Ecclesiæ servi sint ecclesiæ cum omnibus acquisitis; ut filiis clericorum, servorum Ecclesiæ, nullus judex libertatem promittat; ut servi ecclesiarum per manus liberi nihil acquirant; ut ille qui chartam per suas manus accipit, finem ecclesiæ faciat; ut nullus judex aut tabellio chartas scribant, quas servi ecclesiæ per manus liberi acquirunt, CXL, 226, 230. — Lex qua clerici jurare non audeant, hoc est quod decernitur ut non episcopus, non abbas, non presbyter, non cujuscunque ordinis clericus, non aliquis monachus vel sanctimonialis, in quacunque controversia, sive criminali sive civili, jusjurandum compellatur, qualibet ratione subire sed suis idoneis advocatis officium hoc liceat delegare, ibid., 230. — Sententia de conjugio clericorum et pactum cum Benedicto VIII, ibid., 231, 233. — Præceptum cœnobitis Remigianis concessum, ibid., 237. — Henrici regis præceptum per quod Burchardo Wormatiensis episcopo attribuit omne prædium quod Otto dux in ipso civitate obtinebat, ibid., 245. — Monasterium Steinense, ex Duellio translatum, ab Henrico II imperatore dotatur, et ecclesiæ Bambergensi subjicitur, ibid., 261. — Confirmat fundationem collegii canonicorum in ecclesia Sanctæ Crucis Leodii, facta per Notgerum episcopum Leodiensem, ibid., 264. — Præceptum per quod universas Ecclesiæ Wormaticensis possessiones eidem confirmat, aliasque superaddit, ibid., 268. — Varias abbatias confirmat Notgero Leodiensi episcopo et ejus successoribus, ibid., 269. — Decretum quo Ecclesiæ metropolitanæ Cameracensi ac Heluino episcopo ejusque successoribus donat comitatum Cameracensem, ibid., 273. — Litteræ de erecto a se episcopatu Bambergense, ibid. — Præceptum per quod Ecclesiæ Wormatiensi attribuit quidquid Becelinus comes in beneficium possedit, ibid., 278. — Præceptum pro abbatia Clessensi Sancti Apollinaris, ibid., 286. —Præceptum per quod Wormaticensem Ecclesiam inter et cœnobium Laurisheimense controversiam, ratione Forestif Odenwalt dirimit, ibid., 297. — Præceptum per quod Wormatiensem Ecclesiam adversus iniquas comitum provincialium incursiones tuetur, ibid., 316. — Sententia contra comites et marchiones Estenses, ipsius imperio obtemperare recusantes, ibid., 318. — Concessio Henrici regis de moneta et mercato, ibid., 320. — Præcepta pro abbatia Protoliæ et — pro Hilderado abbate Prantensis monasterii, ibid., 354. Ecclesiæ Paderbonensi prædia quædam confert, ibid., 356.

HENRICUS III, imper. — Constitutio de juramento calumniæ, CLI, 1082. — Conventus Turicensis, in quo eduntur constitutiones de contemptoribus imperatoris, de veneficiis, et de beneficiis amittendis, ibid., 1082.

HENRICUS IV, imper. — Conventus Oppenheimensis, hoc est promissio quam fecit Hildebrando, seu Gregorio VII papæ, CLI, 1125. — Conventus Tricinensis, seu de præcepto ac firma fidelitate Henrici IV contra deprædatores et scacchatores regni sui, ibid., 1126. —Conventus Moguntinus, seu constitutio pacis Dei promulgata et juramentum pacis Dei, ibid., 1128, 1131. — Constitutio pacis generalis, ibid., 1137. — Constitutio pacis provincialis et in diœcesi Constantiensi, ibid., 1137, 1139. — Conventus Ratisponensis, de modo quo sustentandi sunt advocati quando functiones exercent in locis sibi competentibus, ibid., 1140.

HENRICUS V, imper. — De decimis et oblationibus sacerdotibus erogandis, CLX, 236

HENRICUS dux Saxoniæ. — Epistola ad Eugenium papam. Wibaldi abbatis Stabulensis merita prædicat, oratque ut pontifex ratam habeat Kaminadæ unionem ad Corbiense monasterium, CLXXX, 1621.

HENRICUS, comes Namurcensis. — Epistola ad Eugenium papam, qua significat se paratum esse ea observare quæ Treveris in curia papæ ordinata fuerant, de causa quæ ipsum inter et archidiaconum Virdunensem vertebatur, CLXXX, 1622.

HOELIDHA, Valliæ princeps et totius Cambriæ. — Iste videns suos Walenses insolenter legibus abuti, ascivit de qualibet centuria totius regni sui sex laicos viros auctoritate et scientia pollentes, et omnes ecclesiasticos dignitate bacculosos, vel archiepiscopos, vel episcopos, abbates, vel priores de regno suo ad locum qui dicitur.... Rex autem et congregati morati sunt ibidem per totam Quadragesimam, orantes Altissimum per jejunium perfectum, petendo gratiam ad bona facienda secundum regis propositum, et de congregatis elegit rex duodecim laicos doctissimos, et unum clericum doctissimum, ad leges sibi instruendas et usus, ut propinquius posset ad veritatem et justitiam intendi, et in tres partes scribi præcepit, quarum prima lex curiæ suæ quotidianæ, secunda lex patriæ, tertia usus utriusque. Tres autem libros præcepit fieri consimiles, unum ad curiam suam

quod res publicæ fuerint minoratæ. — Ut omnis decimatio ab episcopis, vel his qui ab eo substituti sunt præbeatur, nullusque eam ad suam capellam, nisi forte concessione episcopi, conferat. Quod si fecisse contigerit, primum legibus subjaceat humanis, postea excommunicatione populi constrictus, ad ultimum ipsa capella, quæ magis contentionem quam utilitatem aliquam præstat, destruatur. — Ut plebes ecclesiæ nullatenus aut comitibus, aut episcoporum vassallis, aut ullis laicis in beneficia tribuantur. — Ut in domibus ecclesiarum neque missus, neque comes, vel judex quasi pro consuetudine neque placitum neque hospitium vindicent, sed in publicis vicis domos constituant, in quibus placitum teneant, et secundum antiquam consuetudinem hospitentur, *ibid.*, 814 — Ut singulæ plebes archipresbyterum habeant. Propter assiduam ergo populi Dei curam singulis plebibus archipresbyteros præesse volumus, qui non solum imperiti vulgi sollicitudinem gerant, verum etiam eorum presbyterorum qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumspectione custodiant, et qua unusquisque industria divinum opus exerceat, episcopo suo renuntient. Nec obtendat episcopus non egere plebem archipresbitero. Quod si ipse gubernare valeat, quia est valde idoneus, decet tamen ut partietur onera sua, et sicut ipse matrici præest, ita presbyteri præsint plebibus, ut in nullo titubet ecclesiastica sollicitudo. Cuncta tamen ad episcopum referant, nec aliquid contra ejus decretum ordine præsumant, *ibid.*

LANDULPHUS, Beneventanus princeps. — Constitutio cum Gregorio VII papa, CXLVIII, 501.

LEOTALDUS, comes Matisconensis. — Donatio ab illo facta monasterio Cluniacensi, CXXXIII, 841.

LICINIA EUDOXIA Augusta — Epistola ad Theodosium imperator., de Ecclesiæ catholicæ perturbatione, LIV, 861.

LIUTRANDUS, Langobardorum rex. — Decretum quo statuuntur census persolvendi a Comaclensibus in sale advehendo per portus Langobardiæ, LXXXVII, 1313. — Judicatum quorumdam episcoporum jussu hujus regis congregatorum ad dirimendam controversiam de quibusdam parœciis, vertentem inter episcopum Arretinum et Senensem, cum sententia in favorem Arretini antistitis, *ibid.*, 1354. — Decretum regis ea de re, *ibid.*, 1358.

LOTHARIUS I, rex. — Constitutiones Olonnenses, an. 823, XCVII, 447. — Capitulare episcopis datum, *ibid.*, 455. — Constitutio Romana, *ibid.*, 457. — Constitutiones in Maringo (825), *ibid.*, 461. — Capitula Aquisgranensia (825), *ibid.*, 463 — Constitutiones Olonenses (825), *ibid.*, 473. — Capitula excepta (826), *ibid.*, 481, et 487. — Varia alia capitula mixta cum Capitulis Caroli Magni et Lotharii I imperatorum, *ibid.*, 489, 675.

LOTHARIUS Francorum rex — Epistola ad Nicolaum papam. Conqueritur quod pontifex nimium de ipso ejus æmulis credat. Dolere se significat de Theutgaudi et Guntharii excommunicatione. Cæterum purgans se de omnibus, paratum se ostendit coram pontifice adversariorum calumnias refellere, CXXI, 371. — Epistola ad eumdem, ut excommunicationem ob consortium cum Waldrada comminatam effugiat, suum ad Nicolaum, Romam adventum nuntiat, et ut eum spe bona ludificet episcoporum ad eumdem legationem decernit et auxilium contra Saracenos, si opus sit, ei pollicetur, *ibid.*, 374. — Epist. ad Adrianum II papam. De Nicolai obitu certior factus, has litteras ad ejus successorem Adrianum scribit, rogans ut quod a Nicolao obtinere non potuit, ab eo impetraret, suum Romæ adventum, *ibid.*, 376. — Charta de S. Amando Cluniacensi monasterio concesso tempore Maioli abbatis, CXXXVII, 779. — Edictum quo Eboni Remorum archiepiscopo sedem et diœcesim Remorum restituit, CXXXVIII, 525. — Decreta de bono pacis in religionis exercitio, *ibid.*, 554. — Epistola ad Innocentium II papam. Conqueritur de Hugone archiepiscopo Rothomagensi quod obedientiam ab abbatibus exigat, CLXXIX, 669.

Conventus ad Theodonis villam. — Sic iste imperator suas leges orditur : « Novis sanctæ Ecclesiæ ab exordio suo variis sæpe perturbationibus mersa, sed excitato fidelium precibus gubernatore suo Christo nunquam est usquequaque demersa. Quæ quondam etiam, ut nunc videtur, pene collapsa, progenitorium regum studio et devotione, est auctore Deo juxta modum divinitus concessum recuperata. Unde immensas Domino Deo nostro laudes referimus, qui et corda vestra ad intentionem similem excitavit. Et post vestigia patrum vestrorum, quibus per temporale regnum ad æternum perveniatis ire velle docuit et inspiravit. Vestræ nihilhominus nobilissimæ dominationi multimodas gratiarum actiones rependimus, quia ad evitandum et vestrum et nostrum periculum, et ad communem totiusque populi providendam salvationem, bonam et beneplacitam Dei voluntatem subsequi, et divinum consilium, secundum præceptum Domini quo dicitur : « Interroga sacerdotes legem meam, » et « Interroga patres tuos et annuntiabunt tibi, » a nobis quamquam indignis, Christi tamen vicariis quærere et benigna devotione velut severa ex ore ipsius Dei exspectare dignamini. Quod humilitatis vestræ supernum donum sancta Ecclesia cum tanto gaudio suscipit, ut de vobis etiam in consolatione sua sibi dictum a Domino aptare velit : « Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, » id est pro istorum progenitoribus, qui in paterno affectu ditaverunt et ampliaverunt ac coluerunt, nati sunt tibi isti filii qui in te et paterna munera resarciant, recuperent et conservent, et fideli devotione et bonæ indolis adolescentes me super eos intendente, eisque manum solatii porrigente, tueantur et excolant, CXXXVIII, 535... sequantur leges, *ibid.*, 536 *et seqq.*

LOTHARIUS II imperator. — *Sacramentum regis :* Et ego, quantum sciero et rationabiliter potuero, Domino adjuvante, unumquemque vestrum secundum suum ordinem et personam honorabo et salvabo, et honoratum ac salvum absque ullo dolo ac damnatione vel deceptione conservabo, et unicuique competentem legem et justitiam conservabo. Et qui illam necesse habuerit et rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo, sicut fidelis rex suos fideles per rectum honorare et salvare, et unicuique competentem legem et justitiam in unoquoque ordine conservare et indigentibus et rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere. Et pro nullo homine ab hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per studium aut malevolentiam, vel alicujus indebitum hortamentum deviabo, quantum mihi Deus intellectum et possibilitatem donaverit, et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc recognovero, voluntarie illud emendare curabo, CXXXVIII, 632. — Et diversa sunt decreta ecclesiastica a col. 633 ad 671, *ibid.*

Tantum quædam hic submittemus decreta hujus regis :

Capitula ab omnibus conservanda. — Ut omnium præteritorum malorum et contrarietatum, et supplantationum et malorum machinationum, atque molitionum seu nocimentorum invicem actorum, abolitio ita inter nos et apud nos fiat, et a nostris cordibus penitus avellatur cum omni malitia et rancore et nec in memoriam ad retribuendum duntaxat mali vel contrarietatis, atque exprobrationis seu improperii, de cætero exinde quiddam veniat. — Ut tanta inter nos, Domino cooperante, veræ charitatis benignitas abhinc inante semper maneat de corde puro et conscientia bona et fide non ficta, sine dolo et simulatione, ut nemo suo pari suum regnum aut suos fideles, vel quod ad salutem sive prosperitatem ac honorem regium pertinet, discupiat aut foreconsiliet, aut per occultos susurrones libenter composita mendaria seu detractiones acceptet, CXXXVIII, 671 *et seqq.*, usque ad col. 676.

LUDOVICUS I, PIUS rex Francorum. — Capitulare, (816), XCVII, 371. — Constitutio de liberis et vassalis, *ibid.*, 371. — Constitutiones Aquisgranenses (817), *ibid.*, 373. — Capitula monachorum (817), *ibid.*, 379. — Capitulare Aquisgranense generale (817), *ibid.*, 395. — Encyclica ad archiepiscopos (817), *ibid.*, 417. — Constitutio de servitio monasterium (817), *ibid.*, 425. — Capitula legi Valicæ addita (819), *ibid.*, 437. — Responsa misso cuidam data (819), *ibid.*, 439. — Capitula Longobardica (819), *ibid.*, 441. — Capitulare Aquisgranense (820) *ibid.* — Capitulare ad Theodoris villam (821), *ibid.*, 443. — Capitulare Attiniacense (822), *ibid.*, 445. — Præceptum de regalibus confirmandis papæ, XCVIII, 879. — Varia alia capitula mista cum capitulis Caroli Magni et Lotharii I, imperatorum, *ibid.*, 489, 675.

LUDOVICUS PIUS. — Charta de libertate Ariorum et Saginaciorum, CII, 979. — Epistola ad Magnum archiepiscop. Senonens Mittit exemplum regulæ canonicorum decretæ in concilio Aquisgranensi, CIV, 1309. — Epist. ad Hieremiam Senonensem et Jonam Aurelianensem episcop. Commonitorium ipsis datum, cum legati Romam irent ad Eugenium II papam in causa imaginum, *ibid.*, 1316 — Epistola ad Eugenium II papam Ei mittit acta synodi Parisiensis, *ibid.*, 1317. — Epistola generaliter populo Dei legenda, de convocatione quatuor conciliorum *ibid.*, 1319. — Epistola Cæsarea generaliter populo Dei legenda, quam ex placito Aquisgranensi misit de conciliis episcoporum in quatuor imperii partibus congregandis, *ibid.*, 1321. — Epistola ad Aldricum episcop. Canomanensem de quibusdam rebus alienatis ejus ecclesiæ, *ibid.*, 1526. — Epist. ad Hilduinum abbat S. Dionysii. De colligendis in unum corpum his quæ in Græcorum historiis de S. Dionysio passim scripta repererat *ibid.*, 1526,

1523. — Præceptum de missione S. Anscharii ejusque ordinatione, CXVIII, 1053.

LUDOVICUS II, Francorum rex. — Juramentum lingua Romana, CXXXVIII, 528. — Quædam decreta circa religionem, CXXXVIII, 534.

Conventus in villa Sparnaco, quia factione quorumdam motus est animus ipsius regis contra episcopos, dissidentibus regni primoribus sui ab eorumdem episcoporum admonitione et remotis ab eodem concilio episcopis ex omnibus illis capitulis hæc tantum observanda et complacenda sibi collegerunt, et episcopis scripto tradiderunt, dicentes non amplius de eorum capitulis acceptasse quam ista, et ista se velle cum principe observare.

Hæc sunt capitula : De honore et cultu ecclesiarum, de honore episcoporum et veneratione servorum Dei, de justitiis, ut cautela fiat ergo eos qui causa juventutis aut insipientiæ in aliquo fallunt, sive contemnunt admonitionem episcoporum, ne subito aut incaute damnentur anathemate, de his qui contra regiam potestatem contumaces esse moliuntur, de precariis, de hospitalibus, de rapacibus, ut episcopis templum congruum observetur ad suum ministerium peragendum ut clerici arma militaria non sumant, ut missi dirigantur qui inquirant, si præcepta a vobis de rebus ecclesiarum ad proprium sint facta, de hæresi simoniaca, ut a nullo sedes episcopalis, proprio infirmante episcopo usurpetur, ut canonici infra dormitorium dormiant, ut monachi ad palatium non veniant, nisi causa obedientiæ, exceptis abbatibus ut laici decimas de ecclesiis non contingant, de sanctimonialibus contra auctoritatem nuptis de sponsis aliorum, de sepulturis infra ecclesiam, CXXXVIII, 547, 554, 557, 564.

Capitula de ordinibus ecclesiasticis, CXXXVIII, 565, 576. — De concordia episcoporum comitumque fidelium, de potestate episcoporum, de decimis exquirendis, *ibid.*, 581, 582. — Ut nullus audeat immunitates infringere, ut hæredes ecclesiam non dividuntur, *ibid.*, 583. — Ut episcopi venationem non exerceant, de continentia presbyterorum, *ibid*, 584, 585 — De excusatione presbyterorum et diaconorum, de infantibus oppressis, de adulterio, de homicidio, de concubinis, de homicidiis, *ibid*, 586, 587. — De operibus servilibus quæ diebus dominicis non sunt agenda de his qui uxorem habent et simul concubinam, de parvulis infirmis baptizandis, ut nullus presbyter alii suam parochiam intervenire præsumat, ut nullus alterius clericum sollicitet, ut nullus presbyter numera dare præsumat alterius ecclesiam subripere, *ibid.*, 586, 587, 588. — De presbyteris qui habuere conjugia, ut presbyteri honorem habeant, non licet in quadragesima festa celebrare, non licere clericis spectaculis ludicris interesse, non licere missam cantare in domo, *ibid*, 588, 590.

Leges — Perventum est ad nos quod eos qui Romam orationis causa pergunt, vel qui negotiandi gratia per regnum nostrum discurrunt, collecti latrones diripiant, eosque aliquoties verberent vel occidant, et bona eorum diripiant. Ideo volumus ut comites nostri eorumque sculdassi, adjunctis secum vassalis episcoporum, si necessitas fuerit, ubicunque tales audierint studiosissime perquirant et eos capiant atque distringant. Et si hujus criminis reis invenerint, pœnas in legibus positas, ergo eos absque ulla negligentia exsequantur, ut ab his malefactoribus regnum nostrum purgetur, et qui in nostra fiducia huc veniunt, sive orationis sive negotiandi causa, salvi esse possint. Sciat autem unusquisque fidelium nostrorum, quia quicunque comes, aut quilibet publicus minister, hujusmodi malefactoribus aut assensum præbuerit; aut eos persequi neglexerit, nostræ indignationis motum sentiet, et proprio honore privatur, CXXXVIII, 573.

Sed et hoc comperimus quia ex diversis locis hujusmodi noxii homines inter se conspirent, et diversos comitatus circumeuntes, prædas et rapinas per villas, seu et per vias, vel per silvas faciant, et innocentes homines deprædentur et spolient; et hi quoque similiter volumus, ut diligenti studio perquisiti capiantur et distringantur. Et si obnoxii hujus sceleris inventi fuerint legalibus pœnis absque ulla dilatione subigantur, et hujusmodi inquietudo et injusta direptio, a populo nostro auferatur, et liceat omnibus sub nostra ditione degentibus; cum salvatione et pace vivere, ut ordo rei publicæ secundum justam administrationem provisus salvus et quietus permaneat, CXXXVIII, 574, et alia... ad 790; et a col. 619, 622.

Primo omnium discutienda est sacerdotum fides qualiter credant, et alios credere doceant, ubi exempla proponenda sunt, quatenus a creatura Creator quantulumcunque intelligi possit, CXXXVIII. 623.

Secundo jubendum ut oratio Dominica in qua omnia necessaria humanæ vitæ comprehenduntur et symbolum apostolorum in quo fides catholica ex integro comprehenditur, ab omnibus discatur, tam Latine quam barbarice, ut quod ore profitetur corde credatur et intelligatur, CXXXVIII, 623

Tertio intimandum est, ut ad salutationes sacerdotales congrue responsiones discantur, ubi non solum clerici et Deo dicatæ sacerdoti responsionem offerant, sed omnis plebis devota consona voce respondere debet...

Quarto ut fides sancti Athanasii a sacerdotibus discatur, et ex corde omni Dominica ad horam primam recitetur, etc., etc.

Aliæ sunt adhuc leges ecclesiasticæ a col. 623 ad 631, tom CXXXVIII.

Epistola ad Cistercienses de Ecclesia et monasterio Fontanarum, CLXXXV, 1145. — Epistolæ rogatoriæ ut festum S. Bernardi abbatis solemnizetur, CLXXXV, 1635. — Charta de Pedagio quod est apud Monsteriolum, et super exactionibus quas dedit Ecclesiæ Cluniacensi, CLXXXIX, 1061. — Contra hæreticos, vulgo Populicanos dictos per tractus Flandricos vagantes, CC, 1376. — De cæde S. Thomæ, CC. 1376. — Hortatur pontificem ad resecanda sua auctoritate vitia, CC, 1378.

LUDOVICUS IV, rex Francorum. — Præceptum de quibusdam ecclesiis et locis Cluniacensi cœnobio concessis tempore S. Odonis Cluniacensis abbat., CXXXIII, 859.

LUDOVICUS VI, rex Francorum (an. 1121). — Scribit se numquam toleraturum subjectionem quam ab archiepiscopo Senonensi exigebat, primas Lugdunensis, CLXIII, 1339.

LUDOVICUS VII, Junior dictus. — Epistola ad subditos suos in regno Franciæ constitutos, de captione et liberatione sua, CLV, 1281.

MACCABÆUS, rex Scotorum. — Hujus regis ista fuerunt statuta : Christo initiatum ad profanum judicem non vocato; vocatum comparentemve non judicato, sed ad sacros antistites remittito. Decimam partem terra nascentium pastoribus Ecclesiarum libere conferto; Deumque semper votis et oblationibus consuetis adorato. Qui pontificis auctoritatem annum totum exsecratam contempserit, neque se interim conciliarit, hostis reipublicæ habeto; qui vero duos annos in ea contumacia perseveravit, fortunis omnibus multato; si quis quempiam, cujus ipse sumptibus aut victu non aliter quotidiano, ad Ecclesiam, seu ad publicum conventum, seu ad forum nundinave comitatus ut assecla fuerit, capitis reus esto, CLI, 1189.

MONAXIUS, præfectus prætorii. — Edictum exsilium minans in sectatores hæreseum Pelagianistarum, LVI, 492.

MARCIANUS, imperator. — Epistola ad Leonem archiepiscopum Romæ. Epistola qua ei significat eos quos miserat ad se semper hilariter suscepisse; quare cum omni alacritate eo se conferre dignetur et synodum celebrare; vel si hoc grave ei videbitur, suis litteris significet, ut, sacris episcopis vocatis, in qua civitate placuerit, fidei convenientia decernantur, LIV, 903. — De fide apud Chalcedonem roborata et pace Ecclesiæ restituta gratulatur; fidem juxta litteras S. Leonis papæ synodo esse expositam; petit ut sedi Constantinopolitanæ secundus locus juxta statuta secundæ et quartæ synodi tribuatur, etc., LIV, 970. — Epistola ad Leonem papam, confirmationem synodi Chalcedonensis a pontifice uti necessariam petit. Ejus constantiam in vindicandis canonibus et novitate reprimenda laudat, LIV, 1017 — Epistola ad Anatolium episcop. Constantinopolitan. De synodo Chalcedonensi convocanda. De illo imperatore detur notio, dum hæc mandat : « Omnibus negotiis divinæ res sunt præponendæ. Deo enim omnipotente propitio rempublicam et conservandam et meliorandam esse confidimus. Quia igitur dubitationes quædam in orthodoxa religione nostra videntur esse commissæ, sicut etiam epistola reverendissimi viri episcopi almæ urbis Romæ Leonis testatur, id specialiter clementiæ nostræ placuit ut venerabilis synodus in Nicæna civitate provinciæ Bythiniæ celebretur, quatenus convenientibus animis et omni veritate discussa, cessantibus etiam studiis quibus antehac usi quidam sacrosanctam orthodoxam religionem conturbasse noscuntur, vera fides nostra cuncto sæculo manifestius innotescat, ut deinceps nulla possit esse dubitatio vel discordia. Qua de re sanctitas tua cum quibus placuerit reverentissimis episcopis quos de Ecclesiis sub sui sacerdotii cura constitutis, idoneos et instructos orthodoxæ religionis esse probaverit; ad prædictam Nicænam civitatem intra diem Kalendarum Septembrium ire deproperet. Sciat autem religio tua etiam serenitatem nostram venerabili synodo interfuturam, nisi forte nos

veritas inveniatur præcipimus, *ibid.* — Si quis equum suum vel cætera animalia sive rem suam super aliquem repererit et ipse Warentem dare se dixerit, statim juret ut ad certum Warentem eum conducat, et super tertium Warentem et tertium comitatum non procedat. Et si hoc facere noluerit, rem perdat et secundum legem componat, *ibid.* — Laicorum vero nullum præter comites in solis ecclesiasticis rebus advocatorem habere ullum permittimus, *ibid.* — Quacunque lege, sive etiam Romana, in omni regno Italico homo vixerit, hæc omnia, ut in his capitulis per pugnam decrevimus, servare præcipimus, ita tamen ut si eorum unum aut juvenilis aut decrepita ætas seu infirmitas pugnare prohibuerit, liceat ei pro se pugnatorem imponere et alterum similiter facere, *ibid.* — Ecclesiæ comites seu viduæ lites suos de his quæ diximus per consimiles advocatos pugna dirimant. Cæteri homines natura liberi secundum legem pristinam per semetipsos respondeant et determinent, *ibid.* — Diaconorum, presbyterorum episcoporum filios, notarios scuidasios, comites, judices fieri, omnibus modis prohibemus, *ibid.* — Mandatum de intronizatione archiepisc. Magdeburgens., *ibid.*, 851. — Edictum post conventum Papiensem : Si inter ecclesias vel alios ingenuos vel liberos homines, aut inter Ecclesiam vel hominem de prædiis seditio vel certamen sit, pugna decernatur. Si non audeat, res suæ infiscentur, et ecclesiæ vel homini, cui justitia pertinet, res suæ reddantur, *ibid.*

OTTO III, imper. — Quotidie contra leges agitur, quotidie mali male facere non verentur. Ideo hac lege omne per ævum, divinitate propitia, valitura edicimus, ut toto anni tempore liceat judicibus causas agere, lites dirimere, tumultus quæstionum terminare et definire, ut qui quotidie leges offendunt, quotidie legis sententia feriantur. Nec enim tempore messium vel vindemiarum legis edictum debent effugere qui nullo tempore peccare desierunt. Bene enim facere, verum dicere, justitiam amare rectum judicare omni tempore licet, semperque licebit qui a bonis nunquam, a malis autem operibus semper requiescendum esse catholice didicimus, et jugiter conservandum, Deo auctore et imperiali majestate decrevimus, CXXXVIII, 853.

In Natali vero Domini, in Epiphania, in Pascha, in Ascensione Domini, in Pentecoste, in diebus Dominicis et in festis præcipuis, et in constitutis jejuniorum diebus judiciarios motus exsequi, publicas quæstiones appeti, et cum omni vigilantia solemnitates Christianorum celebrentur, penitus prohibemus, CXXXVIII, 854.

Decretum : Comperimus quod episcopi et abbates ecclesiarum possessionibus abutantur, et per scripta quibuscunque personis attribuant, et hoc non ad utilitatem ecclesiarum, sed pecuniæ, affinitatis et amicitiæ causa, dumque eorum successores et pro domorum Dei restauratione et pro rei publicæ officio nostroque obsequio commonentur, suarum ecclesiarum prædia ab aliis detineri causantur, seque imperata non posse perficere, re vero demonstrant. Proinde quia status Ecclesiarum annullatur, nostraque imperialis majestas non minus patiatur detrimentum, dum subditi nobis debita non possunt exhibere obsequia, constituimus et imperiali edicto confirmamus, ut omnia scripta, sive si libelli nomine, sive si emphyteusis probatum fuerit, quod de ecclesiis Dei, sive aliquo modo effici non possit, obeunte actore obeat, solusque detrimentum habeat, qui se ei scripto obligavit atque vinxit, nec omninò ad eum supra scripta damna pertineant, qui ei in regimine successit; sed sit ei libera facultas, omnia quæ per libellos vel alia quolibet scripta abalienata fuerint in proprium jus ecclesiæ revocare, et ita ordinare, ut Deo et nobis obsequium valeat exhibere. Nam cum regibus et imperatoribus ea quæ regni et imperii sunt, nisi se viventibus, dare non liceat, exceptis ecclesiis, quomodo abbatibus et episcopis res ecclesiarum per tempora suorum successorum distribuere liceat? omne quippe jus, sive lex, sive quodlibet scriptum, vel quælibet consuetudo, si contra Ecclesiæ utilitatem fuerint, in irritum deducenda sunt, nec nostra auctoritate debent firmari quæ contra imperii auctorem et propagatorem prolabuntur inferri. Hoc ergo solum scriptum pro lege in talibus causis habeatur, quod Ecclesiæ Dei prosit et nullo modo obesse possit. Quod si aliquis contra hanc constitutionem nostram ire tentaverit, tanquam rebellis judicetur, et sit ei anathema maranatha, nisi resipiscat, ab universis episcopis qui huic imperii nostri edicto subscripserunt, vel assensum præbuerunt sive presbyteri sunt. Amen, CXXXVIII, 855.

PALLADIUS, præfectus prætorii. — Edictum de damnatione ad exsilium in sectatores errorum Pelagii, LVI, 492.

PETRUS rex Aragonum. — Hortatur dominum Karolum regem Siciliæ ne populum suum vexet, CLXXIV, 1500.

PHILIPPUS PULCHER rex Francorum. — Charte sur la dîme biennale levée sur les biens de l'ordre de Cîteaux, CLXXXV, 1838. — Il annonce qu'il veut venir en aide à l'abbaye de Clairveaux, déjà si près de sa ruine, que le service divin y a à peu près cessé, *ibid.* 1917.

PIPPINUS, princeps. — Capitulare Suessionense (an. 744), XCVI, 1504. — Capitul. Vermeriense, an. 753, *ibid.*, 1506. — Capitul. Vernense (an 755), *ibid.* — Capit. Compendiense (an 757), *ibid.*, 1513. — Conventus Attiniacensis (an. 765), *ibid.*, 1515. — Capitulare, anni incerti, *ibid.*, 1506. — Encyclica de letaniis faciendis, *ibid.*, 1518. — Capitulare Aquitanicum (an. 768), *ibid.*, 1509. — Placitum quo Abaciacum villa pagi Cenomanici et Sibrani portio in Matriacensi Dionysianis monachis vindicatur, *ibid.*, 1520. — Præceptum impetratum a Sigobaldo abbate Anisolensis cœnobii, *ibid.*, 1521. — Regale præceptum sub Bonifacio de rebus ecclesiæ Sancti Martini, *ibid.*, 1522. — Præceptum pro Morbugensi monasterio, *ibid.*, 1523. — Diploma pro nundinis Sancti Dionysii, *ibid.*, 1524. — Præceptum pro Taberniaci in pago Parisiaco villa confirmatione, *ibid.*, 1526. — Præceptum de donatione monasterio Sancti Dionysii castellum ad montem Sancti Michaelis in pago Virdunensi, *ibid.*, 1528. — Præceptum quo villam Exonam monasterio S. Dionysii restituit, *ibid.*, 1561. — Præceptum quo Fuldensi Ecclesiæ Ammundistat villam largitur, *ibid.*, 1563. — Præceptum quo Silva Æqualina monasterio S. Dionysio conceditur, *ibid.*, 1565. — Præceptum quo immune declarat monasterium Sancti Dionysii, *ibid.*, 1566. — Præceptum de confirmatione privilegiorum monasterii Sancti Dionysii, *ibid.*, 1567.

PIPPINUS majordomus. — Placitum quo mansum apud Marolium asserit monasterio Sancti Dionysii, LXXVIII, 1308.

PLACIDIA GALLA II. — Epistola ad Pulcheriam Augustam, qua concilium Ephesinum II detestatur, LIV, 864.

PULCHERIA Augusta. — Epistola ad S. Leonem Magnum, Romæ archiepiscopum, ut quamdam synodus habeatur in partibus Orientis; et ut episcopi qui unanimes erant sanctæ memoriæ Flaviano, et ad exsilium fuerant destinati, et hos revocandos fore, et ad recipiendas ecclesias suas synodi sententiam sustinerent, LIV, 905.

QUARTUS, præfectus prætorius. — Edictum in Urbe, contra Pelagii errores, LVI, 492.

RACHISIUS, Langobardorum rex. — Decretum per quod fines decernit aliquot prædiorum ad monasterium Bobiense spectantium, LXXXVII, 1376.

RADEGUNDIS regina. — Epistola ad episcopos, de monasterio puellarum formando in urbe Pictava, LXXII, 681.

RADULFUS III, Burgundionum rex. — Confirmat quæ monasterio Sancti Andreæ Viennensis donaverat Conradus pater ejus, CLI, 1021. — Anizoni, archiepiscopo Tarantasiensi comitatum ejusdem urbis donat, *ibid.*, 1023. — Ecclesiam S. Nicolai de Poliniaco S. Odiloni ac monasterio Cluniacensi concedit, *ibid.*, 1024.

RAIMUNDUS, princeps Antiochiæ, de statu miserabili urbis Hierosolymitanæ, CLV, 1280.

RAIMUNDUS, dux Narbonæ. — Epistola ad Ludovicum, Francorum regem, de legatis ad Constantinopolitanum imperatorem mittendis, CLV, 1268.

RECCAREDUS, rex Visigothorum. — Edictum de confirmatione concilii Toletani, LXXII, 1121.

RICHARDUS, rex Anglorum. — Epistola ad Clementem III, papam, qua illum certiorem facit de pace facta inter ipsum et Tannedum regem, CCIV, 1565.

ROBERTUS, Francorum rex. — Diploma de electione abbatum et ecclesia Sancti Leodegarii de Campellis, CXLI, 915. — Præceptum pro confirmatione rerum quas Burchardus comes et Rainaldus episc. Fossatensi monasterio tradiderunt, *ibid.*, 917. — Præceptum quo superiorum regum aliorumque concessiones cœnobio Sancti Germani Antissiodorensi factas confirmat, *ibid.*, 948. — Præceptum quo restitutionem monachorum Fiscamni a Richardo comite factam et donationes eidem loco ab eo factas confirmat, *ibid.*, 952. — Præceptum quo confirmatur fundatio Bellimontis parthenonis prope Turonos, *ibid.*, 955. — Reprimit iniquas Elfredi de Encra, advocati Corbeiensis, consuetudines et oppressiones, *ibid.*, 955. — Præceptum, quo capellam Sancti Joannis evangelistæ, in Odua civitate sitam; Flaviniacensibus monachis confert, *ibid.*, 956. — Præceptum de constructis castellis Monte-Basone atque Mirebello, et ne inde aliquod inferatur incommodum monachis Cormeriacensibus, *ibid.*, 957.

RUDOLPHUS I, imper. — In regem Romanorum electio ad stabilienda imperii sui auspicia petit a religiosorum congregatione orationum suffragia, XCVIII, 701

CXIX.

INDEX DISCIPLINARIS.

ANALOGICE SCILICET, VEL VARIIS SUB TITULIS, EXHIBENS QUIDQUID AD DISCIPLINAM TUM ECCLESIASTICAM TUM MONASTICAM ATTINET, ET IN ANALOGIA ORDINEM SERVANS ALPHABETICUM.

—

MONITUM.

In hoc Indice, titulos CXIV, ordine rerum alphabetico dispositos, statuimus, in unoquoque titulo colligentes opera vel opuscula de eadem re circa disciplinam ecclesiasticam tractantia, et inter uncos annum cujusque auctoris indicamus. Ad calcem hujus Indicis, velut in Appendice, subjicimus tres titulos quibus comprehenditur quidquid specialiter ad monasticam disciplinam attinet, eamdem sectantes viam, et sic lector perfacile optata reperiet.

lecti ex Theodori Cantuar. collectione (vii), XCIX, 1065. — Concilium incertum sub S. Bonifacio Mogunt (745), LXXXIX, 827. — De ecclesiasticis disciplinis Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 298.

Tit. XXXIV. *De extrema unctione*. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615), L, 444. — Synodicæ constitutiones Odonis de Soliaco (1200), CCXII, 62.

Tit. XXXVII. *De feriis*. — Decreta selecta Theodosii imper. (386), XIII, 525. — Epist xiv S. Innocentii I papæ (414), XX, 517. — Tractatus de quarta feria S. Augustini Hippon. episc. (430), XL, 685. — De ordinatione Feriarum Paschalium, Ven. Bedæ (731), XC, 607.

Tit. XXXVIII. *De festis*. — Statuta S. Sonnatii Remensis episc. (615), LXXX, 445. — Capitula Walterii Aurelian. episc. (807), CXVII, 740. — De disciplinis ecclesiastic. Reginonis Prumiens. abb. (915), CXXXII, 265. — Leges ecclesiasticæ Canuti regis Anglorum, (1036), CLI, 1179. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars iv (1116), CLXI, 263.

Tit. XXXIX. *De fide*. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 932, 936, 1113, 1127, 1142, 1148. — Epistolæ et decreta Pelagii II papæ. Epistola ad episcopos Istriæ (590), LXXII, 706. — Decretum S. Sonnatii Remensis episc. (625), LXXX, 443. — Canones doctrinales et disciplina collata a Theodoro Cantuar. archiep., ann. incert. (vii), XCIX 991. — Capitulare Suessionense Pippin. principis (744), CXVI, 1505. — Capitula Theodulfi Aurelian. episc. (821), CV, 198. — Opusculum de fide catholica S. Petri Damian. (1072), CXLV, 20. — Decreti Yvonis Carnot. episc. pars i et xvii (1116) CLXI, 59. — Panormia liber i, S. Yvonis Carnot. episc. (1116), ibid., 1045.

Tit. XL. *De filiis et parentibus*. — Capitula selecta ex antiqua Collectione in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi, ann. incert. (viii), XCXVI, 1291. — Fragmenta ex Collectione canorum Theodori Cantuar. arch. (vii), XCIX, 969. — Capitulare Compendiense Pippini Franc. regis (757), XCVI, 1513. — Capitula Theodulfi Aurelian. episc. (821), CV, 202 — Liber de puerorum oblatione Rabani Mauri (835), CVII, 419. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 714. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc., liber ii (1116), CLXI, 1099.

Tit. XLI. *De fornicatione*. — Decretorum Burchard. Wormat. episc. liber xvii (1026), CXL, 919. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum regis (1036), CLI, 1180. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars nova (1116), CLXI, 655. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc. liber vi et vii (1116), *ibid.*, 1275-1287.

Tit. XLII. *De furibus et furto*. — Fragmenta ex collatoribus canonum Theodori Cantuar. archiepisc. ann. incert. sæculi vii, XCIX, 973. — Capitula selecta ex antiqua Collectione in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi, ann. incert. (viii), XCVI, 1286. — Capitula selecta Abedoc et Ethelvolfi de furto in ecclesia peracto (viii) *ibid.*, 1290. — Canones Hibernens. incert. auctore et ann. (viii), *ibid.*, 1313. — Capitulare Aquitanicum Pippini Franc. regis (768), *ibid.*, 1519. — Canones Isaaci Lingon. episc (880), CXXIV, 1096-1098. — De disciplinis ecclesiasticis Reginonis Prumiensis abb. (915), CXXXII, 335. — Capitula concilii Trosleiani, Harvæi Remensis archiepisc., append. ad opera (922), *ibid.*, 694. — Sententia contra fures sacrilegos Sigehardi S. Maximi Trevirensis monac. (965), CXXXIX, 965. — Commonitorium contra prædones Arnulfi Remensis archiepisc. (1023), *ibid.*, 1515. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars decima tertia (1116), CLXI, 803.

Tit. XLIII. *De hæreticis*. — Decretum Constantini Magni imper. (326), VIII, 319. — Decretum aliud Constantini Magni imper. (326), *ibid.*, 320. — Decreta selecta imperat. Valentini, Gratiani et Theodosii (379), XIII, 533 — Liber de non conveniendo cum hæreticis S. Luciferi Calaritani episc. (371) *ibid.*, 767. — Decretum S. Siricii papæ, de modo hæreticos in Ecclesiam recipiendi (398, *ibid.*, 1133. — Epistola S. Siricii papæ, de hæreticis ab Ecclesia removendis (398), *ibid.*, 1168. — Epistolæ et decreta S. Innocentii I papæ (400), XX, 485, 526. — Epistolæ S. Augustini Hippon. episc. de coercendis hæret. (430), XXXIII, 296, 357, 359, 366, 535, 792, 939. — Epistolæ et decreta S. Leonis Magni papæ (461), LIV, 912, 922, 942, 1111, 1143. — Epistolæ et decreta Vigilii papæ (555), LXIX, 25. — Novella xlii[a] Justiniani I imperat. (527-565), LXXII, 973-986. — Leges selectæ Justiniani I imperat. (565), *ibid.*, 1085 — Canones selecti ex Collectione Theodori Cantuar. (vii), XCIX, 1066. — Capitula selecta ex antiqua canonum Collectione facta in Hibernia Abedoc et Ethelvolfi (viii), XCIV, 1295. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc. liber i (1116), CLXI, 1045, 1237.

Tit. XLIV. *De homicidiis*. — Canones Isaaci Lingonensis episc. (880), CXXIV, 1084-1087. — Decretorum Burchardi Wormatiensis episc. liber vi (1026), CXL, 763. — Leges ecclesiasticæ Canuti regis Anglorum (1036), CLI, 1180. — Leges ecclesiasticæ S. Stephani Hungarorum regis (1038), *ibid.*, 1247. — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars decima (1116), CLXI, 689. — Panormia S. Yvonis Carnot. episc. liber viii (1116), *ibid.*, 1303.

Tit. XLV. *De Horis canonicis*. — Capitula synodi Atrebat. Gerardi Camerac. episc. (1038), CXLII, 1303. — Opusculum de Horis canonicis S. Petri Damian. cardin., (1072), CXLV, 221. — Liber de divinis officiis Drogonis cardin. Ostiensis episc. (1134), CLXVI, 1517. — Statuta Ecclesiæ Lugdun. Guichardi Lugdun. archiepisc (1180), CXCIX, 1091. — Rationale divinorum Officiorum Joannis Belethi Parisiensis theologiæ magistri (1190), CCII, 9.

Tit. XLVI. *De imaginibus sanctorum*. — Liber de imaginibus sanctorum S. Agobardi Lugdunens. episc. (841), CIV, 199 — Libri iii de cultu imaginum Jonæ Aurelian. abb. (842), CVI, 305. — Epistolæ et decreta Nicolai I papæ (860), CXIX, 773.

Tit. XLVII. *De immunitatibus*. — Consulatur titulus LXXXV. *De privilegiis et immunitatibus clericorum, presbyterorum et episcoporum*.

Tit. XLVIII. *De incantatoribus*. — Consulatur titulus LXI, *De maleficiis et incantatoribus*.

Tit. XLIX. *De incestis*. — Capitulare Compendiense Pippini Francor. regis (757), XCVI, 1513. — Capitulare incerti anni Pippini regis Franc. (viii), *ibid.*, 1517. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 723. — Epistolæ et decreta Nicolai I papæ (867), *ibid.*, 1123. — Canones Isaaci Lingonensis episc. (880), CXXIV, 1090. — De disciplinis ecclesiasticis Regin. Prumiens. abb (915), CXXXII, 325. — Capitula concilii Trosleiani Hervæi Remensis archiepisc. (922), *ibid.*, 696. — Decretorum Burchardi Wormat. episc. liber vii (1026), CXL, 779. — Leges ecclesiasticæ Canuti Anglorum regis (1036), CLI, 1186 — Decreti S. Yvonis Carnot. episc. pars nona (1116), CLXI, 655. — Epistola de incertis conjugiis Ernulfi Roffensis episc., (1124), CLXIII, 1457.

Tit L. *De incontinentia clericorum, episcoporum et presbyterorum*. — Decretum S. Siricii papæ, de clericorum incontin. (398), XIII, 1138. — Decretum S. Siricii papæ, quod sacerdotes et diaconi insolubili continentiæ lege teneantur (398), XIII, 1138. — Epistolæ et decreta S. Innocentii I papæ (400), XX, 495. — De ebrioso episcopo et de presbytero et diacono, Append. ad Euseb Hieronym. (420), XXX, 125. — De sacerdotibus qui concupiscentiam habent, Append. ad Hieron. (420), *ibid.*, 231. — De abdicando ecclesiastica functione infami presbytero, Append. ad Hieronymum Eus. (420), XXX, 234. — Decretorum Pelagii II papæ articulus ix (590), LXXII, 745. — Canones Antissiodorenses, Aunarii Antissiod. episc. (530), *ibid.*, 763, 519. — Epistolæ S. Gregorii Magni papæ (590-604), LXXVII, 622, 624, 640, 641, 723. — Canones selecti ex Collectione Theodori Cantuar. (vii), XCIX, 1063 — Canones aliquot synodi a S. Leodegario Augustodunensi episcopo celebratæ (678), XCVI, 379. — Liber pœnitentialis S. Egberti Eborac. archiepisc. (729), LXXXIX, 404. — Dialogus de institutione Catholica S. Egberti (729), *ibid.*, 440. — Epistolæ et decreta S. Zachariæ papæ (751), *ibid.*, 917. — Epistolæ et decreta S. Stephani II papæ (752), *ibid.*, 1027. — Capitularia Pippini Franc. regis (742), XCVI, 1503. — Capitulare Vermeriense Pippini Franc. regis (753), *ibid.*, 1507. — Capitulare Vernense Pippini Franc. regis (757), *ibid.*, 1515. — Capitulare Pippini regis an. inc (viii), *ibid.*, 1517. — Capitula Rodulfi Bituric. episc. (866), CXIX, 707. — Sermo de informatione episcopor. Sylvestri II pap., (1003), CXXXIX, 169. — Registrum S. Gregorii VIII papæ (1085), CXLVIII, 283. — Canones concilii Remensis Innocentii II papæ (1131), CLXXIX, 680. — Tractatus de corruptis moribus cleri et populi, Balduini Cantuar. archiepisc. (1190), CCIV, 425.

Tit. LI. *De indulgentiis*. — Decreta selecta imper. Valentiniani et Theodosii (381), XIII, 527 — De disciplinis ecclesiast. Reginonis Prumien. abb. (915), CXXXII, 368, 370. — Epistolæ Urbani II papæ (1095), CLI, 367.

Tit. LII. *De infirmis*. — De visitatione infirmorum S. Augustini episc. (430), XL, 1147. — Liber de laborantibus et infirmis, Append. ad S. Germanum Parisiensem episc. (576), LXXII, 409. — Capitula selecta ex antiqua Collectione in Hibernia facta Abedoc et Ethelvolfi ann. incert. (viii), XCVI, 1291. — Fragmenta ex quibusdam codicibus Theodori Cant. (vii), XCIX, 9... — Epistola B. Alcuini Flacci Albini (804), C, 187. — De disciplinis ecclesiast. Reginonis Prum. abb. (915), CXXXII, 212. — Decretorum Burchardi Wormat. episc. liber xix (1026), CXL, 955. — Decreta S. Yvonis Carnot. episc.

APPENDIX.

OPERA TOTIUS DISCIPLINÆ MONASTICÆ.

CXX.

INDEX ALPHABETICUS

OMNIUM OPERUM ET OPUSCULORUM

CIRCA DISCIPLINAM TUM ECCLESIASTICAM TUM MONASTICAM QUÆ IN PATROLOGIÆ CURSU RECENSENTUR.

—

CXXI.

INDEX ALPHABETICUS AUCTORUM OMNIUM,

QUI DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA ET MONASTICA IN SCRIPTIS EGERUNT,

ET QUORUM OPERA VEL OPUSCULA IN PATROLOGIÆ CURSU REPERIUNTUR.

—

CXXII.

INDEX DE CENSURIS ECCLESIASTICIS,

IN QUO LOGICE EX PATRIBUS DISSERITUR DE EXCOMMUNICATIONE ET EXCOMMUNICATIS, DE IRREGULARITATE, SUSPENSIONE, DEPOSITIONE ET INTERDICTO.

MONITUM.

In hoc Indice, exponuntur varia censurarum genera, et primo loco, maxima pœna *Excommunicationis*. In ea exponenda sic proceditur. — I. Quid sit excommunicatio. — II. Quæ utilitas.— III. Quantus hujus pœnæ metus. — IV. Genus multiplex. — V. Excommunicatio injusta. — VI. A quo ferenda. — VII. Excommunicatio monastica. — VIII. Quibus de causis ferenda. — IX. Cum excommunicatis non communicandum. — X. Quomodo et quando ferenda. — XI. Excommunicationis formulæ et ritus. — XII. Excommunic. reservata summo Pontifici. — XIII. Quænam tantæ pœnæ efficacia. — XIV. De his qui excommunicati moriuntur. XV. — De absolutione et satisfactione excommunicationis. — Deinde excommunicationis exempla memorantur, historica adversus :

A. Patriarchas, primates, episcopos, etc. — B. Presbyteros clericos. — C. Imperatores, reges.— D. Duces, comites, etc. — E. Populos civitatesque. — F. Viros feminasque illustres.

Decursu vero operis exponuntur : *Irregularitas*, *Suspensio*, *Depositio*, *Interdictum*, pœna qua loca sacra feriuntur, et in usu vulgari improprie usurpatur pro pœna *suspensionis* qua plectuntur viri ecclesiastici. Loca interdicuntur, personæ vero suspenduntur vel deponuntur.

clerici lapsi in persecutione deponantur, Isidor. Mercat., CXXX, 261. — Pontifex Romanus jure episcopos deponere potest, S. Gregor. VII, CXLVIII, 407 — Quod legatus præsit omnibus episcopis et adversus eos sententiam depositionis potest dare, *ibid.* —Papa absentes potest deponere, *ibid.* — Simoniaci deponantur, *ibid.*, 414.—Episcopus Dolensis ab episcopatu dejectus. *ibid.*, 470. — Simoniaci deponi debent, *ibid.*, 738. — Constantinopolitanus arch. auctoritate Romani pontificis deponitur. Gratian., CLXXXVII, 123. — Clericus ergasterium aut tabernam habere volens deponatur, *ibid.*, 229. — Annuæ suspensioni subjaceat qui præter canonum formam aliquem ordinat, *ibid.*, 301.—Qui alienam cathedram appetit, ab ea expulsus etiam propria deponatur. *ibid.*, 738, 762.—Depositio abbatis S. Willelmi, Innocent III, CCXIV, 1053. — Sententiam suspensionis in episcopum Biterricensem a legatis sedis apost. latam confirmat Innocentius, *ibid*, CCXV, 272.

Interdictum. — Ecclesia interdicitur post sanguinis effusionem, S. Gregor. Turon., LXXI, 318. — Ecclesia Rothomagensis interdicitur pro sanguinis effusione a Leudovaldo episcopo, *ibid.*, 471. — Basilica S. Hilarii Pictaviensis propter sanguinis effusionem interd., *ibid.*, 345. — Interdictum ab aqua et igne apud Romanos, S. Isidor. Hispal., LXXXII, 214. — Interdictum latum contra civitatem Rothomagensem, *ibid.*, CCVII, 1179.— Confirmatio sententiæ excommunicationis et interdicti latæ auctoritate Walteri, *ibid* — Divina non celebrentur in locis per quæ ablata ecclesiis, Odo Tullen., CCV, 915. — Divina cessent cum sepelitur aliquis in cœmeterio tempore interdicti, *ibid.*, 917. — Relaxat interdictum Casenatensium, Innocent. III, CCXIV, 433. — Interdictum minatur laicis decimas a clericis exigentibus, *ibid.*, 434. — Mandat Mutinensi episcopo ut civitas Cremonensis interdicto ecclesiastico subdatur, *ibid.*, CCXV, 21. — Minatur pœnam interdicti Joanni, regi Anglorum, *ibid*, 61. — Interdictum ab episcopo vel capitulo Penomanensi lato contra cap. S. Petri de Curia, observandum definit, *ibid.*, 796. — Interdicti tempore non est celebrandum, *ibid.*, 1531.

ORDO INDICUM QUI IN HOC TOMO CONTINENTUR.

FINIS TOMI DUCENTESIMI DECIMI NONI, INDICUM SECUNDI.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

